Digitized by Google

BIBL. NAZ.
Vitt. Emanuele III
RACCOLTA
VILLAROSA
G
130
NAPOLI

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

597986 Racc. Vill. Q. 130

DECISIONES
CELEBERRIMI SEQVANORVM SENATVS DOLANI.

In quibus multa, tum ad theoriam iuris, tum ad praxim, & conſuetudinem ſpectantia, dilucidè explanantur: omnibus in foro verſantibus admodum vtilia & neceſſaria.

AVCTORE
IOANNE GRIVELLO SEQVANO, V.I.D. DOMINO DE PERRIGNY, in eodem Senatu Dolano olim Conſiliario, nunc vero Sereniſſimis Archiducibus ALBERTO ET ISABELLÆ à conſilijs intimis, & à libellis.

Cum Indice rerum ac materiarum locupletiſſimo.

SVPERIORVM PERMISSV.

Biblioteca Nazionale Napoli

ANTVERPIÆ,
ET PANORMI, Ex Typographia Io. Baptiſtæ Maringo. M. DC. XXIII.
Excuſſus.

N
Digitized by Google

Digitized by Google

SERENISSIMO POTENTISSIMOQVE

A L B E R T O

ARCHIDVCI AVSTRIÆ

DVCI ET COMITI BVRGVNDIÆ

TOTIVSQVE BELGICAE PRINCIPI, &c.

MIRATVS ſum ſæpenumero (Princeps Sereniſſime) qui fieri potuerit, vt cum à multis ſæculis antiquiſſimus ille tuus noſtræ Burgundiæ Senatus (cui ſumma ſemper fuit iudiciorum poteſtas in tota Prouincia) tot doctiſſimis viris, acutiſſimo ingenio, abſolutiſſimaq; iuris peritia præditis ſcaturierit; nullus tamen inter eos huc uſq; repertus ſit, qui ſcriptis adnotare poſteriſq; tradere voluerit deciſiones aliquas ex infinitis, quæ ab illo Senatu, ſuper arduis quæſtionibus vndiq; illic confluentibus, prodierũt. Si quis enim hanc in ſe prouinciam ſuſcipere voluiſſet, ſuiſque eam in rem lucubrationibus mereri, vt nomen ſuum ad nos perueniret; is meo iudicio non tantum Iudicum & Aduocatorum noſtratiũ gratiã plurimã demeruiſſet, ſed totã ipſam Burgundiam multis nominibus ſibi deuinctã reliquiſſet. Omnium ſiquidẽ intereſt, litiũ multitudinem iam pene in infinitum excreſcentem, vel omnino reſcindi, vel quam maximè fieri poteſt imminui. Quis enim eſt qui non videat multas quotidie exoriri lites, ex dubia & incerta conſtitutionum regiarum, conſuetudinumque noſtrarum interpretatione, quibus aliqua ſaltem ex parte intercluderetur aditus, ſi Aduocatis cæteriſque, qui ſuper litibus inſtituendis conſuli ſolent, certum exploratumque eſſet, ex antiquorum Senatuſconſultorum obſeruatione, quale ſit & fuerit ſuper huiuſmodi controuerſijs Senatus iudiciũ? Certè, vt Romanus ille Ateius Capito rẽ ſe ſuis ciuibus gratam facturum dicebat, ſi ea colligeret quæ populus Romanus, latis tributim aut centuriatim ſuffragijs, cognoſcẽs decreuiſſet; ſic exiſtimo rempublicæ admodũ vtilem illum præſtiturum fuiſſe, qui in obſeruandis colligendiſq; in ſingulis dies Senatuſconſultis operã ſuã impendiſſet. Etſi enim multi multas iam deciſiones aliorum Tribunalium ſcripſerint: tamen cum noſtrarum rerũ ratio longè alia ſit quam exterarum, certè Senatus noſtri ſuprema decreta, vt moribus noſtris aptiora & praxi accommodatiora fuiſſent, ſic & fortaſſis etiã maiorem vtilitatem attuliſſent. His ego & alijs quibuſdam rationibus adductus, volui toto penè decennio, quo in illo Senatu Conſiliarij munus (qua maxime potui diligentia & integritate) ſuſtinui, deciſiones illius omnes diligentiſſimè obſeruare & adnotare, & quantũ per quotidianas occupationes licuit, præcipuas mecũ commentari; præſertim vero illas quæ ad patriæ noſtræ praxim & mores facere viderentur: idque certe ea mente & animo tũc feci, vt priuatæ memoriæ & mei ſolius vſus gratia inſeruirent, non autẽ vt in lucem vnquam ederentur. Verum cum tandem in manus doctiſſimorum quorundam virorum amicorumq; meorũ incidiſſent, eorum ſane ſuaſionibus impulſus (quorum iudicio plurimum defero tribuoque) ſententiam mutaui, tandemque poſt longam dubitationem, non tam mea quam eorum voluntate & conſilio, eas in lucem exire permiſi, ſola publicæ vtilitatis ratione adductus. Cum ergo pro more aliquis mihi deligendus eſſet patronus, aduerſus æmulorum obtrectatorumque improbitatem, quibus nihil alienum ſolet arridere, Tua Sereniſſima Cel-

† 2 ſitudo

ſitudo (tanquam ſidus benignum) mihi protinus affulſit, cuius ſub ſcuto (vt Teucer ille Homericus ſub Aiacis clypeo) ſatis præſidij habere poſſem, aduerſus crabronū illorū inuidiam & maledicentiam. Et ſane multis rationibus hic meus qualiſcumque labor tibi debuit deuoueri. Quis enim eſt cui ſupremorum iudiciorum cenſura, dijudicatio, & approbatio, iuſtiori titulo competeret poſſit, quam ſupremo Principi, cuius poteſtati ea accepto ferenda ſunt? Cui decreta Senatus potius dedicanda, quam Principi, qui caput eſt Senatus? Eccui Senatus Burgundici, quā ei Principi, qui ex Regia & præclariſſima potentiſſimorū Burgundiæ Regum, Ducum, Comitum proſapia originem ducit, ac cuius authoritate, nomine, fœlicibuſq; auſpicijs apud Burgundiones decernuntur? Cui deniq; iuſta & æquiſſima decreta, quam Principi iuſtitiæ & æquitatis amantiſſimo, & ex auguſtiſſima illa tot Imperatorum & Regum familia nato; quorum eſt non armis tantum, ſed & iuſtitiæ paciſq; conſilijs atq; legibus ſuos ſubditos regere, vti perbenigne regit & moderatur Tua Celſitudo? Porro, cum ſuperioribus annis, tot tantiſq; calumniæ procellis, tot occultis & malis artibus ita exagitata fuerit illius Senatus integritas, vt ſi non apud Tuam Celſitudinem, ſaltē apud pleroſq; huius aulę miniſtros, penè periclitari crederetur, adeoq; adhuc aliquid illius calumniæ hærere videatur: quis non videt & Reipublicæ quoq; intereſſe, vt hęc eiuſdem Senatus decreta Tuæ Celſitudini innoteſcant, quibus tandem perſpectam & indubitatam habere poſſit illius fidem, diligentiam, ſtudium, & (quod in iuſtitia recte adminiſtranda magis præcipuum eſt) religioſam & cuncta rimantem ſagacitatem? Profecto omnium intereſt, hocq; expetunt omnes quoquot in Tuam Celſitudinem & in Rempublicam bene ſunt affecti; vt quam de tanti Senatus fide & integritate iamdiu bene conceptam opinionem habes, illibatam & inconcuſſam (inuitis maleuolis) ſerues & retineas, & honorificè ſemper de eo (vt facis) ſentias, illiuſq; dignitatem & authoritatem (quæ tam in rebus gerendis, quàm in iuſtitia adminiſtranda ſemper ſumma fuit) anteceſſorum tuorum exemplo, ſartam tectamq; tuearis. Quod eo certius confido futurum, quo clarius ex his Deciſionibus videbis, omnia apud eum ampliſſimū ordinem, non ex cerebrina & vertiginoſa quadam æquitate (vt maleuoli quidam obtruſerunt) ſed ex mera iuris ipſius ratione, legumq; præſcripto, exactiſſimè dimetiri & appendi. Iam vero quod ad me attinet, certe ingratus videar, ſi non me meaq; omnia Tibi tuo quodam herili iure deberi profitear, qui tot honoribus à Te ſum cumulatus. Quare, ne turpiſſimi illius criminis reus arguar, has lucubratiunculas, meæ perpetuæ deuotionis gratiq; in Te animi teſtes, tuo nomini numiniq; inſcribo, & qua debeo reuerentia & ſubmiſſione deuoueo. Cū autem non minus Regium ſit, parua benignè alacriterq; recipere, quam magna largiri, tuum erit (Potentiſſime Princeps) deuoti animi pignus hoc exiguum, ſerena fronte excipere, nec tam muneris (tanto ſane faſtigio plane indigni) exiguitatem ſpectare, quam prompti & proni in Te animi affectum: meum vero, Deum O. M. æternùm precari, vt Te Reipublicæ Chriſtianæ ſanum & incolumem perquam diutiſſimè ſeruet, tuoſque conatus & conſilia optato & fœlici exitu donet, prout votis omnibus expetit.

Tuæ Sereniſſimæ Celſitudinis

Seruus & ſubditus obſequentiſſimus

IOANNES GRIVEL.

CANDIDO ET STVDIOSO
LECTORI.

DIV multumque dubitaui (Lector candide & beneuole) vtrum hic qualiſcumq; fœtus in lucem eſſet emittendus. Semper enim exiſtimaui vix fieri poſſe, vt æmulorum cenſuram dentemq; Theoninum effugere poſſet. Nam ſi percelebres illi legum Romanarum anteſignani à reprehenſione ſecuri non fuerunt (Marcellus ſiquidem in Saluium Iulianum notas ſcripſit, quibus eum non tantum explicat, ſed etiam taxat, Iulianus in Paulum, Paulus in Papinianum, & ſinguli fere in ſingulos) certe ego inter gregarios poſtremus, illud mihi polliceri nec audeo, nec debeo, vt opus iſtud à nemine reprehendatur. Nullus etenim tam fœlix vnquam fuit in ſcribendo, vt obtrectatorum linguas improbamq; inuidiam euadere potuerit.

Vt igitur aduerſus ingruentem linguarum tempeſtatem aliqua ex parte me præmuniam & obtegam, tibiq; ſimul mei inſtituti rationem aliquam aperiam: hoc primum te rogatum velim, vt non facile exiſtimes, me his ſcriptis famæ auram aliquam popularem captare & aucupari voluiſſe, quaſi exiſtimem ea omnibus numeris abſoluta, aut cæteris meliora. hoc enim nec arroganter prætendo, nec impudenter aſſero, meæ alioquin tenuitatis ſatis conſcius; quinimo illud palam & ingenuè profiteor, nihil in his Deciſionibus meum eſſe, præter diligentiam in obſeruandis Senatuſconſultis, & ſtudium in digerendis & deſcribendis. Multa enim Aduocatorum eruditioni (qui has controuerſias, dum clientum partes ſuſtinerent, doctiſſimis conſultationibus hinc & inde exagitarunt) tribuenda eſſe fateor; quorum cum plerique etiamnum adhuc ſuperſint, non dubito quin hæc hilari vultu, grataq; & iucunda animi recordatione excipiant, ſuos animi conceptus ſuaq; argumenta hic agnoſcentes. Sed multo certe maiora tot præſtantiſſimorum iudicum acutæ ſagacitati tribuenda veniunt; qui cum ſuas ſententias dicerent, ita copioſè omnia ad quæſtionem elucidandam ſpectantia congerebant, & prudenter expendebant, vt iam mihi non amplius opus eſſet aliorum commentaria excutere. Adeo vt cum ex ſuæ doctrinæ fontibus hæc omnia procedant, vere hoc illis occinere poſſim:

Veſtro hoc ære, meo merx eſt congeſta labore.

Volet fortaſſis aliquis inconſultæ mihi audaciæ notam inurere, quod id attentare auſus ſim, quod à tot alijs Dolanis Senatoribus me longe doctioribus intentatum hucuſque relictum fuerit. Dicam ingenue, me & hoc quoque fateri, vnumquemque ex illis melius huic negotio & fælicius incumbere potuiſſe. Verum cum nullus adhuc tantum gratiæ apud poſteros demereri exoptauerit, cumq; illi ſemper hac in parte, & ſibi & nobis deeſſe voluerint (quod valde ſane dolendum eſt) operæpretium me facturum exiſtimaui, ſi ipſorum induſtriam excitarem, eiſq; animos adderem ſua in communem omnium vtilitatem euulgandi, quæ diutino labore, vigilijs, & ſtudio, in hanc rerum iudicatarum materiam conquiſita, ſibi ſolis aſſeruant. Proindeq; non eſt quod hic damnari debeat mea qualiſcumque ſedulitas, ſi meo periculo maluerim ſtudioſorum vtilitati conſulere, quam cum eorum detrimento, aliorum exemplo ſapere.

Sed ſi dicat alius, nihil noui hic contineri, quod non & dictum prius ab alio, & ſcriptum fortaſſis accuratius. Is quæſo animaduertat, nos quæſtiones ab alijs exagitatas ita partractaſ-

† 3 ſe,

ſe, vt ad præſentis Reipublicæ formam, forique noſtri conſuetudinem omnia retulerimus, eaque Curiæ præiudicijs rerumq; iudicatarum authoritate confirmauerimus; quod omni togatorum ordini & iucundum & vtiliſſimum fore confidimus: adeo vt & hic quoque veriſſimũ illud eſſe poſſit, quod in epiſtolis ait Diuus Hieronymus, Nullum tam malum eſſe librum, qui aliqua ſui ex parte prodeſſe non poſſit.

Quod ſi in his Deciſionibus ſtyli elegantiam & orationis nitorem deſideret alter. Conſideret, ſi placet, quod quemadmodum pudicæ virgines tanto gratiores ſunt & iucundiores, quanto minus fucatæ; ſic forenſia negotia verborum ornatum negligunt, vanamque ſpernunt eloquentiam. ſiquidem

Ornari res ipſa negat, contenta doceri,

præſtatque ſemper imperitæ loquacitati indiſerta prudentia.

Inſuper, ſi quæ ſint hic deciſiones quæ alicui non probentur, ac Iuſtitiæ & legali diſciplinæ vndequaque adamuſſim reſpondere non videantur; ſciat boni interdum eſſe iudicis, legum aſperitatem æquitate aliqua temperare, vt hic paſſim factum eſſe agnoſcet; vel potius id meæ tenuitati adſcribat, quæ id aſſequi non potuerit, vt omnia rationum momenta, quibus pugnantes vndique ſententiæ niterentur, tam fœlici ſtylo perſtringeret, quam copioſè & eruditè à prudentiſſimis iudicibus pertractata & expenſa fuere.

Cæterum illud te monitum velim, literulas iſtas a.b.c.d.e.f. quæ inter legendum aliquando extralineares occurrunt, poſitas eſſe pro nota remiſſionis, ad id quod ad calcem deciſionis cuiuſq; reijcitur, vbi Curiæ placita adnotamus & citamus, non quidem ſecundum diem publicationis arreſti, ſed ſecundum diem potius deliberationis ſiue reſolutionis. quæ nobis notior ac certior ſemper fuit, quam dies pronunciationis, quæ plerumque fit multis poſt ipſam reſolutionem diebus, hæcq; deſignatio mihi viſa eſt commodior futura ijs omnibus, qui ex libris deliberationum ipſius Curiæ, veritatem eorum quæ referuntur, explorare voluerint. Vt autem videas me non tantum vtilitati omnium, ſed & commoditati etiam conſuluiſſe, curaui apud Typographum, allegationes (quæ hic ſatis frequentes occurrunt) diuerſis characteribus imprimi, in gratiam potiſſimum eorum, quibus diſplicent copioſæ nimis & crebræ citationes, vt ſcilicet eas facilius legendo prætermittant, ſi velint, nec ijs vel offendantur, vel remorentur.

Hoc vnum igitur reliquum eſt (amice Lector) quod te obnixè rogem, vt ſcilicet pro tua humanitate, hæc qualiacumque ſint, beneuolo animo excipias, æqui bonique conſulas, & omni fauore proſequaris. Laudandus eſt enim quiſquis publice prodeſſe ſatagit. Ideoque vt & à nobis, & ab omni poſteritate parem gratiam & beneuolentiam recipias,

ſi quid nouiſti rectius iſtis,
Candidus imparti; ſi non, his vtere mecum. & vale.

DECISIONVM SYNOPSIS.

1 AN appellatio à laudo arbitratoris vel arbitri admittenda ſit, non prius ſoluta pœna in compromiſſo adiecta.

2 Appellationē quandoq. admitti abſq; proteſtatione. Item an & quatenus credatur iuramento rationem reddentis.

3 Succeſſoribus minorum an detur reſtitutio in integrū, & an domino qui manumortali ſubdito ſuccedit.

4 An & quando opponens ſe ſubhaſtationi bonorum ſui debitoris poſſit ſubrogari in locum impetrantis, ſi is ſubhaſtationem non perſequatur.

5 Caſus egregius in materia ſocietatis coniugalis, & an mens contrahentium verbis ſit anteponenda.

6 Si reus ante ſententiam moriatur, an pœna pecuniaria delicti poſſit adiudicari contra hæredem aut fideiuſſorem defuncti.

7 Vtrum bona confiſcata recuperet is qui poſt confiſcationem declaratam, reſcriptum gratiæ & remiſſionis à Principe obtinuit.

8 De ſocietate ſuper locatione inita, & an in hæredē tranſeat ſocietas, ſaltem quoad damnum & lucrum, quod poſt ſocietatem morte vnius diſtractam contingit.

9 An in cenſu annuo ſit locus remiſſionis ob bellum, ſicut in emphyteuſi; & an conductori, colono, & exactori competat actio ad fructus & debita.

10 An is qui mediante iuramento ſuppletino obtinuit, in principali, debeat etiam obtinere in expenſis.

11 An collecta imponi poſſit originarijs, qui ad alium locum tranſtulerunt incolatum, ſaltem pro bonis, quæ habent in loco originis.

12 Confeſſioni qualificatæ an & quando credendum, & an diuidi poſſit & pro parte acceptari, pro parte autem reijci.

13 Vxore ante maritū moriente an teneatur eius hæres vt ab æris alieni onere conſtante matrimonio contracti ſeſe eximat, quæſtus & lucra repudiare, ſicut ipſa vxor ex conſuetudine teneretur, ſi marito ſuperuixiſſet.

14 Ad edictū de contractibus minorum, & de illius intellectu & limitationibus.

15 Cenſuarius an poſſit mutare faciem fundi inuito domino directo.

16 De bonis per matrem conſtante primo & ſecundo matrimonio acquiſitis, & quomodo diuidantur inter liberos ſi mater ad tertia vota non tranſierit.

17 Inuentarium an ſit conficiendum ſumptibus totius hæreditatis, quādo pluribus hæredibus inſtitutis, unus adijt ſub beneficio inuentarij, alij vero pure & ſimpliciter.

18 Legato facto alicui pro ſe & ſuis, an ſui illi cenſeantur vocati ſimul, vel ordine ſucceſſiuo, per vulgarem aut per fideicommiſſum.

19 De infanticidio, & indicijs infanticidij, & an adulterium cōmiſſum in putatiuo matrimonio ita puniendum ſit, ſicut commiſſum in matrimonio vero.

20 Quædam de beneficio Velleiani, & an remedium reſtitutionis in integrum mulieri concedatur, quæ ſe cum marito in ſolidum obligauit.

21 Iuri offerendi an præſcribatur triginta aut quadraginta annis, quando expreſſe actum fuit quod liceret in perpetuum luere vel redimere.

22 Prohibitio alienationis an operetur fideicommiſſum purum & ſimplex in caſum mortis, an in caſum contrauentionis tantum.

23 Inceſti crimen qua pœna puniatur, & an coniecturæ in hoc crimine ſufficiant ad condemnationem.

24 Blaſpemantis pœna quænā ſit, & an multiplicari poſſit, ſi pluries blaſpematū ſit, & de interpretatione edicti quod in blaſphemos promulgatū fuit anno 1573.

25 Pluribus delinquentibus, an omnes teneantur in ſolidum ad intereſſe, & quomodo illud æſtimandum ſit.

26 Aggreſſus & percuſſus ab alio, ſi percuſſorem diſcedentem incontinenti occidat, an puniatur pœna ordinaria mortis, vel extraordinaria & mitiori.

27 An inter creditores chirographarios ſeruandus ſit ordo, ſicut inter hypothecarios.

28 An teſtamentum nullum ex cauſa præteritionis ſuſtineatur per clauſulam omni meliori modo, ſicque an clauſula illa ſuppleat defectum inſtitutionis, & de alijs effectis illius.

29 Vtrū mater ingenua ſuccedat filio manumortali ſine liberis & tranſuerſalibus in communione exiſtentibus decedenti, ad excluſionem domini manumortalis.

30 Quædam de ſæcularium iudicum in Eccleſiaſticas perſonas iuriſdictione.

31 An iura tranſmiſſionum cenſeantur eſſe ſublata per ſtatutum le mort ſaiſit le uif.

32 An ſoli nobiles ſint feudalium bonorum capaces, & an nobilitas plebeio conceſſa ab Imperatore valeat & effectus ſuos porrigat in terris non ſubditis Imperio.

33 An crimen commiſſum per obſeſſum à dæmone ita tribuendum ſit dæmoni obſidenti, vt nullum de eo crimine ſupplicium ſumendum ſit ab obſeſſo.

34 An qui non admittitur ad partem faciat partem & numerum in legitimæ computatione.

35 Venia edicti nō petita, an proceſſus à filia cum matre id ab initio non allegante agitatus, ſit nullus ipſo iure necne, & an filiæ minori 25. annis danda ſit reſtitutio aduerſus pœnam 50. aureorum incurſam, ex eo quod matrem in ius ſine venia vocauerit.

36 Vtrum, cum non amplius reperitur moneta antiqua in obligationem deducta, ſoluendus ſit valor habito reſpectu ad tempus contractus, an ad tempus ſolutionis.

37 Vtrum ius præſentandi tranſeat in vſufructuarium aut locatarium omnium bonorum, vel feudi alicuius, à quo dependeat ius patronatus.

38 An in contractu ſocidæ periculum capitalis commu

ne

ne ſit inter dominum & paſtorem, an vero ſit ſolius domini, vel ſolius paſtoris.

39 *An iudicium cum minore cõtumace agitatum abſque curatoris datione ſit ipſo iure nullum.*

40 *Pluribus ad retractum venientibus, an is præferatur, qui prior obtulit, an qui proximior eſt, an vero qui ex eo latere eſt coniunctus vnde bona proueniunt; & an qui præferuntur in ſucceſſione inteſtati præferãtur etiam in iure retractus.*

41 *De compendioſa ſubſtitutione facta à pagano verbis communibus, an matrem in medio exiſtentem excludat, tam a ſucceſſione quam à legitima. Item de doario conſuetudinario quæſtio notabilis.*

42 *Vidua tertiam partem dotis petente pro doario conſuetudinario, vt illius vſufructu totius uitæ tempore potiatur, an heredes mariti pecuniam illam retinere poſſint oblata fideiuſſione de ſoluẽdis annuis vſuris, ad rationem quinque in centum.*

43 *An in cauſis criminalibus exprimendus ſit annus, menſis, & locus commiſſi delicti. Item an prouocatio excuſet ab actione iniuriarum.*

44 *De auctionibus bonorum quæ ex decreto vendũtur & de tertiamento.*

45 *An ius retentionis, quod domino directo competit, poſſit cedi & in alium transferri.*

45 *Appellatus an & quando iuuari poſſit appellatione appellantis.*

47 *Vtrum punitus per iudicem Eccleſiaſticum de crimine ſucceſſi pœnis canonicis, puniri iterum poſſit per iudicem ſæcularem pœnis ciuilibus.*

48 *An dotalis inſtrumenti fides & authoritas clandeſtinis conuentionibus reuocari & infringi poſſit.*

49 *Vtrum caupo teneatur hoſpiti, pro equo in ſuo ſtabulo, de nocte, effractis foribus ſurrepto.*

50 *De expenſis retardati proceſſus, & alijs præiudicialibus.*

51 *Fructus pendentes & nondum percepti, an ſint conductoris, an vero locatoris; & an poſſint à creditore ipſius locatoris iure pignoris prehendi & ſaiſiri.*

52 *De prohibitione alienandi facta verbis conditionalibus, & an impediat dominij translationem.*

53 *De conſuetudine, ſucceſſio ab inteſtato non aſcendit in lineam directam, &c. Et an hæc conſuetudo excludat parentes à ſucceſſione nominum, redituum annuorum, vel etiam à legitima in bonis deſcendentiũ.*

54 *An per matrimonium cenſeatur diſſoluta communio inter homines conditionis manuſmortuæ.*

55 *Vtrum fideicommiſſarius vniuerſalis, cui reſtituta fuit hæreditas, teneatur ad legatum quantitatis annuatim ſoluendæ, pro terminis non ſolutis ab hærede, antequam fideicommiſſi dies, & conditio cederet.*

56 *Venditor an & quibus in caſibus præferatur cæteris creditoribus in re vendita & tradita pro illius pretio.*

57 *An ſponſionis contractus licitus ſit, & an actionem pariat.*

58 *Commiſſo quibus in caſibus locus ſit, & à quo tempore veniant fructus adiudicandi in actione commiſſi. Aliaque ad eam materiam notatu digna in praxi.*

59 *Promittens aliquid, &, ſi hoc non ſoluerit intra certum tempus, quod præſtabit quidpiam aliud, an poſt tempus præciſe cogi poſſit ad priorem ſummam: an vero prior illa obligatio per poſteriorem ſtipulationem nouata & extincta eſſe cenſeatur.*

60 *Officiarij accuſati de aliquo delicto, an interim poſſint ſuſpendi, & an poſſint ad nutum deſtitui.*

61 *Acquiſita conſtante matrimonio an ſtatim vxori quæſita eſſe cẽſeantur, tum quoad poſſeſſionem, tum quoad dominium, ſtante conſuetudine dicente quod vxor eſt ſaiſita poſt mortem viri, cui dum viuit liberum eſt de acquiſitis diſponere.*
Item vtrum filius, cui plus legitima relictũ eſt in proprietate, grauari poſſit in vſufructu etiam quoad legitimam.

62 *An poſt binam appellationem, & poſt tres ſñias conformes, iterum & tertio appellare liceat.*

63 *Dicens ſe ignorare feudum, cum tamen non ignoret, an incidat in commiſſum, ac ſi feudum affectè denegaſſet, & an in negatione feudi locus ſit pœnitentiæ.*

64 *De reciproco fideicommiſſo, & quænam requirantur ad illud tacitè inducendum.*

65 *Fructus beneficij Eccleſiaſtici à patre percepti an per filium beneficiatum repeti poſſint.*
Et an beneficium obtinens abſque animo initiandi ſe ſacris, teneatur ad reſtitutionem fructuum.

66 *Vſuarius ſiluæ vel fundi alicuius compaſcui an à proprietario compelli poſſit vti iure ſuo, incerta & cõgruenti parte nemoris vel fundi, reliquis eiuſdem prædij partibus ipſi proprietario liberis remanentibus.*

67 *Vtrum bona patris conſentientis filio nubenti & dotem recipienti, cenſeantur tacite obligata & hypothecata pro dotis reſtitutione.*
Et à quo tempore incipiat hypotheca.

68 *Tacitè renunciatum eſſe conſuetudini an ſufficiat.*

69 *Si communitati litẽ mouerit quis, ob quã veniat imponenda collecta, an ea grauandus ſit ille qui litem mouit, præſertim ſi in ea victor euaſit.*

70 *An legitima ſit portio portionis ab inteſtato contingentis ex forma ſtatuti, vel ex forma iuris communis.*

71 *An conſtituenti ſe ſoluturum pro alio competat exceptio excuſſionis ſiue ordinis, ſicuti competit fideiuſſori: & quando ſit opponenda hæc exceptio.*

72 *De peremptione inſtantiæ, & an Senatus Dolanus ſit conſiſtorium Principis, necne.*

73 *An is cui legatus eſt vſusfructus omnium bonorum, ſub onere ſoluendi debita & legata, poſſit poſt agnitum legatum à legatarijs & creditoribus hæreditarijs conueniri.*
Et quid ſi legatum illud plus habeat incommodi quam emolumenti, an nihilominus teneatur iniuncto oneri ſatisfacere.

74 *De venditione facta ſub pacto de retrouendendo, accedente immodica læſione.*

75 *Vtrum liberi primi gradus, fideicommiſſo grauati,*

ti, teneantur fideicommiſſarijs ſatiſdare.

76 *Vtrum bona domanialia Principis in antichriſim conceſſa, ſub pacto de reuēdēdo toties quoties, præſcribi poſſint per ſpatium centum aut amplius annorum.*

77 *Vtrum filij poſſint ab extraneis poſſeſſoribus vindicare lucra, quibus priuatur parens per tranſitum ad ſecunda vota, viuente adhuc eo parente qui ea lucra alienauit.*

78 *Damnatus criminis cauſa, pro damno aut damni æſtimatione, ad pecuniæ ſolutionem, an bonis cedere poſſit.*

79 *An ſpecialem ſimul & generalem hypothecam habens, teneatur prius excutere ſpecialem hypothecā.*

80 *Correo aut confideiuſſori, qui totum debitum ſoluit, nulla petita aut impetrata ceſſione actionum à creditore contra correos aut confideiuſſores, an detur reſtitutio in integrum ad hoc, vt ceſſionem illam ex interuallo petere poſſit.*

81 *Ad edictum quo prohibetur extractio frumenti extra Prouinciam.*

82 *De legitimatione Clerici facta à Carolo V. Imperatore, authoritate Cæſarea: & an effectus ſuos extendat extra terras Imperij.*
Item de mobilibus & nominibus debitorum & cuiuſnam territorij eſſe dicantur.
Poſtremo de fructibus beneficij, & an inter hæredes defuncti & ſucceſſorem in beneficio diuidendi ſint.

83 *De antichriſi, & an ſit licita in emptione reditus annui, necne.*

84 *Salarium totius temporis an debeatur locatori, qui quod tenebatur adimplere non adimpleuit.*

85 *An in cauſa depoſiti poſſit adiudicari prouiſio.*

86 *De conſuetudine* pecuniæ dotales ſiue aſſignatæ, ſiue non habentur hæreditate vxoris & eius liberorum, &c. *Et an hac conſuetudine non obſtante pater filio in tali pecunia ſuccedat.*

87 *Præceptum factum filio hæredi ſcripto de non moleſtandis liberis naturalibus in relicto eis facto, ſub pœna priuationis hæreditatis, an valeat: & quæ requirantur ad hoc vt pęnæ locus ſit.*

88 *Filius naturalis an poſſit contra teſtamētum vnciā petere vel duas vncias, non extantibus legitimis liberis nec vxore.*

89 *An duæ Capellaniæ ſimplices ſub eodem tecto ſint incompatibiles, & poſſint ſine legitima diſpenſatione obtineri.*
An poſſit Epiſcopus diſpenſare ad duo incompatibilia.
An ſpecifica iuris patronatus mentio, in contractu vēditionis hæreditatis vel vniuerſitatis bonorum, vitioſa ſit reſpectu iuriſpatronatus quod ſpecifice vendi non poteſt.

90 *Ad articulum 7. conſuetudinis noſtræ ſub titu. de coniugatis. Et an ex eo articulo naſcatur tantum actio perſonalis in vxorem, an vero & hypothecaria in bonis ipſius.*

91 *Ad edictum de emolumento ſigilli contractuum.*

92 *An, & quales, ex ſimplici obligatione ex cauſa mutui, vſuræ adiudicari ſoleant.*

93 *Vtrum ex indicijs indubitatis pœna ordinaria poſſit infligi.*

94 *Fur tertio furtum committens an vltimo ſupplicio debeat damnari, & de declaratione ſtatuti 209. de latronib.*

95 *Legatis vxori conquęſtibus conſtante matrimonio factis, an ipſa ad omne æs alienum contractum conſtante eodem matrimonio teneatur, an vero ad dimidiam partem tantum, & hæres mariti teſtatoris, ad aliam dimidiam.*

96 *Clericatum an teneatur probare litigans ſuper poſſeſſione beneficij, etiamſi nihil obijciatur.*

97 *An in ſupplenda legitima filiæ habenda ſit ratio bonorum quæ pater filio ſuo inter viuos donauit, eaq; ſint in ſubſtantia patris computanda ad augendam filiæ legitimam; an vero ſolum computanda ſit legitima ſecundum quantitatem bonorum quæ in hæreditate patris reperta ſunt tempore mortis.*
Item an deducendum ſit tamquam æs alienum id qđ alteri filiæ debetur ratione dotis ei conſtitutæ à patre.

98 *De fructibus legitimæ, & an debeantur reſpectu earum rerum quæ nullum de ſe fructum producunt.*

99 *Cenſuarius an poſſit cedere rei & à penſitatione liberari inuito domino directo.*

100 *Teſti, cui crimina obijciuntur in iudicio, quæ deinde non probantur, an competat actio iniuriarum.*

101 *De falſariorum pœna.*

102 *Inuentarij confectionem tutori an poſſit remittere teſtator.*

103 *De Anatociſmo, & an penſiones annuæ, quæ ex reditu pecunia acquiſito debentur, licite poſſint in nouam ſortem redigi, vt ex ijs nouus reditus ab eodem debitore ematur.*

104 *An filij & deſcendentes hominis manuſmortuæ nati ex matre ingenua & in loco libero, poſſint præſcriptione temporis longiſſimi triginta aut quadraginta annorum libertatem acquirere. Hicque agitur de interpretatione art. 1. 4. & 10. conſuetudinis noſtræ ſub titulo* de manibus mort.
Et an conſuetudo illa vires ſuas extendat extra territorium.

105 *Conſenſus ſeu licentia domini directi ſuper alienatione rei manumortalis, ex interuallo adhibitus, an retrotrahatur.*

106 *Vtrum domino manumortali detur annus ad retentionem rei venditæ, ſicut domino feudi; an vero tantum quadraginta dies ſicuti domino cenſuali.*

107 *An Trebellianica prohiberi poſſit liberis primi gradus.*
Et an legitima & Trebellianica ſemper intelligantur conſtituere dimidiam partem bonorum.

108 *Vtrum nati & concepti poſt conditionis euentum admittantur ad ſucceſſionem fideicommiſſi conditionalis, ita vt excludant eos qui iam admiſſi fuerunt vel ſaltem cum eis concurrant.*

109 *Paterna paternis & materna maternis quomodo* intel-

Digitized by Google

intelligantur: hicque agitur de interpretatione art. 4. noſtre conſuetud. ſub tit. de ſucceſſ. bona ſequuntur lineam vnde mouent. &c.

110 *In conſtitutione reditus annui an valeat conuentio de non redimendo niſi poſt certum tempus, & conuentio de ijſdem ſpeciebus & in eadem æſtimatione reſtituendis.*

Et an ſuperueniens aureorum augmentum lucro cedat debitoris, vel creditoris.

111 *An & quando per tranſactionem fiat nouatio, & an ſi non fuerit ſatis factum tranſactioni, liceat redire ad priſtinas actiones & hypothecas: hicque agitur de directis & vtilibus actionibus earumque ceſſione.*

112 *De poteſtate illuſtr. domini Gubernatoris huius Comitatus Burgundiæ circa inueſtituras feudales concedendas, & an eius factum noceat Principi in iure retentionis feudalis.*

113 *De doario cõuento. ſiue cõuentionali queſtio notabilis.*

114 *An mobilium pars illa, quam inter nobiles conſuetudo noſtra defert marito ſi vxori ſuperuiuat, ſit lucrũ nuptiale, adeo vt filijs primi matrim. debeat reſeruari iuxta l. fœminæ. C de ſec. nupt. Hicque agitur de interpretatione artic. 2. conſuetud. noſtræ ſub tit.* de coniugatis.

Item vtrum filiæ primi matrimonij, quæ, mediante dote ſibi conſtituta, bonis omnibus tam paternis quam maternis renunciauerunt cum iuramento, iuxta formã c. quamuis de pac. in ſext. excludantur à petitione dictorum mobilium.

115 *An mulier poſſit incarcerari pro debito. hicque agitur de interpretatione artic.* 188. *nouarum conſtitutionum.*

116 *De iure retentionibus duob. ſocijs cõpetente, & an vnus ſine alio illud remittere poſſit, receptis laudemijs*

117 *Euictioni an ſit locus quando res eſt euicta poſſeſſorio iudicio.*

118 *Legitima an debeatur filio manumortali in bonis patris, à cuius communione mortis tempore erat ſeparatus.*

119 *Vtrum Archiepiſcopus viſitando ſuam Diœceſim, ſiue per ſe, ſiue per alium à ſe commiſſum, poſſit procurationes (hoc eſt ſumptuum neceſſariorum exhibitionem) à laicis exigere.*

120 *De filia, quæ accepta dote ſiue promiſſa, ſucceſſioni renunciauit, & an illius portio (quam fuiſſet habitura ab inteſtato ſi non renunciaſſet) ſolis accreſcat filijs. Hicque agitur de interpretatione artic. 6. conſuet. noſtre ſub tit.* de ſucceſſionib.

121 *Inuentario ſolemni ab hærede facto, an requiratur ſententia declaratoria ſuper ipſius validitate, antequã eius inuentarij beneficio gaudere debeat hæres.*

122 *Appendix ad deciſionem 64. ſupra de reciproco fideicommiſſo & prohibitione alienandi.*

123 *Nomina debitorũ, iura, & actiones, cuius loci & territorij eſſe cenſeãtur, in caſu nr̃æ conſuetud. ſub tit.* de manibus mortuis *art.* 12. *& ad quem ex dominis manumortalibus competant, an ſcilicet ad dominum loci creditoris, an vero ad dominum loci debitoris & quiſnam dicatur dominus originarius.*

124 *Annuæ præſtationes & reditus qualiter & quãto tempore præſcribantur. hicque declarantur artic. 45. conſtitutionum anni 1564. & art. 2. edicti de decretis anni 1569.*

125 *De ſubſtitutione facta his verbis* [& in defectum illius, eius liberos ſubſtituo] *& an ſit vulgaris, an vero fideicommiſſaria. Item an liberi in conditione poſiti cenſeantur eſſe vocati.*

126 *An & quot teſtibus probari poſſit ſubſtitutio vulgaris omiſſa in teſtamento. Item an teſtamentum filij ſit nullum ipſo iure ob matris præteritionem, præſertim ſtante conſuetudine noſtra, qua parentes excluſi ſunt à ſucceſſione deſcendentium. & quid ſi teſtatori præmoriatur: & an ſaltem ſuſtineatur per clauſulam codicillarem vel omni meliori modo. Et quædam de compendioſa & de tacita vulgari.*

127 *De diuiſione bonorum communium facta inter fratres an ex immodica læſione reſcindi poſſit ad trigeſimum vſque annum, & quænam ſit (quoad hoc) enormis & immodica læſio.*

128 *Secularis iudex an poſſit cognoſcere de poſſeſſorio recuperandæ rei merè ſpiritualis & Eccleſiaſticæ, inter Eccleſiaſticos.*

129 *Reſtitutio in integrum à quo iudice petenda ſit, an ſcilicet à iudice illius loci in quo res ſita eſt, an vero à iudice illius loci in quo reus vel actor domicilium fouet.*

130 *An nepotes inter ſe ſuccedant patruo in ſtirpes, an in capita. Hicque declaratur artic. 5. noſtrę conſuetud. ſub tit.* de ſucceſſ.

131 *Beneficia reſeruata ſummo Pontifici, reſeruatione in corpore iuris clauſa vel alia quacumque conſtitutione, an poſt menſem ab ordinario poſſint conferri.*

132 *Generalis renunciatio omnis beneficij legum facta a muliere pro alio ſe obligante, an extendenda ſit ad Senatusconſultum Velleianum.*

133 *Vtrum hypotheca pro reſtitutione dotis retrotrahatur ad tempus contracti matrimonij, vel ad tempus promiſſæ dotis.*

134 *An ex reciproco fideicommiſſo filijs iniuncto detrahi poſſit legitima.*

135 *De fideicommiſſo reali, graduali, perpetuo & ſucceſſiuo, & quibus ex coniecturis cenſeatur iniunctum: & an vocati in defectum alterius, cenſeantur vocati per vulgarem vel per fideicommiſſum. Item an vocato ſecundogenito, is intelligatur eſſe vocatus, qui talis erat tempore teſtamenti, vel tempore cedentis fideicommiſſi.*

136 *Appendix ad Deciſ. 29. ſup. & an quæ ibi dicta sũt procedant in patre ingenuo ſiue libero. Et hic habẽtur quædam ad interpretationem artic. 505. antiquarum conſtitutionum ſub titul.* de prædijs & banno pretorum.

137 *An ſubditus manumortalis cogi poſſit ad habitandum; & de abſentia illius & eius effectu, ad artic.* 11. *conſuetudinis tit.* de manumort.

138 *De manumiſſione hominis manumortalis; & an Ec-*

Ec-

Eccleſia reſtituatur in integrum aduerſus manumiſſionẽ huiuſmodi à Prælato factam. Et quædam ad interpret. art. 1. noſtræ conſuet. tit. de la main morte.

139 *Vtrum donatio filio in poteſtate conſtituto facta à patre fauore matrimonij ſit conferenda.*

140 *Vtrum pœna pecunſaria ex delicto irrogata ad eũ pertineat, cuius erant fructus iuriſdictionis tempore delicti; an vero ad eum cuius erant tempore ſententię*

141 *Cenſus fundiarius an præſcribi poſſit ab vno ex poſſeſſoribus rei cenſualis alio ſoluente, & an interruptio præſcriptionis facta cum vno ex dictis poſseſſoribus, noceat alteri, & quæ actio competat pro cenſu aduerſus tertium poſſeſſorem.*

142 *De re empta ſub nomine alterius, abſentis & ignorantis.*

143 *De inuentario hæredis. An tempus illius conficiendi currat à die ſcientiæ dclatæ hæreditatis, an à die aditionis. Item an qui res aliquas doloſe occultat priuetur beneficio inuentarij. & alia quædam de inuentario notatu digna.*

144 *Spuriorum & illegitimorũ liberorum ſucceſſio quomodo & quãdo fiſco deferatur; & an ſi ſpurius ſit manmortalis cõditionis, ſuccedat fiſcus excluſo domino*

145 *Fundo relicto vxori ad alimenta quamdiu viuet, an vſusfructus tantum, an vero proprietas relicta videatur.*

146 *Inſtrumenta inter multos communia apud quem cuſtodiri debeant.*

147 *Succeſſionis ab inteſtato caſus egregius: ad arti. 3. conſuet. noſtræ ſub tit.* des ſucceſſions.

148 *Pluribus pecora ſua in fruges alienas immittentibus, an mulctandi ſint omnes vt ſinguli, an vt vniuerſi.*

149 *Vſura teſtamento an permitti poſſit, & an vſurarium ſit legatum quantitatis cum adiectione certæ pẽſionis annuæ, donec ſoluatur ſors principalis.*

150 *Tutela finita quid facere debeat tutor vt ſibi caueat aduerſus curſum vſurarum pecuniæ pupillaris; & an ſufficiat quod minori ſine adulto rationem reddere obtulerit.*

De prohibitione diuiſionis, & an æquipolleat in iſta facti ſpecie prohibitioni alienationis & operetur fideicommiſſum in fauorem proximioris ex linea paterna.

FINIS.

Approbatio Cenſoris librorum.

EGo infraſcriptus Zegerus van Hontſum S. Theol. Licentiatus, Canonicus & Pœnitentiarius Eccleſiæ Cathedralis Antuerpienſ. necnon librorum Cenſor, vidi & perluſtraui centum & quinquaginta doctiſſimas haſce DECISIONES CELEBERRIMI SEQVANORVM SENATVS DOLANI, conſcriptas & magno ſtudio elucidatas per clariſſimum & ampliſſimum virum Dominum IOANNEM GRIVELLVM SEQVANVM V. I. Doctorem, Dominum de Perrigny, eiuſdem Dolani Senatus olim Conſiliarium, nunc vero Sereniſſimis Archiducibus ALBERTO & ISABELLÆ à conſilijs intimis & à libellis. Quæ Deciſiones cum multa contineant ſpectantia tam ad Iuris theoriam quam ad praxim, & ad illius patriæ conſuetudines, magno cum fructu, in publicum totius Reip. Chriſtianæ vſum edentur. Actum Antuerpiæ hac 2. Ianuarij Anno Domini 1618. ſignat.

ZEGERVS VAN HONTSVM
Librorum Cenſor.

Nomina eorum, quibus in SENATV DOLANO iudicantibus, pleræque ex ſequentibus iuris quæſtionibus deciſæ ſunt.

Præſident.

Meſſire Adriain de Thomaſſin Cheualier, Seigneur de Mercey, Criſſey, &c.

Cheualiers.

Meſſire Charles de Montfort, Baron & Seigneur duditlieu, Cheuigney, Sainct Ylier, Vellexon, &c.
Meſſire Hermanfroy François d'Oyſelet, Baron & Seigneur dudit lieu, &c.

Conſeilliers Eccleſiaſtiques.

Meſſire Claude Farod Preſtre, Prieur & S.r de la Vaux, Chanoine de Beſançon.
Meſſire Aymond Boutechoux Preſtre, Doyen de Dole.

Conſeilliers Laics.

Meſſire Iehan Labourey S.r de Biarne.
Meſſire Anthoine Garnier.
Meſſire Iehan Demenoux.
Meſſire François Ramaſſon.
Meſſire Claude Boitouſet.
Meſſire Anthoine Gruſſet.
Meſſire Iehan Griuel S.r de Perrigny.
Meſſire Claude Felletet.
Meſſire Iehan de Santans.
Meſſire Claude Brun.
Meſſire Humbert Matterot.

Conſeilliers & Aduocats Fiſcaux.

Meſſire Pierre Raclet.
Meſſire Anthoine Bereur.
Meſſire Luc de Sainct Mauris Procureur general.

Greffiers.

M.e Guillaume Chalon.
M.e Pierre le Maire ſon commis.

Subſtitut du Procureur general.

M.e Conſtantin Thibaud S.r de Parrecey.

Digitized by Google

IOANNIS GRIVELLI

I. C. SEQVANI DECISIONES

CELEBERRIMI SEQVANORVM SENATVS DOLANI.

DECISIO PRIMA.

An appellatio à laudo arbitri ſeu arbitratoris admittenda ſit, non prius ſoluta pœna in compromiſſo adiecta.

SVMMARIA.

1 *Appellare de iure non licet à ſententia arbitri.*
2 *Arbitri ſententia non poteſt reduci ad arbitrium boni viri: aliud eſt in ſententia arbitratoris.nu.3.*
4 *Appellatio admittitur de ſtylo, & praxi Curiæ, à ſententijs tam arbitrorũ, q̃ arbitratorũ; & quare.n.6.*
5 *Iudex quiſnã ſit cõpetẽs appellationis à laudo emiſſę.*
7 *Reductio ad arbitrium boni viri eſt quadam appellandi ſpecies.*
8 *Pœna conuentionali an ſit locus quando appellatur à laudo arbitri, aut arbitratoris.*
9 *Recurrens ad arbitrium boni viri non illico incidit in pœnam compromiſſi, ſed ita demum ſi ſuccũbat.*
20 *Iuſta cauſa appellandi excuſat à pœna compromiſſi.*
11 *Quid ſi appellans appellationem non perſequatur.*

1 CERTVM eſt, Iure communi non licere à ſententia arbitri appellare, ſed ei, ſiue iuſta, ſiue iniuſta ſit parendũ eſſe, niſi pœnam quæ in compromiſſo continetur ſoluere malit condemnatus, *l.diē proferre.§.ſtari.ff.de arbit.l.1.C.eod. Lranfr.de ori. in tract.de arbit.p.1.n.6.*

2 Non poteſt etiam arbitri ſentẽtia reduci ad arbitrium boni viri, niſi in quibuſdam caſibus quos refert *Bapt.à S.Blaſ.in tract.de arbit.& compromiſſ.q.76.n.51.& ſeq.*

3 Aliud eſt ĩ ſentẽtia arbitratoris. Nã ſi ſit iniqua, & enormiter lædat, hoc eſt ad ſextam vſq; partẽ, *vt notat idem Bapt.à S.Blaſ.vbi ſupr. nu.56. poſt Guid.Pap quem allegat*, poteſt quidem aduerſus eam peti reductio ad arbitriũ boni viri, vt oẽs reſtantur, ab ea autẽ de iure non põt appellari, vt nec à ſententia arbitri, cum ſufficiat remedium reductionis ad arbitriũ boni viri, *ita cõmuniter Doct.in l ſocietatẽ.§.arbitrorũ.ff.pro ſoc.*

4 His tamen non obſtãtibus (vſũne, an potius abuſu id factum ſit neſcio) receptũ eſt in foro Dolano, vt à ſententijs tam arbitrorum, quàm arbitratorum appellationes admittantur, dũmodo legitimè interpoſitæ ſint & corã iudice competenti. Idemq; receptũ eſſe motibus Galliæ, *ſcribit Cuia.ad nouell.82. in fin. & conſulta.12.* Competẽs vero iudex in hoc negotio, eſt iudex ordinarius, vt pluries iudicatum fuit per *doctr. Alex.in conſ.131.n.1.& 2.lib.2.quã probat Ant. Teſſaur.dec.14.nu.1.8.& ſeq.*

6. Hoc autẽ his rationibus factum exiſtimant nonnulli, tum ne huiuſmodi arbitri, aut arbitratores, ſupremã quãdam authoritatem ſibi in litibus dirimendis quodãmodo vendicare velle videãtur (quæ nulli niſi ſupremo huic Senatui à Principe conceſſa eſt) tum ẽt, quod arbitri ad inſtar ſint iudicum, *l.1.ff.de arbit.* Vnde ſicut à iudicum, ita & ab eorum ſententijs videtur facile permittenda appellatio; cũ in habentibus ſymbolum facilis ſit tranſitus, *l.ſed cum patrono. in princ.ff.de bonor.poſſ.* Quę poſtrema ratio licet in arbitris tantum & non in arbitratoribus locum ſibi uendicet, tamen in his & hæc particu-
7 laris ratio militat, quod reductio ad arbitrium boni viri (quæ aduerſus arbitratorũ ſententias paſſim admittitur) eſt quædam appellandi ſpecies, *ut notatur in l.non diſtinguimus, §. cum quidam ff.de arbi.* Vnde cùm in locum appellationis introducta ſit, per viam quoq; appellationis eam admitti poſſe, vſus apud nos approbauit.

8 Quo ſtante, dubitatum eſt an prius pœna in cõpromiſſo cõtrauenienti impoſita, ſolui debeat, quam admittatur huiuſmodi appellatio: & quibuſdam videbatur quod ſic *per text. in auth.decernit. C.de arbitr.* vbi non niſi præſtita pœna licet à iudicatis recedere.

Contrariũ tamẽ deciſum fuit à Senatu A frequentiori aliorum voto, hac potiſſimum rõne, quod ſi pęna ſtatim ſoluenda foret, non iã opus eſſet appellatione nec reductione, ſed pœna pręſtita, liceret à ſententia recedere & eam non approbare, *iuxta tex.in d.auth.decernit.*

9 Item quẽadmodum qui recurrit ad arbitriũ boni viri, non propterea in pœnã incidit illico, ſed ita demum ſi ſententia arbitratoris confirmetur (recurrit enim lege permittente, *l. Gracchus C.ad l.Iul.de adul.*) ita qui appellat (cũ apud

nos vſus forenſis appellationes huiuſmodi, vt
dictũ eſt, non reſpuat) non ſtatim incidit in pę
nam cõpromiſſi, ſed ita demũ ſi male & perpe-
ram appellatum fuiſſe iudicetur. Et ita in ſimi-
li ſpecie iudicatum fuiſſe Burdegalæ teſtatur.
10 Boer. *dec. 284. n. 20. & ſeq.* vbi plus dicit, quod ſi
appellans iuſtam cauſam appellandi vel recur-
rendi habeat, licet non obtineat in cauſa, pęnæ
tamen cõpromiſſi non ſit obnoxius, pp iuſtam
cauſam litigandi. Idem ẽt tradit *Lanfr. de ori. in
d. tract. de arbi. p. vlt. n. 62. in fi. & Petr. Iac. à Mon-
tepeſſ in ſimili tract. n. 11. verſ. item eſt notandũ.* Sed
11 quid ſi appellatione a laudo arbitratoris ſemel
interpoſita, appellans antequã de ea cognoſce-
retur, ſuæ appellationi renunciauit vel eam pro
derelicta aut deſerta habuit, an nihilominus pę
nam cõpromiſſi exſoluere tenebitur? *vide An-
næum Robert. rer. iudic. lib. 3. c. 8.*

Arreſto 7. Iunij dato 1599.

DECISIO II.

*Appellationem quandoque admitti abſque proteſta-
tione. Item, An & quatenus credatur iuramento
rationem reddentis.*

SVMMARIA.

1 *Præſens ſententię, ſi non proteſtetur illico, non auditur
appellans. Fallit in rationibus diſpungendis. n. 2.*
3 *Actũ non dicitur quid, quãdiu aliquid ſupereſt agẽdũ.*
4 *Rationes ante clauſuram non dicuntur perfectæ.*
5 *Appellatio in dubio debet admitti.*
6 *Rationem reddens tenetur omnia probare. Fallit in
duobus caſibus. n. 7*

EXtat ſtatutum ſiue cõſtitutio apud nos *tit.
de app. art. 328. in antiquis ordinationib.* qua ca
1 uetur neminem admitti debere ad appellandũ
ab ea ſententia, quæ præſente ſe aut ſuo procu-
ratore lata ſit, niſi illico proteſtetur. Cuius con
ſtitutionis mentionem facit *Io. Maur. quondam
in hoc Senatu Conſiliarius meritiſſimus, in ſuo tracta.
de reſt. in integ. c. 373. in prin.*

Caſus euenit, vt dum cuidam ratio redderc-
tur coram iudice, de ſuis negotijs geſtis, & ad-
miniſtratis ab alio ſibi conſanguineo & affini,
& videret multos articulos admitti abſque ſuf-
ficienti (vt exiſtimabat) verificatione, in qui-
buſdam proteſtatus eſt ſe appellaturũ, in alijs
vero non: tandem vero interpoſita appellatio-
ne, de duobus dubitatum fuit.

Primò an admittenda eſſet eius appellatio
reſpectu eorum articulorum de quibus non fue
rat expreſſe proteſtatus. Secundò an bene iudi
catum eſſet à iudice qui diuerſas pecuniarum
ſummas adminiſtratori deducendas eſſe pro-
nunciauerat, licet de ijs non aliter conſtaret
quam per iuramentum rationem reddentis.

Et quod ad primum dubium, fuit concluſũ,
2 *A* appellationem admittendã fore hic, non ob-
ſtante ſtatuto: ea potiſſimum ratione, quod tũc
temporis rationes nondũ erant oĩno diſpunctę
& concluſæ cum interiecta fuiſſet hæc appella-
tio, ſed multa alia capitula diſcutienda ſupere-
rant antequã ad clauſurã rationũ deueniri poſ-
ſet; ijs aũt non cõcluſis actus imperfectus vide-
3 batur. Nõ enim dicitur quid actum, quãdiu ali-
quid ſuper eſt agendũ, *c. cũ ſuper. ext. de offi. deleg.
l. fi. C. ad Senatuſ. conſ. Velleia. Decia. reſp. 8. nu. 249.*
4 Vnde cũ ante clauſurã non dicatur perfecta rõ,
defectus proteſtationis non erat attendendus.
Tempus enim appellandi, aut proteſtandi non
prius currit in hac materia computorũ, quã di-
ſpũcta & cõcluſa ſint oĩa. Adde quod in dubio
5 pronuntiandũ eſt appellationẽ eſſe admittẽdã,
*vt traditur in addit. ad Mathe. ſing. 21. n. 10. & apud
Iaſ. in auth. ad hæc. n. 3. C. de Iud.*

Quod ad ſecundum vero dubiũ, licet cõmu-
6 niter receptum ſit, quod is qui ad rõnum reddi
tionẽ obligatus eſt tenetur ea oĩa probare quæ
in illis ſcribit ſe impendiſſe, *per tex. aper. in l. qui
ſub conditione. ff. de condit. & demonſtr.*

7 Tamen hoc fallit duobus his potiſſimũ caſi-
bus, nẽpe quando modicæ ſunt impenſæ, & qñ
res agitur inter conſanguineos & affines. In ijs
enim duobus caſibus non exigitur tã ſtricta &
& ſcrupuloſa ſpecificatio & verificatio impẽſę,
ſicut exigeretur ſi inter extraneos, aut de nota-
bili pecuniarum ſumma ageretur, *teſte moder.
Pariſ. in cõment. ad conſuet. Pariſ. §. 6. gl. 6. in verb.
rendre compte. n. 22. 27. et 32. cum ſeqq.* Niſi aliud
ex circumſtantiis facti & perſonarum iudici vi-
deatur, ex cuius arbitrio iſtud potiſſimũ pẽdet,
teſte eodem vbi ſup. n. 27. Omnibus igitur in hac
facti ſpecie præſumptionibus, & veriſimilitudi
nibus vndiq; exactè perpenſis, in eam ſententiã
deſcendit Senatus, vt bene iudicatum eſſe à iu-
dice decerneret, qui iuramento rationem red-
dentis credendum eſſe pronunciauerat.

Arreſto 22. Iunij 1599. dato in lite Pierre Gi-
rard appellantis, & contra Iean Bouuerans de
Dolanum appellatum.

DECISIO III.

*Succeſſoribus minorum an detur reſtitutio in integrũ,
& an domino qui manumortali ſubdito ſucceſſit.*

SVMMARIA.

1 *Minoribus & eorum ſucceſſoribus datur reſtitutio.*
2 *Dominis etiam ex perſona ſeruorum datur reſtit.*
3 *Manumortali domino an concedatur reſtitutio ex per-
ſona ſubditi.*
5 *Manumortalis ſucceſſio eſt anomala.*
4 *Manumortalis dominus, an & quatenus teneatur ad
debita ſubditi ſui, & n. 6.*

In-

7 *Iura paſſiua ſubditorum an tranſeant in dominum ma numortalem.*
8 *Dominus manumortalis nõ eſt ꝑprie hæres ſui ſubditi.*
9 *Dominus manumortalis eſt ſucceſſor vniuerſalis ſui (ſubditi*
10 *Iura ad rem immobilē immobiliũ loco ſunt.*
11 *Succeſſori datur reſtitutio in integrum ſicut hæredi.*
12 *Imo & ſucceſſori ſingulari in quibuſdam caſibus.*
13 *Dominus manumortalis & fiſcus æquiparatur.*
14 *Fiſcus in defectum legitimorum hæredum ſucceſſit bonis vacantibus.*
15 *Fiſcus ſuccedit tantum in bonis ſub ſua iuriſdictione exiſtentibus.*
16 *Fiſcus non tenetur ſupra vires bonorum, etiamſi inuentarium non confecerit.*
17 *Inter plures fiſcos non eſt locus iuri accreſcendi.*
18 *Fiſcus non eſt proprie hæres, ſed iuris ſucceſſor.*
19 *A ſimilibus ad ſimilia idem eſt iudicium.*
20 *In fiſcum tranſit ius reſtitutionis in integrum petēdę.*
21 *Iudicandum prout haſtenus fuit conſuetum.*
22 *Minime mutanda ſunt, quæ haſtenus certam interpretationem habuerunt.*

1 IN dubitati iuris eſt nõ tñ minoribus verũ &
ſucceſſoribus quoq; minorũ in integrũ reſti
tutionē concedi, etſi ſint ipſi maiores, *l. minor.*
2 18. *§. fi. ff. de minorib.* Imo & dominis ex perſona
ſeruorum. *l. non ſolum. 6. ff. de reſt. in integ.* Senatus
3 tñ Dolanus hanc in integrũ reſtitutionē domi
nis manumortalibus, ex perſona ſubditorũ q-
bus ipſi ex forma conſuetudinis ſucceſſerunt,
4 paſſim recuſare & denegare ſolet, tũ quod hæc
ſucceſſio (*teſte Ant. Fabr. de errorib. prag. decad.* 12.
erro. 6.) ſit omnino anormis & exorbitans à iu-
re cõi, proindeq; non parificanda cæteris legiti
mus ſucceſſionibus, tũ ẽt quod eiuſmodi domi
ni, bona ſubditorũ ſine hærede morientiũ, non
tam iure hæreditario accipere ſoleant, quã iure
quaſi peculij, aut iure dominij directi quod in
ijs habent, & quodãmodo iure conſolidationis
vtilis dominij cum directo, aut ſi mauis, ex vi
pacti originalis (ſiue expreſſi, ſiue taciti, & a cõ-
ſuetudine ſubintellecti) de bonis domino acqui
rendis, ſi ſubditũ manumortalē mori contin-
gat ſine liberis, & parentibus in eadē cõmunio
5 ne exiſtentibus. Hinc eſt vt ad ſolutionem debi
torũ nõ teneãtur, niſi ſi cũ immobilibus in ſuis
territorija manumortalibus ſitis, mobilia quo-
6 que & alia bona libera accipiant: quo caſu, nõ
adhuc in ſolidũ ad omne æs alienum tenentur,
& per conſequens non tanquã hæredes vniuer-
ſales, ſed vſque ad concurrentem tantũ quanti-
tatem valoris huiuſmodi mobiliũ, & bonorũ in
libero territorio exiſtentiũ, *vt patet ex pen. art.*
conſuet. huius patriæ, tit. de manib. mort. Ex cuius di
7 ſpoſitione cũ illud facilè colligatur, iure paſſi-
ua ſubditorũ ipſo iure (id eſt ipſa conſuetudine,
quæ ius eſt non ſcriptũ) non tranſire in domi-
num manumortalē, hucuſque viſum eſt nec iu-
ra actiua in eos ipſo iure tranſire, ſicque nec ius
reſtitutionis in integrum petendę, quod ſubdi-
to dum viueret cõpetebat, & ita pluries deciſũ
A me præſente, quod valde notãdum eſſe exiſti
maui: nam niſi me tanti Senatus authoritas per
multum moueret, contrarium profecto verius
exiſtimarem. Etſi enim libere fatear dominum
8 manumortalē non eſſe propriè hæredē ſui ſub-
diti ſine legitimis hęredibus in ſua communio-
ne exiſtentibus demortui. Tum quod non ſuc-
cedat defuncto in bonis vbique exiſtentibus,
art. vnum feudorũ nihil ſuper alterum acquirit. tit. de
manib. mort. apud conſuet. huius Comit. Tum deniq;
quod regulariter nõ teneatur creditoribus de-
functi in ſolidum. *art. pen. dictar. conſuet.* cùm ta-
men contrarium ſit in vero & ſimplici hęrede,
l. hæreditas, ff. de reg. iur. Non põt tamen negari
quin ſit ſaltem ſucceſſor, cum ĩ bonis ſuccedat,
9 *de manib. mort. ar. 6.* Succeſſor (inquam) vniuer-
ſalis potius quã ſingularis. Siue enĩ defunctus
bona habeat in diuerſis territorijs, ſiue in ſolo
territorio domini, ſemper quoad iura & actio-
nes ſuccedit dominus originarius in vniuerſũ
ius defuncti, atq; ita in oẽs actiones illius, præ-
ſertim ſi ad id cõpetat, quod vel in ſuo territo-
10 rio vel in loco franco ſitum ſit: cum iura quę ad
rem immobilem competunt pro immobilibus
habeantur, *teſte Pinell. de bon. mater. in prin.*
11 At ſucceſſori datur benefic. reſtitutionis in in-
tegrũ, ſicut & hæredi, vt expreſſum eſt *in d. l. non*
ſolum, ff. de reſt. in integ. & in d. l. minor autem magi-
ſtratus, §. fi. ff. de minor. quod non ſolũ intelligen
12 dũ eſt de ſucceſſore vniuerſali; ſed & ĩ quibuſdã
caſibus de ſucceſſore ſingulari, per ea quæ tra-
dit *Sfort. Od. in tract. de reſt. in integ. p. 1. q. 50. art. 3.*
ergo & huic domino dandũ eſſe videtur. Itē li-
cet admittamus dominum non eſſe hæredē, ꝓ-
ut re uera non eſt, tamen oportet vt fateamur,
13 ei hac in parte maximã cũ fiſco intercedere ſi-
militudinem & affinitatē. Sicut enim fiſcus in
14 defectum legitimorum hæredum ſuccedit bo-
nis vacantibus, *l. 1. C. de bon. vacan. lib.* 10. ita &
dominus manumortalis ĩ bonis ſubditi ſine hę
redibus mortui. Item quēadmodum fiſcus per
15 publicationem ſuccedit in bonis tãtum ſub ſua
iuriſdictione exiſtentibus, non aũt in alijs, *Bar.*
in l. cunctos populos, q. 8. C. de ſum. trin. ſic & dñus
manumortalis in bonis in ſuo territorio ſitis,
& non in alijs, niſi ſint in loco frãco. *d. art. l'une*
16 *des Seign.* Denique ſicut fiſcus, cui bona vel va-
cantia vel publicata deferuntur, non tenetur ſu
pra vires bonorum, licet inuentariũ non fecerit
Boſſ. *de publ. bon. n. 25.* ita nec dominus, *d. art. pe.*
17 Rurſus ſicut inter plures fiſcos quilibet ſucce-
dit in bonis ſui territorij, nec inter eos locus eſt
iuri accreſcendi. *Bal. in l. ex facto. ff. de hær. inſt. &*
in l. vnic. C. quan. non peten. par. Alex. conſ. 31. vol. 1
& Zaz. conſ. 17. vol. 2. ita inter plures dominos.

d.§. l'vne des Seign.

Poſtremo ſicut fiſcus non eſt propriè hæres,
18 ſed iuris ſucceſſor & hæres anomalus, vt eum
nominat *Bal. in l.fi.n.15.C.de contrab.emp.* & ita
dominus manumortalis, teſte *Ant. Fab. vbi ſup.*
19 Vnde cum à ſimilibus ad ſimilia idem ſit iu-
dicium, *cap. inter cæteros. ext. de reſcr.* & validũ ſit
in iure argumentũ à ſimili, *teſte Euerar. in locis le
galib. loco à ſimi.* Videretur dicendum ius peten-
di reſtitutionem in integrũ in dominũ manu-
20 mortalem tranſire, ſicut & in fiſcum trãſire oẽs
admittunt. *Ant. Pereg. de iur. fiſc. lib. 5. tit. 1. nu.
84. Sfort. Od. d. tract. de reſt. in integ. p. 1. q. 50. art.
5.* Similis enim eſt vndique rõ, cùm fiſci ſuc-
ceſſio non minus odioſa ſit & anomala, qua do
mini manumortalis, & in fiſcũ non tranſeãt ni
ſi ea quæ erant in bonis delinquentis tẽpore cõ
miſſi delicti, ſicut nec in dominum, niſi ea quæ
erant in bonis ſubditi tẽpore mortis. Tu tamen
in hac curia à cõmuni ne recedas: ſtandũ eſt. n.
21 obſeruantię curiarum & iudicandum prout ha
ctenus conſuetum fuit, vt in ſimili ait *Crauett.*
22 *conſ. 16. in fi.* minimè enim mutanda ſunt q̃ ha-
ctenus interpretationem certam habuerũt, in-
quit Iuriſconſ. *in l. minime. ff. de legib. facit l. ſi de
interpretatio. iunct. l. ſeq. ff. eo. tit.* vbi ſi de interpre
tatione legis quæratur, in primis inſpiciẽdum
eſt (inquit Caliſtrat.) quo iure ciuitas retro in
huiuſmodi caſibus vſa fuerit. Optima enim eſt
legum interpres conſuetudo. nam Imperator
noſter Seuerus reſcripſit, in ambiguitatibus, q̃
ex legibus proficiſcuntur, conſuetudinem,
aut rerum perpetuo ſimiliter iudicatarum au-
thoritatẽ, vim legis obtinere debere, *facit & l.
ſemper in ſtip. ff. de reg. iur.* vbi in obſcuris id ſequi
debemus quod in regione frequentatur.

Sic iudicatum fuit menſe Iulio 1599. ex ſup
plicationẽ oblata ex parte S. Comte de Mont-
beliard, qua fuit deciſa per Nihil, licet læſionis
enormis extrema apprimè expoſita fuiſſent.

DECISIO IV.

An & quando opponens ſe ſubhaſtationi bonorum ſui debitoris, poſſit ſubrogari in locum impetrantis, ſi is ſubhaſtationem non perſequatur.

SVMMARIVM.

1 *Declaratio articuli 34. antiquarum conſtitutionum tit.* Des Decrets.

MOrante creditore qui proſcriptionẽ bonorum ſiue ſubhaſtationem inceperat, ſi alius exiſtat qui id munus exequi velit, admittendus eſt, dũmodo ei qui ſubhaſtationem incepit ſuo ſumptu, oĩa quæ erogauit reſtituat & refundat, vt teſtatur cõſtitutio inuictiſſimi quondam Philippi II. Hiſpaniarũ Regis, & Prĩcipis noſtri *ar. 34. tit. de Decretis.* Verũ cùm ea cõſtitutio quodammodo cõditionaliter loquatur, ibi [*Si in dictis cauſis & materijs de decreto ſubhaſtationes ritè factę ac debitè cenſentur*] quibuſdam aliquando viſum fuit, aliũ nõ eſſe admittendũ ad perſequendã ſubhaſtationem ab impetrante intermiſſam, ante interpoſitũ decretum iudicis, quod non niſi poſt quartũ edictum & generale proclama fieri ſolet. Contrarium tamen cẽſuit Senatus Dolanus *A* in cauſa appellationis cuiuſdam debitoris, dicentis ſe ex eo grauatũ qđ iudex tertiũ quẽdam admiſerat ad perſequẽdã ſubhaſtationem bonorũ ſuorũ, quã poſt tertiũ proclama impetrans (fortè interea ſatisfactus) imperfectã relinquere decreuerat in eius debitoris fauorẽ. Iudicauitq; Senatus tertiũ hunc admittendũ eſſe, ad quartũ edictũ ſine proclama, ſuo nomine intra legitimũ tẽpus perficiendum; ea potiſſimũ ratione, quod nihil debitoris intereſſet ita fieri, imo vero ſibi ſuiſque creditoribus expedire videbatur, ex quo ſumptib⁹ nouæ ſubhaſtationis obuiabatẽ. Quod notãdũ eſt pro ampliatione & declaratione illius art. 34.

Arreſto 28. Iulij 1599. in duabus litibus coniunctis.

DECISIO V.

Caſus egregius in materia ſocietatis coniugalis, quo docetur mentem contrahentium verbis eſſe praponendam.

SVMMARIA.

1 *In contractibus verba oĩa debent aliquid operari.*
2 *Voluntas agentium primum locum obtinet tam in contractibus, quàm vltimis diſpoſitionibus.*
3 *Voluntas difficilis eſt probationis.*
4 *Parentes omnia qua ſua ſunt liberis potius deſtinare cenſentur quam extraneis.*
5 *Nemo præſumitur id velle quod per leges ſibi nõ licet.*
6 *Voluntas præſumitur conformis diſpoſitioni iuris communis.*
7 *Patri ad ſecunda vota tranſeunti non licet plus ſecunda vxori largiri quam vni ex liberis.*
8 *In obſcuris inſpicimus quod veriſimilius eſt.*
9 *Verbum præſentis temporis aliquando ad futurum trabitur, ſed verbum futuri, vix ad præſens aut præteritum extenditur. n. 10*
11 *Diſpoſitio iuncta verbo, interpretatur ſecundum tempus verbi.*
12 *Argumẽtum à ſuperfluitate verborũ vitanda eſt admodum infirmum.*
13 *Notarij multa plerumq; inſerunt in contractibus non tantùm ſuperflua, ſed inepta & contradictoria.*
14 *Pactum dubium interpretatur aduerſus eum qui ſe fundat in eo.*
15 *In obſcuris quod minimum eſt ſequimur.*

Vir

VIr quidam mortua vxore ex qua liberos ſu
perſtites habebat, tranſit ad ſecundas nu-
ptias, & cũ ſecunda vxore inſtrumẽto dotali pa
ciſcitur in hæc verba. *Acquirent futuri coniuges in
omnibus bonis mobilibus & immobilibus, pręſentibus
& futuris quibuſcunque.* Mortuo deinde marito,
occaſione huius clauſulæ lis exoritur inter libe-
ros prioris matrimonij, & ſecundã vxorem tũc
viduam, quæ oĩum bonorũ inter ſe & maritum
contractã fuiſſe ſocietatem aſſerit, ob idque pe-
tit iudicio cõi diuidundo, dimidiã oĩum bono
rum ipſius mariti, quæ cũ ei per iudicẽ adiudi-
cata fuiſſet, liberi prioris matrimonij reclamãt,
& à ſententia appellationẽ emittunt. Dubitatũ
eſt igitur apud Senatum, an oĩum & quorum-
cumque bonorũ mariti dimidia pars eſſet adiu
dicanda huic viduæ, an vero dimidia conquæ-
ſtuum tantũ. Pro vidua, multũ vrgebant verba
illa clauſulæ [*Præſentibus & futuris*] quæ cum cla
ra eſſent & aperta, nullum dubitationis locum
relinquere videbantur, *l. non aliter, ff. de legat. 3.
cum ſim.* Vrgebat denique quod in cõtractibus
verba oĩa debent aliquid operari, *l. ſi quando, in
prin. ff. de leg. 1. Craut. conſ. 135. n. 14. & conſ. 272.*
1 *n. 7.* At nihil operaretur verbum iſtud [*preſents*]
ſi de futuris tantum bonis & nondum quæſitis
ſocietas contracta diceretur.

2 Pro liberis vero allegabatur, quod tã in con-
tractibus quàm vltimis diſpoſitionibus, volun-
tas agentiũ primum locum obtinet, *l. obligatio
num ſubſtãtia. ff. de act. & oblig. l. 3. et tot. tit. C. plus
vale. quod agit. l. pen. in verbo cogitaſſe. C. de impub.
& al. ſubſt. & l. heredes mei. §. cum ita. ff. ad Trebel.*
3 *cum ſim.* Quæ quidem volũtas cum ſit difficilis
probationis, *teſte Menoc. de arb. ind. caſ.* 116. n. 18.
coniecturis & præſumptionibus colligi poteſt.
At non deſunt hic coniecturę, quibus percipere
poſſumus mentem contrahentiũ fuiſſe de con-
quæſtibus tantum paciſci, non autem de bonis
præſentibus & iam acquiſitis.

4 Prima coniectura ducitur à cõi parentum vo
to & affectu erga liberos, qui quidẽ tantus eſt,
vt oĩa quæ ſua ſunt liberis potius deſtinare vel-
le videantur quã extraneis. *l. nihil intereſt. §. ſed
nunquid. ff. de bon. l. nam etſi parentibus, ff. de inoff. te
ſta. l. cum ratio. ff. de bon. damn.* Vnde non facilè
præſumendum eſt hic, patrẽ hũc in præiudiciũ
liberorum, erga nouercã tam liberalem eſſe vo-
luiſſe, vt eam in bonis iam quæſitis ſociam habe
re voluerit, pręſertim cũ ea nihil viciſſim in cõe
cõferret præter dotem, quam ſibi integram re-
ſtitui ſoluto matrimonio pepigerat.

5 Secunda coniectura ea eſt, quod nemo præſu
mitur id velle, quod per leges ſibi non licet. Vo
6 luntas enim cuiuslibet ſemper & vbique præſu
mitur conformis diſpoſitioni iuris communis,
niſi contrarium apertè demonſtretur, vt *latè tra
dunt Doct. in l. nemo poteſt, ff. de leg. 1. & in d. l. hære-
des mei. §. cum ita. ff. ad Trebell.*

7 At non licet patri ad ſecunda vota tranſeũti
plus ſecundæ vxori de bonis ſuis elargiri, quam
vni ex liberis prioris matrimonij, *vulg. l. hac edi
ctali. C. de ſecund. nupt.* Igitur præſumendum eſt
hic, patrem nõ dimidiam bonorũ præſentium
ſecundæ huic vxori donare voluiſſe (non enim
tantũdem pro vnoquoque ex liberis prioris ma
trimonij ſupereſſet) ſed dimidiam dũtaxat bo-
norum tam mobilium quàm immobiliũ, quæ
conſtante matrimonio quærerentur.

Tertia coniectura peti põt à cõi vſu & cõſue-
8 tudine huius Comitatus Burgũdię. Inſpicimus
enim in obſcuris quod eſt veriſimilius vel quod
plerumq; fieri conſueuit, *inquit tex. in reg. inſpici-
mus. de reg. iur. in 6.* At in hac regione cõiter vi-
demus in pactis dotalibus inter futuros coniu-
ges ſocietatem cõquæſtnũ dũtaxat contrahi, ra
riſſimè autem contingit, vt & iam quæſitorum
ſocietas cõtrahatur, niſi fortaſſe mobilium. Cũ
igitur talis ſit regionis vſus frequentior, præſu-
mendũ eſt, contrahentiũ mentem fuiſſe de con
quæſtibus tantũ paciſci, non autem de bonis
præſentibus & iam quæſitis.

His coniecturis non omnino repugnat pro-
pria verborum illius conuentionis ſignificatio:
nam hoc verbo (quod totam orationẽ regit) vſi
ſunt contrahentes (*acquirent*) verbũ autem iſtud
cum ſit futuri tẽporis, bonis præſentibus nõ re-
9 ctè conuenit. Etſi enim verbum præſentis tem-
poris aliquando ad futurum trahatur, *vt docent
Alc. & Bírech. in l. verbum oportebit. & in l. verbum
10 erit. ff. de verb. ſign.* Nunquã tamen fere videmus
verbum futuri tẽporis ad præſens aut præteritũ
11 extendi vel retrotrahi, ſed regulare eſt, vt diſpo
ſitio adiuncta verbo, ſecundũ tempus verbi in-
telligatur & interpretetur, *l. ſi Titius. ff. de teſtam.
milit. & l. ex facto. cum ibi not. ff. de vulg. & pup.*

Quod autem in conuentione adijcitur [*præ-
ſentibus & futuris quibuſcunque*] illud potius nota
rij imperitiæ adſcribendũ eſt, quam partium
intentioni & voluntati, quæ ſatis aperta eſt &
euidens ex ſuperioribus.

12 Et proinde, nihil obſtat argumentũ à ſuper-
fluitate verborum euitanda: eſt enim admodũ
debile & infirmum in hac parte, cũ vſu cõpertũ
13 habeamus notarios (qui vt plurimum ſunt in-
expertes & imperiti) multa inculcare in cõtra-
ctibus & vltimis voluntatibus non tantum ſu-
perflua & otioſa, ſed omnino repugnãtia & in-
epta; q̃ ipſi nec intelligunt, nec ſatis percipiũt,
præſertim vero in contractibus & inſtrumentis
quæ pro ruſticis & plebeijs (cuiuſmodi erãt iſti
contrahentes) conficiuntur: in ijs enim non tã
circũſpectè ſe gerũt quã cum res agitur inter p-
ſonas diuites, quæ negotium ſoli notario non
confidunt, ſed peritiores cõſulunt, ad quorum
dictamen contractus conſcribitur. Ita ferme ſi-
mili

Digitized by Google

ne ſit inter dominum & paſtorem, an vero ſit ſolius domini, vel ſolius paſtoris.

39 *An iudicium cum minore cōtumace agitatum abſque curatoris datione ſit ipſo iure nullum.*

40 *Pluribus ad retractum venientibus, an is præferatur, qui prior obtulit, an qui proximior eſt, an vero qui ex eo latere eſt coniunctus vnde bona proueniunt; & an qui præferuntur in ſucceſſione inteſtati præferātur etiam in iure retractus.*

41 *De compendioſa ſubſtitutione facta à pagano verbis communibus, an matrem in medio exiſtentem excludat, tam a ſucceſſione quam à legitima. Item de doario conſuetudinario quæſtio notabilis.*

42 *Vidua tertiam partem dotis petente pro doario conſuetudinario, vt illius vſufructu totius uitæ tempore potiatur, an heredes mariti pecuniam illam retinere poſſint oblata fideiuſſione de ſoluēdis annuis vſuris, ad rationem quinque in centum.*

43 *An in cauſis criminalibus exprimendus ſit annus, menſis, & locus commiſſi delicti. Item an prouocatio excuſes ab actione iniuriarum.*

44 *De auctionibus bonorum quæ ex decreto vendūtur & de tertiamento.*

45 *An ius retentionis, quod domino directo competit, poſſit cedi & in alium transferri.*

46 *Appellatus an & quando iuuari poſſit appellatione appellantis.*

47 *Vtrum punitus per iudicem Eccleſiaſticum de crimine inceſti pœnis canonicis, puniri iterum poſſit per iudicem ſæcularem pœnis ciuilibus.*

48 *An dotalis inſtrumenti fides & authoritas clandeſtinis conuentionibus reuocari & infringi poſſit.*

49 *Vtrum caupo teneatur hoſpiti, pro equo in ſuo ſtabulo, de nocte, effractis foribus ſurrepto.*

50 *De expenſis retardati proceſſus, & alijs praiudicialibus.*

51 *Fructus pendentes & nondum percepti, an ſint conductoris, an vero locatoris; & an poſſint à creditore ipſius locatoris iure pignoris prebendi & ſaiſiri.*

52 *De prohibitione alienandi facta verbis conditionalibus, & an impediat dominij translationem.*

53 *De conſuetudine, ſucceſſio ab inteſtato non aſcendit in lineam directam, &c. Et an hæc conſuetudo excludat parentes à ſucceſſione nominum, redituum annuorum, vel etiam à legitima in bonis deſcendentiū.*

54 *An per matrimonium cenſeatur diſſoluta communio inter homines conditionis manuſmortuæ.*

55 *Vtrum fideicommiſſarius vniuerſalis, cui reſtituta fuit hæreditas, teneatur ad legatum quantitatis annuatim ſoluendæ, pro terminis non ſolutis ab hærede, antequam fideicommiſſi dies, & conditio cederet.*

56 *Venditor an & quibus in caſibus præferatur cæteris creditoribus in re vendita & tradita pro illius pretio.*

57 *An ſponſionis contractus licitus ſit, & an actionem pariat.*

58 *Commiſſo quibus in caſibus locus ſit, & à quo tempore veniant fructus adiudicandi in actione commiſſi. Aliaque ad eam materiam notatu digna in praxi.*

59 *Promittens aliquid, &, ſi hoc non ſoluerit intra certum tempus, quod præſtabit quidpiam aliud, an poſt tempus præciſe cogi poſſit ad priorem ſummam: an vero prior illa obligatio per poſteriorem ſtipulationem nouata & extincta eſſe cenſeatur.*

60 *Officiarij accuſati de aliquo delicto, an interim poſſint ſuſpendi, & an poſſint ad nutum deſtitui.*

61 *Acquiſita conſtante matrimonio an ſtatim vxori quæſita eſſe cēſeantur, tum quoad poſſeſſionem, tum quoad dominium, ſtante conſuetudine dicente quod vxor eſt ſaiſita poſt mortem viri, cui dum viuit liberum eſt de acquiſitis diſponere.*
Item vtrum filius, cui plus legitima relictū eſt in proprietate, grauari poſſit in vſufructu etiam quoad legitimam.

62 *An poſt binam appellationem, & poſt tres ſñias conformes, iterum & tertio appellare liceat.*

63 *Dicens ſe ignorare feudum, cum tamen non ignoret, an incidat in commiſſum, ac ſi feudum affectè denegaſſet, & an in negatione feudi locus ſit pœnitentiæ.*

64 *De reciproco fideicommiſſo, & quænam requirantur ad illud tacitè inducendum.*

65 *Fructus beneficij Eccleſiaſtici à patre percepti an per filium beneficiatum repeti poſſint.*
Et an beneficium obtinens abſque animo initiandi ſe ſacris, teneatur ad reſtitutionem fructuum.

66 *Vſuat ius ſiluæ vel fundi alicuius compaſcui an à proprietario compelli poſſit vti iure ſuo, incerta & cōgruenti parte nemoris vel fundi, reliquis eiuſdem prædij partibus ipſi proprietario liberis remanentibus.*

67 *Vtrum bona patris conſentientis filio nubenti & dotem recipienti, cenſeantur tacite obligata & hypothecata pro dotis reſtitutione.*
Et à quo tempore incipiat hypotheca.

68 *Tacitè renunciatum eſſe conſuetudini an ſufficiat.*

69 *Si communitati litē mouerit quis, ob quā veniat imponenda collecta, an ea grauandus ſit ille qui litem mouit, præſertim ſi in ea victor euaſit.*

70 *An legitima ſit portio portionis ab inteſtato contingentis ex forma ſtatuti, vel ex forma iuris communis.*

71 *An conſtituenti ſe ſoluturum pro alio competat exceptio excuſſionis ſiue ordinis, ſicuti competit fideiuſſori: & quando ſit opponenda hæc exceptio.*

72 *De peremptione inſtantiæ, & an Senatus Dolanus ſit conſiſtorium Principis, necne.*

73 *An is cui legatus eſt vſusfructus omnium bonorum, ſub onere ſoluendi debita & legata, poſſit poſt agnitum legatum à legatarijs & creditoribus hæreditarijs conueniri.*
Et quid ſi legatum illud plus habeat incommodi quam emolumenti, an nihilominus teneatur iniuncto oneri ſatisfacere.

74 *De venditione facta ſub pacto de retrouendendo, accedente immodica læſione.*

75 *Vtrum liberi primi gradus, fideicommiſſo grauati,*

Digitized by Google

ti, teneantur fideicommiſſarijs ſatiſdare.

76 Vtrum bona domanialia Principis in antichriſim conceſſa, ſub pacto de reuẽdẽdo toties quoties, præſcribi poſſint per ſpatium centum aut amplius annorum.

77 Vtrum filij poſſint ab extraneis poſſeſſoribus vindicare lucra, quibus priuatur parens per tranſitum ad ſecunda vota, viuente adhuc eo parente qui ea lucra alienauit.

78 Damnatus criminis cauſa, pro damno aut damni æſtimatione, ad pecuniæ ſolutionem, an bonis cedere poſſit.

79 An ſpecialem ſimul & generalem hypothecam habens, teneatur prius excutere ſpecialem hypothecã.

80 Correo aut confideiuſſori, qui totum debitum ſoluit, nulla petita aut impetrata ceſſione actionum à creditore contra correos aut confideiuſſores, an detur reſtitutio in integrum ad hoc, vt ceſſionem illam ex interuallo petere poſſit.

81 Ad edictum quo prohibetur extractio frumenti extra Prouinciam.

82 De legitimatione Clerici facta à Carolo V. Imperatore, authoritate Cæſarea: & an effectus ſuos extendat extra terras Imperij.
Item de mobilibus & nominibus debitorum & cuiuſnam territorij eſſe dicantur.
Poſtremo de fructibus beneficij, & an inter hæredes defuncti & ſuceeſſorem in beneficio diuidendi ſint.

83 De antichriſi, & an ſit licita in emptione reditus annui, necne.

84 Salarium totius temporis an debeatur locatori, qui quod tenebatur adimplere non adimpleuit.

85 An in cauſa depoſiti poſſit adiudicari prouiſio.

86 De conſuetudine pecuniæ dotales ſiue aſſignatæ, ſiue non habentur hæreditate vxoris & eius liberorum, &c. Et an hac conſuetudine non obſtante pater filio in tali pecunia ſuccedat.

87 Præceptum factum filio hæredi ſcripto de non moleſtandis liberis naturalibus in relicto eis facto, ſub pœna priuationis hæreditatis, an valeat: & quæ requirantur ad hoc vt pęnæ locus ſit.

88 Filius naturalis an poſſit contra teſtamẽtum vnciã petere vel duas vncias, non extantibus legitimis liberis nec vxore.

89 An duæ Capellaniæ ſimplices ſub eodem tecto ſint incompatibiles, & poſſint ſine legitima diſpenſatione obtineri.
An poſſit Epiſcopus diſpenſare ad duo incompatibilia.
An ſpecifica iuris patronatus mentio, in contractu vẽditionis hæreditatis vel vniuerſitatis bonorum, vitioſa ſit reſpectu iuriſpatronatus quod ſpecificè vendi non poteſt.

90 Ad articulum 7. conſuetudinis noſtræ ſub titu. de coniugatis. Et an ex eo articulo naſcatur tantum actio perſonalis in vxorem, an vero & hypothecaria in bonis ipſius.

91 Ad edictum de emolumento ſigilli contractuum.

92 An, & quales, ex ſimplici obligatione ex cauſa mutui, vſuræ adiudicari ſoleant.

93 Vtrum ex indicijs indubitatis pœna ordinaria poſſit infligi.

94 Fur tertio furtum committens an vltimo ſupplicio debeat damnari, & de declaratione ſtatuti 209. de latronib.

95 Legatis vxori conqueſtibus conſtante matrimonio factis, an ipſa ad omne æs alienum contractum conſtante eodem matrimonio teneatur, an vero ad dimidiam partem tantum, & hæres mariti teſtatoris, ad aliam dimidiam.

96 Clericatum an teneatur probare litigans ſuper poſſeſſione beneficij, etiamſi nihil obijciatur.

97 An in ſupplenda legitima filiæ habenda ſit ratio bonorum quæ pater filio ſuo inter viuos donauit, eaq; ſint in ſubſtantia patris computanda ad augendam filiæ legitimam; an vero ſolum computanda ſit legitima ſecundum quantitatem bonorum quæ in hæreditate patris reperta ſunt tempore mortis.
Item an deducendum ſit tamquam æs alienum id qđ alteri filiæ debetur ratione dotis ei conſtitutæ à patre.

98 De fructibus legitimæ, & an debeantur reſpectu earum rerum quæ nullum de ſe fructum producunt.

99 Cenſuarius an poſſit cedere rei & à penſitatione liberari inuito domino directo.

100 Teſti, cui crimina obijciuntur in iudicio, quæ deinde non probantur, an competat actio iniuriarum.

101 De falſariorum pœna.

102 Inuentarij confectionem tutori an poſſit remittere teſtator.

103 De Anatociſmo, & an penſiones annuæ, quæ ex reditu pecunia acquiſito debentur, licite poſſint in nouam ſortem redigi, vt ex ijs nouus reditus ab eodem debitore ematur.

104 An filij & deſcendentes hominis manuſmortuæ nati ex matre ingenua & in loco libero, poſſint præſcriptione temporis longiſſimi triginta aut quadraginta annorum libertatem acquirere. Hicque agitur de interpretatione art. 1. 4. & 10. conſuetudinis noſtræ ſub titulo de manibus mort.
Et an conſuetudo illa vires ſuas extendat extra territorium.

105 Conſenſus ſeu licentia domini directi ſuper alienatione rei manumortalis, ex interuallo adhibitus, an retrotrahatur.

106 Vtrum domino manumortali detur annus ad retentionem rei venditæ, ſicut domino feudi; an vero tantum quadraginta dies ſicuti domino cenſuali.

107 An Trebellianica prohiberi poſſit liberis primi gradus.
Et an legitima & Trebellianica ſemper intelligantur conſtituere dimidiam partem bonorum.

108 Vtrum nati & concepti poſt conditionis euentum admittantur ad ſucceſſionem fideicommiſſi conditionalis, ita vt excludant eos qui iam admiſſi fuerunt vel ſaltem cum eis concurrant.

109 Paterna paternis & materna maternis quomodo intel-

Digitized by Google

intelligantur: hicque agitur de interpretatione art. 4. noſtre conſuetud. ſub tit. de ſucceſſ. bona ſequuntur lineam vide mouent. &c.

110 *In conſtitutione reditus annui an valeat conuentio de non redimendo niſi poſt certum tempus, & conuentio de iiſdem ſpeciebus & in eadem æſtimatione reſtituendis.*

Et an ſuperueniens aureorum augmentum lucro cedat debitoris, vel creditoris.

111 *An & quando per tranſactionem fiat nouatio, & an ſi non fuerit ſatisfactum tranſactioni, liceat redire ad priſtinas actiones & hypothecas: hicque agitur de directis & vtilibus actionibus earumque ceſſione.*

112 *De poteſtate illuſtr. domini Gubernatoris huius Comitatus Burgundiæ circa inueſtituras feudales concedendas, & an eius factum noceat Principi in iure retentionis feudalis.*

113 *De doario cõuento, ſiue cõuentionali queſtio notabilis.*

114 *An mobilium pars illa, quam inter nobiles conſuetudo noſtra defert marito ſi vxori ſuperuiuat, ſit lucrũ nuptiale, adeo vt filijs primi matrim. debeat reſeruari iuxta l. fœminæ. C de ſec. nupt. Hicque agitur de interpretatione artic. 2. conſuetud. noſtræ ſub tit.* de coniugatis.

Item vtrum filiæ primi matrimonij, quæ, mediante dote ſibi conſtituta, bonis omnibus tam paternis quam maternis renunciauerunt cum iuramento, iuxta formã c. quamuis de pac. in ſext. excludantur à petitione dictorum mobilium.

115 *An mulier poſſit incarcerari pro debito. hicque agitur de interpretatione artic. 188. nouarum conſtitutionum.*

116 *De iure retentionibus duob. ſocijs cõpetente, & an vnus ſine alio illud remittere poſſit, receptis laudemijs*

117 *Euictioni an ſit locus quando res eſt euicta poſſeſſorio iudicio.*

118 *Legitima an debeatur filio manumortali in bonis patris, à cuius communione mortis tempore erat ſeparatus.*

119 *Vtrum Archiepiſcopus viſitando ſuam Diœceſim, ſiue per ſe, ſiue per alium à ſe commiſſum, poſſit procurationes (hoc eſt ſumptuum neceſſariorum exhibitionem) à laicis exigere.*

120 *De filia, quæ accepta dote ſiue promiſſa, ſucceſſioni renunciauit, & an illius portio (quam fuiſſet habitura ab inteſtato ſi non renunciaſſet) ſolis accreſcat filijs. Hicque agitur de interpretatione artic. 6. conſuet. noſtre ſub tit.* de ſucceſſionib.

121 *Inuentario ſolemni ab herede facto, an requiratur ſententia declaratoria ſuper ipſius ualiditate, antequã eius inuentarij beneficio gaudere debeat hæres.*

122 *Appendix ad deciſionem 64. ſupra de reciproco fideicommiſſo & prohibitione alienandi.*

123 *Nomina debitorũ, iura, & actiones, cuius loci & territorij eſſe cenſeãtur, in caſu ui æ conſuetud. ſub tit.* de manibus mortuis *art. 12. & ad quem ex dominis manumortalibus competant, an ſcilicet ad dominum loci creditoris, an vero ad dominum loci debitoris & quiſnam dicatur dominus originarius.*

124 *Annuæ præſtationes & reditus qualiter & quãto tempore præſcribantur. hicque declarantur artic. 45. conſtitutionum anni 1564. & art. 2. edicti de decretis anni 1569.*

125 *De ſubſtitutione facta his verbis* [& in defectum illius, eius liberos ſubſtituo] *& an ſit vulgaris, an vero fideicommiſſaria. Item an liberi in conditione poſiti cenſeantur eſſe vocati.*

126 *An & quot teſtibus probari poſſit ſubſtitutio vulgaris omiſſa in teſtamento. Item an teſtamentum filij ſit nullum ipſo iure ob matris præteritionem, præſertim ſtante conſuetudine noſtra, qua parentes excluſi ſunt à ſucceſſione deſcendentium. & quid ſi teſtatori præmoriatur: & an ſaltem ſuſtineatur per clauſulam codicillarem vel omni meliori modo. Et quædam de compendioſa & de tacita vulgari.*

127 *De diuiſione bonorum communium facta inter fratres an ex immodica læſione reſcindi poſſit ad trigeſimum vſque annum, & quæ am ſit (quoad hoc) enormis & immodica læſio.*

128 *Secularis iudex an poſſit cognoſcere de poſſeſſorio recuperandæ rei merè ſpiritualis & Eccleſiaſticæ, inter Eccleſiaſticos.*

129 *Reſtitutio in integrum à quo iudice petenda ſit, an ſcilicet à iudice illius loci in quo res ſita eſt, an vero à iudice illius loci in quo reus vel actor domicilium fouet.*

130 *An nepotes inter ſe ſuccedant patruo in ſtirpes, an in capita. Hicque declaratur artic. 5. noſtre conſuetud. ſub tit.* de ſucceſſ.

131 *Beneficia reſeruata ſummo Pontifici, reſeruatione in corpore iuris clauſa vel alia quacumque conſtitutione, an poſt menſem ab ordinario poſſint conferri.*

132 *Generalis renunciatio omnis beneficij legum facta a muliere pro alio ſe obligante, an extendenda ſit ad Senatusconſultum Velleianum.*

133 *Vtrum hypotheca pro reſtitutione dotis retrotrahatur ad tempus contracti matrimonij, vel ad tempus promiſſæ dotis.*

134 *An ex reciproco fideicommiſſo filijs iniuncto detrahi poſſit legitima.*

135 *De fideicommiſſo reali, graduali, perpetuo & ſucceſſiuo, & quibus ex coniecturis cenſeatur iniunctum: & an vocati in defectum alterius, cenſeantur vocati per vulgarem vel per fideicommiſſum. Item an vocato ſecundogenito, is intelligatur eſſe vocatus, qui talis erat tempore teſtamenti, vel tempore cedentis fideicommiſſi.*

136 *Appendix ad Deciſ. 29. ſup. & an quæ ibi dicta ſũt procedant in patre ingenuo ſiue libero. Et hic habẽtur quædam ad interpretationem artic. 505. antiquarum conſtitutionum ſub titul.* de prædijs & banno prętorum.

137 *An ſubditus manumortalis cogi poſſit ad habitandum; & de abſentia illius & eius effectu, ad artic. 11. conſuetudinis tit.* de manumort.

138 *De manumiſſione hominis manumortalis; & an*

Ec-

Digitized by Google

Eccleſia reſtituatur in integrum aduerſus manumiſſionē huiuſmodi à Prælato factam. Et quædam ad interpret. art. 1. noſtræ conſuet. tit. de la mainmorte.

139 *Vtrum donatio filio in poteſtate conſtituto facta à patre fauore matrimonij ſit conferenda.*

140 *Vtrum pœna pecuniaria ex delicto irrogata ad eũ pertineat, cuius erant fructus iuriſdictionis tempore delicti; an vero ad eum cuius erant tempore ſententiæ*

141 *Cenſus fundiarius an præſcribi poſſit ab vno ex poſſeſſoribus rei cenſualis alio ſoluente, & an interruptio præſcriptionis facta cum vno ex dictis poſſeſſoribus, noceat alteri, & quæ actio competat pro cenſu aduerſus tertium poſſeſſorem.*

142 *De re empta ſub nomine alterius, abſentis & ignorantis.*

143 *De inuentario hæredis. An tempus illius conficiendi currat à die ſcientiæ delatæ hæreditatis, an à die aditionis. Item an qui res aliquas doloſe occultat priuetur beneficio inuentarij. & alia quædam de inuentario notatu digna.*

144 *Spuriorum & illegitimorũ liberorum ſucceſſio quomodo & quãdo fiſco deferatur; & an ſi ſpurius ſit manumortalis cõditionis, ſuccedat fiſcus excluſo domino*

145 *Fundo relicto vxori ad alimenta quamdiu viuet, an vſusfructus tantum, an vero proprietas relicta videatur.*

146 *Inſtrumenta inter multos communia apud quem cuſtodiri debeant.*

147 *Succeſſionis ab inteſtato caſus egregius: ad arti. 3. conſuet. noſtræ ſub tit.* des ſucceſſions.

148 *Pluribus pecora ſua in fruges alienas immittentibus, an mulctandi ſint omnes vt ſinguli, an vt vniuerſi.*

149 *Vſura teſtamento an permitti poſſit, & an vſurarium ſit legatum quantitatis cum adiectione certæ pẽſionis annuæ, donec ſoluatur ſors principalis.*

150 *Tutela finita quid facere debeat tutor vt ſibi caueat aduerſus curſum vſurarum pecuniæ pupillaris; & an ſufficiat quod minori ſiue adulto rationem reddere obtulerit.*

De prohibitione diuiſionis, & an æquipolleat in iſta facti ſpecie probibitioni alienationis & operetur fideicommiſſum in fauorem proximioris ex linea paterna.

FINIS.

Approbatio Cenſoris librorum.

EGo infraſcriptus Zegerus van Hontſum S. Theol. Licentiatus, Canonicus & Pœnitentiarius Eccleſiæ Cathedralis Antuerpienſ. necnon librorum Cenſor, vidi & perluſtraui centum & quinquaginta doctiſſimas haſce DECISIONES CELEBERRIMI SEQVANORVM SENATVS DOLANI, conſcriptas & magno ſtudio elucidatas per clariſſimum & ampliſſimum virum Dominum IOANNEM GRIVELLVM SEQVANVM V. I. Doctorem, Dominum de Perrigny, eiuſdem Dolani Senatus olim Conſiliarium, nunc vero Sereniſſimis Archiducibus ALBERTO & ISABELLÆ à conſilijs intimis & à libellis. Quæ Deciſiones cum multa contineant ſpectantia tam ad Iuris theoriam quam ad praxim, & ad illius patriæ conſuetudines, magno cum fructu, in publicum totius Reip. Chriſtianæ vſum edentur. Actum Antuerpiæ hac 2. Ianuarij Anno Domini 1618. ſignat.

ZEGERVS VAN HONTSVM
Librorum Cenſor.

Nomina eorum, quibus in SENATV DOLANO iudicantibus, pleræque ex ſequentibus iuris quæſtionibus deciſæ ſunt.

Præſident.

Meſſire Adriain de Thomaſſin Cheualier, Seigneur de Mercey, Criſſey, &c.

Cheualiers.

Meſſire Charles de Montfort, Baron & Seigneur dudit lieu, Cheuigney, Sainct Ylier, Vellexon, &c.

Meſſire Hermanfroy François d'Oyſelet, Baron & Seigneur dudit lieu, &c.

Conſeilliers Eccleſiaſtiques.

Meſſire Claude Farod Preſtre, Prieur & S.r de la Vaux, Chanoine de Beſançon.

Meſſire Aymond Boutechoux Preſtre, Doyen de Dole.

Conſeilliers Laics.

Meſſire Iehan Labourey S.r de Biarne.
Meſſire Anthoine Garnier.
Meſſire Iehan Demenoux.
Meſſire François Ramaſſon.
Meſſire Claude Boitouſet.
Meſſire Anthoine Gruſſet.
Meſſire Iehan Griuel S.r de Perrigny.
Meſſire Claude Felletet.
Meſſire Iehan de Santans.
Meſſire Claude Brun.
Meſſire Humbert Matterot.

Conſeilliers & Aduocats Fiſcaux.

Meſſire Pierre Raclet.
Meſſire Anthoine Bereur.
Meſſire Luc de Sainct Mauris Procureur general.

Greffiers.

M.e Guillaume Chalon.
M.e Pierre le Maire ſon commis.

Subſtitut du Procureur general.

M.e Conſtantin Thibaud S.r de Parrecey.

Digitized by Google

IOANNIS GRIVELLI

I. C. SEQVANI DECISIONES

CELEBERRIMI SEQVANORVM SENATVS DOLANI.

DECISIO PRIMA.

An appellatio à laudo arbitri ſeu arbitratoris admittenda ſit, non prius ſoluta pœna in compromiſſo adiecta.

SVMMARIA.

1 *Appellare de iure non licet à ſententia arbitri.*
2 *Arbitri ſententia non poteſt reduci ad arbitrium boni viri: aliud eſt in ſententia arbitratoris.nu.3.*
4 *Appellatio admittitur de ſtylo, & praxi Curiæ, à ſententijs tam arbitrorũ, q̃ arbitratorũ; & quare.n.6.*
5 *Iudex quiſnā ſit cõpetēs appellationis à laudo emiſſę.*
7 *Reductio ad arbitrium boni viri eſt quædam appellandi ſpecies.*
8 *Pœna conuentionali an ſit locus quando appellatur à laudo arbitri, aut arbitratoris.*
9 *Recurrens ad arbitrium boni viri non illico incidit in pœnam compromiſſi, ſed ita demum ſi ſuccũbat.*
20 *Iuſta cauſa appellandi excuſat à pœna compromiſſi.*
11 *Quid ſi appellans appellationem non perſequatur.*

1 CERTVM eſt, Iure communi non licere à ſententia arbitri appellare, ſed ei, ſiue iuſta, ſiue iniuſta ſit parendũ eſſe, niſi pœnam quæ in compromiſſo continetur ſoluere malit condemnatus, *l. diē proferre. §. ſtari. ff. de arbit. l. 1. C eod. Lranſr. de ori. in tract. de arbit. p. 1. n. 6.*

2 Non poteſt etiam arbitri ſentētia reduci ad arbitrium boni viri, niſi in quibuſdam caſibus quos refert *Bapt. à S. Blaſ. in tract. de arbit. & compromiſſ. q. 76. n. 51. & ſeq.*

3 Aliud eſt ī ſentētia arbitratoris. Nā ſi ſit iniqua, & enormiter lædat, hoc eſt ad ſextam vſq; partē, *vt notat idem Bapt. à S. Blaſ. vbi ſupr. nu. 56. poſt Guid. Pap quem allegat*, poteſt quidem aduerſus eam peti reductio ad arbitriũ boni viri, vt oēs teſtantur, ab ea autē de iure non pōt appellari, vt nec à ſententia arbitri, cum ſufficiat remedium reductionis ad arbitriũ boni viri, *ita cōmuniter Doct. in l. ſocietatē. §. arbitrorũ. ff. pro ſoc.*

4 His tamen non obſtātibus (vſűne, an potius abuſu id factum ſit neſcio) receptũ eſt in foro Dolano, vt à ſententijs tam arbitrorum, quàm arbitratorum appellationes admittantur, dũmodo legitimè interpoſitæ ſint & corā iudice competenti. Idemq; receptũ eſſe moribus Galliæ, *ſcribit Cuia. ad nouell. 82. in fin. & conſulta. 12.*
Competēs vero iudex in hoc negotio, eſt iudex ordinarius, vt pluries iudicatum fuit per *doctr. Alex. in conſ. 131. n. 1. & 2. lib. 2. quā probat Ant. Teſſaur. dec. 14. nu. 1. 8. & ſeq.*

6. Hoc autē his rationibus factũm exiſtimant nonnulli, tum ne huiuſmodi arbitri, aut arbitratores, ſupremā quādam authoritatem ſibi in litibus dirimendis quodāmodo vendicare velle videātur (quæ nulli niſi ſupremo huic Senatui à Principe conceſſa eſt) tum ét, quod arbitri ad inſtar ſint iudicum, *l. 1. ff. de arbit.* Vnde ſicut à iudicum, ita & ab eorum ſententijs videtur facile permittenda appellatio; cũ in habentibus ſymbolum facilis ſit tranſitus, *l. ſed cum patrono. in princ. ff. de bonor. poſſ.* Quę poſtrema ratio licet in arbitris tantum & non in arbitratoribus locum ſibi uendicet, tamen in his & hæc particu-
7 laris ratio militat, quod reductio ad arbitrium boni viri (quæ aduerſus arbitratorũ ſententias paſſim admittitur) eſt quædam appellandi ſpecies, *ut notatur in l. non diſtinguimus, §. cum quidam ff. de arbi.* Vnde cùm in locum appellationis introducta ſit, per viam quoq; appellationis eam admitti poſſe, vſus apud nos approbauit.

8 Quo ſtante, dubitatum eſt an prius pœna in cõpromiſſo cõtrauenienti impoſita, ſolui debeat, quam admittatur huiuſmodi appellatio: & quibuſdam videbatur quod ſic *per text. in auth. decernit. C. de arbitr.* vbi non niſi præſtita pœna licet à iudicatis recedere.

Contrariũ tamē deciſum fuit à Senatu *A* frequentiori aliorum voto, hac potiſſimum rōne, quod ſi pęna ſtatim ſoluenda foret, non iā opus eſſet appellatione nec reductione, ſed pœna prę ſtita, liceret à ſententia recedere & eam non approbare, *iuxta tex. in d. auth. decernit.*

9 Item quēadmodum qui recurrit ad arbitriũ boni viri, non propterea in pœnā incidit illico, ſed ita demum ſi ſententia arbitratoris confirmetur (recurrit enim lege permittente, *l. Gracchus C. ad l. Iul. de adul.*) ita qui appellat (cũ apud

Digitized by Google

nos vſus forenſis appellationes huiuſmodi, vt
dictũ eſt, non reſpuat) non ſtatim incidit in pę
nam cõpromiſſi, ſed ita demũ ſi male & perpe-
ram appellatum fuiſſe iudicetur. Et ita in ſimi-
li ſpecie iudicatum fuiſſe Burdegalæ teſtatur.
10 Boer. *dec. 284. n. 20. & ſeq.* vbi plus dicit, quod ſi
appellans iuſtam cauſam appellandi vel recur-
rendi habeat, licet non obtineat in cauſa, pęnæ
tamen cõpromiſſi non ſit obnoxius, ꝑꝑ iuſtam
cauſam litigandi. Idem ẽt tradit *Lanfr. de ori. in
d. tract. de arbi. p. vlt. n. 62. in fi. & Petr. Iac. à Mon-
tepeſſ in ſimili tract. n. 11. verſ. item eſt notandũ.* Sed
11 quid ſi appellatione a laudo arbitratoris ſemel
interpoſita, appellans antequã de ea cognoſce-
retur, ſuæ appellationi renunciauit vel eam pro
derelicta aut deſerta habuit, an nihilominus pę
nam cõpromiſſi exſoluere tenebitur? *vide An-
næum Robert. rer. iudic. lib. 3. c. 8.*

Arreſto 7. Iunij dato 1599.

DECISIO II.

*Appellationem quandoque admitti abſque proteſta-
tione. Item, An & quatenus credatur iuramento
rationem reddentis.*

SVMMARIA.

1 *Præſens ſententię, ſi non proteſtetur illico, non auditur
appellans. Fallit in rationibus diſpungendis. n. 2.*
3 *Actũ non dicitur quid, quãdiu aliquid ſupereſt agẽdũ.*
4 *Rationes ante clauſuram non dicuntur perfectæ.*
5 *Appellatio in dubio debet admitti.*
6 *Rationem reddens tenetur omnia probare. Fallit in
duobus caſibus. n. 7*

Extat ſtatutum ſiue cõſtitutio apud nos *tit.
de app. art. 328. in antiquis ordinationib.* qua ca
1 uetur neminem admitti debere ad appellandũ
ab ea ſententia, quæ præſente ſe aut ſuo procu-
ratore lata ſit, niſi illico proteſtetur. Cuius con
ſtitutionis mentionem facit *Io. Maur. quondam
in hoc Senatu Conſiliarius meritiſſimus, in ſuo tracta.
de reſt. in integ. c. 373. in prin.*

Caſus euenit, vt dum cuidam ratio redderetur
coram iudice, de ſuis negotijs geſtis, & ad-
miniſtratis ab alio ſibi conſanguineo & affini,
& videret multos articulos admitti abſque ſuf-
ficienti (vt exiſtimabat) verificatione, in qui-
buſdam proteſtatus eſt ſe appellaturũ, in alijs
vero non: tandem vero interpoſita appellatio-
ne, de duobus dubitatum fuit.

Primò an admittenda eſſet eius appellatio
reſpectu eorum articulorum de quibus non fue
rat expreſſe proteſtatus. Secundò an bene iudi
catum eſſet à iudice qui diuerſas pecuniarum
ſummas adminiſtratori deducendas eſſe pro-
nunciauerat, licet de ijs non aliter conſtaret
quam per iuramentum rationem reddentis.

Et quod ad primum dubium, fuit concluſũ,
2 Appellationem admittendã fore hic, non ob-
ſtante ſtatuto: ea potiſſimum ratione, quod tũc
temporis rationes nondũ erant oĩno diſpunctę
& concluſæ cum interiecta fuiſſet hæc appella-
tio, ſed multa alia capitula diſcutienda ſupere-
rant antequã ad clauſurã rationũ deueniri poſ-
ſet; ijs aũt non cõcluſis actus imperfectus vide-
3 batur. Nõ enim dicitur quid actum, quãdiu ali-
quid ſupereſt agendũ, *c. cũ ſuper. ext. de offi. deleg.
l. fi. C. ad Senatuſ. conſ. Velleia. Decia. reſp. 8. nu. 249.*
4 Vnde cũ ante clauſurã non dicatur perfecta rõ,
defectus proteſtationis non erat attendendus.
Tempus enim appellandi, aut proteſtandi non
prius currit in hac materia computorũ, quã di-
ſpũcta & cõcluſa ſint oĩa. Adde quod in dubio
5 pronuntiandũ eſt appellationẽ eſſe admittẽdã,
*vt traditur in addit. ad Mathe. ſing. 21. n. 10. & apud
Iaſ. in auth. ad hæc. n. 3. C. de Iud.*

Quod ad ſecundum vero dubiũ, licet cõmu-
6 niter receptum ſit, quod is qui ad rõnum reddi
tionẽ obligatus eſt tenetur ea oĩa probare quæ
in illis ſcribit ſe impendiſſe, *per tex. aper. in l. qui
ſub conditione. ff. de condit. & demonſtr.*
7 Tamen hoc fallit duobus his potiſſimũ caſi-
bus, nẽpe quando modicæ ſunt impenſæ, & qñ
res agitur inter conſanguineos & affines. In ijs
enim duobus caſibus non exigitur tã ſtricta &
& ſcrupuloſa ſpecificatio & verificatio impẽſę,
ſicut exigeretur ſi inter extraneos, aut de nota-
bili pecuniarum ſumma ageretur, *teſte moder.
Pariſ. in cõment. ad conſuet. Pariſ. §. 6. gl. 6. in verb.
rendre compte. n. 22. 27. et 32. cum ſeqq.* Niſi aliud
ex circunſtantiis facti & perſonarum iudici vi-
deatur, ex cuius arbitrio iſtud potiſſimũ pẽdet,
teſte eodem vbi ſup. n. 27. Omnibus igitur in hac
facti ſpecie præſumptionibus, & veriſimilitudi
nibus vndiq; exactè perpenſis, in eam ſententiã
deſcendit Senatus, vt bene iudicatum eſſe à iu-
dice decerneret, qui iuramento rationem red-
dentis credendum eſſe pronunciauerat.

Arreſto 22. Iunij 1599. dato in lite Pierre Gi-
rard appellantis, & contra Iean Bouuerans de
Dolanum appellatum.

DECISIO III.

*Succeſſoribus minorum an detur reſtitutio in integrũ,
& an domino qui manumortali ſubdito ſucceſſit.*

SVMMARIA.

1 *Minoribus & eorum ſucceſſoribus datur reſtitutio.*
2 *Dominis etiam ex perſona ſeruorum datur reſtit.*
3 *Manumortali domino an concedatur reſtitutio ex per-
ſona ſubditi.*
5 *Manumortalis ſucceſſio eſt anomala.*
4 *Manumortalis dominus, an & quatenus teneatur ad
debita ſubditi ſui, & n. 6.*

Iu-

Digitized by Google

7 *Iura paſſiua ſubditorum an tranſeant in dominum ma numortalem.*
8 *Dominus manumortalis nō eſt ꝓprie hæres ſui ſubditi.*
9 *Dominus manumortalis eſt ſucceſſor vniuerſalis ſui ſubditi*
10 *Iura ad rem immobilē immobiliū loco ſunt.*
11 *Succeſſori datur reſtitutiō in integrum ſicut hæredi.*
12 *Imo & ſucceſſori ſingulari in quibuſdam caſibus.*
13 *Dominus manumortalis & fiſcus æquiparatur.*
14 *Fiſcus in defectum legitimorum hæredum ſucceſſit bonis vacantibus.*
15 *Fiſcus ſuccedit tantum in bonis ſub ſua iuriſdictione exiſtentibus.*
16 *Fiſcus non tenetur ſupra vires bonorum, etiamſi inuentarium non confecerit.*
17 *Inter plures fiſcos non eſt locus iuri accreſcendi.*
18 *Fiſcus non eſt proprie hæres, ſed iuris ſucceſſor.*
19 *A ſimilibus ad ſimilia idem eſt iudicium.*
20 *In fiſcum tranſit ius reſtitutionis in integrum petēdę.*
21 *Iudicandum prout haſtenus fuit conſuetum.*
22 *Minime mutanda ſunt, quæ haſtenus certam interpretationem habuerunt.*

1 INdubitati iuris eſt nō tm̄ minoribus verū &
ſucceſſoribus quoq; minorū in integrū reſti
tutionē concedi, etſi ſint ipſi maiores, *l. minor.*
2 *18. §. fi. ff. de minorib.* Imo & dominis ex perſona
ſeruorum. *l. non ſolum. 6. ff. de reſt. in integ.* Senatus
3 tn̄ Dolanus hanc in integrū reſtitutionē domi
nis manumortalibus, ex perſona ſubditorū q-
bus ipſi ex forma conſuetudinis ſucceſſerunt,
4 paſſim recuſare & denegare ſolet, tū quod hæc
ſucceſſio (*teſte Ant. Fabr. de errorib. prag. decad. 12.*
erro. 6.) ſit omnino anormis & exorbitans à iu-
re cōi, proindeq; non parificanda cæteris legiti
mus ſucceſſionibus, tū ēt quod eiuſmodi domi
ni, bona ſubditorū ſine hærede morientiū, non
tam iure hæreditario accipere ſoleant, quā iure
quaſi peculij, aut iure dominij directi quod in
ijs habent, & quodāmodo iure conſolidationis
vtilis dominij cum directo, aut ſi mauis, ex vi
pacti originalis (ſiue expreſſi, ſiue taciti, & a cō-
ſuetudine ſubintellecti) de bonis domino acqui
rendis, ſi ſubditū manumortalē mori contin-
gat ſine liberis, & parentibus in eadē cōmunio
5 ne exiſtentibus. Hinc eſt vt ad ſolutionem debi
torū nō teneātur, niſi ſi cū immobilibus in ſuis
territorija manumortalibus ſitis, mobilia quo-
6 que & alia bona libera accipiant: quo caſu, nō
adhuc in ſolidū ad omne æs alienum tenentur,
& per conſequens non tanquā hæredes vniuer-
ſales, ſed vſque ad concurrentem tantū quanti-
tatem valoris huiuſmodi mobiliū, & bonorū in
libero territorio exiſtentiū, *vt patet ex pen. art.*
conſuet. huius patriæ, tit. de manib. mort. Ex cuius di
7 ſpoſitione cū illud facilè colligatur, iure paſſi-
ua ſubditorū ipſo iure (ideſt ipſa conſuetudine,
quæ ius eſt non ſcriptū) non tranſire in domi-
num manumortalē, hucuſque viſum eſt nec iu-
ra actiua in eos ipſo iure tranſire, ſicque nec ius
reſtitutionis in integrum petendę, quod ſubdi-
to dum viueret cōpetebat, & ita pluries deciſū
A me præſente, quod valde notādum eſſe exiſti
maui. nam niſi me tanti Senatus authoritas per
multum moueret, contrarium profecto verius
exiſtimarem. Etſi enim libere fatear dominum
8 manumortalē non eſſe propriè hæredē ſui ſub-
diti ſine legitimis hęredibus in ſua communio-
ne exiſtentibus demortui. Tum quod non ſuc-
cedat defuncto in bonis vbique exiſtentibus,
art. vnum feudorū nihil ſuper alterum acquirit. tit. de
manib. mort. apud conſuet. huius Comit. Tum deniq;
quod regulariter nō teneatur creditoribus de-
functi in ſolidum. *art. pen. dictar. conſuet.* cùm ta-
men contrarium ſit in vero & ſimplici hęrede,
l. hæreditas, ff. de reg. iur. Non pōt tamen negari
quin ſit ſaltem ſucceſſor, cum ī bonis ſuccedat,
9 *de manib. mort. ar. 6.* Succeſſor (inquam) vniuer-
ſalis potius quā ſingularis. Siue eni defunctus
bona habeat in diuerſis territorijs, ſiue in ſolo
territorio domini, ſemper quoad iura & actio-
nes ſuccedit dominus originarius in vniuerſū
ius defuncti, atq; ita in oēs actiones illius, præ-
ſertim ſi ad id cōpetat, quod vel in ſuo territo-
10 rio vel in loco franco ſitum ſit: cum iura quę ad
rem immobilem competunt pro immobilibus
habeantur, *teſte Pinell. de bon. mater. in prin.*
11 At ſucceſſori datur benefic. reſtitutionis in in-
tegrū, ſicut & hæredi, vt expreſſum eſt *in d. l. non*
ſolum, ff. de reſt. in integ. & in d. l. minor autem magi-
ſtratus, §. fi. ff. de minor. quod non ſolū intelligen
12 dū eſt de ſucceſſore vniuerſali; ſed & ī quibuſdā
caſibus de ſucceſſore ſingulari, per ea quæ tra-
dit *Sfort. Od. in tract. de reſt. in integ. p. 1. q. 50. art. 3.*
ergo & huic domino dandū eſſe videtur. Itē li-
cet admittamus dominum non eſſe hæredē, ꝓ-
ut re vera non eſt, tamen oportet vt fateamur,
13 ei hac in parte maximā cū fiſco intercedere ſi-
militudinem & affinitatē. Sicut enim fiſcus in
14 defectum legitimorum hæredum ſuccedit bo-
nis vacantibus, *l. 1. C. de bon. vacan. lib. 10.* ita &
dominus manumortalis ī bonis ſubditi ſine hę
redibus mortui. Item quēadmodum fiſcus per
15 publicationem ſuccedit in bonis tātum ſub ſua
iuriſdictione exiſtentibus, non aūt in alijs, *Bar.*
in l. cunctos populos, q. 8. C. de ſum. trin. ſic & dn̄us
manumortalis in bonis in ſuo territorio ſitis,
& non in alijs, niſi ſint in loco frāco. *d. art. l'une*
16 *des Seign.* Denique ſicut fiſcus, cui bona vel va-
cantia vel publicata deferuntur, non tenetur ſu
pra vires bonorum, licet inuentaiū non fecerit
Boſſ. *de publ. bon. n. 25.* ita nec dominus, *d. art. pe.*
17 Rurſus ſicut inter plures fiſcos quilibet ſucce-
dit in bonis ſui territorij, nec inter eos locus eſt
iuri accreſcendi. *Bal. in l. ex facto. ff. de hær. inſt. &*
in l. vnic. C. quan. non peten. par. Alex. conſ. 31. vol. 1
& Zaz. conſ. 17. vol. 2. ita inter plures dominos.

d.§.l'vne des Seign.

Poſtremo ſicut fiſcus non eſt propriè hæres,
18 ſed iuris ſucceſſor & hæres anomalus, vt eum
nominat *Bal. in l.fi.n.15.C.de contrah.emp.*& ita
dominus manumortalis, teſte *Ant. Fab. vbi ſup.*
19 Vnde cum à ſimilibus ad ſimilia idem ſit iu-
dicium, *cap.inter cæteros.ext.de reſcr.*& validũ ſit
in iure argumentũ à ſimili, *teſte Euerar.in locis le
galib.loco à ſimi.* Videretur dicendum ius peten-
di reſtitutionem in integrũ in dominũ manu-
20 mortalem tranſire, ſicut & in fiſcum trãſire oẽs
admittunt. *Ant.Pereg. de iur.fiſc.lib.5.tit.1. nu.
84.Sfort.Od.d.tract.de reſt.in integ.p.1. q.50. art.
5.* Similis enim eſt vndique tõ, cùm fiſci ſuc-
ceſſio non minus odioſa ſit & anomala, quã do
mini manumortalis, & in fiſcũ non tranſeãt ni
ſi ea quæ erant in bonis delinquentis tẽpore cõ
miſſi delicti, ſicut nec in dominum, niſi ea quæ
erant in bonis ſubditi tẽpore mortis. Tu tamen
in hac curia à cõmuni ne recedas: ſtandũ eſt.n.
21 obſeruantię curiarum & iudicandum prout ha
ctenus conſuetum fuit, vt in ſimili ait *Crauett.
22 conſ.16.in fi.* minimè enim mutanda ſunt q̃ ha-
ctenus interpretationem certam habuerũt, in-
quit Iuriſconſ. *in l.minimè. ff.de legib. facit l. ſi de
interpretatio.iunct.l.ſeq.ff.eo.tit.* vbi ſi de interpre
tatione legis quæratur, in primis inſpiciẽdum
eſt (inquit Caliſtrat.) quo iure ciuitas retro in
huiuſmodi caſibus vſa fuerit. Optima enim eſt
legum interpres conſuetudo. nam Imperator
noſter Seuerus reſcripſit, in ambiguitatibus, q̃
ex legibus proficiſcuntur, conſuetudinem,
aut rerum perpetuo ſimiliter iudicatarum au-
thoritatẽ, vim legis obtinere debere, *facit & l.
ſemper in ſtip.ff.de reg.iur.* vbi in obſcuris id ſequi
debemus quod in regione frequentatur.

Sic iudicatum fuit menſe Iulio 1599. ex ſupplicationẽ oblata ex parte S. Comte de Montbeliard, qua fuit deciſa per Nihil, licet læſionis enormis extrema apptimè expoſita fuiſſent.

DECISIO IV.

An & quando opponens ſe ſubhaſtationi bonorum ſui debitoris, poſſit ſubrogari in locum impetrantis, ſi is ſubhaſtationem non perſequatur.

SVMMARIVM.

1 *Declaratio articuli* 34. *antiquarum conſtitutionum tit.* Des Decrets.

MOrante creditore qui proſcriptionẽ bonorum ſiue ſubhaſtationem inceperat, ſi alius exiſtat qui id munus exequi velit, admittendus eſt, dũmodo ei qui ſubhaſtationem incepit ſuo ſumptu, oĩa quæ erogauit reſtituat & refundat, vt teſtatur cõſtitutio inuictiſſimi quondam Philippi II. Hiſpaniarũ Regis, & Prĩcipis noſtri *ar.34.tit.de Decretis.* Verũ cùm ea cõſtitutio quodammodo cõditionaliter loquatur, ibi [*Si in dictis cauſis & materijs de decreto ſubhaſtationes riſè factę ac debitè cenſentur*] quibuſdam aliquando viſum fuit, aliũ nõ eſſe admittendũ ad perſequendã ſubhaſtationem ab impetrante intermiſſam, ante interpoſitũ decretum iudicis, quod non niſi poſt quartũ edictum & generale proclama fieri ſolet. Contrarium tamen cẽſuit Senatus Dolanus *A* in cauſa appellationis cuiuſdam debitoris, dicentis ſe ex eo grauatũ qđ iudex tertiũ quẽdam admiſerat ad perſequẽdã ſubhaſtationem bonorũ ſuorũ, quã poſt tertiũ proclama impetrans (fortè interea ſatisfactus) imperfectã relinquere decreuerat in eius debitoris fauorẽ. Iudicauitq; Senatus tertiũ hunc admittendũ eſſe, ad quartũ edictũ ſiue proclama, ſuo nomine intra legitimũ tẽpus perficiendum; ea potiſſimũ ratione, quod nihil debitoris intereſſet ita fieri, imo vero ſibi ſuiſque creditoribus expedire videbatur, ex quo ſumptib⁹ nouæ ſubhaſtationis obuiabat. Quod notãdũ eſt ꝓ ampliatione & declaratione illius art. 34.

Arreſto 28. Iulij 1599. in duabus litibus coniunctis.

DECISIO V.

Caſus egregius in materia ſocietatis coniugalis, quo docetur mentem contrahentium verbis eſſe praeponendam.

SVMMARIA.

1 *In contractibus verba oĩa debent aliquid operari.*
2 *Voluntas agentium primum locum obtinet tam in contractibus, quàm vltimis diſpoſitionibus.*
3 *Voluntas difficilis eſt probationis.*
4 *Parentes omnia quæ ſua ſunt liberis potius deſtinare cenſentur quam extraneis.*
5 *Nemo præſumitur id velle quod per leges ſibi nõ licet.*
6 *Voluntas præſumitur conformis diſpoſitioni iuris communis.*
7 *Patri ad ſecunda vota tranſeunti non licet plus ſecundæ vxori largiri quam vni ex liberis.*
8 *In obſcuris inſpicimus quod veriſimilius eſt.*
9 *Verbum præſentis temporis aliquando ad futurum trahitur, ſed verbum futuri, vix ad præſens aut præteritum extenditur.n.10*
11 *Diſpoſitio iuncta verbo, interpretatur ſecundum tempus verbi.*
12 *Argumẽtum à ſuperfluitate verborũ vitanda eſt admodum infirmum.*
13 *Notarij multa plerumq; inſerunt in contractibus non tantùm ſuperflua, ſed inepta & contradictoria.*
14 *Pactum dubium interpretatur aduerſus eum qui ſe fundat in eo.*
15 *In obſcuris quod minimum eſt ſequimur.*

VIr quidam mortua vxore ex qua liberos ſu
perſtites habebat, tranſit ad ſecundas nu-
ptias, & cũ ſecunda vxore inſtrumẽto dotali pa
ciſcitur in hæc verba, *Acquirent futuri coniuges in
omnibus bonis mobilibus & immobilibus, præſentibus
& futuris quibuſcunque*. Mortuo deinde marito,
occaſione huius clauſulæ lis exoritur inter libe-
ros prioris matrimonij, & ſecundã vxorem tũc
viduam, quæ oĩum bonorũ inter ſe & maritum
contractã fuiſſe ſocietatem aſſerit, ob idque pe-
tit iudicio cõi diuidundo, dimidiã oĩum bono
rum ipſius mariti, quæ cũ ei per iudicẽ adiudi-
cata fuiſſet, liberi prioris matrimonij reclamãt,
& à ſententia appellationẽ emittunt. Dubitatũ
eſt igitur apud Senatum, an oĩum & quorum-
cumque bonorũ mariti dimidia pars eſſet adiu
dicanda huic viduæ, an vero dimidia conquæ-
ſtuum tantũ. Pro vidua, multũ vrgebant verba
illa clauſulæ [*Præſentibus & futuris*] quæ cum cla
ra eſſent & aperta, nullum dubitationis locum
relinquere videbantur, *l. non aliter, ff. de legat.* 3.
cum ſim. Vrgebat denique quod in cõtractibus
verba oĩa debent aliquid operari, *l. ſi quando, in
prin. ff. de leg.* 1. *Crauet. conſ.* 135. *n.* 14. *& conſ.* 272.
1 *n.* 7. At nihil operaretur verbum illud [*preſents*]
ſi de futuris tantum bonis & nondum quæſitis
ſocietas contracta diceretur.

2 Pro liberis vero allegabatur, quod tã in con-
tractibus quàm vltimis diſpoſitionibus, volun-
tas agentiũ primum locum obtinet, *l. obligatio
num ſubſtãtia. ff. de act. & oblig. l.* 3. *et tot. tit. C. plus
vale. quod agit. l. pen. in verbo cogitaſſe. C. de impub.
& al. ſubſt. & l. heredes mei. §. cum ita. ff. ad Trebel.*
3 *cum ſim.* Quæ quidem volũtas cum ſit difficilis
probationis, *teſte Menoc. de arb. ind. caſ.* 116. *n.* 18.
coniecturis & præſumptionibus colligi poteſt.
At non deſunt hic coniecturę, quibus percipere
poſſumus mentem contrahentiũ fuiſſe de con-
quæſtibus tantum paciſci, non autem de bonis
præſentibus & iam acquiſitis.

4 Prima coniectura ducitur à cõi parentum vo
to & affectu erga liberos, qui quidẽ tantus eſt,
vt oĩa quæ ſua ſunt liberis potius deſtinare vel-
le videantur quã extraneis. *l. nihil intereſt. §. ſed
nunquid. ff. de bon. l. nam etſi parentibus, ff. de inoff. te
ſta. l. cum ratio. ff. de bon. damn.* Vnde non facilè
præſumendum eſt hic, patrẽ hũc in præiudiciũ
liberorum, erga nouercã tam liberalem eſſe vo-
luiſſe, vt eam in bonis iam quæſitis ſociam habe
re voluerit, pręſertim cũ ea nihil viciſſim in cõe
cõferret præter dotem, quam ſibi integram re-
ſtitui ſoluto matrimonio pepigerat.

5 Secunda coniectura ea eſt, quod nemo præſu
mitur id velle, quod per leges ſibi non licet. Vo
6 luntas enim cuiuslibet ſemper & vbique præſu
mitur conformis diſpoſitioni iuris communis,
niſi contrarium apertè demonſtretur, vt *latè tra
dunt Doct. in l. nemo poteſt, ff. de leg.* 1. *& in d. l. hære-
des mei. §. cum ita. ff. ad Trebell.*

7 At non licet patri ad ſecunda vota tranſeũti
plus ſecundæ vxori de bonis ſuis elargiri, quam
vni ex liberis prioris matrimonij, *vulg. l. hac edi
ctali. C. de ſecund. nupt.* Igitur præſumendum eſt
hic, patrem nõ dimidiam bonorũ præſentium
ſecundæ huic vxori donare voluiſſe (non enim
tantũdem pro vnoquoque ex liberis prioris ma
trimonij ſupereſſet) ſed dimidiam dũtaxat bo-
norum tam mobilium quàm immobiliũ, quæ
conſtante matrimonio quærerentur.

Tertia coniectura peti põt à cõi vſu & cõſue-
8 tudine huius Comitatus Burgũdię. In ſpicimus
enim in obſcuris quod eſt veriſimilius vel quod
plerumq; fieri conſueuit, *inquit tex. in reg. inſpici-
mus. de reg. iur. in* 6. At in hac regione cõiter vi-
demus in pactis dotalibus inter futuros coniu-
ges ſocietatem cõquæſtuũ dũtaxat contrahi, ra
riſſimè autem contingit, vt & iam quæſitorum
ſocietas cõtrahatur, niſi fortaſſe mobilium. Cũ
igitur talis ſit regionis vſus frequentior, præſu-
mendũ eſt, contrahentiũ mentem fuiſſe de con
quæſtibus tantũ paciſci, non autem de bonis
præſentibus & iam quæſitis.

His coniecturis non omnino repugnat pro-
pria verborum illius conuentionis ſignificatio:
nam hoc verbo (quod totam orationẽ regit) vſi
ſunt contrahentes (*acquirent*) verbũ autem iſtud
cum ſit futuri tẽporis, bonis præſentibus nõ re-
9 ctè conuenit. Etſi enim verbum præſentis tem-
poris aliquando ad futurum trahatur, *vt docent
Alc. & Bertach. in l. verbum oportebit. & in l. verbum
10 erit. ff. de verb. ſign.* Nunquã tamen fere videmus
verbum futuri tẽporis ad præſens aut præteritũ
11 extendi vel retrotrahi, ſed regulare eſt, vt diſpo
ſitio adiuncta verbo, ſecundũ tempus verbi in-
telligatur & interpretetur, *l. ſi Titius. ff. de teſtam.
milit. & l. ex facto. cum ibi not. ff. de vulg. & pup.*

Quod autem in conuentione adijcitur [*præ-
ſentibus & futuris quibuſcunque*] illud potius nota
rij imperitiæ adſcribendũ eſt, quam partium
intentioni & voluntati, quæ ſatis aperta eſt &
euidens ex ſuperioribus.

12 Et proinde, nihil obſtat argumentũ à ſuper-
fluitate verborum euitanda: eſt enim admodũ
debile & infirmum in hac parte, cũ vſu cõpertũ
13 habeamus notarios (qui vt plurimum ſunt in-
expertes & imperiti) multa inculcare in cõtra-
ctibus & vltimis voluntatibus non tantum ſu-
perflua & otioſa, ſed omnino repugnãtia & in-
epta; q̃ ipſi nec intelligunt, nec ſatis percipiũt,
præſertim vero in contractibus & inſtrumentis
quæ pro ruſticis & plebeijs (cuiuſmodi erãt iſti
contrahentes) conficiuntur: in ijs enim non tã
circũſpectè ſe gerũt quã cum res agitur inter p-
ſonas diuites, quæ negotium ſoli notario non
confidunt, ſed peritiores cõſulunt, ad quorum
dictamen contractus conſcribitur. Ita ferme ſi-
mili

Digitized by Google

mili argumento reſpōdet *Menoc.conſ, 339.n 22. poſt Alc.& alios quos refert.*

14 Superioribus adde, quod pactum dubium & ambiguum (cuiuſmodi eſt iſtud) ſemper interpretari debet aduerſus eum qui ſe fundat in eo: ſibi enim imputet quod legem nō dixerit apertius, *l. veteribus, ff. de pact.*

15 Adde & poſtremo, quod in obſcuris quod minimū eſt ſequimur, *l. ſemper in obſcuris, ff. de reg. iur. l. minus, ff. de leg. 3.* vbi nummis indiſtinctè legatis receptū eſt, vt exiguiores legati videātur.

His igitur & alijs rationibus motus Senatus, *A* dimidiam duntaxat conquæſtuum, nō aūt cæterorum bonorum, viduæ huic adiudicauit, mentē potius ſequutus contrahentiū quā verba contractus, *iuxta l. fi. C. quæ res pign. oblig. poſſ. & l. in conuentionibus, ff. de verb. ſig.* Verba enim reperta ſunt non vt impediant, ſed vt indicent volūtatē, *l. 3. C. de lib. præt. l. 3. §. cōditio. ff. de adi. leg. l. 10. ff. de confir. tut. et l. Labeo. §. fi. ff. de ſupellect. leg.*

A par arreſt du mois de Iuillet de l'an 1599. rendu ſur le Rane.

DECISIO VI.

Si reus ante ſententiam moriatur, an pęnalis ſententia ferri poſſit in hæredem, aut fideiuſſorē defuncti.

SVMMARIA.

1 *Obligatione pœnali extincta liberatur fideiuſſor.*
2 *Obligatio quæ non tranſit in hæredem, non tranſit ēt in fideiuſſorem.*
3 *Crimen extinguitur morte.*
4 *Actio pœnalis ſaltim quoad pœnam pecuniariam tranſit in hæredem, poſt litem cum defuncto conteſtatam: declaratur n. 7.*
5 *Lis dicitur conteſtata ex reſponſionibus rei.*
6 *Contumacia habetur loco litis conteſtationis.*
8 *Fiſcus nullum ius habet ante ſententiam; quod ampliatur nu. 9*
10 *Sententia pecuniaria quando & quibus concurrētibus proferri poſſit mortuo inquiſito.*
11 *Confeſſio & concluſio in cauſa ſententię æquipollet: declaratur n. 13.*
12 *Fideiuſſio facta pro delicto extinguitur morte delinquentis ante ſententiam.*
14 *Actus agentium non operantur vltra intentionem.*
15 *Fideiuſſoria obligatio nō extenditur de caſu ad caſum.*

QVidam de pluribus delictis accuſatus corā Senatu, in carcerem detruditur, qui deinde (vt ſolet) interrogatus & auditus ſuper prætenſis criminibus, relaxatur dato fideiuſſore vſque ad ſummam 1200. librarum. Dum aūt de facti veritate interea plenius inquireretur, conſcientia cōmiſſi criminis (vt creditur) vrgente, fugam atripit, nec vnquam, poſtea citatus, cōparere audet, ſed contumax efficitur. Poſt quā tam demum citationē pœnalē (quæ vltima earum eſſe ſolet quæ fiunt ſub pœnæ pecuniariæ comminatione) moritur hic reus nullo hærede relicto: eiuſq; morte audita, procurator generalis fiſci, qui contumaciā accuſauerat, oblato libello petit pęnas declarari & fideiuſſorē ad earum ſolutionem condēnari, ſaltem vſq; ad concurrentem quantitatem dictarum 1200. librarum. Dubitatum fuit an legitima eſſet necne illius petitio.

Et quod iuri omnino aduerſetur, breuiter ſic demonſtrabam ego cauſæ relator.

Certiſſimum eſt in iure, quod extincta pęna-
1 li obligatione, liberatur fideiuſſor: nam fideiuſſoria obligatio cùm ſit acceſſoria, regulatur à natura pœnalis obligationis, *l. ſi Stiebum, §. fin. ff. de fideiuſs. l. in omnibus. ff. de ſolut.*

2 Hinc fit vt in quibus caſibus non tranſit actio aut obligatio cōtra hæredes pœnalis, in iiſdem quoque caſibus non tranſit contra fideiuſſorem, nec contra hæredes fideiuſſoris, *vt poſt gl. in §. fideiuſſor. Inſt. de fideiuſſoribus. tradunt ibidem Io. Fab. Ang. & alij omnes.*

3 At crimen morte extinguitur, nec illius pœna ſiue corporalis ſiue pecuniaria tranſit ad hęredem, multo minus igitur tranſire debet in fideiuſſorem.

Minor illa propoſitio probatur authorit. *tex. in l. 1. 2. 3. & fin. C. ſi reus vel accuſ. mort. fuer. in l. 3. & in l. defuncto. ff. de publ. iud. in l. vnic. in fi. ff. ſi qs ius dicent. non obtemp. in l. ſicuti pœna. & in l. pupillū §. in hęredes, ff. de regul. iur. & in l. ex iudiciorum. in prin. ff. de accuſationib.* quibus omnibus in locis apertè habetur, delictum, & pœnā illius morte extingui, nec in hæredem tranſire, niſi lis conteſtata & condemnatio ſequuta fuerit: & hoc pro regula generali paſſim conſtituunt omnes prædictis in locis, præſertim vero *Dec. in d. l. pupillū, §. in hæredes. ff. de reg. iur. Soc. in tract. reg. & fallen. reg. 359. Iul. Clar. ſententiar. lib. 5. §. fi. q. 51. verſic. quaro nunc. & ſequentib. Sebaſt. Med. in tract. mors omnia ſoluit. p. 2. concl. 32. & latiſſime Peregr. in tracta. de iur. fiſc. lib. 4. tit. 5.*

Et quamuis regula illa generalis multas habeat limitationes & modificationes, vt patet ex his quæ tradunt Doctores præfati omnes. Attamen cùm nulla earum hic concurrat, ſtandū eſt regulæ generali & ei inhærendum, *vt docet gl. not. in rubr. de reg. iur. in 6.*

4 Nec eſt quod pro fiſco hic allegetur *tex. l. vni. C. ex delict. defunct. in quant. hæred. conueniantur, & l. omnes actiones, ff. de reg. iur.* quibus in locis, & pleriſque ſimilibus expreſſe habetur actiones pœnales ſaltem quoad pœnā pecuniariā in hæredes tranſire poſt litem cum defuncto cōteſta-
5 tam. Litem autem hic dici poſſe conteſtatam, tum ex reſponſionibus rei *iuxta text. in c. vnic. extr.*

6 *extr. de litis conteſt.* tum ex eius cõtumacia, quæ pro litis conteſtatione accipienda eſt, ex quo p accuſatorem non ſtetetit quo minus lis conteſtaretur, ſed per ipſum reum connentum, vt docet *Bar. in l. 1. ff. de priuat. delict. n. 9. quem refert & ſequitur Boer. dec. 64. n. 2.*

7 Nam reſpõdetur hæc oĩa procedere in actionibus ciuilibus, quæ dantur ex delicto, vt rectè animaduettit *Dec. in d. l. pupillum. §. 1. nu. 5. & 6. ff. de reg. iur. Pereg. d. tract. de iur. fiſc. tit. 5. lib. 4. n. 1. & Seb. Med. vbi ſup. n. 91. verſ. quod procedit. poſt Bar. in d. l. 1. de priuat. delict.* Dantur enim huiuſmodi actiones aduerſus hæredes, ſiue lis conteſtata ſit cum defuncto, ſiue non, pſertim ſi ſint rei perſequutoriæ, & non oĩno pœnales, aut ad vindictam. Adhibita tamẽ hac diſtinctione, vt ſi lis cum defuncto nondum ſit conteſtata, teneantur tantum hæredes inquantum facti ſũt locupletiores, ſi vero ſit conteſtata, teneantur in ſolidum, vt habetur in *tex. d. l. unic. C. ex delict. defunct. in quant. hær. conuen.*

In criminalibus vero cauſis & publicis atq; pœnalibus Iudicijs, communis profecto eſt opinio, hẽdes regulariter non teneri, ſiue lis conteſtata ſit ſiue non, niſi & ſnĩa quoq; lata ſit, ut patet ex initio *d. l. ex iudiciorum, ff. de accuſ. & ex præ*

8 *d. &is authoritatibus.* Ante ſententiã enim fiſcus nullum ius hẽt, *vt inquit Seb. Med. vbi ſup. n. 86. circa fin.* Imo ẽtiã lata ſit ſententia, ſed per appellationem ſit ſuſp. nſa, & pendente appellatione mortuus ſit reus, adhuc non tranſit pœna in hæredes *per ea quæ trad. Iul. Clar. in d. §. fi. q. 94. verſ. ſed pone. Pereg. d. tit. 5. n. 40. & Mand. in cõſ. 90. n. 1 p tex. expreſ. ĩ d l fi. C. ſi reus uel accuſ. mort fuerit.*

9 Minus ẽt obſtat finis illius *l. ex iudiciorum, ff. de accuſ.* quo loci de priuatis delictis loquẽs Iuriſconſultus, ait pœnam pecuniariã ita demũ ab hærede incipere poſſe, ſi viuo reo accuſatio mota ſit, licet condẽnatio non fuerit ſubſequuta: nam præter id quod nos non verſamur hic ĩ delicto priuato, textus ille in finalibus illis verbis eſt ẽt intelligendus in actione ex delicto ciuiliter inſtituto, non autẽ in actione pœnali criminaliter intentata, *vt teſtatur Accur. ibid. in gl. pen.* dum exponit vocabulũ iſtud [*accuſatio*] id eſt actio, *& Rober. Marant. conſ. 120. qui glo. opinionem tuetur. quã tamen diſplicet Ant. Fabr. coniect. li. 7. c. 10. Idem teſtantur etiã Bar. Alberic. & alij, quos refert Oſaſc. dec. 149. n. 2.* Qui quidem Oſaſc. licet in ea deciſione (vbi hanc queſtionẽ tractat) teſtetur opinionẽ affirmatiuam crebriorẽ eſſe, &

10 ſui Senatus authoritate confirmatã, videlicet ſententiã pecuniariã mortuo inquiſito proferri poſſe, tñ hoc ita demum verum eſſe exiſtimarẽ, dummodo ea concurrerent, quæ in ſua facti ſpecie concurrebãt: ibi enim cõuictus erat reus de delicto antequam moreretur, tam per confeſſiones per eum factas, q̃ per teſtes nomine fiſci examinatos & publicatos. Quod enim dicimus ſnĩam requiri, nec pœnã in hæredes tranſire niſi lis ſit conteſtata & condemnatio ſequuta, vt loquitur *tex. d. l. ex iudiciorũ. in prin.* non ita ſtricte intelligedum eſſe puto, quin contrarium ſtatui & decerni poſſit ſi aliud concurrat quod ſententiæ æquipolleat: Cuiuſmodi eſt confeſſio, vel

11 concluſio in cauſa, quæ ſententiæ æquiparatur teſte *Bal. in d. l. vnic. C. ex delic. def. inq. hær. cõueni.* quem in ſpecie huius quæſtionis probant & ſequuntur *Iul. Clar. Anto. Pereg. vbi ſup. & Franc. Marc. dec. 756. 757. 758. & 759. lib. 1. quibus addo Menoc. conſ. 99. nu. 175.* Idem rñderi poteſt *Mandell. d. conſ. 90.* vbi & ipſe conſuluit ſnĩam condemnatoriã reſpectu pœnæ pecuniariæ, ferri poſſe non obſtante morte rei conuenti. Nam ſua reſolutio procedit ſtante ſtatuto, de quo loquit̃ n. 4. quo quidem ſtatuto cauet̃ quod reus inquiſitus non comparens intra terminũ trium dierũ habeat̃ pro confeſſo, & lapſis tribus alijs diebus nullo modo amplius audiatur. Ex quo enim poſt talem contumaciã non erat amplius audiendus reus, ex forma illius ſtatuti, perinde erat, in caſu Mandelli, ac ſi reus deceſſiſſet poſt latam ſñiam, vel ſaltẽ poſt concluſionẽ in cauſa, quam ſupra ſententiæ comparari diximus, & ita tenet *Pereg. vbi ſup. qui hoc pro 15. & 16. limitatione regulæ adfert inter alias plures.*

Cum igitur ex his conſtet regulare eſſe vt delictum cum pœna, morte ita extinguatur, vt reo defuncto, non poſſit vlterius procedi aduerſus hæredem delinquentis, quoad pœnã pecuniariam, ſequitur fideiuſſorem hunc, in iſto ca-

12 ſu, oĩno liberatum eſſe morte rei. Fideiuſſio. n. facta pro maleficio, extinguit̃ morte delinquentis, ſicut & delictum, nec tranſit in hæredem, vt in ſpecie tenet *Hypol. de Marſil. in tract. de fideinſ. n. 161. poſt Accur. Fabr. & Ang. in § fideiuſſor. inſt. de fideinſ.* Eoque magis ita iudicandum fuit hic, quod in hoc noſtro caſu, etſi reſpectu primatij & principalis delicti lis poſſet dici conteſtata per interrogationes & rñſiones in iudicio factas, *iuxta text. d. cap. vnic. extr. de litis conteſt. & l. vnic. C. eod.* Tamen reſpectu contumaciæ, de qua punienda hic ſolum agebatur, non poteſt dici conteſtata lis, ex quo non niſi poſt mortem rei fiſcus libellum exhibuit ſuper petitione pœnæ illius contumaciæ.

13 Nec obſtat quod ex Bart. dictũ eſt, citationẽ & contumaciã litis conteſtationis vim habere. Illud enim procedit, vt ipſemet Bar. fatet̃, in actionibus ciuilibus ex delicto, aut quaſi deſcendẽtibus, veluti in actione iniuriarum, in qua citatio, & contumacia loco conteſtationis habetur, ne forte per aduerſarij ſubterfugia, tpe pereat, vt notat *Iaſ. in l. ſi eum, §. qui iniuriarum. n. 9. ff. ſi quis caut. in iud. ſiſt. cau. fact. non obtemp.* Non autem procedit in accuſationibus criminalib⁹,

in

in quibus nedũ vera ſufficit conteſtatio (multo minus igitur ficta) ſed ſnía requiritur, aut quid ſenrentiæ æquipollens, vt ſupra dictum eſt.

His omnibus accedat hęc poſtrema ratio deciſiua in fauorem fideiuſſoris. Quod nẽpe fideiuſſit pro prioribus illis delictis, de quibus aecuſabatur reus, idq; fecit non indiſtinctè & indefinitè, ſed vſque ad certã ſumniam, nẽpe ad ſummam 1200. librarum: Non autem fideiuſſit pro alio delicto poſtea commiſſo, id eſt pro contumacia (quæ eſt ſpecies delicti) in quam incidit reus. Vnde cùm hic nõ amplius agatur de priori delicto, ſed de alio, cuius fideiuſſorem ſe non præſtitit, dicendum eſt profecto cõmiſſam nõ eſſe ſtipulationem fideiuſſoriam, *arg l. ſi quis. in prin. & l. cum quærebatur, §. fin. ff. iud. ſol.* Cùm enĩ
14 actus agentium nõ operentur vltra intentionẽ eorum, *l. non oĩs. ff. ſi cer. peta.* Abſurdum eſſet dicere fideiuſſorem hunc teneri pro eo delicto, de
15 quo nihil fuit dictum nec cogitatum. Fideiuſſoria ſiquidem obligatio cùm per ſtipulationẽ contrahatur, *l. blanditus, C. de fideiuſ.* quæ ſtricti iuris eſt, *l. quidquid aſtringendæ, ff. de verb. obl.* non debet extendi de caſu ad caſum, per ea quæ tradit *Hypol. de Marſil. in d. tract. de fideiuſſ. n. 165. & 166.* Vbi dixit quod ſi ex forma ſtatuti pro vulnere ſit pœna 100. & pro homicidio ſit pœna 1000. & fuerit formata inquiſitio contra Titiũ de vulnere, pro quo fideiuſſit Seius iudicatũ ſolui, & pendẽte proceſſu vulneratus deceſſerit ex vulnere, quod fideiuſſor non tenetur niſi ad pœnam vulneris. Abſurdum enim eſſet fideiuſſorem pro eo delicto teneri pro quo non fideiuſſerit. Et ita iudicauit *B* conſultiſſimus ſenatus noſter in hac quæſtione contra fiſcum.

A Sit cõiter obſeruatur à d. Curia, vbi ſtatim ac defenſor ſuas exhibuerit reſponſiones, & probationes illarum, proceditur vlterius ad terminationem litis, & adiudicationem multæ pecuniariæ, ſi materia ad hoc ſit diſpoſita: licet defenſor ſit mortuus. Sententia enim intimatoria reſpõſionem & exhibitio ad ruũ ad finem iuris. Sortitur effectum concluſionis cauſæ. Et ſic iudicatum fuit in lite Frãciſci de Chiſſey, dñi de Rouſet defenſoris contra dominũ procuratorem generalem, arreſtis 7. Septembris 1601.

B Die 20. Auguſti anni 1599. in cauſa procuratoris generalis impetrantis & petitoris, contra Adrien Monnier d'Ornans fideiuſſorem quoniam Guillaume Monnier fratris eiuſdem, defenſorem.

DECISIO VII.

Vtrum bona confiſcata recuperet is, qui poſt confiſcationem declaratam, literas gratiæ & remiſſionis à Principe obtinuit.

SVMMARIA.

1 *Reſtitutio gratiæ, & reſtitutio per viam iuſtitiæ differunt.*
2 *Differentię ratio.*
3 *Literæ purgatoriæ continet reſtitutionem iuſtitiæ*
4 *Reſtitutio non datur aduerſus delictum niſi per viam gratiæ.*
5 *Principis ſolius eſt contra ius diſpenſare.*
6 *Reſtitutio & indulgentia quomodo differunt.*
7 *Reſtituere ſignificat in priſtinum ſtatum reponere.*
8 *Gratia citra bonorum reſtitutionem nõ dicitur plena.*
9 *Reſtitutio gratioſa ad aliud nõ expenditur quam quod in ea expreſſum eſt.*
10 *Limitata cauſa limitatum parit effectum.*
11 *Bona confiſcata non recuperat qui poſt confiſcationem declaratam literas gratiæ obtinet.*
12 *Confiſcatio bonorum quando habet locum in comitatu Burgundiæ, & n. 16.*
13 *Verba cum effectu intelligenda ſunt.*
14 *Confiſcare, quid ſit.*
15 *Fiſco in pœnis in dubio non fauetur.*
17 *Qui actionem habet, rem ipſam habere videtur, & num. 18.*
19 *Confiſcationis ius pendet à ſententia, & n. 20.*

COmmiſſo homicidio, reus fugitiuus citatus, & quatuor pœnalibus edictis vocatus, ſtatutis diebus iudicio non adfuit, aliis deinde quatuor publicis edictis ſub pœna banni, & cõfiſcationis corporis & bonorum iterum iuſſus adeſſe, (iuxta formam nouarum conſtitutionũ anni 1586. articulo 115. & 116.) cum non comparuiſſet, fertur in eum ſententia declaratoria banni & confiſcationis bonorum, in pœnã contumaciæ, qua tamen non obſtante remanſerũt bona apud eos, qui propter abſentiam illius negotia eius gerebant, nec ea fiſcus de facto occupauit. Demum, anno & amplius poſt prolationem illius ſnïæ elapſo, porrectis Principi precibus, quibus de dicta confiſcatione (quã fortaſſis ignorabat reus) nihil narrabatur, delicti gratiam conſequitur, ſub forma cõi & ſolita, adhibita videlicet hac clauſula: [Et eundem quoad hoc repoſuimus ac reſtituimus, reponimus & reintegramus in bona fama, & nominum, & in eodẽ ſtatu in quo prius quam dictus caſus euenitet cenſebatur; in bonis item ſuis fiſco nõ adiudicatis ſi quæ ſint: reuocatis ac pro nullis declaratis oĩbus citationibus, vadimonijs Defectionibus contumacijs, & bannis quibuſcunq; in illum ratione delicti eiuſdem factis: prius tamen parte læſa ciuiliter dumtaxat ſatisfacta, & dummodo ciuiliter etiam ſoluta, apud nos purget huiuſmodi crimen, & homicidium pro bonorum facultate & modulo.]

Verificatis igitur narratis in precibus, dubitatũ fuit apud Senatum, an ex tenore hmõi reſcri-

ſcripti gratiæ, ad bona confiſcata cēſendus eſſet
reſtitutus reus, an vero ſecus, atque ita. An illi
mulcta pecuniaria indiceēda eſſet necne: fruſtra
neū enim videbatur tractare de pecuniaria mul
cta indicenda, ſi bonis omnibus iam fiſco adiu-
dicaris nihil ſupereſſet vnde mulcta ſolueretur.

Et quoniam materia huius quæſtionis à nō-
nullis Doctoribus tractatur *tot.tit.ff.& C.de ſent.
paſſ.& reſtit.& in l.gallus,§.& quid ſi tantum,ff.de
lib.& poſth.* Præſertim vero ab Italis & vltramō-
tanis, qui licet multa congerant, pauca tamen
adferunt quæ ad praxim huius fori accedant.
Quædā breuiter hic adnotabo, quæ ad deciſio-
nem propoſitæ quæſtionis conferre videntur.

Notandū eſt igit, duas paſſim in hac mate-
1 ria diſtinctiones præcipuas repetiri: Prima enī
eſt, differentiā eſſe inter merā gratiam vel reſti
tutionem gratiæ, & reſtōnem per viam iuſtitię.
Reſtitutio per viam iuſtitiæ, plenius ſuccurrit
quā reſtitutio gratioſa (inquiunt) nam reſtitu-
tus per viam iuſtitiæ, honores & bona recupe-
rat, ētſi eſſent confiſcata, & in alium (quod ma-
ius eſt (tranſlata; reſtitutus vero per viā meræ
gratiæ, ad id ſolū cenſetur reſtitutus, quod Prin
ceps per reſtitutionem gratioſam expreſſit ſpe-
cialiter, nec aliud conſequit̄ quā quod fuit ex-
preſſum, *ita in ſpecie Raph.Cuma.Soc.inn.& Iaſ.ī
d.l.Gallus,§.& quid ſi tantum.ff.de lib.& poſthu.
Sfort.Od.in tract.de reſt.in integ.p.2.q.99.art.13.
Ant.Pereg.in tract.de iur.fiſc.lib.5.tit.2.nu.21.&
Menoch.de præſ.lib.5.præſum.46.*

Iſtius differentiæ ea eſt ratio, quod is qui re-
2 ſtituitur per viam iuſtitiæ, nō gaudet beneficio
ſuæ reſtōnis, quin prius cognitū ſit de illius in-
nocentia. Vnde cum prima & præcipua pars
iuſtitiæ ea ſit, vt innocens oīno abſoluatur, & ī
priſtinum ſtatum reponat̄, merito bona confi-
ſcata recuperare dēt is, q̄ repertus eſt innocēs;
nam hoc ſuadet æquitas & innocentiæ fauor.
Hæc ratio colligit̄ ex dictis *Pereg. vbi ſup. n. 21.
& ex dictis Sfort.Od. vbi ſup.n.117.* Ex quibus (vt
ad noſtram praxim hanc doctrinā reuocemus)
3 illud facile conijcere poſſumus, reſtōnem per
viam iuſtitiæ (quā Doctores nō ſatis apertè de-
finiunt aut deſcribunt) nihil aliud eſſe in hac
noſtra materia criminis, quā quod nos Gallicè
appellamus, *Lettres de purge criminelle*: quibus li
teris Princeps reū contumacē & in pœnā contu
maciæ perpetuo exilio damnatum cū publica-
tione bonorū admittit ad comparendū; & per
viā iuſtitiæ ſeſe purgandū: & niſi hoc, aut aliud
quidpiā ſimile intelligant Doctores illi per re-
ſtitutionē iuſtitiæ, planè non percipio quid p
hanc diſtinctionē ſibi velint. Cum certum ſit &
4 exploratū, in criminibus, nullam de iure, aut p
viam iuris, dari reſtitutionem in integrū aduer
ſus delictū, vt patet ex *l.1.& 2.C.ſi aduerſ.delict.*
ſed id ſemper fieri præter ius ex mera gratia, cle
5 mētia, & benignitate ſupremi Principis, cuius
ſolius eſt contra ius diſpēſare, ſicuti notatur in
c.1.ext.de conſt.& in c.poſtulaſti.ext. de reſcr.

Alia diſtinctio, quæ à noſtris adfert̄ Doctori-
6 bus, ea eſt, quod differentiā cōſtituunt inter re-
ſtitutionē, & indulgentiā, ſiue potius inter in-
dulgentiā ſimplicem, & indulgētiā iunctā cum
reſtitutione, id eſt conceſſam verbis expreſſim
aut de ſui natura reſtōnē in integrū ſonātibus.
*Ita Fel.in c.inter quatuor.n.10.& ſeq.ext. de maior.
& obed.Pariſ.conſ.1.n.37.vol.4.Sfort.Od. vbi ſup.
q.93.art.1.2.& 3.& q.99.art.4.Pereg.d.tit.2.lib.
5.n.17.18.& 22.Molin.ad conſue.Pariſ.tit.1.§.22
n.37.& alij plerique in d.l.Gallus,§.& quid ſi tantū.*
Primo caſu, quando nempe gratia ſimpliciter
conceſſa eſt per verbū indulgentiæ, ſeu remiſſio
nis, iuuat ſolum quoad remiſſionē pœnę cōmiſ-
ſi criminis, (aiunt) non aūt quoad reſtōnem bo
norum confiſcatorū, nec quoad alia iura amiſ-
ſa, puta iura ſucceſſionū, iura patriæ poteſtatis,
& ſimilia. *Et ita intelligunt tex.in l.2.4.5.6.7.C.
de ſent.paſſ.& reſtit. qui re vera in indulgentia ſim-
plici loquuntur.*

Secundo vero caſu, quando ſcilicet gratia cō-
ceſſa eſt per verba ſignificantia reſtōnem, tunc
ſecundū eorum opinionem (quæ certè cōis eſt)
operatur honoris, famæ, iurium, bonorūq; om-
nium, ēt publicatorum, reſtōnem, dūmodo nō
ſint alienata, ſed alias in eodem ſtatu, idq; ex vi
7 illius dictionis, Reſtituo, q̄ idem quod in priſti-
num ſtatum repono ſignificat. *Et ita intelligunt
tex.l.1.C.de ſent.paß.& reſt. qui ſane clarus eſt & a-
pertus ad hoc.*

Ampliatur ſecundus iſte caſus, vt locū hēat,
quod ſupra dictū eſt, ētſi verbo reſtōnis non fue
rit vſus Princeps, dūmodo tñ vſus ſit verbis ple
nam aut plenariam gratiā denotantibus.

8 Cum enim gratia, citra bonorū reſtōnem nō
poſſit eſſe plenaria, idcirco plenariā extendunt
Doct. ad bonorū reſtōnem, ſic docuit *Bal. in tit.
de pace conſtant.in verb.in plenitudine gratiæ noſtræ.
quem refert & ſequitur Pereg.vbi ſup.n.22*

Limitat̄ vero, vt locum nō habeat, ſi p reſtōnē
9 gratioſam Princeps ſpecialiter exprimat id ad
quod reſtituit: tunc.n. reſtitutio ad aliud nō tra
hit̄, quā ad id quod expreſſum eſt, idq. ex regula
10 gñali, qua dicimus, limitatā cauſam limitatum
parere effectū, *l.in agris,ff.de acq.rer.dom.ita Sfor.
Od.d.tract.de reſt.in integr.q.95.art.1.& Ant.Pe-
reg.vbi ſup.nu.32.& alij paſſim.*

Ex his diſtinctionibus, infert̄ ad deciſionem
noſtræ q̄ōnis, reum hunc ad bona confiſcata nō
eſſe reſtitutum, ſed pœnæ corporalis, & infa-
miæ, gratiam tantummodo ei factam eſſe.

Nam ſiue primā, ſiue ſecundā diſtinctionem
amplectaris, reperies ex tenore līarum, hic non
agi de ſimplici indulgentia, nec vtiq. de reſtōne
per viā iuſtitiæ, ſed de reſtōne gratiæ, eaque non

B ge-

generali & abſoluta, ſed limitata & reſtricta ad
certum quid, vt patet ex his verbis [& enndem
quoad hoc repoſuimus ac reſtituimus] q̃ verba
[quoad hoc] ſunt reſtrictiua ad id qnod expreſ-
ſum eſt, nẽpe [in bona fama & noĩe, & in eodẽ
ſtatu, in quo priuſquam dictus caſus eueniret,
cenſebatur.] Item ex his verbis [in bonis item
ſuis fiſco non adiudicatis, &c.] quæ itidẽ ſunt re
ſtrictiua & excluſiua bonorum confiſcatorum.
Vnde, cum limitata ſit diſpoſitio, limitatũ parit
effectum, ſicq; non plus conſequi dẽt reus, quã
in reſtitutione fuit expreſſum: Principis enim
voluntas adimplenda eſt, de qua cũ verbis aper
tis ſatis appareat, non eſt vllo modo dubitãdũ;
præſertim cũ apud *Boer. dec. 65. nu. 5.* id expreſ-
ſim & in terminis habeamus, eum bona con-
fiſcata non recupetare, qui poſt confiſcationem
11 declaratam, literas gratiæ & indulgentiæ obti-
nuit, niſi expreſsè id dictum ſit, quod tantũ ab-
eſt, vt dicere poſſimus in hoc noſtro caſu, quod
poti' cõtrariũ verbis diſertis expreſsũ habeam'.

Verum ne deciſio hæc videatnr de caſu pe-
nitus indubitabili, paucis notabo quæ in con-
trarium allegabantur à quibuſdam ex dominis
primæ & præcipuæ eruditiois.

Primò enim adferebatur authoritas Ioannis
Paponij, qui *lib. 24. arreſtor. tit. 17. arreſto 12. &
in tertio notario tit. de reuocatione banni*, expreſsè
notat, quod ſi aliquis literas gratiæ impetraue-
rit, cum expreſſa reſeruatione bonorum confi-
ſcatorum, & deinde obtineat earũ interinatio-
nem (vt in praxi loquĩmur) debet eodem iudi-
cio (inquit) obtinere reſtitutionem bonorũ om
nium, non obſtante huiuſmodi reſeruatione,
etiamſi ſint confiſcata, & (quod plus eſt) poſt cõ
fiſcationem in alium translata, ad idq; allegat
arreſtum à Lucio notatũ in ſuis placitis curiæ.

Secundò allegabatur, quod etſi per totam fe-
re Galliam pro omni delicto ex quo quis ciui-
tatem per deportationem, vel libertatem, aut
vitam amittit, bona etiam amittat, quæ hæredi
bus auferuntu & fiſco addicunt. Tamen in hoc
Comitatu Burgundiæ, longo vſu, & ex ſpeciali
12 (vt quibuſdam placet) priuilegio receptum eſt,
vt delinquentium bona nunquam fiſco appli-
centur, niſi in crimine læſæ Maieſtatis diui-
næ, aut humanæ, *iuxta diſpoſit. auth. bona dam-
natorum, C. de bon. damnat.* quæ hic ſemper in
viridi fuit obſeruantia. Quo ſtante, conſe-
quens ſit, ſententiam confiſcatoriam bono-
rum aduerſus hunc reum latam in pęnam con-
tumaciæ, contra libertatem prouinciæ, &
contra formam *illius auth. bona damnatorum*, nul-
lius omnino eſſe momenti, nec valere poſſe, *per
l. non dubium, C. de legib.* vbi quod interdicente le-
ge factum eſt, illud caſſum atq; inutile pronun-
ciatur, adeo vt ab huiuſmodi ſentẽtia appellan-
dum non ſit, per ea quæ tradit Iuriſconſultus
in *l. ſi expreſſim, ff. de appellat. & in l. 1. §. item eum
contra. ff. quand. appel. ſit.*

13 Tertiò & poſtremo dicebatur, verba cum ef-
fectu intelligenda eſſe, *l. ſi per alium, §. docere, ff. ne
quis eum qui in ius voc. vi exim. l. nomen filiarum.*
14 *§. fin. ff. de verb. ſign.* At verbum confiſcare (quo
vſus eſt Princeps in literis gratiæ) ſi propriè &
cum effectu ſumatur, ſignificat ĩ ius publici æra
rij redigere, ut docent *Catell. Cott. in 2. p. memora.
in verb. fiſcus. & Rebuff. in l. inter publica. in verb.
fiſcus, ff. de verb. ſign.* Cum igitur (vt in facti ſpe
cie præmonuimus) fiſcus hæc bona nondum oc
cupauerit, nec in ius publicum ærarij Principis
redegerit, dicendum eſt hæc bona non eſſe pro-
priè confiſcata, & per conſequens contineri ſub
illa ſpeciali reſtitutione bonorum non confi-
ſcatorum.

Addatur quod in pęnis, in dubio, fiſco fauen
15 dum non eſt, *l. non puto. ff. de iur. fiſc.* Nam in illis
cauſam habet lucratiuam, & (vt noſtri dicunt)
certat de lucro captando: in remiſſione autem
illarum, cum non dicatur pati damnũ, nullo fa
uore dignus eſt, *teſte Pariſ. conſ. 1. nu. 22. vol. 4. &
Menoc. de præſump. ſig. & indic. præſ. 72. n. 5.*

His tamen non obſtantibus, prout re vera ni
hil obſtant, Senatus verificatis omnibus quæ in
precibus narrabantur, literas gratiæ ſimpliciter
& iuxta earum tenorem interinauit, & attenta
confiſcatione bonorum, nullam pecnniariam
mulctam adiudicandam eſſe decreuit.

Nec eum mouit authoritas Ioan. Pap. Nam
præter id quod ſine lege & authoritate loqui-
tur, dictum eius ſolummodo procedit in reſtitu
tione per viam iuſtitiæ, hoc eſt in literis Reno-
cationis banni, aut purgationis, non autem in
reſtitutione gratiæ limitate conceſſa (qualis eſt
hæc) ſicque verſatur in caſu ſecundi membri
primę diſtinctionis ſuperius relatæ.

Minus eum mouit ſecunda ratio, nam ſnĩa
confiſcatoria in hoc caſu valida fuit, ſi commu
16 nem praxim huius curiæ perpendas, quæ hoc
ſemper admiſit, vt in atrocioribus criminibus
aduerſus contumacem procederetur per ban-
num & confiſcationem bonorum iuxta formã
articuli 118. nouarum conſtitut. anni 1586.
Licet enim in Comitijs generalibus trium or-
dinum totius Comitatus Burgundiæ Dolæ
habitis anno 1581. & 1585. reſolutum fue-
rit quod Princeps ſupplicaretur pro reforma-
tione illius praxis, ne deinceps citationes decer
nerentur ſub pœna confiſcationis bonorum,
præterquam cum ageretur de crimine læſæ Ma
ieſtatis diuinæ aut humanæ. Tñ hoc nõ cõceſſit
Princeps, ſed expreſsè declarauit, illis citationi-
bus locum fore aduerſus contumaces, non tan-
tum in crimine læſæ Maieſtatis, ſed etiam in cę
teris cauſis capitalibus; in quibus, probato cri-
mine, pęna mortis aut mutilationis mẽbrorum

de

de iure veniret imponenda, vt patet ex d. art. 118
nouarum conſt. anni 1585. Nec hoc repugnat
omnino diſpoſitioni iuris cõis: nam permulti
exiſtimant *auth bona damnatorum, C. de bon. dam.*
non procedere, cùm bona alicuius publicantur
ob contumaciã, iuxta diſpoſitionem *tex. l. 1. &
2. ff. & C. de requir. reis.* ſed hæc opinio non eſt cõ
munis, vt videre eſt ex *Ant. Pereg. de d. tra. iur. fiſ.
lib. 5. tit. 1. n. 10.*

17 Quod vero poſtremo dicebatur verba intelli
genda eſſe cum effectu, illud parum vrget: Nã
ſi is qui actionem hẽt, rem ipſam habere videt̃,
l. qui actionem, ff. de reg. iur. Multo magis dicen-
dus eſt rem habere qui ſnĩam habet ad rem con
18 ſequendam. Habere enim is dicitur, cui de iure
licet habere, & à quo res auocari non põt, *l. non
videtur, ff. de aeq. poſſ.* Ideoq; cùm poſt declaratã
cõfiſcationem, fiſco licuerit, & liceat adhuc, ha
bere hæc bona, dicendus eſt ea habere, ne alio-
qui negligentia officiariorum Principis in eius
19 præiudicium vergat. Adde, quod ex ſnĩa potiſ-
ſimum pendet confiſcationis effectus, non autẽ
ex ſola reali occupatione bonorum, cui de iure
non præſcribitur niſi ſpatio viginti annorũ, vt
habetur *in l. 2. §. ſed ſi per viginti. ff. de requir. reis.*
20 Item adde, quod facta confiſcatione per ſnĩam,
bona ſtatim acquirũtur fiſco, etiam ſine aliqua
illorum apprehenſione, vt probat *Pereg. d. tract.
de iur. fiſc. lib. 5. c. 1. n. 52.*

A. Menſe Auguſti 1599. in Cauſa Nicolai de S. N. impetrantis in interinatione literarum gratiæ, & Procuratoris Generalis defenſoris.

DECISIO VIII.

De ſocietate ſuper locatione inita, & an in hæredem tranſeat ſocietas, ſaltem quoad damnum, aut lucrũ, quod poſt ſocietatem morte vnius diſtractã cõtigit.

SVMMARIA.

1 *Societas regulariter morte finitur. & n. 12. & quare. n. 13. 14. 15.*
2 *Commoda tamen & lucra tranſeunt in hæredes. & n. 3. 4. 9. 21. 22. & n. 23*
5 *Societatis certum aliquod debet eſſe ſubiectum.*
6 *Actus ineundæ ſocietatis vim habet conſtituti.*
7 *In ſocietate non inſpicitur tempus quo res perficitur.*
8 *Socij hæres licet non ſit ſocius, tamen negotium cœptũ perficere tenetur.*
10 *Sublocatio in hæredes tranſit.*
11 *Regulæ ſtandum in dubio.*
16 *Pactum vt hæres ſuccedat ſocietati non valet, ne quidem iuramento firmatum. n. 17. declara vt n. 18.*
19 *Societas vectigalium tranſit ad hæredes.*
20 *Qui id petit, cuius contrarium in caſu contrario non eſſet petiturus, non eſt audiendus.*
24 *Societas quando vnita eſt cum locatione ab initio, tranſit in hæredem.*

IOannes Gilot & N. Caland, in menſe Ianuario anni 1597. conduxerunt terrã ſiue feudũ de Vellexon, cum oĩbus iuribus & rediribus inde prouenĩẽtibus, idq. certo pretio in ſingulos annos conuento, & pro tribus annis, qui à menſe Martio inde ſequenti incipere debebãt. Deinde ſocietatẽ (vt prætendebat̃) verbaliter contraxerunt cũ Gabriele Gilot, quẽ in tertia parte dictæ locationis aſſociarunt, ea tñ condõne, quod oneribus dictæ conductionis, ꝓ tertia parte eũ cõtingẽte, ſatisfaceret. Inter q̃ onera illud erat, quod ante diẽ à quo incipere debebat locatio, conductores ſummã 500. Francorũ, anticipata ſolutione locatori numerarẽt. Moritur deinde dictus Gabriel Gilot, paulo antequã tp̃us conductionis inciperet, atq. ita re oĩno integra & antequam conductores dictam ſummam perſoluerent, neq; conducta fruerentur.

Poſtmodum, cũ ſeſe ꝑ duos annos integros immiſcuiſſent rei locatæ dicti conductores, & ita proſperè ceſſiſſet negotiũ, vt ex conductione ingens lucrũ percepiſſent, tutor hr̃dum d. Gabrielis Gilot, aduerſus eos conductores litẽ mouet, qua, ex vi dictæ aſſociationis, petit ſuorũ pupillorum nomine, lucrũ illud duorũ priorum annorum, ſimul cũ lucro aut dãno poſtremi & tũc ſubſequentis anni, ſibi cõicari, mediante tertia parte pretij conuẽti pro dicta locatione, quam offerebat. Conductores cũ ad id rñdiſſent, & inter cætera ſocietatem contractã fuiſſe negaſsẽt, iudex primæ inſtantiæ partibꝰ probationes iniungit, à quo decreto appellant conductores ad Senatum, & dicunt fruſtra probationes hic decerni, cũ ẽtſi cõtracta eſſet aliqua ſocietas inter eos, & defunctũ Gabrielem Gilot, tñ eo mortuo adeo ſoluta fuiſſet, & finita, vt nihil oĩno ad hæredes illius tranſmiſſum foret: dubitatum igitur fuit quid iuris.

1 Pro parte hæredẽ allegabat̃, quod etſi regula
riter morte finiat̃ ſocietas, adeo vt ad hr̃dẽ non
tranſeat, *l. adeo morte. ff. pro ſoc. § ſoluitur. inſt. eod.*
2 Tñ poſt mortem ſocij, commoda & lucra ſocie
tatis tranſeunt ad hæredes, ꝑſertim ſi ex re cõi
quæſita ſint, *l. 3. C pro ſoc.* Hæredes. n. etſi ſocij
3 non ſint, tñ ſucceſſores emolumenti eſſe dicun-
tur, ſicuti & dãnum agnoſcunt quod contingit,
l. verum §. in hæredem. l. actiones. §. ſi in rẽ, ff. pro ſoc.
4 Et datur actio pro huiuſmodi lucro repetendo
hr̃dibus ſocij, aduerſus ſociũ, & hr̃des illius, *te-
ſte Spec. tit. de arb. §. differentiam. verſ. ſed quid ſit.
& Azo. in ſua ſumm. C. pro ſoc. n. 34.*

Quod autem lucrum iſtud & emolumentũ, de quo agebat̃, proueniſſet ex re communi, ita demonſtrabatur:

Societatis certum debet eſſe aliquod ſubiectũ,

Digitized by Google

quod ſit loco ſortis, à qua pendeant eius dãna
5 & emolumẽta. Cum nullius rei nequeat eſſe ſo-
cietas, *l. verum. §. fi. ff. pro ſoc.* Nulla aũt alia ſors
in hac ſocietate conſiderari poteſt, quã ius ipſũ
conductionis & locationis, ſuper quo inita eſt
dicta ſocietas: ergo locatio, in hoc caſu, ſocieta-
tis ſors eſſe vr̃, & per conſequens illius damna
& emolumenta in hr̃dem ſocij tranſire debent.
nam certi iuris eſt, illã ſortem ſocijs oĩbus ita
cõicari, vt ꝑ parte qua ſocij ſunt, dñium & poſ-
6 ſeſſio in eos transferat̃ ipſo iure, & ſine traditio
ne, cũ actus ineundæ ſocietatis vim habeat con
ſtituti, vt loquitur *Couar. lib. 3. reſol. c. 19. in prin.*
Cum igit̃ in hoc caſu, ius ſit quæſitum ſocio
defuncto, ante illius mortem, vr̃ ius illud cum
aliis tranſire debere in vniuerſalem ſucceſſorẽ,
l. hæreditas, ff. de reg. iur. Saltem quoad dãna & e-
molumenta quæ ex ipſa ſorte communi, hoc eſt
ex locatione, prouenerunt.
Nec adhibenda eſt diſtinctio inter emolumẽ-
ta quæſita durante ſocietate, & eaq́ poſt finitã
ſocietatem p mortem vnius ſocij obuenerunt.
Nã iura, ſi bene perpendant̃, diſtinctionem iſtã
reijcere vident̃: tex. enim *in l. actione, §. ſi in rem.*
loquit̃ in ſpecie de lucro percepto ex conductio
ne poſt mortem ſocii; *& tex. in d. l. verum. §. in hæ
redem.* loquitur indiſtinctè, ſiue adhuc viuo ſocio
7 emolumentũ contingat, ſiue poſtea. Et re vera,
cum non inſpiciatur tp̃s in ſocietate, quo res ꝑ-
ficitur, ſed quo res inchoat̃, *l. nam & ſeruius, §. ſi*
8 *viuo, ff. de neg. geſt.* Cumq; hęres ſocii, licet ſocius
non ſit, negotium cœptũ perficere teneat̃, *l. hæ-
res ſocij, ff. pro ſoc.* non vr̃ curandum an emolu-
mentum pceptum ſit viuente ſocio, an poſt ei⁹
morẽ, dũmodo ex negotiatione cõi proueniat;
alioqui dãnũ & commodũ rectè perſpici neq̃ret
niſi toto negotio pfecto & cõpleto ppenderet̃.
Hinc *Corn. conſ. 122. lib. 1.* in terminis ſocieta-
tis initæ ſuper conductione Salinarũ, conſultus
9 rñdit, in hr̃dem ſocii, ante cõpletã cõductionẽ,
defuncti, tranſire lucra & emolumenta ſocieta-
tis totius tp̃is, & eũ vr̃ ſequi *Pariſ. conſ. 82. vol. 1*
Poſtremo allegabat pro tutore, contractum
iſtud initũ inter defunctum, & reos, non eſſe ꝓ
10 priè contractũ ſocietatis, ſed potius eſſe contra
ctum ſublocationis tertiæ partis illius feudi, qđ
conduxerant dicti rei: quæ quidem ſublocatio ĩ
hæredes ſine dubio tranſire debebat, *ex l. viam
veritatis, C. loc.*
Verum his non obñtibus, Senatus ſecundũ
11 reos iudicauit, *a* motus potiſſimum, quod regu
læ ſtandum eſt ĩ dubio, donec de exceptione do
ceatur. *Dec. in l. 1. n. 7. ff. de reg. iur. Tiraq. late tract.
de retract. conſang. §. 1. gl. 9. n. 211.* Hinc dicimus
cauſam illius potiorem eſſe: pro quo facit regu
la: quoniam neceſſe habet aduerſarius eo caſu
probare, quare in eo non ſit locus regulæ, *teſte
glo. in rub. de reg. iur. in 6. paulo ante finem.*

12 At regula communis eſt, quod ſocietas morte
vnius ex ſociis finitur; ei igitur inhærendũ eſt.
Probatur hæc regula aperto *tex. in l. adeo morte
in l. actione, §. morte. & in l. ſocium qui in eo. cum ſimi
13 lib. ff. pro ſoc.* Et illius rõ adfertur à Iuſtinia. *in §.
ſoluitur. inſt. de ſociet.* vbi ait, quid is qui cõtrahit
ſocietatem, certã perſonam ſibi eligit, eiuſque
induſtriam. Cùm autem ſæpiſſime contingat
vt hæres tã idoneus nõ ſit ad ſocietatem, quam
defunctus ſocius (vti hoc in caſu cõtigit, vbi hę-
redes ſunt pupilli, & minus induſtrii) merito
non tranſit hic contractus in hr̃dem: vbi enim
electa eſt induſtria certæ perſonæ, non habet̃ rõ
hr̃dum, vt certum eſt in iure. Aliam rõnem ad-
fert *Io. Fab. in d. §. ſoluitur. inſt. de ſoc.* Exiſtimat. n.
ſocietatem ad hr̃des non tranſire, eo quod di-
ſcordiã pariat, quæ legibus eſt inimica, ſed hæc
ratio omnibus non probatur.
14 Ampliatur hæc regula, vt non ſolum quoad
defunctum finiatur ſocietas, ſed ẽt quoad cæte-
ros ſocios inter ſe. *d. l. actione. §. morte.* Poſſunt tñ
ſocii iſti ſuperſtites ſocietatem inter ſe cõtinua
re tacito aut expreſſo conſenſu; ſed hoc caſu, ſi
nempe conſentiant adhuc in ſocietatem, noua
potius vr̃ incipere ſocietas, quam quod præce-
dens non dicatur extincta. *d. §. ſoluitur. in fi. inſt.
de ſociet.*
15 Ampliatur denique vt procedat; ẽtſi actum
ſit expreſſim, vt ad hæredes ſocietas tranſeat; nã
adhuc non tranſit, *d. l. adeo morte. in prin. & l. ne-
mo poteſt. ff. pro ſoc.*
Nam non valet pactum, vt hæres ſuccedat ſo
16 cietati. Nec huic dicto aduerſatur *tex. in d. l. actio
ne, §. morte.* Nam hæc verba illius tex. [*niſi in co-
eunda ſocietate aliter conuenerit*] non ad id referri
debent quod in principio illius §. dictum fuit.
Nec ita interpretanda ſunt, ac ſi voluiſſet dice-
re Iuriſconſultus, ſocietatem morte vnius fini-
ri, niſi in coeunda ſocietate aliter conuenerit:
hoc enim pugnaret ex diametro cum *text. d. l.
adeo morte.* Sed ita interpretanda ſunt illa ver-
ba, ac ſi dixiſſet, Societas morte vnius finitur, ẽt
quoad ſuperſtites, niſi in coeunda ſocietate ali-
ter conuenerit, vt nempe quoad ſuperſtites du-
ret, & ita colligitur *ex d. §. ſoluitur.* qui apertius
loquitur.
Quod ſi huius ſecundæ ampliationis rõnem
quæras conſulere poteris. *Cur. ſen conſ. 52. n. 5. in
fi. Oſaſc. dec. pedem. 150. n. 1. & Cuiac. obſer. lib. 10. c.
25.* Qui aiunt hoc ideo potiſſimũ fieri, ne liber-
tas teſtandi tollatur. Ex quibus facile percipies
extendendum hoc eſſe vt procedat, ẽtſi pactum
17 illud iurẽ partium eſſet confirmatum. Licet enĩ
Io. Fab. d. §. ſoluitur. in ea fuerit opinione, ut ar-
bitratus ſit ſocietatem tranſitoriã eſſe in hære-
dem, ſtante hmõi pacto iurato, idq. pp authori
tatem iuri; ad cuius obſeruantiam partes pręci-
sè tenentur, *c. cum contingat. ext. de iureiur.* Cuius
opi-

opinionem ſequutus eſſe vt *Rim.iun.conſ. 711. n.*
15. vbi eiuſdem opinionis Craue. Capi. & Surd.
recenſet. Tamen contraria opinio verior eſt &
receptior, ut teſtantur *Alex. in add. ad Bar. in d. l.*
adeo. & late Curt. ſen. d. conſ. 52. & Grat. reſp. 15. nu.
26. 28. & 36 lib. 1. quos oẽs ſequitur & refert Bapt.
de Hieronym. in quodam conſi. quod reperitur impreſ-
ſum apud Moz. in tract. de contract poſt tit. de Societ.
conſ. 2. n. 39. quibus addo Fran. Marc. dec. 2 t 1. n. 3. &
Ant. Theſſau. dec. Pedem. 242. n. 3. qui de cõi teſtãtur
18 Bene verum eſt (vt hoc obiter admoneã) qđ
licet ab initio non poſſit fieri pactũ de ſocietate
cum hæredibus continuanda, tñ poſt contracta
ſocietatẽ, põt vnus ex ſociis, ſiue contractu, ſiue
teſtõ, obligare ſuos hæredes, vt cõtinuent in ſo-
cietate, per ea quæ tradunt *Bal. in l. 4. in prin. ff. de*
condit. inſt. Dec. conſ. 441. Tibe. Decia. reſp. 22. n. 13
vol. 3. & Rim. iun. conſ. 711. n. 7. 8. & 9. Sed hæc
obligatio hæredes ſocii prædefuncti tantũmo-
do conſtringit, non aũt ſocios ſuperſtites, qui ſi
ſocietatem cũ hæredibus defuncti continuare
nolint, cogi ad id non pñt: ne alioquin inuitus
quis ſocius efficiatur cui non vult, vt inquit iu-
riſc. *in d. l. actione. §. ſocietas, ff. pro ſoc.* Et hæc ſint
dicta non inutiliter, ſed pro confirmatione re-
gulæ ſuperi⁹ allatæ, cum ſuis ampliationibus.
19 Quoad limitationes aũt attinet, hanc ſolam
cõiter adſerunt Doc. vt non procedat in ſocieta
te vectigalium & (*ſecundum Decia d. reſp. 22.*) ſi-
milium rerũ ad cauſam publicã ſpectantiũ: hęc
enim ſocietas tranſit ad hæredes, per *d. l. verum.*
§. in hæredem. & l. adeo morte. in prin. dummodo tñ
quædam concurrant, quæ (*poſt gl. ĩ d. l. adeo.*) *re-*
fert Nicol. Moz. in d. tract. de ſocie. tit. quomodo an-
nulletur ſociet. nu. 4.
Cum igitur regula cõis ſit ſocietatẽ ad hr̃des
ſocij non tranſire, cũque vnicã tñ patiatur exce
ptionem, in qua nos non verſamur hic, vbi agi-
tur de re priuata, non aũt de vectigali, aut publi
ca re, ſtandem eſt profecto regulæ, & ſecundũ eã
iudicandũ, prout fecit Senat. Qui quidem in eã
rem rõnem iſtã adhuc perpendit: quod .ſ. is nõ
20 eſt audiendus, qui id petit, cuius contrariũ in
caſu contrario non eſſet poſtulaturus, *arg. l. pen.*
C. de ſolut. At ſi dãnũ ex hac locatione & condu-
ctione aliquor euerſiſſet conductoribus, certũ
eſt quod non petijſſet tutor illud ſibi cõicari. Er
go non eſt audiendus in caſu contraria, præſer-
tim cum tunc tpis agere cœperit, quod lucrum
certum & euidẽs apparebat, nec dãnũ aliquod
amplius ſentire poſſet, contra regularẽ naturam
ſocietatis, *l. ſi non fuerit. in fi. ff. p ſoc.* Erat enim pe
nè finita locatio, & res extra omnem aleam po-
ſita, cum incepit agere.
Nec huic reſolutioni aduerſantur q̃ paulo an-
te illata ſunt in contrarium, *ex l. verum. §. in hæ-*
redem. & ex l. actione. §. ſi in rem certam. ff. pro ſoc.
vbi probatur hr̃dem ſucceſſorẽ eſſe emolumen
ti, licet ſocius non ſit: nã (quidquid dictum ſit)
hoc indiſtinctè verum non eſt, ſed duo caſus di-
21 ſtinguendi ſunt; aut enim lucrũ obuenit durã-
te ſocietate, & eo caſu cõe eſt, ſicuti & dãnũ in-
ter ſocios & hæredes defuncti, quibus actio da-
tur pro ſocio ad id lucrũ conſequendũ, etſi ſocij
non ſint, *iuxt. l. 3. C. pro ſoc. & l. hæres. ff. eod.* Aut
vero contigit emolumentũ illud, ſocietate iã fi-
nita per obitum vnius ex ſociis, & tunc nõ tran
ſit in hæredem ſocii defuncti, niſi in duobus tñ
caſib⁹, quos apertè tãgit *tex. ĩ d. l. actione. §. morte*
22 Primus eſt, qñ prouenit lucrũ ex ante geſto,
hoc eſt ex negotio quod iã ante cœptũ erat quã
ſocius moreretur, & in eo caſu procedit *text. d.*
§. in hæredem, ſicut & rõ, qua diximus, hæredem
ſocij teneri negotium inchoatum perficere.
23 Secundus caſus eſt, quando ex re cõi quæſitũ
eſt emolumentum; tunc enim ſiue adhuc viuo
ſocio, ſiue poſtea quæſitum ſit, trãſit in hęredẽ,
& in hoc poſtremo caſu loquitur *tex. in d. §. ſi in*
rem certam. Hæc diſtinctio apertè colligitur ex
tex. d. l. actione. §. morte. dum ibi dicitur. *Nec hæres*
ſocij ſuccedit, ſed quod ex re cõi poſtea quæſitũ eſt. Itẽ
dolus & culpa in eo quod ex ante geſto pendet, tã ab hæ
rede quàm heredi præſtandũ eſt. Colligitur ẽt ex iis,
quæ adnotarũt *Aluar. Valaſ. conſult. 63. n. 6. Go-*
meſ. lib. 2. c. 5. n. 6. var. reſol. Dec. conſ. 213. Car. Rui.
conſ. 90. & 91. lib. 1. Pet. de Vbald. in tract. de duob.
fratr. p. 11. n. 3. & Bapt. de Hieron. in ſup. cit. conſilio
n. 65. At in hoc noſtro caſu deficiunt hæc oĩa:
nam nihil quæſitum eſt durante ſocietate, cum
mortuus ſit dictus Gabriel Gilot re adhuc inte-
gra, & antequã inciperet cõductionis tp̃s, ſimul
ẽt antequam negotium aliquod cõi nomine ge
reretur. Itẽ nihil poteſt dici quæſitum ex re cõi,
ex quo nihil inter defunctum & reos vnquam
fuit cõe. nihil enĩ poſuit vel immiſit defunctus
in ſocietate, prout tũ ex aſſerta conuentione te-
nebatur. Merito igitur excludendus ẽrat actor,
eo quo agebat nomine, ab hoc emolumẽto. Qđ
autem dictũ eſt ius ipſum locationis hic eſſe lo-
co ſortis cõis, adeo vt ex re cõi emolumentũ per
ceptum eſſe videatur, illud parum confert, ſi p-
pendas emolumẽta quæſita fuiſſe, tũ ex re loca-
ta, tũ ẽt ex induſtria & labore reorũ, non aũt ip
ſo iure locationis; quod quidẽ ius cũ ſit incor-
porale, fructus non producit. Item ſi hoc verum
eſſet ius locationis eſſe loco ſortis cõmunis, nũ-
quã locus eſſet regulæ ſupradictę, nec vnquã fini
retur morte ſocietas ſuper cõductione alicuius
rei inita, ſaltem quoad lucra & emolumẽta, qđ
eſſet abſurdũ & legibus ſupradictis contrariũ.
Non obſtat ẽt authoritas *Corn. in d. conſ. 122.*
& Pariſ. in d. conſ. 82. Nam vt recte dixit Bapt.
de Hiero. in ſupradicto conſ. 2. circa fi. cõis opi
nio eſt in contrarium, à qua non eſt in iudican
do recedendum, & aduerſus Corn. & Pariſ. con-
tratiũ in eadẽ facti ſpecie tñderunt *Dec. in d. cõſ.*
213.

213.*Lancell.Polit.quē refert idem Dec. Rui d.conſ.*
90.& 91.lib.1.& Oſaſc.dec.76. Adde qđ ipſemet
Corne. ſibi cõtrarius, cõtrariũ conſuluit cõſ.54

Non obſtat poſtremo quod dictũ eſt,contra
ctum iſtum non eſſe propriè contractum ſocie-
tatis,ſed potius ſublocationem quãdam tertiæ
partis rei conductæ: nam primo rñdetur quod
nulla interuenit merces reſpectu defuncti Ga-
brielis Gilot,& ſic non poteſt eſſe ſublocatio, vt
patet ex *§.1.inſt.de loc.& conduct.* Rñdetur & ſe-
cundo,quod ſi nulla hic fuit cõtracta ſocietas,
male egit tutor, qui actionem pro ſocio & non
ex conducto inſtituit.

Ex his igitur ſatis ſuperq; firmata remanet
24 deciſio Senatus. Verum ne quis fallatur, nève
exiſtimet Senatũ alioquin prudentiſſimũ ſibi
contrariũ fuiſſe,qui aliter aliqñ iudicauit, hoc
vnum monere volo,quod in ijs caſibus in qui-
bus aliter iudicatum fuit,hæc in facto aderat di
uerſitas,quod.ſ. ſocijs oĩbus ſimul & nomina-
tim facta erat locatio; & ita ſocietas erat vnita
cum locatione,vnde licet per mortẽ vnius diſſo
luta eſſet ſocietas,tñ ex quo hæres defuncti ob-
ligatus erat locatori,ex contractu locationis fa-
ctæ per defunctũ(qui quidẽ contractus ſine du-
bio tranſit in hæredem, *l. viam veritatis.C.loc.*)
merito ei pro parte ſua adiudicanda fuerũt cõ-
moda & emolumenta ex re conducta percepta,
ſiue ante ſiue poſt mortẽ defuncti, ex quo ad o-
nera & incõmoda tenebatur. Et hic eſt caſus in
quo contrariũ quidem iudicauit Senatus no-
ſter; & bene,per ea q̃ refert *Ant. Theſſ. dec. Pe-
dem.* 242.*n.*4. qui in ſimili caſu idem iudicaſſe
refert Senatum Pedem. Sed in hoc noſtro caſu
non fuit vnita locatio cum ſocietate: locatio.n.
ab initio facto fuit tantummodo reis iſtis, qui
poſt locationem factam,Gabrielẽ Gilot ĩ eaſ aſ-
ſociaſſe dicebantur,& ſic quo ad locatorem nõ
erat obligatus dictus Gabriel Gilot, nec nomi-
natus in contractu locationis, vnde nõ mirũ ſi
ex ea diuerſitate facti, diuerſum ius oriatur.

A Die 17.Septembris 1599.in cauſa Antonij
Chaulmonnot de Fadry tanquam Tutoris fi-
liorum quondam Gabrielis Giloti originalis
ſupplicantis & tunc appellati,contra Ioannem
Gilot tam ſuo, quam conſortis nominum ap-
pellantem,ac originalem defenſorem.

DECISIO IX.

*An in cenſu anno ſit locus remiſſioni ob bellum ſicut
in emphyteuſi.*

*An conductori,colono,& exactori,competat actio ad
fructus & debita.*

SVMMARIA.

1 *Cenſualis contractus quid de iure communi requirat.
Et quid apud nos,n.2.*
3 *Cenſus noſter quid ab emphyteuſi differat.*
4 *Emphyteuta an & quando fiat remiſſio mercedis ob
ſterilitatem.*
5 *Locatori an & quando fiat remiſſio mercedis.*
6 *Fructus rei eſt pignori dare licere.*
7 *Emphyteutæ qui modicum percepit non fit remiſſio.*
8 *Diſtinctio inter ſterilitatem & bellum.*
9 *Cenſualis penſio quando eſt ingens, contractus magis
accedit locationi quam cenſui.*
10 *Receptor & coactor quid inter ſe differant, & an coa-
ctori competat aliqua actio.*
11 *Exactoris ſiue coactoris munus quodnam ſit.*
12 *Agere alieno nomine qui poſſint.*
13 *Colonus ſiue conductor ſimplex non poteſt agere ad fru
ctus ſiue mandato. Fallit in conductore qui nummis
colit. nu.14.*
15 *Adiecto ſolutioni etſi recte ſoluitur, tamen nulla
quæritur actio.*

1 Licet de iure cõi cenſualis contractus hoc po
tiſſimũ requirat, ut dominij tam directi, q̃
vtilis translatio fiat in recipientẽ,mediante cer
to cenſu annuo,qui in compẽſationem fructuũ
ſoluitur, vt docent *Iul.Clar.in §.emphyteuſis,q.1.
n.2. Menoc.de præſump.li.3.præſ.106.nu.1.2.& 6.
Aluar.Valaſ.iuris emph.q.32.n.7.in fi.& n.27.&
2 alij quos referunt.* Tamen apud nos regulariter in
contractu cenſuali retinetur dñium directũ, &
trãsfertur ſolũmodo dñium vtile in cenſuatiũ
mediante certa tenui & modica præſtatione an-
nua,quæ in recognitionem directi dñij potius
pendi ſolet,quã in compenſationem fructuum.

3 Et in hoc omnino accedit cenſus noſter em-
phyteuſi,nec penè ab ea differt,niſi in eo potiſ-
ſimum quod emphyteuta ceſſans per bienniũ,
vel triennium,ſoluere penſionem, cadit ab em-
phyteuſi,*l.2.C.de iur.emph.c.potuit.ext.de loc.vbi
late Doct.* Cenſuarius vero non cadit, etiãſi per
mille annos ceſſauerit ſoluere. *Menoc.d.præſum.*
106.*n.*11.*& expreſſius moder. Pariſ.ad conſuet. Pa-
riſ.p.2.in proœm.n.*20. 21.*&* 22. vbi latius docet
in quibus conueniat & in quibus differat cen-
ſus noſter ab emphyteuſi. Ideoq; cum dubitatũ
eſſet apud Senatum,an remittenda eſſet præſta-
tio annua cenſuario, qui pp belli calamitates,
anno 1595. adeo tenues & exiguos fructus ex
re cenſuali perceperat, vt ad tertiã partem cen-
ſus annui non accederent, exiſtimabant quidã
ex dñis, iudicandum hic eſſe ſicut in emphyteu
ſi iudicare ſolitum eſt,cum cenſus iſte noſter ad
emphyteuſim magis accedat, quam ad quem-
quam alium contractum, in contractu autem
4 emphyteuſis ea eſt vera & cõis Doctorum opi-
nio, vt diſtinguamus an penſio ſit magna vel
parua,*Iul.clar.in d.§.emphyteuſis,q.8.uer.ſed quid
ſi emphyteuta.circa med. Andr.Gail.obſer. lib.2.ob-
ſer.23.n.24.& ſeq. Franc.Beci.conſ.3.n.23. Ant.
Teſſau.Dec.20.n.5.& modern.Pariſ.in d.conſuetud.*

Pariſ.

Digitized by Google

*Pariſ.p.2.§.62.q.8.n.58.& 63. vbi facit diſtinctio-
nem trimembrem, & differentiam conſtituit inter ma
gnam, paruam, & mediocrem penſionem.*

Si magna eſt penſio, facienda eſt remiſſio
(aiunt) propter bellum. Ratio eſt, quia cum ma
gna eſt penſio, cenſetur tunc conſtituta in com-
penſationem fructuum, potius quã in recogni-
tionem ſimplicem directi dominij, & per con-
ſequẽs potius accẽdit cõtractui locationis, quã
contractui emphyteuſeos, *teſte Bal. in l.1.C.de iur.
emph. & Menoc. de præſ. li.3. præſ. 105. nu.5. & 6.*

5 Vnde ſicut in locatione fit remiſſio mercedis
propter intolerabile damnum, *c. propter ſterilita
tẽ. ext. de locat. & conduct. l. ſi merces, §. vis maior. ff.
eod. cum ſimil.* ita & in hoc caſu æquum eſt fieri
remiſſionem penſionis & præſtationis annuæ,
niſi cum vbertate præcedentis uel ſubſequentis
anni valeat ſterilitas compenſari.

Si autem parua eſt penſio, nulla fieri dẽt re-
miſſio. Ratio eſt, quia tunc nullo modo ſolui cẽ
ſetur in compenſationem fructuum, ſed in merã
recognitionem directi dominii tantum, *teſte mo
der. Pariſ. in d. proœm. nu.21. & in d. §.62. num.65.*
Et quãuis ob bellum aut ſterilitatẽ nullos perci
piat fructus emphyteuta, tamẽ quoniã tota res
remanet ĩ eius dominio vtili, adeo vt de ea poſ-
ſit diſponere, vendendo, donando, vel pignori
dando, merito currit huiuſmodi penſio ſine ſpe
6 remiſſionis. eſt enim quodammodo fructus rei,
vel pignori dare licere, *inquit Iabol. in l. fructus,
ff. de reg. iur.*

Cum igitur in ea facti ſpecie de qua coram
ſenatu agebatũ, cenſus annuus eſſet octo modio-
rum tritici (Gallicè dicimus huict bichots) di-
cebam ego quod iudicandus erat non paruus,
nec mediocris, ſed omnino magnus, & potius
in compenſationem fructuum (qui ex re cenſua
li annuatim percipiebantur) impoſitus, quã in
recognitionem iurium dominicalium, ideoque
in eo locum eſſe remiſſioni ob belli incõmoda.

Vnum tamen erat vnde dubiũ non leue exo-
riebatur, nempe, quod ex actis appareret, cenſua
rium hunc, nõ obſtante bello, partem aliquam
fundi cenſualis eo anno coluiſſe, & exinde fru-
ctꝰ aliquos percepiſſe, licet fortaſſe ita exiguos,
vt ad dimidiã partem præſtationis annuæ non
accederent. In ea enim ſunt ſnĩa nonnulli, vt exi
7 ſtiment emphyteutam non excuſari à ſolutio-
ne penſionis, etiam magnæ, ſi non obſtante bel
li calamitate modicum quid perceperit, & ita
tenet ipſemet *Iul. Clar. ĩ d. §. emphyteuſis, q.8. verſ.
ſed quid ſi emphyteu. in fi.* Cuius dicti ratio (etſi
nullam adferat Clarus ipſe, præterquã quod di-
cit, quod oẽs fere Doct ĩ hac materia loquunt.
qñ nihil prorſus perceptũ eſt) cõmodiſsimè pe-
ti põt ex *tex. l.1. C. de iur. emph. & §. adeo. in fi. inſt.
de locat. & conduc.* Ait enim vbiq; tex. Quod ĩ eo
contractu emphyteuſeos, ea q̃ inter partes ſup
oĩbus vel ẽt fortuitis caſibus, ſcriptura interue-
niente conuenta ſunt, ꝑpetua ſtabilitate debẽt
cuſtodiri, ſin autẽ nihil de periculo rei fuerit pa
ctum, tunc ſiquidẽ totius rei interitus acceſſerit,
ad dominũ ſuper hoc redũdat periculũ, nõ aũt
ad emphyteutã, cui nihil reliquũ permanſit: ſin
vero particulare, vel aliud leue contigerit dam-
nũ, ex quo non ipſa rei penitus lædaĩ ſubſtãtia,
hoc emphyteuticarius ſuis partibus non dubi-
tet adſcribendum. Hæc tex. Ex quo colligunt
Doct. quod niſi fundus ita pereat, ut nihil peni-
tus remaneat penes emphiteutam, penſionem
ſemper pręſtare tenetur, nec ei facienda eſt re-
miſſio. *Ita Alber. in l.1. n.6. & 7. C. de iur. emphyt.
Aret. in d. §. adeo. inſt. de loc. & conduct. & cõem aſ-
ſerunt Abb. in c. pp ſterilitatem, n.3. ext. de loc. Bello.
conſ.21. n.5. & Natt. conſ.49. n.12.* Hoc autem ea
ratione, quia penſio potiſſimum ſoluiĩ in reco-
gnitione dominij directi, quod cum ſit indiui-
ſibile, conſequens fit, vt quãdiu ſupereſt aliquid
minimũ de re emphiteuticaria, & per cõſequẽs
de fructibus illius, qui ſunt pars rei, *l. fructus, ff.
de rei vend.* ſemper remanet cauſa ſoluendi, ad-
eo vt non liberetur emphiteuta niſi ſoluat, iux-
ta illud vulgatum:

*Si perit tota, non dolet emphyteota;
Sed ſi pro parte, nulla ſe liberat arte.*

8 Hinc communis illa diſtinctio (quæ tñ non ꝓ-
baĩ Molin. vbi ſup.) inter ſterilitatẽ & bellum,
vt ſcilicet non ſit facienda remiſſio pp ſterilita-
tem, quia tempore ſterilitatis non deſinit em-
phiteuta poſſidere colendo, & fructus ex re, li-
cet modicos, percipiendo: Sit aũt facienda pp
bellum, quia tpe belli nõ poteſt emphiteuta ad
culturam bonorũ accedere, nec ad collectionẽ
fructuũ, quo fit ut tota res cenſeatur deperdita,
pro eo tpe, pro quo nec res coli, nec fructus per-
cipi potuerũt, *l. ſi is qui rẽm. 2. §. eum qui. ff. de furt.*
Vbi mulæ perijſſe dicuntur, quę furto ſubtractę
erant.

Cum igitur in hoc noſtro caſu, belli clades tã
ingens non fuiſſet, quin aliquid perceptũ eſſet,
videbatur dicendum non totam rem perijſſe, &
ſic non eſſe locum remiſſioni, iuxta illam opi-
nionem Iul. Clar. quam nouiſſimè multis argu-
mentis probat & ſequi videĩ *Aurel. Corbul. in ſuo
tract. de cauſ. ex quib. emph. iur. ſuo priua. tit. de cauſ.
priuat. ob non ſolut. canon. ampl.12. n.4. & ſeqq.*

Verũ qdqd dicant Clar. & Corbul. Iſtud fun-
damentũ (licet aliquos ex dñis detinuerit anci-
pites) me tñ parũ vel nihil oĩno morabatur, hac
9 ꝑſertim conſideratione, qđ cenſuale iſtud vecti
gal adeo ingẽs, de quo hic agebatur, faciebat, vt
res accedere videretur potius locationi ꝑpetuæ,
quã cõtractui cenſuali: vnde cum hic cõtractus
ſuos excederet terminos (non enim ſolitum eſt
in vero cenſuali cõtractu tã ingens vectigal an-
nuũ reſeruari) merito à ſuis regulis diſcedendũ
vi-

videbatur,& iudicandũ de eo ſicut de locatio-
ne,cui magis accedebat,iuxta *doct.modern.ĩ d.§.
62.n.64. quam in termin.ſequitur Theſſau. d.dec.20
nu.7.per l.Lucius, ff. depoſ.*

Non obſtat auth.Iul.Clar.& Corbul.in con-
trarium allata,nec rõ cui innititur,deſumpta ex
tex.*d.l.1.C.de iur.emph.* Nam tex. ille, & alij ſi-
miles,loquuntur in vera & propria emphyteu-
ſi,conceſſa ſub modica penſione ,quæ in ſolam
recognitionem dominij directi ſolui debeat, &
de ea ſola ſunt intelligendi,non autem de ea, q̃
conceſſa eſt ſub magno aliquo cenſu, in cõpen-
ſationem fructuum, vt teſtatur *Rim.iun.conſ.49.
n.15.17.& 19. vbi per alias authoritates hoc latius
cõprobat,cui addo Catell.Cott.in r.p.memor.in uerb.
emphytentæ regulariter.verſ.ex iſta ratione, & verſ.
fin.vbi communem teſtatur* .

Verum licet aliquantũ diſcuſſa fuerit & exa-
minata hæc qõ,tñ indeciſa remanſit ; eo quod
ex alio capite actor oĩno remouendus & reijciẽ-
dus erat a limine iudicij.Cenſus .n. iſte annuus
(vt ipſemet actor aſſerebat) debebatur priori S.
Marcelli, ab Abbate & Monaſterio Chariloci :
qui quidem Abbas, de cõſenſu capituli, villam
quandã (gallice vocatã *la grange de Girecourt*) ad
nouem & viginti annos locauerat quibuſdã vil
licis,ea conditione,ut ei Abbati & ſuo conuen-
tui, annuatim ſoluerent certã tritici quantita-
tem,& ipſi priori S.Marcelli, hunc cenſum an-
nuum octo modiorũ frumenti & totidem aue-
næ. Actio aũt iſta intentata non fuerat à priore
S.Marcelli, aduerſus Abbatem Chariloci, qui
(vt aſſerebatur) cenſum hunc annuum debebat
ſuper dicta villa de Girecourt,ſed fuerat intenta
ta aduerſus villicos dictę grangię de Girecourt,
per quendam Hugonem Fontaine,tãqnam co-
actorem dicti domini prioris,& fungentem offi
cio receptoris particularis illius. Qui quidem
ab inſtituta actione reiectus fuit tãquam male
agens,his duabus potiſſimum rationibus.

Prima,quia munus ordinarium exactoris, ſi-
10 ue coactoris (ſic enim latinè vocantur illi,quos
nos Gallicè *Recepueurs particuliers* appellamus,
non aũt Receptores: cum vocabulũ Receptor ,
propriè ſumptum, regulariter in malã partem
accipiatur pro recelatore latronum , vnde fre-
quentatiuum illud Receptator, de quo *in rubr.*
11 *ff.de receptatorib.* munus, inquã , exactoris iſtud
eſt tantũmodo, vt cenſus,reditus, & alia debita
annua,ab emphyteutis,cenſuarijs, & aliis debi
toribus exigat,& recipiat, ꝓcuratorio noĩe do-
mini,& de receptis liberationem faciat,ac tãdẽ
rõnem reddat. Non aũt pendet ab eius officio
lites mouere,& actiones (quæ ſoli domino com
petunt) exercere, niſi ſpeciale ad id mandatũ ha
12 beat: Suo.n.noĩe agere non poteſt,niſi is cui cõ
petit actio: alieno vero,non niſi procurator, cu
rator,ſcindicus, & aliæ certæ perſonę dummxat
(inter quas exactor non numeratur) de quibus
apud Iuſtin.tot.tit.de ijs per quos agere poſſũ.
vbi Ang.& alij. At iſte actor nullum mandatũ
penitus exhibebat,vnde licet eius qualitas quo
dammodo à reis approbaretur, aut ſaltem non
impugnaretur,tamen cũ in ea qualitate actio-
nem intentare non poſſet,ne quidem ſi genera-
le mandatũ de exigendis & colligendis debitis
habuiſſet,cum generalia hmõi mandata ad ea
non extendãtur,q̃ inſolita ſunt & extraordina-
ria,ac ſpeciale mandatum requirunt, *c.qui ad a-
gendum iun. ibi gl.in verb.vel paciſci.de procur.in 6.*
merito profecto repellendus erat: ſi enĩ ſimplex
13 colonus aut conductor agere non põt ad fruct⁹
rei locatæ,nec ſuo, nec procuratorio noĩe domi
ni,ſine mandato, ſed ſolũmodo põt agere ex cõ
ducto,contra dominum , vt agat, aut actionem
cedat,*l cum plures, §. meſſem.ff.loc.l.Iulianus, §.pe
nul.ff. de act.empt. & vbique Bar. tum ẽt in l. in pro-*
14 *uinciali,§.ſi ego,ff.de non.oper.nuncia.* (Quod ego
intelligo de ſimplici colono, aut conductore
partiario,non aũt de eo qui nũmis colit aut con
duxit,per ea q̃ notant *gl.in d.§.meſſem. Bart.in d.
§.ſi ego.& modern.Pariſ.ad conſuet.Pariſ.tit.1.§.
1.gl.1.n.23.*) nonne multo minus ſimplex exa-
ctor,qui nihil iuris habet in re, nec ad rem, ad
id erit admittendus?

Altera rõ deciſiua hæc fuit, quod ne quidem
priori ipſi S.Marcelli competebat hæc actio ad-
uerſus villicos illos, ſed tm̃ aduerſus d. Abbatẽ
& Monaſteriũ Chariloci, q illius cenſus annui
debitores eſſe dicebantur: etſi enim per contra-
ctum dictæ locationis factę ad longos annos,di
ctus Abbas & Monaſterium ſtipulati eſſent à vil
licis iſti, ſibi dari certã quantitatẽ annuã triti-
ci,& aliã quantitatẽ ſibi aut priori S. Marcelli,
ꝓ ſolutione d.cẽſus annui,tamen ex quo ſtipu-
latio illa facta fuerat ſoli Abbati & Monaſterio,
non autem dicto priori,qui tunc abſens erat,ei
certè, nulla ex ea ſtipulatione q̃ſita fuerat actio
aduerſus dictos villicos,qui nullã cũ eo cõtraxe
rant obligationẽ; etſi.n.ſolutioni adiect⁹ eſſet
prior, & adiecto ſolutioni rectè ſoluaĩ,ei tñ ob-
15 ligatio non q̃riĩ,nec ꝑ cõſequẽs actio. *§.plane ſo
lutio.inſt.de inut.ſtipul.& l.7.in fi.ff.de conſt.pecu.*
Vbi ſi mihi aut Titio ſtipuler, Titio quidẽ rectè
ſoluitur,ſed petitionem non hẽt; idẽ traditur *in
l.cũ qui.56.§.qui ſibi aut filio.ff.de verb.obl.* Vbi vi
de Bar.diſtinguentem inter adiectũ ꝑ coniun-
ctionem copulatiuam, & adiectum per coniun
ctionẽ alternatiuã,vide ẽt hac de re *Bẽuen.Strac.
in tract.de adiect.p.3.n.2.et ſeq.vbi hanc regulam po
nit et ampliat multis modis, vide & Decia. in cõſ.68
n.1.2.& n.13. verſ.non obſtat ſecundũ. vol. 3.* His
igitur duabus rõnibus, q̃ per ſe ſufficiebant, iu-
dicauit Senatus actorem hunc repellẽdum eſſe,
ſine præiudicio tamen iurium & actionũ dicti
domini prioris,cuius noĩe ſine mãdato agebat,

&

Digitized by Google

& ſic prior quæſtio non fuit deciſa. De qua, in
materia emphyteusis, vide latius *Aurel. Corbul.*
vbi ſup. et Ant. & Theſſ. d. dec. 20. qui alios referunt.

DECISIO X.

An is qui mediante iuramento ſuppletorio obtinet in principali, debeat etiam obtinere in expenſis.

SVMMARIA.

1 *Victus victori in expenſis non condemnatur, quando victor obtinuit mediante iuramento ſuppletiuo.*
2 *Qui in vno releuatur, in alio poteſt grauari.*
3 *Facti alieni iuſta præſumitur ignorantia.*
4 *Iuramentum calumniæ excuſat à tacita & præſumpta calumnia, non autem ab euidenti.*
5 *Expenſarum condemnatio eſt pœna temere litigantium.*
6 *Baldi opinio circa expenſarum condemnationem.*
7 *L. eum qui. ff. de iureiur. declaratur.*
8 *Iuramentum ſuppletiuum defertur à iudice parte ipſa inuita, & n. 11.*
9 *Ceſſante ratione legis ceſſat ipſius legis diſpoſitio.*
10 *Iuramentum deciſiuum parit compenſationem expenſarum.*
12 *Iuramentum deciſiuum vim probationis & ſententiæ obtinet.*
13 *Expenſę non ratione iuramēti aut probationis, ſed ratione calumniæ ſuccumbētis debentur.*
14 *Insiurandum ſuppletorium veteribus iure conſultis incognitum.*
15 *Appellatio an admittatur aduerſus ſententiam latam ſuper iuramento deciſiuo.*

QVæſtio eſt ſatis frequens in praxi, an victus
victori in expenſis debeat condemnari, quũ
iuramentum delatum eſt victori in ſupplemen
tum probationis.
1 Cõmunis opinio eſt quod nõ, per ea quæ tra
dunt *Alex. cõſ. 122. n. 10. lib. 1. & in l. properãdũ, §.*
ſiue autẽ alterutra. n. 17. C. de iud. Iaſ. in d. l. prope-
rãdum. d. §. ſiue aũt alterutra n. 10. verſ. quinto fal-
lit. vbi eũdem Alex. refert. & Rebuf. in conſt. frãc.
tom. 3. tit. de expẽſ. dam. & intereſſ. ar. vnic. gl. vnic.
n. 28. qui omnes ſimpliciter, abſolutè & indi-
ſtinctè, qui dicunt, quod ei qui obtinuit ex iu-
ramento ſuppletiuo, expenſæ non debentur, ſed
compenſandæ veniunt, vel potius nullæ ſunt
adiudicandæ, ſed debet obtinere (vt vulgo dici-
mus) *ſine expenſis*; compenſationi enim locum
2 facit mutua dumtaxat victoria. Hęc opinio hoc
vnico (apud ſupradictos Doctores) fundamẽto
nititur, nẽpe quod æquũ ſit vt is qui per iuſum
ſibi delatũ releuatur ab onere probandi, & in
cauſa propria quodãmodo teſtis efficitur, ĩ alio
grauetur, vt. ſ. expenſas litis non obtineat, *arg. l. eũ*
qui. ff. de iureiur. Nititur ẽt authoritate Baldi (vt
pleriq; viſum eſt) nã qui eam tenẽt, oẽs Bald. al
legant tamquã primũ illius authorem & aſſer-
torem *in auth. generaliter. nu. 7. verſ. ſexto oppono.*
& nu. 9. verſ. ex prædictis, C. de epiſc. & cler.
Verũ vt liberè dicam quod ſentio, poſtquã
diligenter perpendi, tũ rationem ſupradictam,
tum ẽt doctrinã Baldi, qui non ita abſolutè &
indiſtinctè loquitẽ, dubia ſemper apud me per-
multum fuit hæc opinio. Siquidẽ exiſtimaui di
ſtinctionẽ adhibẽdã eſſe, an. ſ. in ꝓceſſu agatẽ de
facto proprio ipsius ſuccumbentis, an vero de
facto alieno: ſi de facto alieno agatẽ, puta ſi petã
à te decem quæ mihi debebantẽ ex mutuo à Sẽ-
pronio, cuius tu hæres es, tu autem excipias te
non credere, vel ignorare an mutuum factum
ſit necne, fateor in hoc caſu æquum eſſe vt ex-
penſæ mihi non adiudicentur, ſi in ſupplemen
tum probationis iuramentum mihi deferatur,
quo mediãte obtineam, cùm etiamſi plenè ꝓ-
baſſem mihi non adiudicarentur, ſaltem non
niſi à tempore publicatarum atteſtationum.
Ratio ſatis euidens ea eſt, quia cum facti alieni
3 iuſta ſit ignorantia, *l. qui in alterius. ff. de reg iur. l.*
fi. in fi. ff. pro ſoc. non videris temerè aut calum-
nioſè litigaſſe, qui id ſtatim non ſolueris, quod
ignorabas an deberetur necne. Idem adhuc di-
cerem ex eadem ratione, ſi fatereris mutuum q;-
dem contractum fuiſſe, ſed pactum de non pe-
tendo, aut ſolutionem factam à defuncto, aut
quidpiam aliud ſimile allegares, cuius veriſi-
milem quandam præſumptionem pro te ha-
beres; vel probationem ſemiplenam, aut aliud
quidpiã quod te poſſit à præſumpta calumnia
excuſare, cuiuſmodi eſt iuramentum calumnię,
4 quodquidem excuſat à tacita & præſumpta ca-
lumnia, non autem ab euidenti, *ſecundum Bar. in*
l. ſi quis. §. Stellio. ff. ad S.C. Turpill. & Alex. in l. ait
præt. in princ. ff. de iureiur.
Sed ſi agatur de facto proprio ipsius ſuccum
bẽtis, puta ſi petam à te decẽ quæ tibi ipſi à me
mutuo data ſint, tu autẽ ſciens me illud mutuũ
non poſſe probare niſi per vnicum teſtem, qui
forte ſolus tunc aderat, debitũ calũnioſe neges,
cur non mihi condemnaberis in expenſis, ſi
per depoſitionẽ illius teſtis, cum meo iuramẽ-
to ſuppletiuo, iudici ſatis conſtet de mutuo
quod calũnioſe negaſti? Præſertĩ cũ extet apud
nos *conſtit. Philippi Regis tit. des arreſtis & ſenten-*
ces. artic. 47. & artic. 72. in nouis conſtitutionib. anni
1586. qua iudicibus expreſſe prohibetur ex-
penſas compenſare, niſi ex magna & admo-
dum vrgenti ratione. Quid enim operabi-
tur ſtatutum illud vltra ius commune niſi hic
locum habeat? Nonne delictum eſt calumnio-
ſè negare in alterius damnũ, quod ipſe feceris,
& expedit delicta puniri? Nonne temerarius
eſt litigator qui aduerſus facti proprij conſcien
5 tiam litigat, ob idque meritò expenſarum con-
demnatione (quæ temerè litigantium pœna eſt

§.hæc autem.inſt.de pœn.tem.lit.) mulctādus eſt ?
Nonne denique diſcreti iudicis officium eſt, hu
iuſmodi pœnas aduerſus improbos litigatores
exercere, vt hoc ſaltem timore perterriti alii, in
grauamen alterius, falſas exceptiones facilè nō
opponant? *c. finem litibus, in fi. ext. de dol. & contu.*
l. eum quem temere, ff. de iud.

Hæc opinio, ſi diligenter aduertas, profectò
verè eſt illa, quam *in d. auth. generaliter.* tenuit
6 Bal. qui tñ ab omnibus pro prima opinione al-
legatur, nam in d. nu. 7. ſic ait. Qñque ſententia
fertur per euidentes probationes, & tunc debe-
tur refectio expenſarū: Quandoq; per nihil pro-
batum, & tunc idem: Quandoq; ſententia fer-
tur ex coniecturis, vt ex vno teſte cū iuramento
in defectum probationis, tunc, aut aliqua conie
ctura eſt pro ſuccūbente, puta vnus teſtis, & tūc
non fit condemnatio expenſarum; quia iudex
debet eſſe mitior vbi procedit ex præſumptioni
bus, aut nulla eſt coniectura pro ſuccūbente, &
tunc in facto proprio condemnat in expenſis,
quia nimis temere videtur litigaſſe, ſecus in fa-
cto alieno. Hæc Bal. qui idem penè repetit *in d.*
n. 7. verſ. ex prædictis. Ex quibus apertè cōſtat eū
non abſolutè loqui, ſed cū diſtinctione inter fa-
ctū propriū & alienū, vt nempe ſi de facto alie-
no agatur (in quo facile præſumitur ignorantia
quæ calūniam excuſat) excuſetur ab expenſis,
ſi vero de facto proprio, ſecus, niſi quidpiam al-
leget quod à præſumpta calūnia eū poſſit excu
ſare. Regula enim eſt generalis, quod ſemper, &
vbiq; temerarius litigator & calūniator, in ex-
penſis debet condemnari. *d. l. eum quem temere,*
ff. de iudic. Cū hac diſtinctione tranſire videtur
Hippol: de Marſil. ſing. 485. ac etiam Alex. ipſemet
in conſ. 183. n. 15. lib. 6. adeo vt in eius authori-
tate nullū ſit adhibendū fundamentū; cum pro
cōi allegatur, tū quod ſola authoritate Baldi ni
titur, qui non indiſtinctè loquutus eſt, vt dixi-
mus, tum qđ ipſe Alex. hanc diſtinctionē admit
tat *in d. conſ. 183. n. 15. li. 6.* licet alibi indiſtinctè
loquutus ſit, & ex his patet priorem illam opi-
nionem authoritate quodammodo carere.
7 Quod autem ad rationem attinet deſump-
tam ex *l. eum qui. ff. de iureiur.* Dico quod illa lex
nihil obſtat: nam præter id qđ diuerſas recipit
lectutas & interpretationes, vt patet ex gloſ &
Bar. ibidē, illius profectò rō huic noſtræ diſtin-
ctioni non conuenit. Ait enim lex illa, quod is
qui iurauit in ea actione quæ creſcit inficiando,
aliquid ſibi deberi, ſimpli non dupli perſecutio
nem ſibi acquirit. Rationē hanc ſtatim ſubiun-
git Paulus: abundè enim ſufficit exonerare peti
torem probandi neceſſitate, &c. Illa rō (ex qua
colligunt regulam illam poſt gloſ. quod qui in
vno releuatur in alio poteſt grauari) ſi rectè per-
pendatur, hoc profectò requirit, quod actor ſit
omnino exoneratus probandi neceſſitate. Re-
quirit deniq;, quod reus ſit cauſa illius releua-
tionis, deferendo iuramentum, vt loquitur *Ca-*
ſtrenſ. in d. l. eum qui. Et per conſequens euiden-
ter loquitur tex. ille in iuramento iudiciali, &
deciſiuo, quod à parte parti defertur, vt aduerſ*
Bart. tenent *Salic. & Caſtrenſ. in d. l. eum qui.* At
8 nos hic verſamur in iuramēto neceſſario: quod
quidem non defertur à parte parti, ſed a iudice,
parte ipſa inuita, *l. admonendi, & ibi Doc. ff. de iure-*
iur. & l. in bonæ fidei. iunc. gl. ibi. C. eod. Idque non
vt ab onere probandi excuſet actorem (qui iam
fuit oneratus quoad ſemiplenā probationē) ſed
vt ſuam conſcientiam iudex exoneret. Vnde cū
hæc ratio non conueniat huic noſtro caſui, in
quo actor non releuatur in totum, & reus non
eſt cauſa illius reuelationis, ſed iudex qui iura-
mentum defert, cōſequēs eſt diſpoſitionē illius
9 legis locum hic non habere. Nam ceſſante cau-
ſa vel ratione legis, ceſſat & ipſius legis diſpoſi-
tio, *c. neophitus. & ibi glo. in verb. cauſa. 61. diſt. c.*
quod pro remedio. & ibi gl. in verb. ceſſante. 1. q. 7. l.
quod dictum. iuncta ibi epitome Bar. ff. de pact.

Ex his igitur etſi ſatis conſtet, priorē opinio-
nem (quæ indiſtinctè loquitur) & ratione & au
10 thoritate carere, tamē pro cōfirmatione illius,
illud dicere auſim, quod ſi vera prior, locum ſi-
bi tñ vendicare dēt, non in iuramento ſuppleti
uo & neceſſario, de quo hic agimus, ſed in iura-
mento iudiciali & deciſiuo dumtaxat, quod tñ
eſt contra opinionē Iaſonis & Rebuffi, vbi ſup.
qui longè aliud eſſe affirmant in iuramēto litis
deciſorio quam in ſuppletiuo: In eo enī (aiunt)
ſi reus detulerit iurāum actori, & iuret, debet tñ
reus in expenſis condemnari. Verum cur id di-
cant, profectò neſcio; nam rationem differentię
nullam adferunt, illud tamen ſcio, quod allegat
vterquè textum ad hoc, *in §. ſit tibi tertium ſtudiū*
Auth. de mand. princ. Qui quidem textus tñ ab-
eſt vt id dicat, vt ne verbum quidē faciat de iu-
ramento ſiue iudiciali, ſiue neceſſario. Sed po-
ſito quod hoc diceret, illud noſtræ opinioni po
tius faueret quā opinioni eorum: nā ſi in iuro
iudiciali & litis deciſiuo illud verum eſt, quod
aiunt, nempe quod licet illud detulerit reus, ta
men debet in expenſis condemnari ſi actor iu-
ret, (quod tamen eſt contra rationem d. l. eum
qui.) cur non multo magis verum erit in iura-
mento ſuppletiuo, præſertim ſi de facto rei aga-
tur? Videtur enim reus potius excuſandus ī iu-
ramento iudiciali & litis deciſiuo, quam in
hoc. Siquidem iuramentum neceſſarium, &
11 ſuppletiuum non defertur à patre (vt paulo an-
te dictum eſt, & traditur *in l. admonendi, ff. de*
iureiur.) ſed à iudice. Item non exonerat ab
onere probandi, cum non deferatur niſi ſu-
per ſemiplena probatione iam facta. At to-
tum contrarium eſt in deciſiuo: nam qui iu-
ramentum deciſiuum defert, aduerſarium om-
nino

nino releuat ab onere probandi,eumq; non tm̃
teſtē,ſed & iudicē facit totius controuerſiæ. nã
12 iur̃um deciſiuũ vim ꝓbationis & ſnĩæ obtinet,
*l.non erit.§.dato.& l.ſed ſi poſſeſſori. §.ſi cum de hæ-
reditate.vbi Alex.ff.de iureiur.* Et licet ab initio,
ex ſua negatione fuerit reus in præſumpta ca-
lumnia,tñ ex quo poſtea iur̃um deciſiuum detu
tulit, videtur quodammodo negationem ſuam
reuocaſſe,& tacitè confeſſus c[illegible],ſi ille cui iura-
mentum detulit iuret,vt egregiè notant *Bar. &
Alex.in d.l.cum qui.* Vnde non debet pati pęnam
calumnioſè negantis, cùm in negatione non
perſeuerauerit.

Vides igitur ex his, quam male ſibi conſtent
& cohæreant rationes & fundamenta, quæ pro
priori opinione adferuntur, & ex aduerſo vi-
des, quanta ratione & æquitate nitatur opinio
Baldi diſtinguentis(quam nos ipſi probamus.)
13 Si enim expenſæ, non ratione iuramenti, aut
probationis,ſed potiſſimum ratione calumniæ
ſuccumbentis debenť,& ratione victoriæ, *d.l.
cum quem temere.ff.de iud.& l.properandum.§.ſiue
autem alterutra.C.eod.* quis non fatebitur calum-
niæ eum eſſe conuictum(& ideo in expẽſis me-
rito damnandum)qui,cùm aduerſus facti pro-
prij conſcientiam litigaret, ſuccubuit?

Hic conſiderationibus adde,quod ſi indiſtin-
ctè diceremus expenſas eſſe compenſandas quo
tieſcumque quis obtinet ex iur̃o ſuppletino, a-
periretur via fraudibus,& daretur occaſio calũ-
niatoribus temere litigandi. Nam cum iura-
mentũ iſtud ſuppletiuũ non deferať niſi vbi de
re minima agitur,vt teſtantur omnes *in d.l.ad-
monendi,* quotieſcũq. calũniator aliquis debitor
eſſet ſummæ alicuius minimæ, quam pręſume-
ret non poſſe probari duobus teſtibus omni ex-
ceptione maioribus: cogeret profecto aduerſa-
rium (qui bonam fidem ſequutus, ſine teſtibus
cum eo cõtraxiſſet)aut debitum remittere, aut
in eo petendo & perſequendo, plus impendere
quam cõſequi poſſet, quod quam iniquum ſit,
nemo non videt.

Adde & poſtremo authoritatem bene erudi-
ti Iuriſconſulti *Ant. Fabr. libro de erroribus prag-
matic.* qui etſi decade 19. errore 1. non inſubtili-
14 ter contendat hanc iuriſiurandi ſuppletorii ſpe
ciem veteribus iuris authoribus omnino inco-
gnitam fuiſſe,ſed apud eos perpetuũ fuiſſe,vt ci
trã iuriſiurandi præſtationem cõdẽnaretur is,
qui intentionem ſuã plene non probaſſet: In-
deq. inferat *errore 7. eiuſdem decadis*, Iuri oĩno
conſentaneum eſſe,vt qui ex proprio iur̃o & te-
ſtimonio,contra manifeſtam iuris rationem, li
tis victoriam ſibi peperit, à petenda expenſarũ
cõdẽnatione arceatur, litiſq. (cuius iacturã face
re debuerat)lucro contẽtus eſſe iubeatur. Tamẽ
admiſſa interpretũ doctrina(qui hanc iuriſiurã-
di ſpeciem nulla iuris ratione ſubnixam confin
xerunt, prout eam nunc in foro receptiſſimam
& vſitatiſsimam paſsim eſſe videmus) fatetur
diſtinctionẽ ſupradictã multum æquitatis hr̃e,
vt videre poteris d.error.7.circa finem.

Verum his non obſtãtibus,cùm prior opinio
pro cõi hucuſq. ſit habita,cũq; in iudicando eã
ſequutus ſit Senatus Pedem.teſte *Ant. Theſſau.
dec.236.* Senatus noſter *a* Dolanus eã hic quoq.
ſequutus eſt, cuius ſnĩa multum iuuatur nouis
illis rationibus,quas adfert *Ant.Fab.d.decad.19
error.1.2.3.& ſeqq.vſq.ad 7.incluſiue.* Quod ideo
hic adnotandũ duxi,vt poſsit quilibet obſerua
re, quid in praxi hoc in tribunali receptum ſit
circa hanc qõnem. An aũt appellatio admitta-
tur aduerſus ſnĩam latam ſuper iuramento de-
ciſiuo,delato,ſiue relato,vide Oſaſc.dec.61.

a Arreſto die 12. Octobris 1599. inter Petrum
Greuillon de Geury appellante,& Petrũ Hugui
num Dolanum,fabrum appellatum.

DECISIO XI.

An collecta imponi poſſit originarijs, qui ad alium locum tranſtulerunt incolatum,ſaltem pro bonis, quæ habent in loco originis, & quæ requirantur ad collectam indicendam.

SVMMARIA.

1 *Impoſitionis cauſa ſemper eſt attendenda, vt cognoſcatur quibus indici poſſit.*
2 *Milites hoſpitandi munus,eſt onus patrimonij, & non perſonæ. & n.12.& 13*
3 *Extranei & forenſes non ſunt immunes à muneribus realibus.*
4 *Originis locus attenditur in collectis.*
5 *Pupilli nulla eſt voluntas.*
6 *Domicilio originis non poteſt renuntiari.*
7 *Forenſibus collecta imponi non poteſt.*
8 *Forenſis dicitur,qui eſt alterius fori.*
9 *Poſſeſſionis ratio muneribus iniungendis non ſufficit.*
10 *Subſidia ſoluuntur in loco domicilij.*
11 *Collectam nemo ſubire debet pro eadem re in duobus locis.*
13 *Hoſpitio excipere milites,quilibet habens domum, tenetur,ſed non alere.*
14 *Collectam indicere poteſt ſolus Princeps.& n.16.fallit,vt n.18.*
15 *Domini terrarum an poſſint ſubditis ſuis indicere collectam.*
17 *Comitatus Burgundiæ antiqua immunitas & libertas.*
18 *Vniuerſitati & cuicumque collegio licito liberum eſt collectas imponere,quod intellige vt n.19.& ſeq.*
20 *Collectam indicendi quænam ſit iuſta cauſa.*
22 *Collecta ſine iuſta cauſa indicta, ſolos pñtes obligat, idque non in vim collectæ,ſed in vim pacti, & nume.23.& ſeq.*
26 *Collecta voluntaria quæ.*

27 *Decretum totius vniuerſitatis requiritur in collecta. & nu.28*
29 *Decurionum ordo, & conſilium vrbis, repreſentat vniuerſitatem.*
30 *Quod omnes tangit, ab omnibus debet approbari.*
31 *Milites in alienum proni ſunt.*
32 *Aliud vniuerſitas, aliud ſinguli.*
33 *Militum vis inſolens caſui fortuito adſcribēda eſt.*
34 *Caſus fortuitus à nemine praſtatur.*
35 *Donari dicitur, quod nulli iure cogente conceditur.*
36 *Collecta vt indicatur, an vocandi ſint extranei, qui prædia poſſident.*

ANno 1596. hoſpitanē quidē milites apud
oppidum aliquod, in quo immoranē p ali
quot dies, non ſine ſumptu ingenti; incolę illius
loci, qui ſumptus ſuppeditare coacti fuerant, pe
tunt à cōitate expenſas illas ſibi refundi, quę q-
dē cōitas collectam ob id indicit & imponit, &
in ea comprehendit pupillū quēdam, cuius pa-
ter defunctus oppidi illius (vt aſſerebatur) erat
municeps & incola dum viueret, illicq. domici-
lium habebat, ſed eo mortuo, pupillus eius hæ-
res, vna cū matre tutrice, alio migrauerat, ſuoſq.
agros, ac domū ibi ſitā alteri locauerat, adeo vt
iam amplius ibi non moraretur, cum illuc tran
ſiuiſſent milites. Dubium fuit igitur, an illi col-
lecta indici potuiſſet ab illa communitate.
1 Et pro affirmatiua dicebatur. Primò, qđ cau
ſa impoſitionis ſemper debet attendi, vt cogno
ſcatur quib' & qñ collecta indici poſſit, *Aegid.
Thom. in tract. de collect. c. 2. n. 27. f. mihi* 50. *Pet. de
Vbald. in ſimili tract. n.* 21.
2 At munus hoſpitandi milites & in domo re-
cipiendi, non perſonæ, ſed patrimonii onus eſt,
vt apertè probat *tex. in l. 3. §. eos milites, & §. mu-
nus hoſpitis, ff. de muner. & hon. & l. 2. C. de metatis
& epidemitic.* Ergo ex ea cauſa potuit collecta
imponi pupillo, licet alibi reſidenti. Cū extra-
nei & forenſes ab hmōi muneribus realibus &
patrimonialibus non ſint immunes, *l. ſunt mune-
ra. ff. de vac. muner. l. reſcripto. §. munera. ff. de mun.
& hon. et l. 1. 2. & 3. C. de munerib. patrimoniorū li.* 10
Secundo pro cōitate faciebat, quod ētſi mu-
3 nus hoc eſſet oīno pſonale, aut mixtū, tñ ex quo
pr̃ pupilli iſtius erat incola & municeps illius
cōitatis, pupillus debebat cenſeri originarius,
& non extraneus aut forenſis, licet alibi mora-
retē, *l. 1. & l. filios apud originē patris, C. de munic. &
originar.* Vnde tāquam originarius, muneribus
oībus, ſiue perſonalibus, ſiue realibus, ſiue mix-
tis, obſtrictus eſse videbatur.
4 Locus enim originis collectam imponit ori-
ginario ſuo, ēt alibi habitanti, pro bonis ſitis in
territorio originis, *vt de hoc tex. eſt expreſſus in d.
l. 1. & in l. ſi. C. de municip. & origin.* Quod eo ma-
gis hic admittendū videbatur, quod ex actis cō
ſtaret, pupillum hunc nō ex propria voluntate
5 alio migraſse (pupilli enim nulla voluntas eſt,
l. pupillus, ff. de reg. iur.) nec eo aīo vt illic nouum
contraheret domicilium, & antiquū deſereret,
6 ſed potius vt matrē tutricē ſequeretur. Domici
lio enim originis nō poteſt renunciari, *l. origine.
& l. ſeq. C. de munic. & origin. l. aſſumptio. ibi [neque
recuſando quis patriā ex qua oriundus eſt] ff. ad mu-
nicip. & de incol. latè Boer. dec.* 13. *n.* 3. 4. 5. 6. 12. *&
44. vbi Bar. Alex. & alios citat.*
Pro pupillo vero allegabatur, quod de inte fo
7 renſibus poſſeſſoribus collecta imponi nō pōt:
cum. n. collecta perſonæ pro rebus imponatur;
conſequens eſt vt ei perſonę imponi non poſſit,
quæ non ſit ſubdita nec rōne originis, nec rōne
domicilij, vt docet *Bartol. in l. libertus, §. ſola, ff.
ad municip. cōem eſſe opinionem teſtatur Ant. Gabr.
comm. opi. lib. 6. tit. de iur. immu. concl. 2. & cōmunio
rē Burſat. conſ.* 16. *n.* 31. At pupillus iſte forenſis
erat iudicandus, ex quo locum non habitabat,
8 nec probatū erat eū inde originem traxiſſe: fo-
renſis enim dr̃ qui eſt alterius fori, *c. ſi clericus lai
cum. ext. de for. compet.* vel qui è loci vel ciuitatis
corpore eductus eſt, vt latè docet *Dec. conſ.* 352.
& Alex. conſ. 34. *n.* 5. *li.* 5. Ergo ei non potuit mu
nus iſtud iniungi ab iſta cōitate; licet apud eā
9 domū & agros poſſideret. Sola enim rō poſſeſſio
nis ciuilibus poſſeſſori muneribus iniungendis
idonea non eſt, inquit *tex. in l. libertus, §. ſola rō.
ff. ad municip. & de incol. & in l. cum neque. C. de mu
nicip. & originar.*
Secundò dicebatur, qđ iſti milites, pro quo-
rum hoſpitatione facta fuerat collecta, conſcri-
pti & in numeros relati erant, ob principis to-
tiuſq. patriæ negotiū. At is qui hēt immobilia
10 in diuerſis territoriis, non debet contribuere in
ſubſidiis eiuſdem patriæ in diuerſis locis, ſed ſo
lum in loco domicilii, *vt notat Bar. in l. 1. C. de mu
lierib. & in quo loco mun. ſubi. deb. & Guid. Pap. dec.
87. n. 6. & dec. 396. n. 1. & ſeq.* Et facit ad hoc ſta
tutum huius prouinciæ circa donum gratuitū
quod aliquando principi confertur, *art. 484. in
antiquis ordinationib.*
Tertiò & poſtremo, pponebat pupillus, iſtos
milites etiam hoſpitaſſe in eo loco, in quo cum
matre morabatur, ubi pro impenſis ibi factis iā
11 fuerat collectæ munere adſtrictus. Vnde, cū ne-
mo debeat pro eadē re, & ex eadē cauſa, in di-
uerſis locis collectam ſubire, teſte *Pet. de Vbald.
in d. trac. de collect. nu.* 58. non debuit ei ab iſta cō-
munitate collecta adhuc iniungi, præſertim cū
in ea non habitaret.
Nec ei obſtare videbantur q̃ in contrarium
allata erant: nā ad primum argm̃ partis aduer-
ſæ deſumptum *ex l. 3. ff. de muneri. & honor.* vbi
habetur munus hoſpitandi eſſe munus reale; di
12 cebat iuriſcōſultum ibi intelligendū eſſe loqui
de hoſpitatura q̃ ordinaria eſt & rei adhærens,
puta domni, non aūt de extraordinaria, vt ex-
preſ-

Digitized by Google

preſſim *notat Bar. in l. reſcripto. §. ſciẽdum, ff. de mu. & hon. & poſt eum Aegid. Tho. in tract. de collect. c. incip. ſubijciuntur. n. 22. & 32. cum ſeq.* Itẽ dicebat hoc procedere quoad hoſpitaturam tm̃, nõ aũt quoad ſumptus & alimenta. Eſt enim verum,
13 quod quilibet habens domũ tenetur milites hoſpitio excipere, ſed non alere, *l. deuotum poſſeſſorem, C. de metatis & epidemit.* Vnde, cum collecta facta fuiſſet pro impenſis & alimentis dictorum militum, cauſa hæc eum non reſpiciebat.

Ad ſecundum vero argm̃, rñdebatur illud nõ vrgere, ex quo in facto non apparebat patrẽ pupilli, nec pupillum ipſum, ex ea cõitate ortum fuiſſe: licet enim in territorio illius aliqñ cõmoraretur ob culturam agrorum quã ibi poſſidebat; nõ tamẽ ex eo poterat inferri eũ fuiſſe illi' municipẽ aut incolã, *l. eſt verum C. de incol. lib.* 10

His & alijs rõnibus maturè diſcuſſis, tandem iudicauit ſenatus, *a* pupillum collectã hanc ſoluere non teneri: ea potiſſimũ rõne, quod collecta malè fuerat indicta, tam ex ratione formæ, quàm ratione cauſæ.

Quod vt paucis demonſtrari poſſit, notandũ
14 eſt, quod de iure, authoritas indicendi collectã ſpectat ſolum ad ſupremum principem, *l. vectigalia. C. noua vectig. imp. non poſſ. l. placet. C. de exenſ. muner.* Eſt enim ius illud de regalibus ipſius principis, vt habetur in *tex. c. 1. quæ ſint regal.* Id-
15 que adeo indubitatũ eſt, vt ne quidem domini terrarum ſubditis ſuis munera poſſint imponere, licet in eos omnẽ alioquin iuriſdictionẽ habeant, niſi forte ius illud his aliũde cõpetat, vel ex conuentione, vel ex legitima conſuetudine à principe approbata, vt docet *Alex. conſ. 145. n. 1 lib. 2. & in Aegid. Thom. in ſuo tract. de collect. f. mihi 345. n. 2. 3. &* 4. Cõmunis enim regula eſt, qđ
16 collecta ſine principis authoritate a nemine imponi põt, vt *poſt gl. in l. forma. §. ſi vero quis agrum. in verb. leuari. ff. de cenſib. docet Alex. d. conſ. 145 li. 2. & conſ. 74. lib. 6. & Aegid. Thom. d. trac. fol. apud me 478. n. 29. & ſeq.* præſertim vero in hoc libe-
17 ro Comitatu Burgundiæ, qui a multis ſeculis nobili & ſpecioſo hoc titulo [*Liber Comitatus Burgundię*] nõ immerito gloriat̃, quod nẽpe ea ſemper immunitate gauiſus ſit, vt ne Principes quidem noſtri ſupremi tributum, aut ſubſidiũ aliquod ei vnquam iniungere tentarint, ſed antiquam ſuam illam immunitatẽ ſemper intactã inuiolatam clementiſsime conſeruare, & ſolemnibus edictis confirmare voluerunt.

18 Verum regula illa, qua diximus nemini licere collectã imponere, fallit in oĩ vniuerſitate & collegio licito: vniuerſitati enim, alicuius ciuitatis, oppidi, vel municipij, ac ẽt vnicuiq; collegio licito, de iure permiſſum eſt, collectas imponere, licet vniuerſitas illa, vel collegiũ illud, nullam oĩno iuriſdictionẽ habeat, ſed alteri' iuriſdictioni ſubſit, vt multis probat *Celſ. Hugo conſ. 34. n. 30. Ioſ. Ludou. dec. Peruſ. 43. n. 1. & 2. p. 1. & Burſ. conſ. 159. n. 1. & 2. li. 2.*

Quod tamen intelligendũ eſt, dũmodo duo
19 hæc ſimul concurrant, nempe, iuſta & legitima cauſa, & decretum ſiue conſenſus totius vniuerſitatis, vt voluit *Bar. in l. ambitioſa. n. 21. ff. de decr. ab ord. fac. in l. 1. in verb. ad curiam. C. de decur. li. 11. & in l. omnes populi. n. 16. & ſeq. ff. de inſt. & iur.*

Quod attinet ad cauſam, vrgẽs dumtaxat ne-
20 ceſſitas, vel publica vtilitas, pro cauſa legitima habetur, vt docetur *in l. 1. §. ſi. ff. quid cuiuſq; vniuerſi nom. & in l. oct. la 2. C. de oper. publ.* Ex alia aũt cauſa quã neceſſitatis, aut publicæ vtilitatis, ſi
21 collecta imponatur, nullius momenti eſſe dicit̃, ex defectu cauſæ, *per text. in d. l. omnes. ibi* [*ne plus poſcatur aliquid quam neceſſitas imperat*] *de operib.*
22 *publ. C.* Saltem talis collecta, in caſu non neceſſario, nec conſueto, ſolos tm̃ præſentes & conſentientes obligat, idq. non in vim collectæ aut im-
23 poſitionis, ſed in vim mutui conſenſus & taciti pacti, abſentes aũt & repugnantes, de iure nullo modo tenentur, vt docet Fely. *in c. cum omnes,*
24 *n. 17. ext. de conſti.* Etiamſi maior pars totius vniuerſitatis conſenſiſſet, vt cõem teſtatur *Purpur. conſil. 428. nu. 84. & Burſ. conſ. 159. n. 7 & 8. lib. 2.*
25 In his enim actibus voluntariis & non neceſſariis, melior eſt ſemper conditio prohibentis (inquit *Fel. vbi ſup. poſt Bal. & alios quos allegat*) & vna faba nigra impedit actum, vt dicit *Pur-*
26 *pur. in d. conſ.* 428. Voluntaria aũt cauſa dr̃, veluti ſi collecta imponatur pro iis, quæ fiunt ad põpam, ad ornatum, aut etiam pro impenſa vtili, & quæ tendit ſolum ad meliorandum opus, nõ aũt ad neceſſariam illius conſeruationẽ, *Natt. conſ. 215. n. 4. & 5. vol. 1. & Burſ. d. conſ. 159. nu. 9.* Item ſi fiat collecta ad donandum alicui, quia illud dicitur decretũ ambitioſum [*in l. ambitioſa ſiue largiti ſint*] *ff. de decret. ab ord. fac.*

27 Quod vero pertinet ad aliud requiſitũ, nempe quod ex decreto totius cõitatis fiat collecta, illud adeo neceſſarium eſt, vt niſi tota vniuerſitas ad id legitimè congregetur aut conuocetur, vel per capita domorũ, vel per ſonum campanæ, vel aliter ſecundũ morẽ conſuetũ, nullius ſit roboris quod actũ eſt, vt ex cõi Doctorũ opinione referunt *Franc. Marc. dec. 78. n. 9. p. 1. Oſaſc. dec. 39. in princ. & Burſat. d. conſ. 159. n. 6. 9. & 11.* Vbi
28 plus dicit, quod in actu ponderoſo & graui, nõ ſolum ſufficit vniuerſitatẽ congregare more ſolito & conſueto, ſed opus eſt adhuc noĩa oĩum conſentientium, & contradicentium, exprimere, & per notarium atteſtari, quod duę partes & vltra, & ſic maior pars totam vniuerſitatem repreſentans, ita decreuerit & ſtatuerit.

29 Vnde cõiter concluditur, quod licet ordo Decurionum, & conſilium vrbis, penes quod eſt ſumma Reipublicæ, repręſentet vniuerſitatem, vt docet *Bar. in l. ciuitas, n. 2. ff. ſi cert. pe. & in d. l.*

am-

ambitioſa.ff.de decre.ab ord.fac.& Natt.in conſ.431
*n.3.*non tamẽ collectã imponere poteſt, niſi de
conſenſu totius vniuerſitatis legitime congre-
gatę,& ex illius decreto,vt illic teſtatur idẽ *Bar.*
& poſt eum nouiſſime Cagnol.in l.2.de orig.iur.n.145
præſertim(inquit Cagno.) in illis villis,vbi De-
30 curiones non ſunt literati aut viri graues & ſa-
gaces,ſed ruſtici & plebeii. Quod .n. oẽs tãgit,
ab oĩbus debet approbari,*c.quod oẽs.de reg. iur. ĩ*
6.l.de vnoquoque.ff.de re iud.c.ſi. de maio. & obed.
faciunt in ſpecie quæ tradunt Iacob.de Ayel. in tract.
de iur.adoha.n.38.Aegyd.Thom.d.tract.de collec.f.
*mihi 243.n.1.& Ioſeph.Lud.d.dec.43.n.7.*qui qui-
dem in terminis hoc affirmant, quod in impo-
ſitione collectæ omnes vocandi ſunt quorum
intereſt,alias act⁹ non valet,quoad nõ vocatos.

His in iure ſic ſtantibus, facilè in propoſito
noſtro colligitur,nullius eſſe roboris collectam
iſtam,quoad pupillũ hunc,ſiue cauſam,ſiue for
mam illius ſpectes. Ex actis enim ipſius proceſ-
ſus apparuit in facto,quod vniuerſitas iſta nul-
los ſumptus nullaſq; impenſas ꝓ alimentis iſto
31 rum militum ſuppeditauerat, ſed milites ipſi
(prout ſunt regulariter audaces & in alienum
proni)ab hoſpitibus ſuis, ꝓ̇ſertim vero à ditio-
ribus,vi & metu non ſolum victũ, ſed & qdqd
potuerant, indebitè & contra mentẽ Principis
extorſerant,ſicq. damnũ particularibus,& non
32 ipſi vniuerſitati intulerant. Vnde cùm aliud ſit
vniuerſitas & aliud ſinguli,*l.ſicut.in ſi.ff.quod cu*
33 *iuſq.vniuerſit.nom.* Cumq. militum iſtorum vis
illa inſolens,caſui fortuito,vel potius vi maio-
ri,cui reſiſti non poterat, oĩno adſcribenda ſit,
dãnum quod ſinguli iſti ex eo receperant,eis ab
vniuerſitate ſarciri non erat neceſſe, nec ad id
cogi poterat vniuerſitas ab iſtis particularibus
dãnũ paſſis.Caſus enim fortuitus à nemine p̃ſta
34 tur,ſed eius periculo eſt cui contingit, *l.contra-*
ctus,ff.de reg.iur.cum ſim. Quo non obñte,cũ uo
luntarie & ſpontè decreuerit vniuerſitas, quod
dãnũ illud ſarcitetur,& inter ſingulos oẽs perę-
quaretur,per viam huius collectæ,decretũ illud
tanquam ex cauſa voluntaria,collectã volunta-
35 riã reddidit,quaſi ad donandũ factã. Donari.n.
dr̃,quod nullo iure cogente conceditr̃, *l.donari.*
ff.de reg.iur. Vnde conſequens eſt,vt non niſi vo
lentes obliger,per ea q̃ dicta ſunt paulo ante. Prę
ſertim vero pupillum hunc obligare nõ potuit,
cuius nec tutrix,nec illius procurator, vocatus
nec auditus fuerat,dũ deliberarer̃ de collecta ex
ea cauſa indicenda, vt pro forma de iure requi-
rebatur,per ea quæ ſupra diximus.
36 Quod ſi dicas non eſſe cõſuetũ in hac patria
eos conuocare in deliberationib⁹ vniuerſitatũ,
qui in territoriis illarum nõ commorantr̃,& ni-
hilominus poſſe collectis adſtringi,pręſertim ſi
ſint originarij,& bona poſſideant in loco dictæ
cõitatis,ſicq.de facto obſeruari. Rñdebo illud
verũ eſſe ĩ collectis,q̃ imponũtur ob iuſtã cãm,
& ipſis quoq; forenſibus vtilẽ ac proficuã, velu
ti ꝓ tuitione prædiorũ,paſcuorũ,ſiluarum,fon
tiũ,& aliarũ rerũ cõium, ex quibus extranei p̃-
dia poſſidentes vtilitatẽ ꝑcipiunt æque ac ipſi
incolæ.Hoc enim caſu,nẽpe qñ cauſa impoſitio
nis reſpicit cõmodũ oĩum,tã incolarũ,q̃ extra-
neorũ,tũc oĩ priuilegio ceſsãte,on⁹ collectæ ab
oĩb.ſuſtineri dẽt, *arg.l.ſecũdũ naturã.ff.de reg.iur.*
& eorũ quæ tradit Bart.ĩ l.4.§.actor.n.3.ff.de re iud.
Sed ſi negotiũ ꝑꝑ quod munus indicitur tãgat
ſolos ciues & incolas (prout iſtud de quo hic a-
gebatur) aut tale ſit, vt ex eo nihil cõmodi re-
dũdet in extraneos,tunc certè onus imponi dẽt
ſolis ciuibus & incolis,non aũt extraneis ibi p̃-
dia poſsidentibus,ita tenet Alber.*in l. reſcripto.*
in ſi.ff.de muner.& hon.Panorm.in c non minus. nu.
17.ext.de immun.eccl.& in conſ.100.lib.2. Aegid.
Thomat.in d.tract.de collect.c.2.n.27. fol.mihi 50.
Alex.conſ.101.lib.1.conſ.68.lib.2.Ioſeph.Lud.dec.
43.n.19.p.1.Andr.Gail.obſer.lib.2.c.52. & Anto.
Theſſau dec.149.n.5.6.& ſeq. & dec.257.n.6.

Et ex his ita concluſum fuit in fauorẽ dicti pu
pilli,aduerſus dictã vniuerſitatẽ, quæ non pro-
bauerat eum eſſe originariũ loci, ſed ſolùmodo,
quod domum & prædia in eo poſsidebat.

a Par arreſt die 12.Octobris 1599. inter Vni-
uerſitatem oppidi Ruſſelli impetrantẽ, & Ioan
nem Romain Tutricè Antonij Mõnot Louuet
eius filij opponentem & ſupplicantem in euo-
cationem.

DECISIO XII.

Confeſſioni qualificatæ an & quando credendum, &
an diuidi poſſit, & pro parte acceptari, pro parte
autem reijci.

SVMMARIA.

1 *Confeſsio qualificata an poſsit diuidi, diſtinctio gl.eiuſ-que intellectus varij.n.2.*
3 *Reſtitutio mutui difficilis probationis.*
4 *Confeſſio continens connexa aut ſeparata.*
5 *Coniuncta & connexa quæ dicantur.& n.26.*
6 *Solutio neceſſarie præſupponit debitum.*
7 *Separata negotia quæ dicantur.*
8 *Confeſſio tum aduerſatiua.*
9 *In re facta non valet ars verborum.*
10 *Confeſſio ſpontanea,aut facta ſuper iuramento delato.*
11 *Iuranti nemine deferente non creditur.*
12 *Confeſſio cui reſiſtit aut non reſiſtit præſumptio.*
13 *Pluralitas perſonarum eiuſdẽ nominis nõ præſumitur.*
14 *Donatio non præſumitur.*
15 *Poſſeſſio omnis præſumitur iuſta.*
16 *Occidens aut vulnerans præſumitur id facere doloſe.*
17 *Iniurioſa verba proferens præſumitur habere animum iniuriandi.*

Ex

18 *Ex confeſſione qualificata an poſſit quis puniri pœna ordinaria: & an torqueri. nu. 19.*

20 *Sponſus ſi ſponſam carnaliter cognoſcat, præſumitur id feciſſe animo contrahendi matrimonij, & n. 22.*

21 *Actus ſequens præſumitur factus in executionem prioris.*

23 *Confeſſio illius qui dicit ſe expendiſſe monetam, ſed tunc ignoraſſe quod eſſet falſa, non poteſt diuidi.*

24 *Quando agitur de factis omnino diuerſis, confeſſio poteſt diuidi.*

25 *Arbitrarium iudici an confeſſio qualificata poſſit ſcindi.*

26 *Iudicis eſt arbitrari quid ſit connexum aut ſeparatum*

27 *Qualificatio confeſſionis non excludit contrariam probationem.*

28 *Confeſſio regulariter non probat pro confitente.*

QVæſtio eſt ſatis frequens in praxi, an cõfeſſio qualificata poſſit pro parte acceptari, & pro parte reijci. In ea autem qõne Doctores tam varij & quodammodo repugnantes inueniuntur, vt ex eorum ſcriptis vix colligi poſſit quid iudicandum ſit: qui enim in lecturis hãc qõnem attingunt, tot & tam variis diſtinctionibus eam inuoluũt, vt nihil penè certi ex eorũ doctrina referre poſſis. Qui vero in conſiliis eã tractant, ſuis conſultoribus aliqñ ita ſubſeruiũt, vt non tam quod æquum & iuri cõſentaneum, quàm quod eis vtile ſit vt plurimum rñdeant; hincq; tanta inter eos diuerſitas, vt in ſimili penè formula confeſſionis contraria paſſim reſpõſa reperias.

Vt autẽ lux aliqua huic qõni poſſit afferti; Di
1 co in primis notandum eſſe, quod glo. eam tra-
ctans *in l. ſi quidem, C. de except.* poſtquam argu-
menta quædã deduxit in vtramq. partem, tandẽ
concludit diſtinguendum eſſe, an incontinẽti,
an poſt modicum tp̃s conditio, vel qualitas ad-
ijciatur, vt primo caſu videatur in totum accep
tanda confeſſio, & ſecundo non item.

Hæc gl. diſtinctio variè intelligitur & interpretatur. Nam *Sal. in d. l. ſi quidem, & in l. 1. in 4. oppo. C. de confeſſ.* eam intelligit de qualitate aut condõne confeſſioni adiecta ſtatim & vno eodemq; orationis conſtructu, vt ſi interrogatus an promiſerim decẽ: reſpõdeã vnica orõnis ſtructura, promiſi, ſed ſub conditione, vel promiſi, vt mihi librum traderes, vel vt mihi repeteres lectionem. hoc enim caſu admittit Saly. nõ eſſe diuidendã confeſſionem. Nullo modo. n. dr̃ pure fateri qui ſic rñdet, ſed puritatem negare, ac ſi diceret, non promiſi pure & ſimpliciter: ſi vero nõ incontinenti, & vno cõtextu ita rñdeatur, ſed in vno capitulo dicã me promiſiſſe decẽ, in alio vero dicam hoc ideo me feciſſe, vt mihi librum tuũ traderes, vel ſub aliqua alia condõne, hoc caſu bene poteſt diuidi confeſſio (inquit) videtur enim ex primis illis verbis fateri, qui ita rñdet; & quod poſtea adiectum eſt, confeſſioni non derogat, niſi cõdõnem probet reus. Et hãc declarationẽ Salyc. dicit eſſe bene notandam & communiter receptam *Cyn. in l. 2. in fi. C. de don. ant. nupt. eam etiam ſequi videtur Bald. in l. non codicillum, C. de codicill.*

Boerius vero, etſi Salicet. alleget, & gl. in d. l.
2 ſiquidem. ſequatur, eam tamen aliter intelligit
poſt alios quos refert *in dec. 243. n. 7. quæ eadem
eſt cum 339. paucis tantummodo immutatis.* Nã con
cludit diſtinguendũ eſſe, an negotiũ vel pactũ,
vnde hauritur qualitas confeſſioni adiecta, in-
teruenerit in ipſo tempore mutui aut rei tradi-
tæ, vel promiſſæ: an vero ex interuallo, & ex poſt
facto. In primo caſu, veluti ſi interrogatus an
frumentum promiſerim, rñdeam me promiſiſ-
ſe, ſed in meſsibus, & ſub pacto de ſoluendo fru
mentum, vel decem ſolidos pro quolibet mo-
dio, vult confeſsionem huiuſmodi non poſſe di
uidi, & hanc opinionẽ dicit eſſe verã & cõem: &
licet curia Burdegalenſis aliter iudicauerit, tñ
cõiter reprehenditur, vt teſtatur ipſemet *Boer. d.
dec. 243. n. 2. & 7. circa fi. & dec. 339. & Menoch. de
arbit. iudic. caſ. 93. n. 22. 23.* In ſecundo vero ca-
ſu, veluti ſi interrogatus an promiſerim decem,
dicam promiſi, ſed poſtea perſolui, vel feciſti mi
hi pactum de non petendo: duas eſſe ait Docto-
rum opiniones, vnã affirmatiuã, quod talis con
feſsio poſsit diuidi, alterã vero negatiuã, quod
non poſsit: & licet affirmatiuã dicat eſſe ſequu-
tam à Doctoribus, ipſe tamen fatetur negatiuã
multum æquitatis in ſe habere, eo quod mutuũ
3 plerumq. fiat eiuſq. reſtitutio in ſecreto, ne qs
inopiã rei familiaris detegat, adeo vt difficile ſit
probare reſtõnem. Ex iſtis varijs interpretatio-
nibus, quas gloſſa admittit, naſcitur omnis ob-
ſcuritas; nam quod multipliciter intelligitur,
eius veritas plerumque ignoratur.

Hinc factum eſt, vt alij alias diſtinctiones attulerint, quas huc referre non erit fortaſſe otioſum.

Prima igitur diſtinctio ea eſt, quod aut con-
4 feſsio continet connexa, aut oĩno ſeparata; ſi ſe
parata, põt diuidi, ſi connexa, licet diuerſi tp̃is,
minimè. ita *Cy. in l. 2. q. fi. C. de dona. ant. nupt. quẽ
ſequitur Bar. ab omnibus fere approbatus in l. Aure-
lius, §. idem quæſijt. ff. de liberat. lega. ita etiã Signor.
de Homod. & Fulgoſ. in quodam reſponſ. quod apud ali
quos reperitur impreſſum poſt tract. Ang. de malef.
apud alios poſt commentar. Cæpol. de ſeru. fugit. apud
alios vero poſt Nicol. Boer. commen. in conſuet. Bitu-
rig.* Iſti autem cõiuncta & cõnexa ea eſſe dicũt,
5 quæ ex continentia factorũ ſeparationẽ non re-
cipiunt, vel (*teſte Boer. d. dec. 243. n. 5. circa med.*)
quorũ vnum eſt principale, aliud autem ſecun-
darium; ita vt ſi a primo incipias, illud quidem
per ſe ſtabit, ſi vero à ſecundo, illud per ſe nõ ſta-
bit; veluti ſi dicas recepi decẽ, ſed poſtea ſolui,

vel

vel reddidi. Receptio eſt ptincipale, & per ſe ſta
re poteſt, ſolutio vero eſt ſecundariũ, & p ſe ſta-
6 re nõ põt. Nam ſolutio neceſſario præſupponit
debitum, *l. decem. ff. de verb. oblig.* Separata vero
7 negotia appellant, qñ ſunt facta diuerſis tempo
ribus, ex diuerſis cauſis, & ad diuerſos effectus
adeo vt vnũ non tẽdat ad qualificationẽ alteri⁹,
nec ad illius peremptionẽ. Verum hæc diſtin-
ctio non videtur ſatis tuta: nam ſecundũ hanc
doctrinã, confeſſio hęc, ꝓmiſi, ſed poſtea ſolui,
non poſſet diuidi; ꝙ tñ eſt cõtra communẽ Do-
ctorum opinionẽ, teſte *Cepol. cautel. 60. & caut.
136. & Alciat. in l. 1. §. ſi quis ſimpliciter. num. 20.
ff. de verb. oblig.*
8 Secunda eſt eorũ, qui diſtingunt, an in cõfeſ-
ſione adſit aduerſatiua [ſed] an vero nõ atq; ita
differẽtiam conſtituũt inter has duas formulas
verborũ, ꝓmiſi decẽ ſub conditione, ſi nauis ex
Aſia veniret; & ꝓmiſi decẽ, ſed ſub conditione
ſi nauis ex Aſia veniret. Primo caſu volunt con-
feſſionem nõ poſſe diuidi, ex rõne paulo ante re
lata, quod nẽpe cõfeſſio ſit facta vno orationis
contextu. Secundo vero dicũt duo eſſe capitula
ſeparata ob dictionem illam aduerſatiuã [ſed]
ideoq; confeſſionẽ poſſe diuidi, pręſertim ſi di
ctio illa adijciat, non qualitatẽ, ſed nouum fa-
ctũ diſtinctum, & ſeparatũ, vt ſi dicã ꝓmiſi de-
cem, ſed tu debes mihi centum ex alia cauſa: hu
ius diſtinctionis meminit *Bald. in l. vnic. C. de cõ-
feſſ. n. 42. in fin. & Alex. in cõſ. 87. verſ. & bene ad-
uertatis. vol. 1.* Sed eam merito reprehẽdunt om-
nes tanquã contrariã *glo. in d. l. ſi quidem. C. de ex-
cept.* quę qdem nullam vim facit, an in cõfeſſio-
ne adſit aduerſatiua, vel non. Nã vt inquit *Bald.*
9 *vbi ſup.* in re facta non valet ars verborum, & li-
cet Alex. eã probare videat̃ *in d. conſ. 87.* tamen ſe
non firmat in ea ſed ex abundati, & ꝑ tranſen-
nã videtur admonuiſſe in ſuo caſu non eſſe ad-
uerſatiuam [ſed] vt caſum ſuum minus dubiũ
eſſe demonſtraret.
10 Tertia eſt eorum q diſtingunt inter cõfeſſio-
nem ſpontaneam, & eam quæ fit cum iura-
mento ad interrogationem, & delationem al-
terius. In primo caſu, puta ſi ſponte ꝑ epiſtolã,
aut ꝑ librum rationum aliqs quidpiam pro ſe
ſcribat, & confiteat, & etiam aliquid contra ſe:
inſpicitur (inquiunt) an ſcriptura illa contineat
negotia cõnexa, an vero ſeparata; vt ſi ſeparata
contineat, ei credat̃ contra ſcribentem, & non
pro ſe: ſi vero connexa, ei ita credat̃, vt eã ꝓ par
te ſua acceptare non poſſit aduerſarius, quin in
totum approbet, *iuxta l. publia. §. fi. & quę ibi tra-
duntur. ff. depoſ. & latè Menoch. de arb. iud. caſ. 93.
& 94.* In ſecũdo vero caſu, qñ confeſſio fit cum
iuramẽto ad delationem alterius, aduertendũ
eſſe volunt, an iuramentum delatum ſit ſimpli-
citer, abſolute, & indeterminate, an vero limita
te, & reſtricte. Exẽpli gratia, aliqs mihi mutuo
dedit decẽ, quæ ego poſtea ſecreto, & ſine teſti-
bus (vt fit inter amicos) reſtitui, cum autem
ſciret me non poſſe ꝓbare ſolutionẽ, iterum pe
tit illa decem ſibi ſolui, & defert iuramentũ: ſi
limitate deferat ſup mutuo tantum, & ego iurẽ
eum mutuo qdem dediſſe, ſed me poſtea reſti-
tuiſſe, pro parte acceptabit̃ confeſſio, & ꝓ par-
te non; quia in quantũ iuraui quod mutuo de-
dit, valet iuramentum virtute delationis, ſed in
quantum iuraui ꝙ deinde reſtitui, non valet iu
ramentum; qa ſuper hoc non fuit mihi delatũ,
11 *per l. 3. ff. de iureiur.* vbi ſi reus iurauerit, nemine
ei iuſiurandum deferente, prætor id iuramentũ
non tuebitur: ſibi enim iurauit. Alioquin (in-
quit Iuriſconſult.) facile quiſq; ad iuſiurandũ
decurrẽs nemine ſibi deferente, oneribus actio-
nis ſeſe liberaret. Qđ ſi iuſiurandũ ſup vtroq; mihi
deferat, ſ. ſup mutuo, & ſuper ſolutione, vel in-
definite, & ſimpliciter ſuper toto negotio, tunc
diuidi nõ põt confeſſio: quia in totum valet, ita
ſentire videt̃ *Iaſ. in §. ſi quis poſtulante aduerſario.
n. 18. & ſeq. inſt. de act. in l. manifeſtæ turpitudinis. n.
7. ff. de iureiur. & in l. iuſiurãdum, & ad pecunias. §.
ait prætor. n. 4. ff. eod.* Vbi plus dicit, quod in iſto
caſu poteſt licite iuramentum recuſari, niſi cre-
ditor velit ſuper vtroque deferre, ſcilicet ſuper
mutuo, & ſuper reſtitutione, & idẽ tradit *Alc.
in l. 1. §. ſi quis ſimpliciter n. 20. ff. de verb. oblig.* Ve
rum hæc diſtinctio, licet prima fronte arrideat,
tamen omnibus non ꝓbatur. Nam *Io. Fab. &
& Gomeſ. in d. §. ſi quis poſtulante aduerſario. inſt. de
act. & alij, quos refert Boer. d. deciſ. 243. n. 5.* indi-
ſtinctè tenent actorẽ iuramentum deferentem,
debere in totum confeſſionem acceptare, etiã ſi
ſuper eo ꝙ pro iurante facit, iuramentum non
detulerit, quod & ſentire videtur *Menoch. d. caſ.
93. nn. 25. & 26.* Vbi id extendi ait à nonnullis,
vt ꝓcedat, etiamſi extaret ſtatutum diſponens,
reſpondendum eſſe ſimpliciter prout iuramen-
tum delatum eſt.
12 Quarta & poſtrema diſtinctio eſt, quod aut
contra qualitatẽ vel circunſtantiã annexã con-
feſſioni militat aliqua præſumptio iuris, & tũc
poteſt diuidi, & pro parte acceptari: aut vero
nulla militat pręſumptio, & tunc ſiue confeſſio
contineat vnũ factum qualificatum, ſiue duo
aut plura facta, dummodo ſint connexa & de-
pendentia, non põt diuidi; ſi autem contineat
facta omnino ſeparata, & non connexa diuidi
põt, & pro parte acceptari. Hęc diſtinctio videt̃
eſſe de mente *Bart. in d. l. Aurelius. §. item quæſiit.
ff. de lib. legat. & Panor. in c. bonæ memoriæ 2. n. 31.
ext. de poſtul. præl. & in c. cum veniſſent. n. 7. & 12.
ext. de inſtitutionib.* cæteriſq; eſt longe perfectior,
ex quo alię nõ cõcludũt niſi in cauſis ciuilibus,
hęc aũt & in ciuilibus, & in criminalibus. Et eã
cõem eſſe teſtant̃ *Maran. in ſua prax. p. 6. tit. de cõ-
feſſ. n. 27. Ant. Gabr. cõcl. l. 7. tit. de criminalib. concl.
19.*

Digitized by Google

19. *Alex. conſ. 39. n. 3. vol. 7. Plotus tract. de in lit.*
iurand. §. 39 n. 2. & late Caualc. deciſ. 27. n. 88. circa
med. in 2 p. quicquid dicat Tho. Triuiſ. cauſar. crim.
lib. 2. deciſ. 46. n. 3 :. Prior pars huius diſtinctio-
nis probat multis authoritatibus, & exemplis;
quæ huc referre volui, vt cum caſus ſimiles eue-
nient, quid iudicandum ſit, videre poſſimus.

Et primo in ciuilibus, probatur *autho. tex. in*
l. inter ſtipulantem. §. ſi Stichũ. ff. de verb. oblig. quẽ
tex. allegat gl. in d. l. ſiquidẽ. C. de except. Vbi ſi actor
ponat de Sthico ſibi debito, reus autẽ confiteať
Stichum ꝓmiſiſſe, ſed non ſenſiſſe de illo, eius
confeſſioni, qua ſe ꝓmiſiſſe dicit, credit, reiecta
alia parte, qua dixit ſe non ſenſiſſe de illo. Ra-
tio eſt, quia is q̃ dicit ſe non ſenſiſſe de illo, prę-
3 ſumptionem habet contra ſe. Pluralitas enim
pſonarum & pręſertim nominis ꝓprij, non prę
ſumitur, vt docuit *Bart. in l. ſi quis ſeruũ. §. ſi inter*
duos. ff de legat. 2. Ita eleganter adnotauit Menoch.
d. caſ. 93. num. 31.

Secundo ꝓbatur *auth. gl. in l. 2. C. de donat. ant.*
nup. quam probant Cyn. Bald. & alij ibid. Vbi ſi cõ-
ditione ſine cauſa, peto à te rem meam q̃ iniu-
ſte detines, & interrogatus nunne tibi eã tradi-
derim, ob cauſam quæ deinde ſequuta non ſit:
tu reſpondeas me tibi eam dediſſe, ſed pure, &
ſimpliciter, hæc confeſſio poterit diuidi, & ac-
ceptari in eo quod dicis te eam recepiſſe à me,
ſed in eo ꝙ dicis purè & ſimpliciter hoc tibi nõ
ꝓderit, niſi probes. Ratio eſt, quia militat prę-
ſumptio iuris aduerſus hoc dictum: ſiquidem
4 donatio nunquã præſumiť, *l. cum de indebito. §.*
1. ff. de prob. niſi forte coniunctio perſonarum
aliud ſuadeat *iuxta l. procula. ff. eod. tit. ita tradit*
Ant. Gabr. d. concl. 19. n. 3.

Tertio probatur *auth. Burſ. in conſ. 53. n. 18. &*
19. vol. 1. Vbi aduerſus conductorem qui faſſus
erat ſe recepiſſe arbores, ſed eas fuiſſe ſiccas: re-
ſpondit, ꝙ cõfeſſio illa poterat diuidi, & ꝓ par-
te, non in totum, acceptari p locatorem; qa pro
eo erat præſumptio ꝙ arbores erant virides, ex
quo tales erant qñ fuerant conſignatæ condu-
ctori. Cum enim mutatio non præſumať, præſu
muntur virides, & non demortuæ, præſertim
in tam breui tempore.

Quarto confirmatur *auth. Alex. conſ. 2. n. 22.*
vol. 1. quẽ refert, & ſequitur Menoch. d. caſ. 93. n. 36
vbi ait, quod ſi confiteať aliquis mutuo acce-
piſſe centum à Sempronio, ex qbus dicat ſe qn-
quaginta reſtituiſſe, & conſtet eum fuiſſe debi-
torem ꝓ alia ſumma ipſi Sempronio, cui adſtri
ctus erat grauiori obligatione, ita vt pręſump-
tio ſit, hæc quinquaginta fuiſſe in grauiorẽ cau
ſam ſoluta, *iuxta l. in his ff. de ſolu.* vel alia ſimilis
extet pręſũptio cõtra cõfitentẽ. hoc caſu cõfeſ-
ſio acceptari poterit ꝓ parte, & ꝓ parte reijci.

Quinto accedat *author. Crauet. conſ. 150. nu. 5.*
vbi reſpondit, confeſſionem illius q̃ dixerat ad-
uerſarium poſſidere, ſed poſſeſſionem illius eſſe
inutilem & vitioſam, poſſe diuidi & ꝓ parte ac-
ceptari quia præſumptio iuris eſt contra confi-
tẽtẽ, ex quo de iure poſſeſſio oĩs præſumiť iuſta
15 & legitima, *l. merito, ff. pro ſoc.* In criminalibus
autem ꝓbatur hæc prior pars diſtinctionis au-
thoritate *Bar. in d. l. Aurelius. §. item quæſiit. ff. de*
lib. legat. & aliorũ, quos late cõmemorat Ant. Gabr.
d. concl. 19. in prin. & Iul. Clar. ſent. lib. 5. §. fin. q. 55
verſ. poſſet quoque reus. qui dicunt ꝙ homicida q̃
confeſſus eſt occidiſſe hominẽ ad ſui defenſio-
nem, põt ex tali confeſſione condẽnari. Poteſt
enim talis confeſſio ꝓ parte acceptari, & ꝓ par
te ſperni, ex quo præſumptionem contra ſe ha-
16 bet. Qui enim occidit, vulnerat, aut quidquam
facit ad læſionẽ tertij, in dubio præſumiť id fa-
cere doloſe, & animo offendendi, *l. 1. C. de ſicar.*
l. illud. ff. de inreiur. Idem iuris eſt de eo qui fateť
ſe dixiſſe verba contumelioſa, ſed non animo in
iuriandi: nã ſtať ſuæ cõfeſſioni contra ſe, & nõ
credit illi quoad iſtam qualitatem, niſi eam ꝓ-
17 bet, ex quo de iure, dicens verba iniurioſa pręſu
miť habere animum iniuriandi, *l. ſi non conuicij.*
C de iniur. Bene verum eſt tñ, quod is qui con-
18 demnať ex tali confeſſione, non debet puniri
pœna ordinaria, ſed mitiori, ſi aliter nõ conſtet
de delicto q̃ ex ſua confeſſione, vt communem
teſtantur *Iul. Clar. & Ant. Gabr. vbi ſup. quibus ac-*
cedunt Oſaſc. deciſ. 60. n. 9. Decia. conſ. 80. n. 36. vol.
3. Ioſeph. Ludou. dec. Lucenſ. 19. & Ant. Theſſaur. de-
19 *ciſ. 13. n. 6. & 7.* vbi caſum notabilem adfert. An
autem ex tali confeſſione poſſit torqueri reus,
vide *Alc. in d. l. 1. §. ſi quis ſimpliciter. n. 22. & ſeq.*
ff. de verb. oblig. & Foller. in ſua prax. crimin. p. 3. in
verb. & confitetur. & Ioſeph. Ludou. vbi ſup. nu. 20.
vbi tenent quod ſic, licet hoc Iul. Clar. reprehẽ-
dat vbi ſup. *poſt Tho. Ferrat. cautel. 5.* hoc etiã re-
prehendit *Tho. Triuiſ. lib. 2. Deciſionum Venetarũ*
Dec. 35. n. 34. 35. & 36. Ex his dubia ſemp apud
me fuit opinio *Alex. in conſ. 80. n. 5. vol. 7.* licet ei
aſſentiri videať *Tiraq. in tract. de retract. conuent.*
in fi. tit. n. 9. Ait. n. Alex. quod ſi poſt ſpõſalia de
futuro, ſponſus ſponſam carnaliter cognoſcat,
& deinde fateatur eam compreſſiſſe, ſed animo
adimplendi carnale deſiderium, nõ aũt animo
eam in vxorem ducendi; tñ ſi de tali copula nõ
conſtat niſi per confeſſionem viri, talis confeſ-
ſio non põt ſeparari, ſed aut in totũ acceptari,
aut in totũ ſperni. Videť enim hæc deciſio om-
nino contraria huic receptæ diſtinctioni: nam
aduerſus hunc ſic confitentem militat oĩs præ-
20 ſũptio. Is enim q̃ fidem dedit mulieri ſuper fu-
turo matrimonio, ſi deinde carnaliter eam co-
gnoſcat, pręſumitur id feciſſe animo contrahẽ-
di matrimonij; vt habetur *in c. is qui fidem extr.*
de ſponſ. & matr. alias eſſet delictũ, quod in du-
21 bio non præſumitur, *l. merito ff. pro ſoc.* Itẽ actus
ſubſequens pręſumitur ſemper factus in execu-

tionũ prioris. Alc.in tra.de præſ.reg.2.pſũ.24.
Vnde,cũ multiplex hic militet pſumptio aduer
22 ſus hanc confeſſionem,videt eam poſſe diuidi,
& ꝑ parte acceptari,ſaltem in foro indiciali,in
quo ſemper pro matrimonio præſumendũ eſt,
licet in foro pœnitentiali aliter concludendum
eſſe admittamus,vt docemur *ex cap.tua nos.ext.
eo.tit. de ſponſal. matrim. faciunt quæ tradit Didac.
Couar.in epit.de ſponſ.c.4.1.p.§.1.n.2.3.& 9.ſ.mi
bi* 169. Et hæc de priori parte diſtinctionis ſatis.

Poſterior vero pars illius probatur in ciuili-
bus,*auth. Alex.in d.conſ* 87.*lib.1.verſ.& ideo.* vbi
ait,quod ſi cõfiteor me tibi promiſiſſe decẽ, vt
tu mihi dares librũ,nõ potes acceptare confeſ-
ſionem in ea tm̃ parte,in qua dixi me promiſiſ-
ſe decẽ,niſi totũ acceptes,ex quo nulla eſt præ-
ſumptio cõtra me;nec refert(inquit)an confeſ-
ſio ſic qualificata ſit facta in vno capitulo, an
in duobus,& hanc doctrinam probat *Menoc. d.
caſ.93.n.21.& 22.idem tradit Card.Zabar.in c. bo-
næ.col.2.de poſtul. prælat.* vbi ponit exemplũ de
eo qui ſic rñdet: Fateor me recepiſſe decẽ à te q̃
tu mihi debebas,vel:Fateor me promiſiſſe tibi
centum,ſed promiſi,vt ires pro me Romã. Idẽ
quoq. probat ex Alciat.reſ.434.vbi loquitur de
muliere q̃ confeſſa erat ſe virum accepiſſe, & ei
fidẽ futuri matrimonij promiſiſſe, ſed ſub con-
ditione, ſi patri placeret. Cum.n.huiuſmodi
confeſſiones ſint de re oĩno veriſimili, nec vllã
præſump.habeant contra ſe,cumque ſint de re-
bus connexis,ideo diuidi non poſſunt.

In criminalibus autẽ probatur hæc poſterior
pars diſtinctionis authoritate *Grat. conſ.* 151.
*vol.2.quẽ refert Ant.Gabr.d.concl.*19.*n.*10. Rñ-
dit enim Grat.quod confeſsio illius non põt di
uidi qui dixit: Fateor me expendiſſe monetam
23 falſam, ſed tunc tpis ignorabam an eſſet falſa.
Probatur ẽt *auth. Rim.iun.conſ.*683.*n.*30. & 31.
vbi quoque rñdit confeſſionẽ illius diuidi non
poſſe,qui faſſus erat dediſſe belletum filiæ cuidã
vt faciem pulchriorẽ redderet, non autẽ vt pa-
trẽ venenaret. Cum.n.expendere monetã, & da
re belletum mulieri, non ſint de genere malo-
rum, & ob id confitens non habeat præſump-
tionem contra ſe,non poteſt ſcindi huiuſmodi
confeſsio,ſed tota debet acceptari.

Aliud autẽ dicendum eſt qñ agiť nõ de qua-
24 litate adiecta,aut de factis cõnexis, ſed de factis
oĩno diuerſis & ſeparatis. Nã tunc,nulla habi-
ta rõne an extet præſumptio pro confitente, an
nõ,regula eſt diuidi poſſe confeſsionẽ & ꝑ par
te acceptari *gl.in d.l.ſiquidẽ C.de excep.vbi Odoffr.
Bal.Ang.& Sal.hoc dicãt eſſe cõiter receptũ per tex.
in d.l.publia.§.ſi.ff.depoſ.* Exempli gratia ſi confi
teor me accepiſſe à te mutuo centũ,ſed dicã me
poſtea ſoluiſſe, vel te mihi feciſſe pactum de nõ
petendo, cõis certe hoc in caſu opinio eſt con-
feſsionẽ poſſe diuidi. Vř enim continere duo fa-
cta oĩno ſeparata,quicquid dicat *Surd. dec.*258.
*n.*11.*&* 12.vnum ſcilicet,de mutuo facto a te mi
hi, aliud vero de ſolutione à me facta tibi: vnũ
reſpicit perſonã rñdentis,aliud vero perſonã in
terrogantis,vtrumq. tñ diuerſi tpis, & diuerſi
effectus. Ita concludunt Iaſ.*in d.l.manifeſtæ.ff.de
iureiur. Alc.in d.l.1.§.ſi quis ſimpliciter.n.20.ff.de
verb.obl.Cepol.cautel.60. & 136.& cõem teſtantur
Boer.d.dec.339.Emanuel Soar.recept.ſent. in verb.
confeſſio.& Natt.conſ.*395.*n.*1.*& ſeq.*

Nec his obſtat reſponſum Signorol. de Ho-
mod.& Fulg.impreſſum poſt cõmen.Cępol.de
ſer. fug. quo cõcludunt cõfeſsione factã in hũc
modum [Recepi a te centũ,ſed poſtea ſolui,vel
feciſti mihi pactũ de non petendo,vel liberatio
nẽ] non poſſe diuidi. Nam loquuntur in caſu
ſtatuti, quo canebatur ſtandũ eſſe iuro eius cui
defertur,in oĩbus,& per oĩa,tã ſuper facto prin
cipali,q̃ quibuslibet alijs dependentibus,& fa-
cientibus ad negotium,vt patet ex initio illius
reſponſi, nos aũt hic loquimur de iure cõi. Ita
declarat *Alc.in d.l.1.§.ſi quis ſimpliciter. nu.*21

Habes igitur ex hac diſtinctione, quod in fa
ctis ſeparatis admittitur diuiſio confeſsionis, ĩ
factis vero connexis, aut in confeſsione quali-
ficata non admittitur,præſertim ſi nulla ſit pręe
ſumptio contra confitentẽ. Verum qm̃ magna
eſt dubitatio quidnã vere dicatur connexũ,hãc
diſtinctionẽ non ita abſolutè ſequendã eſſe cen
ſeo,quin iudicis arbitrio aliquid committatur.
25 Ita.n.plerunq.cenſuit Senatus noſter cum ca-
ſus cõtingeret: qui quidem aliquãdo iudicauit
a confeſſionẽ hanc [Recepi, ſed poſtea reddidi,
vel ſolui] non poſſe diuidi, ſed aut in totũ ac-
ceptari debere,aut in totũ reiici,idq; ex quali-
tate facti & perſonæ rñdentis,qñ præſertim age
bať de modica quãtitate, & qñ talis confeſsio fa
cta erat per ruſticũ ſimplicẽ & minime aſtutũ
aut per virũ eximiæ probitatis, & integritatis,
qui veriſimiliter nõ eſſet falſum quidpiam alle-
gaturus. Ita ẽt nuper iudicauit Senatus Man-
tuanus, vt poſt hæc ſcripta reperi apud *Io. Petr.
Surd.d.dec.*258.*& facit ad hoc tex.in d. l. publia. §.
ſi.ff depoſ.ibi [Iudicem æſtimaturum] Item l. iuſiu-
randũ & ad pecunias,§.ſi de qualitate. ff. de iureiur.*
Vbi ſi de qualitate iuři fuerit inter partes dubi-
tatum,conceptio eius in arbitrio iudicãtis eſt.
Facit ẽt doctr. *Soc.in l.1.n.8.ff.de vulg.& Ang. in
§.item ſi quis poſtulante aduerſario inſt. de act. quos
refert Boer.dec.243.n.3.& dec.339.n.4. circa me-
dium.* Aiunt enim iudicẽ hoc arbitrari debere
qualitate perſonarũ rei iurantis & actoris defe-
rentis; *his adde & Alc.in d.l.1.§.ſi quis ſimpliciter
n.22.de verb.obl.* qui dicit hanc qõnem eſſe pun
ctũ pro amico & in arbitrio iudicãtis eſſe. Eius
26 eſt enim arbitrari quid ſit connexũ & quid ſe-
paratum,cũ illud iure definitũ non ſit, ut latè
tradit *Menoc.de arb.iud.caſ.*95. Et hæc ſit prima
de-

declaratio huius poſteriotis diſtinctionis.
Alia declaratio ſeu limitatio eſt, vt locũ non
habeat, qñ aduerſarius illius, qui ſic confitetut,
27 vult probare contrarium. Qualificatio enim
qualiſcumq; ſit adiecta confeſſioni aut reſpon-
ſioni, probationem contrariã non excludit. Vn
de ſi petã centum, quæ mutuo tibi dedi, tu autẽ
confitearis mutuũ, ſed dicas te illud reſtituturũ
promiſiſſe ſub condõne, poſſum dicere, accep-
to iſtã confeſſionẽ me mutuo dediſſe centũ, ſed
volo probare nulla fuiſſe cõdõnem reſtõni ad-
iectã. ita eleganter adnotauit *Menoc. poſt Bal. Iaſ.
& alios, in d. caſ. 93. n. 33. 34. & 35.* Vbi idẽ dicit
de eo qui interrogatus an debeat 100. rñdit, de-
beo quinquaginta tm̃: nã ea cõfeſſione vti põt
creditor ad ſui commodũ, vt quinquagintã cõ-
ſequatur, nec prohibetẽ ex hoc reſiduũ petere, ſi
probet. Quod.n. dicimus confeſſionẽ qualifica
28 tam non poſſe diuidi, præſertim ſi nulla ſit præ-
ſumptio cõtra cõfitentẽ, non eo reſpicit, vt veli-
mus dicere, toti confeſſioni credendum eſſe, in
commodũ confitentis, nulla admiſſa probatio-
ne in contrariũ. Scimus enim confeſſionem re-
gulariter non ꝓbari pro confitente, *l. de ætate. §.
ſi quis cum hæres, ff. de interrog. act. & ibi Doc.* Sed
eo tẽdit, vt concludamus, aduerſarium nõ poſ-
ſe intentionem ſuam fundare in aliqua parte
confeſſionis, reiecta altera, niſi paratus ſit pro-
bare id quod eſt fundamentũ ſuæ intentionis,
29 perinde ac ſi nihil omnino confeſſum eſſet. Ex
eo enim non põt quis iuuarĩ quod nixus eſt im
pugnare, *c. ex eo. de reg. iur in 6. & faciunt quæ in
terminis confeſſionis non acceptatæ tradunt Menoch.
conf. 310. n. 24. & Cranet. conſ. 175. n. 5.*
a. Arreſto die 11. vel 13. Nouẽbris 1599. in-
ter Philippum Bruauder appellantem, & Ioan-
nes Vilers appellatum: & poſtea etiam arreſto
15. Octobris eiuſdẽ anni inter alios litigantes.

DECISIO XIII.

Vxore ante maritum moriẽte, an teneatur eius
hæres, vt ab onere æris alieni conſtante ma-
trimonio cõtracti ſeſe eximat, q̃ſtus & lucra
repudiare, ſicut ipſa vxor ex cõſuetudine te-
neretur, ſi marito ſuperuixiſſet.

SVMMARIA.

1 *Societas inter coniuges conſuetudine introducta.*
2 *Societatis coniugalis effectus.*
3 *Vxore ante virũ moriẽte, an hæres ipſius teneatur re-
nũciare ſocietati, vt ab æris alieni nexu ſeſe eximat.*
4 *Vxor ſuperſtes viro, cur potius teneatur renunciare,
quam eius hæres.*
5 *Vbi diuerſa ratio, diuerſum ius eſt ſtatuendum.*
6 *Vbi maius periculum, ibi cautius eſt agendum.*
7 *Coniunctus præſumitur ſcire facta coniuncti.*
8 *Hæres non debet eſſe melioris conditionis quam is in
cuius locum ſuccedit.*
9 *Renunciandi onus eſt perſonale.*
10 *Perſonalia immutantur mutatione perſonæ.*
11 *Hæres quandoque melioris eſt conditionis quam de-
functus.*
12 *Hæredes magiſtratuum non tenentur de negligen-
tia tutorum.*

HOc ex antiquo more & inueterata conſue
tudine introductum eſt, tam apud nos,
1 quam apud alias pleraſque nationes, vt inter
coniuges tacita quædã cenſeatur contracta ſo-
cietas, nempe inter nobiles, mobilium & con-
quæſtuum ſimul, inter plebeios vero, immobi-
lium tantũ conſtãte matrimonio quæſitorum,
vt patet ex *art. 2. & 4. conſuet. huius Comit. Burg.
tit. de coniugatis.* Quod ita cõiter intelligitur, ni-
ſi pactis dotalibus inter coniuges aliter conue-
nerit, *arg. l. ſocietate, C. de ſocietat. & l. ex more, §. ſi
conuenerit. C. de pact. conuent.*
2 Huius autem ſocietatis rõne, ſicut lucra facta
conſtante matrimonio, ſiue per vtrunique, ſiue
per alterum ex coniugibus, veniunt diuidẽda,
ſic & omne debitum contractũ conſtante eodẽ
matrimonio per eoſdem ſolui dẽt, vt eadẽ ſit rõ
damni quæ & lucri, vt patet *ex art. 6. eiuſdem
conſuet. eod. tit.* Imo ſi ſolus maritus debitum cõ-
trahat, vxor nihilominus tenetur ad dimi-
diam partẽ, nec ab illius obligationis nexu vl-
lo modo liberatur, niſi expreſsè renunciauerit
huiuſmodi lucris & conqueſtibus, iuxta formã
præſcriptam in artic. penult. d. conſuetudinis,
hoc eſt ꝑſente iudice, notario, & teſtibus, ſtatim
poſt mortem mariti, & antequam illius cada-
uer è propria domo extrahatur.
Verum dubitaĩ ſæpiſſime, an ſi vxor præmo-
3 riatur viro, ita vt poſt mortem viri renunciare
non poſſit dictis lucris, hæres illius remaneat
adeo obnoxius huic oneri, vt ètſi paratus ſit ab-
ſtinere à lucris, teneatur nihilominus ad mediã
partẽ iſtorũ debitorum, si poſt mortem viri re-
nũciationẽ non fecerit. Dubium iſtud mouet,
ſed non reſoluit Chaſſa. in conſue. Duca. Burg.
tit. de iuribus coniugatorum. §. 19. in verb. re-
nunciationem facere. Apud quẽ cũ rationes in
vtrãq. partẽ videre poſſis, ſufficiet hoc loco pau
cis admonere, longe aliã eſſe rationẽ hui' cas',
quã illius cuius meminit conſuetudo ĩ d. ar. pe.
4 Nam qñ vir ꝑmoriẽ, vxor ſuperſtes q̃ rema-
net in domo mariti, q̃ in manibus hẽt oẽm ip-
sius domus ſupellectilẽ, aurũ, argentũ, pecuniã
numeratã, inſtr̃a siue documenta rerũ acquisi-
tarũ; & alia huiuſmodi: cui deniq. capſę, loculi,
arculæ, ciſtellæ, & ſcrinia mariti ſunt reſerata &
aperta, maiorẽ profecto in rebus mariti graſſan
di occasionem (si hoc facere velit) habere vide-
tur, quam hæres ipsius haberet, si ipſa viro præ
5 mortua fuiſſet: nam iſto caſu vir ſuperſtes re-
bus ſuis adeſſe poſſet. Vnde cum diuerſa sit ra-
tio inter vnũ caſum & alium, quod in vno ſta-

Digitized by Google

tuitur non debet trahi ad alium, *arg. l. illud. ff. ad*
leg. Aquil. Sed vbi maius periculum, ibi cautius
6 eſt agendum, *l. 1. §. ſed & ſi quis. ff. de Carb. edict.*
Ex hinc factũ eſſe opinor, vt tam breue tẽpus
ſtatutum ſit à noſtra conſuetudine ipſi vxori ſu
perſtiti, intra quod niſi expreſſe renũciet lucris
& conquæſtibus, præſumenda eſt ſe ijs immi-
ſcuiſſe, & tanquã particeps lucrorũ, debitis ſeſe
obſtringere voluiſſe, præſertim quod ea debita
non præſumat ignorare, cũ coniũctus præſuma
tur ſcire facta cõiũcti, *l. octaui. in fi. ff. unde cog.* de
7 eius autem hrẽde nihil penitus dictũ ſit. Cum
enim hæc ratio in hrẽde præmorientis vxoris oĩ-
no ceſſet, & locum ſibi non vendicet, merito ꝑ-
fecto alio iure cenſendus eſt hæres, quam ipſa
vxor, in cuius locum ſuccedit.
Ideoq; cum caſus iſte incidiſſet in dubium
coram hoc Senatu, iudicauit neceſſarium non
eſſe hrẽdi vxoris prædefunctæ, renunciare huic
participationi lucrorum, iuxta formã à conſue-
tudine ipſi vxori præſcriptam, vt ab onere dimi
diæ partis debitorum ſeſe liberaret, ſed ſatis eſ-
ſe, ſi ſe ab his lucris abſtineret. Cum enim qui-
dam minores 25. annis, tanquã matris hrẽdes,
cum patris (qui ad ſecũda vota migrauerat) hę-
redibus bona acquiſita conſtãte illo primo ma-
trimonio diuiſiſſent, eaque ratione oneri debi-
torum ſeſe aſtrinxiſſent, quæ quidem debita lõ-
gè ſuperabant valorẽ dictorũ cõquæſtuũ, iudica
uit Senatus, hos minores in integrũ eſſe reſtituẽ
dos tamquam læſos, non quidem ex eo quod
non renunciaſſent lucris ſtatim poſt mortem
viri (hoc enim facere non tenebantur) ſed ex
eo quod à lucris non abſtinuiſſent. *a*
Nec eſt quod aliquis obijciat abſurdum vi-
deri quod vxor teneatur expreſsè renunciare,
8 hæres autem illius ad id non teneat. Cùm tñ de
iure non debeat hæres melioris eſſe condõnis;
quam is in cuius locum ſuccedit, *l. aliud. §. fin. l.*
in oĩbus officijs, §. fi. l. qui in ius. ff. de reg. iur. & c. is
9 *qui in ius. de reg. in 6.* Nam rñdetur onus renun-
ciandi iuxta formam à conſuetudine præſcrip-
tam, eſſe ſolũmodo iniunctum perſonæ ipſius
vxoris, adeo vt videatur eſſe quid perſonale.
10 Perſonalia autem immutantur ex mutatione
perſonæ, *vt docet Cagnol. in d. l. is qui in ius. n. 3. ff.*
11 *de reg. iur.* Nec eſt abſurdum hrẽdem hoc in caſu
melioris eſſe condõnis, quã fuiſſet defuncta cui
ſucceſſit: nam hoc plerumque fit ex diuerſitate
12 rationis, vti videmus in hæredib' magiſtratuũ;
qui quidem magiſtratus, etiamſi ob negligen-
tiam tutoris in omne periculum teneantur,
tamen non ſimiliter tenentur eorum hęredes,
ſed ipſorum in hoc melior eſt conditio, quam
defunctorum ſi viuerent non foret, *ut docet Pet.*
Fab. in d. l. aliud eſt vendere. §. abſurdum, ff. de reg.
iur. per tex. expreſſ. in l. non ſimiliter. ff. de magiſtrat.
conueniend.

Arreſto 16. Octobris 1599. inter Dominos de Creſſia ſupplicantes contra Dominam eorũ ex ſecundis nuptijs ſororem.

DECISIO XIV.

Ad edictum 215. de contractibus minorum, & de illius intellectu & limitationibus.

SVMMARIA.

1 *Edictum de contractibus minorum quid contineat.*
2 *Edictum quoad contractus filiorumfamilias iuri communi non derogat.*
3 *Filiusfamilias ex omnibus cõtractibus à ſe geſtis obligatur, excepto mutuo. & n. 4. & quare. n. 5.*
6 *Edictum de contractibus filiorum familias extendit diſpoſitionem Macedoniani Senatuſconſulti. & num. 21.*
7 *Iuueniles calores ſunt coarctandi.*
8 *Edicti limitatio vt non habeat locum in contrac. matrimonij.*
9. 10 *Filiusfamilias an contrahere poſſit matrimonium ſine conſenſu parentum.*
11 *Statuta laicorum circa ſubſtãtiam matrimonij nullius ſunt roboris.*
12 *Filiusfamilias poteſt monaſterium ingredi ſine conſenſu patris.*
13 *Patria poteſtas ingreſſu religionis ſoluitur.*
14 *Filiusfamilias poteſt quaſi contrahere.*
15 *Argumentum à contractibus ad quaſi contractus quo modo procedat.*
16 *Filius familias poteſt adire hæreditatem ſine conſenſu patris.*
17 *Filiusfamilias an ſtare poſſit in iudicio ſine conſenſu patris, & n. 18.*
19 *Filiusfamilias poteſt cõtrahere vt procurator alterius*
20 *Macedoniano quibus caſibus non ſit locus.*
22 *Minor non poteſt contrahere ſine curatoris authoritate.*
23 *Nec cum curatoris authoritate in quibuſdam caſibus.*
24 *Minor non poteſt donare immobilia ne quidẽ cũ conſenſu curatoris.*
25 *Minoris contractus an iuramento firmetur. & n. 26*
27 *Statutum ſimpliciter diſponens de aliquo actu, non intelligitur de actu iurato.*
28 *Iuramentũ non confirmat contractum minoris quãdo contractus prohibitus eſt à lege ob fauorẽ publicũ.*
29 *Lex vel ſtatutum quãdo dicatur aliquid prohibere in fauorẽ publicũ principaliter, uel in conſequentiam.*
30 *Publice intereſt ne quis re ſua male vtatur.*
31 *Iuramentum ſimulato contractui, nec formam, nec vires addit.*
32 *Iuramentum non ligat niſi tres habeat comites:*
33 *Iuramentum impuberis contractum non confirmat.*
34 *Impuberis nullum eſt animi iudicium.*
35 *Impubes doli capax an ligetur iuramento.*
36 *Alienatio bonorum minoris an firmetur iuramento.*

Con-

Digitized by Google

37 *Contractus minoris curatorem non habentis firmatur iuramento.*
38 *Minor curatorẽ habens pupillo & prodigo cõparatur.*
39 *Iuramento contractus prodigi non firmatur.*
40 *Lex prima, C. ſi aduerſ. donat. declaratur.*
41 *Doarium & iocalia nunc vice donationis propter nuptias funguntur.*
42 *Matrimonia non debeat eſſe venalia.*
43 *Iuramentum præſtitum per errorem nõ confirmat contractum.*
44 *Iuramentum non firmat contractum minoris ſtante enormiſſima læſione.*
45 *Iuramentum non debet eſſe vinculum iniquitatis.*
46 *Dolus ex propoſito & dolus re ipſa æquiparatur.*
47 *Iuramentum non ligat quando interuenit dolus ex propoſito.*
48 *Filijfamilias contractus an firmetur iuramento.*
49 *Filiusfamilias non poteſt, nec expreſſe, nec tacite renunciare exceptioni Macedoniani S. C.*
50 *Iuramentum, quod ſeruari poteſt ſine præiudicio ſalutis æternæ, ſeruandum eſt.*
51 *Patris intereſt habere filium locupletem.*
52 *Filiusfamilias ſui iuris effectus, tenetur iuramento ſuo ſatisfacere ſi poteſt.*
53 *Iuramentum non firmat contractum in præiudicium tertij.*
54 *Contractus aliquando iuramento non firmatur, & tamen compellitur iurans ad obſeruantiam iuramenti.*
55 *Confirmans licet ceſſet, non tamen ceſſat confirmatũ.*
56 *Differentia inter contractum minoris, & contractum filijfamilias.*
57 *Macedonianum non tam in fauorẽ filijfamilias, quam in fauorem patris introductum eſt, & in odium creditorum.*
58 *Fauori ſuo vnicuique renunciare licet.*
59 *Minor mercaturam exercens poteſt ſe obligare ſine curatore.*
60 *Filiusfamilias mercaturam exercens recte obligatur.*
61 *Minoris contractus poteſt ratificari eo maiore facto.*
62 *Filius familias ſui iuris effectus, debitum agnoſcens, tenetur.*
63 *Ratihabitio tollit omne nullitatis vitium.*
64 *Actus agentium non debent operari vltra eorum intentionem.*
65 *Minor in cauſa dotis poteſt ſe obligare ſine curatore.*
66 *Statutum generale nunquam comprehendit cauſam dotis.*
67 *Minor captiuus recte obligatur pro ſe liberando.*
68 *Minor an obligetur ex quaſi contractu ſine curatore.*
69 *Minor curatorem non habens an rectè obligetur. & num. 70.*

MVltas ſane lites obſeruaui, tum poſtquam in Senatorium ordinem cooptatus ſum, tum etiam dum adhuc in foro cauſas agẽs aduocati munere defungerer, quarũ deciſiones oĩno pendebat ab illius edicti interpretatione, quod nos edictum de minoribus appellamus. Ideoq; cum quaſdam ex illis deciſionibus hic obiter adnotare ſtatuerimus, non erit ab inſtituti noſtri ratione alienum, pauca quædam interſerere, quæ ad illius edicti declarationem conferre videntur.

Edictum illud (*quod eſt 215. & repetitum inuenitur inter antiquas huius Comitatus Burgundiæ conſtit art. 575. ſub tit. Des traittez faicts auec les fils*
1 *de famille & mineurs.*) hoc in effectu cõtinet, nemini licere, filijsfamilias, aut minoribus ſub poteſtate, & authoritate tutoris vel curatoris conſtitutis, pecunias, vel quidquam aliud credere, aut cum illis vllo modo contrahere, ſine voluntate, conſenſu, & authoritate parentum quoad filiosfamilias, & tutorum vel curatorũ quoad minores; idque tum ſub pœna perpetuę perditionis rei illius, de qua cum eis cõtractũ erit, tum etiam ſub pœna arbitraria. Et hi quidẽ cõtractus ſic initi cum filijsfamilias & minorib⁹, ſine conſenſu parẽtum aut curatorum, nullius oĩno valoris atque momenti eſſe in perpetuum iubentur & declarantur. Adeo vt ex ijs nulla penitus competat actio aduerſus eos, ne quidem poſtquam ſui iuris, vel maiores effecti ſunt. Cũ igit̃ diſponat edictum, tam de contractibus minorum, quam de cõtractibus filiorumfamilias, de vtriſque ſeparatim agendum eſt. Et primo
2 quidem quod ad filiosfamilias attinet, edictũ iſtud iuri cõi non derogat, ſed illud tantummodo conſtringit atque coarctat. Iure ſiqui-
3 dem communi filiusfamilias regulariter ex omnibus contractibus à ſe geſtis, tanquam paterfamilias, efficaciter obligatur, *l. filiusfamilias, ff. de actio. & obl. l. iam ex contractibus. ff. de iud.* Nec
4 quidquam excipit ius commune præter mutuũ, quod Senatuſconſulto Macedoniano, adoleſcentibus filijsfamilias ideo fieri prohibetur,
5 tum ne pecuniæ creditum ſit adoleſcẽtibus inſtrumentum ad omnẽ luxum & nequitiam, tũ denique ne ęre alieno obruti filijfamilias, in parentum necem quid machinẽtur, & ante diem patrios in annos inquirant, *ut patet ex l. 1. & tot. tit. ff. & C. ad Senatuſconſ. Maced.*

Quod cùm non adeo timendum eſſe videret in alijs contractibus, puta in emptionibus, venditionibus, permutationibus, & alijs ſimilibus quibus res commutantur (quia etiam quæſtui & lucro huiuſmodi cõtractus filio eſſe poſſunt) Senatuſconſ. Macedonianum mutuam tm̃ pe-
6 cuniã prohibuit, non aũt cæteros contractus, *l. 3. §. is autem ſolui. ff. ad Maced.* Senatus vero noſter, cùm ſubinde (creſcente hominũ malitia) cõpertum haberet, ex alijs contractibus colore quæſito, adoleſcentes quotidie decipi ab improbis fœneratoribus, mercatoribus, cauponibus, & alijs huius farinæ hominibus, qui dum flagitioſis artibus patrimonijs adoleſcentum

inhiant

inhiant & inſidiantur, eos miſere ſeducunt &
ad nequitiā trahunt, huic malo ſalutare reme-
diū hoc edicto adinuenit, quo quidē Senatuſc.
Macedoniani diſpoſitionē (q̄ ad mutuā ſolum
pecuniā refert) ad oēm contractus ſpeciē exten
7 dit atq. protraxit: melius eſſe ratus, coarctari iu
ueniles calores, ne cupidini dediti, triſtē ſentiāt
exitum, qui eos poſt diſperſum expectat patri-
moniū, *l.fi.§.ipſum.verſ.melius, C.de bon. quæ lib.*
Verum licet edictum iſtud gn̄aliter & indiſtin-
ctè oēs oīno contractus irritos & nullos eſſe de-
cernat, qui cum filiofamilias ſine conſenſu pa-
tris celebrātur; limitatur tamen communiter,
& locum non habet in multis caſibus.
8 Et primo quidē, locum non hēt in contractu
matrimonij; filiusfamilias.n. & filia abſque pa
rentum conſenſu matrimonium ritè contrahe
re pn̄t, dummodo palā corā parocho, & teſtibus
id fiat iuxta formā *decreti Trident. de reform. matr.
ſeſſ.24.c.1.* non aūt clandeſtinè & occultè. ita
communiter receptum eſſe teſtant *Cur. iun. conſ.
136.n.3. Didac. Conar. tract. de ſponſalib. p.2.c.3.§.
8.n.1.& ſeq. Viu. lib.1. opi.124. Menoc. conſ.69. n.
15.16. & Cæphal. (qui in eadem facti ſpeciē conſul-
uit) conſ.421.n.64. lib.3.* Quāuis.n. honeſtius ſit
9 exigere patris conſenſum ad matrimoniū; eo tn̄
non petito, contractus coniugalis nihilomi-
nus tenet, vt docet *ſacra Synod. Trid. d. c.1. de re-
form. matr. in princ.* vbi Anathemate dānat, qui
falſo affirmant matrimonia à filijsfamilias ſine
conſenſu parentum contracta, irrita eſſe, & pa-
rentes ea rata vel irrita facere poſſe.
10 Non obſtat *§.1. inſt. de nupt. l. eo quæ patris, ff.
de ſponſalib. l. viduæ. & l. in coniunctione, C. de nupt.*
quæ leges in ipſis nuptijs filiorū, qui patriæ po
teſtati ſubſunt parentū conſenſum exigere vi-
dent. Nā ut recte animaduertit Didac. vbi ſup.
leges illæ ad honeſtatē referunt, non quod ma-
trimonium ſine parētum conſenſu cōtractum
nullum ſit, vel ut inquit *Curt. iun. d. conſ. 136.* in
materia matrimonii, cum ſit ſpiritualis, non
attenduntur leges ciuiles, ne quidem in ip-
ſo foro ciuili, ſed ius canonicum. Adde quod
11 ſtatuta laicorum, q̄ expreſsè aliquid diſponunt
circa ſubſtātiā matrimonii, inhibendo vel pro-
hibendo illud, ubi eccleſia nō prohibet, nullius
ſunt roboris atq. momenti, ut teſtantur oēs, &
potiſſimum *Fel. in c.1. ext. de ſponſalib.* Vnde con-
ſequens ſit iſtius edicti diſpoſitionē ad contra-
ctum matrimonii non poſſe extendi; cum, ētſi
de eo expreſsè loqueretur, nihil operaretur.
12 Limitatur ſecundo edictum iſtud, ut locum
non habeat in filiofamilias monaſterium ingre
diente; etſi.n. per ingreſſum religionis ſeſe ſua-
que oīa Deo dedicet, *auth. ingreſſi. C. de ſacroſ. ec-
cl.* atq. ita quodāmodo contrahere videatur, tn̄
poteſt monaſteriū ingredi ſine conſenſu patris.
13 Imo eo ipſo quod monaſterium ingreditur, à
patriæ poteſtatis vinculis eximitur, vt cōem
teſtatur *Ioſ. in l. in pupillori. n.9. ff. de vulg. & Pi-
nel. in 1.p.l.1.n.46. C. de bon. mat.*
14 Tertio limitat edictum, vt non habeat locū
in quaſi contractu: etſi enim de iure, procedit
argumentum à contractibus ad quaſi contra-
ctus, vt latè docet *Euerard. in loco à contractib. ad
quaſi contractum n.1.* tamen (vt ipſemet fatetur)
15 hoc locum non habet quando diſpoſitio ſuper
contractu eſt odioſa, pęnalis, vel exorbitans à
iure cōi: tunc enim non extenditur ad quaſi
contractum. At diſpoſitio huius edicti quoad
filiosfamilias attinet, vr̄ eſſe talis. Non enim
tam in fauorem filiorumfamilias introductū
eſt, quam in fauorem parentum, & in odium
fœneratorum, mercatorum, cauponum, & alio
rum huiuſmodi, qui flagitioſe adoleſcentes in
nequitiam adducunt, ſicuti de Senatuſconſul-
to Macedoniano dicitur in *l.1. ff. ad Macedo.* ibi
[*vt ſcirent qui peſſimo exemplo fœnerarent nullius
poſſe filijſfamilias bonum nomen expectata patris mor
16 te fieri.*] Ergo ad quaſi contractum non debet
extendi. Vnde conſequens ſit, filiumfamilias ſo
lum, & patre ignorante, poſse adire hæreditatē
ſibi delatam, licet adeundo quaſi contrahat cū
legatariis & creditoribus hæreditariis, *§. hæres.
Inſt. de obl. quæ ex quaſi contrac. naſc.* ito in ſpecie te-
*net Iaſ. in l. bonorum. col.2. in princ. C. qui admitt. &
faciunt quæ tradit Marant. in l. is poteſt. nu.146. ff.
de acq. hær. per tex. in l. fi. §. ſin autem. C. de bon. quæ
lib. & Euerar. in d. loco à contractib. ad quaſi cōtract.
n 2. circa fi.* vbi multorum authoritatib. probat,
quod ſi ſtatutum prohibeat mulierem contra-
here ſine conſenſu propinquorum, vel ſine alia
ſolemnitate requiſita per ſtatutum, poterit ni-
hilominus ſine tali ſolēnitate hæreditatē adire.
17 Nec obſtat, quod regulariter filiusfamilias
in iudicio (in quo ēt quaſi contrahitur, *l.3. §.
idem ſcribit. ff. de pecul.*) ſtare non poteſt ſine con
ſenſu patris; cum tamen ex identitate rationis
contrarium dicendum videatur, non obſtante
18 iſto ſtatuto. Nam hoc non ideo ſit, quod hoc
ſtatuto prohibitum eſse cenſeatur, ſed quod iu-
re expreſſo, cui nihil in hoc derogatur, ita cau-
tum ſit, *l. filiusfamilias, ff. de act. & oblig. l. eum non
ſolum, §. neceſſitate, C. de bon. quæ lib.* quod an ſem-
per verum ſit necne, *vide gl. fi. in c. fi. de iud. in 6.
& Ant. de Tremol. in annota. ad praxim. Vbert. de
Bonacur. tit. quib. mod. ſuo nom. n.14.*
19 Quarto limitatur & declaratur ſtatutum,
vt locum habeat in filiofamilias ſuo nomine
contrahente. Nam vt alterius procurator,
tutor, vel curator, rectè contrahere & iu-
dicio ſupereſse poteſt, abſque ſui parentis
conſenſu, vt notat idem *Anton. Tremol. in
pract. Vbert. de Bonacur. dicto titu. quib. mod ſuo
nom. num.14. verſic. ſine conſenſu patris, cuius com-
munem opinionem eſſe teſtatur Emanuel Suar. in ſuis*
com-

communib.opin.in verb. filiusfamilias, & ita ſæpius
iudicatum eſſe obſeruaui.
20 Quintò limitatũ in oĩbus caſibus, in qbus de
iure nõ eſt locus Macedoniano, quos caſus vi-
debis *in l.7.§ interdum.cum ſimil.in l.ſed ſi paterfa*
milias. in l.ſi tantum.ff.ad Maced. & in l.2.4.5. &
ſi.C.eod.tit.& eos oẽs congerit Accur.in §.illud pro-
prie.inſt.quod cum eo qui in alic.pot.eſt neg.geſt.eſſe
21 *dica.in verb.ſenatus.* Cũ enim (vt paulo ante di-
ximus) ſtatutũ iſtud nihil aliud ſit quã extenſio
& ampliatio Macedoniani, meritò perfectò eas
oẽs admittit exceptiones & limitationes, quas
& Macedonianum: & ideo ſi filiusfamilias aut
voluntate patris contrahat, aut pr̃ tatũ contra-
ctum habeat, aut in eam rem filliusfa. pecuniã
accipiat, q̃ patris oneribus incũbit, vel ſi in ſua
poteſtate conſtitutus debitum agnoſcat nouan
do aut ſoluendo, vel ſi filiofamilias ſtudiorũ vel
legationis cauſa alibi degenti, ad neceſſarios
ſumptus, quos patris pietas non recuſaret, pe-
cunia credatũ, huic edicto locus non ẽſt, vt plu-
ries iudicauit Senatus noſter.

Sexto & poſtremo limitatũ in contractu filij-
familias, cui acceſſit iurũm. Nam etſi iurõ non
firmetur huiuſmodi cõtractus, tñ tenetũ filiuſ-
familias ſui iuris effectus iurõ ſatisfacere: qua
de re latius dicetur inf.n.48.& ſeq. Et hæc quo
ad filiosfamilias dicta ſint.

Venio nunc ad contractus minorũ, & quoad
iſtos dico, quod edictũ iſtud eſt oĩno conforme
22 diſpoſitioni iuris cõis; quo quidẽ iure minores
ex cõi ſñia obligari non poſſunt ſine curatoris
authoritate, *l.ſi curatorem habens. C.de in integr.*
reſt.mi.l.obligari.ff.de act.& obl.& l.obligari.ff.de
23 *auth.tut.* Imo vero in quibuſdã caſibus, ne cum
curatoris authoritate quidẽ obligantũ, vt ſi ven-
dant & alienent bona ſua immobilia, vel ẽt mo
bilia pretioſa: ea enim nõ poſſunt rectè alienа-
re, ne quidẽ cum tutoris aut curatoris authori-
tate, ſed oportet quod decretũ iudicis interce-
dat. *tot tit.C.de præd.min.ſi.decret.non alienan. &*
l.magis puto.§.nõ paſſim.ff.de reb.eor.qui ſub tut.aut
24 *cur.ſunt ſi.decret.non alienand.facit & l.lex quæ tu-*
tores.C.de adminiſtr.tut. Item donare non põt mi
nor rem immobilẽ, ne quidẽ cum curatoris au-
thoritate, nec ẽt cum decreto iudicis, *l.fin. C.ſi*
maior.fact.al.fac.ſi.decret.rat.hab. Menoch. conſ.
29.n.14. vol.1. & latè comprobat Octau. Simoncell.
tract.de decret.tit.2. inſpect. 1.n.1.& ſeq.

Fallit tamen hæc regula multis modis, qui
ſequuntur.

25 Primo fallit in contractu per iurũm confir-
mato. Nam iurũm repreſentat minorem eſſe
maiorem & validat contractum minoris inua-
lidũ *auth.ſacramenta puberum.& ibi gl.in verb.cõ-*
tractus.C.ſi aduerſ. vendit. Alex. conſ.102.vol.4.
Iaſ.in d.auth.ſacramenta puberum.n.33.Io.Maurit.
tract.de reſtit.in integr.c.309.Simoncell.in tract.de
decret.li.3.tit.8.inſpect.18.n.137. vbi ait opinio-
nem hanc cõiter ab omnibus eſſe receptam, &
late Seraph.de Seraphi.tract.de iuram.prim.61. Qđ
26 ampliatur vt procedat, ẽtſi cum prohibitione
legis, concurrat ſtatutum annullans contractũ
minoris ſine ſolẽnitate ab eo requiſita celebra-
tum, cuiuſmodi eſt ſtatutum iſtud de quo agi-
mus. Ita in terminis probat *idem Alex. d.conſ.*
102.uol.4.& conſ.27.n.5.uol.1.Roman. conſ.437.
circa fi.Ant.Gabr.tit.de minorib.concl.5.n.9.Hie-
ron.Gabr.conſ.127.n.16.uol.1.& Simoncel.ubi ſup.
27 *n.156 & 157.* Statutum enim ſimpliciter diſpo
nẽs in prohibitione alicuius actus, non põt, vel
ſaltem in dubio nõ intelligitur diſponere in ca-
ſu, in quo in actu interueniſſet iurũm, *ut docet gl.*
in c.cum non doceat.de elec.in 6. Rom.conſ.517.nu.
28.in fi.& Simoncell.ubi ſup.nu.157. Et licet con-
trarium teneant nonnulli, inter quos eſt *Petr.*
de Anch.conſ.83.Barbaſ.conſ.21.col.5.uol.1.& conſ.
16.col.4.uol.3 Corne.conſ.32.uol.3. Ang.conſ.163
in 3.dubio,n.3.& Ludo.Rom.conſ.12. Tñ priorem
partẽ vti cõiorem ſequutus eſt Senatus, indica-
uitq; pluries, (vt obſeruaui) contractũ minoris
ſine authoritate curatoris iurõ confirmari, non
obñ.e iſtius edicti diſpoſitione; *b* quod intelli-
28 ge de contractu, in quo minor pſonaliter dũta-
xat obligatũ, vt dicetũ infra; hoc tñ ſublimitatur
multis modis. Primo enim, iurũm non con-
firmat cõtractum, qñ contractus ille prohibitus
eſt à lege, ob fauorẽ publicum, *vt docet Alc.in c.*
cum contingat.n.86.extr.de iureiur. quod intelli-
gendũ eſt, modo prohibitio illa facta ſit ob fa-
uorem publicum principaliter, & non in conſe
29 quentiã. Quando aũt lex vel ſtatutũ aliquid di
catur prohibere in fauorẽ publicum principali
ter, *uide eundem Alc.in d.c.cum contingat.n.99.* ex
cuius dictis facile colliges, prohibitionẽ huius
edicti non concernere fauorem publicũ princi
paliter, ſed tm̃ in conſequentiã: nam principa-
liter reſpicit fauorem minorum, ne.ſ.circumue
niantur aut decipiantũ, ſi ſine patris aut curato-
ris authoritate contrahant. in conſequentiam
30 aũt reſpicit fauorem publicum: eo quod publi-
cè intereſt ne quis re ſua male vtatur. *§. in pote-*
ſtate.inſt.de his qui ſunt ſui, vel al.iur.
31 Secundo ſublimitatũ: nam iurũm ſimulato
contractui, nec formam nec vires addit, vt teſta
tur *Bell.in conſ.48.nu.4.& Bero.in c.ad noſtram.n.*
12.& ſeq.de empt.& uend.Simoncell.ubi ſup.n.171.
& cõem teſtatur conſ.120. Hinc fit vt confeſſio do
tis receptæ, in fraudẽ creditorũ facta, iurõ non
firmetur, ẽtſi ſimulationi contractus quis iurõ
renunciauerit, vt teſtantũ permulti, quos allegat
Viu.lib.1.opi.185. Et ratio eſt; quia iurũm non
32 ligat, niſi tres habeat comites, nẽpe veritatẽ, iu
ſtitiam & iudicium, *c. etſi Chriſtus.de iureiur. Iul.*
Clar.in §.donatio.q.9.uerſ.hęc tamen concluſio.
Tertio ſublimitatũ: nam iurũm impuberis
33 contractum non confirmat, vt notat *gl. in d.au-*
th.ſacramẽta puberum.in uerb.puberum.C.ſi aduerſ.
vend.

ambitioſa.ff.de decre.ab ord.fac.& Natt.in conſ.431
*n.3.*non tamẽ collectã imponere poteſt, niſi de
conſenſu totius vniuerſitatis legitime congre-
gatę,& ex illius decreto,vt illic teſtatur idẽ *Bar.*
& poſt eum nouiſſime Cagnol.in l.2.de orig.iur.n.145
præſertim(inquit Cagno.) in illis villis,vbi De-
30 curiones non ſunt literati aut viri graues & ſa-
gaces,ſed ruſtici & plebeii. Quod .n. oẽs tãgit,
ab oĩbus debet approbari,*c.quod oẽs.de reg. iur. ĩ*
6.l.de vnoquoque.ff.de re iud.c.fi. de maio. & obed.
faciunt in ſpecie quæ tradunt Iacob.de Ayel. in tract.
de iur.adoha.n.38.Aegyd.Thom.d.tract.de collec.f.
*mihi 243.n.1.& Ioſeph.Lud.d.dec.43.n.7.*qui qui-
dem in terminis hoc affirmant, quod in impo-
ſitione collectæ omnes vocandi ſunt quorum
intereſt,alias act⁹ non valet,quoad nõ vocatos.
His in iure ſic ſtantibus, facilè in propoſito
noſtro colligitur,nullius eſſe roboris collectam
iſtam,quoad pupillũ hunc,ſiue cauſam,ſiue for
mam illius ſpectes. Ex actis enim ipſius proceſ-
ſus apparuit in facto,quod vniuerſitas iſta nul-
los ſumptus nullaſq; impenſas ꝓ alimentis iſto
31 rum militum ſuppeditauerat, ſed milites ipſi
(prout ſunt regulariter audaces & in alienum
proni)ab hoſpitibus ſuis, ꝑſertim vero à ditio-
ribus,vi & metu non ſolum victũ, ſed & q̃dq̃d
potuerant, indebitè & contra mentẽ Principis
extorſerant,ſicq. damnũ particularibus,& non
32 ipſi vniuerſitati intulerant. Vnde cùm aliud ſit
vniuerſitas & aliud ſinguli,*l.ſicut.in fi.ff.quod cu*
33 *inſq.vniuerſit.nom.*Cumq. militum iſtorum vis
illa inſolens,caſui fortuito,vel potius vi maio-
ri,cui reſiſti non poterat, oĩno adſcribenda ſit,
dãnum quod ſinguli iſti ex eo receperant,eis ab
vniuerſitate ſarciri non erat neceſſe, nec ad id
cogi poterat vniuerſitas ab illis particularibus
dãnũ paſſis.Caſus enim fortuitus à nemine ꝓſta
34 tur,ſed eius periculo eſt cui contingit, *l.contra-*
ctus,ff.de reg.iur.cum ſim. Quo non obñte,eũ uo
luntarie & ſpontè decreuerit vniuerſitas, quod
dãnũ illud ſarciretur,& inter ſingulos oẽs perę-
quaretur,per viam huius collectæ,decretũ illud
tanquam ex cauſa voluntaria,collectã volunta-
35 riã reddidit,quaſi ad donandũ factã. Donari.n.
dr̃,quod nullo iure cogente concedit̃, *l.donari.*
*ff.de reg.iur.*Vnde conſequens eſt,vt non niſi vo
lentes obliget,per ea q̃ dicta ſunt paulo ante. Prę
ſertim vero pupillum hunc obligare nõ potuit,
cuius nec tutrix,nec illius procurator, vocatus
nec auditus fuerat,dũ deliberaret̃ de collecta ex
ea cauſa indicenda, vt pro forma de iure requi-
rebatur,per ea quæ ſupra diximus.
36 Quod ſi dicas non eſſe cõſuetũ in hac patria
eos conuocare in deliberationib⁹ vniuerſitatũ,
qui in territoriis illarum nõ commorant̃,& ni-
hilominus poſſe collectis adſtringi,pręſertim ſi
ſint originatij,& bona poſſideant in loco dictæ
cõitatis,ſicq.de facto obſeruari. Rñdebo illud
verũ eſſe ĩ collectis,q̃ imponũtur ob iuſtã cãm,
& ipſis quoq; forenſibus vtilẽ ac proficuã, velu
ti ꝓ tuitione prædiorũ,paſcuorũ,ſiluarum,fon
tiũ,& aliarũ rerũ cõium, ex quibus extranei ꝓ-
dia poſſidentes vtilitatẽ ꝑcipiunt æque ac ipſi
incolæ. Hoc enim caſu,nẽpe qñ cauſa impoſitio
nis reſpicit cõmodũ oĩum,tã incolarũ,q̃ extra-
neorũ,ſtũc oĩ priuilegio ceſſãte, on⁹ collectæ ab
oĩb.ſuſtineri dẽt, *arg.l.ſecũdũ naturã.ff.de reg.iur.*
& eorũ quæ tradit Bart.ĩ l.4.§.actor.n.3.ff.de re ind.
Sed ſi negotiũ ꝑꝑ quod munus indicitur tãgat
ſolos ciues & incolas (prout iſtud de quo hic a-
gebatur) aut tale ſit, vt ex eo nihil cõmodi re-
dũdet in extraneos,tunc certè onus imponi dẽt
ſolis ciuibus & incolis,non aũt extraneis ibi ꝓ-
dia poſſidentibus,ita tenet Alber.*in l. reſcripto.*
in fi.ff.de muner.& hon Panorm.in c.non minus. nn.
17.ext.de immun.eccl.& in conſ.100.lib.2. Aegid.
Thomat.in d.tract.de collect.c.2.n.27. fol.mihi 50.
Alex.conſ.101.lib.1.conſ.68.lib.2.Ioſeph.Lud.dec.
43.n.19.p.1.Andr.Gail.obſer.lib.2.c.52. & Anto.
Theſſau dec.149.n.5.6.& ſeq. & dec.257.n.6.

Et ex his ita concluſum fuit in fauorẽ dicti pu
pilli,aduerſus dictã vniuerſitatẽ, quæ non pro-
bauerat eum eſſe originariũ loci, ſed ſolùmodo,
quod domum & prædia in eo poſſidebat.

a Par arreſt die 12.Octobris 1599. inter Vni-
uerſitatem oppidi Ruſſelli impetrantẽ, & Ioan
nem Romain Tutricẽ Antonij Mõnot Louuet
eius filij opponentem & ſupplicantem in euo-
cationem.

DECISIO XII.

Confeſſioni qualificatæ an & quando credendum, & an diuidi poſſit, & pro parte acceptari, pro parte autem reijci.

SVMMARIA.

1 *Confeſſio qualificata an poſſit diuidi,diſtinctio gl.eiuſque intellectus varij. n.2.*
3 *Reſtitutio mutui difficilis probationis.*
4 *Confeſſio continens connexa aut ſeparata.*
5 *Coniuncta & connexa quæ dicantur.& n. 26.*
6 *Solutio neceſſarie præſupponit debitum.*
7 *Separata negotia quæ dicantur.*
8 *Confeſſio cum aduerſatiua.*
9 *In re facta non valet ars verborum.*
10 *Confeſſio ſpontanea,aut facta ſuper iuramento delato.*
11 *Iuranti nemine deferente non creditur.*
12 *Confeſſio cui reſiſtit aut non reſiſtit præſumptio.*
13 *Pluralitas perſonarum eiuſdẽ nominis nõ præſumitur.*
14 *Donatio non præſumitur.*
15 *Poſſeſſio omnis præſumitur iuſta.*
16 *Occidens aut vulnerans præſumitur id facere doloſe.*
17 *Iniurioſa verba proferens præſumitur habere animum iniuriandi.*

Ex

18 *Ex confeſſione qualificata an poſſit quis puniri pœna ordinaria: & an torqueri.nu.19.*

20 *Sponſus ſi ſponſam carnaliter cognoſcat, præſumitur id feciſſe animo contrahendi matrimonij, & n.22.*

21 *Actus ſequens præſumitur factus in executionem prioris.*

23 *Confeſſio illius qui dicit ſe expendiſſe monetam, ſed tunc ignoraſſe quod eſſet falſa, non poteſt diuidi.*

24 *Quando agitur de factis omnino diuerſis, confeſſio poteſt diuidi.*

25 *Arbitrarium iudici an confeſſio qualificata poſſit ſcindi.*

26 *Iudicis eſt arbitrari quid ſit connexum aut ſeparatum*

27 *Qualificatio confeſſionis non excludit contrariam probationem.*

28 *Confeſſio regulariter non probat pro confitente.*

QVæſtio eſt ſatis frequens in praxi, an cõfeſ-
ſio qualificata poſſit pro parte acceptari,
& pro parte reijci. In ea autem q̃one Doctores
tam varij & quodammodo repugnantes inue-
niuntur, vt ex eorum ſcriptis vix colligi poſſit
quid iudicandum ſit: qui enim in lecturis hãc
q̃onem attingunt, tot & tam variis diſtinctio-
nibus eam inuoluũt, vt nihil penè certi ex eorũ
doctrina referre poſſis. Qui vero in conſiliis eã
tractant, ſuis conſultoribus aliq̃n ita ſubſeruiũt,
vt non tam quod æquum & iuri cõſentaneum,
quàm quod eis vtile ſit vt plurimum r̃ndeant;
hincq; tanta inter eos diuerſitas, vt in ſimili pe-
nè formula confeſſionis contraria paſſim reſpõ-
ſa reperias.

Vt autẽ lux aliqua huic q̃oni poſſit afferri; Di-
1 co in primis notandum eſſe, quod glo. eam tra-
ctans *in l. ſi quidem, C. de except.* poſtquam argu-
menta quædã deduxit in vtramq. partem, tandẽ
concludit diſtinguendum eſſe, an incontinẽti,
an poſt modicum tp̃s conditio, vel qualitas ad-
ijciatur, vt primo caſu videatur in totum accep-
tanda confeſſio, & ſecundo non item.

Hæc gl. diſtinctio variè intelligitur & inter-
pretatur. Nam *Sal. in d. l. ſi quidem, & in l. 1. in 4.
oppo. C. de confeſſ.* eam intelligit de qualitate aut
cond̃one confeſſioni adiecta ſtatim & vno eo-
demq; orationis conſtructu, vt ſi interrogatus
an promiſerim decẽ: reſpõdeã vnica or̃onis ſtru-
ctura, promiſi, ſed ſub conditione, vel promiſi,
vt mihi librum traderes, vel vt mihi repeteres
lectionem. hoc enim caſu admittit Saly. nõ eſſe
diuidendã confeſſionem. Nullo modo. n. dr̃ pu-
re fateri qui ſic r̃ndet, ſed puritatem negare, ac
ſi diceret, non promiſi pure & ſimpliciter: ſi ve-
ro nõ incontinenti, & vno cõtextu ita r̃ndeatur,
ſed in vno capitulo dicã me promiſiſſe decẽ, in
alio vero dicam hoc ideo me feciſſe, vt mihi li-
brum tuũ traderes, vel ſub aliqua alia cond̃one,
hoc caſu bene poteſt diuidi confeſſio (inquit) vi-
detur enim ex primis illis verbis fateri, qui ita
r̃ndet; & quod poſtea adiectum eſt, confeſſioni
non derogat, niſi cõd̃onem probet reus. Et hãc
declarationẽ Salyc. dicit eſſe bene notandam &
communiter receptam *Cyn. in l. 2. in fi. C. de don.
ant. nupt. eam etiam ſequi videtur Bald. in l. non codi-
cillum, C. de codicill.*

Boerius vero, etſi Salicet. alleget, & gl. in d. l.
2 ſiquidem. ſequatur, eam tamen aliter intelligit
poſt alios quos refert *in dec. 243. n. 7. quæ eadem
eſt cum 339. paucis tantummodo immutatis.* Nã con-
cludit diſtinguendũ eſſe, an negotiũ vel pactũ,
vnde hauritur qualitas confeſſioni adiecta, in-
teruenerit in ipſo tempore mutui aut rei tradi-
tæ, vel promiſſæ: an vero ex interuallo, & ex poſt
facto. In primo caſu, veluti ſi interrogatus an
frumentum promiſerim, r̃ndeam me promiſiſ-
ſe, ſed in meſſibus, & ſub pacto de ſoluendo fru-
mentum, vel decem ſolidos pro quolibet mo-
dio, vult confeſsionem huiuſmodi non poſſe di-
uidi, & hanc opinionẽ dicit eſſe verã & cõem: &
licet curia Burdegalenſis aliter iudicauerit, tñ
cõiter reprehenditur, vt teſtatur ipſemet *Boer. d.
dec. 243. n. 2. & 7. circa fi. & dec. 339. & Menoch. de
arbit. iudic. caſ. 93. n. 22. 23.* In ſecundo vero ca-
ſu, veluti ſi interrogatus an promiſerim decem,
dicam promiſi, ſed poſtea perſolui, vel feciſti mi-
hi pactum de non petendo: duas eſſe ait Docto-
rum opiniones, vnã affirmatiuã, quod talis con-
feſsio poſsit diuidi, alterã vero negatiuã, quod
non poſsit: & licet affirmatiuã dicat eſſe ſequu-
tam à Doctoribus, ipſe tamen fatetur negatiuã
multum æquitatis in ſe habere, eo quod mutuũ
3 plerumq. fiat eiuſq. reſtitutio in ſecreto, ne qs
inopiã rei familiaris detegat, adeo vt difficile ſit
probare reſt̃onem. Ex iſtis varijs interpretatio-
nibus, quas gloſſa admittit, naſcitur omnis ob-
ſcuritas; nam quod multipliciter intelligitur,
eius veritas plerumque ignoratur.

Hinc factum eſt, vt alij alias diſtinctiones
attulerint, quas huc referre non erit fortaſſe
otioſum.

Prima igitur diſtinctio ea eſt, quod aut con-
4 feſsio continet connexa, aut oĩno ſeparata; ſi ſe-
parata, põt diuidi, ſi connexa, licet diuerſi tp̃is,
minimè. ita *Cy. in l. 2. q. fi. C. de dona. ant. nupt.* quẽ
*ſequitur Bar. ab omnibus fere approbatus in l. Aure-
lius, §. idem quæſijt. ff. de liberat. lega. ita etiã Signor.
de Homod. & Fulgoſ. in quodam reſponſ. quod apud ali-
quos reperitur impreſſum poſt tract. Ang. de malef.
apud alios poſt commentar. Cæpol. de ſeru. fugit. apud
alios vero poſt Nicol. Boer. commen. in conſuet. Bitu-
rig.* Iſti autem cõiuncta & cõnexa ea eſſe dicũt,
5 quæ ex continentia factorũ ſeparationẽ non re-
cipiunt, vel (*teſte Boer. d. dec. 243. n. 5. circa med.*)
quorũ vnum eſt principale, aliud autem ſecun-
darium; ita vt ſi a primo incipias, illud quidem
per ſe ſtabit, ſi vero à ſecundo, illud per ſe nõ ſta-
bit; veluti si dicas recepi decẽ, ſed poſtea ſolui,

vel

vel reddidi. Receptio eſt principale, & per ſe ſta
re poteſt, ſolutio vero eſt ſecundariũ, & ꝑ ſe ſta-
6 re nõ põt. Nam ſolutio neceſſario præſupponit
debitum, *l. decem. ff. de verb. oblig.* Separata vero
7 negotia appellant, qñ ſunt facta diuerſis tempo
ribus, ex diuerſis cauſis, & ad diuerſos effectus
adeo vt vnũ non rẽdat ad qualificationẽ alteri⁹,
nec ad illius peremptionẽ. Verum hæc diſtin-
ctio non videtur ſatis tuta: nam ſecundũ hanc
doctrinã, confeſſio hęc, ꝓmiſi, ſed poſtea ſolui,
non poſſet diuidi; ꝙ tñ eſt cõtra communẽ Do-
ctorum opinionẽ, teſte *Cepol. cautel. 60. & caut.
136. & Alciat. in l. 1. §. ſi quis ſimpliciter. num. 20.
ff. de verb. oblig.*
8 Secunda eſt eorũ, qui diſtingunt, an in cõfeſ-
ſione adſit aduerſatiua [ſed] an vero nõ atq; ita
differẽtiam conſtituũt inter has duas formulas
verborũ, ꝓmiſi decẽ ſub conditione, ſi nauis ex
Aſia veniret; & ꝓmiſi decẽ, ſed ſub conditione
ſi nauis ex Aſia veniret. Primo caſu volunt con-
feſſionem nõ poſſe diuidi, ex rõne paulo ante re
lata, quod nẽpe cõfeſſio ſit facta vno orationis
contextu. Secundo vero dicũt duo eſſe capitula
ſeparata ob dictionem illam aduerſatiuã [ſed]
ideoq; confeſſionẽ poſſe diuidi, prçſertim ſi di
ctio illa adijciat, non qualitatẽ, ſed nouum fa-
ctũ diſtinctum, & ſeparatũ, vt ſi dicã ꝓmiſi de-
cem, ſed tu debes mihi centum ex alia cauſa: hu
ius diſtinctionis meminit *Bald. in l. vnic. C. de cõ-
feſſ. n. 42. in fin. & Alex. in cõſ. 87. verſ. & bene ad-
uertatis. vol. 1.* Sed eam merito reprehẽdunt om-
nes tanquã contrariã *glo. in d. l. ſi quidem. C. de ex-
cept.* quę qdem nullam vim facit, an in cõfeſſio-
ne adſit aduerſatiua, vel non. Nã vt inquit *Bald.*
9 *vbi ſup.* in re facta non valet ars verborum, & li-
cet Alex. eã probare videatᷓ *in d. conſ. 87.* tamen ſe
non firmat in ea ſed ex abundati, & ꝑ tranſen-
nã videtur admonuiſſe in ſuo caſu non eſſe ad-
uerſatiuam [ſed] vt caſum ſuum minus dubiũ
eſſe demonſtraret.
10 Tertia eſt eorum q diſtingunt inter cõfeſſio-
nem ſpontaneam, & eam quæ fit cum iura-
mento ad interrogationem, & delationem al-
terius. In primo caſu, puta ſi ſponte ꝑ epiſtolã,
aut ꝑ librum rationum aliqs quidpiam pro ſe
ſcribat, & confiteat, & etiam aliquid contra ſe:
inſpicitur (inquiunt) an ſcriptura illa contineat
negotia cõnexa, an vero ſeparata; vt ſi ſeparata
contineat, ei credatᷓ contra ſcribentem, & non
pro ſe: ſi vero connexa, ei ita credatᷓ, vt eã ꝓ par
te ſua acceptare non poſſit aduerſarius, quin in
totum approbet, *iuxta l. publia. §. fi. & quę ibi tra-
duntur. ff. depoſ. & latè Menoch. de arb. iud. caſ. 93.
& 94.* In ſecũdo vero caſu, qñ confeſſio fit cum
iuramẽto ad delationem alterius, aduertendũ
eſſe volunt, an iuramentum delatum ſit ſimpli-
citer, abſolute, & indeterminate, an vero limita
te, & reſtricte. Exẽpli gratia, aliqs mihi mutuo
dedit decẽ, quæ ego poſtea ſecreto, & ſine teſti-
bus (vt fit inter amicos) reſtitui, cum autem
ſciret me non poſſe ꝓbare ſolutionẽ, iterum pe
tit illa decem ſibi ſolui, & defert iuramentũ: ſi
limitate deferat ſuꝑ mutuo tantum, & ego iurẽ
eum mutuo qdem dediſſe, ſed me poſtea reſti-
tuiſſe, pro parte acceptabitᷓ confeſſio, & ꝓ par-
te non; quia in quantũ iuraui quod mutuo de-
dit, valet iuramentum virtute delationis, ſed in
quantum iuraui ꝙ deinde reſtitui, non valet iu
ramentum; qa ſuper hoc non fuit mihi delatũ,
11 *per l. 3. ff. de iureiur.* vbi ſi reus iurauerit, nemine
ei iuſiurandum deferente, prætor id iuramentũ
non tuebitur: ſibi enim iurauit. Alioquin (in-
quit Iuriſconſult.) facile quiſq; ad iuſiurandũ
decurrẽs nemine ſibi deferente, oneribus actio-
nis ſeſe liberaret. Qđ ſi iurũ ſuꝑ vtroq; mihi
deferat, ſ. ſuꝑ mutuo, & ſuper ſolutione, vel in-
definite, & ſimpliciter ſuper toto negotio, tunc
diuidi nõ põt confeſſio: quia in totum valet, ita
ſentire videtᷓ *Iaſ. in §. ſi quis poſtulante aduerſario.
n. 18. & ſeq. inſt. de act. in l. manifeſta turpitudinis. n.
7. ff. de iureiur. & in l. iuſiurãdum, & ad pecunias. §.
ait prætor. n. 4. ff. eod.* Vbi plus dicit, quod in iſto
caſu poteſt licite iuramentum recuſari, niſi cre-
ditor velit ſuper vtroque deferre, ſcilicet ſuper
mutuo, & ſuper reſtitutione, & idẽ tradit *Alc.
in l. 1. §. ſi quis ſimpliciter n. 20. ff. de verb. oblig.* Ve
rum hæc diſtinctio, licet prima fronte arrideat,
tamen omnibus non ꝓbatur. Nam *Io. Fab. &
& Gomeſ. in d. §. ſi quis poſtulante aduerſario. inſt. de
act. & alij, quos refert Boer. d. deciſ. 243. n. 5.* indi-
ſtinctè tenent actorẽ iuramentum deferentem,
debere in totum confeſſionem acceptare, etiãſi
ſuper eo ꝙ pro iurante facit, iuramentum non
detulerit, quod & ſentire videtur *Menoch. d. caſ.
93. nn. 25. & 26.* Vbi id extendi ait à nonnullis,
vt ꝓcedat, etiamſi extaret ſtatutum diſponens,
reſpondendum eſſe ſimpliciter ꝑout iuramen-
tum delatum eſt.
12 Quarta & poſtrema diſtinctio eſt, quod aut
contra qualitatẽ vel circunſtantiã annexã con-
feſſioni militat aliqua præſumptio iuris, & tũc
poteſt diuidi, & pro parte acceptari: aut vero
nulla militat prçſumptio, & tunc ſiue confeſſio
contineat vnũ factum qualificatum, ſiue duo
aut plura facta, dummodo ſint connexa & de-
pendentia, non põt diuidi; ſi autem contineat
facta omnino ſeparata, & non connexa diuidi
põt, & pro parte acceptari. Hęc diſtinctio videtᷓ
eſſe de mente *Bart. in d. l. Aurelius. §. item quæſiit.
ff. de lib. legat. & Panor. in c. bonæ memoriæ 2. n. 31.
ext. de poſtul. præl. & in c. cum veniſſent. n. 7. & 12.
ext. de inſtitutionib.* cæteriſq; eſt longe perfectior,
ex quo alię nõ cõcludũt niſi in cauſis ciuilibus,
hęc autᷓ & in ciuilibus, & in criminalibus. Et eã
cõem eſſe teſtanᷓ *Maran. in ſua prax. p. 6. tit. de cõ-
feſſ. n. 27. Ant. Gabr. cõcl. l. 7. tit. de criminalib. concl.
19.*

19. *Alex.conſ.39.n.3. vol. 7. Plotus tract.de in lit. iurand.§.39 n. 1.& late Caualc.deciſ.27.n.88.circa med.in 2 p. qui: quid dicat Tho. Triuiſ. cauſar. crim. lib.2.deciſ.46.n.31.* Prior pars huius diſtinctionis probat multis authoritatibus,& exemplis; quæ huc referre volui,vt cum caſus ſimiles euenient,quid iudicandum ſit,videre poſſimus.

Et primo in ciuilibus,probatur *autho. tex. in l.inter ſtipulantem.§.ſi Stichū.ff. de verb. oblig.quē tex.allegat gl.in d.l.ſiquidē.C.de except.* Vbi ſi actor ponat de Sthico ſibi debito,reus autē confiteatur Stichum ꝓmiſiſſe,ſed non ſenſiſſe de illo, eius confeſſioni,qua ſe ꝓmiſiſſe dicit,credit̃, reiecta alia parte,qua dixit ſe non ſenſiſſe de illo. Ratio eſt, quia is q dicit ſe non ſenſiſſe de illo, pre-
13 ſumptionem habet contra ſe. Pluralitas enim ꝑſonarum & preſertim nominis ꝓprij,non preſumitur,vt docuit *Bart.in l.ſi quis ſeruū. §.ſi inter duos.ff de legat. 2. Ita eleganter adnotauit Menoch. d.caſ. 93. num. 31.*

Secundo ꝓbatur *auth.gl.in l.2.C.de donat.ant. nup.quam probant Cyn.Bald.& alij ibid.* Vbi ſi cõditione ſine cauſa,peto à te rem meam q̃ iniuſte detines, & interrogatus nonne tibi eã tradiderim,ob cauſam quæ deinde ſequuta non ſit: tu reſpondeas me tibi eam dediſſe , ſed pure, & ſimpliciter, hæc confeſſio poterit diuidi , & acceptari in eo quod dicis te eam recepiſſe à me, ſed in eo ꝙ dicis purè & ſimpliciter hoc tibi nõ ꝓderit,niſi probes. Ratio eſt,quia militat preſumptio iuris aduerſus hoc dictum : ſiquidem
14 donatio nunquã præſumit̃, *l. cum de indebito. §. 1. ff. de prob.* niſi forte coniunctio perſonarum aliud ſuadeat *iuxta l.procula. ff. eod. tit. ita tradit Ant. Gabr. d. concl. 19. n. 3.*

Tertio probatur *auth. Burſ. in conſ. 53.n.18.& 19.vol.1.* Vbi aduerſus conductorem qui faſſus erat ſe recepiſſe arbores,ſed eas fuiſſe ſiccas:reſpondit,ꝙ cõfeſſio illa poterat diuidi,& ꝓ parte,non in totum,acceptari p locatorem;qa pro eo erat præſumptio ꝙ arbores erant virides , ex quo tales erant qñ fuerant conſignatæ conductori.Cùm enim mutatio non præſumat̃,præſumuntur virides , & non demortuæ, præſertim in tam breui tempore.

Quarto confirmatur *auth.Alex.conſ.2.n. 22. vol.1.quē refert,& ſequitur Menoch.d.caſ.93.n.36* vbi ait, quod ſi confiteat̃ aliquis mutuo accepiſſe centum à Sempronio,ex qbus dicat ſe qnquaginta reſtituiſſe,& conſtet eum fuiſſe debitorem ꝓ alia ſumma ipſi Sempronio,cui adſtrictus erat grauiori obligatione, ita vt preſumptio ſit,hæc quinquaginta fuiſſe in grauiorē cauſam ſoluta, *iuxta l.in his ff.de ſolu.* vel alia ſimilis extet preſũptio cõtra cõfitentē. hoc caſu cõfeſſio acceptari poterit ꝓ parte, & ꝓ parte reijci.

Quinto accedat *author.Crauet.conſ. 150.nu.5.* vbi reſpondit,confeſſionem illius q dixerat aduerſarium poſſidere, ſed poſſeſſionem illius eſſe inutilem & vitioſam,poſſe diuidi & ꝓ parte acceptari quia præſumptio iuris eſt contra confitētē, ex quo de iure poſſeſſio oĩs præſumit̃ iuſta
15 & legitima, *l.merito, ff. pro ſoc.* In criminalibus autem ꝓbatur hæc prior pars diſtinctionis authoritate *Bar.in d.l.Aurelius.§. item quæſiit.ff. de lib.legat.& aliorū, quos late cõmemorat Ant. Gabr. d.concl.19.in prin.& Iul.Clar.ſent.lib.5.§.fin.q.55 verſ.poſſet quoque reus.* qui dicunt ꝙ homicida q confeſſus eſt occidiſſe hominē ad ſui defenſionem , põt ex tali confeſſione condẽnari. Poteſt enim talis confeſſio ꝓ parte acceptari, & ꝓ parte ſperni, ex quo præſumptionem contra ſe ha-
16 bet.Qui enim occidit,vulnerat,aut quidquam facit ad læſionē tertij, in dubio præſumit̃ id facere doloſe,& animo offendendi, *l. 1.C.de ſicar. l.illud.ff.de inreiur.* Idem iuris eſt de eo qui fatet̃ ſe dixiſſe verba contumelioſa,ſed non animo iniuriandi : nã ſtat̃ ſuæ cõfeſſioni contra ſe, & nõ credit̃ illi quoad iſtam qualitatem, niſi eam ꝓ-
17 bet,ex quo de iure,dicens verba iniurioſa preſumit̃ habere animum iniuriandi,*l.ſi non conuicij. C de iniur.* Bene verum eſt tñ, quod is qui con-
18 demnat̃ ex tali confeſſione, non debet puniri pœna ordinaria,ſed mitiori, ſi aliter nõ conſtet de delicto q̃ ex ſua confeſſione , vt communem teſtantur *Iul.Clar.& Ant.Gabr.vbi ſup.quibus accedunt Oſaſc.deciſ.60.n.9.Decia.conſ.80.n.36.vol. 3.Ioſeph.Ludou.dec.Lucenſ.19.& Ant.Theſſaur.de-*
19 *ciſ.13.n.6 & 7.* vbi caſum notabilem adfert. An autem ex tali confeſſione poſſit torqueri reus, vide *Alc.in d.l.1.§.ſi quis ſimpliciter.n.22.& ſeq. ff de verb.oblig.& Foller.in ſua prax. crimin. p.3.in verb.& confitetur.& Ioſeph.Ludou.vbi ſup.nu.10.* vbi tenent quod ſic,licet hoc Iul.Clar.reprehēdat vbi ſup.*poſt Tho. Ferrat.cautel. 5.* hoc etiã reprehendit *Tho.Triuiſ. lib.2. Deciſionum Venetarū Dec.35.n.34. 35.& 36.* Ex his dubia ſemp apud me fuit opinio *Alex.in conſ.80.n.5.vol.7.* licet ei aſſentiri videat̃ *Tiraq. in tract.de retract. conuent. in fi.tit.n.9.* Ait.n. Alex.quod ſi poſt ſpõſalia de futuro, ſponſus ſponſam carnaliter cognoſcat, & deinde fateatur eam compreſſiſſe, ſed animo adimplendi carnale deſiderium, nõ aũt animo eam in vxorem ducendi; tñ ſi de tali copula nõ conſtat niſi per confeſſionem viri, talis confeſſio non põt ſeparari , ſed aut in totũ acceptari, aut in totũ ſperni. Videt̃ enim hæc deciſio omnino contraria huic receptæ diſtinctioni : nam aduerſus hunc ſic confitentem militat oĩs præ-
20 ſũptio. Is enim q fidem dedit mulieri ſuper futuro matrimonio,ſi deinde carnaliter eam cognoſcat,preſumitur id feciſſe animo contrahēdi matrimonij; vt habetur *in c. is qui fidem extr. de ſponſ.& matr.* alias eſſet delictũ, quod in du-
21 bio non præſumitur,*l.merito ff. pro ſoc.* Itē actus ſubſequens preſumitur ſemper factus in execu-

D tio-

tionũ prioris. Alc.in tra.de præſ.reg.2.pſu.24.
Vnde,cũ multiplex hic militet pſumptio aduer
22 ſus hanc confeſſionem,videt eam poſſe diuidi,
& ꝓ parte acceptari,ſaltem in foro iudiciali,in
quo ſemper pro matrimonio præſumendũ eſt,
licet in foro pœnitentiali aliter concludendum
eſſe admittamus,vt docemur *ex cap.tua nos.ext.
eo.tit. de ſponſal. matrim. faciunt quæ tradit Didac.
Couar.in epit.de ſponſ.c.4.1.p.§.1.n.2.3.& 9.f.mi
bi 169.* Et hæc de priori parte diſtinctionis ſatis.

Poſterior vero pars illius probatur in ciuili-
bus,*auth. Alex.in d.conſ 87.lib.1.verſ.& ideo.* vbi
ait,quod ſi cõfiteor me tibi promiſiſſe decẽ, vt
tu mihi dares librũ,nõ potes acceptare confeſ-
ſionem in ea tm̃ parte,in qua dixi me promiſiſ-
ſe decẽ,niſi totũ acceptes,ex quo nulla eſt præ-
ſumptio cõtra me;nec refert(inquit)an confeſ-
ſio hic qualificata ſit facta in vno capitulo, an
in duobus, & hanc doctrinam probat *Menoc. d.
caſ.93.n.21.& 22.idem tradit Card.Zabar.in c. bo-
n.e.col.2.de poſtul. prælat.* vbi ponit exemplũ de
eo qui ſic rñdet. Fateor me recepiſſe decẽ à te q̃
tu mihi debebas,vel:Fateor me promiſiſſe tibi
centum,ſed promiſi,vt ires pro me Romã. Idẽ
quoq. probat ex Alciat.reſ.434.vbi loquitur de
muliere q̃ confeſſa erat ſe vitum accepiſſe, & ei
fidẽ futuri matrimonij promiſiſſe, ſed ſub con-
ditione, ſi patri placeret. Cum.n.huiuſmodi
confeſſiones ſint de re oĩno veriſimili, nec vllã
præſump.habeant contra ſe,cumque ſint de re-
bus connexis,ideo diuidi non poſſunt.

In criminalibus autẽ probatur hæc poſterior
pars diſtinctionis authoritate *Grat. conſ. 151.
vol.2.quẽ refert Ant.Gabr.d.concl.19.n.10.* Rñ-
dit enim Grat.quod confeſsio illius non põt di
uidi qui dixit: Fateor me expendiſſe monetam
23 falſam, ſed tunc tpis ignorabam an eſſet falſa.
Probatur ẽt *auth. Rim.iun.conſ.683.n.30. & 31.*
vbi quoque rñdit confeſſionẽ illius diuidi non
poſſe,qui faſſus erat dediſſe belletum filiæ cuidã
vt faciem pulchriorẽ redderet, non autẽ vt pa-
trẽ venenaret.Cum.n.expendere monetã,& da
re belletum mulieri, non ſint de genere malo-
rum, & ob id confitens non habeat præſump-
tionem contra ſe,non poteſt ſcindi huiuſmodi
confeſsio,ſed tota debet acceptari.

Aliud autẽ dicendum eſt qñ agit̃ nõ de qua-
24 litate adiecta,aut de factis cõnexis, ſed de factis
oĩno diuerſis & ſeparatis. Nã tunc,nulla habi-
ta rõne an extet præſumptio pro confitente, an
nõ,regula eſt diuidi poſſe confeſsionẽ & ꝓ par
te acceptari *,gl.in d.l.ſiquidẽ C.de excep. vbi Odoffr.
Bal.Ang.& Sal.hoc dicãt eſſe cõiter receptũ per tex.
in d.l.publia.§.fi.ff.depoſ.* Exempligratia ſi confi
teor me accepiſſe à te mutuo centũ,ſed dicã me
poſtea ſoluiſſe, vel te mihi feciſſe pactum de nõ
petendo, cõis certe hoc in caſu opinio eſt con-
feſsionẽ poſſe diuidi. Vr̃ enim continere duo fa-
cta oĩno ſeparata,quicquid dicat *Surd. dec.258.
n.11.& 12.* vnum ſcilicet,de mutuo facto a te mi
hi, aliud vero de ſolutione à me facta tibi: vnũ
reſpicit perſonã rñdentis,aliud vero perſonã in
terrogantis,vtrumq. tñ diuerſi tpis, & diuerſi
effectus. Ita concludunt Iaſ.*in d.l.manifeſtæ.ff.de
iureiur. Alc.in d.l.1.§.ſi quis ſimpliciter.n.20.ff.de
verb.obl.Cepol.cautel.60. & 136.& cõem teſtantur
Boer.d.dec.339.Emanuel Soar.recept.ſent. in verb.
confeſſio.& Natt.conſ.395.n.1.& ſeq.*

Nec hic obſtat reſponſum Signorol. de Ho-
mod.& Fulg.impreſſum poſt cõmen.Cepol.de
fer. fug. quo cõcludunt cõfeſsionẽ factã in hũc
modum [Recepi a te centũ,ſed poſtea ſolui,vel
feciſti mihi pactũ de non petendo,vel liberatio
nẽ] non poſſe diuidi. Nam loquuntur in caſu
ſtatuti, quo cauebatur ſtandũ eſſe iurõ eius cui
defertur,in oĩbus,& per oĩa,tã ſuper facto prin
cipali,q̃ quibuslibet alijs dependentibus,& fa-
cientibus ad negotium,vt patet ex initio illius
reſponſi, nos aũt hic loquimur de iure cõi. Ita
declarat *Alc.in d.l.1.§.ſi quis ſimpliciter. nu.21*

Habes igitur ex hac diſtinctione, quod in fa
ctis ſeparatis admittitur diuiſio confeſsionis, ĩ
factis vero connexis, aut in confeſsione quali-
ficata non admittitur,præſertim ſi nulla ſit pręſ
ſumptio contra confitentẽ. Verum qm̃ magna
eſt dubitatio quidnã vere dicatur connexũ,hãc
diſtinctionẽ non ita abſolutè ſequendã eſſe cen
ſeo,quin iudicis arbitrio aliquid committatur.
25 Ita.n.plerumq.cenſuit Senatus noſter cum ca-
ſus cõtingeret: qui quidem aliquãdo iudicauit
a confeſſionẽ hanc[Recepi,ſed poſtea reddidi,
vel ſolui] non poſſe diuidi, ſed aut in totũ ac-
ceptari debere,aut in totũ reiici,idq; ex quali-
tate facti & perſonæ rñdentis,qñ præſertim age
bat de modica quãtitate,& qñ talis confeſſio fa
cta erat per ruſticũ ſimplicẽ & minime aſtutũ
aut per virũ eximiæ probitatis, & integritatis,
qui veriſimiliter nõ eſſet falſum quid piam alle-
gaturus. Ita ẽt nuper iudicauit Senatus Man-
tuanus, vt poſt hæc ſcripta reperi apud *Io. Petr.
Surd.d.dec.258.& facit ad hoc tex.in d. l. publia. §.
fi.ff depoſ.ibi [Iudicem ęſtimaturum] Item l. iuſiu-
randũ & ad pecunias,§.ſi de qualitate. ff. de iureiur.*
Vbi ſi de qualitate iurĩ fuerit inter partes dubi-
tatum,conceptio eius in arbitrio iudicãtis eſt.
Facit ẽt doctr.*Soc.in l.1.n.8.ff.de vulg.& Ang.in
§.item ſi quis poſtulante aduerſario inſt. de act. quos
refert Boer.dec.243.n.3.& dec.339.n.4.circa me-
dium.* Aiunt enim iudicẽ hoc arbitrari debere
qualitate perſonarũ rei iurantis & actoris defe-
rentis;*his adde & Alc.in d.l.1.§.ſi quis ſimpliciter
n.22.de verb.obl.* qui dicit hanc qõnem eſſe pun
ctũ pro amico & in arbitrio iudicãtis eſſe. Eius
26 eſt enim arbitrari quid ſit connexũ & quid ſe-
paratum,cũ illud iure definitũ non ſit, ut latè
tradit *Menoc.de arb.iud.caſ.95.* Et hæc ſit prima
de-

Digitized by Google

declaratio huius poſterioris diſtinctionis.
Alia declaratio ſeu limitatio eſt, vt locũ non
habeat, qñ aduerſarius illius, qui ſic confitetur,
27 vult probare contrarium. Qualificatio enim
qualiſcumq; ſit adiecta confeſſioni aut reſpon-
ſioni, probationem contrariã non excludit. Vn
de ſi petã centum, quæ mutuo tibi dedi, tu autẽ
confitearis mutuũ, ſed dicas te illud reſtituturũ
promiſiſſe ſub condõne, poſſum dicere, accep-
to iſtã confeſſionẽ me mutuo dediſſe centũ, ſed
volo probare nullã fuiſſe cõdõnem teſtõni ad-
iectã. ita eleganter adnotauit *Menoc. poſt Bal. Iaſ.
& alios, in d. caſ. 93. n. 33. 34. & 35.* Vbi idẽ dicit
de eo qui interrogatus an debeat 100. rñdit, de-
beo quinquaginta tm: nã ea cõfeſſione vti põt
creditor ad ſui commodũ, vt quinquagintã cõ-
ſequatur, nec prohibetur ex hoc reſiduũ petere, ſi
probet. Quod. n. dicimus confeſſionẽ qualifica
28 tam non poſſe diuidi, præſertim ſi nulla ſit præ-
ſumptio cõtra cõfitentẽ, non eo reſpicit, vt veli-
mus dicere, toti confeſſioni credendum eſſe, in
commodũ confitentis, nulla admiſſa probatio-
ne in contrariũ. Scimus enim confeſſionem re-
gulariter non ꝓbari pro confitente, *l. de ætate. §.
ſi quis cum hæres, ff. de interrog. act. & ibi Doc.* Sed
eo tẽdit, vt concludamus, aduerſarium nõ poſ-
ſe intentionem ſuam fundare in aliqua parte
confeſſionis, reiecta altera, niſi paratus ſit pro-
bare id quod eſt fundamentũ ſuæ intentionis,
29 perinde ac ſi nihil omnino confeſſum eſſet. Ex
eo enim non põt quis iuuari quod nixus eſt im
pugnare, *c. ex eo. de reg. iur in 6. & faciunt quæ in
terminis confeſſionis non acceptatæ tradunt Menoch.
conſ. 310. n. 24. & Cranet. conſ. 175. n. 5.*
a. Arreſto die 11. vel 13. Nouẽbris 1599. in-
ter Philippum Bruauder appellantem, & Ioan-
nes Vilers appellatum: & poſtea etiam arreſto
15. Octobris eiuſdẽ anni inter alios litigantes.

DECISIO XIII.

Vxore ante maritum moriẽte, an teneatur eius
hæres, vt ab onere æris alieni conſtante ma-
trimonio cõtracti ſeſe eximat, q̃ſtus & lucra
repudiare, ſicut ipſa vxor ex cõſuetudine te-
neretur, ſi marito ſuperuixiſſet.

SVMMARIA.

1 *Societas inter coniuges conſuetudine introducta.*
2 *Societatis coniugalis effectus.*
3 *Vxore ante virũ moriẽte, an hæres ipſius teneatur re-
nũciare ſocietati, vt ab æris alieni nexu ſeſe eximat.*
4 *Vxor ſuperſtes viro, cur potius teneatur renunciare,
quam eius hæres.*
5 *Vbi diuerſa ratio, diuerſum ius eſt ſtatuendum.*
6 *Vbi maius periculum, ibi cautius eſt agendum.*
7 *Coniunctus præſumitur ſcire facta coniuncti.*
8 *Hæres non debet eſſe melioris conditionis quam is in
cuius locum ſuccedit.*
9 *Renunciandi onus eſt perſonale.*
10 *Perſonalia immutantur mutatione perſonæ.*
11 *Hæres quandoque melioris eſt conditionis quam de-
functus.*
12 *Hæredes magiſtratuum non tenentur de negligen-
tia tutorum.*

HOc ex antiquo more & inueterata conſue
tudine introductum eſt, tam apud nos,
1 quàm apud alias pleraſque nationes, vt inter
coniuges tacita quædã cenſeatur contracta ſo-
cietas, nempe inter nobiles, mobilium & con-
quæſtuum ſimul, inter plebeios vero, immobi-
lium tantũ conſtãte matrimonio quæſitorum,
vt patet ex *art. 2. & 4. conſuet. huius Comit. Burg.
tit. de coniugatis.* Quod ita cõiter intelligitur, ni-
ſi pactis dotalibus inter coniuges aliter conue-
nerit, *arg. l. ſocietate, C. de ſocietat. & l. ex more, §. ſi
conuenerit. C. de pact. conuent.*
2 Huius autem ſocietatis rõne, ſicut lucra facta
conſtante matrimonio, ſiue per vtrumque, ſiue
per alterum ex coniugibus, veniunt diuidẽda,
ſic & omne debitum contractũ conſtante eodẽ
matrimonio per eoſdem ſolui dẽt, vt eadẽ ſit rõ
damni quæ & lucri, vt patet *ex art. 6. eiuſdem
conſuet. eod. tit.* Imo ſi ſolus maritus debitum cõ-
trahat, vxor nihilominus tenetur ad dimi-
diam partẽ, nec ab illius obligationis nexu vl-
lo modo liberatur, niſi expreſsè renunciauerit
huiuſmodi lucris & conquęſtibus, iuxta formã
præſcriptam in artic. penult. d. conſuetudinis,
hoc eſt ꝑſente iudice, notario, & teſtibus, ſtatim
poſt mortem mariti, & antequam illius cada-
uer è propria domo extrahatur.
Verum dubitatũ ſæpiſſime, an ſi vxor præmo-
3 riatur viro, ita vt poſt mortem viri renunciare
non poſſit dictis lucris, hæres illius remaneat
adeo obnoxius huic oneri, vt etſi paratus ſit ab-
ſtinere à lucris, teneatur nihilominus ad mediã
partẽ iſtorũ debitorum, si poſt mortem viri re-
nũciationẽ non fecerit. Dubium iſtud mouet,
ſed non reſoluit Chaſſa. in conſue. Duca. Burg.
tit. de iuribus coniugatorum. §. 19. in verb. re-
nunciationem facere. Apud quẽ cũ rationes in
vtrãq. partẽ videre poſſis, ſufficiet hoc loco pau
cis admonere, longe aliã eſſe rationẽ hui⁹ caſ⁹,
quã illius cuius meminit conſuetudo ĩ d. ar. pe.
4 Nam qñ vir ꝑmorit, vxor ſuperſtes q̃ rema-
net in domo mariti, q̃ in manibus hẽt oẽm ip-
sius domus ſupellectilẽ, aurũ, argentũ, pecuniã
numeratã, inſtr̃a siue documenta rerũ acquisi-
tarũ; & alia huiuſmodi: cui deniq. capſę, loculi,
arculæ, ciſtellæ, & ſcrinia mariti ſunt reſerata &
aperta, maiorẽ profecto in rebus mariti graſſan
di occasionem (si hoc facere velit) habere vide-
tur, quam hæres ipsius haberet, si ipſa viro præ
5 mortua fuiſſet: nam iſto caſu vir ſuperſtes re-
bus ſuis adeſſe poſſet. Vnde cum diuerſa sit ra-
tio inter vnũ caſum & alium, quod in vno ſta-

tuitur non debet trahi ad alium, *arg. l. illud. ff. ad leg. Aquil.* Sed vbi maius periculum, ibi cautius
6 eſt agendum, *l. 1. §. ſed & ſi quis. ff. de Carb. edict.*

Ex hinc factũ eſſe opinor, vt tam breue tẽpus ſtatutum ſit à noſtra conſuetudine ipſi vxori ſuperſtiti, intra quod niſi expreſſe renũciet lucris & conquæſtibus, præſumenda eſt ſe ijs immiſcuiſſe, & tanquã particeps lucrorũ, debitis ſeſe obſtringere voluiſſe, præſertim quod ea debita non præſumatur ignorare, cũ coniũctus præſumatur ſcire facta cõiũcti, *l. octaui. in fi. ff. unde cog.* de
7 eius autem hẽde nihil penitus dictũ ſit. Cum enim hæc ratio in hẽde præmorientis vxoris omnino ceſſet, & locum ſibi non vendicet, merito profecto alio iure cenſendus eſt hæres, quam ipſa vxor, in cuius locum ſuccedit.

Ideoq; cum caſus iſte incidiſſet in dubium coram hoc Senatu, iudicauit neceſſarium non eſſe hẽdi vxoris prædefunctæ, renunciare huic participationi lucrorum, iuxta formã à conſuetudine ipſi vxori præſcriptam, vt ab onere dimidiæ partis debitorum ſeſe liberaret, ſed ſatis eſſe, ſi ſe ab his lucris abſtineret. Cum enim quidam minores 25. annis, tanquã matris hẽdes, cum patris (qui ad ſecũda vota migrauerat) hæredibus bona acquiſita conſtãte illo primo matrimonio diuiſiſſent, eaque ratione oneri debitorum ſeſe aſtrinxiſſent, quæ quidem debita lõgè ſuperabant valorẽ dictorũ cõquæſtuũ, iudicauit Senatus, hos minores in integrũ eſſe reſtituẽdos tamquam læſos, non quidem ex eo quod non renunciaſſent lucris ſtatim poſt mortem viri (hoc enim facere non tenebantur) ſed ex eo quod à lucris non abſtinuiſſent. *a*

Nec eſt quod aliquis obijciat abſurdum videri quod vxor teneatur expreſsè renunciare,
8 hæres autem illius ad id non teneatur. Cùm tñ de iure non debeat hæres melioris eſſe condõnis; quam is in cuius locum ſuccedit, *l. aliud. §. fin. l. in oĩbus officijs, §. fi. l. qui in ius. ff. de reg. iur. & c. is*
9 *qui in ius. de reg. in 6.* Nam rñdetur onus renunciandi iuxta formam à conſuetudine præſcriptam, eſſe ſolũmodo iniunctum perſonæ ipſius vxoris, adeo vt videatur eſſe quid perſonale.
10 Perſonalia autem immutantur ex mutatione perſonæ, *vt docet Cagnol. in d. l. is qui in ius. n. 3. ff.*
11 *de reg. iur.* Nec eſt abſurdum hẽdem hoc in caſu melioris eſſe condõnis, quã fuiſſet defuncta cui ſucceſſit: nam hoc plerumque ſit ex diuerſitate
12 rationis, vti videmus in hæredib⁹ magiſtratuũ; qui quidem magiſtratus, etiamſi ob negligentiam tutoris in omne periculum teneantur, tamen non ſimiliter tenentur eorum hæredes, ſed ipſorum in hoc melior eſt conditio, quam defunctorum ſi viuerent non foret, *ut docet Pet. Fab. in d. l. aliud eſt vendere. §. abſurdum, ff. de reg. iur. per tex. expreſſ. in l. non ſimiliter. ff. de magiſtrat. conueniend.*

Arreſto 16. Octobris 1599. inter Dominos de Creſſia ſupplicantes contra Dominam eorũ ex ſecundis nuptijs ſororem.

DECISIO XIV.

Ad edictum 215. de contractibus minorum, & de illius intellectu & limitationibus.

SVMMARIA.

1 *Edictum de contractibus minorum quid contineat.*
2 *Edictum quoad contractus filiorumfamilias iuri communi non derogat.*
3 *Filiusfamilias ex omnibus cõtractibus à ſe geſtis obligatur, excepto mutuo. & n. 4. & quare. n. 5.*
6 *Edictum de contractibus filiorum familias extendit diſpoſitionem Macedoniani Senatuſconſulti. & num. 21.*
7 *Iuueniles calores ſunt coarctandi.*
8 *Edicti limitatio vt non habeat locum in contrac. matrimonij.*
9. 10 *Filiusfamilias an contrahere poſſit matrimonium ſine conſenſu parentum.*
11 *Statuta laicorum circa ſubſtãtiam matrimonij nullius ſunt roboris.*
12 *Filiusfamilias poteſt monaſterium ingredi ſine conſenſu patris.*
13 *Patria poteſtas ingreſſu religionis ſoluitur.*
14 *Filiusfamilias poteſt quaſi contrahere.*
15 *Argumentum à contractibus ad quaſi contractus quomodo procedat.*
16 *Filius familias poteſt adire hæreditatem ſine conſenſu patris.*
17 *Filiusfamilias an ſtare poſſit in iudicio ſine conſenſu patris, & n. 18.*
19 *Filiusfamilias poteſt cõtrahere vt procurator alterius*
20 *Macedoniano quibus caſibus non ſit locus.*
22 *Minor non poteſt contrahere ſine curatoris authoritate.*
23 *Nec cum curatoris authoritate in quibuſdam caſibus.*
24 *Minor non poteſt donare immobilia ne quidẽ cũ conſenſu curatoris.*
25 *Minoris contractus an iuramento firmetur. & n. 26*
27 *Statutum ſimpliciter diſponens de aliquo actu, non intelligitur de actu iurato.*
28 *Iuramentũ non confirmat contractum minoris quãdo contractus prohibitus eſt à lege ob fauorẽ publicũ.*
29 *Lex vel ſtatutum quãdo dicatur aliquid prohibere in fauorẽ publicũ principaliter, uel in conſequentiam.*
30 *Publice intereſt ne quis re ſua male vtatur.*
31 *Iuramentum ſimulato contractui, nec formam, nec vires addit.*
32 *Iuramentum non ligat niſi tres habeat comites:*
33 *Iuramentum impuberis contractum non confirmat.*
34 *Impuberis nullum eſt animi iudicium.*
35 *Impubes doli capax an ligetur iuramento.*
36 *Alienatio bonorum minoris an firmetur iuramento.*

Con-

37 *Contractus minoris curatorem non habentis firmatur iuramento.*
38 *Minor curatorẽ habens pupillo & prodigo cõparatur.*
39 *Iuramento contractus prodigi non firmatur.*
40 *Lex prima, C. ſi aduerſ. donat. declaratur.*
41 *Doarium & iocalia nunc vice donationis propter nuptias funguntur.*
42 *Matrimonia non debent eſſe venalia.*
43 *Iuramentum præſtitum per errorem nõ confirmat contractum.*
44 *Iuramentum non firmat contractum minoris ſtante enormiſſima læſione.*
45 *Iuramentum non debet eſſe vinculum iniquitatis.*
46 *Dolus ex propoſito & dolus re ipſa æquiparantur.*
47 *Iuramentum non ligat quando interuenit dolus ex propoſito.*
48 *Filijfamilias contractus an firmetur iuramento.*
49 *Filiusfamilias non poteſt, nec expreſſe, nec tacite renunciare exceptioni Macedoniani S. C.*
50 *Iuramentum, quod ſeruari poteſt ſine præiudicio ſalutis æternæ, ſeruandum eſt.*
51 *Patris intereſt habere filium locupletem.*
52 *Filiusfamilias ſui iuris effectus, tenetur iuramento ſuo ſatisfacere ſi poteſt.*
53 *Iuramentum non firmat contractum in præiudicium tertij.*
54 *Contractus aliquando iuramento non firmatur, & tamen compellitur iurans ad obſeruantiam iuramenti.*
55 *Confirmans licet ceſſet, non tamen ceſſat confirmatũ.*
56 *Differentia inter contractum minoris, & contractum filijfamilias.*
57 *Macedonianum non tam in fauorẽ filijfamilias, quam in fauorem patris introductum eſt, & in odium creditorum.*
58 *Fauori ſuo vnicuique renunciare licet.*
59 *Minor mercaturam exercens poteſt ſe obligare ſine curatore.*
60 *Filiusfamilias mercaturam exercens recte obligatur.*
61 *Minoris contractus poteſt ratificari eo maiore facto.*
62 *Filiusfamilias ſui iuris effectus, debitum agnoſcens, tenetur.*
63 *Ratihabitio tollit omne nullitatis vitium.*
64 *Actus agentium non debent operari vltra eorum intentionem.*
65 *Minor in cauſa dotis poteſt ſe obligare ſine curatore.*
66 *Statutum generale nunquam comprehendit cauſam dotis.*
67 *Minor captiuus recte obligatur pro ſe liberando.*
68 *Minor an obligetur ex quaſi contractu ſine curatore.*
69 *Minor curatorem non habens an rectè obligetur. & num. 70.*

MVltas ſane lites obſeruaui, tum poſtquam in Senatorium ordinem cooptatus ſum, tum etiam dum adhuc in foro cauſas agẽs aduocati munere defungerer, quarũ deciſiones oĩno pendebat ab illius edicti interpretatione, quod nos edictum de minoribus appellamus. Ideoq; cum quaſdam ex illis deciſionibus hic obiter adnotare ſtatuerimus, non erit ab inſtituti noſtri ratione alienum, pauca quædam interſerere, quæ ad illius edicti declarationem conferre videntur.

Edictum illud (*quod eſt 215. & repetitum innenitur inter antiquas huius Comitatus Burgundiæ conſtit art. 575. ſub tit. Des traittez faicts auec les fils*
1 *de famille & mineurs.*) hoc in effectu cõtinet, ne-
mini licere, filijsfamilias, aut minoribus ſub po
teſtate, & authoritate tutoris vel curatoris con
ſtitutis, pecunias, vel quidquam aliud credere,
aut cum illis vllo modo contrahere, ſine volun-
tate, conſenſu, & authoritate parentum quo
ad filiosfamilias, & tutorum vel curatorũ quo
ad minores; idque tum ſub pœna perpetuę per-
ditionis rei illius, de qua cum eis cõtractũ erit,
tum etiam ſub pœna arbitraria. Et hi quidẽ cõ-
tractus ſic initi cum filijsfamilias & minorib',
ſine conſenſu parẽtum aut curatorum, nullius
oĩno valoris atque momenti eſſe in perpetuum
iubentur & declarantur. Adeo vt ex ijs nulla pe
nitus competat actio aduerſus eos, ne quidem
poſtquam ſui iuris, vel maiores effecti ſunt. Cũ
igitᷓ diſponat edictum, tam de contractibus mi
norum, quàm de cõtractibus filiorumfamilias,
de vtriſque ſeparatim agendum eſt. Et primo
2 quidem quod ad filiosfamilias attinet, edictũ
iſtud iuri cõi non derogat, ſed illud tantum-
modo conſtringit atque coarctat. Iure ſiqui-
3 dem communi filiusfamilias regulariter ex om
nibus contractibus à ſe geſtis, tanquam pater-
familias, efficaciter obligatur, *l. filiusfamilias, ff. de actio. & obl. l. iam ex contractibus. ff. de iud.* Nec
4 quidquam excipit ius commune præter mu-
tuũ, quod Senatuſconſulto Macedoniano, ado-
leſcentibus filijsfamilias ideo fieri prohibetur,
5 tum ne pecuniæ creditum ſit adoleſcẽtibus in-
ſtrumentum ad omnẽ luxum & nequitiam, tũ
denique ne ęre alieno obruti filijfamilias, in pa
rentum necem quid machinẽtur, & ante diem
patrios in annos inquirant, *ut patet ex l. 1. & tot. tit. ff. & C. ad Senatuſconſ. Maced.*

Quod cùm non adeo timendum eſſe videret
in alijs contractibus, puta in emptionibus, ven-
ditionibus, permutationibus, & alijs ſimilibus
quibus res commutantur (quia etiam quæſtui
& lucro huiuſmodi cõtractus filio eſſe poſſunt)
Senatuſconſ. Macedonianum mutuam tm̃ pe-
6 cuniã prohibuit, non aũt cæteros contractus, *l. 3. §. is autem ſolus. ff. ad Maced.* Senatus vero no-
ſter, cùm ſubinde (creſcente hominũ malitia)
cõpertum haberet, ex alijs contractibus colore
quæſito, adoleſcentes quotidie decipi ab improbis fœneratoribus, mercatoribus, cauponibus, & alijs huius farinæ hominibus, qui dum flagitioſis artibus patrimonijs adoleſcentum

inhiant

Digitized by Google

inhiant & inſidiantur, eos miſere ſeducunt &
ad nequitiã trahunt, huic malo ſalutare reme-
diũ hoc edicto adinuenit, quo quidẽ Senatuſc.
Macedoniani diſpoſitionẽ (q̃ ad mutuã ſolum
pecuniã refert) ad oẽm contractus ſpeciẽ exten
7 dit atq. protraxit: melius eſſe ratus, coarctari iu
ueniles calores, ne cupidini dediti, triſtẽ ſentiãt
exitum, qui eos poſt diſperſum expectat patri-
moniũ, *l.fi.§.ipſum.verſ.melius, C.de bon. quæ lib.*
Verum licet edictum iſtud gñaliter & indiſtin-
ctè oẽs oĩno contractus irritos & nullos eſſe de-
cernat, qui cum filiosfamilias ſine conſenſu pa-
tris celebrãtur; limitatur tamen communiter,
& locum non habet in multis caſibus.

8 Et primo quidẽ, locum non hẽt in contractu
matrimonij; filiusfamilias.n. & filia abſque pa
rentum conſenſu matrimonium ritè contrahe
re põt, dummodo palã corã parocho, & teſtibus
id fiat iuxta formã *decreti Trident. de reform. matr.
ſeſſ.24.c.1.* non aũt clandeſtinè & occultè. ita
communiter receptum eſſe teſtanť *Cur. iun. conſ.
136.n.3. Didac. Couar. tract. de ſponſalib. p.2.c.3.§.
8.n.1. & ſeq. Viu. lib.1. opi.124. Menoc. conſ.69. n.
15.16. & Cæphal. (qui in eadem facti ſpeciẽ conſul-
uit) conſ.421.n.64. lib.3.* Quãuis.n. honeſtius ſit
9 exigere patris conſenſum ad matrimoniũ; eo tñ
non petito, contractus coniugalis nihilomi-
nus tenet, vt docet *ſacra Synod. Trid. d. c.1. de re-
form. matr. in princ.* vbi Anathemate dãnat, qui
falſo affirmant matrimonia à filijsfamilias ſine
conſenſu parentum contracta, irrita eſſe, & pa-
rentes ea rata vel irrita facere poſſe.

10 Non obſtat *§.1. inſt. de nupt. l. ea quæ patris, ff.
de ſponſalib. l. vidua. & l. in coniunctione, C. de nupt.*
quæ leges in ipſis nuptijs filiorũ, qui patriæ po
teſtati ſubſunt parentũ conſenſum exigere vi-
dent. Nã ut recte animaduertit Didac. vbi ſup.
leges illæ ad honeſtatẽ referunť, non quod ma-
trimonium ſine parẽtum conſenſu cõtractum
nullum ſit, vel ut inquit *Curt. iun. d. conſ.136.* in
materia matrimonii, cum ſit ſpiritualis, non
attenduntur leges ciuiles, ne quidem in ip-
ſo foro ciuili, ſed ius canonicum. Adde quod
11 ſtatuta laicorum, q̃ expreſſè aliquid diſponunt
circa ſubſtãtiã matrimonii, inhibendo vel pro-
hibendo illud, ubi eccleſia nõ prohibet, nullius
ſunt roboris atq. momenti, ut teſtantur oẽs, &
potiſſimum *Fel. in c.1. ext. de ſponſalib.* Vnde con-
ſequens fit iſtius edicti diſpoſitionẽ ad contra-
ctum matrimonii non poſſe extendi; cum, ẽtſi
de eo expreſſè loqueretur, nihil operaretur.

12 Limitatur ſecundo edictum iſtud, ut locum
non habeat in filiosfamilias monaſterium ingre
diente; etſi.n. per ingreſſum religionis ſeſe ſua-
que oĩa Deo dedicet, *auth. ingreſſi. C. de ſacroſ. ec-
cl.* atq. ita quodãmodo contrahere videatur, tñ
poteſt monaſteriũ ingredi ſine conſenſu patris.
13 Imo eo ipſo quod monaſterium ingreditur, à
patriæ poteſtatis vinculis eximitur, vt cõem
teſtatur *Iaſ. in l. in pupillari .n.9. ff. de vulg. & Pi-
nel. in 1.p.l.1.n.46. C. de bon. mat.*

14 Tertio limitať edictum, vt non habeat locũ
in quaſi contractu: etſi enim de iure, procedit
argumentum à contractibus ad quaſi contra-
ctus, vt latè docet *Euerard. in loco à contractib. ad
quaſi contractum n.1.* tamen (vt ipſemet fatetur)
15 hoc locum non habet quando diſpoſitio ſuper
contractu eſt odioſa, pęnalis, vel exorbitans à
iure cõi: tunc enim non extenditur ad quaſi
contractum. At diſpoſitio huius edicti quo ad
filiosfamilias attinet, vř eſſe talis. Non enim
tam in fauorem filiorumfamilias introductũ
eſt, quam in fauorem parentum, & in odium
fœneratorum, mercatorum, cauponum, & alio
rum huiuſmodi, qui flagitioſe adoleſcentes in
nequitiam adducunt, ſicuti de Senatuſconſul-
to Macedoniano dicitur *in l.1. ff. ad Macedo.* ibi
[*vt ſcirent qui peſſimo exemplo fœnerarent nullius
poſſe filijſfamilias bonum nomen expectata patris mor
16 te fieri.*] Ergo ad quaſi contractum non debet
extendi. Vnde conſequens fit, filium familias ſo
lum, & patre ignorante, poſſe adire hæreditatẽ
ſibi delatam, licet adeundo quaſi contrahat cũ
legatariis & creditoribus hæreditariis, *§. hæres.
Inſt. de obl. quæ ex quaſi contrac. naſc.* ita in ſpecie te-
net *Iaſ. in l. bonorum. col.2. in princ. C. qui admitt. &
faciunt quæ tradit Marant. in l. is poteſt. nu.146. ff.
de acq. hær. per tex. in l. fi. §. ſin autem. C. de bon. quæ
lib. & Euerar. in d. loco à contractib. ad quaſi cõtract.
n 2. circa fi.* vbi multorum authoritatib. probat,
quod ſi ſtatutum prohibeat mulierem contra-
here ſine conſenſu propinquorum, vel ſine alia
ſolemnitate requiſita per ſtatutum, poterit ni-
hilominus ſine tali ſolẽnitate hæreditatẽ adire.

17 Nec obſtat, quod regulariter filiusfamilias
in iudicio (in quo ẽr quaſi contrahitur, *l.3. §.
idem ſcribit. ff. de pecul.*) ſtare non poteſt ſine con
ſenſu patris; cum tamen ex identitate rationis
contrarium dicendum videatur, non obſtante
18 iſto ſtatuto. Nam hoc non ideo fit, quod hoc
ſtatuto prohibitum eſſe cenſeatur, ſed quod iu-
re expreſſo, cui nihil in hoc derogatur, ita cau-
tum ſit, *l. filiusfamilias, ff. de act. & oblig. l. cum non
ſolum, §. neceſſitate, C. de bon. quæ lib.* quod an ſem-
per verum ſit necne, *vide gl. fi. in c. fi. de iud. in 6.
& Ant. de Tremol. in annota. ad praxim. Vbert. de
Bonacur. tit. quib. mod. ſuo nom. n.14.*

19 Quarto limitatur & declaratur ſtatutum,
vt locum habeat in filiofamilias ſuo nomine
contrahente. Nam vt alterius procurator,
tutor, vel curator, rectè contrahere & iu-
dicio ſupereſſe poteſt, abſque ſui parentis
conſenſu, vt notat idem *Anton. Tremol. in
pract. Vbert. de Bonacur. dicto titu. quib. mod ſuo
nom. num.14. verſic. ſine conſenſu patris, cuius com-
munem opinionem eſſe teſtatur Emanuel Suar. in ſuis*
com-

Digitized by Google

communib.opin.in verb. filiusfamilias. & ita ſæpius
iudicatum eſſe obſeruaui.
20 Quintò limitat̃ in oĩbus caſibus, in q̃bus de
iure nõ eſt locus Macedoniano, quos caſus vi-
debis *in l.7.§ interdum.cum ſimil.in l.ſed ſi paterfa*
milias. in l.ſi tantum.ff.ad Maced. & in l.2.4.5. &
fi.C.eod.tit.& eos oẽs congerit Accur.in §.illud pro-
prie.inſt.quod cum eo qui in alic.pot.eſt neg.geſt.eſſe
21 *dica.in verb.ſenatus.* Cũ enim (vt paulo ante di-
ximus) ſtatutũ iſtud nihil aliud ſit quã extenſio
& ampliatio Macedoniani, meritò perfectò eas
oẽs admittit exceptiones & limitationes, quas
& Macedonianum: & ideo ſi filiusfamilias aut
voluntate patris contrahat, aut pr̃ ratũ contra-
ctum habeat, aut in eam rem filiusfa. pecuniã
accipiat, q̃ patris oneribus incũbit, vel ſi in ſua
poteſtate conſtitutus debitum agnoſcat nouan
do aut ſoluendo, vel ſi filiofamilias ſtudiorũ vel
legationis cauſa alibi degenti, ad neceſſarios
ſumptus, quos patris pietas non recuſaret, pe-
cunia credat̃, huic edicto locus non eſt, vt plu-
ries iudicauit Senatus noſter.
Sexto & poſtremo limitat̃ in contractu filij-
familias, cui acceſſit iur̃um. Nam etſi iur̃o non
firmetur huiuſmodi cõtractus, tñ tenet̃ filiuſ-
familias ſui iuris effectus iur̃o ſatisfacere: qua
de re latius dicetur inf.n.48.& ſeq. Et hæc quo
ad filiosfamilias dicta ſint.
Venio nunc ad contractus minorũ, & quoad
iſtos dico, quod edictũ iſtud eſt oĩno conforme
22 diſpoſitioni iuris cõis; quo quidẽ iure minores
ex cõi ſñia obligari non poſſunt ſine curatoris
authoritate, *l.ſi curatorem habens. C.de in int.gr.*
reſt.mi.l.obligari.ff.de act.& obl.& l.obligari.ff.de
23 *auth.tut.* Imo vero in quibuſdã caſibus, ne cum
curatoris authoritate quidẽ obligant̃, vt ſi ven-
dant & alienent bona ſua immobilia, vel ẽt mo
bilia pretioſa: ea enim nõ poſſunt rectè aliena-
re, ne quidẽ cum tutoris aut curatoris authori-
tate, ſed oportet quod decretũ iudicis interce-
dat. *tot tit.C.de pr ed.min.ſi.decret.non alienan. &*
l.magis puto.§.nõ paſſim.ff.de reb.eor.qui ſub tut.aut
24 *cur.ſunt ſi.decret.non alienand.facit & l.lex quæ tu-*
tores.C.de adminiſtr.tut. Item donare non põt mi
nor rem immobilẽ, ne quidẽ cum curatoris au-
thoritate, nec ẽt cum decreto iudicis, *l.fin. C.ſi*
maior.fact.al.fac.ſi.decret.rat.hab. & Menoch. conſ.
29.n.14. vol.1. & latè comprobat Octau. Simoncell.
tract.de decret.tit.2. inſpect. 1.n.1.& ſeq.
Fallit tamen hæc regula multis modis, qui
ſequuntur.
25 Primo fallit in contractu per iur̃um confir-
mato. Nam iur̃um repreſentat minorem eſſe
maiorem & validat contractum minoris inua-
lidũ *auth.ſacramenta puberum.& ibi gl.in verb.cõ-*
tractus.C.ſi aduerſ. vendit. Alex. conſ.102.vol.4.
Iaſ.in d.auth.ſacramenta puberum.n.33.Io.Maurit.
tract.de reſtit.in integr.c.309.Simoncell.in tract.de
decret.li.3.tit.8.inſpect.18.n.137. vbi ait opinio-
nem hanc cõiter ab omnibus eſſe receptam, *&*
late Seraph.de Seraph.tract.de iuram.priui.61. Qđ
26 ampliatur vt procedat, ẽtſi cum prohibitione
legis, concurrat ſtatutum annullans contractũ
minoris ſine ſolẽnitate ab eo requiſita celebra-
tum, cuiuſmodi eſt ſtatutum iſtud de quo agi-
mus. Ita in terminis probat *idem Alex. d.conſ.*
102.uol.4.& conſ.27.n.5.uol.1.Roman. conſ.437.
circa fi.Ant.Gabr.tit.de minorib.concl.5.n.9.Hie-
ron.Gabr.conſ.127.n.16.uol.1.& Simoncel ubi ſup.
27 *n.156 & 157.* Statutum enim ſimpliciter diſpo
nẽs in prohibitione alicuius actus, non põt, vel
ſaltem in dubio nõ intelligitur diſponere in ca-
ſu, in quo in actu interueniſſet iur̃um, *ut docet gl.*
in c.cum non doceat.de elec.in 6.Rom.conſ.517.nu.
28.in fi.& Simoncell.ubi ſup.nu.157. Et licet con-
trarium teneant nonnulli, inter quos eſt *Petr.*
de Anch.conſ.83.Barbaſ.conſ.21.col.5.uol.1.& conſ.
16.col.4.uol.3 Corne.conſ.32.uol.3. Ang.conſ.163
in 3.dubio,n.3.& Ludo. Rom.conſ.12. Tñ priorem
partẽ vti cõiorem ſequutus eſt Senatus, iudica-
uitq; pluries, (vt obſeruaui) contractũ minoris
ſine authoritate curatoris iur̃o confirmari, non
obſt. e illius edicti diſpoſitione; *b* quod intelli-
28 ge de contractu, in quo minor pſonaliter dũ ta-
xat obligat̃, vt dicet infra; hoc tñ ſublimitatur
multis modis. Primo enim, iur̃um non con-
firmat cõtractum, qñ contractus ille prohibitus
eſt à lege, ob fauorẽ publicum, *vt docet Alc.in c.*
cum contingat.n.86.extr.de iureiur. quod intelli-
gendũ eſt, modo prohibitio illa facta ſit ob fa-
uorem publicum principaliter, & non in conſe
29 quentiã. Quando aũt lex vel ſtatutũ aliquid di
catur prohibere in fauorẽ publicum principali
ter, *uide eundem Alc.in d.c.cum contingat.n.99.* ex
cuius dictis facile colliges, prohibitionẽ huius
edicti non concernere fauorem publicũ princi
paliter, ſed tñ in conſequentiã: nam principa-
liter reſpicit fauorem minorum, ne.ſ.circumue
niantur aut decipiant̃, ſi ſine patris aut curato-
ris authoritate contrahant. in conſequentiam
30 aũt reſpicit fauorem publicum: eo quod publi-
cè intereſt ne quis re ſua male vtatur. *§. in pote-*
ſtate.inſt.de his qui ſunt ſui, vel al.iur.
31 Secundo ſublimitat̃: nam iur̃um ſimulato
contractui, nec formam nec vires addit, vt teſta
tur *Bell.in conſ.48.nu.4.& Bero.in c.ad noſtram.n.*
12.& ſeq.de empt.& uend.Simoncell.ubi ſup.n.171.
& cõem teſtatur conſ.120. Hinc fit vt confeſſio do
tis receptæ, in fraudẽ creditorũ facta, iur̃o non
firmetur, ẽtſi ſimulationi contractus quis iur̃o
renunciauerit, vt teſtant̃ permulti, quos allegat
Viu.lib.1.opi.185. Et ratio eſt; quia iur̃um non
32 ligat, niſi tres habeat comites, nẽpe veritatẽ, iu
ſtitiam & iudicium, *c.etſi Chriſtus.de iureiur. Iul.*
Clar.in §.donatio.q.9.uerſ.hæc tamen concluſio.
Tertio ſublimitat̃: nam iur̃um impuberis
33 contractum non confirmat, vt notat *gl. in d.au-*
th.ſacramẽta puberum.in uerb.puberum.C.ſi aduerſ.
vend.

uend.& cōem teſtatur Alex.in l.qui iuraſſe.in princ.
ff.de iureiur. Ratio eſt;quia, vt dictum eſt paulo
34 ante iuſum comitem debet hr̄e veritatē, iuſti-
tiam,& iudicium. At impuberis nullum eſt ani
mi iudiciū:nā præſumitur ignorare quod agit,
l.1.§.impuberes,C.de falſ.monet.§.pupillus.inſt.de
35 *inut.ſtip.* Sed,quid ſi impubes ſit doli capax &
proximus pubertati ? Fulgoſ.cōſ.237.dixit cō-
munē opinionem eſſe,quod non ligatur iuſo,
idem tradidit & Ale.in d.c.cum contingat.nu.
229. quorum opinionem (etſi cōem eſſe nō aſ-
ſerat)vr̄ ſequi *Menoc.conſ.29.n.35.& ſeq.Sed Oct.*
Simoncell.tract.de decret.lib.3.tit.8.inſpect.18.nu.
239. multorum authoritatibus contrariū pro-
bat,aitq; Alciatum decipi: nam ſi dinumerent̄
(inquit) & perpendant̄ Doctorū authoritates,
apparebit contrariam opinionem magis cōem
eſſe,eamq.ſequendā ait in iudicando, cum fa-
ueat aīæ & religioni:hac de re (ſi caſus contin-
gat) conſule Gomez.latius diſputantē tract.de
de contract.c.14. n.18. vbi ēt teſtant̄ commu-
nem opinionē eſſe, quod impubes doli capax
iuſo ligatur:& ab ea opinione dicit non eſſe re-
cedendum,ſiue in conſulendo ſiue in iudican-
do ,licet contrariā de iure veriorem exiſtimet,
vt multis argumētis demonſtrat & hanc ſequu-
tus eſt Senatus Neapolit. vt teſtatur Affl.dec.
322. nu.4.& 5.

Quarto ſublimitat̄,vt procedat in obligatio
ne pſonali facta à minore ſine curatoris autho-
36 ritate, quæ iuſo quidem firmatur. Secus vero
dicendum eſt in alienatione bonorum immo
bilium . Nam quod dicimus iuſo minoris con
firmari alienationē ſine decreto factā, non ali-
ter verum eſt quam ſi minor curatorē nullum
37 habeat,alioquin iuſiurandum non magis pro-
deſt,quam ſi ab impubere aut prodigo,cui bo-
nis interdictum eſt,præſtitum eſſet. Ratio eſt;
quia quoad(hoc.i.quoad rerū immobiliū alie-
nationem) minor curatorē habens,pupillo,vel
38 ſaltem prodigo,cui bonis eſt interdictum,com
paratur *l.ſi curatorem habens,C.de in integ. reſtit.*
mino. At pupilli,ſiue impuberis iuſo,cōtractus
non firmatur,vt paulo ante dictū eſt , eo quod
auth. ſacramenta puberum . non niſi de ſacra-
39 mentis puberum loquit̄; nec ēt iuramento pro
digi,cui bonis eſt interdictum,vt apertè tradūt
Bar.Bal.Caſtren.& Alex.in l.is cui bonis. ff.de ver.
obl. quorum opinionem cōiter receptā eſſe teſtatur Si-
moncell.d.trac.de decret.lib.3.tit.8.inſpect.8.n.161
& 195. Ergo nec iuramento minoris curatorē
habentis,qui ſine curatore contraxit:atque ita
iudicatum fuit à noſtro Senatu, *c* in facti ſpe-
cie ſatis dubia,in qua agebat̄ de donatione im-
mobilium facta à minore quodā curatorē ha-
bente,& iuſo firmata,quam quidem declarauit
Senatus nullius eſſe momenti,ob defectum de-
creti,& authoritatis ipſius curatoris,licet facta
fuiſſet in contractu matrimonij futuræ coniu-
gi,cum hac expreſſa clauſula,quod alias matri-
monium ſequutum non fuiſſet. Motus fuit au-
tem Senatus potiſſimum doctrina huius limi-
tationis,tum etiam authoritate *l.prædia.C.de*
præd.& al.reb.mino.Cui non obſtat l.1.C.ſi aduerſ.
donat. Nam loquit̄ in donatione mobiliū,quæ
alienari poſſūt ſine decreto,vt ibi notat Accur.
40 Item loquit̄ in donatione pp nuptias congruen
ti moderatione facta. Hæc aūt erat donatio im
mobiliū, q̄ licet facta ſponſaliorum tp̄e,& futu
ræ cōiugi,tñ vera,ſimplex, & ꝓptia donatio po
tius videbat̄, quā donatio pp nuptias,eo quod
41 eſſet immenſa & excedebat ꝓbabilē & conſue-
tū modū doarij & iocalium,q̄ nunc vice dona-
tionis pp nuptias fungunt̄: qua de re vide lati⁹
Molin.in tract.de donat.fact.in contract. matri.n.9.
& 10. vbi flocci facit hanc clauſulā [quod alias
non fuiſſet ſequutū matrimoniū] præſertim in
42 pactis inæqualibus & immoderatis : nam ma-
trimonia non debent eſſe venalia:

Quinto ſublimitat̄ ꝑior illa principalis li-
43 mitatio:nā iuſum præſtitū per errorē, cōtractū
non cōfirmat, vtputa ſi minor iuret tanquā ma
ior,exiſtimans ſe maiorem eſſe, errore ductus.
ita Ang.& alij in d. auth. ſacramenta puberum . &
conſuluit Maria.Soc.iun.conſ.3.vol.2.n.46.& ſeq.

Sexto ſublimitat̄,vt id non ꝓcedat,ſi per cō-
44 tractum iuratū minor ſit læſus enormiſſimè;nā
tunc pōt accedere à conuentione iurata, ēt (vt
nonnulli exiſtimāt)ſine aliqua abſolutione iuſi
ita notabiliter tenet *Anch.in repet.c.canonum ſta*
tuta de conſuet.cuius opinionem communiorem eſſe di
cit Iaſ.in conſ.133.n.8.& 9.vol.4.& Simoncell.ubi
*ſup.n.231.*etſi permulti contrarium ſenſerint,in
ter quos eſt *Alex.in conſ.42.& in conſ.125.lib.1.*
quem tamen nominatim reprehendit Ripa in l.2.C.de
donat. num.10.

Et rō hui⁹ ſublimitationis ea ēſt,quia iuſum
45 non dēt eſſe vinculū iniquitatis; item quia (vt
dictum eſt) debet hr̄e tres comites,veritatē, iu
dicium,& iuſtitiam.Continet autem iniuſtitiā
ex parte illius qui hoc ꝑtextu circūuenit alium.
46 Adde quod paria ſunt,dolū adeſſe ex propoſito
vel reipſa, vt cōem opinionem eſſe teſtantur
Doct. in l.ſi quis cum aliter. ff. de verb.obl. & Ant.
Fab.libro de errorib.pragm.decad.1.errore 7.licet ab
47 *ea diſſentiat.*Sed iuſum non ligat qñ dolus ex ꝓ-
poſito interuenit,vt docet *gl.fi.in l.1.C.ſi aduerſ.*
*uend.quam ſequitur Oct.Simoncell.ubi ſup.n.172.*Er
go non ēt ligat qñ interuenit læſio enormiſſi-
ma,quæ dr̄ dolus re ipſa. *Io.Maurit.de reſt.in in-*
teg.c.122.& Soc.iun.conſ.3.n.42.& ſeq. uol.2.

Septimo ſm aliquos ſublimitat̄ hæc prior li
48 mitatio, vt non procedat in contractu filijfami
lias ſine patris authoritate celebrato.Etſi enim
minoris contractus regulariter iuſo confirmet̄,
vt ſtatim diximus,multos tñ eruditos aduoca-

tos,

Digitized by Google

tos,& longa rerum forenſium exercitatione ſa-
tis abunde excúltos audiui, qui aliud dicendũ
exiſtimarent in cõtractu filiifamilias; & moue-
bant̃ hac ratione: nã ſi filiusfamilias non põt ex-
preſsè & explicitè renunciare exceptioni Sena-
49 tuſconſulti Macedoniani, ne cum iuramento
quidẽ, vt videntur ſentire *gl. in l. tamen. ff. ad Ma
cedon. item gl. Fab. & Ang. in §. cæterum, nu. 4. inſt.
quod cum eo qui in al. pot. eſt neg. geſt. eſſe dica.* Mul-
to minus tacitè & implicitè per iuſum genera-
le de non contraueniendo; & per cõſequens nõ
poteſt renunciare huic edicto, nec expreſsè nec
tacitè per iuſum, cũ nihil aliud ſit edictũ iſtud,
quam extentio & ampliatio Macedoniani. Ve-
rum hoc non tranſit apud me ſine dubio, tum
quod Faber ipſe ſupra allegatus, *& cum eo Zaz.
ſing. reſp. c. 28. lib. 2.* exiſtiment renunciationem
Macedoniani cum iuſo factam, tenere, ſaltem
in præiudicium ipſius filiifamilias, qũ ſcilicet
factus eſt ſui iuris; tum ẽt, quod de iure Cano-
50 nic. omne iuſum quod poteſt ſeruari ſine præ-
iudicio ſalutis æternæ, ſeruandũ ſit & exequen-
dum, per *c. cum contingat. ext. de iureiur. & c. licet.
eod. tit. in 6. cum ſimil.* Vnde dicendum exiſtima-
rem, contractum filiifamilias ſine conſenſu pa
51 tris, iuſo quidem non firmari, idq; alia ratione
quam quæ ſuperius allata eſt, nẽpe quod ſit in
præiudicium tertii, ſ. patris, cuius intereſt habe
re filium locupletẽ & nõ obnoxium æri alieno,
arg. l. pen. ff. de iur. Cod. ne forte filius vt ſatisfa-
ciat creditoribus noceat pr̃i & bonis, aut vitæ
illius inſidiet̃, quæ eſt præcipua ratio Senatuſc.
Macedoniani, *l. 1. ff. eod. §. fi. inſt. quod cum eo qui
52 in al. pot. eſt neg. geſt. eſſ. dic.* Sed filiũ familias ſui
iuris effectum arbitrarer teneri iuſo ſatisface-
re, cum poſſit hoc caſu ſeruari iuſum ſine inte
ritu ſalutis æternæ, *d. c. cum contingat ext. de iure-
iu.* vbi communiter doctores tenent, iuſum nõ
53 firmare contractum in præiudicium tertii, licet
quoad iurantem debeat iuramentum ſeruari:
hoc videtur ſentire Bar. *in l. ſi quis pro eo. n. 10. ff.
de fideiuſſ.* vbi ait, quod ſi filiusfamilias cum iu-
ramento renunciat Macedoniano, ipſe quidẽ
teneretur ſoluere propter timorẽ periurii, ſed po-
ſtea condicere poteſt, vel abſolutionem petere
ad cautelam. qua de re vide latius *Moz. trac. de
contrac. tit. de mutuo. ſ mihi 117. n. 15. 16. & ſeq.* Qđ
54 autem dicimus contractum in iſto caſu iura-
mento non firmari, ſed iurantem compelli ad
obſeruantiam iuramenti, illud non eſt fruſtra-
neum & otioſum, ſed permultos operatur effe-
ctus, *vt ex Bart. colligere licet in d. l. ſi quis pro eo. ff.
de fideiuſſorib. & latius ex Alciat. in d. c. cum contin-
gat. num. 116. 121. 122. & multis ſeqq.* Inter quos
iſtud eſt, quod petita abſolutione à iuramen-
to contractus remanet omnino inualidus,
nec opus eſt reſtitutione in integrum ad reſcin
dendum illum, ſed ſublato vinculo iuramenti
per abſolutionem vel diſpenſationem, corruit
contractus. Quod ſecus eſt in contractu mino
ris, qui iuramento firmat̃: nam talis cõtractus,
etiam poſt petitam & impetratam abſolutionẽ
à iuramento, remanet firmus & validus, niſi
beneficio reſtitutionis in integrum reſcindatur
& infirmetur, per ea quæ tradit *Ang. in ſup. cit.
conſ. 160. n. 3. circa med. quem ſequitur Abb. in d. c.
cum contingat.*

Cum enim contractus iſte ſuam ſemel firmi
55 tatem habuerit à iuramento: licet eſſet ex poſt
facto confirmans, nõ tamen debet corruere cõ-
firmatum, ex *reg. c. factum legitime. de reg. iur. in 6.*
56 Et ex his patet differẽtiam eſſe inter contractũ
minoris & contractum filiifamilias. Nam mi-
noris contractus iuramento firmatur & valida-
tur, filiifamilias vero contractus iuramento
non validatur, ſed ſuſtinetur, ſaltem in eius p̃-
iudicium, adeo vt ſublato vinculo iuramenti
per abſolutionem corruat contractus, ſicuti cor
ruit murus ſublato ſuſtentaculo. Et ratio diffe-
rentiæ eſt, quia quoad filiosfamilias, edictum
noſtrum cenſetur eſſe conforme diſpoſitioni
Senatuſconſulti Macedoniani; quoad minores
vero cenſetur eſſe conforme diſpoſitioni iuris
communis, vt paulo ante admonuimus. At di-
57 ſpoſitio Macedoniani prohibentis pecuniã cre
di filiofamilias, introducta eſt non tam in fauo
rem ipſius filiifamilias, quàm in fauorẽ patris,
in cuius poteſtate eſt, & in odiũ creditorũ, qui
pecunias, merces & alia irritamenta malorum
adoleſcentibus ſubminiſtrant, *d. l. 1. ff. ad Maced.*
Prohibitio autem quę fit minori, cenſetur facta
in eius fauorem principaliter, ne ſcilicet rebus
ſuis malè vtatur, & ne per facilitatem & imbe-
cillitatem ætatis ab aliis circumueniatur, *l. ſi cu
ratorem habens, C. de in integ. reſt. min. l. 1. & tot. tit.
C. de reb. min. ſi. decr. non alien.*

58 Vnde cum vnicuique licitum ſit iuri in fauo
rem ſuum introducto renuntiare, merito poteſt
minor cum iuramento huic fauori renunciare,
& eius renunciatio firmat contractũ, quod non
idem eſt in filiofamilias, qui nihil poteſt facere
in præiudicium tertii, nempe patris, in cuius ſa-
cris eſt conſtitutus.

Alias ſublimitationes primæ huius limita-
tionis colligere poteris ex *Doct. in repet. d. auth.
ſacramenta puberum. C. ſi aduerſ. vend. potiſſimum ve
ro ex Alc. in repet. d. c. cum contingat. & ex Octa. Si-
moncel. trac. de decret. lib. 3. titu. 8. inſpect. 18. vbi
hanc limitationem latè ampliat & ſublimitat diuer-
ſis modis.*

59 Ad alias igitur huius edicti limitationes de-
ueniens, dico, quod iterum fallit regula noſtra
(qua diximus minores non rectè obligari ſine
curatoris authoritate) in minore q̃ publicè mer
caturã exercet & profitet̃. Nam tunc ſine cura-
tore aut cõſenſu illius rectè obligat̃, ſi in merca-

Digitized by Google

turæ actu contrahat, vt notat *Boer. ad conſuet. Bi*
turig. tit. 1. §. 4. f. mihi 9. col. 2. & idem dicendum
eſt de filiofamilias, teſte *Benuenut. Strac. trac. de*
merc. p. 3. n. 29. & ſeq. & ita iudicauit Senatus *d*,
60 licet contrarium teneat Octau. Simoncell. *d.*
tract. de decret. lib. 2. tit. 6. inſpect. 4. vbi articulum
hunc latius examinat.
61 Tertio principaliter limitatũ edictum, quan-
do contractus à minore celebratus, fuit ratifica
tus eo maiore effecto, ſiue expreſsè id fiat, ſiue
per taciturnitatem quinquennij, *per l. fi. C. ſi ma*
io. fact. ali. fact. ſi. decret. rat. hab. Nec obſtat, quod
edictum iſtud, contractus huiuſmodi perpetuò
nullos eſſe decernit, & inſuper actionem petitio
nẽq; tollit creditori, aduerſus minoris, & filiof-
familias iam maiores, & ſui iuris effectos. Nam
62 Macedonianum Senatuſcunſ. ijſdem penè ver-
bis vtitur, vt videre eſt *in d. l. 1. ff. ad Maced.* & ta-
men limitatur, vt nõ procedat in filiofamilias,
qui ſui iuris exiſtens, debitum agnouit, nouan
do, aut partem illius ſoluendo, *l. ſed Iulianus §. fi.*
& l. ſeq. ff. eod. tit. vel rem pignori dando. *l. ſed ſi*
paterfamilias factus, ff. eod. licet in hoc poſtremo
caſu exceptio Senatuſconſulti nõ ceſſet, niſi vſ-
que ad concurrentem pignoris quantitatem.
Minus obſtat, quod diſpoſitio illius. *l. vlt. C.*
ſi maior fact. al. fac. ſi. decret. rat. hab. tunc demum
locum hẽre vr̃, cum contractus minoris nullius
eſt ex ſolo defectu decreti iudicis, non autẽ qñ
vltra non appoſitum decretum, laborat alio vi-
tio nullitatis, vt puta quando factus eſt ſine cu-
ratoris authoritate, vel ſine cæteris ſolemnitati
bus, quæ in alienatione bonorum minoris de
iure requirunt̃, vt ſenſit Accurſ. *in d. l. fi. in verb.*
minorum. & cum eo Cyn. & Salyc. ibid. Nam con-
trarium, quod imo oẽ nullitatis vitium per ta-
citurnitatem quinquẽnij, aut decennij tollat̃
63 ex diſpoſitione illius l. finalis, verius eſt & pro-
babilius, vt eleganter & erudite docuit Menoc.
de recup. poſſ. remed. 15. ſub n. 142. & Simoncell. de
decret. lib. 3. tit. 9. inſpec. 2. nu. 26. vbi Hieron. Gabr.
& Capha. refert, qui hanc magis cõem eſſe teſtantur.
Et ita iudicauit nuperrimè Senatus noſter me
præſente *e*, qui conſtitutionem quandam redi-
tus annui, à minore factam ſine curatoris au-
thoritate, validã eſſe iudicauit, ex eo quod mi-
nor ille maior effectus, per quinquennium inte
grum, reditum illum à ſe conſtitutum, credito-
ri annuatim ſoluiſſet. Verum eſt tamen (& iſte
caſus eſt notabilis) quod qm̃ reditus ille conſti
tutus fuerat non à minore ſolo, ſed etiã ab aliis
correis debendi, cum quibus minor ſeſe in ſoli-
dum obligauerat. Item qm̃ ex actis apparebat,
minorẽ maiorem effectum, nunq̃ integrã ſum-
mam ſoluiſſe, ſed dumtaxat portionem, quæ
illum contingebat, atque ita nullo ex actu de-
monſtrauerat ſe ratam habere obligationem il
lam, niſi pro contingẽti portione tantum, non
autem pro cæteris aliorum portionibus, iudi-
cauit Senatus eum non fore conueniẽdum, niſi
pro parte ſua tm̃, non autẽ in ſolidum ꝑ cætero
rum correorum, portionibus. *arg. illius l. ſed ſi pa*
64 *terfam. ff. ad Maced.* Actus enim agentiũ non de-
bent operari præter eorum intentionẽ, *vulg. l.*
non oĩs, ff. ſi cert. pe. cum ſimil. & ideo actus ille ſo-
lutionis pro parte eum contingẽte, cum tm̃ de-
notet aĩum approbandi obligationem pro viri
li, non vr̃ debere operari ratificationem obliga-
tionis in ſolidum contra intentionem debito-
ris, qui nunquam ſolidum ſoluerat.
Quarto principaliter limitatur edictum, vt
65 non procedat in cauſa dotis, in qua minor ſine
curatoris authoritate, & ſine decreto poteſt ſe
obligare, *l. 1. C. ſi aduerſ. dotem.* & generalis diſpo
66 ſitio ſtatuti prohibens minores obligari, nun-
quam comprehendit caſum dotis, vt latè docet
Menoc. *conſ. 242. hac de re latius Oct. Simoncell. in*
d. tract. de decret. lib. 3. tit. 8. inſpect. 13.
Quinto fallit in minore, qui contrahit pro ſe
67 liberando à captiuitate hoſtium: ſtatutum enĩ
prohibens minorem contrahere ſine certa ſolẽ
nitate, non hẽt locum in minore captiuo, qui
tractat pro ſua redẽptione, ita in term. *Guil. Be-*
ned. in c. Raynutius. in verb. & vxo. no. adelaſ. num.
830. Vbi multa ſingularia cumulat de captiuo-
rum redemptione, & iſtius meminit, poſt Lu-
douicum Romanum conſ. 316. ſicque nuper
iudicauit Senatus. *f*
68 Sexto limitat̃ edictum noſtrũ à nonnullis, vt
locum non habeat in minore hr̃ditatẽ ſibi de-
latam adeunte. etſi enim qui adit, quaſi contra-
here dicat̃, *§. heres. inſt. de oblig. quæ ex quaſ. cont.*
naſc. tamen poteſt minor hæreditatem ſolus adi
re, & valet aditio. *Alex. in l. 1. §. fuit quæſitum, col.*
3. Sed hoc ita demum verum eſt, ſi minor cura-
torẽ non habeat, ſicque intelligendus eſt Alex.
vbi ſup. nam ſi curatorem hẽt, non poteſt adire
ſine curatoris authoritate, quia tunc equiparat̃
pupillo, *l. ſi minor. C. de reſt. in integ. Marant. in*
l. is poteſt. n. 153. ff. de acq. hær.
69 Septimo & poſtremo ſecundum aliquos li-
mitatur edictum, in minore curatorem non
habente, qui etiam nullo intercedente iura-
mento recte obligatur, tum quod edictum
de his tantum minoribus loquatur, qui ſunt
ſub poteſtate & authoritate tutorum, vel cu-
ratorum, tum denique quod iure ipſo mi-
nor curatorem non habens recte obligetur,
l. ſi curatorem. C. de in integr. reſtit. min. l. pube-
res, ff. de verbor. oblig. & facit rubric. de reb. cor.
qui ſub tut. vel cur. ſunt ſi. decret. non alien. ff. quæ
cum prohibeat tantum res eorum alienari,
qui ſub tutela vel cura ſunt, videtur à con-
trario ijs alienationem permittere, qui non
ſunt ſub tutela vel cura. Verum hæc limita-
tio mihi non probatur, nec vnquam vidi eam
à cu-

70 à curia admi[illegible]cti: quippe quod de iure verius ſit, adultum curatore carentem, non poſſe ſine decreto & curatoris authoritate bona ſua alienare, exceptis mobilibus, quæ ſeruando ſeruari nõ poſſunt, vt multorum authoritatibus teſtatur *Simoncell. d. tract. de decret. lib. 3. tit. 8. inſpect. 2. vbi hanc cõem eſſe dicit.* Vnde licet hic ceſſet edicti prohibitio; remanet tamen prohibitio iuris cõis. *Nec obſtat l. ſi curatorẽ. & rubr. ff. de reb. cor. qui ſub tut. vel cur. ſunt.* Nã illis authoritatibus reſpondet Simoncel. vbi ſup. poſt *Ferdin. Vaſq. de ſucceſſ. creat. tit. de teſta. poteſt. §. 10. n. 73. & ſeq.* Et hæc ſatis quoad interpretationẽ iſti᷒ edicti.

a *Sic iudicatum fuit arreſto dato 14. Iulij 1601. in cauſa decreti de Filain, quo fuit declarata valida donatio inter viuos, iuramento præſtito, à domino de Mauroge tunc minore, & ſine authoritate curatoris, in fauorem Domicellæ de Treſſilley ſororis.*

b *Sic iudicatum fuit anno 1592. in cauſa Ricardi Duplan de Lonsleſaulnier, nomine & vt mariti Domicellæ Tomaſſæ Griuel vxoris, impetrantis: & Domicellæ Magdalenæ de Poligny vxoris domini d'Eſnans opponentis & appellantis; & aliquanto antè fuerat iudicatum in fauorem domini de la Pinodiere appellati, contra hæredem defuncti Petri Benoit, dicti Salegret, appellantem, cùm eſſem Aduocatus dictorum Duplan, & domini de la Pinodiere.*

c *Arreſto 6. Martij 1607. in cauſa dominæ Claudiæ Beatrix de Grandmont vxoris & conſortis domini Baronis de Ray, ex vna parte; & dominarum Ioannæ Baptiſtæ & Benignæ de Grandmont, ex altera. Vide in hanc ſentent. Ant. Fab. in ſuo C. tit. ſi aduerſ. vend. defi. 5.*

d *Arreſto dato 4. Decembris 1600. in cauſa Domicellæ N. d'Ard viduæ quondam domini doctoris Borrey, appellantis; Domicellæ Ioannæ Griuel viduæ quondam Ioannis Iobelin de Veſoul, Annæ Aymonnet & plurium aliorum appellatorum; quo obligatio mille centum libr. facta ſine vllo iuramento à dicto Iobelin, minore 25. ann. in beneficium dicti doctoris Borrey defuncti, pro emptione mercium medicinalium, fuit iudicata valida, & ſortiri hypothecam ſupra bonis dicti Iobelin à die datæ illius, quia verificatum fuit dictum Iobelin fuiſſe tunc mercatorem Pharmacopæum.*

e *Arreſto 26. Octobris 1599. in cauſa Ioannæ Boilley de Montbozon appellatæ aduerſus Petrum Vuillemot eiuſdem loci appellantem.*

f *Sic iudicatum fuit an. 1599. in cauſa Remondi de Bruxelle Dolani ſupplicantis, aduerſus Claudium d'Orchamps defenſorem.*

DECISIO XV.

Cenſuarius an poſſit mutare faciem fundi inuito domino directo.

SVMMARIA.

1 *Fundi dominus poteſt mutare culturam illius. & n. 3.*
2 *Fundi dominus vtilis poteſt fundo ſeruitutem imponere inuito domino directo.*
4 *Dominus poteſt vineam ſuam in agrum arabilem mutare, licet ius decimæ inde minuatur.*
5 *Mutatio qualitatis fundi non alterat obligationem.*
6 *Nemini licet diſponere de re ſua in præiudicium tertij*
7 *Fundi dominus non poteſt imponere ſeruitutem fundo in præiudicium vſufructuarij.*
8 *Emphyteuta non poteſt incidere arbores frugiferas inuito domino directo.*
9 *Dominus fundi non poteſt illud proſcindere in præiudicium fundi cui debetur ſeruitus.*
10 *Alteri per alterum non debet iniqua conditio inferri.*
11 *Cenſuarius poteſt ad libitum de re cenſuaria diſponere, domino inuito, etiam demoliendo. fallit vt n. 12*
13 *Cenſualis contractus multum accedit contractui emphyteuſcos.*
14 *Emphyteuta non poteſt mutare faciem fundi inuito domino.*
5 *Emphyteuta propter notabilem deteriorationem fundi priuatur ſuo iure.*

COnceſſa alicui vinea in cẽſum annuũ quartæ partis fructuũ, qui ex ea naſcerent, cenſuarius poſt aliquot annos, in dimidia parte vineæ vites ſuccidit & euulſit, & voluptatis gratia earum loco arbores frugiferas ſeuit & plantauit, & amœnum ac delectabile magis quam vtili viridarium confecit. Qua de re conqueſtus dominus directus, qui id cenſuario non licuiſſe, ſe inconſulto & inuito, coram Senatu contendebat: dubitatum fuit quid iuris.

1 Pro cenſuario perpendatur primo, quod nullo iure prohibitum reperiatur mutare culturã agri, ſed potius permiſſum, cum rei ſuę quilibet ſit optimus moderator & arbiter. *l. in re mandata. C. mand. l. nemo C. de Iud.* Regulariter. n. vnuſquiſq. poteſt in ſuo fundo ſeminare herbas, arbores plantare, vites putare, & alia huiuſmodi facere. inquit *Capoll. tract. de ſeru. ruſt. præd. c. 18 n. 1.* Imo (quod magis eſt) is qui habet fundi

2 dñium vtile (ſicut emphyteuta, linellarius, vaſſallus) poteſt ſeruitutem fundo imponere inuito domino directo, ſaltem durante emphyteuſi ſeu liuello, vt docet *idem Capoll. de ſer. vrb. præd c. 14. n. 2. 3. & 4.* Item poteſt pratum emphyteuticum reducere ad culturam, vt in ſpecie tradit *Bolog. conſ. 67.*

Secundo allegabatur *c. commiſſum. & c. cum*

3 *in tua extr. de decim.* vbi Doct. notant, quod ſi dominus agri hactenus eum coluerit ad fruges col-

ligendas,& velit mutare agri culturam,vt ex eo
percipiat alium fructum, poterit id facere, li-
cet ius decimæ inde minuatur. Idē tradit Re-
buff.poſt Hoſtien.*in trac.de decim.q.6.n.35*.Vbi
4 ait,quod dñus poteſt ēt, non obñte cōtradictio
ne curati,vineam in agrū arabilē mutare, vel è
contra,nec curatus poteſt ſe opponere quando
hoc fit. Vnde ſi in præiudiciū iuris decimatū li-
citum eſt dño mutare culturam agri & faciem
fundi,licet minus decimæ nomine inde perci-
piatur,multo magis videtur id licere in præiu-
dicium domini directi,cum ius decimarum ſit
longe antiquius & fauorabilius.

Poſtremo proponebāt, quod licet mutata eſ-
ſet cultura fundi,nihilominus ius directi domi
ni ſemper ſaluum remanebat,cui ex pomis,py-
ris,& alijs fructibus,qui in viridario naſceban-
tur,quartā partem percipere nō minus liceret,
quam ex vuis. Mutatio.n. qualitatis fundi nō
5 alterat obligationē,*l.certo generi.ff.de ſeruit.ruſt.
præd.iunc. ibi gl.in verb.actum erit.quæ ſimilem pro
pe qōnem tractat,facium quæ tradit Io. And. in add.
ad Spec.tit.de locat.§.1.verſ.quid ſi colonus. quem re
fert Iaſ.in l.1.n.105.C.de iur.emph*.Vbi ait, quod
ſi emphyteuta teneat̄ dare tertiam partem fru-
ctuum vineæ plantatæ, & ex poſt plantet alias
arbores quam vites,tenetur etiam ad partē fru
ctuum pro illis aliis arboribus.quod dictum rō
ne & authoritate probat Petr. *Gerard. de Petr.
ſanc.ſing.67.licet Iaſ.in l.ſtipulatio iſta.§. in ſtipula
tionibus.n.6.dicat hoc non probari nec lege nec ratio-
ne*. Nec obſtat ſi dicatur quod in poſterum lau-
demia erunt forte minora,dum poſtea fundus
alienabitur,cum minoris venire ſoleat virida-
rium quam vinea: nam de hoc intereſſe, cum
ſit caſuale & aduentitium ſeu fortuitū, non val
de curandum eſſe videtur, cum accidere poſſit
fundum aut nunquam aut raro poſtea alienari

His tñ non obſtantibus iudicauit Senatus in
hoc caſu non licuiſſe huic cenſuario faciem fun
di cenſualis immutare, & ex vinea viridariū fa
cere inuito domino directo, qui partē fructuū
ſibi expreſſe pro cenſu reſeruauerat.

6 Primo, quod nemini licitum ſit diſponere
de re ſua in præiudicium tertij,vt *poſt Ripam,&
Calcan.tradit Menoc.conſ.226. n.50.& 51*. Præ-
ſertim vero in præiudicium illius, cui ius aliqđ
in re illa, vel fructibus ex ea prouenientibus cō
7 petit. Hinc videmus,quod proprietarius fundi
non pōt fundo ſeruitutē imponere inuito vſu-
fructuario, ex qua deterior fiat conditio vſuſ-
fructus,*l.ſed ſi quid.§.ſed nec ſeruitus.cum l. ſeq. &
l.locum.§.1.ff.de vſufruc*.Hinc etiam nō pōt em-
8 phyteuta incidere arbores frugiferas inuito do
mino directo,vt cōem teſtatur *Iul.Clar.in §.em-
9 phyteuſis.q.26.n.2*. Hinc deniq; videmus, quod
non pōt fundi dñus prædium ſuum proſcinde-
re vel colore noua cultura,aut vitiū plantatio-
ne,in præiudiciū fundi dominantis, cui debet̄
ſeruitus,*arg.l.præſes,& l. ſi manifeſte, C.de ſeruit.
& aqu.& tradit Cæpol.in trac.de ſeruit.ruſt.præd.c.9
de ſeruitute iuris paſcendi.n.40.quem refert & ſequ.
Couar.prac.qō.c.37.n.2.3.& ſeqq. præſertim vero
n.7.verſ.quinto exceptis. vbi late diſſerit de mutatio
ne culturæ agri*. Quod autem ex hac mutatione
vineæ in viridarium non leue dānum dño dire-
cto inferat̄,nō ſolū reſpectu futuri euentus lau-
demiorum,ſed ēt reſpectu ſtatus præſentis ipſo
rū fructuū,quorum partiarius erat,nemo eſt q
non videat. Eius enim intereſt hr̄e potius vin-
demiā longe vtiliorem & pretioſiorē,quam po
ma,pyra & alios hmōi fructus nullius vel mo-
dici pretij. Vnde cū ſua notabiliter interſit hoc
10 fieri,non dēt tolerari. Alteri enim per alterum
non debet iniqua cōditio inferri, vt vulgatum
eſt in iure; & eo minus hoc licet, quod hic non
agatur de modico, aut leui pecuniario cenſu,q
ſolum in recognitionē directi dñij ſolet impo-
ni, ſed de notabili & magna pēſione annuatim
præſtanda,non in pecunia numerata, ſed de ip
ſis fructibus vineæ,in compenſationē eorū fru-
ctuum,quos ante originalem inueſtituram ſo-
lebat percipere directus dominus.

Secundo motus eſt Senatus authoritate Mo-
lin. *qui in comment.ad conſuet.Pariſ.tit.2.§.55.gl.
11 2.n.2.& 3.aperte hanc qōnem decidit*. Ait enim, qđ
licet regulariter cenſuarius poſſit ad libitum ꝓ
be vel perperam de re cenſuaria diſponere, dño
inuito, ſiue ædificando,ſiue demoliendo, ſiue
implantando,ſiue in ſtagnum,aut vineam,aut
nudam areā conuertendo, vtilitatis, aut volup-
15 tatis gratia. Non tamen hoc pōt facere,nec for
mam ſoli mutari, ſi perceptio ipſius cenſus in-
de lædat̄,vt hic,vbi cenſuarius non ſolū in cen-
ſum,ſed ēt in campi partē (quod nos vocamus
à partaige de fruicts) fundū tenet: hoc enim te-
dundaret in læſionē & diminutionē partis fru-
ctuū agri conſuetæ & debitæ,& eſſet iniquum.

13 Prædictis adde, quod cenſualis contractus
multū accedit contractui emphyteuſeos, vt teti
gimus ſup.dec.9. in princ. poſt *Mol. ad conſuet.
Pariſ.tit.2.in proœ*. At in eo contractu non pōt
14 emphyteuta mutare formam rei inuito domi-
no,ne quidē ſi ex ea mutatione res meliorare ē,
vt poſt *Bal.& Nicol.de Matarellis tradit Iaſ.in l.* 1.
*n. 99.C.de iur.emph. & Aym.Publ.ad conſue. Ar-
uer.tit.des emphyteuſes.art.16.nu.5.& 6*. Ergo idē
vī dicendū in contractu cenſuali, præſertim qñ
mutatio illa damnū adferret notabile domino
15 directo,vt hic. Deniq; ſi pp notabilē deteriora
tionem,& quæ vergat in perpetuum fundi dā-
num,emphyteuta priuat̄ ſuo iure,ſicut pp non
ſolutum canonē,iuxta *auth.qui rem.vbi Caſtr.&
Iaſ.C.de ſacroſan.Eccl. & cōem teſtatur Burſa,conſ.
91.n.3.vol.1.vbi alios refert*. Conſequens eſt ꝓ-
fecto,non licere emphyteutæ rē emphyteuticā-
riam

Digitized by Google

riam notabiliter deteriorare; nec ẽt & cẽſuatio, qui emphyteuræ accedit, quidquid dicat Moli. paulo ante relatus, & ſic male feciſſe vr̃ cenſuarius iſte, qui vites frugiferas euulſit inconſulto domino: cum id vergat tum in perpetuum fundi illius detrimentum, tum etiam in perpetuũ domini directi damnũ; nec obſtat quod earum vitium loco alias plantauerit arbores: Nullũ eſt enim dubium quin vinea longe ſit vtilior. Adde quod ſi per commiſſum fundus reuerteretur ad dominum directum, nõ poſſet de facili ex viridario in priſtinam formã vineæ reduci.

Et ex his, cum ſatis appareat priorem & poſteriorẽ tõnem, quas ſupra in contrariũ retulimus, hoc in caſu non procedere, ſecundã vero nihil penitus obſtare, cum lõge alia ſit ratio cenſus partiatij, quã decimæ, qua non obſtante poteſt dñus fundũ oĩno incultum relinquere ĩ præiudiciũ decimæ, (& multo magis per conſequens illius culturam mutare) cum tñ in p̃iudicium cẽſus partiatij fundi culturã ſolitã deſerere non poſſit, Senatus cenſuarium iſtũ condemnauit, ſoluere dño quotãnis æſtimationem quartæ partis vindemiæ, quæ ex vinea illa ſolebat percipi, prout illa pars in executione liquidaretur, idq; tã pro prætetitis q̃ futuris annis, & donec in vineã fundus ille reductus eſſet. a *Ad materiam huius deciſ. vide Aluar. Valaſc. conſulta. 50. lib. 1.*

a *Arreſto 27. Octobris anno 1599. inter Dominos hæredes quondam Comitis à S. Amore ſupplicantes contra Anathoile Careſmentrant de Champtaue prope Salinas defenſorem.*

DECISIO XVI.

De bonis per matrem conſtante primo & ſecundo matrimonio acquiſitis, & quomodo diuidantur inter liberos, ſi mater ad tertia vota non tranſierit.

SVMMARIA.

1 *Bonorum maternorum duo genera.*
2 *Bona vere materna quæ dicantur.*
3 *Bona quaſi materna quænam ſint.*
4 *Tamquam, dictio eſt, nota improprietatis.*
5 *Nullum ſimile eſt idem.*
6 *Liberi cuiuſcumq; matrimonij æqualiter ſuccedunt in bonis uere maternis.*
7 *Lucra nuptialia inter liberos diuerſi matrimonij quomodo diuidenda. & n. 8. 10. 11. 12. 14. 18. 19. 20. 33. & 34.*
9 *Facultatem nomine quid contineatur.*
13 *Lucrum quod ex uiri largitate mulier habuit, relinquitur liberis communibus, ſiue mulier ad ſecunda vota tranſierit ſiue non.*
15 *Sponſalitiæ largitatis longe alia eſt ratio, quam cæterorum lucrorum nuptialium. & n. 16.*
16 *Mulier q̃ ſecundo nubit uidetur prioris mariti oblita.*
17 *Pœna non eſt vbi non eſt delictum.*
21 *Subſtantiuum recipit reſtrictionem ab adiectiuo.*
22 *Species præcedens reſtringere ſolet genus ſequens.*
23 *Conqueſtus ſiunt vt plurimum ex laboribus & induſtria viri.*
24 *Conqueſtuum lucrum non habet mulier à marito aut eius liberalitate, ſed à ſtatuto & conſuetudine. & nu. 32.*
25 *L. fœmina. C. de ſecund. nupt. declaratur.*
27 *Conqueſtus quoad vxorem connumerantur inter lucra nuptialia.*
28 *Mulier tenetur operari viro.*
30 *Conqueſtus quoad maritum non connumerantur inter lucra.*
31 *Lucra nuptialia præſumuntur prouenire vxori ex bonis & induſtria mariti.*

SI mulier ex duobus maritis plures liberos
habeat, & qđ ſit inter illos de ſucceſſione il-
1 lius, duo ſunt genera bonorũ maternorum con
ſideranda, vt ſatis colligitur *ex l. fœmina. & ex l.*
generaliter. §. in ijs autem caſibus, C. de ſecund. nupt.
Quædam enim ſunt verè materna, quædã ve
2 ro quaſi materna. Verè materna ea ſunt, quæ
ipſius mulieris ſunt propria abſolutè & indeter
minatè, cuiuſmodi ſunt bona dotalia, & alia ad
uentitia, quæ à parentũ aut agnatorũ vel dona-
tione vel ſucceſſione proueniunt: hæc enim &
alia huiuſmodi vocanẽ à Doctorib. vere & ſim-
pliciter materna, ad differentiam aliorũ, de qui-
bus ſtatim dicẽ, vt cõſtat *ex Sal. in l. cum alijs, C.*
3 *de ſecun. nupt.* Quaſi materna vero ſunt, q̃ habuit
mater, ſiue à coniuge, ſiue à ſtatuto vel conſue-
tudine, occaſione tñ matrimonij, & ex faculta-
tibus viri, cuiuſmodi ſunt ſponſalitia largitas,
doariũ, iocalia, & oẽ aliud lucrũ nuptiale. Qđ
autẽ bona hæc non ſint verè materna, ſed qua-
ſi, illud colligiẽ. Primo ex eo quod mater tran-
ſiens ad ſecunda vota, eorũ bonorũ proprieta-
tem amittit, quæ filijs primi matrimonij ſtatĩ
acquiritur, nudo vſufructu penes eã ſolũ rema-
nente, d. l. fœminæ. Secundo *ex tex. d. §. in ijs au-*
tem caſibus. Vbi poſt conuolarũ ad ſecunda vota
res illæ dicunẽ ſeruari liberis à matre, vti pater-
næ. Idemq; habeẽ in d. l. cum alijs. Et licet libe-
ri illi non ſunt hæredes p̃ris, voluit tñ Impera-
tor *in d. §. in ijs autem caſibus*, quod eas ſibi ven-
4 dicare poſſint tanquam maternas. Quæ dictio
(tanquã) eſt nota impropietatis, & ſimilitudi
nem quandã denotat, *Iaſ. conſ. 143. n. 5. lib. 4.*
Menoc. de arb. iud. caſ. 314. n. 11. Vnde cum à lege
bona illa vocentur non ſimpliciter materna,
ſed tanquam materna, non ſunt vere materna.
5 Nã nullũ ſimile eſt idem, *l. quod nerua. ff. depoſ.*
Salic. in l. ſi nullam. in prin. C. de pig. act. Marc. Mãt.
Benauid. in ſuis ſingularib. ſeu apophthegm. ſing. 318

Quod

Quod a tinet ad bona vere & ſimpliciter ma
6 terna, liberi vtriuſq; matrimonij in ijs æquali-
ter ſuccedunt, ſi moriatur mater inteſtata, vt eſt
tex. in §. ſi quis igitur. auth. de hæred. ab inteſt. & cõ
muniter dicit Mich. Craſſ. in §. ſucceſſio ab inteſtato. q.
17. nu. 1.

7 Quoad lucra autẽ nuptialia, cõis eſt opinio,
ea eſſe diuidenda inter liberos diuerſi matrimo
nij, non quidẽ in capite, ſed per ſtirpes (quod
nos gallice dicimus *par licts & non par teste*) ea. ſ.
forma, vt lucra cuiuſcumq; matrimonij ſeruan
da ſint liberis illius matrimonii, cuius occaſio-
ne proueniunt, *per l. fœminæ. iunc. auth. ſequenti, &*
l. hac edictali. §. his illud. C. de ſecund. nupt. Et hoc
procedit ſine dubio quando mater illa tranſi-
uit ad tertias nuptias.

8 Verum qñ non tranſiuit ad tertia vota, &
agit̃ de lucris conſtante ſecundo matrimonio
quæſitis, magis eſt dubium; an ſcilicet liberi ex
priori matrimonio ſuſcepti in ijs concurrant
cum liberis ſecundi coniugii, an vero iſti ſecun
di ea ſibi propria vendicent ad excluſionẽ prio-
rum. Et hic exiſtimant nonnulli, quod ſiue ad
tertia vota migrauerit mulier, ſiue non, lucra
huiuſmodi reſpectiuè ſeruanda ſunt liberis il-
lius matrimonii, cuius occaſione proueniunt.

Mouentur primo authoritate *d. l. cum alijs, C.*
de ſec. nupt. quæ lex licet in principio videat loq
tm̃ de ſponſalitia largitate, & de lucro dotis, nõ
autẽ de cæteris lucris nuptialibus; tñ ſub finem
generalius & apertius loquens, vtit̃ his verbis;
Nos enim hac lege id præcipuè cuſtodiendum eſſe de-
cernimus, vt ex quocumque coniugio ſuſcepti filij pa-
trum ſuorum ſponſalitias retineant facultates. quod
vocabulum [*facultates*] cum generale ſit, non
9 tm̃ ſponſalitia largitatẽ continet, ſed oẽs alias
diuitias, oĩaq; alia bona nuptialia, *l. cum hi. §. in*
perſona. ff. de tranſac. l. ſi debitoris. ff. de ceſſ. bonor.
Hinc labi facultatibus, hoc eſt bonis diminui
& deuenire ad inopiam, *in l. 1. §. ſi magiſtratus,*
ff. de magiſt. conueniend. Hinc pro modo faculta-
tum, id eſt ſecundum quantitatem bonorum,
in l. cum poſt. §. gener. & §. ſeq. ff. de iur. dot.

Secundo mouentur authoritate *d. l. generali-*
10 *ter. §. ſi.* vbi Bal. ait in ſummario, quod ſi mulier
non tranſit ad ſecunda vota, poteſt lucra liberè
alienare & conſumere, ſi vero non alienat nec
conſumit, poſſunt liberi illius matrimonii tan-
quam reſeruata vendicare. Et licet Bal. ibi tm̃
loquat̃ de lucris factis conſtante priori matri-
monio, tñ idem dicendum eſſe vr̃ de iis, quæ fa
cta ſunt conſtante ſecundo, ſi mulier ad tertias
non tranſierit nuptias; nam reſpectu liberorũ,
quos ex ſecundo coniugio ſuſcepit, non dicitur
conuolaſſe ad ſecunda vota.

Mouentur tertio hac ratione ſumpta ab ab-
11 ſurdo euitando: ſi enim vnicuiq;, acquiſita in
eo matrimonio in quo natus eſt, non traderent
& relinquerent, ſequeret̃ abſurdũ illud, quod fi-
lii primi matrimonij in bonis induſtria & labo
re ſecũdi viri acquiſitis concurrerent. Cũ tñ filii
ſecundi matrimonij viciſſim non cõcurrant in
acquiſitis cõſtãte priori matrimonio, & ſic nõ
ſeruaret̃ æqualitas inter fratres, & merito luge-
ret vir ſecundus, ſuas fortunas & ſuis laboribus
quæſitas ad alios tranſlatas proſpiciens, vt in
ſimili dicit tex. *in l. fin. C. de præſc. trigint. vel qua-*
dr. annor. in l. cum oportet. C. de bo. quæ lib. & in l. lex
quæ tutores. §. nec vero domum. C. de adminiſtr. tut.

12 Verũ his non obñtibus, exiſtimarem hoc in
caſu diſtinctionẽ adhibẽdã eſſe, inter lucra quæ
ex viri ſponſalitia largitate & donatione pp nu
ptias mulier cõſequuta eſt, & alia lucra nuptia-
lia, cuiuſmodi ſunt illa, quę ex cõicatione acqui
ſitorũ conſtante matrimonio ex conſuetudine
vxori deferunt̃, vt optimè animaduertit *Accur.*
in d. l. cum alijs. in verb. largitate. & in verb. ad ma-
ternas. C. de ſecund. nupt. & in auth. vxore mortua. in
verb. ex dote. eod. tit. Cuius diſtinctionis miror
neminem (quod hucuſque viderim) poſt Ac-
curſium meminiſſe.

13 In lucro quod ex viri largitate prouenit illud
eſt ſpeciale (ſicut & in lucro dotis reſpectu viri)
quod ſiue mulier ad ſecundas veniat nuptias,
ſiue non, ꝓprietas illius liberis cõibus oĩno re-
linquenda eſt, vſufructu ſolo penes matrẽ rema
nente. Nec alia differentia eſt inter conuolatũ
ad ſecunda vota, & vidualem caſtitatẽ ſeruatã,
præterquã, quod ſi mr̃ à ſecundis abſtineat nu-
ptiis, concurrit cũ liberis in proprietate ꝓ viri-
li vltra vſumfructũ totius: ſi vero non abſtinet
à ſecundis nuptiis, nullã ꝓprietatis portionem
habet, ſed ſolum vſumfructũ retinet dictę ſpon
ſalitiæ largitatis, vt apertè ꝓbat Rubric. *& tex.*
in authen. neque virum quod ex dote eſt, neque mulie-
rem, &c. §. propterea igitur ſancimus, col. 8. & text.
in auth. ſi tamen. C. de ſecund. nupt. & in §. quia vero
& mulieres. auth. vt fratrum filij. col. 9. Et idem oĩ-
no iuris eſt ĩ viro reſpectu illius lucri, quod, vxo
re mortua, ex illius dote conſequitur, vt cõſtat
ex auth. vxore mortua, C. de ſec. nupt.

In aliis vero lucris extra dotem & donatione
14 propter nuptias ſiue ſponſalitiam largitatem,
ſi mulier ad ſecunda vota non tranſierit, idẽ eſt
dicendũ quod de aliis bonis ſimpliciter mater-
nis: de iis enim liberè diſponere põt, etiã in p̃-
iudicium liberorum, ſi velit, *d. l. fœminæ, l. genera-*
liter. §. ſi. & l. hac edictali. §. ſin vero. C de ſec. nupt.
Idemq; iuris eſt de lucris conſtante ſecũdo ma-
trimonio quæſitis; de quibus (ſi ad tertia vota
non migrauerit) põt ẽt liberè diſponere & te-
ſtari, ſi velit, in præiudicium liberorũ ex ſecun-
do matrimonio ſuſceptorum, d. l. cum aliis. Et
ita in facti contingentia iudicauit Senatus no-
ſter oĩum penè ſuffragiis: a qui quidẽ exiſtima
uit d. l. cum aliis. procedere dumtaxat in dote

&

& donatione pp nuptias, ſiue ſpõſalitia largita
re, non aũt in cæteris lucris & cõquæſtibus, qd-
quid in contrarium paulo ante allegatum ſit.
15 Et re vera, longè alia eſt rõ ſponſalitiæ largi-
tatis, quam cæterorum lucrorũ nuptialium. Nã
ſponſalitiæ largitatis proprietas liberis ſemper
reſeruat à lege, ſiue ſecundo nubat mulier, ſiue
non, vt patet *ex tex. d. §. propterea igitur. auth. ne-
que virum quod ex dote eſt. col.* 8. Et ſic ꝓprietas
illa non aufert mulieri in pœnam ſecundarum
nuptiarum, ſed in ſolũ fauorẽ liberorum, ut do
cet *Iac. de Belui. in §. nec illud. auth. de nupt. col.* 4.
& Io. Nicol. in d. l. generaliter. n. 13. *& ſeq.* At cæte-
rorum lucrorum proprietas aufertur mulieri ĩ
caſu dumtaxat ſecundarũ nuptiarũ, ſicq; in pę
16 nam illarum. Quæ. n. ſecundo nubit mulier, vĩ
prioris mariti affectionẽ deſeruiſſe, eiq; & filiis
eius iniuriam quodãmodo intuliſſe, vt notat *gl.
in d. l. fœming. in verb. filijs. poſt tex. in §. ſi vero ex-
pectet. auth. de nupt. col.* 4.
Ideoque merito punit à lege priuatione lu-
crotum: ſed cum hæc iniuria ceſſet in ſecundo
marito & filijs eius, ſi matet à tertiis abſtinuc-
rit nuptiis, ceſſare profectò dẽt & pœna. Cum
17 vbi non cadit delictum, ibi nec pœna quoque
debeatur, *l. ſancimus, ff. de pœn.*
18 Confirmatur hæc ſnia ex multis, & in primis
authoritate tex. *in §. nec illud. verſ. reliqua vero,
auth. de nupt. col.* 4. (*quem tex. allegat gl. in d. l. eum
alijs.*) Quo loco, poſtquam dictum eſt, quod lu-
crum dotis, aut ſponſalitiæ largitatis priorũ nu
ptiarum, primi liberi, & ſecundarũ, ſecundi cõ-
ſequunt iure pręcipuo. Subiungit hæc verba Iu
ſtinianus, quibus hæc qõ apertè deciditur. *Re-
liqua vero* (*inquit*) *quæcumq; in talibus lucratus eſt pa
ter aut mater ex ſecundis nuptijs, aut per legatum for
ſitan ſiue fideicõmiſſum, non tamen ad tertias venerit
nuptias, hæc cõmixta eorum ſubſtantiæ & à tertijs nõ
matilata matrimonijs maneãt apud eos immota, & ad
eorum, velut propria, ſucceſſiones perueniant, aut ẽt à
ſuperſtitibus quo volunt diſponantur modo.*
19 Confirmatur deniq; authoritate multorum,
præſertim vero *Bald. in d. l. eum alijs. Iac. de Beluiſ.
in d. §. nec illud. auth. de nupt. Romani in conſil.* 405.
*n... vbi hoc expreſſè probat Mich. Craſſ. in §. ſucceſ-
ſio ab inteſtato. q.* 7. *n.* 3. *& Io. Nicol. in rep. d. l. gene
raliter nu.* 13. *& ſeq.* Vbi apertè dicit illã mulie-
rem quæ ſecundo nubit, de acquęſtibus & aliis
lucris ſecundarum nuptiarum poſſe libere diſ-
ponere prout voluerit, ſi tertio non nubat, exce-
pta dote & donatione propter nuptias.
Non obſtant adducta in contrariũ, quibus
20 facile rñderi poteſt. Nam quod attinet ad l. cũ
aliis, iam diximus & probauimus eam tm̃ loq
de dote & ſponſalitia largitate: & licet ſub finẽ
vtat vocabulo hoc generali [facultates] tamen
ex precedentibus, vocabulum illud generale re-
ſtringendum eſt ad ſponſalitiam largitatem,
tum quod vna pars legis alteram declaret, tum
21 denique quod ſubſtantiuum illud vocabulum,
reſtrictionem recipiat ab adiectiuo [ſponſali-
tias] quod præcedit. Species enim p̃cedens re-
22 ſtringere ſolet gens ſequens, vt multis probat
Euerar. in centuria legali, in loco à generalitate. n. 41
Minus obſtat *tex. §. ſi. d. l. generaliter. iuncta ibi
epitome Baldi, C. de ſec. nupt.* Nam textus ille eſt
etiam interpretandus de ſponſalitia largitate
& lucro dotis, vt ſatis conſtat ex auth. quæ ſe-
quitur, & quæ textum illum corrigit.
Quod autem attinet ad rõnem illã euitandæ
abſurditatis; reſponderi põt ceſſare abſurdum
in lucris aliunde quæſitis quam ex viri largira-
te: cuiuſmodi ſunt lucra conquæſtuum, quæ ex
Comitatus Burgundiæ inter coniuges cõican-
23 tur. Etſi enim eiuſmodi quæſtus fiant, vt pluri-
mum ex laboribus, & induſtria ipſius viri, ta-
men cum mulier lucrum illud non habeat à ma
24 rito, aut ex eius liberalitate, ſed à ſtatuto ſiue
conſuetudine; idque cum onere ſoluendi dimi-
diam partem æris alieni cõſtante matrimonio
contracti, non eſt quod conqueratur aut lugeat
vir ille prior, ſi de eo libere diſponat vxor, quod
ei aliundi quã ex ſua liberalitate quæſitum eſt,
puta ex diſpoſitione ſtatuti.
25 Quod ſi quis vrgeat, hanc ſolutionem vide-
ri contrariã receptæ & cõi interpretum opinio-
ni, qua dr̃, diſpoſitionem, *l. fœminæ. & l. generali-
ter. de ſec. nupt.* locum etiam hr̃e in lucro vxori
quæſito ex forma ſtatuti per mortem mariti, vt
teſtantur Ant. Gabr. *concl. lib.* 3. *tit. de ſec. nupt.
concl.* 1. *n.* 15. *Franc. Cremenſ. ſing. vltimo, Pinel. in
l.* 4. *n.* 2. *C. de bon. mater. & Mich. Craſſ. in d. §. ſuc-
ceſſio ab inteſt. q.* 7. *n.* 5. Reſpondebitur, verũ qui-
dem eſſe diſpoſitionem d. l. fœminæ. cõiter ex-
tendi ad lucrum quæſitũ vxori per legem vel
conſuetudinem, ſed non proinde ſequi, quod
idem dicendum ſit de diſpoſitione l. cum aliis.
Illa ſiquidem (nempe l. fœminæ.) loquit in ge-
nere de omnibus quæſitis ex bonis mariti titu-
lo lucratiuo, hæc autem (nempe l. cum alijs)
ſpeciarim loquitur tãtum de lucro dotis & ſpõ-
ſalitiæ largit. vt paulo ante probauimus.
Et hinc notabiliter inferri poteſt, quod ſi mu
lier liberos habens ex priori marito ad ſecunda
26 vota tranſeat, priuari debet per diſpoſitionem
d. l. fœminæ. non ſolum proprietate ſponſalitiæ
largitatis ſibi factæ à priori viro, aut legatotũ,
fideicõmiſſorum, donationum, & aliorum hu-
iuſmodi lucrorũ, ſed ẽt proprietate illius partis
conquæſtuum, quæ ex forma conſuetudinis ei
defertur, licet eam partem non habeat à mari-
to, ſed à conſuetudine ſiue ſtatuto. Lex enim il-
la loquitur de oĩbus lucris, quæ ex bonis mari-
27 torũ mulieres ſunt aſſecutæ. Conquæſtus aũt,
quoad vxorem, inter lucra nuptialia connume
rantur, tum quod mulierũ nulla ſit, vel rara ad-
mo-

Digitized by Google

modum induſtria, qua quæſtum legitimum fa
cere poſsit(vt quotidie experimur) adeo vt me-
rito cenſeantur iſti conquæſtus facti potius ex
induſtria mariti quam vxoris, vt euitetur in mu
liere ſuſpicio turpis quæſtus, iuxta l. Quintus
Mutius, ff. de don. int. vir. & vx. tum quod etſi
28 eſſent induſtrioſæ, tenent operari viro, cui ac-
quiritur quidquid ex earum induſtria & artifi-
cio quæri poteſt, vt multis placet, *ex l. ſicut, ff. de oper. liber. inter quos eſt Bald. in l. ſi in vita. C. de nupt.* Tum denique quod maritus ſoluto ma-
trimonio dotẽ oẽm reſtituere teneat, ita vt ni-
hil videat poſſe dici quæſitũ ex pecunia vxoris.
Et licet non deſinit quibus magis placet con-
29 quæſtus illos non eſſe inter lucra nuptialia con
numerandos, nec quoad virum nec quoad mu-
lierẽ, quod eos mulier videatur hr̃e titulo one-
roſo, videlicet ſocietatis, *l. cum hic ſtatus. §. ſi inter virum & vxorẽ, ff. de don. inter quos eſt Rip. in d. l. fœminæ, q. 22. n. 43. Didac. Couar. in epit. ſponſal. in 2. p. c. 7. §. 1. n. 8. & Pinel. in 1. p. l. 1. n. 36. & 37. & in l. 4. n. 3. C. de bon. mater. quibus adde Io. Lopez in comment. legum Tauri lege 14. n. 5.* vbi dicit, q̃,
veritate inſpecta, iſta lucra quæ inter coniuges
habentur conſtante matrimonio, dicunt proue
nite ab vtroque coniuge, tam ex bonis, quàm
ex induſtria & labore.
30 Tamen nos hoc iure paſſim hic vtimur, vt
quoad vxorem pro meris lucris ex bonis mari-
ti, quæſtus hi habeant, & per conſequens com-
prehendant ſub diſpoſitione d. l. fœminæ. Licet
quoad virum aliud obſeruemus: eius enim re-
ſpectu & contemplatione nõ dicunt lucra, cum
ex ſuis bonis & induſtria, titulo oneroſo, vt plu
rimum proueniant, vt latius habetur inſ. deciſ.
114. circa princ.
31 Infert ſecũdo, quod licet lucra illa pręſuman
tur apud nos prouenite vxori ex bonis, & indu-
ſtria mariti, tñ ſi mulier ex ſecũdo marito libe-
ros habens ad tertia vota non migrauerit, eorũ
lucrorũ proprietatem filijs ſecũdi matrimonij
non tenebit reſeruare, ſicut tenet eis reſeruare
ſponſalitiam largitatem per diſpoſitionem d. l.
cum alijs. ſed de iis, tamquam de proprio pa-
trimonio, liberè diſponere poterit, & hoc illud
32 eſt quod deciſum fuit hoc Senatus arreſto. Vxor
enim non dr̃ hr̃e medietatẽ cõquæſtuum à ma-
rito, ſed à ſtatuto ſiue conſuetudine, vt in ſpe-
cie tradit *Hiſp. Sigur. in repet. l. vnum ex familia, §. ſed & ſi fundum. n. 30. ff. de legat. 2.* Ideoq; con-
quæſtus illi non comprehendunt ſub diſpoſi-
tione d. l. cũ aliis. quæ tñ de eo lucro loquit, qđ
ex dote, aut ſponſalitia largitate prouenit, cũ
tñ comprehendantur reſpectu vxoris ſub diſpo-
ſitione d. l. fœminæ.
33 Tertio & poſtremo infert, quod ſi de his lu-
cris & conquęſtibus conſtante ſecũdo matrimo
nio habitis nõ diſponat mulier, quæ ad ſecũdas
non conuolauit nuptias, remanebunt pro libe-
ris vtriuſque matrimonii æquis portionibus,
per tex. in d. l. cum alijs. in nc. ibi doctr. Sal. C. de ſec. nupt. & per tex. in d. §. nec illud. in fi. Auth. de nupt. col. 4. qui ad hoc eſt clarus & apertus.
34 Verum licet hanc eſſe cõem opinionem teſtet
Mich. Craſſ. in d. §. ſucceſſio ab inteſtato. q. 7. n. 3. & 5 eam tñ nos hic non ſequimur, vt ſæpius obſer-
uaui; ſed cõquæſtus illos, ab inteſtato, liberis ex
illo matrimonio, quo conſtante facti ſunt, adiu
dicamus, tũ vt obſeruet æqualitas inter fratres,
tum denique vt euitet inuidiæ occaſio inter il-
los, quæ profecto maxima exoriretur, ſi prio-
ris tori liberi participes fierent lucrorum con-
ſtante ſecundo matrimonio quæſitorum, liberi
autem ſecundi coniugij non æque participarẽt
in lucris factis conſtante primo matrimonio:
quod eſt ſatis notandum in praxi.

a. Arreſto 5. Nouembris 1599. inter Henricum & Marinum Benoit fratres hæredes ſub beneficio Inuentarij quondam Dominæ Franciſcæ Nicod eorum auiæ, & DD. Margaretæ à S. Mauritio, & Deſideratæ Benoit filiarum ex diuerſis coniugijs dictæ Dominæ Nicod.

DECISIO XVII.

Inuentarium an ſit conficiendum ſumptibus totius hæreditatis, quando pluribus hæredibus inſtitutis, vnus adit ſub beneficio inuentarij, alij vero pure & ſimpliciter.

SVMMARIA.

1 *Inuentarij ſumptus an & quando deducendi ex tota hæreditate.*
2 *Hæredi datur licentia retinendi ſumptus innentarij ex bonis hæred.*
3 *Cohæres qui ſub beneficio inuentarij adiuit, eſt quaſi vnicus hæres quoad partem ſuam.*
4 *Hæres ex parte totum patrimonium penes ſe habere non dicitur.*
5 *Excipere aut retinere non poſſumus quidquam ex ea re quæ penes alium eſt.*
6 *Inuentarium introductum eſt fauore potiſſimum hæredis.*
7 *Inuentarium prodeſt legatarijs & creditoribus.*
8 *Cohæredibus ſimpliciter adeuntibus nihil prodeſt inuentarium.*

TRibus inſtitutis hæredibus, duo hęreditatẽ
adeunt purè & ſimpliciter, alter vero ſub
beneficio legis & inuentarii. Dubitatũ fuit de
1 ſumptibus inuẽtarii: An ſcilicet deducendi eſ-
ſent ex tota hæreditate, an vero ex illa parte tñ
hęreditatis quæ ei relicta erat, qui ſub beneficio
inuentarii hęreditatem adiuerat.
Et iudicauit Senatus *a* deducẽdos eſſe ex por-
tione hæredis inuentariũ cõficientis, nõ aũt ex

tota

Digitized by Google

tota hæreditate, per rõnem *l. non debet alteri & l. factũ cuique ſuũ. ff. de reg. iur.* Cum.n. ei ſoli ꝓdeſſe poſſit inuentariũ, qui illud cõficit, nõ aũt cęteris cohæredibus, q(ex quo ſimpliciter audierunt) nullo inuẽtario indigent, cũ oĩbus creditoribus ſuppoſiti ſint, æquitati cõſentaneũ eſſe viſum eſt, his impenſis portiones eorũ non imminui, ex facto alterius, ne alteri per alterũ iniqua conditio inferatur.

2 Dubium autẽ faciebat in hac quæſtione. Pri-
mo *tex. in l. fin. §. in cõputatione. C. de iur. delib.* Vbi
hęredi (abſque diſtinctione an ſit in totũ hęres
an pro parte) datur licentia deducendi & retinendi in computatione Patrimonii (id eſt hæreditatis) quidquid in funus expendit, in teſtamenti inſinuationẽ, & inuentarii confectionẽ.

Et ſecũdo, quod non videbatur concludens hæc ratio, inuentarium non prodeſt aliis cohæredib', ergo nec eis nocere debet, nec eorũ portiones ſuperfluis impenſis imminuere. Nã nec legatarijs nec creditoribus hæreditarijs etiam prodeſt, imo plerũque potius nocet inuẽtariũ, cum, ſi ab hærede factum non fuiſſet, cõueniret inſolidũ & vltra vires hæreditarias; & tñ impẽſa illa præiudicium legatariorũ & creditorũ ex hæreditate deducitur, *d. § in cõputatione. iunc. ibi glo.* Vnde ſi hęreditatẽ minuit impẽſa illa, in pręiudicium legatariorum & creditorum, cur non & in præiudicium cohæredum?

3 Verum his argumentis ſatisfiet, ſi dixeris, co-
hæredẽ, qui ſub beneficio legis adiuit, quaſi ſolũ & vnicũ hæredẽ, in eo quod ſibi obtigit, cenſeri; ideoq; expẽſam illã ex ſua ſola portione deducere debere, ad inſtar cohæredis in ſua portione vtentis falcidia. *l. in ſingulis. ff. ad leg. falc.* Adde quod tex. illius *§. in computatine.* hoc ſatis innuere videtur, ſi verba hæc perpẽdas [*excipere & retinere.*] Cũ.n. impenſa hæc retineri poſ-
4 ſit, & excipi ex patrimonio, hæres aũt ex parte
(dato alio cohærede qui ſimpliciter adiuit) totũ patrimoniũ defuncti penes ſe nõ habeat, ſed partẽ tm̃ in qua hęres eſt, quomodo retentionẽ hãc facere poſſet ex toto patrimonio, qui hæres eſt ex parte, cũ pars alia patrimonij ſit, aut eſſe intelligatur, penes cohæredem, qui purè & ſimpliciter adiuit? Profecto oportuiſſet Iuſtinianũ vti alijs verbis quã retentionis, ſi aliter ſenſiſſet
5 Nam excipere aut retinere nõ poſſumus quid-
q̃ ex ea re, quę penes aliũ eſt, ſed petitione opus eſt non autẽ retentione. Et hæc quoad primũ.
6 Quoad 2m vero, & ſi inuentariũ introductũ ſit
fauore potiſſimũ hęredis non aũt creditorũ aut
7 legatariorũ, illis tñ prodeſſe põt, quod in eo ſta-
tim reperiãt res ſibi obnoxias & obligatas, adeo vt à nemine ſubtrahi aut celari poſſint. Ideoq; non mirũ, ſi, cum illis ꝓdeſſe poſſit ad cõſeruationẽ bonorũ ſibi obligatorũ, illis ẽt reputẽtur
8 impenſę in eo cõficiẽdo: ſed hæc ratio ceſſat in

cohæredibus ſimpliciter adeũtibus, qbus nihil oĩno prodeſſe põt inuẽtariũ, cũ eo nõ obſtãte teneantur pro portionibus hr̃ditarijs, ẽt vltra vires hr̃ditarias. Adde q̃, ſicut impẽſa hæc nõ nocet creditoribus nec legatarijs, qñ hr̃ditas eſt ſoluendo (ſua .n. legata & credita integra cõſequuntur, *vt per Ber. & Doct. in d. §. in cõputatione*) ſic ẽt nocere nõ debet cohr̃dibus, qui ex quo purè & ſimpliciter adierunt, ſatis demonſtrant hæreditatem eſſe ſoluendo.

a *Arreſto eodẽ 5. Nouẽb. inter dictos Benedictũ & Domicellã a S. Mauritio, & licet cõtrariũ videatur poſtea iudicatũ fuiſſe arreſto 16. Iulij 1601. in cauſa beneficij inuentarij hæredũ quondã Domini de Verry, vbi cùm vnus ex illis purè & ſimpliciter hæreditatẽ acceptaſſet, & alter ſub beneficio inuentarij, fuit nihilominus iudicatũ illius expenſas ſubeundas in commune. Tamen, conciliando hoc arreſtũ cũ præcedente, dici poteſt in hoc ſecũdo ſumptus iudicatos fuiſſe cõmunes, quia ille, qui purè & ſimpliciter hæreditatẽ adiuerat erat minor, & conſequenter illius tutrix debebat conficere inuentariũ bonorum illius ſumptibus, à quo fuit exempta, & ſubleuata beneficio inuẽtarij ſolemnis ab altero hærede confecti, quod declaratum fuit vim etiã habere inuentarij pupillaris, & ideo æquum erat vt impenſis communibus conficeretur. Poſtea ad etiã pro maiori claritate horũ duorum arreſtorum 4. Ianuarij 1602. in cauſa hæredũ quondã Ioãnis Dormoy à Cromary, fuit ſolenniter iudicatum, conuocatis, quod vnus dictorum hæredũ qui ſub beneficio inuentarij acceptauerat, licet alij purè & ſimpliciter acceptaſſẽt ſumptus dicti inuẽtarij ſupra portionẽ ſuã hæreditariã p̃ſtaret.*

DECISIO XVIII.

Legato facto alicui, pro ſe & ſuis, an ſui illi cenſeantur vocati ſimul, vel ordine ſucceſſiuo, per vulgarem, vel per fideicommiſſum.

SVMMARIA.

1 *Hoirs, dictio, quid diſtat à dictione heritier. & nu. 2. 10. 11.*
3 *Hæres, vocabulum, pro quibuſcumque ſucceſſoribus accipitur. & n. 4.*
5 *Materia differens & materia indifferens, quidnã ſit.*
6 *Hæredis nomen poſitum in conditione, quid ſignificet.*
7 *Conditionis natura eſt, vt poſſit, vel nõ poſſit exiſtere.*
8 *Hæredis nomẽ poſitum in diſpoſitione, quid ſignificet.*
9 *Hæredis nomen poſitum in vltima voluntate, quid ſignificet.*
10 *Verba teſtatorum interpretanda ſecundum communẽ vſum loquendi.*
12 *Pro ſe & ſuis, clauſula hæc quid operetur. & nu. 13. 45. 46. 47. 63.*
14 *Fideicommiſſum non tantum ex verbis, ſed ex mente teſtatoris colligitur.*

16 *Granari non poteſt, qui non eſt honoratus.*
17 *In illorum defectum, hæc verba quid ſignificent.*
18 *Deficere dicitur qui moritur.*
19 *Qui vult conſequens, videtur & velle antecedens.*
20 *Filiorum, & liberorum nomina ſunt collectiua.*
21 *Viuens hæredem non habet.*
22 *Poſt, dictio, ordinem ſignificat.*
23 *Hæredum mentione facta, cenſetur vocati ordine ſucceſſiuo.*
24 *Pluribus vocatis, inter quos cadit ordo charitatis, cenſentur vocati ordine ſucceſſiuo.*
25 *Affectio maior præſumitur erga filiam quam erga nepotes.*
26.44 *Copulæ, &, natura eſt, pariter & æqualiter coniungere. fallit vt nu. 27.*
28 *Nepotes vocati fauore filiæ, non cenſentur vocati ſimul. ſed ord. ſucceſſ.*
29 *Ordo ſucceſſiuus hoc poſtulat, vt proximiores prius admittantur.*
30 *In fideicommiſſis ab aſcendẽtibus relictis nepotes ſuccedunt cum patruis.*
32 *Subſtitutio omnis facta poſt mortem eſt fideicommiſſaria.*
33 *Subſtitutio concepta uerbis habentibus tractum in futurum, eſt fideicommiſſaria.*
34 *Imperſonalia verba operantur vt res tranſeat in deſcendentes.*
35 *Digreſſus ad plures gradus ſubſtitutionum, operatur fideicommiſſum.*
36 *Plures vocati ſub nomine collectiuo cum alio, habentur loco vnius tantum.*
37 *Pluribus vocatis, ſi tertius ſubſtituatur poſt mortem omnium in tota re, cenſetur reciprocum fideicommiſſum factum fuiſſe inter primos.*
38 *Fructus rei legatæ non debentur niſi à tempore moræ.*
39 *Mora intelligitur committi tantum per litis conteſtationem, niſi aliud appareat.*
40 *Plures vocati, inter quos cadit quidem ordo affectionis, ſed non neceſſitas inſtituendi, cenſentur vocati ſimul & nu. 41.*
42 *Procreatis, dictio, cum ſit præſentis temporis, diſpoſitionem reſtringit ad iam natos.*
43 *Liberi non cenſentur vocati ordine ſucceſſiuo, quando agitur de legato, aut fideicommiſſo particulari.*
46 *Clauſula acceſſoria non mutat naturam principalis diſpoſitionis.*
47 *Expreſſio eorum quæ tacitè inſunt nihil operatur.*
48 *Liberorum appellatione, nepotes & pronepotes continentur. fallit vt nu. 49.*
50 *Ses, dictio, eſt reſtrictiua.*
51 *Sermo ſimpliciter prolatus, intelligitur de primo & immediato.*
52 *Subſtitutio in dubio potius iudicanda eſt directa quã fideicommiſſaria.*
53 *Mater non facile præſumitur grauata fideicommiſſo erga filios.*
54 *Collectiua nomina an inducant tractum temporis in futurum, & n. 56.*
55 *Collectiua plurium perſonarum & graduum ſimul.*
58 *Fideicommiſſum relictum liberis non vt liberis, ſed ut hæredibus, non impedit liberã alienandi facultatẽ.*
59 *Reciproca ſubſtitutio, vt cenſeatur inducta tria requiruntur. & dec. 22. n. 61.*
60 *Hæres etiam ſub inuentario, vendicans rem ſuam, à defuncto alienatam, patitur exceptionem euictionis*
61 *Ex qua perſona quis lucrum capit, eius factum præſtare tenetur.*
62 *Hæreditas ſemper præſumitur ſoluendo.*
64 *Teſtator non præſumitur uoluiſſe proſpicere liberis aut hæredibus legatarij.*
66 *Pro, dictio, denotat cauſam finalem.*
67 *Spes fideicommiſſi conditionalis non tranſmittitur.*

TEſtatrix quædam, filiis ſuis hæredibus inſtituris, ita legauit filiæ: *Item do, & lego N. meæ filiæ, N. vxori pro grata, & affectuoſa ſeruitute in me hactenus exhibita, quamque, & in poſterum exhibituram confido, ſequentia prædia &c. pro ſe & ſuis hæredibus ex legitimo matrimonio procreatis, & in illorũ defectum uolo aut pleno iure ad hæredes meos inferius nominatos, & eorum deſcendentes reuertantur.*

Mortua teſtatrice, filia legataria cũ duos haberet filios & duas filias, donat inter viuos ſuis filiabus hæc bona ſibi legata, vſufructu ſolo ſibi reſeruato, deinde moriuntur duo filii, relictis liberis ex legitimo matrimonio procreatis. Poſtremo moritũ hæc mater legataria, relictis iſtis duabus filiabus, & nepotibus ex filiis prædefunctis: qui quidem nepotes vna cum amitis hẽditatẽ auiæ agnoſcunt ab inteſtato, nepotes ſcilicet, ſub beneficio legis & inuentarij, amitæ vero purè & ſimpliciter.

Tandem inuentario ritè confecto, lis oritũ inter nepotes iſtos aduerſus amitas, ſuper reiuendicatione dimidiæ partis iſtorum bonorũ, quã dimidiam partẽ aſſerunt nepotes ad ſe pertinere iure fideicõmiſſi, & ab auia non potuiſſe alienari, ideoq; petunt eã ſibi reſtitui vna cum fructibus à tẽpore mortis dictæ auiæ legatariæ. Super his dubitatum fuit quid iuris ſtatuendum eſſet.

Quoniam vocabulum iſtud Gallicum [*hoirs*]
1 primam & præcipuam parit difficultatem: de eius interpretatione pauca pręmittens ad declarationem eorũ quæ ſequuntũ: Dico in primis: quod ex cõmuni vſu loquendi differt à vocabulo [*heritier*] nec ſunt ſynonyma, ſi recte inſpiciamus. Vocabulum. n. iſtud [*heritier*] latius patet, & tm̃ diſtat ab alio, quãtum genus a ſpecie, vel genus generaliſſimum à genere ſubalterno. Siquidẽ ſiue in cõtractibus, ſiue in vltimis voluntatibus apponatũ, & ſiue à concedẽte, ſiue à recipiente proferatũ, oẽm hęredem regulariter comprehendit, idemq. ſignificat quod vocabulum iſtud Latinum [hæres] de quo in *l. hæredis. & in l. ſciendum. ff. de verb. ſign.* Vocabulum vero iſtud

[*hoirs*]

2 [*boirs*] propriè ſumptum, liberos & deſcenden-
tes tantum, vel hr̃des ſanguinis dumtaxat, regu
lariter ſignificat, nec eo vnquã vtimur qñ hære
des extraneos ſignificare volumus, præſertim ſi
propriè loquamur & peritorum more, vt paſsĩ
videmus in contractibus & vltimis voluntati-
bus, quæ à peritis, & non à vulgo imperito no-
tariorum dictantur.
3 Secundo dico, qđ etſi vocabulum iſtud [*boirs*]
idem eſſet apud nos, quód apud Latinos vo-
cabulum [hæres] tñ adhuc variè ſumeretĩ, ſecun
dum ſubiectã materiã; licet enim regulariter ꝑ
quibuſcumq. ſucceſſoribus accipiatĩ, ſiue extra-
nei illi ſint, ſiue ex numero deſcendentium, pręſ
ſertim in materia indifferẽti, & in te ad oẽs hæ
redes tranſitoria, *l. heredis, ff. de verb. ſig. & ibi do
ctr. Tiraq. in tract. de retract conuent.* §. 1. *gl.* 6. *n.* 26
4 In materia cñ differenti aliud eſt: nam qñq; pro
hr̃de ſanguinis tm̃, qñq; vero pro quocumq. hr̃-
de, qñq; pro proximo & immediato duntaxat,
& quádoq. pro vlterioribus accipitĩ, vt patet *ex
l. ſciendum, ff. de verb. ſign & l. qui per ſucceſſionem,
ff. de reg. iur.*
5 Materia autẽ differens ea eſt, in qua non eadẽ
& vniformis militat rõ comprehendendi oẽm
hæredẽ, puta quia reſultaret iniquitas, abſurdi
tas, aut aliquid contra mentẽ diſponentis, aut
quia natura rei, de qua agitĩ, repugnat, nec pati
tur vt hæredis nomen de quocumq. intelligatĩ,
vt colligitur *ex doct. Bar. Iaſ. & aliorum in l. Gallus
§. ẽt. ff. de lib. & poſth. Rebuff. & Alc. in d. l. hæredis
ff. de verb. ſig. Ant. Gab. lib. 6. concl. tit. de verb. ſig.
concl. 2. Mantic. de coniect. vlt. vol. li. 8. tit. 14. Me
noc. de præſump. li. 4. præſ* 130. *& in conſ.* 158. *vbi
late doctr. Bartoli declarat in d. l. Gallus.*

Quod autem attinet ad hanc noſtrã materiã,
in qua de legato, fideicommiſſo, & vltima vo-
luntate agitur, duo caſus conſtitui poſſunt.
6 Primus eſt, quando nomen [hæredis] ponitĩ
in conditione, vt ſi dictum ſit, *ſi ſine hæredibus
deceſſerit, talem ſubſtituo.* Hoc in caſu cõis eſt opi
nio, nomen hr̃dis ad liberos & deſcẽdẽtes dum
taxat referri, non autẽ ad extraneos hr̃des, *tex.
eſt in l. ex facto, §. fi. ff. ad Treb.* Et ratio eſt ſecun-
dum *gl. in d. § fi.* quam in hoc cõiter oẽs ſequun
7 tur; quia conditionis ea eſt natura, vt poſſit exi
ſtere & nõ exiſtere. *l. cum ad præſens. cum ſeq. ff.
ſi cer. pet.* At ſi intelligeremus conditionẽ de ex-
traneis aut quibuſcumq. hr̃dibus, conditio nõ
poſſet vnquam exiſtere, cum nemo ſine hæredè
ſaltem extraneo, decedat: hẽt enim fiſcum hære
dem, ſi legitimi hæredes deficiant.
8 Secundus caſus eſt, quando hæredes vocãtur
& in diſpoſitione ponuntur. & in hoc caſu re-
gula eſt, nomen hr̃dis de quocumq. hr̃de intel-
ligi, niſi aliud ex præſumpta mẽte teſtatoris, &
ex coniecturis appareat, *l. in annalibus. C. de lega.*
Vbi in annalibus legatis aut fideicommiſſis, q̃
teſtator nõ ſolum certæ perſonæ, ſed & eius hr̃-
dibus præſtari voluit, eorum exactio oĩbus hæ-
redibus [ergo & extraneis] cõpetit: hanc regulã
ponunt *Bar. & Iaſ. in d. l. Gallus, §. etiã. Ant. Gab.
d. conſ. 2. de verb. ſign. Mantic. & Menoch. de coniect.
vbi ſup.* qui & limitationes, & præſumptiones
adferunt, ex quibus ab hac regula receditur.
9 Sunt tamẽ nõnulli qui indiſtinctè exiſtimẽt,
hæredis nomen poſitũ in vltima voluntate, nõ
alios ſignificare quã deſcendentes, *Specul. tit. de
teſtam. §. in primis. n.* 31. *& ſeq. & Guid. Pap. deciſ.*
306. imo nec eo nomine patrẽ contineri, licet
alias ſit hæres legitimus *Guid. Pap. deciſ.* 457. Sed
hoc ita indiſtinctè & abſolutè dictũ, non poteſt
eſſe verũ. eſt enim contra *tex. expreſſ. in d. l. in an-
nalibus. C. de legat.* vt rectè adnotauit *Iaſ. in d. l. Gal
lus. §. etiã.* Et ideo hoc reprehẽdunt *Paul. Caſtr.
Alex. Aret. & alij in d. l. Gallus. §. etiam.*
10 Facit tamen pro opinione Specul. quod cõ-
munis vſus loquendi (ſecundũ quẽ verba teſta-
torũ debet interpretari. *l. liberorum. §. quod tamen
Caſſius de legat.* 3.) hoc fert, vt filij & deſcenden-
tes, hæredes appellentur, vt notabiliter teſtãtur
Bart. in cõſ. 52. *quod incipit Sarimbene Ioannelli. Bal.
conſ.* 125. *lib.* 4. *Iaſ. in d. l. Gallus. §. etiam. n.* 23. *Dec.
conſ.* 38. *n.* 5. *& Pancirol. conſ.* 35. *n.* 7. quod veriſſi-
mũ arbitror, præſertim hic apud nos, quãdo vti-
mur vocabulo [*boirs*] & volũtas nõ repugnat,
vt ab initio præmonui.
11 Sed dubiũ maximũ exoritur, an in materia,
quę verbũ [hæres] ad filios & nepotes tm̃ refe-
rendũ eſſe dictat, requiratur cõcurſus vtrinſque
qualitatis, nempe quod filij ſint, & quod ſint ẽt
hæredes; an vero ſufficiat eos eſſe filios, licet nõ
hæredes? Et in hac quæſtione, duæ ſunt opinio
nes: nam *Paul Caſtr. Hercula. & Rip. in l. ex facto.
§. fin. ff. ad Trebell. Iaſ. in l. ſi filius qui patri. in fi. ff.
de vulg. & in d. l. Gallus. §. quidã recte. nu.* 24. *Guid.
Pap. conſ.* 122. *nu.* 2. *Pariſ. conſ.* 92. *nu.* 45. *lib.* 2. *&
conſ.* 8. *n.* 7. *lib.* 3. *& Menoc. de præſumpt. lib.* 4. *præſ.*
130. *n.* 26. exiſtimant minimè neceſſariũ eſſe fi-
lios iſtos eſſe hæredes, moti authoritate *glo. in d.
l. ex facto. §. fin. ff. ad Trebell.* quæ hoc apertè aſſe-
rit; & quã glo. ſequuntur & probant ibidẽ *Imol.
Bald. Cuma. & idem Imol. in l. filius familias. §. cum
quis erit rogatus. de legat.* 1. Cõtrariã vero opinio-
nẽ, quod vtriuſq; qualitatis concurſus requira-
tur, tenuerunt *Crauet. cõſ.* 131. *n.* 7. *&* 8. *Mantic. de
coniect. vlt. vol. lib.* 8. *tit.* 14. *n.* 11. *& alij quos refert
Sfort. Od. in trac. cõpend. ſubſt. particul.* 6. *art.* 5. Hac
potiſſimũ ratione, quod ſi diſponens non intel-
lexiſſet quod liberi eſsẽt hæredes, fruſtra memi-
niſſet huius nominis, ſed vſus fuiſſet nomine fi-
liorũ, liberorũ, vel deſcendentiũ, in quibus mi-
nor eſt dubitatio. Verũ, licet hæc poſtrema opi-
nio ſit cõmunis, vt teſtãtur ſupradicti oẽs, tamẽ
exiſtimo quod ab ea recedi poſſet, quãdo conie-
cturis appareret teſtatorẽ aliter voluiſſe, vt fate-

Digitized by Google

tut ipſe *Crauet.d. conſ.*131.*n.*9. In vltimis enim
diſpoſitionibus voluntas potiſſimũ inſpicien-
da eſt & inſiquenda.

His pręmiſſis, veniẽs ad deciſionẽ quęſtionis
propoſitæ, tres opiniones referam, quæ eam du-
biam & ancipitem reddiderunt.

Prima fuit eorũ, q̃ exiſtimabãt nepotes iſtos
vocatos fuiſſe iure fideicomm. ideoq; auiã non
potuiſſe in eorum præiudicium eam dimidiam
partem iſtorum bonorũ alienare. Quæ opinio,
cùm tria in ſe cõtineat, nẽpe nepotes iſtos fuiſ-
ſe vocatos, itẽ vocatos fuiſſe ordine ſucceſsiuo,
deinde & vocatos fuiſſe per fideicõmiſſum, tria
hæc diſtinctè & ordine ſic probantur.

12 Primo quod ſint vocati, patet ex his verbis
[*pro & ſuis hæredibus*] cùm enim vnico oratio-
nis cõtextu legatũ factũ ſit filiæ teſtatricis pro
ſe & ſuis hæredib. ex legitimo matrimonio, ma
nifeſte ſequitur. nõ ſolũ filiã, ſed & eius liberos
& deſcendentes (ſi vocabulũ iſtud *hoirs* pro li-
beris aſſumas) fuiſſe vocatos & in diſpoſitione
poſitos, alias verba illa [*pro ſe & ſuis hæredibus*]
eſſent omnino ſuperflua & nihil operarẽtur, qđ
eſſet abſurdũ, *l. ſi quando. ff. de legat.* 1. *copioſè Cra-
uet. conſ.*135.*nu.*24.*& conſ.*272.*n.*7. *Vide Chiffler.
ita tenẽtẽ in trac. de iur. fideicõ. cap.* 19. *fol. mihi* 315.

13 Secundo probatur authoritate eorum, qui
dicunt liberos cenſeri vocatos in feudo aut em-
phyteuſi cõceſſa alicui, cũ ſimili clauſula ꝓ ſe &
ſuis filijs liberis aut deſcendentibus. ita elegan-
ter *Iul. Clar. in §. emphyteuſis, q.* 37. *in §. feudũ. q.* 9.
verſ. quandoq; vero. Dec. in conſ. 158. *n.* 3. *qui alios
refert, & Menoch. conſ.* 158. Qui oẽs affirmãt in ſi-
mili diſpoſitione liberos & deſcendentes voca-
tos cenſeri, ẽt patris hæreditate repudiata, feu-
dũque ſic conceſsũ, eſſe ex pacto & prouidentia,
non aũt mixtũ aut mere hæreditariũ. Ergo idẽ
hic dicendũ eſt, vbi ſimilẽ habemus clauſulã, ꝓ
14 ſe & ſuis. Pręſertim vero cùm hic in fideicõmiſ-
ſo verſari videamur, quod nõ tm̃ ex verbis, ſed
etiã ex mente teſtatoris colligi poteſt, vt probat
tex. (qui huc maxime confert) *in l. fideicõmiſſa.
§. hac verba. ff. de legat.* 3. Vbi hæc verba [*curam
agas vt hæc prædia ad filios tuos perueniant*] licet
conſiliũ potius quã neceſſitatẽ relinquendi ſa-
pere videantur, ſicque fideicõmiſsũ nõ ſatis ex-
primant, tamẽ vim fideicõmiſſi in filijs operati
dicuntur; idẽ probat *& glo. in l. pater filium. §. pa-
ter filios. ff. eod.* vbi dicitur per hæc verba [*prædia
quæ tibi relinquo, conſeruet ſucceſſioni tuæ*] induci fi-
deicõmiſsũ fauore filiorũ, quod an verũ ſit nec
ne, *vide Ant. Fabr. coniectur. lib.* 14. *cap.* 2. 3. *&* 5.

15 Tertio facit, quod liberi iſti ſunt expreſſe gra-
uati ibi [*Et in eorum defectũ, volo & pleno iure ad
16 meas hæredes reuertantur.* At grauari non poteſt,
qui vocatus & honoratus non eſt, *ab eo. C. de fi-
deicõmiſ.* Ergo ex quo grauati ſunt, cenſentur ẽt
vocati, facit tex. *in l. Titia Seio. §. Seia. ff. de legat.*
2. vbi ex grauamine iniuncto vltimo decedenti,
ſubintelligitur tacita ſubſtitutio inter collega-
tarios, & ſic reſultat tacitè etiã quidam honos.

17 Quarto hæc verba [*in eorũ defectũ*] relata ad
vocabulũ [*hæredes* quod proxime præcedit, idẽ
ſonãt ac ſi dictũ eſſet, & poſt mortẽ eorũ, vel, ijs
deficientibus, *l. lex quę tutores. verſ. nec vero domũ.
iunc. ibi glo. in verb. defecit. C. de adminiſt. tut. §.* 1.
18 *verſ. cũ vtique. Aut. de hæred. & falcid.* vbi defice-
re dicitur, qui moritur. idẽ probat. *Simõ Depræt.
lib.* 3. *interpret.* 3. *dub.* 4. *fol.* 1. *n.* 26. vbi has forma
las æquiparat, *ſi deceſſerint, his deficientibus, poſt
mortẽ eorũ:* cũ ſimilibus alijs. Si igitur poſt mor-
tẽ iſtorũ liberorũ & ijs deficientibus voluit te-
ſtatrix bona hæc ad ſuos hæredes reuerti, cõſe-
quẽs eſt eã voluiſſe vt prius ad iſtos liberos per-
19 uenirent, & ſic videtur eos vocaſſe. Nã qui vult
cõſequens, videtur velle & antecedens, *l. illud. ff.
de acquir. hæred. l.* 2. *vbi not. ff. de iuriſd. om. iud.*

Quod aũt ordine ſucceſſiuo vocati ſint, facit
vocabulũ iſtud [*hoirs*] ſiue enim illud accipias
20 pro filijs, ſiue pro liberis, tamen ex quo omnia
iſta nomina ſunt collectiua, cõprehẽdẽtia plu-
res perſonas & plures gradus, *teſte Baptiſt. à ſanc.
Seueri. inter cõſ. Alex. conſ.* 14. *n.* 4. *lib.* 4. neceſſario
dicendũ eſt eos eſſe vocatos ordine ſucceſſiuo,
vnus poſt aliũ, cùm ſimul & eodẽ tẽpore extare
nõ potuerint quo extabat filia teſtatricis, vt cũ
ea ſuccederẽt. Ita *Menoch. de præſumpt. lib.* 4. *præſ.*
70. *n.* 24. *&* 25. *& Oſaſc. deciſ.* 81. *n.* 14. *qui plures
alios referunt.* idemq; dicendũ eſt, ſi nomẽ iſtud
21 (*hoirs*) pro hæredibus accipias. Nã cùm viuẽs
hæredẽ habere non poſſit, *l.* 2. *ff. de hæred. vel act.
vend.* ſequiť profecto, quod teſtatrix vocãdo hę-
redes filię. neceſſario intellexit poſt mortẽ dictę
22 filiæ, & ſic ordime ſucceſſiuo. Nã dictio (*poſt*)
ordinẽ ſignificat, vt *per Bar. & alios in l.* 2. *§. cre-
23 ditũ, ff. ſi cert. peta.* Et in ſpecie, quod hæredũ mẽ-
tione facta, cenſeãtur vocati ordine ſucceſſiuo,
cõmunem teſtatur *Vaſqui. de ſucceſſ. crea. §.* 20. *n.*
13. *& Hieron. Gabr. conſ.* 101. *nn.* 23. 24. *vol.* 2.

24 Deinde vrget, quod quotieſcũq; inter plures
copulatiuè vocatos concurrit ordo charitatis &
affectionis, cum ordine ſcripturæ, tũc licet ceſſet
neceſſitas inſtituẽdi, attamẽ cẽſentur vocati or-
dine ſucceſſiuo, non aũt ſimul & ſemel, vt *tradit
Corne. cõſ.* 131. *lib.* 1. *& cõſ.* 47. *col.* 2. *lib.* 4. *poſt Imol.
quẽ refert in d. l. Gallus. §. quidã recte.* At hic cõcur-
rit ordo charitatis & affectionis cũ ordine ſcri-
pturæ. Primo enim vocatur filia, & deinde eius
25 liberi vel hæredes. Maior autẽ in teſtatore præ-
ſumitur charitas & affectio erga filiã quã erga
nepotes, & maior erga nepotes quã erga prone-
potes, *l.* 1. *§. liberos. ff. de cõiungend. cum emanc. lib.*
Ergo ordine ſucceſſiuo cẽſentur vocati nepotes
& ꝓnepotes iſti ex filia. Nec obſtat copula (&)
26 cuius natura eſt pariter & æqualiter coniunge-
re. Nã vt dicunt *glo. & doct. in d. l. Gallus. §. quidã
recte,*

Digitized by Google

27 *recte.* qñ ponitꝰ inter perſonas, inter qnas cadit
ordinata charitas,tunc naturã ſuã murat, & re-
ſoluitur in diſiunctiuã, ratione ſubiectæ mate-
riæ & veriſimilis mentis teſtatoris.

Item ponderadũ eſt,quod legatũ iſtud factũ
filiæ (*pro ſe & hæredibus*) fuit factũ pro remune
ratione meritorũ ipſius filiæ, vt apertè demon-
ſtrant verba teſtatricis; cuius aſſertioni in hoc
ſtandũ eſt;etiã ſi de meritis nõ conſtet,cùm hic
non agatur de donatione inter perſonas prohi-
bitas,per ea quæ tradit *Iul. Clar.* §. *donatio.qu 3.*
28 *verſ.ſed hic occurrit.* At quando nepotes ex filia
vocantur fauore ipſius filiæ, ſine dubio non cẽ-
ſentur eodẽ tẽpore vocati, ſed ordine ſucceſſiuo
Et ratio eſt,ne alioqui fauor, qui ex perſona fi-
liæ redundat in perſonã nepotũ, ſit dãnoſus ip-
ſimet filiæ, ſi ſimul & ſemel cũ ea admitterẽtur,
vt recte adnotauit *Menoc.præſũptionũ lib.4. præſ.*
70.n.5.verſ.quæ quidẽ. Ergo idẽ hoc loco dicẽdũ
eſt,cũ legatũ iſtud ſit remuneratoriũ. Nec hic
29 obijci põt iſtis actoribus,quod ordo ſucceſſiuus
hoc poſtulat, vt proximiores prius admittãtur,
iuxta doctrinã *interpræt. in d.l. Gallus.* §. *quidã re-*
cte.& facit tex.in l.1. §. *liberos. ff. de coniungend. cũ*
emanc.lib. Vnde ſi admittamus hunc ordinẽ ſuc-
ceſſiuũ, ipſi oĩno excluſi remanebũt ab amitis,
quæ vno gradu ſunt proximiores: ſunt enim
teſtatrici neptes, iſti vero, tãtũ pronepotes. Nã
30 reſpondetur,quod in fdeicom. ab aſcendẽtibus
relictis,euiuſmodi eſt iſtud, nepotes & pronepo
tes admittunꝰ cnm patruis, & intrant in locum
patris, qñ alias eſsent cum patruis ab inteſtato
ſucceſsuri, vt ſentit *gl. in l.eum ita.* §. *in fideicõmiſ-*
ſo.in verb.proximo.ff.de leg.2.quã oẽs cõiter ſequun
tur,teſte Mantic,de coniect. vlt. vol.lib.8.tit.9. n.2.
Menoc. de præſ.li.4.præſ.95.n.14. Mich.Craſſ. §.
fideic.q.11.n.3.& Didac.prac.qõ.c.38.n.5. Ideoq.
31 licet vocati, in hoc noſtro caſu, admittanꝰ ordi-
ne ſucceſſiuo; tamen pronepotes iſti non exclu
duntur à neptibus, ſed cum ijs concurrunt non
ex propria perſona, ſed ex perſona patrum præ
defunctorum, qui itidẽ nepotes erant: & hoc ca
ret difficultate. Poſtremo, quod per fideicõmiſ-
ſum vocati ſint iſti nepotes, patet ex ſequenti-
tibus. Nam vocabulũ iſtud [hoirs] hr̃des ſigni
ficat, vt paulo ante dictũ eſt, ſed vocando hr̃des
filiæ, teſtatrix intellexit poſt mortẽ filiæ eos vo
caſſe, ex quo viuus (vt diximus) hæredẽ nõ ha-
bet. Ergo per fideicommiſſum eos vocauit. Nã
32 ſubſtitutio oĩs facta poſt mortẽ aut ſub cõme-
moratione mortis alterius, fideicom. eſſe dr̃, vt
tradunt *Accur. in l. in teſtamẽto, C. de milit. teſt. So*
cy. in d.l. Gallus, § *quidam recte.n.9.ff.de lib. & po-*
ſth.& alij paſſim.

33 Item, ſubſtitutio concepta verbis, q̃ habent
tractum tpis in futurum, efficit vt ordo ſucceſ-
ſiuus intelligaꝰ p fideicõmiſſum. ita cõiter oẽs
in *d.l. Gallus.* §. *quidam recte. & Soc. ſen. in conſ. 12.*
n.14. vol.3. At ſubſtitutio hęc facta de hæredi-
bus, cum cenſeatur facta poſt mortem filiæ) vt
diximus) tractum hẽt tpis in futurũ, vt ſatis ma
nifeſtum eſt. Ergo eſt fideicommiſſaria; ita ar-
gumentatur *Crauet. conſ. 131. nu. 10.* & cæteri
paſſim.

Quod ſi vocabulum iſtud [hoirs] non pro
hr̃dibus, ſed pro libellis & deſcendẽtibus inter
preteris, idẽ adhuc dicendũ erit. Nam teſtatrix
relinquendo liberis & deſcendentibus, ſub his
nominibus collectiuis, vr̃ huius voluntatis fuiſ-
ſe, vt bona relicta de vno in alium deueniret, &
ſic vr̃ fideicommiſſum induxiſſe, *arg. l. peto,* §. *fra*
tre. de lega. 2. faciunt quæ tradit Soc. ſen. d.l. Gallus. §.
34 *quidam recte. n.9.* Eoq. magis, quod fuit vſa ver-
bis imperſonalibus, cum dixit [volo quod bo-
na reuertanrur] quæ quidẽ verba imperſonalia
id operantur, vt facilius res tranſeat in deſcen-
dentes, teſte Menoc. conſ. 85. nu. 27.

His adde, quod teſtatrix digreſſa eſt ad plures
gradus ſubſtitutionum. Primo enĩ vocauit fi-
liam in his bonis, deinde (iuxta prædictã inter-
pretarionẽ) vocauit ordine ſucceſſiuo liberos,
deſcendentes, vel hæredes illius, & his deficien-
tibus, vocauit hæredes proprios ſcriptos ĩ teſtõ,
& poſtremo deſcedẽtes eorum, ut patet ex clau
35 ſula legati. At digreſsus operaꝰ, vt oẽs iſtæ ſub-
ſtõnes obliquæ atq. ira fideicommiſsariæ cen-
ſeantur, p ea q̃ tradunt *Meno. de coniect. li.4. præſ.*
68.n.10. cõſ.85.n.21. conſ.328.n.75. & Crau. conſ.
343. Ego fideicõmiſsaria iudicãda eſt hæc ſub-
ſtirutio. Si enim filia legataria grauata fuit in
gratiam remotiorum & poſtremo nominato-
rum, multo magis cenſeri dẽr grauata fuit ĩ gra
tiã primo vocatorum, q cẽſentur magis dilecti.

Poſtremo fauet nepotibus hæc rõ, quod etſi
admittas eos non eſse vocatos ordine ſucceſſio,
ſed ſimul & ſemel cum matre, adhuc rectè age-
re videtur. Nam hoc poſito quod ſint vocati ſi-
mul, neceſse eſt fatearis dimidiam partẽ horum
bonorum ſtatim ab initio eis acquiſitã fuiſse,
atq. ita alienari non potuiſse à matte. Vocati
36 ſunt. n. ſub noĩe collectiuo vna cnm matre: & il
lud regulare eſt, quod quotieſcumq. plutes vo-
cantur ſub nomine collectiuo cum alio, iſti plu
res habentur p vno tantum, & ideo faciendæ
ſunt duæ partes æquales, vt cõem opinionem
eſse dicit *Iul. Clar.* §. *teſtamentũ, q.80. verſ. fin. &*
Dec. in conſ. 236. n. j. verſ. tertius videtur. Altera ve
ro dimidia p contingenti portione matris, ta-
cito fideicommiſso videtur obnoxia, in fauorẽ
iſtorum nepotum: ex qno poſt oĩum mortẽ, te-
ſtatrix in oĩbus dictis bonis ſuos ptoprios hæ-
redes eorumq. deſcendẽtes expreſſe ſubſtituit.
37 Nam qñ plutibus vocatis, tertius aliquis ſubſti
tuiꝰ poſt mortem oĩum in tota re, profecto præ
ſumiꝰ ex eo reciprocum fideicommiſſum taci
te inductum fuiſſe inter primo vocatos, atq. ita
in-

Digitized by Google

inuicem inter ſe ſubſtitutos fuiſſe, vt apertè docuit Soc. *in l. hæredes mei. §. cum ita. ff. ad Trebel. & late Menoc. præſump. lib. 4. præſ. 62. per tot.*

Ex his igitur concludebaẽ, has amitas eſſe cõdemnandas ad reſtõnem iſtius dimidię partis, vna cum fructibus à tpe litis conteſtationis tã-
38 tum; attento, quod in actionibus ex teſtamento (cuiuſmodi erat hæc) fructus rei legatæ non
39 debentur niſi à tpe moræ, quę per litis conteſt. tantum intelligitur cõmitti, ſi aliud non appareat, vt conſtat *ex l. 1. & tot. tit. C. de vſur. & fruc. rei legat.* Siquidem non teneẽ hæres ire ad legatarium vel fideicõmiſſarium, & ei offerre quod teſtamento relictũ eſt, ſed ſufficit vt petenti fideicõmiſſario morã non faciat; interim autẽ facit fructus ſuos. Nã pôt ignorare an legatarius, aut fideicõmiſſarius agnouerit, aut agnitur fit legatum vel fideicommiſſum, *tex. expreſs. in l. in fideicommiſſaria. 18. ff. ad Trebell.*

Secunda fuit opinio eorũ, qui dicebant, pronepotes iſtos rectè agere quoad quartã partem dumtaxat bonorũ iſtorum, non autẽ quoad dimidiam quam petebant; & hi quidem admittebant eos fuiſſe vocatos, idq. rationibus paulo ante relatis, ſed vocationẽ iſtam ſimultaneã eſſe dicebant, nõ autẽ ſubordinatam: vnde inferebant dimidiam partem iſtorum bonorum ſtatim & irreuocabiliter matri propriam factam fuiſſe, in vim illius relicti, alteram vero dimidiam, inter amitas & pronepotes ſubdiuidendam in ſtirpes, ita vt nepotibus ſemis illius dimidiæ (id eſt quarta pars totius) reſtituenda veniret.

Horum autem præcipua fundamenta (quæ in eo verſabantur, vt probarent nepotes iſtos eſſe vocatos ſimul & ſemel, nõ autem ordine ſucceſſiuo) hæc erant.

In primis, certũ eſt, quod iſta teſtatrix filiam (ex quo dotata erat, & per ſtatutum excluſa) nõ tenebatur inſtituere, nec multo minus nepotes ex ea, ideoq. nec eam inſtituit, ſed ei reliquit ti-
40 tulo legati. At quando plures pſonæ vocantur, inter quas cadit quidem ordo charitatis & affectionis, ſed non neceſſitas inſtituendi ex parte teſtatoris, tunc ſimul oẽs veniunt, non autem ordine ſucceſſiuo, vt contra *Bar. tenent Bal. & oẽs alij in d. l. Gallus. §. quidã rectè, & cõem teſtãtur Iul. Clar. in d. §. teſtamentum. q. 80. in 1. concl. Tiber. Decia. cõſ. 1. n. 180. & ſeq.* Ergo liberi iſti non debent cenſeri vocati ordine ſucceſſiuo, ſed ſimul & vna cum matre.
41 Secundo, licet hæc communis opinio non ſit ſemper abſolute & indiſtincte vera, vt rectè animaduertit *Menoc. d. trac. de præſum. lib. 4. præſ. 70. n. 16. 17. 18. & ſeq.* vbi multos caſus adfert, in q̃bus fallit & locum non habet. Tamen nos ſm̃ illius doctrinam, verſamur hic in caſu, ĩ quo ſine dubio locum habet illa recepta & communis opinio. Nam ſi hoc loco accipias nomen [hoirs] p̃ liberis, & non p̃ hæredibus (put ita accipiendum eſſe dicebam ex communi vſu loquendi ſupra relato) p̃fecto reperies, non omnes liberos hic vocatos fuiſſe, ſed aliquot ſolum ex eis, idq. ita reſtrictè & limitatè, ut alij omiſſi appareant: nã vocati ſunt cum hac adiectione [procreez en loyal mariage] quod verbum [p̃creez] cum ſit præſentis tpis, diſpoſitionem re-
42 ſtringit ad iam natos tpe teſtamenti, ad excluſionem poſtea naſciturorum. Qua in re demonſtrauit teſtatrix certa & ſingulari affectione dilexiſſe iã natos & procreatos, & conſequenter voluiſſe eos æqualiter cum eorum matre ſuccedere, eo denique tempore. *Ita Menoch. d. præ. 70. nu. 17. 18. & 19.*

Tertio vrget quod hic agiẽ de legato particu-
43 lari. Nã hæc bona relicta fuerunt huic matri titulo legati, non aũt titulo inſtitutionis. Quãdo autem teſtator non hẽdis inſtitutionẽ facit, ſed legatũ aut fideic. particulare, hoc ſane caſu, cũ nulla ſit relinquẽdi neceſſitas, liberi & nepotes nunquam cenſenẽ vocati ordine ſucceſſiuo, ſed ſimul & ſemel, vt poſt Torniel. rectè adnotat *Menoc. d. præſ. li. 4. præſ. 70. n. 6. & Tiber. Decia. conſil. 1. n. 185. circa medium.*
44 Vrget poſtremo loco natura copulatiuæ orõnis, quę talis eſt, vt omnes perſonæ copulatæ ſimul & æqualiter vocatæ cenſeanẽ, per ea quæ *tradit Oſaſc. dec. 81. n. 1. & 2.* Cum igiẽ ſimul vocati ſint iſti liberi cum matre, & ſub noĩe collectiuo, ſequitur ex doctr. Iul. Clar. paulo ante relata *in d. §. teſtamentum. q. 80.* matri quidem dimidiã partem relictã fuiſſe, alterã vero dimidiam amitis & pronepotibus inter ſe diuidendam, atq. ita pronepotes iſtos rectè quartã partem totius ab amitis vendicare poſſe. & in hãc ſententiam *vide Ant. Fab. de erro. prag. deca. 33. erro. 8.*

Tertia & poſtrema opinio fuit, nec amitas, nec pronepotes iſtos fuiſſe vocatos, nec vllum hic extare fideicõmiſſum; ideoq. abſoluendas eſſe amitas ab obſeruatione iudicii. Quod ſequentibus rationibus & argumentis ſic ordine demonſtrabatur.

Primo, quod nepotes ex filia legataria non ſint vocati, illud in primis ſuadebat, quod verba legati directa erant in perſonam ſolius filiæ, non autem liberorũ aut hæredũ eius. Dixit. n. teſtatrix, *Do, lego filiæ talia bona, &c.* Non autem dixit, *Do, lego filiæ & hæredibus uel liberis eius*, p̃ut veriſimiliter dixiſſet, ſi liberos illius diſpoſi-
45 tiuè vocare voluiſſet. Et re vera, nihil eſt vnde poſſit inferri liberos iſtos fuiſſe vocatos, niſi id colligas ex vi & natura iſtorum verborũ [*pour elle & ſes hoirs.*] Sed ſic eſt, quod verba illa nihil diſponunt in pſona liberorũ: ergo non ſunt vocati. Quod aũt nihil diſponant illud apertè pro-

probat *Nicol. Vall. de reb. dub. trac. 2. q. 25. & trac.*
13. n. 1. Vbi in ſpecie ſimilis donationis & ſimi
lium verborũ, concludit, quod liberi, & ſi deſi-
gnentur, tamen non ſunt in diſpoſitione; & ita iu
dicarum fuiſſe teſtatur.

Secundo facit & iuuat aliquãtulũ, quod clau
ſula iſta [pro ſe & hæredibus] eſt clauſula acceſ-
ſoria; nã principalis diſpoſitio in his verbis cõ-
ſiſtit, Do, lego filiæ, &c. Quod autẽ poſtea adie-
ctũ eſt, (pro ſe & hæredibus) illud reſpicit execu
tionẽ ſiue effectũ legati, & p cõſequens eſt qd
46 acceſſorium. At clauſula acceſſoria non mutat
naturam principalis diſpoſitionis, *Clement. 1. de*
præb. in fin. Ergo non debent operari hæc ver-
ba, vt legarum factum ſoli filiæ, ad alios porri-
garur, qui in principali diſpoſitione non ſunt
vocati.

Tertio ẽt facit, quod expreſſio eorum q̃ taci-
47 tè inſunt nihil operatur, *l. 3. ff. de legat. 1.* At il-
lud tacitè ineſt, qđ res legata de ſui natura tran
ſitoria ſit ad hẽdes, tàm ſuos, quàm extraneos,
Menoc. de præſ. lib. 4. præſ. 130. n. 3. Ergo hæc ver-
ba (pro ſe & hæredibus) potius ſuperflua iudi-
canda ſunt, uel ex ſtylo notarii apposita, quam
quod operentur qdquam contra mentem ip-
ſius diſponentis.

Quarto, poſito quod ex mente teſtatricis &
non ex ſtylo notarii ſint appoſita; tamen dico
quod his verbis (pro ſe & hæredibus legitimo
cõiugio pcreatis) teſtatrix vr̃ tm̃ cogitaſſe de p-
priis liberis ipſius legatariæ, & ex ſuo proprio
matrimonio procreatis, non autem de filiis fi-
liorũ ſuorum, atq. ita de liberis prioris gradus,
non autẽ de vlterioribus. Etſi enim verũ ſit ver
bum (hoirs) liberos ſignificare, liberorũ autem
48 appellatione, nepotes, & pnepotes, cæteroſq;,
qui ex his deſcendunt, contineri, *l. liberorũ, ff. de*
49 *verb. ſign.* Tamen hoc fallit, qñ teſtator reſtri-
ctiuè loquutus eſt, ſicut iſto in caſu, dum dixit
teſtatrix [*hæredib. legitimo matrimonio procreatis*]
50 hæc enim dictio (*ſes*) eſt reſtrictiua, & ſignificat
quandã immedieratẽ, vt poſt *Socin. teſtatur Me-*
noch. cõſ. 328. n. 14. Eoque magis hic, quod ver-
ba quæ ſequuntur (*legitimo matrimonio procrea-*
ti) non de omni matrimonio intelligenda eſſe
videntur, ſed de matrimonio ipſius tm̃ legata-
riæ, cui confertur legarũ, & in quã ſolã verba le-
gati diriguntur. iuxta doctrinã *l. Boues. §. hoc ſer-*
51 *mone. ff. de verb. ſignif.* vbi ſermo ſimpliciter pro-
latus intelligit in dubio de primo & immedia-
to, non aurem de vlteriori.

Quinto, etiãſi cõcederemus nepotes eſſe vo-
catos ordine ſucceſſiuo: tamen hoc nihil adhuc
illis prodeſſet. Nã hæc vocatio intelligenda eſ-
ſet ordine ſucceſſiuo per vulgarẽ, & non ordine
ſucceſſiuo per fideicõmiſſariã: Ratioq; eſt, quia
hic, reſpectu liberorũ, nullum adeſt verbũ quod
ſignificet tractum tẽporis in futurũ. Teſtatrix
ſiquidẽ nihil aliud dixit, niſi quod bona iſta le-
gebat filiæ (*pro ſe & hæredibus*) quod ita inter-
pretãdum eſt, ac ſi dixiſſet, *lego filię, & ſi filia lega-*
tum non agnouerit vel agnoſcere non potuerit (prout
non potuiſſet, ſi præmortua fuiſſet teſtatrici) *le-*
go ſuis hæredibus. & ſic vider̃ tantũmodo voluiſ-
ſe prouidere teſtatrix, in eum caſum quo legatũ
cadere potuiſſet in cauſã caduci, non autẽ poſt
agnitum legatum filiã grauare fideicõmiſſi one
re erga ſuos deſcendentes. Et quod ita interpre-
tanda ſit hæc verba (dato quod vocationẽ ope-
rarentur) *probat glo. in l. Gallus. §. quidã recte ff. de*
lib. & poſthum. quam cõmuniter probant & ſequũtur
Doct. ibidẽ, præſertim quãdo verſamur in caſu, in
quo nulla eſt neceſſitas inſtituendi, & in ſubſti-
tutione, in qua nullæ ſunt dictiones denotantes
52 tẽporis tractũ in futurũ (vt hic) Subſtitutio. n.
in dubio potius iudicanda eſt directa, quã fidei-
cõmiſſaria, vt probatur in *c. 1. de teſt. in 6.* præſer-
tim vero qñ teſtator vſus eſt verbis iſtis (*ipſo iu-*
re) quæ verba directã oſtendũt eſſe ſubſtitutio-
nẽ, *teſte Rip. in l. centurio. n. 182. ff. de vulg.* Quod
potiſſimũ pcedit, qũ res agir̃ inter marrẽ & fi-
lios, quæ fideicõmiſſi onere grauata nõ facile
pręſumitur, *l. ex tribus. C. de inof. teſtam.* Et quod
cõmunis opnio ſit ſimilẽ ſubſtitutionẽ eſſe vul-
garem, hoc teſtatur *Iul. Clar in d. §. teſtam. quæſt.*
8. Menoc. de præſumpt. lib. 4. præſ. 71. nu. 8. poſt Dec.
in conſ. 205. Alex. in conſ. 13. lib. 4. & alios quã plu-
rimos, quos referunt, quibus addo Decia. in conſ. 1. n.
187. & ſequentib. præſertim vero n. 235. & mult. ſeq.
Vbi varios caſus diſtinguit, quibus hæc difficul-
tas (quæ viderur verſari circa tertium caſum
quem adfert) facile decidi poteſt.

Nec hic obſtãt tria illa argumenta quæ à no-
bis paulo ante relata fuerunt pro confirmatio-
ne primæ opinionis: nã (ſi bene ponderant̃) in
54 vnum penè recidũt, & id rantũ cõcludũt, quod
ſubſtitutio facta ſub nomine collectiuo libero-
rum, hæredum, vel deſcendetium, videt̃ tractũ
tẽporis in futurum cõtinere; qđ oĩno falſiſſimũ
eſſe iudicabis, ſi animaduertas illud eſſe contra
textum expreſſum in *l. ſi mulier cũ liberis ſuis. ff.*
de vſufruct. accreſc. vbi liberi admittuntur ſimul
cum matre, non autẽ poſt marrem, ordine ſuc-
ceſſiuo p fideicõmiſſum, licet vocari ſint ſub no
mine collectiuo. idem probat *Alex. d. cõſ. 13. lib.*
4. & Bapt. a ſanc. Seuer. (qui alias Caccialupus appel-
latur) in conſ. 14. inter conſilia Alex. eod. vol. Vbi in
facti ſpecie huic penè ſimili ita cõſuluerunt. idẽ
probat & *Menoc. cõſ. 328. n. 91. 92. & ſeq. & in cõſ.*
85. nu. 67. vbi concludit, qđ ex ſolo nomine col-
lectiuo non cenſerur inductum fideicomiſſum,
niſi & cum eo adſint verba ſignificãtia tractum
tp̃s in futurum; vt puta, lego tali, & qñcunq; de-
ceſſerit, vel, ſi ſine liberis deceſſerit, vel, poſt eum
ſubſtituo talẽ, idem quoq. tradit *Decia. d. conſ. 1.*
55 *n. 244. & n. 245.* vbi differẽtiã cõſtituit inter ver-
ba

Digitized by Google

55 ba collectiua plurium perſonarum & graduum
ſimul, & verba collectiua plurium perſonarum,
vnius tm̃ gradus, atq. ꝙ ſi teſtator vſus ſit ver-
bis collectiuis plurium qdem perſonarum, ſed
vnius gradus tm̃, vel plurium pſonarum & gra-
duum, ſed limitatè & definitè (vt hic factum
eſt, vbi vocati tm̃ fuerunt liberi ex ꝓprio matri-
monio iſtius filiæ, item liberi tunc ꝓcreati, non
autẽ poſtea ꝓcreandi) tunc ordo ſucceſſiuus in
terpretat̃ per vulgarem ſolum, ſi nõ adſint ver-
ba ſignificãtia tractum tps in futurum, & ſi ad-
ſint, vtráq. ſubſtitutionem cõplectitur, nempe
vulgarem, caſu quo primus non admittat̃, &
fideicommiſſariã poſt mortem primi. & ſic, ma
56 le rñdit Crauet. *conſ. 22. & conſ.* 131. vbi ex ſolo
noĩe collectiuo vult tractum tpis, & per conſe-
ſequens fideicõmiſſũ pſumi, ideoq. in hoc cõi-
ter reprobat̃, vt patet ex his q̃ trad. *Molin. ad Dec.
conſ. 205. in lit. b. Rimin. iun. conſ. 50. n. 40. & latè
Menoc. conſ. 85. n. 97. & conſ. 328. n. 68. ubi d. Crau.
in ſpecie reprehendit eiuſq; rõnes & argumenta refu-
tat atq; reſellit.* Minus etiã obſtat quartũ argm̃
primæ illius opinionis, ſumptũ à greſſu ad plu-
res gradus ſubſt. Nã pter id quod ſimili argu-
mento rñdet *Menoc. d. conſ. 138. n. 76.* Dico, quod
hic nullus eſt digreſſus ad plures gradus ſubſtõ-
num; nam non ſunt vocati nepotes, nec in di-
ſpoſitione poſiti, ut paulo ante ꝓbatum eſt, ſed
ſola filia, cui ſoli in fauorem hr̃dum teſtatricis
onus ſubſtitutionis iniunctum eſt, in defectum
liberorum, q ſic ponunt̃ in conditione tm̃, ibi
[in eorum defectum] & non in diſpoſitione. Itẽ
non obſtat quod vocabulum, hoirs, hr̃des ſigni
ficat, q eum poſt mortem tm̃ vocati cenſeant̃, vi
57 dent̃ vocati p fideicõmiſſum. Nã rñdeo primo
quod ex communi vſu loquendi ſupra relato,
vocabulum, hoirs, hic non hr̃des, ſed liberos ſi-
gnificat, atq; ita non ſtat hic reſtrictiuè, vt libe-
ri non cenſeant̃ vocati, niſi ſint hr̃des, ſed vt p-
ſumpti hr̃des. Rñdeo ſecundo, quod argm̃ pro-
cedit qñ hæredes indefinite vocati ſunt, non au
tem qñ conſtat teſtatorem ſenſiſſe de certis (vt
hic) per ea q̃ tradit *Menoc. d. præſ. 70. n. 18.* Rñ-
deo & tertio, quod ſi aſſerta ſubſtitutio facta
cenſeret̃ liberis iſtis vti hr̃dibus, non eſſet agen
dum hic de reuocatione alienationis factę a ma
58 tre. Nam qñ fideicommiſſum fit filiis, non vt
filiis, ſed vt hr̃dibus, tacitè cenſet̃ conceſſa licen
tia alienandi: quia hr̃des, quibus factum eſt fi-
deicommiſſum, non poſſunt facto defuncti con
trauenire, vt notat *Dec. conſ. 38. n. 5. Molin. ad
Alex. conſ. 55. lib. 3. & dicetur infra ſuo loco.*

Non obſtat poſtrema ratio, qua dictum eſt,
quod, ex quo hr̃des teſtatricis ſubſtituti ſunt in
iſtis bonis, in defectum liberorum legatariæ,
cenſet̃ tacitũ fideic. reciprocum inductum fuiſ-
ſe inter legatariam & ſuos liberos. Nam ad hoc,
59 vt reciproca ſubſtitutio cenſeat̃ inducta inter
aliquos, tria neceſſario requirunt̃, quæ hic defi-
ciunt. requirit̃ enim quod oẽs ſint expreſſe vo-
cati; item quod ſubſtitutio facta ſit vltimo mo-
rienti; & poſtremo quod facta ſit in omnibus
bonis, vt latè probat *Menoc. d. præſ. 62. lib. 4. &
habetur inf. deci.*

Ex his igit̃ ſatis (vt opinor) apparet, nec ami
tas, nec pronepotes iſtos fuiſſe vocatos; & ſi vo
catos eſſe admittas, apparet ẽt non p fideicom
miſſum, ſed per vulgarem vocatos fuiſſe: quę q-
dem vulgaris ſtatim extincta fuit poſt agnitum
legatum à filia, *l. poſt aditam, C. de impub.*

Supereſt tñ vt addamus pro clariori & ma-
gis indubitata excluſione nepotum iſtorum (q
partes actoris ſuſtinent) quod & ſi non eſſet du
bium fideicommiſſum hic extare in eorum fa-
uorem: tñ adhuc eis obſtaret regula *l. vendican-
tem. ff. de euict. & l. cum à matre. C. de rei vend.* Te-
nent̃ enim de euictione, tanquã cohr̃des auiæ,
ſaltem pro portionibus hr̃ditarijs. Nec obſtat
quod ſint hr̃des ſub beneficio legis & inuenta-
rii. nam qdqd dicat *gl. in l. fi. §. in computatione. i
verb. confundantur. C. de iur. delib.* Communis &
recepta eſt opinio, quod hęres cum inuentario,
60 vendicans rem ſuam à defuncto venditam, pa-
tit̃ exceptionem euictionis inquantum habuit
ex hæreditate defuncti, etiam non dempta le-
61 gitima. Ex qua enim pſona quis lucrum capit,
eius factum pſtare tenet̃, ſaltem vſq ad illam lu
cri quantitatẽ. ita *Fulg. conſ. 67. in fi. Crauet. conſ.
225. n. 12. Ant. Gabr. concl. lib. 6. tit. de reg. iur. con-
cl. 1 t. Sebaſt. Montic. in tract. de inuent. hæred. p. 9
n. 100. & ſeq. Burſat. conſ. 3. n. 31. 32. lib. 1. Me-
noc. conſ. 89. n. 69. & conſ. 506. n. 16. in fi. & Franc.
Marzar. in epitome fideicom. q. 46. n. 61. verſ. ad-
uertendum eſt tamen.* vbi expreſſim reprehendit
errorẽ eorũ, q putãt facto inuentario, hr̃dẽ ad-
mitti contra factum defuncti; at hic pſumendũ
eſt, plus ſupereſſe ꝓnepotibus iſtis de bonis hr̃-
ditatis, vltra omne æs alienum, quã valeat pars
bonorum donatorum, quã ipſi uendicant, ex
quo de contrario non docent per inuentarium
62 ſolemne, quod non fuit exhibitum. Hæreditas
enim ſemper præſumit̃ ſoluendo, niſi contra-
riũ appareat, vt probat *Burſ. conſ. 101. n. 1 t. li. 1.*

His vndique maturè perpenſis, quibus appa
ret quęſtionem hanc difficillimã eſſe & admo-
dum perplexã, fuit tũ deciſum hoc in caſu, *a* li-
beros iſtos fuiſſe vocatos, idq. per tertiã potiſſi-
mũ & quartã rationem primę opinionis: item
fuiſſe vocatos ordine ſucceſſiuo, & non ſimul.
Sed ordo iſte ſucceſſiuus fuit interpretatus per
vulgarem, & non p fideicommiſſariã: ideoque
tum hac ratione, tum etiã qđ nepotes iſti erãt
cohr̃des iſtius legatariæ, cuius factum pſtare te-
nebantur, amitæ fuerunt abſolutæ ab obſerua-
tione iudicii, expenſis compenſatis.

Cæterum quod diximus liberos iſtos hoc in

ca-

ceuſeri vocatos ꝑ tettiā & quartā rationem pri-
mæ opinionis, illud accuratè notādū eſt. Nā ſi
nihil hic adeſſet, ꝑter verba illa [ꝑ ſe & hrdib.]
ex illis ſanè non cenſerenē diſpoſitiuè vocati
nepotes iſti, tum quod habita ratione Gallici
ſermonis, ſatis idonea non videant ad inducen
dā diſpoſitionem in ꝑſona nepotum, ut ex Nic.
Vall. paulo ante probauimus: tum deniq. quod
64 in dubio, nunquam ꝑſumaē teſtator, liberis aut
hæredibus legatarii vel fideicommiſſarii ꝑſpi-
cere voluiſſe, vt notat *Mantic. de coniect. vlt. vol.
lib. 11. tit. 20. n. 2.* ꝑſertim si liberi illi ſint inco-
gniti & nondum nati. Non enim facilè creden
dum eſt teſtatorem hæredem grauare voluiſ-
65 ſe, contemplatione perſonæ incertæ & inco-
gnitæ, *inquit Dec. conſ. 253. in fin. & poſt eum
Alciat. in d. l. Gallus, §. quidam recte. nu. 33. ff. de
lib. & poſth.* Accedat, quod ſi inter deſcendentes
ipſos, & hrdes inſtitutos uerba (ſi filius ſine li-
beris moriat̃) non operanē, ut liberi in condō-
ne poſiti cenſeanē vocati, niſi aliud ex cōiectu-
ris appareat, *per gl. vulg. & cōiter approbatā in l.
Lucius, ff. de hæred. inſt.* multo minus ſanè inter
extraneos & ſubſtitutos ſimplex illa deſignatio
ſuorum, his verbis facta (pour luy & les ſiens)
diſpoſitionem operari debet, niſi ex ꝑſumpta
mente teſtatoris aliud conſtet (ut hic, ubi nepo-
tes iſti ſunt grauati, & poſt eorum mortem alii
appellati:) atq. ita cenſuit Senatus ſolemni iudi
cio, *b* in ſpecie cuiuſdam ſubſtōnis filio factæ à
patre, ꝑ hæc uerba (*& en cas mondit filz decederoit
ſans hoirs, ie luy ſubſtitue N. pour luy & les ſiens*)
Mortuo enim ſubſtituto ante cōdōnis euentū,
licet nōnulli exiſtimarent idem eſſe dicere, *Sub-
ſtituo Titium & ſuos; vel Titiū ſuis; vel Titium pro
ſe & ſuis.* Hac potiſſimum ratione moti, quod
66 dictio [pro] cum denotet cauſam finalem, *l. pe.
§. fi. ff. de alim. & cib. leg. l. procurator qui. ff. de pro-
cur. Dec. conſ. 46. n. 11. Tib. Decia. reſp. 7. n. . lib. 1. &
Rim. iun. conſ. 203. n. 70.* non minus operari uē
quam copula (&) uel (cum) Iudicauit tū Sena-
tus, ſuos illos non cenſeri uocatos, ſicq. nec iu-
re ꝑprio admittendos eſſe, nec etiam iure trāſ-
67 miſſionis, eum regulare ſit, ſpem fideicommiſſi
conditionalis non tranſmitti ante conditionis
euentum, niſi coniectura uoluntatis aliud ſua-
deat, *l. intercidit. ff. de cond. & dem. l. vnic. §. ſin aūt
aliquid ſub condōne, C. de cad. tol. latè Mantic. de con-
iect. vlt. vol. lib. 11. tit. 20.* Et licet inter alias con
iecturas, ex quibus trāſmiſſio admittiē, hāc ad-
ferat dictus *Mantic. vbi ſup. n. 6. 16. 19.* vt nem-
pe ei locꝰ ſit, qñ teſtator non ſolum inuitat ſub-
ſtitutum, ſed etiā eius hrdes, faciendo mentio-
nem de illis alio modo quā ꝑ expreſſā diſpoſi-
tionem. Tamen hæc ſola coniectura non vr̃ ſuf-
ficiens, niſi aliud concurrat. ei enim repugnat
tex. expreſs. *in l. hæredes mei. §. cum ita. ff. ad Se-
natuſconſult. Trebellia.*

a. *Arreſto 27. Nouembr. 1599. inter D. Veroni-
cam Denis & alios conſortes ſupplicantes, & Guliel-
mum Seguin, legum Doctorem & Dominam Aloyſiā
Seguin eius ſororem & conſortes defenſorem.*

b. *Arreſto dato duabus Curijs conuocatis 12. Fe-
bruarij 1602. in cauſa Domini Marci Claudij de Rye
Domini de Dicey, ac Dominæ ſuæ ſororis appellantiū,
contra Dominam Barbaram à Francomonte relictam
quondam Gullielmi de Baſin Domini de la Montoil-
lotte, & pleroſq. alios appellatos.*

DECISIO XIX.

*De his infanticidio & indicis infanticidij, & an adul-
teriū cōmiſſum in putatiuo matrimonio, ita punien-
dum ſit ſicut commiſſum in matrimonio vero.*

SVMMARIA.

1 *Impotentia perpetua coeundi impedit & dirimit ma-
trimonium.*
2 *Adulterium non eſt, vbi non eſt matrimonium.*
3 *Pœnalis diſpoſitio loquens in caſu vero non debet ex-
tendi ad caſum fictum.*
4 *Adulterium commiſſum in matrimonio putatiuo, ita
puniri debet ac in matrimonio vero.*
5 *Voluntas in delictis eſt potiſſimum attendenda.*
6 *Vxor legitima, vel putatiua perdit dotem propter ad-
ulterium.*
7 *Infanticidij indicia quædam. & n. 8. 9. 10. 14. 18. 19.
21. 22. vſque ad fi.*
11 *Partus niſi viuus edatur, in eum non dicitur commit-
ti homicidium.*
12 *Partus an ſemper præſumatur vitalis. & n. 16.*
13 *Abortus leuiſſima ex cauſa accidere poteſt, præſertim
circa pariendi tempus.*
15 *Coniectura in dubio ſumenda eſt, quæ delictū excludat.*
17 *Metus torturæ æquiparantur ipſi torturæ.*
18 *Voluntas & cogitatio criminis committendi, adhibi-
to conatu actui proximo, eſt punibilis.*

IN cauſa cuiuſdam mulieris, quæ de adul-
terio & infanticidio ſimul accuſabatur, fuit
dubitatum. Primo, an ordinaria adulterij pę-
na punienda eſſet (de qua *in auth. ſed hodie. C.
de adulter.*) Cum ex actis apertè conſtaret,
virum, cui nupta erat, ſpadonem eſſe & ad-
eo euiratum (idque iam ipſius contracti ma-
trimonij tempore) vt omnino impetens eſſet
ad copulam; dubitationem faciebat *c. quod ſe-
dem. extr. de frigid. & malefic.* Vbi perpetuo impo
tens ad coeundum, impotens eſt etiam ad con
trahendum matrimonium. Et cum eo, qui
tali impotentia laborat, nullum conſiſtere ma-
trimonium dicit *Ioan. Andr. in d. c. quod ſedem.
& Ludouic. Roma. in ſingul. 640. & communem eſſe
aſſerit Neuiza. in ſua Ludicra ſilua nupt. lib. 2. nu. 7.*

Perpetua enim impotentia coeundi, ſiue illa ſit
naturalis ſiue accidẽtalis, impedit matrimoniũ
contrahendũ, & dirimit contractũ, vt cõmuni-
ter tenent Summiſtæ, præſertim vero *Mart. Na-*
uar. in enchirid. cap. 22. nu. 59. Iacob. à Graph. in de-
ciſionib. aureis caſuũ conſcient. lib. 2. c. 84. n. 18. 19.
& ſeq. & Card. Tolet. in ſũma de inſtructione ſacerd.
lib. 7. c. 12. Vnde cùm ſtãte nullitate huius ma-
trimonij, non poſſit verè dici cõmiſſũ adulte-
2 riũ: (nõ eſt .n. adulteriũ vbi nõ eſt matrimoniũ
glo. in c. plerũq. in verb. nõ valebit. extr. de donat. int.
vir. & vx.) videbatẽ nõ eſſe locũ pęnæ, pręſertim
3 cùm pęnalis diſpoſitio, loquens in caſu vero,
non debeat extendi ad caſum fictum & impro-
prium, *l. 3. §. hac verba. ff. de negot. geſt.*
Verũ hoc nõ obſtãte, iudicauit Senatus non
minus ſeuere in hãc mulierẽ animaduertendũ
eſſe, quã ſi verè conſtitiſſet matrimoniũ; tũ qđ,
(ſi non de iure) ſaltẽ de facto cõſiſtebar, donec
ſnia iudicis eccleſiaſtici nullũ eſſe declararetur
& ꝓnunciaretẽ. *arg. c. 1. & 3. extr. de frig. & mal.*
4 Tum deniq; qđ receptum ſit, adulterium com-
miſſum in matrimonio putatiuo, ita puniendũ
eſſe, ſicut cõmiſſum in matrimonio vero, *vt poſt*
5 *Caſtrenſ. admittit Crauet. cõſ. 205. n. 36.* Cùm enim
in delictis voluntas & intentio multum atten-
di ſoleat, *l. quę iniurię. ff. de furt.* vbi voluntas & ꝓ-
poſitum diſtingunt maleficium: & cõmiſſi cri-
minis tpe mulier iſta exiſtimaret, firmum, vali-
dum & legitimum eſſe matrimonium contra-
ctum inter eam & ſpadonem illum, ſicque ma-
la eſſet illius intentio; merito certè in eam non
minus ſeuerè decernendũ fuit, quã ſi verè adul-
terium commiſiſſet, ꝓut cõmiſiſſe exiſtimabat.
Alias (vt inquit *Crauet. vbi ſup.*) ſequeretẽ illud
abſurdum, quod melior eſſet conditio cõtrahẽ-
tium matrimonium prohibitum & minus legi-
timum, quam verum & legitimum.
6 Hinc fit, vt quẽadmodum vxor legitima pro
pter verum adulterium ab ea commiſſum, per-
dit dotem, nec poteſt illam amplius repetere, *d.*
c. plerũq. extr. de don. int. vir. & vxo. l. cum mulier.
ff. ſolut. matr. Sic & vxor putatiua (quæ ꝑꝑ aliqđ
legitimum impedimẽtum non poterat in vxo-
rem duci) dote quoq. priuatur, ſi conſtãte ma-
trimonio illo putatiuo, cum alio fornicata ſit.
ita tenet *glo. in d. c. plerumque. in verb. non valebit.*
extr. de don. int. vir. & vx quam ſequitur Didac. Co-
uar. in epitom. de ſponſal. part. 2. cap. 7. §. 6. nu. 1. vbi
Baldũ nouellũ refert, qui hanc cõmunem eſſe teſtatur.
Secundo fuit dubitatum, an de infantis par-
ricidio ſatis eſſet conuicta hæc rea.
Et nonnullis videbatur, de necato ſponte fę-
tu, tot in hoc caſu aduerſus eam cõcurrere indi-
cia, vt de eo crimine merito eſſet vltimo dãnan-
da ſupplicio, licet prior iudex (à cuius ſenten-
tia fiſcalis procurator appellauerat) eam non
tortam ſuper iſtis indicijs, ſed tertiam tantum-
modo ſub eculeo & nihil confeſſam, è carceri-
bus relaxandam ſtatuiſſet.
7 Primo enim hęc mulier, & marito ipſi & om-
nibus vicinis ſatis notã eſſe ſciret viri impoten-
tiã, & adulterij ſibi videretur conſcia, erat ſane
veriſimile oĩno, eam (ne apud homines igno-
miniæ notã per fętum ſubiret) infantulum ſce-
leris & turpitudinis ſuæ teſtem Cacodæmone
ſuadente ſuſtuliſſe, ſub ſpe criminis occultandi.
8 Secundo ſuſpicionem augebat, qd grauidita-
tem & prægnationem ſemper celaſſet, quodque
obſtetrices nullas in partu conuocaſſet, ſed ſe ſic
cõtinuiſſet, vt nullũ de partu indiciũ ne eiulatu
qdẽ, nec voce, nec querelis, vlli oĩno prębuiſſet.
9 Tertio vrgebat, qđ inter illius cubilis paleas,
in quo ipſa iacebat, mortuus repertus fuiſſet in-
fans, oĩbus tñ mẽbris ꝑfectus & bene formatus.
10 Quarto & poſtremo, quod & circa humerum
& collum, variaſque corporis partes (vt quibuſ-
dam teſtibus videbatur) partus ipſe contuſus &
maculis liuẽtibus maculatus apparuiſſet. Quæ
oĩa maternæ in prolem impietatis ſunt indicia
& argumẽta non leuia, vt in ſpecie tradũt *Ioan.*
Zencher. in trac. de quæſt. ſeu tortur. reor. cap. 2. n. 62
circa fin. Glober. in conſtitut. Carol. Imperat. fol. mihi
106. & 107. Pap. lib. 22. arreſtor. tit de parricide. ar-
reſto 3. & Bodin. in Demonoma. lib. 4. capit. 5. verſ.
Rapporte.
His tamen nõ obſtantibus, de parricidio in-
fantis fuit abſoluta hæc mulier, ſed, tum ꝓpter
impudicam illam commixtionem, habita cum
alioquã cùm eo quem in maritum acceperat,
tum etiam propter culpã in diſſimulando quod
eſſet grauida, & negligentiã commiſſã in pariẽ-
do nullis adhibitis obſtetricibus, ac ẽt propter
impietatem in cadauer, qđ mortuum inter cu-
bilis paleas per triduum occultauerat inſepul-
tum, virgis cæſa in exilium perpetuum condẽ-
nata eſt. *a* Et motus fuit Senatus ea potiſſi-
mum ratione, quod nullo modo conſtaret eam
11 partum ediddiſſe viuum, cùm tamẽ hoc neceſſa-
rio requireretur, vt hic dici poſſet de delicto cõ-
ſtare: nã committi illud non poteſt, niſi in ani-
mal viuum, vt rectè notat *Pap. vbi ſup. & The-*
ſaur. decif. 13. nu. 6. & 7.
Deinde motus eſt etiã, qđ ipſa dilucidè pro-
baſſet, ſe paucis diebus ante partum è ſcala in
ſubiectum aratrum decidiſſe, & ex eo caſu ſem-
per intentiſſimè ægrotaſſe vſque ad diẽ partus,
quem fatebatur quidem pręe pudore celaſſe, ne
turpitudinem ſuã detegeret, ſperans ſe fętum ſe-
pulturę mãdaturã cũ primũ ꝑgere poſſet, ideo-
q; illũ interim inter cubilis paleas occultaſſe.
Hinc enim ſatis apparebat nõ obſtare quod
12 nonnulli dicunt, partum ſemper præſumi vita-
lem, hancque præſũptionẽ eſſe fortiſſimã, tãquã
petitã à natura ipſa rerum, quæ regulariter con-
gruo tempore fructus omnes producere ſolet, &
fœtus

Digitized by Google

fetus edere vitales atque perfectos: id quod in
ſpecie affirmarunt *Socin. Iun. cõſ. 35. n. 24. & 25.
vol. 2. Menoc. conſ. 284. nu. 3. & 4. & in trac. de præ-
ſumpt. lib 6. præſumpt. 52. & alij. quos ipſi referunt.*
Nam præſumptio illa, ex lapſu è ſcala, & ve-
hementi morbo inde ſequuto, ſatis dilui vide-
batur, cùm & apud Philoſophos & apud Medi-
13 cæ artis peritos receptum ſit, prægnantes mu-
lieres, præcipuè circa patiendi tempus, leuiſſi-
ma ẽt de cauſa, de abortu periclitari poſſe, vt
teſtis eſt inter Philoſophos *Ariſt. ſect. 1. problem.
9.* Vbi tẽporum ſimplices conſtitutiones abor-
tus cauſas eſſe poſſe, & hyeme auſtrina, vere ſic-
co, calamitatem hanc mulieribus facile adeſſe
ſcribit. Et inter Medicos idem teſtatur Hipo-
crates (cuius ſententias aphoriſticas vniuerſa
Medicorum ſchola tanquã oracula ſuſpicit &
admiratur) *in 5 aphoriſ. 29. 30. 31. 34. 45. & 55.
& etiam 4. aphoriſ.* 1. quo in loco Galen. eiuſdem
Hipocrat. fidiſſimus interpres idem probat. Fę-
tus enim cum vtero cohęrentiam arborum fru-
ctibus non indoctè & inuenuſtè aſſimilat, ſub-
ditq. tandẽ, quod fœtus cũ ꝑfectus iã eſt & adul
tus, ſi vel ſaltare aliquãdo, vel loco lubrico veſti
gium fallente cadere, vel alio modo, aut animo
aut corpore vehementius moueri mulierem cõ-
tigerit; facile ab vtero abrumpitur: ſicut fru-
ctus, qui ex arbore facile dedicit cum maturus
eſt. Quibus accedat, quod ſi ſola oſcitatio in
partu eſt lethalis, vel ſternutatio à coitu abor-
tiuumq; cauſat, vt poſt *Plin. ſcribit Aul. Gel. lib. 3.
noc. Attic c. 16. ſub fin. quę cum alijs quibuſdã cõme-
morat Menoc. vbi ſup.* Maiori certe ratione caſum
è ſcala in ſubiectũ aratrum, abortus causã fuiſſe
hoc in caſu aſſerere, vel ſaltẽ ſuſpicari debemus.
Etſi enim coniectura hæc non ſit neceſſaria,
14 per ea quæ tradit *idem Menoch. d. conſ. 284. n. 18.
& d. præſ. 52. nu. 22.* Nam non ſequitur neceſſa-
rio, lapſa eſt mulier è ſcala, ergo lapſus ille abor-
tum cauſauit. Pręſertim cum hic conſtet par-
tum perfectum & bene formatum non ſtatim
à lapſu, ſed poſt aliquot dies editum fuiſſe.
Tamen cùm ex Medicorum ſententia illud ha-
beamus expeditum, motus omnes vehementes
in muliere prægnãte, abortum cauſare poſſe, &
deinde veriſimile ſit, fętum maculas illas liuen-
tes, propter morã aliquot dierum, eo iam mor-
tuo, in vtero cõtraxiſſe, vel contuſo matris ven-
tre ex lapſu vehementi, fœtui etiam contuſio-
nem communicatam fuiſſe. Cùmque hic ver-
ſemur in dubio, an ſcilicet viuum an vero mor-
tuum enixa ſit mulier iſta, quam conſtat è ſcala
paucis diebus ante partum prolapſam & conti-
nuo à lapſu febri laboraſſe: certe hoc in dubio,
benigniorem partem amplectentes, viſum eſt
totius eam coniecturam ſumere, quæ delictum
15 excludat, quam quæ includat, ſicque pręſumere
mortuum potius quam viuum enixam eſſe, *l.
merito. ff. pro ſoc. Cæpol. conſ. crim. 21. n. 17. & in ſpe-
cie magis Anto. Theſſaur. d. deciſ. 13. nu. 7. verſ. mo-
16 nitos vero.* quo loci ait, quod quando aperte non
conſtat partum vitalem editum fuiſſe, ſemper
in dubio mortuũ natum fuiſſe pręſumendũ eſt.
Quod eo magis admittendum fuit hoc in ca-
ſu, in quo mulierem illam à priori iudice quo-
dammodo tortã fuiſſe apparuit: eam enim non
ſolum minatus fuerat de quæſtione ſi vera non
fateretur, ſed etiam conduci ad locum tormen-
torum, exui veſtibus, & tormentis alligari iuſſe-
rat; adeo vt nihil amplius ſupereſſet ad perfectã
torturam, præter eleuationem in eculeo. Quæ
omnia cum ſint ſpecies, ſiue gradu torturæ, per
ea quæ tradunt *Iul. Clar. ſent. lib. 5. §. fin. quæſt. 64.
verſ. nunc de gradibus torturæ videamus. & Anton.
Scap. in trac. iur. non ſcript. lib. 5. cap. 110. vbi ponit
ſeptem gradus torturæ.* Cùmque talis quæſtionis
17 metus & ſuſpicio torquendi ęquiparetur tortu-
ræ, vt tradit *idem Clar. vbi ſupr. poſt Bal. & Marſil.*
Ex eo ſane ſatis videbantur parricidij purgata
indicia, ſicque nihil ſupereſſe puniendum præ-
ter impudicam illam copulam, vna cum culpa
& neglectu partus.
Aliter tñ poſt aliquot annos iudicatũ *b* fuit,
ſed in facto non oĩno ſimili. Cum. n. mulier q̃-
dam, celata ſemper grauiditate, partũ tandẽ edi
diſſet in lectulo ſuo, nullius mulieris implorato
auxilio, illũq. ſtatim à partu inter ſcriniũ & pa-
rietẽ nudũ occultaſſet, vbi mortuus paulo poſt
repertus fuerat, Senatus eã vltimo ſupplicio tã-
quã parricidij reã dãnandã eſſe cenſuit: licet nõ
conſtaret (niſi coniecturis & indiciis) fętũ viuũ
eam edidiſſe, diceretque ſe mortuum enixam.
Sed hac potiſſimũ rõne motus eſt Senat. hoc
in caſu, ꝙ hæc mulier pluries corã iudice fuiſſet
ſponte confeſſa, ſe continuã sẽper habuiſſe vo-
luntatẽ fœtũ enecandi & occultandi, vt honori
ſuo conſuleret. Poſito. n. q̃d mortuũ fuiſſet eni-
xa (quod ſanè minus veriſimile videbaẽ ex con
iecturis, q̃ ſtatim ſubijcient) tñ perſeuerans illa
& continua voluntas hominis necãdi ſupplicio
digna viſa eſt; ex quo non ſimplex & nuda fuiſ-
ſet, ſed ad actus ꝓximos perducta, conatu oĩ ad-
hibito, vt etiam ad perfectionẽ deduceretẽ. Nõ
18 enim tm̃ grauiditatẽ celauerat, ſed ĩ ipſo enixu
in cubili ſeſe ita cõpoſuerat, vt fieri non poſſet
quin partus naſcẽdo ſuffocaretẽ inter lectuli ſtra
19 gula. Adde, ꝙ in ipſo partu, perſeuerans in ea
enecandi fœtus ꝑuerſa voluntate, nullo fuerat
vſa, nec obſtetricũ nec mulierũ ipſius domus au
xilio; & poſt partũ, fœtũ ipſum (neſciens an vi-
uus vel mortuus eſſet) nudũ ꝓiecerat inter ſcri-
niũ & parietẽ, vbi paulo poſt mortuus repertus
fuerat, ſicq. nihil p̃termiſerat quod ad infanti-
20 cidiũ conferre poſſe videretẽ. At cogitatio & vo
luntas criminis ꝑpetrandi, adhibito conatu a-
ctui ita ꝓximo, vt ex parte delinquẽtis, nihil a-
gendũ ſuperſit ad criminis ꝑfectionẽ, oĩno eſt
punibilis, p̃ſertim in atrocioribus, ẽtsi mala il-

Digitized by Google

la voluntas ex aliquo impedimẽto facti, effectũ nõ fuerit ſortita, vt late docent *Iul. Clar. ſent. li. 5 §. fi. q. 92. verſ. ſcias tamẽ. & Meno. de arb. iud. cẽt. 4 caſ. 360. n. 14. 15. 20. 21. poſt Bal. Didac. & alios.*

Sed in eã ſñiam multũ impulerunt Senat. grauia q̃dã indicia, quibus potius credẽdũ eſſe videbat̃. ſponte enacatũ fuiſſe fętũ, q̃ ꝙ ipſe abortiuus fuiſſet, aut caſu aliquo in puerperio perijſſet. Quãquã ſi nihil aliud hic adfuiſſet ꝑter indicia illa, crederẽ ſanè ꝙ mitius in eã aĩaduerſũ fuiſſet, ex cõi illa regula qua dicim', neminẽ eſſe pęna ordinaria dãnandũ, cũ ex cõiecturis & indiciis quantũcũq. vrgentib. & indubitatis dãnat̃. de qua inf. latius dicet̃ dec. 93. Indicia aũt partus enecati ſex erant ꝑcipua hoc in caſu, quę
21 hic ordine recenſent̃. Primũ, ꝙ hæc mulier (vt erat ĩ confeſſo) legitimũ nouẽ menſiũ geſtationis terminũ cõpleuerat, repertuſq. fuerat fœtus oĩbus mẽbris perfectus & optimè formatus, ꝙ argm̃ eſt non leue, fœtũ plenũ fuiſſe vitæ dũ in
22 lucẽ ederet̃. Secundum, ꝙ vna aut altera die partũ ꝑcedente, viſa fuerat bene cõſtituta, bene colorata, frui integra ſanitate, ꝙ ijs euenire nõ ſolet, q̃b. fœtus mortuus eſt ĩ vtero. Illis enĩ, ex putridis corruptiſq. vaporib. è cadauere ad cor & cerebrũ trãſmiſſis, frequẽtes ſuboriunt̃ lipothymiæ, & ſyncopes, vnde facies horrida liuidaq;, & oculi concaui reddunt̃, ſicq. os & labia liuor, totũq. vultũ pallor occupat, oĩ venuſtate amiſſa. Adde ꝙ mortuo fœtu in vtero, ſtatĩ intra biduũ aut triduũ, natura quantũ põt ꝑ facultatẽ expultricẽ vtero inſitam, inſurgit in ſucceſſione cadaueris: cum nullũ viuens conſortis mortui
23 patiens eſſe ſoleat. Tertiũ, ꝙ nullius opera adiuta pepererat, fętũq. ſola enixa fuerat breui tpis interuallo. Illud. n. erat ẽt argm̃ vrgens, adiutã illã feciſſe motibus & calcitrationibus fœtus viuentis, ſicq. viuum fuiſſe enixã. Alioquin ſi fuiſſet ille vita priuatus ĩ vtero, cũ nullã opẽ matri conferre potuiſſet, exiſtente illa iã ſatis oppreſſa ob viriũ labefactionẽ & ſpirituũ iacturã, rõni cõſentaneũ eſt illã non potuiſſe æquè liberè & ex facili emortuũ fętũ deponere. Tunc. n. ita concidi & labefactari ſolet facultas expultrix vteri, laborioſior fit partus, atq. adeo difficilis, vt ſæpenumero Chirurgi in fruſta diſrũpere cogant̃ fœtũ emortuũ, quo faciliori negotio illũ extra-
24 here poſſint. Quartũ, ꝙ nullæ ſyderationis maculæ, nulliuſq. corruptionis ſigna in ipſo fœtu eiecto apparuiſsẽt, imo repertus fuerat rubra cute, nõ floccida, ſed bene tenſa, q̃d ĩ putreſcẽtib' corporibus, nedũ carie iã affectis, haud euenit. Citius autẽ in vtero (vt teſtant̃ Medici) quã extra vterum fętus mortuus putreſcit, ob humiditatis calori adiunctę copiã, q̃ ſunt principia cor-
52 ruptionis. Quintum, ꝙ ſtatim à partu inuẽtus fuerit fœtus circa iugulum maculis liuentib. cõtuſus, & veluti vnguium preſſura ſtrangulatus.
26 Sextum & poſtremum, cum ĩ cõfeſſo eſſet hãc mulierẽ ſolã, & abſq. vllius ope enixã eſſe, ſibiq. fœliciter ſucceſſiſſe: ita credẽdum & fœtui. Præſertim ꝙ intra horã aut duas horas ad ſummũ à partu fuerit liberata: hoc. n. ſimiliter eſt indicium vrgens, partum non fuiſſe violẽtum, nec male compoſitum, nec morbo aliquo affectum, ſed vitalem & maturum fuiſſe.

Sed de his ſatis quod ad materiam iſtam attinet, ne è Iureconſultorum caſtris, ad Medicorum (tanquam transfugę) tranſire videamur.

a. Arreſto 1. Decembris 1599. in cauſa procuratoris Generalis nominũ Procuratoris fiſcalis Bailliuatus Dolani appellantis, contra Claudiam Boudot des granges appellatam.

b. Arreſto dato vltimo Maij 1603. in cauſa Procuratoris generalis nomine fiſcalis de Veſoul appellati, contra Adrianam N. in oppido commorantem de Iuſſey appellantem.

DECISIO XX.

Quædam de Beneficio Velleiani, & an remedium reſtitutionis in integrum mulieri concedatur, quæ ſe cum marito in ſolitum obligauit.

SVMMARIA.

1 *Velleiano non iuuatur mulier quæ ſeſe obligat in rem propriam vel communem.*
2 *Commune quod eſt meum quodammodo dici poteſt.*
3 *Mulier rectè obligatur in totum, ſtante conſuetudine quod vir & vxor ſint communes in bonis.*
4 *Mulier non iuuatur Velleiano, etiamſi communioni renunciauerit.*
5 *Obligatio ſemel legitime contracta conſtante communione, non extinguitur, etſi ceſſet poſtea cõmunio.*
6 *Factum legitime retractari non debet.*
7 *Factum non tollit quod impediret faciendum.*
8 *Vxor quæ ab initio contracti matrimonij renunciauit communioni, ſi ſimul cum viro contrahat & ſe obliget, tuta eſt Velleiano. (tum. & n. 3*
9 *Pecunia in dubio tota præſumitur perueniſſe ad mari-*
10 *Pecunia quando dicatur verſa in vtilitatem vxoris.*
11 *Vxor quæ ab initio matrimonij non renunciauit communioni, ſi ſe obliget in ſolidum, tenetur; ſi ſimpliciter, tenetur pro virili.*
12 *Debitoris factum creditori non nocet.*
13 *Communio hoc operatur, vt videatur vxor in rem propriam ſe obligaſſe.*
14 *Cauſa ceſſante non ſemper ceſſat effectus.*
15 *Actui conſummato caſus ſuperueniens non nocet.*
16 *Vxor non obſtante renũciatione facta ex poſt, obligatur q̃dẽ reſpectu creditoris, ſed nõ reſpectu mariti.*
17 *Duobus ſimul ſe obligantibus, ſi res ad vnum ſolũ perueniat, alter loco fideiuſſoris habetur.*
18 *Vxor qua non iuuatur Velleiano, an iuuetur beneficio reſt. in integ. & nu. 24.*
19 *Læſio in reſtitutione in integrum potiſſimũ attenditur*
20 *Enormiſſima læſio quænam dicatur.*
21 *Læſio q̃ non refertur ad tẽpus cõtractus nõ attẽditur.*
22 *Mariti plerumq. ſunt induſtrij, vxores autẽ ignauæ.*
23 *Aſinus Ocni, ignauæ vxoris typus.*

La-

25 *Leſio in minore non requiritur enormiſſima.*
26 *Mulier reſtituitur aduerſus creditorem, qui ſciebat pecuniam perditum iri. (in integrum.*
27 *Mulier quæ metus contraxit, an & quando reſtituatur*
28 *Metus iuſtam præbet cauſam reſtit. in integ. duobus concurrentibus.*
29 *Vxor, quæ ex poſt facto accedit obligationi mariti, reſtituitur in inte.*
30 *Etſi Velleiano non renunciauit eſt ipſo iure tuta.*

1 MVlier non habet beneficium Velleiani
quando ſeſe obligat in rem propriam,
l. aliquando. ff. ad S.C. Velleia. nec etiam quando
ſeſe obligat in rem communem, quam ſua in-
tereſt totam conſeruari, *l. vir. vxori. §. fi. ff. eod.*
2 Cùm enim quodita commune eſt illud quo-
dammodo meum dici poſſit, *l. ſerui electione, §.*
Labeo ait. cum §. ſeq. ff. de legat. 1. l. illud dubitatio-
nis, ff. de rit. nupt. l. 2. C. de commun ſeru. l. recte dici-
mus, ff. de verb. ſignif. Certe conſequens fit mu-
lierem fideiubendo aut obligando ſe in rem ita
communem, dici quodãmodo ſeſe obligare in
rem propriam, quo caſu ceſſat Velleianum. *d. l.*
aliquando. cum ſimil.
Hinc rectè inferunt *Molin. tract. de vſur. q. 38.*
n. 288. 291. & ſeq. & Nicol. Vall. de reb. dub. tract.
3 *vlt. c. 37.* Quod ſtante conſuetudine vel pacto,
quod vir & vxor ſint cõmunes in bonis; ſi vxor
cum viro contrahat & ſeſe obliget ſub clauſula
in ſolidũ: rectè & efficaciter obligaẽ, idq. tã pro
parte ſua quam pro parte viri, nec iuuaẽ Velleia
no, ẽtſi magis cõmunis opinio ſit, tunc p̃ſum-
prionem eſſe, totã rem ad virum perueniſſe, vt
teſtaẽ *Viu. lib. 2. recep. ſent. opin. 169. in uerb. mari-*
tus & vxor. Et ratio eſt, quia præſumiẽ, pecuniã
illam à marito verſam eſſe in rem communẽ &
in augmentum ac tuitionem ſocietatis commu
nis. Sicq. ſæpius iudicauit Senatus.
4 Ampliatur hoc, vt procedat, etiamſi poſt
mortem viri, vxor intra tempus ei indultum
à cõſuetudine huius Comitatus Burg. *in art. pe.*
tit. de coniugatis, ſocietati & cõioni renunciaue-
rit. Nã licet cõmunio tunc ceſſet, adeo vt per-
inde ſit, ac ſi nulla vnquã fuiſſet contracta bo-
norum ſocietas inter virum & vxorẽ. *Chaſs. ad cõ*
ſue. Duc. Burg. tit. de coniugatis. §. 13. n. 1. 2. & 3. &
§. 20. in verb. deſcendre. in fi. & Mat. Cuno. tract. de
pact. li. 1. c. 7. n. 19. tñ obligatio ſemel legitimè
5 contracta nõ extinguiẽ, ſed ſẽper remanet obli-
gata mulier, nẽpe ꝑ parte, ſi ſimpliciter ſe cum
viro obligauerit, nec adiectum ſit ſingulos in
ſolidum promiſiſſe, vt paret ex verbis finali-
bus dicti art. pen. ſumpto argumento à con-
trario ſenſu, ibi [*Abſoluetur à debitis à dicto ſuo*
viro & ſe contractis, in quibus expreſsè obliga-
ta non foret.] Si vero non ſimpliciter, ſed in
ſolidum & abſque diuiſione, tunc remanet ob-
ligata pro toto, reſpectu creditoris, ſaluo tamen
regreſſu pro parte aduerſus hæredes mariti. Et ita
etiã nuper iudicauit Senatus *a*, idque aduerſus
opinionem expreſſã *Nic. Vall. vbi ſup. n. 37. in fi.*
6 Pro huius autem deciſionis confirmatione
facit *l. in ambiguis, §. 1. ff. de reg. iur. c. factũ legiti-*
me. eod. tit. in 6. Vbi factum legitime retractari
non debet, licet caſus poſtea eueniat, à quo non
poterit inchoari; facit *& l. ſi ſeruum quis. §. vlt.*
7 *ff. de acq. hær.* Vbi non tollit factum, quod impe-
diret faciendum.
Et ex his notãdum eſt, lõgè aliud eſſe, ab ini-
tio contracti matrimonii derogatum eſſe cõio-
ni ſtatutariæ, vel ex poſt facto ſolutio matrimo
nio ei renunciatum eſſe iuxta conſuetudinem.
8 Nam primo caſu (qñ .ſ. ab initio nullã hẽt
vxor cõionẽ bonorum cum viro) ſi ſimul cum
eo contrahat & ſeſe obliget, ẽt ſub clauſula ĩ ſo-
lidum, ipſo iure tuta eſt, non tm̃ pro parte ope
Velleiani, ſed ẽt pro toto ex beneficio *auth. ſi qua*
mulier. C. ad Velleia. niſi in rem eius pecuniã fuiſ
9 ſe verſam probeẽ. In dubio .n. tota p̃ſumitur ꝑ-
ueniſſe ad maritum (iuxta cõem illã, de qua te-
ſtaẽ Viuius paulo ante relatus) ſicq. p̃ſumiẽ ob-
ligationi acceſſiſſe vxor cauſa fideiubendi, aut
cauſa donandi: quod vtrumq. illicitum eſt &
inualidum, *d. auth. ſi qua mulier. & tot. tit. ff. & C.*
10 *de donat. int. vir. & vxo.* Diciẽ autẽ pecunia ver-
ſa in propriã vxoris vtilitatẽ, qñ vtilitas reſpicit
eius patrimonium, & augmentum illius, non
vero qñ expenſa eſt circa ea, ad quæ alias mari-
tus de neceſſitate iuris tenebatur, vt alere, veſti
re, & alia neceſſaria miniſtrare, *vt in ſpecie docet*
Gomez ad legem Tauri 61.
11 In ſecundo vero caſu (ſtante ſcilicet cõione ab
initio, ſiue illa ex pacto, ſiue conſuetudine ꝓue
niat) in ſolidum teneẽ vxor; ſi ĩ ſolidum ſeſe ob-
ligauerit, ſi autẽ ſimpliciter, & nõ adiecta clau-
ſula in ſolidum, teneẽ ꝓ virili. Nec obſtat credi-
tori quod poſtea cõioni renunciauerit vxor: nã
12 debitoris factum non dẽt creditori ſuo nocere,
præſertim in iure iã quæſito, *l. id quod noſtrum, ff.*
de reg. iur. & l. debitorũ pactionibus, C. de pact. vbi pa
ctis debitorũ iura creditorũ non immutantur. Adde
ꝙ, cum cõio bonorum hunc effectum opereẽ, vt
13 videaẽ vxor in rẽ ꝓpriã ſeſe obligaſſe, ꝓindeq;
Velleiano nõ iuueẽ (vti diximus paulo ante) Sa-
14 ne licet deĩde cauſa hæc (nẽpe cõmunio) ceſſet ꝑ
renunciationẽ ſubſequutã, non tñ proinde ceſ-
ſat effectus, ex quo ſemel fuit in eſſe productus,
per ea q̃ tradit *Tiraqu. in tract. ceſſante cauſa ceſſat*
effe. lim. 12. n. 1. & ſeq. & n. 15. Vbi in ſpecie ait, ꝙ
15 actu cõſummato caſus ſuperueniẽs nõ nocet, ci
tatq. ibi regulã factum legitime, cũ alijs ſimil.
16 Limitaẽ tamen hoc poſtremum dictum, vt
procedat tm̃ reſpectu creditoris. cui in ſolidum
quidem obligaẽ mulier, ſi in ſolidum cõtraxit:
etiãſi deinde ſocietati renunciauerit. ſed reſpe-
ctu mariti, non obligatur facta renunciatione,
ni-

Digitized by Google

niſi quatenus pecunia ad eam perueniſſe demõ
ſtrat̃ *d.auth.ſi qua mulier. in ſi.* Vnde ſi à credito-
re ſoluere compellat̃, haber regreſſum aduerſus
17 maritum aut hr̃des illius: eius enim reſpectu dr̃
fideiuſſiſſe. Nam quoties duo ſimul obligant̃,
reſq; ad vnum tm̃ peruenit, (ꝑut ad maritum
tm̃ perueniſſe præſumit̃, qñ cum vxore contra-
hit, vti ſæpius diximus) tunc alter ad quẽ res nõ
peruenit, loco fideiuſſoris habet̃ reſpectu cor-
rei debendi, vt docet *gl. in l. ſed & Iulia. §. item ſi
duos. in verb. ad quẽ. ff. ad S.C. Maced. Alex. conſ.
66. n. 6. lib. 4. Crau. conſ. 77. per tot. Menoc. conſ. 559.
n. 14. & 15. & conſ. 560. n. 8.*
18 Cæterum, quemadmodũ vxor, q̃ ab initio
bonorum cõmunionẽ habuit cum marito, nõ
iuuat̃ Velleiano, ſi ſe cum marito obliget in ſo-
lidum, licet ſocietatis poſtea renunciauerit; ſic
etiam non iuuat̃ beneficio reſtõnis in integrum
aduerſus clauſulã illam in ſolidũ, nec ẽt aduer-
ſus renuntiationes ſpeciales, quas ſæpiſſimè [illegible]-
ciunt beneficio Velleiani, vel auth. ſi qua mu-
lier. Et hoc iure paſſim vtitur Senatus, qui mul-
tis mulieribus, *b* quæ cum maritis in ſolidũ ſe-
ſe obligauerant, adhibita Velleiani, & aliorum
iurium renunciatione, hoc reſtitutionis auxi-
lium denegauit, licet cõmunioni renũciaſſent,
& præter id allegarent nonnullo, ſe fuiſſe indu-
ctas ad ita ſe obligandũ, tum per fragilitatẽ &
imbecillit. ſexus, tum ẽt per metũ reuerentia-
19 lem ipſorum maritorũ. Cum enim in reſtõne
in integrum læſio potiſſimum attendatur. *l. mi-
noribus. cum ibi not. C. de in integ. reſt. mino.* Eaque
enormiſſima requiratur, præſertim in eo qui eſt
maior annis (vt hic ĩ praxi cõiter obſeruamus,
licet aliter ſentiat *Sfor. Od. in trac. de reſt. in integ.
p. 1. n. 14. ar. 6.*) Et enormiſſimã læſionem ſem-
20 per arbitratus ſit Senatus eã eſſe, quę beſſem ex-
cedit & ad dodrantem totius accedit, *arg. l. Lu-
cius, §. fi. ibi [quadruplo amplius] ff. ad Treb. iunc. au-
thor. Soc. iun. cõſ. 129 n. 46. vol. 1. & Hyp. Rim. iun.
conſ. 144. n. 31. vol. 2. qui etiam poſt Caſtren. in conſ.
174. vol. 1. læſionem enormiſſimam arbitrantur eam
eſſe, quæ eſt vltra tres ex quatuor partib.* Certe nul-
la hic talis poſt conſiderari læſio, imo ne quidẽ
vltra dimidiam partem totius, poſito ẽt quod
maritus ſit non ſoluendo; cùm ꝑꝑ communio-
nem tunc exiſtentẽ, conſtet mulieris negotium
geſtum eſſe ſaltem ꝓ dimidia parte.
Quod ſi dicas mulierem poſtea renunciantẽ
cõioni, remanere læſam in toto: rñdebitur hãc
21 læſionem iure hic non attendi, quippe q̃ non re
feratur ad tp̃us contractus ꝓut decet, ſed ad ca-
ſum ſubſequuti euentus. *Idẽ Sfor. Od. d. trac. p. 2.
q. 57. ar. 3.* Et hoc re vera æquiſſimũ eſt. *licet Af-
flic. dec. 313. & Theſſa. dec. 223. n. 11 dicãt ſpeciale
eſſe fauore dotis*, vt non attendatur tp̃s cõtractus,
ſed tẽpus ſolutionis. Alias multi deciperent̃, q
fidẽ amborũ ſequuti, viri .ſ. & vxoris, creditũ a-
mitterent, vxore deinde ĩ integrũ reſtituta. Sæ-
piſſime. n. hoc euenit, vt gnaui ſint & induſtrij
22 mariti, qui totis viribus & animi & corporis
ſtrenuè laborãt vt diteſcere poſſint, ſed ignauæ
vt plurimum & ꝓdigæ aut inſolẽtes vxores, oĩa
luxum & ornatum ſuũ transferunt, ſicq. virũ ad
inopiã deducunt. Poſtquã autem maritorũ cen
ſum conſumpſerunt & diſſipauerũt, eoſq. facul
tatibus lapſos vident, cõioni quæſtuũ (quos nul
lo eſſe cognoſcunt) renunciãt, ſicq. miſeros cre-
ditores cões eludunt: quorum tamen pecunias
ipſę vt plurimũ deglutiuerunt, vel in ſumptus
inutiles prodegerunt, ſuaq. oĩa nihilominus ĩ-
tacta & illibata referũt, & ex bonis mariti ante
oĩa detrahunt, adeo vt nihil ſit reliqui. Quas in
23 mulieres nõ minus erudirè quã eleganter inue-
hit Alc. Emblemat. 91. Vbi Ocnũ depingit te-
xentẽ è iunco reſtim ſiue funẽ, & aſinũ adſtan-
tẽ, qui totum quod ille laborioſè texuerat arro-
dit. Significãs per Ocnum virũ quendã gnauũ
& induſtriũ, qui vxorẽ ſumptuoſã & ignauã ha
bebat, quæ oĩa profundebat quæcumq. mariti
labore parta enaſcebantur. Sic enim ait Alciat.

Impiger haud ceſſat funem contexere ſparto,
Humidaque artifici iungere fila manu.
Sed quantum multis vix torquet ſtrenuus horis,
Protinus ignaui ventris aſella vorat.
Fœmina iners animal facili congeſta marito
Lucra rapit, mundum prodigit inque ſuum.

Hæc eleganter Alciat. alludens ad prouerbium
illud antiquum, Ocni funiculum nectit. quod
quidem in eum torquetur, cui alter otioſè pro-
digit & conſumit, quod ille ſummo labore con
gerit & acquirit.
Verum vt ad rem reuertamur, hoc quod po-
24 ſtremo loco diximus, limitandũ mihi vr̃. Pri-
mò in muliere minore vigintiquinq. annis; *c*
hæc enim faciliusreſtituenda venit aduerſus hu
iuſmodi obligationes & renunciationes, tũ ob
duplicẽ fauorẽ in ea concurrentẽ, ſexus. ſ. & æta
tis, tũ ẽt ob id, quod ĩ minore nõ tanta læſio re-
25 quiratur, ſed modica ſufficiat & infra dimidiã.
*l. 3. §. 1. & l. minoribus ff. de mino. Maur. de reſt. ĩ in-
teg. c. 328. n. 5. circa fi. & ſeq. Sfor. Od. d. trac. p. 1. q.
4. ar. 12. n. 105. 106.* Et in ſpecie quod reſtituat̃
minor, etiamſi in rem ſuam fideiuſſerit. ita te-
net *Maur. d. tract. de reſt. in integ. c. 235. licet diſſen-
tiat Sfort. Od. eo. trac. p. 2. q. 54. art. 7.*
Secũdo limitari dẽt (meo iudicio) vt nõ ꝓce-
26 dat ĩ ea q̃ allegaret & ꝓbaret, qđ creditor, tp̃e cõ
tractus vel numerationis, ſciebat virũ (q cũ vxo
re mutuabat̃) pecunias ꝓfuſurũ & malè con-
ſumpturũ, vel in rẽ ꝓpriã aut alienã impẽſurũ,
& quod re vera eas ꝓdegiſſet, aut in alios vſus
quã ĩ cõm ſocietatis, & cõmodũ cõe impẽdiſſet.
Tũc. n. adeſſet enormiſſima læſio ex parte vxoris
(cui nihil ꝓfuiſſet mutuũ illud) & dolus, ſaltẽ p̄-
ſũptus, ex parte creditoris, q cũ ea muliere cõ-
tra-

Digitized by Google

traxiſſet, quā ſciret non rē ſuā, ſed in alienā obligari, & ſic fideiubere. Quæ ſi ſingula iuſtā præbēt causā reſtitutionis in integrū, multo magis coniuncta, per ea quę tradūt *Doct. in l. in cōtract. C. quib. ex cauſ. maio. Maur. de reſti. in int. c. 381. Sfor. Od. eod. in trac. par. 1. q. 14. ar. 6. n. 50.* Imo ſi in huiuſmodi contractu nulla adeſſet ſpecialis renunciatio Velleiano, aut authenticę ſi qua mulier. non eſſet opus auxilio reſtitutionis in integrū huic mulieri, ſed ipſo iure tuta remaneret, per ea quæ tradit *Mol. d. trac. de vſur. n. 291. verſ. prædicta amplio. & poſt eū Ioan. Pap. li. 12. arreſtor. tit. 5. du Velleian. arreſto 4. verſ. quinto le pareill.*

27 Tertio limitari poteſt in ea, quæ allegaret ſe minis & verberib. coactā fuiſſe a marito, vt ita ſecū eo in ſolidū obligaret, eāq; vim ſibi ad hoc illatā deueniſſe ad notitiā illius cū quo cōtra-
28 xit, antequā qdquā cū eo cōtraheret. Eſt enim metus iuſta & legitima cauſa reſtitutionis in integrū petēdæ, *l. metum. 9. §. ex hoc edicto. ff. quod met. cau.* dūmodo tñ duo concurrāt. Primo, qd metus ille ſit iuſtus, & non vnus aut inanis timor, quod ex qualitate perſonæ diſcerni debet, *l. 3. in fi. ibi. ſed huius rei inquiſitio iudicis eſt. ff. ex quib. cau. maio.* faciunt quæ tradit *Menoch. de arb. iud. caſ. 135. & 136.* vbi multos caſus iuſti metus in muliere notat, quibus adde notabilē illū caſum, cuius meminit *Ludo. Carond. lib. 8. des reſponces ou deciſions du droit François. c. 22. in fi.* vbi ait minas mariti, affirmātis ſe nō amplius cum vxore concubiturū, iuſtā præbere in vxore cauſā metus, & ex ea cauſa mulierē quādā à Senatu Pariſienſi in integrū reſtitutā fuiſſe. Eſt .n. mulier thori cupida, inquit antiquus quidā Poeta. Secundo, dūmodo etiā id allegetur, quod creditor vim illā atq; metū nō ignorabat. Ita enim cōmuniter obſeruatē in praxi apud Senatū hūc Dolanū, iuxta opinionē *Cravet. in conſ. 120. per l. nihil intereſt. C. de his quæ vi metus. cau. fi.* Præſertim qñ is, cōtra quē petitē reſtitutio in integrū, certat de dāno vitādo, veluti ſi tractat de cōtractu oneroſo, ſecus autē ſi certaret de lucro captando: nā tunc ſcientia metus illati non requireretē, & ita intelligitur tex. *in l. ſi cū except. §. in hac eſt. & §. aliquando. ff. de eo quod met. cau.*

29 Quarto limitari poteſt in ea, quæ non ſimul cū viro, ſed poſt aliquot annos ſeſe obligauit pro codē met debito, qd vir ſolus antea cōtraxerat; ex eo enim quod creditor ab initio ſolius mariti fidē ſequutus eſt, & deinde facultates mariti ſuſpectas habens, voluit vxorē ſibi adhuc obligari, facile pręſumitē fraus & dolus, cenſeturq. id procuraſſe creditor verſus maritum, vt vxore beneficio conſuetudinis & renunciationis futuræ excluderet; q̄ non niſi ad ea tñ debita proficit, ī̄n quibus vxor non eſt expreſſe obligata, vt habetē *in d. ar. pen. cōſue. Des gēs mariez.* Ita nuper iudicauit Senatus, *d* qui beneficium reſtitutionis in integrum indulgendum eſſe ſanxit mulieri cuidam, quæ ſeſe obligauerat pro ſolutione cuiuſdam annui reditus, per maritum ſolum ante quatuor annos ea inſcia & ignorante conſtituti, & cuius pretium in rem propriam & priua-
30 tam dicebatur conuertiſſe.

Quinimo ſi mulier iſta, quæ ex poſt facto obligationi mariti acceſſit, Velleiano non renunciauit vel authenticæ ſi qua muli. non indiget reſtitutione in integrum: nā ſatis ipſo iure tuta eſt, cum habeat exceptionem Velleiani, vel illius auth. ſi qua mulier. cuius ope obligationem infringit & annullat. ſicque etiam iudicauit Senatus. *e*

Quod ſi quæras, cur potius reſtituitē vxor, q̄ ex poſt facto ſeſe obligauit, quam ea q̄ ab initio vna cum marito contraxit? Reſpondebitē longā eſſe differentiā inter vtrumq. caſum. Nam in poſtremo caſu mulier dat cauſam contractui, & non ſoluendo, creditorē decipit, q æque principaliter vtriuſq. fidē ſequutus eſt, alias fortaſſis non contracturus, ſi mulier cum uiro non ſe obligaſſet. In priore autē, mulier ipſa à creditore læditē, qui iā ſine ea contraxerat. Item in poſtremo caſu, creditor vtriq. pecuniā ſuā vel mercē numerat & tradit, nec inquirit qd de ea poſtea fiat. In priore autē, nihil prorſus vxori tradit vel numerat, cum iā antea marito ſoli tradiderit vel numerauerit. Itē in poſtremo caſu, res prorſus eſt infecta ante interuētum mulieris, & cum ea incipit. In priore vero, qñ cum muliere contrahitur, res eſt perfecta, & ſine ea nihilominus contractus celebratus cum marito remaneret. Et hæc omnia notanda ſunt; quia neceſſaria & quotidiana in praxi.

a. *Arreſto dato an. 1597. pendentib. magnis ferijs inter Claudiam Blondel à Lonsleſaulnier, viduam quondam Bonnot Mareſcalli, appellantem, & Ioannā Fauier Petri Guibourg appellatam.*

b. *Huic reſtitutionis auxilium denegatum fuit domino de Marnol, & poſtea etiam Domicella Maria de Leſpac vidua quondam N. Ramel à Vuillaſans, ex precibus ab illis oblatis: & vide Ludou. Charōd. lib. 8. ſuarum Reſponſion. iuris Gallici. c. 13. vbi teſtatur Senatum Parienſem paſſim hoc iure vti.*

c. *Sic iudicatum fuit 17. April. 1600. ex libello Curiæ oblato à Domicella Carola Dard, cui fuit conceſſa reſtitutio duorum annuorum redituum, quos cum marito conſtituerat, cum clauſula in ſolidum, in fauorem patris, cum illa eſſet minoris. ann. licet cum petijt reſtitutionem 29. ſuperaret, excuſans ſe quod citiùs ad auxilium non cōfugerat, quia ſuus maritus & pater ſemper hactenus in viuis fuerant, illiq. ante breue tempus deceſſerant; & eorum vita durante ſemper in vigebat timor reuerentialis quo eos proſequebatur; adde quod non poterat petere reſtitutionem aduerſus patrem. Fuit etiam ſic iudicatum ſolemniter arreſto*

16.

16 Iulij 1601. in cauſa dominæ Annæ de Cicon, vxoris Gaſparis de Saux, domini de Vantoux, impetrantis per reſtitutionem, & Ioannis Poulet, Franciſci Ozanne, & plurimum aliorum exponentium: Ipſeq; Senatus reſtituit in integrum dictam dominã Annã de Cicon, habita ratione minoritatis illius, aduerſus plurimas obligationes cum marito ab illa cõtractas, pro rebus ad communionem ſpectantibus. Sed dicta reſtitutio fuit conceſſa & interinata, ea conditione, vt dicta domina ſatisfaceret & refunderet creditoribus, & quę liqueret in illius vtilitatem & emolumentum fuiſſe conuerſa, & quibus locupletior euaſiſſet. Et licet die vltimo Martij 1601. fuerit denegata huiuſmodi reſtitutio Domicellæ Ioannę Demongenet, vxori quondam doctoris Conton; Hoc tamen nulla in re præcedentibus aduerſatur. Id enim factum fuit, quia nullam cauſabatur vim, nec coactionem, nec metum, ſed ſolummodo læſionem enormem, & quia ſinerat elabi 4. annos à maioritate, nec tamen ad auxilium interim confugerat, quamuis nihil illi impedimento eſſet.

d. *Hæc reſtitutio fuit indulta Ioanna Bourlot, viduæ quondam Guillelmi Barreſtor à Iuſſoy, quæ ſeſe obligauerat pro ſolutione cuiuſdam annui reditus per maritum ea inſcia & ignorante conſtituti, & fuit regiſtrata ſupplicatio in libro deliberationum menſis Iulij anni 1599. perpetuæ memoriæ gratia. Poſtea & 24 Nouemb. 1601. fuit indultum ſimile beneficium Domicellæ N. à Sacquency vxoris domini à Treſilley, quæ ex poſt facto alienæ acceſſerat obligationi. Nihilominus exinde, in ſolemni deliberatione 16. Iulij 1602. huiuſmodi reſtitutio denegata fuit Domicellę Iacobæ Pard, vxori Antonij Morelli à Borbona, in certa cauſa quã monebat vt impetrans interinationem litterarum ciuilium ab illa in Belgio obtentarum, in caſu ſimilis reſtitutionis, aduerſus Guillelmum Pard illius fratrem defenſorem: & decretum fuit, eã reſtitui ſolũ pro medietate pecuniæ pro qua ſe obligauerat, pro altera autem medietate penitus repellendam, licet renunciaſſet participationi mobilium, & conquaſtuum conſtante matrimonio factorum.*

e. *Sic iudicatum fuit arreſto dato ex primo diſcurſu doctoris Mour 19. Februarij 1607.*

DECISIO XXI.

Iuri offerendi an præſcribatur triginta aut quadraginta annis, quando expreſſe actum fuit, quod liceret in perpetuum luere & redimere.

SVMMARIA.

1 *Iuri offerendi ſeu luendi pignoris an præſcribatur. & n.2.6.7.8.*
3 *Præſcriptionem nõ impediunt hæc verba, ſemper, perpetuo, &c.*
4 *Præſcriptioni renunciari non poteſt pacto expreſſo & multo minus pacto tacito.*
5 *Præſcriptio eſt introducta propter bonum publicum.*
9 *Pignori luendo non facile præſcribitur.*
10 *Opinio tutior ea eſt, quæ peccatum excludit, & fauet animæ.*
12 *Leges omnes pro bono publico ſunt introductæ.*
13 *Publice intereſt fidem ſeruari.*
14 *Negligens non videtur, qui pactis ſibi prouidet.*

PAter & mater, dum filiam nuptui traderẽt, eique dotem 900. Francorum conſtituerent, ita inſtrumentis dotalibus paciſcuntur [*Quæ dicta eorum filia talibus fruetur bonis pro ſolutione dictæ ſummæ & vſque ad illius reſtitutionem, cum expreſſo pacto quòd ea fieri poterit quotieſcumq; congruum videbitur, in perpetuum & abſq. vllo præſcriptionis curſu, & illa non obſtante, in beneficium dictorum parentum, ac hæredum &c.*]

Elapſis deinde quadraginta quinque annis, hæredes illorum, qui bona illa vtenda fruenda conceſſerant filiæ, offerunt hęrdi illius filiæ ſummam illã nongentorũ Francorum & petunt ea prædia ſibi reſtitui. Obijcitur in contrariũ huic iuri offerendi præſcriptum eſſe ſpatio triginta, aut ſaltem quadraginta annorum. Quęritur q̃d iuris. Quæſtio eſt antiqua & admodum con-
1 trouerſa, an iuri offerendi ſeu luendi pignoris,
debitori competenti, præſcribat̃ ſpatio triginta aut quadraginta annorum, vel non, præſertim quando facultas illa reſeruata eſt cũ verbis perpetuitatem aut indefinitam quandam temporis ſignificantibus.

Et quoniam nulla lege, nulloq; canone, repetitur expreſſim deciſa, ſicq. ad authoritates neceſſario recurrendum eſt, *arg. c. 1. extr. de decim.* Omiſſis rationibus, quæ in vtramque partẽ adferri ſolent, & de quibus latè apud Rol. a Vall. Menoch. & Decian. locis infra citandis. Dico
4 quod affirmatiuam tenet *gl. in l. pignori. in verb.*
alieno. ff. de vſuca. & in l. cum notiſſimi. §. eodem iure. C. de præſcrip. 30. vel 40. annor. & cum ea tranſeunt permulti, quos recenſet Tiraq in tract. de retrac. conuent. §. 1. gl. 2. n. 7. qui & ipſe hanc partem tenet. Hanc etiam tenet D. Rol. à Vall. in conſ. 21. lib. 2. Didac. Couar. reſol. lib. 1. c. 9. nu. 1. & ſeq. Crauett. conſ. 71. & cõem receptiſſimamq; teſtantur Cæphal. conſ. 43. nu. 12. lib. 1. Menoch. conſ. 143. n. 14. & ſeq. & conſ. 201. nu. 61. & multis ſeqq. Neguzan. de pigno. in 3. memb. 5. partis, n. 52. & in 2. memb. 6. p. n. 23. Zaz. conſ. 12. n. 75. lib. 1. Vueſemb. conſ. 2. nu. 85. lib. 1. Decian. conſ. 10. n. 51. & ſeq. vol 1. & conſ. 13. n. 43. cum ſeq. vol. 2. Vbi hanc approbatam eſſe dicit calculo 37. clariſſimorum virorum Mich. Craſſ. in ſuis concluſ. in verb. empt. & vendit. q. 7. & in verb. creditor & debitor. q. 13. vbi eam à recentioribus crebriori calculo receptam & magis cõem eſſe dicit, licet ipſe eam non ſequatur: & ſecundum hanc iudicauit Senat. Pariſ. teſte Montolon. in ſuo promptua. iur. in verb. emerc. & Tiraq. vbi ſup. n. 28. & 31. & Senat. Mantuan. teſte Io. Surd. dec. 2. & 3. & quod in curijs cõiter ſeruetur, hoc teſtatur Boer. dec. 182. Hæc enĩ

ver-

3 verba, ſemper, quandocumque, perpetuo, omni
tempore infinitum, ſine præfinitione temporis,
& alia eiuſmodi, præſcriptionem longiſſimi tẽ-
poris triginta aut quadraginta annorum non
impediunt: cum pacto expreſſo ei præſcriptioni
renunciari non poſſit, & multo minus tacito;
4 quod ſit introducta principaliter propter bo-
num publicum, ne ſcilicet dominia remanerẽt
in certo. *Bar. in l. nemo poteſt. de legat. 1. Angel. in
conſ. 55. n. 3.* vbi reſpondit, in caſu, in quo dictũ
erat, nulla præſcriptione obſtante: & commu-
nem teſtatur *Franciſ. Balb. in tract. de præſc. in 5.
part. 5. par. princip. queſt. 6.*

6 Negatiuam vero ſequuti ſunt, præter multos
illos, quos refert *Tiraq. vbi ſup. nu. 15. & 16. Claud.
Seiſell. & Crot in d. l. nemo poteſt. ff. de lega. 1. Purpu-
rat. in l. petens. C. de pact. Guid. Pap. ſing. 906. Pariſ.
conſ. 92. li. 4. Hypol. de Marſil. in Rub. ff. de fideiuſſo.
n. 118. Ant. Gab. conclu. lib. 5. tit. de preſcr. conclu. 7.
verſ. tenendo primam. vbi hanc magis commun. dicit,
Anton. Theſſau. decis. 157. nu. 2. verſ. quærunt tamen
Doctores. vbi hanc crebriorem dicit. Hanc etiam ſe-
quitur vt tutiorem Mich. Craſſ. vbi ſup. licet contra-
riam fateatur eſſe magis communẽ; hanc quoque ſequi
tur Mat. VVeſemb. conſ. 8. num. 27. & paſſim. Andr.
Fachineus controuerſiar. iur. lib. 2. c. 13. Iaco. Cuiac.
in partit. C. de præſc. trig. vel 40. annor Guid. Panci.
conſ. 96. nu. 50. & Hieron. Gab. conſ. 141. vol. 2. Et
ſecundum hanc iudicatum fuiſſe in Germania teſtan-
tur Hartmanus Hartmani practi. obſer. tit. de præſcr.
obſeru. 1. Hemningius Godem conſ. 109. nu. 258. &
mult. ſeq. Miſing. obſeru. 16. centur. 1. Andr. Gail ob-
ſeru. lib. 2. cap. 18. in Gallia vero Chaſſa. teſtatur in
conſ. 11. & in conſuet. Duc. Burg. tit. de reditibus. §. 1.
nu. 8. ita iudicatum fuiſſe à Senatu Diuionenſi, & in
Italia, ita iudicatum fuit à Senatu Pedemont. teſte
Oſaſc. decis. 115.*

7 Ex his conſtat dubiam eſſe & perplexã quæ-
ſtionem iſtam, & vtramq; ſententiam & com-
munem & communiorem à nõnulis appellari.
Conſtat etiam varia eſſe circa deciſionem illius
ſupremorum tribunalium iudicia. Cæterũ quã-
quã in hac facti ſpecie nonnullis videretur huic
iuri præſcriptum eſſe, quod hic ageretur non de
pignore luendo, ſed potius de redimenda re da-
ta in ſolutum, vt conſtat ibi [*in ſolutionem dictæ
ſummæ.*] Tamen claſſibus conuocatis frequen-
tiori calculo fuit definitum, *a* huic iuri, nullam
temporis quantumuis longæui præſcriptionem
9 obſtare poſſe; tum quod ex his verbis [*fruetur*]
pignus eſſe videret, cui luendo non facile præ-
ſcribitur, *l. nec creditores. C. de pignor. actio. Oſaſc. d.
decis. 115. n. 12. Menoc. d. conſ. 201. n. 49. 50. & 51.
& VVeſemb. d. conſ. 8. nu. 27.* Tum quod in dubio
10 ſequenda eſt opinio tutior, quæ peccati pericu-
lum excludat, & magis faueat animę. *l. ſancimus.
C. de ſacroſanct. eccleſ. Iaſ. in auth. quas actiones. C.
eod. tit.* Adde quod repertum fuit, Senatum iam
olim iudicaſſe ſecundum iſtam opinionem te-
ſte *Prudent. Mauritiano in ſua prax. lib. 1. tit. 16.*

Et hæc opinio magis conformis eſſe videtur
communi obſeruantiæ & vſui loquendi; nam
extat apud nos conſtitutio Regis Philippi *tit.
des decrets. art. 43.* qua reditus omnes annui pe-
cunia conſtituti perpetuo redimibiles eſſe iubẽ-
tur, his verbis, [*in perpetuum & non obſtante quo-
cunq; temporis lapſu incurſo*] quæ quidem verba,
etiamſi non ſint tam enixa ac illa de quibus hic
agit, tamen cõmuniter ita ſemper interpretata
fuerunt hic apud nos, vt omnem omnino præ-
ſcriptionem, etiam centenariam, excluderent,
licet *glo. in c. 1. in verb. præſcriptione. de capit. Con-
rad. in vſib. feu.* dicat quod hæc verba [nulla ob-
ſtante præſcriptione] in ſtatuto aut alia conſti-
tutione, præſcriptionem tantum decem aut vi-
ginti annorum tollunt, non autem præſcriptio
nem longiſſimi temporis triginta aut quadra-
ginta annorum.

11 Irẽ magis accedi hæc opinio contrahentium
menti & voluntati, quæ haud dubiè ea eſſe cen-
ſetur (ſi communem loquendi vſum attendas)
vt per hæc verba [*in perpetuũ abſq; vllo præſcriptio-
nis curſu.*] omnis etiam centenaria & immemo-
rialis præſcriptio excludatur; alias nihil omni-
no operarentur, cum iam ex noſtra conſuetudi-
ne art. 1. tit. des preſcript. nulla regulariter ad-
mittatur præſcriptio, niſi quæ triginta aut qua-
draginta annos excedat. Vnde vt aliquid ope-
rentur vltra conſuetudinem, videntur eſſe ap-
poſita ex conuentione partium, vt præſcriptio-
nem quoq; immemorialem excludant, per ea
quæ *tradit Tiraq. vbi ſup. nu. 24. & 27. & Hieron.
Gabr. d. conſ. 144. in fin. vol. 2.*

Quod ſi dicas præſcriptioni longiſſimi tem-
poris (& multo minus immemorialis) pacto
renunciari non poſſe, cum ſit inducta pro bo-
no publico, in odium negligentis. Reſpondebi-
tur cum *Alciat. in rubr. de præſcr. n. 61. & cum Fer.
Vaſq. in tract. de ſucceſſ. creat. §. 10. nu. 6. & 7.* inde
non recte ſequi, quod ei renunciari non poſſit:
12 nam leges omnes pro bono publico introductę
ſunt, *l. 1. & 2. ff. de legib.* & tamen in eis habet lo-
cum renuntiatio, *l. ſi quis in cõſcribendo. C. de pact.*
pręſertim quando bonum publicum non lædi-
tur principaliter, ſed per quandam conſequen-
tiam. At hic non læditur aliquo modo bonum
publicum: quia dominum non ita remanet
incertum, quin cõſtet eſſe alterutrius. Nihil au-
tem reipublicæ intereſt, an iſte potius quam il-
le ſit dominus, pręſertim cum vterque ſit ſubdi-
tus. Imo plus offenditur publica vtilitas per læ-
13 ſionẽ fidei, quæ oritur ex non obſeruatione pa-
cti, quam proſit illa certitudo domini, *l. 1. ff. de
pact. l. 1. ff. de conſtit. pecun.* Adde quod non vide-
tur negligens, nec odio dignus, qui ſibi proui-
14 dit per pactum, per quod expreſſe actum eſt, ne

Digitized by Google

vlla oĩno carreret præſcriptio; nec ferẽdum eſt, aliquã eum captionem pati, qui tali fretus conuentione, rem ſuam in alium bona fide tranſtulit, alioqui contrahentes deciperent, *l. 1. §. magiſtratus. ff. de exercit. act. in hanc rem vide Hiero. de Canallos Hiſpanum in ſuo ſpec. pract. qõ. communium contra cões, q. 174.* vbi duas cões refert, tenetq; affirmatiuã veriorem eſſe, nempe quod præſcriptioni renunciari poſſit, non tantum pacto expreſſo, ſed & tacito, vt ſi dicatur perpetuo, toties quoties, quandocunque, &c.

Cæterum re integra, vt minus difficultatis habeat, conſultius eſſet paciſci in hanc formã [& quotieſcumq. contigerit tot annos eſſe decurſos, quot ſufficiant ad præſcriptionem, tali præſcriptioni ex nunc renuntio prout ex tunc, & promitto tunc reuendere, vel ſic, promitto totiẽs reuendere quoties huic facultati redimẽdi pręſcriptum erit] his enim verbis oĩs præſcriptio impeditur per ea quæ tradunt *Tiraq. in d. tra. de retrac. conuẽt. §. 1. gl. 2. nu. 39. & Tiber. Decia. reſpon. 95. lib. 3.*

Ad materiam huius dec. vide dec. 76. infra.

a. Arreſto 17. Decembris 1598. in cauſa Suſannæ à Santo Martino appellatæ, & Claudij de Aigremont appellantis.

DECISIO XXII.

An ex prohibitione alienationis, de qua hic agitur, oriatur fideicommiſſum ſimplex & abſolutum in caſum mortis, an in caſum contrauentionis tantũ.

SVMMARIA.

1 *Prohibitio alienationis veſtita inducit fideicõmiſſũ.*
2 *Prohibitus alienare prohibetur etiam hæredem extraneum inſtituere.*
3 *Filiæ ſunt de familia & agnatione teſtatoris. & n. 4.*
5 *Nepos ex filia non dicitur agnatus auo.*
6 *Prohibitionis cauſa ſi fauorem familiæ reſpiciat, inducit fideicom ſimplex.*
7 *Prohibitio alienationis ſine cauſa valet quando aliqs adiectus eſt in pœnam.*
8 *Agnationis nomen eſt collectiuum plurium graduum & perſonarum. & nu. 71.*
9 *Prohibitionis perſonali ſi adijciatur cauſa reſpiciens famil. efficitur realis.*
10 *Ratio cuiuſcumque diſpoſitionis, illius eſt moderatrix. & 27. 52.*
11 *Onus reſtitutionis quando cenſeatur repetitum de vno in alium.*
12 *Teſtatorem voluiſſe bona ſua in agnatione conſeruari colligitur ex coniecturis. & n. 13. 14. 15.*
16 *Sententia rem notoriam facit.*
17 *Præceptum nudum de non alienando nullius eſt momenti. & quare. n. 18*
19 *Conſilium non obligat. & n. 21*
20 *Fauori ſuo vnicuique renunciare licet.*
21 *Prohibitio alienandi tunc non ligat efficaciter, quando prohibitus, & is cuius fauore facta eſt prohibitio, in unum concurrunt.*
22 *Adiectus in pœnam dicitur eſſe is cuius fauore facta eſt prohibitio, quando aliud non apparet, ſecus alio apparente. n. 23.*
24 *Alienatio fauore agnatorum prohibita, per vltimum ex agnatis fieri poteſt, etiam ad excluſionem tertij vocati in pœnam.*
25 *Prohibitio alienandi ſubiuncta ſubſtitutioni præcedenti, ſecundum eam regulatur. & quare. num. 26. & nu. 31*
27 *Ratio generalis ampliat diſpoſitionem. fallit vt n. 28. & 34.*
29 *In teſtamentis nihil debet eſſe otioſum & ſine effectu aliquid operandi.*
30 *Alienatio fideicommiſſi facta ab ignorante, ignoranti, tenet.*
36 *Voluntas in vltimis voluntatibus tamquam regina dominatur.*
40 *Hoirs, vocabulo, tam maſculi, quàm fœminæ continentur.*
41 *Poſiti in conditione an cenſeantur vocati.*
42 *Agnatio per fœminas conſeruari non poteſt.*
47 *Species iuncta generi per alternatiuam, reſtringit genus, & n. 48.*
49 *Aliener, verbum, quid ſignificet ex vſu communi loquendi.*
50 *Exceptio eſt de regula.*
51 *Succeſſoris nomine nõ cõtinetur particularis ſucceſſor.*
53 *Et, copula, quãdo inter duo ponitur, quorum vnum in eſt alteri, tunc illa duo reſoluuntur in vnum.*
54 *Enunciatiua verba adiecta prohibitioni aliẽ. ſat eſt quod veſtiant prohibitionem abſque eo quod operentur fideicommiſſum.*
55 *Prohibitio alienandi facta perſonę abſq; verbis habentibus tractum in futurum remanet perſonalis.*
56 *Enunciatiua verba prolata per modum cauſæ diſpoſitionem inducunt.*
58 *Exoſus teſtatori, & deſcendentes ab eo, nunquam cenſentur vocati in generali ſubſtitutione agnatorum.*
61 *Reciproca ſubſtitutio inter plures vt cenſeatur inducta, tria requiruntur.*
62 *Differentia inter prohibitionem alienationis extra familiam, adiecta cauſa, & prohibitionem ſimplicem adiecta etiam cauſa. & nu. 63.*
65 *Prohibitus alienare ſimpliciter, non adiectis verbis, extra familiam, poteſt nihilominus in bonis alienari prohibitis habere hæredem ex teſtamento, etiam extraneum.*
66 *Parentes an conſuetudine noſtra excludantur abſolutè à ſucceſſione deſcendentium.*
67 *In obligatione generali bonorum non cenſentur comprehenſa bona alienari prohibita.*
70 *Agnati proprie qui dicantur.*
71 *Agnationis nomen etſi ſit collectiuum, non tamen inducit perpetuum fideicommiſſum, niſi adſint verba*

ba

ba habentia tractum temporis.

73 *Negatiua potentius negat, quã affirmatiua affirmet.*

74 *Conſeruare, verbum, de ſe perpetuitatem non denotat.*

75 *Verba quædam denotant actum momentaneum, quædam actum ſucceſſiuum, & quædam vtrumque.*

76 *Verba ambigua in dubio ſumenda ſunt in ſtricta ſignificatione.*

77 *Teſtator non præſumitur grauare ſucceſſores ſuos in infinitum.*

78 *Probibitio detractionis Trebellianicæ facit præſumptionẽ fideicommiſſi, ſed non ſimplicis & abſoluti.*

79 *Excluſio fœminarum non inducit perpetuum fideicommiſſum.*

80 *Agnationis conſeruandę fauor conſideratur in caſu diſpoſitio, & non vltra.*

81 *Senatus cuiuſcunq; magna eſt authoritas.*

82 *Legibus & non exemplis iudicandum eſt.*

TEſtatot vnum filiũ habens & quatuor filias ex 1. matrimonio, ex ſecundo autẽ duos filios & duas filias: expulſis filiabus quibus dotẽ conſtituit, teſtamento ita cauit:

Idem do & lego ſub titulo inſtitutionis Claudio de de Balay filio meo meum feudum de Marrignia, illius mẽbra, iura & pertinentias, &c. Idq; pro oĩbus iurib⁹ paternis, maternis, fraternis, tam deuolutis, quàm deuoluendis, & pro omnibus iuribus legitimę, ſupplemẽto legitimæ, & alijs quibuſcumq; & volo, vt ijs contentus acquieſcat.

Hic Claudius erat filius ex primo coniugio, cui fauore matrimonii, & per donationem ante nuptias, iã hoc feudũ de Marrignia cõceſſerat

Adueniente aũt quod dictus Claudius de Balay decedat nullis relictis hęredib. legitimo matrimonio procreatis, (inquit deinde teſtator) eo caſu ei ſubſtituto & illius hęredibus, ĩ bonis antedictis, Aymonẽ & Stephanum de Balay fratres ex vtroq. latere meos charisſimos liberos (iſti erant filij ex ſecundo matrimonio) & vnoquoque eorum ſuperſtite, aut in eorum defectũ, eorum hæredes legitimo matrimonio progenitos.

Et in reſiduo bonorum meorum &c. Inſtituo & ſubſtituo meos dictos charisſimos liberos Aymonem & Stephanũ de Balay fratres ex vtroq. latere, vnum alteri, tam vulgò, quam per fideicommiſſum, & oĩbus modis quibus inſtitutiones & ſubſtitutiones valere melius poſſunt, ſcilicet illorum ſuperſtitem illi, qui prædecedes ſine hæredibus naturalibus & legitimis, aut illorum hæredes ſine hęredibus.

Item prohibeo & caueo ijſdẽ Claudio, Aymoni, & Stephano meis liberis ſupra nominatis vendere, diſtrahere, alienare, aut hypothecare vllum ex meis dictis bonis, feudis, & prædijs illis à me, inſtitutionis iure donatis, & relictis: quam prohibitionem expreſsè facio, vt conſeruentur mea dicta bona integra & durabilia in mea agnatione, & vt mei ſucceſſores ſtatus ſuo decentius & congruentius viuere poſſint.

Adueniente autem quod contrauenirent huic meæ voluntati, volo bona ab ijs & eorum vno quoq. reſpectiuè alienata, redire pleno iure ad eorum conſanguineos proximiores, habiles ad ſuccedendum, ſine vlla obligatione compenſationis alicuius, eos inſtituendo in rebus alienatis.

Mortuo teſtatore, moritũ Claudius relictis maſculis: moritur deniq; Stephanus nullis relictis liberis. Poſtremo moritũ Aymo, ad quẽ oĩa bona Stephani puenerant) ſuperſtitib⁹ ſororibus & matre, quã teſtamento hæredem eſſe iuſſit. Moritur deinde mater, q̃ vnã ex iſtis tñ ſororibus, nẽpe Mariã, hr̃dem inſtituit. Quo audito, maſculi ex Claudio dicunt Aymonem bona extra familiã & agnationem alienaſſe inſtituendo matrem, idq. contra expreſsã ꝓhibitionem teſtatoris: atq. ita petunt hæc bona ſibi adiudicari tanquã ſoli extãtes de agnatione. Altera ſoror nempe Ioanna, ex eadẽ cauſa contrauentionis, eadem bona (non tñ oĩa, ſed dimidiã partẽ) poſtulat, dicitq; ſe agnationis noĩe contineri ſimulq; ꝓximiorem eſſe & habilẽ ad ſuccedendum vna cum Maria ſorore ſua, ad excluſionem aliorum omnium, tum quod eſſet ſoror Aymonis: alij vero, nepotes ex fratre, tum deniq; qđ eſſet ex vtroq. latere, alii autem ex vno tantum; quippe quod Claudius eorum pater, eſſet tantummodo frater conſanguineus & non vterinus Aymoni:

Cauſa diu multumq. agitata coram Senatu, liberi iſti ex Claudio, anno 1587. à petitione ſubmoueantur, expenſis compenſatis: idemq; iudiciũ fertur paulo poſt quoad Ioãnam. Quæ cum aduerſus hoc iudiciũ Principi preces obtuliſſet, in cauſa reuiſionis Mechliniæ per commiſſionem Principis deciſa, ſentẽtiam obtinet, qua ex contrauentione Aymonis fideicommiſſum apertum pronunciatur in commodum dictæ Ioãnæ pro dimidia parte, & Marię pro alia.

Anno deinde 1600. cum Mariæ bona omnia à creditoribus (ob æs alienum per eam contractum) diſcuterent, nepotes iſti ex Claudio ſurſus interueniunt, & dicunt bona hæc non poſſe diſtrahi, niſi ſub onere reſtitutionis poſt mortem Mariæ & Ioannæ; cum poſt eas ſoli ſint futuri de agnatione defuncti teſtatoris; & dicunt ſibi non obſtare exceptionem rei iudicatæ. Nã à prima illa actione ab ipſis inſtituta, dicunt ſe non ideo fuiſſe repulſos quod nullum extaret fideicommiſſum (conſtat enim ex ſententia reuiſorum Mechlinienſium fideicommiſſum extare) ſed quod Maria & Ioanna Aymonis ſorores ex vtroq; latere, & ꝓximiores eſſent, & habiliores ad ſuccedendum, & agnationis nomine continerentur. *l. voluntas. C. de fideicomm.*

Dubitatũ igitur fuit, an hic extaret aliquod fideicommiſſum in fauorem iſtorum nepotum ex Claudio; & an, vbi aliquod extaret, ſit fideicomiſſum ſimplex & abſolutum in caſum mortis, an in caſum contrauentionis. Controuerſia

hæc granis & perplexa longam diſputationis materiam in ſe continet; ideoq; breuitari ſtudens quantum fieri poteſt ſecundum ſubiectam mateтiam,& multis ſuperfluis omiſſis, neceſſaria tantum modo attingã in hoc latebroſo fluctuantiq; in multis quęſtionibus oceano.

Et pro parte nepotum facit in primis, quod
1 ex prohibitione alienationis veſtita inducitur fideicommiſſum. *l. filiusfamilias. §. diui. ff. de legat. 1. & ibi communiter Doct.* ſtante enim prohibitione huiuſmodi: Prohibeo bona alienari, quia volo remanerein agnatione aut familia (quæ duo in hac materia idem ſignificant teſte *Mich. Craſſ. in §. fideicommiſſum. quæſt. 16.*) Nullus eſt Doctorũ qui dubitet quin fideicommiſſum ſit inductum fauore agnationis, ſed dubitatẽ tantũ de illius qualitate, videlicet an ſit ſimplex & abſolutum, an vero in caſu cõtrauentionis tantũ. Ita enim colligitur ex *Crot. Opizo. Iaſ. Alex. Rip. Dionyſio Robino Tholoſate Frédc. Loaz. Maraut. & alijs quibuſcunq; qui. d. §. diui. commentarijs illuſtrarunt.* Sed in caſu noſtro (in quo verſamur in ſimili prohibitione veſtita) qualecunq; ſit fideicommiſſum illud, ſufficiet nepotibus iſtis ad victoriam, ergo, &c.

Minor illa probatur, quia ſi ſit fideicommiſſum in caſum contrauentionis, iam ei locus ſeſe debet tam ex perſona Aymonis, q̃ ex perſona dictæ Maria ſororis: vterq; enim voluntati teſtatoris non paruit, ſed aperte contrauenit. Siquidem Aymo moriens matrem ſuam hæredem inſtituit, quæ non eſt de agnatione teſtatoris.
2 Certiſſimi autem iuris eſt, quod prohibitus alienare prohibetur etiam hæredem extraneum inſtituere, *d. l. filiusfamilias. §. cum pater. de lega. 1. l. peto. §. fratre. de lega. 2.* Nec incongruum eſt prohibita alienatione prohiberi eam quæ fit ex teſtamento, *l. ſi quis prioris. §. certum. C. de ſecũ. nup.* Item cõtrauenit & Maria, ex quo bona hæc hypothecæ ſuppoſuit in fauorem ſuorum creditorum, qui pro ſolutione, petunt ea ſubhaſtari ex decreto iudicis: cum tamen teſtator expreſſe, non tantum venditionem ſed & hypothecam prohibuerit. Si vero ſit fideicommiſſum ſimplex & abſolutum in caſu mortis, ei etiam locus eſſe debet, tũm ex perſona Aymonis, qui nullis relictis liberis mortuus eſt, tum etiam ex perſo-
3 na Mariæ & Ioannæ poſt earum mortem. Etſi enim filiæ ſint de familia & agnatione teſtatoris, *l. voluntas. C. de fideicommiſſ. l. fin. C. de verb. ſig.* ob idq; non cenſeantur excluſæ è fideicommiſſo vocante familiam, domum, aut agnationem, vt ex facto reſponderunt *Iaſ. conſ. 142. n. 3. Alex. conſ. 56. n. 4. lib. 1. Gozad. conſ. 34. n. 15. Pariſ. conſ. 33. lib. 3.* & alij quãplures (quorum fortaſſis opinionem ſequuti ſunt reuiſores Mechlinienſes, cum fideicommiſſum iſtud apertum declarauerunt in fauorem filiarum) tamen hoc ita tem-
4 perandum eſt, vt intelligantur comprehenſæ tantum pro tempore quo vitam ducunt, prout concludit in term. *Pariſ. conſ. 36. nu. 26. lib. 3.* cuius opinio fulcitur ex his quæ tradunt *Hieron. Gab. conſ. 123. n. 37. 38. & ſeq. lib. 1. & Rui. conſil. 122. lib. 2.* Nam poſt mortem earum, etſi liberos relinquat, tamen non poſſunt bona hæc in eos trãſmittere, quamquam proximiores habiles ad ſuccedendum, cum non ſint futuri de agnatio-
5 ne teſtatoris. Nepos enim ex filia, non dicitur agnatus auo, nec de familia ipſius, licet filia ipſa vel neptis ex filio dicantur agnatæ, *vt eſt glo. notab. in l. Gallus. §. nunc de lege. in verb. nam etſi. ff. de lib. & poſthu. & tex. in §. itẽ vetuſtas. inſt. de hæred. quæ ab inteſt. defert. & tradit Alex. conſil. 53. col. 2. volum. 6.*

6 Secundo, quod fideicõmiſſum iſtud ſit ſimplex, hoc eſt ſiue ſequuta ſit alienatio ſiue non, probatẽ hoc argumento: Quotieſcunq; alienationis prohibitio valida eſſe poteſt abſq; expreſſione cauſæ, tunc ſi cauſa adhuc exprimatur & ea fauorẽ familiæ aut agnationis reſpiciat, cauſa illa fideicommiſſum ſimplex & abſolutum inducere dr̃ in fauorem familiæ, *Bar. in l. qui Romę. §. coheredes. ff. de verb. obli. Soc. Iun. conſ. 140. nu. 7. Cæph. conſ. 134. n. 38. Pancir. conſ. 64. nu. 8. & conſ. 193. n. 15. & alij paulo ante relati in 1. funda.* Et ratio eſt, quia alias cauſa illa (contra diſpoſitionem *l. ſi quando in princ. de lega. 1.*) remaneret ſuperfluam & nihil operaretẽ, cum non ſit neceſſaria ad validitatem prohibitionis quæ iam alia via ſubſtinetẽ. At in hoc nr̃o caſu ꝓhibitio alienationis valuiſſet, ẽtſi illa cauſa [*vt bona mea in agnatione conſeruentur*] non fuiſſet expreſſa. quia teſtator in pęnã alienationis vocauit proximio-
7 res habiles ad ſuccedendum ipſi alienanti. Valet. n. prohibitio alienationis abſq; aliqua cauſæ expreſſione, qñ aliqs in pęnã vocatẽ, vt notat *glo. in d. l. filiusfamilias. §. diui. de legat. 1. & ibi Crot. Opizo. Loaz. Robin. & nouiſſime Marant. n. 159. per tex. expreſſ. in l. vnic. ibi [quã in præcipiendo ad alias perſonas eas transferri, &c.] C. de his quæ pęn. nom.* Conſequens eſt igitẽ, hæc verba adiecta per modum cauſę [*puer conſeruer mes biens en mon agnation, &c.*] operari fideicommiſſum purũ & ſimplex, in fauorem agnatorum, cum non poſſint, nec debeãt reſtringi ad caſum alienationis tm̃, ex quo iam in eo caſu vocauerit teſtator proximiores. Et ita in terminis, per hanc rõnem & in ſimili prohibitione reſpondit *Caro. Ruin. cõſ. 110. nu. 7. conſ. 114. n. 7. & latius cõſ. 122. per totũ vol. 2.* vbi deciditẽ caſus huic fere ſimilis. & huius poſtremi reſponſi meminit *Marzar. in epit. fideicõmiſſ. in 2. par. q. 45. n. 6. in fin. Gabr. concl. lib. 4. tit. de fideicom. concl. 9. n. 24. Cæphal. cõſ. 282. n. 29. & 30. & Burſ. conſ. 13. n. 69. & 72. vol. 1. qui oẽs Ruin. allegant in d. conſ. 122. faciunt quæ tradit idẽ Ruin. cõſ. 125. nu. 4. & conſ. 127. nu. 13. eod. libr. 2. & Hiern.*

Gabr.

Digitized by Google

Gabr.conſ.123.nu.38.39.40.lib.1.

8 Tertio, nomen agnationis eſt nomen collectiuū: complectit̃ enim plures gradus & perſonas, nempe fratres, eorum filios, nepotes pronepotes, & alios vſque ad vltimum. *Crauet.conſ. 180.n.1.* ſicut & nomen familiæ vel nomẽ liberorum & poſterorum. *l.cū acutiſſimi.C.de fideicom l.fi.C.de verb ſignſ.* Atqui ad vltimos illos agnatos bona peruenire nō poſſunt, atq; ita nō poſſunt integra cōſeruari in agnatione, niſi primi cenſeant̃ grauati reſtituere ſecūdis, ſecundi tertijs, & ita ſucceſſiuè. Ergo cenſent̃ iſte filiæ, Maria & Ioanna, cogatæ reſtituere cæteris agnatis proximioribus, idque per fideicommiſſum abſolutum. *Ita arguit Soc.Sen.conſ.125.n.5.& 6.lib. 1.Curt.Iun.conſ.43.& 121 n.15.Crauet.conſ.98.n. 3.& Craſſ.§.fideicommiſſum. quæſt.16.n.2.& 3.*

9 Quarto, ſi prohibitioni perſonali adijciatur ratio generalis, *quia volo bona perpetuo manere in familia,* tunc prohibitio efficitur realis, & tranſit ad nepotes. *Roma.cōſ.457.n.2.& ibi Mandoz.Iaſ. in d.l.filiusfamil.§.diui.in 2.lect.n.152.de legat.1. latè Beci.conſ.24.n.24.25.& ſeq.& cōmunem teſtatur Craſſ.§.fideicom.quæſt.5.n.10.* At huic prohibitioni ſubiunxit teſtator generalẽ rōnem, vt bona in ſua agnatione integra conſeruarent̃. Ergo licet directa ſit in perſonā filiorū, nempe Claudij, Aymonis, & Stephani, tñ non ꝑinde perſonalis exiſtimanda eſt, ſed realis & perpetua, idq;
0 ex rōne illius quę eſt rem concepta. Ratio enim cuiuſcumq; diſpoſitionis illius eſt moderatrix, eāq; aut reſtringit aut ampliat, *l.regula.§.ſi quis. ff.de iur.& fact.ignor.Bar.in l.pater filium.§.fundū. ff.de legat.3.Godofr.in l.cū pat.§.dulciſſ.de legat.2.*

1 Quinto, vbicūq; apparet teſtatorem voluiſſe bona ꝑpetuo cōſeruari in agnatione, tunc certè onus reſtitutionis iniunctum vni, pręſumit̃ à teſtatore repetitū à ſubſtitutis in alio, & deinceps ita *Ruin.conſ.43.n.7.li.3.Pariſ.conſ.52.n.24.lib.3 Decian.reſp.88.n.60.lib.2.& Menoc.conſ.117.n. 17.& 18.* Ratio eſt qa niſi onus reſtitutionis diceret̃ repetitum ab vno in alium, bona illa non cōſeruaret̃ in agnatione & familia, vt ſatis ma-
2 nifeſtum eſt. Quod aūt in hoc nr̃o caſu teſtator voluerit bona ſua perpetuo conſeruari in agnatione, illud cōſtat ex ſequētibus: Primo ex prohibitione alienationis, cauſa expſſa [vt bona in ſua agnatione integra & durabili cōſeruarent̃] *Meno.conſ.117.n.18.& in trac.de præſum.li.4.pſu. 68.n.18.* verba.n.illa, præſertim illud [cōſeruer] perſeuerātiā & permanentiā quandā ſignificat, atque ita apta ſunt ad inducendum fideicōmiſſum perpetuum, vt tradit *Torniel. in l. Gallus.§. quidā recte.n.70.& 71.verſ.ſed in caſu.ff.de lib.&*
3 *poſthum.poſt Dec.cōſ.253.col.vlt.* Secundo ex prohibitione detractionis Trebellianicę, per ea quę tradunt *Rimin.Iun.conſ.544.n.40. Menoch.d.cōſ.*
4 *117.n.21.Caphal.conſ.472.n.60.* Tertio ex qualitate bonorum, de quibus hic agitur; quæ ſunt bona illuſtria & feudalia, digna quæ perpetuo conſeruent in agnatione. *Menoch.d.conſ.117.n. 19.& de præſumpt.lib.4.præſ.68.n.14.& præſ.69. n.18.vbi allegat glo.Bald.& Iaſ.in l. quoties.C.de fideicom.* qui loquuntur de domo nobiliſſima, aut inſigni palatio. & *Caſtrenſ.in conſ.343.lib.1.* qui ita reſpondit ob qualitatem rei, nempe caſtri, quod in ſuo caſu primogenito conſueuerat re-
15 linqui ꝑ conſeruatione familiæ. Quarto & poſtremo, ex eo ꝙ teſtat̃ filias proprias mediante dote, & religioſos expreſſe excluſit, quod arguit eum reſpexiſſe ad fauorem agnationis, prout tradunt plerique, quos refert *Crauet.conſ.113.n. 8.& 9.& Cæphal.conſ.251.n.49.* Cum igit̃ ex his quatuor ſatis appareat voluiſſe teſtatorẽ bona hæc conſeruari in familia & agnatione, conſequens eſt iniunctum fuiſſe fideicommiſſum ꝑpetuum, ſicq. onus reſtōnis cenſeri repetitum ab vno in alium, donec ad vltimum agnatum deuentum ſit.

16 Sexto & vltimo, non vẽ dubitandū de hoc fideicommiſſo, cum illud apertū eſſe declarauerint Domini reuiſores Mechlinienſis ſolemni ſnīa & arreſto, in cauſa ſupplicationis & reuiſionis dictę Ioannę, aduerſus d. Mariā ſororem. Sententia enim rẽ notoriā facit, & res iudicata pro veritate habetur. *l.res iudicata ff.de reg iur.*

In contrarium vero, multa adducebant̃, quibus probat̃ vel nullū extare fideicōmiſſum, vel ſaltem, ſi aliquod extat, non eſſe purum & ſim-
17 plex, ſed in caſum conuentionis tm̃. Et ad eorum intelligentiam præmittendum eſt: quod præceptum de non alienando ſi eſt nudū & ſine cauſa, nullius eſt momenti, *tex.eſt in d.§.diui.l. filiusfamilias, ff.de lega.1.vbi latè Doct.* Vt enim ſubſiſtat tale preceptum, neceſſario requirit̃ qđ fiat fauore & reſpectu certæ pſonæ, *d.§.diui.* Et
18 huius rei rō eſt: quia cum non appareat alius, ĩ cuius fauorem facta ſit ꝓhibitio, vẽ eſſe facta fauore ipſius ꝓhibiti, non cauſa eum aſtringendi, ſed ei potius conſulendi, *l.cū pater.§.mādo.*
19 *ff.de leg.2.* vnde tanquā cōſilium, non obligat. *l.2.in fi.ff.mand.* & tanquā pręceptum nudum factum fauore ipſius hēdis, non impedit quomi-
20 nus hæres alienare poſſit, cū liberū ſit vnicuiq; fauori ſuo renunciare, *l.poteſt.ff.ad leg.falcid.l.fi. cum ſimil.C.de pact.* Et hanc rōnẽ ita perpendunt omnes poſt *gl.in d.§.diui.& præſertim Ale.n.5.*

21 Item pmittendum eſt, quod licet ꝓhibitio alienationis veſtita, & facta fauore & contẽplatione alicuius pſonæ, valeat ab initio, tñ ſi ex poſt facto caſus eueniat, quo ꝓhibitus, & is cuius cōtẽplatione facta eſt ꝓhibitio, in vnum cōcurrant, tunc ꝓhibitio illa efficaciter nō ligat, qm̃ tunc res dẽ deueniſſe ad caſum meri & nudi præcepti vel potius conſilij, quod quidẽ (vt in primo pmiſſo diximus) nō eſt obligatorium: ne-

nemo enim cōſilium alterius innitus ſequi tenetur. Exempli gratia, ſi teſtator quiſpiam, Titium, Sempronium, & Gaium filios ſcripſerit hr̃des, & deinde adiecerit, quod ꝓhibet ſupradictos hr̃des bona alienare, q̃a vult ea conſeruari ſuis deſcendentibus. In hac hypotheſi, Titius, Sempronius, & Gaius, ſunt ꝑſonæ ꝓhibitæ, deſcendentes aũt teſtatoris, ſunt ꝑſonæ, quarum fauore facta eſt ꝓhibitio; ſicq. ſi Titius alienet viuo Sempronio & Gaio, Sempronius & Gaius tanquam deſcendentes teſtatoris, cenſent̃ vocati in caſum contrauentionis: si vero iiſdem iam mortuis fiat alienatio, eorum liberi cenſent̃ vocati, & ſic viceuerſa, Titius & eius filii, cenſent̃ ẽt vocati, ſi Sempronius & Gaius alienauerint. Si igit̃ contingat Sempronium & Gaium mori ſine liberis, relicto Titio ſuperſtite, ſane concurret in eo ꝑſona ꝓhibita, & ꝑſona, cuius fauore facta eſt ꝓhibitio: nullius. n. ſupereſt p̃ter Titiũ, q̃ prohibitus ſit alienare, nullus deniq. ſupereſt eorum, quorum fauore facta fuit alienationis ꝓhibitio, præter ipſummet Titium. & ſic vides rem eſſe redactam ad caſum nudi conſilii, nulliuſq. eſſe momenti, per rationem quam attigimus in primo præmiſſo.

Et hoc ampliat̃, vt procedat, etiamſi tertius quiſpiam extraneus vocatus eſſet in pœnã. Etſi
22 enim adiectus in pęnam, & expreſſim ſpecificeque vocatus ad bona alienata in caſum contrauentionis, dicat̃ eſſe perſona, cuius fauore facta eſt prohibitio, vt cõiter traditum eſt *in d. §. diui. præſertim vero per Ferdin. Loaz. n. 20. 91. & 124.* tñ hoc procedit præſumptiue tñ & in dubio, vt puta q̃n cauſa prohibitionis non fuit expreſſa ꝑ teſtatorem, nec fuit deſignata perſona, cui' reſpectu fiebat ꝓhitio: ſicq. intelligenda ſunt quę tradit *Decian. reſp. 26. n. 20. verſ. ſecundo dato. & n. 21. & 84. in fi. vol. 2.* Sed in caſu contrario, puta q̃ñ adiecta eſt cauſa: *Quia volo bona conſeruari in agnatione, vel deuenire de deſcendente in deſcendentem*, tunc certe deſcendentes agnati ij verè eſſe dicunt̃, quorum fauore facta eſt prohibitio, nõ autem is, qui adiectus eſt in pęnam, quippe quia ſingularis & expreſſa in eam rem adeſt prouiſio, & in claris non eſt locus coniecturis, *l. continuus. §. cum ita. ff de verb. obl.*

23 Exẽplo res fiet apertior. Ponamus (retenta ſemper eadem facti ſpecie) teſtatorem, Titium, Sempronium, & Gaium filios ſuos, hr̃des inſtituiſſe, & non tñ alienationem eis prohibuiſſe, cauſa adiecta, quia vult bona conſeruari in familia & agnatione (vt in caſu ſuperiori) ſed vlterius ꝓgreſſum fuiſſe & adieciſſe, quod ſi quis violaret præceptum, & aduerſus prohibitionẽ ſuam alienaret, volebat bona alienata peruenire in Seium extraneum, aut in aliquod hoſpitale. Ecce nunc habeamus tria perſonarum genera conſiderãda, nẽpe ꝑſonas prohibitas ne alienent, ꝑſonas quarum contẽplatione facta eſt ꝓhibitio, & perſonas expreſſim inuitatas ad pęnam, ſi contingat ꝑ ꝓhibitos violari p̃ceptũ. Fortaſſis. n. timens teſtator, ne agnati concordes inter ſe, ꝓp ſanguinis neceſſitudinem aut aliã quã velis rationem, alicui alienationi conſentirent, in fraudem ſuæ ꝓhibitionis, tametsi ꝓp ipſos agnatos ꝓhibitionem fecerit, nihilominus alios extraneos voluit ad bona alienata inuitare, veluti hoſpitale (cuius adminiſtratores non poſſunt in dãnum pietatis & pauperum actionem remittere) vt timore pęnæ irrefragabiliter ꝑſoluendæ abſtineret̃ ab alienatione Et ſic perſonæ inuitatæ ad pœnam, hoc in caſu, non ſunt perſonæ, in quarum fauorem facta eſt ꝓhibitio. Ponamus igit̃ (ut in caſu ſuperiori) Sempronium & Gaium deceſſiſſe ſine liberis, relicto ſolo Titio ſuperſtite, q̃ & nullos habeat liberos nec agnatos. Nonne vides, quod etsi ab initio tria eſſent ꝑſonarum genera diſtincta, iã tũ duo ĩ vnum concurrunt? Nonne res in eum caſum redacta eſt, vt Titius iſte ſit ſimul & ꝑſo
24 na ꝓhibita alienare, & ꝑſona, in cuius fauorẽ fuit facta ꝓhibitio? Si igit̃ quærat̃ an alienare poſſit, ꝓfecto vr̃ dicendum, eum liberè, & impunè alienare poſſe, etsi ſuperſit hoſpitale, vel Seius extraneus vocatus in pœnã. Nã cum res eo deuenerit, vt ꝓhibitio reperiat̃ facta in fauorẽ ipſiuſmet ꝓhibiti, cui quidem fauori renunciare poteſt. Conſequens eſt ꝓhibitionem illã amplius non valere: redacta eſt enim ex præcepto veſtito ad caſum nudi præcepti ſiue potius conſilij, vt colligere licet ex notatis *in d. §. diu. ꝑ Ferdin. Loaz. n. 20. & 91. Ambr. de Opizo. n. 44. Io. Crott. n. 5. & alios.* Nec dicendum eſt hoc in caſu admittendos eſſe vocatos in pœnã. Nam cum prohibitio facta ſit expreſſe in fauorem agnatorum, non aũt in fauorem eorum q̃ vocati ſunt in pœnam, iis certe nullũ ius competit amplius Hac præſertim ratione, quia, cum nulli ſuperſint agnati, quorum intereſſe poſſit an alienet̃ necne, certe contrauentionis pœna non poteſt hr̃e locum. Non enim dr̃ facere contra voluntatem teſtatoris, qui ei parere non poteſt, *l. eius eſt nolle. & ibi Dec. ff. de reg. iur. ita ĩ term. reſp. Rui. conſ. 131. n. 13. vol. 2* vbi dixit, quod alienatio fauore deſcendentium prohibita, per vltimũ deſcendẽtem fieri poteſt, ẽt ad excluſionem tertii vocari in pęnam. Et licet aduerſus Ruin. in eadem facti ſpecie contrarium reſponderint Dec. conſ. 182. tamen rationes quibus ibi mouentur Dec. hic non militant.

Hic ita p̃miſſis, dico nos hic verſari in caſu ſecundi illius exempli paulo ante ꝓpoſiti. Tria enim hic extant ꝑſonarum genera, nempe ꝑſonæ ꝓhibitæ alienare, Claudi', Aymo, & Stephanus: ꝑſonæ, in quarum fauorem facta eſt ꝓhibitio, in Aymo, & Stephanus, eorũq; liberi &

de-

deſcendentes:& perſonæ vocatæ in pœnã, nempe proximiores, ſiue agnati ſiue cognati ipsius alienantis. Cum igiť Stephanus ptimus ſine liberis & deſcendentib. deceſſerit, sicq. bona omnia ad Aymonem ſuperſtitem puenerint, qui & ipſe nullos habebat liberos aut deſcendentes; certè res eo redacta eſt, vt dictus Aymo fuerit & perſona ꝓhibita alienare, & ſimul pſona, in cuius fauorem fuit ꝓhibita alienatio, sicq. liberè potuit alienare in matrem eã, hẽdem inſtituendo, cum nulla tunc temporis perſona ſupereſſet, de cuius intereſſe ageretur.

Nec eſt quod dicat aliquis, alienationem hoc in caſu fuiſſe ꝓhibitam, fauore agnationis ipsius teſtatoris in genere (quo agnationis nomine non dubitať iſtos nepotes contineri) non autem in ſpeciẽ fauore Aymonis & Stephani & liberorum tantum: nã contrarium facilè demonſtratur ex ſequentibus.

5 Primo, qñ ſubſtõni vel fideicommiſſo pcedenti ſtatim & immediate adiicit prohibitio alienationis, tunc ſane ꝓhibitio non ampliat fideicommiſſum pcedens, ſed ſm ipſam ſubſtitutionem præcedentem interpretať atq. regulať, & ad caſus in ea comprehenſos reſtringit, *text. in auth. de reſt. fideicom. §. nos igitur.* vbi prohibitio alienationis fit, vt bona illa remaneant in familia, & tñ illa non egrediť filios p fideicommiſſum grauatos, vt ibi per *gl. in verb. voluiße. ita Alex. conſ. 59. col. vlt. vol. 3. Dec. conſ. 291. col. pen. verſ. non obſtant allegata. conſ. 511. & conſ. 636. n. 7 & ſeqq. & inter recentiores Card. Alba. conſ. 1. n. 9. & conſ. 21. n. 8. Menoc. conſ. 376. n. 49. cum ſequent. Io. de Neuo conſ. 38. & 80. & plures alij inf. citandi.*

5 Et ratio eſt, qa tunc prohibitio alienationis cenſeť eſſe qdam acceſſoria diſpoſitio ad deſeruiendum ipſi principali diſpoſitioni, nẽpe ſubſtitutioni, & ppea debet reſtrĩgi ab ipſa ſubſtitutione, & non è contra, *vt per Dec. vbi ſupra.* Vel, *ſecundum Cardin. Alb. d. conſ. 1. nu. 9.* Quia cum à communiter accidentibus fideicommiſſa fieri ſoleant in ſubſtitutionibus, non autem in probitione alienationis (quæ ſui natura emanat ad iniungendum fideicõmiſſum in caſum contrauentionis tm̃, *l. peto. §. fratre. de legat. 2.*) non eſt facile credendum, qđ ſi in ſubſtitutione expreſſa aliquos teſtator nõ vocauit, illos poſtea voluerit vocare in ptohibitione alienationis, quæ venit ad corroborationem ſubſtitutionis præcedentis tm̃. Cur enim tacitã vocatos eos eſſe dicemus, quos expreſſe non vocauit teſtator in ſubſtitutione, cum tñ hoc facile facere potuiſſet, ſi voluiſſet? Sed ſic eſt, qđ ſubſtitutio, quæ legiť in teſtamento, facta eſt inter Aymonẽ & Stephanum eorumq; deſcendentes tm̃, nihil dicto de Claudio, eiuſq; liberis. Ergo prohibitio alienationis, eiuſq; effectus reſtringi debet ad dictum Aymonem, & Stephanum, eorumq; deſcẽdẽtes, nec vltra extẽdi ad alios, in piudiciũ legitimorũ hrdũ, q nullibi reperiunť excluſi.

27 Nec obſtat hoc loco prohibitionis ratio generalis, quæ vider ampliare diſpoſitionẽ teſtatoris: iuxta doctri. *Bar. in d. l. pater filium. §. fundũ. de lega. 3.*

28 Nam qñ ꝓhibitionem præcedit fideicomiſſum limitatum (vt hic) generalis illa rõ ꝓhibitionis reſtringiť ſm præcedentẽ ſubſtitutionẽ, & ſm eã regulať, vt ſimili argumẽto indẽt *Alex. d. conſ. 59. in fin. lib. 3. Dec d. conſ. 291. n. 6. cõſ. 636. n. 7 & Menoc. conſ. 376. n. 49. 50. 51. & ſeq.*

Minus obſtat, ſi dicať, qđ hęc prohibitio eſſet alias inutilis, ſi nihil plus operareť quam fideicommiſſum præcedens: cum tñ in teſtamentis nihil eſſe debeat ſine effectu aliquid operandi, *l. ſi quando. in prin. ff. de legat. 1.* Rñdetur enim, qđ imo multa operari põt hæc ꝓhibitio. Siquidem hoc in primis ſm aliquos operať, vt res quę sũt ſubiectæ reſtitutioni non poſſit alienari, ne quidem in caſibus à iure permiſſis, *Dec. d. conſ. 636. n. 10.* Itẽ hoc operať, vt ſi res alieneť, ipſo iure nullius ſit valoris alienatio: adeo vt ea non obſtante, ſtatim res peti poſſit ab eo qui vocatus eſt in caſum contrauentionis, non expectato alterius conditionis euentu, *l. cũ pater. l. libertis. & ibi gl. ff. de lega. 2.* qđ tñ nõ poſſet fieri, ſi ſola ſubſtitutio expreſſa facta fuiſſet. Nam teneret alienatio ſaltem vita durante ipſius alienantis, vt doceť *in auth. res quę. C. com. de leg.* Tertio operať i eo, quod impedit confiſcationẽ bonorum, ẽt durante vita delinquentis. *Alex. conſ. 23. vol. 1. Menoc. conſ. 104. n. 42. Rim. Iun. cõſ. 578. n. 50. & 72.* qđ idem nõ eſt in ꝓhibitione tacita, quæ ex ſubſtitutione expreſſa inſurgit, *l. Statius. §. Cornel. fælici. ff. de iur. fiſc.* Quarto operať, vt bona alienata reſtituẽda ſint, licet ab ignorante ignorati ſint alienata, cum tñ aliud ſit ſtante ſola ſubſtitutione.

30 Si enim grauatus ignorans fideicõmiſſum, bona ſubiecta reſtitutioni alienet ignoranti, & deinde eueniat caſus, alienatio reuocari non põt, nec bona ſic alienata reſtituẽda sũt, ſed tm̃ pretium. *l. fin. §. fi. ff. de legat. 2. & ibi Caſtrenſ.* Sunt & alia multa, quæ de induſtria breuiati conſulens prætermitto, ex quibus conſtat expreſſam ꝓhibitionem ſubſtitutioni ſubnexã non eſſe inutilem, ſed tacita qñq; potentiorem. de qbus conſule *Crot. cõſ. 144. n. 16. Bec. cõſ. 97. n. 6. & 7. & alios*

31 Poſtremo nihil obſtat primæ huic rõni, ſi negeť hoc eſſe verũ qđ ſtatim diximus, ꝓhibitionem alienationis ſubnexam & adiectã fideicõmiſſo expreſſo ſm illud regulari & reſtringi. Nã etſi non ignorem doctrinam hãc ab aliquibus, vel in dubiũ reuocari, vel oĩno improbari, præſertim vero à *Rim. Iun. conſ. 20. nu. 22. cum ſeq. vbi ait Dec. in d. conſ. 636. nimium ſubtilizare. Itẽ in cõſ. 23. n. 223. & 224. & in conſ. 482. n. 37. cũ ſequent. A Zãcho in repetitione l. heredes mei. §. cũ ita. n. 748 ff. ad Trebel. Petro Anto. Petra in trac. de fideicom.*

q.5.n.34.& ſeq.& q.6.n.16.Ludou. Moli.Hiſpa.in trac.de prim g.lib.1.c.5.n.16.Bertaz.conſ.6.n.28. in ciuil.Simon.de Præt.de interpret. vlt.vol.lib.3.interpret.3.dub. 1.ſol.10.n.8.& à Ioan.Pet.Su d.cõſ. 95.per tot.& in deciſionib ſuis Mant.deciſ.85.

32 Tamen multi ſunt in contrariũ,qui eam probant & ſequunt̃,quos refert & ſequit̃ *Menoc.conſ. 115.n.45.conſ.327.n.72.cõſ.347 n.12.conſ.376. n.49.50.& multis ſequen.& in trac.de præſum.li.4. præſum.68.n.19.& 20.* Adde qđ Riminal. & oẽs ſupra in contrarium allegati,hanc opinionem admittunt ſine difficultate, in tribus potiſſimũ caſibus,quorum duo hic cõcurrunt. Primus eſt, qñ prohibitio eſt pſonalis (cuiuſmodi eſt hæc, vt infra probabit) *Rim.d. conſ 20.n.37.* Secundus,qñ pħibitio eſt incontinenti poſt ſubſtitutionem ſubiuncta, nullis interiectis alijs diſpoſitionibus (vt h c) *Hier. Gab.conſ.132.n.21.* Et tertius, qñ pħibitio facta eſt per dictiones relatiuas ad pręcedentẽ ſubſtitutionẽ. Et ex his ſatis cõfirmata remanet prima hæc rõ. Verũ cũ in ea ſola nõ fuerit factũ fũdamẽtũ, ad alias pgamus.

33 Secundo igit̃ dico,qd hæc prohibitio alienãdi facta eſt ipſis hr̃dibus nominatim,nõ aũt ſub noĩe appellatiuo, ibi [*Item prohibeo iiſdẽ Claudio, Aymoni,& Stephano,&c*] qđ demonſtrat eam eſſe perſonaliſſimã nec ad hr̃des iſtorum hr̃dũ ſeſe extendere poſſe, *Ruin. conſ.121.vol.2. Ferd. Loaz.in d.§.diui.n.188.Rol. à Vall.conſ.59.nu.28.*
34 *vol.3.Iac.Concen.qõ.li.3.c.15.* Nec obſtat rõ generalis, vt bona conſeruent in familia; quæ videt̃ dictum extẽdere & prohibitionẽ realem efficere. *Beci.conſ.24.n.24.& 25.* Nã hoc non procedit in prohibitione perſonaliſſima (cuiuſmodi eſt hæc) teſte *Dec.conſ.513.n.5.Burſ.conſ. 3.n.16.& 21.vol.1.& Craſſ.in §.fideicom.q.5.n. 10.vbi communẽ teſtatur.* Præſertim vero ſi rõ illa generalis prolata ſit tm̃ enunciatiuè (vt hic pħibitione appoſita ſit pœna priuationis in euentum contrauẽtionis(vt punctualiter hic factũ eſt)his.n. concurrentibus, pħibitio facta vni nunquã ad aliũ ex rõne q̃tũuis generali extendit̃, teſte *Crot. in d.§.diui.n.133. Rip.n.110.& Ferd.Loaz.n.190.*

Cum igit prohibitio hæc non ſit realis, ſed pſonalis,conſequens eſt nepotes ex filijs prohibitis non cenſeri prohibitos nec grauatos,nec vllum hic extare fideicommiſſum in fauorem agnationis. Et ſic,quemadmodum Aymo, & Stephanus, ſi viuerent, ex vi illius prohibitionis nullum ius fideicommiſſi pt̃endere poſſent in bonis Claudio relictis,ſi nepotes ex Claudio bona illa alienarent,cum dicti nepotes non ſint prohibiti alienare. Sic etiam vice verſa, nullũ ius prætendere debent nepotes ex Claudio in bonis Aymonis, & Stephani, cum diſpoſitio reſpiciens plures perſonas debeat eas æqualiter determinare.*l.iam hoc iure. ff. de vulg. Alex.* vbi declarat hoc procedere,etiãſi eſſet diuerſa rõ determinandi magis in vna perſona quam in alia

35 Tertio, in iſtis prohibitionibus, ſicuti & in aliis oĩbus teſtamentariis diſpoſitionibus, ſemper mens & volũtas prohibentis inſpici debet, & ſm eam reſtringenda,vel ampliãda eſt prohibitio. In vltimis enim voluntatibus illud eſt
36 regulare,vt voluntas tanquam regina dominetur,*l.in conditionibus primum locum,ff.de condit. & demonſt.§.diſponat.auth.de nupt.late Mantic. de coniect.vlt.vol.lib.3.* At teſtatoris mens & voluntas ea non fuit hoc in caſu,vt toti agnationi prouideret,nec etiam vt in ſpecie nepotibus ex Claudio aliqua in re conſuleret, quãquam ſint de agnatione, dixeritque ſe prohibitionem illam feciſſe vt bona conſeruarentur in ea. Ergo hæc alienationis prohibitio non inducit fideicommiſſum in eorum fauorem.

Minor illa, nempe quod nepotibus ex Claudio nullo modo proſpexerit,ſed tantummodo Aymoni & Stephano,eorumq.liberis,probatur ex multis quæ ſequuntur.

37 Primo,Claudium excluſit teſtator ab vniuerſali ſucceſſione, eumque hæredem particularẽ fecit in re certa,qua iuſſit eum eſſe contentum, adiecta hac clauſula, quod ſi aliquid amplius peteret,volebat ꝙ nihil ex ſuis bonis aliud haberet pręterquã vna vice tm̃ ſummam duorum millium francorum,in qua eum particularẽ hęredem instituebat decernens inſtitutiones à ſe antea factam ac deinde forſan faciendam ad dictam ſummam duorum millium frãcorum deberi reduci,eum reliquis excludendo. Quibus verbis enixam voluntatem perpetuo eum excludendi ſatis aperuit, ſicq. nullam habuiſſe rationem cõſeruãdæ per eum agnationis : quæ tñ per maſculos,pſertim vero primogenitos(qualis ille erat) ſolet conſeruari.

38 Secundo, poſt particularem inſtitutionem Claudij in re certa factam,teſtator eidem Claudio eiuſq.liberis & deſcẽdẽtibus expreſſe inſtituit Aymonem,& Stephanum, & vnumquemque ex illis,& poſt eos, eorum filios & deſcẽdẽtes,nec ipſis viciſſim, dictum Claudium, vel ſuos ſubſtituere voluit:licet poſt dictum Aymonem & Stephanum ipſe Claudius eſſet proximior agnatus.

39 Tertio,dum poſtea Aymonem & Stephanũ reciprocè ſubſtituit,addidit hanc cõditionem, *ſi ſine liberis contingat eos decedere,* nulla facta mẽtione de maſculis,ibi [millis relictis hæredibus
40 ex corpore naturalibus, ac legitimis] quo vocabulo [hoirs] tam fœminę,quàm maſculi cõtinẽtur. *Rebuf.in l.liberorum,verſ.etenim.ff.de verb. ſign.* Vnde ſatis cõſtat eum fœminas ſicut & ma
41 ſculos vocaſſe.ex quo,poſiti in cõditione, cẽſentur per teſtatorem vocati, ſaltem ab inteſtato, *gl.in l.Lucius.& ibi Doct. communiter. ff. de hæred. inſt.* Et per cõſequens nullã habuiſſe voluntatẽ

con-

42 conſeruandæ agnationis, cum planum ſit eã nõ
poſſe per fœminas conſeruari. *Mantic. de coniect.*
vlt. vol. lib. 6. tit. 15. Et licet hæc coniectura in
dubium reuocari poſſit, per ea quæ tradit *Me*
noc. de præſum. lib. 4. præſum. 85. n. 22. 23. & 24. ta
men cum cæteris iuuat.

43 Quarto, qñ alienationem prohibuit teſtator,
eam prohibuit non tãtum Aymoni & Stepha-
no, ſed & diſertis verbis ipſi Claudio, & in caſũ
contrauentionis non agnatos vocauit, ſed pro-
ximiores habiles ad ſuccedẽdum ipſi alienanti,
nulla facta diſtinctione agnatorum vel cogna-
torum. Quod eo conſilio feciſſe conſtat, vt ſcili
cet ſi Claudius, nullos habens liberos, alienaret,
Aymo & Stephanus vna cum ſororibus, tãquã
proximiores, alienationem reuocare poſſent. Si
vero contingeret Aymonem aut Stephanũ alie
nare, Claudius ipſe excluderet̃ per aliũ ex ipſis
(qui erãt fratres vtrinq; coniuncti inter ſe, & p
conſequens habiles ad ſuccedendũ inuicem ex-
cluſo dicto Claudio & ſuis) aut ꝑ eorũ ſorores,
ſi vterq; ſimul alienaret.

44 Quinto, eo magis apparet teſtatorem, Clau-
dium hunc voluiſſe excludere in perpetuum,
quod in eius inſtitutione particulari hæc verba
expreſſe adiecit. [*Idque pro omnibus iuribus pater-*
nis, maternis, & fraternis tam deuolutis, quàm deuo-
luendis.]

45 Sexto adde, quod dum de Aymone & Stepha-
no loquit̃ teſtator, eos amãtiſſimos filios appel
lat, Claudium autem nõ ita; ex quo licet ſuſpi-
cari, eum non fuiſſe gratum teſtatori, ſicq; ni-
hil in eius fauorem diſponere voluiſſe, vt in ſe-
quenti argumento dicemus.

46 Septimo, teſtator videt̃ hic tãtum alienatio-
nem inter viuos prohibuiſſe, & proinde oĩs alia
alienatio cenſet̃ permiſſa, etiam in extraneos,
ſicq. nullum extat fideicõmiſſum fauore fami-
liæ in caſum mortis, *l. pater filium. §. fundum. de le*
gat. 3. gl. in l. peto. § fratre. in verb. vel exter. ff. eod.
nec ẽt in caſum cõtrauentionis, cum in hoc ca-
ſu de alijs prouiderit teſtator, nẽpe de ꝓximio-
ribus, quos expreſsè in dictũ caſum contrauen-
tionis vocauit, & non agnatos ipſos. Quod au-
tem alienatio inter viuos cenſeat̃ hic ſolũ pro-
hibita, patet ex multis teſtamenti verbis, & pri
mo ex iſtis verbis [*vendere, diſtrahere*] quæ non
conueniunt vltimæ volũtati, ſed tm̃ contractui
inter viuos, ſicut nec verbum [*hypothecare*] vt
ſatis notum eſt. Et licet ſpecialibus illis verbis,
contractus inter viuos deſignantibus, gñale ver
bũ alienationis adiunxerit, ibi [*vendere diſtra-*
here, alienare, aut hypothecare] tñ gñalitas illa
reſtringit̃ à verbis ſpecialibus ob illã particulã
alternatiuã [aut] ꝑ ea q̃ tradit *Meno. conſ. 307. n.*
28. & 29. vbi de his verbis agit [alienatio ſeu do
natio.] Quando enim plura verba alternatiuè
47 iungunt̃, quorum vnum eſt generale, alia vero
ſunt ſpecialia, illud generale reſtringitur à ſpe-
cialibus, *Menoc. vbi ſup. Rim. iun. conſ. 602. nu. 58.*
& ſeq. vbi latè, & conſ. 528. n. 28. vbi citat deciſionẽ
Senatus Pedemontani loquentem in ſimili alternati-
48 *ua.* Adde quod quando genus ponit̃ inter ſuas
ſpecies, ab eis ſemper reſtringitur, *l. ſi. §. cui dul-*
cia. ff. de tritic. vin. & ol. legat. & ibi gloſ. in verb. ex
collatione. Bar. in l. quæſitũ. § fi. n. 5. ff. de lega. 2. Ca-
gnol. in l. 1. n. 32. verſ. confirmatur. & in l. in toto iu-
re. n. 1. ff. de reg. iur. Chaſſ. ad conſuet. Burg. tit. de cõ-
49 *iugatis. §. 2. in verb. meubles. nu. 3.* Adde ẽt, quod
verbum Gallicũ [aliener] ſecũdum cõem vſum
loquendi apud nos (qui quidem cõmunis vſus
maximè attendi debet, *l. librorũ. §. quod tamẽ. ff.*
de lega. 3. Alex. conſ. 2. col. 1. li. 1.) propriè non ſi-
gnificat alienationẽ quę fit in teſtamento, ſed
magis cõiter alienationem inter viuos, vt patet
ex pluribus noſtrarũ conſuetudinum articulis,
præſertim vero ex *art. 3. tit. des cenſes, & ex art. 14*
tit. de manib. morb. quibus in locis vocabulum
iſtud (*alienare*) non poteſt intelligi nec inter-
pretari de alienatione quæ fit ex teſtamento.
Apud Latinos autẽ plerumq; ẽt ſignificat alie-
nationem, quæ fit ex contractu inter viuos tm̃,
non autem alienationem q̃ fit inſtituendo, aut
legando, vt in *l. ex hoc edicto. §. ſed hæredem. ff. de*
alien. mut. iud. cau. fac. in tim. C. de reb. al. non ali. in
tit. ff. de reb. cor. qui ſub tut. aut cur. ſunt ſi. decret. nõ
al. & C. de præd. & al. reb. min. ſi. decret. non alien. &
in tit. ff. de fund. dot. non alienand. Confirmant̃ præ
dicta ex aliis verbis teſtamenti, ibi [*ſine vlla ob-*
ligatione compenſationis alicuius] quæ itidem non
conueniunt vltimæ voluntati, per ea quæ tra-
dunt *Doct. in d. l. filiusfamilias. §. diui.* vbi ſpecie
dicunt, quod ſi in prohibitione alienationis
fiat mentio de pretio, non extenditur prohi-
bitio ad alienationes, in quibus pretium non
interuenit, per text. *in l. fin. C. de præd. decur. li-*
br. 10. faciunt quæ tradit Surd. deciſ. 124. num. 20.
Confirmantur etiam ex aliis verbis, ibi [*exce-*
ptis caſibus iure permiſſis.] Cum enim excep-
50 tionis natura ſit, vt ſit de regula, vt per *Dec.*
& Cagnol. in l. 1. ff. de reg. iur. Ex hac exceptio-
ne datur intelligi, quod regula prohibitionis
interpretanda eſt tantum de alienatione, quę
fit per contractum, ex quo caſus in iure exce-
pti, ſunt caſus, in quibus alienatio tantum
fit per contractum inter viuos, *auth. res quæ. C.*
commun. de legat. latè Riminal. iun. d. conſ. 528. n. 30
& 31. Iuuant & poſtremo verba illa teſtamen-
ti (*aulcuns de meſdits biens*) & illa quæ paulo
poſt ſubijciuntur (*es choſes alienées*) quibus ver-
bis apertè demonſtrauit teſtator, ſe tantummo
do particularem alienationẽ prohibuiſſe, ſicq.
non cogitaſſe de alienatione quæ fit per inſtitu
tionẽ in vltima voluntate, quæ quidem eſt vni-
uerſalis & nõ particularis, *l. hæreditas, ff. de reg.*
iur. Hic oĩbus argumentis (quibus demõſtra-

uimus mentem teſtatoris non fuiſſe hoc in ca-
ſu alijs prouidere, quam Aymoni & Stephano,
& liberis eorum, non autē Claudio aut ſuis) ac-
cedat ꝓ coronide, quod prohibitionē iſtā dire-
xit teſtator in perſonā filiorum, quos noĩatim
deſignauit, nec eā concepit in rē, prout fieri ſo-
let qñ mēs eſt inducendi fideicōmiſſum ꝑpetuū
in fauorem familiæ. Nec obſtat ratio, *ut bona cō-
ſeruentur in agnatione*. Nā ꝑter id quod diximus
ſupra in ſecūdo principali huius opinionis fun
damento, verba illa [vt bona conſeruenẽ in a-
gnatione] tū ex præcedētibus, tū ex clauſula im
mediatè ſubſequenti ſatis declarant, ibi, [& vt
mei ſucceſſores ſtatui ſuo decētius & congruen
tius viuere poſſint.] Illis enim verbis ſatis ap-
paret, de alijs agnatis teſtatorem non ſenſiſſe,
quā de d. Aymone & Stephano ſuis ſucceſſori-
bus, neglecto ſemper Claudio & ſuis: tum quod
51 ſucceſſoris noĩe nō continetẽ, ex quo eſt particu
laris & non vniuerſalis hæres, *l. pater. §. mater. a-
lias pater. ff. de legat. 3. & ibi Bar. l. ſciendum. in fin.
ff. de verb. ſig. l. ſciendum. §. deinde aiunt. ff. de ędil. e-
dict. Iaſ. in l. qui liberis. §. hæc verba. n. 6. poſt Bald.
Ang. & Caſtrenſ. ff. de vulg. & pupil.* tum ēt quod
hęc clauſula [& vt mei ſucceſſores] rationem
rationis ꝑcedentis continere vr̃. Vnde quemad
52 modum ratio reſtringit aut ampliat dictum, *l.
regula. ff. de iur. & fac. ignor. cum ſim.* ſic ratio ra-
tionis rationem ipſam regulat atq. reſtringit,
vt notat in *l. pater. §. dulciſſimis. de legat. 2. & in d.
§. diui.* ſicq; per agnationem dicendus eſt teſta-
tor ſucceſſores ſolos intellexiſſe, hocq. ſatis de-
monſtrat copula illa (&) poſita inter agnatio-
nem, & ſucceſſores, ibi [vt conſeruenẽ bona in
agnatione, & ut mei ſucceſſores. Quādo. n. copu
la (&) cadit inter duo, quorum vnum de neceſ-
53 ſitate ineſt alteri (ꝓut hic, vbi ſucceſſores, id eſt
hr̃des inſtituti, ſunt de agnatione teſtatoris)
tunc illa duo reſoluunẽ in vnum, vt notat Bart.
*in l. 1. n. 2. ff. de pact. & in l. 1. n. 5. ff. de tutel. & tra-
dit Oldr. conſ. 8. & Dec. conſ. 92. n. 3. & pulchrè Dyn.
in c. generi. n. 8. de reg. iur. in 6.* Adde ex abundāti,
54 quod hæc verba [*laquelle prohibition i'ay faict,
&c.*] Sunt verba merè enunciatiua adiecta
nudæ prohibitioni: vnde ſat eſt ſi eam veſtiāt,
abſque eo quod operentur fideicommiſſum ꝑ-
petuum, ꝑſertim cum non ſint prolata ꝑ mo-
modum diſpoſitionis, *Dec. conſ. 291. n. 6.* nec ad
iecerit teſtator verba hæc [ꝑpetuo, in infinitū,
de gradu in gradū, vel donec, quouſq; aut quā-
55 diu aliq. extabunt de familia] aut alia hmõi tra
ctū ſucceſſiuū habētia, de qbus *Boer. dec. 44. n. 38
& Doc. in l. fi. C. de ind. vid. toll.* & ſine qbus prohi-
bitio in perſonam remanet perſonalis, nec egre
diẽ perſonas ꝓhibitorum, *text. iunc. gloſ. in §. nos
igitur. in auth. de reſt. fideicomm. Dec. conſ. 377. n. 7.
verſ. aliquando. Ant. Gabr. concl. lib 4. tit. de fidei-
56 com. concl. 9. n. 12. & ſeq.* Nec eſt quod obijciat
aliquis fideicommiſſum quibuſcumque verbis
conſtitui poſſe, & quod enunciatiua verba pro
lata per modum cauſæ (vt hic) diſpoſitionẽ in-
ducūt, *Meno. latè conſ. 369. n. 4. ſeq.* Nā hoc verū
eſt, qñ verba illa nihil alias operarentur, quod
hic non eſt, vbi operanẽ validitatem nudæ pro-
hibitionis. Et ex his ſatis ſuperq. remanet con-
firmatum tertiū huius opinionis fundamētū.
57 Quarto principaliter vrget aduerſus iſtos ne-
potes, quod Claudius eorū pater teſtatori exo-
ſus & parum gratus fuiſſe videẽ (vt in præceden
ti argumēto tetigimus) tum ex eo quod à ſua
ſucceſſione eum excluſit nihilq. ei teſtamento
reliquit, prætequā quod iā antea ei dederat fa-
uore matrimonij, iubens eum eſſe contentū ꝓ
eo oĩ quod in ſua hr̃ditate ꝑtendere poſſet, *Me-
noc. de præſ. lib. 4. præſ. 170. n. 2.* Tum ēt ex eo qđ
alios ei expreſsè ſubſtituit, eum vero alijs ne-
quaquā, nec vnq̃ in toto teſtamento eum filiū
dilectiſſimū aut amantiſſimum (ſicuti alios) ap
pellauit. Ex quo conſequens fit, quod ētſi hoc ĩ
caſu, ex verbis ꝓhibitionis reſultaret aliquod
fideicōmiſsum in fauorē familiæ aut agnatio-
nis (quod iā ante negauimus) tñ ſub eo gñali
58 fideicommiſſo nō cenſereẽ vocatus. Cum exo-
ſus, & deſcendentes ab eo, nunq̃ cenſeanẽ voca-
ti in generali ſubſtõne agnatorum, *l. Lucius §. Lu
cius Titius. de legat. 2. & multis comprobat Io. Petr.
Surd. dec. 41. n. 1. 2. & ſeq.* Vbi ita deciſum teſtaẽ
aduerſus filios filii exoſi, etiamſi leuis eſſet of-
59 fenſa & leue odium. Quinto vrget admodum
tex. in l. pater. §. mater. alias pater. ff. de legat. 3. quo
loci cum pater hęredes feciſſet filios ſuos, & de-
inde adiecisset hæc verba (Pręedia, quę ad vos ex
bonis meis peruentura ſunt, nulla ex cauſa alie
nabitis, ſed ea conſeruabitis ſucceſſioni meæ.)
Reſpondit Scæuola nihil de fideicommiſſo ꝓ-
poni. Quæ verba ſecundum Bart. ſignificant,
quod nullum fideicommiſſum factum eſſe dr̃,
quoniā illa verba (ſucceſſioni meæ) intelligunẽ
de ſolis hæredibus teſtatoris, qui verè ſunt ſui
ſucceſſores, ex quo in vniuerſum ius illius ſucce
dunt, non autem de cæteris deſcendentibus.
Vnde cum illa prohibitio cenſeaẽ facta in fauo-
rem hæredum & ſucceſſorum ipſius teſtatoris,
qui quidem hæredes ſuo fauori renunciare poſ-
ſunt, trāſit in nudum conſilium, ſicque nullum
operaẽ fideicommiſſum, per ea quæ paulo ante
præmiſimus. Sed hic caſus noſtro penitus ſimi-
lis eſſe vr̃: hic enim pater filios, Aymonem &
Stephanum, hr̃des vniuerſales inſtituit, deinde
prohibuit eis alienationem eorum quæ ex bo-
nis ſuis ad eos peruenirēt, & poſtremo ſubiecit
cauſam, vt ea bona cōſeruarent ſuæ ſucceſſioni,
ibi (& vt mei ſucceſſores, &c.) Ergo cū hic verſe
mur ĩ caſu ſimili illi⁹ §. pater. ſimilis ꝑfecto fa-
ciēda eſt deciſio, ſicq; dicēdū eſt nihil hic de fi-
deic. ꝓponi. Nec hic obſtat ſi dicaẽ, qđ non tñ
de

Digitized by Google

de ſucceſſoribus, ſed & de agnatione loquutus eſt noſter teſtator, ibi [*vt conſeruētur bona in agnatione, & vt mei ſucceſſores, &c.*] Nam (vt paulo ante admonuimus) ex quo ita coniunxit teſtator, ſub vno orationis contextu, per copulā [&] vt profecto per agnatos ſucceſſores intellexiſſe, ſicq. ad hǣdes vniuerſales prohibitionē reſtrinxiſſe; præſertim cum id ſuadeant permultæ aliæ coniecturæ, quas in tertio huius ſñiæ fundamēto retulimus. Minus obſtat ſi dicaẽ, quod Accurſiꝰ verba hæc illius §. mater. [nihil de fideicommiſſo proponi] aliter interpretatus eſt quā fecit Bart. dicens, nihil proponi de fideicommiſſo, īſpectis. ſ. verbis teſtatoris, ſed eſſe quidē fideicommiſſum inſpecta mēte: nam licet ita interpreteẽ Accurſius verba illa, tñ permulti ſunt, qui hac interpretatione reiecta, aliam, quæ eſt Bartoli, amplectũtur, quos commemorat *Socy. conſ. 249. n. 16. & 18. quibus addo Ruin. conſ. 110. n. 17. lib. 2. & Rimi. iun. conſ. 528. n. 34. & 35. & bene eruditum Ant. Fabr. coniect. lib. 14. c. 2. 3. & 5.*

60 Sexto, facit aduerſus nepotes, quod ſi filiæ iſtę (ad quas bona teſtatoris peruenerũt) tenerētur bona hæc reſtituere ipſis nepotibus actoribus, vt integra conſeruētur in agnatione teſtatoris, ſequeretur inde neceſſarium antecedens, quod inter ſe dicerētur grauatæ reciproco fideicommiſſo. Si enim vna non reſtitueret alteri, vltima moriens non poſſet bona hęc integra reſtituere iſtis actoribus, ſed conciſa & imminuta, ſicq. integra non conſeruarētur in agnatione, vt ſatis patet ad ſenſum. At conſequēs iſtud eſt falſum, ergo & antecedēs. Quod falſum ſit conſequēs
61 probatur: qa vt ſubſtitutio reciproca inter plures cenſeatur inducta, tria copulatiuè requiruntur, nempe, quod ſint diſpoſitiue vocati, quod ſubſtitutus datus ſit in tota hæreditate, & vltimo morienti. ita ſcripſerunt *Ang. Imol. Caſtren. Alex. Soc. Iaſ. & alij, quos referunt Mantic. de coniect. vlt. uol. li. 7. ti. 5. Mich. Craſſ. § ſubſtitutio. q. 61 n. 7. 8. & ſeq. Decia. reſp. 26. n. 56. & ſeq. vol. 2. Menoc. conſ. 327. n. 27. & in tract. de præſ. lib. 4. præſ. 61 n. 30. & Rim. iun. conſ. 602.* Hæc autem hic non concurrunt; nam nullus eſt expreſſe ſubſtitutus vltimo morienti, nec in tota hǣditate, imo per contrarium, proximiores qui vocati ſunt in caſum alienationis, vocati ſunt non in oĩbus bonis, ſed ſingulariter in iis duntaxat quę alienarentur ab hæredibus. Ergo, &c.

Septimo & poſtremo, pro filiabus aduerſus
62 nepotes iſtos facit, quod magnam Doctores noſtri conſtituunt differentiam inter has formulas prohibitionis, nempe, *Prohibeo alienationem extra familiam, quia volo bona remanere in familiam; &, Prohibeo alienationem, quia volo bona remanere in familia.* Primo caſu, communis eſt opinio, induci ex huiuſmodi prohibitione fideicommiſſum abſolutum, ſimplex, & perpetuũ, in fauorē familiæ, quo gradatim & ordine ſucceſſiuo proximiores admittunẽ, ſaltem vſq; ad quartum gradum, teſte *Soc. ĩ l. qui Romæ. n. 17. & 18. de verb. obl. & alijs, quos refert Menoc. conſ. 197 n. 10.* Secundo vero caſu non induciẽ fideicommiſſum ſimplex & graduale, ſed fideicommiſſum conditionale in duobus tātum caſibus, nempe ſi fiat alienatio inter viuos, vel ſi fiat extra familiam per viam teſtamēti, *l. peto. §. fratre. de legat. 2. vbi tex. eſt apert.* Ratio differētię inter
63 vtrumque caſum ea eſt, qa in primo caſu, facta ſcilicet prohibitione alienationis extra familiam, prohibitio per ſe, etiamſi non adiiciatur ratio, quia volo bona conſeruari in familia, firma eſt & valida, ex quo per hæc verba [extra familiam] deſignatur certum genus perſonarũ, in quarum fauorem fit prohibitio, *d. l. filiusfamilias, §. diui. & ibi glo. & Doct.* In ſecundo vero caſu, prohibitio cum ſit nuda & ſimplex, nullius eſt momenti, d. §. diui. vnde ſubijciendo cauſā [quia volo bona remanere, &c.] meritò cenſeẽ hoc caſu teſtator eā appoſuiſſe ad validādam ꝓcedens præceptum nudũ, quod ſine ꝓdicta cauſa fuiſſet nullum; ideoq. ſatis eſt, quod validitatem illam opereẽ, abſq. eo quod adhuc inducat ſimplex fideicommiſſum. Quæ ratio cũ ceſſet in præcedenti formula, in qua ſubſiſtit prohibitio abſque illa cauſa, neceſſario dicendum eſt, ex illa geminatione cenſeri inductum fideicommiſſum ſimplex, ne alias verba illa poſtrema remaneāt inutilia & ſuperflua, per ea q̃ diximus in ſecũdo contrariæ opinionis fundamento. Nam quoad inducendũ fideicommiſſũ in caſum contrauentionis, nihil operanẽ, ex quo illud ſatis valide eſt inductum ex præcedentibus verbis: Prohibeo alienationem extra familiam. Quod autem hæc inter has formulas diſtinctio ſit communiter recepta, illud apertè teſtanẽ *Mich. Craſſ. & alij, quos allegat in §. fideicõmiſſũ. q. 5. qbus addo Ceph. conſ. 134. n. 38. Guid. Pāci. cõſ. 64. n. 7. & 8. conſ. 193. n. 15. Meno. conſ. 197. à n. 10. vſq. ad fi. Rim. iun. cõſ. 147. per tot. primũ dubiũ. conſ. 279. n. 35. & ſeq. & conſ. 528. n. 8. 9. 10. & Oſaſ. dec. 50. q teſtatur ita deciſum fuiſſe ĩ ſuo Senatu Subalpino.* At nos hic punctualiter verſamur in ſecundo caſu diſtinctionis ſupradictæ; nam ꝓhibuit teſtator noſter alienationem ſimpliciter, nõ adiectis verbis [extra familiā] ergo clarũ eſt nullũ hic extare fideicõmiſſũ ſimplex & perpetuũ, ꝓſertim cũ cauſa ꝓhibitionis hic ſit adiecta, non ꝑ verba diſpoſitiua, ſed ꝑ enunciatiua; quo in caſu minus dubitant Doctores, vt ex prędictis apparet, potiſſimũ vero *ex Craſſ. d. q. 5. n. 6*

His igitur rationibus, cum ſatis ſuperque appareat, vel nullũ hic extare fideicõmiſſum in fauorem agnatinnis, vel ſi quod extat, illud non eſſe perpetuũ & graduale, ſed in caſum contrauentionis tñ, eoq; non cēſeri vocatũ Claudiũ,

Digitized by Google

nec ſuos, tãquam teſtatori exoſos, merito iudi-
cauit Senatus noſter, a nepotes iſtos è limine iu
dicij repellendos eſſe.

Nihil enim obſtant quæ in contrarium alle-
gata ſunt, quibus etſi ſatis factum ſit ex prçce-
dentibus, tñ vt vnicuiq; fundaméto ſigillatim
64 reſpondeaẽ: Ad primũ dico in primis, ꝓhibi-
tionem hanc licet veſtitam, nó operari fideicõ-
miſſum, ex quo res redacta eſt ad caſum nudi
præſcripti, per ea q̃ diximus in præmiſſis huius
ſecundæ opinionis. Secundo poſito quod fidei-
commiſſum opereẽ, illud eſt reſtrictum ad ca-
ſus & perſonas in ſubſtitutione immediate ꝓce-
denti cõprehenſas (inter quas iſti nepotes nuſ-
quam reperiunẽ) ꝑer ea q̃ diximus in prima ra-
tione huius ſecũdæ opinionis. Tertio, negamus
qualecunq. fideicommiſſum hic ſufficere nepo
tibus ad victoriam. Nam ſi non eſt ſimplex &
abſolutum, ſed in caſu contrauentionis tm̃, iam
ei locus eſſe non põt, ex quo caſus contrauen-
tionis non euenit. Quod enim dr̃ Aymoné con
trauenisſe inſtituendo matrem, illud refelliẽ, tũ
ex eo quod paulo ante diximus, prohibitã hic
tm̃ cenſeri alienationem inter viuos, *l. pater. §.
fundum. de leg. 3.* tũ deniq; ex illa communi Do-
65 ctorum concluſione, qua dicitur, quod prohibi
tus àlienare ſimpliciter, non adiectis verbis iſtis
[extra familiã vel agnationem] licet apponaẽ
cauſa, *vt bona in familia remaneant*, poteſt nihilo-
minus in bonis alienari prohibitis habere hr̃-
dem ex teſtamento, etiam extraneum, ſi modo
ab inteſtato ei alias eſſet ſucceſſurus. *ita Alex.
conſ. 76. lib. 1. conſ. 23. lib. 2. conſ. 59. lib. 3. Dilec.
de art. teſtan. tit. 8. caut. 6. Iaſ. in d. §. diui. col. 2. Dec.
conſ. 187. col. 6. & conſ. 277. Crauet. conſ. 99. nu. 14.
Bar. & alij in l. cum pater. §. cum inter de legat. 2. &
in l. pater, §. filius. de legat. Zanch. in repet. §. cum ita
l. hæredes mei. ff. ad Trebell. in 5. p. n. 92.* vbi dicit
id locum habere, ẽtſi hæres inſtitutus, pro parte
tm̃ ſucceſſurus eſſet ab inteſtato, *Ruin. conſ. 89. n.
83. vol. 2. & Romul. in d. §. diui. n. 92.* vbi hanc opi
nionem cõi Doctorum applauſu receptam pro-
bat, & pluribus, tum iuribus, tum rationibus
firmat. Nec obſtat, quod ſtatuto noſtro paren-
tes à ſucceſſione deſcendentium arceñ & exclu
66 dunẽ ab inteſtato, ſicq. mater iſta cũ non eſſet
ſucceſſura ab inteſtato, non poterat inſtitui, *Ri-
min iun conſ. 20. n. 15. 16. & 17.* Nã reſpondeẽ, ꝙ
imo parentes non excludunẽ abſolutè per ſtatu
tum noſtrum à ſucceſſione deſcendentium, ſed
ſolummodo quoad quid, id eſt quoad ſucceſſio
nem immobilium antiquorũ tãtum, nõ autem
67 quoad reliqua bona. Quod vero ſubijciẽ, Mariã
etiam cõtrauenisſe, ex quo bona hęc hypothecę
ſuppoſuiẽ, illud oĩno negaẽ. Licet.n. generaliter
bona ſua oĩa ſuis obligauerit creditoribus, non
tñ proinde cẽſendum eſſe eã hypothecaſſe bona
hæc alienari prohibita, ſicq. prohibitioni con-
trauenisſe; nam in obligatione generali nõ ve-
niunt ea quæ ſunt alienari prohibita, nec per ta
lem alienationem incidit quis in pœnam, *l. ob-
ligatione generali. ff. de pignor. Bar. in l. codicillis. §.
inſtitutio. de lega. 2. ita ĩ ſpecie Alex. conſ. 16. col. fi.
li. 2. & Marant. in repetit. d. §. diui. n. 298. & ſeqq.*
68 Ad 2m, dico illud procedere poſſe in prohi-
bitione per ſe poſita, ſecus autem in reſtricta ꝑ
ſuperiora, cuiuſmodi hanc eſſe docuimus in pri
mo huius partis fundamento. Secundo dico, il
lud nõ procedere in prohibitione perſonali (cu
iuſmodi hanc eſſe diximus) nec in fauorem filij
exoſi, quem in quarto huius partis fundamen-
to probauimus nõ cẽſeri vocatum ſub generali
nomine agnationis aut familiæ, *per tex. in l. Lu-
cius Titio. §. Lucius Titius. ff. de legat. 2. & per nota-
bilem deciſionem Surd.*
69 Ad tertium reſpõdeo, nomen agnationis hic
impropriè poſitum fuiſſe pro filiis teſtatoris,
ideoque reſtringẽdum eſſe ad ſucceſſores ex ta-
cita mente, quæ ex eiuſdẽ ſubſtitutionis verbis
colligiẽ, ibi [& que mes ſucceſſeurs, &c.] Cum
70 enim ꝓpriè agnati dicãtur, qui per virilis ſexus
perſonas agnatione iungunẽ, quaſi à patre con
nati. *§. ſunt autem. inſt. de legit. agnat. tut. & §. ſunt
autem. inſt. de legit. agnat. ſucceſſ.* Clarum eſt, ꝙ
nomen agnationis proprie ſumptũ nõ ad de-
ſcẽdẽtes teſtatoris pertinet, ſed ad collaterales
ipſius per patrem, auum, & proauũ, aut abauũ
paternum ſibi coniũctos; de quibus tñ certum
eſt hic teſtatorem noſtrum nõ ſenſiſſe, ſed ſolũ-
modo de filiis hr̃dibus inſtitutis, & eorũ deſcẽ-
dẽtibus, quos impropriè agnatos appellat. Itẽ
71 rñdeo, quod licet nomen agnationis ſit nomen
collectiuum, non tamẽ proinde ſequiẽ quod fi-
deicommiſſum perpetuũ inducat. Hoc enim
tãtummodo verum eſt, qñ cum nomine collecti
uo concurrũt verba habẽtia & ſignificãtia tra-
ctum temporis ſucceſſiuum, vt cum dixit teſta-
tor ſe velle bona perpetuo, omni tempore, vel
vſque in infinitum, permanere apud deſcẽdẽtes
vel agnatos. Ex illis enim & ſimilibus verbis, tra
ctum ſucceſſiuum habẽtibus, ſatis demonſtra-
tur teſtatorem noluiſſe quod diſpoſitio ſua cõ-
ſummaretur & finireẽ in perſona primi admiſ-
ſi, ſed quod poſt illum voluit ſequẽtes admitti.
At ſecus eſt omnino, quãdo de poſteris, aut a-
gnatis ſimpliciter mentionem fecit, abſq; ver-
bis denotãtibus tractum temporis in perpetuũ
*ita in ſpecie diſtinguit Raph. Cuma. in l. cum ita. §. in
fideicommiſſo. ff. de legat. 1. quem ſequitur Ruin. conſ.
117. n. 19. li. 2. Ita etiam ſimili argumento reſpondet
Meno. conſ. 85. n. 73. 82. & 96.* vbi Crauet. & alios
declarat, & ait, ꝙ nomẽ collectiuũ ꝑ ſe & ſine a-
lio adiũcto poſitũ, nõ ſignificat de ſui ꝓprietate
actũ ſucceſſiuũ, & de gradu in gradũ, vel de vno
in alium, ſed ex coniecturata mẽte tantum, quę
hic certe deficit, vt ex præcedentibus patet.

Ad

Digitized by Google

72 Ad quartum,dico ei ſatisfactũ eſſe ex iis quæ
ſecũdo dicta ſunt in huius partis fundamento.
Deinde dico, ꝙ etſi admitteremus ꝓhibitionẽ
alienandi,de qua hic agit̃,eſſe realẽ,ob rõnẽ illã
[*vt conſeruentur bona in agnatione*] tñ ex præce-
denti fideicommiſſo limitat̃, & reſtringitur ad
ꝑſonas in eo vocatas,per ea quę diximus in pri-
mo fundamento huius partis. Poſtremo dico,
quod huic rõni repugnat tex. *apertus in l. pat.§.
fundum.de lega.3.*ita illum conſiderãdo: Teſtator
ꝓhibuit filios ſuos donec viuerent fundum Ti-
tianum alienare, & adiecit hæc verba enuncia-
tiua: *Ita enim fiet, vt fundus Titianus de nomine no-
ſtro nunquam exeat.* Reſpondit ibi Papinianus,
filios donec viuerẽt eſſe ꝓhibitos alienare, mo-
riẽdo aũt non eſſe ꝓhibitos hr̃dem ẽt extraneũ
facere. Ex quibus rectè infert̃, quod ibi ſolũ in-
ducit̃ fideicommiſſum ĩ caſum cõtrauentionis,
tum ob id quod ꝓhibitio alienationis erat per-
ſonalis & limitata inter viuos,tũ ẽt ob id quod
verbis enũciatiuis & nõ diſpoſitiuis facta erat,
ẽtſi illi ꝓhibitioni adiecta eſſet rõ generalis,quę
vltra vitã filiorum progrediebat̃,ibi [*vt de nõine
noſtro fundus nunquã exeat*] verba enim illa [*de no-
mine noſtro*] totam poſteritatem & agnationem
cõprehendunt,& aduerbium illud [*nunquã*] nõ
eſt minus vniuerſale quã aduerbium [*perpetuo*]
73 imo magis vniuerſale;quia negatiua potentius
& amplius negat quã affirmatiua affirmet.*glo.
in l.hoc genus.de condit.& demonſt.* Et ſic rõ gene-
ralis non ſemper efficit ꝓhibitionem realẽ. Ad-
de,quod teſtator hic non dixit diſpoſitiuè [*quia
volo bona perpetuo manere in familia*] ſed enuncia-
tiuè loquutus eſt nullis adiectis verbis perpe-
tuitatem ſignificantibus, vt ſtatim demon-
ſtrabitur.
74 Ad quintũ, fatemur fideicõmiſſum eſſe per-
petuum & abſolutum, qñ cõſtat teſtatorẽ vo-
luiſſe bona perpetuo conſeruari in agnatione;
ſed negamus hic de eo ſatis conſtare, imo con-
trarium apparere paulo ante demonſtrauimus
in tertio huius opinionis fundamento. Nec ob-
ſtant verba iſta [*conſeruãtur integra & durabilia*]
nam ex ſe perpetuitatem non denotant,cũ poſ-
ſint verificari in vita hr̃dum & ſucceſſorum ip-
ſius teſtatoris.*l.j.ff.pro ſoc.* Eſt enim notandum,
quædam eſſe verba ſignificantia actum momen
75 taneum, vt verbũ perueniat, verbũ reſtituat̃, &
ſimilia: quędã denotãtia actũ ſucceſſiuũ, cuiuſ-
modi ſunt iſta, perpetuò, in infinitum, ſemper,
de gradu in gradum, & alia ſimilia: de quibus
meminit *Ant. Gabr. concl. lib.4. tit. de fideicomm.
concl.9. nu. 12. 13. & ſeqq.* Quædam vero, quæ
vtrũq; demonſtrare ſolent, cuiuſmodi ſunt iſta,
cõſeruare, remanere, durare, & ſimilia, de qui-
bus *Doc. in l. fin. C. de indic. vi. tollend.* Et iſta qui-
dem non ſunt apta per ſe ad inducendum fidei-
commiſſum perpetuum, niſi alia concurrant.

76 Verba enim ambigua & quæ poſſunt capi in
larga & in ſtricta ſignificatione, in dubio ſunt
accipienda in ſtricta, *arg. c. Rodulphus. extr. de re-
ſcript. & l. quid ſi nepotes. ff. de teſtam. tute.* Præſer-
77 tim in hac materia, in qua nunquã præſumitur
teſtatorẽ voluiſſe grauare ſucceſſores in infini-
tum, niſi id expreſſerit, *vt dixit Bald. in conſ.162.
78 vol.4.* Minus obſtat ꝓhibitio detractionis Tre-
bellianicæ: nam fatemur quidem ex illa prohi-
bitione oriri præſumptionem fideicõmiſſi; qm̃
Trebellianica nõ detrahit̃ niſi ex fideicõmiſſo:
ſed quodnam ſit fideicõmiſſum, an ſcilicet pu-
rum, ſimplex, abſolutũ, & perpetuum, in fauo-
rẽ familiæ, vel in caſum cõtrauentionis tm̃, hoc
non põt colligi ex prohibitione Trebellianicæ.
79 Denique non obſtat qualitas bonorum, nec ex-
cluſio fœminarũ: nam de illa qualitate nihil fuit
deductum nec ꝓbatum. Ex eo vero quod teſta-
tor filias excluſerit, non infert̃ neceſſario, quod
animum conſeruandæ in perpetuũ agnationis
habuerit, *Mantic. de coniec. vlt. vol. li.6. tit. 15. n.7*
Irẽ poſito quod ex his poſſit argui animus con-
ſeruãdæ agnationis, tñ multo plura ſunt ex qui-
bus contrariũ apertè colligit̃, quæ in tertio hu-
80 ius partis fundamento latè deduximus. Acce-
dat poſtremo, quod fauor cõſeruandæ agnatio-
nis cõſiderari debet in caſu diſpoſito à teſtato-
re, & non vltra, vt latè docet *Alex. cõſ. 59. col. fin.
verſ. non obſtat etiam. lib.3.* At quoad iſtos nepo-
tes nulla fuit à teſtatore conſiderata rõ conſer-
uandæ agnationis, cum eos eorumque patrem
ſemper excluſerit, & Aymoni ac Stephano eo-
rumque liberis ſolum proſpexerit, & ad eos ſo-
los eam rationem conſeruandę agnationis te-
tulerit.
81 Ad ſextum & poſtremum reſpondet̃, magnã
quidem eſſe ſniarum & arreſtorũ illuſtris cuiuſ-
que Senatus authoritatem. Nam integrum eſt
iudicium, quod plurimorum ſnĳs confirmat̃. *c.
82 prudentiam extr. de offi. delegat.* Sed legibus & non
exẽplis iudicare iubent̃ iudices *in l. nemo iudex.
C. de ſen. & interlo. om. iud.* Cũ aũt ſecũda hæc opi-
nio legibus ſit conſentanea, & ſm̃ eã iam olim
iudicauerit Senat. noſter, ĩ hac ipſamet facti ſpe
cie, inter Mariã, & Ioannã de Balay, parum cu-
randum eſt quid in contrariũ iudicauerint re-
uiſores, quorum ſnĳs non ligat̃ nec aſtringitur
conſultiſſimus & ſupremus iſte Senatus. Quem
vt oẽs intelligant & videant rectius ſenſiſſe, hæc
omnia (latius fortaſſis quam pateat) accurato
ſtudio explicanda & deducenda duxi.

a. *Par arreſt du 23. de Feburier 1600. entre
Claude de Balay S.r de Marrignia & N. de Balay
ſon frere, & Demoy.le Marie de Balay femme du
S.r de Pra & pluſieurs aultres oppoſans au decret
faict ſur les biens de ladite Demoy.le Marie.*

DE-

DECISIO XXIII.

Inceſti crimen qua pœna puniatur, & an coniecturæ in hoc crimine ſufficiant ad condemnationem.

SVMMARIA.

1 *Inceſti pœna quænam ſit. & nu. 2. 3. 4. & ſeq.*
2 *Inceſtũ ſolũ & ſimplex quid, & eius pœna & n. 4.*
5 *Inceſtum errore commiſſum non punitur, duobus concurrentibus.*
6 *Error circa matrimonium cum conſanguineo quomodo arguatur.*
7 *Errore facti cõtrahẽs inceſtas nuptias nõ punitur.*
8 *Inceſtũ de iure gentiũ non excuſat iuris ignorãtia*
9 *Inceſtum de iure ciuili committens mulier excuſatur ignorantia. fallit vt nu. 14.*
10 *Aſcendentium & deſcendentium coniunctio iure gentium illicita. & nu. 11.*
11. 12 *Inceſtus inter aſcendentes & deſcendentes barbaries & plus quam ferina & belluina.*
13 *Nyctimenes puella cur conuerſa in noctuam.*
15 *Clandeſtinum factũ ſemper præſumitur doloſum.*
16 *Palam contrahens inceſtas nuptias excuſatur aut leuius punitur.*
17 *Inceſtus cui alia criminis turpitudo coniuncta eſt.*
18 *Inceſti & adulterij eadem pœna.*
19 *Adulterij pœna de iure ciuili. & nu. 20. 21*
22 *Inceſtum grauius quod inter aſcend. committitur quam quod inter collaterales. & n. 23. 24.*
26 *Inceſti indicia.*
27 *Copula carnalis quomodo probatur.*
28 *Pœna ordinaria non punitur delictum, quod præſumptionibus & indicijs tantum, licet vrgentiſſimis, probatum eſt.*

CVm incidiſſet Senatus in proceſſum criminalẽ cuiuſdam vitrici, qui accuſabatur nefariam cum priuigna, eademque fratris vidua, conſuetudinẽ habuiſſe, & ex ea liberos ꝓcreaſſe, viuẽte ipſa matre priuignæ, vitrici iſtius vxo-
1 re. Dubitatum fuit in genere, quænã eſſet de iure communi pœna inceſtuoſi coitus: nam de ea non videntur Iureconſulti ſatis conuenire.
2 Qua in re videt̃ animaduertendum, diſtinctionem adhibendam eſſe inter inceſtum ſolum & ſimplex, & inceſtum illud, cui alia coniuncta eſt
3 turpitudo. Inceſtum ſimplex illud eſſe intelligo cum Papiniano in *l. ſi adulterium cum inceſto. §. 1. ver. inceſtum autem. ff. ad leg. Iul. de adult.* Quod per matrimonij coniunctionem (quãquam illicitã) admittit̃. Et iſtius criminis pœna eſt hodie, tam in viro quam in fœmina, cõfiſcatio bonorum omniũ (liberis legitimis nõ extantibus: nam ſi extant, fiſco præferuntur.) Item exilium & cinguli ſpoliatio, verberatioq; ſi vilis ſit perſona, per *tex. expreſſ. in auth. inceſtas nuptias. C. de inceſt. nup. & in corpore vnde ſumitur.* Quod intel-
4 ligendũ eſt, ſi ſcienter admiſſum ſit hoc crimẽ, & abſq; vllo facti vel iuris errore. Multũ enim intereſt (*inquit idẽ Papin. in d. l. ſi adulterium.*) an errore matrimonium illicitè contrahatur, an ſcienter. Qui enim ſciens peccat, ducens eã quã ſcit eſſe conſanguineam aut affinem, & iure vetitam ducere, is & legibus contumax eſſe dicit̃,
5 & ſanguini contumeliam inferre, *d. l. ſi adulteriũ. §. 1.* Quod non idẽ eſt in eo qui errans peccat. Ideoq; is errans nõ punit̃, ſi modo duo concurrant, nẽpe quod error ille ſit acerrimus, nec affectatus aut ſimulatus, & quod errore cõperto ſtatim cõiunctionem huiuſmodi ſine vlla procraſtinatione dirimat, *l. qui contra legum. C. de inceſt. nupt. & d. l. ſi adulterium. §. 1. verſ. idem Imperatores. verſ. idem Pollioni. & verſ. inceſtum autem.* Quamquã, quoad poſtremum iſtud, cõmunis opinio ſit, eos pœnas nõ incurrere, qui ab initio matrimoniũ bona fide contraxerunt, licet poſtea detecto impedimento, in eodem nihilominus coniugali contractu perſeuerent, *vt teſtis eſt Didac. Couar. in epitom. de ſponſalib. part. 2. c. 6. §. 8. n. 19. & Iul. Clar. in §. inceſtus. verſ. ſed pone. per gl. in clem. vnic. in verb. ſcienter. de conſanguin. quam*
6 *gloſſam dicit Didac. ab omnibus approbari.*
Cæterũ, circa hunc errorem, ac quibus in caſibus facilius pręſumat̃, *notãdus eſt tex. elegans in l. fin. ff. de rit. nupt. cum textu d. l. ſi adulter. §. 1. ff. ad leg. Iul. de adult.* Ex quibus locis aperte colligit̃, diſtinguendũ eſſe inter marẽ & fœminam, inter errorem facti & errorem iuris, & inter inceſtum iure gentium vetitum. (quod eſt qñ aſcendens deſcendenti coniugitur) & inceſtum iure ciuili (quod eſt qñ perſonæ ex latere coniunctæ inter ſe coeunt.) Quarum diſtinctionum vim & effectum, vt paucis percipiamus conſtituendæ ſunt
7 duæ regulæ.
Prima regula eſt in facti errore. Quod, qui facti ignorãtia inceſtas contrahunt nuptias, immunes ſunt à pœna illius *auth. inceſtas. C. de inceſt. nupt.* Nulla adhibita diſtinctione inter marem & fœminã. & hæc regula cõmuniter recepta eſt, vt teſtãtur *Didac. vbi ſup. n. 22. Bald. nouel. tract. de dote. in 1. p. 11. part. n. 8. Iul. Clar. d. §. inceſt. verſ. excuſantur. & Petr. Ficard. in ſuis communib. in verb.*
8 *inceſtum.*
Secunda regula eſt, in iuris errore ſiue ignorãtia, diſtinguendum eſſe inter mare & fœminã, & inter inceſtum de iure gentium, & inceſtum de iure ciuili. Nam in coniunctione matrimoniali, quæ contra ius gentium fit inter aſcendẽtes & deſcẽdentes, neuter excuſatur iuris illius ignorantia, quaſi nimis craſſa ſit & ſupina, ſed punitur vterq; *d. l. fin. ff. de rit. nupt. & d. l. ſi adulterium. §. 1. ibi [quare mulier tunc demum eam pœnã quam mares ſuſtinebit, cum inceſtum iure gentiũ prohibitum admiſerit, &c.]* In ea vero coniunctione, quæ fit contra ius ciuile inter collaterales, excu-
9 ſatur quidem mulier ab inceſti crimine. Nam

mulier

mulier ius ciuile ignorare pōt, ſed maſculus nō
excuſatur, Vt patet ex dictis legibus: ex quibus,
tum etiam ex l. fin. in fin. ff. de condict. ſi. cau. illud
obiter notandum eſt, hāc aſcendentium cū de-
ſcendentibus coniunctionem iure gentium illi-
10 citā dici. Quod moribus omniū ferme gentiū
reprobetur, l. libertinus. & l. ſororis pronepotem. ff.
de rit. nup. imo nefaria & naturæ contraria quā-
doque appellatur, vt in auth. de inceſt. nupt. collat.
2. §. 1. in princ. Vbi non immerito dicit Iuſtinia.
eos qui ſeſe impio hoc ſcelere polluunt, ea face-
re,, quæ pleraq; bruta rōnis expertia deteſtanē.
Nam huius rei multa apud bonos authores re-
periunē exempla & teſtimonia, præſertim vero
apud Ariſtotel. 8. & 9. de hiſtoria animal. & Plin.
natur. hiſtor. lib. 8. c. 42. Sed hoc vnū tñ, quod eſt
Varron. lib. 2. de re ruſtic. c. 7. prætermittere non
poſſum, tum ob ſermonis elegantiā, tum quod
eius meminiſſe videaē Boer. deciſ. 318. licet parū
fideliter illud referat & alij quā Varroni tribuat
Incredibile (inquit Varro) quod vſuuenit, &
memoriæ mandandū: Cum equus matrē vt ſa-
liret adduci non poſſet, & eum capite obuoluto
Peroriga adduxiſſet & coegiſſet matrē inire, cū
deſcendenti dempſiſſet ab oculis; Ille impetū
fecit in eum, ac mordicus interfecit. Hæc ille.
11 Nec quidquā his legibus obeſt, quod iure gen-
tium nō videaē illicitus coitus iſte inter lineæ
inferioris & ſuperioris perſonas, cū apud ple-
raſq; gentes permiſſus reperiatur, teſte Ouidio
ſic dicente,

Gentes tamen eſſe feruntur,
In quibus & nato genitrix, & nata parenti
Iungitur, & pietas geminato creſcit amore.

Præſertim vero apud Perſas teſte Catullo, apud
Nautam regionem incolentes, teſte Quint.
Curt. quos refert Cæl. Rhodigin: lect. an-
tiq. lib. 10. cap. 18. & apud eos qui Meſopo-
tamiam & Oſdrœnam prouincias incolunt, vt
12 teſtis eſt Iuſtinianus Nouell. 154. tit. de his qui
in Oſdrœna illicitas contrah. nupt. vbi ob deli-
cti frequentiam extremū eis ſuppliciū vult in-
ferri. Nam hoc barbariei & feritati illarum gē-
tium tribuendum eſt potius, quā humani iudi-
cii aut naturæ decretis, vt inquit eleganter Di-
dac. d. c. 6. de ſponſalib. §. 10. n. 4. vbi hoc iure ip-
ſo naturali illicitum eſſe probat. Quod & etiā
ſatis demonſtrat Ouid. lib. 2. Metamorph. Vbi
13 Nyctimenē puellam cōuerſam fuiſſe in noctuā,
aliis oībus auibus exoſam, lucemq. fugere, qđ
turpem cum patre conſuetudinem habuiſſet,
his verſibus fabulatur:

An quæ per totam res eſt notiſſima Lesbon
Non audita tibi eſt, patrium temeraſſe cubile
Nyctimenem? auis illa quidem, ſed conſcia culpæ
Conſpectum lucemq; fugit, tenebriſque pudorem
Celat, & à cunctis expellitur æthere toto.

Verum, vt eo reuertatur vnde digreſſa eſt ora-
tio, fallit quibuſdam in caſibus poſterior pars
ſecundæ illius regulæ quam ſupra attulimus.
14 Primo enim fallit quoad mulierem, ſi in pri-
mo gradu conſanguinitatis lineæ tranſuerſæ
contrahat, vtputa cum fratre. tunc enim puniē
vt maſculus. Nam primus ille tranſuerſæ lineæ
gradus non ſolum iure ciuili, ſed & iure gentiū
prohibitus eſt, vt ex Diuo Auguſt. lib. 15. de ciuit.
Dei, c. 16. verius eſſe demonſtrat Didac. contra Tho-
ma, Caiet. & alios in d. epit. de ſponſ. par. 2. c. 6. §. 10.
n. 5. quod & ſentire videtur Boer. deciſ. 318. n. 5.
15 Fallit ſecundo, ſi clam contractum ſit: tunc
enim non excuſat ignorantia iuris, etiā ciuilis,
d. l. fin. ff. de rit. nupt. Clandeſtinum enim factum
ſemper præſumitur doloſum.
16 Fallit tertio & poſtremo in maſculo, quē di-
ximus non excuſari: excuſaē enim ſi palam cō-
trahat. Nam cum per errore præſumaē labi qui
palam deliquit, leuius ſane punitur qui palam
matrimoniū contraxit, d. l. fin. ff. de rit. nūp. Hoc-
que caſu procedit quod ait Iul. Clar. d. §. inceſtus.
verſ. excuſatur. vbi vult pœnā amiſſionis bonorū
non habere locum ſtante ignorantia iuris, etiā
ex craſſa & lata culpa. Alioquin repugnaret illa
opinio textui expreſſo dictæ l. qui contra legū. qui
tex. errorem acerrimū requirit. Et hæc ſatis de
inceſto ſimplici in figura matrimonij cōmiſſo.
17 Quod aūt attinet ad inceſtū, cui alia crimi-
nis turpitudo cōiuncta eſt (cuiuſmodi erat iſtud
de quo agebatur corā Senatu: continebat enim
inceſtum duplex, nēpe in priuignam, & in fra-
triam, continebat & ſtuprum in viduā, & adul-
terium quoque, ex quo vitricus iſte erat vxora-
tus.. c. nemo. 32. q. 4. Menoc. de arb. iud. caſ. 420. nu.
107. & conſ. 249. per tot. quidquid in contrar. dicat
Clar. d. §. adulterium. in princ.) Quæſtio ſane du-
bia eſt & plena diſſenſionis inter iuris interpre-
tes, qui non ſatis cōueniunt de criminis huius
pœna, hincque fit vt illud diuerſimode puniant
iudices, vt multis exemplis teſtatur idem Clar. d.
§. inceſtus. verſ. ſed quæro.
18 Sciendum eſt igitur, oēs exiſtimare pęnā in-
ceſti eandem eſſe quā & adulterij. ita glo. in d. l. ſi
adulteriū cū inceſto. ff. ad leg. Iul. de adul. vbi itē tra-
dunt Bar. Alberic. & alij, & communem teſtatur Di-
dac. d. trac. de ſponſalib. c. 6. §. 8. n. 2.
19 Hinc inferunt nonnulli, quod cum adulterij
pœna ſit gladius, l. quamuis. C. de adulter. inceſti
quoque eadem pęna eſſe debet. Ita Paul. Gril. in
trac. de pęn. omnifar. coit. lib. 3. q. 3. n. 5. prout eum re-
ferunt Didac. & Iul. Clar. vbi ſup. Ita etiam Foller. in
ſua prax. crimi. in form. capit. inceſt. & Boſſ. tit. de
coit. damnat. & punib. in princ. verſ. de inceſtu etiā.
Alij vero, dicunt adulterij pęnā de iure Dige-
20 ſtorū deportatione minorē fuiſſe, per tex. aper.
in l. ſi quis viduam. ff. de quæſt. Si enim ibi adulte-
rium cum inceſto cumulatum ſola deportatio-
ne punitur, conſequens eſt ſane, ſolū & ſimplex
adulte-

Digitized by Google

adulteriũ mitius punitũ fuiſſe eo iure. Licet aũt
poſtea hæc pœna iure Codicis aucta ſit, *p tex. in
d.l. quamuis, C. de adulter. & ſtupr.* tñ æquiparatio
quam facit *gl. in d.l. ſi adulterium cum inceſto.* vbi
eandem dicit eſſe pœnã inceſtus ac adulterii, vr̃
pcedere de iure Digeſtorum & non de iure Co
dicis. *ita Ang. in d.l. ſi adulterium. Alex. conſ. 219.
lib. 6. & Bermond in tract. de concubin. in tit. de inceſtu.
n. 15. quos referunt Vinc. de Franc. dec. 378. n. 2.
& Baiard. in Iul. Clar. d. §. inceſtus. n. 11.* Et ſic ſen-
tire videntur iſti, inceſtum cum adulterio ſola
deportatione puniendum eſſe.

21 Verum, quod aiunt iure Codicis tantũ & nõ
iure Digeſtorum adulterii pœnam fuiſſe capita
lẽ, illud multis non probatr̃, licet idem ſentire
videatr̃ *Accur. in l. 2. §. miles. in verb. infamis. ff. de
his qui not. infam.* Quinimo contrarium verius
exiſtimant *ex §. item lex Iulia. inſt. de publ. iud.* Ibi
enim expreſsè dr̃, quod lex Iulia alienarum nu-
ptiarum temeratores gladio punit. At lex Iulia
lata eſt ab Imperatore Auguſto *l. 1. ff. ad leg. Iul.
de adult.* qui quidẽ Auguſtus Iulius ẽt dictus eſt,
eo quod adoptatus fuerat à Iulio Cæſare, vt ad-
notauit *Godofred. in d. l. 1.* Ergo manifeſtum eſt
(inquiunt) nõ tñ iure Codicis, ſed & iure Pãde-
ctarum capitalem pœnã ſancitam fuiſſe adulte-
rio, ſed hac de re vide latius *Menoch. de arbit. iud.
caſ. 419. n. 30. 38. & 56. cũ ſeqq. & Mart. Ant. del
Rio in repeti. l. transſigere. n. 89. & ſeq. C. de tranſac.*

22 Alii vero diſtinctionem faciunt inter ince-
ſtum iure gentium vetitum, & inceſtum prohi-
bitum de iure ciuili, ac in primo capitalem pę-
nam admittunt, in ſecundo vero mitiorem. &
ita tenet *Boer. d. dec. 318. quem ſequuti ſunt Boſſ. tit.
de coit. dam. n. 5. Ant. Theſſ. dec. Pedem. 100. nu. 4.
Vinc. de Franc. dec. 378. p. 2. & Iac. Thoming. dec. 42
n. 5.* Et hæc opinio vr̃ eſſe tutior, tum quod le-
gibus apertis nititr̃, quæ diſtinctionẽ hmõi ape-
riunt, nempe *d. l. ſi adulterium, §. 1. ff. ad leg. Iul. de
adult. & d. l. ſi. ff. de rit. nupt.* tũ deniq; quod apud
23 oẽs grauius ſemper exiſtimatum ſit inceſti cri-
men, quod inter aſcendentes & deſcendentes
committitr̃, quam quod inter tranſuerſales. Vn
de conſequens eſt, in hos non tam ſeuere quam
in alios aiaduertendum eſſe, ſed pro modo &
qualitate delicti. in alios grauiorem, in iſtos ve-
ro remiſſiorem pœnam ſtatuendam eſſe, *arg. l.
perſpiciendum. 11. ff. de pœn.*

24 Quod autem inceſtum cum aſcendentib. &
deſcendẽtibus grauius ſemper habitum ſit, imo
ipſo adulterio atrocius, cuius pœnam (ut paulo
ante diximus) multi volunt etiam de iure Dige
ſtorum capitalem fuiſſe, illud teſtatr̃ *d. l. ſi adulte-
rium cum inceſto. §. 1. verſ. nunquam tamen, ibi (ince
ſti crimina natura grauiora ſunt, &c.) ff. de adulter.* te
ſtatur *& Diuus Aug. li. 1. de adulter. coniug. cuius ſen
tentia refertur in can. quemadmodum. & in can. adul
terij. 32. q. 7. vbi ſic ait. Adulterij malum vincit for
nicationem, vincitur autẽ ab inceſtu: peius eſt enim
cum matre quam cum alia vxore concumbere.* Teſta-
tur & inter Poetas Virg. qui de inferno loquẽs,
vbi nefarios iſtos collocat, ſic ait:

Hic thalamum inuaſit nata, vetitoſque hymeneos.
Auſi omnes immane nefas, auſoque potiti.

25 Et quod pœna iſtius nefandi coitus, ſemper fue
rit capitali, teſtatr̃ Leuitic. c. 20. his verb. Qui ſu
pra uxorem filiam, duxerit matrem eius, ſcelus
operatus eſt, viuus ardebit cum eis, nec perma-
nebit tñ nefas in medio veſtri. Inter profanos
uero hoc idem teſtatr̃ Cicero 1. de legib. cuius
hæc uerba ſunt: Inceſtum pontifices ſupremo
ſupplicio ſanciunto. Et Cornel. Tacit. lib. 5. ubi
sic ait: Poſt hos, Sextus Marius Hiſpaniarum di
tiſſimus defertur inceſtaſſe filiam, & è ſaxo Tar
peio deijcitur.

Verum licet tertiæ huic ſententiæ adhæreret
Senatus noſter, huic tñ ſceleratro uitrico pœnã
mortis non inflixit, ſed laqueo in collum inie-
cto verberibus cæſum, & ſtigmate inuſtum, per-
26 petuo exulare iuſſit. *a* Motus potiſſimum, quod
non apertis probationibus, ſed tantum indi-
ciis, licet grauiſſimis & uiolentis, de crimine
iſto conſtaret.

Erant autẽ ea indicia, oſcula uenerea, de qui
bus permulti teſtabantr̃. Item ſimultanea dor-
mitio iſtius uitrici cum priuigna in eodem le-
cto, de qua per uiſum deponebant quatuor aut
quĩque teſtes. Item uxoris querelæ, quæ de hoc
ſcelere ſępiſſime conqueſta eſse dicebatr̃: quibus
omnibus accedebat ſceleris iſtius conſtans uici
nię fama, & fuga ipſius rei poſt accuſationem.

Quæ oĩa, licet aliquibus non uiderentr̃ ad cõ
27 demnationem ſufficiẽtia, per ea q̃ in ſpecie tra-
dunt *Matheſil. ſing. 118. & ibidẽ additio Gabr. Sa-
rainæ. Roma. conſ. 451. Menoc. conſ. 31. n. 25. & Ma-
ſcar. concl. 59. n. 21.* Alijs uero plenã probationẽ
facere dicerentr̃ *per c. literis. de præſump. c. præterea.
de teſtib. & c. nec aliqua. 22. q. 1.* Vbi copula carna
lis probatur ex eo quod aliqui ſimul iacuerunt
in eodem lecto. *iunc. gl. in l. Cay Caſsij. ff. de fidei-
commiſſ. liber. quam citat Bal. in c. 1. col. 6. quib. mod.
feud. amit. in §. vel ſi cum filia.* Vbi ait paria eſſe di
cere, iacuit uir cum tali muliere, ac ſi diceretur,
eã carnaliter cognouit. Quibus adſtipulatur
Caſtrenſ. conſ. 45. col. fi. poſt n. 10. lib. 1. Vbi ex dor-
mitione ſimultanea copulã pbari tradit: quod
& confirmat *Boſſ. d. tit. de coit. dam. n. 58. Campeg.
tract. de teſt. reg. 385. & Lapus alleg. 35. n. 1.* q. hãc
dixerunt eſse ſtrictiſſimam præſumptionem &
adeo urgentem, ut ex ea quis poſſit non ſolum
ciuiliter, ſed & criminaliter de adulterio condẽ-
nari. Tamen iudicauit Senatus, hoc ſufficere
28 quidem ad condemnationem, non autem ad
pęnam ordinariam, ſed tantum ad extraordina
riam, quæ infligi ſolet qñ delictum eſt uiolen-
tiſſimis præſumptionibus probatum. Idq; per

ea

ea quæ ex m[illegible]gis recepta Doctorum opinione tradit *Menoc. de præſum. lib. 1. q. 97. n. 19. 20. 25. & ſeqq. & in ſpecie magis lib. 5. præſump. 41. nu. 11. cum ſeqq. vbi alios refert.*

a Par arreſt du 7. de Mars de l'an 1600. en la cauſe de Mammes N. de la Mer, proche Faulcongney, app:llant, contre le Procureur general.

DECISIO XXIV.

Blaſphemantis pęna quęnā ſit, & an poſſit multiplicari ſi pluries blaſphematum ſit; & de interpretatione edicti, quod in blaſphemos promulgatum fuit anno 1573.

SVMMARIA.

1 *Correctio idem quod caſtigatio ſiue punitio ſignificat.*
2 *Carcer ad cuſtodiam non ad pęnam dari ſolet.*
3 *Plura delicta concurrentia non faciunt vt vllius impunitas detur.*
4 *Flaſphemiæ plures vno impetu prolatæ habentur pro vnico delicto, propter continuationem.*
5 *Reiteratio delicti facit vt reus grauius puniatur.*
6 *Burgundiones blaſphemiæ diffamati ab Hoſtienſi.*
7 *Blaſphemia quam atrox & impium ſit ſcelus.*
8 *Blaſphemi digni ſunt qui à ſpiritibus blaſphemiæ occupentur.*
9 *Blaſphemi olim lapidabantur.*
10 *Blaſphemiæ crimen concitat famem, peſtilentiam, & terræmotus.*
11 *Blaſphemiæ pœnam imminutam fuiſſe ob delicti frequentiam, cum potius debuiſſet exaſperari.*
12 *Conſuetudo delinquendi aggrauat delictum.*
13 *Multis graſſantibus opus eſt exemplo.*
14 *Malitia creſcente iuſtum eſt pœnas augeri.*
15 *Iudex poteſt augere pœnam ordinariam propter conſuetudinem delinquendi.*

QVidam blaſphemus in iudicium vocatꝰ, & poſt publicam accuſationem, in carcerē detrudirꝰ de crimine reſponſurus. Auditus deinde & intertogatus à iudice, cum crimen negaſſet, datis fideiuſſoribus (vri moris eſt) relaxatur. Pendente cauſa, cum adhuc inter reos haberetꝰ, rurſus Deum impiè blaſphemat, iteratis vicibꝰ cum temporis interuallo. Quod audiens procurator fiſci, eum accuſat iterum, & in iudicium pertrahit. Dum aūt poſterior hæc cauſa inſtrueretꝰ, prior decidit, fertutq; ſnīa in hūc reū, qua, in pœuā ſtatuto huius ꝓuinciæ blaſphemis pro prima vice impoſitā, coudēnatꝰ. Inſtructo deinde ſecūdo ꝓceſſu, in quo de triplici blaſphemia agebatꝰ, rurſus in eandem pęnā ſnīa lata condēnatꝰ. Appellat fiſcus, & querulum commētariū edit, quo ait, quod ob reiterationē delicti reus erat puniendus non eadem pœna, qua iam punitus fuerat pro prima blaſphemia, ſed aliis grauiotibus, quæ eodem ſtatuto pro ſecunda & tertia vice imponuntꝰ, idque non obſtantibus edicti verbis, quæ velle videntꝰ ſecundæ huic pœnæ locum eſſe duntaxat poſt primam correctionē. Dicebat enim, primam illam accuſationem iudicialem (quam nos Gallicè appellamus *le Calenge*) vna cum carcere ſubſequuto, correctionis ſpeciem eſſe, ſicque poſt correctionem reum reincidiſſe.

Verum iudicauit Senatus, *a* correctionē hoc
1 loco pro caſtigatioue & punitione accipiendā eſſe, ſicuti accipitꝰ *in l. capitalium. §. ſolent. ff. de pœ.* cumq; correctum non dici, niſi qui pro præcedenti blaſphemia damnatus atq. punitus eſſet. Cum enim aliud ſit accuſare, & aliud punire ſiue corrigere, prima illa & ſolemnis cauſæ peroratio, quæ accuſationem tm̄ continet, pro correctione haberi non poteſt; ſicut nec carcer, cum
2 ad cuſtodiam & non ad pœnam dari ſoleat, *l. aut damnum. §. ſolent. ff. de pęn.* Ideoq; cum verba illa blaſphemiæ, de quibus ſecuudo accuſabatꝰ reus iſte, effuſa fuiſſent ante ſnīam prioris cauſæ, licet poſt accuſationem, exiſtimauit Senatus, ex ipſius ſtatuti verbis, ſecundæ huic pęnæ aut vlteriori, hoc in caſu locum non eſſe, ſed primæ duntaxat. Hoc tamen improbauit, quod vna tantum mulcta punitus fuiſſet hic reus per ſecundam iſtam ſententiam: cum tamen de triplici blaſphemia, non vno impetu, ſed cum temporis interuallo, per eum prolata, ſatis ſuperque conuictus reperiretur.
3 Cum enim plura delicta concurrentia nunquā faciant, vt vllius impunitus detur. *l. nunquam plura. ff. de pri. delict.* etiamſi ſint eiuſdem generis, dummodo tamen cum temporis interuallo commiſſa ſint, vt communem teſtatur *Iul. Clar. §. fi. q. 84. verſ. ſcias etiam.* Debuit hic reus pro triplici blaſphemia triplici mulcta puniri, per ea quæ in terminis tradit *Boer. dec. 301. num. 16.* vbi ait, quod ſi vno impetu blaſphe-
4 mauerit aliquis Deum; Beatam Mariam, & Sanctos, vna tantum punitur pœna & non pluribus: quia vnicum delictum propter continuationem reputari debet. Sed ſi blaſphemauerit cum temporis interuallo, totidem poteſt accuſari & puniri (inquit) quoties Deum blaſphemauerit. Et ad hoc allegat *conſ. Cæpol. 77. incip. viſa inquiſitione.* Faciunt quæ tradit idem *Boer. deciſio. 219. & cum eo Chaſſan. in conſuetud. Burgun. tit. de iuriſdictionib. & illarum iuribus. §. 5. in verb. ſi recidat. nu. 1.* Vbi dicit eum reincidere, qui hodie committit vnum delictum, & craſtina die aliud, licet eiuſdem generis: ſunt enim duo delicta diſtincta rebus & temporibus.

Igitur, vt ſingulis blaſphemijs ſingulæ pęnæ hic imponerētur, nec vnum delictum ob aliud

pœnam minueret; reformata fuit prioris iudi-
cis ſententia, & nouo iudicio condẽnatus reus
in ſummam 45. librarum, huicq; præterea in-
iunctum ieiunium ſeptem & viginti dierum in
pane & aqua; *b* ſicq; triplicata fuit prior edicti
pœna, ob triplicem blaſphemiam verbis & tem
pore diſtinctam.

Ad idque Senatum nõ parum mouit recepta
5 illa Doctorũ opinio, qua docemur, ꝓpreitera-
tionem dilecti, vel conſuetudinem delinquen-
di, reum poſſe grauius puniri: de qua Iul. Clar.
in d. §. fi. q. 84. uerſ. ſed hic incidenter. & in ſpecie hu
ius criminis blaſphemiæ Ant. Theſſau. *dec.* 241.
n. 5. vbi ait, quod magis punit̃ qui blaſphemat
ex conſuetudine, quam qui ſemel aut bis lubri-
co linguæ.

Mouit denique Senatum criminis iſtius im-
6 manitas & frequentia, cuius iam olim noſtros
Burgundiones diffamabat Hoſtienſ. *in ſua ſumm.
de maledic. §. fi. in princ.* Quam enim ſit atrox &
7 impium ſcelus vel hoc vnum teſtat̃, quod blaſ-
phemia inter oĩa alia crimina hoc hẽt peculia-
re, vt dæmoni oſtium aperiat, quo in hominũ
corpora ſubſtantialiter ingrediat, illaq. poſſi-
deat, vt hoc exemplis duobus probat opimè
*Pet. Thyræus de Dæmoniac. p. 2. c. 20. n. 12. Primum
deſumptum eſt à Greg. Turonenſ. de glor. confeſſ. c. 67*
vbi ait: Maurum fuiſſe, q cum ſeruũ ſuũ ad Ba-
ſilicam Sancti Lupi fugientẽ ſequeret̃, & iã eſſet
aſſequutus, blaſphemias euomuit in S. Lupum,
ſed exẽplo diuinã vltionem ſenſit. Nam & lin-
gua, qua blaſphemias effuderat, obriguit, & vri-
que à Dęmone poſſeſſus, horrendo mugitu totã
ædem impleuit, tertiaq; die cũ grauiſſimo cru-
ciatu vitã finiuit. Aliud vero exemplũ deſump-
tũ eſt ex Cedreno & ex Cæſare Baronio to. 7. cir
ca annũ Chriſti 630. cuius hæc verba ſunt: Eo
tp̃e (inqnit) Græci quidã in domo cuiuſdã ꝑtan
dentes eo ꝓlapſi ſunt, vt in Virginem Deiparã
conuicia & execrationes iacerent, q illico à ma-
lis ſpiritibus correpti pœnas dederunt. Hęc ille.
8 Et certe blaſphemi digni ſunt q à ſpiritib. blaſ-
phemiæ occupent̃. Cùm enim ex loquela co-
gnoſcat̃ qualis quiſq. ſit, manifeſtũ eſt blaſphe-
mantẽ eſſe de familia Diaboli, cum id faciat qđ
9 dæmones & dãnati faciunt in inferno. Ob id
ſanè merito ſceleris huius impietas antiquitus
morte puniebat̃; genus autem mortis erat lapi-
datio, vt ex Leuit. c. 24. ſatis conſtat his verbis:
Qui blaſphemauerit nomen Dñi morte moria-
tur, & lapidibus obruat eũ oĩs multitudo. Ean-
dem quoq. mortis pęnã & iure ipſo ciuili im po
ſitã fuiſſe legimus apud Iuſtinianũ *in Auth. vt
non lux. homi. contra natur.* Vbi nõ minus piè quã
10 verè, dicit hoc crimen fames, terræ motus, & pe
ſtilentias concitare, & Deum opt. Max. ad ira-
cundiam prouocare. Cuius rei teſtimoniũ ha-
bemus inſigne 4. reg. c. 19. quo loci legimus ꝓp
blaſphemiam, Angelum Domini vna nocte to-
tum exercitum Sennacherib percuſſiſſe, ipſum-
que à filijs poſtea interfectum fuiſſe.

Verum hæc pœna mortis paucis certè in lo-
cis, imo nullibi fere obſeruatur, vt iuſte deplo-
rat *Iul. Clar. ſent. li. 5. §. blaſphemia. verſ. ſed quæro.*
Sed ſtatutis prouinciarum mitiores aliæ pęnæ
communiter conſtitutæ ſunt, quibus hoc crimẽ
vtcumque expiatur, de quibus quædam apud
Boer. d. dec. 301. & Godofr. in d. auth. vt non lux.
11 *cont. nat.* Hoc tamen mirum eſt, quod omnes fe-
re teſtantur, hanc pœnæ mitigationẽ ob delicti
frequentiã & blaſphemandi conſuetudinẽ pe-
nè vniuerſalem introductam fuiſſe; cum tamen
inde exaſperari potius & exacerbari debuiſſet.
12 Si. n. conſuetudo delinquẽdi aggrauat delictũ,
Roch. de Cur. in repe. c. fi. ext. de conſuet. in 1. not. Soc.
13 *conſ.* 157. *col.* 4. Si multis graſſantibus opus eſt
exẽplo, *l. aut facta. §. fi. ff. de pœn.* Si deniq; cre-
14 ſcente malitia iuſtũ eſt pęnã augeri, vt notatur
in l. ei qui. & in l. inficiando. §. infans. in fi. ff. de furt.
Nonne fuiſſet æquius ob hanc impiè blaſphe-
mandi frequentiam & conſuetudinẽ, pœnã po-
tius augere quam minuere? pręſertim cum legi
bus apertè cautum ſit, iudicem propter conſue-
15 tudinem delinquendi pœnam ordinariam au-
gere poſſe ac debere, *l. aut facta §. fi. & l. capitalium.
§. ſolent. ff. de pœn. quod communiter receptum tradit
Clar. paulo ante allegatus d. §. fi. q. 84.*

a *Arreſto 11. Martij 1600. in cauſa Procurato-
ris Generalis vices gerentis pro Procuratore fiſcalis
de Q. gelet appellantis, & Dionyſij N. & à N. incuiſa
appellati.*

b *Supradicto arreſto. Et deinde alio arreſto lato
in cauſa Procuratoris officij in iuriſdictione de Fau-
uerney petitoris aduerſus Ioannem N. defenſorem; di-
ctus Senatus penultimo February 1607. occaſione tri
plicis blaſphemiæ, cuius idem reus conuictus erat, vl-
teriori mulcta eum condemnauit, ſcilicet viginti li-
brarum. & ieiunium duodecim dierum iniunxit: in quo
habita fuit ratio paupertatis defenſoris, & miſeria in
qua iacebat, cæcus enim erat, alioquin in ſeueriorem
pœnam fuiſſet condemnatus.*

DECISIO XXV.

*Pluralibus delinquentibus an omnes teneantur in ſo-
lidum ad intereſſe, & quomodo illud æſtiman-
dum ſit.*

SVMMARIA.

1 *Pluribus delinquentibus, ſi apparet cuius ictu occiſus
perierit, ſolus ille tenetur lege Aquilia, ſi non appa
ret, omnes tenentur.*

Plu-

Digitized by Google

2 *Pluribus delinquentibus omnes indiſtinctè tenentur in ſolidum quoad intereſſe. & n.3.6.19*
4 *Opem ferens delicto pari pena punitur.*
5 *Præmeditati facinoris indicia.*
7 *Intereſſe eſt facti.*
8 *In obſcuris quod minimum eſt ſequimur:*
9 *Operarum æſtimatio, quibus caruit & in futurum cariturus eſt offenſus, ei eſt adiudicanda.*
10 *Æſtimatio futurarum operarum an facienda ſecundum l. hæreditatum.*
11 *Intereſſe non probatum an ex officio taxari poſſit à iudice. & n.16.*
12 *Facultatum habenda eſt ratio in mulcta arbitrāda, ſed non in taxando intereſſe.*
13 *Priuilegium eſt certis duntaxat perſonis conceſſum, ut non teneantur niſi in quantum facere poſſunt.*
14 *Theologorum opinio circa damnum illatum.*
15 *Reſtitutionis verbum intelligitur de plenaria.*
17 *L. hæreditatum. ff. ad leg. falc. habet tantummodo locum in caſu ſuo.*
18 *Vitæ humanæ ad certos limites reducendæ coniectura.*
19 *Plures delinquentes tenentur in ſolidum ad intereſſe, reſpectu damnum paſſi, ſed non inter ſe.*

PLures vnum aggrediunt̃ noctu, quem fuga euadere cuirentē tanta celeritate perſequuntur, vt baculis & lapidibus ictum in terrā ſternant; vno autem ex ipſis in eum irruente cum enſe diſtricto, dum ictui in caput decidenti brachium ſiniſtrum opponit, manus ei penitus abſcindit. Re in indicium deducta, oēs iudicio adſunt, excepto eo qui gladio feriens manum amputauerat: hic enim contumax redditur. Cùm autem vulneratus maximum ſe damnum pati ex illatis vulneribus allegaret, maximè vero ex manus amputatione, quod eſſet agricola, virentis ætatis, trium & viginti annorum, diurnis manuum operibus victum ſibi procurans, quibus operibus in futurum cariturus eſſet, ob manus ſiniſtræ abſciſſionem. Iudex auditis partibus, reos omnes in ſolidum cōdemnat ad ſummam 320. francorum pro impenſis curationis, & ad ſummam 1400. francorum pro damnis & intereſſe. Appellatione à reis interpoſita, & cauſa ad Senatum deuoluta, de duobus potiſſimum fuit dubitatum.

Primo, an hoc in caſu omnes in ſolidum tenerentur quoad damnum & intereſſe.

Secundo, quomodo damnum iſtud æſtimandum eſſet atque taxandum.

1 Circa primum, dubitationem faciebat *text. in l. item Mela. §. ſed ſi plures ſeruum. & in l. ita vulneratus. §. idq; conſequens eſt. ff. ad leg. Aquil.* vbi ita diſtinguere vr̃ Iurecōſultus, aut apparet cuius ictu perierit ſeruus, & tunc lege Aquilia de dāno iniuria dato ſolus ille tenet̃ qui vulnus inflixit; aut vero nō apparet, & tunc oēs quaſi occidetint tenent̃. Sed hic ex actis apparebat, manū (ex cuius amputatione dāna præcipua oriebant̃) abſciſſam fuiſſe vnico ictu ab eo qui non cōparebat. ergo videbat̃ dicendum, eum tm̃ teneri lege Aquilia, ſicq; alios oēs abſoluendos eſſe, quoad iſtud intereſſe. Præſertim cū ſatis conſtaret eos nō niſi baculis & lapidibus percuſſiſſe, & ex illis percuſſionibus nihil aut parum damni in futurum emergere poſſet.

2 Verum hoc non obſtante, contrarium decidit Senatus, & oēs de damno in ſolidum teneri cenſuit, ex communi illa doctorū concluſione, qua dr̃ in delictis ſiue publicis ſiue priuatis à pluribus commiſſis, quemlibet regulariter in ſolidum de damno & intereſſe teneri, *l. 1. §. fi. cum duabus legib. ſeq. ff. de ijs qui deiec. vel effud. l. ſi plures. ff. arbor. furt. cæſar. l. 1. §. ſi plures. ff. de eo per quem fact. erit. l. vulgaris. §. fi. verſ. ſi duo. ff. de furt. Zaz. conſ. 14. n. 96. vol. 1. Ant. Theſſaur. dec. 254.*

Nec obſtat *l. item Mela. §. ſed ſi plures, & l. ita*
3 *vulneratus.* Nam deciſio illarum legum non procedit in hoc noſtro caſu. Siquidem in delictis à pluribus commiſsis ſolet ita communiter diſtingui, teſte *Iul. Clar. in §. homicidium. verſ. alia et eſt defenſio. Menoc. de arb. iud. caſu 362. n. 2. 19. & 25. & Theſſaur. dec. 31.* Aut commiſſum eſt delictum in rixa caſu exorta, aut vero commiſſum eſt animo deliberato & ex propoſito, præcedente videlicet tractatu, & præmeditata ratione. In primo caſu, quādo ſcilicet delictum in rixa caſuali & incidenti commiſſum eſt, locus eſt diſtinctioni dictæ *l. item Mela. §. ſed ſi plures.* Nempe, quod aut conſtat quis vulnerauit, & ille ſolus tenetur pœna ordinaria, & etiam lege Aquilia: aut vero non conſtat, & tunc omnes quidē tenent̃ actione ciuili legis Aquiliæ, pœna autem ordinaria nullus tenetur, ſed extraordinaria tantum. In ſecundo vero caſu, quādo delictum commiſſum eſt animo deliberato, non eſt locus diſtinctioni dictæ *l. item Mela.* ſed tunc indiſtinctè deciditur, quod licet vnus tantū percuſſerit, & ignoretur quis ille ſit, omnes tamen tenentur, tam quoad pœnam ordinariam, quā quoad actionem ciuilem legis Aquiliæ de damno iniuria dato. *ita Menoch. d. caſ. 362. nu. 2. & 25. & Ant. Theſſaur. dec. 31.* Et ratio huius ſecundi caſus hæc eſſe poteſt, quia qui non percuſſerunt, delicto nihilominus opem dediſſe dicun-
4 tur, ex quo ſimul cum dolo & culpa dabant ex propoſito operā rei illicitæ, *Meno. de arb. iud. caſ. 350.* Opem autem ferentes delicto pari pœna regulariter puniuntur, qua is qui delictum commiſit, vt ex communi refert *idem Menoch. caſ. 349. nu. 3. & Iul. Clar. ſent. lib. 5. §. fin. q. 99. verſic. aut vero.*

At nos verſamur in hoc ſecundo caſu: delictum enim iſtud commiſſum fuit animo deliberato & præmeditato, vt ſatis colligitur ex informationibus fiſci, præſertim vero

5 ex tractatu paulo ante habito inter vulneran-
tes, ex minis, ex inimicitia & geminata ri-
xa, & etiam aſſiſtentia amicorũ : quæ oĩa ſunt
argumẽta p̃meditati facinoris, *teſte eo. Menoc.*
de arb. iud. caſ. 361. n. 31. 39. 49. 52. & 53. Merito
igit̃ dicendum eſt oẽs inſolidum teneri, licet ab
vno tñ, eoq. nunc abſente, manus abſciſſa ſit.
Niſi enim iſti fugientem fuiſſent inſequuti, eũ-
que in terram proſtraſſent, fortaſſis vel fuga ſi-
bi conſuluiſſet, vel qui manum abſcidit, talis fa
cinus committere nec potuiſſet, nec forte auſus
fuiſſet, niſi ſe amicorum copia ſtipatũ vidiſſet.

6 Iuuat̃ hæc opinio authoritate Summiſtarũ,
præſertim vero *Card. Tolet. lib. 5. de inſtruct. ſacer*
do. c. 21. Naua. in enchirid. c. 17. n. 130. & ſeq. & Ia
cob. à Graph. in deciſionib. caſuum conſcien. lib. 2. ca.
126. n. 1. & n. 20. 25. & ſeq. Qui omnes aiunt, eũ
non ſolum ad reſtõnem teneri qui iniuſtè quid
egit, ſed & omnes qui cauſa ſunt iniuſtæ actio-
nis ſiue auxilio, ſiue cõſilio, ijque nõ in viriles,
ſed in ſolidum, qñ communicato cõſilio, deli-
cto cõſenſerunt cõſenſu cooperatiuo (vt hic) &
hoc etiam p̱bat *Couar. li. 1. var. reſol. c. 3. n. 12.*

Circa ſecũdum, quomodo ſ. damnum iſtud
æſtimãdum ſit, ex parte reorum allegabatur. Pri
mo, nullis probationibus hic conſtare de quan
titate damni illati, ideoque non potuiſſe tanti
æſtimari. Cũ quatenus cuiuſq; interſit, hoc in fa
cto & nõ in iure cõſiſtat, *l. quatenus, ff. de reg. iur.*

Secundo dicebat̃, damnum iſtud nõ tam ſe-
cũdum qualitatem vulnerati, quàm juxta mo-
dum facultatum eorum qui deliquerãt æſtimã-
dum. De quibus cum nihil nec articulatũ nec
p̱batum fuiſſet ex parte offenſi; aut nihil oĩno
taxandum, aut modica pecunia æſtimãdum il-
8 lud erat. Cum in obſcuris quod minimum eſt
ſequi debeamus, *l. ſemper in obſcuris, ff. de reg. iur.*
Sicq. cõcludebatur male iudicatum fuiſſe a iu-
dice à q 10, qui tanti illud damnũ æſtimauerat.

In contrarium vero ex parte offenſi aſſerebat̃
iudicẽ recte iudicaſſe, qui præter impenſam in
medicos factam, ſummam illam 1400. franco-
rum pro dictis damnis & intereſſe adiudicaue-
9 rat. Indubitati enim iuris eſt per *l. ex hac lege. ff.*
ſi quadrup. paup. fec. ff. dic. & per l. ſi. ff. de his qui de-
iec. vel effud. non ſolum impenſam in curatio-
ne factam (quæ hic certa ex actis & 320. Franc.
eſſe apparebat) adiudicandam eſſe offenſo; ſed
& operarum æſtimationem, quibus caruit ipſe
& in futurum cariturus eſt, toto tempore vitæ
ſuæ, inutilis factus.

Deinde dicebat̃, earum operarum æſtimatio
nem pro futuris annis faciendam eſſe ſecundũ
tempora *legis hæreditatum, ff. ad leg. falcid.* Idq; ex
authoritate *Accur. in gl. ſi. d. l. ex hac lege. ff. ſi qua*
drup. paup. fec. dic. & in l. cum ij. §. modus. in verb. cũ
iuuene. ff. de tranſac. quam ſequuti ſunt Spec. in tit. de
iniur. & dam. dat. §. ſequitur videre. num. 6. Plot. in
trac. de in lit. iur. §. 40. nu. 7. Io. Lopez in rubr. de do-
nat. int. vir. & vx. §. 25. n. 5. & in repet. cap. per ve-
ſtras. eod. tit. §. 9. & Ioſeph Ludouic. concl. 39. nu. 2.
Vnde cum ipſe vulneratus florentis adhuc eſſet
ætatis, annorum circiter viginti duorum aut vĩ
ginti trium, & ex locatione operarum, p̃ter vi-
ctum & veſtitum, facile lucrari poſſet annna-
tim ſummã viginti francorum, prout alii eiuſdẽ
qualitatis, qui Dominis inſeruiunt, paſſim lu-
crari ſolent: quę oĩa nõ minus æſtimari poſſũt
quã 50. frãc. in annos ſingulos. Quis non videt
eã ſummã quinquaginta frãcorum, ſecũdum di
numerationem temporũ *d. legis hæreditatum*, p̱
28. annis adiudicãda, ad 1400. frãcos punctuali
ter aſcẽdere, ſicq. iudicem recte iudicaſſe?

Nec obſtat, quod de quãtitate damni nihil
11 hic probatum ſit. Nam cum de vi & iniuria il-
lata ſatis ſuperq. conſtet & appareat, iudex quo
ad intereſſe, p̱bationis defectum ſupplẽdo, il-
lud ex officio taxare potuit, æſtimãdo operas a-
miſſas & amittẽdas, prout fecit, teſte *Plot. in d.*
trac. de in lit. iur. §. 40. n. 15. vel iurum in litem ſu
per eo deferre *per l. ſi quando. C. vnd. vi. & c. ſi. ext.*
de ijs quæ vi metuſue cau. fiunt. cum ſimil.

12 Minus obſtat, quod de facultatibus reorum
hic non conſtet. Nam hic non agit̃ de mulcta
pecuniaria indicenda, in qua facultatum rõ ha
benda eſt, nec de intereſſe affectionis, quod pro
modo facultatum arbitrari ſolet, vt in actione
iniuriarum & ſimilibus; ſed agit̃ de vero inte-
reſſe & damno iniuria dato, in quo oẽs cõſen-
tiunt, vulnerato reſtituendas eſſe medicationis
impenſas, & præterea id oẽ quod ſanus lucrife-
ciſſet tp̃e medicationis, & toto tp̃e vitæ ſuæ,
quatenus ob illatum vulnus ad illud lucrifaciẽ
dum inhabilis eſt effectus, *d. l. ex hac leg. ff. ſi qua-*
drup. paup. fec. dic. & l. ſi. ff. de his qui deiec. vel effud.
Vbi ne verbum quidem de facultatibus damnũ
inferẽtis inſpiciendis; id enim certis dumta-
13 xat perſonis ex priuilegio ſpeciali competit,
vt in condemnandis ijs, non totum quod ha-
bent extorqueatur, ſed earum ratio habeatur,
ne egeant, *l. in condẽnatione. ff. de reg. iur. inter quas*
perſonas) quæ enumerãtur in l. ſunt qui in id. & l. ſeq.
ff. de re iudic.) cũ non contineant̃ illi, qui ex dolo
p̱prio & maleficio, aut ex culpa, ad reſtitutio-
nem tenent̃, fruſtra hic de facultatibus quærit̃:
14 præſertim cum apud Theolog. cõmuniter rece-
ptum ſit, obligatũ ad reſtitutionẽ ex aliqua in-
iuſta actione, vtpute ex furto, rapina, aut per-
cuſſione, teneri quamcunque rei familiaris ne-
ceſſitatem (citra extremam) ſubire, vt reſtituat,
etiã ſi ad talẽ ſtatum deſcendendũ ſit, vt ad mẽ-
dicitatem reducat̃, vti poſt alios teſtat̃ *Card. To-*
let. de inſtruc. ſacerd. lib. 5. c. 27. verſ. 3. ſecundũ fere
communem. Quod & indicat verb. reſtitutionis;
15 quo apud iure conſultos plenaria reſtitutio, ẽt
cum fructibus, ſignificatur. *l. cum verbum. ff. de*
reg.

Digitized by Google

reg.iur. adeo vt teſte Dec.ibidem non dicaẗ is re-
ſtitutus, niſi qui tm̃ acceperit, quantum is, ad-
uerſus quem reſtitutio petitur, abſtulit.

His igiẗ oĩbus & aliis vndiq; diligenter per-
penſis, iudicatum eſt tandẽ, *a* arbitrio boni vi-
16 ri, dãnum iſtud æſtimandum fore, non obſtan-
te defectu probationum, idq; *per tex. expre. in l.*
1. §. 1. *ibi*, [quantum ob eam rem iudici æquum
videbitur.] *ff. de iis qui deiec. vel effud. per tex. in l.*
ſi quando. C. vnde vi. in l. cum ij. §. modus. ff. de tran-
ſac. & in c. ſi. extr. de ijs quæ vi metuſue cau. ſi. iuncta
auctoritate Mart. Nauarr. in enchiri. c. 15. n. 27. To-
leti in d. trac. de inſtruc. ſacerd. lib. 5. ca. 24. in princ.
Bayard. in Iul. Clar. §. homicidium. n. 69. Menoch. de
arb. iud. caſ. 122. vbi Iaſ. Sot. & alios allegat. & Pet.
Biusfeldij in cõmentariis ad tit. de iniur. & dam. dat.
in c. 1. q. 3. cõcl. 4. fol. mihi 58. & 59. Et cum noto-
rium eſſet, vulneratum hunc, ſi vtrãq; manum
habuiſſet ſuo labore & induſtria facile lucrari
potuiſſe ſingulis annis circiter 70. francos; dã-
num amiſſarum operarũ tãti æſtimandum eſſe
ex officio arbitratum eſt in ſingulos annos.

Verũ cũ numerus annorũ vitæ futuræ ipſius
vulnerati, ſicut & cæterorum oĩum hominum,
ſit omnino incertus, & aſſidue pendeat à futu-
ro euentu, adeo vt nullus ſit, qui ſibi craſtinum
poſſit polliceri, pro reducẽdis tot annuis ſum-
mis ad certã, limitatã, & legitimã ſummã, non
hic placuit ſnĩa illa *Accur. in d. l. ſi. ff. de iis qui de-*
iec. vel effud. vbi dixit futurarũ oparum æſtima-
tionẽ faciendã eſſe pro tẽpore quo veriſimiliter
quis victurus eſt, ſm̃ diſtinctionẽ tẽporum *legis*
hæreditatum. ff. ad leg. falcid. Sed oĩbus viſum eſt,
17 legis illius diſpoſitionem locum habere tantũ-
modo ĩ ſuo caſu, nec ad alios cõmodè trahi poſ
ſe, vt poſt *Imo. & Alex. in d. l. hæred. Iaſ. in l. cũ qui*
ita. §. qui ita ſtipulatur. n. 11. circ. ſi. & Afflic. deciſ.
34. *Didac. Conar. var. reſolu. lib. 3. c. 9. n.* 8. Re vera
18 enim, ſi in quibuſcumq; negotijs, in qbus agiẗ
de coniectura humanæ vitæ ad certum limitem
reducenda, ætatum dinumeratio, quã facit iu-
reconſultus *in d. l. hæreditatum.* obſeruanda eſſet,
multa inde ſequerenẗ abſurda & inconuenien-
tia, vt aperte demonſtrant paulo ante relati: &
maxime in hoc nr̃o caſu illud ſequereẗ abſurdũ
quod ſi vulnerato huic (iuxta ſnĩam prioris iu-
dicis) pure ſolutereẗ ſumma 1400. francorũ, ex
ea ſibi licite cõparare poſſet reditum annuum,
certum, & perpetuũ, 112. francorum (ad rõnem
ſc. 8. pro 100.) ſaluo ſemper remanẽte capitali:
cum tñ ex ſua arte & induſtria non ſit veriſimi-
ter per ſingulos annos lucraturus plus quã ſep-
tuaginta francos; & ſic non in tẽpus vitæ, ſed in
perpetuũ, duplo plus cõſequereẗ, quã æſtimariẗ
poſſit dãnum amiſſarũ & amittẽdarũ operarũ.

Vt igitur abſurdum iſtud euitetur, ſummam
hanc annuam ſeptuaginta francorum (ad quã
in tẽpus vitę damnum hoc ex officio arbitrariè
taxatum eſt) non ſm̃ *l. hæreditatum.* dimetien-
dã eſſe cenſuit Senatus, quidquid velint Accur.
& cum eo alij: ſed tanti dãnum æſtimandũ fore
arbitratus eſt, quanti reditus annuus 70. fran-
corum conſtitutus ad vitam alicuius, qui me-
diocris eſſet ætatis, communiter mercari & cõ-
parari poſſet, *b* habita rõne ætatis, valetudinis,
& aliarum veriſimiliũ vitæ futuræ pręſumptio-
num. Sed ſic eſt, quod iuſtũ annui reditus 70.
francorum pretium ad vitã conſtituti, definiẽ-
dum eſt in homine mediocris ætatis & laudatæ
valetudinis (qualis erat iſte) ad rõnem 10. pro
100. *iuxta opinionem Couarr. var. reſol. lib. 3. c. 9. n.*
7. Merito igiẗ cenſuit Senatus, ſatis eſſe, ſi ſum-
ma 700. francorũ hic adiudicaretur, loco illius
ſũmæ 1400. quã nimis immensã arbitratus eſt.

Sed qm̃, quod de condemnatione in ſolidum
facienda paulo ante diximus, ſic intelligendũ
19 eſt, vt procedat quidẽ reſpectu dãnum paſſi, nõ
aũt reſpectu delinquentium inter ſeſe: ij enim,
teſte *Boer. deciſ. 310. n. 4.* tenenẗ ſm̃ qualitatẽ de-
licti ſui, & damni inde exorientis, præſertim ſi
inęqualiter deliquerint, vt innuere videẗ & *tex.*
in l. ſi in rixa. ff ad leg. Corne. de ſicar. ibi, [Ictus vni-
uſcuiuſq; in hoc collectorum contẽplari opor-
tet] & *tex. in l. ſi multi publicani, ff. de public. ibi*
[oẽs partes præſtabunt, & quod ab alio præſta-
ri non põt, ab alio exigiẗ, &c.] *Vbi Accur. in glo.*
fin. hanc diſtinct. facit. Senatus in hãc formã ſnĩæ
ſuæ verba concipienda eſſe duxit [*Condẽnauit &*
condemnat eoſdem deſenſores vnumquemq; eorum in
ſolidum, ijſdem intereſſe & dãnis ſoluere eodem con-
ſorti ſummam ſeptingentorum francorum iterum di-
uidendorũ, ſcilicet trecentorum ſupra N. (Is eſt qui
gladio manum amputauerat) 200. *francorũ ſu-*
pra N. & aliorum 200. *francorum ſupra N. & N.*
reſeruata actione ei qui cogetur ſoluere ſupra ſuum cõ-
ſortem, pro recuperando reſiduo ex alijs.] Hoc enim
modo, ex parte delinquentiũ, partes diſtribuũ-
tur pro menſura delicti cuiuſque, & plus ille re-
ſtituere teneẗ, qui plus damni intulit: ex parte
vero damnum paſſi ſemper ſolidũ cõſequitur.

a *Par arreſt du 16. de Mars 1600. entre le procu-*
reur general, & Claude Heury adioinct auec luy, &
Thibaud Muot, Claude Crabey & conſors appellans.

b *Par le meſme arreſt du 16. de Mars 1600. en la*
cauſe dudit Claude Heury, adioinct auec le procureur
general, contre Thibaud Muot & conſors.

DECISIO XXVI.

Aggreſſus & pcuſſus ab alio, ſi percuſſorẽ diſcẽdentẽ in-
cõtinẽti occidat, an puniatur pęna mortis, vel mitiori.

SVMMARIA.

1 *Aggreſſus & percuſſus, ſi ſtatim aggreſſorem diſcen-*
dentem occidat, non punitur pœna ordinaria.

Vnicui-

Digitized by Google

2 *Vnicuiq licitũ eſt vitã, honorẽ, & bona ſua defendere.*
3 *Honoris & famæ periculũ æquiparatur periculo vitæ.*
4 *Honor cuilibet pecuniario commodo præferendus eſt.*
5 *Percutiens aggreſſorem diſcedentem, nõ tam videtur id facere ad vindictam quam ad defenſionem honoris & famæ.*
6 *Primi motus reddunt delictum leuius.*
7 *Commotus dolore & iracundia non eſt in plenitudine intellectus.*
8 *Iuſtum dolorem temperare difficilimum eſt.*
9 *Aggreſſus non tenetur aufugere.*
10 *Homicidium culpoſum & non doloſum pœna ordi. non punitur, quod limitatur, vt nu. 11.*

1 AGgreſſus ab alio, & percuſſus vel vulnera-
tus, ſi ſtatim poſt ictus receptos aggreſſorẽ
diſcedentem occidat, ẽtſi non videat id feciſſe
ad neceſſariam vitæ defenſionem, ſed potius ad
vindictã, non tñ puniri debet pœna mortis, ſed
alia pęna extraordinaria & mitiori, arbitrio iu-
dicis, *Abb. in c. olim. 1. col. 10. extr. de reſt. ſpoliat.*
quẽ firmat & ſequitur Angel. in trac. maleſi. in verb.
& dict Titius ſe defendendo. in fin. Boer. deciſ. 168. n.
8. Carrer in ſua prax. crim. §. homicidium. n. 152. fol.
mihi 409. Hypol. de Marſil. ſing. 100. Menoc. de arb.
iud. caſ. 277. & 278. & 361. n. 18. 19. & 20. Da-
mboud. in prac. rer. crimi. c. 76. n. 20. & ſeq.
2 Ratiõ eſt, quia vnicuiq; permiſſum eſt, non
ſolum ſe vitamque ſuã defendere, *l. vt vim. ff. de*
iuſt. & iur. ſed ẽt bona ſua, *l. furem nocturnũ, ff. ad*
leg. Corn. de ſicar. ſuũq; nomen & honorẽ, *Hypl.*
de Marſ. in l. 1. n. 44. ff. ad leg. Cor. de ſicar. Iul. Clar.
3 *in §. homicid. verſ. idem & multo.* Honoris enim &
famæ periculum æquiparatur periculo vitæ, *l.*
licet capitalis, ff. de uerb. ſign. l. iſti, §. fin. ff. quod met.
4 *cauſ. l. iuſta. ff. de manumiſſ. vindic.* Et honor cuili-
bet pecuniario cõmodo pręferẽdus eſt, *l. Julian*⁹
5 *ff. ſi quis omiſſ. cau. teſt.* At is qui inuaſorẽ diſce-
dentem incontinenti vulnerat aut occidit, licet
iam non amplius id videatur facere ad neceſſa-
riã vitæ defenſionẽ, tñ non vtiq; videt id feciſſe
ad vindictã, ſed potius ad defenſionẽ famæ &
honoris proprii: ſaltem in dubio hoc ita pręſu-
mendũ eſt, per ea quæ tradit *Alciat. de pſæſ reg.*
3. præſ 39 n. 5. Dec. conſ. 459. n. 4. Crauet. conſ. 151.
n. 18. & Gail. obſer. lib. 2. obſer. 110. n. 15. Qui enim
alium adoritur & armis inuadit, vulnerat, aut
percutit, nulli dubium eſt quin ei iniuriam in-
ferat, *l. 1. §. iniuriam autem, ff. de iniur.* eamq; iniu-
riam qui non vlciſcitur, is apud homines (licet
parum Chriſtiane) perpetuo quaſi infamis &
contemptibilis habetur, vt inquit *Damboud. in*
prax. rer. crim. c. 79. n. 5. in fi. Vnde quod fit ad in-
famiam illã effugiendam, illud cum cenſeatur
fieri ad defenſionẽ honoris, excuſatione dignũ
eſt & mitiori pœna puniendum, præſertim ſi id
fiat incontinenti, id eſt animo adhuc cõcitato,
& commoto, ac priuſquam diuerſum ſit ad alia
negotia, *l. quod ait lex. §. fin. ff. ad leg. Iul. de adult.*
6 Motus enim ille vehemẽs ex inſtãti rixa & per-
cuſſione ſubito concitatus, ſpatium cõſulendi
& deliberandi tollit, redditq; delictum leuius, *l.*
Gracchus. C. de adult. Theſſaur. deciſ. 178. Cum ſa-
7 tis exploratum ſit, hominem intenſo dolore &
calore cõmotum non eſſe in plenitudine intel-
lectus, *l. 1. ff. ad S. C. Turpil. Fel. in c. dilecti filij, de ex-*
8 *cep.* Difficilimum eſt enim iuſtum tẽperare do-
lorem & primos motus (qui non ſunt in homi-
nis poteſtate) cohibere, *l. ſi adulterium cum inceſt.*
§. imperatores. ff. ad l. Iul. de adult. c. fin. de homic. in
6. Et cum hac opinione tranſiuit Senatus no-
ſter *a*, licet nonnulli diſtinguant, an aggreſſus
& prouocatus modũ defenſionis exceſſerit cul-
pa, an dolo & ex ꝓpoſito, vt primo caſu puniatũ
extraordinariè, ſecũdo vero caſu pęna ordinaria.
Hanc deciſionem multum iuuat authoritas
Martini Nau. in enchi. c. 15. n. 4. vbi ait, quod ag-
9 greſſus non tenetur, ne quidẽ in foro conſcien-
tiæ, aufugere, quinimo (inquit) non peccat in-
ſequẽdo aggreſſorem, & eum percutiendo, tan-
tum quantum ad ſui honoris defenſionẽ opus
eſt. Nam licet illud non ſit defendere perſonã,
eſt tñ defendere honorẽ; quem licet defendere,
etiã occidendo, ſi eo ad id opus ſit. Hæc Nauat.
Et multo magis procedit hæc deciſio, quan-
do conſtat eum non habuiſſe animum occidẽ-
di, qui ſic inuaſus occidit, vti in hoc caſu cõſta-
bat ex genere armorum & inſtrumenti percuſ-
ſionis. Nam licet homicida enſem perferret,
non tamen eum exemetat è vagina; ſed lapide
proiecto percuſſerat inuaſorem, licet tam infœ-
10 liciter, vt ex eo ictu intra biduũ deceſſerit. Ho-
micidiũ enim illud, ex quo deficit animus oc-
cidendi, vere dicitur culpoſum & nõ doloſum,
ſicque pœna ordinaria non venit puniendum,
per ea quæ tradit *Iul. Clar. in dict. §. homicidium. in*
prin. & verſ. Dicitur autẽ culpoſũ, & Bayar. ibi. n. 4.
Limitatur tamen notabiliter hæc deciſio, vt
locum non habeat in eo qui eſt author rixæ, &
qui primo prouocauit ad verba iniurioſa: is
11 enim licet poſtea ponatur in diſcrimine vitæ,
adeo vt periculum euadere non poſſit niſi occi-
dendo, tamen non gaudet priuilegio neceſſarię
defenſionis, quia ipſe cauſa fuit mali, & poſuit
ſemetipſum in neceſſitate. ita eleganter adno-
tauit *Andr. Gail. de pace public. libr. 1. cap. 16. num.*
17. Bayard. in addit. ad Iul. Clar. dict. §. homicidium.
num. 78. vbi alios citat. & num. 125. vbi rixæ au-
thorem eum eſſe dicit, qui dixit aut fecit, vel
facere tentauit aliquid illicitum, ex quo veri-
ſimiliter ſequi poterat delictum ſubſequutum.

a *Le 12. d'Apuril 1600. en la cauſe de Claude & Iehan Barberet de Lauans pres Quingey appellez, contre le Procureur general prenant en main pour le Procureur Fiſcal de Dole.*

DE-

Digitized by Google

DECISIO XXVII.

An inter creditores chirographarios ſeruandus ſit ordo, ſicut ſit inter hypothecarios.

SVMMARIA.

1 *Chirographarius creditor prior tempore an poſteriori præferri debeat.*
2 *Prior tempore potior eſt iure.*
3 *Stylus curiæ in omnibus ſemper eſt attendendus.*
4 *Praxis eſt vera intellectrix legum.*
5 *Chirographariorum creditorum eandem omnium habendam eſſe rationem. & nu. 6.*
6 *Chirographarij creditores de iure nullam habent hypothecam.*
7 *Hypotheca non niſi per expreſſam conuentionem contrahitur.*
8 *Hypotheca, de qua tantum per ſcripturam priuatam conſtat, nulla ratio habetur, niſi trium teſtium ſubſcriptione munita ſit.*
9 *Chirographus recognitus parata habet executionem.*
10 *Sententia habet executionem paratam, & tamen non parit hypothecam. nu. 11.*
12 *Chirographum recognitum parere hypothecam aliqui tenent.*
13 *Chirographi ſola agnitio non ſufficit ad inducendam hypothecam.*
14 *Styli aut conſuetudinis non tanta eſt authoritas, vt rationem vincat & legem.*

1 IN quæſtione, an inter creditores chirographarios ſit ſeruãdus ordo, ita vt qui prior eſt tẽpore alteri poſteriori præferri debeat, ſicut ſit inter eos creditores qui ſui debiti nomine inſtrumentis publicis nitunt̃, viſum eſt nonnullis
2 quod ſic, tũ ex generali regula *c. qui prior. de reg. iur. in 6. & l. 1. C. qui potio. in pig. hab.* vbi qui potior eſt tẽpore, potior eſt iure, tum deniq; quod
3 ex vſu forẽſi ita cõmuniter receptũ eſſe diceret̃, adeo vt talis iam nunc videret̃ eſſe ſtylus huius curiæ, & oĩum totius Burgundiæ tribunalium. Ideoq; cũ ſtylus curię in oĩbus ſit ſemper attendendus *Bal. in l. de quibus. col. 7. verſ. itẽ quęritur. ff.*
4 *de legi.* cumq; ſẽper ita obſeruatũ eſſe diceret̃ in praxi, quæ eſt vera intellectrix legum, *teſte Catel. Cot. in ſuis memorab. in verb. practica.* cenſebãt, qui hãc partẽ tuebant̃, ab eo cõmuni ſtylo non eſſe recedendũ, qdq̃d in contrariũ de iure allegari poſſet; hocq; maxime, *quod gl. in l. ſcript. in uerb. ſuum robur. in fi. C. qui pot. in pig. hab.* ita ſentire vi-
5 deat̃. Alijs vero viſum eſt, nullũ ius prælationis cõpetere chirographarijs iſtis creditoribus, ſed corũ oĩum eandẽ habendã eſſe rõnem, eoſq; ſimul admittendos eſſe, & pecunias inter ſingulos pro rata debiti cuiuſq; diuidendas, idq; *ex l. pro debito vbi Bal. not. C. de bon. auth. iud. poſſid. & ex l. ſi hominẽ. §. fi. ff. depoſi. qui tex. in eã rẽ videtur expreſſiſſimi: atq; ita paſſim iudicari ſolet in Sen. Par. teſte Pap. arreſtor. li. 18 tit. des criées. arreſto 28. circa med. vbi ait chirographarios ſolui per egalationem & contributionem ſolidi ad librã, illudq; apud Gallos appellari, la deſconfiture.* Si enim aliter diceremus, aperta eſſet via fraudibus, quæ de facili cõmitti poſſunt in ſcriptura priuata: nã poſſet debitor vni ex poſterioribus creditoribus, in odium & præiudiciũ aliorũ, nouo chirographo ſua manu conſcripto atq; ſubſcripto, diẽ tẽporis longe antea pręteriti apponere, vt poſterior iſte creditor alijs præferat̃. Et tñ vt huic fraudi & ſimilibus obuiaret̃, voluit Leo Imp. in *l. ſcripturas. C. qui pot. in pig. hab.* vt qui inſtrumẽtis publicè cõfectis niteret̃, ẽtſi poſterior eſſet, ei tñ p̃poneret̃ qui ſcripturã priuatã tm̃ haberet, niſi triũ teſtiũ probatæ opinionis ſubſcriptione munita eſſet.

Verum cum diu multumq; in vniuerſæ curię conſeſſu bis *a* ſuper hac dubitatione diſceptatũ fuiſſet, in quadã cauſa ſubhaſtationis bonorum ex decreto; patibus fere in vtrãq; partem ſuffragijs, quæſtio indeciſa remanſit, & pro abſentia quorumdã ex Dñis Senatoribus in aliud tẽpus dilata: fuitq; interim cõcluſum, quod creditores iſti chirographarii, poſt hypothecarios, ex ordine tẽporũ collocarent̃. Et ſi in executione, pecunia ex venditione bonorũ redacta vſq; ad eos ſeſe extenderet, re cum abſentibus maturius diſcuſſa, quæſtio decideretur.

6 Cæterum pro confirmatione poſteriori opinionis, quæ verior & ꝓbabilior videt̃, vrget admodũ, quod de iure creditores chirographarij nullã habent hypothecã, nec expreſſam nec tacitam in bonis debitoris, *l. cũ tibi. C. qui pot. in pign.*
7 *hab.* Ratio eſt, quia non niſi per expreſſam conuentionem contrahit̃ hypotheca, exceptis quibuſdam caſibus (inter quos iſte non cõnumeratur) in quibus conſtitutum eſt hypothecam tacite cõtrahi, *tot. tit. in quib. cau. pign. vel hypoth.*
8 *tac. cõtrah. ff. & C.* Imo ſi expreſſe per ſcripturam priuatã de pignore aut hypotheca in bonis debitoris ſibi caueret creditor, illius ꝑfecto nulla ratio heberetur, niſi trium teſtium idoneorum ſubſcriptione munita eſſet illa priuata ſcriptura, *d. l. ſcripturas. C. qui pot. in pig. hab.* idq; ad euitandas fraudes, quas facile eſſet comminiſci in dãnum anteriorum creditorũ. Vnde cum nullã habeãt iſti ſcedularij hypothecam, fruſtra quærit̃ de prælatione inter eos: cum titulus, *Qui potiores in pign. habeantur*, ad pignoratitios & hypothecarios tantũ creditores pertineat, nõ aũt ad chirographarios. Nec obſtat quod obijciũt aliqui ex articulo 180. ſub tit. du ſtil des cauſes, in nouis cõſtitutionibus anni 1586. Vbi habet̃, ſcedulam recognitã executionẽ habere paratã ſtatim à die recognitionis. Ex quo inferunt hypothecã ẽt ꝓducere, cũ executio nihil aliud fere ſit quã pignorũ capio & diſcuſſio. Reſpõdet̃

enim

enim non recte ſequi, Habet ſcedula recognita execurionem paratam, ergo & hyporhecam.
10 Nam ſententia, & res iudicara habet executionem pararam, *l.2. & tot.tit.C.de execu. rei iud.*
11 & tamen hypothecam non parit, niſi in executione iudicati pignora capta ſint, *l.a diuo Pio.ff. de re iud.ita Neguzan. in trac. de pign. in 2. mēbr. 3.p. Rebuſ.ad conſt. Franc.to.2.tit.de cōſtit.redituū ar.1.glo.14.nu.48. Ægid.Magiſt.tract.de præſcr. bonor.c.32.n.6. & Io. Pap.arreſtor.lib.18.tit.des Criées. arreſto 35.*
12 Minus obſtat, quod inter caſus, in quibus cōſtitutum eſt pignus, aut hypothecam tacite contrahi, caſum hunc reponunt nonnulli, inter quos eſt *Rebuſ.ad conſt.regu.Franc.tom.1.tit. de ſcedular. recognit. art.1.n.41. & Ægid. Magiſt.in d.tract.de bonor.proſcrip.cap.44.* Nam hoc ita profitentur, non ex iuris ratione, ſed ex verbis conſtitutionis Regni Galliæ, quam refert *Rebuſ. d. art. 1.* quæ quidem conſtitutio chirographo recognito non ſolum paratam tribuit execurionem, ſed & vlterius progreditur, expreſſe cauendo, vt à die recogniti chirographi hypotheca currat & locum habeat: quod non idem eſt in ſupradicto articulo 180. noſtrarum ordinationum. *b* Adde quod Rebuffi & Aegidij Magiſtri opinio non recte procedit, ſtante etiam conſtitutione de qua loquuntur, niſi eos intelligas loqui de chirographo, in quo debitor expreſſe bona ſua pignori & hypothecæ ſuppoſuit. Nam alias nullo conuento pignore, ſola
13 chirographi agnitio ſufficere non poteſt ad inducendum hypothecam, vt apertis rationibus conuincit doctiſſimus D.Ant.Fab.*tract.de errorib.pragmaticor. decade 1. errore primo.* Quod autem dicebatur de ſtylo & conſuetudine tribunalium, præter id quod de eo non ſatis conſtat, reſponderi poteſt: Quod licet conſuetudinis vſuſque longæui non vilis ſit authoritas, non ta-
14 men vſq. adeo ſui valere debet momēto, vt aut rationem vincat aut legem, *l.2.C. quæ ſit long. conſuetud.*

a 28. *Aprilis* 1600. *in cauſa decreti ſuper bonis Domini N. & 6. Septembris eiuſdem anni in cauſa beneficij inuentarij Franciſci N. Dolani.*

b *Poſtea nihilominus iudicatum fuit, pendentibus etiam Generalibus ferijs anni* 1603. *quòd in materia decreti qui ſchedulam in iudicio haberent recognitam, in data ipſius recognitionis cum hypothecarij, & non cum chirographarijs collocarentur.*

DICISIO XXVIII.

An teſtamentum nullum ex cauſa præteritionis ſuſtineatur per clauſulam omni meliori modo; ſicque, an clauſula illa ſuppleat defectum inſtitutionis, & de alijs effectis illius.

SVMMARIA.

1 *Inſtitutio liberorum eſt de eſſentia teſtamenti.*
2 *Clauſula omni meliori modo an ſuſtineat teſtamentū nullum ex defectu inſtitutionis aut exhæredationis & nu.5.22.24.26.*
3 *Clauſula omni meliori modo eſt melioris effectus quā clauſula codicillaris.*
4 *Codicillaris clauſula nō ſupplet defectum inſtitutionis*
6 *Clauſula omni meliori modo fungitur vice clauſulæ codicillaris.*
7 *Qualitas non poteſt eſſe ſine ſubiecto.*
8 *Clauſula omni meliori modo caſus expreſſos validat, ſed non ſupplet omiſſos.*
9 *Relinquo eſt verbum commune.*
10 *Coniecturis non eſt locus in claris.*
11 *Verba mere obliqua nunquam trahuntur ad inſtōnē.*
12 *Verba debent intelligi ſecundum qualitatem perſonæ ad quam referuntur.*
13 *Volo dari ſunt verba mere obliqua.*
14 *Volo eſt verbum directum, ſed ratione adiuncti efficitur obliquum.*
15 *In claris non eſt admittenda quæſtio voluntatis.*
16 *Voluntas, cui repugnant verba ipſa, non attenditur.*
17 *Coniectura mentis verborum proprietati ſuccumbit.*
18 *Præteritus vt quis non dicatur, neceſſe eſt vt inſtituatur in aliqua parte aſſis.*
19 *Inſtitutus in re certa eſt loco legatarij.*
20 *Inſtitutio non ſola facit hæredem, ſed hæreditas aut quota illius.*
21 *Legitima eſt quota bonorum, & non quota hæreditatis*
23 *Lego eſt verbum mere obliquum.*
25 *Verba adiecta vniuerſitati bonorum & relata ad perſonam, quæ de neceſſitate debet inſtitui, important hæredis inſtitutionem.*
27 *Verba obliqua pro directis habentur, quando coniecturis conſtat teſtatorem voluiſſe inſtituere.*
28 *Non præſumitur quis viam eligere ad ſua iudicia ſubuertenda.*
29 *In teſtamento inter liberos ſufficiunt coniecturæ ad inducendam inſtitutionem.*
30 *In dubio ea eſt amplectenda opinio quæ fauet teſtamento:*
31 *Clauſulæ omni meliori modo varij effectus tam circa teſtamenta quàm circa contractus & actione. & n. ſeqq. vſque ad 50.*
51 *Clauſula oī meliori modo nihil operatur quando adeſt defectus poteſtatis.*
52 *Clauſula omni meliori modo nihil operatur quando appoſita eſt ex ſtylo potius quam ex voluntate teſtatoris, & quomodo id colligatur.*

IN

Digitized by Google

IN teſtamento patris, inſtituto hærede filio,
vnicuiq; ex tribus filiabus fuit relicta ſum-
ma triginta francorum in hæc verba [*Item volo*
chariſſimis filiabus N. N. N. donari, quando colloca
buntur, & vnicuiq; earum ſummam triginta franco-
rum in vnam vicem: & præterea volo eas indui ve-
ſtibus nuptialibus ſuo ſtatui congruis, eas rogando, vt
huic acquieſcant; quoniam ſic mihi placet, & placuit,
priuando eas reſiduo meæ ſucceſſionis & hæreditatis]
& paulo poſt in eodem teſtamento fuit appoſi-
ta clauſula *omni meliori modo*, in hæc verba; *Re-*
uocans omnia alia teſtamenta & conſtitutiones vlti-
mæ voluntatis quæ poſſem confeciſſe, præſenti robur
obtinente, quod volo omni meliori modo valere, quo
teſtamentum & conſtitutio vltimæ voluntatis poteſt
& debet ualere, implorando Iuris Canonici clemen-
tiã, & iuris Ciuilis rigorem & ſeueritatẽ reijciendo.
Dubitatum fuit, an teſtamentum illud ſuſti
neri poſſet virtute dictæ clauſulæ; cum de eſſen
tia teſtamenti ſit, vt filij inſtituantur aut expreſ-
ſim exhæredentur, vt communiter receptum eſ
ſe teſtantur *Iul. Clar. §. teſtamentum q. 38. Vaſqui.*
de ſucceſſ. crea. §. 20. n. 127. & Craſſ. in d. §. teſtamẽ-
tum. q. 11. n. 10. & q. 35. n. 2. & 3. per tex. expreſſ.
in auth. vt cum. de appel. cog. in §. aliud quoq; capitu
lum. Quidquid contrarium probare tentauerit
Io. Vand. variarum quæſtionum lib. 1. q. 5.
Et quod ſubſtineatur teſtamẽtum virtute clau
ſulæ *omni meliori modo*, ita expreſſim tenuit Bal.
in l. quoties. col. 2. C. de hær. inſt. (ei enim hæc ſnia paſ
ſim tribuitur, vt teſtis eſt Didac. in c. Raynutius, §. j.
n. 5. & auriga iſtius q̃onis appellatur a Fabio Turret.
in trac. de clauſulæ codicill. effect. q. 34. n. 3.) Et Bal.
ſequuti ſunt per multi relati *per Mantic. lib. 3. de*
coniect. vlt. uol. c. 14. n. 11. & p Rim. iun. conſ. 116. n.
51. quib. addo Peregr. in tract. de fideic. art. 36. n. 56.
VVeſemb. conſ. 81. n. 19. li. 2. Dilect. de ar. teſtand.
tit. 3. caut. 1. n. 6. Marant. in repet. l. filiusfamilias.
§. diui. n. 84. de lega. 1. Simon. de Præt in tract. de in-
terpr. vlt. vol. lib. 2. ſolut. 4. n. 18. Ferd. Vaſq. de ſuc-
ceſſ. creat. §. 20. n. 247. Mich. Craſſ. in §. teſtamentũ,
q. 35. n. 8. & q. 50. n. 3. Hieron. Gabr. conſ. 24. n. 9. li.
2. Bertaz. conſ. 64. n. 1. li. 1. ciuilium, & Fab. Turret.
d. trac. de clauſ. C. effectib. q. 123. n. 2.
Et licet contrarium teneant *Guil. Bened. in c.*
Raynutius. in verb. in eodem teſtamento relinquens.
1. n. 60. & ſeq. (vbi Salic. eiuſdem opinionis allegat)
Phil. Franc. in c. 1: de teſtam. in 6. & nouiſſime Clau-
dius Chifletius inter noſtros Burgundiones Iurecon-
ſultos clariſſimus, li. 3. de iur. fideicom. c. 14. Tamen
prior opinio ſine dubio cõis eſt, eãq. receptiſſi-
mã eſſe teſtantur *Vaſq. Craſſ. Turret. & alij paulo ante*
3 *relati*: qui ex hoc inferunt clauſulã iſtã *meliori*
modo, maioris eſſe effectus quoad hoc, quã clau-
4 ſula codicillaris. Nã nullibi reperitur quod clauſu
la codicillar. poſſit ſupplere defectũ illũ forma-
lem hr̃dis inſtitutionis, ſed ſolũmodo dr̃ quod
conſeruat contenta in teſtamento per viã fidei-
commiſſi. Hæc autẽ clauſula *omni meliori modo*,
facit vt relictum ſimpliciter intelligatur factũ tit.
inſtitutionis, ſicq. ſuſtinet teſtamentum in vim
teſtamenti, vt ſupradicti omnes teſtantur, *& ex-*
preſſius d. Fab. Turret. vbi ſup. q. 124. n. 2.
5 Verum dicebant nonnulli communem iſtã
opinionem nõ ita indiſtinctè intelligẽdam eſ-
ſe, vt eam permulti intelligunt, ſed reſtringendã
eſſe vt ꝓcedat, dũmodo duo p̃cipuè concurrãt.
Primum, ꝙ teſtator aliquid reliquerit. Secũdũ,
ꝙ relictum factũ ſit ꝑ verbũ relinquo, aut aliud
uerbum cõmune. His enim ſimul cõcurrentibꝰ
admittebãt clauſulã hãc *omni meliori modo* teſta-
menti ualiditatem operari, & facere ut perinde
ſit, ac ſi teſtator reliquiſſet iure inſtõnis: aliter
vero dicebant, uel nullius eſſe momẽti, uel illud
tantum operari, quod operaretur clauſula codicil
6 laris, cuiꝰ hæc uice fungitur, & in multis æquipol
let, *Molin. ad Alex. conſ. 112. li. 3. & Soc. conſ. 142*
col. pen. vol. 1.
Probabant autem hoc quoad primũ requiſi-
tum, authoritate eorum oĩum quos pro cõmu
ni illa opinione allegauimus. Ij enim oẽs hoc
aiunt, clauſulæ iſtius hunc effectũ eſſe, ut in reli-
cto facto filio, aut alicui aliç ꝑſonç de neceſſita-
te inſtituendæ ſuppleat defectum inſt. faciatq;
ut quod ſimpliciter relictũ eſt, cenſeatur relictum
eo modo quo tenetur teſtator, ſicq. titulo inſtõ-
nis, ſi filio relictum ſit. Ergo cum de qualitate
& titulo relicti diſputãt, & an cẽſeatur factũ aĩo
inſtituẽdi, vel non, neceſſario præſupponũt ali-
7 quid eſſe relictum. Qualitas enim nõ põt eſſe ſi-
ne ſubiecto, *Bal. in l. 1. in prin. C. de vſucap. pro dot.*
nec põt præſumi inſtitutus ille cui oĩno relictũ
eſt, ut in ſpecie probat *Burſ. conſ. 51. n. 34. li. 1. &*
Ioſ. Lud. dec. Peruſ. 117. n. 22. li. 2. Vbi aiunt quod
8 hæc clauſula caſus expreſſos quidẽ ualidat me-
liori modo quo põt, non autem quod omiſſum
eſt ampliat aut ſupplet.
Quoad ſm̃ uero, illud probabant primo au-
thoritate ipſius Bal. *in d. l. quoties, C. de hæred. inſt.*
Dum enim ibi dicit Bal. clauſulã iſtam *omni me*
liori modo tanti eſſe effectus, ut faciat teſtatorẽ cẽ
ſeri reliquiſſe filio titulo inſtõnis; agit eo loci de
relicto facto ꝑ uerbũ relĩquo (quod eſt uerbum
commune, ut prob. *Doc. in l. verbis ciuilibus, ff. de*
9 *vulg.*) ſubiungitq. hanc ſuæ deciſionis rationẽ:
nam hoc caſu ſignificatio uerborum non repu
gnat, & uoluntas teſtatoris ſaluatur. Quibus
uerbis apertè ſignificat Bal. aliud eſſe dicendũ
ſi uerborum ſignificatio repugnet (utputa ſi re
lictum factum ſit per uerba merè obliqua, q̃ nõ
poſſunt trahi ad ſignificatum directum, *Alex.*
in l. nam quod. §. non omnes, n. 6. ff. ad Trebell.)
Secũdo illud ꝓbabãt authoritate Claudii Chi
fletii *in d. trac. de iur. fideic. c. 14. li. 3. & Surd. Deciſ.*
293. n. 10. ubi apertè hãc Baldi deciſionẽ ſic *in-*
terpretãtur, aiuntq. eã tum demum eſſe ueram,

ſi relictum factum ſit per verbum relinquo, vel
aliud, quod commune ſit.

Tertio adducebant, quod clauſulæ iſtius vis
& effectus pendet ex pſumpra & coniecturata
mente teſtatoris, ſicut & effectus clauſulæ codi
cillaris, vt tradunt Doctores omnes, quos con-
gerit Bolog. *in l. Centurio. n. 65. in fi. ff. de vulg. &*
10 *pup.* At coniecturis & præſumptionibus nõ eſt
locus niſi in obſcuris & ambiguis, non aũt ĩ cla
ris, *l. continuus. §. cum ita. ff. de verb. obl. l. nõ omnes
§. à barbaris. ff. de re milit.* Ergo nihil operat̃ hæc
clauſula in relicto facto p verba merè obliqua:
11 cum certum ſit & indubitatũ, ea nunquã trahi
ad inſtitutionem, præſertim ſi alius inſtitutus
ſit, & adiecta ſint certæ rei aut quantitati, Bart.
*in l. verbis ciuilibus. n. 2. ff. de vulg. & pup. Alex. in
d. l. nam quod. §. nonoĩs. num. 6. ff. ad Trebell. Vaſ de
ſucceſs. progreſſ. §. 11. nu. 11. Decia. reſpon. 1. nu. 34.*
ſed tantũmodo operari poteſt in relicto facto p
verba communia, quæ ob duplicẽ ſignificatum
quẽ habent, directũ ſcilicet & obliquũ, dicunt̃
eſſe ambigua. Adde quod in ijs tm̃, & non in
verbis obliquis militant oẽs rationes, quas p
12 ſua deciſione adfert *Bal. in d. l. quoties.* Nempe ꝙ
in dubio debent intelligi verba ſm̃ qualitatem
pſonæ ad quam referunt̃: quod in dubio debet
actus ſuſtineri; & quod ad validum potius quã
ad inualidũ intellectum verba ſunt trahẽda, &
cætera huiuſmodi. & ita ſentire videt̃ *Paul. Caſt.
conſ. 347.* vbi ait, quod ſi diceret teſtator: Relin
quo filio iure legati tunc non valeret teſtamen-
tũ, ſecus aũt ſi ſimpliciter diceret, Reliquo. Nã
verbum illud cum ſit cõmune, ſi ſit adiectũ per-
ſonę de neceſſitate inſtituendæ, interpretari dẽt
iure inſtitutionis, vt cõmuniter teneri teſtant̃
*Ioſ. Ludo. dec. Lucenſ. 53. & Burſ. conſ. 174. n. 19. lib.
2. & conſ. 92. n. 3. lib. 1.*

Et ex his inferebant, teſtamentum iſtud nõ
obſtãte clauſula, *omni meliori modo,* vel nullius eſſe
momenti, vel ſaltem non poſſe ſuſtineri iure di-
recto, ſed tantum iure fideicommiſſi; quod nõ
eſſet hic vſus teſtator verbo cõi, ſed verbo mere
obliquo, certæ rei, aut quantitati adiecto; dixit
13 enim [*ie veux eſtre donné*] quæ verborum formu
la [*volo dari*] eſt mere obliqua, cũ requirat factũ
alterius, per ea q̃ tradit *Bar. in l. Centurio. n. 45. ff.
de vulg. & latè Sfor. Od. in tract. compend. ſubſt. p. 4.*
14 *q. 2. in prin. & in verb. detur.* Nec obſtat verbum,
volo, quod vr̃ eſſe directum, *l. quoniam indignum,
C. de teſtam.* Nam ratione adiuncti efficit̃ obli-
quum, vt docet idem *Bart. in l. verbis ciuilibus, n.
5. ff. eod. tit.* Cum igitur hic verſemur in claris
(nempe ĩ verbis obliquis certę rei adiectis, quę,
alio dato hr̃de vniuerſali, non directant̃, vt pau
15 lo ante dictum eſt) non eſt admittenda quæſtio
voluntatis, *l. ille aut ille. §. cum in verbis. ff. de leg. 3*
16 Etſi enim conſtet teſtatorem aliter ſenſiſſe, non
tñ attendit̃ eius voluntas, cui verba clara repu-
gnant, *l. in ambiguo. vbi Soc. n. 7. ff. de reb. dub.* ſed
17 coniectura mentis verborum proprietati ſuc-
cumbit, inquit *Alc. lib. 1. de verb. ſign. col. 8.* Nec
hic obſtat clauſula [*implorando clementiam iuris
Canonici, & Ciuilis rigorem reijciendo*] Nam & iu-
re Canonico etiam requirit, quod liberi inſti-
tuantur, alias teſtamentum non valet, vt com-
muniter receptum eſſe teſtantur *Clar. d. §. teſta-
mentum. q. 38. verſ. hæc etiam. & Craſſ. §. teſtamen-
tum. q. 35. n. 6*

Iuuat hanc opinionem authoritas eruditiſſi
18 mi *Ant. Fab. trac. de error. pragm. decad. 14. erro. 6.*
quo loci ſubtiliter & acutè probat (licet aduer-
ſus communem) filium non ideo minus præte-
ritum dici, quod ei quidpiam relictum ſit titu-
lo inſtitutionis, ſed neceſſarium eſſe (vt præteri
tus non dicat) quod ex aliqua parte aſſis hæres
inſtituatur. Cum certum ſit & indubitatum, in
19 ſtiturum ex re certa, quoties alius ex aſſe ſcript⁹
eſt hæres, legatarii loco eſſe, *d. l. quoties. C. de hær.
inſt.* nec hæredis iure cenſeri vllo modo poſſe,
ne quidem ſi tota legitima titulo inſtit. ei reli-
cta eſſet. Non enim inſtitutio (inquit) ſed hr̃di
20 tas ſola, aut quota illius, ipſa eſt quę hæredem
21 facit. At legitima non eſt hæreditas, nec quota
hæreditatis, ſed quota bonorum, *Bar. in l. ex fa-
cto. ff. de hær. inſt.*

22 Hæc etſi plurimum vrgeant, tñ ex aduerſo fa
cit in primis, quod omnes fere Doctores, qui
allegantur pro communi illa opinione, quam
paulo ante retulimus, loquuntur indiſtinctè,
nec curant an relictum factum ſit per verbum
commune, an per verbum obliquum; imo per-
multi expreſſe loquunt̃ in relicto facto per ver-
23 bum [lego] quod eſt merè obliquum, vt docet
*Bar. in l. Centurio. ff. de vulg. & Sfor. Od. in trac. com
pend ſubſt. particul. 4. q. 2. in verb. lego.* Et nihilo-
minus decidunt, teſtamentum ſuſtineri iure di-
recto per clauſulam, omni meliori modo. Ita in
ſpecie *Ferdinand. Vaſq. in d. tract. de ſucceſſ. creat. §.
20. nu. 247. Mich. Craſſ. d. §. teſtamentum. q. 35.
nu. 8. & quæſt. 50. nu. 3. Rim. iun. conſil. 116. n. 51.
conſ. 240. nu. 35. & 36. & conſ. 588. n. 17.* vbi ait
quod clauſula hæc ſupplet titulum inſtitutio-
nis & actum ſuſtinet etiam per ſuppletionem,
idemq. tenet *Alb. Leoni. conſ. 68. n. 6.*

24 Secundo facit, quod legatum de quo hic agi
tur, videtur factum fuiſſe filiabus pro dote, vt
ſatis colligitur ex illis verbis [quando colloca-
buntur] & paulo poſt ex illis [cum veſtib. nup-
tialibus.] At quando conſtat voluntatem teſta
toris fuiſſe relinquere pro legitima, vel pro do-
te, tunc nulla opus eſt verborum ſolemnitate.
Intelligitur enim relictum factum fuiſſe iure in-
ſtitutionis, etiamſi dictum non ſit. Nam dos
ſicut & legitima ius eſt vniuerſale; uerba au-
25 tem adiecta uniuerſitati bonorum, & rela-
ta ad perſonam, quæ de neceſſitate inſtitui
de-

debet, qualiacũq; illa ſint, important hrdis inſtitutionem. ita *Bar. in auth. vnde ſi parens. C. de inoff. teſt. Dec. in l. humanitatis. in 2. not. C. de teſta. Burſa. conſ. 92. n. 2. lib. 1. Mantic. de coniect. vlt. vol. lib. 4. tit. 3. n. 25.* vbi communẽ teſtanſ: & probatur hoc aperte per tex. *in c. Raynut. extr. de teſta.* quidquid dicat *Caſtrenſ. in ſupracit. conſ.* 347

26 Tertio facit à fortiori deciſio Aluari Valaſci Luſitani *conſult. 23. & dec. Senat. Pedem. quã refert Theſſau. dec. 58.* vbi legatum factũ matri per verbum lego, ſuſtinetur in vim inſtitutionis, vt teſtamentum valeat, ſaluo iure agendi ad ſupplementum legitimæ: etſi non adeſſet clauſula, *omni meliori modo:* Quod multo magis procedere debet ſtante huiuſmodi clauſula, q̃ apertius demõſtrat teſtatoris mẽtẽ fuiſſe relinquere eo meliori modo quo tenebat, & ſic, titulo inſtõni.

27 Quarto facit pro teſtamento, quod qñ conie ctutis cõſtat teſtatorem voluiſſe inſtituere, verba ẽt obliqua pro directis habentur, & ad inſtitutionem trahuntur, *tex. eſt apert. in l. quoniam indignum. C. de teſta.* ibi[placuit adeptis iis, quorum imaginarius vſus eſt, inſtitutioni hæredis, verborum nõ eſſe neceſſariã obſeruantiã, vtrum imperatiuis & directis verbis fiat, aut inflexis] & item ibi [nec neceſſaria ſunt momenta verborũ, q̃ forte ſeminecis & balbutiens lingua profudit] & iterum ibi[si modo liquebit voluntatis intentio.] At hic ſatis conſtat de voluntate teſtatoris, tũ ex clauſula oĩ meliori modo, tũ

28 quod non præſumatur qs viã eligere ad ſua iudicia ſubuertenda. *l. 3. ff de milit. teſta. ita in ſpec. Rom. conſ. 179. n. 9. & 10.* Addẽ quod verſamur

29 hic in teſtamento inter liberos, in quo ſufficiũt coniecturæ ad inducendam hæredis inſtitutionem, vt multis comprobat *Menoc. de præſum. lib. 4. præſum. 19. n. 11.*

30 Quinto & poſtremo iuuat elegans deciſio Marciani Iuriſc. in *l. ſi pars. ff. de inof. teſt.* vbi in dubio ea eſt amplectenda opinio q̃ fauet teſtamento & vltimæ voluntati. Per quem textũ, iunctis ſupradictis rationibus (qb. oĩa pene argumenta contraria diſſoluuntur) multi ex dñis Senatoribus in hanc ſñiam deſcẽdebant, dum hæc qõ in Senatu diſputaretur: *a* ſed non fuit cauſa deciſa pp aliquod incidens, ſuper quo fuit tantum interlocutoriè pronunciatum.

Cæterum, qm̃ clauſula oĩ meliori modo non hoc tm̃ operatur, ut ſuſtineat teſtamentum nul

31 lũ ex defectu inſtõnis; ſed & alios multos producit effectus, tã in teſtamentis, q̃ in contractibus, & actionibus. Quoſdam inſigniores hic adnotare non erit fortaſsis ingratum. In teſtamentis

32 igitur illud operatur in primis, vt ſuppleat defectum inſtitutionis, vt ex communi paulo ante demonſtrauimus.

33 Item operatur effectum contrarium clauſulę codicillari: nam hæc facit vt directa verba obliquentur & trahantur ad fideicommiſſum, *Bart. in l. 1. q. 6. ff. de iur. codicillor. & Menoc. conſ. 318. n. 89.* Iſta aũt, nempe clauſula *omni meliori modo,* facit vt verba mere obliqua, tei cettæ adiecta, ẽt dato alio hrde vniuerſali, trahant ad inſtitutionem & ſenſum directum, ſi modo voluntas teſtatoris non apertè repugnet, vt ex hac deciſione, & ex Vaſqui. Craſſi, & Torreti, & aliorũ doctrina, ſatis colligit. Et hoc illud eſt quod oẽs dicunt, nempe hãc clauſulam operari, vt actus interpreteẽ & valeat, oĩ quo poteſt meliori modo & pleniori, *Decia. reſp. 34. n. 81. uol. 3.* etiamſi verba eſſent impropriãda, *argu. l. 2. ff. de lib. & poſth. & l. quoniam indignum. C. de teſtam.* itẽ quod perinde fit, ac ſi ſpecialiter illud, quod erat exprimendũ, fuiſſet expreſſum, *Fulgo. cõſ. 144. Tob. nou. conſ. 19. n. 11. Ioſ. Lud. Deciſ. Peruſ. 117. p. 2. n. 8.* Item quod diſponẽs videaẽ actũ facere voluiſſe, non put fit, ſed eo modo quo de iure melius fieri põt, *Bero. conſ. 135. n. 4. vol. 1.* Adeo vt ſi modus expreſſus fuerit ineptus; tñ actus ſuſtinetur ex alio modo quo ſubſit aptè, licet non fuerit expreſſus, *Rim. iun. conſ. 23. n. 147. & conſ. 633 n. 59. Ioſ. Ludo. Deciſ. Peruſ. 117. n. 4. p. 4.* vbi ait q̃ operatur, vt melior via cenſeaẽ electa, & facit valere actũ ex omni capite quo fieri potuit.

34 Item fungit in teſtamento hæc clauſula vice clauſulæ codicillaris, *Guil. Bened in rep. c. Raynutius. in verb. in eodem teſtamento relinquens. 1. n. 76 Rimi. iun. conſ. 116. n. 52.* vbi ait, quod ſi teſtamẽtum corruerer ex defectu clauſulæ codicillaris, ſuſtinereẽ ex clauſula *omni meliori modo.* Idem vult *Molin. ad Alexand. conſ. 112. vol. 3. Alb. Leoni. conſ. 78. n. 6. & Mantic. de coniec. vlt. vol. lib. 3. tit. 14. n. 11.* ſed an tunc operetur fideicommiſſũ, vide *Meno. præ li. 4. præ. 32. n. 14. & Mich. Craſſ. §. codicillus. n. 26 & §. teſtamentum. q. 50. n. 3*

35 Item operatur derogatione ſpecialem ad primum teſtamentum, etiamſi primum illud teſtamẽtum habeat clauſulam derogatoriam ad ſequentia, de qua in poſteriore teſtamento non eſſet facta mentio. *ita tenet Burſat. conſ. 47. nu. 21. li. 1. Rim. iun. conſ. 116. n. 53. & Ioſeph. Ludouic. d. dec. Peruſ. 117. nu. 7. quod tamen erroneum eſſe dicit Ant. Fab. de erro. prag. dec. 39. erro. 3.*

36 Item confert in fauorem honorati quidquid teſtator conferre potuit. *Simon de Prat. de interpret. vlt. vol. lib. 1. ſol. 4. num. 34. verſ. octauus eſt caſus. Rim. conſ. 633. n. 61.* vbi ex hoc infert, quod facit concurrere hęredem in vſufructu cũ legatario vſusfructus.

37 Item facit vt non detrahaẽ Trebellianica, ſi detractio impediat voluntatẽ teſtatoris ſortiri plenum effectum, *Ruin. conſ. 47. in fi. vol. 2. Rimi. iun. d. conſ. 633. nu. 62.*

38 Item facit valere teſtamentũ in ſcriptis vt nuncupatiuum, *Affl. dec. 164. n. 2. Ant. Fab. de error. pragm. decad. 20. error. 5. in fi.*

L 2 Item

39 Item operaẽ vt in dubio cenſeaẽ vxor relicta
proprietaria, & non vſufructuaria. ita in ſpecie
reſpondit *Menoch. poſt Alciat. conſ. 10. nu. 12.*
40 Item operatur vt ſubſtitutio compendioſa fa-
cta à pagano verbis mere directis nō euaneſcat
poſt pubertatē, ſed conuertaẽ in fideicōmiſſum,
teſte *Sfort. Od. trac. compend. ſubſt. partic. 5. fol. mi-
hi 141. limit. 14.* In contractibus aũt operaẽ hæc
41 clauſula vt eiuſdē ſit effectus & potentiæ cuius
eſt iuramentũ, teſte *Bar. in l. ſi quis ita. ff. de verb.
obl. Alc. reſp. 114. n. 9. & Rim. Iun conſ. 721. nu. 57.*
imo potentior eſt iuramento. Nā etſi iuramen-
tũ habeat hanc vim, vt faciat valere actũ omni
meliori modo quo pōt, non tñ facit valere pa-
ctum futuræ ſucceſſionis, *glo. in l. ſi quando. §. il-
lud. C. de inoffic. teſtamen. & in l. pactum. C. de col-
lat. & Georg. Nat. in repe. c. quamuis. de pact. in 6. n.
99. verſ. quarto fallit.* Hæc autē clauſula facit, vt
pactum illud de ſuccedendo valeat ſaltē in vim
donationis, teſte *Hier. Gabr. conſ. 137. num. 25. &
ſeq. lib. 1. & Rim. Iun. conſ. 580. nu. 49. & 50.*
42 Item in contractu donationis oīum bonorũ
præſentium & futurorum (quæ alias eſſet inuti-
lis, vt ex cōmuni teſtaẽ *Iul. Clar. §. donatio q. 19. n.
1.*) Illud operatur hæc clauſula, vt ſuſtineaẽ do-
natio quoad bona præſentia, *Grat. conſ. 70. n. 21.
lib. 1. Ioſ. Lud. d. deciſ. Peruſ. 117. nu. 6*
43 In actionibus vero facit in primis, vt actores
egiſſe videanẽ, eo remedio quod eis erat vtilius,
*Abb. in c. cum dilectus. de ord. cognit. Guid. Pancirol.
conſ. 96. n. 49. Menoc. conſ. 314. nu. 4.*
44 Item admodum vtilis eſt ad ſuſtinendum li-
bellum, vt interpretetur eo modo quo fauora-
bilior, eſt actori, vt *per Natt. conſ. 120. nu. 27.*
45 Item facit ceſſare pœnā petentis plus debito,
vt poſt Grat. teſtatur *Ioſ. Lud. d. deciſ. Peruſ. 117.
num. 3. par. 2.*
46 Item facit, quod ſi ordinarius putans ſe dele-
gatũ, proceſſerit vt delegatus, virtute dictę clau-
ſulæ ſuſtinebitur proceſſus, *idem Ludouic. d. deciſ.
117. n. 10. poſt. Dec. conſ. 14. n. 4.*
47 Et generaliter, tam in teſtamentis quam in
contractibus & aliis actibus, illud operatur hæc
clauſula, vt ſemper oſtēdat ſpontaneam & eni-
xam voluntatem. *Felin. in ca. cum ſuper. col. penult.
extr. de offic. deleg. Hier. Gabr. cōſ. 132. q. 2. n. 17. li. 1.*
48 Item quando adiecta eſt per copulā, operaẽ,
vt videatur diſponens noluiſſe ſe reſtringere ad
modos ſpecificatos, ſed & alios denotare. *Rimi.
Iun. conſ. 83. n. 35. Burſ. conſ. 202. n. 23. lib. 2.*
49 Item operatur in actu Principis, vt pręſuma-
tur vti voluiſſe omni moda plenitudine ſuæ po-
teſtatis, *Menoc. poſt Felin. & Ruin. conſ. 250. n. 89.*
50 Item hæc clauſula poſita in fine diſpoſitionis
refertur ad oīa præcedentia, *l. talis ſcriptura. §. fi.
vbi Bar. & Doct. de lega. 1.* niſi ſequereẽ aliquod
abſurdũ. *Menoc. conſ. 250. n. 120. & 123.* vbi plus
51 ait, qđ nihil operatur hæc clauſula quādo adeſt
defectus poteſtatis. Idemque dicit in *tract. de
arbitr. iud. qu. 47. nu. 5*
52 Eſt & alius caſus in quo nihil operatur hæc
clauſula, quando ſcilicet appoſita eſt potius ex
ſtylo notarii, quā ex voluntate teſtatoris igno-
rantis vim & effectũ illius; vtputa ſi ſit ruſticus,
vel mulier, & notarius ipſe ſit ignarus, adeo vt
certũ ſit eum non potuiſſe docere teſtatorē de
energia huius clauſulæ, *vt in termi. docet Rip. in l.
Centurio. n. 80. 84. 88. ff. de vulg. Gramma. deciſ. 62.
n. 22. poſt Curt. & Barb. quos allegat. & Menoc. conſ.
37. n. 150. & de præſ. lib. 4. præſ. 31. n. 1.* Hinc pro
cautela tradunt nonnulli, ad eneruandam vim
iſtius clauſulæ, vt requiratur iudex notariũ in-
terrogare de illius viribus & effectu, qui ſi ne-
ſciat reſpōdere, tunc cenſebitur appoſita ex ſty-
lo, nihilque operabitur. ita in ſpecie tenet *addi.
ad Iul. Clar. in §. teſtamentum. quæſt. 46. in litte. a.*
quod eſt omnino notandum. Et hæc ſatis.

*a 17. Maij 1600. in cauſa Claudiæ Largeot appel-
late & ſupplicantis, contra Gaſparem Renebert &
Ioannem Largeat defenſores. Vide deciſ. 126. nu. 24.
& ſeq.*

DECISIO XXIX.

Vtrum mater ingenua ſuccedat filio manumortali ſine liberis & tranſuerſalibus in communione exiſtentibus decedenti, ad excluſionem patroni ſiue Domini manuſmortuæ.

SVMMARIA.

1 *Partus patrem & non matrem ſequitur, iuxta præſcriptum conſuetudinis Burgundiæ.*
2 *Mater iure antiquo duodecim tabularum inteſtatorum liberorum hæres eſſe non poterat. & nu. 10. 15.*
3 *Qualitas & clauſula in fine poſita refertur ad omnia præcedentia.*
5 *Alienationis verbo continetur omnis alienatio, quę fit vel per contractum vel per vltimam voluntatem.*
6 *Prohibitio alienandi extra certum genus perſonarum facit vt res non poſſit ab inteſtato, per ſucceſſionem hæredis legitimi, ad alios deuenire. & nu. 18.*
7 *Patronus olim præferebatur matri in ſucceſſione liberti*
8 *Artic. 1. conſuetud. ſub tit. des mainmortes declaratur. & nu. 16. 17.*
9 *Dominus manumortalis eſt ſucceſſor extraneus.*
10 *Matrem excludere à ſucceſſione liberorum impium eſt & rigoroſum.*
11 *Hæredis ius & capacitas conſideranda eſt maxime tempore delatæ hæreditatis.*
12 *Mutatio qualitatis hæreditate adepta non nocet.*
13 *Artic. 9. conſuetud. ſub tit. des mainmortes declaratur. & nu. 11.*
14 *Conditio alicuius poteſt eſſe in pendenti.*

CVm ſuper aſcendentium ſucceſſione inter homines manumortalis conditionis iampridiē dubitaretur, videreturq; quæſtio Principis

cipis ſupremi deciſione indigere ob varietatē
iudiciorū, conſultus ſuper eo & alijs varijs caſi
bus Princeps noſter immortalis memoriæ Phi
lippus Hiſpaniarū II. in hunc modū reſcripſit
anno 1587. art. 19. ſuarum declarationum.

*Super eo quod ex diuerſitate arreſtorū & iudiciorū
ali ās & à paucis annis in dicto noſtro Senatu latorū,
dubium occurrit in materia ſucceſſionis parentum fi-
lio manumortali, in eorum communione decedenti, nul
lo relicto ab illo in eodem communione deſcēdenti, aut
agnato collaterali, ſtatuimus, vt in dicto caſu dicti pa
rētes integra ſucceſſione & hǣditate dicti fili fruātur.*

Contigit poſtea, quod mulier liberæ condō-
nis nupſit homini manumortali, ex eoq; coniu
gio filiorū habuit eiuſdē condōnis. (Nam iux-
1 ta præſcriptum conſuetudinis, partus patris &
non matris conditionem ſequitur.)

Moritur deinde pater, relicta vxore & filio
in eadē cōione & domo cōmorantibus: & poſt
aliquot dies morit̄ ēt filius adhuc anniculus,
nullis relictis tranſuerſalibus aut aſcendentibus
in ſua cōmunione, p̄ter matrē, q̄ poſt aditā filii
hǣditatē (quā sibi ex ſuperiori declaratione de-
latā eſſe dicebat) relicto domicilio manumorta-
li, alio ſeſe confert, & in loco conditionis libe-
ræ domicilium conſtituit, ſicq. priſtinam con-
ſeruat libertatem, iuxta nonum eiuſdem cōſue-
tudinis art. tit. des mainmortes.

Orta demū contentione inter Dominū ma-
numortalē & matrē ſuper hac ſucceſſione, alle
gabat mater ſupradictā Regis Philippi declara
tionē, qua dicebat admitti parentes excluſo Do
mino: ex aduerſo aūt allegabat: Dominus ma-
numortalis articulū 1. conſuetudinis, ſub tit. de
ſucceſſionib. quod loci habet̄, liberis inteſtatis
aſcendentes nō ſuccedere, niſi in certa bonorū
ſpecies, nēpe in mobilibus & conquæſtibus tn̄.
Qui quidem articulus, quoad matrē, oīno pe-
nè conformis eſſe vr̄ diſpoſitioni iuris antiqui
duodecim tabularū, quo iure inteſtatorum libe
rorum matres hǣdes eſſe non poterant. §. 1. in-
ceſt. de Senatuſconſ. Tertyl. Et cum ſine dubio
procedat articulus ille, quoad ingenuos & libe-
ræ conditionis homines, (cuiuſmodi erat hæc
mater) dicebat Dominus, eo articulo ma-
trem excluſam eſſe ab vniuerſali ſucceſſione fi-
lij, eamq. ſibi delatam eſſe ex diſpoſitione art. 6
eiuſdem conſuet. ſub tit. des mainmortes. Idq.
non obſtāte ſupradicta declaratione Regis Phi-
lippi, cui dicebat locum eſſe tn̄ inter parētes &
filios eiuſdem conditionis manuſmortuæ, non
autem inter matrem ingenuam & filios manu-
mortales.

Hoc autem ꝓbare nitebat̄ multis argumen-
tis, inter q̄ hæc erāt p̄cipua. Primo, quod dictio
3 illa [manumortalis] in declaratione Principis,
appoſita vr̄ ad qualificādā vtrāq. p̄ſonā tam fi-
lij decedentis, q̄ patris aut matris ſuccedentis.
Etſi enim dictio illa ſequat̄ immediatè dictio-
nem [filio] tn̄ æqualiter referri debet tam ad li
beros quam ad parentes, vt .ſ. requirat̄ vtrum-
que manumortalem eſſe. Cum (vt notat Bar. *in
l. talis ſcriptur. §. fi. de leg. 1.*) qualitas & clauſula
in fine poſita ad p̄cedentia oīa referat̄. Secun-
4 do dicebat, quod ſi aliter diceremus, ſequeret̄
abſurdum: nam ſequeret̄ quod bona manumor
talia poſſent alienari in perſonā liberæ condō-
nis, ſine conſenſu Dñi, quod eſſet contra diſpo-
ſitionem articuli 13. conſuetudinis noſtræ eod.
5 tit. des mainmortes. Cum enim alienationis
verbo non ſolum contineat̄ alienatio, q̄ fit per
contractū inter viuos, ſed etiā ea q̄ fit in vltima
voluntate, *l. peto. §. fratre. ff. de leg 2. l. ex hoc edicto
§. alienare ff. de ali. mut. iud. cau. fac.* Et ꝓhibitione
6 facta, ſiue per hominē ſiue per ſtatutum de nō
alienanda re extra certum genus perſonarum,
(vt hic, vbi prohibet̄ alienatio extra cōionem
ſine conſenſu Dñi) res non poſſit ab inteſtato
per ſucceſſionem hǣdis legitimi ad alias p̄ſonas
deuenire, *Bal. conſ. 7. vol. 2. Fulgo. conſ. 117. verſ. re
liqua deliberatio eſt.* Conſequens eſſe vr̄, bona ma
numortalia, (q̄ extra certum genus perſonarū,
nempe extra perſonas manumortales & eiuſdē
communionis, alienari nō poſſunt) in matrē li-
beræ condōnis p ſucceſſionem ab inteſtato tran
7 ſire non poſſe, ſed ei matri p̄ferendum eſſe Do-
minum manumortalē; quēadmodum & in ſuc
ceſſione liberti olim matri p̄ferebatur patro-
nus, *§. 1. inſt. de ſucceſs. libert.*

Iſtis tn̄ non obſtātibus, cum ſm̄ matrem indi
caſſet inferior iudex, & ad ſupremā curiā appel-
laſſet Dominus, Senatus auditis partium aduo
catis, iudicis ſententiam præſentaneo iudicio
confirmauit; dixitq. bene iudicatum, & male
appellatum fuiſſe. *a*

Hac autem potiſſimum ratione motus eſt, q̄
8 primus ille articulus noſtræ conſuetudinis ſub
titulo des ſucceſſions, quo parentes à ſucceſſio-
ne deſcendētium arcent̄, introductus eſſe videat̄
non in odium parentum, ſed in fauorem agna-
torum & cognatorum deſcendentium & trāſ-
uerſalium, p ea q̄ notat *Caſtren. conſ. 45. incip. vi-
detur dicendū, quē allegat & ſequitur Franc. Rip. in
l. filiusfamilias. §. diui. de leg. 1.* Vnde ceſſante fauo
re illo, deficientibus .ſ. deſcendentibus & tranſ-
uerſalibus, æquitati oīno conſentaneum eſſe vi
9 ſum eſt, matrem non excludi à Dño manumor-
tali, qui oīno extraneus eſt, & cuius ſucceſſio dr̄
eſſe exorbitans & penitus anomala, *vt ſup. in 3.
10 Deciſ. diximus.* Et licet uerum ſit, matres à libero
rum ſucceſſione excluſas olim fuiſſe ante Sena-
tuſconſ. Tertyllianum, quo primum cautum eſſe
vt poſſent ſuccedere: tn̄ ab eo iure tamq̄ rigoris
& impietatis pleno ſemper receſſum eſt. Ius enī
prætorium primo, deficientibus agnatis, ma-
trem p bonorum poſſeſſionē, vnde cognati, ad

ſuc-

Digitized by Google

ſucceſſionem liberorum admiſit, nō obſtante lege duodecim tabularum. Deinde Claudius Imperator, etiam agnatis extanribus, matrem, in ſolarium liberorũ in acie amiſſorum, ad ſucceſſionē vocauit. Poſtea vero Senatuſcōſultũ Tertyllianum, ingenuã trium liberorum matrem, libertinam aũt quatuor, oĩbus agnatis prętulit. Tandēq; ſuperuenit Iuſtiniani conſtitutio, qua matrem indiſtinctè (licet tres liberos aut quatuor nō peperiſſet) ad filij ſucceſſionē admiſit, *l.2.C.de iur.liberor.* §.1. *& tot.tit.inſt.de Senatſcōſ. Tertyll.* hocque ius exinde commune ſemper habitum eſt, veteri illo exploſo.

11 Adiiciebant nōnulli ex Dñis pro rōne huius
deciſionis, quod cum delatę & aditæ hæreditatis tēpore mater hæc nondum diſceſſiſſet à loco manumortali, manumortalis tūc adhuc habēda erat ſicut viuēte marito habebat̃ ex articulo 9. dictæ cōſuetud. tit. des mainmortes. Vnde cũ tunc tēporis adhuc eſſet eiuſdē cōditionis ac filius, illud ſufficere dicebant ad excluſionem dñi manumortalis, quidquid poſtea contigiſſet, ad idq; allegabant §. *in extraneis. inſt. de hær. qual. & diff.* Vbi ius hr̃dis, eiuſq; capacitas eo maxime tēpore inſpicienda eſt, quo acquirit hr̃ditatem,
12 licet poſtea qualitatē mutet. Nam hr̃ditate ſemel adepta, nō nocet qualitatis mutatio poſtea contingens.

13 Verũ hæc rō non oĩbus ꝓbari potuit, verinſque exiſtimatũ eſt, mulierē in ſpicie illa articuli 9. pendente illo anni tēpore, quod ei ex conſuetudine conceditr̃ ad deliberandum, an expediat à loco manumortali diſcedere necne, vel liberã potius & ingenuã iudicandã eſſe; ne dilatio illa, quæ in eius fauorem introducta eſt, in eius
14 odium retorqueat̃: vel ſaltem cōditionis incertæ, & quæ in ſuſpenſo verſetur, pendeatq́; à futuro euentu. Quemadmodũ de eo dicimus, cuius pater ab hoſtibus captus eſt, qui, ſi pater in captiuitate decedat, ſui iuris eſſe cenſet à tēpore captiuitatis paternæ, adeo vt geſta per eũ impugnari non poſſint tanq̃ geſta à filiofamilias, ſi vero poſtliminio reuertat̃, ſub poteſtate ſemper fuiſſe fingit̃, *l. in bello. §. ſi quis. ff. de cap. & poſtli. reuer. & §. ſi ab hoſtibus. inſt. quib. mod. ius patr. pot. ſol.* Vel de eo qui ſuper delata hr̃ditate tēpus ad deliberandũ petit: qui ſi repudiet, hæres nunq̃ fuiſſe cenſet̃; ſi vero adeat, reputat̃ hæres à die mortis. ſicq; pēdēte deliberatione, nec adiuiſſe nec repudiaſſe cēſet̃, ſed manet in ſuſpēſo; adeo vt ſi interea moriat̃, reliquum tēporis ad deliberandũ conceſſi ad quoſcunq; hæredes tranſmittat, *l. cum in antiquioribus. C. de iur. delib.* Nec enim nouum eſt, quod conditio aut qualitas alicuius rei ſit aliquantulum in ſuſpenſo & pendeat à futuro euentu. Nam hoc in multis caſibus admittit, vt tum ex ſuperioribus exemplis patet, tum & ex aliis relatis *a Tiraq. tract. de retrac. cōſang. in fi. tit. q. 3. n. 19. 20. & ſeq. & in trac. de retract. conuent. nu.* 111. Sed hæc non ſunt præſentis ſpeculationis.

Non obſtāt igitur quæ pro Dño manumor-
15 tali allegabantur. Nam quod dr̃ in primis, iure duodecim tabularum inter matrem & filium nullũ vltro citroq; hr̃ditatis capiendæ ius fuiſſe, illud quidē verum eſt, ſed, vt paulo ante diximus, paulatim ab eo iure tanquã impio receſſũ eſſe manifeſtũ eſt, tum ex Senatuſconſulto Tertylliano, tum ex conſtitutione Iuſtiniani in *l. 2. C. de iur. libe. & de hæred. ab inteſt. veni. in authent.*

16 Quod vero attinet ad dictionem illã [*manumortali*] negamus eam fuiſſe adiectam in declaratione Principis vt perſonam patris & matris qualificaret: dixiſſet enim [*manumortalium*] in plurali, & nō in ſingulari, vt ex textu facile colligere licet. Adde quod articulus iſte noſter, de quo nũc agimus, venit ad declarationem articuli primi noſtræ conſuetudinis, ſub titulo des ſucceſſions. Cum enim de ingenuis parentibus paſſim intelligatur articulus ille, cumq; dubitaret̃ tm̃ an haberet locum in ſucceſſione filiorum manumortalium, ſicut & in ſucceſſione filiorum ingenuorum; declarauit Princeps hoc articulo, primũ illum non habere locum in ſucceſſione leberorũ manumortaliũ, ſicq; aſcēdētes, cuiuſcumq; conditionis illi ſint, ſuccedere poſſe liberis manumortalibus, non extantibus aliis agnatis aut cognatis in communione.

Quod aũt poſtremo dr̃, abſurdũ eſſe declarationem illam ſic intelligere, quod ex eo ſequeret̃ bona manumortalia poſſe alienari ſine cō-
18 ſenſu dñi. Reſpondetur primo, quod cōmunior opinio eſt, alienationis prohibitionē non impedire ſucceſſionem ab inteſtato, vt ſatis teſtat̃ *Ant. Gabr. concl. lib. 4. tit. de fideico. concl. 10. n. 27.* eſt enim alienatio neceſſaria. Item reſpōdetur, quod conſenſus dñi hic ſatis interuenire dr̃, ſaltē in genere, ex quo declaratio hæc, de qua nũc agimus, facta fuit, ad requiſitionē trium totius Burgundiæ Comitatus ordinũ, ſicq; ad requiſitionem nobilium, qui feuda poſſident, in quibus ſunt ſubditi manumortales. Ex his igit̃ pro matre iudicatũ eſt aduerſus dñum. Idemq; paulo poſt factum eſt in caſu fortiori magiſq; dubitabili, qui talis erat. Deceſſerat homo manuſmortuæ, relicta vxore prægnante, quæ cũ originaliter ingenua eſſet, ſtatim poſt mortē mariti, relicto illius domicilio, vt libertatem priſtinam non amitteret, in locum francum ſeſe contulerat; vbi filium pepererat manumortalem, qui poſt menſem deceſſerat nullis relictis tranſuetſalibus; licet aũt dum è loco manuſmortuę receſſiſſet hæc mater, veſtes proprias ſecum detuliſſet, aliaq; oĩa mobilia muliebria, quæ in mariti ſocietatem prius contulerat; tñ ex eo actu, ſocietatis ſiue cōmunionis diuiſionem non eſſe infe-

inferendã, iudicauit Senatus, & per conſequens matrem hanc non eſſe excludendam à filii ſucceſſione *b* Tum quod actus agentium non operantur vltra intentionẽ; matris aũt intentio nõ videbatur eſſe ex eo actu, cõmunioni renunciare, ſed libertati conſulere; tũ deniq; quod dum deceſſiſſet hæc mater cũ ſuis mobilibus nõdum natus erat filius, ſed in vtero exiſtẽs partẽ viſcerum matris conſtituebat, ſicq; nullus erat cum quo poſſet diuidi communio. In hanc materiã vide infr. deci. 54. in fin. & deciſ. 136.

a *Sic iudicatum fuit 5. Iunij 1600. in cauſa Domini Anſelmi de Marenches, tanquã mariti Domicellæ de Cargey appellantis, & N. matris quondã Albini Gienot appellatæ, agẽtibus & orantibus Dominis aduocatis Vauchardo pro appellante, & Caluomonte pro appellata.*

b *Arreſto 1. Iulij 1600. in cauſa Domicellæ Margaretæ de Lauſton, viduam quondã Ioannis à Nouocaſtello appellantis, aduerſus Claudiã Perrot à Verney, appellatã. vid. in fin. deciſ. 54. in fin. & deciſ. 136.*

DECISIO XXX.

Vtrum in aliquo caſu poſſit perſona eccleſiaſtica trahi ad ſeculare tribunali.

SVMMARIA.

1 *Clericus olim, etiamſi in habitu non incederet, nõ amittebat priuilegium.*
2 *Clericus in minoribus conſtitutus nõ gaudet hodie priuilegio fori, niſi incedat in habitu.*
3 *Clericus an ſit aliquis, & an remittendus, quis de eo cognoſcat.*
4 *Iudex ſæcularis cognoſcit, an habitus ſit clericalis.*
5 *Clericus incedens in habitu, quantumcumque grauia crimina committat, non amittit priuilegium.*
6 *Clericus non poteſt puniri à iudice laico abſque reali degradatione.*
7 *Degradationi reali locus eſt in tribus criminibus, & etiam in crimine proditorij homicidij. n. 8. & 9. & aliis atrocioribus. nu. 11.*
9 *Proditorium homicidium eſt crimen valde enorme.*
10 *Eccleſia gladium non habet niſi ſpiritualem.*
11 *Clerici in atrocioribus criminibus debent ſæculari brachio tradi. & n. 8.*
12 *Iudex ſecularis poteſt in Eccleſiaſticum animaduertere in caſu neglectæ iuſtitiæ à iudice eccleſiaſtico*
13 *Clericus priuilegio ſuo nec tacite nec expreſſe renunciare poteſt.*
14 *Clericus cum laico conuentus coram iudice ſæculari, an vterque ſit remittendus iudici Eccleſiaſtico.*
15 *Concordati facti cum Archiepiſcopo Biſuntinenſi, beneficio non gaudent diœceſani Lugdunenſes & Lingonenſes, qui ſunt ſub Comitatus Burgundiæ ditione.*
16 *Subditos extra prouinciam euocare ad litigandum edictis eſt vetitum.*
17 *Clericis quando deneganda declinatoria à iudicibus ſæcularibus in hoc Comitatu Burgundiæ.*
18 *Iuſtitiæ vbi non redditur, licitum eſt de facto reſiſtere.*
19 *Executio an poſſit fieri in Clericum virtute ſigilli.*

1 CLericus non coniugatus, olim, etiãſi in habitu & tonſura non incederet, non amittebat priuilegiũ fori: vnde ſi crimen aliquod cõmittebat, poterat quidem incarcerari à iudice ſæculari, & detineri donec conſtaret de clericatu, ſed cõperto quod eſſet clericus, non debebat puniri a iudice laico, ſed remitti ad iudicẽ eccleſiaſticum. tex. eſt expreſſ. *in c. ſi iudex laicus. de ſent. excommunic. in 6. & in cano. ſi quis ſuadente diabolo.*
2 *bolo.* 17. *q.* 4. Hodie vero ſacroſancto Concilium
Tridentinum 23. Seſſ. c. 6. hoc immutauit quoad Clericos in minoribus conſtituto: ſtatuit. n. & ordinauit quod Clericus primæ tonſuræ, aut in minoribus ordinibus conſtitutus, non gaudeat fori priuilegio, niſi beneficium eccleſiaſticum habeat, aut eccleſiæ alicui inſeruiens clericalem habitum & tonſuram deferat.

3 Licet aũt cõmuniter teneant Doc. cognitionẽ illius quæſtionis (an ſcilicet ſit Clericus, & remittendus necne) ad iudicẽ eccleſiaſticum & non ad laicũ pertinere, *per tex. in d. c. ſi iudex.* vbi eius rei rõ hæc aſſignatur, quod nẽpe de re ſpirituali vel eccleſiaſtica ſit agendum, id eſt de or-
4 dine; tñ apud nos vſus obtinuit, vt ad iudicẽ ſecularẽ ſpectet cognoſcere, an habitus ſit clericalis, ſicq; an ſit remittendus reus ad forum eccleſiaſticum, vel non, vti plerumq; in praxi obſeruatum vidi, idẽq; teſtãtur apud Gallos vſu receptum *Guid. Pap. deciſ. 138. Ioan. Gallus q. 38. Chaſſan. ad conſuetud. Duc. Bur. tit. des iuſtices. & droicts d'icelles. §. 5. in verb. s'il n'agrace. nu. 58. Ioan. Pap. arreſtorum lib. 1. tit. de la iuriſdiction temporelle. arreſto 4. & Didac. Couarr. pract. quæſt. c. 33. n. 1.* vbi tamen forenſem hunc vſum improbat.

Si igitur olim Clericus non incedens in habitu & tonſura, fori priuilegium nõ amittebat, ſicut nec hodie amittit qui in ſacris conſtitutus
5 eſt, multo minus illud amittet, ſi incedat in habitu, vt communẽ teſtãtur *Boſſ. in tit. de for. compet poſt n. 134. & Iul. Clar. in d. §. fin. q. 36.* vbi ait, quod quantumcumq. grauia crimina cõmittat Clericus in habitu incedens, in eiſq; criminibus perſeueret, nunquã tñ efficitur de foro ſæculari, nec põt puniri à iudice laico (ſi ſit in ſacris conſtitutus) niſi prius degradatus ſit & curiæ ſæculari traditus, *tex. eſt ſingul. in c. cum non ab homine. extr. de iudic.*

6 Cum ergo regulare ſit, Clericum in ſacris cõſtitutum non poſſe puniri à laico iudice abſque præcedenti degradatione reali, niſi in caſu Aſſacinij; degradationi aũt reali locum nõ eſſe niſi in

Digitized by Google

in tribus criminibus .ſ. hæreſis, falſi cõmiſſi in
litteris apoſtolicis & conſpirationis in ꝓprium
Epiſcopum: in aliis aũt quantumcumq; graui-
bus delictis verbaliter tm̃ degradãdum eſſe, nec
curiæ ſeculari tradendum, ſi ſit paratus ſe corri-
gere, ſed in monaſterium vel in ꝑpetuum carce-
rem detrudendum, vt teſtanẽ *glo. in c. ad abolen-
dam. extr. de hæretic. Boſſ. in d. tract. de for. competen.
n. 136. Iul. Clar. d. q. 36. verſ. quæro etiam tu ſcis. &
verſ. ſcias etiam quod Clericus.* Dubitatum fuit in
Senatu, an ſacerdos qdam, qui ſacerdotẽ aliũ,
patruum & benefactorem ſuum, ꝓditorie & ex
inſidijs crudeliter trucidauerat, puniri poſſet
ab ipſo Senatu, abſque reali degradatione, aut
traditione curiæ ſæculari, ſi forte recuſaret Epi-
ſcopus eum degradare. Et concluſum fuit quod
ſic *a*, per authoritatem *Didaci pract. quæſt. c. 32.
n. 2 verſ. tertio his. Hipolit. de Marſil. in l. vnius faci-
noris. §. cognituram. n. 75. ff. de quæſtionib.* Vbi poſt
Ioan. Andr. & alios, quos refert, notabiliter ait,
8 quod in atrociſſimis criminibus (euiuſmodi eſt
homicidium ꝓditorium, vt idẽmet ꝓbat ibidẽ
nu. 67. & ſeq.) Eccleſiaſticus puniri põt à laico
iudice, ẽt abſque degradatione & depoſitione,
*idẽque tradit Andr. Gail. de pace public. lib. 1. c. 1. n.
30. & Boer. deciſ. 69.* multa .n. ob atrocitatẽ cri-
minis quãdoq; admittunẽ, quæ alias non eſſent
licita, vt multis exẽplis cõprobat idem Marſil.
9 Et re vera cõmuniter receptum eſt, quod non
ſolum in tribus illis criminibus paulo ante re-
latis, actualiter degradandus eſt Clericus, ſed ẽt
põt ac debet degradari, ſi homidiũ ꝓditorium,
vel aliquod delictum aliud valde enorme & gra-
uiſſimum cõmittat, vt elegan. teſtanẽ *Alciat. in
d. c. eum non ab homine. n. 21. 22. & ſeq. extr. de iudi.
Guil. Benedic. in quæſt. de homicidio. poſt tertiam par-
tem repetitionis capituli Raynutius. n. 40. in fi. Dida.
Couar. var. reſolut. lib. 2. c. 20. n. 7. Fernand. Vaſq. de
teſtam. reſol. §. 52. n. 42. Bernard. Diaz in prac. crim.
Canonis. tit. de parricid. vbi caſum huic noſtro fere ſi-
milẽ, à Senatu Pariſienſi iudicatũ refert: & Iul. Clar.
in d. §. fin. q. 36. verſ. pariter etiã.* vbi hanc opinio-
nẽ in practica ſeruari teſtaẽ. Cũ .n. in his atro-
10 ciſſimis Eccleſia non habeat pœnã correſpon-
dentẽ delicto (Eccleſia enim gladium non ha-
bet niſi ſpiritualẽ, qui non occidit, ſed viuificat,
can. inter hæc. 33. q. 2. nullaq; grauiori pœna vtiẽ
quam depoſitionis & carceris perpetui, quæ pę-
na non correſpondet tanto crimini) debet cer-
te Clericus degradari & tradi iudici ſæculari.
Nã tunc Eccleſia dẽ non habere vltra quid fa-
ciat, vt ſatis innuit *tex. in d. c. cum non ab homine. ſi
bene põderetur, & ita aperte ſentire videtur Panorm.
in c. & ſi clerici. n. 39. & ſequentib. extr. de iudic. vbi
c. 1. de homicid. & c. nouimus. extr. de verb. ſig. ad hoc
allegat & optime inducit, & apertius in d. c. cum non
ab homine n. 6.* vbi ait c. illud loqui, qñ Eccleſia
põt condignã pœnitentiã imponere, ſi vero non
põt, (inquit) relinquiẽ de facto curiæ ſæculari:
ita deniq; ſentiunt *Butri. in c. cũ dilectus. de purg.
vulg.* vbi dicit, loco mortis impoſitæ per legẽ ci-
uilem, ſubrogari degradationẽ per Canones, &
Anchar. in conſ. 157. cuius verba (eo non allega-
to) recitat *Chaſſa. in d. tit. de iuriſdictionib. in verb.
s'il n'a grace. §. 5. n. 57.* vbi ait, quod vbicumque
de iure Ciuili in aliquo delicto reperitur impo-
ſita pœna mortis naturalis, de iure Canonico
ſuccedit degradatio & traditio iudici ſæculari,
per tex. in §. *illud palam. auth. vt Cler. apud propr.
Epiſc.* Sed hoc vltimum dictũ, vt nimis genera-
le & periculoſum Clericis, merito reprobat poſt
*Panor. & Felin Alcia. in d. c. cum non ab homine. n.
26. & ſeq.* In hãc quæſt. vide Vaſq. *de ſucceſſ. creat.
lib. 3. §. 22. n. 52. & Hieronym. de Cauallo Hiſpanũ
in ſuo ſpeculo pract. quæſt. commun. contr. commu. qu.
247.* vbi referunt duas cõmunes cõtrarias. Vide
etiam *Anne. Robert. rer. iudic. lib. 1. c. 6.* Vbi docet
qualis ſit praxis Franciæ in ſimilibus caſibus.
Cum igitur ex cõmuni illa doctorũ traditio-
11 ne iuſtitiæ cõueniat, vt in atrocioribus illis cri-
minibus Clerici brachio ſæculari tradanẽ, cum
non habeat Eccleſia pęnã delicto correſpondẽ-
tem, ſequiẽ quod iudex Eccleſiaſticus reqſitus
hoc facere, iuſtitiã negligere & quodãmodo de-
12 negare vẽ, ſi recuſet. At in caſu neglectæ iuſtitiæ
à iudice eccleſiaſtico, põt ſæcularis iudex Cleri-
cos corrigere, & in eos iuriſdictionẽ ſuam exer-
cere, *vt poſt gl. in c. tua. de deci. & in c. principes ſæ-
culi. 23. q. 5. tenuit Chaſſ. in d. tit. des iuſtices. §. 5. in
verb. s'il n'a grace. n. 61. quo loci, à n. 47. vſq; ad nu.
62.* tradit plures caſus, in quibus iudices laici
cognitionem habent in perſonas eccleſiaſticas.
Verum enimuero ex euentu quæſtio hæc fuit
otioſa hoc in nr̃o caſu. Nã Epiſcopus reqſitus,
cognito ſummariè de crimine & atrocitate il-
lius, Clericum hũc actualiter degradauit, & cu-
riæ ſæculari dimiſit, quæ poſtea ſententiam ca-
pitis in eum tulit. *b*
Cæterum pertinet ad materiã huius Deciſio-
nis (in qua de ſæculari iuriſdictione in eccleſia-
ſticas pſonas exercenda agimus) alia eiuſdem
Senatus Deciſio; qui quidem nuper *c* Clericum
quendam, cum fratre laico, actione pſonali co-
ram eo conuentum, & exceptionem declinato-
riam proponentem, iudici ſuo eccleſiaſtico re-
miſit, ẽtſi conueniretẽ ex contractu, quo ſeſe vna
cum fratre, oĩ tam ſæculari quam eccleſiaſticæ
iuriſdictioni ſubmiſerat, & ſe ſuaque oĩa bona
ſub priuilegio Regii ſigilli huius Comitatus
13 Burgundiæ expſſe obligauerat. Iudicauit enim
Senatus non valere huiuſmodi ſubmiſſionem à
Clerico factã, cum ſuo priuilegio nec tacitè nec
expreſsè renunciare poſſet, ne quidem de con-
ſenſu ſui Epiſcopi, *per c. ſi diligẽti, & c. ſignificaſti.
extr. de for. competen. & per ea quæ trad. Guil. Bened.
in repet. d. c. Raynutius. in verb. & vxorem nomine*

Adela-

Adelaſiam. nu. 413. *& ſequentib.*

Non tamen ſequutus eſt Senatus hac in par-
14 te communem illam theoricam Doctorum,* q
volunt, quod ſi Clericus conueniatur cum lai-
co, & obijciat Clericus priuilegiũ fori, vterque
debet remitti iudici eccleſiaſtico, ne cõtinentia
cauſę diuidatur. Nam Clericum ſolum remiſit,
& cognitionem cauſæ ſibi retinuit reſpectu lai
ci. Quidquid enim ſit de iure, communiter ob-
ſeruatur in praxi, quod iudex laicus cognoſcit
quoad laicos, & eccleſiaſticus quoad eccleſiaſti
cos, *teſte Capic. dec.* 173. *Rebuſ. in repe. auth. habita.
priuileg.* 106. *Cod. ne fil. pro patr. Didac. pract. qõ. c.
34. n. 1. & Iul. Clar. d. §. fi. q. 36. verſ. euenit plerũq;.*

Nec illud quoque prætermittendum eſt,
15 quod & ad hanc materiã ſpectat;* nempe, quod
cum prouincia hæc, quoad Eccleſiaſticam iu-
riſdictionem & alia ſpiritualia; partim ſubſit
diœceſi Biſuntinenſi, partim diœceſi Lugdu-
nẽſi, & partim Lingonenſi, factus fuit olim tra
ctatus inter officiarios Principis & Archiepiſco
pum Biſuntinenſem (à cuius diœceſi maior
pars huius Comitatus dependet) quo quidem
tractatu (qui vulgari vocabulo appellaĩ Le con
cordat) multæ definitæ ſunt difficultates ad
vtramq; iuriſdictionem ſpectantes. Inter alios
vero Epiſcopos, Lugdunenſem nempe & Lin-
gonenſem, nihil fuit vnquam tractatum, ſed re
manent omnia, quoad eos, in diſpoſitione iu-
6 ris communis. Vnde,* cũ ab antiquo vetitum
ſit ſolemnibus edictis noſtrorũ Principũ ſub-
ditos diſtrahere, & extra prouinciã ad litigan-
dũ vocare, ſiue coram eccleſiaſtico, ſiue coram
laico aut alio quocumq; iudice; admonuit ſæ-
piſſime Senatus Epiſcopos illos, Lingonenſem
ſcilicet & Lugdunenſem (qui notorie extra hãc
prouinciam degunt) vt officiales in hoc Comi-
tatu Burgundiæ deputatos haberent, qui ſuis
diœceſanis in hac prouincia iura reddere poſ-
7 ſent. Quod* cum facere negligũt, dumq. nullos
hic officiales habent; tunc certe paſſim à ſæcu-
laribus iudicibus denegaĩ declinatoria Cleri-
cis illarum diœceſum, tam in ciuilibus, quam
in criminalibus; cum nullus ſitĩ prouincia iu-
dex eccleſiaſticus, ad quem remitti poſſint.
Hocque ita reſoluit olim Senatus, vt ab anti-
quioribus Senaroribus audiui: fundaturque
hæc praxis in doctrina *gloſſ. d. cap. princeps ſa-
culi.* 23. *quæſtio.* 5. quæ ait, quod vbicumque
eccleſiaſtica poteſtas deficit, poteſtas ſæcula-
ris ſeſe intromittere poteſt: aliter enim (vt
recte dicit *Guil. Bened. in dicto capit. Raynutius. in
verb. & vxorem nomine Adelaſiam. num.* 454. *in
fin. &* 455.) pax publica turbaretur. Nam
laici videntes de Clericis delinquentibus ſup-
plicium nullum ſumi, & eorum crimina
impunita remanere, contra eos procederẽt via
8 facti. Siquidem* vbicunque iuſtitia non reddi
tur, quilibet de facto reſiſtere & procedere po-
teſt, & ius ſibi dicere, *l. ſi alius. §. belliſſime. vbi
Bart. ff. quod vi aut clam.* At melius eſt hoc fieri
per iudicem laicum, quamuis incompetẽtem,
quam per priuatum, ne ſequatur tumultus &
ſeditio: nam vt optime inquit idem Bened. vbi
ſup. ea quæ fieri poſſunt propria authoritate ſi-
ne iudice, à fortiori poſſunt per iudicem in-
competentem fieri, *gl. in §. multis autem modis.*
19 *in verb. in tranſitu. inſt. de libertin.* An* autem ad-
uerſus Clericos fieri poſſit executio virtute ob-
ligationis receptæ ſub ſigillo, vide *Rebuff. ad con
ſtitu. regu. Franc. tom. 1. titu. de liter. oblig. artic. 2.
glo. vnic. num. 8. vſque ad* 15. *& latius nu.* 106. *vſ-
que ad num.* 126.

a *Vigeſimotertio Iunij* 1600. *in cauſa Procura-
toris generalis vices pro Procuratore fiſcali de Mõt-
morot gerentis, contra Ioannem N. alias presbyte-
rum & Parochum Caſtilionis ſupra Curtinam, accu-
ſatum cędis proditoriæ domini Petri Pretaud etiam
Presbyteri, ſui auunculi. Sicque fuerat etiam reſolutũ
ante aliquot annos in cauſa certi domini Antonij de
Blonde Presbyteri parochi de Cheuigney. Idemq; po-
ſtea obſeruatum fuit in cauſa cuiuſdam religioſi Cha-
riloci qui, abiecto habitu, virginem Deo conſecratam
polluerat, cum qua huc & illuc errabundus vagabatur,
cædes, furta aliaq; crimina atrocia perpetrans, fuitq;
morti adiudicatus ſine degradatione reali, anno* 1606.

b *Arreſto lato & adimpleto* 6. *Iulij* 1600. *Indi-
catum fuit vt idem Ioannes N. capite plecteretur.*

c 17. *Iulij* 1600. *in cauſa D. Baronis Doyſelay
ſupplicantis, contra Don N. de Plaine Presbyterum
Priorem de Champlite, & N. de Playne Dominum
de la Roche fratrem defenſorem.*

DECISIO XXXI.

*An iura tranſmiſſionum cenſeantur ſublata per ſta-
tutum,* Mortuus ſaiſit viuum.

SVMMARIA.

1 *Hæreditas non adita non tranſmittitur ad hæredes ex-
traneos.*
2 *Conſuetudo,* Mortuus ſaiſit viuum, *vſu totius Gal-
liæ recepta.*
3 *Conſuetudine,* Mortuus ſaiſit viuum, *an iuri com-
muni derogetur quoad iura tranſmiſſionum.*
4 *Ius dicendi teſtamentum nullum ex cauſa præteritio-
nis, an tranſmittatur in hęredem extraneum.*
5 *Conſuetudo,* Mortuus ſaiſit viuum, *materiam
tranſmiſſionum ampliat.*

1 TRitum eſt in iure,* hęreditatẽ non aditã nõ
tranſmitti ad hęredes extraneos, *l. quoniam ſo-
rorẽ. l. cũ antiquioribus, C. de iur. delib. l.* 1. *& ibi glo.*

& Doc.C.de his qui aut. apert.tab.& l.vnic.§. in no-
uiſſimo,C.de caduc.toll. Verum cũ ex gñali conſue
2 tudine * huius Comitatus Burgundiæ & totius
pæne Galliæ, communiter receptum ſit, *que le*
mort ſaiſit le vif hæredem teſtamentarium aut proxi
miorẽ habilem ſuccedendo ab inteſtato. Adeo vt ex
illa conſuetudine, hr̃ditas, ẽt ſine vlla aditione,
poſt mortem teſtatoris, hr̃di quantũuis extra-
neo ſtatim acquiratur. in ea fuerunt opinione
permulti, vt exiſtimarent per hanc conſuetudi
3 nem iuri communi * derogatũ eſſe quoad iura il
la tranſmiſſionum: ſic enim expreſſe tenuerunt
Molin.ad Alex.conſ.86.in lit.A.vol.3.& ad con-
ſuet. Pari.tit.1.§.9.gl.4.n.8.& Nicol. Vall. de reb.
dub.trac.6. n.5. A qua opinione licet diſſentire
videatur *Bello.lib.4.ſupputa.c.15.n.7.& 8.* vbi ait
hanc conſuetudinẽ tñ ꝓuidere circa acquiſitio
nẽ poſſeſſionis, & nõ circa acquiſitionẽ & trãſ-
miſſionẽ aliorum iuriũ, quæ ideo remanent in
diſpoſitione iuris communis. Tñ, cum pręcedẽ-
ti opinione, tamquã receptiori in praxi (quæ eſt
optima intellectrix legum) tranſiuit nuper Se-
natus noſter *a* in quadã cauſa, in qua potiſſi-
mũ dubitabatur, an mortuo filio ꝑterito, ante-
quã teſtamentum maternum, in quo pręteritus
erat, impugnaſſet, ius illud dicẽdi teſtamẽtũ nul
4 lum ex capite præteritionis, * trãſmiſſum eſset
ad hr̃des extraneos dicti filii. Licet enim de iu-
re talis non admittatur tranſmiſſio, præſertim
in extraneos hæredes, per ea quæ tradunt *Iaſ.in*
l.ſi infanti.n.16.C.de iur.delib.Guil.Bened.in repet.
c.Raynutius.in verb.mortuo itaq.teſtatore.2.n.145
& practic.Papienſ.in form.libel.quo petitur hæredi-
tas ex teſtamento.in verb.ac ẽt n.10. Tñ cã trãſmiſ-
ſionem admiſit Senatus, vigore huius cõſuetu-
dinis, qua mortuus afficit viuũ, etiã abſq; vlla a-
ditione aut immixtione, vt tradit *Tiraq.in tract.*
le mort ſaiſit le vif.17.declar.2.partis. Idemq; etiã
iudicauit *b* in alia cauſa, in qua agebatur de
hr̃ditate infanti delata, & ab eo nõ adita, tranſ-
5 mittenda in hr̃dem extraneũ. Cum.n. * conſue
tũdo iſta materiã tranſmiſſione ampliare videa
tur, vt recte ait *Gabr. Sarai.ĩ add.ad Matheſil.ſing.*
193. non eſt dubiũ q̃n hr̃ditas infanti delata ad
quoſcũq. tranſmittat, etiãſi ignorauerit infans
hr̃ditatem ſibi fuiſse delatã, ſicq. eã nõ adiuerit
& ꝑ cõſequens nullus eſt hodie locus apud nos
diſpoſitioni.*l.ſi infanti.C.de iur. delibe.* Atque ita
frequentiori calculo deciſum eſt, licet hoc erro-
neũ eſſe ſentiat *Ant.Fab.de erro.prag.deca.5.er.5*

a *Par arreſt du 17. de Iuillet 1600. en la cauſe de Meſſire Pierre Loys, & Catherin Varondel de S. Claude ſupplians, & Denis & Claude Blanchod dudit lieu, defendeurs.*

b *Par aultre arreſt reſolu le dernier de Ianuier de l'an 1601.en la cauſe d'Anne Bailly d'Aboncourt appellante, contre Thevenine Petit Iehan.*

DECISIO XXXII.

An ſoli nobiles ſint feudalium bonorum capaces: & an nobilitas plebeio alicui conceſſa ab Imperatore valeat, & effectus ſuos porrigat in terris non ſubditis imperio.

SVMMARIA.

1 *Plebeij & ignobiles an ſint bonorum feudalium capaces. & n.2.*
2 *Plebeij ſunt capaces bonorum feudalium, quæ eis ex ſucceſſione obueniunt. art.7.cõſue.ſub tit.des fiefs. expenditur.*
3 *Plebeio feudum acquirere nõ permittitur niſi ex Principis priuilegio. art.17.ſub tit.des fiefs.declaratur*
4 *Feuda nobilia non congruunt niſi nobilibus, nec poſſunt teneri per ignobilem.*
5 *Feudum ſimplex nõ habens annexam iuriſdictionem, à quocumque, etiam ruſtico, poteſt poſſideri.*
6 *Nobilitas conceſſa ab Imperatore an effectus ſuos extendat in Comit. Burg.*
7 *Diſpenſatio reſpectu alicuius rei requiſita debet obtineri ab eo qui rem habet ſubiectam. & n.25.*
8 *Diſpenſatio non trahit effectum ſuum extra territoriũ diſpenſantis.*
9 *Inhabilis, habilitatus ad aliquid, non efficitur habilis niſi intra territorium habilitantis. & n.26.*
10 *Habilitare eſt actus iuriſdictionis.*
11 *Iuriſdictio extra territorium non porrigitur.*
12 *Legitimatus ab vno Principe non eſt legitimus, niſi quoad ea quæ ſuæ iuriſdictioni ſubſunt, & n.28.*
13 *Actus voluntariæ iuriſdictionis poteſt extra territoriũ exerceri. & n. 14.*
15 *Habilitatus authoritate ſuprema vbique locorum eſt habilis cenſendus.*
16 *Nobilitas conceſſa reſpectu perſonæ & nõ reſpectu rei alicuius particularis, valet vbique.*
17 *Perſonam res ſequitur.*
18 *Tutor ſimpliciter datus à iudice competenti, cenſetur etiam datus bonis extra territorium.*
19 *Inſamia perſonam ſequitur vbique locorum, ſic & nobilitas. n.20.*
21 *Nobilitas antiquitate temporis acquiritur.*
22 *Nobilitare poteſt ſolus ſupremus Princeps.*
23 *Nobilitati iiſdem omnino priuilegijs gaudent quibus antiqui nobiles.*
24 *Legitimatus non diſtat à vero legitimo.*
25 *Nobilitas eſt quid indiuiduum.*

EXiſtimant nõnulli plebeiis hominibus feu
1 daliũ bonorum nõ * eſſe interdictã acquiſi-
tionem, ſed ea tamẽ redacta ad inſtar bonorũ
patrimonialiũ ab oĩbus, ſiue plebeis ſiue nobili
bus, poſſideri poſſe & acq̃ri, abſq. licentia Prin-
cipis, cũ nulla lege, nullaq. conſtõne, aut conſue
tudine apud nos contrarium diſpoſitũ eſſe repe
riatur. Sicq; inter alios tenet *Luc.de Pen.in l.eum*
neque. C. de incol. lib. 10. vbi ait ruſticum poſſe
emere feudum, ſed nõ ex hoc fieri nobilem; idẽ

&

& apertius tenet *Io.Pap. in tertio notario. titu. des annobliſſemeuts. f.mihi 504.& lib.13.arreſtor. tit. 1.arreſto 17.* vbi ait ſic obſeruari in tota Gallia. idē quoq. ſentire vř *Renat.Chopin in cõſue.Andiũ c.38.f.mihi 269.Pet.Greg.ſyntag. iur.p.1.li.6.c.4*
2 Verum, qdqd ſit in Gallia, non ita apud nos obſeruaĩ. Nam licet plebeij & populares non minus quam nobiles, feudalium bonorũ, quæ eis ex legitima ſucceſſione obueniunt, capaces exiſtimentur, ex diſpoſitione art.7. noſtræ conſuetudinis ſub tit. de feudis, qui quidem articulus de hæredibus abinteſtato loquitur, nulla facta diſtinctione inter nobiles & plebeios: tamē quoad nouam acquiſitionem feudi alio titulo quam legitimæ ſucceſſionis, aliud ſemper hic
3 obſeruatum eſt. Nulli enim plebeio feudum acquirere illudque poſſidere permiſſum eſt vnquam, niſi cui Principis indulgentia & liberalitate hoc conceſſum fuit, vt ſatis innuit inſignis Burgundio noſter *Io.Maurr.in repeti.l.1. C.quo loco mul.'nun. ſub fol. mihi 134. verſ. his accommodari poterit*, idemque in Ducatu Burgundiæ receptum eſſe teſtatur *Chaſſ.ad conſue.Duc.Burg. tit.des fiefs. §.7. in verb.& ſelon la nature. n.5. Ad quod facit art.17. eiuſdem noſtræ conſuetudinis ſub eodem titulo de feudis ponderando vocabulum iſtud* [*nobiles*] quod alias eſſet fruſtratorium, ſi cuilibet tam plebeio & ignobili, q̃ nobili, feudum acquirere & tenere liceret. Facit etiam ad hoc art.261. modernarum conſtitutionum anni 1586. Vbi fruſtra loqueretur Princeps de permiſſione tenendi feuda, niſi permiſſio illa neceſſaria eſſet plebeis & ignobilibus. Facit denique quod tradit *ad cõſue.Pariſ.§.9.gl.3.in ver.tenus noblemēt.*
4 *nu.4.* Vbi ait, quod feuda nobilia (quæ ſcilicet habent certum territorium cum iuriſdictione & mero imperio in ſubditos ibi commorantes) non congruunt niſi nobilibus; ita quod non poſſunt acquiri nec retineri per ignobilem, ſed poteſt cogi ad dimittendum extra manus ſuas,
5 vel transferendum in nobilē: cum tamen aliud admittat in feudo ſimplici & non habente annexam iuriſdictionem, vel dignitatem, vt ſcilicet à quocumque etiã ruſtico & acquiri & poſſideri poſſit. Et cum hac opinio tranſiuit nuper Senatus in quadam cauſa coram eo pendente inter procuratorem generalem & alios; in qua
6 fuit adhuc & ſubſequens queſtio agitata, an ſcilicet nobilitas, plebeio, ciui Biſuntino, ab Imperatore conceſſa, valeret ẽt in terris non ſubditis imperio, ſicq. an ciuis Biſuntinus ab Imperatore nobilitatus feuda nobilia in hoc Burgundiæ Comitatu (qui non ſubeſt Imperatori, ſed Sereniſſimis Principibus noſtris Alberto & Iſabella Auſtriacis) acquirere & retinere poſſet.
7 Et pro negatiua adferebaĩ primo *tex. in c. cũ ex eo. de elect.& elect.poteſt.in 6.* vbi, ſi aliquis clericus vnius diœceſis parochialem obtineat in alia diœceſi, & fauore ſtudii cupiat hr̄e diſpēſationem vt vſq; ad ſeptẽniũ non teneaĩ ꝓmoueri ad ſacerdotium, ſolus Eṗus, in cuius diœceſi ſita eſt parochialis eccleſia, pōt ſuper hoc diſpēſare, non aũt Eṗus domicilii, ſeu originis. Qua ex re colligit notabiliter *Dominic.ĩ d.c.cum ex eo. in uerb. ſubiectas.* quod qñ requiriĩ diſpenſatio perſonæ reſpectu rei, tunc ille debet diſpenſare qui rem habet ſubiectam, reſpectu cuius diſpen
8 ſatio requiriĩ. Si enim ab alio diſpenſareĩ, non traheret effectum ſuum diſpenſatio extra territorium diſpenſantis. Ergo à ſimili, cum nobilitas iſta, de qua hic agebatur, conceſſa eſſe videreĩ perſonæ reſpectu rei, vt ſcilicet habilitaretur perſona ad feuda poſſidenda & acquirenda, eius erat Principis nobilitatem illam concedere, in cuius territorio ſitum eſt feudum; conceſſa autem ab alio non debet effectum ſuum porrigere extra territorium concedentis.
9 Secundo facit authoritas *Bar.in l.1.C.de ſum. Trin.n.39.& ſeq.* ex qua facile colligitur, quod inhabilis habilitatus ad aliquid, non efficiĩ ha-
10 bilis niſi intra territorium habilitantis. Habilitatio enim actus eſt iuriſdictionis, *vt not. Doc.in c.at ſi clerici.de iud.* Iuriſdictio autem extra ter-
11 ritorium non porrigitur, *c.fi. in fi. de conſtitutionib.in 6.& l.fi.ff.de iuriſd.om.iud.* vbi extra terri-
12 torium ius dicẽti impune nō paretur. Hinc eſt, quod legitimatus ab vno Principe, non eſt legitimus, niſi quoad ea quæ ſuæ iuriſdictioni ſubſunt, & ideo non capit hæreditatem extra territorium legitimantis ſitam, *c. per venerabilem. extr. qui fil.ſint legit.* vbi *Doctores communiter; Bar. in d.l.1.C.de ſum.Trinit. Angel.conſ.350.n.6.verſ. deſcendo nunc.& communem teſtatur Alex.conſ.67 n 8.vol.1.Soc.iun.conſ.100.n.12.lib.2. Didac. Couar.in epitom.de ſponſalib.p.2.c.8.§.8.n.18.Chaſſa. conſ.31.n.15.& 16. late Menoc.conſ.537. n.9.*
13 Nec obſtat, ſi dicaĩ, quod [illegible] voluntariæ iuriſdictionis poteſt etiam extra territoriũ exerceri, vt tradunt nonnulli, & [illegible] *Iaſ.in d.*
14 *l.fi.ff.de iuriſd.om.ind.* Nam hoc verum eſt, dummodo inter proprios ſubditos exerceaĩ, & quoad bona intra territorium ius dicentis exiſtentia, non autem quoad bona quæ alterius iuriſdictioni ſubſunt. *Soc.iun.d.conſ.100.n.16.* Et ſic, etiamſi nobilitatio ſit actus voluntariæ iuriſdictionis, tamen non poteſt exerceri erga ſubditũ, reſpectu rei quæ extra territorium Principis nobilitantis exiſtit, per ea quæ tradunt *Doc.in d. c.per venerabilem. & Chaſſ. d.conſ.31.n.15.& 16.*
15 Pro affirmatiua vero dicebatur in primis, qđ nobilitatio iſta conceſſa erat ab Imperatore generaliter & ſimpliciter, nemini q. nocere poterat, cum indifferens ſit Principibus noſtris, an feudum hoc ab iſto potius quã ab alio poſſideatur. Vnde cũ nemini noceret, videbatur extēdi debere extra territoriũ concedentis. Nam qñ

habilitatus eſt aliqs authoritate ſuprema (qua-
lis eſt Cçſarea, *l. deportatio, ff. ad leg. Rhod. de Iac.*
§. hac conſiderantes. Auth. vt om. obed. iud. prouin.)
vbique locorum habilis eſt habendus quoad
omnes effectus temporales, per quos præiudi-
cium non infertur cuiquam, per ea quæ tradit
& probat *Ang. d. conſ. 350. n. 6. & 7.*

16 Secundo perpendebat, quod nobilitas iſta re
ſcripto Imperatorio conceſſa eſſe dicebat per ſo
næ principaliter reſpectu ipſius, & non reſpectu
alicuius rei particularis; at qñ actus voluntariæ
iuriſdictionis exercet, nō quidem circa rem exi
ſtentem in alieno territorio, (hoc enim legiti-
mè fieri nequit, vt tradit *in d. l. fi. ff. de iuriſd. om.*
iud.) ſed principaliter circa perſonam ſubditā:
tunc ſanè actus ille effectum ſuum porrigit vbi-
que locorum, ēt extra territorium ius dicētis.
17 Perſonam enim res ſequunt quocumq; loco exi
ſtant. ita ſentire vr̃ *Didac. Couar. d. epito. de ſponſ.*
p. 2. c. 8. §. 8. n. 17. & apertius Dec. conſ. 207. n. 2. 3.
& ſeq. poſt Ludou. Roma. conſ. 39. nu. 3. & alios quos
referunt. Et ad hoc allegant *l. propter litem. §. licet*
l. iuriſperitos. §. cum oriundus, ff. de excuſ. tut. & l. 2.
C. eod. vbi tutor ſimpliciter datus à competen-
18 ti iudice pupillo habenti bona in diuerſis terri-
torijs, cenſet etiam datus bonis extra territoriū
exiſtentibus: cum tutor directo & principali-
ter det perſonæ, in cuius conſequentiā veniunt
bona vbicumque ſita ſint. Allegant & doctri-
nam *Bar. in l. legitimos. n. 5. verſ. quæro an iſtud de-*
cretum, ff. de legitimis tut. vbi ait, quod iudex, ſub
quo pupillus reperit, poteſt decretum interpo-
nere ſuper adminiſtratione bonorum pupilli;
quod quidem decretum extenditur ad bona
vbicumque ſita ſint.

19 Tertio, quemadmodum infamia vndecumq.
proueniat, perſonarum ita afficit, ut quocumq.
in loco ſit, reputet infamis, *Dec. d. conſ. 207. n. 5*
vbi ad hoc allegat Abb. & Innoc. Ita ēt & nobilitas
20 perſonæ ſic adhæret, vt quocumque in loco ſit,
ab ea non ſeparet, quamdiu nihil nobilitati cō
trarium commiterit; vnde, cum qualitas iſta ſuf
ficiat ad hoc, ut quis ſit capax bonorum feuda-
lium, non videt aliud quærendum, niſi, an nobi
lis ſit qui feudum acquirit, nō autem à quo no-
bilitatem conſequutus eſt, dummodo eam ſit
21 aſſequutus modis legitimis; vtputa per antiqui
tatem temporis, *Bal. in præluд. feud. in penul. di-*
22 *uiſ.* vel per indultum & conceſſionē Principis
ſupremi, ad quem ſolum ſpectat & pertinet po
teſtas in momento nobilitandi.

23 Accedat poſtremo, quod is qui Principis re-
ſcripto nobilitatur, iiſdē oīno priuilegiis gau-
det, quibus de iure communi gaudere poſſunt
& debent cæteri nobiles, in quibus longæua &
diuturna nobilitatis qualitas ex auorum ſuorū
gloria eluceſcit, alias fruſtratorium & eluſoriū
eſſet illud Principis beneficium, ſi vt alij nobi-
les non haberētur. *ita Io. Maurit. in d. repe. l. 1. C.*
quo loc. mul. muner. ſub deb. fol. mihi 134. *in fi.* Idem
24 de legitimato, & de habilitato dicimus. Legiti-
matus enī à Principe nō differt à vere legitimo
§. illud tamen. verſ. ſi igitur. auth. quib. mod. nat. effic.
ſui. Et habilitatus p diſpēſationē habet perinde
ac ſi eſſet habilis de iure cōi, *Bal. in l. liberos, C. de*
collat. Dec. d. conſ. 207. n. 6. At verè nobilis ex anti
quis auorū ſtēmatis vbiq. locorum capax eſſet
cenſet bonorū feudaliū. Ergo & nobilitatus à
Principe, licet Princeps ille nobilitans ſit extra
neus, reſpectu loci in quo ſitū eſt feudū, ibiq.
nullū habeat imperiū: ſufficit enim quod pſo-
na nobilitata ei ſubdita fuerit tpe indultæ no-
bilitatis. His adde, quod cū nobilitas ſit qd in-
diuiduum, illius conceſſio dēt operari extra ter
ritorium concedentis, p ea quæ trad. *Bal. in conſ.*
40. col. 1. lib. 4. Dec. in l. fi. col. 2. ff. de iuriſd. om. iud.
& in conſ. 207. n. 5. & Crauet. conſ. 9. n. 5. in fi.

Verum, licet, his vndiq. ppenſis, qō tūc aper
tè deciſa non fuerit (iudicauit enī Senatus ea in
cauſa partibus indicendas eſſe pbationes, tum
quod de literis illis nobilitatis inſtro authenti-
co non conſtaret, tū deniq. quod multa in facto
vndiq. allegata fuiſſent, q̃ multum vrgebant)
tamen permulti ex Dominis in hanc partē in-
clinabant, moti potiſſimum ſecunda illa ratio-
25 ne quam pro affirmatiua adduximus.

Nec obſtat primū negatiuæ opinionis fun-
damentum: nā *tex. in d. c. cum ex eo. & doctrina Do*
minici ibidē pcedit apertè, cum diſpenſatio fieri
dēt pſonæ reſpectu rei per eā detentæ. Hoc enī
caſu, cum res ipſa videat eſſe principaliter in cō
ſideratione, ad ſuperiorē rei recurrendū eſt. Nā
nullus Princeps iuriſdictionē exercere pōt cir-
ca rem extra territorium ſuum exiſtentem, *d. l.*
fi. ff. de iuriſd. om iud. Sed in caſu iſto, vbi nobili-
tas dicebat eſſe cōceſſa principaliter pſonæ ſub-
ditæ, non aūt reſpectu alicuius rei particularis,
nihil impedit quominus effectus illi᷒ extra terri
toriū concedētis extendat, pſertim cū (ut in pri
ma rōne dictū fuit) non tractet de piudicio ali-
cuius, *Ang. in d. conſ. 350. n. 7.* cuius doctrina cō-
firmari pōt authoritate *Bar. in d. l. legitimos. n. 5. ī*
fi. ff. de legit. tut. q dū diſtinguit an contradictor
reperiat necne, hoc innuere vr̃, ut inſpiciamus,
an de piudicio alterius agat vel non. ac ſi dice-
ret Bar. quod decretū iudicis, quo tutori bono-
rum adminiſtratio decernitur, porrigit effectū
ſuum extra territorium, ſi de piudicio tertii nō
agatur. Confirmatum etiam ex *tex. d. c. per ve-*
nerabilē. extr. q fil. ſint legit. vbi ſummus Pont. di-
cit ſe legitimaſſe filios Regis Franciæ, qa id fie-
ret ſine alterius iniuria, ex quo cōſentiebat Rex
ipſe, q nullū i tēporalib. recognoſcit ſuperiorē.

26 Non obſtat ſm fundamentū; nā rñdetur ve-
rum eſſe, habilitatum nō cenſeri habilē, niſi in-
tra territorium habilitantis, qñ. ſ. habilitata eſt
per-

Digitized by Google

perſona non ſubdita, vel habilitatio facta eſt reſpectu rei certæ extra territorium exiſtentis. Secus autem eſt, qñ habilitať pſona ſubdita, eaq; habilitatio fit ſimpliciter, non aũt reſpectu certæ rei, & nõ tractatur de præiudicio tertii: his enim ſimul cõcurrentibus (vt hic) actus effectũ ſuum porrigit extra territorium, per ea quæ tradunt *Bar. Ang. & Dec. vbi ſup.*

27 Quod autem dř de legitimatione, quæ licet perſonam principaliter reſpicere videať, effectũ tñ non extendit extra territoriũ: hoc verũ eſt in legitimatione filij, quæ fit poſt mortẽ patris; ſecus aũt in ea q̃ fieret viuente patre, & de conſenſu ipſius, & ita intelligendi ſunt *Doc. pro cõi opinione paulo ante relati, vt teſtis eſt Dec. d. cõſ. 207. n. 7.* Ratio autem differentiæ ea eſt, quod ĩ primo caſu, nẽpe cum agiť de legitimatione facta poſt mortẽ patris, tractať de præiudicio tertij, nempe de præiudicio agnatorum, qui alias ſucceſſuri erãt, ſi filius nõ fuiſſet legitimatus, & quibus iam quæſitum eſt ius ſucceſſionis. Cum autem de præiudicio tertii tractatur, iam ſatis admiſimus actum non extẽdi extra territoriũ, per doctr. Bar. & Ang. ubi ſup. In poſteriori vero caſu, cum nempe legitimať filius viuo patre, non agiť de præiudicio cuiuſquam, ideoq. non mirum ſi effectũ ſuũ producat hmõi legitimatio, ẽt extra territorium legitimãtis. Cum enim agnatis nocere poſſit pater proijciendo, bona ſua in mare, fortius dicendum eſt poſſe illis p̃iudicare, per actũ ciuilẽ legitimationis, vt egregiè firmat Bal. *in proœm. C. n. 9.* præſertim ſi pſona, quæ legitimať, ſubdita ſit Principi legitimãti, & fiat legitimatio ſimpliter; tunc enim perſonã res ſequunť quocũq; loco exiſtentes. & hic eſt caſus in quo loquitur *Didac. in d. epitom. de ſponſalib. par. 2. c. 8. §. 8. nu. 14. & 15.* Sed ſuper hoc (cum de eo non ſit hic quæſtio) diutius non inſiſto. vide infra deciſ. 82.

a Sic fuit reſolutum 7. Auguſti 1600. in cauſa Procuratoris generalis contra Malarmeos Biſuntinos; & deinde publicatum fuit edictum ſuper feudis anno 1609. quod clare hanc difficultatem explanat.

DECISIO XXXIII.

De muliere quadam ſortilega & arreptitia: & an crimen commiſſum per obſeſſum à Dæmone, ita tribuendum ſit Dæmoni obſidenti, vt nullum de eo crimine ſupplicium ſumendum ſit ab obſeſſo.

SVMMARIA.

1 *Iudices non debent facile tormentis ſubijcere ſortilegas, & quare.*
2 *Confeſſiones ſortilegorũ nihil continẽt impoſſibilitatis.*
3 *Malefici & ſortilegi Dæmones immittere poſſunt in homines.*
4 *Confeſſio ſuperat omnem probationem, niſi ſit rerum impoſſibilium.*
5 *Dæmoni obſidenti an imputanda ſint crimina per obſeſſum commiſſa.*
6 *Dæmones poteſtatem finitam habent in corpus, & nõ in animam obſeſſi.*
7 *Peccatum ex voluntate pendet.*
8 *Obſeſſorum variæ conditiones.*
9 *Obſeſſi à Dæmone multa faciunt, ad quæ Dæmon nihil confert præter ſuggeſtionem & tentationem. & nume. 24.*
10 *Opera obſeſſorum diſtinguenda eſſe ex authore operũ.*
11 *Dæmonibus obſidentibus nõ omnia eſſe tribuenda quę fiunt ab obſeſſis. & n. 12. 24*
15 *Dæmonis natura eſt vt perpetua inuidia & odio in homines flagret.*
16 *Voluntarium militem ſibi eligit Chriſtus.*
17 *Factum nunquam, nequaquam fieri poſſe præſumitur.*
18 *Maleficium ſine conſenſu non perficitur.*
20 *Obſidentur quandoque innocentes.*
21 *Dæmones ſunt miniſtri iuſtitiæ Dei.*
22 *Socij criminis, in ſortilegij crimine, an fidem faciant aduerſus ſocios.*
25 *Mentis turbatio vehemens peccatum omne excludit.*
26 *Furioſus aliquem occidens tempore furoris non tenetur de homicidio.*
27 *Furioſi crimen dilucida interualla habentis an præſumatur commiſſum tempore furoris, & nu. 27. 28.*
29 *Pecora ipſa rationis expertia quandoque plectuntur.*
30 *Seueritas ſalutaris præſtat clementiæ inani.*
31 *Sortilegij crimen eſt communis fori.*
32 *Confiſcatio bonorum an habeat locum in crimine ſortilegij.*

CAſus iſte, tum ob facti nouitatem, tum ob quæſtionis difficultatem, admiratione dignus eſt. *a* Mulier quædam ſortilegij ſuſpecta, & ob id in carcerẽ detruſa, audita & interrogata à iudice cõpetenti ſuper crimine, multa ſpõte fatetur, qbus criminis non tm̃ vehementer ſuſpecta, ſed & conuicta eſſe vř. Fatetur enim in primis, ſe bis aut pluries interfuiſſe nocturnis maleficorũ conuenticulis. Itẽ fatetur fidem & religionẽ Chriſtianã ptius abnegaſſe, eiq; & ſacramẽtis oĩbus renunciaſſe, ſimulq; ſacrilegã profeſſionem per expreſſum pactum fidelitatis cũ Dæmonibus emiſiſſe. Fatetur deniq; ſe homagiũ Diabolo, inter maleficas conſuetum, pręſtitiſſe, horrenda, quæ Dæmonibus litant, ſacrificia peregiſſe, grandines excitaſſe, multaq; alia eiuſmodi. Quoniam aũt præcipuæ iſtarum maleficarum actiones in iſtis cõuenticulis eæ ſunt, vt ibi epulenť, & deinde choreas ducant & ſaltationes, & poſt hæc, carnalibus ſpurcitijs cum incubis Dæmonibus ſeſe polluant. interrogata ſuper his oĩbus obmuteſcit oĩno. Rurſus interrogata & ſciſcitata cur ita obmuteſcat, ſignis demonſtrat ſe non poſſe loqui gutturq; oſtendit

Digitized by Google

dit ꝓdigioſum in modum intumeſcens. Quamobrem intermiſſis interrogatoriis per aliquot horas, cum ad priſtinā ſanitatē reuerſa eſſe videretur, & interrogaretꝛ vnde illud eſſet quod non potuiſſet loqui: reſpōdit ſe à Dæmoniis eſſe obſeſſam, qui eā vſu vocis ita priuauerant, ne veritatē confiteretꝛ. Interrogata vero quo modo id contigiſſet vt à Dæmoniis obſideretur; reſpondit, ex maleficio cuiuſdam ſortilegi (quē nominabat) id ſibi accidiſſe, qui quidē dato pomo, & ab ea deinde comeſto, duos Dæmones in eā immiſerat (quod & ſortilegus ille, iam tum in alio carcere recluſus, iiſdem pæne verbis faſſus eſt) Itē interrogata quo tpe id factū eſſet, narrat ſigillatim, ſed ita tñ, vt ex eius dictis non ſatis facilè colligeretꝛ, an pomū illud iam ipſa comediſſet, antequā pactum illud prænarratū feciſſet cum Dæmone, & antequā conuenticulis illis nocturnis vnquam interfuiſſet. Interrogata iterum, an in illis nocturnis conuenticulis Dæmoni incubo ſeſe ſubieciſſet & ꝓſtituiſſet, rurſus obmuteſcit, ſed capite annuit, ac ſi fateri voluiſſet. Interrogata aūt quoties duob. digitis ſiniſtræ manus paululū erectis, demonſtrat bis id factum fuiſſe: tandē, cum ex his aliiſq; multis ſignis ſatis euidentibus, re vera conſtaret eā eſſe Dæmoniacam, & ab immundis ſpiritibus obſeſſam, ꝓcurat iudex, vt oībus modis ab Eccleſia Catholica approbatis, Dæmonia illa eiicerentꝛ, quod tandem, diuina id concedēte gratia, pijs quorundam ſacerdotum precibus, ieiniis & exorciſmis obtinetur. Cumq; oīno liberata eſſet, & iudici ipſamet ſignificaſſet, ſe poſt adhibitos exorciſmos, à Dæmonibus dimiſſam eſſe (quos dicebat ab ea diſceſſiſſe in forma duorum nigricantium limacū, qui poſtquā per cubiculum viſi eſſent aliquantulum circuīre, ſubito diſparuerāt) iterū & ſæpius interrogata, oīa ſupradicta ſponte & ingenue fatetur, confeſſioneſq; p̄cedentes ratificat. Illud tñ addit (ad ſui exonerationē) ſe poſtquā obſeſſa fuiſſet, ad nocturna illa conuenticula ſortilegorū neſcio quo modo per aera tranſuectam fuiſſe, eaq; oīa quæ ibi cum cæteris maleficis egiſſet, prēter voluntatē accidiſſe, opa Dæmonis obſidentis. Dubius itaq; iudex quid in eam ſtatueret, tandem quæſtionib. eā ſupponi iubet, eo vt credit aīo, vt ab ea veritatem erueret ſuper hoc facti dubio, an. ſ. iam tum cum Dæmone pactū illud ſolēne iniiſſet, cum pomū illud maleficum comediſſet, quo mediāte à Dęmoniis fuerat arrepta. Ex quo decreto interiecta deinde appellatione, dubitatū fuit in Senatu quid decernendum foret.

Et hac in re conſiderādum eſt in primis, iudices nec voluntarios, nec nimis ꝓnos aut faciles eſſe debere ad quæſtionandas maleficas, ne hac via impunes euadans: nā experientia nos docet permultas ita inſenſibiles ī illis doloribus effici, vt mēbratim potius diſcerpantur, quā aliquid veritatis fateri valeat. qua de re videatꝛ *Spreng. in mal. malef. par. 3. q. 13. & Bodi. in Dæmonoma. li. 4.*
2 *c. 2.* Item conſiderandum eſt confeſſiones iſtas nihil continere impoſſibilitatis. Siquidē certū eſt maleficos & ſortilegos, diuina in aliqñ ꝑmittēte ꝓuidentia, poſſe dæmones in homines immittere: id enim multis tum rōnibus tum exēplis ꝓbant *Iacob. Spreng. in malleo malefic. par. 2. q. 2. c. 5. & par. 1. c. 9. & 10. Petr. Tyræus de Dæmoniacis, par. 1. c. 16. n. 10. & ſeq. Marti. del Rio diſquiſitionū. Magicarum lib. 4. c. 6. & Fernel. de abditis rerum cauſis lib. 2. ca. 16.* Certum eſt ēt ſagas & ma-
3 leficos nocturnos illos Dæmonum conuentus adire, illicq; tripudiare, epulari, fędāq; cum incubis & ſuccubis libidinem explere, ac deinde multa mala moliri in perniciē generis humani, vt ex cōi oīum tum Theologorum, tum ēt Iureconſultorum, qui de ſortilegis tractāt, referunt *Bodi. in dæmonomania. Nicol. Remig. de Dæmonolatria. Petr. Binsfeld. de ſortilegor. confeſſionib. & alij plerique.* Vnde cum nihil in ſe habeant impoſſibilitatis confeſſiones iſtæ, non eſt dubitandum, quin ſuper eis fundamentum fieri poſſit, (niſi Ioannis VVierii errorē admittere velimus, qui in ſuis libris de p̄ſtigijs dæmonū exiſtimat hæc
4 oīa vana eſſe & imaginaria) confeſſio enim ſuperat oēm ꝓbationem & confitenti regulariter p̄iudicat, niſi ſit rerum impoſſibilium, aut naturæ oīno repugnantium, *l. 2. in pr. ic. ff. de confeſſ. Damboud. in prax. crim. cap. 54. nu. 33. & 34.*
5 Verum, cum certum ſit mulierem iſtā à Dæmonibus obſeſſam fuiſſe, incertum aūt vtrum iā tunc eſſet obſeſſa cum hæc oīa crimina perpetraſſet, quæ ſpōtè & pluries confeſſa eſt. Omiſſa diſputatione, an hæc confeſſio qualificata [feci, ſed obſeſſa ab immundis ſpiritibus ad id meipſam impellentibus] in totum admittenda ſit, an vero diuidenda & pro parte acceptanda, in quantum facit contra reā, reiecta altera parte, quæ facit ad exonerationem ipſius: vꝛ principaliter excutiendum, an poſito quod iam tunc eſſet obſeſſa, imputanda ſint hæc tā abhorrenda & deteſtanda crimina Dæmonibus obſidentibus, an vero huic mulieri obſeſſæ, ita vt eorum nomine de ea ſupplicium ſumendum ſit.

Et licet non tam Iurecōſultorum quā Theologorum quæſtio eſſe videatur; tñ quid hac in re ſentiant Theologi (cum ad hanc deciſionē pertineat) in medium paucis ꝓferā (quantū ex eorum libris, quos duxi cōſulendos, aſſequi potui) ſaluo ſemper in oībus ſanctæ matris Eccleſię iudicio, cui hæc oīa humiliſſimè ſubmittuntur.
6 In primis igitur pro certo habendū eſt, Dæmones, dum arreptitios & obſeſſos poſſident, in eorum corpora poteſtatem habere, nō quidem infinitam, ſed finitā & limitatam pro arbitrio diuinę voluntatis: in animas aūt nihil aut parū

poſſe,

poſſe, vt elegāti inductione probat *Tyrans d. tract. de Dæmoniacis par.* 1. *c.* 4. *&* 5. Si enim renitentes aīarum vires ad opandum cogere poſſent Dæmones, clarum eſt & manifeſtū, quod alioquin ad peccatum et inuitos mortales impellerent, hocq; tam verum eſt, vt negati non poſſit, niſi ab eo qui liberum arbitrium tollere vellet.

7 Hinc infertur ex eodem Tyræo,* Dæmoniacos & obſeſſos poſſe qdem & apud Deum mereri bene, & ēt diuinam iram peccatis propriis puocare: cum .n. peccatum ex voluntate pendeat, adeo vt non niſi voluntarium ſit, peccatū non ſit, *c.* 1. *& ſeq.* 15. *qu.* 1. Certum eſt obſeſſos, ſicut & non obſeſſos, & poſſe peccare, & poſſe non peccare. Nihil enim pōt per ſe Dæmon in hominis obſeſſi voluntatē, ſed liberum ſemper vnicuiq; manet arbitrium, adeo vt nulla ei neceſſitas imponi queat.

8 Item conſiderandum eſt,* obſeſſorum varias eſſe conditiones: nōnulli enim aſſiduè & indefinenter vexantur: nonnulli vero requiem habēt, & ſibi ſiq; relinquunt, ita vt à non obſeſſis nihil oīno differāt, nihilq; moleſtiarū patiant.

Inter eos aliqui vexant ſiue ppetuo ſiue per interualla, nonnulli ita miſerè torquentur atq; turbantur, vt mentes exilium pati videant, vixq; quidquā hominis habeant præter externam hominis formā: non quod in aīam per ſe quidquā poſſit Dæmon, ſed quod tantis incōmodis corpus ipſum ſibi ſubiectum afficiat, & phantaſiam hominis ita perturbet (cuius beneficio mens ſuas opationes exercet) vt memoria, intellectus, voluntas, totaq; ipſa mens plane conſopita redat. Alij vero non ita perdite torquentur, quin & videant, & audiant, & intelligant, & ēt recordent eorum oīum quæ per eos fiunt.

Prioribus illis ſine dubio nihil eorum imputandum eſt, quæ per ipſos fiunt, cum mentis cōpotes non ſint: in aliis vero maximum verſatur dubium, an quod per eos fit, eis imputandum ſit, an Dæmoni.

9 Qua in re animaduertendum eſt,* quod multas malas opationes per ſe obſeſſi iſti faciunt, multaq; male loquuntur, ad quæ Dæmones nihil conferunt, pter ſuggeſtionem fortaſſis & tētationem: multa vero alia fiunt, non ab eis obſeſſis, ſed à Dæmonibus obſidentibus, qui ſuas tunc opationes exercent in obſeſſis corporibus per obſeſſa corpora, qbus vtuntur tanq̄ inſtrumentis, vt eo exēplo ſatis manifeſtum fit, quod refert *Spreng. in* 2. *par. mal. malefic. q.* 1. *n.* 10.

10 Quæ fiunt ab obſeſſis,* id eſt, ppria ipſorum voluntate, & Dæmone ad id nihil præter ſuggeſtionem conferente, ea crimina ipſis obſeſſis & non Dæmoni obſidenti imputātur, nec minus eorum venia danda eſt (inquit Tyræus) quam quæ fiunt ab iis qui nullas Dæmonum infeſtationes patiuntur. Quæ vero fiunt non ab obſeſſis, ſed à Dæmonibus per obſeſſa corpora, ea miſeris obſeſſis non imputantur, ſed infœlicib' Dæmonibus. ita elegāter diſtinguūt inter *Theolog. Toſtat. Abulenſ. in* 8. *Matthæi, q.* 114 *& ſeqq. &* *Tyra. de Dæmoniac. c.* 27. qui poſtremus notabiliter, ait ex authore opum peccata Dæmonū & obſeſſorum diſtinguēda eſſe. Si enim Dæmones habent authores (inquit) Dæmonum ſunt & non hominum peccata. At hominum ſunt & non Dæmonum, quorum ipſi homines cauſa exiſtunt. Ex eoq; optimè infert idem Tyræ. Primo, quod plurimum illi errāt,* qui quæcumq;

11 ab obſeſſis hominibus flagitia fieri cōſpiciunt, illa mox ipſis obſeſſis tribuunt.

12 Infert & ſecūdo,* quod errant ēt, qui oīa q per obſeſſos fiunt, Dæmonibus obſidētibus tribuūt omniumque ideo cenſent veniam eſſe dandam.

13 Tertio & poſtremo infert,* quod non minus errant & illi, qui culpas ipſas partiuntur, partimque cenſent Dæmonibus, & partim obſeſſis tribuendas: nam in omnibus fere actionibus, vel tota Dæmones culpa eſt vel tota obſeſſi.

Quæſtio eſt igitur in hoc noſtro caſu, an iſtæ horrendæ actiones, nempe copula carnalis cū Dæmone, abnegatio Chriſtianæ fidei & ſacramentorum, aliaque nefaria id genus, de quibus accuſatur hæc mulier, ſint opus mulieris obſeſſæ, an vero Dæmonum obſidentium.

Et certe dicendum eſt crimen eſſe mulieris proprium eique ſoli tribuendum & imputandum, his potiſſimum rationibus:

14 Primo,* quia ingenuè & multoties cōfeſſa eſt, ſe, dum à Dæmone poſſideretur, non ſemper ab eo vexatam & agitatam fuiſſe, ſed quibuſdam tantummodo diebus, eorumque omnium quę per eam fierent dum vexaretur optimè recordari. Imo, (quod magis præcipuum eſt) ſæpius interrogata, reſpondit, quod tunc potiſſimū ſuæ mentis compos, ſaniq; iudicii extabat, cum primum Diabolus ei apparuiſſet, petiiſſetq; ab ea vt ſe totam ei deuoueret, abnegato prius omnipotenti Deo, cui per baptiſmum fidē dederat. Ex quibus confeſſionibus apertè colligitur, crimen hoc ſibi & non Dæmoni imputandum eſſe cum tunc à Dæmone non moleſtaretur, ſed ſuæ mentis compos eſſet. Solemnis enim illa ſtipulatio & pactio facta cum Dæmone, ſoli Dæmoni tribui non pōt, niſi vni eodemque ſubiecto & actionem & paſſionem in vno eodemq; tempore tribuere velimis. Quod ſi naturā Dæmo-

15 nis cōſideremus,* perpetua inuidia perpetuoq; odio in homines flagrantis, quique, tamquam Leo rugiens, continue circuit quærens quem deuoret, quis eſt qui non ſatis percipiat, cum corpore, quod poſſidebat non contentum, animā adhuc exquirere & acquirere voluiſſe, atque ita mulierem iſtam tum maxime adortum fuiſſe, cum à vexatione libera, & peccato conſentiret, & ten-

& tentationi reſiſtere valebat? Quis eſt, eni, nō dicā ꝓbabile, ſed ne qdem veriſimile fieri poſſit, Dęmonem, veteratorē ſolertiſſimum & aſtutiſſimū, ſuas in eam artes & inſidias ſtruere voluiſſe, ſi tunc in eo ſtatu redacta fuiſſet, vt ob mētis & iudiciis alienationē peccare nō potuiſſet? Nōne fruſtranea fuiſſet & inanis ſolēnis illa pactio, ſi tunc tpis voluntas mentiſq; iudicium in
16 hac muliere non adfuiſſet? Sane * quēadmodū voluntarium ſibi militem eligit Chriſtus; ſic & voluntarium quoq; ſeruum ſibi Diabolus auctionat, & acquirit ſuo iure (inquit Diuus Ambroſ. de vita beata) nemineuq; iugo ſeruitutis aſtrictū poſſidet, niſi ſe prius ei peccatorum ære
17 vēdiderit. *can. non eſt. 15. q. 1.* Porro, * quod nunq̄ factū eſt, neq; fit ſm cōmunem rerum curſum, nequaq̄ fieri poſſe (ſi ex facti contingentia incōmoda ſequant) iudicandum eſt, vt inquit *Binſfeld. de confeſſ. malef. cap. fin.* At nuſquam legimus contigiſſe, quod ſimplex Dæmoniacus (id eſt nullo ſortilegii crimiue cōſpurcatus) inuitus & nolens, delatus ſit ā Dæmone i illos maleficorū conuentus, ibiq; coactus ſit Dæmonem adurare, & cum incubis carnali ſpurcitia ſeſe contaminare. Hoc enim eſt contra diuinā ꝓuidentiā ordinariam, quæ non ſolet tantā Dæmoni poteſtatem concedere, niſi in eos, quorum mentem Diabolus ſibi prius per infidelitatē ſubiugauerit. Non ergo credendū eſt mulierē iſtā, nolentē & renitētem, vel dū à Dæmone turbaret, hęc
18 oīa peregiſſe, ſed potius * conſenſum liberū his oībus accommodaſſe; ſine quo conſenſu non perficitur maleficium.

19 Secundo, * ſemper cōfeſſa eſt hæc mulier, ſe à ſex menſibus tm̄ obſeſſam fuiſſe, & non antea. ar trium, aut quatuor aliorum maleficorum teſtimonijs conſtabat, eam ante annum vel biennium pluries interfuiſſe nocturnis ſortilegorū & Dæmonum ludis & conuenticulis. igit̄ ſufficiens aduerſus eā o[illegible] videbat̄ probatio, quod iā antequā ſubſtantialiter poſſideret̄ à Dæmone, in horrendū illud & abhorrendū ſortilegij crimen inciderat, ob idq; (in punitionem, for-
20 tè illius) facta fuerat arreptitia. Etſi enim * certum ſit, nō oēs obſeſſos in eā Dęmonum carnificinā ſua culpa incidere. obſident enim qn̄q; pueri & innocentes, vt tradit *Tira. d. trac. de Dæmoniac. c. 29.* Tn̄ verū eſt etiā, quod propter grauia peccata, & in eorum punitionē, frequentius ꝑmittit Deus, vt à ſpiritibus immūdis poſſideā-
21 tur hoīes. * Sunt enim Dæmones miniſtri iuſtitiæ Dei omnipotētis, q (vt ait Pſalmiſta Pſ. 70.) mittit idignationem iræ ſuæ p Angelos malos. Cum aūt inter peccata nulla poſſint excogitari grauiora, quā infidelitas, abnegatio fidei & ſacramentorum, idololatria Dęmonum, & fœda cum eis copula: facile certe credendū eſt, crimina hæc à muliere iſta commiſſa diuinā indignationem ita prouocaſſe, vt in eā tandem Dæmonis carnificinā inciderit, ſicq; crimina hæc obſeſſionem Dęmonum ꝓceſſiſſe. hocq; eo clarius & euidentius apparet, quod tres alii ſortilegi, vt paulo ante dictum eſt, conſtanter ſemper aſſeuerauerint, ſe ante duos annos in nocturnis illis conuenticulis mulierem iſtā cum aliis ſortilegis & maleficis pluries vidiſſe, ſicq; longe antequam obſeſſa fuiſſet à Dæmonibus.

22 Nec eſt quod hic dicatur, * nullam oīno fidem adhibendā eſſe tribus illis ſortilegis & maleficis, cum ſe ſocios criminis eſſe fateant̄. Nam præter id quod contrarium probat *Bodi. lib. 4. Dæmonoma. c. 2. & 4.* vbi vult in hoc graui & occulto crimine, teſtimonium conſociorum, cum fama, aut aliis indiciis, non tantum ad torturā, ſed & ad condemnationem ſufficere: cuius ſententiā (concurrentibus ſcilicet multis indiciis, & multiplicatione huiuſmodi teſtimoniorum) non improbat, ſed cōmunem dicit *Binsfeld. d. trac. de confeſſionib. malefic. concluſ. 7. & vlt. fol. mihi 146.* Animaduertendum eſt hoc in loco, non dubitari de facto principali (illud enim ſatis confitetur hæc mulier) ſed dubitatur tantum de facti circunſtātia, nempe de tp̄e, & an antequā obſeſſa fuiſſet, crimen hoc cōmiſerit. Qua in re facilius credendum eſt conſociis illis, prælertim cum appareat ex propria confeſſione huius reę, eos non mentiri in facto principali; cumque poſt latā in eos ſn̄iam mortis, poſtq; ſacramentalem confeſſionem, in ea ſemper aſſertione vſque ad extremum vitę ſpiritum (quo maxime tempore ſalutis æternæ memores eſſe ſolemus) perſeuerauerint, præteritorum ſcelerū verā cōtritionem habentes. Quibus oībus adſtipulat̄ mulieris huius ante actæ vitæ ratio, oīno (vt ex probationibus conſtat) perdita & deplorata, & conſtans omnium vicinorum fama, quod à multis annis pro ſortilega ſemper habita fuerit.

23 Tertio & poſtremo, * pluries etiā confeſſa eſt hæc mulier, ſe, cum primum ei apparuiſſet Dæmon, multa cum eo habuiſſe colloquia, multūque ſuæ petitioni reſtitiſſe, ſed tamen ſeſe ei tandem deuouiſſe, longis & continuis illius ſollicitationibus victa. qua confeſſione quid eſt quod dici poſſit apertius, & vnde clarius & certius colligere poſſimus crimina iſta mulieri huic, & non Dæmoni tribuenda eſſe? Quis enim non videt conſenſum eam hic accommodaſſe, ſicque in peccatum propria culpa in-
24 cidiſſe? * Huc ſane pertinet *Toſtati Abolenſ. doctrina in octauum Matth q. 119.* vbi ait, quod ad hoc, vt videatur, an ea quæ arreptitij faciunt inſtigati à Dæmonibus, ſint peccatum; dicendum eſt, quod aut illa faciunt propter violentiam Dęmonum, aut propter turbationem, aut propter ſuggeſtionem. Si propter violentiam,

Digitized by Google

id eſt, ſi membris eorum ita vtantur vel potius
abutantur Dęmones, vt vel eis etiã inuitis & re-
nitentibus vulnera aut mortẽ inferant, blaſphe
mias euomant, & alia ſimilia peragant, hoc pec
catũ eis non imputatur. Mẽbra enim non ipſa
ſunt q̃ agunt, ſed aguntur potius & impellũtur
ab inhabitantib. Dæmonibus; ſicuti gladij pec
catũ non eſt, ſi ex eo trucidetur homo. Et hoc il
lud eſt quod ait Tyræ. actionẽ eſſe Dęmonis ob
ſidentis & nõ hominis obſeſſi. Idẽ quoq; dicen-
dum eſt in ſecundo caſu, nẽpe, ſi pp turbatio-
25 nẽ in aliquod ſcelus incidant arreptitij. * Mẽtis
enim pturbatio illa vehemens, ſi tãta ſit, vt pla-
nẽ ſeneſciant, peccatum oẽ excludit, *c. 1. & ſeq.*
15. *q. 1.* Sed ſi arreptitij (& hic eſt tertius caſus)
non cogantur, nec oĩno ſint perturbati, ſed ſolũ
per ſuggeſtionem Dæmonis malũ faciant, im-
putatur eis, quia tũc manet locus reſiſtendi ini-
quitati, inquit Toſtatus, qui ad id allegat exem
plum Regis Saul 1. *Reg. c.* 18. qui arreptus a Dę-
mone prophetabat, & miſit lanceã in Dauid vt
occideret eum, hocque ei imputatum eſt in pec
catũ, licet tunc à dęmone poſſideret. At nos hic
verſamur in hoc tertio caſu, ſi bene perpenda-
mus cõfeſſiones iſtius reæ. Non enim dicit Dæ-
monem ſua violentia, per eam, ẽt inuitam vel
renitentem, hoc oĩa perpetraſſe, nec per ingen-
tem mentis alienationem vel turbationem hęc
contigiſſe, ſed apertè dicit ſe poſt longa collo-
quia, continuis tandem Dęmonum ſollicitatio
nibus ſuccubuiſſe & acquieuiſſe: quo ſatis decla
rat, crimẽ eſſe proprium, & non Dæmonis. Etſi
enim Dæmones ſuis artibus & tẽtationibus ho
mines poſſint ad peccandum multum promo-
uere & impellere; tamen ita promouent, vt ſuã
voluntati libertatem nunquã demant, nullam-
que neceſſitatem ei imponant. Vnde q non vti-
tur ea libertate, ſed tẽtationi facile ſuccũbens,
peccato conſentit, criminis reus eſt, vt fatentur
oẽs Theologi. Alias certe nullus criminoſus
vnquam puniendus eſſet, cum certum ſit om-
nia pœne crimina committi inſtigante & im-
pellente Dæmone.

His igitur potiſſimum rationibus alijſq; cõ-
ſiderationibus motus Senatus, flagitia hæc om
nia mulieri huic & non Dæmoni tribuenda eſ-
ſe cenſuit, ob idq; ex ea merito ſupplicia ſumen
da eſſe iuſſit. *b*

Nec eũ qdquã mouit, q aliqui dicebant has
Theologorũ doctrinas pcedere tñ in foro con-
ſcientiæ, ſed non in foro ciuili, ideoq. ſatius eſſe
de his criminib' ab hac Dæmoniaca cõmiſſis iu
26 dicare, ſicut de crimine * cõmiſſo à furioſo dilu-
cida interualla habente, qui ſi occidat aliquem
tpe furoris, non tenetur de homicidio, nec pu-
nitur: fati enim infœlicitas eum excuſat, & ſa-
tis ſuo furore punitur, *l. Diuus, ff. de offic. præſ. l.*
27 *penul. §. fi. ff. de parrici.* * Quod ſi dubitetur an
actus geſtus ſit in furore, tunc in dubio præſu-
mitur quod ſic, niſi in ſpecie probetur quod
tempore interualli deliquerit, teſte *Foller. in ſua*
prax. crim. in verb. recipiuntur defenſiones reorum,
n. 34. Ang. de malef. in verb. ſcienter & doloſe. &
Carrer. in §. homicidium 6. nu. 18. f. mihi 366. Nam
præter quam quod videmur hic verſari in cla-
ris, ex quo confeſſa eſt hæc mulier, ſe pactum fe
ciſſe Dæmoni tempore ſanæ mentis, tribuſq; te-
ſtibus conuicta fuit interfuiſſe nocturnis ſorti-
legorum cõuenticulis longe ante quam à Dæ-
27 mone poſſideretur; * Angeli & Foller. doctrina,
qui dicunt præſumendum eſſe in dubio, actum
fuiſſe commiſſum tempore furoris, non tranſit
ſine difficultate: multis ſi quidem verius eſſe vi
detur, hoc ex qualitate actus iudicandum eſſe,
vt ſi conueniant homini ſanæ mentis, iudicetur
factus in quiete & tempore interualli, ſi vero nõ
conueniat, tunc ſecus. Ita enim *Miſing. obſeru.*
cent. 2. obſer. 41. Et huc referri poteſt, quod ali-
cubi me legiſſe memini, de quodam furioſo di-
lucida interualla habente, qui cum aliquando
multos gladio percuſſiſſet & vulneraſſet, dice-
retque hoc contigiſſe furoris tempore, menda-
cij conuictus eſt, ex eo, quod tunc temporis ob-
uios filios proprios cum cæteris non percuſſiſ-
ſet, ſed illæſos prætieriiſſet. Filios enim à cæteris
diſtinguere & ſecernere, actus eſt cõueniens ho-
28 mini ſanæ mentis. * Sed ponamus admitten-
dam eſſe doctrinam Ang. & Foller. ſupra rela-
tam, tamen (vt omnes teſtantur) fallit illa &
locum non habet, in atrociſſimis criminibus,
vt teſtatur *Carrer. vbi ſup. & Gail. obſeruat.* t 10. *n.*
22. *circa fin. poſt Hypol. & Marſ. & alios, quos alle-*
gat. in ijs enim furioſus propter exemplum pu
29 niri poteſt. Cum & * pecora ipſa rationis ex-
pertia in ijs quoque morte puniantur, non
quidem propter peccati cõſcientiam, ſed quod
indignam facti memoriam refricent, *c. firmiſſi-*
me, & c. muler quæ ad omne pecus. 15. quæſt. 1. Cum
aũt nullũ ſcelus grauius & atrocius iſto, de quo
nunc agimus, conſiderari poſſit, hic certe me-
rito locus eſſe debet limitationi, & exceptio-
ni huic; eſſet enim horrendum inter Chriſtia-
nos ſpectaculum, mulierem hanc, poſt tanta
& tam deteſtanda crimina, ſuperſtitem at-
que impunem videre; impiumque eſſet, iudi-
ces in eam indulgentes fuiſſe, quam cęleſtis pie
tas non patitur impunitam, nec diutius in hac
hominum ſocietate ferenda fuit, quæ ad hu-
mani generis capitalem hoſtem tam turpiter
30 deſciuerat. * Sed Menandri ſententia in hoc cri
minis genere ſemper amplectenda, qui ſalutari
ſeueritati poſtponendam eſſe dicit inanem ſpe
ciem clementiæ.

Cæterum, ne quis forte dicat Senatum
noſtrum (cui ſæcularis tantum iuriſdictio
commiſſa eſt) non fuiſſe iudicem competen-

tem huius criminis, quod ad hæreſim, ſicque ad iudices eccleſiaſticos pertinere videatur.

31 Adnotandum eſt * communem opinionem eſſe, quod crimen hoc ſortilegij eſt communis fori, & quod eius cognitio tam ad iudicem eccleſiaſticum, quàm ad iudicem ſæcularem ſpectat, *per c. accuſatus, § ſane. de hęret. in 6. & de hac cōi teſtantur Iul. Clar. §. hæreſis. verſ. ſi. Fichard. in ſyntag. com. opi. in verb. ſortilegij crimen. & Biusfeld. in d. tract. de confeſſ. maleſi. prælud.* 13. Quod ſine dubio procedit, quando cū hoc crimine admiſcentur facta: vtputa homicidia, cædes animalium, tact⁹ vel minæ & morbi inde ſequuti, dāna, aut tractatus contra bonum reipublicæ: hoc enim caſu, ſoli ſæculares iudices, etiam nō vocato inquiſitore, cognoſcere poſsūt de hoc crimine, vt pluries decirum fuit. *vide Pap. arreſt. lib. 22. tit.*

32 *3 arreſto* 1. Licet * aut in oī caſu læſæ maieſtatis diuinæ aut humanę, vltra pœnam mortis, pœnam quoq; confiſcationis bonorum imponere ſoleamus per *auth. bona damnatorum, C. de bo. dam.* Imo vero licet in ſpecie huic crimini bonorum confiſcationem imponat, *l. 3. C. de maleſ. & mathemat.* Tamen ea pęna vti non ſolemus in hoc crimine: obſoleuit enim apud nos hoc in caſu, ſicut & apud alias pleraſq; nationes abſoleuiſſe teſtantur, *Iul. Clar. & Binsfeld. vbi ſup.* Et ita fuit hic cōcluſum *c*, vbi pęna mortis impoſita fuit, abſque vlla tamen bonorum confiſcatione.

a *Huius facti ſeriem latius explicat Henricus Boguet primus huius cauſæ iudex, in ſuo tractatu de ſortilegis recens Lugduni excuſo, c. 52. & 58.*

b *Ex Senatuſconſulto 1. Septembris 1600. & fuit arreſtum latum & executioni mandatum 7. eiuſdem menſis, & anni, aduerſus Rolandum du Vernoy de Chiſerie, ex Ducatu Subaudiæ, manentem in oppido Croya, ditionis S. Claudij.*

c *Idem etiam 10. Decembris 1603. concluſum fuit in cauſa Ludonicæ Theuenin appellantis à ſententia mortis & confiſcationis bonorum contra ipſam lata à Locotenente de Orgelet pro crimine ſortilegij, quæ fuit vndequaque confirmata, excepta ſupradicta confiſcatione. Licet id tunc non euenerit ſine maxima opinionum diſcrepantia. Sed poſtea eadem quæſtione confiſcationis in deliberatione iterum propoſita, fuit ſolemniter ſancitum, nullam cadere in ſortilegij crimine, cùm non ſit propriè hæreſis, licet ſapiat manifeſtam hæreſim. Sicque fuit concluſum 28. Ianuarij 1604. in cauſa Claudiæ Fourquet de Vaugrenans, appellantis aduerſus Procuratorem Generalem appellatum.*

DECISIO XXXIV.

An qui non admittitur ad partem faciat partem & numerum in legitima computatione.

SVMMARIA.

1 *Legitima omnium liberorum ſimul eſt vnica.*
2 *Legitima liberorum quęnam ſit.*
3 *Legitimarius quis dicatur.*
4 *Spurijs, nefarijs, & adulterinis nulla legitima debetur*
5 *Deportatis non debetur legitima.*
6 *Exhæredatis non debetur legitima.*
7 *Ingreſſis & profeſſis religionem Mendicantium non debetur legitima.*
8 *Monaſterijs omnibus permiſſum eſt hodie bona poſſidere, exceptis monaſterijs Capucinorum & Minorū de Obſeruantia.*
9 *Renunciatio an excludat renunciantem à legitima.*
10 *Statuto aut conſuetudine an poſſit tollit legitima. & nu. 11. 14.*
12 *Statutum excludens à ſucceſſione excludit legitimam.*
13 *Legitima ijs ſolis debetur quibus & ſucceſſio.*
15 *Art. 6. conſuet. Burgund. ſub tit. des ſucceſſions. examinatur.*
16 *Renuncians generaliter ſucceſſioni non cenſetur legitimæ renunciaſſe.*
17 *Matri legitima debetur liberis non extantibus.*
18 *Mater legitima priuatur per expreſſam pupillarem.*
19 *Mater priuatur ſucceſſione & legitima, ſi filio tutorē petere neglexerit.*
20 *Repudiatione amittitur legitima.*
21 *Repudians hæreditatem an legitimam conſequatur.*
22 *Legitimarius qui non admittitur ad partem, facit tamen partem. & n. 31.*
24 *Legitima eſt quota portionis debitæ ab inteſtato.*
25 *Indefinita æquipollet vniuerſali.*
27 *Legitima res eſt particularis, cum ſit quota bonorū & non hæreditatis.*
28 *Accreſcendi ius non habet locum inter coniunctos coniunctione legali.*
29 *Exhæredatio cenſetur facta in commodum hæredis. & num. 47.*
30 *Pœna vnius non debet eſſe præmium alterius.*
31 *Legitimarius qui non admittitur ad partem, non facit partem. & n. 36.*
33 *Deportatus pro mortuo habetur.*
34 *Exhæredatus habetur pro mortuo.*
35 *Accreſcendi ius locum habet in legitima. & n. 46.*
38 *Indigni portio non dicitur deficere: ſuccedit enim per fiſcum.*
39 *Exhæredatio duplex, vna iuſta, altera iniuſta.*
40 *Legitima, eſt portio ſucceſſionis ab inteſtato, ſed non debetur ab inteſtato.*
41 *Legitima non eſt omniū liberorum, ſed eorum duntaxat qui ſunt capaces ſucceſſionis ex teſtamento.*
43 *Verba legis indefinita reſtringuntur ad perſonas habiles & capaces.*

Pa-

Digitized by Google

44 *Paria ſunt, non habere liberos, & habere quidem, ſed ingratos & exhæredatos.*

48 *Filij præmortui parentibus, cæteris non faciunt partẽ in legitima.*

49 *Legitima debetur poſt mortem parẽtum, & non ante.*

50. 51 *Incapaces non faciunt partem, & pro mortuis habentur.*

52 *Incapaces & indigni, quinam dicantur.*

53 *Exhæredati nec faciunt partem, nec admittuntur ad partem.*

54 *Ingreſſi religionem Capucinorum non faciunt partem*

55 *Religioſi alterius ordinis quam Capucinorum & Minorum, faciunt partem.*

56 *Excluſi abſolute per ſtatutum non faciunt partem. & nu. 57.*

58 *Portio illius legitimarij qui facit partem, & non admittitur ad partem, an accreſcat hæredi, an vero cęteris legitimarijs.*

59 *Detractum alicui in fauorem alterius, ei adijcitur cuius fauore fit detractio.*

60 *Filia renunciatione aut ſtatuto excluſa, an faciat partem. & n 61. 62.*

63 *Renunciatio filiæ in dubio præſumitur facta fauore patris dotantis.*

AD huius dubitationis interpretationem,
1 præfandum eſt,* oĩum liberorũ vnicã tm̃
eſſe legitimã, quæ q̃nq; triẽtem hr̃ditatis, q̃nq;
vero ſemiſſem conſtituit, pro numero liberorũ.
* Si enim quatuor ſint liberi aut pauciores, eo-
2 rum oĩum legitima eſt triẽs; ſi vero ſint quinq;
aut plures numero, oĩum legitima eſt ſemis, æquis partibus inter eos diuidendus, *auth. nouiſſima. vbi Doct. cõiter. C. de inof. teſta. §. 1. de trient. & ſemiſſ.*

3 Secundo p̃mittendum eſt,* legitimarios (id
eſt quibus legitima debita eſt: nã hic non loqui
mur de iis filiis quibus legitima nulla debetur,
4 * euiuſmodi ſunt ſpurij, nefarij, adulterini, &
alij nati ex dãnato & illicito complexu, *auth. ex complexu. C de inceſt. nup. auth. licet C. de naturalib. liber. Craſſ. §. legitima. q. 3. n. 2. 3. & ſeqq.*) multis modis à legitimę petitione arceri & excludi, ita vt ad partem illius trientis aut ſemiſſis non admittantur.

5 Primo,* excludunt̃ deportatione & alia quauis pęna, qua libertas ac ciuitas, p̃indeq; ſucceſſionis ius amittit̃: iſti enim, tamq̃ ſerui pęnæ, p̃ mortuis habent̃, *l. 1. §. pen. ff. de bonor. poſſ. cõt. tab. l. quidam ſunt ſerui. & l. qui vltimo ſupplicio. ff. de pę. §. 1. inſt. de capit. diminut.*

6 Secũdo,* exhr̃datione, *l. ch rõ. §. exhæredatos. ff. de bon. dãn. §. exhæredatos. auth. de hær. & falc. col. 1.*

7 Tertio,* ingreſſu & p̃feſſione religionis S. Franciſci Capucinorũ, & eorum q̃ Minores de Obſeruantia vocant̃, vt notãt *Doct. in l. Gallus. §. & quid ſi tantum. ff. de lib. & poſth. & in d. auth. nouiſſima, C. de inof. teſt.* Licet aũt de religione Mendicantium gn̄aliter loquant̃; tñ vr̃ mihi rectius eſſe dictũ hoc reſtringere ad ſolã Capucinorũ & Minorum de Obſeru. religionem; qm̃ decreto
8 * Sacroſanctæ Trident. Synodus, ſeſſ. 25. cau. 3. omnibus monaſterijs & domibus, tam virorũ q̃ mulierum & Mendicantium (ſolis ſupradictis exceptis) conceſſum eſt deinceps bona immobilia poſſidere, ſicuti iam olim de iure Ciuili conceſſum erat per *l. Deo nobis C. de Epiſ. & cler.*

9 Quarto,* arcentur à legitima renunciatione, quæ fit patri aut matri adhuc ſuperſtiti, *c. quamuis pactum, de pact. in 6. l. 1. § ſed & ſi parens, ff. ſi quis a parent. fuer. manumiſſ.* Qualis autem renunciatio eſſe debeat, & quãdo facta noceat, & vtrum renunciatio filiæ noceat nepotibus ex ea, maxime ſi præmoriatur patri, & nepotes ex ſuo capite, omiſſa matris hęreditate, legitimam in bonis aui perſequantur, fuſe notatur à *Doct. in commentar. ad l. pactum quod dotali. C. de pact. & ad cap. quamuis. de pac. in 6. quorum opiniones refert Mich. Craſſ. §. legitima, q. 3. & 4.*

10 Quinto,* excluduntur interdum ſtatuto vel
conſuetudine, vtpote ſi caueatur, ſtantibus ma
ſculis fęminas dotatas nedum à ſucceſſione, ſed
& à legitima excludi; vel ſi caueatur, ſtantibus
agnatis & tranſuerſalibus, patrem aut matrem
11 liberis ſuccedere non poſſe: * licet enim cõtro-
uertant nonnulli, & in dubium reuocent, an ſta
tuto tolli poſſit legitima, ſicque an ſtatuta huiuſmodi iure & ęquitate nitantur; receptius eſt tamen, parentum & aſcendentium legitimam ſtatuto & minui & oĩno tolli poſſe, *Alex. conſ. 168. n. 1 & 2. vol. 7. Dec. conſ. 372. n. 4. & Pariſ. cõſ. 23. uol. 2.* Liberorum vero, ſi non in totum tolli, ſaltem poſſe minui, relinquendo dotẽ aut aliud quidpiam loco legitimæ, vt communem teſtat̃
12 *Mich. Craſſ. §. legitima. q. 43. nu. 3.* * Hincque in-
fertur, quod ſi ſtatutum excludat abſolute & abſque vllo alio miniſterio filiam dotatam, etſi (quod durius eſt) de legitima ſpecialiter aut expreſſe non loquatur; tamen & à legitima & à ſupplemento illius excluſa cenſetur, tum quod
13 * legitima iis ſolis debeatur, quibus & ſucceſ-
ſio ab inteſtato, *l. Papinianus, §. ſi quis mortis, ff. de inof. teſt. Bal. in l. maximum vitium, col. fin. nu. 21.*
14 *C. de lib. præterit.* Tum quod &* ſtatuto & con-
ſuetudine minui poſſit legitima, doſque vel aliud quidpiam in eius locũ ſubrogari, licet ad legitimam non accedat. ita poſt alios eleganter tradit *Menoc. de arbitr. iudic. lib. 2. centu. 2. caſ. 149 num. 2. & ſeq.* Aliud vero dicendum eſſet, ſi ſtatutum non excluderet abſolute filiam dotatam, ſed adhuc cum dote factum ipſius filiæ requireret, veluti ſi requireret, vt ipſamet renun-
15 ciaret (prout requirit* noſtra conſuetudo art. 6
ſub tit. des ſucceſ) Eo enim caſu, ſi nempe filia dotata ſucceſſioni ſimpliciter renunciaret, non tamẽ proinde à legitima aut ſupplemẽto illius

excluſa cenſeret, niſi & cũ ſucceſſione ipſi quo-
que legitimæ & ſupplemento expreſſe renun-
ciaſſet, vt multis apud nos Senatuſconſul. iam-
dudum obtinuit; eiuſq; deciſionis ea eſt ratio,
16 quod per * generalem ſucceſſionis renunciatio
nem nunquã intelligit̃ renunciatum legitimæ,
niſi ſpecialiter de ea fiat mentio, *l. ſi quando §. & generaliter. C. de inof. teſt.* quod hic obiter adno-
tandum eſſe duxi; quoniam & in praxi vtiliſſi-
mum, & in foro verſantib. frequentiſſimum ſit
apud nos, vbi talia omnino extant ſtatuta &
conſuet. *art. 1. & 6. des ſucceſſions.*
17 Sexto, * & ſeptimo (& hi duo caſus peculia-
res ſunt pro matre, cui etiam legitima debet̃, li-
18 beris ſcilicet non extantibus) ea legitima * pri-
uat̃ mater, per expreſſam pupillarẽ ſubſtitutio-
nem, *l. Papinianus. §. ſed nec impuberis. ff. de inof. te ſta. & c. ſi pater. vbi expreſſe ita cauetur. de teſtamẽ.*
19 *in 6.* item priuat̃ * ſucceſſione ac per conſequẽs
legitima, ſi filio impuberi tutorem petere negle
xerit, *l. omnẽ. C. ad S. C. Tertyll. §. fi. inſt. eod. l. ſciãt cuncti. C. de legit. hær.* idq; pluribus concurren-
tibus quæ gloſſa conceſsit in *l. 2. C. ad S. C. Tertyll.*
20 Octauo, * legitima priuantur liberi repudia
tione poſt mortem patris facta, aut alterius ex
cuius bonis debet̃, *arg. l. inuito. ff. de reg. iur. & l. pen. C. de pact. quibus ſuffragatur l. ſi ponas. §. fi. & l.*
21 *qui repudiantis. ff. de inof. teſt.* * Sed an inſtitutus,
repudiata hæreditate legitimam conſequi poſ-
ſit, vide Bar. *in l. gerit. ff. de acq. hær. & in l. 1. ff. de vulg.* vbi tenet quod non, eiuſque receptior eſt
opinio, vt teſtatur *Brireonius in ſyntag. comm. opi-ni. in verb. legitima.*

His præmiſſis, veniens ad quæſtionem pro-
poſitam (quam adeo difficilem eſſe dixit *Fulgo. a Iaſone relatus in auth. nouiſſima. C. de inof. teſt.* vt
ignorauerit quid in ea deberet conſulere) Dico
quod duplex in ea reperitur opinio. Vna credi-
tur eſſe Bart. *in l. pater filium, n. 15. ff. de inof. teſt. & in §. exhæredatos. auth. de hæred. & falc.* exiſti-
22 mantis * legitimarium, qui nõ admittit̃ ad par
tem, facere partem, ideoq; eius portionem hr̃di
accreſcere, non reliquis legitimariis capacibus:
& huius opinionis hæc reperio eſſe præcipua
fundamenta.

Primum depromitur *ex l. ſi duobus. l. plane. §. ſi coniunctim. l. huiuſmodi. §. ſi Titio. de legat. 1. l. ſi Ti-tio. de lega. 2. & l. liberis. §. 1. ff. de liberal. cauſ.* Vbi
in vniuerſum, qui non admittuntur ad partẽ,
facere partem dicuntur, & ita, alios impedire
ne etiam accipiant: & hos non infacete dixit
Zaz. *ſingular. reſponſ. lib. 1. c. 19.* facere ſicut ca-
nes oſsibus inhiantes; etſi enim non omnia ero
dant, arcent tamen ab eis canes alios.
23 Secundũ * deſumit̃ *ex l. Papinianus. §. quoniam ff. de inof. teſt.* vbi exhr̃datus qui non cõqueritur,
& ita non inſtituit querelam, facit partẽ fratri
exhr̃dato querelam inſtituenti, adeo vt totã hr̃-
ditatem petere non poſsit, ſed partem dũtaxat.
Adde ex fine illius §. quod portio nepotis non
efficitur maior ob exhæredationem alterius.
24 Tertium * eſt ex eadem *l. Papinianus. §. ſi quis mortis.* vbi legitima definitur quota portionis
debitæ ab inteſtato; ergo exhæredatus, alias ab
inteſtato ſucceſſurus, facit partem in legitima.
25 Quartum, * ſi capaces tantum liberi, id eſt ſi
ij tãtum qui partem capere poſſunt, partem fa-
cerent in diuiſione trientis, aut ſemiſsis, ſicque
efficerent vt cæteri legitimarij ſua contingenti
portione contenti eſſe cogerent̃, diuiſio non di
ceretur fieri pro virili, ſeu pro liberorum nume
ro, ſed pro capacium tantũ numero. At hoc re-
pugnat verbis Imperatoris in *§. j. auth. de trient. & ſemiſſ.* vbi dicit̃ ſingulis ex æquo quadriun-
cium vel ſexuncium diuidendum eſſe: ergo pro
oĩum numero, nedum capacium, diuiſio hęc fa
26 cienda eſt: * cum indefinita in iure vniuerſali
æquipolleat, vt notat Bart. *in l. ſi ita relictum. de leg. 2. vbi eſt tex. aper. ad hoc.*
27 Quintũ * (quo potiſsimũ ꝓbat̃ portionẽ de-
ficientẽ hr̃di accreſcere, & non cæteris legitima
riis) iſtud eſt, quod in re particulari, qualis eſt le
gitima (q̃ quota bonorum conſet̃ non hr̃ditatis
28 *l. cum quæritur. C. de inof. teſta.*) & * inter coniun-
ctos coniunctione legali, qualis eſt coniunctio
inter legitimarios, non hẽt locum ius accreſcẽ-
di, *l. & proculo. & ibi Bar. de legat. 2. idem Bar. in l. re coniuncti. n. 59. verſ. aut legatum deficit. ff. de lega. 3. & Iaſ. ibidem n. 51. 201. 208. & 209*
29 Sextum * & poſtremum, quo maxime mouet̃
Caſtrenſ. in perſona ſcilicet exhæredati, hãc de-
ficientem portionẽ hæredi tm̃ accreſcere, quod
exhętedatio ad cõmodum exhæredantis & hæ-
redis ſui facta eſſe videatur, ſm̃ *gl. in auth. hoc amplius. in verb. reſpectis, C. de fideicom.* Cui ſuffraga
30 tur, * pœna vnius non debet eſſe commodũ ſi-
ue præmium alterius; ergo pęna exhæredatio-
nis non debet cedere lucro fratrum & cætero-
rum legitimariorum, *l. fi. ff. de eo per quẽ fact. erit quo minus quis in iud. ſiſt.*
31 Secunda opinio fuit Dyni, exiſtimantis * eũ
qui non admittitur ad partẽ, qualis eſt deporta
tus, exhęredatus, hęreticus, & ſimiles, nõ facere
partẽ, ſed legitimario capaci, non hæredi accre-
ſcere, cuius opinionis hæc quoque ſunt funda-
menta.
32 Primũ * ſumitur *ex d. l. ſi duobus, §. fi. & l. plane §. ſi duobus. de leg. 1. & apertius ex l. ſi poſt mortem. §. liberi. ff. de bonor. poſſeſs. contra tabul.* vbi ſic
expreſſe habetur, liberi qui contra tabulas ha-
bere non poſſunt, nec partem faciunt, ſi per
alios committatur edictum. Quod enim bo-
num eſt eis fauere, vt partem faciant nihil ha-
bituri?
33 Secundũ eſt, * quia is qui non admittitur ad
partẽ, vt eſt deportatus, & exhæredatus, habe-

tur

tur pro mortuo,*l.j.§.fi.ff.de bonor.poſſ.contr.tab.*
l.ſi necem. §. ſi deportatus. ff. de bon. libert. vbi ex-
preſſe dr̃ deportatum pro mortuo haberi. *l.1. §.*
ſi pater emancipatus.ff.de coniung. cum emancip.lib.
34 vbi exhæredatus dr habeti pro mortuo,*§.ſed no*
ſtra.verſ.ſin autẽ. inſt.de ſucceſ. libert. (Vbi paria
ſunt filios non habere, ant habete quidem, ſed
iuſte exhæredatus.
35 Tertinm eſt (quod * ad poſteriotem partem
huius opinionis magis ſpectat,legitimario ſcili
cet portionem illius incapacis accteſcere,& nõ
hr̃di) qnia in legitima habet locum ius accre-
ſcendi intet ipſos legitimatios tantũ, *l.ſiue liber*
tus.§.ex duobus.ff.de iur.patr.l.ſi ponas.§.fi.& l. q
repudiantis,ff.de inof.teſt. Vbi in querela habet lo
cum ius accreſcendi; ergo & in iute agendi ad
ſupplementũ legitimę,*l omni modo C.de inof.teſt.*
Vltimum eſt (quod ad eamdẽ quoq; partẽ p-
tinet) qnod iniquum & abſurdũ videret,vt po-
tius accreſceret extraneo hæredi quam fratri &
naturaliter & ciuiliter coniuncto,*argu.l.vnic.C.*
de his qui ante apert. tab.
36 Ex his * duabus opinionibus,pnſtetiorẽ & ve
riorẽ & probabiliorẽ ſemper exiſtimaui, hácq;
cõem eſſe teſtanť *Alex.ĩ l.plane.§.ſi duobus.de leg.*
1.& Doc.cõiter in l.Papinianus.§.quantũ,ff.de inof.
teſt.& in auth.nouiſſima.C.eo. quod autem veriot
ſit, illud clarius demouſtrabitut ex ſolutione
argumentotum contrariæ opinionis.
37 Non obſtat igiť primum: nã * ex ipſius Bar-
toli traditione(quam oẽs probant *in l.plane.§.ſi*
coniunctim.in l.huiuſmodi.§.ſi Titio.& in l.ſi duobus.
de legat.1.) diſtinguenda ſunt duo genera eorũ
qui non admituntut ad partẽ. Prius eſt eorum
qui oĩno,hoc eſt, nullo iure admittunť ad par-
tẽ,nec admitti ſperátur. Poſtetius vero eſt eorũ
qui non admittuntur iure ſcilicet actionis, alio
tñ iure admittunť,puta vel iure retentionis,vel
ex æquitate & humanitate, vel quãuis per ſe nõ
admittanť,per alium tñ admittunť aut admitti
ſperantur. De priori genere intelligẽda eſt opi-
nio Dyni,quã diximus eſſe communem;de po-
ſterioris vero loquitur primum Bartoli funda-
mentum,vt clarius apparebit,ſi leges,quæ in eo
adducunť, ſigillatim ppendamus. Primo enim
l.ſi duobus.de legat.1. loqnitur de poſthumo, qui
naſci,atq; ita in partem admitti ſperabať, qua
rõne merito partem facit coniuncto, ne natus
ſua portione fruſtreť. Qđ aũt ibi de poſthumo
agať,coniectura duciť ex *§. fin. legis præcedentis.*
necnon ex §. fin.d. l. ſi duobus. qui alias directe re-
pugnaret. Item *l.plane.§.ſi coniunctim.eod.tit.* lo-
quitur de ſetuo ꝓprio,qui licet iure actionis nõ
admittatur ad petendum legatum. *l.ſeruis.C.de*
legat. ei tñ ex humanitate & æquitate debeť,quę
æquitas ab Impetatoribus poſtea iuris neceſſi-
tate conſtricta eſt, *l.fi.§.illo.C.de neceſſar.ſeru.hæ-*
red.inſtituen. debetur & iute naturali.*l.ſi id quod.*
ff.de condic.indeb. qua rõne,qa non oĩno deficit,
nõ accreſcit coniuncto:non ſpetabat.n. ſeruus
legatũ ſolutum iri. Itẽ *l.huiuſmodi.§.ſi Titio.eod.*
tit. loquitur in eo caſu, in quo non oĩno deficit
portio,cum retineri poſſit iure vetuſtiori, nẽpe
dominij,vt animaduertit *Zaz.ſingular.reſp.lib.1.*
c.19. Vnde cum non oĩno deficiat,ceſſat ius ac-
38 creſcendi. Item *l.ſi Titio.de legat.2.* loquitur * de
portione relicta alicui indigno, vt notat gl.ibi-
dem. Vnde cum hæc portio non vtiq; deficiat,
ſed ad eam admittatur indignus per fiſcum,*tot.*
tit.ff.& C. de his quib. vt indig. merito ceſſat ius
accreſcendi. Poſtremo *l.liberis.§.ſi duo ſimul.ff.de*
liber.cau. loquiť ẽt in indigno, vt patet ex textu.
39 Non obſtat * ſm fundamentum: nam reſpõ-
deri põt,quod duplex eſt exhætedatio, vna iu-
ſta, qua exhæredatus habeť pro mortuo,& pri-
uatur q̃rela inofficioſi.*§.ſed noſtra. inſt.de ſucceſſ.*
libert. & iſte exhæredatus qui ad partẽ oĩno nõ
admittitur,nec admitti ſperať,non facit pattẽ,
nec cõputatur inter liberos ſm cõem,de qua di
ceť infra. Altera eſt iniuſta exhæredatio,*l.nõ pu-*
tauit. §.nõ quæuis.ff.de bonor.poſſeſſ.contr.tab. quæ
parit quetelã inofficioſi teſtamẽti,pp quã filius
admittiť ad partem ſucceſſionis ab inteſtato. Et
de hac exhęreditationis ſpecie loquiť *d.l.Papin.*
§.quoniã Vbi iniuſtè exhędatus,quia ſperať ad-
mitti per querelam, facit partem, niſi repudia-
uerit,*l.qui repudiantis.& l.ſi ponas.in fin.ff.de inof.*
40 Non obſtat tertium; * reſpondet enim legi-
timam qdem eſſe portionem ſucceſſionis ab in-
teſtato,*d.§.ſi quis mortis.* Cæterum non eſſe por-
tionem debitam ab inteſtato, ſed ex teſtamen-
41 to,ſi teſtamentum fiat: item reſpondeť * legiti-
mã non eſſe oĩum liberorum, ſed eorum dum-
taxat qui ſunt capaces ſucceſſionis, ẽt ex teſta-
mento: illis enim non debetur legitima,qui ex
teſtamento ſuccedere non poſſunt, quales ſunt
iuſtè exhæredati,*l.3.§.libe. ff.de bonor.poſſ.contr.*
tab.iun.§.exhæredato.auth de hæred.& falcid.
42 Non obſtat * quattum (quo potiſſimum ni-
titur Claud.de Battandier, qui priorẽ illã Bart.
opinionem contra cõem voluit ſuſtinere,in ſuo
tract.*de legit.artic.4.*) Reſpondetut enim primo,
quod *text.d.§.1. de trient.& ſemiſſ.* non loquitur
indefinite de liberis oĩbus ſiue capacibus, ſiue
incapacibus,(vt ille p̃ſupponit) ſed de iis dum-
taxat,qbus legitima debeť, ſicq; de capacibus
tantũ,vt patet in principio,ibi [frequenter igĩt
& alia vice mitati ſumus quomodo legitimis &
beneuolis filiis,&c.] dum enim filios legitimos
& beneuolos nominat,ſatis apertè demonſtrat
ſe non loqui de ingratis & illegitimi, quibus
non eſt neceſſe quidquam relinqui.
43 * Secundo reſpondeť, quod verba legis quã-
tũcumq. indefinita & generalia ſemper reſtrin-
gunť ad pſonas habiles & capaces, *l.ſed & ſi in-*
ſtrumenta.iunc.ibi glo.& doctr. Bart.C.de fid.inſtru.
& iur.

Digitized by Google

& iur. haſt. fiſ. li. 10. l. 1. vbi Accur. C. de ſacroſ. eccl. l. vt gradatim. ff. de mun. & hon. l. p̄mittēdo. cū gl. in prin. ff de iur. dot. l. idē iuris. §. mulionē. ff. ad l. Aqui. Bernard. Diaz. reg. 783. Vnde licet in eo textu *§. j. de triēt. & ſemiſſ.* de liberis indefinite loquereť Iuſtinianus, tñ de capacibus tm̃ & non de inca-
44 pacibus p̄miſcuè intelligendus eſſet. * Paria. n. ſunt, liberos non habere, aut habere q̄dem, ſed ingratos, exhæredatos, & incapaces, vt colligiť ex tex. *d. §. ſed noſtra. verſ. ſin aūt inſt. de ſucc. libert.*

45 Non obſtat * quintum (quo ēt multum nititur idem Claud. de Battandier) Nam reſpondetur, *l. & proculo, de legat.* 2. loqui in legatis & non in legitima; ideoq; conſequentiā iſtam nō valere [inter coniunctos coniunctione legali nō habet locum ius accreſcendi in legato rei particularis, *d. l. & proculo. de legat.* 2. Ergo neq. in legitima] Nam longe maior & arctior eſt coniunctio inter legitimarios p̄p naturæ & ſanguinis vinculum, quam inter legatarios, *l. 1. ff. de inoſ. teſtam. §. 1. inſt. eod.* Itē reſpondetur, quod maior eſt affinitas legitimæ cum hæreditate, quam legati: legitima enim relinquiť titulo inſtitutionis, ſicut hr̄editas, *§. aliud quoque capitulum. auth. vt cum de appell. cognoſc.* item pro legitima ſicut pro hr̄editate decernitur vtile familiæ Herciſcūdæ iudicium, *l. 2. §. pro quarta. ff. famil. Herciſ.* Decernitur quoq; petitio hr̄editatis, ſm̄ *Bal. in l. non*
46 *eſt dubium. C. eod.* * Quare mirum videri non debet, ſi in legitima locum habet ius accreſcendi inſtar hr̄editatis, ēt inter coniunctos ſola coniūctione legali, *l. ſeruus cōmunis. ff. de acquir. hered.* Et quod in legitima locum habeat ius accreſcēdi, communior eſt & receptior opinio, quicq̄d dicat Claud. de Battād. vt teſtanť *Salic. & Alex. in l. plane. §. ſi duob. n. 5. verſ. vnde melius. de lega.* 1.

47 Non obſtat * deniq; ſextum & vltimū fundamentum; reſpondetur enim, negando exhæreditationem fieri fauore exhæredātis & in eius cōmodum. nā contra fit odio exhæredati principaliter, *l. cum quidam. ff. de lib. & poſthum.* vbi in exhæredatione fit ſtricta interpretatio, q̄a odioſa. Item negatur deficientē exhæredati portionem legitimariis acquiri nomine & titulo pręmii: nam illis acqritur per remotionem obſtaculi dumtaxat & iure quodāmodo proprio; quia ſcilicet exhæredatus non extat, cum habeatur pro mortuo vt ſupra pluries diximus.

Et hæc ſufficiant pro Dyni opinione, (quæ communior eſt & receptior) aduerſus Bartoli ſn̄iam. Si modo prius admonuero Bartolū non vſquequaq; à cōi opinione diſciniſſe (vt falſo q̄dam putarunt) ſed in eo dumtaxat quod attinet ad iuſte exhæredatos. Vbiq; enim ſcriptū reliquit Bart. (vt videre eſt ex ſuis cōmentariis *in l. pater filium. ff. de inof. in l. plane. & in l. huiuſmo di. de legat. 1. & in ſuo trac. minor. par. 3. q. 1.* deportatum, hæreticum, & Mendicantium religionē ingreſſū pro mortuis abſolute habitos, nec partem facere, nec ad partē admitti: ſed in eo p̄ſertim aduerſatur cōmuni opinioni, quod teneat filium iuſte exhæredatū ad partem q̄dem non admitti; q̄a pro mortuo ad ſuum incommodū habeať, partem tū̃ facere eamq; hr̄dibus acquiri & non cęteris legitimariis, q̄d oēs fere explodūt, *teſte Alex. in d. l. plane. §. ſi duob. n. 5. ff. de le.* 1.

Cæterum ex his oībus, & potiſſimum ex ſolutione primi argumenti contrariæ opinionis, commode inferri poteſt ad omnes caſus, in quibus paulo ante præmiſimus, legitimatarios à petitione legitimæ excludi.

48 Primo enim infertur, * quod filij præmortui parentibus, cæteris non faciunt partem in legitimæ cōputatione, q̄a cum verè mortui fuerint
49 anteq̄ legitima deberef * (debeť enim poſt mortem parentum & non ante, *l. cum quæritur. C. de inof. teſt.*) certum eſt quod nec faciunt partem, nec vnquam facere ſperantur, nec per ſe nec per alium. Idemque dicendum eſt de poſthumo non natu, per *d. l. ſi duobus. §. ſi. de legat.* 1.

50 Secundo infertur * ad caſum excluſionis per crimen, quod deportati, hæretici, cęteriq; incapaces ob delictum, cuius pœna eſt libertatis ciuitatiſq; amiſſio, non faciunt partem, nec aliorum computationi interueniūt, *Boer. dec. 104. n.*
51 *5. Mich. Craſſ. §. legitima. q. 7. n. 8.* * Et rō eſt, quia quos lex incapaces facit pro verè mortuis habētur, *l. 1. §. pen. ff. de bon. poſſ. contra tab. l. ſi necem. §. ſi deportatus. ff. de bo. libertor.* Adeo vt nec p̄ ſe, nec p̄ fiſcū, ad partē admittanť, aut admitti vnq̄ ſperenť, *l. 3. ff. de his q̄ pro nō ſcript.* quanq̄ aliud ſit in iis, q nō q̄dē oīno ſunt incapaces, ſed indigni: nā per fiſcū ſuccedere dicunť, qui ab indignis auferre ſolet. *l. 1. & l. indignū. ff. de his quib. vt indign.*
52 * Qui aūt dicanť incapaces & qui indigni docet Accur. *in gl. 1. l. 1. ff. de iur. fiſ. & in §. leg. inſt. de leg.*

53 Tertio * inferť ad caſū excluſionis per exhæredationem, iuſtè exhæredatos (quod nihil habituri ſint, & pro mortuis quoque habeantur, *l. 1. §. ſi pater. ff. de coniung. cū emancip. lib. eius*) nec numerū quoq; facere, id eſt, perſonas eorū non numerari in partib. legitimæ faciendis, *l. ſi poſt. §. liberi. & §. exhæredati. ff. de bonor poſſeſſ. contr. tab. l. filio. in princ. l. ſi ponas. in fin. ff. de inoff. teſtam. tradit Petr. Iac. Aurel. in praxi libellor. rubrica 54. n. 5.* Et hęc eſt cōmunis opinio, q̄dq̄d dicat Bar. vt teſtanť Iaſ. *in d. l. plane. §. ſi. duob. n. 22. de legat. 1. Ant. Cuch. in repeti. auth. nouiſſima. C. de inof. teſt. tit. legi. quan. ſit quota eius q̄d ab inteſtato. debetur, n. 15. Fab. de Gioch. in repet. d. aut. nouiſſ. q. 20. Boer. d. decif. 104. n. 8. Clau. Chifflet. Burg. trac. de portion. c. 7. poſt medium. & Mich. Craſſ. in §. ligitim. q. 7. n. 7.* Qui oēs tenent exhæredatos partē non facere, & ſi partem facerent, eam cęteris legitimatariis potius quā hr̄di accreſcere, per rōnes quas tetigimus paulo ante in reſponſione ad ſextū & vltimum

Digitized by Google

timum argumentum opinionis contrariæ.
54 Quarto * infert ad caſum excluſionis per in-
greſſum religionis, ingreſſos religionem Capu-
cinorum, & Minorum de Obſeruantia, partem
non facere in cõputatione legitimæ, quod nec
per ſe, nec per alios ad partem vllã admittant,
aut admitti ſperent, cum ex profeſſione ſua &
voto nihil habere poſſint in ꝓprio nec in com-
muni. *elem. exiui de paradiſo. de verb. ſignif.* Ita in
ſpecie tradũt Petr. Iacob. Aurel. *in prax. libellor.
d. rubr. 54. nu. 10. Iaſ. in auth. nouiſſima. nu. 47. C. de
inof. Boer. d. deciſ. 104. n. 5. Tyber. Decia. reſponſ. 35.
n. 54. vol. 1. Andr. Gail. lib. 2. obſeru. 122. n. fi. Ioan.
Pap. lib. 20. arreſtorum. tit. 7. des legitimes. arreſto.
7. ſub fin. Guil. Bened. in repetit. c. Raynut. in verb. in
eo. teſtõ reliquẽs. 1. n. 122. & ſeqq. & nouiſſimè. Clau.
Chifflet. in trac. de portion. c. 7.* Quibus licet aduer-
ſetur Claudius de Battandier *d. trac. de legit. art.
4. n. 27.* vbi ait pauperes incapaces partem face-
re, licet partẽ non capiant. Tamẽ cum cõmuni
aliorũ opinione nuper iudicauit noſter ordo. *a*
55 Quinto infert, * religioſos alterius Ordinis
quã fratrum Minorũ & Capucinorũ, partẽ fa-
cere in cõputatione legitimæ: etſi enim bono-
rum ſint incapaces in particulari, tñ capax eſt
monaſteriũ in cõi, ex diſpoſitine Concilii Tri-
dentini ſupra relata; & ita portio eorũ non de-
ficit oĩno: nam ad eam admittunt huiuſmodi
religioſi, ſi non per ſe, ſaltem per monaſterium,
quod q̃dem ſuccedit eorum loco. *auth. ingreſſi. C.
de ſacroſanc. eccl.* ſicque merito ceſſat ius accre-
ſcendi, videatur *Boer. d. deciſ. 104. n. 5. & 6. Guil.
Bened. vbi ſupr.* Et ita olim iudicauit Senatus
noſter *b* qui legitimã vni moniali adiudicauit
in bonis feudalib⁹ (quod magis mirũ eſt) quod
illa non eſſet de ordine S. Franciſci, nec ꝑpetuo
aut penitus incapax bonorum per ſe vel per
monaſterium.
56 Sexto * infert ad caſum excluſionis per ſtatu-
tum, quod ſi ſtatutum vel cõſuetudo excludat
filias ſimpliciter & abſolute, nec conſideret an
ſint dotatæ vel non, fœminæ ſic excluſæ, nõ nu-
merantur inter liberos in cõputatione legitimæ,
vt poſt Parif & Rui. magis cõmuniter receptũ
eſſe teſtatur *Craſſ. d. §. legitima. q. 7. n. 4. verſ. quid di-
57 cendum.* Si vero ſtatutũ * excludat dotatas, tunc
numerantur, & partẽ faciant, vt reſtatur idẽ Craſſ.
eod. loco. Ratio differentiæ eſt, q̃a primo caſu,
cum ad nullã partẽ admittantur, nec admitti ſpe-
rent, pro mortuis habendæ ſunt quoad ius ſuc-
cedendi. Secundo vero caſu, ſecus eſt. Nam nõ
põt dici partem non habuiſſe filia, quæ dotem
habuit loco legitimæ. Seq; non vr̃ caſus iſte po-
ſtremus pertinere ad quæſtionem iſtam, vtrum
filia quæ ad partem non admittitur, faciat par-
58 tem. * Illud tñ obiter notandũ eſt tam in hoc q̃
in ꝓcedenti caſu: quod ſi ſtatutũ dicat, fœmi-
nas ſtantibus maſculis, vel fauore maſculorũ,
excludi, vel incerta tñ dote ſuccedere debere;
dubitari ſolet, cum faciant partem hæ filiæ, an
ſcilicet ſuæ partes, vel ſupplementa ſuarum le-
gitimarũ (quæ petere non poſſunt attenta ex-
cluſione ſtatuti) cedant cõmodo fratrũ, an ve-
ro cõmodo hr̃dis. Et in hac quæſtione duplex
eſt opinio, vna Baldi, exiſtimantis ſupplemen-
tum legitimæ hr̃dis fore & non fratrum, *argu. l.
huiuſmodi. §. ſi Titio. de legat. 1.* Alia angeli, quam
fuſiſſimè proſequitur *in conſ. 300.* dicentis, por-
tionem iſtius ſupplementi ad fratres pertine-
re, *arg. l. Papin. §. vnde ſi quis. ff. de inof. ſecundũ po-
ſteriorem glo. intellec.* Et hæc poſterior præualuit
59 hodieque in foro ſeruatur. Nam * quod in fa-
uorem alicuius detrahitur, ei addicendum eſt
cui⁹ fauore fit detractio, *l. 1. & l. ſi totas. C. de inof.
donat. hac de re tamẽ vide latius Decia. reſp. 46. vol.
3. Hiero. Gabr. conſ. 11. vol. 1. Albe. Brun. in trac. de
ſtatut. exclud. fœm. art. 13. n. 19. & ſeqq. & inf. deciſ.
120. & deciſ. 97. vide etiam Anton. Fabr. de erro.
prag. deca. 12. erro. 9. & 10.*
60 Septimo * & poſtremo, ex his infertur ad ca-
ſum excluſionis per renunciationẽ facta à filia
qui caſus eſt frequẽs in hoc Comitatu, vbi ſta-
tutum non excludit, niſi eas quę mediante do-
te, aut dotis ꝓmiſſione, renunciauerũt. Et cir-
ca hũc caſum, omiſſis varijs opinionibus, quas
referunt *Boer. d. deciſ. 104. & Socin. Iun. conſ. 25.
lib. 1.* breuiter & deciſiuè ſic ſemper diſtinguen-
dum eſſe arbitratus ſum.
61 Aut * filia generaliter renunciauit ſucceſſio-
ni; & tunc, quia talis renunciatio non extendit
ad legitimam, ſiue facta ſit viuente patre, ſiue
poſt mortem patris, *l. ſi quando. §. & generaliter. C.
de inof. teſt.* quãtumuis ſit iurata, vt cõmunẽ te-
ſtatur Craſſ. *d. §. legitima. qu. 3. n. 13. in fin.* (quod
tñ inter errores pragmaticorum reponit *Anto.
Fab. decade. 12. erro. 5.*) Talis filia facit partem,
q̃a admittitur ad partem, aut ſaltẽ admitti ſpe-
rat, ſiue per ſe, ſiue per liberos, non obſtãte hu-
iuſmodi renuntiatione. Aut vero renunciauit
ſpecialiter legitimæ & illius ſupplemẽto, & tũc
iterum diſtinguendum eſt hoc modo: aut renũ-
ciauit accepta dote, vel qua alia re, quæ in legi-
timã ſoleat imputari; aut vero renũciauit nihil
penitus accepto vel promiſſo. Vtroq; caſu facit
partem, augetq; ſine dubio numerũ legitima-
riorũ in cõputatione legitimæ. Ratio eſt in pri-
mo caſu, q̃a dici non põt hæc filia partẽ non ac-
cepiſſe, q̃ dotẽ ꝓ legitima habuit. In ſecũdo ve-
ro caſu rõ eſt, quia in partẽ admitti põt non ob-
ſtante tali renunciatione, præſertim ſi facta ſit
viuente parente, de cuius bonis agitur, per ea
quæ eleganter tradit *Anto. Fab. de erro. prag. de-
ca. 12. erro. 3. & erro. 8. in fin.* Cum quo idem ſen-
tire vr̃ *Craſſ. d. §. legitima. q. 7. in fin.* Verum inter
vtrumq; caſum principalem illud eſt diſcrimi-
nis, quod in hoc poſtremo, dubium in eo potiſ-
ſimum

Digitized by Google

ſimum verſatur, an quod huic filiæ renuncianti deeſt ex legitima iure naturæ debita, hr̃di accreſcat aut hr̃dirati, an vero fratribus tm̃; huicque difficultati locus eſt, nõ q̃dem cum filia renunciauit accepta dote maiore aut ſaltẽ ęquali legitima, ſed tunc dumtaxat, cum minorẽ accepit. Et hi, licet diſtrahanẽ admodũ interpretes, aliis fratrum, aliis vero hr̃dis cõmodo ſupplementum illud cedere exiſtimantibus, vt videre eſt ex deciſione *Guid. Pap. 295. & 599. &*
62 *Boer. deciſio.* 104. Verior * certe reſolutio ea eſt, vt ſi gratiam fratrum facta ſit illa renunciatio, in eorum quoque commodum cedat ſupplementum illud, ad quod admitteretur ſoror ſi non renunciaſſet, per ea quæ paulo ante diximus in caſu extluſionis, quæ fit per ſtatutũ. Si vero facta ſit in gratiã patris dotantis & ſuo-
63 rum hr̃dum (quod in dubio * præſumitẽ, *l. ſi pactum. ff. de prob.*) cedat commodo hr̃dis, vel potius hr̃diratis (inter quæ longa eſt differentia, vt recte aĩaduertit Ant. Fab. *de erro. prag. dec.* 12. *erro.* 9.) ſicq; legitima (quã oĩum liberorũ vnã eſſe diximus, ſiue ſit ſemis ſiue triens) diuiditur hoc in caſu non ſolum inter alios fratres qui nõ renunciauerunt, ſed inter eos & hr̃dem patris, cui tanq̃ hr̃di ea portio acq̃ritur, quæ alioq citra renunciationem ad filiam pertineret, ſic ſane Boer. *d. deciſ.* 104. *n.* 9. & 10. vbi ita deciſum fuiſſe teſtatur (& recte) à Senatu Burdegal.
64 Fallit tm̃ * hæc poſtrema ſñia vnico in caſu, nempe cum pr̃ decedit ſupſtitibus quatuor filiis, & vna filia, quæ in eius fauorem renunciauit. Hoc enim in caſu non facit partem, nec auget numerum legitimariorum, ne quod patris fauore factum eſt, in eius odium retorqueatur, nene quod ad vnũ finem introductum eſt, contratium oĩno effectum operur. Quod enim dr̃, filiam quæ renunciauit, partẽ facere fratribus, eo tm̃ ptinet, vt tanto minor cæteris fratrib. legitima debeaẽ. At certe contrarium eueniret, ſi hoc caſu partem faceret: nã maior eorũ portio efficereẽ; ſiqdem pro triente (qui quatuor liberis & infra debeẽ) ſemiſsẽ (qui debeẽ quinq; & ſupra) conſequerentur. Ita ſubtiliter ſane & eleganter vnus mihi omnium inſtar *Anto. Fab. d. trac. de error. prag. decad.* 12. *erro.* 8.

a *Par arreſt du 30. d'Aoſt 1600. en la cauſe de Demoyſelle Carlotte Dard ſuppliante contre Guillaume Dard defendeur.*

b *En l'an 1573. en la cauſe d'vne religieuſe de la maiſon de S. Seigne, contre Demoyſelle Françoyſe de Montigny.*

DECISIO XXXV.

Venia edicti non petita, an proceſſus à filia cum matre ab initio non opponente agitatus, ſit nullus ipſo iure necne; & an filiæ minori 25. annis danda ſit reſtitutio aduerſus pœnam quinquaginta aureorum incurſam, ex eo quod matrem in ius ſine venia vocauerit.

SVMMARIA.

1 *Parẽtes & patroni nõ poſſũt in ius vocari ſine venia.*
2 *Factum contra legis probibitionem pro nullo habetur. & nu. 15.*
3 *Paria ſunt, non facere, uel abſque forma debita facere.*
4 *Citationis omiſſio reddit ſententiam nullam. & n. 16.*
8 *Venia Prætoris, dum parentes in ius vocantur, non eſt de ſubſtantia proceſſus.*
9 *Ceſſante ratione legis ceſſat illius diſpoſitio.*
10 *Romano more quomodo quis in ius vocabatur.*
11 *Forma antiqua vocandi in ius nihil habebat modeſtię.*
12 *Edicto de in ius ſine venia non vocando, non eſt amplius hodie locus. & nu. 14.*
13 *Vocatus in ius ſine venia, ſi compareat nec quicquam opponat, videtur iudicium approbare.*
17 *Præſentia partis purgat omnem citationis defectum.*

ILlud aliquando diſputatum fuit in Senatu, an ꝓceſſus iudicãdus eſſet nullus, in quo filia repetiebaẽ matrẽ ĩ ius vocaſſe ſine venia, matre illud ab initio nõ opponẽte, ſed tm̃ poſt cõcluſionẽ, vel in ipſa cõcluſione ſuarũ ſecũdarũ ſcripturarũ, quas in praxi vocam⁹ *Les accordances.*
Et videbatur dicendũ, ꝓceſſum eſſe nullum, matrẽq; ob id ab obſeruantia iudicij abſoluendã eſſe, hocq; duplici potiſſimum fundamẽto.
1 Primum eſt, * q̃a lex vetat parentem, patronum, eaſq; oẽs pſonas generaliter, q̃bus reuerentia p̃ſtanda eſt, ſine venia & iuſſu Prętoris, in ius vocare, *l. 4 §. Prætor ait. l. generaliter. ff. de in*
2 *ius voc. l. venia. C. eod. tit.* At * factum contra legẽ vel ꝓhibitionem legis pro non facto habetur,
3 *l. non dubium. C. de legib.* Paria * enim ſunt, aliq̃d non facere vel abſq; forma & debita ſolẽnitate à lege p̃ſcripta facere, *l. 2. ff. de excuſ. tut. l. fin. C. arb. tut.* Ergo parente in ius vocato ſine venia, perinde eſt oĩno ac ſi non fuiſſet citatus, ſicque
4 corruit ꝓceſſus. Nam * citatio adeo ſubſtãtialis eſt in oĩ ꝓceſſu, vt ea omiſſa, ſñia valida ferri nõ poſſit, per ea quæ trad. *Vant. in trac. de nullit. titulo de nullit. proceſſ. ex defect. cit. n.* 1. 2. & 3. *cum ſeq.*
5 Secundum * fundamentũ deſumi põt ex authoritate multorũ, qui ita in ſpecie tenuerunt: ſic enim videntur aſſerere Caſtrenſ. *in l. quamuis. ff. de in ius voc. Iaſ. in l. fin. C. eod. Ang. Aret. in §. præterea. nu. 27 inſt. de except. & Alciat. in d. l. fin. C. de in ius voc. nu.* 8.
6 Verum, * ꝓbabilius viſum eſt valere ꝓceſſũ, hoc potiſſimum in caſu, in quo mater in iudicium

ciumvocata venerat, & nihil quod ad veniam
pertineret, niſi poſt multas deinum compari-
tiones, obiecerat, & id rationibus quæ ſe-
quuntur.

7 Primo,* lex nõ inhabilitat agẽtes, qui natura-
liter & ciuiliter iudicij ſunt capaces, ſed tãtum-
modo pęnam quinquaginta aureorum contra-
facientibus imponit, *d.l.4.§. Prętor ait. iunc. l. pe.*
ff. de in ius voc. At quando lex aliquid prohibet
de iure ſpeciali, & vltra procedit non exprimen
do pęnam annullationis, ſed aliam pœnam ſpe
cialem, actus remanet validus, vt voluit Cyn.
in d.l. non dubium. C. de legib. quem tuetur & defen-
dit Bald. ibidem nu. 28. aduerſus Bart. aliud ſentien-
tem in l. prætor. ff. de nou. oper. nunc. Ergo tenet ꝓ-
ceſſus hoc in caſu, nec eſt nullus ipſo iure.

8 Secundo,* nullibi reperitur expreſſum, quod
hæc venia ſine licentia Prætoris, dũ pater aut
patronus cæteriq; ſimiles in ius vocãtur, ſit de
ſubſtãtia proceſſus; imo quod nõ ſit de ſubſtã-
tia, ex eo facilè colligere licet, quod poteſt re-
mitti per partem. *l. quamuis, ff. de ĩ ius uoc. & Do-*
ctores communiter in l. fi. C. eod. quod tamen fieri
non poſſet, ſi eſſet de ſubſtantialibus iudicii, vt
notant Alex. *in conſ. 166. n. 1. vol. 2. & Vant. trac.*
de nullit. titulo de nullit. ſent. ex defect. proceſſ n. 9. Et
go cum non ſit de ſubſtantia, eius obmiſſio
non vitiat, teſte eod. Vanti. vbi ſupra num. 15.
& ſequen.

9 Tertio* vrget admodum, quod ceſſante ra-
tione legis, ceſſat illius diſpoſitio, vt latè com-
probat Tiraq. *in trac. ceßante cau. ceſſ. effec. par. 1.*
n. 25. At ratio quæ dedit cauſam edicto præto-
toris de non vocando in ius parentem, aut pa-
tronum ſine venia, nunc penitus ceſſat. Ergo
ceſſare debet & pœna illius edicti quæcumque
illa ſint, ſiue ſit pœna nullitatis, ſiue pęna quin-
quaginta aureorũ, ſiue vtraq. ſimul. Quod aũt
edicti cauſa nunc ceſſet, illud facilè conſtabit, ſi
veterem Romanorum morem (qui mos edicti
10 tempore vigebat) cum noſtris moribus confe-
ramus.* Olim ſiquidẽ fuit in vſu apud Roma-
nos, vt aduerſarium ſine vllo iudicis mandato ĩ
ius vocarent, aut cum illo dedie certa locoque
ſeu foro certo conuenirent, *arg. l. de die. in prin. ff.*
qui ſatiſd. cog. Quod ſi de die certa locoque con
uenire non vellet, vel ſatiſdare, iudicio ſiſti, te-
nebatur (iuxta Rubric. in ius vocati, vt eant vel
ſatis aut cautum dent) ſtatim actorem ſequi a-
pud Præſidem, vel manu iniecta, inuitus telu-
ctanſq;, & obtorto quod aiunt collo, priuata
authoritate trahi poterat, *teſte Cuiac. obſer. lib. 7.*
c. 16. Hinc verba illa legis duodecim tabula-
rum [manus iniectio eſto, in ius ducito, &c.] Et
paulo poſt [ſi caluitur pedem ueſtruit, manum
endoiacito] ad quæ alludens Lucilius ſic ait:

Si non it, capito inquit eum, ſi caluitur endo,
Iacito manum, &c.

Quo loci (vt id obiter moneamus) notãdum eſt
vocabulum illud [*caluitur*] antiquũ eſſe vocabu
lum à verbo caluor, calueris, quo quidẽ ſæpe vſi
ſunt Saluſt. & Plaut. idemq; ſignificat quod fru-
ſtrari, morari, decipere. Hinc etiã illæ phraſes a-
pud Plaut. in Penulo [in ius ducere, rapere, tra-
here, &c.] Hinc denique verſus illi apud Horat.
ſermo. lib. 1. ſatyr. 9.

Caſu venit obuius illi
Aduerſarius, & quo tu turpiſſime? magna
Exclamat voce, & licet anteſtari? ergo vero
Oppono auriculam, rapit in ius, clamor vtrimque.
Vndique concurſus, &c.

11 Quibus * omnibus ex locis aperte colligiſ, an-
t quam illam formã in ius vocandi, non modo
modeſtiæ nihil in ſe habuiſſe, ſed vim & violen-
tiam quandam præ ſe tuliſſe; quæ cum vix eſſe
poſſet ſine iniuria, cumque ob id interdũ con-
tingeret, vt indigna paterenſ illi, quibus reue-
rentia iure naturæ debetur, viſum fuit Prætori
edictum proponere, quo ab illa forma, parũ qui
dem modeſta & decenti, exciperenſ perſonæ
quibus reuerentia debetur; ſicq; voluit, non eſ-
ſe deinde permiſſum perſonas huiuſmodi ĩ ius
ita rapere, & trahere, ſine ſua licentia & ꝑmiſ-
ſione, pęna in ſecus faciẽtes quinquaginta au-
12 reorũ indicta.* Hodie vero, cũ nullus oĩno uo-
cari poſſit in ius, quin mãdatũ ad id expreſsũ iu
dex prius conceſſerit, cũq; qui in ius vocantur,
non amplius trahanſ aut rapianſ inuiti, ſicuti
olim, uenia certè illa iam non amplius vr̃ eſſe
neceſſaria, ſieque edicto locus eſſe non dẽt poſt-
quam manus iniectio deſijt. Ita eleganter Cu-
iac. *obſeru. lib. 10. cap. 10. & poſt eum VVeſembec.*
in ſuis paratit. tit. de in ius voc. nu. 12.

13 Quarto * & poſtremo, poſito quod adhuc e-
dicto locus ſit, & quod in ius uocatio ſine ue-
nia proceſſum nullum reddat; hoc tamẽ fallit,
ſi parens uel patronus in ius compareat, nec à
principio quidquam de uenia opponat. A prin
cipio (inquam) id eſt antequã factus ſit aliquis
actus, per quem uideaſ iudicium approbaſſe, ut
in ſimili tradit *l. fi. iunc. ibi gl. fin. C. de except.* Eo
enim in caſu, ex quo uidetur tacendo iudicium
approbaſſe, & quaſi ſpontè & uolens adfuiſſe,
ſuſtinetur proceſſus, *arg. l. quamuis, ff. de ĩ ius uoc.*
& l. 1. ff. de feri. Ita in ſpecie tenent *Bart. in d. l.*
quãuis. n. 2. poſt Guil. de Cun. quẽ allegat. ita quoque
Alex. d. conſ. 166. n. 1. uol. 2. Robert. Marãt. conſ. 63
n. 6. Oſaſ. dec. 31. n. 21. & Alc. in d. l. fi. n. 13. C. de in
ius uoc. Atq; ita nuper iudicauit Senatus noſter,
a q mulieri minori reſtõnẽ in integrũ petẽti ad
uerſus edicti pęnã, q̃ incurriſſe credebat, od id ꝙ
in ius uocaſſet auiã ſine uenia, reſcripſit reſtõne
nõ indigere, tũ quod narraret auiã cõparuiſſe,
nihilq. quod ad ueniã ſpectaret oppoſuiſſe, niſi
14 poſt ſecũdi exceptionũ libelli ꝓductionẽ. tũ de-
niq. ꝙ cũ Cuiacio exiſtimarẽt ꝑmulti ex Dñis

Senatoribus, edicto illi iã amplius locũ nõ eſſe, ceſſante nũc temeraria illa manuum iniectione q̃ olim inter Romanos priuata authoritate fieri poterat in eos, q in ius vocabãtur. Adde q͏̃ his etiam ceſſantibus, caſus hic oẽm ĩ integrũ reſtitutionem excludere videbatur, ex ratione *l. venia, C. de in ius voc.*

15 Quod vero diximus * factum cõtra legẽ pro nullo haberi, illud huic reſolutioni nihil obſtat Fallit enim hoc multis modis, de q̃bus p Doct. *in d. l. non dubium, C. de legib.* Et p̃ſertim fallit, ſi p̃cedat lex pęnam imponẽdo, & nihil de nullitate dicat, vt tetigimus ſup. in primo hui' opinionis fundamento. Item fallit, qñ lex prohibet aliquid honeſtatis tantum cauſa (vt hic) *teſte Fel. in c. decernimus, col. 2. extr. de iud.*

Minus ẽt obſtat quod diximus de citationis vitio vel omiſſione, quæ proceſſum nullum red
16 dit: * nam hoc non p̃cedit ſi aduerſarius com-
17 pareat aut præſens ſit in iudicio. * Partis enim præſentia purgat oẽm citationis defectũ, vt late probant *Vant. dic. trac. de nullit. titulo quib. mod. ſent. nulla defendi poſſ. n. 116*

Poſtremo nõ obſtat Caſtrenſ. Ang. Iaſ. & Alciati authoritas: nam ſi bene perpendant eorũ dicta, huic reſolutioni non aduerſant̃. non enim dicunt abſolutè proceſſum non valere, ſed tunc tantũ non valere dicunt, cum pars citata non comparet, vel cum illud ab initio opponit; his vero duobus caſibus exceptis, proceſſum valere ſatis aperte fatentur vna cum Guil. de Cun. Bar. Bal. Alex. Fulg. ĩ *d. l. fi. C. de in ius voc. Alex. d. conſ. 166. lib. 2. Capyc. dec. 56. Vant. de nullit. titu. de inhabi. ſent. defect. mand. num. 56. qui duo poſtremi hanc communem eſſe teſtãtur. Adde prædictis Rebuff. ad conſt. Regi. in proœm. gl. 5. num. 47. & Anto. Fab. in ſuo Codi. tit. de in ius voc. defi. 13.*

a *Die 12. Septembris 1600. ſuper ſupplici libello oblato à filia minori 25. an. reſtitutionem flagitantis deciſum fuit reſcriptum reſtitutione non indiguiſſe. Idem fuit etiam iudicatum arreſto 10 Martij 1597. in cauſa Ioannis Meredey appellati, contra Iacobum Arnoux appellantem; vbi agebatur, an nempe vitricus, &c.*

DECISIO XXXVI.

Vtrum, cum non amplius reperitur moneta antiqua in obligationem deducta, ſoluendus ſit valor, habito reſpectu ad tempus contractus, an ad tempus ſolutionis.

SVMMARIA.

1 *Solutionis tempus attenditur in æſtimatione monetæ.*
2 *Æſtimatio quando non eſt in obligatione, ſed in facultate ſoluendi, præſens tempus attenditur.*
3 *Periculum futuræ variationis nummorum in ſe is recipere videtur, qui eos non æſtimat.*
4 *Mens contrahentium attendenda.*
5 *Petere quis non debet, cuius contrarium in caſu contrario non eſſet poſtulaturus.*
6 *Aliud pro alio ſolui non poteſt inuito creditore; fallit multis modis.*
7 *Æſtimatio quando ſolui debet, id fieri debet ad valorem intrinſecum antiquæ monetæ, ſi noua ſit deterior. & n. 9.*
8 *Supplendum eſt in numero, quod deeſt in bonitate.*
10 *Valor tempore contractus an debeat inſpici. & n. 12.*
11 *Ceſſionarius id tantum petere poteſt quod ipſe dedit, & non id quod continet actio ceſſa.*
14 *Inſtrumento non iuuatur qui in eo non nominatur.*

ANno 1435. Sereniſſimus Dux & Comes Burgundiæ Philippus, ex certa ſcientia, & in remunerationem multorum ſeruitiorum, donat & concedit Philippo de Ternan, cõſiliario atq; cubiculario ſuo, Baroniam & Feudum d'Aſpremont & Gendrey, vſque ad valorem & æſtimationem quingentarum librarum Turonenſium annui reditus. Reſiduum autem reditus (ſi quod eſſet) ſibi retinet atq; reſeruat, vna cum iuribus dominicalibus & ſuperioritate; vultque vt dictus de Ternan & eius deſcendentes legitimi, ea Baronia & Feudo tandiu fruantur, donec ipſe Dux aut per ſe, aut per ſuos hæredes & ſucceſſores, Baroniam illam atq; Feudũ redimat & retrahat, pro ſumma quinquies mille nummorum aureorum, qui tunc temporis vulgo [ſalus d'or] appellabantur, ab imagine ſalutationis Angelicæ, quæ in eis ſculpta & impreſſa cernebatur. Hocque ius retractus his verbis ſibi ſuiſq; retinet: *Quod ius retractus dictus D. Dux ſibi reſeruauit faciendum quotieſcumque placuerit, & ſuis hæredibus, ac ſucceſſoribus, ſummam quinquies mille aureorum ſalutiorum quales in Gallia cuduntur boni auri & iuſti ponderis ſoluendo, vel eorum valorem, omnibus nimirũ ſimul numeratis abſq; vlla fructuum deductione.*

Anno deinde 1538. deſcendentes dicti Philippi de Ternan, Auguſtiſſimo & Inuictiſſimo Principi Carolo Quinto Imperatori, Burgundiæ Comiti, libellum ſupplicem offerunt, quo petunt, vt eis liceat Baroniam illam atque Feudum vendere Domino Antonio Perrenoto Domino de Granduelle, quod eis permittitur, dummodo id fiat ſub eadem perpetui retractus conditione in præcedenti contractu reſeruata.

Ea demũ licẽtia obtenta, vẽdũt in hęc verba, *Vendunt, cedunt & transferunt in perpetuum dicto d. de Granduelle dictam Baroniam d'Aſpremont, & feudum de Gendrey, cum oĩbus iuribus & actionibus, quæ in illis habent, ſub iiſdẽ oneribus & conditionibus*

bus retractus perpetui, expreſſis in litteris primę conceſſionis. Fitq; dicta venditio, ceſſio & translatio pretio & ſumma 5000. ſalutiorum aureorum, boni iuſtique ponderis, ſolutis & numeratis in 5333. nummis aureis ſolaribus ſingulo quadraginta quinque ſolidis & nouem groſſis monetæ, æquiualente, ſumma totali excreſcente (nummo aureo æſtimato ad rationẽ quadraginta quinque ſolidorum) ad duodecim mille francos monetæ, quæ eſt ad æſtimationem ſinguli ſalutij, quadraginta octo ſolidorum turonenſium, ſecundũ valorem quẽ in præſentia obtinent in Burgundiæ, Galliæ & locis circumuicinis, vt fuit verificatum à mercatoribus expertis.

Euenit poſtmodũ, quod anno 1599. cum nõ amplius reperiebantur nummi aurei illius ſpeciei, ponderis, atq; nominis, Sereniſs. Princeps noſter Albertus, dum ſuo iure vti vellet, iubet offerri ſummam dictorũ 12000. Francorũ Domino Frederico Perrenoto Dño de Champagney, tunc d.B ıtoniæ poſſeſſori, qui oblatã pecuniã recuſat, duabus potiſſimum de cauſis. Vna, quod diceret huic pacto de retrouendendo præſcriptum eſſe. Altera, quod ſi retractui locus eſſet, illud deberet fieri reſtituta prius ſumma quinquies mille ſalutiorum aureorum, vel eorum æſtimatione præſenti, quæ longe maior erat illa 12000. francorũ ſumma. Conſtabat ſiquidẽ, quod licet anno 1435. (quo tpe facta fuerat prima conceſſio) nummus ille aureus vulgo appellatus (ſalus) triginta quinq; ſolidis tm̃ æſtimaretꝰ; tamen ita ſemper creuerat illius valor, vt tpe contractus initi cum Dño de Granduelle æſtimatus fuerit 48. ſolidis monetæ argẽteæ. In moneta vero aurea, illi quinquies mille ſalutij, tanti æſtimabantur, quanti 5333. aurei ſolares nunc currentes. Vnde cum ex eo ſatis colligeretꝰ ſalutium maioris eſſe ponderis, ac p̃tij quam eſſet aureus ſolaris, cumq; tempore oblationis, aureus ille, quẽ ſcutum ſolarẽ appellamus, 66. ſolidis & 8. denariis ęſtimaretꝰ, ſequebatꝰ facta collatione ſalutij cũ aureo, ſalutiũ nõ minoris æſtimandũ eſſe (ſi poſſet reperiri) quã 80. ſolidis ſiue quatuor francis aut circa. Et ſic, loco dictotũ 12000. francorũ 20000. franci erãt offerẽdi, habita rõne valoris p̃ſentis. Ex parte uero Principis rñdebatur, non habendam eſſe rationem æſtimationis p̃ſentis, ſed illius potius quæ erat tempore primi contractus, vel ſaltem illius quæ erat tempore celebrati contractus cum Domino de Granduelle, quæ cum nõ excederet ſummam 12000. francorum, nõ plus fuit offerendum.

Lite igitꝰ exorta, & habito ꝓ certo nullã hic obſtare p̃ſcriptionem, quod multis inſtrumẽtis conſtaret eã fuiſſe interruptã. De eo potiſſimũ dubitatũ fuit in hoc Senatu, an cũ non ampliꝰ repeñantꝰ ſalutii aurei, cũq; ſit in facultate Principis, vel nũmos illos aureos ſoluere, uel eorum ualorẽ. An (inquã) ſoluendus ſit valor qui extabat tpe primi contractus, ad rõnem ſcilicet 34. aut 35. ſolidorum ꝓ quolibet ſalutio an uero ualor qui erat tpe oblationis, nempe ad rationem 80. ſolidorum pro quolibet ſalutio?

Et ſuper ſimili qõne aliqñ conſultus, dũ ad-
1 uocati munus obirem, dicebam, non * contractus, ſed ſolutionis tempus ſemper attendendũ eſſe, quod ſex potiſſimum rationibus hoc in caſu facilè probari poteſt.

Primò, quia ex verbis primariæ conceſſionis paulo ante relatis, conſtat & apparet ſolos ſalutios eſſe hic in obligatione, valorẽ aũt ſiue æſtimationem, non in obligatione eſſe, ſed in facul
2 tate ſoluendi. * At quoties æſtimatio rei debitæ non eſt in obligatione, nec in petitione, ſed in ſolutione, præſens æſtimatio debetꝰ, id eſt ea q̃ ſit tpe ſolutionis, non aũt tpe cõtractus, *l. fundum. vbi textus eſt ad hoc expreſſiſſimus. ff. de nouatio. & tradit Bar. in l. cum certum, ff. de aur. & arg. legat. & in l. Paulus, ff. de ſoluti.* vbi hoc apud cẽs indubitatum eſſe ait, communẽ quoque teſtatꝰ *Albert. Brun. in tract. de monet. augment. & diminu. p. 5. n. 4. & ſeq.* vbi ait, quod qñ moneta eſt in facultate ſoluendi, tantũ dandum eſt de moneta, quod conficiat numerũ nummorũ aureorũ ꝓmiſſorũ eiuſdẽ ligæ & ponderis; ergo hic attẽdenda eſt æſtimatio tpe oblationis exiſtens.

3 Secũdo, * conuentum eſt expreſsè, quod qñ redimeretur dicta Baronia, reſtituerentꝰ aurei illi nummi 5000. aut moneta vſque ad concurrẽtem eorum æſtimationem. Et ſic ſumma, quę eſt in obligatione, fuit determinata, nẽpe [*cinq mile ſalus d'or de bon or & iuſte poids de ſoixante & dix au marc*] ſumma autem monetæ, quæ eſt in facultate ſoluendi, determinata non fuit, ſed dictum eſt indeterminatè [*ou la monnoye à la valeur.*] Quod nulla alia ratione factũ eſſe credendum eſt, quam vt commodum aut periculum futuræ variationis valoris dictorum nummorũ aureorum in ſe reciperet Princeps: alias enim, ſi aduerſus futurum illud augmenti periculum ſibi præcauere voluiſſet, valorem determinatum ſpopondiſſet, dixiſſetque ſe nummos illos aureos ſoluturum, vel valorem & æſtimationem eorum ad rationem 35. ſolidorum pro quolibet ſolutio. Cum ergo hæc partium vera mens eſſe videatur, ab ea non eſt recedendum, *Boer. deciſio. 327. nume. tertio, Guid. Pap. quæſtio. 493. Menoch. conſil. 49. nume. 28. & 29.*

4 Tertio, * ex qualitate contractus & contrahentium, facile colligitur mentem Principis eam fuiſſe, vt cum redimeretur hoc Feudum, quinquies mille ſalutios aureos referret is à quo redimeretur, vel monetam vſque ad illius ſummæ æſtimationem, id eſt tantum monetæ, vt ex ea ſibi comparare poſ-

ſet ſimilem ſummam quinquies mille ſalutiorum aureorum]. Alias dicendum eſſet Principem voluiſſe minus reddi, quam quod ipſe ꝓmiſerat, & in obligationem deduxerat, quod eſſet abſurdũ. At tñ abeſt vt ex illa ſumma 12000 frãcorum, quę fuit oblata, ſimilẽ ſummã 5000. ſalutiorum in obligationem deductorum ſibi comparare poſſit reus, vt ne quidem ex ea poſſit habere tot aureos ſolares, qui tamen aureus multo minoris ſemper fuit æſtimationis & valoris, ſiue intrinſeci, ſiue extrinſeci, quam ſalutius aureus, vt ſatis patet ex contractu inito inter deſcendentes dicti Domini de Ternan, & d. Dominum de Granduelle, vbi 5333. coronati aurei ſolares, æquales, imo forte meliores iis quibus nunc vtimur, non plus æſtimantur quã 5000. ſalutij aurei.

5 Quarto, * naturalis rõ hoc dictat, vt quis petere non debet, cuius contrariũ in caſu contrario non fuiſſet poſtulaturus, *l. pen. C. de ſolut.* At ſi nummus ille aureus, vulgo appellatus [ſalus d'or] quoad valorẽ extrinſecum fuiſſet diminutus, non dixiſſet Princeps, volo ſoluere æſtimationem ſ̃m tempus contractus, ſed aut aureos illos nummos in ſpecie reddidiſſet, aut æſtimationem illam ſecundum tp̃s ſolutionis. Ergo & in caſu contrario, aucto ſcilicet aureo illo nummo, quoad valorem extrinſecum non dẽt offerre æſtimationem ſecundum tp̃s contractus, ſed ſecundum tp̃s ſolutionis. Sicuti enim diminutionem ad ſui vtilitatem recepiſſet; ita etiam æquum eſt, vt admittat augmentum ad ſui damnum. hoc argumenti genere vſi ſunt in ſimili ſpecie augmenti monetæ *Crauet. conſ. 47. nu. 7. verſ. fieri enim poterat. & Menoc. conſ. 138. n. 12. in fin.*

6 Quinto, * licet regula ſit communis, quod aliud pro alio inuito creditore ſolui non põt, *l. Paulus, ff. de ſolut.* fallit tñ hoc viginti modis, quos recenſet Iaſ. *in l. 2. §. mutui datio. n. 8. ff. de reb. cred. & ſi cer. pet.* & præſertim fallit, ſi antiqua moneta, quæ fuit t̃pe contractus, non reperitur amplius tempore ſolutionis, vel difficulter haberi poteſt: tunc enim loco monetæ debitæ, ęſtimatio ſolui poteſt in alia moneta vſu recepta, ipſo etiam creditore inuito, tametſi ni
7 bil de eo conuentum ſit. Ea autem * æſtimatio fieri debet ad valorem intrinſecũ antiquæ monetę, vt communis eſt omnium Doctorum opinio. teſte *Andr. Gail. obſer. lib. 2. obſer. 73. nu. 6. & 7.* Ita vt ſi moneta noua currens tempore ſolutionis ſit deterior antiqua, numerus augeri debet, & ſic numerus debet bonitatem ſupplere, ſi vero ſit melior, debet ſolui in pauciori numero. ita eleganter *Franc. de Aret. conſ. 11. nu. 2. Io. Ant. Rub. Alex. conſ. 148. Albert. Brun. d. tract. de augm. & dimin. mo. p. 1. & concl. vlt. declar. vlt. col. fi. Elbert. Leonin. conſ. 31. & Io. Cæph. conſ. 31. n. 10 & ſeq.* qui oẽs affirmant, quod qñ debentur aurei, & ſolutio (ſiue ex pacto, ſiue ex conſuetudine) fieri ſolet in moneta argentea vel ærea, moneta illa ſolui debet de antiqua, ſi reperiri põt, vel de noua, eiuſdem tñ bonitatis intrinſecæ, cuius erat tempore contractus. Et ſi ſit deterior aut vel inferioris ligæ, quod Gallice dicimus [*de plus bas aloy*] debet, quod de bonitate veteris deeſt, in numero & quantitate corporũ ſuppleri. Nec hic obſtat authoritas .... .. *in tract. de vſur. q. 92. & ſeqq.* Nam licet aliud ſentiat, tamen hanc opinionem ipſemet vbique fatetur communem, eamque communem nouiſſimè aduerſus . . . ſtrenuè tuetur & validiſſimis rationibus defendit *elegans & bene eruditus iuriſconſultus Ant. Faber trac. de varijs nummariorum debitorum ſoluti. c. 2. 4. & 5. & in ſpecie magis c. 6.* At nos hic verſamur in eo caſu. Nam ſalutii aurei debiti, & in obligationem deducti, nõ amplius reperiuntur; adeo vt eorum loco neceſſario ſuccesſura erat æſtimatio, etiamſi nihil de ea fuiſſet conuentum; non etiam extat amplius antiqua moneta, quæ tempore primi contractus currebat, ſed extat alia moneta longè deterior & inferioris ligæ, vt oĩbus notum eſt: plus enim hẽt æris admixti hæc noſtra hodierna moneta, quã habebat antiqua, teſte *eod. Ant. Fab. vbi ſupr. & Craue. conſ. 47. n. 6.* Ergo tp̃s ſolutionis attenden
8 dum eſt, * & ſupplendum in numero monetæ id quod deeſt ex bonitate intrinſeca: longe autem aliud fieret, ſi pro dictis 5000. ſalutiis prædicta ſumma duodecim millium francorũ tantum ſolueretur; ea enim ſumma vix 3600. aureos ſolares conficit, cum pro quinquies mille ſalutiis oporteat dare ſummam 5333. coronatorum aureorum.

9 Sexto * & poſtremo, quando variatur valor extrinſecus nummorum aureorum, propter deteriorationem monetæ minutæ, communis Doctorum concluſio eſt, quod debet ſolui ęſtimatio, vel de pecunia antiqua æque bona, vel de noua ad æſtimationem antiquæ, *Crauett. d. conſ. 47. num. 6. Hierony. Gabr. conſ. 164. n. 4. lib. 1. Menoc. conſ. 49. nu. 2. vbi rationem adfert Cæph. conſ. 31. nu. 10. & ſeq. Ant. Gabr. concl. lib. 3. tit. de ſolutio. concluſ. 1. nu. 10. Tiraq. de vtroque retra. lib. 1. §. 1. gl. 18. n. 27. Albert. Brun. de augment. & dimin. monet. concl. vlt. limit. 1. Boer. dec. 327. n. 9. Didac. Couar. in tract. veter. collat. numiſmat. cap. 7. §. vnic. num. 3. Annæ. Robert. rer. iudicatar. lib. 1. cap. 16. & nouiſſime Anto. Fab. d. tracta. de var. nummar. debit. ſolut. cap. 5.* qui varijs rationibus, & tanti viri iudicio dignis, opinionem . . . . communi contrariam explodit. At hic conſtat valorem ſalutii, ſicut & coronati aurei, auctum fuiſſe propter deteriorationem monetæ minutæ; quoniam nummi illi aurei ſunt eiuſdem bonitatis, puritatis, & pon-

de-

Digitized by Google

deris, ac olim fuerint, cum tñ non idē ſit de mi
nuta moneta. ergo ſoluenda eſt æſtimatio, vel
de moneta antiqua, vel de noua ad rōnem in-
trinſecæ bonitatis monetę antiquæ; quod nihil
aliud eſt dicere, quā ſolutionē eſſe faciendā de
pecunia præſenti. ſm æſtimationem pſentē. Nā
vt recte aīaduertit idē Molin. *d. tract. de vſur. n.*
733. *verſ. vnde ſequuntur duo.* qñ aurei æſtimatio
ideo creſcit, quod inferiores monetæ, qbus ille
æſtimatur, diminutæ ſint in bonitate intrinſe-
ca, aureo manente eiuſdem bonitatis & pon-
deris. Eo certè caſu dicendum eſt, non tam au-
geri æſtimationem ſiue intrinſecam ſiue extrin
ſecā aurei, quā priſtinā retineri & conſeruari, qđ
vel ex eo apparet, quod quadraginta groſſi ho-
dierni (quibus nūc mercari pōt aureus ſolaris)
non plus habent bonitatis intrinſecæ, quā ha-
bebant 27. groſſi, quibus anno 1538. idē aure⁹
æſtimabat̄; itē ex eo, quod eodē anno 1538. op-
timi holoſerici vlna cōiter vendebat̄ nouē fran
cis tantummodo, ad quos nouē francos ſoluen
dos opus erat quatuor coronatis ſolaribus, vel
moneta argentea eiuſdem p̄tij, puta 108. groſ-
ſis; nunc vero, eiuſmodi vlnā holoſerici, etſi tre
decim francis emamus, vel tredecim cum dimi
dio, ſicq; lōge (vt vr̄) carius, tñ pro his tredecim
francis ſufficiūt ēt quatuor coronati ſolares, cū
nunc tribus francis & quatuor groſſis ſinguli
æſtimentur. Eademq; pene rō eſt frumēti, vini
cæterarumque mercium, quas ob id non hodie
chariores eſſe quā olim aſſeuerauit Dominus de
Maleſtroit *in ſuo primo paradoxo de re nummaria*,
licet multo pluris vendi videātur, quod tñ repre
hēdit *Io. Bodin. in ſua reſpōſione ad dicta paradoxa.*

Verum his non obſtantibus, iudicauit Sena-
tus in hoc caſu, *a* oblationem illā 12000. fran-
corum admittendā eſſe tamquam ſufficien-
tem, nec Principem teneri plus ſoluere.

Et licet nonnulli ex Dñis Senatoribus dicerēt,
o ſēper inſpiciendū * eſſe tp̄s contractus & nō ſolu
tiōis, ſiue accreſcat poſt cōtractū, ſiue decreſcat
pecuniæ valor, ad idq; allegarēt *Guid. Pap. dec.*
493. *Affl. dec. 90. & 194. Miſigner. obſer. 1. cent. 4.*
Andr. Gail. obſer. lib. 2. obſer. 73. n. 3. Ant. Theſſaur.
deciſ. 174. Anton. Gabr. concl. lib. 3. tit. de ſolutionib.
conclu. 7. Renerum Budelium Ruremondanum trac. de
monet. & re nummar. li. 2. c. 22. (qui duo poſtremi in
ſpecie loquuntur de pecunia debita ex gratia ſiue re-
ſcripto principis, aiuntq; tempus reſcripti eſſe atten-
dendum) Ioa. Aquil. trac. de poteſt. & vtilit. monet.
theoremate. 1. conclu. 2. Franc. Curt. trac. de monet.
n. 13. Ioan. Regnandi Aueaion. in diſputatione ad id
expreſſa, an debeat inſpici valor tempore contractus
& loci. nu. 2. & Henric. Horman. in diſput. monetar.
col. 5. Ex quorū numero vna cum Azone & qui-
buſdam aliis antiquis, hanc partem tenētibus,
communiorem opinionem conflari poſſe dice-
bant: tñ inter alias conſiderationes, hæc fuit a-
pud pleroſq; deciſiua, quod dicerent periniquū
eſſe vt Dñs de Granduelle. qui dicti Dñi de Ter-
nā ceſſionarius eſſe videbatur, & pro illis 5000.
ſalutiis duodecim millia francorum tm̄ perſo-
11 luiſſet, plus à principe repoſceret quā ipſe de-
diſſet. Cum regulariter * ceſſionarius id tm̄ pe-
tere poſſit, non quod continet actio ceſſa, ſed
quod ipſe dedit pro ceſſionis pretio, *l. per diuer-*
ſas. l. ab Anaſtaſio. C. mandat. iunc. vbique glo.

Sed hæc certe reſolutio, ad exactum iudiciū
reuocata, non careret dubio. Siquidem tum ex
primo contractu, tū ex permiſſione & licentia
vendendi deinde conceſſa, ſatis apertè conſta-
bat eam fuiſſe mentē contrahētiū, vt redimi nō
poſſent hæc Feuda, niſi reſtitutis prius quinque
millibus ſalutiis aureis [*aut moneta ad eandē æſti-*
mationem] quæ poſtrema verba ad nullum aliud
tempus referri poſſunt, quam ad alterutrū iſto-
rum, nempe aut ad tēpus ſolutionis, aut ad tē-
pus contractus. Et tñ per hoc arreſtum neutrius
temporis æſtimatio adiudicata eſt, ſed valor in-
termedii cuiuſdam temporis.

12 Quod aūt * ad illos authores attinet, qui di-
cunt tempus contractus eſſe attendendum, oēs
fere loquūtur in caſu mutationis intrinſecæ, &
nō extrinſecæ, id eſt in caſu quo pecunia aurea
mutata ſit in pondere & bonitate materiæ, non
aūt in caſu quo ſtāte eadem bonitate, mutatus
ſit tm̄ valor impoſititius, vt ex eorū ſcriptis fa-
cilè colligitur, ſicque nihil communi opinioni
aduerſantur.

13 Quod vero * de ceſſionario dr̄, id huic loco
non vr̄ congruere: tum quod non fuerit dictus
Dñs de Grāduelle ceſſionarius actionis, aut re-
demptor alienæ litis (quo in caſu loquunt̄ illæ
ll. per diuerſas. & ab Anaſtaſio) ſed verus emptor
Feudi & Baroniæ; tum deniq; quod emptionē
fecerit, non pro pretio 12000. francorū, ſed pro
quinq; millibus ſalutiis aureis, ſolutis in 5333.
coronatis aureis ſolaribus. Licet aūt in eo em-
ptionis contractu adiectum ſit [*ſumma totali ex-*
creſcente ad 12000. *francos, nūmo aureo æſtimato ad*
rationem 45. *ſolidorū monetæ.*] Hoc tñ nihil nocet,
tum quod ea verba videantur adiecta ad demō-
ſtrationē ſummæ reſultantis, ſicq; demonſtra-
tiue & nō taxatiuè; tum deniq; quod valor au-
rei ibi expreſſus, non videatur expreſſus eo aīo
vt tranſigeretur de futura variatione & muta-
tione æſtimationis aureorū: nam hoc fieri non
poterat niſi cū Principe, cui ius redimendi cō-
petebat. at is non erat præſens, nec cum eo con-
trahebat̄ tunc tēporis, ſed cum hēde dicti Dñi
de Ternan; ergo tamquam res inter alios acta, ei
Principi pdeſſe non pōt talis contractus, ſicuti
nec noceret etiā ſi multo pluris ſuos æſtimaſſet
aureos dictus Dñs de Granduelle, quam nunc
æſtimantur, *tot. tit. C. res inter alios acta aliȷs nō no-*
14 *cere. & facit doctrina Bald.* * *in l. ad probationē. C. de*
proba.

Digitized by Google

probat. vbi ait inſtrumento non iuuari, qui in eo non nominatur.

a *Par reſolution du 4. de Septembre 1600. en la cauſe de M.tre Coſtautin Thibaud ſubſtitut du Procureur general impetrant & demandeur, contre Meſſire Frederic Perrenot Cheualier en ladite Cour S.r de Champaigney, Beauieu, S. Loup. &c. defendeur.*

DECISIO XXXVII.

Vtrum ius præſentandi transeat in vſufructuariū aut conductorem omnium bonorum, vel ſeudi alicuius, à quo dependeat ius patronatus.

SVMMARIA.

1 *Vſufructuarius nō habet plus iuris in bonis quam pater in aduentitijs filij.*
2 *Pater non tantum vſufructum bonorum filij habet ſed & adminiſtrationem.*
3 *Vſufructuarius habet tantum rei cuſtodiam.*
4 *Ius præſentandi quod competit filio ratione bonorum non tranſit in patrem. & n. 18. 23.*
5 *Ius patronatus non tranſit in creditorem cum vniuerſitate data pignori. & n. 8.*
6 *Ius præſentandi non tranſit in fideicommiſſariū vniuerſalem. & nu. 9. 21,*
7 *Ius præſentandi non tranſit in maritum cum vniuerſitate bonorum dotalium. & nu. 10. 21.*
11 *Præſentatio non eſt fructus commodum adſerens, ſed potius bonor.*
12 *Vſufructuarius naturaliter poſſidet.*
13 *Præſentatio ſpectat ad poſſeſſionem.*
14 *Præſentatus à poſſeſſore præfertur præſentato à vero domino.*
15 *Præſentatio eſt im fructum, & fructuum nomine continetur;*
16 *Patronatus tranſit cum vniuerſitate bonorum.*
17 *Ius præſentadi an in vſufructuarium transeat. & nu. 12. 13. 14. 15. 16. 17.*
18 *Patria poteſtas non attenditur in ſpiritualibus aut ſpirituali annexis.*
19 *Patris per filiū nō queritur vſusfructus in ſpitualibus.*
20 *Creditor tenetur reſtituere uel in ſortem imputare fructus pignoris.*
22 *Hæres poſt reſtitutā hæreditatē nō deſinit eſſe hæres.*
23 *In iure patronatus ſuccedditur in ſtirpes.*

IN hac quæſtione (quæ aliquando in dubiū reuocata fuit in Senatu) negatiuam tenuerunt permulti ſummę authoritatis Doctores, &
1 pro ea facit in primis, quod * ſimplex vſufructuarius non pôt plus iuris & authoritatis habere in bonis, in quibus habet vſumfructū, quā
2 pater in bonis aduentitiis filii. * Pater enim nō ſolum vſumfructū aduentitiorum ſed & adminiſtrationem habere dr, & oia poſſe gerere, ac ſi
perfectè dñs eſſet, *tex. eſt apert. in l. cum oportet. §. non aūt. ibi.* [*pleniſſimam poteſtatem*] *C. de bon. quæ lib. latè Pinel. in 2. par. l. 2. C. de bon. mater. n. 16. &*
3 *ſeqq.* Quod non idem eſt in cæteris * vſufructuarijs, qui tm̄ dicuntur habere rei cuſtodiā, quod longe minus eſt, *l. 1. §. fin. iunc. l. ſeq. ff. de vſufruct.*
4 *& Pinel. vbi ſupra.* Sed in patrē * non tranſit ius præſentandi quod competit filio ratione bonorum aduentitiorum, vt concludit *Roc. de Curt. in trac. de iur. patronat. in verb. competens alicui. n. 31.* Ergo nec in vſufructuarium ſimplicem.
5 Secundo, quemadmodū * ius patronatus nō tranſit cum vniuerſitate in creditorem, cui vni-
6 uerſitas bonorū data eſt pignori; nec ī * fideicōmiſſarium vniuerſalem, cui reſtituta eſt hr̄ditas
7 ex Trebelliano; nec deniq; * in maritum cum vniuerſitate rerum in dotē ab vxore datarū, ſed penes dn̄um, penes hr̄dem, & penes vxorē remanet: ſic ēt nec in ſimplicem vſufructuarium trāſire debet, cum minus authoritatis habeat quā verus dn̄s, vel quā fideicommiſſarius aut maritus, qui non ſolum vſufructuarius, *l. pro onerib⁹. C. de iur. dot.* ſed & dominus dotis viuente vxore dicitur, *l. doce ancillam. C. de rei vendic.*
8 Quod aūt in ſupradictos non tranſeat, patet quoad creditorem *ex c. cum Bertoldus vbi glo. &*
9 *doc. communiter. extr. de ſent. & re iudic.* Quoad * fideicommiſſarium, patet ex Alex. *conſ. 73. lib. 7. & ex alijs multis. quos in addit. illius conſ. refert in comment. ad conſuetud. Pariſ. par. 1. §. 37. glo. 10. n. 1.* vbi hanc communē eſſe teſtatur. *his adde Roch. de Cur. in trac. de iur. patr. in verb. ipſe vel is à quo. n. 21. Coua. var. reſolu. lib. 2. c. 18. n. 8. Decia. reſp. 107. n. 5. & 6. vol. 3. Peregri. in trac. de fideicōmiſſ. art. 6. n. 37. Lamberti. de iur. patro. lib. 1. par. 2. q. 1. artic. 3. n. 2. & Hiero. à Canal. in trac. commun. opin. contra commun. par. 4. q. 717.* quidquid in contrarium dicat *Molina de iur. primog. li. 1. c. 24.* Deniq; quo-
10 ad * maritum, ita in ſpecie tenuerunt poſt Anton. de Bur. & Imol. Panormit. (qui hanc opinionem veriorem, ſubtiliorem, & elegātiorem eſſe dicit) *in c. fin. n. 8. extr. de conceſſ. præb. Paul. de Eleaz. in quadam diſput. incipiente: Patronus Eccleſia. & in repet. c. nobis. extr. de iur. patron. Felin. in c. cum olim. extr. de maiorit. & obed. & in c. causā. extr. de præſcri. Ancha. in cle. plures. de iur. patro. Paul. de Monte Pico in repet. l. Titia. §. Titia cum nuberet. c. 8. q. 39. ff. de legat. 2. Crot. in l. frater à fratre. col. 28. ff. de cō die. indeb. Iaſ. in l. diuortio. §. ſi vir. n. 7. ff. ſol. matr. Boer. ad conſuet. Biturig. tit. de conſuet. iur. ſtat. perſ. §. 5. glo. 2. incip. Dotis fructus. Guil. Benedic. in repe. c. Raynutius. in verb. et cetera bona. n. 37. extr. de teſta. Bello. conſ. 6. n. 16. cum ſeq. & Petr. Andor. in communib. opin. in verb. ius patronatus.* Qui oēs mouent hac potiſſimum ratione, * quia ſcilicet
11 præſentatio non eſt fructus commodū reale adferens, ſeu aliqd conferens ad ſuſtinenda onera matrimonij marito incumbentia, pro qbus datur

turdos, ſed eſt ſolũ q̃dam honor, qui vxori, veræ dñæ, potius quã marito fructuario aut quaſi dño, pertinere debet: & licet contrarium in marito tenere videat' *Roch. de Cur. in trac. de iur. patro. in verb. ipſe vel is à quo cauſum habuit. q. 28.* tñ non audet abſolute ita concludere, ſed cogitandum relinquit *nu. 64. poſt. medium.*

Tertio & poſtremo facit pro hac parte authoritas Pauli de Mõte Pico in *repet. d. l. Titia. §. Titia cum nuberet. qu. 39. de legat. 2. & Bello. conſ. 6.* qui in ſpecie huius quæſtionis ita tenuerunt.

11 Pro affirmatiua vero facit, * quod vſufructuarius non ſolum ius vtendi, fruendi, ſed & rẽ ipſam, in qua vſumfructũ habet, iuraq; oĩa quæ ab ea dependent; vt ſeruitutes reales, & alia huiuſmodi, vere & naturaliter poſſidere dr̃, adeo vt nõ tñ contra extraneũ, ſed & cõtra ipsũ dñm ſi turbetur, poſſit interdicto vti poſſidetis experiri, *l. naturaliter. in princ. ff. de acquir. poſſeſſio. l. fin. ff. vti poſſid. l. 2. in fin. ff. ſi ſeruit. vend. Menoc. de retin. poſſeſſ. remed. 3. q. 8 n. 80. & in conſ. 139. n. 3.* At

13 * præſentatio ſpectat ad poſſeſſionem, vt docet *Roch. de Curt. d. trac. de iur. patro. in verb. competẽs.*

14 *q. 14. & 19. nu. 32. & 45.* vbi * concludit præſentatum à poſſeſſore præſetti ei qui eſt pſentatus à vero dño & patrono non poſſeſſore; ergo pertinet hoc ius ad vſufructuariũ, qui res ipſas iuraq; eis annexa vere & naturaliter dr̃ poſſidere.

15 Secundo, * præſentatio ad beneficia vacantia eſt in fructu, & fructuũ nomine & appellatione continetur. *gloſſ. fin. in c. cũ olim. extr. de maior. & obed. & in cap. cum Bertoldus. de ſent. & re iudic. vbi Panorm. & alii communiter.* Imo quod fortius eſt, iuris patronatus nullus alius fructus, nullaq; alia commoditas, ſaltem pbabilis & licita conſiderari põt, quã præſentatio; igitur ad fructuarium pertinere debet durante vſufructu.

16 Tertio, * certiſſimi iuris eſt, q̃ vbicũq; vniuerſitas transfertur, ſiue titulo vniuerſali ſiue ſpeciali, ſemper cum ea acceſſoriè tranſit ius patronatus, *tex. eſt expreſſ. in c. ex literis. & in ca. cum ſaculum. extr. de iur. patro.* vbi ius patronatus tranſit in emptorem & conductorẽ ad longum tẽpus, cum bonorum vniuerſitate vendita vel locata, imo ita tranſit, vt in præſentatione præferatur conductor locatori. Ergo ẽt trãſire debet in vſufructuarium oĩum bonorũ, iſq; vſufructuarius præferri debet proprietario in iure pręſentandi.

17 Quarto * & poſtremo confirmari põt hæc opinio authorit. Rochi de Curt. *d. tract. de iure patro. in verb. ipſe vel is à quo. q. 28. nn. 63. & 64.* vbi licet cogitandum relinquat, in hanc tñ partem propenſior eſſe vr̃, item authoritate *ad conſuetud. Pariſ. §. 1. glo. 1. n. 5. & §. 37. glo. 10. n. 3. cum ſeqq. Et Rota Roma. deciſ. incip. fuit dubitatum. tit. de iur. Patron. quæ in nonnullis impreſſionibus eſt deciſio 10. in alijs vero eſt 422. Omnibus adde Lambertin. de iur. patro. in 2. art. 10. quæſt. princ. 2. part. lib. 1. & Ioſep. Ludouic. concluſ. 42. nu. 127. qui hanc magis communem eſſe teſtantur.*

Et cum hac opinione tamquam veriori trãſiuit nuper Senatus in facti contingentia. *a*

Nec eum mouit, quod in patrẽ vſufructuarium bonorum filii, nec in fideicommiſſarium vniuerſalem, nec in creditorem cum pignore, nec in maritum cum dote, permulti affirment ius iſtud non tranſire, vt ex præcedentibus apparet: nam ad hæc multiplex patet reſponſio.

Primo enim quoad patrẽ, longe alia aduerſus eum militat ratio quã aduerſus vſufructuarium: non enim ob id dr̃ in eum tranſire non poſſe ius iſtud, quod in vſufructuariũ non trã-

18 ſeat; ſed quod * in ſpiritualib. aut ſpiritualiannexis, (cuiuſmodi eſt ius patronatus, *gl. in c. de*

19 *iur. eo. tit.*) patria poteſtas non attendat, * nec patri per filium vſusfructus quæratur, *c. ſi aũm. de iudic. in 6. Abb. in cap. conſuluit. nu. 3. de iur. patr. Afflil. deciſ. 241.*

20 Secundo, * quoad creditorem, alia ẽt ſpecialis militat ratio; nam vt inquit *glo. fin. in d. c. cum Bertold.* ideo in eum non tranſit ius iſtud, quia teneť reſtituere vel in ſorte imputare oẽm fructum quẽ capit ex pignore. Et ſi fructũ conſumpſit, tenetur æſtimationem computare, vt notatur *in l 1. & 2. C. de pignorat. act.* Sed ſi ius patronatus, diceretur tranſire in creditorem, & præſentaret creditor, non poſſet deinde reſtitui iſte fructus, nec æſtimatio, q̃a pſentatio eſt ineſtimabilis tãquã res annexa ſpirituali. Quæ ratio non militat aduerſus vſufructuarium, & alios qui fructus reſtituere non tenentur.

21 Tertio, * quoad fideicommiſſarium & maritum, ſi, quod de illis paulo ante dictũ eſt, indiſtinctè accipias, veritas eſt in contrariũ. Sed diſtinguẽdum eſt inter ius patronatus, quod per ſe ſtat & competit ratione pſonæ, & illud quod competit occaſione vel ratione rei, territorii, vel loci: illud, quod per ſe ſtat & competit ratione perſonæ, non tranſit in fideicommiſſarium

22 vniuerſalẽ, ſed remanet pænes * hr̃dem, qui, ẽt poſt reſtitutã hr̃ditatem, hæres eſſe non deſinit, *§. reſtituta. inſt. ad Trebell.* & per conſequens vna eademq; perſona cum defuncto exiſtimatur, *§. 1. auth. de iuretur. à mori. præſt.* Non ẽt tranſit in maritum, ſed perſonæ vxoris adhæret, cum ſit perſonale: illud vero quod vnitum eſt & adhæret certo loco, caſtro, uel fundo, tranſit nõ ſolũ in fideicommiſſarium & in maritum, ſed & in alios oẽs ad quos res illa trãſit quocumq; titulo, ſiue vniuerſali, puta ſucceſſionis vel confiſcationis; ſiue ſingulari, puta donationis, vẽditionis, locationis, aut legati, idq; ſine alia expreſſione, & ſine conſenſu Epiſcopi, per ea quæ tradit Panorm. *in d. c. cum ſaculum. & in cap. de iure. extr. de iur. patrona. cum quo tranſit ad conſuet. Pariſ. d. §. 1. 37. n. 3. 6. & 9. vbi hanc diſtinctionẽ ſequitur,* &

Digitized by Google

& Lambertin. de iur. patro. par. 11. art. 5. q. princip. n. 3. part. 2. lib. 1. vbi teſtatur de communi. Ex eaq; diſtinctione infert notabiliter conſuet. Pariſieſ.
23 *vbi ſupr.* quod licet * regulariter in iure patronatus ſuccedatur in ſtirpes, *per clem. plures. iunc. ibi glo. de iur. patron. & Roch. de Curt. in d. trac. in verb. ipſe vel is à quo. n. 2.* Tamen qñ ius patronatus adhæret certo loco ſeu feudo, aut caſtro, hr̃des patroni nõ ſuccedunt ei in hoc iure æqualiter, nec in ſtirpes, ſed is tm̃ ſuccedit, ad quem ꝑuenit feudum vel caſtrum; idemq. ꝓfecto dicẽdum eſt de vſufructuario, conductore ad longũ tp̃s, imo & de patre, aliiſq; oĩbus, q naturaliter poſſident ſuo noĩe, & in quos vtile dñium trãſferi (ſicq. non in creditorem, qa poſſidet pign⁹ noĩe debitoris & nõ ꝓprio) nã ſi ſit vſufructuarius, donatarius, emptor, aut conductor particularis, alicuius caſtri aut feudi, cui annexum ſit ius patro. poterit p̃ſentare, qa tunc, ẽt ſine vlla expreſſione, vna cum caſtro & feudo particulari, trãſit acceſſorie ius patronatus ei annexum, niſi nominatim excipiat: ſi vero ſit conductor, emptor, donatarius, vel fructuarius vniuerſorũ bonorũ, tunc ẽt poterit præſentare; quia ius patronatus eo in caſu, etiamſi per ſe principaliter ſubſiſtat, & nulli rei corporali annexum ſit, sẽper, & ſine vllo dubio, tranſit cum vniuerſitate bonorum; vt aperte colligitur *tum ex c. cum ſeculum. & c. ex literis. cum ibi not. extr. de iur. patr. tum ex Molin. d. §. 37. gl. 10. n. 3. cum ſeqq.* Vbi multa notatu digna ad materiam iuris patro.

a *Arreſto lato 19. Septembris 1600. in cauſa D. Antonij Mareſchal Presbyteri, impetrantis per cuſtodiam, contra D. Claudium Perrinot opponentẽ, in facto Curæ Parochialis de Gennes, vbi vnus contendentium præſentabatur à D. de Vuateuille tanquam proprietario & domino feudi de Chaleſeuille & alius à domina feudataria & vſufructuaria d. Feudi, fuitq. conſeruatus in poſſeſſione ille, qui ab hac fuerat præſentatus. Idem 29. Octobris 1605. iudicatum fuit in cauſa Don Ambroſij Ramel impetrantis, contra Ioannem Bugnot opponentem, interuenientibus Domino de Cleveual & domina de Sombernon.*

DECISIO XXXVIII.

An in contractu ſocidæ periculum capitalis commune ſit inter Dominum & Paſtorem, an vero ſolius Domini, vel ſolius Paſtoris.

SVMMARIA.

1 *Periculum animalium an ſit commune inter Dominũ & Paſtorem.*
2 *Excluſio vnius eſt alterius incluſio.*
3 *Nihil tam congruum humanæ fidei quã pacta ſeruare*
4 *Periculum pecuniæ in ſocietatem collatæ pertinet ad conferentem, niſi aliud actum ſit.*
5 *Æſtimatio in contractu ſocidæ an faciat emptionem.*
6 *Societatis ex natura eſt, vt non transferatur dominiũ, ſed communicetur.*
7 *Res perit ſuo domino. & nu. 25.*
8 *Capitale in ſocida an ſoli conferenti pereat. & n. 26.*
9 *Socidæ contractus licitus, dummodo capitale ſit periculo dantis. & nu. 27*
11 *In ſocida damnum & periculum eſt commune, licet animalia data ſint æſtimata. & n. 15.*
12 *Pacta nouiſſima prioribus derogant.*
13 *In ſocida an ſit licitum paciſci quod capitale ſit ſaluũ. & num. 24.*
14 *In ſocida licitum eſt paciſci ex parte recipientis, quod de periculo caſus fortuiti non teneatur.*
15 *Periculum commune eſſe debet in omni ſocietate.*
17 *Opera dicuntur eſſe in lucro, & operarum amiſſio non dicitur damnum.*
19 *Caſus fortuiti & caſus naturalis periculum eſt commune in ſocida.*
20 *In ſocida communicatur dominium, ſed non transfertur. & n. 25.*
22 *Contractus ex conuentione legem recipiunt.*

CVm vidua quædam mulier & ruſtica recepiſſet in ſocidam, ſiue (vt nos loquimur) in cõmendam, ꝓ tribus annis, duas vaccas, ad mediam lucri & damni partem, quod Gallice dicimus * *à moitie croy & decroy*] ſub capitali triginta francorum, pacto adhibito (vt hic paſſim fieri ſolet) in hæc verba; *Sub onere cuſtodiendi & alendi bene ac debitè eaſdem vaccas, & ipſam ab omni periculo & caſu (morte naturali excepta) eximendi.*) Contigit, vt poſt duos annos & aliquot mẽſes, bello exorto & ſæuiente in hoc Comitatu, anno 1595. vaccæ illæ latrocinio perierint. Vocata deinde in ius hęc vidua vt capitale illud reſtitueret, & productis teſtibus, ꝓbat ſufficienter, fortuito belli caſu, cui reſiſti non poterat, aĩalia illa perijſſe, ſine vlla ſua culpa & negligẽtia. Probat denique, quod antequam ab hoſtibus deprædarentur, cum ſatis præuideret ruri difficillimam imo impoſſibilem eſſe earum pecudum cuſtodiam, maxime vero tp̃e ſæuientis belli, acceſſerat ad eum qui animalia illa in ſocidam dederat, eiq; ea reſtituere voluerat, ſed recuſauerat recipere; exhortans illam ad continuandam cuſtodiam, & promittens ſe nihil ab ea repetiturum, ſi ſine eius culpa perirent, aut à militibus diriperentur; hoc non obſtante, cũ eam condemnaſſet primus iudex ad reſtitutionem totius ſummæ triginta francorum; ab ea ſententia appellat hæc vidua ad Senatum, vbi diſputatum fuit cuius periculo eſſe deberet in iſto caſu capitale illud, an domini, an mulieris, an vtriuſque pro parte.

Et

Et licet quæſtio hæc videatur apertè deciſa
per ea quæ tradit *Pet. de Vbald. tracta. de duob. fra-
trib. par. 5. quæſt. 24. & par. 8. quæſtio. 10. & 19. &
per Ioſeph. Ludouic. in dec. Peruſi. par. 1. deciſ.* 10. vbi
poſt alios, quos late referunt, probant pericu-
1 lum * caſus fortuiti eſſe commune, adeo vt Ru-
ſticus dimidiam partem ſummæ capitalis hoc
caſu rependere Domino teneatur, etiam ſi ani-
malia data ſint æſtimata. Tamen aduerſus eam
Ioſephi Ludouici deciſionem multa negotiũ
faciunt, multaque opponi poſſe videbantur
hoc caſu, quibus demonſtrari poteſt, commu-
ne periculum eſſe non poſſe, ſed aut totum eſſe
mulieris, aut totum domini.

Primo enim, quod totum eſſet periculum mu-
lieris arguebat pactum illud, in hoc ſocidæ con-
tractu expreſſe appoſitũ, quo promittebat hæc
ruſtica [cuſtodire & eximere dictas vaccas ab
omni periculo & caſu, morte naturali excepta.]
Quibus verbis, omne certe periculum caſus for
tuiti in ſe recepiſſe videbatur, tum quod ſolum
2 caſum mortis naturalis excludebat: * excluſio
autem vnius ſit aliorum incluſio, *l. cum prætor.
ff. de ind.* Tum denique, quod alias verba illa nul
lius eſſent momenti, niſi illud operarentur; vn-
3 de cum id expreſſe pepigiſſet, cumque * nihil
tam congruum ſit humanę fidei quam pacta ſer
uare, *l. 1. ff. de pact. l. ſi paſcenda pecor. C. eod.* Cla-
rum eſſe videbat hoc in caſu totum capitale ſuo
ſolius periculo periiſſe, ſicque merito condem-
4 natam fuiſſe. Etſi enim regulariter * periculum
pecuniæ capitalis, aut rei in ſocietatem collatę,
ad eum tantum pertineat, qui eam pecuniam
contulit, vt tradunt *Accur. Cyn. Salyc. Bald. & alij
communiter in l. 1. C. pro ſoc.* Tamen aliud in pa-
ctum & conuentionem æquiſſimè deduci poſſe
dixerunt *Couarr. var. reſol. lib. 3. c. 2. nu. 2. & Moz.
in tract. de ſociet. titulo de naturalib. ſociet. num. 11.
vbi ad id allegat Martionenſ. conſ. 36.*

Secundo, ex aduerſo, quod totum eſſet pe-
riculum Domini, vel hoc in primis arguebat;
5 quod ſi verum * eſt æſtimationem animalium
in ſocidam datorum hoc in contractu emptio-
nem non facere (prout cum Bald. Iaſ. Dec. Ale.
*in l. ſi paſcenda, C. de pact. Petr. de Vbald. in d. tract.
de duob. fratribus. par. 5. quæſt. 24. & par. 8. num.*
20. & 21. *Ioſeph. Ludouic. d. dec.* 10. *Iacob. de Graff.
in deciſionib. caſuum conſcientiæ, cap. 119. nume.* 25:
Verius & receptius eſſe exiſtimo, quidquid di-
cant Caſtrenſ. *in d. l. ſi paſcenda. Chaſſan. in con-
ſuet. Ducat. Burg. §. 23. gloſ. 1. num. 66. & Moz.
in d. tract. ſociet. titulo de reb. in quib. cadere poteſt
ſociet. num. 8. Qui omnes poſt Bart. in l. ſi vt certo,
§. nunc videndum, num. 4. ff. commod. tenuerunt in
hac ſocietate æſtimationem illud operari, vt domi-
nium pro dimidia parte translatum eſſe cenſeatur*)
ſi inquam verius eſt dominium nulla ex parte
transferri, ſed totum penes dantem remane-
6 re, * cum ex natura ſocietatis non transferatur
dominium, ſed communicetur, *l. ſi tibi areæ, ff.
de præſc. verb.* vbi in ſimili materia ſocietatis
animalium, Iulianus ait neminem ſocietatem
contrahendo, rei ſuæ dominium eſſe deſinere.
Sequitur profecto, capitale ſolius dantis pe-
riculo perire, non autem periculo communi.
7 * Regulare eſt enim, vt res quæque ſuo domi-
no pereat, *l. quæ fortuitis. C. de pign. act. c. 1. extr.
de commod.*

8 Tertio, * ſocietatis natura ea eſt, vt capi-
tale non ſit, nec in toto, nec in parte pericu-
lo accipientis, quantum ad caſum fortuitum
ſed ad eum tantum pertineat periculum, qui
id capitale in ſocietatem contulit. ita ſentire
videntur *gloſ. & Doct. in l. prima, C. pro ſoc. gloſ. in
cap. plerique. 14. quæſtio. 3. Didac. Couarr. variar.
reſolut. lib. 3. cap. 2. num. 2. & inter Theolog. & Ca-
ſualiſtas* ita expreſſe in hoc contractu ſocidæ
tenere videntur *Petrus Binsfeld. in comment. ad
titu. de vſur. capit. 19. quæſtio. 9. concluſ. 5.* vbi
9 ait, * ſocidam, in qua dantur animalia æſti-
mata, ita demum licitam eſſe, dummodo
capitale in caſu fortuito ſit periculo dantis,
& ſi non videtur velle quod periculum ca-
ſus fortuiti ſit commune. Idem quoque aſ-
ſerere videtur *Cardinal. Tolet. in ſua ſumma. ca-
pitul. 41. in fine.* vbi contractum ſocidæ lici-
tum eſſe dicit, duobus præſertim concurren-
tibus; primo, vt portio lucri ſit iuſta, habi-
ta ratione laborum induſtriæ, & expenſarum,
eorum quibus animalia committuntur; &
ſecundo, vt animalia pereant ipſi Domino,
& non Ruſtico. Quibus accedere videtur *Ia-
cobus de Graff. in dicta deciſionib. caſuum conſcient.
tit. de ſocieta. cap. 119. nume.* 13. Vbi de hoc con-
tractu loquens ait, quod damnum ex natu-
ra & fortuna pertinet ad Dominum pecuniæ
vel animalium, ſed damnum ex culpa pertinet
ad cuſtodem, ſicque nunquam videtur eſſe cõe.

10 Quarto * & poſtremo, quod periculum
capitalis hoc in noſtro caſu ad eum tantum
ſpectet, qui id in ſocietatem contulit, pro-
bari videtur authoritate *Petr. & Cyn. quos re-
fert Bald. in dict. l. prima, numero 6. C. pro ſoci.*
Aiunt enim iſti, quod in ea ſocietate, in qua
alter capitale, alter operas & induſtriam po-
nit, ſi capitale pereat caſu fortuito, ad hoc,
vt ſciatur cuius damno & periculo perierit, ob-
ſeruandum & animaduertendum eſt, an perie-
rit ſtatim in ipſo ſocietatis initio (quę quoad ſo
cidã aĩalium, ad quinquennij aut triennij tẽps
vt plurimũ contracti ſolet) ſicq. an perierit ante
operas vllas exhibitas, an in medio, ſicque poſt
aliquas operas exhibitas, an in fine, & poſt om-
nes operas exhibitas. Si in principio perierit
ratione ſocietatis, periculum eſt cõmune; peri-
niquum enim eſſet Dominum hoc in caſu totũ

capitale perdere, Ruſticum autem nihil, ſed
ex quo futura eſſe debebat vtilitas communis,
æquũ eſt & dãnum quoq; cõe eſſe. Si in medio,
tunc etiam de dãno aliquid ſentiat opus eſt, q
operas poſuit, ſed cum hoc moderamine, vt tan
tum ille damni non ꝓferat, quãtũ ſi operas nul-
las adhuc poſuiſſet, quod arbitrio boni viri diju
dicandum eſt. Si vero in fine (vt hoc in caſu eue-
nit) tunc ſoli ponenti torum capitale perire de-
bet. Satis eſt enim, vt tunc is qui induſtriam,
operam, & impenſam diligenter adhibuit in cu
ſtodiendis & paſcendis aĩalibus, operam illam
itidem perdat. Hanc diſtinctionem refert & ꝓ-
bat *Nicol. Moz. in tract. ſociet. tit. de accidentalib. ſo-
ciet. nu.* 11. vbi ait eam maxime in conſcientia
procedere.

Verum, licet hæc admodum videantur vrge-
te aduerſus deciſionem Ioſephi Ludouici. Licet
denique in hoc noſtro caſu iudicauerit Sena-
tus, capitale iſtud periculo ſolius Domini pe-
riiſſe, nõ aũt periculo mulieris (ꝓut lex contra-
ctus) nec cõmuni (ꝓut deciſio Ioſeph. Ludoui-
ci, exigere videbant.) Tamen vt oẽs intelligant
Senatum non ꝓinde receſſiſſe ab opinione di-
11 cti Ludouic. cæterorumq; * omnium, q magis
communiter tenẽt dãnum & periculum eſſe cõ-
mune, licet aĩalia æſtimata data ſint, idq. per
*tex. expreſſ. in l. cũ duobus. §. damna. ff. pro ſoc. iunc. l.
ſi tibi arca. ff. de ꝑſcr. verb.* Notandum eſt Senatũ
in iſtam ſingularẽ ſñiam hoc in caſu deſcendiſ-
ſe, hac ſola rõne motus, quod apertè ꝓbauerat
hæc ruſtica mulier, ſibi promiſſum fuiſſe à Dño
animalium (dum ea ei obtuliſſet, diceretq. non
poſſe amplius cuſtodire ob belli ſæuiẽtis pericu-
lum) quod ſi ſine ſua culpa perirent, nihil omni
12 no ab ea repoſceret. Cum enim pacta * nouiſſi-
ma prioribus derogare ſoleant, *l. pacta nouiſſima,
C. de pact.* viſum eſt oibus per hanc oblationem
& pollicitationem poſtremã, mulierem iſtam ſo
lutam fuiſſe & omnino liberatã à legibus præce-
dentis contractus, quo periculum in ſe recepiſ-
ſe dicebatur, idq; eo magis, quod hæc poſtrema
pollicitatio nihil illicitum in ſe continere vi-
ſa eſt.

13 Etſi enim * ex parte illius, q dat animalia in
ſocidam, licitum nõ ſit paciſci quod capitale ſit
14 ſemper ſaluum (vt ſtatim dicemus) tñ * ex parte
recipiẽtis & ponẽtis operas, licitum eſt paciſci,
quod de periculo caſus fortuiti non teneat, vt
apertè tradit Iuſtin. *§. 1. verſ. & adeo contra. inſti.
de ſocie. & Iac. de Graſſ. in d. deciſionib. caſuum conſc.
d. c.* 119. *n.* 43. Multi ſiquidem (vt paulo ante di-
ximus) in ea ſunt opinione, vt ẽt nõ concurrẽte
iſto pacto, exiſtimẽt in hoc cõtractu ſocidę, capi
tale ſubeſſe nõ debere, nec ĩ toto, nec in parte, pe
riculo recipiẽtis, & ſic, cũ hæc ſola rõ ſufficeret
ad deciſionẽ cauſæ, aliæ rõnes, quas ſtatim ad-
uerſus Ioſ. Ludouici deciſionẽ obiecimus, exa-
ctius diſcuſſæ nõ fuerunt, ſed tñ per trãſennam
tactæ à quibuſdam ex Dominis Senatoribus.

Quod ſi probatum nõ fuiſſet poſtremũ iſtud
pactum, ego ꝓfecto (vt liberè quid in hac re ſen-
tio ꝓfitear) cum Pet. de VVald. & Ioſ. Ludouico
15 iudicaſſem, periculum * caſus fortuiti cõe eſſe
inter Dominum & Paſtorem *b*. Regula eſt enim
communis, quod omne damnum & periculum
contingens occaſione ſocietatis, ſine culpa ſo-
cii, debet communiter diuidi, per tex. expreſs. in
hanc ſpecie ſocidæ loquentem *in d. l. cum duobus.
§. dãna. ff. pro ſoc.* Hoc enim exigit ſocietatis na-
tura (quæ fraternitas quædam eſſe dr̃) vt om-
nia, ſiue damna, ſiue lucra, æqualiter inter ſo-
cios tanqꝫ inter fratres diuidatur, *l. verum,
ff. pro ſoc. l. ſi non fuerint. ff. eod Alex. conſ. 47. vol. 1.
Menoch. de arb. iud. caſ. 125. nu. 2.*

16 Quæ regula * primo intelligit̃, vt procedat,
non tantum reſpectu damni contingentis in ip
ſis fructibus & fętu aĩalium in ſocidam datorũ,
ſed etiam in ipſo capitali in ſocietatem collato,
licet alioqui capitale illud ſit in dominio Domi
ni & non Paſtoris, adeo ut ante oĩa detrahatur
finita ſocietate. Si enim capitale illud pericu-
lo eſſet ſolius Domini, ſequeret̃ quod Paſtor, ex
ea re, ex qua lucrum habere poterat, nullum dã-
num ſentiret, quod aduerſaret̃ ſocietatis legib⁹,
*l. ſi id. in prin. & §. itẽ Celſus, ff. pro ſoc. glo. in l. 1. C.
co.* Nec obſtat ſi dicat̃, quod amiſſis fructibus &
fœtu, paſtor operã & induſtriam, quam diligẽ-
ter adhibuerat, amittere dicit̃, in eoq. nõ minus
dãni ſentire quã Dominus, q capitale perdidit;
cum ſępe eueniat, vt opera & induſtria vnius ſit
æqualis capitali & pecuniæ alterius, *d. §. 1. inſt.
de ſociet.* Nam (vt rectè dicit Pet. de VVald. *d. q.
17 24. 5. partis.*) quod * deſcendit ex operibus, illud
dicitur lucrum, *l. coiri. l. ſeq. & l. ſed & ſi adijciatur
18 ff. pro ſoc.* * Et per conſequens, operarum amiſ-
ſio non dicit̃ damnum cõtingens, ſed lucrũ ceſ-
ſans, vt rectè perpendit *Bal. d. l. 1. n. 6. C. pro ſoc.*
Item ſi operas amiſit Ruſticus, amiſit etiam Do
minus interuſurium ſui capitalis, cui interuſu-
rio cum operæ in dubio correſpondere præſu-
mant̃, non autem capitali & interuſurio ſimul
(vt ſatis colligit̃ ex *d. l. cum duobus. §. ſi in coeun-
da. ff. pro ſoc. & ex Iac. de Graſſ. vbi ſup. n. 7. c. 119.*)
non eſt quod conquerat̃ Ruſticus, cum Domi-
nus tantundem perdididiſſe cenſeatur.

19 Secundo * intelligitur regula vt procedat,
ſiue damnum illud aut periculum contingat
caſu fortuito, ſiue caſu naturali, id eſt mor-
te aut vetuſtate. Etſi enim *Bald. in d. l. 1. quæ-
ſtio. 8. num. 10. C. pro ſoci. & in l. 1. C. de fruc. &
lit. expenſ.* differentiam conſtituat inter peri-
culum caſus fortuiti, inter periculũ caſus natu-
ralis, & inter periculum culpa aut dolo contin-
gens, & primo caſu periculum commune eſſe
dicat; ſecundo caſu ſolius Domini, penes quem
pecus

pecus æque fuiſſet periturum; & tertio caſu ſo-
lius Paſtoris. Tñ receptius eſt non fieri differen
tiam inter caſum fortuitũ & caſum naturalẽ,
ſed vtroq; caſu periculum eſſe cõe; tum quod
20 vtilitas futura erat cõis; tum deniq. * quod in
eo fallat Bald. quod exiſtimet in hoc contractu
ſocidæ ſolũ vſum aĩalium eſſe cõmunicatũ, non
autem dñium. Cum tamen verius ſit, cõicarũ
quidem eſſe dominium, ſed non translatum, vt
paulo ante diximus *ex l. ſi areæ. ff. de præſcr. verb.
& ex Alc. d. l. ſi paſcenda.* Hocque ex eo vel maxi
me apparet, quod in fine ſocidæ communiter
apud nos diuidatur pecus in ſocidam datum,
vna cum fœtu inde excreto, detracta prius ſum-
ma capitali ex tota maſſa rei communis. Et qđ
nulla ſit hic facienda differẽtia inter caſum na-
turalem & caſum fortuitum. *ita expreſſim tenet
Petr. de Vbald. d. q. 24. p. 5. (licet par. 8. q. 19. Bal.
aſſentiri videtur) Nicol. Moz. in tract. ſociet. titu. de
reb. in quib. cadere poſſ. ſociet. n. 8. (licet ibi falſa ra-
tione nitatur) Nauar. in ench. c. 17. nu. 260. & Iac.
de Graff. in dictis deciſ. caſuum conſcien. cap. 19. n. 13*
vbi obiter notandum eſt, Baldum ab eo male
referri, in eo quod dicit damnũ ex natura & ex
fortuna pertinere ad Dominum animalium, cũ
Bald. hoc non dicat quo ad damnum ex fortu-
na ſiue ex caſu fortuito, ſed illud commune eſ-
ſe fateatur.
21 Fallit * tñ hæc ſecunda declaratio, ſi aliud in
contractu ſocidæ conuentum ſit (vt plerumque
22 fit apud nos) cum enim * contractus ex conuen
tione legem accipiant, *l. contractus. ff. de reg. iur.*
clarũ eſt, quod ſi caſus iſte naturalis excipiatᷓ, p-
tinebit ad Dominum ſolũ, non autẽ ad Paſto-
rem, nec ex eo cenſebitur Paſtor caſus alios om-
nes in ſe recepiſſe; cum id fieri legitimè non
poſſit, vt ſtatim dicetur.
23 Declaratur * tertio hæc regula, vt ꝓcedat ſi-
ue ante operas exhibitas ſiue poſt, & ſiue in ini-
tio contractus ſiue in medio, vel in fine capita-
le illud pereat, dummodo id ſine culpa Paſtoris
accidat. Nã diſtinctionẽ illã (quã Petri, & Cyni
eſſe paulo ante diximˀ) expreſſim reprobat Bal.
*in d. l. 1. C. pro ſoc. & Nauar. d. c. 17. num. 252. vbi
Bar. Bal. Dyn. Thomam, & alios ad id allegat.*
Nec obſtant huic regulæ, quæ aduerſus eam
ſimulq. aduerſus Ioſephi Ludouici deciſionem
paulo ante obiecimus. Quod enim primo loco
diximus, ex verbis contractus, ruſticam hanc cẽ
24 ſeri oẽ periculum in ſe recepiſſe: rñdetᷓ * illud
ei nocere non poſſe, cum pactum illud ſit illici-
tum, quo cauetᷓ quod capitale ſit ſaluũ, & quod
dãnũ in eo contingens caſu fortuito, ſit pericu-
lo ſolius Ruſtici, vt poſt Bernar. de Buſt. & Ant.
de But. teſtatᷓ *Chaſſa. in conſue. Burg. tit. des droicts
& appertenances agens mariez. §. 23. gl. 1. n. 66. Di-
dac. Couar. variar. reſol. lib. 3. c. 2. nu. 3. & inter Theo
log. Nauar. d. c. 17. n. 253. & Iac. de Graff. vbi ſup.
n. 20. & 37.* vbi ad id allegat conſtitutionem
expreſſam Sixti Quinti Pontificis Maximi nu-
per defuncti. Pugnat enim illud pactum contra
leges ſocietatis, quæ id non patiuntᷓ, vt quis cõ-
modũ aut lucrum percipiat, damnum autẽ nul
lum penitus ſentiat, *d. l. cum duobus. §. quidam ſa-
gariam. in fi. ff. pro ſoc.* Quod intellige verum, niſi
cum pacto illo interueniat contractus aſſecura-
tionis, iuxta formam traditam à dicto *Nauarr.
libr. 5. conſilior. tit. de vſur. conſil. 8. & in enchirid. c.
17. n. 254. Iac. de Graff. nu. 38. & 39. vbi ſup. Bins-
feld. d. tract. de vſur. c. fi. q. 8. concl. 4. & à Didac. Co-
uar. var. reſol. lib. 3. c. 2. n. 4.*
Quod vero ſecundo loco diximus, dominiũ
in hoc contractu non transferri, ſed communi-
cari, ideoq; capitale perire debere ſuo domino,
per *l. qua fortuitis. C. de pignor. act.* Reſpondet poſt
25 Pet. de Vbald. vbi ſup. * quod in alijs contracti-
bus verum eſt rẽ perire ſuo dño, ſed in hoc con-
tractu ſocietatis & ſocidæ, aliud eſt. Ratio diffe-
rentiæ hæc ſit in promptu, quia hoc venit ex na
tura cõtractus ſocietatis, vt periculum ſine cul-
pa ſocii contingens ſit ſemper commune, ſicut
& lucrũ, nõ conſiderato cuius res ſit, *d. §. damna.*
Denique, quod diximus tertio loco, quod in
ſocietate, in qua alter capitale, alter operam &
induſtriam ponit, periculum capitalis ad eum
26 tñ pertinet, qui id in ſocietatem contulit: * il-
lud verum eſt, quando vnus pecuniam, alius ve
ro operam & induſtriam confert, ea lege vt pe-
cunia illa ſit periculo recipientis: nam tunc vi-
detur eſſe mutuum, & ſic, vſura palliata, vt ſatis
declarant ſupradicti omnes; ſed hic metus pal-
liatæ vſuræ ceſſat, cum vnus non pecuniam,
ſed animalia (licet æſtimata) in ſocietatem
confert, nullo adiecto pacto, quod animalia
illa ſint periculo recipientis. Vnde cum ceſ-
ſet metus vſuræ, periculum illius capitalis me-
rito commune eſſe debet, ſi animalia data ſint
æſtimata. Si vero data ſint inæſtimata, ſecus
eſt: nam tunc totum periculum pertinet ad
tradentem, vt communiter tradunt *Chaſſan.
vbi ſupra, Petr. de VVald. de duob. fratribus par.
8. num. 21. circa medium Nicol. Moz. d. tractat.
de ſociet. titulo de reb. in quib. cad. poteſt ſociet. vel
27 non. num. 9. & alij paſſim.* * Sicque intelligendi
ſunt, qui dicunt ſocidam ita demum licitam
eſſe, ſi animalia pereant ipſi Domino, & nõ Ru-
ſtico. Loquuntur enim in eo caſu quo animalia
data ſunt inæſtimata: alias ſi intelligerentur
loqui in eo caſu quo data ſunt animalia æſtima
ta, non ſolum textui expreſſo *in d. §. damna.*
& communi omnium fere opinioni aduerſa-
rentur, ſed & ſibi ipſis eſſent contrarij, vt conſtat
ex his quæ tradit *idem Iacob. de Graff. d. cap. 119.
nu. 24. & 25.*
Poſtremo, quod diximus diſtinguendũ eſſe,
an aĩalia perierint ĩ initio cõtractus, an in fine,

Digitized by Google

illud refellitur ex his quæ ſtatim diximus in tertia declaratione huius regulæ generalis, cum qua, ni fallor, ſtat communis opinio.

a *Par arreſt reſolu le 20. de Septembre 1600. en la cauſe de certaine vefue de Fleurey appellante, contre François Lambelin appellé.*

b *Et ita nuper iudicauit Senatus conuocatis claſſibus, par arreſt du 5. de Ianuier 1601. en la cauſe de Pierre Atalin le viel, de Sauoyeux, appellé, & Iaques Chaulmonnot de Delain appellant, vbi non obſtante pacto de cuſtodiendis animalibus ab omni periculo caſus fortuiti, excepto caſu mortis naturalis, dictum eſt damnum capitalis (quod fortuito caſu belli euenerat) eſſe commune.*

DECISIO XXXIX.

An iudicium cum minore contumace agitatum abſq; curatoris datione, ſit ipſo iure nullum.

SVMMARIA.

1 *Iudicium cum minore agitatũ ſine curatoris interuentu an ſit nullum.*
2 *Contumax eſſe non poteſt qui non poteſt ſe defendere.*
3 *Legis auxilio non iuuatur qui legem offendit & contemnit.*
4 *Curator abſenti & contumaci vix dari poteſt.*
5 *Contumacia an in minorem cadere poſſit.*
6 *Confeſſio minoris in criminalibus, abſque curatore, valida eſt.*
7 *Minor in cauſis criminalibus contumax fieri poteſt abſq. curatore, & in cauſis, in quibus à lege pro maiori habetur.*
8 *Minor litigans per procuratorem iuramento conſtitutum non poteſt dicere proceſſum nullum.*
9 *Minor propter iuramentum pro maiori habetur.*

MInor quidã 25. annis, maior tñ quatuordecim, actione legis Aquiliæ de dãno iniuria ab eo dato cõuentus, cũ multoties citatus nuſquam cõparuiſſet, tandẽ condemnatur ad intereſſe dãni dati, put illud intereſſe in executione liquidaret. Citatus iterum ad ſententiæ executionẽ & nõ cõparens, dãnũ illud ad certã vſque ſummam taxatur; p cuius ſolutione cũ captis pignoribus vrgeret, executioni ſeſe opponit, & p cauſa ſuæ oppoſitionis allegat, ſñiam aduerſus ſe latã, vna cũ liqdatione deinde ſubſe
1 quuta, nullius eſſe momenti; eo quod * iudiciũ cum minore agitatũ, abſque curatoris interuẽtu, ſit ipſo iure nullũ, *l. 1. vbi ſcribent. C. qui legit. perſo. ſtãd. in iud. hab. l. ſi preſes, C. quomod. & quãd. iud. l. cum minores. iunc. ibi gl. in verb nullũ, C. ſi aduerſ. rẽ iud. reſtit. poſtul. l. cõtra pupillũ, ff. de re iud.* cõem eſſe teſtantur *Guid. Pap. dec. 494. Vaat trac. de null. tit. de nulli. ex inhabili. ſeu defec. mand. n. 28. & ſeq. & n. 38. & Foller. in add ad Marant. in ſua prax. p. 4. in 16. iud. diuiſ. n. 47. f. mihi 226.* Vbi in ſpecie ait, q hmõi minoritatis exceptio qñcunq; põt opponi ex parte eorundẽ minorũ ad inualidandũ pceſſum, *per reg. l. licet, C. de procur. & c. in noſtra. extr. eod. tit.* Hanc oppoſitionis cauſã cũ reieciſſet iudex, appellat minor ad Senatũ; vbi licet p eo allegaret, quod eius cõtumacia ei nocere non poterat, * cũ non poſſit contumax eſ-
2
ſe, q nõ põt ſe defendere, quiq; nõ hẽt legitimã pſonã ſtandi in iudicio, *l. 1. & 2. C. qui legit. perſ. ſtand. in iud hab. l. clarum. C. de author. præſt. Spec. ti. de contumacia. §. nune dicamus, n. 18.* Iudicauit tñ Senatus valere proceſſum, ob idque pronuntiauit temere à minore iſto fuiſſe appellatum. *a*
3 Motus eſt aũt hac potiſſimũ rõne, quod is * nõ mereatur iuuari legis auxilio, q legẽ offendit & cõtẽnit, *l. auxiliũ. in fi. ff. de minorib. c. quia fruſtra. extr. de vſur.* At minor, qui ad iudiciũ vocatus, non venit, legẽ offendit, ſimulq; dolo nõ caret, ex quo magiſtratus imperio non obtemperat, *l. non põt dolo. ff. de reg. iur.* Non ergo meretur cõſeq auxilium, *d. l. clarũ. C. de auth pſt.* ideſt, non meretur vt iuxta formã illi⁹ legis ei aſſignetur curator, vel quod eius curator (ſi iã habeat curatorẽ) p ſui
4 defenſione citetur. Adde * quod vix fieri põt, vt abſenti & contumaci detur curator, ſicq; *l. clarum C. de auth. pſt.* non vr pcedere in minore q cõtumax eſt. Nã ad hoc vt curator alicui dari poſſit, oportet neceſſario, vt de eius minoritate cõſtet. *§. 1. inſt de procuratorib.* Quomodo aũt poterit conſtare iudici eũ q in ius vocatus eſt, minorẽ eſſe, ſi nec ipſe, nec alter ſuo nomine cõpareat.
5 Nec obſtat * Specula. authoritas dicentis, contumaciam in minore non cadere, quod ſolus & ſine curatore legitimã nõ habeat pſonã ſtãdi in iudicio. Nã pter id quod Accur. Bar. & Bal. *in l. minor ẽt. ff. de mino.* tribus in caſibus minorẽ contumacẽ eſſe poſſe dicunt, receptũ eſt cõiter, qd ẽt abſq; curatore fieri poteſt cõtumax in cauſis criminalibus, & ex delicto pueniẽtibus, vt egregiè pbat vnus p oĩbus *Natt conſ. 540. 541. & 542. li. 3.* Cuius rationes & argumenta ex ordine magis ppendit atque confirmat *Menoc. 10. ſil. 100. n. 120. 130. & multis ſeqq.*

Minus obſtat *l. clarum. C. de auth. præſt.* cum alijs ſimilibus: eius enim diſpoſitio nõ procedit, quando minor eſt abſens & contumax, vt teſtatur *Natt. d. conſ. 540. nu. 5.* Adde quod legis illius diſpoſitio in curijs Galliæ non obſeruatur, teſte *Boer. deciſ. 63. nu. 6. in fin.* nec etiam obſeruatur apud Mediolanenſes, Venetos, & alias multas gentes, vt teſtatur idem *Menoch. d. conſ. 100. n. 149. & 150.* Et hoc iure nos quo-
6 que vtimur, præſertim in delictis. Nã* confeſſiones minorum & adultorũ paſſim pro validis habemus, abſque interuentu, & authoritate

cura-

curatoris: vbi enim agitur de mera veritatis indagatione (vt in delictis) non eſt curãdum de iuris apicibus, vti poſt Nicol. de Matatel. refert Bald. *in d. l. clarum. facit l. ſi fideiuſſor. §. quædam. ff. mand. & l. penult. C. de iudic.* Vbi in oĩbus rebus præcipua ſemper eſſe debet iuſtitiæ æquitatiſq; ſcriptæ, quam iuris ſtricti ratio.

Conſultius igitur fuiſſet minori hac in parte non appellare, ſed aduerſus ſnĩam eiuſq; liquidationem reſtitutioně in integrum petere, quæ hoc in caſu recte concedi potuiſſet, *l. minor etiam ff. de minorib. 25. ann. iunc. ibi glo. & doctr. Bart.*

7 Cæterum ad materiã huius deciſionis * notandum eſt, quod non ſolum in cauſis criminalibus minor contumax fieri põt abſq; curatore, ſed ẽt in oĩbus caſibus, in qbus habet à lege pro maiori, vtputa in cauſis ſpiritualibus & beneficialibus & aliis relatis *à gl. in c. ex parte in verb. quamuis minor. extr. de reſt. ſpol.*

8 Notandum eſt ẽt, * quod minor litigans per ꝓcuratorem cum iuramento conſtitutum, non põt dicere ꝓceſſum eſſe nullum, tanq̃ cum ipſo ſit litigatum ſine authoritate curatoris: nã pp

9 * iuramentum pro maiori habetur, per *auth. ſacramenta puberum. C. ſi aduerſ. vend. & ita deciſum fuiſſe teſtantur Guid. Pap. deciſ. 53. Boer. deciſ. 92. & Vincent. de Franch. deciſ. Neapol. 448.*

a *Par arreſt reſolu le 2. d'Octobre 1600. en la cauſe de Francois Sarroutey de Baulme les Nonnes appellé, & Claude Amaural Petiot appellant.*

DICISIO XL.

Pluribus ad retractum venientibus, an is præferatur qui prior obtulit, an qui proximior eſt, an vero qui ex eo latere eſt coniunctus vnde bona proueniunt; & an qui præferuntur in ſucceſſione inteſtati, præferantur etiam in iure retractus.

SVMMARIA.

1 *Bona quæ filius habuit à patre dicuntur ei antiqua.*
2 *Retractus ius imitatur naturam ſucceſſionis ab inteſtato. contra nu. 27. & ſeq.*
3 *Nepos ex fratre aut ex ſorore, an in ſucceſſione ab inteſtato præferatur patruo aut auunculo defuncti. & num. 18.*
4 *In retractu ſufficit quod bona ſint antiqua, & quod retrahens ſit conſanguineus, licet non ex ea parte contingat venditorem vnde bona proueniunt. & num. 15. & nu. 33.*
5 *Originis bonorum non habetur ratio. contra nu. 15. & num. 33. 34.*
6 *Conſuetudo recipit interpretationem a iure communi.*
7 *Duplex vinculum non attenditur poſt fratres fratrumque filios.*
8 *Teſtatoris voluntas recipit interpretationem à lege.*
9 *Statutum recipit interpretationem à iure communi*
10 *Conſuetudinis & ſtatuti diſpoſitio æquiparatur vltimæ voluntati.*
11 *Proximioris nomine quis veniat in diſpoſitione teſtatoris. & nu. 23.*
12 *Pluribus eiuſdem gradus ad retractum venientibus quis præferatur.*
13 *Præueniens debet præferri cæteris puribus. & nu. 25.*
14 *Mora & proteruitas emptoris non debet nocere retrahenti.*
16 *Auunculus & nepos ſunt in pari gradu, vterque ſcilicet in tertio.*
17 *Pares in gradu pariter admittuntur ad ſucceſſionem.*
19 *Repræſentationi non eſt locus in retractu gentilitio.*
20 *Repræſentatio introducta eſt iure quodam ſingulari.*
21 *Singularia non ſunt multiplicanda.*
22 *Conſuetudo eſt ſtricti iuris, nec extendenda de caſu vero ad caſum fictum.*
14 *conſuetudo ius. eſt municipale & commune in ſuo territorio.*
26 *Feſtinatio vnius ius alterius lædere non debet.*
27 *Præoccupaſſe aut præueniſſe quis dicatur.*
28 *Frater vtrinque coniunctus an excludat in retractu fratrem ex vno tãtum latere coniunctum. & n. 30.*
19 *Inter fratres & fratrum filios, non extantibus vtrinque coniunctis, conſanguineus præfertur in bonis paternis, vterinus in maternis.*
31 *Paterna paternis, materna maternis de iure deferũtur*
32 *Retractus gentilitij ratio ea eſt, vt bona antiqua in familiam redeant, à qua exierunt.*
35 *Retractus introductus eſt vt familiis faueatur.*

N. Cocard.

Iahennette Maiſtre premiere femme de — Guillaume Iuhannier — Claudine Cocard ſeconde femme dudit Guillaume — Iehan Cocard entreuenu en la cauſe de retraitte.

Claudine Iuhannier mariée à Claude Hudriot
Anthoine Hudriot ſuppliant en retraitte lignagiere.

Sebaſtiain Iuhannier vendeur.

GVilielmus Iuhãnier duas habuit vxores, ex
prima ſuſcepit filiã Claudiã, quæ ex Clau-
dio Hudriot marito Antonium Hudriot filium
habuit: ex ſecũda vero vxore filiũ habuit Seba-
ſtianum Iuhannier: qui qdem Sebaſtianus, cũ
patri & matri ſucceſſiſſet, præſertim vero in bo-
nis immobilibus q̃ſitis à patre, cõſtante ſecũdo
illo matrimonio, quędam ex illis conquęſtibus
1 (quæ ſuo reſpectu * bona antiqua eſſe dicunt,
per ea quæ tradit Chaſſa. ad conſue. Burg. tit.
des droits & appert. à gens mar. §. 6. in verb. an-
ciains. n. 17. & 18) vendit & alienat certo con-
ſtitutoq; pretio. Quod eum intellexiſſet Anto-
nius Hudriot, vẽditoris ex ſorore nepos, is em-
ptorẽ ſtatim interpellat, vt ſe ad retractum ad-
mittat; oblato eo conſignatoq; p̃tio & impẽſis ne-
ceſſariis: eo aũt recuſante trahit in iudicium,
vbi cauſa retractus per aliquot mẽſes agitatur,
eaq; in cauſa intra annum à tp̃e vẽditionis, in-
terueniens Ioannes Cocard, Sebaſtiani venditoris
auunculus, petitq; dimidiam tm̃ partem bono-
rum venditorum, oblata dimidia parte pretii &
impenſarum; quod ea pars ex matre venditoris
(quæ iſtius auunculi erat ſoror) p̃cedere vide-
ret: ex quo bona illa conſtante ſecũdo matrimo
nio (vti iam diximus) acq̃ſita fuerant per Gui-
lielmum patrem. Demum, lata ſñia, qua pars
illa dimidia ei adiudicatur, appellat Antonius
Hudriot venditoris ex ſorore nepos, qui his po-
tiſſimum rõnibus & fundamentis niti videbat̃.

2 Primo, * quod ius retractus in oĩbus & per
oĩa imitatur naturam & ius ſucceſſionis ab in-
teſtato, *Maſuer. in ſua prax. tit. de retrac. n. 1. Tira-
quel. de retrac. conſanguineor.* §. 13. & 14. At in ſuc-
3 ceſſione ab inteſtato, * nepos ex fratre aut ex ſo
rore p̃fertur patruo aut auunculo defuncti, licet
ſint in pari gradu. §. *ſin autem cum fratribus. verſi.
illud palam. auth. de hær. ab inteſt. collat 9. auth. poſt
fratres. la 1. C. de legit hæred. Zaz. conſ. 4. n. 4. vol. 1.*
Ergo & in hoc retractum quoq; p̃ferendus eſt:
idq; in oĩbus bonis vẽditis, ſiue illa ex patre, ſi-
4 ue ex matre p̃ueniant. Sufficit * enim in hoc re-
tractu gentilitio bona eſſe antiqua, & retrahen-
tem conſanguineum, licet non ex ea parte ven-
ditorem contingat, qua res p̃ceſſit. Nam con-
ſuetudo noſtra generaliter loq̃tur, diſponendo
conſanguineos retrahere poſſe rem à cõſangui-
neo venditã, nec diſtinguit ab vtro laterum bo-
na p̃ueniant: vnde cum generaliter loquatur
& indiſtincte, generaliter quoq; eſt intelligẽda,
ſicq; ſemper hactenus fuit iudicatum in hac re-
gione, teſte *Prudentio de S. Mauris in ſua prax. tit.
des retraicts lignagiers. n. 4 verſ. & n'eſt requis. ad id-
que faciunt quæ tradit Tiraq. de retract. cõſang. §. 14.
glo. 2. n. 13. & Fraciſc. Grimaudet. in ſimili tract. de
retractib. lib. 2. ca. 2. circa finem.*

5 Iuuatur * non mediocriter hæc rõ hac non
leui conſideratione, quod ẽtſi iuberet conſue-
tudo noſtra, habendam eſſe rõnem originis bo-
norum, (p̃ut exp̃ſſe iubet conſuetudo Pictauiẽ-
ſium, quam interpretatur Tiraq. §. 14.) illud tñ
ita intelligendum videretur, vt ſibi locum ven-
dicet inter eas tm̃ p̃ſonas, inter quas de iure ha-
6 bet rõ duplicis vinculi. * Nam conſuetudo re-
cipit interp̃tationem à iure communi, *cap. ex li-
teris. extr. de conſuet. c. de cætero. & c. ad audientiam.
& ibi Doc. extr. de cleric. non reſid.* De iure aũt com-
7 muni, * poſt fratres fratrũq; filios in linea tran-
ſuerſali, non attenditur duplicitas vinculi, nec
inſpicitur vnde bona defluxerint, ſed ſem-
per admittitur p̃ximior in oĩbus bonis vnde-
cumq; venientibus, excluſis remotioribus, *l. de
emãcipatis. C. de legit. hæred. glo. & Doct. in auth. poſt
fratres. C. eod. & in auth. itaq; C. commun. de ſucceſ.*

8 Item adhuc iuuatur hoc fundamento, * quia
ſicut teſtatoris diſpoſitio recipit declarationẽ à
lege cõmuni, iuxta not. per Bar. *in l. hæredes mei.
9 §. cum ita ff. ad Trebel.* * Sic & ſtatutum & con-
ſuetudo recipit interpretationem à iure com-
muni *d. c. ex literis. extr. de conſuet. & l. 2. C. de no-
10 xal. act.* diſpoſitio * enim ſtatuti ſiue conſuetu-
dinis æq̃paratur vltimæ voluntati, vt colligitur
ex not. *per gl. in l. 1. C. de his quib. vt indig. quã Bar.
11 ad hoc notat.* Sed ſic eſt, quod * in diſpoſitione
teſtatoris dictio hæc [proximiores] ciuiliter in-
telligitur de eo, qui in ſucceſſione ab inteſtato,
ſm ius commune, præferri debet, teſte *Caſtrenſ.
in l. fin. argum. illius tex. C. de verb. ſig. & Rocho de
Curt. in trac. de iur. patron. in verb. ipſe vel is à quo
n. 25.* vbi ait, quod iure patronatus relicto pro-
ximioribus, ſuccedunt nepotes ex fratre vel ex
ſorore, ad excluſionem auunculi defuncti. Ergo
& in ſtatuto ſiue conſuetudine interpretari etiã
debet ciuiliter, pro eo, qui de iure cõmuni præ-
fertur in ſucceſſione inteſtati. & ita in ſpecie re-
ſpondit *Alex. conſ. 88. lib. 1. quẽ ſequitur Dec. conſ.
444. in fin. & conſ. 484. n. 8. & 9.*

Secundo, pro nepote illo facit, quod prior
p̃uocauit ad retractum, priorq; pretium obtu-
12 lit. * Sed ſic eſt quod pluribus eiuſdem gradus
ad retractum venientibus, p̃fertur qui diligen-
tior fuit in offerendo & conſignando pretio, er-
go præferendus eſt nepos. Minor illa probatur
expreſſo textu articuli 13. inter eas conſuetudi-
nes, quas olim Senatus noſter notorias eſſe de-
clarauit & probatione non indigere, ſic enim
habet ille articulus: [*Item ſi plures ad retractum
veniam, ille qui diligentior fuerit in offerendo & præ-
tio conſignando erit præferendus, vndelibet hæreditas
moueat.*] Deinde ẽt probatur iure ipſo commu-
ni, quo quidem in multis caſibus receptum eſt,
13 * p̃xo occupãtem & pręuenientem, cæteris pari-
bus, regulariter præferri. Ita enim probat tex. ex
preſſ. *in l. inter eos. ff. de re iudic. l. ſi pluribus. in fi. ff.
de legat. 1. l. ſi Titius. ff. de verbor. obliga. & l. fi. §. &
ſi p̃ſatã. ibi* [eis ſatisfaciat q primi veniẽt, &c.]

C. de

C.de iur.deliber. ſicq; in ſpecie retractus tenuerũt Caſtrenſ.*conſ.221.alias.339.vol.1.Alex.conſ.27.in 3.dubio n.8. & 9.vol.6.& Ioan. Igne.in repeti.l.dudum.col.28.C de contrahẽd.empt.quibus adde Roma.conſ.47. in princ.* vbi generaliter ait iure enim præualere, qui ſecum contẽdentem tpe præuenit: & quod duobus æquale ius habentibus, occupãtis aut alio modo puenientis potẽtior validiorq; conditio eſt. Adde quod, cũ fecerit iſte nepos qdqd in ſe erat (obtulit enim atq; conſignauit anteq̃ ad retractum veniret auũculus)

14 ei nocere * non debet mora & pertinacitas emptoris, recuſantis rem retrouendere, ſed haberi debet pro retrouendita, adeo vt ab eo auocari non poſſit, nec in totũ nec ex parte ab auunculo iſto cum non ſit gradu proximior: nullus enim, ex conſuetudine noſtra, admittit ad retractum aduerſus conſanguineũ, qui iam retraxit ab emptore extraneo, niſi qui ſit gradu proximior, vt patet ex *art.3.noſtræ cõſuetud.ſub tit.des reachapts.*

Ex aduerſo vero, pro auunculo dimidiam partem petente, facit in primis, quod ea pars ſit eius lineæ, qua ipſe & venditor ſeſe contingunt, nẽpe lineæ maternæ; nam tota res venditã acqſita fuerat olim à Guilielmo, patre venditoris,

15 conſtante ſecũdo matrimonio.* Ex maiori aũt parte cõſuetudinũ totius Galliæ illud obtinet, vt ij tm̃ admittantur ad retractum, qui ſunt ex ſtipite ſiue linea rerum venditarũ, vt late pbat Tiraq. *d.trac.de retract.conſang.§ 14.glo.1.* Saltẽ qui ſunt ex linea vnde bona pueniunt, paſſim pferunt aliis qui non ſunt ex ea linea, teſte *Ioan. Fabr.in §.ſi plures in fi.inſt.de legit.agnat.ſucceſſ.& Chaſſa.ad conſuetud. Duc. Burg.tit.de retractibus.§.3.& 4.* vbi cõſuetudinẽ illã dicit eſſe quaſi gñalẽ in tota Gallia: Vnde, cũ res vẽdita, parti ex patre, partim ex matre venditoris pueniat, vr̃ æquitati conſentaneum, vt nepos iſte qui conſanguineus eſt, ex parte patris admittat pro dimidia, auunculus vero qui eſt ex parte matris, pro alia dimidia: Et de hoc eſt conſuetudo expreſſa apud Pictauienſes, quam interpretatur Tiraq. *d.tract.de retract.conſang.§.32.*

Secundo facit, quod licet non eſſet habenda rõ originis bonorum & lineæ ſiue ſtirpis vnde prouenerint, Nihilominus tm̃ admittendus eſſet auunculus pro dimidia parte, tanq̃ in pari

16 gradu exiſtens eum nepote ex ſorore,* vterque enim eſt in tertio gradu *l.iuriſconſultus.§. tertio.*

17 *gradu.ff.de gradib.affinit.* Illud ſiqdim * regulare eſt in ſucceſſ. ab inteſtato vt qui pares ſunt in gradu, pariter quoq; admittantur *l. poſt conſanguineos, §.hæreditas.ff.de ſuis & legit.hær.auth. poſt fratres.2.C.de legit.hæred. & §.ſi vero neq; fratres. Authe.de hæred.ab inteſt.*

Verum, ſpreta priori rõne iſtius partis, quæ re vera nihil vrget, per ea quæ diximus ſupra in priori fundamento nepotis, Poſtrema hæc rõ, tanti fuit momenti apud Senatũ, vt ea ſola motus, pro auunculo tandẽ iudicauerit, *a* Nec eũ quidquã mouit *tex.in d.§.ſi autem cum fratribus. verſ.illud palam.auth.de hæred.ab inteſt.* vbi in ſucceſſione ab inteſtato, nepos ex fratre aut ex ſorore, præfertur auunculo & patruo defuncti.

18 Nam * illius §. dipoſitio pcedit iure ſpeciali & ex priuilegio repreſentationis, quod iſto in caſu tribuiſ nepotibus, ſicuti & cum ſuccedunt cũ pprijs patruis ſiue θείοις, vt ſatis ex ipſo textu colligere licet, ſi perpendas dictum verſic. illud palam nihil noui diſponere, ſed illationem tm̃ continere quæ ex verſic. præcedenti ſatis cõmodè elicitur: Sic enim habet text. [Quandoquidem igitur fratris & ſororis filiis tale priuilegium dedimus, vt in pprium parentum ſuccedentes locum, ſoli in tertio conſtituti gradu, cũ iis qui in ſecũdo gradu ſunt ad hẽditatẽ vocentur, illud palam eſt, quia θείοις defuncti maſculis & fœminis, ſiue à patre, ſiue à matre præponuntur, ſi ẽt illi tertium cognationis ſimiliter obtineant gradum] quaſi dicere velit Iuſtinia. Ex eo quod priuilegium dedimus nepotibus ex fratre, vt paternum ingredientes gradũ, licet tertio gradu ſint, ſuccedant cũ patruis qui ſunt in ſecũdo gradu, ſatis aperte colligere licet nepotes iſtos pferri patruis defuncti, quãuis & ipſi tertio gradu ſint, cuius .n. parens, patruos defuncti excludit, eius filius eoſdẽ patruos excludet, iure ſcilicet repſentationis. Et licet Zaz. hoc non admittat, (cuius opinioni fauet quod in quibuſdam exẽplaribus, in textu illius verſ. Quandoquidem. deficit particula [igitur]) dicatq; *Zaz.conſ.4.n.4.& 5.vol.1.& ſingular. intellec.lib.1.cap.7.n.4.* Diſpoſitionem illius verſic. illud palam non pcedere iure repræſent. ſed lõge alia ex cauſa, nempe quod quodã naturæ ductu, facilius in ſucceſſione collaterali deſcendit, quam retro aſcenditur, tñ contrarium vr̃ verius Cuiacio *in d.nouell.118.de hæred.ab inteſt & in ſuis paratit.C.de legit.hæred.* vbi dicit, quod ſoli fratrũ filiis, repreſentant patres ſuos, adeo vt etſi ſint tertio gradu, fingant eſſe ſecũdo, vt pponantur patruis & auunculis defuncti, qui ſunt eodẽ gradu. Quod idem olim tenuit & Bart. *in d. §. illud pallam.* Probaturque hæc opinio, aperto *tex. in auth.poſt fratres.lib.1.C.de legit.hæred.* ibi [hi aũt fratrum filii, cum pares ſint defuncti fratribus, præferuntur procul dubio eiuſdẽ defuncti patruis, & alijs ſimilibus] Vbi notandum eſt hæc verb. [cum pares ſint defuncti fratribus] neceſſario intelligenda eſſe per ius repreſentationis, quo iure finguntſ eſſe ĩ ſecũdo gradu, ſicq; pares defunctĩ fratribus, alias, & ſine repręſentatione non eſſent pares, ſed vno gradu remotiores.

Cum igiſ verius ſit nepotẽ ex fratre, præferri patruo defuncti per ius repræſentationis, conſequẽs ſit nihil hic obſtare diſpoſitionẽ illius §. illud

19 illud pallam. Nam * repręſentationi non eſt lo-
cus in retractu gentilitio, tum quod cõſuetudo
noſtra ſub titulo *de redemptionibus* art. 3. 5. 6. di-
ſertis verbis ꝓximiorem ꝑferat cęteris, quo no-
mine nõ cõprӕhenditur qui ſecũdo, aut ſequen
ti gradu eſt, ſtante alio in anteriori gradum, li-
cet is qui ſequenti gradu eſt, talis ſit qui priorẽ
repręſentare ſoleat *l. ſi libertus præterito. §. ſi li-
bertus. ff. de bon. libert. late Tiraq. in tract. primogen.
q. 40. in 23. ratione pro patruo contra nepotem. & in
trac. de retrac. cõſang. §. 1. glo. 9. & Franciſ. Grimau-
20 des lib. 2. des retraicts. c. 25.* Tum quod * repreſẽ-
tatio introducta ſit iure quodã ſingulari & ſpe-
ciali, aduerſus iuris communis regulas (ſicuti
& retractus) *d. §. ſi aũt cum fratribus. auth. de hæ-
red. ab inteſt.* vbi repræſentatio dr̃ fieri ex priuile-
21 gio. * Singularia aũt non ſunt multiplicanda,
22 *l. 1. C. de dot. promiſſ.* * Adde quod cũ conſuetu-
do ſit ſtricti iuris. *Bar. in l. omnes populi. verſ. quar-
to quæro. ff. de iuſt. & iur.* ſtricte & ꝓpriè interpre-
tanda eſt, nec extendenda à caſu vero ad caſum
fictũ, *l. 3. §. hæc verba. ff. de neg. geſt. & tradunt Bar.
in l. conſtitutionibus. ff. ad municip. & alij relati à So-
cin. Iun. conſ. 27. n. 6. lib. 3.* At quod nepos ſubin-
tret in locum patris, vt cũ patruo ſuccedat, illud
ex eo fit, quod ius fingat, nepotem in eodẽ gra-
du eſſe cum patruo, pp perſonam patris, quam
repræſentat, non quod reuera ita ſit.
23 Nec obſtat * quod ex Roch. de Cur. Alex. &
aliis diximus vocabulum illud [proximiores]
ſiue in teſtamentis, ſiue in ſtatutis, ciuiliter in-
telligendum eſſe, & ſm iuris communis diſpo-
ſitionem interpretandum: nam prӕter ſupra-
dicta reſponderi põt, quod illud non habet lo-
cum, qñ ſtatutum ad ius commune venit dero-
gatum, (ꝓut hæc conſuetudo retractus. quæ iu-
ri cõmuni vr̃ aduerſari, teſte *Tiraq. in proœm. trac.
de vtroque retrac.*) tunc enim tale ſtatutum in-
telligi debet ſimpliciter & prout iacet, vt docet
*Bal. in l. maximum vitium. C. de lib. præt. in l. prope-
randum C. de iudic. & in c. cũ non liceat. extr. de pre-
ſcri.* hinc tradit idẽ *Bald. conſ. 30. verſ. 2. quæritur.
vol. 1.* repræſentationem non habere locum in
his quæ ex ſtatuto proximiori deferuntur, ſicq;
filium fratris non admitti cũ patruo in ſucceſ-
24 ſione ſtatutaria. Item * põt reſponderi, conſue-
tudinem apud nos, ius eſſe commune & muni-
cipale; at ſm conſuetudinem noſtrã, *tit. des ſuc-
ceſ. ar. 4.* auunculus iſte in ſucceſſione ab inteſta-
to prӕferretur huic nepoti quoad bona mater-
na, etſi eſſet gradu remotior: *Bona enim lineam ſe-
quuntur unde mouentur ſiue in proximiori gradu ſiue in
remotiori.* Ergo non mirum ſi & in hoc retractu.
25 Minus * obſtat præuentio, ſeu præoccu-
patio: verius enim & receptius eſt, quidquid
dicant Caſtr. & Alex. quod nulla pręoccupatio-
nis habita rõne, oẽs eiuſdem gradus admittẽdi
ſunt pro rata, (niſi forte res ſit indiuiſibilis, quo
caſu melior eſt conditio præoccupantis) vt in
ſpecie probant *Tiraq. de retract. conſan. §. 11. gl. 4.
n. 3. gl. 6. n. 1. glo. 10. n. 10. cum ſeq & Franciſ. Gri-
26 maudet lib. 2. des retraicts. c. 20.* * Vnius enim fe-
ſtinatio ius alterius lædere nõ debet, vt recte in-
quit Pau. *in l. cum ſolu. in fi. ff. de acquir. hæred.* Ad-
de quod non vr̃ præoccupaſſe iſte nepos, ex quo
res erat adhuc integra, & in manu iuſtitiæ, lite
nondum conteſtata, cũ auunculus interuenit.
27 * Præoccupaſſe enim is demum dr̃, qui prius li-
tem cõteſtatus eſt, teſte Alex. *d. conſ. 27. n. 8. & 9.
vol. 6.* Nec hic aduerſatr̃ art. 13. conſuetudinũ,
quas Senatus olim notorias eſſe declarauit, vbi
præfertur, & præoccupaſſe dr̃, is qui diligentior
fuit in offerendo & conſignando pretio. Nã no-
tandum eſt, declarationem illam fuiſſe factam
à Senatu anno 1451. antequã cõſuetudines no-
ſtræ in ſcriptis redactæ eſſent; ideoq;, cũ poſtea
(anno ſcilicet 1459.) in ſcriptis redactæ, & à
Principe confirmatæ & decretæ fuerint, nihilq;
huiuſmodi contineant, hæc declaratio vr̃ obli-
terata & antiquata expreſſo Principis decreto,
qui in fine noſtratũ conſuetudinum ſic ſtatuit
& decernit: *Inhibemus ne alia adducantur in medio
conſuetudines prӕterquam ſuperius adducta, ea quę nõ
ſunt ſpecificata iuris ciuilis iudicio committenda eſſe
præcipiendo, reiectis omnibus alijs conſuetudinibus,
quam ex certa noſtra ſcientia, authoritateq; ac plenaria
poteſtate aboleuimus, & præſentibus abolemus.*
Cum igitur ex hac deciſione conſtet, retra-
ctum conſanguineorum non tã ex ordine ſuc-
cedendi ab inteſtato regulari apud nos, quã ex
verbis noſtrę conſuetudinis ſimpliciter intelle-
ctis & prout iacent: quæ quidẽ conſuetudo nuſ-
quam reperitur dixiſſe, retractum per omnia ſe-
qui ius ſucceſſionis, ſed tantũ proximiores vbi-
que prætuliſſe, non habita ratione originis bo-
norum. Merito dicet aliquis, ex eo inferendum
28 eſſe * quod licet, de iure ciuili, frater vtrinque
coniunctus, in ſucceſſione ab inteſtato aliũ fra-
trem excludat, qui ex vno tantum latere coniũ-
ctus eſt, idque in omnibus bonis vndecumque
prouenientibus, *§. ſi igitur defunctus, neque deſcẽ-
dentes. auth. de hæred. ab inteſt. l. de emancipatis. C. de
legit. hæred. & auth. itaque. C. commun. de ſucceſ.* Nõ
tamen idem eſſe dicendum in hoc noſtro retra-
ctu, ſed admittendum eſſe fratrem vterinum cũ
fratre vtrinque coniuncto, etiãſi res vendita ex
patre proueniat. Etſi enim frater ille, qui eſt ex
vtroque parente, ſit coniunctior; non tamen eſt
proximior, ſed vterq;, cum ſit æque proximus,
æque etiam admittendus eſſe videtur, cum pro-
ximiores ad retractu admittamus æqualiter. Itẽ
29 videretur inferendum; * quod licet de iure inter
fratres & fratrum filios illud obſeruetur, vt non
extantibus vtrinque coniunctis, conſanguinei
præferantur in bonis paternis. Vterini vero in
maternis. *gl. in l. poſt fratres. C. de legit. hæred. & d.*

l. de

Digitized by Google

l. de emancipatis, C. eod. in tetractu tamen, non
eſſe præferendum fratrem conſanguineum, fra-
tri vterino, vel nepotem ex fratre cõſanguineo,
nepoti ex fratre vterino, ẽtſi agatur de re q̃ à pa-
tre prouenit, ſed vtrumq; pariter admittendum
eſſe cum vterq; in eodem gradu ſit, nulla habi-
ta ratione vnde bona venerint.

Sed cum hoc nõ ſit p̃ſentis diſputationis, ſuf-
ficiet hoc loco admonere caſus illos, dubio non
30 oĩno carere: *Probabilius enĩ dici poſſet in vtro
que caſu, eũ eſſe p̃ferendũ, ex cuius lineas res vẽ-
31 dita procedit, tum quod de iure communi * re-
gulare ſit paterna paternis, & materna marernis
deferri *d. Auth. poſt fratres. & d. l. de emancipatis.
C. de legi. hæred.* Tum ẽt quod hic exter cõſuetu-
do, qua ſub tit. des ſucceſ. art. 4. ſtatuiẽ bona ſe-
qui lineã ex qua primũ prodierunt, ſiue in ꝓxi-
miori, ſiue in remotiori gradu. Vnde ſiue conſue
tudinẽ iſtam retractus gẽtilitij ſm ius commu-
ne interpreteris, ſiue ſm aliã illã conſuetudinẽ
huius Comitatus, quæ vult bona ſequi lineã, ſi-
ue ẽt ſm conſuetudinẽ prouinciæ vicinæ, nẽpe
Ducatus Burgundiæ, ſẽper teperies in pari gra-
du eum eſſe præferẽdum, qui eius ſit lineæ vnde
bona procedunt, ſic enim exp̃ſſe ſtatuiẽ *in conſue.
Duc. Burg. tit. des retraicts §. 3. & 4. vbi Chaſſan.* ita
dicit obſeruari in vniuerſa pene Gallia. Adde ꝙ
1 id etiam * videtur ſuadere ratio, propter quam
iura retractus, conſuetudine introducta ſunt,
quæ quidem ea eſt, vt ſcilicet bona antiqua in
eam familiam redeant, à qua exierunt, *teſte Ti-
raq. d. trac. de retrac conſang. in præfat. n. 33. & ſeqq.*
huic autem rationi non ſatisfieret ſi in bonis pa
ternis, admitteretur vterinus tantum cum con-
ſanguineo, aut vtrinque coniuncto, vel in ma-
ternis conſanguineus tantum, cum vterino, aut
vtrinque coniuncto.

3 Et hanc opinionem ſi ſequaris, non repugna
bit hæc decisio. Nam * procedit (vt vides) qñ q
retractum petunt, ſunt eiuſdem gradus, & vtrin
que ab vno tantum latere coniuncti, & bona
de quibus agitur, ex vtroque parente proue-
niunt: non etiam repugnabit illa Senatus deci-
ſio, cuius meminit *Prudent. de S. Manris in ſua
prax. des retraicts lignag. n. 4.* Nam, quod paſſim
4 iudicare ſoleat Senatus * in hoc retractu haben-
dam non eſſe rõnem vnde bona ꝓueniant, illud
demũ verum eſt, cum vnius tantum ex conſan-
guineis aut cognatis venit ad retractũ, is enim
admittẽdus eſt, ẽtſi res vendita non ſit eius li-
neę qua vẽditorẽ attĩgit; ſed ſi plures eiuſdẽ gra-
dus retractũ petant, quorũ vnus vẽditorẽ cõtin-
gat ex ea linea vnde bona vẽdita ꝓueniunt, al-
ter vero nõ, is certeq; eſt ex ea linea, vr̃ alteri p̃fe
rẽdus. Quod ſi vterq. retrahẽs, eiuſdẽ gradus ſit,
& vterq. ex ea linea vẽditorẽ attingat vnde bo-
na ꝓueniunt, vnus aũt coniũctus ſit duplici vin
culo, alter vero non, tunc videreẽ dicendũ vtrin-
que coniunctũ non excludere vterinũ tñ; à bo-
nis maternis, nec paternũ tñ, à bonis paternis,
quãuis de iure cõi præferaẽ frater vtrinq; cõiun
ctus; *auth. itaque. C. commu. de ſucceſſ.* ſicq; verum
eſſe hoc in caſu, iura retractus non imitari iura
ſucceſſionũ ab inteſtato: Huius aũt reſolutionis
35 ea eſt rõ, * quod retractus introductus eſt princi
paliter, vt familiis faueaẽ, earũq; bona in iis con
ſeruenẽ (vt paulo ante diximus) q̃ ratio ita locũ
hẽt & militat in fratre vterino, quoad bona ma-
terna, & in paterno quoad paterna, ſicut & ĩ eo
qui ex vtroq; parente connexus eſt, & ita in ſimi
li rñdit *Car. Ruin. conſ. 32. vol. 3. per tot. ſed præſer-
tim n. 7. Gozad. conſ. 19. Rom. conſ. 401. & faciunt
quæ tradit Bal. in l. 1. in prin. verſ. & per hoc determi
natur. C. de legit. hæred.* Vbi dicit, ꝙ in feudo ita
ſuccedit frater conſanguineus tñ, ſicut vtrinq;
coniunctus, quia in eo ſuccedunt fratres non tã-
quam cognati, ſed tamquã agnati, ſicq; coniun
ctio ex latere matris, non venit in conſideratio-
nem qñ non agitur de re materna, duoq; vincu
la, licet in vno concurrant, tñ cum vnum ex ip-
ſis nihil ad rem pertineat non auget effectum, fa
ciunt, & ea quæ tradit Tiraq. *d. trac. de retract. con
ſang. §. 14. glo. 2. n. 10. & 11.* vbi ita in terminis
ſentire vr̃, & cũ eo tranſit Molin. *ad Alex. conſ. 9.
n. 14. in litera H, vol. 5.* Si vero in caſu contrario
vterq; retrahens eiuſdem gradus eſſet, vnus aũt
ex parte matris alter vero ex vtroq; parente ven
ditorẽ attingeret, nec ageret de re materna, ſed
de paterna, profecto coniunctus ex vtroque pa-
rente, præferendus eſſe videreẽ vterino, tum ob
concurſum duorum vinculorum, tum etiam ob
rationem conſuetudinis, quæ ratio, hoc in caſu,
vterino non conuenit: licet verba conuenire vi-
deantur, cum ſit vterinus æque proximus & in
pari gradu cum illo qui ex vtroque parente con
iunctus eſt: ſed de his aliquando fortaſſe matu-
rius, cum caſus eueniet.

a *Par arreſt reſolu le 10. d'Octobre 1600. entre
Anthoine Hudriot de Champuans appellant, originel
ſuppliant en retraitte lignagiere, & Iehan Cocard ap-
pellé.*

DECISIO XLI.

*De compendioſa ſubſtitutione facta à pagano verbis
communibus, & an matrem in medio exiſtentem ex
cludat tàm à ſucceſſione quàm à legitima; item de
doario conſuetudinario quæſtio notabilis.*

SVMMARIA.

4 *Compendioſa facta à pagano filio impuberi per verba
communia, matre exiſtente in medio, an contineat
pupillarem. & n. 21. & 23.*
5 *Afflicto non eſt danda afflictio.*

Digitized by Google

6 *Matri ſucceſſio liberorum quodammodo debetur in ſolatium.*
7 *Matribus filij ante partum oneroſi, in partu doloroſi, poſt partum laborioſi, poſt mortem luctuoſi.*
8 *Pupillaris ſubſtitutio non præſumitur, nulla facta mentione pupillaris ætatis. n. 32*
9 *Conditio, ſi ſine liberis, non conuenic pupillari ſubſti. & num. 33.*
10 *Imperitus non præſumitur ſubſtitutionem pupillarem facere. & n. 34.*
12 *Compendioſa facta à pagano filio impuberi verbis directis, matre exiſtente in medio, an contineat pupillarem.*
13 *Pupillaris ſubſtitutio excludit matrẽ à ſucceſſione filij*
14 *Inſtituo eſt verbum directum.*
15 *Hæredis nomen eſt directum.*
16 *Subſtituo eſt verbum commune. contra n. 17.*
18 *Communia verba nulla ſunt.*
19 *Subſtituo, verbum, non reſtringit vim verbi directi inſtituo.*
20 *Subſtitutio facta verbis partim directis, & partim obliquis aut communibus.*
22 *Benigna eſt interpretatio quæ fauet teſtamento & vltimæ voluntati.*
23 *Per Pupillarem ſubſtitutionem ſucceditur pupillo, & non teſtatori.*
24 *Per fideicommiſſarium ſucceditur teſtatori, & non hæredi.*
25 *In compẽdioſa nihil refert an dicatur, ei ſubſtituo, vel, mihi ſubſtituo.*
26 *Mulier ſecundo nubens dicitur iniuriam inferre marito & liberis. & n. 35*
27 *Inimicitia ſuperueniens inter teſtatorem & legatarium facit vt præſumatur reuocatum legatum.*
28 *Datum ſub vna conditione, ſub contraria cenſetur ademptum.*
29 *Compendioſa facta verbis communibus pupillarem continet, quando ſubſtitutus eſt pupilli frater aut alius ei ab inteſtato ſucceſſibilis.*
31 *Subſtitutio in dubio iudicanda eſt potius directa quam fideicomm.*
36 *Filius non poteſt matrem excludere à legitima.*
37 *Pupillaris ſubſtitutio matrem excludit à ſucceſſione & à legitima. & 38.*
39 *Pupillaris, quæ continetur ſub compendioſa, dicitur expreſſa verbis generalibus.*
40 *Genus tantum operatur in ſuo genere quam ſpecies in ſua ſpecie.*
41 *Matri vtilius eſt, ſtante conſuetudine noſtra, quod cõpendioſa contineat pupillarem, quã quod ſit omni tẽpore fideicommiſſaria. & quare nu. 42. & ſeq.*
43 *Mater quæ ſuccedit filio in mobilibus, ſuccedit cum fratribus in viriles.*
44 *Pupillaris ſubſtitutio eſt teſtamentum filij impuberis.*
45 *Matris legitima eſt triens non tantum mobilium, ſed omnium bonorum.*
46 *Doarij ratio quomodo ſit ineunda, ſtante conſuetudine noſtra: & an ſit tertia pars eius pecuniæ quam mulier dedit in dotem, an vero tertia pars omnium bonorum, quæ ei obuenire poterant ex parentum ſucceſſione.*
47 *Mulier lucratur de donatione antenuptiali, pro modo dotis ſolutæ.*
48 *Dos incerta poteſt promitti.*
49 *Conſuetudinis noſtræ verba circa doarium non poſſunt verificari in dote incerta.*
50 *Comparatiuus certus poſitiuum certum præſupponit.*

PActis dotalibus initis inter Claudiũ & Ioannã, inter cætera ita conuentũ eſt [*Quòd dicta Ioanna præſtat pro iuribus paternis & maternis deuoluendis: expectando aũt illorum fruitionem, parentes præſentes in dicto cõtractu, ſpondent ei primo à nuptijs die per formam cõmoditatis centũ francos numerare. Item conuentũ eſt, quod dicta Ioanna ſortietur doariũ ſuper bonis d. Claudij, quantũ doariũ patitur, ſecundũ Generales huius Burgundiæ Comitatus conſuetudines.*

Suſcepto deinde filio ex iſto matrimonio, & receptis non tantum illis 100. francis, ſed & alijs 60. moritur Claudius maritus, teſtamento prius condito, quo vxori ſuæ vineam legat, vna cum vſufructu cæterorum bonorum ſuorum quamdiu à ſecundis nuptijs abſtineret, iubetque ſummam 160. francorum ei reſtitui, quam ex eius dote fatetur ſe recepiſſe: Hæredem autem inſtituit filium ſuũ, cui ſubſtituit in hæc verba. *Cui meo dicto filio, adueniente illius obitu ſine liberis ex corpore & legitimo matrimonio, inſtituo & ſubſtituo hæredem Antoniam meam amitam.*] Adita demum hæreditate, vxor vidua poſt annum luctus tranſit ad ſecundas nuptias, & tandem poſt aliquot annos moritur filius hæres, in pupillari ætate.

Vnde, orta controuerſia inter matrem, & amitam magnam filio ſubſtitutam, tum pro ſucceſſione filij, tum pro doario, de tribus fuit dubitatum in Senatu.

1 Primo, * an compendioſa iſta ſubſtitutio, facta à pagano, filio tunc impuberi, matrem excludere a ſucceſſione mobilium, quæ ei per conſuetudinem noſtram debentur ab inteſtato.

2 Secundo * poſito eam eſſe excluſam à ſucceſſione illa mobilium, an etiam ſubſtitutio illa, eam excluderet à legitima in bonis filij.

3 Tertio, * ſtante conſuetudine, *Quod mulieri nuptæ, ex conſuetudine Generali Comitatus Burgundiæ, inter ciues obſeruata, conceditur tertia pars dotis, vita conſtante.* An doarium iſtud inter hos plebeios, eſſet tertia pars prædictorum 100. aut 160. francorum, an vero tertia pars omnium bonorum quæ huic Ioannæ probabiliter contingere poterant ex ſucceſſione patris & matris tunc nondum aperta.

Et quoad duas illas priores qõnes, iudicauit Illuſtriſſim⁹ Senatus noſter a cõmuni ſuffragio, ma-

Digitized by Google

matrem excluſam quidẽ eſſe ab illa ſucceſſione
mobilium, a legitima vero, cum nonnulli ex do
minis Senatoribus, excluſam quoq; eã eſſe dice-
rent, alij vero minimè, tandẽ poſt longã diſce-
ptationem, inſpecto iterũ libello iſtius matris,
quo cõpertum eſt ad legitimã illam non cõclu-
ſiſſe, ei nec adiudicata fuit nec denegata, ſed ad-
dita fuit arreſto clauſula hæc ſalutaris, ſine præ
iudicio iurium matris.

Vt autem deciſionis iſtius fundamenta pau-
cis aperiam, aĩaduertendum eſt quoad ſucceſ-
ſionem, quod ro dubitandi in eo verſaĩ potiſſi-
mum, quod ex magis cõi doctorũ opinione re-
4 ceptũ, eſſe videaĩ, * compendioſam ſubſtõnem
à pagano factã filio impuberi, verbis cõibus, ma
tre exiſtente in medio (ꝓut hic) pupillarẽ non
continere, ſed ſemper & oĩ tempore fideicõmiſ-
ſariã eſſe, ita enim fermè aſſerunt ſexaginta quin
que doctores, quos longa ſerie recenſet Burſat.
*conſ.8. nu.39. verſ. affirmatiuam. vol.1. quibus alios
tres addit. Menoc. conſ.144. n.13. lib.1. conſ.551. vol.
6. ubi eam opinionem latius probat & tuetur, & in tra
cta. de præſump. lib.4. præſ.56. nu.3. bisq; addi poſ-
ſunt & alij multi, quorum nonnulli poſt edita Burſati
conſilia ſcripſerunt. alij vero ante, & inprimis pract.
Papienſ. in form. libell. quo agitur ex ſubſti. in verb.
compendioſe n.18. & ibi Io. Anto. Maſuer. in additio
nib. Hierony. Valla inter conſ. Burſat. conſ.327. Tibe.
Decian. reſponſ.82. vol.3. Cephal. conſ.429. nu.116.
& ſeqq. (licet contrarium alibi conſuluerit vt infr. di-
cetur) Capra in ſuis cõib. opin. in verb. ſubſtitutio. Pur
pur. conſ.229. nu.2.* Sicq; iudicatum fuiſſe refe-
runt in Senatu Pariſ. *Io. Pap. in arreſt. lib.20. tit.3
arreſt.6.* in Senatu Neapol. *Affl. dec.367.* in Se-
natu Pedem. *Ant. Theſſaur. dec.200. n.4. circa me-
dium, & Maſuer. in addit. ad pract. Papienſ. vbi ſupr.*
Vnde, cum receptum ſit hanc cõpendioſam eſſe
fideicommiſſariã oĩ tempore, videbaĩ, hẽdibus
ab inteſtato locum eſſe, inter quos cũ ſit mater,
quoad mobilia, ex diſpoſitione cõſuetudinis no
ſtræ *art. 1. tit. des ſucceſſ.* videbaĩ admittenda ad
ſucceſſionẽ iſtã mobilium non obñte dicta ſub-
ſtitutione: idq; eo magis, quod in tanto com-
munium & magis cõmunium opinionum con
flictu (cuiuſmodi eſt ille, qui circa hanc qõnem
reperit, qui quidem re vera tantus eſt inter doct.
vt vix adhuc dignoſcere poſſimus quænã ſit cõ-
munior, vt poſt viſum ẽt Burſati conſiliũ teſtaĩ
Caph. d. conſ.429.) hæc opinio potius amplecten
da eſſe videaĩ, quã contraria, tũ ob graues illas
rões quas refert Menoc. *d. conſ.144. n.7.8.9.10.
& 11. & conſ.551.* Tũ deniq. quod oĩbus fere vi-
5 deaĩ iſta benignior, æquior, & humanior, * ne
matri afflictæ afflictio, & vulneri vulnus addaĩ,
contra l. diuus ff. de offic. præſid. neue luctuoſa filio-
6 rũ ſucceſſione priueĩ, * q̃ ei rõne miſerationis dr̃
quodãmodo debita ĩ ſolatiũ amiſſorũ liberorũ,
*l. ſcripto. ff. vnd. lib. l. nam etſi parentib. ff. de inof. te-
ſta. l. iure ſuccurſum. ff. de iur. dot.* Quis enim earũ
7 matrũ non * miſereaĩ quibus filij (vt D. Grego.
inquit ĩ *c. ex literis. extr. de conuerſ. infid.*) ſunt an-
te partũ oneroſi, in partu doloroſi, poſt partũ la
borioſi, & poſt mortẽ ẽt luctuoſi, vel vt loquiĩ Iu
ſtin. *in l. aſſiduis, C. qui poti. in pign. hab.* Quis earũ
non miſereaĩ, ꝑp obſequia q̃ maritis præſtant,
ꝑp partus periculum, & ipſam liberorũ procrea
tionẽ, ꝓ quibus multa noſtris legibus inuenta
ſunt priuilegia? Iuuabant hãc partẽ, quatuor nõ
leues coniecturæ, ex quibus colligi videbatur pu
pillarem hoc in caſu non contineri ſub iſta com
pendioſa.

Prima eſt, ꝙ licet ſciret teſtator hẽdẽ à ſe ſcrip-
8 tũ, conſtitutũ eſſe in pupillari ætate, tñ de tali
ætate mentionẽ nullã fecit in toto teſtamẽto, ex
quo ſequitur præſumendum eſſe, quod nunquã
cogitauit facere pupillarem ſubſtitutionem. Ita
Decia. conſ.81. n.24. & 25. vol.3.
9 Secũda eſt, * ꝙ ſubſtituit ſub cõditione, ſi ſine
liberis deceſſerit, quæ conditio, cũ pupillo non
conueniat, ex quo priuato præſupponit habitũ,
pupillus autem liberos habere non põt, conſe-
quens ſit teſtatorẽ pupillarẽ ætatẽ non conſide-
raſſe, ſicq; nec pupillarẽ ſubſtitutionẽ facere vo
luiſſe, ſed tm̃ fideicõmiſſariam, ita etiam *Decia.
d. reſp.81. n.27. poſt gl. in l. precibus. in verb. fidei-
com. in fi. C. de impub.*
10 Tertia dr̃, * ex perſona teſtatoris, q erat vir il-
literatus & iuris oĩno ignarus: ſed cum imperi-
tus aliquis & ignarus ſubſtituit hoc modo [&
ſine liberis deceſſerit ſubſtituo talem, &c.] pro-
culdubio non dẽt præſumi pupillarem ſubſtõ-
nẽ feciſſe, diſtinctam a fideicõmiſſaria, qa illa nõ
intelligit, ſed tm̃ intelligit vim vulgaris ſubſtõ-
nis aut fideicõmiſſariæ. Ergo continet hæc ſub-
ſtitutio vulgarem & fideicom. tantum, & non
pupillarem, ita *Decia d. reſp.82. n.30.*
11 Quarta * & poſtrema, ſumitur ex affectione
maxima quam teſtator videĩ habuiſſe erga vxo
rem hanc, ex quo ei vineam optimam legauit,
vna cum vſufructu omnium bonorum, quæ q-
dem affectio operatur vt præſumendum ſit no-
luiſſe eam priuari luctuoſa ſucceſſione filij, per
ea quæ tradit idem *Decia. vbi ſup. n.31. per l. fi. C.
de inſt. & ſubſtit.*

Sed his non obſtantibus, aduerſus matrẽ hoc
in caſu iudicatum eſt, idq; multis & admodum
vrgentiſſimis rationibus.
12 Primo enim, * certum eſt ſubſtitutionem com
pendioſam a pagano verbis directis factam filio
impuberi, pupillarem ſubſtitutionem contine-
re tempore ſuo, id eſt filio in pupillari ætate mo-
riente, licet ſit mater in medio, ita enim probat
aperte *tex. in c.1. de teſtib. in 6. & in l. centurio. iunc.
ibi gl. ff. de vulg. vbi Iaſ. nu.29. dicit hanc eſſe cõmu-
nem, ita etiam tenuerunt Bar. in d. l. centurio. nu.17.
Ang. Alex. ſoc. iun. ibid. n.227. & ſeq.* cum quibus

Digitized by Google

omnes alios Doctores *tranſire teſtautur Sfort. Od. in tract. de compend ſubſtit. p. 5. art. 1. de compendioſa facta à Pagano per verba directa. fol. mihi 115. à tergo, & mihi Craſ. §. ſubſtitutio. q. 71. n. 1.* At hæc ſubſtitutio de qua nunc agimus, facta eſt verbis
13 directis, ergo continet pupillarem, * quæ matrē excludit à legitima ſucceſſione filii *d. c. 1. de teſta. in 6. communem teſtatur Craſſ. d. §. ſubſtitutio. quaſtio 30. nu. 1.*

Quod autem ſubſtitutio iſta facta ſit verbis
14 directis patet in primis * ex verbo [inſtituo] qđ quidem oēs fatentē eſſe directum, teſte *Sfort. Odd. in d. trac. compend. p. 4. in verb. inſtituo.* Item patet
15 ex * vocabulo [hæredes] quod quidem eſt etiā directum, qoia ſignificat dominium *§. fi. inſti. de hær. quæ ab inteſt. defer. Bar. in d. l. centurio. n. 43. ff. de vulga.*

16 Nec obſtat * verbum ſubſtituo, quod item adiectum eſt in hac ſubſtitutione, quodq; omnes dicunt eſſe commune per *l. iam hoc iure. §. ſed ſi alter pubes. ff. de vulg. & per l. Scæuola, ff. ad Trebell. eamque cōem opinionem eſſe teſtatur Sfor. d. trac. de compendioſa. p. 4. in verb. ſubſtituo.* Nam reſpondetur opinionem illam licet communoē, falſam
17 eſſe oīno & erroneam. Cum * re vera verbū ſubſtituo ſit mere directū, nec vnq̃ alio in ſenſu vſurpatum eſſe reperiatē ab Vlp. Paul. Papi. Modeſt. aliiſq. Romani iuris authoribus. Quinimo ve-
18 rius eſt, * nulla eſſe verba communia ad directā, & fideicommiſſariā ſubſtitutionē, ſed oīa eſſe, aut directa, aut obliqua, vt ſatis apertè ꝓbatē ex iis, quæ tradit *Ant. Fab. coniectural. lib. 15. cap. 10.* Nec repugnat *l. iam hoc iure.* Nam cōe eo loco dē verbum ſubſtituo, non quod cōe ſit ad directā & fideicommiſſariā ſubſtitutionē, nā ibi de fideicommiſſo ne verbum qdē, ſed quod commune ſit, tam ad vulgarē, quam ad pupillarē, de qbus ibi tantum agitē: Minus ēt repugnat *l. Scæuola. ff ad Trebell.* Nihil enim ibi opus eſſet benigna interpretatione, id eſt contra vi verborū verāq; eorū ſigoificationē, niſi verbum ſubſtituo, quo ibi vſus erat teſtator in codicillis, eſſet directū. Sed admiſſo veteri errore nēpe quod verbū ſubſtituo ſit cōe tā ad directā, q̃ ad fideicommiſ-
19 ſariā: Rńdeo iterum, * qnod verbum illud, non reſtringit vim & effectū verbi directi [inſtituo] ſed ab eo potius interpretationē recipit, per ea quæ tradit Bart. *in d. l. centurio. nu. 38. ff. de vulg. quē ibidem ſequuti ſunt Alex. Soc. & alij.* vel (quod verius exiſtimo) ſtat vtrumq; verbum in ſuo ſignificatu, vt apertius demonſtretē, vtrāq; ſubſtōnē, directā ſcilicet & fideicommiſſariā ſub hac compendioſa contineri, vt in ſequentibus argumentis dicemus.

20 Secundo, * licet admittamus ſubſtōnē iſtā factā non eſſe verbis plane directis, ſed partim directis & parti cōibus, cuiuſmodi iſta eſſe dicunt [inſtituo & ſubſtituo.] Tń adhuc eo caſu certū eſt, quod verbum directū importat ſubſtōnē directam, commune vero fideicommiſſariā: cenſentur enim plures tunc ſubſtitntiones cumulatæ, vt multorum authoritatibus cōem eſſe teſtatē *Craß. d. §. ſubſtitutio. q. 78. nu. 1. cui adde Decian. d. reſp. 82. n. 34. verſ. quia reſpondeo. & nu. 35. lib. 3. & Rim. iun. conſ. 543. n. 71.* Alias verbum directū eſſet omoino inutile & otioſum, quod non eſt hic dicendum, præſertim cum ſit potentius, ſitque geminatū per adiectionem illius vocabuli [hæredē.] Et ſic cum vtrumq; verbum vtramq; ſpeciē expreſſe contineat, directā ſcilicet, & obliquam, ſequitur matrē excludi: nam expſſa vulgaris & expreſſa pupillaris, matrē excludunt, vt paulo ante dictum eſt, & quod ſubſtitutio his verbis concepta [Inſtituo, & ſubſtitutio] vtrāq; ſpeciē contineat, præſertim vero pupillarē expreſſam verbis geoetalibus. ita iampridem iudicauit Senatus in alia cauſa. *b*

21 Tertio, * poſito ſine veri præiudicio, ſubſtōnē eſſe factam verbis tm̄ communibus, adhuc tń intrepide dicēdum eſſet, matrē excluſam eſſe à ſucceſſione: licet. n. pro affirmatiua opinione, quod. ſ. compendioſa, matre etiam exiſtente in medio, ſit omni tempore fideicommiſſaria, multos enumeret Doctores Burſat. quibus & alios multos paulo ante addidimus; tamen negatiuā hodie ſine dubio magis communem eſſe multī ſunt qui affirment, licet Burſatum viderint. ita enim affirmat *Mich. Craſſ. d. §. ſubſtitutio. q. 74. nu. 3. & 4. ita etiam Emanuel à Coſt. in repe. d. c. 1. de teſtam. in 6. in verb. ſuperſtite matre. in verb. & econtra. nu. 10. in 2. p. in verb. obliqua. nu. 37. & alibi paſſim. ita denique Simon de Præ in tract. de interpret. vlt. volunt. lib. 3. inte pret. 1. dub. 6. ſolut. 10. nu. 18. Mantic. in ſimili tract. lib. 7. tit. 3. nu. 16. cum ſeqq. & alij quamplures, quos omnes verum dicere credit Ant. Theſſaur. dec. 200. num. 4. per ea quæ ſcribit Alex. Trentacinq. in tract. de ſubſt. p. 4. c 11. n. 8.* Et licet referat ipſe Theſſaurus Seoatum Pedemontanum ſæpius iudicaſſe pro affirmatiua, ſicque etiam iudicaſſe dicantur Senatus Pariſien. & Neapolitan. Tamen Cagnolus, (qui etiam Pedemontanus erat) *in l. precibus. num. 216. C. de impub.* aſſerit ſe vidiſſe Senatum Illuſtriſſimi Principis Sabaudiæ iudicaſſe pro negatiua, idēque teſtanē de Senatu Gratianopolitano *Guid. Pap. deciſ. 521. & Franciſc. Marc. deciſ. 175. num. 1. par. 2.* De Neapolitaoo autem Senatn (quem Afflict. affirmatiuam tenuiſſe dicit) Bologn. *in d. l. centurio. nu. 231. ff. de vulg.* aperte ait, quod Affl. in d. dec. 367. prauè loquutus eſt, & quod imo in regno Neapolitano nō ſeruatnr ſua opinio; pro hac etiā parte iudicauit Senatus Mantuanus teſte *Surd. dec. 273. in fi.* Et aduerſus Burſ. Menoch. Decianum, alioſque pro affirmatiua ex profeſſio conſulentes, conſuluerunt etiam ex profeſſo pro negatiua *Rolan. a Val. conſ. 69. lib. 1.*

Cra-

Cranet.conſ.623.n.11,Cæphal.ſibi contrarius(qui ſu-
per eodem facto Deciani reſpondit) conſ.524. Hiero.
Gabr.conſ.120.lib.2. Riminal.Iun. conſ.543.n.9.
& ſeq.Giud. Pancirol.conſ.115.n.3. & alij plures,
quos longum eſſet receſere,cum qbus certe ve-
riorẽ hanc eſſe ſemper arbitratus ſum , tũ ex ra-
tionibus,quas ſupradicti oẽs referunt,tum etiã
ex nouis illis,quas ſuo more non minus eruditè
quam eleganter tractat Anto. Fab.*coniectur.lib.*
15.c.9.& 10. Cuius fundamenta veriſſima eſſe
fatebitur, quiſquis Iuris noſtrari principijs fœ-
liciſſime imbutus & eruditus fuerit.
22 Necquidquam * mouet quod alia benigior
eſſe videatur:longè enim benignius,æquius,&
iuſtius eſt vltimæ teſtatoris volũtatis,ſicq; ſub-
ſtituto fauere, quam matri,quæ ſubſtitutionẽ
& voluntatem teſtatoris euertere conat. Quis
eſt enim qui non videat patris filio ſuo ſubſti-
tuentis alium quã vxorem , voluntatẽ eam eſſe
(licet ſub verborum compendio ſubſtituat) vt
ſubſtitutus matri omnino præferatur ? Et, cur
alium quam matrem ſubſtituiſſet,ſi ſucceſſionẽ
ab inteſtato ſaluã matri eſſe voluiſſet ? Sane qui
dicunt, quod patet qui ita ſubſtituit filio non
præſumẽdus eſt de matre excludenda cogitaſſe,
perinde facere mihi vidẽtur, ac ſi dicerẽt, eum,
qui extraneum aliquem ſibi hæredem inſtituit,
non cogitaſſe de legitimis hæredibus excluden-
dis , qui ei ab inteſtato erant ſucceſſuri , quod
quam abſurdum ſit nullus eſt qui non videat.
23 Quarto, * extra omnem dubitationis aleam
exiſtit hæc negatiua opinio(vti etiã fatẽtur oẽs
qui affirmatiuã tenent) quando ex aliqbus cõ-
iecturis apparet , teſtatorẽ directo ſubſtituere,
ſicq; matrẽ excludere voluiſſe,ita enim Menoc.
lib.4.de præſ.præſ.56.Mantic.de coniect.vlt.vol.lib.
7.c.3.Sfort.Od.de compend.fol.mihi 158.Craſſ.d.§.
ſubſtitutio.q.74.n.5.Tſſeſſaur.d.deciſ.200.n.10.&
alij paſſim. At hic multas præſumptiones habe-
mus quæ id ſuadeant. Ergo,&c.
Prima præſũptio colligitur ex verbis [*inſtituo*
& ſubſtituo hæredes &c.] quæ cum directa ſint,
vt paulò ante diximus, apertè demonſtrant pa-
trẽ vulgariter & pupillariter ſubſtituere voluiſ-
ſe,idq; eo magis,quod his etiam verbis vſus eſt
[*cui meo dicto filio*] quæ latine ſonant [cui filio
meo] denotant enĩ verba illa pupillarem ſatis
apertè,ex quo non ſibi ſed filio ſubſtituit pater
23 (per * pupillarem enim ſucceditur pupillo,&
non teſtatori *l.moribus.ff.de vulga.*quod non idẽ
24 eſt * in fideicommiſſaria , per quã ſucceditur te-
ſtatori,& non hæredi *l.cohæredi.§.cum filiæ.verſ.*
nec fideicommiſſo.ff. de vulg.) Idemque ſuadet &
particula iſta [*ſon*] paulo poſt ad ecta , quæ ad
pupillum , & non ad teſtatorem refert. Et licet
25 nonnulli exiſtiment * in compendioſa nihil re-
ferre an dicatur [ei ſubſtituo] vel [mihi ſubſti-
tuo] vel [in ſuis bonis] vel [in meis bonis] vt
ex multis illis authoribus colligere licet quos
citãt Carne.*in l.precibus, n.39.& 40. C.de impub.*
& Menoc. conſ. 44.nu.24. Tamen cum alij hanc
coniecturam non leuẽ eſſe exiſtiment, teſte *Sfor.*
Od.d.trac.de compend. fol. mihi 159.Menoc.de præſ.
lib.4.præſ.56.nu.21.& præſ 34.nu.5.& Craſſ.d.§.
ſubſtitutio.q.20.n.8. vbi communẽ teſtãtur , hæc
coniectura non eſt oĩno ſane contẽnenda , licet
in ea ſola non vellem facere fundamentum , cũ
ſciam teſtamentorum verba notario potius ad-
ſcribenda quam teſtatori , præſertim ſi ſit vir
ignarus & illiteratus.
Secunda præſumptio deſumitur ex tranſitu
26 iſtius matris ad ſecunda vota,cum * enim mu-
lier ſecundo nubens iniuriã dicatur inferre ma-
rito,& liberis eius, *§.qui vero.& §.ſin autem tute-*
lã.auth.de nupt. ſane tranſitus iſte ſuadet,illam à
teſtatore fuiſſe excluſam, tanquã excluſione di-
gnam,ita in ſpecie Angel.& Dec.*in d l.precibus.*
Sfort.Od.in d.tracta.de compendioſa p.5.art.3.pagi-
na mihi 158. Menoc.de præſ.lib.4.præſ.56.n.19.&
20.Rol.à. Val.conſ.62.n.32.vol.1. Et hanc præ-
ſumptionem non leuẽ eſſe exiſtimo, quidquid
27 dicat *Decia.d.reſponſ.82.vol.3.* Si * enim inimi-
citia quæ intercedit inter teſtatorem & legata-
rium,efficit vt præſumatur à teſtatore reuocatũ
legatum *l.3. ff.de adim. legat.* ſane operabitur &
illud, vt facile præſumatur teſtatorem nihil vo-
luiſſe matri relinquere, ſed potius eam exclude-
re per pupillarẽ ſub cõpendioſa comprehensã.
Tertia coniectura orit̃ ex legato vſusfructus
facto huic matri , donec à ſecundis nuptiis ab-
ſtineret,nam ſi ea nubente cenſetur ademptum
28 legatum vſufructus(* quia datum ſub vna con-
ditione,ſub contraria cenſetur ademptum,*l.3.*
§.conditio.l.ſi legatum.ff.de adimend.legat. Boer. in
ſpecie vſufructus legati deciſ.44.n.38.) multo ma-
gis ſane cenſebitur adẽpta ſucceſſio,per ea quæ
tradit Bar.*in l.2.ff. de vulgar.n.42.*quem ſequuti
ſunt Doctores magis communiter,vt teſtantur
Iaſ.& Rip.*in d.l.2.ff.de vulg.hic n.52. ille vero.n.*
38.& ſoc.iun.ibidẽ n. 115. Porro, cum vtriuſque,
ſcilicet tam legati quam ſucceſſionis priuatio,
pendeat à voluntate teſtatoris,& in vtroq; eadẽ
militet ratio & cauſa priuationis, nempe quod
per tranſitum ad ſecunda vota cenſeatur vxor
contriſtaſſe aĩam defuncti mariti , & ei ac filio
iniuriam intuliſſe,*d.§.qui vero.& §.ſin autem tu-*
telam.auth.de nupt. Pręſumendum eſt,quod ſicu-
ti legato, ita & ſucceſſione priuatam eſſe voluit
teſtator hanc mulierẽ, quæ & ei & filio iniuriã
intulit per ſecundas nuptia, eique odioſa facta
eſt,ita in ſpecie tenuerunt Ang.& Dec.*in d.l.pre-*
cibus.C.de impub.Sfor.Od.d.tract.de compend.part.
5.fol.mihi 158.à tergo,Menoc.conſ.362.n.12.& 13.
& in trac.de præſump. lib, 3. præſ.39.nu.58.& 65.
vbi hoc extendit, etiãſi teſtator nihil dixiſſet de
ſecũdis nuptiis: Et rurſus *præſump.56.n.26.* Idẽ
quo-

quoq; aſſerunt Decia.*d.reſp.*82.*n.*38.*lib.* 2.*Com. conſ* 28.*lib.*4.*& Rol.à Vall.conſ.*69.*nu.*32.*vol.*1.
Ex quibus apparet coniecturam hãc eſſe legitimam & vrgentiſſimam, quidquid dicat Surd. *d.deciſ.*273.*nu.*9.

Quarta & poſtrema cõiectura eſt, quod hic, pupillo ſubſtituta fuit amita magna, quę ei alioquin ab inteſtato ſucceſſura erat ad excluſionẽ matris, per conſuetudinem generalẽ huius Comitatus Burg. *art.* 1. *tit. de ſucceſſionibus.* Vbi, fauore tranſuerſalium, *ſucceſſio non aſcẽdit in lineam*
29 *directam, pręterquam in mobilibus, &c.* * Siquidem receptũ eſt cõmuniter, quod cõpendioſa facta verbis quantũvis generalibus aut cõmunibus, pupillarẽ continet ad excluſionẽ matris, quãdo ſubſtitutus eſt pupilli frater, patruus, aut alius ei ab inteſtato ſucceſſibilis, ita enim tradũt Bar. *in l.* 2.*nu.* 45.*ff.de vulg.& in l. precibus.nu.*14.*C.de impub.Sfor.Od.in d.trac.de compend.par.*5.*fol.*158. *à tergo.Bero.conſ.*126.*lib.*2.*n.*3. *Rol.à Val. d.conſ.* 69.*n.*28.*lib.*1.*Cephal.d. conſ.*524. *n.*79. *& Menoc. d.præſ.*56.*n.*14. Quibus oibus probatur, quod ſtante ſtatuto excluſiuo fœminarũ fauore maſculorum, vel excluſiuo aſcendentiũ fauore trãſuerſalium, (cuiuſmodi eſt noſtrum illud) tunc mater nõ excludit ſubſtitutum à pupillari ſucceſſione, ſed ipſa excluditur.

30 Verum, * poſtrema hæc conſideratio parum vrgeret, ſi ſola eſſet; cum certũ ſit eam tunc tantum ꝓcedere, cum ſubſtituti ſunt ij, qui matrẽ alioquin ab inteſtato excluderent, ſecus ſi non excluderent, vt recte animaduertit *Sfor. Od. vbi ſup.& poſt eum Menoc.conſ.*144.*nu.*23. At amita iſta, quoad mobilia, de quorum ſucceſſione hic tantum agitur, nõ excludit matrẽ ab inteſtato, vt ſatis patet ex verbis noſtræ cõſuetudinis, quę mobilia excipiunt.

31 His præſumptionibus adde, * quod in dubio ſubſtitutio potius debet præſumi directa, ſicque pupillaris, quam fideicommiſſaria, vt apertè dicit *tex.in d.c.*1.*de teſtam.in* 6.

Nec hic obſtant quatuor illæ contrariæ præſumptiones deſumptæ ex *Decia.d.reſp.*82. Nam præter id quod poſtremæ illæ ſunt longe validiores, vnaquęq; iſtarũ facili negotio dilui põt.

32 Ad primam * enim reſpondeo, quod non recte ſequitur, teſtator non fecit mentionem de pupillari ætate; ergo non præſumitur pupillariter ſubſtituere voluiſſe. Patet hoc *ex l. iam hoc iure.ff.de vulg.& pupil.ex l. fin.C.de inſt. & ſubſt. & ex l.quamuis. C.de impub.& al.ſubſt.* Vbi vulgaris expreſſa, vel breuiloqua aut reciproca, in q̃bus nulla ſit mentio pupillaris ętatis, pupillarem tñ continere dicunt̃ ex prę̃ſumpta mẽte teſtatoris. vide latius Meno.*præſ.li.*4.*præſ.*34.*n.*8.*& pręſ.*35 *per totam.* Itaq; mirum eſt quod hæc coniectura Deciano viſa ſit tam vrgens & efficax. Secundo reſpondeo, quod verba hæc [cui filio meo ſubſtituo & inſtituo, &c.] ſatis aperte pupillarem demonſtrãt, per ea quæ diximus ſup. in 1. præſumptione partis negatiuæ.

33 Ad ſecundam dico, * quod aduerſus eam ſtat cõmunis opinio, de qua teſtatur *Sfor. Od.d trac. de compend. par.*5.*art.*1.*in ſpec.*2.*limit.*2.*fol .mihi* 119.*& facit tex.in c.*1.*de teſtam.in* 6.*& l.centurio. ff.de vulg. & pupil.* vbi ſubſtitutio fuit facta impuberi, ſub ſimili conditione, ſi ſine liberis, & tamen infra pubertatem dicitur valere iure directo. Hæc enim conditio [ſi ſine liberis] non põt alterare naturã compendioſæ ſubſtitutionis, quin ſub ſe cõtineat pupillarem, præſertim ſi compendioſa illa facta ſit per verba directa (vt hæc) nam & ſine liberis decedere etiã is dicitur qui liberos habere non põt, ſicut & ab inteſtato decedere eum dicimus, qui etiam non poteſt condere teſtamentum, *l.*1.*vbi Doc.ff.de ſuis & legit. hocq; fatetur Decia.ipſe d.reſponſ.*82.*n.*28.*li.*3.

34 Ad tertiam * reſpondeo, quod imo cõmunis ſenſus omnium teſtatorum quantumuis imperitorum, is eſſe profecto videtur, vt dum alium quam vxorem filio impuberi ſubſtituunt, ſubſtitutum pupillo potius ſuccedere velint, quam vxorem, quod cum fieri non poſſit niſi per viam pupillaris ſubſtitutionis, quæ matrem excludit a ſucceſſione filij impuberis, vt ſæpius dictũ eſt, conſequens eſt teſtatorem ita ſubſtituentẽ, pupillariter ſubſtituere voluiſſe, pupillo moriẽte in pupillari ætate: fruſtra enim alium ſubſtituiſſet teſtator, ſi voluiſſet pupilli hęreditatem ad matrem aut alios legitimos hæredes peruenire.

35 Ad quartam * & poſtremam dico, quod cũ per tranſitum ad ſecunda vota mater hæc facta ſit odioſa manibus mariti, cumq; voluerit maritus vt legato vſusfructus priuaretur, ſi ad ſecũdas nuptias tranſiret, multo magis ſane videtur voluiſſe vt ſucceſſione priuaret, per ea quæ paulo ante diximus in ſecunda præſumptione cõtraria. Et hæc ſatis quoad ſucceſſionem.

Quod autem ad legitimam attinet, etſi dice-
36 rent nonnulli, filium, * ſicut per ſe (cõdito ſcilicet teſtamento) non poteſt matrem ſua legitima priuare, *auth.præsbiteros.*2. *C.de epiſc.& cler.* ita nec per alium poſſe, nempe per patrem, qui licet priuilegiũ illud habeat vt poſſit teſtari pro filio impubere, *l.*2.*ff.de vulg.* Eo tamen videtur non poſſe vti in alterius præiudicium. multaq; alia in eam rem allegarẽtur, de quibus Menoc. *præſ.lib.*4. *præſ.*38. Tamen alii de hac legitima
37 permultum dubitabant. * Conſtat enim aperto *tex.in l.Papinianus.§.ſed neq; impuberis.ff.de inoff. teſt.& in d.c.*1.*de teſtam.in* 6. pupillarem à patre filio factam matrem excludere non ſolũ a ſucceſſione, ſed & à legitima in bonis filii. Quod ſi
38 dicas illud * procedere in expreſſa pupillari tã-
39 tum; reſpondebitur pupillarẽ illã, * quæ ſub cõpendioſa continetur, expreſſam dici non quidẽ

verbis

verbis ſpecialibus,ſed verbis generalibus,vt cō-
muniter receptum eſſe teſtantur *Rip. in l. centu-
rio.n.118.& Sfort.Od.in d.trac.de cōpendioſa.part.
5.q.2.& in prælud.par.2.q.3.* Vnde cōſequens ſit,
40 quod eundem operatur effectum: * nam tantū
operatur genus in ſuo genere quantū ſpecies in
ſua ſpecie, *l.ſi duo.& ibi Bar. notat. ff. de adminiſtr.
tut.facimt quæ tradit Caphal.d. conſ.524.n.34.* Et
hæc ſane opinio,quod per pupillarem in com-
pendioſa comprehēſam,mater excludatur à pe-
titione legitimæ in bonis filii,verior eſt & rece-
ptior ſi recte intueamur: Licet hoc non fuerit
hic plane deciſum, ob id quod non cōcludebat
mater hæc,ad legitimam ſed tantum ad ſucceſ-
ſionem: verior inquā eſt, per ea quæ tradit *Ant.
Fab.coniectur.li.15.c.10.* paulo poſt medium,re-
ceptior vero, vt ſatis conſtat ex aſſertione *Dec.
& Rimi.iun.in d.l.precibus,C.de impub.Rol.à Val.
conſ.69 n.23.lib.1.Didac.Couar.in c.cum eſſes,nu.
11.extr.de teſtam.Theſſaur.dec.200.nu.7.& 8.&
aliorum multorum quos refert Menoc.conſ.362.n.30*
Et, ſi contrarium admittere vellemus, alia ſa
ne inde orietur rō, qua demōſtrari poſſet aper-
tius quā hucuſq; factū ſit, in qōne pcedenti de
cōpendioſa,(an ſcilicet matre exiſtēte in medio
41 ſit omni tpe fideicōmiſſaria necne) * negatiuā
eſſe potius eligendam. Præſertim ſtante conſue-
tudine noſtra qua cauet[quod ſucceſſio nō aſcē
dit in lineam directā.] Qui enim dicunt cōpen-
dioſam,matre in medio exiſtente,fideicōmiſſa-
riā eſſe oī tpe, ad id potiſſimū mouent fauore
matris, ne, ſcilicet luctuoſa filii ſucceſſione pri-
uet, *arg.l.ſi mulier.ff.de reb.dub.* At poſito p con
ſtanti quod mater nō poſſit priuari legitima p
42 cōpendioſam.* Ei ſane vtilius eſſet & fauorabi-
lius quod cōpendioſa facta impuberi dicat reſo
luta in pupillarem, pupillo impubere moriēte,
quam quod dicat oī tempore fideicōmiſſaria:
Probat hoc,nā ſi ſubſtitutionē oī tpe fideicom
miſſariā eſſe dicamus,ſtatim ſequet & illud,qđ
pupillus cenſebit mortuus ab inteſtato,cū teſta
ti non poſſit impubes: Item ſequet,quod eius
hrditas cenſebit deuoluta tranſuerſalibus gra-
du proximioribus,matre ipſa excluſa, cū p ſta-
tutum noſtrū non aſcendat ſucceſſio in recta li
nea,ſicq; quod fauore matris introductum eſt,
in eius odium retorquebit: Nec obſtat,ſi dicat
quod ſaltem in mobilibus & profectitijs bonis
ſuccedet, ex diſpoſitione einſdē conſuetudinis:
43 Nam * ſucceder quidem,ſed ſm diſpoſitionē iu
ris cōis,hoc eſt, cū fratribus & ſororibus vtrin-
que coniunctis,ſi qui ſint,& in viriles,vt paſſim
iudicare ſolet Senatus, *per §.ſi igitur defunctus de-
ſcendentes quidem. auth.de hær.ab inteſt.* Item ſuc-
cedet, ſed cum onere fideicōmiſſi,hoc eſt, tene-
bit mobilia illa ſtatim reſtituere ſubſtituto, ex
quibus ad ſummū vnam tm̄ quartā retinere po
terit, cum ſit purè grauata & non in diē, *Guid.
Pap.dec.52.& 513.Dec.conſ.320. nu.4.& Alex.
conſ.26.num.7.lib.1.*

Si vero dicamus cōpendioſam iſtā continere
pupillarem ſuo tpe,erimus in caſu teſtati, nam
44 * pupillaris ſubſtitutio eſt teſtamentum filii, §.
45 1.*inſt. de pupil. ſubſtit.* Et per conſequens mater
* legitimam cōſequet in bonis filii, quæ hoc in
caſu erit triens,non tm̄ mobiliu (in quibus dū-
taxat ſucceſſura erat ab inteſtato) ſed & totius
hrditatis,per ea quæ tradit *Menoc.conſ.536.n.9.
& 19. licet contrarium conſuluerit reſpōſo.*280. Sed
hoc non firmamus, cum verius eſſe credamus
matrem per pupillarem expreſſam verbis gene-
ralibus in compendioſa,priuari non tantū ſuc-
ceſſione,ſed & legitima ipſa.

46 Supereſt * nunc tertia & poſtrema qō de doa
rio,ſiue (vt loquit tex.*in c.ex part.extr.de for.com
pet.*) Dotalitio: ſup qua iudicauit Senatus, c ter
tiæ illius partis in eundam eſſe rōnem, p modo
illius rei,aut pecuniæ, q̄ ex dote illa recepta fue
rat,non autem habita rōne ad id quod huic mu
lieri veriſimiliter obuenire poterat ex ſucceſſio-
ne parentum,per *tex.in §. illud. auth. de non eleg.
ſecūd.nub.& in auth.ſed quæ nihil.C.de pact.conuēt.
47 tam ſuper dot.quam ſup.don. ant.nup.* * Vbi mulier
quę nihil de dote dedit, nihil de donatione an-
tenuptiali lucratur,quæ vero partem dedit, lu-
cratur quidem,ſed pro modo partis ſolutæ.

48 Nec obſtat ſi dicat,* quod dos incerta poteſt
promitti.*l.cum poſt.§.gener. ff.de iur.dot.l.3. C.de
dot.promiſſ.* Et quod maritus iſte, qui ſub incer-
ta dote vxorem accepit, vr̄ dotem remiſiſſe arbi
trio parentum,& de ea fidem habuiſſe, quo ca-
ſu non hēr locū diſpoſitio *d.§.illud.ut docet Guid.
Pap.dec.430.& 565.per §.venditæ. inſt.de rer. di-
49 uiſ.* Nam rn̄detur,* quod conſuetudinis noſtrę
verba (quæ propriè & ſtrictè intelligenda ſunt)
non poſſunt verificari in dote oīno incerta, rō-
ne rei,quāritatis,& futuri euentus; vnde neceſ-
ſario intelligēda ſunt, vel de dote certa,vel(ſi ſit
incerta & indefinita) de eo quod ex dote ſolu-
tum eſt, aut de quo fuit habita fides: Cum enī
conſuetudo, doarium vxori ſuperſtiti cōſtituat
comparatiuè ad dotem, nēpe tertiam partē do-
tis,neceſſario ſane præſupponit dotem aliquam
certam & definitā,cuius reſpectu triens ille poſ-
50 ſit cōmenſurari. Nam *cōparatiuus certus ac
definitus,poſitiuum ēt certum ac definitū præ-
ſupponit,alias nō poſſet facere comparationē,
niſi reperiret aliquid ad quod compararet,nec
trientis certa poſſet iniri ratio, niſi totum,
quid certum & definitum conſtitueret, *arg.l.1.
§.hac verba.ff.ſi cui plus quam per leg.falc licu.leg.
eſſe dica.* Quod cum fieri nō poſſit in dote incer-
ta,merito ſane dicimus faciendam eſſe relatio-
nem ad id quod certum eſt, cuiuſmodi eſt id
quod ex dote ſolutum eſt. Et hoc iure vtimur.
de doario vide deciſ.ſeq.& dec.113.

a *Ar-*

a *Arreſto lato 14. Octobris 1600. inter Antoniā Caillon vxorem Petri Bouuier de Menoſtey, appellantem, contra Ioannam Guillaumier, relictam quondam Claudij Caillon appellatam.*

b *Arreſto lato 18. Martij 1581. in cauſa Georgij Lobet & N. Habitey vxoris, contra Ioannā Eſcarnot; vbi teſtator, poſtquam filium ſuum hæredem inſtituiſſet, qui tūc pupillus erat, ſic ſubſtituerat: Adueniente autem quod ſine liberis decederet, inſtituto & ſubſtituo talem, in omnibus & ſingulis bonis, & ſine vlla detractione. Illud tamen notandum eſt, quod illa verba [in omnibus bonis, & ſine vlla detractione] præſumptionem faciunt, quod teſtator voluerit pupillariter ſubſtituere, per ea quæ tradunt Menoc. præſ. lib. 4. præſ. 56. nu. 12. & 13. & Craſſ. §. ſubſtitutio. q. 74. nu. 6. licet contrarium teneat Mantic. de coniect. vlt. vol. lib. 7. tit. 3. nu. 18. in fin.*

c *Arreſto eodem 14. Octobris 1600. quo, pro eo, quod primus Iudex dictam Antoniam ſupplicem nullo modo admittendam pro nunc, in eo quod doarium petebat ad rationem & æſtimationem maioris ſummæ q̄ 160. francorum, quos illius maritus receperat, eodem Iudice inferente his terminis pro nunc, quod in poſterum & tunc paternis maternisque bonis ad illam deuolutis, cum de illorum valore liqueret, admitteretur in petitione dicti doarij ad proportionem tertiæ partis dictorum bonorum. Curia illud reformans, eam pro nunc & ſemper malè fundatum declarauit.*

DICISIO XLII.

Vidua tertiam partem dotis petente pro doario conſuetudinario, vt illius vſufructu totius vitæ tempore potiatur, an hæredes mariti pecuniam illā retinere poſſint, oblata fideiuſſione de ſoluendis annuis vſuris, ad rationem 5. in 100.

SVMMARIA.

1 *Cautio pro doario an ſit præſtanda.*
2 *Dos, donatio propter nuptias, doarium, dotis augmentum, à pari procedunt.*
3 *Doarium ſiue dotalitium vſusfructus titulo viduis à conſuetudine tribuitur.*
4 *Vſufructuario poſt præſtitam cautionem nō poteſt denegari rerum traditio. fallit, vt n. 5.*
6 *Vſusfructus in rebus quæ vſu conſumuntur non conſiſtit ante præſtitam cautionem.*
7 *Vſufructuarius rerum quæ vſu conſumuntur, ſtatim poſt præſtitam cautionem efficitur proprietarius abſque vlla traditione.*
8 *Vxor præfertur proprietarijs in adminiſtratione rerum ſibi propter nuptias in vſufructu donatarum.*
9 *Artic. 16. conſuet. ſub tit. des gens mariez examinatur, & declaratur tota deciſ. 42.*

AD quæſtonem præcedentē accedit & iſta, quæ etiam circa doarium ſiue dotalitium
conſuetudinarium verſatur. Vir quidam, cum
tria millia francorum dotis nomine ab vxore
recepiſſet, moritur, relicto fratre hærede; à quo
eū dotem repetijſſet vidua, ipſa inſuper petit, vt
dotalitij nomine, ſibi adhuc triens reſtituręt dotis, nempe ſūma mille francorum, numeretur,
1 qua vti frui poſſit toto vitæ tempore, * offerens
cautionem de ea ſūma poſt mortem reſtituenda (quam tñ cautionem hoc in caſu non eſſe neceſſariā contendunt nonnulli. Inter quos Imbert. in enchir. iur. Gall. in verb. vſufructuarij
ſatiſdatio.) Recuſat hæres, dicens pecuniæ fructū in vſuris tantū cōſiſtere, quas ideo loco ſortis quotānis ſoluere promittit, oblatis in eam
rem fideiuſſoribus, idq; ad rationē quincuncis
vſuræ, q̄ eum inter plebeios legitimum pecunię
dotalis interuſuriū conficiat, *vt conſtat ex* §. 8.
noſtræ conſuetudinis. tit. des gens mariez. vt etiam
ſufficere debere, ꝓ legitimo dotalitij iſtius in-
2 teruſurio.* Nā dos, donatio ꝓpter nuptias, dotalitium, dotis augmentū, & alia huiuſmodi, à
pari ꝓcedunt, *arg. l. ęt. C. de iur. dot. & §. illud. auth. de non elig. ſecund. nub.* Replicat vidua, ſortem
principalem ſibi eſſe tradendā, q̄ ad tertiā partē
dotis aſcendat, & multum ſua intereſſe dicit, vt
ſors illa potius tradat̃ quā interuſuriū oblatū;
tū quod hæres ſit alterius fori, ſicque quotānis
difficilis & impendioſa futura ſit huic viduę interuſurij iſtius exactio; tū denique, quod loco
quincuncis vſuræ oblatæ, beſſales ab alijs paſſim habitura ſit, ſi velit, iuxta patriæ morem &
conſuetū vſurarum modū: ideoque ait non debere cogi ab hærede, vt quincūcibus illis vſuris
contenta ſit, præſertim cū ſors debeatur & non
vſura, eūque expreſſo eiuſdē conſuetudinis prę-
ſcripto caueatur, *ſub eodē tit. Des gens mariez. ar. 16. Quod mulier, poſt obitum mariti, doario conſuetudinario, aut diuiſo.* Re in iudicium deducta, & mature frequenti Senatu examinata, tandē iudicatum eſt, oīum fere ſuffragijs, viduā iſtā doario
ſaiſitā eſſe, ſicque non eſſe cogendā ab hæredib*
mariti interuſuriū oblatū recipere loco ſortis: *a*
3 idque ea potiſſimū ratione, quod ius iſtud * dotalitij, vſusfructus titulo viduis à conſuetudine
tribuatur, & vſusfructus formam in oībus pæne
referre dicatur, teſte *Pap. in conſuetud. Burbon. §. 249. in princip. & Ioan. Beſſiano in conſuetud. Aluer. tit. des donations, dots, & mariages, art. 11. circa medi. quidquid dicat Guid. Pap. deciſ. 525.* At illud eſt
4 expeditum in omni* vſufructu indiſtincte, id
eſt, ſiue conſtitutus ſit in rebus ſoli, ſiue in mobilibus & ijs rebus quæ vſu conſumuntur, *vt
poſt præſtitam cautionem non poſſit fructuario iuſte denegari rerum traditio, in quibus
vſumfructum habet, vt illis ſcilicet vtatur fruatur proprijs manibus, *l. fundi Trebatiani. vbi gloſ. & Bart. ff. de vſu. & vſufruc. legat.* Nec quiſquā
5 eſt q dicat, * ꝓprietarium poſſe rem ipſam penes

ues ſe retinere, obalta cautione de certa ſumma vel parte fructuum annuatim fructuario repẽdenda loco vſusfructus, niſi tunc tantum, cum fructuarius ob paupertatem non põt fideiuſſoẽ inuenire aliterue cauere, quo caſu adhuc exiſtimanr permulti, non eſſe pręferendum ꝓprietarium fructuario, ſed rem ipſam potius ſequeſtrãdam penes aliquem honeſtum virũ & fide dignũ, qui reſpondeat fructuario de fructibus. qua de re vide latius *Guid. Pap. deciſ.* 250. *Pinel. in repetit. l.* 1. *C. de bon. mater. nu.* 70. *& Fichard. in communib. opinio. in verb. vſufructuarius tenetur præſtare cautionem.*

6 Quinimo, licet * in iis quæ vſu conſumunt, exiſtiment nonnulli vſumfructum non cõſiſtere ante præſtitam cautionem, eamque tunc eſſe de ſubſtantia, (quorum opinionẽ optime refellit *Pinel. vbi ſupra. n.* 78.) illud tame * ſpeciale
7 eſt eo in vſufructu mobilium, vt eorũ dominiũ atque proprietas in vſufructuarium, ſtatim poſt oblatam cautionem, & abſque vlla etiam traditione, transferatur, vt recte docent *Alex. in l.* 1. *n.* 20. *ff. de legat.* 1. *& Socin. ibidem.* Perindeque eſt vſumfructum pecuniæ, alteriuſue rei mobilis, quę vſu conſumitur, alicui relinquere, ac ſi proprietas relinqueretur, ſub conditione de re (non eadem ſed eiuſdem qualitatis) vel eius æſtimatione poſt mortem reſtituenda, vt conſtat aperto *tex. in l. ſi vini, olei, frumenti. & in l. fin. ff. de vſu fruct. ear. rer. quæ vſu conſum.* Vnde cum res ipſa mobilis, in qua vſusfructus cõſtituitur, eiuſq; dominium & proprietas, de iure, (poſſeſſio vero de conſuetudine quoad doarium) in fructuarium transferatur, oblara illa caurione, nõ poteſt ei aliud pro alio, eo inuito, ſolui.

8 Adde quod illud etiam * ſpeciale eſt in vſufructu rerum vxori propter nuptias donatarũ, vt filijs proprietariis in earum rerum adminiſtratione vxor præferatur, ſaltem cæteris paribus, id eſt vtraque parte ſatiſdationem offerente, vel neutra ſatiſdante, vt de hoc teſt. eſt aper. *in l. hac edictali. §. his illud. iunc. ibi glo. in verb. manebunt. C. de ſecund. nupt.* Cuius tex. dipoſitio hic non incommode trahi poteſt in argumentum.

9 Cæterum, * non eſt omittendum pro limitatione huius deciſionis, quod permulti ex Dom. Senatoribus in ea fruerunt opinione, vt exiſtimarent eam non procedere, niſi quando in hæreditate mariti prædefuncti tantum pecuniæ repertum eſt, quantum ad ſolutionem huiuſmodi doarij ſufficere poſſit. Quod ſi pecunia non ſit in hæreditate, longe æquius eſſe dicebant & benignius, hęredes de iuſtis & legitimis vſuris perſoluendis idonee cauentes audiri, quam quod vrgeantur ab vxore ad venditionem immobilium, pro illius ſummæ ſolutione, quæ ad eos tandem reuerſura ſit, idque *arg. tex. in §. aliud verò quiddam. auth. de non elig. ſecũd. nub. & in auth. ſed ſi aurũ. C. de ſecũd. nup.* Et eã ob causã, licet vidua hæc ſuo libello pecuniam præciſe petijſſet, pecuniã tñ nõ adiudicauit Senatus, ſed generaliter tantum pronunciauit, viduam iſtam eſſe ſaiſitam ſuo doario; vt ſcilicet in executione arreſti relinqueretur locus huic exceptioni, eſſetque hæredi conuento liberum & integrum proponere, nullas, vel adeo tenues & exiguas in hæreditate defuncti mariti repertas eſſe pecunias, vt ad ſolutionem capitalis ſummæ huius doarij ſufficere plane non poſſint, ſicque pecuniam non eſſe exigendam, ſed iuſtas tantum illius vſuras, iuxta diſpoſ. illius *Auth. ſed ſi aurum.* Verum hæc limitatio vix obtinet, cum ei aduerſetur conſuetudo noſtra, ideoque contra eam poſtea iudicatum eſt. *b*

a *Par arreſt reſolu le 19. Decembre 1600. en la cauſe de Margueritte Faurot de Pontarlier ſuppliante, contre Eſtienne Maſſon de Poligny defendeur.*

b *Arreſto lato 2. Maij. 1601. in cauſa Ioanni Gaucheret d'Arlay appellantis contra Catharinã Gentil eiuſdem loci appellatam: in qua cauſa appellãs appellauerat, eò quod Iudex dicta Catharina Gentil ſummam 366. francor. 8. gr. tertiam ſuæ dotis partem aſſignaſſe, vt ea per ſeipſam in forma doarij frueretur: licet propoſitum fuiſſet non poſſe illi perſolui ſine venditione fundi, licetq; facta fuiſſet oblatio ſubmittendi ſe rationabilibus corretagijs, dictumq; fuit malè appellatum.*

DECISIO XLIII.

An in cauſis criminalibus exprimendus ſit annus, menſis, & locus commiſſi delicti; item an prouocatio excuſet ab actione iniuriarum.

SVMMARIA.

1 *Dies menſis, annus, locus, commiſſi delicti, an deſignandus ſit in accuſatione criminali. & n. 2. 3.*

4 *Agens de crimine ciuiliter an teneatur deſignare locum, & tempus.*

5 *In falſi crimine non requiritur expreſſio loci aut temporis.*

6 *Iniuriarum actio eſt annalis & famoſa.*

7 *Actione iniuriarum agens tenetur exprimere locum & tempus.*

8 *Actionem famoſam inſtituens non debet vagari cum diſcrimine alienæ exiſtimationis.*

9 *Dies quando neceſſario exprimendus in accuſatione, & hora.*

10 *Tempus quando eſt fundamentum intentionis agentis debet neceſſario exprimi, & quare n. 11.*

R Pro-

Digitized by Google

12 *Probatio apta non ſuffragatur libello inepto.*
13 *Prouocatus iniurijs, ſi conuicium retorqueat, an excu- ſetur.*
14 *Ignoſcendum eſt ei qui voluit ſe vlciſci prouocatus. & num. 28*
15 *Qui dicit quod vult, audiet quod non vult.*
16 *Prouocanti ſemper adſcribitur culpa.*
17 *Prouocatus verbis iniurioſis poteſt licite dicere, Tu mentiris. & nu. 25.*
18 *Paria delicta mutua compenſatione tolluntur.*
19 *Compenſatio fit ipſo iure in delictis, odio delictorum. & num. 24.*
20 *Natura ipſa ad hoc impellimur vt maledicenti rema- ledicamus.*
21 *Prouocatus iniurijs excuſatur, etiam ſi modum exce- dat in retorquendo. & n. 23.*
22 *Iniuria, quæ poneret iniuriatum in deriſum ſi iudicem adiret, poteſt pro authoritate vindicari.*
26 *Iniuriam retortam eſſe animo vlciſcendi, vel animo ſe defendendi, quomodo cognoſcatur.*
27 *Mentitæ duæ ſpecies.*
29 *Conuicia mutua, incontinenti prolata, compenſantur.*
30 *Paria delicta mutua compenſatione facile tolluntur.*
31 *Iniurijs inuicem prolatis inter particulares non offen- ditur reſpublica.*
32 *Prouocatio prorſus non excuſat, nec operatur abſolu- tionem, ſed minuit pœnam.*

1 SVper hac* quæſtione (quæ tractatur *l. libello- rũ. ff. de accuſat. & in l. in cauſis. C. eod. vbi Doct.*)
ſic paſſim diſtinguere ſolemus, aut agitur de
crimine criminaliter, aut vero agitur de crimi-
ne ciuiliter.
2 Primo caſu,* ſiue pars id petat ſiue non, cri-
minalis accuſatio continere debet annum, mẽ-
ſem, & locum delicti, alias erit ipſo iure nulla,
etiamſi pars non opponat. ita communiter re-
ceptum eſſe teſtantur Rip. Dec. & Alex. *in l. edi-
ta. C. de edend per d. l. libellorum* * Diem autem nõ
3 habet neceſſe continere, niſi reus id petat ad ſui
defenſionem, *d. l. libellorum §. neque autem diem*,
communem teſtantur Prac. Papienſ. *in form. in-
qui. in verb. anno præſenti Boſſ. in ſua prax. crim. p. 6.
tit. de inquiſi. n. 90. cum ſequentib. & Marant. in ſua
prax. par. 6. tit. de inquiſ. num. 37.*
4 Secundo vero caſu, *ita demum neceſſarium
eſt exprimere locum & tempus commiſſi deli-
cti ſi opponatur à parte ſed ſi non opponatur,
procedit libellus, etiamſi nec locus, nec annus,
nec menſis cõmiſſi delicti expreſſus ſit, & hæc
eſt cõmunis opinio, *vt poſt Soci. cõſ. 109. n. 4. vol.
3. tradit Iul. Clar. in ſua practic. crimina. §. fin. q. 12.
verſ. adde quod hæc concluſio.*
5 Limitatur autem hæc communis.* Primo in
crimine falſi: nã ſiue illud criminaliter ſiue ciui
liter proponatũ, nõ requiritur expreſſio loci, aut
temporis vt teſtis eſt *gl. de public. iudic. apud Iu-
ſtini. in princ.* quam ſingularem nec alibi repe-
riri dicit Bal. *in c. 1. in princip. quib. mod. feud. amit
ta. eamque ſequuti ſunt Marſil. in rubric. de falſ. n. 16
& Afflict. in commentar. ad conſuet. vtriuſque Sicil.
tit. de falſat. n. 7.* vbi huius rei rationem aſſignat,
quia ſcilicet clãdeſtine cõmittitur hoc delictũ.
6 Limitatur* ſecundo, vt nõ procedat in actio-
nibus famoſis, quæ breui tempore finiuntur &
7 pereunt, cuiuſmodi eſt * actio iniuriarum, quæ
eſt annalis, *l. ſi non conuicij C. de iniur.* in his enim
actionibus, cum de crimine agatũ, licet ciuiliter,
& condemnatio quæ inde ſequitur infamiam
patiat par eſt profecto, vt nihil certi de tempore
aut loco prætermittatur, etiamſi pars non op-
ponat. ita eleganter *Bar. in l. 1. ff. de eden.* cuius
opinionem communem eſſe dicit *Alex. ibidem
nu. 30* eamque ſequutus eſt *Roma. conſ. 191*. Et li-
cet contrariam magis communem eſſe teſtetur
Andr. Gail. obſeruat. lib. 1. obſer. 64. n. 6. tamẽ iuxta
hanc ſententiã nuper iudicatum eſt in quadam
cauſa; in qua, cum reus cõuentus actione iniu-
riarum, actorem reconueniſſet, certum autẽ tem-
pus illatæ ſibi iniuriæ non expreſſiſſet, ſed gene-
raliter & obſcure narraſſet eã ſibi fuiſſe illatam à
ſex aut ſeptẽ menſibus vel circa Senatus eum à
ſua recõuentione arcendũ eſſe cenſuit *a* hac vni
ca ratione, quod certum tempus libello ſuo nõ
inſeruiſſet, licet hoc pars aduerſa non oppoſuiſ-
8 ſet. Qui enim* famoſam actionem intendit, nõ
debet vagari cum diſcrimine alienæ exiſtima-
tionis, ſed deſignare, & certum ſpecialiter di-
cere, inquit Vlpi. *in l. Prætor edixit. ff. de iniur.*
9 Tertio* limitatur quod de die diximus, vt nõ
procedat ſi agatur de facto aliquo, quod non ſit
omni tẽpore illicitum & vniformiter punibile,
ſed certis tantũ diebus, vtputa diebus feſtis, vel
diebus nundinalibus. Tũc enim dies exprimẽ-
dus eſt neceſſario & probandus, etiamſi pars nõ
opponat. Et idem de hora, ſi actus nõ ſit vnifor-
miter illicitus omnibus horis. Ita egregie *Pract.
Papi. vbi ſupra & Iaſ. in l. non ſolum. §. ſciendum. n.
10 2: ff. de nou. oper. nunci.* Et ratio eſt,* quia tempus
eo caſu eſt fundamentum intentionis agentis.
Adde quod quando aliquid eſt vno tempore
licitum, & alio certo & limitato tempore illici-
11 tum,* niſi exponatur & probetur illud factum
fuiſſe tempore illicito, ſemper præſumitur fa-
ctum tempore licito, vt euitetur delictum, ſic-
que abſoluitur reus, *Bar. in d. l. non ſolum. §. ſed vt
probari. n. 2. ff. de nou. oper. nunc. Alciat. trac. de præ-
ſump. reg. 3. præſ. 6. Anto. Gabr. concluſ. lib. 7. tit. de
criminib. concluſ. 2. n. 26. & Menoch. de præſ. lib. 5.
præſ. 2. num. 10.*
12 An* autem quando libellus accuſatorius eſt
nullus propter omiſſionem loci aut temporis,
poſſet nullitas illa purgari ex probationibus
aptis, quę locum & tẽpus continent. vide Bald.
& Iaſo. *in d. l. edita. C. de eden.* qui tenent quod
probatio apta non ſuffragatur libello inepto.

Ce-

Cætetum in hac eadem cauſa fuit etiā diſcuſ-
13 ſa & examinata hæc quæſtio: * An nēpe iniu-
riis laceſſitus & prouocatus poſſit iniuriā & cō-
uicium retorquere, & an prouocatio eum ex-
cuſet ab actione iniuriarum.

Qua in quæſtione variæ ſunt doctorum ſnīæ
& opiniones, & multa ſunt profecto quæ affir-
matiuam ſuadere videtur.

In primis enim facit tex. *expreß.in l.qui cū ma-
ior.§. ſi libertus.ff de bonis libert*. vbi ſic habetur,
idē puto,& ſi ab eo petitus,retorſit in eum cri-
14 mina: * ignoſcendum enim eſt ei, ſi voluit ſe vl-
ciſci prouocatus.

Deniq; facit quod docet Bart. *in l. qua omnia.
§.1.ff.de procu.* vbi per eū tex. ait,quod iniurioſa
verba ſi quis mihi dixerit, poſſum illi iniurioſe
reſpondere.

15 Item * iuuat quod tradit *Iacob.de Bello Viſu in
ſua pract.crimi.tit.de iniur.n.22.* quo loci vulgare
iſtud prouerbium allegat: *Qui mal dit,mal venlt
ouir*, à Terentio deſumptum, cuius hæc eſt ſnīa:
Qui dicit quod vult, andiet quod non vult. Ibi
autē ſentire videt̄ d.Iacob.de Bell.Viſ.quod tūc
demum iniuriam paſſus conqueri non pōt aut
debet,quādo præſtitit cauſam,vt ſibi iniuria in-
ferretur, *arg.l.ſi qua per calumniā.iune. ibi glo.in fi.
16 C.de Epiſc.& clerie.* * Culpa enim ſemper a ſcri-
bitur prouocanti.

Nec diſſimile eſt quod in eamdem ſnīam,ſed
apertius & in ſpecie magis tradit Aufret. *in ad-
dit.ad Caphal.Toloza.qu 409.verſ.intellige.tamen.*
qno loci ait,quod ſi Titius facto meo prouoca-
tus ad iram fuerit,& pp eam à me commotam,
ea durāte aliquid iniurioſum dixerit mihi, non
tenebitur actione iniuriarū. Idem quoq; ſentire
videntur Specul. *in tit.de accuſa.n.11.Angel.trac.
malefic. in verb.verba iniurioſa.nu.9. Maſuer. in ſua
prax.tit.de iniur.n.12.Lucas.de Penna in l.errant.ff.
de caſtrenſ.pecul Iaſ.in l.vt vim.nu.36.ff.de iuſt.&
iur.& in l.fin.n.3.ff.quod quiſque iur.Nat.conſ.6.n.
5.& 6.Gail.obſeruat.lib.2.obſeruat.100. VVeſem-
be.ff.de iuſt.& iur.n.8.Paul.Merend.conſ.25.& cōſ.
45.Bombin.conſ.9.& 19.Tiber.Decia.reſponſ.53.n.
4.& 5.lib.3.Ompha.lib.1.politic.ciuil.c.104.n.13.
& place.epito.delict.lib.1.c.1.n.21.* qui oēs aiunt,
quod quādo quis vtitur retorquutione conni-
cii,illius verba ſic prolata non debēt capi ad ar-
guendū aliquod delictum,ex notatis per *Curt.in
l.fin.ff.quod quiſque iur.idem etiam tenet Bologni. in
17 d.l.vt vim.n.94.& 95. ff.de iuſti.& iur.* * vbi ait,
quod ꝓuocatus verbis iniurioſis, pōt dare mē-
titam,vel alias obiicere iniurias,vel dare alapā,
& idem cum eo ſentit *Gailiel.Oaciac.in ſuis quæſt.
iurisphiloſophic q.4. n. 3. & 4.* vbi ait, quod poſt
mentitā,moribus toleratā (ſi non vilioribus ſal-
tē nobilibus) acceſſus à verbis ad verbera: dū-
modo id fiat incontinenti. Huc pertinet regula
18 illa, * quod paria delicta mutua compenſatio-
19 ne tolluntur, *c.penult.& fi.extr.de adult.* & quod *
compenſatio ſit ipſo iure in delictis odio deli-
ctorū, *l.ſi ambo.in princ.verſ.ipſo iure.& ibi glo ff.
de compenſati.& l.ſi duo.ff.de dol.* Huc etiā ſpectat,
20 quod natura ipſa * oēs fere ad hoc impellimur,
vt maledicenti remaledicamus, hincque verſus
ille prouerbialis:

Res dare pro rebus,pro verbis verba ſolemnis.

Quam in ſnīam videndus eſt tex. *in c.1.§.ad hac.
& ibi glo. in verb.verba.13.q.1 & in §. quibus autē.
eod.c.& in ca.de capitulis.diſtinc.10. Videndus etiā.
Sueton in Veſpaſiano c.9.* vbi de Veſpaſiano hæc
refert: De iurgio quodā Senatoris,equitiſq; Ro-
mani,ita pronunciauit, non oportere maledici
Senatoribus,remaledici ciuile faſque eſſe.

21 Extendunt * nonnulli hanc opinionē affir-
matiuā,vt procedat, etiamſi ꝓuocatus & iniu-
riis laceſſitus in ꝓpellendo modum excedat,
dūmodo ſit pſona honeſta, & talis, quæ habeat
honorē conſeruare, *Paul.Caſtr.conſ.127. Bombi.
conſ.2.n.17.Maſuer.vbi ſupra.& faciunt quæ tradit
22 Gramma.deciſ.14.n.11.& deciſ.23.n.1.* vbi ait, *
quod iniuria, pro qua non connenit adire præ-
ſidem (vt qa forte poneret̄ res in deriſum, & in-
iuriatus reputaret̄ vilis) operat̄ vt qs poſſit pro-
pria anthoritate ſe vēdicare,ētſi modū excedat.

23 Cæterum, * contrariam opinionem, quæ eſt
negatiua, tenuerunt permulti, inter quos *Boer.
deciſ.243.n.5.circa medium.& conſ.4.n.27.cum ſe-
quentib.Petr.Iacob.Aureli.in forma libel.actionis in-
iur.prætoriæ.n.11.Abb.in c.1.de iniur. & in c. ve-
niens.de iureiur. Sicul. & Felin. in c. dilecti. extr. de
24 exceptionib.* * Qui omnes aſſerunt non dari com
penſationem in actione iniuriarum, nec licere
iniuriam iniuria vlciſci. quæ ſententia profecto
verior eſt & receptior, vti teſtant̄ idem *Boer. d.
conſ.4.Iul.Clar.in §.iniuria.verſ.quaro etiam. & Ca
pic.deciſ.58.* qui ita iudicatum fuiſſe dicit. In de-
lictis enim regulariter non excuſat ꝓuocatio, vt
teſtatur *Marſ.conſ.137.n. 8.* Et ꝓ veritate huius
opinionis optime facit *text.& rubric.C.ne quis in
ſua cau.iudi.& quādo liceat vniucique ſi. iudic. ſe vin
dic.& tex.in c.veniens.de iureiur. ibi*, alternatim
conuicia inferendo, vbi iniuria fuit reciproca,
& tamen non compenſatur.

Verum, temperenda eſt & limitanda hæc opi
nio, tribus potiſſimum modis.

25 Primo * enim non ꝓcedit in eo q̄ prouocatus
& verbis iniurioſis laceſſitus, verbum iniurioſū
retorſit, non animo vlciſcendi, ſed animo ſeſe
defendendi & purgandi à crimine obiecto; vt
ſi dicat quis iniurianti: Tu mentiris, (quæ ver-
ba extra caſum prouocationis ſunt iniurioſa)
Ita egregie Dominic. Sot. *lib.5.de iuſt.& iur. q.9.
artic.3.col.2.in fi.* Quo loci ꝓbat, quod ēt in foro
conſcientiæ licitum eſt dare mētitam, ad repul-
ſandam iniuriam, vel dicere iniuriantē eſſe mē-
dacem; ſed non licet appellare iniuriantē, latro-

Digitized by Google

nem, vel concubinarinm, & ſimilia, qa hoc eſſet
vlciſci & non defendere. ita etiã *Petr. Binsfeld. in
commen. ad tit. de iniur. & dam. dat. in c. 1. q. 9. concl.
4. fol. mihi. 159. & ante eum Capic. d. deciſ. 58.* vbi
26 docet* quomodo cognoſcatur an iniuria retor-
ta ſit animo vlciſcendi, vel defendendi. Et co-
27 pioſius Menoch. *conſ. 41. n. 4. 5. 8. 9. & 10.* * quo
loci recte diſtinguit duas ſpecies mentiræ; vnã,
quæ non fit animo propulſandi iniuriam (vt ſi
alicui dicenti Caium ſoluiſſe, reſpondeatur. Tu
mentiris, quod eſt omnino illicitum) alteram
vero, quę fit animo propulſandi iniuriam, & ad
defenſionem proprij honoris, vt ſi cui te furem
appellanti dicas: Tu mentiris; hoc enim eſt lici-
tum, præſertim ſi is qui ait, Tu mẽtiris, verũ di-
cat. nec eo caſu licet primo iniurianti replicare.
Imo tu ipſe mentiris, vt tradit Felin. *in d. c. dile-
cti. nu. 10. circa fin. extr. de excepti. & Binsfeld. vbi
ſupr. fol. 163.*
28 Et hoc ſane in caſu * ꝓcedit prior illa opinio,
ſicq; intelligẽdi ſunt Bart. & alii pro ea allega-
ti, per ea quæ tradunt nouiſſimè *Addent. ad Ber-
tazol. conſ. 135. in litera A. & conſ. 358.* vbi aiunt
quod ſecundum hanc opinionem intrepide iu-
dicarent, quidquid in contrariũ dicat Iul. Clar.
Quia ſi licitum eſt hominẽ pro defenſione ſui
honoris interficere (vti licere fatetur idem Iul.
Clar. *in §. homicidium. verſ. idemq;*) multo magis
verba proferre licebit, dummodo mentita data
ſit ad repulſam iniuriæ & incontinenti. Hancq;
ſententiã ſequutus eſt Senatus Mediolan. qui-
quidem (teſte eodem Clar. *in d. §. iniuria. verſ.
quæro etiam.*) prorſus excuſauit & abſoluit ab
actione iniuriarum, eum qui dixerat cuidam tu
mentiris, qui prius ei improperauerat, quod
non feciſſet *da gentil'huomo*.
29 Secundo, * limitandum eſſe cenſeo poſtremã
hanc opinionem negatiuam, vt non ꝓcedat ſi
mutua ſint & paria hinc inde conuicia incon-
tinẽti ꝓlata, & vterque contendentiũ ſit ęqua-
lis, aut ſaltem non multũ inæqualis vitę, condi-
tionis, & dignitatis, tũc enim ſi vnus agat actio
ne iniuriarum, alter vero actorem reconueniat,
& vndique ꝓbentur iniurię, ſatius eſt ſane neu-
trum teneri, q̃ vtrunque condemnare, vt euitet
infamia. Atque ita olim Senatui placuiſſe à nõ-
nullis audiui, *b* hocque in caſu rectè ꝓcedit re-
30 gula, quod * paria delicta, mutua compenſatio-
ne facile tolluntur, facitque ad hoc *tex. opt. in c.
conſtitutus. de pœn.* vbi pœna impoſita contraue-
nienti contractui ceſſat ambobus contraueniẽ-
tibus, facit & dictũ Bald. *in d. l. vt vim ff. de iuſt.
& iur.* vbi ait quod mutuo ſe vulnerantes pari-
bus ictibus, non tenenť quoad ſeipſos, ſed reſpe-
ctu reipublicæ quilibet puniť de inſultu, quod
vltimum dictum non videtur extendi poſſe ad
31 verba iniurioſa, quia per ipſa* non offendiť reſ-
publica, teſte *Boſſ. in tit. de iniur. n. 31.* hanc etiam
compẽſationem admittit *Binsfeld. d. tit. de iniur.
& damn. dat. c. 1. q. 11. concl. 10.* licet in id mutuũ
vtriuſque partis conſenſum requirat, aitque nõ
reqri æqualitatem plane mathematicam inter
mutuas iniurias, ſed moralem ſufficere.
32 Tercio * his etiam ceſſantibus, limitatur ad-
huc poſtrema hæc opinio, vt ꝓcedat quoad ab-
ſolutionem, non autem quoad minuendã pœ-
nam, non enim prorſus excuſat prouocatio, nec
operať abſolutionem, ſed excuſat quoad minuẽ
dam pœnam, vt aperte ſentiunt *Petr. Iacob. Iul.
Clar.* & alij fere omnes, tam in prima quàm
in ſecunda opinione paulo ante relati, ſicque iu
dicauit Senatus in hac eadẽ cauſa, *c* in qua reũ
leui admodum & exigua mulcta coercendũ eſ-
ſe cenſuit, quod docuiſſe ſe prouocatum fuiſſe
ab actore, & verbis contumelioſis laceſſitum.

a *Arreſto lato 15. Decembris 1600. in cauſa Ma-
giſtri Alexandri Vitot Dolani Auditoris in Ca-
mera computorum appellati, & primarij ſuppli-
cantis, contra Petrum Robert d'Amange appellan-
tem & reconuenientem.*

b *Sic nuper iudicatum fuit, arreſto lato 29. Septẽbris
1602. in cauſa Franciſcæ Bourcet, vxoris Ioannis
Gruet de Grange, appellatæ, contra Nicolam Rece-
peur vxorem Iacobi Brocard appellantem: licet
in dicta cauſa pares nõ eſſent iniuriæ, ex vna enim
parte diuerſis temporib. repetitæ fuerant.*

c *Arreſto eodem 15. Decembris 1601. ſupra relato.*

DECISIO XLIV.

*De Auctionibus Bonorum quæ ex decreto venduntur,
& de tertiamento ſiue tertiatione.*

SVMMARIA.

1 *In Auctionibus publicis, poſt addictionem, non audi-
tur quantumuis plus offerens.*
2 *Haſtæ publicæ fidei non facile conuelli debet. & nu-
me. 3.*
4 *In Auctionibus, auditur plus offerens poſt addictio-
nem, tribus in caſibus. & n. 7.*
5 *Eccleſia vtitur iure minorum.*
6 *Fiſcus vtitur iure priuati.*
8 *Addictione facta, auctio non admittitur niſi ex priui-
legio.*
9 *Tertiatio quid ſit, & vnde ſic dicta.*
10 *Quod non ratione introductum eſt ſed vſu in alijs ſi-
milib. non obtinet.*

IN ſubhaſtatione bonorum quæ fit ex decre-
1 to iudicis, illud regulare * eſt, vt poſt addi-
ctionem alicui, bona fide, factã (quã nos gallice
vocamus *la deliurance*) non audiť etiam quan-
tum-

tumnis plus offerens, *l. quæcumque. C. de fide & iur.haſt.fiſc.lib.* 10. *l.* 1. *C. de vendend.reb.ciuita.lib.*
11. Cuius rei hæc eſſe pōt ratio, ſi poſt addictio-
nē vltimo licitatori factā, alius adhuc plus of-
ferens admitteret, nullus vnquam eſſe licitatio
num finis, & foret inanis ac omnino illuſoria
huiuſmodi addictio nulliuſque penè authorita
2 tis contra *l. ſi. hypotecas, C. de remiſſ. pigno.* * vbi fi-
des haſtæ publicæ non facile cōuelli debet; Ad-
de quod, cum vnicuique liberum fuerit rem li-
cere antequam addiceret, imputandum eſt ei
qui vult plus offerre, quod hanc auctionem nō
fecerit ante addictionē, vt in ſimili tradit *Ægi. magiſtr. tract. de proſcriptio. c.* 37. *num.* 4.
3 Ampliatur * hæc regula, vt ꝓcedat etiamſi an
te traditionem & prætij numerationem (quam
nos appellamus *le nantiſſement*) vel intra ſex aut
ſeptem dies, aut aliud breue tempus poſt addi-
ctionem offerat alius poſtremæ auctioni ſum-
mam aliquā adderet: is enim non admittit, ſed
paſſim expellitur, vt nuper deciſum fuit *a* ꝑ ea
quæ tradit *idem Ægid. magiſt. d. tract. c.* 35.
4 Limitatur * vero tribus potiſſimum in caſi-
bus, nempe ſi res vendita ſit alicuius pupilli; itē
ſi ſit alicuius reipublicæ, vniuerſitatis, vel eccle-
ſiæ; & tertio, ſi agat de re fiſci: ita enim obti-
nuit vſus apud nos ſicut, & apud Senatum Gra
tianopolitanum obtinuiſſe teſtant *Guid. Pap. deciſ.* 536. *& Franciſ. Marc. deciſ.* 85. *& deciſ.* 565. *lib.* 1. *n.* 3. *& deciſ* 257. *n.* 6. *lib.* 2. Sicque non obſer-
uamus hic diſpoſitionem *d. l. quæcnmque. C. de fide & iur. haſt. fiſcal.* vbi non audit plus offerens
poſt addictionem, ne qdem ſi de rebus mino-
ris agatur, ſed obſeruamus id ꝙ habetur in *l. & ſi ſine dolo.* 7. §. 1. *ff. de minorib.* Vbi ſi res alicuius
minoris venierit, & extet q plus liceatur minor
reſtituit, vt rurſum admittat licitatio. Cuius le
gis diſpoſitionem (quæ de minorum rebus tan-
tum loqtur) extendimus & ad rempublicā aut
municipium, ꝑ *l. rempublicam. C. de iur. reipub.*
5 *lib.* 11. & ad rem Eccleſiæ, * quod Eccleſia vtat
iure minorum. *glo. & Panorm. in c. auditis. nu.* 13. *extr. de reſti. in integr.* Et etiam ad rem fiſci. Quā-
quā hoc poſtremum oīno exorbitet à iure cō-
6 muni, quo * fiſcus vtitur iure priuati, nullaque
ſpecialitas debet eſſe plus in eo, quam in priua-
to, niſi in caſibus à iure expreſſis, vt optimè no-
tant *Guid. Pap. d. deciſ.* 536. *n.* 2. *& Anto. Peregri. tract. de iur. fiſc. tit.* 2. *lib.* 6. *n.* 13.
7 Notandum * eſt tñ, pro declaratione huius
limitationis, quod vt ei locus ſit, non ſufficit rē
eſſe minoris, fiſci, aut reipublicæ, ſed oportet in
primis, vt q poſt addictionem factam, pluris li-
citaturus eſt, ad id admittat a Senatu, ſupplici
8 libello ad hoc porrecto. Poſt * addictionem. n.
factam, adiectio non admittitur niſi ex priuile-
gio, *l.* 1. *C. de vendend. reb. ciuita. l. Lucius.* §. *fin. ff. ad municipa.* At ſoli Senatui competit authori-
9 tas priuilegium iſtud largiendi. Secundo * re-
quiritur, vt qui poſtremæ auctioni addere vult,
tertio pluris liceatur, id eſt pretium triente ma-
ius offerat, (quod Gallicè dicimus, *Tierſoyer le pris de la deliurance.*) Non enim audit quilibet
modicum plus offerens, ſed oportet vt iuſtam
vberioris pretij oblationem faciat, vt loquitur
tex in l. ſi tempora. C. de fid. & iur. haſt. fiſcal. Iuſta
autem in hoc caſu ea cenſet oblatio, quæ trien-
te maior ſit, & ad ſemiſſem accedat veluti, ſi
addictio facta ſit pro 30. non ſufficit trientē il-
lius ſummæ (nempe 10.) addere, & 40. offerre:
ſed oportet addere ſemiſſem (nempe 15.) ſicque
45. offerre, atque hoc illud eſt quod per tertia-
mentum intelligimus hic, vt ſæpius declarauit
Senatus; *b* quamquam apud alios longe aliter
accipiat, vt apud *Guid. Pap. d. deciſ.* 536. Et licet
hoc ſit in effectu ſemiſſem addere, & non trien-
tem; tamen hoc vulgo tertiamentum appellat,
ꝙ nempe ſemis ille additus, & priori ſummę cō
iunctus, trientem totius efficiat, quod vulgo di-
cimus [*vn tier montant, & non vn tier en arriere.*]
Sed cum hoc propriè verborū ſignificationi re-
pugnare videatur: nam tertiare, nihil aliud vi-
det eſſe q̃ tertiam partē pretij addere. Cumque
vſu & cōſuetudine, potius quam ratione intro-
ducta ſit hæc interpretatio, cauendū eſt ne tra-
hatur ad alios caſus, in qbus de tertia parte rei
10 alicuius agitur. Nam * quod non rōne intro-
ductum eſt, ſed vſu aut conſuetudine, in alijs ſi-
milibus non obtinet, *l. quod non ratione ff. de legib.* Abſurdum enim eſſet, ſi quis ex hoc inferre
vellet ad tertium articulum noſtræ cōſuetudi-
nis, *tit. des gens mariez.* & dicere, doarium vxo-
ris (de quo ibi agit) eſſe, *vn tier montant de ſon dot.*

Tertio, olim etiam requirebat, vt tertiamē-
tum iſtud offerret intra vigeſimum diē poſt fa-
ctam addictionem: ita enim in rebus Eccleſiæ
ſtatuitur per *authent. hoc ius porrectum. C. de ſacroſanc. eccle.* Sed cum poſt annum 1595. (quo an-
no bellorum ſtrages totam hanc pæne prouin-
ciam proſtrauit) obſeruatum ſit, bona quæ pu-
blicè ſubhaſtarentur ex decreto, vili admodum
pretio diſtrahi ob pecuniæ penuriam, in maxi-
mum tum debitorum, tum etiam creditorum
recentiorum damnū, viſum, eſt æquius his ter-
tiamentis facilem aditum aperire, quam ea cer-
tis bonis, aut certis tꝑibus & diebus cōſtringe-
re. Hincq; factū eſt, vt ſiue de bonis fiſci aut Rei-
publicæ, ſiue de bonis priuatorum agatur, & ſi-
ue lapſi ſint viginti dies poſt addictionem, ſiue
non, quilibet nunc paſſim ad tertiandū admit-
tatur, cum hac tamen clauſula, [*a condition que l'emptorem omnibus intereſſe cōpenſatio, & tot liceat cuiuis alteri addire ad pratiū dictæ tertiationis*] Dū-
modo tñ veniat ante abſolutam decreti execu-
tionem, id eſt antequam is, cui facta erat addi-
ctio, pretium ſuum numerauerit, creditoribus
di-

diſtribuendum, Gallicè, *auant le nantiſſemét & diſtribution.* Eo enim peracto, cum per ſolutionem pretij, & rei traditionem, perfecta omnino eſſe dicatur, emptio & vẽditio, vix eſt vt inſtingatur, c *l. non eſt probabilis. C. de reſcind. vendit. & d. l. quæcumque. C. de fid. & iur. haſt. fiſc.* hocque iure vtimur.

a *Super vna prece Curię oblata à Claudio Coulombet de Polignyle 13. Aprilis 1601.*

b *Sic iudicatum fuit. 13. Ianuarij 1601. in cauſa Dominæ Claudiæ Sachet, viduæ quondam Domini Petri Froiſſard Burgundiæ Pręſidis, appellãtis, cõtra Ludouicum Piſond de Souuans appellatum: fuitq; compertum aliàs per deliberationem a 11. Ianuarij 1586. ſic fuiſſe iudicatum.*

c *Hodie ſecus eſt, ob diſpoſitionem edicti promulgati in hac Curia 14. die Februarij anno 1602. quo quidem edicto tertiamentum admittitur indifferenter & in omni caſu, intra diem dictum numerationi, vel (ſi dies non ſit dicta) intra quindecimum diem à die numerationis pretij: ideoque vide edictum dicti anni 1602. concernant matiere de decret, artic. 25. & 26. quibus articulis hæc deciſio cauſam dedit.*

DECISIO XLV.

An ius retentionis, quod domino directo competit, poſſit cedi & in alium transferri.

SVMMARIA.

1 *Ius retentionis an cedi poſſit retento ſemper directo dominio.*
5 *Cedi poteſt omne ius, niſi lege ſit prohibitum.*
6 *Ius retẽtionis eſt ius ſeparabile ab ipſo directo dominio*
8 *Vſus eſt attendendus.*

EX conſuetudine noſtra ſub titulo des cenſes art. 1. & 3. ſi res cenſualis vendatur, ius retẽtionis cõpetit dño directo, adeo vt intra quadraginta dies rem ipſam venditã retinere poſſit
1 reſtituto pretio. Dubitatur igitur, * an ius iſtud cedi & in alium transferri poſſit, retento ſemper directo dominio. Et videtur non poſſe.
2 Primo, * quia in ſimili iure retentionis ſiue prælationis, quod ex *l. fin. C. de iur. emphyteutic.* domino directo competit in re emphyteutica, & etiam in eo quod dominus habet in re feudali, *exe. 1. §. porro qualiter olim pot. feud. alie. in vſib. feud.* oẽs cõmuniter concludunt quod cedi non poſſit. *ita enim Guid. Pap. deciſ. 411. Iacob. Aurel. tit. de act. in rem pro re emphyt. verſ. quid ſi directus dominus. Alber. Salice. & Iaſ. in d. l. fi. C. de iur. emphy. Bald. Card. Alex. & Aluaro. in d. c. 1. §. porro. qual. olim pot. feud. alien. & nouiſſime ad conſuetud. Pariſ. tit. 1. §. 13. glo. 1. in verb. le ſeigneur feodal. n. 21. 22. & 29 in princ. & Tiraquel. in tract. de retract. conſang. §. 26. glo. 1. n. 43. & 44.*
3 Secundo, * quia etiam in ſimili ſtatuto, & in re cenſuaria, idem concludũt *Boer. ad conſuetud. Bituri. tit. de la retenue des choſes vendues en fief ou en cens. §. 1. verſ. & intellige hanc conſuetudinem. & tit. du retraict lignagier. §. 13. Chaſſa. ad cõſuet. Duc. Bur. tit. des cenſes. §. 1. in verb. retenue. & Ioa. Pap. ad conſuet. Burbo. tit. de retractibus retentionibus, & reemptionib. art. 457.*
4 Quibus * accedit hæc ratio, quod cõſuetudo noſtra, quę ius iſtud introduxit, concepta eſt in perſonã ſolius dñi. ibi [*pro dominus*] nullaq; alia ratione niti videř, quã vnionis fauore, & recõſolidationis vtilis dominij cum directo, vt ſcilicet res eo reuertatur, & recurrat vnde proceſſit. quæ ratio, quamuis expreſſa non ſit in conſuetudine; ſatis tamen colligitur tum ex qualitate rei retinendæ (loquitur enim de fundo cenſuali) tum ex qualitate illius, cui ius retẽtionis cõceditur, nẽpe dñi directi; tum deniq; ex illa dictione [*pro*] quæ regulaliter denotat cauſã immediatam & finalem, vt in ſimili tradit. *d. §. 13. glo. 1. nu. 21. & 27.*

Verum, his non obſtantibus, Senatus *a* noſter cẽſuit ius iſtud poſſe cedi & in alium transferri, idq; ea primum ratione, quod cõſuetudo noſtra non loquař taxatiue, nec iꝰ illud limitet aut reſtringat ad perſonam ſolius dñi, ſed dño
5 ſimpliciter concedat. At * omne ius regulariter cedi poteſt, niſi lege ſit prohibitũ, *l. fi. ff. de hær. vel act. vendi.* Deinde & ſecũdo, quod ſi aliter diceremus, poſſet facile fraudari dominus directus à contrahentibus, qui cum præuiderẽt dominum vel non poſſe, vel non velle vti iure retentionis, fingerent ſe minoris rem diſtraxiſſe, vt quam minimum ſoluař pro laudemiis. Ter-
6 tio, * quod ius iſtud retentionis, eſt ius ſeparabile ab ipſo iure directi dominij, & per conſequens ceſſibile & trãſmiſſibile. Caſu enim eueniente ius ipſum non ceditur (quod ſemper penes ipſum remanet) ſed fructus & emolumentũ iuris, vt in ſimili dicitur de vſufructo, cuius quidẽ ius vendi aut cedi non põt, *§. finitur. inſt. de vſuf.* commoditas tamen & emolumentum cedi põt. *l. arboribus. §. vſufr. ff. de vſufruct.* Quar-
7 to * & poſtremo, quod hactenus ſemper obſeruatum ſit, & vſu fere communi receptum, vt & venderetur, & in alium (ſi ita placeret) trans-
8 ferretur. Vnde * cum iuxta conſuetudinem ipſam vſus attendendus ſit, præſertim ſi deficiat primitiua & originalis conuẽtio, nihil eſt quod nos moreantur ſupradictæ interpretũ authoritates quæ iure communi nituntur. Ita * etiam iudicatum fuiſſe à Senatu Pariſ. teſtantur *Tiraqu. d. tract. de retractu conſanguin. §. 26. glo. 1. n. 44. in fin. & Ioan. Pap. arreſtor. lib. 11. tit. 5. de retrait & retenue.*

Digitized by Google

retenue.arreſto.7.& li.13.tit.11.arreſto.20.quibus adde Franciſc.Marc.deciſ.1. nu.5. lib.2. qui in hanc partem videtur inclinare. Carundas ſur les couſtumes de Pariſ.tit.des feſtes art.20. Chopin de doma.franci.lib.3.tit.23.n.5.in fin.& de legib.Audi.lib.1.ca.4.n.12.& lib.2.par.1.c.2.tit.2.de iur.deport n.7.& de morib.Pariſior.lib.1.tit.2.de feudal. præd.nu.22. Grimaudet,du retrait ligna.lib.1.c.8.& Eny Coquille ſur les couſtumes de Niuernois.tit.des filles.art.35

a *Arreſto lato 30. Ianuarij 1601.in cauſa Bernardi Comitis d'Ortembourg Domini de Inſulæ ſupra Dubium appellati,contra ciues & incolas dictæ Inſulæ,appellantes:verificatū q; fuit ita anno 1568. fuiſſe iudicatum in fauorem Dominorum de Regnans & Menoſtey,contra dict.quondā Dominum Chaillot Conſiliarium Dolanum. Et quod ſecundum declarationem conſuetudinis huius regionis allatam à quondam Domino Preſide Gatinario,ſic declaratū eſt ſuper art.10. de retractib. Deniq; ſic deciſum fuit ſtatuto S. A. S. anno 1608.ſub receſſum & terminationē Comitiorū.*

DECISIO XLVI.

Appellatus an & quatenus iuuari poſſit appellatione appellantis.

SVMMARIA.

1 *Appellatus poteſt vti beneficio appellationis ac ſi ipſe appellaſſet.*
2 *Appellationi adhærendum eſt intra decem dies.*
3 *Sententia poſt decem dies tranſit in rem iudicatam.*
5 *Appellatus poteſt vti beneficio appellationis in criminalibus etiam abſq; vlla proteſtatione.*

1 APpellatus * poteſt vti appellationis beneficio, non minus quam ipſe appellans, poteſtque petere, vt in ſui commodum ſententia reformetur, etiamſi nullam ipſe interpoſuerit appellationem, vt de hoc text. eſt expreſſ. in *l. ampliorem.C. de appellat.*

2 Hoc tñ * ita demum procedit, ſi intra decem dies appellatus adhæreat appellationi, & proteſtetur ſe velle illius beneficio gaudere, *glo.in c. vt circa.in verb.adhærentes. in fin. de elect. & elect. poteſt. in 6.* cui conſentit doctrina Bart. *in l. 1. de appell.recip. Felin.in c.veniens.2.de teſt.& Maſuer. in prax. tit. de appell.nu.20.* Si vero * intra decem
3 dies nihil dicat, cenſendus erit ſñiæ acquieuiſſe, ſicque non poterit ſñia quoad eū reformari cum in rem tranſierit iudicatam. *c.quoad conſultationem.extr.de ſent. & re iudic.Pap. arreſtor. lib. 19.tit.des appell. arreſt.11.*

Quod autem * appellatus poſſit ſe iuuare ap-
4 pellatione appellantis, ſi de eo intra decem dies expreſſè fuerit proteſtatus. Ita ſæpius iudicauit Senatus noſter. *a* Licet aliter cenſuerit Senatus Burdegalenſis, teſte *Boer.dec.73.n.8.& Rebuff.ad conſtit. regn.Franc. to.3.tit. de appell. In præfat.nu.25.& 26.* In hanc materiam vide latius Surd. dec.143.& Vincen.de Franc.deciſ.467. Et nota
5 quod * hæc procedunt in cauſis ciuilibus, in criminalibus enim locus eſt etiã apud nos diſpoſitioni *d.l.ampliorem.C.de appell.* b

a *Sic iudicatum fuit 2.Martij 1601.in cauſa Petri l'Alemand Domini de Montigny appellantis, contra Franciſcum l'Alemand Dominum de Belmont appellatum, in qua dicto Domino appellato adiudicati fuerunt 6000.circiter fr. ſupra ſententiã primi Iudicis, licet ab eius ſententia non appellaſſet, ſed ſolū proteſtatus fuiſſet vti beneficio appellationis dicti Domini de Montigny. Poſtea etiam ſic fuit deciſum 30. Ianuarij 1602.in cauſa Petri Bertenois Dolani appellantis contra Guilielmum d'Arc d'Amance appellatum Tertiò idem etiam fuit reſolutū 17. Septembris 1604. in cauſa Petri Goubot Iuris vtriuſq; doctoris appellati & appellationi adhærenti, contra Dominam Stephanam Perrot viduam quondam Domini Fauche Doctoris appellantis, vbi dictus Goubot adhæſionis rationes poſt nouem menſes & ſupra ab appellatione emiſſa non depoſuerat, & nihilominus prouiſus fuit.*

b *Sic iudicatum pluries fuit: licet enim aliqui rei ad quæſtionem damnati aut ſimplex exilium appellarent, & fiſcus non appellaſſet nec adhæſiſſet, Curia appellationem terminans, crimenq; morte dignum iudicans, non obſtante fiſco extremo ſupplicio reum addixit, licet ſententia exilij, habita ratione fiſci, videretur rei iudicatæ vim obtinere.*

DECISIO XLVII.

Vtrum punitus per iudicem Eccleſiaſticum de crimine inceſti pœnis canonicis, puniri iterum poſſit per iudicem ſecularem pœnis ciuilibus.

SVMMARIA.

1 *Punitus per iudicem Eccleſiaſticum, an iterum poſſit puniri per iudicem ſecularem.*
3 *Iudices eccleſiaſtici & ſeculares non debent alterutrius iuriſdictionem impedire.*
4 *De eiuſdem hominis delicto non eſt ſæpius quærendū.*
5 *Condemnatus ſemel in vno foro, non poteſt iterum puniri in alio.*
6 *Nuptiæ iure ciuili non prohibentur inter coniunctos tertio gradu.*

QVidam cum inceſti crimen commiſiſſet, & de eo crimine cōdemnatus fuiſſet à iudice eccleſiaſtico pœna pecuniaria, iterum in crimē illud incidit. Tādem de duplici & iterato crimine accuſatus coram Senatu, dubitatum fuit, an de vtroque puniendus eſſet, an vero de nouo & poſtremo tantum.

Et

Et quibuſdam viſnm eſt,de vtroque puniendũ eſſe.
1 Quod * regulare ſit in criminibus mixti fori,vt punitus per iudicem eccleſiaſticum pœnis canonicis, puniri adhuc poſſit per indicem ſæcularem pœnis ciuilibus,per tex. *in c.fęlicis.§.per hoc quoque.de pęn.in 6.& in l.placet. in fin. C. de ſacroſan.eccleſ.& per ea quæ tradit Bald.in l.1. C. de ſumm.Trinit.& in autbnt.clericus.C.de Epiſc.& cleric.quem ſequitur & refert Matthæ.de Afflic.in conſuetud.vtriuſq. Sicil.lib.3.tit.de adulter.coercend.per Eccleſ.in rubric.* Haneq; communem opinionem eſſe teſtatur *Iul.Clar. in prax. crim·na.§.fin.qu.57.*
2 *verſ.ſed quæro.* * quæ tunc potiſſimum procedit, ſi pœna impoſita per iudicẽ Eccleſiaſticũ leuior ſit illa, quã pro qualitate delicti imponere poterat iudex ſæcularis, vt innuere videtur tex. *in c.ad falſariorum.extr.de crimi.falſ.* Cuius rei ratio
3 hæc eſſe põt; * quia iudices eccleſiaſtici & ſæculares nõ debent alterutrius iuriſdictionẽ impedire,*c.nouit.extr.de indic.* ſed potius ſe iuuare, vt dicit *glo.in c.2.in verb. poteſtatẽ.extr. de maledict.*

Alijs vero viſum eſt,prioris criminis pęnam
4 non eſſe iterandam; tum * quod regulare ſit de eiuſdem hominis delicto ſæpius quærendũ non eſſe,*c.de bis extr.de accuſ. & l.ſi cui.§.iiſdem.ff.eod*
5 *tit.* Et * condemnatũ ſemel in vno foro, nõ poſſe iterũ puniri in alio. *Aret.conſ.58.n.12. Fran. Beci.conſ.69.n.2.* Tum quod in hac facti ſpecie obſeruatum ſit,mulierem illam ,quã prius reus iſte inceſtaſſet,ei in tertio tantum gradu,ſecundum iuris Canonici computationem, coniunctam eſſe, ſicq; dici non poſſe inceſtum cum ea
6 commiſiſſe,habita ratione * ad ius ciuile, quo iure, nupriæ inter perſonas huiuſmodi gradus non prohibentur,§. *duorum. inſtit.de nupt.* Licet de iure Canonico (cui ſane quoad nuptias adhæremus) aliud ſit.*per c.non debet.& c. vlti.extr. de conſang.& affin.* Vnde cum legibus ciuilibus prohibita nõ eſſet hæc copula,nec punibilis,ſed tantum iure Canonico, merito viſum eſt crimẽ iſtud iam à iudice eccleſiaſtico punitũ,non eſſe iterum puniendum à iudice ſæculari;ſed ſecundi criminis pœnã augendam eſſe,ob frequentiã & reiterationem delicti.Et ita fuit deciſum. *a*

a Arreſto lato 28. Martij 1601.in cauſa procuratoris Officij S. Hypoliti appellati, contra Claudium N.de Dampricard appellantem.

DECISIO XLVIII.

An dotalis inſtrumenti authoritas clandeſtinis conuentionibus reuocari & infringi poſſit.

SVMMARIA.

1 *Dolis & fraudibus obuiandum eſt.*
2 *Palam quæ geruntur ſuſpicione carere dicuntur.*
3 *Clandeſtina pacta fraudis ſuſpicione non carent*
4 *Pacta contra bonos mores nullius ſunt roboris.*
5 *Pactũ quo dotis cauſa fit deterior,valet quoad maritũ.*
6 *Remittere eſt donare.*
7 *Donare eſt perdere.*
8 *Nemo præſumitur iactare ſuum.*
9 *Dolus facile non præſumitur.*
10 *Dolus ſuꝰ nulli cõtra naturalẽ æquitatẽ ꝓdeſſe debet.*
11 *Pacta omnia valent, quæ non reperiuntur expreſſe prohibita.*
12 *Parẽtes preſumũtur æqualitatẽ ſeruare inter liberos.*

Filiæ nubenti mater & frater inſtrumẽtis dotalibus ſummam 3500. francorũ dotis nomine conſtituunt,præſente & coonſentiente marito & parentibus eius. Deinde poſt celebratas nuptias, ſocrus à genero & eius vxore antapocham recipit,qua ſibi pars illius ſummæ remittitur,his verbis: *Nos P. & L. ſubſignati,declaramus quod ex 35000. francis dotalib. promiſſis mihi dicta L.nolumus & nec prætendimus aliam ſolutionem quàm 25000.francorum,remittentes reſiduos 1000. ea conditione vt ne quidẽ bilum illorum poſſimus repetere,idq; iuſta de cauſa.* Cum autẽ non obſtante tali liberatione, dotem integrã exigerent vir & vxor,oppoount aduerſarii ſe ab initio conſtitutæ dotis nihil aliud promiſiſſe quã ſummam 2500.francorum,ſed maritum voluiſſe ampliorem ſummã inſtrumentis dotalibus inſeri, vt appareret vxor ditior, huicq; matrimonio facilius conſentiret ipſius mariti pater, od idque clam re ꝓmiſiſſe liberationẽ huiuſmodi. Quod cum negarent vir & vxor, dicentes ſe liberationẽ illã bona fide cõſcripſiſſe, maternis precibus & artibus deliniri,quę profitebatur ſe eo animo eã non petere vt liberaret, ſed vt hoc cõmento perſuadere poſſet ſuis fratribus (eam obiurgãtibus, quod nimiam & immodicam dotem filiæ conſtituiſſet) ſe minus promiſiſſe quam ipſi putarent, dubitatum fuit quid in hac parte ſtatuendũ eſſet. Et in hac quæſtione tres fuerunt opiniones.

Prima fuit eorum qui dicerent, ſcripturam hanc clandeſtinam eſſe repromiſſionem,quę in præiudicium dotis palam conſtitutæ nullius debebat eſſe momenti.

1 Primo,quia * dolis & fraudibus obuiandum eſt,*l.in fundo.ff.de rei vẽdi.* Sed ſi tabulas dotales propinquorum præſentia firmatas ſecretis repromiſſionibus reuocare liceret,iam eſſet aperta via fraudibus; paſſim enim cogerentur iuuenes iniquæ ſocerũ volũtati acquieſcere, ab eiſq; ſecreta & clandeſtina pacta exigerentur,quibus vel dote, vel dotis parte exuerentur. Ergo reijciẽdæ ſunt hæ clandeſtinę conuentiones tanquã fraudulentæ & pernicioſi exempli.

2 Secundo,* ea quæ palam geruntur,omni fraudis ſuſpicione carere dicuntur,quæ vero furtiua ſunt & clandeſtina, odioſa cenſeri debent & ſuſpe-

ſuſpecta, *l. vxor. C. de repud.* Merito igitur præuale
re debet quod palam inſtrumentis dotalibus
actum eſt, quam quod furtim clandeſtinis pa-
ctionibus, propinquis inſcijs & ignorantibus,
ex promiſſum eſt, *arg. l. non intelligitur. §. ſi quis
palam ff. de iur. fiſc.*
3 Tertio,* cum fraudis ſuſpicione non careãt
clandeſtinæ huiuſmodi repromiſſiones, bonis
motibus aduerſari videntur: bonis moribus
enim non conuenit (inquit Plin. *lib. 5. epiſt. 1.*)
4 aliud palam aliud agere ſecreto.* Pacta autem
quæ ſunt contra bonos mores nullius ſunt ro-
boris, *l. ſi vnus. §. pacta quæ turpem, ff. de pact. c. nõ
eſt obligatorium. de reg. iur. in 6. cum ſimilib. Et pro
hac opinione faciunt quæ eleganter refert Annæ. Ro-
bert. rer. iudic. lib. 1. c. 2. vbi caſum huic fere ſimilem
refert, & lib. 4. c. 1. circa fi.* Vbi generaliter dicit,
ſecretarum huiuſmodi pactionum in nuptiis
nullum eſſe effectum, præſertim quando factæ
ſunt abſentibus & neſcijs ijs, quibus ex dota-
lium inſtrumentorum ſtipulationem ius ali-
quod qualitercumque quæſitum eſt.

Secũda fuit opinio eorum qui dicerent, chi-
rographum iſtud liberatorium, ſiue pactum de
non petenda parte dotis, validum eſſe in præiu
dicium mariti, non autem in præiudicium vxo
5 ris. Ijque ea ratione mouebant,* quod de iu-
re valet pactum quoad maritum, quo dotis cau
ſa fit deterior, *l. 4. l. fi. §. fi. ff. de pac. dota. l. ſi mari-
to, §. ſi pater. ff. ſolut. matri. Campeg. de dot. p. 4. q. 1.
Bal. nouell. eod. tract. de dot. p. 7. priuil. 44.* Sed quo-
ad vxorem illud ſpeciale eſt, vt non valeat: non
enim tenetur mulier, ſoluto poſtea matrimonio,
ad pacti illius obſeruantiam, per quod ipſa in
totum vel in parte remaneret indotata, vel ali-
ter ſuæ dotis conditio efficeretur deterior, *l. 2. l.
Attilicinus, l. de die, ff. de pact. dot. idem Campeg.
trac. de dot. p. 4. q. 2. & Bal. in ſimili trac. p. 7. priu. 11*

Tertia opinio fuit, chirographũ iſtud valere
& liberationem operari, tam in præiudiciũ ma
riti, quam vxoris, ideoq; actores integrã ſum-
mam petentes, repellendos eſſe exceptione illius
pacti de non petendo. Et hæc tandem opinio
plurium ſuffragiis obtinuit, *a* hic potiſſimum
rationibus.

Primo, ſi ita eſſet ſocrum re vera tantam do-
tem filiæ promiſiſſe, nec quidquam amplius
oſtentationis gratia inſtrumentis dotalibus ad
iectum eſſe, quam quod animo conſtituiſſet ip-
ſa donare, ſequeretur actores (qui partẽ illius ſum
mæ poſtea chirographo remiſerunt) partem il-
6 lam amittere voluiſſe.* Nam remittere eſt do-
nare, *l. contra iuris, §. fi. ff. de pact. l. debitor. in fi. ff.
7 de dot.* Donare* autem eſt perdere, *l. filiusfami-
lias, ff. de donat.* At hoc non eſt præſumendum:
8 nam* nemo præſumitur iactare ſuum, *l. cum de
indebito. §. 1. ff. de probat.* Ergo nec illud.

Quod ſi primæ propoſitionis conſequentiã
neges, & dicas liberationem iſtã non remitten-
di animo conceſſam, ſed fraudulentis artibus
extortã fuiſſe. Rñdebitur id nullo modo credẽ-
9 dũ eſſe, tũ quod probatũ non fuerit,* tũ deniq;
quod dolus non facile pſumatur, *l. merito, ff. p ſoc.*
præſertim vero in matre aduerſus ppriã filiã, *l.
2. C. q & aduerſ. quos ĩ integ. reſt. l. apud Celſũ. § ad-
uerſus parentes ff. de exce. dol. & gl. in l. neſcem,
ff. de iur. eiur.*
10 Secundo,* dolus ſuus nulli cõtra naturalem
æquitatẽ pdeſſe dẽt, *l. 1 ff. de dol. mal. & met. ex-
cept.* At ſi dicerem* chirographũ iſtud, pactũq;
de nõ petendo in eo expreſſũ nihil operari, ſo-
crus hæc deciperetur à genero, iſq; ex ſuo dolo lu-
crum conſequeretur in alterius iniuriã, ergo dicẽ-
11 dũ eſt pactũ iſtud valere; pſertim cũ* in dubio
pacta oĩa valeat, quæ non reperiuntur expreſsè
prohibita, *l. fi. §. 1. C. de iur. domi. impetrand. Bart.
in l. 3. q. 3. C. de pignor.*

Minor illa probatur multis coniecturis, & p-
ſumptionibus, quibus facilè colligere licet, ma
tris dotãtis non aliã fuiſſe mentẽ, quã vt 2500.
franc. dotis noĩe, nec quidquã amplius pmitte
ret, ſicq; veriſimile eſſe ampliorẽ dotẽ generum
pactis dotalibus inſeri voluiſſe, inanis cuiuſdã
oſtentationis gratia, vt ex dotis amplitudine
vxoris opulentiam iactaret.

Primo enim illud colligitur ex verbis ipſius
chirograghi paulo ante relatis quibus tacita il-
la cõuentio, de non petẽdo illud quod plus doti ad-
iectum eſſe dr, ſatis ſuperque arguitur, & ſubo-
doratur, arg. eorum quæ tradit *Cranet. conſil.
143. num. 19.*

Secundo colligitur ex eo, quod chirogra-
phus clam & furtim datus eſſe dicitur, quod-
que priuata manu viri & vxoris conſcriptus
eſſe reperiatur, notario nulliſque teſtibus ad-
hibitis: clandeſtina enim omnia ſolent eſſe ſu-
ſpecta, vt paulo ante dixims *l. vxor. C. de repud.*

Tertio vrget coniectura ducta ex qualitate
facultatem matris iſtius, cuius patrimonij vi-
res non ferebant, vt tantam dotem filiæ conſti-
tueret, alias eſſet immenſa nimis & inofficioſa,
in præiudicium filij ſui, cui ne legitima quidem
relinqueretur.
12 At non eſt veriſimile* matrem duos tantum
liberos habentem, totũ vni ex ijs donare voluiſ-
ſe, & alij nihil penitus relinquere; quinimo po
tius præſumendũ eſt eam æqualitatem quandã
inter liberos obſeruare voluiſſe, ſicque dimidiã
facultatum ſuarum huic filiæ largitam fuiſſe,
nec quidquam amplius, iuxta *l. vlt. C. commun.
vtriuſq; iudic. & l. vt l. liberis. vbi Dec. C. de colla-
tionib.*

Quarto ſuſpicionẽ augebat mariti qualitas,
& diuturnitas tpis elapſi à tpe dati chirographi
quod erat circiter 18. annorum. Cum enim ma
ritus iſte eſſet Doctor & legum peritus, vim-

que & energiam eiuſmodi ſcripturæ non igno-
raret, non eſt veriſimile profecto, quod eam tã-
diu apud matrem relinquere voluiſſet, ſi frau-
dulentis artibus ab eo fuiſſet extorta, ſed eam
ſtatim repetijſſet.

His igitur coniecturis motus Senatus, iuſtiſſi-
mum eſſe exiſtimauit, ſocrum hanc, inofficioſa
dotis immenſæ petitione, contra ſecretæ pactio
nis fidem non vexari.

a *Arreſto lato 5. Aprilis 1601. in cauſa Petri de Landriano I. V. D. domini de Campagnoulot, & domina Ludouicæ à Campo vxoris ſupplicantium, cõtra dominam Annam Cuſſement & Nicolaum à Campo dominum d'Aſſaut, I. V. D. defenſores. Idem in caſu ferè ſimili etiam iudicatũ fuit arreſto lato 1. Decẽbr. 1601. in cauſa Iacobi Matal ſupplicantis & reconuenti contra Magiſtrum Ioannem Pecheur, & Barbaram Matal vxorem defenſores de reconuenientes.*

DECISIO XLIX.

Vtrum caupo teneatur hoſpiti pro equo in ſuo ſtabulo de nocte effractis foribus ſurrepto.

SVMMARIA.

1 *Caupo, nauta, ſtabularius, cenſetur ipſo facto ſe ſuamque nauim & diuerſorium idoneum eſſe profiteri.*
2 *Caupo conueniri poteſt, etiamſi ſine eius culpa res perierit.*
4 *Nautæ & caupones non tenentur de caſu fortuito.*
5 *Furtum an ſit caſus fortuitus. & n. 10. 12. 13.*
6 *Furtum vix committitur ſine culpa cuſtodientis.*
14 *Culpa vix conſiderari poteſt in eo qui eandem diligentiam in alienis rebus cuſtodiendis quam in ſuis adhibuit.*
15 *Cuſtodia aduerſus vim parum proficit.*

CVm caupo viatorem excepiſſet hoſpitio, &
equum illius in ſuum ſtabulũ repoſuiſſet,
euenit de nocte, vt effractis ſtabuli ianuis, à fu-
ribus equus ille ſurreptus ſit, vna cũ cæteris om
nibus qui erant ipſius cauponis: conuentus
deinde caupo actione honoraria de recepto (de
*qua Vlpi. in l. & ita de facto. §. fi. ff. naut. caup. ſtab.
vt recep. reſti.*) Dubitatum fuit an eius rei nomi
ne teneretur.

Et non dubium * eſt, quin ſimulatque nau-
ta, caupo, vel ſtabularius, aliquem recipit cum
ſuis rebus cenſetur ipſo facto atque exercitio
quaſi profiteri, ſe ſuamque nauim, aut diuerſo-
rium, idoneum eſſe cui res tuto credãtur, & ta-
citè quodammodo paciſci, vt ſaluæ omnino re
ſtituantur, *l. 1. §. fin. ff. naut. caup. ſtabul. §. fi. inſt.*
2 *de oblig. quæ ex quaſi delict. naſc.* * Vnde conueniri
poteſt, etiamſi ſine culpa eius res perierint, vel
damnum datum ſit, *l. 3. §. ait prætor. ff naut. caup.*
3 *ſtab.* Hocque ea * ratione introductum eſſe te-
ſtatur Vlpi. *in l. 1. & 3. ff. eod.* quod periculoſum
eſſe exiſtimauerit prætor, ſi res itinerantium in-
ſidiis & improbitati huius generis hominum
exponerentur, ad quos licet ignotos diuertere
cogit neceſſitas.

Cæterum, cum prædicta multas limitatio-
nes recipiant, quas ordine recenſet *Sinotom. in
§. fin. inſt. de oblig. quæ ex quaſi delict. naſ.* Inter
4 quas hæc eſt omnino indubitata, * quod nauis
aut cauponæ exercitor non tenetur quando res
fortuito caſu aut vi quadam maiore periit, *d. l.
3. §. ait prætor.* ibi [niſi ſi quid damno fatali con-
tingit, &c.] Videndum eſt præcipue, an furtum
iſtud ſit caſus fortuitus necne.

5 Et videbatur dicendũ ꝙ non. * Primo per *gl.
in d. l. 3. §. ait prætor. in verb. etiamſi.* vbi expreſsè
notat, furtum non eſſe caſum fortuitum, eique
adhæret *Riminald. conſil. 391.* qui ait in ſpecie,
quod quando fur intrauit per feneſtram & ab-
ſtulit res hoſpitis, caupo tenetur.

6 Secundo * per *l. cũ duobus §. damna. ff. pro ſoc.* ex
quo textu colligunt ꝑmulti, furtũ vix commit-
ti poſſe ſine culpa aut negligentia illius, cuius
cuſtodiæ res erat cõmiſſa, ideoq. nõ cõnumera-
ri inter caſus fortuitos. Ita enĩ *Bar. in l. ſi quis ex
argẽtariis. §. penul. n. 4. ff. de eden. & Doct. cõmuniter
in l. quæ fortuitis. & in l. ſi creditor. C. de pignor. act.*

10 Tertio & poſtremo, * quia etſi nõnulli furtũ
fortuito caſui adſcribãt, eo potiſſimũ caſu quo
cõmiſſum eſt à domeſtica perſona, cui ꝓbabili-
ter confidendũ erat, vt puta ab vxore, vel à filio,
vel à coniuncto, cuius iam erat explorata & ꝓ-
bata fides, *glo. in l. 1. C. de poſ. Abb. in c. 1. n. 16. extra commod. Iaſ. conſ. 42. n. 3. vol. 1.* Tñ in his no-
ſtris terminis hoc locum habere nõ poteſt: ex-
preſsè. n. decidit, nautas, caupones, & ſtabula-
rios, non tantum de ſuo facto teneri, ſed & fa-
miliæ quoque factum præſtare debere, ac eorũ
etiam omnium, quorum opera nauem, caupo-
nam, aut ſtabulũ exercent, illiſque imputandũ
eſſe ſi malorũ hominũ opera vtant, *l. 1. ff. naut.
caup. & §. fi. inſt. de oblig. quæ ex quaſ. delic. naſc.* Ni
ſi. n. ita ſtatueret (inquit *Vlpi. in d. l. 1.*) materia
daret cum furibus aduerſus eos quos recipiunt
coeũdi, cũ ne nunc qdem abſtineãt huiuſmodi
fraudibus. Quibus verbis apertè innuit Vlp. (vt
recte animaduertit *Plot. in trac. de in lit. iur. §. 10.
n. 12.*) nautas, caupones, & ſtabularios, oĩno de
iure ſuſpectos eſſe, & facilè præſumi cũ furibus
colludere, ideoque de furto teneri ſiue ab illis,
ſiue ab aliis commiſſo, ne detur eis materia
cum furibus colludendi.

11 His tñ nõ obſtantibus, * cõtrariũ hoc in caſu
deciſũ eſt, hac potiſſimũ rõne, ꝙ ꝓbationibus
apertis conſtaret, furtũ iſtud noctu cũ fractura
& violẽtia cõmiſſum fuiſſe. Etſi enĩ *glo. & Doct.
in d. l. 1. C. depoſ. in l. cũ duobus §. dãna. ff. pro ſoc. &*
12 *alibi paſſim,* dubitẽt an furtũ ſit caſus fortuitus: *
tñ communiter receptũ eſſe videtur, quod fur-
tum

Digitized by Google

tum cum fractura parietum aut ianuarum cõmiſſum, caſibus fortuitis oĩno annumerandũ eſt. Vix enim caſus ille præuideri pôt, ſicque fortuitus merito dicendus eſt, *arg. l. 2. §. ſi eo tẽpore ff. de adminiſtr. rer. ad ciuit. pert. & l. quæ fortuitis C. de pignor. act.* Hincque fortaſſis factum eſt, vt inter extraordinaria crimina ſpecialem habeat titulũ crimen iſtud, nẽpe *tit. ff de effract. & expilat.* diuerſum & ſeparatũ à ſimplici crimine furti, cuius titulus inter priuata delicta repo
13 nit.* Et in ſpecie ꝙ furtum cum fractura ſit caſus fortuitus, ita expreſsè tradunt *Ang. cõſ. 102. n. 2. Gram. conſ. 17. n. 2. in crim. Grat. conſ. 94. n. 37. lib. 2. Socin. Sen. conſ. 99. n. 4. Menoch. cõſ. 352. n. 9. & Sebaſt. Medic. trac. de caſib. fortuit. q. 16. n. 9. per tex. in l. 1. & 4. C. de locat.* Cum qbus tranſiuit Senatus hoc in caſu. a Qui qdem præter hęc conſiderauit, cauponẽ hunc omni ſiniſtra opinione carere, tum ꝙ probatiſſimæ fidei & integræ exiſtimationis eſſe ꝓbaretur, tũ denique ꝙ viatoris iſtius equum, quẽ apud ſe ſtabulari permiſiſſet, in eodẽ ſtabulo repoſuiſſet, in quo ꝓprios equos (qui ẽt cum alio ſurrepti fuerant)
14 habere cõſueuerat. * Vix enim vlla culpa aut negligentia conſiderari pôt in eo, q eidem cuſtodiæ re alienas credidit, cui proprias credere ſolebat, *Menoch. d. conſ. 352. n. 11. & 12.*

Non obſtant quę in contrarium paulo ante dicta ſunt: ꝓcedunt enim in furto ſimplici, non autẽ in eo, ꝙ nocturno tpe, effractis foribus, & violẽtia adhibita, ꝑpetratur.* Cuſtodia
15 enim aduerſus vim parum proficit, inquit *tex. in l. ſi ea res. ff. de act. empt.*

Vnum tñ fuit ꝙ negotium faceret hac in parte, nempe ꝙ contrarium olim iudicatum fuiſſe diceret̃ in facti ſpecie oĩno fere ſimili. b Sed omnibus recte ꝑpenſis, caſus ille longe diuerſus ab iſto repertus eſt, quod in eo coniecturæ extarẽt non leues; furtũ illud, de quo tũc agebat̃, commiſſũ fuiſſe a domeſticis & familiaribus ipſius hoſpitis, licet eo inſciẽte & nõ conſentiẽte: erat .n. & ipſe integræ famæ & exiſtimationis, hic autem nullæ adeṡant coniecturæ aduerſus hoſpitem ſiue cauponem, aut domeſticos illius.

a *Par arreſt conclu le 5. de Mars 1601. en la cauſe de Iehan Rondot de Gray orfebure appellant, contre Gile des Noyers de Chargey hoſte public, appellè.*

b *Par arreſt du 6. d'Apuril 1591. en la cauſe de Claude Vuillemot de Blye hoſte public defendeur, contre certains muletiers de Lyon ſuppliants.*

DECISIO L.

De expẽſis retardati ꝓceſſus & alijs prędicialibus.

SVMMARIA.

1 *Expenſę retardati proceſſus comparantur expenſis pręiudicialibus.*

2 *Præiudiciales expenſas qui obtinuit, non tenetur procedere in cauſa, niſi illis refuſis. & quid ſi non ſint taxatæ. num. 3.*

1 EXpenſę retardati ꝓceſſus cõparant̃ expenſis contumacialibus, ſiue præiudicialibus. *Bar. in l. 1. ff. de alien. mut. iud. cau. fac.* Vnde quemad-
2 modũ reus,* q præiudiciales expẽſas obtinuit, nõ tenet̃ vltra ꝓgredi & ꝓcedere in cauſa, niſi refuſis illis expẽſis, *l. ſancimus & ibi late Iaſ. C. de iudic. l. non ignorat. vbi Bar. C. de fru. & lit. expenſ. Maſuer. in ſua prax. tit. de expenſ. nu. 10. & Practic. Papienſ. in form. libel. act. rea. in verb. expenſis. n. 5.* Ita ẽt is q expenſas obtinuit rõne retardati ꝓceſſus: ſunt .n. & iſtæ expenſæ quodãmodo a præiudiciales, ſicut & expenſæ contumaciæ, atq;
3 ita nuper cenſuit Senatus. a Quid ſi * expenſæ non ſint taxatę, an nihilominus debeat conuẽtus repelli à perſecutione litis, niſi ijs ſolutis & reſtitutis? Vide *Iaſ. in d. l. ſancimus. n. 13. & 14. & Bald. auth. qui ſemel. C. quomod. & quand. iud.*

a *Arreſto lato 2. Maij 1601. agentibus dominis aduocatis Dardot pro appellantibus, & Perrenot pro appellatis. Emiſſa erat appellatio ex conceſſione deſerti vadimonij, pro non ſolutis expenſis adiudicatis ex appellatione friuola prius interiecta de ſententia interlocutoria lata in eadem met cauſa; Pronunciatumq; fuit appellantes ſine ratione à conceſſione dicti deſerti vadimonij appellaſſe licet defenderetur huiuſmodi expenſas propriè præiudiciales non eſſe, eo quod fuiſſent adiudicatæ in cauſa appellationis, quæ diuerſa & ſeparata à cauſa principali videbatur.*

DECISIO LI.

Fructus pendentes, & nondum percepti, an ſint conductoris, an vero locatoris; & an poſſint à creditore ipſius locatoris iure pignoris prehendi & ſaiſiri.

SVMMARIA.

1 *Fructus fundi locati, nondum à ſolo ſeparati, an ſint conductoris.*

2 *Conductor qui nummis colit an habeat condictionem furtiuam, & n. 12. 13. 14. 15.*

4 *Pignus rei ſuæ aut hypotheca conſiſtere non poteſt.*

5 *Fructus ſunt pars fundi, & quomodo id intelligatur.*

6 *Locandi facultas dicitur eſſe in fructu.*

7 *Hypotheca non conſiſtit in re alterius quam debitoris.*

10 *Generali obligatione continentur bona futura quę nondum extant, & fructus etiam pendentes. & nu. 27.*

11 *Debitorum pactis creditorum iura non innouantur.*

14 *Condictio furtiua & actio furti quid inter ſe differãt.*

15 *Condictio furtiua ſoli domino competit, & non colono.*

16 *Fructuum pendentium emptor non habet eorum dominium, donec à ſolo fuerint ſeparati.*

17 *Paria ſunt emere fructus pendentes, & conducere rẽ.*

18 *Vſufructarius non eſt dominus antequam percipiat fructus.*

19 *Fructus an & quãdo dicãtur obligati ꝑ pẽſione fundi.*

20 *Fructus naturales & induſtriales quamdiu ſunt pendentes.ſunt pars fundi.*
21 *Venditio fundi pendentibus fructibus comprehendit partem coloni partiarij.*
22 *Fructus ciuiles naturalibus æquiparantur.*
23 *Fructus ciuiles non dicuntur pendere, ſed currere.*
24 *Fructus ciuiles cur & conuentionales appellentur.*
25 *Ceſſio obligationis vel diei in fructibus ciuilibus, idē operatur qđ in fructibus naturalibus ſeparatio à ſolo.*
26 *Fructus ciuiles conductori acquiruntur ſtatim poſtquā ceſſit dies, licet nondum venerit, ſed cum ſuo onere.*

CReditor quidam, vt debiti ſolutionem cō-
ſequeretur, procurat vt iniecta manu iu-
ſtitiæ, debitoris ſui cenſus, reditus, obuentio-
nes, fructuſque omnes pendentes, iure pigno-
ris capiantur, & (vt Gallice dicimus) *fait ſaiſir
& barrer tous les fruicts, reuenus, & redeuances an-
nuelles, deſpendans de certaine cheuance & S.rie ap-
pertenant à ſon debteur.*

Hoc cum audiſſet conductor illius feudi ſeu
dominij, executioni ſeſe illico opponit quo nō
obſtante, iudex manus iniectionem ſoluit in
commodū creditoris, & vt in praxi loquimur)
*faict mainleuée audit crediteur de la choſe barrée, iuſ-
ques à la concurrence de ſon pretendu, auec reſerue
d'action à l'admodiateur contre ledit debteur.*

Huius rei nomine interpoſita appellatione
1 apud Senatum pro conductore allegabatur, *
fructus & obuentiones illas iam amplius non
eſſe debitoris, ſed ſtatim facta conductione, ad
conductorē quaſi earum emptorē ſpectaſſe, ſic-
que non potuiſſe capi iure pignoris à creditore.
2 Primo* *per tex. in l. ſi apes §. itē cōſtat. ff. de fur.
iunc. ibi gl.* vbi colonus, q nummis colit (cuiuſ-
modi erat iſte conductor) non tantū hēt actio-
nem furti, ſed & condictionem furtiuam aduer
ſus eum qui fructus ſtantes ſurripuerit cum ſui
ſint illi fructus.
3 Secundo * *per l. in prædijs ff. in quib. cauſ. pign. &
hyp. tacite contrahat.* vbi in prædiis ruſticis, fru-
ctus qui ibi naſcuntur tacite intelliguntur pi-
gnori eſſe domino fundi locati, etiāſi nomina-
4 tim id non conuenerit. At* neq; pignus, neq;
hypotheca rei ſuæ conſiſtere poteſt, *l. neq pignus
ff. de reg. iur.* Ergo fructus iſti nō ſunt locatoris,
5 ſed conductoris. Nec obſtat quod * fructus ſūt
pars fundi. *l. fructus pendentes. ff. de rei vēdic.* Nā
hoc verū eſt qñ principaliter de fundo agit: tūc
enim fructus pēdētes acceſſorie veniunt cū fun-
do: & pars illius eſſe cenſent, ſed qñ agitur prin
cipaliter de fructibus, & nō acceſſorie ad fundū
tunc ētſi pendētes ſint, non ſequunt fundū, ſed
ꝓ mobilibus habent. ita eleganter *Surd. dec. 97.
n. 10. poſt Tiraq. in trac. de retract. conſang. § 1. gl. 7.
n. 43. & 44.* Cuius. n. naturæ eſt finis, eiuſdē ſūt
& ea quæ tēdunt ad eū finē (inqt idē Tiraq. vbi
ſup.) at finis intentioq; conductoris, q hos fru-
ctus, & reditus cōduxit ea fuit, vt ſtatim atq; ma
turi eſſent, eos ad ſuū vſum colligeret & decer-
peret, & ita mobiles faceret: ergo pro mobili-
bus habendi ſunt.
6 Tertio * facultas ipſa locādi dr̄ eſſe in fructu,
*l. cū antiquitas. C. de vſufruc. Alex. in l. ſi filioſa. §. ſi
vir in quinquenniū n. 1. circa med. ff. ſolut. matr.* De-
buit ergo creditor iſte pretiū conductionis po-
tius ꝓendere, manu iniecta, *& le barrer de mains
de l'admodiateur*, q̄ fructus & redit⁹ ipſos ad aliū,
nempe ad conductorem ſpectantes. Nam quo-
ad dominum fundi locati, pretium conductio-
nis videtur ſuccedere loco fructuum.
7 Quarto, *hic nō de fructibus naturalibus tā-
tū agit, ſed & de fructibus induſtrialibus, vtpu-
ta de frugibus, & ēt de fructibus ciuilibus, cuiuſ
modi ſunt cēſus, reditus, & alia huiuſmodi, *glo.
Bart. & alij in l. ex diuerſo. ff. de rei vendic.* At fru-
ctus induſtriales cum mediāte induſtria ipſius
coloni percipiant, & nō ꝓueniant immediate
ex re obligata, non vident includi & contineri
8 in hypotheca & obligatione huius creditoris: *
nā hypotheca nō cōſiſtit in re aliena, *l. rē alienā
ff. de pign. actio.* Hinc eſt ꝙ res quæ futuræ noſtræ
ſūt (veluti fructus, partus ancillæ, fœtus pecorū)
nō aliter poſſint obligari q̄ ſi ſint natæ, ſatæ, vel
ſaltē cōceptę apud nos; ipſo tpe obligationis, &
nō apud aliū, vt tradit *Neguſanc. in trac. de pign.
in 3. membr. 2. p. nu. 45.* ergo fructus illi non de-
buerunt capi & ſaiſiti.

Hæc & alia q̄dam, quæ ex *d. Surd. dec. 97.* deſū-
pta eſſe videbant, allegabat cōductoris Aduoca
9 tus: qbus* tñ non obſtātibus iudicatū fuit, *a* re-
ditus iſtos, tanq̄ creditori obligatos, pignoris
iure prēdi & ſaiſiri potuiſſe, non obſtāte cōdu-
10 ctione, idq; ea potiſſimū rōne, ꝙ * certiſſimū ſit
in gñali obligatione nō minus includi bona fu
tura, & q̄ nondū extāt vt fructus pēdētes cēſus,
reditus obuētiones, fœtus ancillę; partus peco-
rum, & alia huiuſmodi, q̄ quæ tpe obligationis
extabant, *tex. eſt in l. & qua nōdum. ff. de pignorib.
in l. potio. §. futura. ff. qui pot. in pignor. hab l. fin. C.
quæ res pign. oblig. poſſ. & tradit Neguſant. d. tract.
de pignor. in 3. memb. 2. p. nu. 45.* Vnde cū fructus
illi & reditus annui iā eſſēt obligati non potuit
debitor in ꝑiudiciū cōtractæ obligationis rē al-
teri locare, & conſequenter impedire obligatio
11 nis effectū & executionē in illis fructibus: * cū de
bitorum pactionibus iura creditorum non im-
mutetur, *l. debitorum pactionibus. C. de pact.*
12 Nec * obſtat *l. ſi apes.* cū cæteris quæ à Surdo
allegantur *in d. deciſ. 97.* nā procedunt hæc om-
nia in fructibus perceptis & à ſolo ſeparatis,
præſertim ſi percepti ſint ab ipſo colono, aut
alio eius nomine; non autem in pendentibus
& nondum pceptis vt patet ex ipſa *l. ſi apes in fi.
ibi* [quia vt primum decerpti eſſent, eius eſſe cœ-
piſſent] *ex l. eum qui. §. præterea. ex l. ſi ſeruus cōis*

§. lo-

§. lcaui.ff.de furt. *Cui opinioni accedunt Iac.de Are.*
*& Bar.in d.l. ſi apes. Alex.conſ.*118. *nu.* 13.*vol.*5.
Cardi.Zabarel.in Clem. 1.*§. fin.in* 2.*q. de reb. eccle.*
*non alienand. Cæpbal.conſ.*181.*n.*12. *& Vincent. de*
*Caro trac.de loca.& conduc.par.*2.*tit.de cōdict.furt.*
13 Ex * quibus oībus patet Accurſium male ſenſiſ-
ſe,dū dixit *in d.l.ſi apes.* colono condictionē fur-
tiuam competere: non enim cōpetit condictio
furtiua,ſed actio furti,inter quæ longa eſt diffe-
14 rentia; * cum certū ſit actionē furti oībus com-
petere,quorum intereſt rem non fuiſſe ſurreptā,
l.cuius interfuit.l. cum qui.§.qualis ergo.& l.fullo.§.
15 *frugibus.ff.de furt.* * Condictio autem furtiua ſo-
li dño, & non colono competit, vt patet *ex l.*1.
ff.de condict.furt.& ex d.l.cum qui.§.qualis ergo.de
furt.& adhuc clarius ex l.cum in plures.§.meſſem.ff.
loca.& ex l.ſi quis vxori.§.ſi ſulphuraria.ff.de furt.
vbi ſi fructus percepti fuerint à fure,aut ab alio
quā à colono, ſoli dño competit cōdictio furti-
ua colono autē,actio ex cōducto aduerſus dñm,
vt agat vel actionē cedat: hocq; ꝓcedit non tm̄
in colono partiario, vt male arbitratus eſt Ac-
curſ.*in d.§.meſſem.* ſed & in eo qui nūmis colit,
vt recte docet Bar.*in d.l.ſi apes.n.*1. Quemadmo-
16 dum enim * merus fructuum emptor nō habet
illorum dominium,donec à ſolo fuerint per eū
aut aliū eius nomine ſeparati,teſte *Alex.d.conſ.*
118.*n.*13.*vol.*5. ſic nec colonus,qualiſcunq; il-
17 le ſit. * Paria ſiquidē ſunt emere fructus,vel con-
ducere rem,*clem.* 1.*§.fin.& ibi Card.Zabarel.de reb.*
18 *eccleſ.non alienand.* Item quemadmodum * vſu-
fructuarius non eſt dñus antequā percipiat, *l.ſi*
vſufructuarius meſſem. iunc. ibi glo.ff. quemadmod.
*vſusfruct.amitta. Vincēt.de Francb.deciſ.*168.*n.*8.
Sic ſane colonus aut conductor non eſt domi-
nus:nam ſiue partiarius ille ſit, ſiue nummis
colat,minus iuris habet in re quā vſufructuari⁹.
19 Minus obſtat,* quod fructus ſunt tacitè obli-
gati pro penſione fundi: nā hoc etiā intelligen-
dum eſt de fructibus iam perceptis,non autem,
de fructibus pendētibus: quādiu enim ſunt pen-
dentes, pars fundi eſſe cenſentur,ſicq; fundum
ipſum ſequunt quoad dominiū, *d. l.fructus pen-*
dētes.ff.de rei vendic.l.Iulia.§.ſi fructibus.ff.de act.
*empt.& tradit Couar.variar.reſolu.lib.*1.*c.*15 *n.*1.
Non obſtat denique,quod penſionē rei con-
ductæ potuit creditor capere, tanquā incluſam
in generali obligatione: nā potuit etiā & fruct⁹
in eadem quoq; obligatione incluſos,nec tene-
batur ſuper vna re potius; quā ſuper alia debiti
ſui ſolutionē perſequi, cum eius fuerit electio.
adde quod verebatur fortaſſis,ne penſionis no-
men extinctum eſſet,anticipata ſolutione.
Poſtremo nō obſtat, quod hic agať de fructi-
bus non tm̄ naturalibus, ſed induſtrialibus &
ciuilibus. Nam reſpondetur * quoad naturales
20 & induſtriales, quod quandiu ſunt pendentes,
non ſolū acceſſorie veniunt ad fundū, ſed ſunt
pars ipſius fundi, *d.l. fructus pendentes.* adeo vt
cuius ſit fundus, eius etiā eſſe cenſeātur iſti fru-
ctus, teſte Iaſo. *in l.cum filiofamilias.n.* 180.*& ſeq.*
de legat. 1.*Rom.conſ.*309.*ad conſue. Pariſ. tit.*1 *§.*
1.*glo.*1.*n.* 50.*cum ſeqq.& Ioſeph.Ludouic deciſ.Pe-*
*ruſ.*83. Vbi optime per hoc decidit (aduerſus ea
21 quæ tradit *Ant.Theſſau. deciſ.*55.) * venditionē
fundi factam pendētibus fructibus,ſiue natura-
libus,ſiue induſtrialibus,comprehendere etiam
partē fructuū coloni partiarij, adeo vt fructus
oēs cum fundo ſpectent ad ipſum emptorē, ni-
hilq; colono partiario competat,niſi actio per-
ſonalis aduſus dñm venditorem. vnde conſe-
quēs ſit,huiuſmodi fructus ab eo momēto quo
concepti,nati atq; pendentes eſſe cęperunt,in-
cluſos fuiſſe in obligatione general. huius cre-
ditoris,quæ continet non tantū præſentia, ſed
& futura, & nondum exiſtentia in rerum natu-
ra,tpe cōtractæ obligationis, *d.l.fi.C.quæ res pig.*
22 *obl.poſſ.* Idemq; penitus dicendū eſt & de * fru-
ctibus ciuilibus ſiue conuentionalibus, cum &
ipſis naturalibus æquiparentur, *l. vſuræ. vicem.*
23 *& l. prædiorum.ff.de vſur.* Nec obſtat * quod in
illis non cadat, vt pendeant vel non pendeant,
cū non ex corpore aliquo ſed ex alia cauſa pro-
cedant,nēpe ex primæua obligatione ſiue con-
24 uentione,*l.vſur.ff.de verb. ſignif.* * vnde & con-
uentionales quoq; appellanť ab *Hiero.Lauren.in*
prælud.ad l.in fideicommiſſariā.ff.ad Trebell. Nam
licet in eo differant a naturalibus & induſtria-
25 libus, ſicque * quod in iſtis operatur ſepa-
ratio à ſolo, hoc operatur in illis obligationis
ceſſio: adeo vt, ſicut per ſeparationem à re
corporali, naturales & induſtriales acquiruntť
colono & conductori; ita etiā & ciuiles ei quoq;
acquiruntur, ſtatim quod incipiunt deberi, &
ſtatim acceſſit dies, licet nondum venerit, per
ea quæ poſt *Bald.& alios tradūt vbi ſupr.Rui.conſ.*
19.*n.*2.*verſ.quia ergo.vol.*1. *& Vincen.de Franch.*
*deci.*168.*n.*11.12.13.*cum ſeq. & deciſ.*254.*n.*5.*&*
6. Tamen cum ius ipſum & nomen, id eſt dire-
cta actio, quæ dño cōpetit ad iſtos fructus ciui-
les, veniat in obligatione generali, conſequens
26 eſt oīa quoq;, quæ indepēdēt,in ea venire, * ſic-
q; obuentiones vias, cenſus, & redditus annuos
conductori quidē acquiri, ſtatim acceſſit dies,
ita vt pro eorum ſolutione,ſuo nomine agere &
experiri poſſit,etiā ſine ceſſione,*per l.*2.*C.de obli.*
*& act.& per ea quæ tradit vbi ſup.n.*23. ſed ita ac-
quiri,vt tranſeat cum ſuo onere,id eſt, cum hy-
potheca,quę in eis creditori prius competebat.
27 Minus obſtat * quod ait Neguſant.de fructibus
naturalibus & induſtrialibus *d.*3.*membr.*2. *par.*
*n.*45. eos nēpe non poſſe obligari, niſi ſint ſaltē
ſati,nati,aut concepti,apud debitorem obligā-
tem. Nam loquiť ibi non de generali obligatio-
ne oium bonorū, ſed de ſpeciali, quando enim
ſpecialiter vna res,vel plures,expreſſe obligant,
fate-

Digitized by Google

fatemur quidē fructus illius rei ſpecialiter obligatæ tunc non ſū latos, nō venire in obligatione; quia in ſpeciali hypotheca hoc præſertim requirit̄, quod res ſit in bonis debitoris, t̄pe obligationis, *l. 1. in princ. & ibi not. ff. de pigno.* Noſtrū autē illud dici non pōt, quod nōdum eſt in rerū natura: ſed quando oīa bona generaliter obligant̄, ſufficit, etiāſi bona poſt contractam obligationē naſcant̄ & acqrant̄ debitori, *vt in d. l. 1.*

a *Arreſto lato 10. Maij 1601. inter N. Gratepillet appellantē, & Dominum d'Arancourt appellatū, agentibus Dominis Aduocatis alia pro appellante, & Choſal pro appellato.*

DECISIO LII.

De prohibitione alienandi facta verbis conditionalibus, & an impediat translationem dominij.

SVMMARIA.

1 *Conditio regulariter non diſponit.*
3 *Prohibitio alienādi an impediat dominij trāſlationē.*
4 *Pro omnibus bonis & iuribus, &c. hæc verba generalia comprehendunt ius fideicommiſſ.*
6 *Filij grauato ſuperuiuentes excludunt ſubſtitutum.*
7 *Conditio, ſi ſine liberis, ſubintelligitur in omni ſubſtitutione facta filio aut nepoti.*
9 *Venditio ſub pacto de retrouendendo æquiparatur venditioni quæ fit ſub pacto addictionis in diem, vel ſub lege commiſſaria, contra n. 31.*
10 *Pactum de retrouendendo ſtatim reſtituto aut oblato pretio venditionem reſoluit.*
12 *Ignorans fideicommiſſum, ſi ignoranti vendat, tenet venditio.*
13 *Ignorantia in dubio præſumitur.*
15 *Filius non poteſt grauari in legitima onere prohibitionis alienandi.*
16 *Fideicommiſſario nulla cōpetit actio ante reſtitutionē.*
17 *Voluntas in fideicommiſſis attendi potiſſimum debet.*
18 *Alienationis prohibitio etiam abſq; cauſa expreſſione valet, quando aliquis expreſſe vocatur in caſum alienationis.*
19 *Prohibitio alienandi fieri poteſt non tantum verbis expreſſe prohibitiuis, ſed etiam verbis conditionalibus.*
20 *Prohibitio alienandi quando dicatur nudum præceptū.*
21 *Prohibitio alienandi quando impediat dominij translationem.*
22 *Prohibitio alienandi facta verbis conditionalibus, an ſit tacita vel expreſſa, & vtriuſque effectum*
23 *Taciti & expreſſi eadem virtus.*
24 *Prohibitio alienandi tacita ita impedit dominij tranſlationem ac expreſſa.*
25 *Verbum futuri temporis ſubiunctiui modi actum perfectum ſignificat.*
26 *Paria ſunt rem alienam legare, vel rem propriam eo tempore quo futura ſit aliena.*
30 *L. cum auus. ff. de condit. & demonſtr. non habet locum in fideicommiſſo relicto in vita grauati.*
32 *Artic. 13. conſuet. ſub tit des reachapts. examinatur. & nu. 10.*
33 *Pactum de retrouendendo an ſit reale.*
34 *Alienans cum pacto de retrouendendo, etiamſi ſtatim redimat, tamen hoc non impedit quominus dicatur contrauenisse prohibitioni alienandi.*
35 *Pignorata res pro pretio aſcendente ad valorem ipſius rei cenſetur perpetuo alienata.*
36 *Aliqua, dictio eſt diſtributiua ſingularitatē ſignificās.*
37 *Filius non poteſt legitimam ſibi eligere in bonis alienari prohibitis.*
38 *Reſtitutione fideicommiſſi opus non eſt cum alienata reuocantur.*

MAter duas habens filias & vnicū filiū, ex aſſe filiū hæredē inſtituit, filias autē in re particulari; deinde ſic cauet: *Adueniente autem quod dictus filius vēderet aut alienaret aliqua ex meis bonis, volo & intendo vt pleno iure, etiam ſucceſſionis, ad meas filias redeant.*

Mortua matre, morit̄ poſtea pater ante apertas vxoris tabulas, iſque pariter teſtamento hæredē inſtituit filiū, filiabus autē certā pecuniarū ſummā titulo particularis inſtitutionis relinq̄t, pro oībus iuribus & bonis, tam paternis quam maternis, quibus eas iubet eſſe contentas mediante illa ſumma.

Adita demū hr̄ditate, filius ſuſcepta ex legitimo matrimonio filia, multoq; ære alieno cōtracto, bona quædā materna vendit & alienat, partim pure & ſimpliciter, partim vero ſub pacto de retrouendendo: cū autē creditoribus nō ſatisfacerēt, bona eius oīa, tā ab eo adhuc poſſeſſa, quā quæ alienata fuerant, inſtātibus creditoribus, iudicis decreto proſcribuntur. Quod cū audiſſent ſorores, ſubhaſtationi huic ſeſe opponūt ad finē diſtractionis, petuntq; ea bona materna (quæ prius ab iſto filio alienata fuerant) ſibi ad iudicari iuxta diſpoſitionem matris: ſuper quo diſputatum fuit quid iuris.

1 Et aduerſus * eas ſorores multa quidē allegabantur, quibus earum petitio non mediocriter dubia reddebat̄, ac illud in in primis, nullā hic adeſſe expreſſam alienandi prohibitionē, ſicq; nullū extare fideicommiſſum. Nam non incepit teſtatrix à prohibitione pura, ſed à cōditione, videlicet, *& en cas mondit filz vendroit ou alieneroit, &c.* conditiones autē regulariter non diſponunt, neq; adeo teſtatoris mentē arguunt, vt ſufficiant fideicommiſſo, *arg. gl. in l. Lucius. 2. ff. de hære. inſt.*

2 Secundo, * poſito quod adſit hic aliqua prohibitio, dicendū eſt illā vel nullius eſſe momenti, vel ſaltē non impediuiſſe dominii translationē in emptores, ſicq; non fuiſſe agendum ad res alienatas, ſed aduerſus hr̄dē alienantē ad intereſſe

reſſe. Quod oĩno ſit inutilis hæc matris diſpoſitio, conſtat, quia transfert in filias rẽ alienatã, poſtquam tranſiuit in alienum dominiũ, quod facere non poteſt: item priuat hędem poſt alienationẽ, quo tpe priuare eum non potuit, iam ſcilicet translato in aliũ dominio. Videanť *Bar. & Alex. in l. qui abſenti. §. ſi quis poſſeſſionem. ff. de acquir poſſeſ. Rui. conſ. 131. n. 7. in fin. & n. 8. vol. 2 & tex. in l. Stichus ſeruus meus. ff. de manumiſ teſta.*
3 * quod vero nõ impedierit dominij translationẽ, conſtat *ex l. ſi ita quis. 135. §. ea lege donatũ. ff. de verb. oblig. & ex l. 3. §. ſi quis ita. ff. de adimen. lega. iuncta d. l. Stichus ſeruus ff. de manumiſ. teſt.* Nec eſt quod dicat aliquis cu *Bart. in l. filiusfamilias. §. diui. n. 2. in fin. ff. de legat. 1.* alienationem & dominii translationem impediri in ea *l. 3. §. ſi quis ita. de adimend. lega.* nam fallıť apertè Bar. vt ex contextu illius §. ſatis apparet: ſi enim impediretur ibi dñii translatio, non eſſet neceſſe hæredi petere cautionẽ a Titio, de fundo non alienãdo, quia abſq; cautione ei ſatis conſultum eſſet, ſi alienatio ipſo iure non teneret.

4 Tertio * obiiciebať, quod hæc actio non niſi inter iura materna eſſet connumeranda, quibus apertè excluſæ erant hæ filiæ per teſtamentum patris, qui eis (vt diximus) certum quid reliquerat [*Pour tous biens & droicts tant paternelz que maternelz*] His enim verbis generalibus ab homine prolatis, etiã ius fideicõmiſſi (ſi quod ſit) comprehendi conſtat, per ea quæ tradunt *Ruin. conſ. 152. n. 8. vol. 2. Burſ. conſ. 114. nu. 19. & 28. & late Menoc. conſ. 87. nu. 27. & 28.*

5 Hoc ceſſante, * adhuc quarto obiiciebatur, quod dato & non conceſſo, aliquod hic adeſſe fideicommiſſum in fauorẽ filiarum, ab eo tamẽ eſſent excluſæ per filiã hędis grauati, idq; ex diſpoſitione *l. cum auus. ff. de cond. & demonſt. l. cum acutiſſimi. C. de fideicom. & l. generaliter. §. cum autẽ.*
6 *C. de inſt. & ſubſt.* Vbi * filii grauato ſuperuenientes
7 excludunt ſubſtitutum; * quoniam in omni ſubſtitutione facta filio aut nepoti, tacita hæc conditio ſemper a lege ſubintelligitur, *ſi nempe ſine liberis deceſſerit*: hocq; procedit non tantum quando ſubſtitutus eſt extraneus, ſed etiã quãdo ſubſtitutus eſt alter teſtatoris filius (vt hic) per *text. expreſſ. in d. l. cum auus. & ea quæ tradit latè Menoc. de præſum. lib. 4. præ. 89. n. 119. cum ſequent. & in terminis faciunt quæ tradit Burſ. conſ. 13. à n. 51. vſq. ad n. 73. Ac in ſpecie magis Iac. Belloviſ. in auth. de reſtit. & ea quæ parit in vnde. menſ. colla. 4.* Quo loci ait, quod ſi quis ſit rogatus reſtituere, *ſi ſine liberis*, & prohibitus alienare adiecta pœna ſuſceptis liberis, poteſt alienare ſine metu pœnæ.

8 Quinto * obiiciebatur, filias illas ſaltem non eſſe admittendas ad bona vendita ſub pacto de retrouendendo, quod ea vere, perpetuo, & irreuocabiliter non videreň vendita & alienata, ex quo oblato quandocumq; pretio, venditio reſolui poteſt & in irritum retro reuocari. Sunt
9 enim permulti in hac * opinione circa venditionẽ factã ſub pacto de retrouendendo, vt exiſtiment idem de ea iudicandũ eſſe, ſicut de venditione quæ fit ſub pacto addictionis in diẽ, vel ſub lege cõmiſſoria. Quemadmodum enim lex commiſſoria, & pactu addictionis in diem, conditione adueniente, ipſo iure venditionis contractum reſoluunt, ac ſi res ab initio numquam fuiſſet vendita, *l. ſi quis hac. ff. de rei vendic. & l. fi.*
10 *ff. de leg. commiſſ.* Sic & * pactũ de retrouendendo, ſtatim reſtituto aut oblato pretio, venditionem ipſam reſoluit, remq; quaſi inemptã efficit, adeo vt ipſo iure dominium in venditorem recurrat abſq; vlla traditione. ita in ſpecie *Paul. Caſt. in l. ſi cum vẽderet. ff. de pign. act. per illum tex. qui ad hoc videtur expreſſiſſimus, ſi bene perpendãtur hac illius verba* [ſed & ipſe debitor aut vendicare rem poterit, &c.] *ita etiam Ioan Ruger. de Mota in repet. l. traditionib. n. 54. C. de pact. vbi Seiſel. Riminal. & Rapha. Cuma. eiuſdem opinionis allegat, & hanc communẽ eſſe teſtatur n. 57. quibus adde & alios multos, quos refert Tiraq. in trac. de retrac cõuent. §. 1. gl. 7. n. 6. & 7. & §. 3. glo. 1. n. 1. & Menoch. conſ. 63. n. 14.* Quorum ſniam adiuuat articulus 365. antiquarum conſtitutionum huius Comitatus Burgund. ſub tit. *De la procedure des cauſes*, & etiã attic. 13. noſtrarũ conſuetudinum ſub tit. *Des reachapts.* iis enim in locis, ſtatim oblato pretio, datur vtilis rei vindicatio contra tertiũ poſſeſſorem, in quem res alienata fuit a priori emptore ex quo illud manifeſtum fit, contractũ reſolui ipſo iure, & dñium abſq; vlla reuenditione aut traditione in venditorem recurrere; nam ſi non retrotrans ferretur dñium ipſo iure, nõ cõpeteret rei vindicatio primo venditori aduerſus tertium poſſeſſorem, ſed tantũ actio perſonalis aduerſus primum emptorẽ ad reuendendum.

Sexto * allegabatur, alienationes iſtas valere
11 nec reuocari poſſe a ſororib. quod factę eſſent ab hędе ignorante bona hæc fuiſſe alienari prohibita, aut fideicommiſſo aliquo ſuppoſita. Certiſſimi enim iuris eſt, rem obnoxiã reſtitutioni,
12 ſi ab ignorante in ignorantem alienet, reuocari non poſſe, ſed cõtra alienantẽ agendũ eſſe ad pretium, *l. fi. §. ſi ff. de legat. 2. Ang. & Iaſ. in l. fi. §. ſed quia noſtra. C. commu. de lega. Burſ. d. conſ. 13. nu. 75. & Hypol. de Marſil. ſing. 31.* vbi ait, quod ſi actor non deducat & probet ſcientiã alienantis & acquirentis, cauſa cadit: quia * in dubio prę-
13 ſumit ignorantia, idem cenſuit *Rui. conſ. 66. n. 4. lib. 2. Soc. Iun. conſ. 129. nu. 19. lib. 1. Roland. à Val. conſ. 9. n. 23. & 24. conſ. 85. n. 18. vol. 1. & conſ. 81. vol. 2. & Ioſep Ludou. deciſ. Peruſ. 29. nu. 30.*

14 Septimo * adhuc dicebat, bona hæc potuiſſe alienari, ſaltem vſq; ad quantitatem legitimæ, non obſtante quacumq; prohibitione, quia filius non põt grauari in legitima. *l. quoniã in prio-*

ribus C.de inof.teſta. At quod quis alienare non
poſſit, onus eſt & grauamē. *gl.in d.§.diui.in verb.*
fideicommiſſario. iunc.l. cohæredi. §.cum filiæ. ff. de
vulg. & pupilla. Ergo reiicit à legitima ipſo iure.
15 Octauo * & poſtremo, aduerſus libellū obii-
ciebit, eū nō recte ꝓcedere, quod ex parte iſta-
rum ſororū conclutum eſſet, hæc bona tanquā
ad eas ſpectātia, eis adiudicari, & à cæteris ſub-
haſtationi ſuppoſitis, in earum cōmodum di-
ſtrahi; cum tñ prius debuiſſet peti, re vel verbis
reſtitui fideicōmiſſum, vel ſaltem declarari eius
caſum eueniſſe, antequā directo ageret aduerſus
16 tertios poſſeſſores per rei vindicationē. * Fidei-
cōmiſſario.n. nulla cōpetit vēdicatio, nullúq; iꝰ
ante reſtōnē *l.reſtituta. & l.facta ff.ad Treb.§.reſtō.*
inſt.de fideicōmiſſar.hæredit. & vbiq; Doctores paſ-
ſim.faciunt quæ tradit Paul. Caſtrenſ.in d.l.reſtituta.
in prin. vbi ait ſe feciſſe annullari quendā ꝓceſ-
ſum, in quo fideicommiſſarius petierat ſibi bo-
na dari, antequā ſibi facta fuiſſet aliqua reſtitu-
tio: idemq; ſentire vident *Ferra.in form.libell quo*
agitur ex ſubſtitutione. in verb.quodq, condēnetis. &
Marza.in epit.fideicōmiſſ.par.4.q.68. quo loci ait,
hanc forma, vt petat eueniſſe caſum fidecom-
miſſ. antequam & communem eſſe in praxi, &
ab ea non eſſe temere recedendum.

His tñ non obſtantibus, iudicauit Senatus, *a*
alienationes iſtas reuocari, & bona alienata re-
peti poſſe à ſororibus: & hoc potiſſimū pp vo-
17 luntatē teſtatricis, quæ * attendi debet, *l.vel ne-*
gare.ff.quemad.teſta.aper.l.1.C.de ſacroſanc.eccleſ.
præſertim vero in fideicōmiſſis, vt dr̄ *in l. fideicō-*
miſſa.§.item ſi quis. in fi.ff. de lega.3. & in l. penult.
de legat. 1. in qbus ēt tacita volūtas, ſecundū ali-
quos, ſufficit, quæ ex coniecturis colligatr̄, *l.licet*
Imperator.vbi Bar. ff.de legat.1.l.cū auus.ff.de con-
dit.& demonſt. Conſtat autē verbis apertis, te-
ſtatricem prohibuiſſe alienationē bonorum, de
quibus agitur, eamq; ꝓhibitionē feciſſe reſpe-
ctum filiarum, in pœnā contrauentionis expreſ-
ſim & ſpecifice vocatarū. Vnde conſequens eſt,
eam ꝓhibitionem valere & domninii transla-
18 tionē impedire: * nam valet alienationis pro-
hibitio, ēt abſq; aliqua cauſæ expreſſione, quā-
do aliquis in caſu alienationis expreſſe vocatur
(vt hic) iſq; vocatus, dicitur in dubio perſona
cuius fauore facta eſt prohibitio, vt cōmuniter
traditur *in d.§.diui.in gl.fin. & diximus ſup.in dec.*
22.verſ.ſecundo quod fideicommiſ.& verſ.item præ-
mittendum eſt.

Nec obſtant argumenta, quæ in contrarium
paulo ante adducta ſunt, in quibus diſſoluendis
tota verſatur difficultas.

Nam ad primū reſpondetur, * quod imo hic
19 adeſt valida prohibitio de non alienando, quæ
fideicōmiſſum operatur; nam non tantū verbis
expreſſe ꝓhibitiuis fieri pōt prohibitio, (vtpu-
ta prohibeo rem iſtā alienari) ſed etiā verbis cō-
ditionalibus, vt ſi teſtator dicat [lego Titio ta-
lem fundū, & ſi ipſum alienauerit, volo vt per-
ueniat in Seium] & ad hoc eſt tex. expreſſ. *in d.*
l.3.§.ſiquis ita.ff.de adimen.legat. Quo loci nulla
ſunt verba niſi conditionalia, & tamē prohibi-
tionem & fideicōmiſſum operari dicuntur, ibi
[oneratus eſt hæres] & ibi [non enim à Titio
fideicōmiſſum relictum eſt ſed ab hærede, &c.]
20 Nec eſt quod * obiiciat aliquis ꝓhibitionem
huiuſmodi nudū eſſe præceptū nulla cauſa ve-
ſtitum: nā reſpondetr̄ conditionem & pſonam,
in quā res peruenire debet, facta alienatione, eſ-
ſe loco cauſæ vt poſt *Raph. Com. & Crot. optimè*
declarat Rip.in d.l. filiusfam.§ diui.nu.19.& 37.de
legat.1.Alex.n.2. Alciat.n.7. & Marant.n.159.&
n.247.verſ.ſecundo modo. Tria enim ſunt (inquit
Caſtrenſ.in d.§ diui.n.1.& 2.) quæ faciunt vide-
ri prohibitionem non eſſe nudā, nempe 1. quā-
do continet cauſam rationabilem, 2. vel appa-
ret perſona cuius contēplatione facta ſit, 3. vel
quādo apparet perſona, in quā res venire debet,
facta alienatione, vt hic, vbi apparet rem deue-
nire debere in ſorores.
21 Ad ſecundum, * quo dicitur prohibitionem
huiuſmodi non impedire dominii translatio-
nē, ſicq; inutilem eſſe, quod in id tempus rem
alienatā in filias trāsferat, quo aliena futura ſit;
reſpondetur cōmunem regulam eſſe, quod pro-
hibitio alienandi facta à lege vel à teſtatore, do-
minii translationem impedit, facta vero in cō-
tractu, non impedit, *gl.eſt ad hoc celebris in l.ea le-*
ge.C.de condic.ob cau.quā Bar.& Alex.Iaſ.& alij oēs
cōiter probant & ſequuntur in d. §. diui. quibus addo
Marant.nn.272.& 364.& Rip.nu.86.& ſeq. vbi
tradunt limitationes ad hoc. At prohibitio, de qua
hic agitur, facta eſt à teſtatrice. Ergo, &c. Hoc
ſuppoſito, non obſtat *l.ſi ita quis. 135. §. ea lege*
donatū.ff.de verb.oblig. Nam loquitur de prohi-
bitione facta in contractu, non aūt in teſtamen-
to. Item non obſtat *l.3.§.ſi quis ita. ff. de adim.*
legat.& l. Stichus ſeruus.ff.de manum. teſtam. quæ
in ſpecie loquuntur de ſimili prohibitione fa-
22 cta in teſtamento verbis cōditionalibus. * Nam
licet Bart. & alij *in d.§.diui.* ex his legibus colli-
gāt prohibitionē factā verbis conditionalibus,
tacitā eſſe & non expreſſā, dicātq; expreſſæ pro-
hibitionis maiorē eſſe vim in impedienda do-
minij translatione quā tacitæ, ob idq; tradant
dñium non transferri in d. legib. quod prohi-
bitio non ſit expreſſa ſed tacita. Verius ſane vr̄
hanc prohibitionem non eſſe ꝓpriè tacitā, ſed
potius expreſſā, verbis ſaltē generalibus, ſicuti
dicimus de pupillari ſubſtitutione contenta in
cōpendioſa vel breuiloqua, q̄ propriè tacita nō
dr̄, ſed expreſſa verbis generalibus. *glo. Bart. &*
Alex.in l. precibus.C.de impub. Dec.conſ.211.n.2.
Vnde cū ſit expreſſa, impedit dñij translationē.
Sed poſito quod eſſet tacita, non tñ proinde ſe-

que-

quereretur, dñij tranſlationem ex ea non impedi
23 ri. Cum * enim regulariter taciti & expreſſi ea-
dē ſit virtus, *l. cum quid. ff. ſi cer. pe.* Cur non idē
quod expreſſa operabit hæc tacita ꝓhibitio, præ
ſertim cum verba, cōfeſtim cum alienatum eſt,
ſorores vocent? Quod ſi dicas in illis legibus,
nempe *in l. 3. §. ſi quis ita. ff. de adim. leg. & in l. Sti
chus ſeruus, ff. de manum. teſta.* dominium tranſ-
ferri, licet ꝓhibitio facta ſit (vt hic) per modū
conditionis: reſpōdebit id nō ea ratione fieri,
quod ꝓhibitio facta per modū conditionis ta-
cita ſit, & minus efficax quam expreſſa. (Cōſtat
24 * enim ex *l. quidā in teſtamēto. ex l. rogo. & ex l. ge-
neraliter. §. ſi petitum, ff. de fideic. libert.* tacitam ꝓ-
hibionē ita impediri dominii tranſlationē, ſi-
cut expreſſa. Siquidē illis locis, hæc verba à te-
ſtatore ꝓlata [nolo qđ ſeruus meus alteri ſer-
uiat] inducunt tacitā ꝓhibitionē de non alie-
nando ſeruo, & tñ decidit, quod ſi ꝓhibitus eū
alienet, libertas debet, ſicq; impedit dominii
tranſlatio.) Sed hoc ea rōne fit, quod in *d. §. ſi
quis ita. & in d. l. Stichus ſeruus meus.* teſtator vſus
25 erat * verbo ſubiunctiui modi futuri tpis [ſi enī
hæres alienarit] illud enim futurū ſubiunctiui
denotat actum perfectū, & ſic poſt alienatio-
nē perfectā non poteſt alienatio impediri ita te
nent Bar. Alex. Rip. & alij in d. §. diui. vbi diffe
rentiam conſtituunt inter verbum futuri tpis
indicatiui modi, & verbum futuri tpis ſubiun-
ctiui modi. Primum enim denotat principium
actus (aiunt) ſecundū vero perfectionē oſtēdit.
Verum cum hæc ſubtilia ſint nimis, cumq; dif-
ferentia illa Gallico ſermoni non conueniat,
quo quidē vna eadēq; voce futurū indicatiui,
& futurū ſubiunctiui exprimunt, ſtandū eſt re-
gulæ cōmuni, qua indiſtinctè dicimus ꝓhibi-
tionē factā à teſtatore impedire dominii tranſ-
26 lationem. Et poſito * ſine veri præiudicio, qđ
hic tranſlatio dominii non cenſeretur impedi-
ta, quodq; res alienata in id tēpus legata eſſet
illis ſororibus, quo iam amplius nō eſſet hrđis,
ſed aliena. Non tñ inde ſequeretur, inutilē eſſe
diſpoſitionem: nā ſicut teſtator legando rē alie-
nā cenſetur grauare hæredem ad præſtandam
æſtimationem, *l. ſi alienam rem. C. de legat. gl. in d.
l. ea lege. C. de condic. ob cau.* Sic quando legat rē
propriā eo tempore quo futura eſt aliena: eadē
enim vbique militat ratio. Sic enim concludūt
omnes *in d. §. diui. præſertim vero Bar. nu. 6. in fin.
Rip. n. 49. & Marant. nu. 248.* Dixerit aliquis; er-
go petenda erat hic æſtimatio & non res ipſa.
Reſpondeo, quod cū in proceſſu ſatis ſuperq;
demonſtratum ſit, hrđem tantis creditoribus
obſtrictum eſſe, vt bona eius haſtæ ex decreto
ſuppoſita omnibus non ſint ſatisfactura. Con-
ſequens ſane fit rē ipſam à ſororibus peti po-
27 tuiſſe, per *l. plane. 94. §. 1. in fi. de legat. 1.* Vbi, * ſi
ꝓhibitus, qui alienauit, non ſit ſoluendo, fidei-
cōmiſſario ī ſubſidiū cōpetit regreſſus ad rē ip-
ſam alienatā, eāq. vēdicare pōt. ita ſane rñdit
*Soc. Iun. conſil. 137. n. 5. li. 1. poſt Caſtrenſ. Soc. ſen.
Alex. & Iaſ. quos citat. ita etiam tenent Rip. d. §. di-
ui. n. 49. & Menoc. conſ. 63. n. 21. cum ſeqq. & com
munem teſtatur Mich. Craſſ. §. fideicommiſſum. q. 69.
nu. 5. verſ. ſed quæro. licet diſſentiat Alc. in d. §. di-
ui. nu. 12. in fi.*

Ad tertium argumentum rñdetur, quod cum
teſtm̄ patris conditum ſit ante apertas matris
tabulas (vt ex actis conſtabat) non vr̄ pater ſuo
legato filias excluſiſſe eo iure, quod an eis com
28 peteret ignorabat. Nam * regulare eſt generalē
renunciationem non trahi ad incognita, *l. ma-
ter decedē. ff. de inof. teſt.* Et queadmodū ꝑ verba
29 quantumcumq; * generalia & prægnantia, in
inſtrumento diuiſionis inter fratres appoſita,
nunquā cenſet fideicommiſſo renunciatum, vt
ex cōi teſtatur Lud. deciſ. Peruſ. 19. n. 11. *& ſeq.*
præſertim ſi partes tpe diuiſionis non habue-
rint ſcientiam & notitiā d. fideicommiſſi: ſic
etiā per verba quantumcunq; generalia patris
inter liberos diſponētis, & fideicōmiſſum iſtud
ignorantis, non videntur ab eo excluſæ filiæ.
30 Ad quartum reſpondet, * diſpoſitionem *legis
cum auus.* aliarumq; ſimilium, non hre locū
in ſubſtitutione fideicommiſſaria facta in vita
grauati (vt hic, vbi hæres id tantum reſtituere
tenetur quod alienauerit) ita tradit *gl. in d. l. cum
acutiſſimi. in verb. vitam ſuam. C. de fideicom. & in
l. ex facto, §. ſi quis rogatus. in verb ex voluntate, ff.
ad Trebell.* Nam quemadmodum teſtatrix poſt
alienationem factam ab hærede, filias ſuas præ-
dilexit inſtituto, atq; eas ipſi prætulit in re alie
nata: ita etiam eas videtur ſuis liberis prætuliſ-
ſe, *arg. l. ſi vina matre, C. de bon. mater. & ita decla-
rat Menoc. poſt Bar. Soc. Iaſ. Dec. Gomez. & alios in
ſuis præſumpt. lib. 4. præſ. 89. n. 137.*
31 Ad quintum, * dic falſum eſſe, rem quæ
vendita ſit ſub pacto de retrouendendo, non
prius irreuocabiliter alienatam eſſe cenſeri,
quam tempus præterierit, intra quod retro-
uenditio peti poſſit. Nam pactum de retro-
uendendo longe diuerſum eſt à lege commiſ-
ſoria, vel pacto addictionis in diem. Siqui-
dem venditionis cum pacto commiſſorio hæc
eſt formula, vt ſi intra certum diem pretium
non ſoluatur, res ſit inempta, *l. 1. ff. de leg. com-
miſſo.* Idemq; fere eſt in venditione quæ fit ſub
pacto addictionis in diem: nam id potiſſimum
continet, vt ſi intra certum diem melior con-
ditio adferatur, emptio ipſo iure reſoluatur &
ab ipſa diſcedatur, *l. 1. & 2. ff. de in diem addic.*
Sicque pretio non ſoluto, vel meliore oblata
conditione, res eo deducitur, vt habeatur pro
inempta & nunquam vēdita. At cum venditio
fit ſub pacto de retrouendendo, id eſt, cum hoc
actum fuit, vt quod iā ego tibi vendidi, tu con-

Digitized by Google

tra cogatis poſtea mihi reuendere, nõ tam hoc
agit, vt prior venditio ꝓ non facta habeať, quã
vt nouũ ius nonaq; obligatio venditori conſti-
tuať, ad cogendũ emptorẽ, vt poſtea retrouen-
dat, ſicq. venditio prima non reſoluiť, nec res
efficiť quaſi inempta & in alienata, vt falſo pu-
tauit Caſtrenſ. ſed potius præſupponiť rẽ vere
alienatã eſſe, venditionẽq. ſubſiſtere; alias enim
reuenditioni locus eſſe non poſſet. Ita elegan-
ter declarat *Ant. Fab. de erro. prag. de ca. 22. erro. 1
2. 4. 6. 7. & 10. à quo non differt quod tradit Tiraqu.
in tract. de retrac. conuenti. §. 1. glo. 7. nu. 8. & ſeqq.*
Vbi ſatis demonſtrat cõem opinionem eſſe ad-
uerſus Caſtrenſ. & Ruger à Mota. Adde quod
tex. in d. l. ſi cum venderet. ff. de pignor. act. quo po-
tiſſimum nituntur oẽs quotquot Caſtrenſis opi-
nionem ſequunť, à Triboniano corruptus & de
prauatas eſſe vř, vt erudite docet *Ant. Fab. d. tra
cta. de erro. prag. deca 22. erro. 9. & 10.* Nec p̃dictis
32 aduerſať art. 365. antiquarũ cõſtũnum, cũ art.
13. noſtrarum conſu. ſub tit. des Reachapts. Nã
quod ibi oblato pretio dať actio rei ꝑſequuto-
ria, ẽt aduerſus tertium poſſeſſorẽ, hoc ſane fit,
ſola vi & authoritate ſtatuti, vt fraudib. occur-
ratur, & circuitus euitetur, (vt ſatis apparet ex
contextu illius art. 365.) Non autẽ quod vendi
tio ipſo iure reſoluatur & ꝓ nõ facta habeatur,
33 vel quod pactum de retrouendendo ſit reale, &
onus rei annexum trãſiens in quẽcunq; ſucceſ-
ſorẽ, vt exiſtimãt *Menoc. & alij, quos allegant conſ.
63. n. 10. & 14. quorum opinionẽ erroneã eſſe demon-*
34 *ſtrat Fab. d. trac. de erro. prag. deca. 22. erro. 10.* *Cę
terum, quod pactum iſtud in alienatione appo
ſitum, ut res retrouendať, non impediat quo mi
nus hęres iſte dici poſſit voluntati defunctę ma
tris contraueniſſe, ẽt ſi (quod fortius eſt) rẽ ipſã
ſtatĩ poſtea, ex vi iſti⁹ pacti, redemiſſet, facit ad
hoc *tex. in d. l quod in teſtamẽto. & in d. l. rogo. ff. de
fideic. libertatib. ibi* [nec q̃m minus p̃ſtet liberta-
tẽ proderet hr̃di ſi eum redemerit, q̃a ſemel ex-
titit conditio.] Facit ẽt res iſtæ venditæ ſub pa-
cto de retrouend. ꝓ tanto pretio vẽditæ eſſe di-
cebatur, vt non eſſet ſpes luitionis, cum pretium
aſcẽdat ad valorẽ rei, vñ ſine dubio cẽſeri debẽt
35 ꝑpetuo alienatæ.* Nam pignori dans rẽ ꝓ pre-
tio aſcendente ad valorem rei, cenſeť eam per-
petuo alienare, *l. qui habebat. & ibi Bar. ff. de lega.
3. Alex. in l. 1. §. ſeruum corpor aliter. ff. de acq. poſſ.
Marant. conſ. 17. n. 13.*

Ad ſextum, negatur alienationes, de q̃b. hic
agitur, factas eſſe ab ignorãte. Conſtat. n. ex pu
blicatione teſtamẽti materni, hr̃dẽ illud teſtm̃
vidiſſe & acceptaſſe antequã alienaſſet, ſicq. no
titiã illius ꝓhibitionis habuiſſe. R̃ndetur ſecun
do ex ſn̄ia *Alex. in l. Marcellus, §. res quæ. ff. ad Tre
bel.* diſpoſitionẽ d. l. fi. §. fi. de leg. 2. locum ſibi
vendicare tm̃ in vniuerſali fideicommiſſo, non
autem in ſingulari, cuiuſmodi eſt iſtud in quo
nunc verſamur; in quo non de oĩbus bonis ma
tris agitur, ſed de his tantum quæ fuerunt alie-
nata aduerſus matris prohibitionem. In qua,
36 *vox iſta [aliqua] videtur eſſe diſtributiua, ſin-
gularitatem rerum ſignificans, & non vniuerſi
tatem, *argu. eor. quæ tradit Cardin. in clemen. 1. de
præb.* Reſpondetur tertio, (nam pręcedens re-
ſponſio omnibus non probatur) diſpoſitio-
nem dictæ *l. fi. §. fi. de lega. 2.* non habere locum,
quando (vt hic) hæres alienans non eſſet ſoluen
do, vt paulo ante diximus in ſolutione ſecundi
argumenti circa finem.

Ad ſeptimum, dicendũ eſt, filium quidẽ non
poſſe grauari in legitima, ſed cum hic extent
alia bona, quę ad integram legitimã ſufficiunt,
37 bona ꝓhibita non debuerunt alienari.* Filius
enim nõ dẽt, nec poteſt eligere legitimã in bo-
nis alienari prohibitis vel alteri relictis, quãdo
eam integram conſequi poteſt in aliis rebus,
*Alex. in l. in quartam, ff. ad leg. falc. & in l. non am-
plius, §. fi. ff. de leg. 1. Rip. in d. §. diui. n. 29. Alc. ibi
dem n. 25. & alij omnes vno ore.*

38 Ad octauum & poſtremum, r̃ndetur, *reſti-
tutione verbali vel reali opus non eſſe, cum alie
nata reuocantur, vt hic: ſatis. n. ſuperq; ex ipſa
alienatione facta cẽſetur reſtitutio, ſicq; oẽs af-
firmant, *teſte Crauet. conſ. 19. n. 12. Rui. conſ. 109.
n. 4. lib. 2. Soc. Iun. conſ. 129. n. 16. & conſ. 137. n. 3.
lib. 1. Rol. à Val. conſ. 9. n. 24. lib. 1. & Burſat. conſ.
48. n. 9 uol. 1. qui omnes communem teſtantur.*

a *Par arreſt reſolu le 5. de Iuing 1601. en la cau-
ſe de Claude Maire de Poligni appellant, contre Si-
mon Baſinette & aultres appellez.*

DECISIO LIII.

*De conſuetudine, Succeſſion ab inteſtat ne monte point
en ligne directe, &c. Et an hæc conſuetudo exclu-
dat parentes à ſucceſſione nominum, redditũum an-
nuorum, vel etiã à legitima in bonis deſcendentiũ.*

SVMMARIA.

1 *Reditus annui vere & ꝑprie dici nõ poſſunt q̃d mobile*
2 *Iura & actiones cum ſint quid incorporeum non circũ
ſcribuntur loco.*
3 *Reditus annui an potius inter immobilia quam inter
mobilia connumerandi. & n. 9.*
4 *Hypotheca vere & proprie non dicitur conſtitui ſu-
per re mobili.*
5 *Reditus annui perpetuo redimibiles an pro mobilibus
habendi. & nu. 23.*
6 *Leges intelligendæ ſunt ſecundum rubricam ſub qua
ſitæ ſunt.*
7 *Art. 14. conſu. ſub tit. des gens mariez. declaratur.
& n. 16*
8 *Conſuetudo iuris correctoria non admittit extentionẽ.*
10 *Reditus annui per minorem alienari non poſſunt ſine
decreto.*

Sa-

11 *Satiſdare non tenetur qui poſſidet immobilia, vel reditus annuos.*
12 *Reditus annui ad modicum tempus duraturi à perpetuis diſtinguntur.*
13 *Reditus noſtri, etſi perpetuo redimibiles, perpetui tamen habendi ſunt.*
14 *Incertum, propter dubium, reputatur perpetuum.*
15 *Reditus perpetuus. ob fundi vel rei immobilis traditionem creatus, fundiarius & immobilis reputandus eſt.*
16 *Hypotheca nomen tam mobilibus, quàm immobilibus congruit.*
17 *Pignus & hypotheca diſtant ſolo nominis ſono.*
19 *Art. 2. conſuet. ſub titulo des ſucceſſions. examinatur. & n. 20. 24. & ſeq.*
20 *Art. 4. conſuet. ſub tit. des ſucceſſions. declaratio. & n. 21. 22. 37*
21 *Et, copula poſita inter genus & ſpeciẽ, ſtat declaratiue*
22 *Mobilium vilis & abiecta poſſeſſio.*
23 *Annui reditus, vel pro mobilibus habendi ſunt, vel pro tertia bonorum ſpecie.*
24 *Parentes an ſuccedant in obligationibus & nominibus debitorum.*
25 *Iura & actiones quæ ad quid mobile competunt, pro immobilibus habentur.*
26 *Parentes an ſuccedant in dote filiæ, quæ pro re immobili habetur.*
27 *Dotis conſtitutio non eſt proprie donatio, ſaltem reſpectu patris.*
28 *Donatio eſt mera liberalitas, quæ nullo iure cogẽte fit*
29 *Pater iure compelli poteſt ad filias dotandas.*
30 *Parentes ſuccedunt in fundo empto ſub pacto de retro uendendo.*
31 *Fundus emptus ſub pacto de retrouendendo habetur pro re mobili, pendente tempore ad redimendum conceſſo.*
32 *Fundus euentus conſiderandus eſt in ijs, quæ pendent in incerto.*
33 *Pendere in incerto dominium an poſſit.*
34 *Parentes ſuccedunt in pretio fundi, quod intra annum retrahitur iure proximitatis.*
35 *Fundus non cenſetur quid mobile, ob id ſolum quod retractui ſit obnoxius.*
36 *Patris & matris appellatione continẽtur auus & auia*
37 *Aſcendentibus an debeatur legitima in bonis antiquis & immobilibus ſuorum liberorum inteſtatorum. & nu. 45.*
38 *Ratio quando eſt vnica, etiamſi non ſit expreſſa, tamẽ pro expreſſa habetur.*
39 *Excluſus ſtatuto, a ſucceſſione excluditur & à legitima*
40 *Legitima eſt triens aut ſemis eius quod quis habiturus eſt ab inteſtato.*
41 *Excluſus à ſucceſſione in fauorem alicuius, non poteſt in eius præiudicium legitimam petere.*
42 *Legitima an poſſit ſtatuto tolli aut minui. & n. 43*
44 *Legitima deſcendentiũ fauorabilior eſt legitima aſcendentium.*
46 *Statutum loquens in caſu inteſtati non extenditur ad caſum conditi teſtamenti.*
47. 48 *Manumortalium ſucceſſio aſcendentibus defertur potius quam domino.*

STante conſuetudine apud nos, qua ſic diſpo
nit: Succeſſio ab inteſtato non aſcendit in
lineam directã, niſi pro ratione mobiliũ, cõquæ
ſtuũ, & donationũ à patre & matre, aut alteru-
tro, liberis factarũ. Et ſucceſſio aũt collateralis
ſecundum iuris cõis diſpoſitionẽ locũ habebit.
Dubitatum fuit an parentes ſuccedere poſſent
in reditibus annuis.
Et quod nõ poſſint, multa ſuadere videbant.
1 Conſtat enim in primis * reditus annuos verè
& propriè dici non poſſe quid mobile, nec etiã
quid immobile, ſed potius inter iura & actiones
eſſe reponendos, adeo vt tertiã conſtituant bo-
norũ ſpeciem. Mobilium enim & immobiliũ
appellatio cadit ſolum in his, q̃ certo loco con-
cludunt, vt ſic immobile dicat, quod non põt à
loco moueri; mobile vero, quod ſm ſuam natu
ram aptum ad mouẽdũ de loco ad locum, *l. mo-
uentium. & ibi Alex. in addit. ad Bar. ff de verb. ſig.
Panor. in c. nulli. nu. 9. extr. de reb. eccl. alien. vel nõ.*
2 At iura & actiones (cuiuſmodi ſunt iſti redit*)
cum ſint quid incorporeũ, non circunſcribunt
loco, *l. Caius, ff. de lega. 2. l. fi. C. de præſcr. 30. annor.*
Ergo mobilium, aut immobilium nomine
non veniunt.
Secundo, poſito ꝙ reditus annui ſiue iura &
actiones, quæ ad iſtos reditus annuatim exigen
dos cõpetunt, ſub alterutra ſpecie, mobilium. ſ.
aut immobilium (contra propriã eorum natu-
3 ram) referri deberent; * ſane potius inter immo
bilia quam inter mobilia connumerãdi eſſent,
idque tam de iure, q̃ de cõſuetudine. De iure p
*tex. in cle. exiui de paradiſo. verſ. cumque annui redi-
tus. de verb. ſig. in l. iubemus nulli. in prin. iunc. ibi gl.
in verb. annuas, C. de ſacroſ. eccl. l. hac edictali. §. his
illud. & ibi gl. C. de ſecund. nupt. l. quẽadmodũ, C. de
agric. & cenſi. lib. 11. §. 1. verſ. ſi vult enim. & §. fi.
auth. de non alien. reb. eccle. & §. quoniam. verſ. ſi ve
ro hẽt reditus. auth. vt hi q obligatas ſe habere perhi-
bẽt res minor.* De conſuetudine vero probat hoc
per tex. in art. 12. ſub tit. *de perſonis cõiugatis.* vbi:
*Si maritus retrahit aut reemit pdia, cenſus, aut annuos
reditus ꝓcedẽtia ex ſuo capite, aut ſi ea ab oneribus aut
hypothecis redimat, vxor aut illius hæredes nullũ ius
acquiſitionis ꝓtendere debet.* Quibus ex verbis, præ
ſertim vero ex illis [*aut hypothecis*] facile colligit
4 conſuetudinẽ reditus iſtos ꝓ immobilibus hre:
* cũ verè & ꝓpriè non dicat hypotheca cõſtitui
ſuper re mobili, ſed pignus potius, vt tradit *in l.
plebs. §. pignus, ff. de verb ſig. & in l. ſi rẽ alienã, §. ꝓ
prie. ff. de pign. act.* Nec obſtat art. 14. eiuſdẽ con-
ſue. ſub eadẽ Rubrica *de perſonis cõiugatis*. iũctus
cũ art. 43. antiquarũ cõſtõnũ regis Philippi ſub

Digitized by Google

5 tit.*de decretis*.Quo loci apertè ſtatuit,redit⁹ an-
nuos ꝑpetuo redimibiles,ꝓ mobilib. habẽdos
6 eſſe. Nã ſicut * leges intelligendę ſunt ſ̃m rubri
cã ſub qua ſitæ ſunt,*l.Imperator.ff. de in diẽ addic.*
7 ita ẽt cõſuetudo intelligẽda eſt ſ̃m titulum ſub
quo poſita eſt.Vnde cũ art.ille 14.poſit⁹ ſit ſub
titulo, ĩ quo agit̃ de cõiugali ſocietate & pactis
matrimonialibus, in qb. conſuetudo duas tm̃
ſpecies bonorũ cõſiderat, mobiliũ nẽpe & ĩmo
biliũ.Par eſt ꝓfecto,vt dũ de illis conuẽtionib.
inter virũ & vxorẽ eorũq. hr̃des agit̃,reditus in-
ter mobilia referant̃,cũ ad hoc exp̃ſſa ſit cõſue-
8 tudo: ſed qm̃ * illa eſt iuris correctoria,ideoq. nõ
admittit interp̃tationẽ extenſiuã de caſu ad ca-
ſum,ne qdẽ ex idẽtitate rõnis non exp̃ſſæ,(*Chaſ.
in cõcl.cõſue.Duc.Burg.in verb.interpr.n.9.* Nõ eſt
quod eã extendamus de caſu mattimonii, aut
matrimonialis ſocietatis,ad caſum ſucceſſionis
9 ab inteſtato. Tertio accedat * authoritas multo
rũ;quos(ſuo more)pęne infinitos recẽſet *Tiraq.
in trac.de retrac.cõſang.§.1.gl.6.n.4.& 5.ſeq.*Qui
oẽs aſſirmant reditus inter immobilia cõnume
rari,quorũ cõem opinionẽ eſſe aſſerunt *Molin. ĩ
tract.de vſur.q.27.n.273.Miſing.obſer.lib.1.obſer.
69. Andr.Gail.prac.obſer.lib.2.obſer.10.& pro cõi
inſeritur in Syntag. cõium opinionũ lib.16.in verb.re-
ditus*.Secũdũ quã pluries indicatũ fuiſſe teſtãtur *Pap.
lib.17. arreſt. tit.des choſes meubles ou immeubles.
arreſt.1.& Imbert.ĩ enchir.in uerb.diuerſitè de biẽs.*
Hincq. eſt, ꝙ licet ꝓ alienatione bonorum mo
biliũ minoris non reqrat decretũ iudicis,nec vl
la alia ex ſolẽnitatib. de qb. *in l.magis puto.ff.de*
10 *reb.eor.q ſub tut.vel cur.ſunt*.Tñ * reditus annui ꝑ
minorẽ alienari non poſſunt ſine decreto.*d.tra.
de vſur.q.37.Oct.Simonc.tra.de decr.lib.3.tit.8.in-*
11 *ſpec.6.n.57*.Itẽ, * quẽadmodum q poſſidet im-
mobilia, ab onere ſatiſdãdi releuat.*l.ſciẽdũ,ff. q
ſatiſd.cog*.Sic q poſſidet ſolos reditus annuos,no
tenetur ſatiſdare,*Andr.Gail vbi ſup. n.6.*
12 Et licet nonnulli hinc diſtinctionẽ * faciant in
ter reditus annuos ad modicum tp̃s duraturos
& eos q ſunt ꝑpetuo duraturi,vt iſti ĩter immo-
bilia,alii vero inter mobilia referãtur,ꝑ ea q̃ tra
dunt *Bart.& Bald.in d.l.iubemus,C.de ſacroſ.eccl.
Boer.cõſ.3.n.7. ad conſue. Pari.tit.de feud §.23.n.
86.& aly*, Tñ hæc diſtinctio nunc vr̃ eſſe ſuper-
13 flua * apud nos, apud quos licet ex ſupradicta
cõſtõne Regis Philippi,ſub tit. des decrets.art.
43.oẽs reditus annui pecunia cõſtituti ſint ꝑpe
tuo redimibiles; nõ tñ ꝓinde dicendi ſunt ad
modicum duraturi,ſed potius ĩter ꝑpetuos ha-
bendi ſunt,ꝑ ea q̃ tradit *Tiraq.d.tract.de retrac.cõ
ſang.§.1.gl.14.n.120*.ſicq. immobilium iure cẽ
ſendi veniunt,ſaltẽ donec rediman̄t; incertum
14 eſt.n.an aliqñ redimen̄t. at * incertum, ꝑp du-
bium,reputatur perpetuum,donec reuocetur,
vt docet *Franc.Beci.conſ.35.n.ſi.*
15 Quarto,& poſtremo,* ſi hæc oĩa vera ſunt in
oĩ reditu annuo in genere,multo magis ſane lo
cum ſibi vendicare videbant in illo,de quo hic
agebat̃, tum qa non fuerat pecunia q̃ſitus, ſed
conſtitutus in cõpenſationẽ iurium, q̃ olim p̃-
tendebat dñs de Poupet ſuper feudis d'Hugier,
Ruffey,& Chaſteluilain(vt ex inſtrumento con
ſtabat)conſtitutus(inquam) non ad tp̃s, ſed in
perpetuum, & ad rationem vſuræ trientariæ, q̃
regulariter adęquatur fructibus fundi hypothe
cati,tum denique,quod erat expreſſe & ſpecifi-
cè aſſignatus ſup fructibus d. feudi de Chaſtel-
uilain,qui fructus in defectum ſolutionis pote-
rant impunè & propria creditoris authoritate
prehendi.Vnde cum eſſet perpetuus,& ob fun-
di vel rei immobilis traditionẽ creatus,fun. ia-
rius & immobilis reputandus eſſe videbat̃,ꝑ ea
q̃ notant *Sanx. in conſue.Turo.§.31.tit.des ſucceſſ.*
16 In contrarium vero, * ꝙ poſſint parentes ſuc
cedere in his reditibus annuis, facit in primis
artic.ille 14.noſtræ conſuet. tit.de gens mariez. quo
ſtatuitur reditus iſtos donec redimãtur (quod
ex alio ſtatuto licitum eſt qñcumq; lubet) pro
mobilibus habendos eſſe:cui non obſtat art.12
eiuſdem tit. vbi loquitur de hypotheca conſti-
tuta ſuper reditu. Nam licet verè & propriè hy
potheca dicatur conſtituti in re immobili, quæ
17 creditori non traditur; * tñ & in re mobili credi
tori non tradita conſtitui etiam poteſt, ſicque
nomen hypothecæ tam mobilibus, quam im-
mobilibus congruit, *l.grege.§.ſtatu liber. & l.&
quæ nondum. ff. de pignor. & hypothe.* Hinc fit vt
dicat Iuſtin.*in §. item Seruiana.inſt.de actio. poſt
Marcia.in l. res hypothecæ. in fin.ff.de.piguo. & hy-*
18 *pot.* * Pignus & hypothecam ſolo nominis ſo-
no diſtare: quod verum eſt quoad hoc, licet
quoad alia differant, vt docet *Godofr. in d.l.res
hypothecæ.in fin.*
Facit ſecundo,authoritas *Boer.conſ.3.n.6. 22.*
vbi in ſpecie ſimilis conſuetudinis conſultus,
ita reſpondit.
19 Tertio facit,* ꝙ hæc conſuetudo eſt non ſolum
correctoria & exorbitãs a iure cõi(quo quidẽ pa
rẽtes ad vniuerſam bonorum oĩum ſucceſſionẽ
admittunt̃,*auth.defuncto.C.ad Senatuconſ.Tertul.
l.1.& tot.tit.ff.eod.l.iure ſuccurſum.ff.de iur.doi.cũ
ſim.*) Sed ẽt odioſa,& contra ius pietatis & natu
ræ,vt teſtat̃ Decia.*conſ.13.n.10.& 22.cũ ſeq.li.3.*
vnde cõſequẽs fit,eã ita interpretãdã eſſe, vt mi-
nus corrigat & reſtringat ius cõe q̃ fieri poſſit,
*l.qd vero ff.de legib.Bar.ĩ l.oẽs populi.q.6.ff.de iuſt.
& iur.Iaſ.cõſ.194.col.1.& 2.& cõſ.224.col.2.li.2
latè Tiraq.tra.de retrac.cõſang.in præf.n.62*.Nimis
autem reſtringeret ius cõe,ſi ad hos reditus an-
nuos extenderetur parentum excluſio.
20 Quarto & poſtremo facit,ꝙ conſuetudinis no
ſtræ rõ,q̃ parentes ab oĩ ſucceſſione filiorum ex-
cludit,p̃terquã a ſucceſſione mobilium,cõquę-
ſtuum, & profectitiorum, verſari vr̃ non in odio
pa-

Digitized by Google

parẽtum,ſed in fauore tranſuerſaliũ. Ideo enim
excludit conſuetudo parentes a ſucceſſione de-
ſcendentiũ,non quod eos odio proſequaĩ, ſed
vt hoc modo,in fauorem collateraliũ, bona fa-
cilius eo reuertant vnde ꝓceſſerunt, iuxta for-
mam artic. 4. eiuſdẽ conſuetud. noſtræ ſub tit.
de ſucceſſionibus. At articuli illius diſpoſitio pro-
cedit tantum circa immobilia antiqua, vt per-
multis iudicijs cõprobauit Senatus noſter; tũ
21 quod * copula [&] quæ ponitur inter genus &
ſpeciem ibi [*antiqua bona & prædia*] ſtet declara-
tiuè & non copulatiuè, idemq; operetur quod
[id eſt] vt notatur in *rubr. C. de ſeruit. & aqu.* vbi
copula ſtat etiã declaratiue, ac ſi diceret de ſer-
uitute aquæ ducendæ; tum quod naturalis illa
affectio, quã habemus ad res quę fuerũt maio-
rum noſtrorum, circa immobilia potiſſimum
22 verſet,& non circa * mobilia, quorũ dr̃ vilis &
abiecta poſſeſſio. *l. ſi rem mobilẽ. & ibi glo. ff. de ac-
quir. poſſeſſ.* Ergo cum in ſolis immobilibus lo-
cum habeat illa conſuetudo [*bona ſequũtur lineã
&c.*] conſequens eſt in cæteris, quæ immobiliũ
nomine ꝓpriè non veniũt, parentes admitten-
dos eſſe, ſicque eos ſuccedere poſſe in reditibus
23 annuis; * qui vel pro mobilibus habendi ſunt,
*ex diſpoſitione d. art. 14. iunc. doctr. in trac. de vſur. n.
337.* vel ſaltem pro tertia bonorũ ſpecie inter
mobilia & immobilia. Et ita tandem concluſũ
fuit, a contrariis nõ obſtãtibus, qbus facilis &
aperta eſt reſponſio ex his quæ poſtremo loco
diximus.

24 Ex quibus * illud in primis infertur, paren-
tes etiã ſuccedere poſſe in obligationibus, & no-
minibus debitorum, ac etiã in oĩbus iuribus &
actionibus, quę ad quid mobile competunt. Li-
cet enim illa tertiã bonorũ ſpeciem conſtituãt,
l. à diuo Pio. §. in venditione. ff. de re iudic. ab eaq;
tertia ſpecie, ſicut & ab immobilibus excluſi vi-
deanĩ parentes, verbis expreſſis ipſius cõſuetu-
dinis, quæ poſt generalem regulã [*ſucceſſio ab in-
teſtato non aſcendit in lineam directã*] tria tm̃ exci-
pit, nẽpe mobilia, conquæſtus, & res ab vtroq;
parente donatas, vel ab altero eorũ, ibi [*niſi pro
ratione mobiliũ, conquæſtuum, & donationum, &c.*]
adeo vt in cæteris non exceptis regulæ locus eſ-
ſe videat. Tamen, cum nullo (vt paulo ante dixi-
mus) parentũ odio, conſuetudine id introductũ
ſit, ſed ea tm̃ ratione (quã ſolã & vnicam puta-
mus, cum nulla alia ꝓbabilior conſiderari poſ-
ſit, per ea quæ in ſimili tradit *Pariſ. conſ. 23. n. 8.
lib. 2.*) vt bona eo ſemper recurrant & reuertanĩ
vnde proueniunt [*& vt antiqua prædia eo redeãt,
vnde mouent.*] Sane ratio illa (licet non expreſ-
ſa) ſatis apertè demonſtrat, parẽtes a ſolis dum-
taxat immobilibus antiquis excluſos eſſe, non
aũt à cæteris bonorũ ſpeciebus. Adde quod cla-
25 rum eſt, * iura & actiones quæ ad quid mobile
competunt, pro mobilibus haberi, vt ex com-
mun. refert *Pinel. in rub. C. de bon. mat. n. 33. & 34.*

26 Secundo infertur, * quod licet dos filiæ a pa-
rẽtibus conſtituta in pecunia numerata, pro re
immobili habenda ſit, vt apertè diſponit eadẽ
conſuetudo art. 9. ſub tit. *de perſonis coniugatis.*
27 Licet denique * talis dotis conſtitutio non ſit
propriè donatio, ſaltẽ reſpectu patris donantis
28 (nam * donatio eſt mera liberalitas, quæ nullo
iure cogente fit. *l. donare. ff. de donat. l. donatio. ff. de
29 reg. iur.* * Pater aũt iure cõpelli põt ad filias do-
tandas pro modo facultatũ, *l. cum poſt. §. gener. ff.
de iur. dot. l. fi. C. de dot. promiſ.* Idq; ẽt captis pigno-
ribus & mulcta indicta, *Guil. Bened. in c. Raynutiꝰ.
in verb. dotem quam ei dederat. nu. 25. extr. de teſta.*
& tam à iudice laico, quã à iudice Eccleſiaſtico,
Bart. in c. ex literis. col. 3. de pignorib.) Tamen ſi fi-
lia ſine liberis inteſtata decedat, pater in illa do-
te ſuccedit: imo (quod fortius eſt) ſuccedit in
immobilibus, ſuper quibus dos illa ſpecialiter
aſſignata fuit a marito, illorumq; immobilium
dicitur eſſe ſaiſitus, idemque eſt in matre; atq;
ita olim iudicatum fuit. *b*

30 Tertio inferri põt, * quod ſi pater prædium
aliquod acquirat ſub pacto de retrouendendo,
illudq; poſtea relinquat filio hr̃di inſtituto, qui
deinde inteſtatus moriaĩ, relicta matre & aliis
trãſuerſalibus; mater in pretio illius prædij ſuc-
cedet excluſis collateralibus, etiãſi poſt multos
31 annos à tpe mortis filii redimatur. Pendente *
enim tpe ad redimendum conceſſo, fundus ille
pro re mobili habendus eſt, ex diſpoſitione
expreſſa d. art. 14. ſub tit. *de cõiugati.* Sed qm̃ eue-
nire põt, vt fortè non redimatur prędium, ſicq;
32 * interea verſatur negotiũ in incerto, ita vt à fu-
turo euentu pendeat. Ad hoc vt cognoſcaĩ cu-
ius futurus ſit fundus, vel pecunia, exiſtimo ex-
pectandũ eſſe euentum, an ſcilicet redimeĩ nec-
ne. Nam ſi intra tempus non redimatur, cedet
collateralib. & agnatis ac ſi ab initio fuiſſet pu-
rè & ſimpliciter venditus, abſq; vllo pacto de re-
trouendendo. Si vero redimat, ſpectabit pecu-
nia ob eum fundum reddita ad matrẽ, tanquã
ſi ab initio pecunia ipſa fuiſſet in hr̃ditate defũ-
cti, per ea quæ tradit eleganter *Tiraqu. in trac. de
retrac. conuent. ad fi. tit. n. 111. & Alberic. de Roſat.
in ſtatutis, q. 93. par. 1. vbi ait ita fuiſſe determinatũ
per l. 2. §. id quoque. ff. de collat. bonor. vide Bald. &
Dec. in l. ea demum. C. de colla. & Annæ. Rober. rerũ
indicatar. lib. 2. c. 8. qui caſum refert ab iſto longe di-
uerſum. vnde non mirum eſt ſi in eo contrarium ſit de-
33 ciſum.* Nec eſt nouum, * vt ex poſt facto aliquis
ſucceſſorem habuiſſe videatur. Nam & in aliis
multis caſibus cõtingit, vt in pendenti ſint do-
minia, & ex poſt facto, retro fuiſſe aut non fuiſ-
ſe alicuius demonſtreĩ, vt docet Vlpia. *in l. pro-
ponebatur. §. fi. & l. de hæreditate. §. fin. ff. de caſtrẽſ.
pecul.* quas leges cũ aliis multis ſimilibus ad idẽ
allegat Tiraqu. *in trac. de retract. conſang. §. 1. glo.
7. nu.*

7.n.45.& ad fin.tit.q.3.n.18.19.& ſeq.
34 Quarto ẽt inferri põt, * qđ ſi pater, qui præ-
dium aliquod emerat, moriatur intra annum, re
licto filio hr̄de, qui deinde paulo poſt moriatur
relicta matre & aliis tranſuerſalibus; poſtea ve-
ro quiſpiā ex conſanguineis venditoris prædiū
illud reſtituto pretio retrahat iure proximita-
tis, vi noſtrę conſuetudinis ſub tit. *de redemptio-
nib.* pretiū illud tamquā quid mobile, ad matrē
hr̄dem mobilium, pertinebit, non aũt ad agna-
tos hr̄des immobilium, licet tpe mortis, prædiū
& non pretium, in hr̄ditate repertū ſit, illudq;
(ſi non fuiſſet à cõſanguineo retractu) ad agna-
tos pertinuiſſet: hic enim caſus vere ẽt ex futu-
ro euentu pendet, ſicq; in eo recte procedũt iu-
ra & rationes, quæ à Tiraq. recenſentur *ad fin.d.
trac.de retrac.conſang.q.3. à n.14. ad* 24. vbi quæ-
ſtionem tractat in terminis, nec quidquam dif-
fert hic caſus à præcedenti, præterquā quod in
præcedenti, fundus conſuetudine noſtra habet̃
pro mobili donec redimatur, ſicq; vr̄, eo fundo
matrē interim frui debere, donec expectet̃ euē-
tus, data ſaltem cautione de eo fundo cum fru-
ctibus reddendo, ſi intra tempus non redimat̃:
35 in præſenti vero caſu * fundus non cenſet̃ quid
mobile, ob id tm̃ quod intra annum obnoxius
ſit retractui: nam nulla eſt conſuetudo quę hoc
dicat, ſed potius quid immobile, inſpecto & cõ-
ſiderato ſtatu pręſenti, ſicq; pęnes hr̄dem immo
bilium remanere debet, non obſtãte dubio euē-
tu, & huc vere faciunt quæ refert Annæ. Rober.
vbi ſupra.
36 Quinto infertur, * non tm̃ patrem & matrē
admitti ad ſucceſſionem mobiliū, conquęſtuū,
& profectitiorū, ſed ẽt auum & auiam, patre &
matre non extantibus, eoſq; ſimiliter excluſos
eſſe a ſucceſſione antiquorum immobilium, in
fauorem tranſuerſaliū, qui ex ea parte defuncto
filio coniungunt̃, ex qua bona proueniunt: id-
q; tam ob generalitatē verborū huius cõſuetu-
dinis, ibi [*ſucceſſion de monte point en ligne directe*]
quā qđ regulariter de iure, appellatione patris
& matris, cõtinent auus & auia, *l. iuſta interpreta
tione.ff.de verb.ſig.& tradit Decia cõſ.13.n.2.lib.3.*
37 Sexto infertur,* aſcendentibus nullā ab inte-
ſtato legitimā deberi in bonis immobilibus &
antiquis ſuorū liberorū: illud enim ſatis colli-
gitur ex præfata ratione huius noſtræ conſuetu-
38 dinis deſumpta ex quarto illius articulo(quæ *
cum vnica ſit, vt paulo ante diximus, licet non
expreſſa, tñ pro expreſſa haberi debet, *arg. l. quā-
uis.iunc.ibi glo.C.de fideicommiſſ.*) Si enim paren-
tibus concederet̃ legitima in antiquis filiorum
aut deſcendentiū immobilibus, bona illa (ad-
uerſus expreſſam diſpoſitionē d. art.4. eiuſdem
conſuetud. *ſub tit.de ſucceſſionib.*) lineam, ex qua
proceſſerunt, egrederentur, ſicq; iniuria fieret
tranſuerſalibus & aliis oĩbus, ex quorum fami-
lia bona illa prodierunt, quorum tñ fauore in-
troducta eſſe vr̄ conſuetudo. Itē cõis eſt oĩum
9 fere Doctorum opinio, quod * ij qui ſtatuto ex-
cludunt̃ à ſucceſſione, cenſent̃ ẽt excluſi & à le-
gitima, vt teſtantur (*Cæphal. cõſ.5.n.43.& Micha.
Craſſ.in §. legitima.q.3.nu.6.& 7.& q.43. vbi alij*
40 *citantur.* Nihil enim * aliud eſt legitima quā triēs
aut ſemis eius, quod quis eſſet habiturus ab in-
teſtato, *l. Papinianus.§. quarta.ff.de inoff.teſtam.
auth.nouiſſima.C.eod.* Et in ſpecie, quod aſcendē-
tes excluſi à ſucceſſione, à legitima quoq; cen-
ſeant̃ excluſi, ita conſuluerunt *Aug. conſ.105.in
fi. Anto.de Butri.conſ.16.n.2. Rui.conſ.41.nu.8.&
conſ.51.n.j.& 11.lib.3. Pariſ.conſ 22.lib.2.& Cæ-
phal.d.conſ.5.vol.1.* Quod ſine dubio procedit, ſi
ſint à certa dumtaxat ſpecie bonorum, & in fa-
uorem alicuius excluſi(vt in hac noſtra conſue-
dine, vbi excluduntur tm̃ ab immobilibus an-
tiquis, in fauorem eorū tranſuerſaliū, ex quorū
41 familia bona illa prouenerũt) qui enim * ab in-
teſtato ſuccedere non põt in fauorē alicuius, nõ
põt ẽt in eius pręiudiciū legitimam petere, *Bal.
in l. maximū vitium.col.fi.C.de lib.præt. Alex.in l.
gallus.§.& quid ſi tantum. ff.de lib.& poſth. n.16.*
42 *&* 17. Nec obſtat, * quod ſtatuto legitima tolli
non põt, *Alex.conſ.75.n.3.vol.1.* vbi hanc verio-
rē, æquiorem & crebriorē eſſe dicit: vel ſaltē nõ
cenſet̃ ſublata, niſi de ea ſpecialis mentio fiat,
vt concludit in ſpecie Balb.in tract.de præſcrip.4.par.
43 *princ.q.23.n.3.&* 4. Nā * imo receptius eſt poſ-
ſe tolli & multo magis minui, quoad aſcenden-
tes, præſertim ſi eis aliquid relinquat̃ quod ſit
loco legitimæ, vt ſunt hic mobilia, conquæſtus,
&c. ita enim in ſpecie teſtant̃ *Bal.in l.1.§.ius na-
turale.ff.de iuſt.& iur. Imol.in l.quod de bonis.§.1.
ff.ad leg.fal. Alex.conſ.168.n.1.& 2.vol.7. Ruin.
conſ.51.n.12.vol.3. Deci.conſ.372.n.4. Cæphal.cõſ.
5. (licet conſ.120.contrarium reſpondeat) & Pariſ.
conſ.23.n.1.2.& ſeq.vol.2.* Si enim verū eſt, ſta-
tuto legitimā deſcendentiū minui poſſe, imo &
tolli ex iuſta cauſa, puta fauore agnationis &
familiæ, vti receptiſſimū eſſe teſtant *Mich.Craſſ.
d.§.legitima.q.43.n.3. Menoch.lib.2.de arbitr.iud.
cent.2.caſ.149. Crauet.conſ.11.n.13. Tiraq.in trac.
de primog.qu.55.& ſeq.* Sane multo magis tolli
44 põt & minui legitima aſcendentium: * nā longe
fauorabilior eſt legitima deſcendentiū, quę de-
betur ratione naturali, *l.cum ratio.ff.de bon.dam-
nat.* quā legitima aſcendentiū, quæ ſolo iure ci-
uili & poſitiuo debetur, teſte *Bald. in d.l.1.§.ius
naturale.ff.de iuſt.& iur.* Ideoq; quoad aſcendētes
non requirit̃ illius ſpecialis expreſſio in ſtatuto
ſed ſufficit quod in genere à ſucceſſione exclu-
dant̃, per ea quæ trad. *Iaſ. Ludouic.deciſ.Peruſ.21.
n.47.& ſeq.vbi alios cõmemorat.* Et licet aliter ha-
ctenus iudicatū fuerit in hoc Senatu; tñ ex quo
poſtremum illius arreſtū ſuper ſimili quęſtione
prolatū, Principis authoritate in quadā cauſa
reuiſio-

Digitized by Google

reuiſionis & ſupplicationis, hac in parte reſciſ-
ſum fuit, *c* non exiſtimo ſane eum deinceps ita
iudicaturum.
45 Cæterum quod diximus * aſcendentibus le-
gitimam non deberi in bonis deſcendentium,
ſtante hac noſtra conſuetudine, illud intelligen-
dum eſt, vt ꝓcedat ab inteſtato, prout conſue-
46 tudo loquit̃, non autem ex teſtamento. * Nam
ſtatutum loquens in caſu ſucceſſionis ab inte-
ſtato, non extendit̃ ad caſum conditi teſtamen-
ti, per ea quę tradit *Menoc. conſ.* 536. vbi quęſtio-
nem tractat in terminis, atque ita Senatui pla-
cuiſſe aliquoties obſeruaui. *d*
47 Septimo * & poſtremo infert̃, huic conſuetu-
dini non eſſe locum inter homines manuſmor-
tuæ, ſed tantum inter homines liberæ conditio-
nis. Quod enim parẽtes hic excludunt̃ à ſucceſ-
ſione deſcendentium, illud ſane (vt paulo ante
diximus) fit potius fauore collateralium (quorũ
ſpecialis fit mẽtio in fine articuli huius cõſuet.)
quam fauore extranei, cuiuſmodi eſt dominus
manuſmortuæ. item illud fit, vt bona ſuam fa-
48 cilius repetant originem. Vnde cum inter * ho-
mines manuſmortuæ, non tam originis bono-
rum & lineę vnde proceſſerunt, quã communio-
nis ratio habeatur, conſequens eſt eorum ſuc-
ceſſionem, parentibus in eadem communione
commorantibus potius deferri, quam Domi-
no, præſertim non extantibus trãſuerſalibus in
eadem communione, *arg. eorum quæ tradit Bart.
in l. 2. §. ſed ſi ſint. ff. ad Senatuſconſult. Tertul.* Et
ita ſæpius iudicatum fuit, ſicque tãdem decla-
rauit Philippus II. Hiſpaniarũ Rex & Burgun-
diæ Comes noua conſtitutione anni 1587. art.
19. cuius paulo ante (nempe deciſ. 29. facta eſt
mentio.

a *Arreſto lato 7. Iunij 1601. in cauſa dominæ d'Ambliſe ſupplicantis, contra dominum di la Chaux defenſorem. Fuit iterum ſic iudicatum menſe Iulio, 1605. in cauſa dominæ Barbaræ Gros Iehan viduę dñi Doctoris Droubot, contra I. Iannot di Veſonl. Nunc ceſſat hoc dubiũ beneficiũ declarationis A.A. SS. factę receſſu Comitiorũ anni 1606. imminẽtę, publicatæ per arreſta Senatus, in formam ſtatuti, 20. Decemb. 1607 continentis expreſsè art. 7. quod vitalitij omnes reditus annui pecunia comparati, pro immobilibus habendi ſunt in omnibus caſib. præterquã in ſucceſſione parentum aus & auia ſuis liberis, quibus, tanquam in mobilibus, ſucsedere licebit.*

b *Arreſto 20. Decembris 1535. in cauſa Ioannæ d'Aſſey de Leuiter impetrantis per nouitatem, contra Iacobum Friquaut opponentem.*

c *Arreſto lato in Belgio 1588. in cauſa reuiſionis quondã Comitis à S. Amour ſupplicantis contra dictã dominam d'Ambliſe. Ex inde, Princeps ſuper id declarationem & legẽ expreſſam promulgauit, quæ fuit publicata in ſecundo albo, vulgò role, poſt Martinalia anni 1601.*

d *Sic iudicatum fuit anno 1596. in cauſa dominæ de Beauregard ſupplicantis, contra Dominam de Sombernon illius filia, rea.*

DECISIO LIV.

An per matrimonium cenſeatur diſſoluta communio inter homines manuſmortuæ.

SVMMARIA.

1 *Matrimonio an cenſeatur diſſoluta communio inter manumortales. & num. 21.*
2 *Communio quæ eſt inter matrem & filiam manumortales, an per matris tranſitum ad ſecunda vota cenſeatur diſſoluta.*
4 *Filiorum hæreditas non tam debetur ipſis parentibus, quam liberis parentum.*
5 *Correlatiuorum in vno quod ſtatuitur, cenſetur ſtatutum & in alio.*
6 *Communio inter manumortales an debeat eſſe vniuerſalis. & nu. 23.*
7 *Indefinita verba in ſtatutis æquipollent vniuerſalibus.*
8 *Communio vt dicatur vniuerſalis, tria requiruntur.*
9 *Inuentarium caput eſt rationum, & eſt actus contrarius ſocietati vniuerſali & nu. 26.*
10 *Contractu ſecundo quãdo cenſeatur receſſum à primo.*
11 *Societas vniuerſalis requirit vt omnes & bona & induſtriam conferant.*
12 *Vxor tenetur operari viro, cuius in ſeruitio eſſe dicitur.*
13 *Actus ſequens præſumitur factus in executionem precedentis tractatus.*
14 *Tutor in reſpectante ad pupillum præſumitur tutorio nomine agere.*
15 *Communionis diſſolutio inter manumortales duo requirit.*
16 *Plura dum copulatiue deſiderantur, requiritur omniũ concurſus.*
17 *Statutum exorbitans a iure communi debet ſtricte interpretari.*
18 *Societas vt diſſoluatur, quænam requirantur.*
19 *Minor non poteſt ſocietatem diuidere, etiam prouocante maiore, ſine decreto.*
20 *Vxor tenetur virum ſequi etiam exulem.*
22 *Conſuetudo ſtricte & proprie interpretari debet.*
24 *Societate etiã diſſoluta, remanet quandoque cõmunio.*
25 *Communione remanente, remanet ius ſuccedendi inter manumortales.*
27 *Socij mei ſocius, meus ſocius non eſt.*

DIximus in fine præcedentis deciſionis, parentes non excludi à ſucceſſione deſcendẽtium manumortales conditionis, ſed ad eam in vni-

Digitized by Google

vniuerſum admitti (dummodo ſint in eadem
communione) excluſo domino manuſmortuæ.
1 Nunc incidit quæſtio non leuis,* an per matri-
monium cenſeat ita diſſoluta communio inter
homines illius conditionis, vt inuicē ſuccedere
non poſſint. Caſus autem huius diſputationis
talis eſt: Mulier quædam manuſmortalis, vni-
cam habēs filiam pupillā eiuſdem condōnis, cu
ius tutelā gerebat, tranſit ad ſecunda vota, trāſ-
lato prius tutelæ onere in ſecundum maritum,
cum quo pactis dotalibus ſocietatē omniū cō-
quęſtuum contrahit, vt paſſim fieri ſolet, tradu-
cta deinde in domum viri vna cum filia, morit̄
poſt aliquot annos apud matrem ipſa filia ad-
huc impubes: vnde orta ſuper ſucceſſione con-
trouerſia in poſſeſſorio, inter dominum & ma-
trem, cum pro matre pronunciaſſet iudex, & ab
ea ſententia appellaſſet dominus, dubitatum
fuit quid iuris.

Et pro domino dicebat̄, ꝙ per ſecundū iſtud
matrimonium cenſebat̄ eſſe receſſum à cōmu-
nione inter matrem & filiam, quod probaba-
tur ſequentibus argumentis.

2 Primo * *per tex. in art. 5. noſtræ conſuet. ſub tit. des mainmor.* Cum enim articulus ille, dotē mu-
lieris manumortalis (quæ ſine liberis ex ſuo cor
pore deſcendētibus & in eadem communione
cōmmorantibus morit) domino adiudicet, ex-
cluſis cæteris oībus cognatis & agnatis ſatis ꝑ-
fecto innuere vr̄, mulierem hanc, per matrimo-
nium, à communione patris, matris, fratrū &
ſororum diuiſam eſſe & ſeparatam: nā ſi cōionē
aliquam cum eis retinere cenſeret, non obſtāte
prædicto matrimonio, iſti oēs dominū exclude
rēt, iuxta diſpoſitionem art. 16. eiuſdē conſuet.
3 Secundo * ꝓbatur apertus, per *tex. in artic. 8. eiuſdem conſuetud. vbi dicitur* [*Quod filia collocata in ſua portione poteſt iterum reuerti ad portionem aut prouiſionem bonorum parētum, dummodo prima nuptiarum nocte in ſuo manſo & fundo habitet.*] Ergo
à contrario ſenſu ſi diſcubitum illum omittat
atque ſpernat, non poteſt portionem petere,
ſicq; per matrimonium adeo habetur ꝓ diui-
ſa a communione parentū, vt eis ſuccedere non
poſſit quod ſi hoc ꝓcedit in filia nubente, quo
ad ſucceſſionem patris, aut matris, multo ma-
gis ꝓcedere dēt in matre, quoad ſucceſſionem
4 liberorum primi matrimonij.* Nam non tam
debet̄ hr̄ditas filiorum ipſis parentibus, q̃ libe-
ris parentum ſucceſſio, *l. in ſuis, ff. de lib. & poſth.*
5 Eſtq; * regula cōis, vt quod in vno ex correlati-
uis ſtatuitur, illud cenſeatur & in altero ſtatu-
tum eſſe, *l. fi. C. de ind. vid. toll. Chaſſa. in concl. conſuet. Duc. Burg. in verb. interpretées ſelon droict. n. 9 verſ ſeptima concluſio.*
6 Tertio facit, * quod communio inter homi-
nes manuſmortuę debet eſſe vniuerſalis & om-
nium bonorum, vt inuicem ſuccedere poſſint,

vt notant *Io. Pap. ad conſuet. Burbo. titu. des tailles perſonnelles. art. 207. Chaſſa. ad conſue. Duc. Burg. tit. de manib. mort. §. 13. gl. vlt.* & patet hoc ex
verb. noſtræ conſuetudinis art. 15. & 16. ibi, *com*
7 *munes in bonis*] quæ qdem verba ſunt * indefini-
ta, & per conſequens (cū ſimus in ſtatuto) æqui
pollent vniuerſalibus, vt poſt alios ꝓbat *Decia. reſp. 17. n. 20. vol. 1.* At poſt tranſitū ad ſecūdas
nuptias nulla pōt eſſe cōio vniuerſalis inter hāc
matrē & eius filiā; ergo nec vllū ſucceſſionis. Mi
8 nor illa ꝓbat̄, qa tria * potiſſimum requirunt̄
ad hoc, vt ſocietas & cōmunio dicatur vniuer-
ſalis, nēpe 1. cōis habitatio, 2. lucrorum cōica-
tio, 3. & eorum q̃ tractata fuerunt non reddita
ratio. *Bar. in l. ſi patruus, C. com. vtriuſ. iud. Dec. cōſ. 21. Chaſſ. ad conſue. Duc. Burg. tit. des ſucceſ. §. 5. gl. in verb meilleur de l'aultre. nu. 33. & 34.* vbi addit
& alia dua reqſita, at licet hoc in caſu commu-
nis fuerit habitatio, tū duo alia nō concurrūt:
nam quoad ꝑm non potuit hæc mr̄ lucra ſua
cōicare filiæ, conſtante hoc ſecundo matrimo-
nio, eo ꝙ pactis dotalib. nouā dictorū lucrorū
& conqſtuum cum marito contraxit ſocietatē,
cui ex pacto tenet̄ ea lucra cōicare. item nō pōt
cæterorū bonorū ſuorum fructus filiæ cōicare,
cum maritus tā de iure, q̃ de conſuetudine eos
ſuos faciat. Quoad tertiū vero, cōſtabat matrē
hanc, dū onus tutelæ in ſe recepiſſet, inuentariū
bonorum ipſius filiæ (ꝓut moris eſt) confeciſſe
& ad rationes reddendas expreſſim ſeſe obligaſ
9 ſe. qđ qdem inuentariū, * cū ſit caput rationū,
vr̄ eſſe actus contrarius ſocietati, *Chaſſa. in d. tit. des ſucceſ. §. 5. in verb. meilleur de l'aultre. n. 35.* Cū
ergo hæc oīa deficiant, dicendum eſt nullā am-
plius, poſt ꝑm hoc mr̄imonium, ſocietatem vni
uerſalem remāſiſſe inter matrem & filiā, ſed ab
ea ꝑ matrē fuiſſe diſceſsū, ſicq. eā ſua culpa ſuo-
10 q; ꝓprio facto jus ſuccedendi amiſiſſe. Nā a pri
mo cōtractu cēſet̄ eſſe receſsū ꝑ ꝑm, qñ ſecūdus
ille cōtractus non conuenit, nec ſe compatit cū
primo, *Bal. in l. vlt. n. 1. verſ. vt quando, C. de noua. & in conſ. 318. col. 2. verſ. ſecūdo reſpōdeo. Dec. cōſ. 400. col. pe. verſ. quarto reſpōdetur. & in l. pacta nouiſſima. col. 1. C. de pac.* Secundus aūt contractus
matrimonij iſtius matris oīno incompatibilis
eſt cum ſocietate vniuerſali, quā prius habebat
cum filia, ex quo vniuerſalis * illa ſocietas req-
11 rit, vt oēs non ſolum bona, ſed & induſtriā con-
ferāt, *l. cū duob. §. ſi i coeūda. ff. ꝓ ſoc.* neutrum aūt
12 poteſt * vxor, cum teneat operam viro, cuius ī ſer
uitio eſſe dr̄, *l ſicut. ff. de oper. liber.* Nec prædictis
obſtare vr̄ communis habitatio & conuictus
matris iſtius cum filia, tā pendente viduitate, q̃
pendente ſecundo matrimonio: nā hoc non vr̄
factum aīo retinendæ communionis, ſed ex ne-
ceſſitate officii, ex quo tutelā ſuſceperat hęc mr̄,
13 & poſt eā maritus.* Actus enim ſequens pręſu-
mitur factus in executionem præcedentis tra-

cta-

Digitized by Google

ctatus, *l. qui in alien. §. ſi is qui putabat. ff de acq. hęr.*
14 *& ibi Doc.* & in ſpecie,* tutor in reſpectante ad
pupillum præſumitur tutorio nomine agere,
niſi aliud appareat, *l. poſt mor. §. 1. ff. quand. &*
fac. tut. Alc. de præſum. reg. 2. præſ. 24.

Pro matre vero in contrarium ꝑpendebãt in
15 primis, quod ad inducendã diſſolutionem *cõ-
munionis inter hoĩes manuſmortuæ, duo (vt
multi volunt) coniunctim requirunt, nẽpe di-
uiſio bonorũ, & ſeparatio habitationis; id qđ
aperte colligit ex pluribus locis noſtræ conſue.
ſub *eod. tit. des mainmor.* Et primo ex ar. 7. ibi [ſi
parentes cões & cohabitantes non habcãt] Se-
cundo ex art. 15. ibi [*qui diuidũtur & ſeparantur.*]
Tertio ex ar. 17. ibi [*Expenſas faciũt ſuo quiſq; sũ-
ptu proprio, & ſeparatè ab inuicem*] & quarto ex
art. 12. conſuet. Duc. Burg. cui nos vicini ſum',
vbi Chaſſa. expreſſe teſtat hoc idẽ ſeruari in iſto
Comitatu. At hic nulla fuit ꝓbata diuiſio bo-
norũ inter matrẽ & filiã nullaq; ſeparata habi-
tatio; ergo, &c. & licet vnum ex* iſtis ꝓbatũ eſ-
ſet, non tñ adhunc ſufficeret, ad inducẽdã ſucceſ
16 ſionis priuationẽ. Nã qñ plura requirunt copu
latiue (vt hic) reqrit oĩum concurſus, *l. ſi hæredi
plures, ff. de hær. inſtit. §. ſi pluris, eo. tit. apud Iuſtin.*
17 Secundo,* in confirmationẽ p̃cedentis ratio
nis facit, quod qñ ſtatutum exorbitat à iure cõ
muni, ſtricte oĩno dẽt interpretari, *l. at p̃tor. §.
hæc verba. ff. de neg. geſt.* At hæc nr̃a conſu. exor-
bitat à iure cõi, quo indiſtincte mater admittit
ad ſucceſſionem filiorum, ſiue ſit in cõione, ſiue
non, *l. j. & tot. tit. ff. ad S.C. Tertul. & auth. defuncto
C. eo.* Ergo ſtricte interpretanda eſt, ſicq. cũ duo
copulatiue reqrat, nempe diuiſionẽ bonorum,
& ſeparationẽ habitationis, duo illa neceſſario
cõcurrere debẽt, nec vnũ ſine alio ſufficere poſſe
vr̃, ad excludẽdã matrẽ à ſucceſſione liberorũ.
18 Tertio * & poſtremo, ad hoc vt diſſoluat ſocie-
tas, quæ eſt inter aliquos, oĩum voluntas &
conſenſus interuenire dẽt, *l. actione §. diximus, ff.
ꝓ ſoc.* at filiæ iſtius nullus erat conſenſus, ex quo
erat pupilla, *l. pupillus, ff. de reg. iur.* ergo nulla di
uiſio cũ ea fieri potuit, præſertim ſine iudicis
19 decreto.* Minor enim 25. ann. & multo minus
pupillus, non põt ſocietatẽ diuidere, ẽt ꝓuocãte
maiore, ſine decreto, vt ꝓbãt *Oct. Simonc. in trac.
de decr. li. 2. tit. 4. & Meno. de arb. iud. caſ. 171. n. 36*
nec obſtat ſi dicat, huic rõni locum eſſe, cũ agit
de excludẽdo pupillo à ſucceſſione mr̃is, nõ aũt
in caſu contrario, qñ (vt hic) agit de excludẽda
mr̃e à ſucceſſione pupilli, à quo ꝓpria volunta-
te ſeſe ſeparauit. Nã ẽtſi oĩ hæc filiã dereliqſſet
vt maritũ ſeqret, ex eo tñ ſolo non ſatis collige-
20 ret voluntas diſſoluendæ cõionis in mr̃e:* ſiqui
dẽ, ſiue velit, ſiue nolit vxor tenet virũ ſeq, ẽt
exulẽ, relictis parẽtib. gl. *Inn. & Panor. in c. 1. de cõ
iug. leproſo. Capel. Thol. dec. 86.* Voluntas aũt coa-
cta licet voluntas ſit, non eſt tñ libera & ꝯfecta
ſicq. nulla illius habet rõ, vt teſtat *Bal. in l. pe. C.
quom. & quan. iud.* His & aliis multis rationib. di
ligenter excuſſis, tandẽ poſtrema hęc opinio (li
cet non oĩb. ꝓbata, qđ aliter olim iudicatũ fuiſ
ſe diceret) vniuerſę curiæ conſeſſu, frequentiori
calculo obtinuit. *a* qua retenta ſic facile reſpon
deri poteſt ad contraria.
21 Ad primum enim & ſm, dicendũ eſt* mr̃imo
nium ſolum diuiſionẽ aut excluſionem à ſucceſ
ſione non inducere, niſi in caſibus, in qb. ita ex
preſſe diſponit conſuetudo, vt ĩ caſu d. art. 8. vbi
adhuc illud colligit p̃ſumptiue & p argm̃ a con
22 trario ſenſu: vnde* cũ conſuetudo ſtricte, ꝓprie,
& naturaliter, interpretari debeat, non aũt ficte
& ciuiliter, *Oldr. cõſ. 284. Meno. de p̃ſ. li. 4. præſ. 76.
n. 8.* Diuiſio bonorum re ipſa, nõ autem fictitie
& p̃ſumptiue dẽt interuenire, ad hoc ut qs exclu
dat à legitima ſucceſſione, in aliis caſib. à con-
ſuetudine non expreſſis. Nec ſufficit ſola ſepara
tio habitationis, niſi facta ſit in conſequentiã
pręcedentis diuiſionis bonorum, & cum aĩo
ſemper ſeorſum habitandi, hucq; pertinẽt, q̃ de
presbytero vicario diſputat *Chaſſ. d. tit. des main-
mort. art. 12. in verb. ſi nõ eux demeurans. n. 2. & ſeq.*
23 Ad tertiũ vero,* negat in primis, ꝙ inter hoĩes
manuſmortuæ, ad hoc vt inuicem ſuccedere poſ
ſint, reqritat ſocietatem eſſe vniuerſalem oĩum
bonorum. Nã videmus paſſim obſeruari, vt ſi
vni ex conſortib. & conſocijs manumortalibus
obueniat aliqua legitima hr̃ditas; ſiue ex teſtõ,
ſiue ab inteſtato, eã cæteris cõicare non cogit,
quod tñ ſecus eſſet ſi ſocietas eſſet vniuerſalis, *l.
3. §. 1. ff. pro ſoc.* Secundo rñdet, ꝙ etiã ſi p matri
monium noua dicat eſſe contracta ſocietas ĩter
virum & vxorem, ſicq; à priori ſocietate videat
quodammodo receſſum, tñ non proinde ſequit
24 diſſolutam eſſe communionem:* nam etiam
diſſoluta ſocietate bona communia remanere
poſſunt, & ideo communi diuidundo actio eo
noĩe competit, qa & ſine ſocietate res commu-
nis eſſe poteſt, *l. 2. ff. comm. diuid. l. vt ſit. ff. p ſoc.*
25 Vnde* cum remaneat cõio, remanet etiã & ius
ſucceſſionis. Non enĩ dicit conſuetudo, ius ſuc-
cedendi apertum eſſe domino ex diſſolutione
ſocietatis, ſed ex diuiſione & ſeparatione com-
munionis, ſicq; requirit neceſſario bonorum di
uiſio, nec ſufficit ſola ſocietatis diſſolutio, vel
etiã ſeparata habitatio, niſi (vt paulo ante diximus) facta ſit in conſequentiã præcedentis diui
26 ſionis. Quod autem dictum eſt * ex inuentario
& obligatione de reddendis rationibus, præſu-
mendum eſſe animum diſſoluendæ communio
nis, illud non videtur concludens, ſi perpen-
datur matrem tutricem inuentarium illud con
feciſſe ex neceſſitate officij, & lege ad id eam co-
gente. Vnde cum actus agentium vltra inten-
tionem agentis non operent, cumque officium
ſuum nemini debeat eſſe dãnoſum, videtur iu-

V uen-

uentarium iſtud non debere nocere matri, nec qdqd in conſequẽtiã officij tutelæ factum eſt.

Et hæc quoad caſum ꝓpoſitum. Sed quid ſi mater iſta ꝑmortua fuiſſet, relicto filio ex ſecundo matrimonio, cũ filia prioris mr̃imonij, ſuis hr̃dib. ex ęquis partibus; an mortua deinde filia ex priore matrimonio ſuſcepta, ei ſuccedet frater vterinus, an vero dñus manuſmortuæ? Et videret dicendum, dñum ſuccedere debere. Nam, etſi verum ſit, liberos iſtos eſſe in communione matris, non obñte matrimonio, ꝑ ea quæ dicta ſunt paulo ante, non tñ proinde ſequit̃ eos in-
17 ter ſe cões eſſe. Nã * ſocij mei ſocius, meus ſocius non eſt, *l. qui admittitur. cum ſeqq. ff. pro ſoc.* Sed contrarium iudicauit Senatus noſter, *b* motus potiſſimum, quod inter vterinos iſtos erat quædã natiua cõmunio, ſaltẽ quoad bona materna, in quorum cõmunione erant ambo nati, q̃ communio ſufficit inter perſonas tã coniũctas ad excludendũ dñum (*præſertim ſi ſemper* in eadem domo poſt matris obitum remanſerint, *eodem ſoco & pane victitantes*) cum non requiratur vniuerſalis ſocietas inter manumortales, vt ad inuicem ſuccedere poſſint, vt paulo ante dictum eſt.

a *Arreſto lato 23. Iunij 1601. in cauſa Illuſtriſs. Archiepiſcopi Biſuntini appellantis, & Nicola Magnin de Moutierhaultepierre appellata.*

b *Ex deliberatione 8. Nouembris 1605. in cauſa Ioannis Fontaine dicti Cauarroz ceſſionarij Reuerendi domini Abbatis Chariloci, contra Petrũ Freby de Francour, tanquã patrem legitimumq; adminiſtratorem filij ſecundi matrimonij. Dictus Senatus ſententiam reſcidit, qua primus Iudex dictum Abbatem in hæreditate filij primi matrimonij, ad excluſionem fratris vterini manutenuerat: Probationeſq; decreuit, vnde liqueret vtrùm inter vterinos iſtos fuiſſet ſemper cõio vitæ & habitationis ſtatim ab obitu matris; qđ non feciſſet, ſe exiſtimaſſet quod ſecunda uota dictæ matris illam à communione nati primi matrimonij ſeparauerant, & conſequenter natum dicti primi matrimonij à filio ſecundi. Vide ſupra dec. 29. in fi.*

DECISIO LV.

Vtrum fideicommiſſarius vniuerſalis, cui reſtituta fuit hereditas, teneatur ad legatum quãtitatis annuatim ſoluendæ pro terminis non ſolutis ab hærede, antequã fideicommiſſi dies & cõditio cederet.

SVMMARIA.

1 *Legatum relictum ab inſtituto, proprio eius nomine expreſſo, non videtur repetitum in ſubſtitutum.*
2 *Nomen appellatiuum, cum in vno ſolo verificatur, vicem nominis proprij obtinet.*
3 *Legatum potius cenſetur relictum ab hærede, quam ab alio.*
4 *Legatum quando de fructibus ſolui debet, illius præſtatio ad eum ſolum ſpectat qui fructus percepit.*
5 *Onus reale rem ipſam concomitatur.*
6 *Legatum ex fructibus ſoluendum, cenſetur onus iniunctum ipſis fructibus.*
7 *Dictio, de, vel ex, ſignificat materiam integralem, de cuius parte conſtat res de qua agitur.*
8 *Annui legati onus ad vſufructuarium omnium bonorum, non ad hæredem vniuerſalem ſpectat.*
9 *Commodum qui ſentit, ſentire debet & incommodum.*
10 *Fideicommiſſaria an poſſit conueniri pro annuis legatis ab hærede non ſolutis. & n. 12.*
11 *Penſionis eccleſiaſticæ exactio pro præteritis annis, eſt in electione penſionarij, cui liberum eſt agere, vel cõtra ſucceſſorem beneficij, vel contra hæredes prædeceſſoris.*
12 *Legatario datur hypothecaria pro legato.*
13 *Hypothecaria non datur vbi non competit perſonalis.*
14 *Hæres repetere poteſt à fideicommiſſario quid ſoluit pro legatis ante apertum fideicommiſſum.*
15 *Fideicommiſſarius vniuerſalis poſt apertum fideicommiſſum hæredis loco eſt.*
16 *Legata ab inſtituto relicta, in dubio cenſentur repetita à ſubſtituto.*
17 *Teſtator cenſetur magis diligere inſtitutum quam ſubſtitutum. fallit n. 25*
18 *Subſtitutus eſt ſubrogatus in locum inſtituti.*
19 *Fideicommiſſarius eſt quodammodo hæres.*
20 *Legatum in plures præſtationes annuas diuiſum, non proinde dicitur annum, ſed omnium annorum vnicum eſt legatum.*
21 *Deſignatio rei, ex qua legatum ſolui debeat, non facit taxationem.*
22 *Duplex oratio, quarum vna diſpoſitionem, altera executionem reſpicit, non reſtringit legatum.*
23 *Deſignatio rei vnde legatum ſoluatur parit ſpecialem hypothecam.*
24 *Specialis hypotheca nihil derogat hypothecæ legali.*
26 *Proprij nominis expreſſio eſt loco taxatiuæ.*
27 *Negligentia propria alteri non debet eſſe nociua.*
28 *Arbitrium intelligitur de regulato, non de abſoluto.*

TEſtatrix inſtitudo hærede, eoque de reſtituenda hæreditate per fideicõmiſſum grauato, ſi ſine maſculis decederet, vni ex ſororibus dicti hæredis ſummam decem millium francorum legati nomine reliquit, eamq; ſummam ab eodem hærede perſolui iuſſit ex fructibus bonorum ipſius teſtatricis, quæ bona ideo iuſſit locari ĩ annos ſingulos, ita vt primo anno poſt eius obitum legatariæ huic duo millia francorum ex illius locationis penſionibus ſoluerentur, & deinde ſingulis annis ſingula mille, donec abſoluta eſſet ſolutio dictorum decem millium francorum.

Mortua demũ teſtatrice, anno 1592. hæres bonis ſeſe immiſcet, quibus gaudet & fruit̃ per

aliquot

aliquot annos, nulla facta locatione, nihilque
omnino huic legatariæ ſoluit.

Eo vero poſtea mortuo, nullis relictis liberis
cũ fideicommiſſi caſus eueniſſet, hrēditatē adi-
piſcit fideicommiſſarius anno 1598. Aduerſus
quē agit legataria anno 1599. petitq; id oē qđ
ex legato ſibi debeť, ad illum vſq. diē: ſuper quo
dubitatum eſt, an recte ageret necne, & an ali-
qua ei competeret actio aduerſus hũc fideicom
miſſarium, ſaltem pro ſolutione earum ſum-
marum, quarum & ceſſerat & veneɾat dies vi-
uente adhuç hærede inſtituto.

Et mihi videbať ꝙ non, ex multis q̃ ſequunť.

Primo, qa teſtatrix expſſe iuſſit legatũ iſtud
ab hrde pſtati expreſſo illius noīe, ibi [*Quã ſum-
mã volo illi perſolui a meo hærede infra nominato*]
& deinde ibi [*& in reſiduo inſtituo meũ hæredē ex
aſſe dictum N. ea conditione, vt mea legata exequa-*
1 *tur & ſoluat.*] At* qñ legatũ relictum eſt ab in-
ſtituto, ꝓprio eius noīe expreſſo, non vř legati
onus repetitum i ſubſtitutum, vt communẽ te-
ſtanť *Iaſ. conſ.95. n.1. lib.1. Mantic. de coniect. vlt.
volunt. lib.8. tit.2. n.15. & Menoc. de præſump. li.4.
præſ.108. n.24.* ſed vř potius grauata pſona hrē-
dis, quã hrēditas, ſicq. onus eſſe perſonale & non
reale, vt p *l. nonnunquã, ff. ad Treb. tradit idē Meno.
ubi ſup.* n.9. Ergo cum onus iſtud ſit pſonale,
ad alium non trãſit quã ad hrdē ipſius inſtitu-
ti, aduerſus quē ideo agēdum erat & non aduer
ſus fideicommiſſariũ. Et poſito qđ legati iſtius
onus iniunctũ eſſet ſimpliciter, ſub noīe appel-
latiuo hrdis, ꝓprio illius noīe non expreſſo, tñ
adhuc idē eſſet dicendum ex quo ſolus eſt inſti
2 tutus i teſtamēto; nã tunc nomen* appellatiuũ
hrdis cum in vno ſolo uerificari poſſit, nominis
proprii vicem obtinet, per ea quę tradit *Caſtren.
in l. licet. n.4. ff. de leg.1.*

Secundo, qa vulgare eſt ex definitione lega-
3 ti, quã tradit Iuſtin. *in §. inſt. de lega.* * legatũ in
dubio potius cēſeri relictũ ab hrde quã ab alio,
cum ſit donatio a teſtatore relicta ab hrde præ-
ſtãda, hocq; ꝓcedit, ētſi hrdi datus ſit ſubſtitu-
tus vniuerſalis, & ini perſonaliter iniunctum ſit
legati onus. Nã tunc adhuc ēt dicendum eſt in
dubio hrdē potius cenſeri grauatum onere le-
gati, quã ſubſtitutũ aut fideicõmiſſarium vni-
uerſalē, præſertim, ſi non pure, ſed in diem aut
ſub conditione relictũ ſit fideicommiſſum (vt
hic) *vt poſt Bart. in l. Marcellus, §. idē Põponius, ff.
ad Treb. tradit Mantic. d. trac. de coniect. vlt. vol. li.8
tit.2. n.8. vbi Bal. Corne. Crauet. & Alc. ad id allegat
& cõem eſſe teſtatur.* Quinimo ēt ꝓcedit, tãetſi
legati ſolutio collata ſit in tēpus mortis ipſius
hrdis, per ea quæ tradit *Bar. in l. qui duobus, ff. de
vulg. & pup. quæ ſequuti ſunt Dec. conſ.581. n.8. ver
ſic. vlterius. & Menoc. de præſ. lib.4. præ.131. n.11.*

Tertio, vrget admodum quod expreſſe iuſſit
teſtatrix legatũ iſtud ſolui annuatim de fructi-
4 bus ipſius hrditatis. * At quotieſcumq. legatũ
de fructibus ſolui debet, tunc illius prǣſtatio ad
eum ſolum ſpectat, qui fructus percepit, nec ad
uerſus alium cõpetit actio: ergo in hoc noſtro
caſu non debuit legataria agere aduerſus fidei-
commiſſarium, ſed aduerſarius hrdes inſtituti,
ſaltem pro tpe præterito quo ſtetit hrditas pœ-
nes hrdem. Minor illa probať ratione, & au-
thoritate. Ratione, quia regulare eſt, onus* rea
5 le rem ipſam concomitari, & ab eo ſoluendum
eſſe ad quem res ipſa puenerit, vt ex communi
ponit *Bero. conſ.151. n.6. vol 1. & facit l.1. §. pro ſe-
cũdo. vbi Bal. C. de caduc. toll.* vbi onus tranſit in
6 emolumenti ſucceſſorem. At* legatum de fru-
ctibus vel ex fructibus ſoluendũ, cenſeť eſſe rea-
le onus iniunctum ipſis fructibus & reditibus,
vt in ſpecie tradit *Surd. dec.193. nu.2. poſt Rub.
7 Alex. conſ.158. n.2.* quod & arguit dictio* [de]
vel [ex] quæ ſignificat materiam integralē, de
cuius parte conſtat res, de qua agiť, vt notatur
*in l. nomen. §. vnic. ff. de leg.3. & tradit Decia. reſp.
10. nu.63. & reſp.39. n.4. vol.3.* Ergo ei ſoli in-
cũbit legati iſtius onus, qui fructuum emolumē
tum percepit, vel eius hrdibus. Authoritate ve-
ro illud probať, tum legis, tum ēt Doctorum
multorum. Nam *lege finali. §. ſin autem legata.
8 C. de bon. quæ lib.* expreſſè deciditur,* annuorum
legatorum onus ad vſufructuarium omnium
bonorum, non autē ad hrdē vniuerſalē ſpecta-
re cuius deciſionis ratio hæc potiſſimum adfer
tur inter alias, quod huiuſmodi legata ſoluen-
da ſint de fructibus, ſicq. fructuũ onus eſſe cen-
ſeantur, *l. liberto. §.1. ff. de ann. legat. Iaſ. conſ.95.
n.2. Bello conſ.7. nu.6. Surd. d. dec.193. n.2. & ſeqq.
& faciunt quæ tradunt Bal. Fulg. Caſtrenſ. Sal. & Cor
ne. in d. l. fi. §. ſin autem. C. de bon. quę lib.* qui textus
licet ſolum de patre vſufructuario loquať, tamē
omnes fere illum extendunt ad quemcunque
vſufructuarium vniuerſalem. Ita enim eum in-
telligit *Ruin. conſ.206. n.30. vol.2. Iaſ. in l.1. in 2.
lect. n.17. ff. ad Treb. Gozad. cõſ.94. n.22.27. & ſeq.
Soc. iun. conſ.115. n.10. vol.1. Rim. iun. conſ.172.
Crot. conſ.67. n.44. Couar. uar. reſol. lib.2. c.2. n.7.
Natt. conſ.7. in prin. Rol. à Val. conſ.8. nu.27. vol.2.
Rub. Alex. conſ.158. n.2. Burſa. conſ.123. n.12. Bor
gni. Caualc. in trac. de vſufr. mu. relic. n.216. & 219
Maſuer. ad prac. Papienſ. in forma libelli quo vxor
agit ad dotem & vſumfr. in verb. dedit & legauit. n.
5. Mich. Craſſ. §. legatũ, q.36. n.2. & Surd. d. dec.28
num.6. & deciſ.193. in princ.* Qui omnes teſtan-
tur, quod licet regulariter onus ſoluendi legata
ſpectet ad hæredem, adeo vt pro eorum ſolu-
tione poſſit vendere de bonis hæreditariis, ſic-
que vſumfructum minuere inuito vſufructua-
rio, teſte *Crauet. conſ.187. & Matheſil. notab.4.*
Tamen hoc fallit in legatis annuis, pro qui-
bus ſolus vſufructuarius ideo conueniri po-
teſt, quod cenſeatur teſtator onus illud im-

poſuiſſe fructibus. Et licet contrarium tenuerit
Cæphal. conſ. 376. tamen cum ſolus ſit (quod hu
cuſq. viderim) non eſt recedendũ à communi;
dummodo tamen tanta non ſint huiuſmodi le
gata annua vt totum abſorbeãt vſumfructum.
Nã eo caſu ab hr̃de præſtari deberent, ſicut &
alia legata pura, & q̃ ſemel debentur, ne alias le
gatum vſusfructus redderetur eluſorium & in-
utile, vt eleganter aĩaduertit *Burſa. d. conſ. 123. n.*
12. Cum igitur annua legata ea potiſſimum ra
tione debeãtur ab eo q fructus pcepit, quod fru
ctuum onus eſſe cenſeãtur, *d. l. fin. §. ſin aũt, C. de*
bon. q̃ lib. & d. l. liberto. §. 1. ff. de annuis legat. iunc. l.
Firmio. §. pater ff. quan. dies legat. ced. Conſequens
eſt pfecto, idem dicendum eſſe qñ teſtator iuſ-
ſit & expreſsè mandauit (ut hic) legatum ſolui
ex fructibs. Nã tunc eadem militat ratio, quod
nempe ſit fructuum onus, ſicq. quod ab eo ſolo
debeatur, cui fructus à teſtatore relicti ſunt, qq;
9 eos percepit. Siquidem* ſm naturã eſt quiſque
rei onus & incommoda eum ſequi, quẽ ſequun
tur commoda, *l. ſecundũ naturam, ff. de reg. iur.* Et
10 in ſpecie magis, quod fideicommiſſarius, cui re
ſtituta eſt hr̃ditas, non poſſit conueniri pro an-
nui legatis ab hr̃de non ſolutis, ſaltem pro ter-
minis decurſis, antequã fideicommiſsũ eſſet a-
pertum. ita in ſpecie tenuit oĩum primus *Ca-*
ſtren. in conſ. 16. incip. viſo dicto puncto. in 3. dub. n.
4. vol. 2. quem ſequuti ſunt Iaſ. d. conſ. 95. n. 2. vol. 1
Sim de Præt. de interpret. vlt. volunt. lib. 4. interpr.
1. dub. 9. nu. 27. & dub. 11. nu. 30. & rurſus lib. 5.
dub. 2. n. 10. & 11. & dub. vlt. n. 30. vbi expreſse
ait, legatum ſoluendũ ex fructibus, præſtandũ
eſſe ab hr̃de qui percepit fructus, & ſi non viuit,
ob eius hr̃dibus, nõ aũt à fideicommiſſario, ẽtſi
tales fructus fuerint conſumpti: licet aliud ſit
11 in* penſione Eccleſiaſtica, cuius exactio p pre
teritis annis ſtat in electione penſionarii, cui li
berum eſt agere contra ſucceſſorem beneficii,
vel contra hr̃des prædeceſſoris, vt latè docet *Gi*
gas de penſion. q. 39. & q. 43. & Tiber. Decia. reſp.
37. n. 12. 13. & ſeq. lib. 1. Hanc ẽt Caſtrenſ. do-
ctrinam ſequutus eſt in terminis Surd. d. deciſ.
28. & Vinc. de Franch. dec. 483. Licet nec Ca-
ſtrenſem, nec alium vllum ex prædictis alleget.
& hi duo poſtremi hoc plus aſſerunt, quod cũ
12 huius legati nomine nulla competat* perſona-
lis actio aduerſus fideicommiſſariũ p terminis
decurſis viuente hr̃de, p ea q̃ ſtati diximus, nul-
la ẽt competit hypothecaria, licet alias p lega-
to quãtitatis dcẽ legatario hypothecaria in bo-
nis teſtatoris, *l. 1. C. comm. de leg. & §. noſtra inſt.*
13 *eod. titu. de legatis.* Ratio eſt, quia* hypotheca-
ria hæret perſonali, & non datur vbi non com-
petit perſonalis, *l. fideiuſſor obligari. in princ. ff.*
de fideiuſſo. vbi actio acceſſoria, prout eſt hypo-
thecaria, non poteſt eſſe ſine principali, fa-
ciunt quæ tradit *Neguzan. tractat. de pignor. in*
4. memb. 2. p. num. 160.

Quarto in eã rẽ accedat quoad hypotheca-
riã, quod nulla alia rõne vr̃ teſtatrix iuſſiſſe lega
tũ iſtud ſolui ex fructibus, quã ut legatũ reſtrin
geret ad fructus, & apertè demonſtraret ſe nol-
le ſummã hanc legatã, ex fideicommiſſo vniuer-
ſali deduci, dũ caſus reſtõnis eueniret, ſicq; fi-
deicõmiſſum imminui, put alias deduci potuiſ
ſet, ſi eã ſoluiſſet hæres, nec dictum fuiſſet quod
14 eã ſolueret ex fructibus. Quidquid* enim ſoluit
hæres de ſuo proprio p legatis, ante apertũ fi-
deicõmiſſum, illud ſane põt in reſtõne fideicõ-
miſſi deducere & repetere à fideicommiſſario,
niſi aliter diſpoſitum ſit à teſtatore, p ea q̃ tra-
dunt *Rom. conſ. 276. n. 6. & Crauet. conſ. 16. n. 1.* No
igĩ hæc deductio fieret ex fideicommiſſo, pru-
dẽter iuſſit teſtatrix hoc legatũ ſolui ab hr̃de ex
fructibus hr̃ditariis, q alias non veniunt in re-
ſtitutione. *Meno. de arb. iud. caſ. 256.* eadẽq; ratio
ne non imminuendi fideicommiſſi, vr̃ ẽt phi-
buiſſe & Trebell. detractionem, vt facilè præſu-
mendũ eſt. At ſi diceremus p hoc legato dari
nunc hypothecariã actionẽ in bonis teſtatricis,
illud eſſet contra mentẽ ipſius teſtatricis, q̃ onus
huius legati, non bonis, ſed fructibus voluit im
ponere. Ergo dicendũ eſt, quod ſicut nulla hic
competit pſonalis, nulla ẽt competit hypothe-
caria, ſicq. malè agere vr̃ hæc legataria, quoad
penſiones viuente hr̃de decurſas. In contrariũ
vero, dicebãt nonnulli legatariã hãc rectè agere.
15 Primo, q certum ſit* fideicommiſſariũ vni-
uerſalẽ poſt agnitum & apertum fideicommiſ-
ſum, hr̃dis loco eſſe, & in eũ tranſire oẽs actio-
nes, tã actiuè quã paſſiuè, *l. 1. §. de illa. & §. fi. ff.*
ad Treb. §. reſtituta. & §. ſed qa. verſ. ſi vero. inſt. de
fideicomm. hæred. ob idque teneri ſubire om-
nia onera hæreditaria, & ea exequi prout tene-
batur hæres, *l. 2. & fi. C. ad Trebell. Iaſ. d. conſ. 95.*
n. 1. verſ. punctus. Bello. conſ. 62. n. 7. & communiter
Doctores in l. Marcellus, ff. ad Trebel. Quibus in lo
cis expreſsè dicitur, fideicommiſſarium vniuer
ſalem teneri non ſolum ad debita, ſed & ad le-
gata ab hærede non ſoluta.

Secundo, quod in dubio ſemper dicendum
16 ſit,* legata ab inſtituto relicta, cenſeri repeti-
ta à ſubſtituto, vel fideicommiſſario, *l. licet Impe*
rator. ff. de legat. 1. vbi Iaſ. & Docto. communiter.
Guid Pap. dec. 296. & conſil. 8. num. 3. & late Me-
noch. de præſump. lib. 4. præ. 108. vbi in terminis
examinat quæſtionem, probatque affirma-
tiuam tribus his rationibus (poſt Iaſon. &
alios) quæ hic militare videntur, nempe,
17 cenſeri repetitum legatum. Primo,* quia
teſtator cenſetur magis diligere primo inſti-
tutum quam ſubſtitutum, *l. Publius, §. 1. ff. de*
condict. demonſtrat. Ergo ſi illum grauauit lega-
to, multo magis præſumendum eſt voluiſſe gra
18 uare ſubſtitutum. Secundo, quia* ſubſtitutus

eſt

Digitized by Google

eſt ſubrogatus in locum inſtituti,obidqne om-
nes illius qualitates aſſumit,*l.ſi eum ff.ſi quiſtan-
tionib.* Tertio,quia in oībus ſubſtitutus dicitur.
l.Iulianus.ff.de hæred. inſti. Quod ne quis de ſolo
vulgariter ſubſtituto intelligat & interpretẽt.
Idem facit iudicium de ſubſtituto per fideicõ-
miſſum vniuerſale dictus Menoch.ibid.n.57.&
58.quod & ꝓbat *Peregr.de fideicom.art.4.per to-
tum.*extenditque vt ꝓcedat, etiamſi ab hærede
ſub nomine appellatiuo fuerit relictum legatũ:
19 nam*fideicommiſſarius eſt quodãmodo hæres,
*l.filiusfamilias.§.1.ff.quod tum eo qui in al.po. eſt.l.
poſtulante.§.fin. & l.ſi hæres ff. ad Trebellia.* Hoc-
que eo magis ꝓcedere dicendũ videt̃ in noſtro
caſu,ꝙ in eo ꝓhibita fuerit hæredi quartæ Tre-
bellianicæ detractio. Eo enim caſu,qa totã hæ-
reditatẽ reſtituere tenet̃ hæres, abſque vlla de-
tractione, nullo modo grauari potuit legatis,
ſed ab ipſo fideicommiſſario vniuerſali præſtã-
da veniunt per tex.*in d.l.fin.C.ad Trebel.iunct.his
quæ tradunt Bar. Caſtren. & alij in d. l. Martellus.
quibus accedit dictus Peregr.d.art.4.n.21.*

Nec obſtat quod ait Caſtrenſ.d.conſ.16.lib.
2.ꝙ nempe legata annua præſtari debẽt ab hæ-
20 rede:nam* hic non agit̃ de legato annuo,ſed de
legato puro & ſimplici decem millium franco-
rum,cuius ſolutio pro commoditate ipſius hæ-
redis diſtributa fuit in plures terminos,ne ſcili-
cet ad totius ſummæ ſolutionem vnica præſta-
tione vrgeretur,*l.nec ſemel.§.ſed etſi quotannis.l.ſi
cum præfinitione annorum. §. ſi vero.& l.Firmio. §.
pater.ff. quand. dies lega. vel fideicom. cedat.* Vbi
aperte dicitur,ꝙ ſi teſtator cũ præfinitione an-
norum,non ꝓ alimentis quidpiam legauit, ſed
in plures penſiones diuiſit exonerandi hæredis
gratia,eo caſu omnium annorum vnum eſt le-
gatum, adeo vt decedente legatario intra tem-
pus præfinitum etiam futurorum annorum le-
gatum ad hæredem ſuum tranſmittat.

Minus obſtat ꝙ in teſtamento dictum eſt,le-
gatum iſtud ſoluendum eſſe ex fructibus & pen-
ſionibus bonorum ipſius teſtatricis, quæ ea pp.
21 iuſſit locari in annos ſingulos. Nam talis*deſi-
gnatio rei,ex qua legatum ſolui debeat,non fa-
cit taxationem aut conditionem,ſed demõſtra-
tionem, adeo vt etiamſi nulli nati ſint fructus,
vel nati qdem,ſed fuerint (prout fuerunt) con-
ſumpti & in aliam rem conuerſi, non proinde
minus legatum deberi certũ ſit,per tex. expreſſ.
*in l.quidam teſtamento. ff. de legat. 1. in l.Lucius.§.
ciuibus.de legat.2.in l.Paulo Callimacho. §. Iulianus
Seuerus.de legat.3.in l.Lucius. ff. de alim. legat.in l.
ex eo viuo.ff.de tritic.lega.in l.1. §. fin. ff. de condit.
& demonſtr.& in l.17. §.ſi.ff.de annu.legat.* Quan-
22 do enim* ſub duplici oratione aliqd alicui lega
tur & relinqtur, quarum altera diſpoſitionem,
altera vero executionem perfectæ diſpoſitionis
continet, vt qñ poſt legatum perfectum adiicit̃
locus,vel perſona,vel res, vnde ſoluat̃,vt hoc in
caſu factum eſt,tũc poſtrema illa oratio quę re-
ſpicit executionem & conſequutionem legati,
non coarctat aut reſtringit legatum ad rem illã
aut perſonam ſpecificatam, ſicque non condi-
tionem aut taxationẽ inducit, ſed deſignat at-
que demõſtrat vnde hæres facilius ſolutionẽ fa-
cere poſſit ſine rei familiaris incommodo,vt ex
ſupradictis iuribus optimè ꝓbant *Dec.cõſ.324.
per totum.ad conſuet.Pari.tit.de feud.§.11. nu. 20.
& 21.Gig.de penſionib.q.62.Couar.var.reſolut. lib.
3.c.7.nu.5.& nouiſſime Aluar. Valaſc. trac.de iur.
emph.q.4.n.7.& rurſus q.32.n.13.16.eum ſequẽt.
& latius adhuc Ioan.Garſia de expenſ. & meliora.c.
4.n.30.& multis ſequentib.* Vnde ſi res demõſtra-
ta non ſufficiat,ex alia ſoluẽdum eſt,*d.l.Firmio.
23 in princ.ff.quand.dies leg. ced.* Et licet* talis deſi-
gnatio rei vnde legatum ſoluatur,ſpecialẽ ope-
retur hypothecam, vt tradũt *Neguzant. tract.de
pign.p.2.membr.4.nu.164. verſic. 23.caſu eſt, &
alij paulo ante relati.* Non tñ per hoc ſeqtur,teſta-
torem voluiſſe quod recederet̃ à generali hypo-
theca introducta à lege ꝓ legato,per *d.l.1.C.cõ-
24 mu.de legat.* Nam* per expreſſam & ſpecialẽ pi-
gnoris conſtitutionẽ non recedit̃ ab hypotheca
legali,*l.fundus.ff.de annu.legat.Couar.in c. Raynu-
tius.§.10.n.7.& 8.& idem tradit Tiber.Decia.reſp.
2.nu.143.& Petr.Surd.deciſ.44.nu.4.*

His omnibus accedat,quod hæredis inſtituti
& nuper defuncti, nullus eſt qui hæditatẽ adire
velit, tanquam ære alieno adeo grauatã, vt val-
de metuẽdum ſit ne eam oĩno exhauriat,ſicque
nunc non pôt legatum ſuum cõſeqni legataria
ab alio q̃ à fideicommiſſario,aduerſus quẽ ideo
vt̃ potuiſſe actionem ſuam inſtituere, ſaltem in
ſubſidium,ne legato ſuo priuata remaneat, cõ-
tra mentem & voluntatem ipſius teſtatricis: id-
que eo magis ꝙ teſtamentũ dictæ teſtatricis nõ
fuerint publicatum niſi poſt mortem d.hęredis
inſtituti, eo quod mandauerat teſtatrix illud
non aperiri & publicari, niſi quando ipſi hære-
di inſtituto placeret.

Ex his ſane conſtat, ſatis difficilem eſſe huius
quæſtionis reſolutionem. Vnde cum præter eas
exceptiones,quæ in iure conſiſtunt,alias adhuc
in facto exiſtẽtes ꝓpoſuiſſet fideicommiſſarius
aduerſus hanc legatariã, allegaſſetque inter cæ-
tera, maiori ex parte ſolutum fuiſſe legatum ab
hærede inſtituto,Senatus litiſcõteſtatione facta,
dilationem ab ꝓbandum & inquirẽdum,parti
bus iniungendam eſſe cenſuit, *a* vt ſi forte alle-
gata ſolutio rectè ꝓbaretur,res minus in ſe dif-
ficultatis haberet. Si poſtea contigerit quęſtio-
nem decidi,nos deciſionem huc adnotabimus,
Deo iuuante. *b* Interim tñ obſeruandum eſt,fa-
cili negotio poſſe reſponderi rationibus huius
poſtremæ partis, ſicque demonſtrari fideicom-
miſſarium, etiam nullis factis probationibus,
iure

iure ſatis tutum eſſe.

Nam quod primo loco dictum eſt, fideicom-
miſſarium vniuerſalem, poſt agnitum fideicõ-
miſſum teneri ad legata, ꝓut tenebat hæres;
illud regulariter verum eſt, ſed fallit in oneribus
& legatis ab ipſo hærede nominatim relictis (cu
iuſmodi eſt iſtud) vt paulo ante ꝓbauimus. Itẽ
fallit in debitis annuis decurſis ipſi hæredi, &
in legatis ſoluendis de fructibus mandato teſta
toris, quia ad hæc, ꝓ tempore vitæ hæredis tene
tur ipſe hæres inſtitutus, & poſt eius mortem
hæres illius, nõ autem fideicõmiſſarius, *Caſtrẽſ.
d.conſil.16.lib.2.Natt.conſil. 323. num.5.cum cæ-
teris ſupracitatis*.

Non obſtat ꝙ ſecundo loco dictum eſt, lega-
ta ab inſtituto cenſeri repetita à ſubſtituto. Nã
illud etiã fallit in legato hæredi nominatim in-
iuncto: tunc enim is ſolus à quo factum eſt lega
tum tenetur, & nõ alius, *l. ab omnibus. ff. de legat.
1. l. cum ab vno. ff. de legat. 2.* Hicq; ceſſat illa ra-
tio, quod teſtator cenſeatur magis diligere in-
25 ſtitutum q̃ ſubſtitutum. Nam* quoad onus in-
ſtituto nominatim iniunctum, non debet cenſe
ri magis dilectus, cum apertè cõſtet teſtatorem
eum voluiſſe grauare. Ceſſat etiam & ratio illa,
quod ſubſtitutus ſit ſubrogatus ĩ locũ inſtituti
26 eique in omnibus ſubſtitutus. Nam cũ* expreſ-
ſio proprij nominis ſit loco taxatiuæ, vt late *pro-
bat Hercula. in l. 1. §. id quod. ff. ad leg. falc. poſt Bar.
Iaſ. & Caſtr. in d. l. licet Imperator. de leg. 1.* ſubſtitu-
tus nõ põt dici ſubrogatus hæredi quoad onus
legati, quod teſtator ei duntaxat imponere vo-
luit, ſed tantũ dicitur ſubrogatus quoad cõmo-
dum hæreditatis: ita eleganter *Menoch. de præſ.
lib.4.d.præſ.108.n.31. verſ. cæterum.* Tertio non
obſtat quod hic nõ agitur de legato annuo, ſed
de legato vnico, puro, & ſimplici, in plures an-
nuas præſtationes ideo diuiſo, vt hæredi potius
q̃ legatariæ ꝓſpectum eſſet. Nam ſufficit quod
agatur de legato ex fructibus ſoluendo: ex quo
enim iuſſit teſtatrix illud ex fructibus ſolui, eſt
onus fructuum & non hæreditatis ſicque ſolui
debet ab eo qui fructus percepit, aut ab eius hæ-
rede, vt paulo ante probatum eſt.

Minus obſtat poſtremo, ꝙ deſignatio fructuũ
legatum non coarctat & reſtringit ad ſolos fru-
ctus, ſicque ſi legatum ſolui non poteſt in re de-
monſtrata, debet fieri ſolutio ex alijs bonis, *d. l.
quidam teſtamẽto. de legat. 1. Dec. conſ. 324. cum ſi-
milib.* Nam ſi hic ageretur aduerſus hẽdem hæ-
redis, & allegaretur fructus ab inſtituto percep-
tos non fuiſſe ſufficientes ad ſolutionem legati,
tunc ſanè quæſtioni illi locus eſſe poſſet, an ſcili-
cet factum ſit legatum taxationis cauſa, an vero
demonſtrationis gratia: ſed cum illud ſit in cõ-
feſſo fructus annuos ab hærede perceptos, plus
quam ſufficientes fuiſſe ad ſolutionẽ leagti, imo
vero ſolos prioris anni fructus toto huic legato
abundè ſufficere potuiſſe, iam non eſt huic quę-
ſtioni locus, præſertim hoc in caſu, vbi non agit
hypothecaria in bonis teſtatricis, ſed perſonali
aduerſus fideicommiſſarium, aduerſus quẽ tñ
nulla competit perſonalis actio, cũ nominatim
iniunctum ſit legatum ipſi hæredi, vt paulo an-
te diximus.

Poſtremo non obſtat, ꝙ legataria non poteſt
legatum ſuũ nũc conſequi ab alio q̃ à fideicom
miſſario, eo quod nullus ſit qui velit hæreditatẽ
hæredis inſtituti adire tamq̃ nimis ſuſpectam.
Nam huic legatariæ (quæ fatetur ſciuiſſe legatũ
ſibi factum, licet teſtamentum non fuerit aper-
tum) imputandum eſt & ſuæ negligẽtiæ adſcri-
bendum ꝙ illud nõ petierit & exegerit ab inſti-
tuto dum viueret, dumque hac pingui & opu-
27 lenta hæreditate frueretur. Eaque* negligentia
ei & non alteri debet eſſe damnoſa, *l. factum cui-
que. ff. de reg. iur. c. damnum. de reg. iur. in 6.* Nec eã
excuſat quod teſtamentum nũquam fuit aper-
tum, hærede viuente nam cum ſua intereſſet il-
lud aperiri & publicari, poterat hæredem ad id
vrgere iuris remedijs, licet illa publicatio com-
28 miſſa eſſet ipſius hæredis arbitrio, * Arbitriũ. n.
illud interpretandum eſt de arbitrio regulato,
non autem de arbitrio abſoluto, per ea quæ tra-
dit *Menoch. de arbitrar. iudic. q.8.* Alias in arbitrio
hæredis fuiſſet totam teſtatricis diſpoſitionem
teſtamentariam eludere, quod eſſet abſurdũ di-
cere. Cæterum ad materiam huius deciſ. vide
Vincent. de Franc. deciſ. 49.

a *Arreſto lato 13. Iulij 1601. in cauſa dominæ An
toniæ de Rye viduæ quondam domini de Chemilly ſup-
plicantis, contra dominum Chriſtophorũ de Rye la Pa
lud Marchionem de Varambon defenſorem, nunc ve
rò Equitem Torquatum Aurati Velleris.*

b *Exinde arreſto diffinitiuo, lato 23. Maij 1602.
deciſa fuit. vbi cum fideicommiſſarius nullam proba-
tionem validam ſolutionum à ſe adductam fuiſſet,
condemnatus fuit in ſolutionem legati pro omnib. ter-
minis tam elapſis ſuo quam hæredis tempore, & in in-
terusuria, vulgò arreragia ad rationem quinq, pro cen-
tum ſtatim a litiſconteſtatione in cauſa facta expen-
ſis compenſatis. Sitq;, ſecunda opinio ſupra relata
pro rationibus ibi expreſſis obtinuit.*

DECISIO LVI.

*Venditor an & quibus in caſibus præferatur cæteris
creditoribus, in re vendita & tradita, pro illius pretio.*

SVMMARIA.

1 *Venditor in re vendita & tradita nullam habet hypo-
thecam ob pretium nõ ſolutum & quæ ſit huius pro
poſitionis ratio. nu. 2.*
3 *Prior tempore potior eſt iure.*
4 *Venditor ſi ſtatim & incontinenti conueniat de hypo-
the-*

t'eca pro ſolutione pretij, tunc præfertur cæteris etiam anterioribus. intellige vt nu.5.

6 *Traditioni rei ſuæ quodcũque pactum appoſitũ valet.*

7 *Venditæ rei dominium reſeruare licet donec pretium ſoluatur.*

8 *Venditor præfertur cæteris in re vendita, quando emptor ſtatim poſt traditionem ſolum vertit non ſoluto pretio.*

9 *Fidem habitam eſſe de pretio ex ſola traditione non infertur.*

10 *Dominium rei venditæ non transfertur niſi ſolutum ſit pretium, vel fides habita de eo ſoluendo.*

1 *Dolus dans cauſam contractui venditoris non impedit dominij translationem.*

1 SEntentia eſt cõmunis & ab omnibus fere approbata,* quod vẽditor in re vendita & tradita, ac penes emptorem adhuc extãte, nullam nequidem tacitam habet hypothecã ob pretiũ ſibi non ſolutum, qua cæteris anterioribus creditoribus præferri poſſit. *Bar. & Alex. poſt Dyn. & alios in l. ſi enim dotem §. fi. ff. ſolu. matri. Iaſ. in l. creditor qui ob reſtitutionẽ. n. 5. ff. ſi cert. peta. Bald. in l. fin. C. commodat. n. 2. & in l. cum cui. C. de act. & oblig. Rip. in l. ſi vẽtri. §. in bonis. n. 6. ff. de priuileg. credito. Neguzan. de pign. in 2. membr. 5. part. princ. n. 9. Cæphal. conſ. 131. in princ. & Pinel. in 3. p. l. 1. C. de bon. mater. n. 55.* Mouentur oẽs authoritate *tex. in l. quidam. fundum. ff. de in rem verſ. & in l. procuratoris. §. plane. verſ. & ſiquidẽ. ff. de tributo. actio.*

2 Huiuſque ſententię hæc eſt ratio:* ꝙ per traditionem, & fidem habitam de pretio, dominium rei venditæ in emptorem translatum eſſe dicit. *§. venditæ. inſt. de rer. diuiſ.* Vnde eũ per traditionem res facta ſit aliena, ſuccedit regula.*

3 Quod in concurſu creditorum prior tempore potior eſt iure, *c. qui prior. de reg. iur. in 6.*

Verum, limitatur hęc concluſio, duobus pręſertim caſibus, qui in praxi notandum ſunt.

4 Primus eſt, cum * venditor ſtatim & incontinenti, non autem poſt aliquod temporis interuallum, conuenit, vt res vendita ſibi ſit ſpecialiter obligata ꝓ ſolutione pretij: tunc enim, cæteris etiam anterioribus, in ea præfertur, *tex. eſt in l. licet. C. qui potio. in pign. habe. in l. quamuis. C. de pigno. & in §. porro neque. auth. de argentarior. contract. collat. 9. ſicque tenet Bar. in l. interdum. ff. qui potio. in pig. habe. Rip in l. priuilegia. ff. de priuileg. credi. n. 18. & Zaz. ibidem. quibus adde Couar. var reſolu. lib. 1. c. 7. n. 3. circa med. Neguzant. d. trac. de pigno. in 2. membr. 5. p. principal. nu. 18. & Caphal. d. conſ. 131.*

5 *Qui omnes ex communi aſſerũt generalem bonorum omnium hypothecã ad id non ſufficere, ſed ſpecialem requiri, qđ dicat *Alberi. in l. obligatione generali. ff. de pignorib.* Huius autem limitationis ratio eſt;

6 * qꝛ in traditione rei ſuæ quodcumque pactum eſt, id valere manife-

7 ſtum eſt, *l. in traditionibus. ff. de pact.* Et ſi licitum * eſt reſeruare dominium, donec pretiũ integraliter ſoluatur. *Bald. in rubric. C. de cõtrahend. empt. q. 13.* Multo fortius licitum eſt reſeruare ius pignoris & hypothecæ & paciſci vt in ea re cęteris præferatur venditor, *gl. & Doc. in d. l. interdum. ff. qui potio. in pigno. hab. & in d. l. licet. C. eod.*

8 Secundus caſus eſt, * quando mercator alteri merces vendit, & emptor illarũ, iam ante traditionem animo fugam meditatus, ſtatim traditione facta, ſolum vertit. Tunc enim, ẽtſi perfecta dicatur venditio, ex quo de re certa, & pretio certo conuentum eſt, & traditio ſequuta. *§. 1. inſt. de empt. & vend.* tñ dominium non vř eſſe translatum, cum pretium non fuerit ſolutum, *l. quod vendidi. iunc. ibi glo. ff. de contrahẽd. vend.* ſicque venditor debet in illa re præferri, tanquam non tradita ſed fraudulenter ablata, per *tex. notab. in l. ſi quaſi. ff de pigno act.*

9 Siquidẽ in dubio,* ex ſola traditione rei venditæ, non vř habita fides de pretio, *gl. in d. l. quod vendidi Fab. & Oinotom. in d. §. venditæ. inſt. de rer. diuiſ.* Poteſt enim eſſe, quod quaſi recepturus incõtinenti pretiũ, mercem tradiderit venditor, qui alias eam non fuiſſet traditurus, ſi exiſtimaſſet emptorem pretio non ſoluto diſceſſurum: vel etiam põt fieri, quod dolo inductus ſit ad habendam fidem de pretio, fretus fortaſſe pollicitationibus emptoris qui dicebat ſe nõ antea diſceſſurum, quã pretium exſoluiſſet: & hoc caſu, cum dolus præcedens (qui ex ſubſequenti fuga facilè pręſumendus eſt) cauſam dederit habendæ fidei, perinde eſt ſane ac ſi nulla fuiſſet habita fides de pretio. Ita eleganter *Alex. poſt Angel. in d. l. ſi enim dotẽ. §. fi. n. 5. ff. ſolut. mat. quem ſequuti ſunt Capol. trac. cautelar. caut. 124. n. 1. Rip. in d. l. ſi ventri. §. in bonis. n. 7. ff. de priu. credi. Neguzant. de pignor. in 2. membr. 5. part. princi. n. 9. circa fin. ad conſuetud. Pariſ. tit. de feud. §. 33. in noua conſuet. alias 23. n. 17. & And. Gail. obſeruat. lib. 2. obſerua. 15. nu. 10.* Vbi ait, quod iſta diligenter obſeruanda ſunt cõtra improbos mercatores, qui mercibus pretioſis comparatis, de induſtria ſolum vertunt in fraudem creditorum; quia eo caſu merces venditæ & traditæ, vbique locorum vendicari poſſunt abſque aliorum creditorũ impedimento, per rõnem *d. l. ſi quaſi. ff. de pigno. acti.* Dicitur .n. venditor tunc adhuc habere dominiũ actu permanens, non obſtante traditione, cum illud ſpe-

10 ciale ſit in contractu * venditionis, vt ex eo non transferatur rei venditæ dominium, vtcumque * res tradita ſit, niſi ſolutum ſit pretium, vel habita fides de pretio. *d. l. quod vendidi. ff. de contrah. empt. & faciunt quæ tradit Bald. in l. in rebus. nu. 1. & 8. C. de iur. doti.* vbi docet, pro eadem re quandoque competere vendicationẽ & hypothecariã. Et licet de hac poſtrema limitatione dubitet

11 Rapha. Cuma *in d. l ſi enim dotem. §. fin.* dicẽs ꝙ * dolus dans cauſam contractui venditionis, nõ im-

impedit dominij tranſlationem, *l. eleganter. in prin. ff. de dol.* Eam tamen probauit Senatus noſter in cauſa cuiuſdã mercatoris Pariſienſis, qui Pariſijs merces quaſdam vendiderat mercatori Diuionenſi, eaſque tradiderat, mox pretium (vt exiſtimabat) recepturus. Cum enim poſtea receſſiſſet emptor, pretio non ſoluto, Senatus in illis mercibus hic Dolæ repertis & extantibus, venditorem cæteris omnibus creditoribus prętulit, *a* quaſi fidem emptoris plenè non ſequutus, & quaſi mercibus non verè traditis, ſed fraudulenter ablatis, vt loquitur tex. *in d. l. ſi qua ſi ff. de pigno. actio.*

a *Arreſto 13. Aprilis 1600. in cauſa Fiacrij Cheuard mercatores Pariſienſis, originalis impetrantis per iuſtitia manum iniectam cõtra Ioannem Desbarres diuionenſem defenſorem, Iterumq; alio arreſto lato 19. Iunij 1601. inter dictum Cheuard appellantem & Dominam Magdalenam Vion appellatam*

DECISIO LVII.

An ſponſionis contractus licitus ſit actionẽque pariat.

SVMMARIA.

1 *Sponſionis contractus recidit in aleam.*
2 *Alea deterrimum prodigalitatis inſtrumentum.*
3 *Ludere in pecuniam non eſt permiſſum, niſi in duobus caſibus.*
4 *Fortunæ ſe committere ſtultum eſt, & periculoſum.*
5 *Aleæ luſu non eſt licitum ludere ditioribus vltra vnũ ſolidum.*
6 *Aleatorij contractus ſunt reipublicæ pernitioſi & inutiles.*
7 *Sponſionis contractum multi tenent non eſſe licitum, & multi contra, eſſe licitum, vt num. 8.*
9 *Conuentio ſub incerta conditione, quæ pendet à futuro fortunæ caſu, valet & parit actionem.*
10 *Dubius fortunæ caſus non reddit contractus illicitos.*
11 *Caſus dubius fortunæ reddit aliquando licitum id quod alias eſſet illicitum.*
12 *Aleæ ludus quare prohibitus. & n. 14.*
13 *Aleæ ludus eſt quidam contractus conditionalis.*
15 *Acquiſita ex ludo in foro conſcientiæ non ſunt neceſſario reſtituenda.*
16 *Sponſiones veteribus Romanis in vſu fuiſſe, & earum ſponſionum duæ ſpecies.*
17 *Sponſio Cleopatræ cum Marco Antonio.*
18 *Sponſio Aſclepiadis medici cum fortuna.*
19 *Sponſio Logothetæ potoris inſignis.*
20 *Actio ex ſponſo apud veteres Romanos quid.*
21 *Actionis ex ſponſo duo præclara exempla apud Ciceronem.*
22 *In ſponſionis contractu, pro cauſa eſt, animus donãdi.*
23 *Sponſionis contractus valet, etiamſi ambigui verbi captionem contineat.*
24 *Captio verborum licita in quibuſdam contractibus.*
25 *Sponſionis contractus valet, etiamſi alter ex contrahentibus certus ſit, dummodo fraus & dolus abſit.*
26 *Fraus & dolus nemini debet patrocinari.*
27 *Sponſio valet, licet periculum ſit inæquale.*
28 *Sponſio ſub turpi conditione vel inhoneſta non valet.*
29 *Caſum aduerſum liberi hominis expectare, inciuile eſt & turpe, fallit vt n. 30.*

ANno 1598. cum rumor adhuc incertus hic vagaretur, quod Sereniſſima Hiſpaniarũ Infans Iſabella Clara Eugenia Auſtriaca, intra paucos dies aut mẽſes eſſet matrimonio iungẽda cũ Sereniſſimo Principe Alberto Archiduce Auſtriæ, & quod illius matrimonij fauore Philippus tunc Hiſpaniarũ Rex Inuictiſſimus, dictæ Dominæ Iſabellæ pater, totas Belgicę prouincias, vna cum iſto Comitatu Burgundiæ eſſet ei daturus in dotem, earumque prouinciarũ plenam & abſolutã proprietatem, in eam perpetuo & irreuocabiliter translaturus: euenit hic Dolæ, vt duobus inter prandendum in diuerſorio ſuper ea re concertantibus, vnus affirmaret, alter vero negaret traslationem illam futuram fore. Vnde, ſponſione ſuper eo inita, & in ſcriptis redacta, ꝓmittunt ſibi mutuo, vt ſi affirmantis aſſertio caſuſq; intra annum contingeret, negans mille aureorum nummorum ſummã ei numeraret, ſin minus, is aureos centum neganti perſolueret. Sequuto deinde matrimonio, & orta inter contrahentes controuerſia, dubitatum eſt in Senatu, tum de viribus huiuſmodi contractus, tum etiam de victoria, cui nempe adiudicanda foret, an ſcilicet affirmanti, an vero neganti.

Et videbatũ dicendũ contractũ hũc nullius eſſe momenti, nec ex eo actionem aliquam oriri.
1 Primo, quia huiuſmodi * ſpõſiones (cum à futuro fortunæ euentu oĩno pendeant) recidunt
2 in * aleam, quæ ſemper fuit deterrimum prodigalitatis inſtrumentum, & quo plures ad inopiã redacti, grauiora facinora plerũque aggreſſi ſunt, *l. fin. C. de relig. & ſump. fun.* Vnde quemad
3 modum non * eſt permiſſum in pecuniã ludere, niſi duobus caſibus, nẽpe virtutis cauſa, & veſcendi gratia, *l. ſolent. §. ſenatuſconſultum. & l. quod in conuiuio. ff. de aleæ luſu & aleatorib.* ita nec licet ſpõſionem facere. *l. in quibus rebus. 3. ff. de aleato.* vbi cõſtitutio de ludo & alea locũ hẽt & in ſpõſione, & ad eam expreſſe extenditur; idque non immerito, cum par vbiq; ratio militet, nempe quod * ſtultum ſit & periculoſum ſeſe viribus
4 fortunæ committere & ita res ſuas diſſipare, vt notat Paris de Pute. *in tract. de ludo. in verb. ludus virtutis.*
5 Secundo, quia * ſi in eo etiã aleæ luſu, qui fit virtutis cauſa, non eſt licitum, etiam ditioribus vltra vnum ſolidum, id eſt aureũ ludere, cæteris

vero,

vero, longe minori pecunia, vt ſi quem vinci cõtigerit, caſum grauem non ſuſtineat, *l. ſi. C. de relig. & ſump. fun.* & quod amplius ludit, ẽt i ludo licito, vr fieri auaritiæ cauſa & ſpoliationis ꝓximi, [illegible] t it *Par. de Pat. d. tract. de lud. in verb. laicis. & in verb. aduerte.* Multo minus certe licitũ vt in his aleatoriis ſponſionibus, tanta & tam ingenti pecunia ludere, & periculo tã inęquali.

6 Tertio, quia in genere * oẽs iſti contractus aleatorii qualeſcunq; illi ſint, ſunt Reipublicę inutiles & pernitioſi, ideoq; explodendi potius quã admittendi: ſpectãt enim magis ad iniqua lucra, & contractus inconſultos, quã ad iuſta & honeſta & in cõi vita neceſſaria cõmercia, ita ſane prudenter . . . *in tract. de vſur. q. 71. n. 470 & 471. & rurſus q. vlt. n. 814. verſ. quarto propter captione.* Et re vera ſponſiones iſtæ tãto iniquiores & iniuſtiores eſſe videntꝰ, quod nulla legitima cauſa nitantur, ꝙ habilis ſit ad producendũ illud συνάλλαγμα, quod in oĩb. fere cõtractib. requirit, *l. 2. §. circa primam, ff. de dol. mal. & met. excep.*

Quarto accedat authoritas multorum, q in
7 ſpecie * ſponſiones iſtas (quas Hiſpani Apueſtas, Itali Scomeſſe, nos vero Burgundi Gaigeures vocamus) illicitas eſſe & non valere arbitrati ſunt. ita enim ex Theologis *S. Anton. 2. p. tit. 1 c. 23. § 9. vbi dicit conuentiones iſtas ꝓcedere ex auaritia & nulli vtilitati deſeruire, ſed prodigalitati & vanitati;* ideoq; *lucrũ acquiſitũ ex illis illicitũ eſſe & turpe. ita ẽt Gabr. in 4. diſt. 15. q. 13. dub. pen. Io. Maior. in 4. lib. ſent. diſt. 15. q. 15. & ſeq. Adria. in 4. de reſtitu. quæſt. de ludo. ſumma Silueſt. in verb. negotiatio. q. 4. Summa aurea Armilla in eod. verb. nu. 3. vbi dati conſilium quod tale lucrũ pauperibus reſtituatur, & Caiet. in 2. 2. q. 168. art. 3. vbi pacta hæc deteſtanda eſſe dicit, licet regulariter mortale peccatũ non inducant.* Ex Iureconſultis vero ita ẽt tenuerũt antiquiores, & Rofredus & Azo, hic, in ſua ſũma, ille vero, in ſuis libell. in 7. p. in rub. de Senatuſconſulto, cuius nomen non habemus, vbi ſic ait: Frequenter euenit quod multi ſint ita faciles, vt qñ dr̃ aliquid ita eſſe, & ex alia parte negatur, dicant poſtea inter ſe, ponamus pignus qđ ita eſt, & ſic ponunt, quo vſuuenit vt multi ſimplices multa amittant, & aliqñ imperiti iudices ſic contrahentes condemnant. Vnde Senatuſconſultum prohibet pecuniam ludere, id eſt ponere huiuſmodi pignora, adeo vt non detꝰ actio niſi in duobus caſibus, qñ cauſa veſcẽdi, vel cauſa virtutis fiunt. Hos ſequutus eſſe vr̃ Paris de Put. *in d. tract. de ludo. in verb. an & quando licita ſit ſponſio ſiue pignoratio, quæ fit inter duos ludentes vel aliter contendentes,* vbi dicit, eos velle plus ſapere quam par ſit, q ponũt ſponſionem, quod Principes intra tale tempus perdent aliquã terram vel pugnã, hinc etiã opinionem tenuiſſe vr̃ *Paul Caſtr. qui in l. a Titio, ff. de verb. obl.* dicit ſe noluiſſe conſulere ꝓ validitate hmõi ſponſionum, quod non ſibi videretꝰ ſubſiſtere ex defectu iuſtæ cauſæ, ſed potius continere turpitudinem, ſicut ludus taxillorum; idem quoq; ſentire videtur Pet. Santerna Luſit. *in tract. de aſſecur. merca. p. 2. n. 24. & 25.* Vbi ait, quod niſi conſuetudo frequens ſponſiones iſtas admitteret, crederet quod bene fecerit Paul. Caſtr. in eo quod noluerit conſulere pro earum validitate. Quia ex quo fiunt ꝑ modum cuiuſdã ludi, & ludus oĩs regulariter ſit illicitus, niſi fiat cauſa veſcendi, aut virtutis exercẽdæ, *d. l. 2. 3. & 4. ff. de aleat.* tales ſponſiones non debẽt valere; ẽtſi ſub incerto euentu non inhoneſto: His addo Bugnoniũ in tract. *des loix abregèes es court de France. fol. mihi* 131. vbi ait ſponſiones illas edicto publico Lugduni ꝓhibitas fuiſſe anno 1561. & deinde arreſto Pariſienſis Senatus anno 1563. *in addit. ad Dec. conſ. 115. & expreſſius in trac. de vſur. q. 3. n. 97. in fi. & q. 71. n. 470. & 471.* vbi in genere contractus oẽs aleatorios damnat & reprobat, eoſq; non ſolum inconſultos & popina dignos (& re vera iſte, de quo nunc agimus, in popina fuit initus inter pocula) ſed etiam nociuos reipublicæ, ideoque non promiſcue tollerandos eſſe dicit. Et rurſus n. 814. & 816. circa medium, idem adhuc ẽt repetit, refertq; in ſpecie, quod cum aliquis emiſſet equum chariori pretio, ſoluendo in nuptiis, morte, vel ſacerdotio emptoris, die extante, facta eſt in Senatu Pariſienſi condemnatio, non ad pretium conuentum, ſed ad cõe & iuſtum, reſciſa aleatoria captione, idemque etiam olim feciſſe Senatum noſtrum memini, in cauſa cuiuſdam mercatoris Luxonienſis, qui cum exiſtimaret vxorem eſſe grauidam, multas merces ſuis vicinis & amicis vendiderat, pretio ſoluendo cum vxor pareret: cum autem vxor poſt aliquot annos deceſſiſſet nullo partu enixa, & pretium mercium iſtarum peterent venditòris hæredes, ab emptoribus eorumque hæredibus, qui obijciebant diem incertum partus vxoris, pro conditione eſſe, *l. dies, ff. de condition. & demonſtration.* eaque deficiente (prout defecerat, nihil omnino deberi: nihilominus tamen Senatus emptores ad conuentam rei emptæ ęſtimationẽ condemnauit, nulla habita ratione ſponſionis aleatoriæ. *a*

Verum, his non obſtantibus, in quęſtione propoſita iudicauit Senatus *b* ſponſionem va-
8 lere, idq; ex * magis recepta Doctorum tũ Theologorum, tum etiã Iuriſconſultorum opinione, qui omnes affirmãt ſponſiones iſtas, quæ fiunt ſuper re honeſta, puta ſuper matrimonio futuro, vel ſuper maſculo, aut fœmina naſcituro, licitas eſſe, & eos obligare, qui eas ineunt, ſicuti faciunt alij quicunq; contractus. Ita enim ex Theologis ſentiunt Diuus Thom. *2. 2. q. 32. art. 7. Dominic. Sot. lib. 4. de iuſt. & iur. q. 5. art. 2. concl.*

4.& li.6.q 7. art. vnic. Io. Medi. de reſtitutiõ, q. 12. Conrard. de contract. q. 71. Coſm Philiar. de offic. ſacerd. lib. 5. c. 2. circa fi. Nauar. in enchir. c. 20. de ludo. n. 18. & apertius lib. 5. conſ. tit. de vſur. conſ. 25. n. 3. & conſ. 19. Iac. de Graffi. in deciſioni. caſuum conſcient. c. 110. de contrac. aſſecurationis, n. 4. Card. Tolet. in ſua ſumma li. 5. c. 27. verſ. ſicut ludus. & Pet. Binsfeld. qui nonnullos ex prædictis refert in ſuo tract. de vſur. in c. nauiganti. q. 5. concl. 2. & 5. vbi ait, ꝙ ex iſto contractu hinc inde naſcitur obligatio, qua victus poteſt in iudicio conueniri, & ad ſolutionem cogi. Ex iureconſultis autem tam Canoni. quàm Ciuilib. ita quoq; tenuerunt *Hoſti. in c. gemma. de ſponſalib. Laur. de Ridolph. in c. conſuluit. in 3. p. q. 31. Io. de Anan in d. c. naugant. verſ. decimotertio quæro. extr de vſur. Socy. ſen. in c. inter dilectos. in 6. q. extr. de exceſſib. prælato. Dida Couar. in repetitione c. peccatum in 2 p. §. 4. n 1. & 6. de reg. iur. in 6. Alex. & Iaſ. in d. l. à Titio. ff. de verb. obl. Dec. in l. cum ad præſens, n. 3. ff. ſi cer. pet. & in conſ. 115. vbi communem teſtatur. Benuenu. Strac. in tra. de mercat. in fi. 1. p. tit. de ſponſio mercat. q. 4. nu. 1. & ſeq. Barba. conſ. 63. vol. 3. Iul. Clar. in §. ludus, verſ. quæro. vbi etiam de cõi Affl. dec. 389. vbi ita iudicatum refert Pariſ. de Put. d. trac. de ludo. n. 34. & 36. Burſa. conſ. 336. n. 153. & ſeqq. vbi etiam de cõi. Bayard. in Iul Clar. in d. §. ludus, n. 10. & 11. vbi prædictis add. Bertaz. conſ. 379. & ibi addentes in littera. d* Et licet Caccialup. *in tract. de ludo. q. 4. n. 23.* de hac opinione dubitans, eã noluerit aſſerere, & Caſtre. (quẽ ꝓbare vř Santerna) ꝑ ea cõſulere recuſauerit, tñ ipſimet fatenť, ex eã cõi cõſuetudine, ꝑ totum mũdũ receptã eſſe, & ſm eã iudicatũ fuiſſe Florentiæ: ob idq; merito eã ẽt cõiter receptã eſſe teſtati ſunt *Fichard. & Hippol. Bonacoſ. in Syntag. cõium opinionũ in verb. Scomeſſa. & Franc. Viui. comm. opi. lib. 2. opin. 21. in verb. pactum conuentio.* vbi eã dicit eſſe verã & cõem opinionem Legiſtarum, Theologorum & Canoniſtarum, & ab ea in iudicando conſulendoq; non eſſe recedendum.

Mouenť oẽs textu ad id ſatis aperto, *in l. ſi rẽ tibi. 18. §. ſi quis ſponſionis, ff. de præſcript. verb. &*
9 *in l. à Titio ff. de verb. obl.* quibus in locis * conuentio ſub incerta conditione, q̃ pendet a futuro fortunæ caſu, valet & actionem ꝓducere dř. Idẽq; eſt & de condõne, q̃ in p̃teritũ vel in p̃ſens conferť, veluti ſi dicat, Si Rex Parthorum viuit, centum dare ſpondeo. *l. cũ ad p̃ſens, ff. ſi cer. pet.*

Nec obſtat ꝙ hę ſponſiones recidunt in aleã & dubiũ fortunæ euentũ. Nã dubius * fortunæ
10 caſus non reddit contractus illicitos, vt poſt D. Th. in 2. 2. q. 32. concludunt oẽs Canoniſtæ ĩ c.
11 *pe de vit. & hon. cler.* quinimo * caſus dubius fortunæ facit aliqñ licitũ illud, ꝙ alias reprobareť *d c. nauig. ext. de vſur. et l. de fideicõmiſſo. C. de trãſ.* Eſtq; longe diuerſa rõ ꝓhibitionis ludi aleæ, à conuentione, q̃ ſub dubio euentu concipiť. Nã
12 * ludus aleæ ideo ꝓhibeť, quod iurgia, rixæ, homicidia, blaſphemiæ, & alia huiuſmodi ex eo quotidie enaſcãtur, *d. l. fi. C. de relig. & ſump. fun.* q̃ ratio ceſſat in his contractibus & ſponſionib.

Minus obſtat *l. in quib. 3. ff. de aleatorib.* Nã Iuriſc. ibi reprobat ſponſiones q̃ fiunt circa corporis certamina, niſi illæ fiãt cauſa virium & virtutis corporalis exercendæ, ſed non improbat cæteras ſponſiones, q̃ ſecluſo corporali certamine fiunt ſub futuro fortunæ euentu: ita huic textui rñdent *Dida. in d. c. peccatũ. p. 2. §. 4. n. 1. & Santer. in d. trac. de aſſecur. p. 2. n. 21.* Alias ſi tex. ille gñaliter intelligereť de oĩ ſponſione, q̃ fit ſub incerto euentu, parũ ſane concordiæ eſſet inter eũ, & alios oẽs, quibus paſſim pacta & conuentiones ſub conditione caſuali, & mixta admittuntur & approbantur toto *tit. ff. de verb. obl.*

Non obſtat ſecundo, ꝙ ẽt virtutis cauſa non licet vltra vnũ ſolidum ludere, *ex d. l. fi. C. de relig.* nã lex illa quoad hoc iãpridẽ in deſuetudinẽ abijt. Adde quod (vt paulo ante dictũ eſt) lõge alia eſt ratio ludi, quã contractus & ſtipulatio-
13 nis conditionalis. Licet enim * ludus aleæ ſit qdã contractus conditionalis, quo inter ludẽtes tacitè conuenit, vt cui alea hoc vel illo modo contigerit, teneať alter appoſita pecuniã ſoluete: non tñ ea ratione prohibeť quod tacitã illã conditionem aleatoriã & à futuro fortunæ ca-
14 ſu pendentẽ, in ſe contineat, ſed quod plura vitia in ludi exercitio contingere ſoleãt, ob varias eius circunſtãtias. Hincq; illa communis Theo-
15 logorum aſſertio, * quod acquiſita ex ludo, in conſcientiæ foro non ſunt neceſſario reſtituenda; ſunt enim acquiſita ex libera conuentione, q̃ dominij trãsferendi legitimã cauſam habet.

Poſtremo non nocet quod ex quadã . . diximus contractus omnes aleatarios, qualeſcũq. tandẽ illi ſint, è Republica explodendos eſſe, tãquã ipſi Reipublicæ pernitioſos & inutiles. Nã ex ſupradictis legib. conſtat, veteres Iureconſ. Romanos longe aliud ſenſiſſe, dũ paſſim admittunt pacta & ſtipulationes ſub conditione, q̃ à futuro futuræ euentu oĩno pendeat: vt ſi nauis ex Aſia venerit; ſi Titius factus fuerit Conſul; ſi Sẽpronius intra menſem non morieť, & cætera huiuſmodi, *l. 57. l. 63. l. 108 l. 129. & tot. tit. ff. de verb. obl. & ff. de condit. & demon.* in ſpecie aũt
16 nr̃arum ſponſionum, * quod veteribus Romanis (quorum nulli vnquã in rebus politicis prudentiores extiterunt) in vſu fuerunt, nec ꝓ illicitis habitæ ſint illud ſatis compertũ habemus ex antiqs & ꝓbatis authorib. politioris literaturæ, præſertim vero ex Cicerone & Plinio, ex quibus colligere licet, duas olim ſponſionũ ſpecies apud Romanos vſu receptas fuiſſe; vna, q̃ plerũq; ludicra eſſe ſolebat, cuius exẽplũ memora-
18 bile extat apud Pliniũ naturalis hiſtor. li 9. c. 35 circa fi. * Vbi de vnionibus loquiť, quos Cleo-

pa-

patra vna cœnā abſumere voluit, vt in ſponſio-
ne cum Antonio facta vinceret: & huius ſpeciei
eſſe vr̄ hæc nr̄a, tum ēt illa, cuius meminit idem
18 Plin. lib. 7. c. 37. * vbi de Aſclepiade medico me-
taphoricè loquens, & ad hanc ſponſionis ſpeciē
alludens, ait, eum ſponſione facta cum fortuna
ne medicus crederet, ſi vnquā inualidus vllo mo
do fuiſſet ipſe, victorē euaſiſſe, quod ſuprema in
ſenecta, non morbo aut ægritudine, ſed lapſu
ſcalarum exanimatus fuerit. Eiuſdē generis eſt
& illa, cuius meminit Nicetas Choniates, hiſto
19 ria. lib. 3. vbi de * Camareto Logotheta inſigni
potore loquens ſic ait: Sponſionē vero aliq̄n cū
ipſo Imperatore inijt, exhauſturū ſe vas Porphi
reticum aqua repletum, quod olim in aula ſub
diali Nicephori Phocæ fuit: demiratus Impera-
tor, Euge (inquit) ò Logotheta, veſtes floridas,
& minas aliquot accipies, ſi faxis: ſin aūt ipſe
dabis; ille nihil moratus, vas illud quod ad duas
choas ſiue congias capiebat, corpore & capite
inclinato, inſtar bouis, totū ſimul exhauſit. Et
20 accepit ſtatim ex pacto promiſſa. Altera * vero
ſpecies ſponſionū, à veterib. ꝓbata, in interdi-
ctis potiſſimū incidebat, & actionis ſpeciē præ-
ſeferebat, q̄ actio ex ſponſo vocabat, intendeba-
turq; plerumq; contra aliq̄d improbè negātes:
verbi gratia, ſi Prætor interdixerat de vi, id eſt
interdicto vnde vi cōceſſo, iuſſerat reum q̄ vim
fecerat, actorem reſtituere in poſſeſſione; & reus
quidē diceret, ſe edicto ſatisfeciſſe; actor vero ſe
plane reſtitutum negaret. Tunc fiebat ſponſio,
ni actor reſtitutus ex edicto Prætoris eſſet. Quæ
ſponſio erat liticula q̄dam, ex principali lite ſu-
boriens, & acceſſio ſeu appendicula interdicti,
vt eleganter & oppoſite docet Budæ. *in l. 2. ff. de*
21 *orig. iur.* * Et huius ſpeciei (cui rectè conferre poſ
ſumus ea incidentia q̄ in nr̄a praxi inter *partes*
litigantes frequēter accidunt dū vnus præfractè
aliq̄d negat, cuius contrariū ſtatim demonſtra
ri non poſſit, ſuper quo is qui aſſerit, cogit̄ facto
depoſito interloqui, & ſponſionē inire quod
ita ſit; Gallicè *prendre interloquutoire qu'il eſt ainſi*)
Huius inquā ſpeciei, duo extant non minus præ
clara quā elegātia exēpla apud Ciceronē, duab.
in orōnibus, nēpe in orōne ꝓ Cæcina, & ī orō-
ne ꝓ P. Quintio, vtraq; enim agit de ſimili ſpon
ſionum genere, & habita fuit illa ꝓ Quintio, a-
pud Caium Aquilium nobilē iureconſultū ſpō
ſionis iudicem, vt ex his verbis illius orationis
colligere licet: Sponſionē (inquit Cicero) Quin
tius facere maluit, fecit, te iudicē Cai Aquili ſū-
pſit, ex ſponſo agit, in hoc ſūma iudicii cauſaq;
conſiſtit &c. Patet igit̄ ex ſupradictis abūdāter,
pacta hmōi, & conuētiones validas eſſe de iure,
& vſu fere ſēper fuiſſe receptas, ob idq. non mi-
rum ſi hanc Sponſionē non improbauerit Sena
22 tus. Nec dicat * quod ꝑ hmōi ſponſiones pōt
cuenire vt res vnius perueniat ad alium ſine ſa-
tis legitima cauſa: nā imo, ſubeſt aīus donandi
vt docet Godoft. *in d. l. a Titio.* Item in oīb. con-
uentionibus quæ ſub caſuali conditione conce-
ptæ ſunt, implementum conditionis habetur
pro cauſa, vt tradunt ſupradicti omnes.

Quod autem ad victoriā attinet, cum ex ꝓ-
bationib. apparuerit plus dictum quā ſcriptum
fuiſſe, & negantis eā extitiſſe mentē, vt ꝑ ꝓprie
tatē, intelligeret plenā & abſolutā dn̄ij transla-
tionem, abſq; vlla reſeruatione aut conditione,
q̄ caſus non euenit (nā translatio huius Comi-
tatus cęterarumq; Belgicę ꝓuinciarum, multas
in ſe continet conditiones reſolutiuas) Senatus
victum ꝓnunciauit aſſerentē, eumq; in ſummā
centum aureorū condemnauit. Cęterum, q̄ di-
23 ximus * ſponſiones iſtas valere, illud in primis
ampliari pōt, vt ꝓcedat etiāſi ſponſio ambigui
24 verbi captionem contineat. Nā * in his contra-
ctib. ex natura actus vr̄ licita verborum captio,
ita in ſpecie Alc. *de præſ. reg. 3. præſ. 27. n. 3. quem*
ſequitur & refert. Meno. de præſ. lib. 5. præſ. 3. n. 40.
25 Secundo ampliari pōt * vt valeat ſponſio lici
teq; ex ea acquiri poſſit, etiāſi alter ſciat certo iā
eueniſſe illud de cuius euētu pactio fit, ita ī ter-
mi. *Dec. d. conſ. 115. & Didac. in d. c. peccatū. p. 2. §.*
4. n. 5. 6. Quod ita intelligendum eſſe exiſtimo,
dummodo fraus oīs & dolus abſit: nā ſi is q̄ ſcit
caſum eueniſſe, ignorātiā fingens, dolo alterum
induceret ad talem ſponſionem, non eſſet licita
26 conuentio, ſed fraudulenta: Fraus * autē & do-
lus, nemini debet patrocinari, ita in ſpecie Na-
uar. *in enchir. c. 20. n. 18. Card. Tolet. in ſua ſumma*
lib. 5. c. 27. verſ. ſicut ludus & Binsfeld. in d. c. naui-
ganti. q. 5. in r. concl. ext de vſur.
27 Tertio ampliatur, * vt valeat ſponſio, licet
periculum ſit inæquale, vt in caſu *Dec. d. conſ.*
115. vbi ſpondebat vnus decem alter vero cen-
tum: & in hoc etiam caſu ita iudicatum eſt, q̄d-
quid dicat *Strac. d. trac. de mercat. tit. de ſponſionib.*
idq. per doctrinam Nauar. conſ. 19. & conſ. 25. quem
ſequuti ſunt Binsfeld. d. c. nauiganti. quæſt. 5. concluſ.
2. circa fin. & addent. ad Bertazol. conſ. 379. Ait
enim ibi Nauarr. quod in Gallia Belgica, vbi
eſt magna copia piorum, & doctorum viro-
rum, pro iuſta recepta eſt conſuetudo recipien-
di centum ab vno, cum pactione reddendi du-
centa si poſt duos annos viſa Roma redierit in
patriam: & idem in Gallia, vbi licitè dat quis
alteri certum quid, cum pacto vt ſoluat ei du-
plum cum duxerit vxorem uel cum fiet presby-
ter, idque propter incertitudinem presbyterij
& matrimonij.
28 Limitatur vero communis concluſio, vt nō
procedat in ſponſione ſub conditione aut caſu
turpi vel inhoneſto, verbi gratia, ſub caſu. Si
Princeps hoc menſe morietur: ſi perdet terrā ta
lem: ſi iſto anno Titium non occideris, & cęte-
ra hmōi: iſtæ enim condōnes, ſunt plenę triſtiſ-

Digitized by Google

ſimi euentus, & poſſunt inuitare ad delinqnen
29 dum, ſuntq; bonos mores: cum in ciuile* ſit & turpe, liberi hominis caſum aduerſum expectare *l. inter ſtipulantem, §. ſacrā, ff. de verb. obl.* ideoq; contractū reddunt inutilē & illicitum *l. ex eo. C. de inut. ſtipul. cū ſim.* Et in hoc caſu ſanè loquuti ſunt pleriq; ex iis, quos paulo ante pro contraria opinione adduximus: ſicq; ſentiunt aperte *Pet. Santer. Luſt. d. trac. de aſſecur. p. 2. n. 7. 8. & ſeq. Benuenut. Strac. Binsfeld. & alij oēs vbi ſup.* Qui
30 tñ hoc * ſublimitant niſi is cuius triſtis caſus deſideraretē aut expectaretē, eſſet aliqs reipublicæ pernitioſus, & cui* mors pp bonū cōe licite poſſet deſiderari, vtputa mors Pricipis Turcarum.

a *Arreſto lato 5. Decemb. 1592. in quatuor cauſis coniunctis inter Petrum Mourelot ſeniorem de Fontenoy, tanquā tutorē hæredum quondā Hugones Maſſin mercatoris de l'Vxeul, ſupplicantē contra Nicolaum Lambelin, & plures alios eiuſdem loci, defenſores.*

b *Arreſto lato 11. Auguſti 1601. in cauſa Ioannis d'Ocourt dicti de la Tour dñi de Liefrans appellantis, contra Franciſcū de Narzei dñum de Treſilley appellatū. Iterū alio arreſto lato 25. Octob. 1607. inter Ioannē Bouſſard de Peſmes appellantē, Nicolaū Sanche, Ioannē Strebol, & Petrū Girardet eiuſdē loci, appellatos, ſponſio & conuentio qualis ſequitur, nec improbata, nec damnata fuit, ſed ſolum illius exceſſus moderatus & reſciſſus fuit. Dictus Bouslard præſenti pecunia tribus ſupradictis, duobuſq; itē alijs, numerauerat cuiq; duodecim francos, ea conditione, vt ij & eorū quiſq; in fine anni pro tot infantib. qui naſcerētur baptizarenturq; in dicto oppido de Peſmes durante toto ſpatio illius anni, ſoluerent vnū granū milij, ſemper duplicando, ſcilicet pro primo, vnū; pro ſecundo, duo; pro tertio, quatuor; pro quarto, octo; & ſic pro ceteris oībus duplū, duplicādo ſuper vnoquoq; dictorū natorū. Contigerat autē, eo anno naſci in dicto oppido 66. infantes; ea rōne vt æſtimando & duplicando ſemper grana milij, vſq; ad d. numerū 66. progreſſione, nō Arithmetica, ſed Geometrica prout conuentū erat, res & ſeries in infinitum excreſceret. Dictos defenſores & appellatos. cū ſolutionē abnuerent, proponentes conuentionis inequalitatē, Senatus arreſto condēnauit, nō ad exactā ſolutionē numeri cōuenti (impoſſibile enim fuiſſet, nō ijs ſolū, ſed nedū toti Europæ id exequi) ſed limitās hunc exceſsū infinitū, remq; ad iuſtā æqualitatē redigens, arbitrio boni viri, eos condēnauit reſtituere quēque 12. fran. quos à d. Pouſſard acceperant. & præterea, ſoluere eidē parem ſummam 12. francorū, pro oī lucro quod poterat prætendere ex dicta ſponſione: vt eo modo quo erga ſingulos non poterat maiorē iacturam facere duodecim francorū, ita non lucraretur plus quā duodecim fr. ab illorū ſingulis, alioquin impoſſibilitas eos abſoluiſſet, quod ex æquo non fuiſſet, argu. l. vnic. C. de ſent. quę pro eo quod intereſt. ibi, nedum in infinitum computatio reducitur, pro ſua impoſſibilitate cadat. Quod antē toti Europæ impoſſibile ſit tam ingentē numerum milij conſtare, ad quem præſentis ſponſionis conuentio excreſceret, poſſet improbabile videri ijs, q vim huiuſmodi progreſſionis Geometricæ ignorant, quiq; Arithmeticæ regulis operam non nauarūt. Sed quicunq; euidentem probationem deſiderabit, legat Chriſtophorū Clauium in Epitome Arithm. prac. c. 25. de progreſſ. Geom. reg. 2. verſ. itaq; ſi quis breuiter. Vbi per demonſtrationem mathematicam, & per conſequens infallibilem & indubiam, probat, multiplicando vnum granū frumētū per ſimilem progreſſionē, ſolū, vſq; ad numerū 64. nō ſufficere poſſe frumentū totius Orbis ad talē ſummā, nec aurū vniuerſum ad emptionem, nec ſatis eſſe nauiū, ad illud vehendū: Opus enim eſſent 177919985 2. naues, ſingulæ oneratæ 3000. mēſuris, quod vniuerſi totius Orbis Principes vix ac ne vix queant.*

DECISIO LVIII.

Commiſſo quibus in caſibus locus ſit. Et à quo tpe veniant fructus ad iudicandi in actione cōmiſſi, aliaque ad eam materiam notatu digna in praxi.

SVMMARIA.

1 *Conſuetudo de ſimplici cenſu loquens an habeat locum in feudo.*

2 *Emptor rei cenſualis vel feudalis mentiens circa pretium, an incidat in commiſſum, & quid in emptore rei manumortalis, n. 3.*

4 *Vendens rem cenſualem negatiuam non denuncians eē ſum incidit in commiſſum.*

5 *Manumortalem rem vendens, vel feudatariam, vel emphyteuticariam, tenetur denunciare onus ſub pęna commiſſi. fallit vt n. 6.*

7 *Commiſſo quibus caſibus locus ſit in re emphyteuticaria, feudali, cenſuali, & manumortali.*

8 *Ignorantia an excuſet à commiſſo. & n. 10.*

9 *Ignorantia probabilis excuſat à culpa.*

11 *Fructus in materia commiſſi à quo tempore ſint adiudicandi. & n. 17. 19.*

12 *Fructus ſtatim debētur cum aliquis priuatur ipſo iure*

13 *Commiſſo quibus in caſibus locus ſit ipſo iure, in feudo & emphy.*

14 *Commiſſo vix locus eſſe poteſt ipſo iure in re cenſuali*

15 *Verba in dubio ſunt potius cenſenda ſtrictæ quam latæ ſententiæ.*

16 *Art. 13. noſtræ conſuet. ſub tit. des mainmortes. declaratur.*

18 *Commiſſo non eſt locus niſi volente domino & voluntatem ſuam declarante: quæ declaratio retrotrabitur ad tempus commiſſæ fraudis. n. 20*

21 *Donatarius ob ingratitudinem priuatus tenetur ad reſtitutionem fructuum à tempore commiſſæ ingratitudinis.*

22 *Legitima fructus à quo tempore debeantur.*

23 *Commiſſum quid ſit.*

24 *Agens ad commiſſum debet probare ſe eſſe dominum directum.*

Com-

Digitized by Google

25 *Commiſſo an locus eſſe poſſit in re cenſuali in qua nullū dominium directum nullaque iura laudemiorum reſeruata ſunt, ſed ſolus cenſus ſundiarius.*
26 *Laudemiorum ius, & ius retentionis ſunt qualitates cenſus.*
27 *Cenſus quidnam ſit ſecundus ius ciuile.*
28 *Cenſus eſſe poteſt ſine iure laudemiorum aut retentionis. & num. 26.*
29 *Artic. 503. antiquarū conſtitut. declaratur. & n. 24.*
30 *Actioni qua ad commiſſum agitur, quanto tempore præſcribatur.*

EXtant cōſuetudines in hoc Comitatu Burgundiæ, ſub titulo *de feudis art.* 16. & ſub tit. *de manib. mort. ar.* 13. quæ in feudis & fundo manumortali (ſecus vero in cēſuali) pœnam commiſſi imponūt nouo acquiſitori, poſſeſſionem capienti ſine cōſenſu domini: & talia feuda vocantur à nonnullis [*feuda periculoſa*] quod periculo illo commiſſi ſint obnoxia, vt notat *ad cōſuetud. Pariſ. §. 56. gl. 2. n. 20.*
Extant & alia conſuetudo ſub tit. *Des cenſes. art.* 4. quę ob fraudulentam permutationē, eandem commiſſi pœnam imponit; eaq; conſuetu-
1 do, * licet ī ſimplici cenſu loquat̄, locum ſibi vēdicat & in feudo, & in emphyteuſi, & ēt in re
2 manumortali: extenditurque * à nonnullis & in emptore mentiente verum pretiū rei emptæ, eo animo, vel vt minus Laudemiorū ſoluat, vel ne dominus rem accipiat iure prælationis, *ex l. fin. C. de iur. emphy. Tiraq. tract. de retrac. conſangui. §. 4. gl. 2. n. 1. Ferro. in cōſuet. Burgedal. tit. de feud. §. 8. Petr. Iacob. in tit. de actione in rem generali pro cōmiſſ. rei emphy. rubric. 5. n. 8. Guid. Pap. deciſ. 171 in fin. Speculat. tit. de locat. in verb. nunc aliqua. nu. 115. & Ioan. Sanx. ad cōſuet. Turon. tit. comment. homage ſe doibt offrir. art. 5.* Etſi enī iſti oēs loquant̄ tantum in feudo & emphyteuſi (a quibus nō vē in odioſis & pœnalibus, cuiuſmodi eſt cōmiſſū,
3 facienda extentio ad cenſū) tñ * ex idētitate rōnis multis vr idem eſſe dicendum & in cenſu, & etiam in re manumortali, licet aliter olim iudicatum ſit. *a*
4 Tenetur etiam * & cenſuarius, rem cenſualē vendens, denunciare cēſum, alias incidit in cōmiſſum, ſi hoc ſcienter & doloſe omittat, vt cōſtat ex antiquis conſtitutionibus huius Comitat. *art.* 503. *ſub tit. Des heritages & ban des prelz.*
5 *& ex edicto* 179. Quod * extendi ēt & in feudatario, & in poſſeſſore fundi manumortalis & emhyteutici, qui itidem tenentur in venditione & alienatione onus feudi vel manuſmortuæ denunciare ſub eadem pœna, *ad cōſuetu. Pariſ. §.*
6 *30. n. 68. §. 56. & alibi paſſim.* * niſi forte ſint incerti & dubij de cenſu & onere, quippe q̄ eū cēſum nunq̄ antea ſoluerint aut recognouerint, quo caſu poſſunt dubitatiue denunciare rē eſſe oneratam tali cenſu, qual. ſe reperiet, vt notāt *Iacob. de Belloui. & Bald. in §. vaſſallus. ſi de feud. fuerit controuerſ. int. dom. & vaſſal.*
7 Hi ſunt frequentiores caſus & pręcipui, * quibus in cōmiſſum inciditur, ſi modo his adiungas emphyteuſi commiſſo ēt in locū eſſe, ſi per triennium ceſſauerit emphyteuta à pēſionis ſolutione, vel ſi rem emphyteuticariam irreqſito domino alienauerit & tradiderit, *l. 2. & fin. C. de iur. emphyteut. vbi Iaſ. & alij Doct.*
Sed dubitatum eſt in hac materia cōmiſſi rei
8 emphyteuticæ, an * ignorās rem eſſe emphiteuticam, incidat in commiſſum, ſi eam irrequiſito domino vendiderit, vel ceſſauerit à ſolutione canonis per triennium?
Et permultis viſum eſt non cadere, ſed pœnā caducitatis, quæ ei ceſſanti imponit̄, intelligendam eſſe de ea ceſſatione quæ eſt culpabilis, per ea quæ tradit Bald. *in conſ.* 172. vbi duas ceſſatio
9 nis ſpecies diſtinguit. * Qui autem iuſtā & probabilem habet ignorantiam, non pōt dici culpabiliter ceſſaſſe, *l. non poteſt videri improbus. & l. qui in alterius. ff. de reg. iur. ita in ſpecie Ancbara. conſ. 174. Abb. conſ. 3. col. 7. lib. 2. Caſtrēſ. conſ. 311 Deci. conſ. 58. in fin. Socin. Iun. cōſ. 70. n. 4. 5. 6. & 7. vol. 1.* vbi hanc opinionē multis cōfirmat rōnibus, ita ēt ſentire videntur *Aluar. Valaſ. de iur. emphyteu. q. 38. nu. 15. & Andr. Gail. obſeruat. lib. 2. obſerua. 48. num. 4.*
10 Sed certe * communius receptū eſt, ignorantiam non excuſare niſi per viam reſtōnis in integrum, ſicque ſanè intelligendi ſunt qui cōtrariu tenuerunt: nam mero iure pœna ex contractu debita committitur ēt per hr̄dem, licet abſit & ignoret, imo & per hr̄ditatem iacentem, vt de hoc *tex. eſt expreſſ.* in *l. cum filiusfamilias. §. in hac ſtipulatione. in l. ad diem. ff. de verb. oblig. & in l. ſi traiectitiæ. ff. de nautic. fœno.* in ſpecie autē q̄ emphyteuta ignorans cadat in commiſſum, ita tenuit *gloſ. in d. l. 2. C. de iur. emphy. quam ſequuti ſunt Specula. tit. de locato. in verb. nunc aliqua. n. 29. q. 18. Bart. & Iaſ. in d. l. cum filiusfamilias. §. in hac ſtipulatione. hic n. 7. ille autem n. 4.* vbi eiuſdē opinionis Dynum Petr. & Cyn. cōmemorant & ēt Rapha. Fulgoſium, idem *Iaſ. in d. l. 2. n. 184. C. de iur. emphyt. & Iul. Clar. in §. emphyteuſis. q. 8. verſ. perſequendo materiam. vbi hanc communem eſſe teſtatur.* Eamque ēt ſequutus eſt Senatus noſter vti frequentiorē & receptiorē, licet alia benignior videatur. *b* Imputet enim ſibi qui ignorantiam per viam exceptionis tantū opponit, cum poſſit ex ea reſtitutionem in integrū obtinere, per ea quæ *trad. gloſ. & Bart. vbi ſup. & latius d. §. 56. num. 35.*
Item dubitatū eſt in hac eadem cōmiſſi ma-
11 teria, * à quo tempore veniant fructus adiudicandi? Et in hac quæſtione reperio tres præcipuas opiniones.
Prima eſt, diſtinguendum eſſe inter caſus, in qui-

quibus cõmiſſo locus eſt ipſo iure,& eos,in qui
bus requiritſētētia declaratoria iudicis vt pri-
mo caſu veniat fructus à tempore quo aliquid
admiſſum eſt cõmiſſo & priuatione dignũ, vt-
puta à tpe commiſſæ fraudis. Secundo vero ca-
ſu,à tpe petitionis aut ſaltē litiſconteſtationis;
hæcque opinio nititur authoritate glo.in §. 1.in
verb.imminere.in fin.auth.de inceſt. nupt. collat. 2.
quam multi ſequuti ſunt,quos affatim recenſet
Tiraqu.in c.commēt.ad l.ſi vnquam. in verb.reuer-
tatur.n.268.C.de reuoc.donat. Qui omnes aſſerũt
12 fructus * ſtatim deberi cũ aliqs priuatur ipſo iu
re: cum autē non ipſo iure priuat,ſed venit pri-
uandus p ſentētiam,facit fructus ſuos ante pri-
uationē, & ita pcedũt quæ de clerico piuro &
homicida dixit Felin.in c.ex par.extr.de reſcriptis
13 In qbus autem * caſibus commiſſo locus ſit
ipſo iure,tum in feudis,tum in emphyteuſi,vi-
dere poteris apud in conſuetud.Pariſ.§.30. q.6.n.
37.& ſequentib.apud Petr. Iacob. Aureli. in form.
libell pro re emphyteut. quæ cecidit in cõmiſſ. rubric.
4.n.6.cum ſeq.apud prac. Papien. in form. libel.quo
agitur ad reuocationem feudi. in verb. nec ſuperſtiti-
bus liberis.n.26.& apud Iul Clar.in §. emphyteuſis
14 q.9.& 13.in princ.* In cenſu verò vix caſus vllus
dari põt, quo locus ſit commiſſo ipſo iure. Nã
conſuetudo noſtra in d.art.tit.de cenſib. concepta
eſt per verba futuri tpis,ibi [cadent confiſcabũt.]
quæ ſententiam declaratoriam deſiderant,vt p
regula conſtituit cæteris fuſius Tiraq. in d.l. ſi
vnqnam.d.verb.reuertatur.n.39.40.& 41.Et licet
articulus 503. antiquarum conſtitutionum nõ
ita clarè loquat,tũ ita intelligendus eſt, tum q
his verbis tantum vtitur [ſub pœna commiſſi] quę
in legibus & ſtatutis ſunt verba ferendæ & non
latæ ſententiæ,vt teſtat idem Tiraquel. vbi ſup.
nu.154.& ſeq.tum q ſubiecta materia illud in-
dicat,ibi [ſi ſcienter dictam declinationem præter-
mittant] quæ verba cauſæ cognitionem neceſſa-
rio præſupponunt. Oportet enim vt Dominus
directus pbet vaſſallum, aut cēſuarium, doloſè
& ſcienter omiſiſſe hanc denũciationem,anteq̃
commiſſi declarationem obtinere poſſit, vt te-
15 ſtatur d.§.30.n.68. Adde q in dubio* verba po-
tius cenſenda ſunt ferendæ q̃ latæ ſententiæ, vt
probat idem Tiraq.vbi ſup.n.252. Aliud tamen
videri poſſet in re manumortali à nouo acqſito
16 re occupata ſine cõſenſu domini. Nam * artic.
13.noſtræ cõſuetud.ſub tit. Des mainmortes. vtit
verbis præſentis tpis,ibi (il eſt commis) quod idē
ſignificat in dubio, quod ipſo iure, vt teſtis eſt
idem Tiraq.vbi ſup num. 21.
17 Alia opinio eſt eorum,* qui indiſtinctè exi-
ſtimant,tum in feudo,tum in emphyteuſi & re
cēſuali,fructus non venire niſi à tpe moræ; mo-
ram autem induci, ſtatim quod dominus dire-
ctus voluit vti iure commiſſi ſibi quæſito,& ſup
hoc voluntatem ſuam declarauit,& nouum ac-
quiſitorem interpellauit de reſtituendo.Hanc-
que opinionem ſequuti ſunt ad conſuet. Pariſ. d.
§.30.q.8.n.48.& 49.Aymo.Publie.ad conſuetud.
Aruer.tit.21.art.4.n.8.Dion. Pontan. in conſuetud.
Bleſen.art.39.verſ.verum altiori indagine. Anton.
Theſſan.decíſ.114.n.3.& Burſ.conſ.26.n. 8. vbi eã
communem eſſe dicit. Hãc etiam ſequutus eſt Au-
rel.Corbul.in trac.de can. ex quibus emphy. iure ſuo
priua.titulo de cauſa priuat.ob non ſolut.cano.amplia.
38.n.3. Et ſecũdum eam iudicatũ fuiſſe teſtant
Petr.Bencintend.deci.Bononi.37.& Borgnin.Caual-
ca.decíſ.43.n.47.p.1.Huius autem opinionis ra
tio in eo verſat, quod p ſolam fraudem aut in-
gratitud.ſiue feloniam, non conſtituit quis in
18 mora,* cum non ſit locus commiſſo niſi volēte
domino, & voluntatem ſuam ſuper hoc decla-
rante,teſte Curt.Iun.conſ.109.n.11.& conſ.110.n.
23.confirmaturque authoritate Ripa in l.vlt.q.40.C.
de reuoc.dona.quem refert & ſequitur Tiraquel. in d.
l.ſi vnquam.in verb.reuertatur.n.273.& vbi ſup. n.
48.qui oēs dicunt, quod in terminis d. l. ſi vn-
quam.vbi donatio reuocatur ipſo iure p ſuper-
uenientiam liberorum, donatarius non conſti-
tuit in mala fide,nec tenet ad fructus à tpe quo
ſciuit natos fuiſſe liberos donatori, ſed tum de-
mum tantum,cum donator declarauit velle do
nationem reuocari.
19 Tertia opinio eſt, * fructus indiſtinctè debe-
ri nõ ſolum à tpe declarationis,ſed & à tpe quo
quid admiſſum eſt priuatione & commiſſo di-
gnum, hancque opinionem tenuerũt in feudo
Guil.de Cune.Angel.Paul Caſtr. Alex. & Iaſ. in l.
1.C.de his quib.vt indign.Iacob.à Sãc.Georg.in trac.
feudor.in verb. dictique vaſſalli promiſerunt non cõ-
mittere feloniam.col.13.Zaz.in epitom. feud. p. 10.
Rip.in repet.d.l.ſi.q.66.C.de reuoc.donat.quos refert
d.§.30.n.47. Vbi eorum opinionē dicit eſſe ſatis
æquam nec habere cõtradictorem, licet eã ipſe
non ſequat: eoſdem etiam recenſet Tiraquell.
in d.verb.reuertatur.nu.272.qui eiuſdem opinio-
nis addit Roma. in l.diuortio.in principio. col. 2.ff.
ſolut.matri Mart.Land. & Cardin.Alex.in c.1.quib.
mod.feud.amitta.In emphyteuſi autem idem te-
nuit Specula.tit.de loca.in verb. nunc aliqua. verſ.
10.Albe.de Roſa.in l.2 col.8.C.de iur. emphy.An-
gel. in §.ſi vero in authent. de alienat. & emphyteu.
quos refert & ſequitur Iaſon in conſ.29.n.3. in fin.&
in d.l.2.col.5.verſic.ſecundo quæro.C.de iur.emphy.
quibus adde Bal.in l ſi pater.in 3.notab C.de vſufruc.
Socin.conſil.167.col.4.verſ. poſtremo prædicta. lib.
2.Felin.in c.de quarta.col. 11.verſ.ſimile eſt. extr.de
præſcrip.& Tiraquel.vbi ſup.nu. 271.
Et hanc poſtremam opinionem (quam tan-
dem ſequutus eſt Senatus e) confirmat elegans
tex.in l.1.C.de his quib.vt indign.& l.eũ qui ff. eod.
vbi ne quidem ante controuerſiam illatam,bo-
næ fidei poſſeſſores fuiſſe videntur qui officium
ſcientes omiſerunt.Ergo multo minus qui con-
tra

Digitized by Google

tra officium ſcientes quidpiam commiſerunt.
Facit & quod tradit quidã *ad conſue. Pariſ.§.3 t*
20 *n.9.* Vbi ait,* quod licet commiſſo locus nõ ſit,
niſi domino volente & declarante, tñ declara-
tio illa retrotrahitur ad tempus noxiæ, id eſt ad
tempus commiſſæ fraudis aut feloniæ.

Et hanc partẽ tenendo, nihil obſtat prior opi
nio diſtinguens inter caſus, in qbus commiſſo
locus eſt ipſo iure, & eos, in quibus ſentẽtia de-
claratoria opus eſt. cum enim declaratio illa re
feratr & retrotrahatr ad tempus commiſſi, nihil
intereſt an qs cadat in commiſſum ipſo iure, an
p ſeotentiam, vt tradit in termi. *Iſern. in c. 1. §.*
callidis. de probib. feud. alienat. per Frederic. & l. ni-
hil intereſt. ff. de reg. iur.

Nihil denique obſtat, quod p cõfirmatione
ſecũdæ opinionis dictũ eſt de donatario, q licet
priuetr ipſo iure per ſuperuenientiã liberorum,
non tñ teoetr ad fructus anteq̃ donator declara-
uerit velle donationem reuocari. Nã hoc fit ea
rõne, q̄ non ex facto pprio ſed ex alieno priuatr;
& differentiæ ratio eſt, qa is q facto pprio pri-
uatr (vt is qui fraudem aut ingratitudinem cõ-
miſit) ſtarim fit malæ fidei poſſeſſor, q̄ non idẽ
eſt in eo q facto alieno ſioe aliqua ſua culpa pri
21 uatur. Hinc * videmus, quod qñ donatio reuo-
catr, non per ſuperuenientiam liberorum; ſed p
ingratitudinem donatarij, tenetr donatarius ad
reſtitutionem fructuũ, non tãtum à tpe petitio-
nis aut litis motæ vel cõteſtatæ, ſed & à tpe in-
gratitudinis commiſſæ, vt docet *Rip. in d. l. vlt. q.*
66. C. de reuoc. donati. Simile eſt quod tradit idem
Tiraquel. *in d. verb. reuertatur n 14. & 270.* De ſup
22 plemento legitimæ, * q̄ etſi deberi intelligatur
ipſo iure (ſcilicet ſi petatr) in eo tñ veniunt fru-
ctus à tpe mortis patris, non autem à tpe remo-
tæ litis tantum. Et ex his ſatis patet in hac ma-
teria commiſſi, præſertim qñ ei ex fraude locus
eſt, fructus ſtatim deberi non expectata decla-
ratione domini vel iudicis licet in eis non fiat
executio niſi poſt declarationem & ſeotẽtiam.

Cæterum in hac eadem materia illud eſt no-
tatiooe dignum, q̄ licet nihil * aliud ſit cõmiſſũ
23 (ex recepta Doctorum ſententia) quã cõceſſio-
nis feudalis, emphyteuticæ, vel cenſualis extin-
ctio, & vtilis dominij reuerſio & cõſolidatio cũ
directo, teſte *ad conſuetud. Pariſ. §. 1. in verb. le Si-*
gneur. n. 54. & ſpecul. d. tit de locat. §. nunc aliqua.
n. 57. 72. 73. & 74. Adeo vt qui * agit ad cõmiſſũ
24 pbare debeat ſe eſſe dominum directũ, alias ſuc
cumbit, vt formaliter notãt *Specul. vbi ſup. Guid.*
Pap. conſ. 147. n. 1. & conſ. 177. n. 1. & Burſat. cõſ.
26. n. 4. & 5. Vbi ait caducitatẽ ſeu cõmiſſum ſo
lũmodo pcedere, vbi dñium directũ vnius rei
ſtabilis eſt pænes vnũ, & vtiles pænes alterũ: tñ
ex prædicta conſtitutione 503. *ſub tit. des bans des*
prelz in antiq. ordinationib. iuncta cum art. 1. conſue-
25 *tudinis noſtræ ſub tit. des cẽſes.* vñ hic apud nos, * q̄
locus eſſe põt commiſſo, etiam in ſimplici cen-
ſu fundiario, in quo nullũ dñium directũ, nulla
que iura laudemiorũ aut prælationis ſiue retẽ-
tionis, à concedente reſeruata ſunt: * iura. n. iſta
26 laudemiorũ & prælationis, aliaque id genus,
ſunt tantũ qualitates cenſus, quæ licet ſine cẽ-
ſu eſſe nõ poſſint, ſicut accidens ſine ſubiecto: tñ
cenſus eſſe põt ſine his qualitatibus, ſicut acci-
dentia, & eſſe & abeſſe poſſunt ſine ſubiecti in-
27 teritu. Et re vera * de iure ſcripto cenſus oĩno ta-
lis; eſt nã eſt cõtractus, p quẽ omne dñium tam
vtile q̃ directum, oĩſque poſſeſſio tã naturalis q̃
ciuilis, ita ſane transfertr, vt nihil oĩno iuris in
re cõceſſa remaneat apud cõcedentẽ, præter pẽ-
ſionẽ quandã, ſiue cenſum annuũ, qui qdem nõ
in recognitionem directi ſed in memoriã priſti-
ni dñij ſoluitur, q̄ videlicet illa res aliqñ fuerit
in pleno dñio concedentis, vt colligitr ex *gl. in c.*
conſtitutus ext. de relig. dom. iunc. ibi doctri. Panor.
n. 20. & aliorũ, quos ſup. dec. 9. retulimus. Quo fit vt
28 cũ * cenſus talis ſit de iure ſcripto, ſupradicta iu
ra laudemiorũ, prælationis, & directi dñij, eate-
nus de conſuetudine noſtra cenſui ineſſe credũtr
quatenus de his cõſtat vel ex primaria cõceſſio
ne, vel ex antiquo vſu ſubſequuto, vt tradit *d. ar.*
1. ſub tit. de cenſib. qui ſatis apertè præſupponit
cenſus aliquos eſſe poſſe ſine his qualitatibus,
aut ſine aliqbus earũ. Vnde fit conſequẽs, vt cũ
articulus ille 503. antiquarũ cõſtitutionũ, qui
pœnã commiſſi imponit ei, q rem cenſualẽ alie-
nauerit ſine declaratione & denunciatione cẽ-
ſus, loquutus ſit ſimpliciter, & indiſtinctè, de cẽ
ſu antiquo & fundiario, nulla facta mẽtione de
illis alijs qualitatibus, intelligẽdus ſit tã de ſim-
plici illo cenſu, cui nulla iura dominicalia & di
recti dñij inhærẽt, dũmodo ſit antiquus & fun-
diarius, q̃ de cenſu cui coniunctæ ſunt illæ qua-
litates: Vbi enim lex non diſtinguit, nec nos di
ſtinguere debemus atque ita ſane iudicatũ eſt. *b*

Poſtremo in hac eadẽ materia, in praxi notã-
30 dum eſt, actioni * qua ad cõmiſſum agit, præſcri
bi quinquennio, computando à tpe ſcientiæ, vt
multoties etiam iudicauit idem Senatus p tex.
in l. 2. C. de vectiga. & commiſſ. aduerſus deciſ.
Guid. Pap. 412.

a *Arreſto 16. Aprilis 1592. in cauſa Ioãnis Bou-*
uard de la Riuiere ſupplicantis in materia ſupplemen-
ti iuſti pretij, Dominæ Ioannæ Bouuard ſororis ſuppli
cantis in retracti conſanguinei, & Procuratoris gene
ralis nomine quondam ſuæ Maieſtatis ſupplicantis in
materia commiſſi, contra heredes quondã Ioãnis Frã-
chet de Põtarlier defenſores. ſed huius Arreſti error
fuit à Procuratore generali propoſitus ſuper qua erro-
ris ppoſitione defẽſores egerũt de ſupradicto cõmiſſo.

b *Arreſto 25. Septembris 1601. in cauſa Claudij*
Malblanc Cappellani Cappellæ in Eccleſia de Foudre-
mont appellati & originalis ſupplicantis, contra Ni-
colaum

colaũ Broch de Veſoul appellantem.

c *Arreſto lato 6. Septembris 1601. in cauſa Procuratoris generalis ſupplicantis, contra Ioannem Eſcarnot de Voray deſenſorem. Et poſtea arreſto 13. Octobris eiuſdẽ anni, inter Petrum Pierrard de Baulme ſupplicantem, & Ioanaem de Mugnaas Dominum de Leſſuy defenſorem, de quo arreſto mentio fiet intra deciſ. 63. Notandum autem in hoc eadẽ arreſto d'Eſcarnot, iudicatum fuiſſe, in caſu alienationis frauduloſa rei fendalis, cadere ſolùm commiſſum rei, non autem pretij & rei ſimul, prout velle videtur lex. in c. Imperialis. §. ſi quis verò de prohibit. alien. feud. per Lothari. lib. 2. feud. tit. 52.*

d *Arreſto lato 19. Septembris 1601. in cauſa domini Franciſci Ramaſſon Cõſiliarij in dicta Curia, ſupplicãtis, contra Ludouicum Tiernard de Baume defenſorem, vbi commiſſum fuit adiudicatum dicto domino ſupplicanti certi pradij cenſu antiquo & fundiario erga eum onerati, quod ſolùm multam ferebat, vulgò emendam, abſq; alijs iuribus dominicalibus & directi dominij prout ſcriptum eſt in titulo primitiuo.*

e *Notandum, illud poſtea emendatum fuiſſe ſtatuto 24. Octobris 1607. publicato 19. Ianuarij 1609. Qua fuit declaratum, commiſſum ipſo iure valere, nec aduerſus illud futurum locum breuiori 30. annorũ preſcriptioni, idq; ſecundum opinionem in conſuetud. Pariſ. tit. de feud. §. 7. (qui eſt 12. nouæ cõſuet) gl. 1. n. 7.*

DECISIO LIX.

Promittens aliquid, &, ſi hoc non ſoluat intra certum tempus, quod præſtabit quidpiam aliud, an poſt tẽpus præciſe cogi poſſit ad priorem ſummam, an vero prior illa obligatio per poſteriorem ſtipulationem nouata & extincta eſſe cenſeatur.

SVMMARIA.

1 *Debitoris non debet eſſe in electione an debeat necne.*

2 *Debitoris eſt electio in alternatiuis obligationibus, & quomodo id intelligatur.*

3 *Fauore vnius introductum non debet in eius odium retorqueri.*

4 *Inducta ad augmentum non debet operari diminutionem.*

5 *Promittens ſoluere in Paſchate vel dare pignora aut fideiuſſorem, poteſt poſt Paſcha præciſè cogi ad ſoluendum.*

6 *Æqualitas inter liberos fouenda.*

7 *Stipulationes duæ quarum prima eſt pura, ſecunda eſt conditionalis, poſterioris conditio exiſtens, priorem tollit.*

8 *Pœnæ adiectio in obligatione lucratiua inducit nouationem.*

9 *Stipulatio pœnalis ſubiecta præcedenti, an inducat nouationem.*

NObilis quædam mulier ſex habẽs filias & vnicum filiũ, dũ duas ex illis filiabus nuptui traderet, pactis dotalibus vnicuique eorum ſummã mille francorum infra menſem ſoluendorum doris nomine cõſtituit, qua mediãte, dictæ filiæ, futuræ matris ſucceſſioni, omniq. iuri legitimæ & ſupplementi illius renunciauerũt: Deinde ſic ſtatim ſubiungit [*Si autem dicta mater mille dictos francos intra dictum menſem non perſolueret dicta filia poterunt ad ſucceſſionem admitti cũ fratre & ſorore, & tollere æqualiter tantundem atq; vnus illorum de hæreditate materne*]

Mortua deinde matre ab inteſtato & nõ ſolutis nũmis agũt hæ filiæ aduerſus fratrẽ & ſorores tamquã matris hẽdes, ad ſolutionẽ dictæ pecuniæ dotalis, vna cũ vſuris ad rõnem decem pro centũ, iuxta cõſuetudinẽ huius patriæ inter nobiles obſeruatã: qbus obiicit, pecuniam illã peti non poſſe, ſed agendũ eſſe ad portiones hẽditatis maternæ. ſuper quo dubitatũ eſt quid iuris.

Et nonnullis viſum eſt, pecuniã illã recte peti qđ eſſet in obligatione, nec vllam habẽdã eſſe rationẽ pacti ſubſequentis, quo conuentũ erat, qđ ſi pecunia illa intra mẽſem nõ ſolueretur, filiæ non obſtãte renũciatione ad ſucceſſionẽ admitterent. Nam pactum illud eum cẽſeatur appoſitum in fauorẽ dictarũ filiarũ, vt ſcilicet eis magis caueret, pœna adiecta in caſu nõ factæ ſolutionis, qua mater commodo renũciationum à filiabus illis factarũ oĩno priuaret, nõ debet in earum leſionẽ redũdare, *l. quãuis. ff. de pign. acti.* put hic ſane redũdaret, cũ magis expediat illis filiabus, ſummã illam mille frãcorũ cũ vſuris cõſuetudinariis, ab oĩ onere immunem cõſequi, q̃ hæreditarijs oneribus alligari. Adde, qđ ſi præciſè cogi nõ poſſet mater vel eius hẽditas ad ſolu-
1 tionẽ iſtius pecuniæ,* eſſet quodãmodo in eius electione, an debeat necne qđ eſſet contra *l. non vtique ff. de eo quod certo loco.* vbi non debet eſſe in electione debitoris an debeat. Nec obſtat quod obligatio videat hoc in caſu alternatiuè cõceptа, & qđ in electione matris fuerit derelictum, vel pecuniam illã intra mẽſem ſoluere vel filiabus ius futuræ ſucceſſionis intactum relinquere, *arg. l. plerumque; ff. de iur. dot. & c. in alternatiuis de reg.*
2 *iur. in 6.* Nam * regula illa (quod nẽpe in alternatiuis ſtipulationibus electio ſit debitoris) procedit, qñ alternatiua cadit inter duo, quorum vtrumque eſt in obligatione & ſolutione; ſecus vero ſi cadat inter duo, quorum vnũ dũtaxat ſit in obligatione, alterum vero adiectum ſit in fauorẽ creditoris, & vt ei magis caueatur atq. pro-
3 ſpiciatũ (vt hic) Nã * quod fauore vnius introductum eſt, non debet in eius odiũ retorqri, *l. quod*
4 *fauore. C. de legib.** & inducta ad augmentũ non debent operari diminutionẽ, ita eleganter & in termin. *Bar. poſt Guilielm. de Cune. in d. l. quamuis.*
5 *ff de pignorat. acti.* Vbi ait,* quod ſi pmiſi creditori ſoluere centũ in Paſchate, vel dare pignora aut fideiuſſorẽ, aduenienti Paſchate, põt credi-

tor

tor pecuniam præciſè petere, & Bartol. ſequuti ſunt *Caſtren. Alex & Rip. in l. 4. §. ſi ex conuentione ff. de re iud. vbi communem teſtantur.*

Verum, his non obſtantibus, contrarium iudica
6 uit Senatus, *a* motus aliquantulum * æqualita-
ris rōne, q̄ inter liberos in dubio ſemper ſeruari
debet, tum vero præſertim authoritate *text. in l.*
obligationū fere. §. ſi. ff. de actio. & oblig. Sunt enim
7 hic * duę ſtipulationes, quarum vna pura eſt, al
tera vero conditionalis: & exiſtens poſterioris
conditio, priorē tollit & in ſe transfert, quaſi no
uatio prioris fiat. Facit ēt & *tex. in l. ita ſtipulatus*
§. ſi. ff. de verb. obl. in l. 1. §. itē ſi ita. ff. ad l. falc. & in
l. ſi penum hæres dare. ff. quand. dies lega. vel fideicō.
ced. Quibus ex locis Bar. colligit atq; concludit
8 * quod per pęnæ adiectionem, in obligatione
ex cauſa lucratiua, inducit nouatio ſiue ademp
tio prioris ſummæ, quæ in ſecundā noīe pœnæ
adiectam transfertur atque transfunditur.

Non obſtant contraria; nā falſum eſt fundm̄,
quod conuentio illa [Adueniente autem quod
non ſolueret intra dictum menſem, dictæ filiæ
ſuccedere poterunt, &c.] ſit adiecta fauore filia-
rum, cum verius eſſe videat, eam adiectam eſſe
fauore matris debitricis, volentis non poſſe co-
gi ad pecuniæ illius ſolutionē, ſi renunciationis
commodo priuari, & filiabus ſpem ſucceſſionis
integram relinquere mallet. Id enim actū eſſe
vr̄ hac conuentione, vt matri liberum relinque
ret, vel pecuniā ſoluere ꝓ oī iure legitimæ & fu-
turę ſucceſſionis, vel filiabus ius ſucceſſionis in-
tactū reſeruare, ſicq. pactū illud adiectū eſt fa-
uore matris ꝓmittentis, non autē fauore filia-
rum. Atque ita cenſuit Senatus: cuius deciſio
vix ſane ꝓcederet, ſi conſtaret pactū iſtud adie-
9 ctum eſſe fauore filiarū. Nam * licet cōis opinio
ſit cū Barto. ꝙ ſtipulatio pœnalis ſubiecta præ-
cedenti, nouationem inducat tñ negatiuam ve
riorem arbitror cum Zazio ſingulariū reſpon.
lib. 1. c. 4. vbi eam pluribus tum tōnibus, tū ēt
iuribus, eruditiſſimè confirmat: cui & illud ad-
di pōt, quod etiam de iure Digeſtorum, nō ali-
ter fieri cenſebat nouatio, per ſecundā ſtipula-
tionem primæ ſuccedaneam, q̄ ſi ſecunda illa
plus contineret, ſecus autem ſi minus. *l. ſcire de-*
bemus. ff. de verb. oblig. At hic minus continebat
ſecuda ſtipulatio, quā prima. Nec obſtat l. obli-
gationum fere cum cæteris ſimilibus: illis enim
luculenter reſpondet Zaz. vbi ſupr.

a *Arreſto lato 10. Septembris 1601. in duabus cauſis cōiunctis in vnam, inter Dominas Antoniam Paule d'Oyſelet, Claudiam, Petronillam, & Ioannem Baptiſte de Scey, hæredes ſub beneficio inuentarij quondā Dominæ Chreſtienne de Pontaillier ſupplicantes, contra Dominum Ludouicum d'Oyſelet Baronem & Dominum de vilerchemin & conſortes defenſores.*

DECISIO LX.

Officiarij accuſati de aliquo delicto, an interim poſſit ſuſpendi, & an poſſint ad nutum deſtitui.

SVMMARIA.

1 *Tutor in re pupilli loco domini habetur.*
2 *Vaſſalli an poſſint officiarios ſuos ad nutum deſtituere. & nu. 14.*
3 *Procurator officij non habet iuriſdictionis exercitium.*
4 *Procurator qui ſibi adſerit procurationem non eſt ferendus.*
5 *Suſpectus eſt qui operam ſuam ingerit inuito.*
6 *Procurator à tutore datus poteſt ab eodem vel expreſſe vel tacitè reuocari.*
7 *Officialibus in officio delinquentibus an interdicenda ſit adminiſtratio, dū cauſa remotionis inquiritur.*
8 *Officiarius æquiparatur tutori.*
9 *Tutor ſtatim atque ſuſpectus eſt poſtulatus, adminiſtratione interdicitur.*
10 *Accuſatione criminali pendente nemo ad nouos honores eſt promouendus.*
11 *Notarius de falſo accuſatus poteſt interim conficere inſtrumenta.*
12 *Accuſatione pendente non debet quis priuari poſſeſſione officij ſui.*
13 *Suſpenſio ab officio famam ſigillat.*

TVtor cum tutelam adminiſtraret pupilli eu iuſdam nobilis, qui in ſuo caſtro ſiue feudo omnimodam iuriſdictionem habebat, tutorio nomine ꝓcuratorem officij in eo caſtro inſtituit. Audito deinde quod procurator ille in officio ſuo non rectè verſaretur, alium in eius locum ſubrogat, cui iubet vt inquirat de delicto alterius quē interim ſuſpēdit ab adminiſtratione officij. Quęſitū itaque fuit an id facere poſſet

Et ꝓ affirmatiua ꝓponebat in primis, * ꝙ tu-
1 tor in re pupilli loco dñi habet, dum tutela ad-
miniſtrat, *l. qui fundum. §. ſi inter. ff. pro empt. l. tu-*
tor qui tutelam. ff. de admi. tut. Poteſtque ea oīno
facere, quæ pſone pupilli ſui conueniunt, *l. cum*
plures §. cum tutor. ff. eod. Habet enim tutor in bo
nis pupillorū liberā adminiſtrationē, vt tradit
gl. in l. mādato generali. ff. de procur. quā probat Bar.
in l. neque. ff. de procura. & Iaſ. in l. 1. ff. de acquir.
poſſeſ. n. 107. vbi ait tutores omnes habere mā-
datum generale, quod quidem ab oīa extendit
quæ ſpeciali mandato cōmitti poſſunt. At * dñi
2 Vaſſalli poſſunt officiarios ſuos ad nutum deſti
tuere & reuocare, niſi officium datum ſit per
viam contractus, puta quod ſit venditū, aut do-
natum in remunerationem, teſte *Rebuff. in com*
ment. ad conſuet. Frāc. tom. 3. tract. de mater. poſſeſſ.
artic. 4. gloſ. vnic. n. 3. & ſeq. Boer. deciſ. 149. circa
fin. Imbert. inſtit. forenſ. lib. 1. cap. 16. Franc. Marc.
deciſ. 794. part. 1. & Ioan. Pap. in ſuis arreſt.
lib. 4. tit. des officiers Royaux & aultres arreſto 8.
& 10.

& 10. Quorum opinionē olim ſequutus *a* eſt
Senatus. me cauſā agēte dum aduocari muneris
obirem. Ergo & tutores, q, vt diximus, loco dñi
habenť dum tutelā adminiſtrant, id etiā agere
poſſunt: & multo magis adhuc officiarium ſu-
3 ſpendere.* præſertim vero ꝓcuratorē officij, q
nullum hēt iuriſdictionis exercitium, ſed tm̄ ad
miniſtrationē negotiorum iuriſdictionalium,
& dñicalium, facit *l. q̄ oīa, §. 1. de procur.* Vbi non
4 ferendus eſt * ꝓcurator, q ſibi adſerit procura-
5 tionem: nā hoc ipſo * ſuſpectus eſt quod operā
ſuā ingerit inuito. & in ſpecie magis Bart. *in l.*
6 *neque. C. de procur.* Vbi ait, quod * procurator à
tutore datus, poteſt ab eodem tutore vel expreſ
ſè vel tacitè reuocari.

Secundo, adducebať authoritas Bart. *in l. li-
bertus, §. in qōmbus. ad municip. Luc. de Pen. in l. iu-
dices. de digni. li. 12. C. Paridis de Put. in trac. de Sin
dica. §. accuſatus in officio. f. mihi 42. Chaſſa. ad con-
ſuet. Burg. tit. des iuſtices, §. 6. n. 52. Capell. Toloza.
decis. 370. Franc. Marci deciſ. 652. par. 1. & Vinc. de*
7 *Franch. dec. 3. in prin.* Qui oēs * aſſerunt officiali-
bus in officio delinquentibus, adminiſtrationē
interdicendam eſſe dum cauſa remotionis in-
8 quiriť, idq. ea potiſſimum ratione, quod * offi-
ciarius equiparať tutori, *l. præfectus ff. de rit. nup.*
9 * Tutor autem ſtatim atq. ſuſpectus eſt poſtula-
tus adminiſtratione interdicitur, *l. cum quē. C. de
ſuſpect. tut. §. ſi quis autē. inſt. eod.* Adde quod offi-
ciarius exiſtens & perſeuerans in officio, poſſet
terrere teſtes, & ita de facili non poſſet haberi
veritas. Sed his non obñtibus, contrarium iudi
cauit Senatus ī caſu ꝓpoſito: tum ꝙ ante ſuſpē-
ſionem nullo modo conſtitiſſet de delicto hui*
officialis, ne leui quidem informatione, tum
quod delictum non eſſet tale, vt eo etiam proba
to, priuandus eſſet officio.

Et pro hac dec. *facit tex. in l. 2. ff de bon. dānato
& in d. l. libertus, § in qōnibus. ff. ad municip* Vbi ha
beť, * nemine quidē pendente accuſatione cri-
10 minali ad nouos honores ꝓmouēdum eſſe, ſed
priſtinā interī dignitatem retinere. Facit etiā ꝙ
tradit Fel. in c. oīpotens. *ext. de accuſ.* Vbi ait ꝙ
11 * notarius accuſatus de falſo, poteſt interim con
ficere inſtrūm, idēq. ſentit Aufr. *in add. ad d. dec.*
12 *370. Capp Tholoz.* Vbi ait, ꝙ * accuſatione pen-
dente non dēt qs priuari poſſeſſione officij ſui,
aut ſuſpendi, niſi ꝓpter criminis enormitatem vel
ſcandalum. Non enim facile indulgendum eſt
13 malitijs accuſatorum; & ī materia ſuſpenſionis
ab officio prudenter & temperate ꝓcedēdum
eſt, cum ſuſpenſio famam ſugillet apud pro-
bos viros, & dedecus quoddam inurat.

Nec obſtat, ꝙ vaſſalli officiarios ſuos ad nu-
tum deſtituere poſſunt, ergo & multo magis ſu
14 ſpendere. * Nā verius eſt & iuri magis conſenta
neum, officio ſuo non poſſe quem priuari, quin
prius culpa aliqua contracta illud demeritus
ſit, aut aliqua iuſta cauſa ſubſit, vt egregiè do-
cet *Arius Pinel. in 1. p. rub. C. de reſcin. vend. n. 31.*
Vbi alios refert: præſertim vero ex cauſa infa-
mante non debet quis inauditus & cauſa non
cognita priuari; ergo nec ſuſpendi. *Pap. vbi ſup.
arreſt. 8. & d. l. qua omnia, §. 1. ff. de procur.*

Non obſtat etiā Bart. & aliorum paulo ante
citatorum authoritas; loquunť enim illi in eo,
qui in officio ſuo deliquit, non autem extra offi
cium: iſte autem potius circa aliud deliquiſſe
videbať, quam circa adminiſtrationem officij.
Item intelligendi ſunt illi de eo, q tale crimen
admiſiſſe dř, quo ꝓbato, veniat officio ſuo pri-
uandus. Alias durius & ſeuerius agereť aduer-
ſus eum quem dubitamus, quam aduerſus eum
quem conſtat deliquiſſe, vt recte animaduertit
in ſimili caſu *Vinc. de Franch. d. dec. 8. nu. 2.* Iſte
autem tale quid non admiſerat.

a *Arreſto lato 23. Nouembris 1589. inter Dominum Petrum Pillet à S. Amore appellantem à deſtitutione Procurationis officij eiuſdem loci, & dominum Ioannem Faug, recens inſtitutum, appellatum.*

b *Par arreſt reſolu le 19. de Septembre 1601. en la cauſe de Humbert Barberot de Fraſne le Chaſtel appelant contre Claude Loigerot dudit Fraſne appellè.*

DECISIO LXI.

Acquiſita conſtante matrimonio, an ſtatim vxori quæſita eſſe cenſeantur, tam quoad poſſeſſionem quam quoad dominium, ſtante conſuetudine dicente, quod vxor eſt ſaiſita poſt mortem, viri, cui dum viuit liberum eſt de acquiſitis diſponere.

Item, vtrum filius, cui plus legitima relictum eſt in proprietate, grauari poſſit in vſufructu etiam quoad legitima.

SVMMARIA.

1 *Incluſio vnius eſt alterius excluſio. & num. 10. vbi id declaratur.*
2 *Acquiſitū per vnū ex ſocijs nō acquiritur ſocietati.*
3 *Vxor conſtante matrimonio non eſt domina conquæſtuum.*
4 *Legitima debetur abſq; vllo onere, etiamſi plus legitima relictum ſit. nu. 5.*
6 *Societatis ineundę actus vim habet conſtituti & fictę traditionis.*
7 *Conſtitutum non operatur tranſlationem poſſeſſionis in bonis futuris.*
8 *Fictiones plures in eadem re concurrere non poſſunt.*
9 *Acquiſita conſtante matrimonio cōmunia ſunt tā quoad poſſeſſionem quam quoad dominiū, licet non ſint quæſita nomine ſocietatis, ſed nomine proprio.*
11 *Filius, cui plus legitima relictum eſt in proprietate,*
gra-

grauari poteſt in vſufructu totius, ſi ſit inſtitutus hæres, quod declara, vt n. 14. 15. 16.

12 *Hæres & legitimarius nemo ſimul eſſe poteſt.*

13 *Legitima cur grauari non poſſit aliquo onere.*

17 *Aditio hæreditatis non impedit legitimæ & Trebellianicæ detractionem.*

MAter, liberos ſeptem quos habebat, hæredes
ex æquis partibus inſtituit, & marito ſuo
liberorũ iſtorum patri, vſumfructum oĩum bo-
norum ſuorũ legat. Duæ ex iſtis hæredibus, nem-
pe duæ filiæ, paulo ante nuptui traditæ fuerãt,
quarum mariti, tanquã legitimi eatũ ꝓcurato-
res, interdicto poſſeſſorio aduerſus ſocerum ex-
periunt, & poſſeſſionem ſeptimæ partis omnĩũ
bonorum maternorum petunt vnicuique eo-
rum adiudicari.

Huic petitioni reſiſtit ſocer, & opponit. Pri-
mo, legatũ vſusfructus ſibi factũ. Secundo, bo-
na fere oĩa ſuis pecunijs, & induſtria quæſita
fuiſſe conſtante matrimonio, vxorẽq; defun-
ctã, eorũ bonorũ poſſeſſionẽ nunquã habuiſſe,
ſicq; ad hæredes non potuiſſe tranſmittere, cũ ex
art. 5. noſtræ conſuet. ſub tit. des gens mariez.
conſtet vxorẽ conquæſtuũ poſſeſſionẽ, ẽt partis
ſuæ, non prius nãciſci, quã mortuus ſit maritus
q eorũ alienãdorũ ex alterius articuli diſpoſitio
ne ius hẽt (nẽpe ex art. 10. eiuſdẽ tit.) Si enim
articulus ille quintus, vxori poſſeſſionẽ ſuæ par-
tis cõquæſtuũ, eo tm̃ caſu cõfert, quo marito ſu-
peruixerit, conſequens eſſe vr̃, qd̃ in caſu cõtra-
rio (ſi nẽpe marito p̃moriatur) eã à poſſeſſione
1 excludat. Nã * incluſio vnius eſt alterius exclu-
ſio, *l. cũ prætor. ff. de iudicijs.* vel ſaltẽ conſequens
eſt, quod casũ illũ relinquat diſpoſitioni iuris
2 cõis; quo quidẽ * iure, qd̃ acquiſitũ eſt per vnũ
ex ſociis, non acquirĩ ſocietati, nec quoad poſ-
ſeſſionẽ nec quoad dñium, ſed iudicio ſocieta-
tis ad cõicandum agendũ eſt. *l. ſi quis ſocietatẽ.
ff. pro ſoc. Bal. in l. 1. in fi. C. ſi quis alteri vel ſib.* Hinc
eſt vt in ſpecie concludunt *Anchar. conſ. 102. nu.
6. vol. 2. & Ioan. Pap. in conſuetudin. Burb. §. 236.*
3 vxorem * conſtante matrimonio non eſſe do-
minã, nec habere proprietatem conquæſtuum.

Ex aduerſo replicaĩ quoad vſusfructus lega-
tũ, illud eſſe inutile quatenus legitimã ſpectat,
in reſiduo vero non impedire, quo minus hære-
des iſti ſaltẽ ciuiliter poſſideãt. Vnde cũ in hoc
caſu legitima ſit ſemis, dimidia pars illius ſep-
timæ partis bonorũ, q̃ vnicuique hæredũ conti-
4 git, ab oĩ vſufructu libera remanere dẽt. * Debeĩ
enim legitima in ꝓprietate & vſufructu, abſq;
vllo onere, per *l. quoniã in priorib. C. de inof. teſtam.*
5 Quæ cõiter ampliatur, vt ꝓcedat, * etiamſi ali-
quid vltra legitimã relictũ ſit, quod plus valeat
quã vſusfructus portionis legitimæ, (vt hic fa-
ctũ eſt) Nã nec eo caſu valet grauamẽ, ſed ipſo
iure tollitur ac reijcitur, perindeq; eſt ac ſi non
eſſet appoſitũ, *p tex. expreſſ. in l. ſcimus. §. cũ aũt.
C. de inof. teſtam. p quẽ ita tenuerũt Alex. conſ. 29.
n. 2. vol. 4. Soc. iun. conſ. 109. n. 2. 3. 7. vbi ait hãc
ſntiam nõ habere cõtradictorẽ, vol. 1. Ant. Gabr. cõcl.
li. 6. tit. de legit. cõcl. 1. n. 4. 5. Vaſq de ſucceſ. creat.
§. 10. n. 244. & Mich. Craſs. in §. legitima. q. 15. in
fi. & q. 39. n. 23. qui hanc communem eſſe dicunt.*

Quoad poſſeſſionẽ vero conquæſtuũ, replicaĩ
eã ipſo iure & abſq. traditione ſtatĩ q̃ſitã fuiſſe
vxori, licet p̃mortuæ; qd̃ tũ ex conſuetudine, tũ
ex pactis dotalibus, expreſſa inter eã & eius ma
6 ritũ inita eſſet eorũ conquæſtuũ ſocietas. Actus
vero ineundæ ſocietatis vĩ habeat conſtituti &
fictæ traditionis, *p gl. in l. 2. ff. p ſoc. p quã ita tenẽt
Tiraq. ĩ trac. de conſt. poſſeſſo. p. 2. ampl. 32. n. 6. & 8
& Couar. uar. reſo. li. 3. c. 19. n. 1. & 2.* Nec obſtat ꝙ
7 cõſtitutum nõ operaĩ tranſlationẽ poſſeſſionis
in bonis futuris & nõdum q̃ſitis, cum nõ prius
qs alteri poſſidere poſſit quã ſibi, *Bal. in c. cũ ve-
niſſet. in fi. ext. de reſt. ſpol.* Nã ad hoc rñdet idẽ Ti
raq. vbi ſup. n. 7. & 10. Vbi ait, ꝙ is q ſe cõſtituit
poſſidere bona futura ꝓ alio, vr̃ ex tunc ſe poſſi
dere ꝓ illo conſtituere, cum ea fuerit q̃ſita, non
aũt ex nunc: nã tp̃s, in qd̃ conſtitutum refert,
inſpici dẽt. Et licet n. 9. hoc tm̃ ꝓcedere putet ĩ
bonis (ſiue p̃ſentib. ſiue futuris) q̃ſitis noĩe ſocie
tatis, nõ autẽ in quæſitis p vnum ex ſociis noĩe
8 ꝓprio, ne plures in eadẽ re fictiones concurrãt,
contra *tex. in l. 1. C. de dot. promiſ.* Tñ hoc & de q̃-
ſitis etiã p alterum ex ſociis noĩe ꝓprio intelli-
gendum eſſe putat Roder. Xuar. *ad leges fori li. 3.
tit. de las ganancias. l. 1.* Cuius opinionẽ æquã eſſe
dicit Couar. d. c. 19. n. 1. circa fi. (licet contraria
videaĩ verior in puncto iuris *p d. l. ſi qs ſocietatem
ff. p ſoc.*) Eãq. indubitãter ſequendã eſſe sẽper ar
bitratus ſum in mr̃imoniali ſocietate (q̃ cæteris
eſt fauorabilior) idq. pp diſpoſitionẽ art. 19. d.
conſu. nr̃æ des gens mariez. q qdẽ articulus ſta-
tuit, quæſita conſtante matrimonio commu-
nia eſſe viro & vxori, ſiue ab vtroq; ſimul quæ-
9 ſita ſint, ſiue ab alterutro eorum? Idemque
in ſpecie tenuerunt, tã quoad dominium quã
quoad poſſeſſ. *Io. Lopez. in Rub. de donat. int. vir.
& vx. §. 62. n. 3. in fi. & nu. 4. f. mihi 249. Didac. a
Segura in repe. l. 3. §. fi. ff. de lib. & poſth. n. 78. ſed la
tius in ſuo trac. de lucris mari. & vxo. n. 44. & mul-
tis ſeqq. & ad conſuetu. Pariſ. tit. 1. §. 25. n. 2.* Vbi
eleganter reſpondet ad id quod dicitur, mari-
tum conſtãte matrimonio poſſe de quæſitis di-
ſponere tam pro parte ſua, q̃ pro parte vxoris,
ſicq; dominũ eſſe & poſſeſſorẽ: ait enim, quod
communio, quæ eſt inter virum & vxorẽ quoad
acquiſita conſtante matrimonio, non eſt pro-
prie in actu, ſed in habitu; ſed ſoluto matri-
monio ipſo iure exit in actum, & in veram atq;
actualẽ dominij & poſſeſſionis communionẽ.
Hocque ſequitur & refert *Couar. d. c. 19. n. 2. circa
fi. & Pechi. de teſtamen. coniug. li. 2. c. 1. circa finem.*

& ita tandem iudicauit Senatus quoad hunc
articulum. *a* Qua de re vide latius inf. dec. 114
nec obſtat art. ille 5. noſtræ conſuet. argumen-
tando ab incluſione vnius, ad alterius excluſio
10 nem. * Nam huic regulæ non eſt locus, quan-
do id quod ſtatuto excluſum eſſe videtur, alio
iure incluſum reperitur, vt docet Dec. conſ. tt.
num. 8. & Menoch. conſ. 106. num. 232. vt hic,
vbi aliud tẽpus à conſuetudine non incluſum,
alio iure, nempe iure cõi, incluſum eſſe proba-
uimus pp actum ſocietatis ineundæ, qui opera
tur dominij translationem atque etiam poſſeſ-
ſionis ſine traditione.

Quod autem attinet ad legatum vſusfructus
iudicauit Senatus in fauorẽ patris, *b* exiſtima
11 uitq; hoc in caſu veriorem * & communiorem
opinionem eſſe, quod filius hæres inſtitutus,
cui plus legitima relictum eſt in proprietate,
grauari poſſit in vſufructu totius, *per gl. in §. pro
hibemus, Auth. de trien. & ſemiſſ. quam ſequuti ſunt
Ang. ibidem, Cæpol caut. 21. n. 2. Cur. iun. conſ. 120.
n. 16. & conſ. 159. Rum. conſ. 56. nu. 9. 10. & 11. &
conſ. 58. n. 17. lib. 2. Soc. iun. conſ. 122. Ancha. cõſ.
251. col. 4. Signo. conſ. 80. col. 2. Deci. conſ. 687. Pa
riſ. conſ. 9. n. 4. cum ſeq. lib. 3. Boe. dec. 44. n. 16. ver
ſic. prædicta vera. Rapha. Cuma. conſ. 25. & conſ. 52
Natt. conſ. 321. n. 5. Cæpha. conſ. 153. nu. 77. & 92.
Menoc. cõſ. 196. n. 14. & conſ. 303. n. 53. & Vaſq. de
ſucceſſ. creat. lib. 2. §. 20. p. 3. in repeti. auth. nouiſſi-
ma, C. de inof. teſta. n. 288. & 289.* Vbi recte docet,
quod filius, cui ſola proprietas relicta eſt, ſi vſũ
fructum reuocare velit vſq; ad menſuram legi-
timæ, dẽt legitimam tm̃ petere, hr̃ditate dimiſ-
ſa: nam ſi hr̃ditatẽ adeat, tenetur de eo quod ſupe
reſt ſatisfacere legato vſusfructus: & ibi rñdit
ad l. ſcimus, §. cũ aũt. C. de inof. teſt. Et ſm hãc opi
nionem iudicatum fuiſſe teſtantur *Aut. Theſſ.
dec. 137. n. 1. & 2. Surd. dec. 21. n. 20. & Ioſ. Ludou.*
12 *Lucenſ. 28. n. 42. cum ſeqq.* Vix enim * fieri poteſt,
vt qs ſit hæres & legitimarius ſimul, cũ ſint hęc
duo ferè incõpatibilia, ita vt vnius (nẽpe hr̃di-
tatis) acceptatione, alteri (nempe legitimæ) ſpe
cificè renunciatum eſſe videat, per ea q̃ tradunt
Cur. & Soc. locis ſupra cit. Adde quod, id quod
13 dicitur * legitimam grauari non poſſe aliquo
onere aut aliqua dilatione, illud totum intro-
ductum eſt in fauorem filiorum, ne ſcilicet le-
gitima fraudari poſſint aliqua ex parte, q̃ ratio
ceſſat, quando multo plus eis relinquitur, vt do
cet Ioſ. Ludo. vbi ſup. nu. 49. Verum, ne quis
decipiat, hoc ita intelligendum eſſe credo, dũ-
modo hæc duo ſimul concurrant.

14 Primo, * ꝙ filij habuerint aliũde ex bonis ip
ſius parentis, vnde ſeſe alere poſſint (vti hic ha-
buerant hæ filiæ, qbus in contractu matrimo-
nij ꝓmiſſa fuerat ex parte ipſius matris, & dein
de ſoluta, ſumma 500. franc.) Nam cum legiti-
ma ſit loco alimentorum, quæ dilationem nul-
lam patiunt, oportet vt interim pendente vſu-
fructu habeat filius vnde viuat.

15 Secundo, * quod filiorum ſpecialis & expreſ-
ſa teſtamenti & oneris iniuncti approbatio in-
terueniat: nam ſimplex & generalis approba-
tio, q̃ fit per hr̃ditatis aditionem poſt teſtatoris
mortem, vix ad hoc ſufficeret propter diſpoſi-
tionem, *l. ſi quando, §. & generaliter. C. de inof. teſt.
per ea quæ tradit Cæph. d. conſ. 153. n. 75. & 76. poſt
Cur. conſ. 75 Dec. conſ. 81. conſ. 136. cõſ. 257. & alios
quos refert.* Sicq; intelligendi ſunt *Curt. iun. d. cõſ.
159. Soc. iun. d. conſ. 122. & alij ſupra relati*, qui oẽs
ferè loquunt, non in ſimplici approbatione te-
ſtamenti per hr̃ditatis aditionem, ſed in ſpecia
li & expreſſa approbatione verbis ampliſſimis
facta.

16 Quod * ſi deficeret ſm iſtud requiſitum, eius
loco ſaltem requireret, quod filius, vſusfructus
onere grauatus, hæres inſtitutus ſit in maiori
parte quam legitima (vt hic factũ eſt) Nam tũc
hæreditatem acceptando non videretur haben
da ratio iniuncti oneris reſpectu legitimæ, cum
in hærede nulla conſiderari ſoleat legitima, vt
paulo ante diximus.

His vero deficientibus, contrariã opinionẽ li
beris ipſis fauorabiliorẽ potius amplectendam
eſſe cenſerem, vti moribus iudiciorum nr̃orum
magis conſonam & congruentem. Nam quid-
quid dicant Cur. Soc. Rui. & alij paulo ante re-
17 lati, hoc iure nos vtimur; * vt, ſi filio hr̃ditas re
linquat cum onere fideicõmiſſi, vel ẽt eum ex-
preſſa ꝓhibitione detractionis legitimæ, & Tre
bell. & hr̃ditatem ſimpliciter adeat, non tñ pro
inde dicimus, eũ ſibi in legitima p̃iudicaſſe, ob
tacitã illã teſtamenti confirmationem ex hære-
ditatis aditione reſultantem, ſed legitimam &
Trebellianicã ſemper ex fideicomiſſo deduci
mus, vt ſępius iudicatum eſſe memini. *c* Lex
enim vr̃ quodãmodo reſiſtere, ne hæres adeun-
do dicatur in hoc approbare volũtatem defun-
cti, ex quo ipſo iure onus omne reijcit à legiti-
ma, & expreſſim vetat legitimam grauari, eiuſ-
que & Trebellianicæ etiam detractionem libe-
ris primi gradus prohibere. Qua de re nos ali-
bi fortaſſe latius dicemus.

a *Arreſto lato 8. Octobris 1601. in cauſa Gui-
lielmi Alizon de Vezoul opponentis, contra Antoniũ
Midy & Stephanum Calaud priuignos, impetrantes
per nouitatem.*

b *Arreſto eodem quo ſupra.*

c *Sic iudicatum fuit à paucis annis in cauſa do-
minorum d'Arcon de Pontalier; itemque poſtea, in
lite domini & dominæ Depra, contra dominum & do-
minam de Tromarey. Vide infra dec. 134.*

DE-

Digitized by Google

DECISIO LXII.

An poſt binam appellationem & poſt tres ſententias conformes, iterum & tertio appellare liceat.

SVMMARIA.

1 *Appellare non licet poſt tres ſententias conformes.*
2 *Exceptio trium ſententiarum conformium non attenditur in Senatu Dolano. & quare. n. 3.*

1 POſt binam * appellationem inſtitutam, ſeu
poſt tres ſententias conformes, tertio ꝓuocare non licet, *l. vni. C. ne lic. in vna eadéque cau. terti. prouoc. clem. 1. de ſent. & re iudi. late Meno. cōſ. 345. n. 39. eum ſeq. vbi hoc quinque modis limitat, & Anto. Theſſaur. dec. 122.* Sed hoc licet verum ſit
2 de iure, * tñ de ſtylo, ſiue iudiciorũ more in hoc
Senatu Dolano, nó attẽdit̃ exceptio trium ſententiarum conformiũ obiecta contra tertiã appellationẽ, ſed nihilominus recipit̃ & admittit̃
appellatio, vt multoties iudicatũ eſt. a Alias. n.
3 * ſi non admitteret̃, tertius iudex in eo diceret̃
ſuprema quandã authoritatẽ habere, cum tñ nemini in hoc Comitatu, præterq̃ Senatui, cōceſſa ſit ſuprema authoritas: vel vellet vnuſquiſq; vaſſallorum in præiudicium ſupremi Principis, in hoc Comitatu, plures facere inſtãtias, & ita iuriſdictionẽ ſupremi Senatus eludere, ꝙ ne ſta tuto qdem fieri poſſe tradit *Bald. in l. vnic. C. de ſen. titul. genera.* & ita etiã per hanc rõnem in Camera imperiali iudicatum fuiſſe teſtatur *Miſinger. ſingular. obſerua. centur. 1. obſerua. 15.*

a *Sic iudicatum fuit 17. Septembr. 1601. in cauſa Dionisij Derriè Procurationis officij de Cleruaus appellati, contra Ioannem Patoulet de Chamblay appellantem tertiò: licet dominus a Santo Mauritio in ſua P. axi, tit. de appellat. n. 6. contrariũ tenere videatur.*

DECISIO LXIII.

Dicens ſe ignorare feudum, cum tamen non ignoret, an incidat in commiſſum ac ſi feudum aperte denegaſſet. Et an in negatione feudi locus ſit pœnitẽtiæ.

SVMMARIA.

1 *Commiſſo an locus ſit propter aſſertionem vaſſalli dicẽtis ſi ignorare, an quod poſſideret feudale eſſet necne, cum tamen ſciret eſſe feudale.*
2 *Feudi priuatio pœna eſt grauiſſima, quæ non infligitur niſi in caſib. expreſſis.*
3 *Feudalia iura an ſint pars iuris ciuilis.*
4 *Feudi aperta denegatio grauior eſſe videtur, quam dubitatiua reſponſio.*
5 *Extentio de caſu ad caſum non eſt facienda in odioſis*
6 *Vaſſallo, qui feudum denegauit, an licitum ſit pœnitere ad vitandam pœnam commiſſi.*
7 *Negare feudum, & dubitanter reſpondere, ſcienter & doloſe, paria ſunt.*
8 *Feudales conſuetudines omnium pæne gentium obſeruatione communes factæ ſunt in materia feudali, & reliquo iuri ciuili derogant.*
9 *Fidericus primus, cognomento Ænobarb. ob Beatricem coniugem, fuit Burgundiæ Comes.*
10 *Dubitatiue reſpondere in materia feudi an & quando ſit licitum.*
11 *Pœnitẽtiæ an & quãdo locus ſit in denegatione feudi.*
12 *Iudicij locus arguit animum magis deliberatum.*

PAtronus vaſſallum in ius vocat, petitq; vt eũ in patronum recognoſcat rõne certi feudi ab eo poſſeſſi, & vt catalogũ rei cliẽtelaris ſeu feudatariæ iuxta conſuetudinem, exhibeat, id eſt, *qu'il dut donuer ſon deſnombrement.*

Quod cum euitare vellet vaſſallus, nõ quidẽ
planè inficiatus eſt ſe vaſſallum eſſe, ſed dixit ſe
ignorare an quidq̃ poſſideret mouens à feudo
ſeu loco dominante, ſubiungens ſe paratũ eſſe
clientelariã conditionẽ agnoſcere, & iura feudalia præſtare, dummodo doceret actor ſe patronũ
eſſe, remque eſſe feudalem & ab eo mouentem.
Hoc audito, patronus ꝓteſtatur de pœnis iuris
aduerſus feudum ſcienter denegantes, petitque
ob eã denegationẽ commiſſum illius feudi declarari & ſibi adiudicari, exhibitis in eã rẽ multis inſtrumẽtis qbus re vera conſtabat, & eum
eſſe patronum, & vaſſallum illud non ignoraſſe.
Tandem vaſſallus videns ſe mẽdacij quodãmodo conuictũ, lite conteſtata ſup commiſſo,
primæ petitioni acquieſcit, offertq; ſe paratum
actorẽ in patronũ recognoſcere, & Cathalogũ
1 exhibere ſuper quo dubitatum eſt, * an aſſertio
illa vaſſalli dicentis ſe ignorare ꝙ ſciebat, pro
denegatione feudi habenda eſſet, ſicq; an res incidiſſet in commiſſum.
2 Dubitationẽ faciebat, ꝙ * priuatio feudi pœna eſt grauiſſima. & quę nõ venit infligenda niſi in caſibus expreſſis, Burſ. *conſ. vlt. lib. 2.* caſus
autẽ iſte nõ eſt expreſſus in conſuetudine huius
Prouinciæ. Nec videt̃ obſtare ſi dicat̃ conſuetudinẽ noſtrã (quæ caſũ vnũ tantũ exprimit amiſſionis feudi, nempe qñ nouus acqſitor poſſeſſionem ingredit̃ ſine cõſenſu dñi) alios caſus nõ
excludere ſed relinquere diſpoſitioni iuris vt de
cõſuetudine Pariſ. §. 30. in princi. Nam verum
eſt conſuetudinẽ noſtrã, tum in fine & cõcluſione libri, tũ ẽt ſpecialiter in §. 20. ſub tit. de feud.
Caſus amiſſos & in ea non cõprehenſos, relinquere diſpoſitioni iuris ciuilis, ſed negat̃ * iura
3 feudalia partẽ eſſe iuris ciuilis, cum ſint potius
Conſuetudines à Lõgobardis in Italiã armis occupatã, è domo & patrijs ſedibus inuectæ, quã
ius aliquot commune, vt generalis ipſius libri
feudorũ inſcriptio (quæ eſt de cõſuetudine feudorum) ſatis aperte demonſtrat, iunctis ijs quæ
tradit idem *in princ. conſuet. Pariſ. n. 103.*

Item,

Item, poſito ius feudorum ſit ius commune adhuc tñ eo iure caſus hic non vr̃ expreſſus pro cauſa legitima feudi amittendi: Textus .n. *in c. 1. §. vaſſallus ſi feudum & §. vaſſall. feudum. ſi de feud defu. controu. ſit inter dom. & agna.* Loquit̃ diſertis verbis de eo qui ex certa ſciẽtia feudũ negat & infieiat, non autẽ de eo q̃ dicit ſe neſcire,*
4 grauior aũt eſſe vr aperta feudi denegatio & inficiatio, q̃ dubitatiua reſponſio: ſaltẽ non idem eſt dicere nego & infieior, & dicere ignoro; nam per negationem fit litiſcõteſtatio, *gl. in l. 1. C. de litiſconteſt. & ibi doct.* quod non idẽ eſt qñ reſpondet̃ dubito, vt in ſpecie tradit *Bald. in d. §. vaſſallus ſi feudum. nu.* 8. Vnde cũ in odioſis & pœnalib.
5 (cuiuſmodi eſt cõmiſſum) non * ſit faciẽda extentio de vno caſu ad alium, nec qdem ex idẽritate rõnis, *l. ſi cum dotem. cum ibi notat. ff. ſol. matr.* Non videt hic locũ eſſe commiſſo; præſertim cũ ad euitandã pœnam cõmmiſſi dicat *in d. §. 30. n.* 7. Licitũ ſit vaſſallo reſpõdere dubitatiuè & dicere neſcio an ſit feudũ, vel an actor ſit Patron⁹.

Præterea his ceſſantibus, videbat̃ reus abſoluẽdus eſſe, eo , cum ante litiſconteſtationẽ, tũ etiã poſt, obtulerat fidelitatẽ actori, eumq; in patronũ recognoſcere ꝓfeſſus fuerat ſi de feudo
6 doceret. At * in his feudalibus etiam in caſu veræ & manifeſtæ denegationis, licitum eſt vaſſallo, qui feudũ negauit, ſtatim pœnitere (id eſt ante litem conteſtatã) ad vitandã pœnã commiſſi ita enim tenuerunt Fel. *in c. cæterum. 8. diſtinc. Roma. cõſ. 70. n. 6. Iacob. de bel. Bald. Aluar. & Prępo. in d §. vaſſallus ſi feudum. Si de fead. defun. contẽ. ſit inter dom. & agnat.* Quorũ opinionẽ communem eſſe dicit Boer. *in conſuet. Biturig. tit. des Couſtumes des fiefs.* §. 14. vbi alios citat, qui etiã vſq; ad ſententiam, pœnitentię locum eſſe voluerũt.

Sed tñ his non obſtantibus, iudicauit Senatus *a* locũ hic eſſe cõmiſſo, per tex. expreſſ. *in d. §. vaſſallus ſi feudũ. & magis apertum in §. fin. de lege Conra. de vſib. feudor.* His enim locis, & precipuè poſtremo illo de lege Conradi, aperte ꝓbatur*
7 quod is q̃ dubitanter reſpondet [neſcio] ſi fraudulẽter & ſciens hoc reſpondear, idẽ eſt ac ſi negauerit: par namq; militat vbiq; ratio ingratitudinis & nõ ſeruatæ fidei, ex parte vaſſalli fraudulenter mentientis, ſicque caſus iſte cõmiſſi, diſertis verbis expreſſus eſt *in d. §. fin.* licet à conſuetudine noſtra fuerit prætermiſſus, vt & alij plures.

Quod autem dicit̃ recurrendũ eſſe ad ius cõmune in caſibus à ſtatuto nõ expreſſis, & erroneũ eſſe credere cõſuetudines feudorum eſſe de
8 corpore iuris: illud parũ obſtat,* ſi perpendat̃ conſuetudines feudales, quãuis initio locales, vniuerſali tñ & immemoriali omniũ pene gentiũ obſeruatione cõmunes factas eſſe, & in materia feudali (deficiente cuiuſq; loci particulari conſuetudine) reliquo iuri ciuili derogaſſe, vt poſt *Bald. Guid. Pap. Boer. Chaſſ. & alios aduerſus docet Vueſemb. in ſuo trac. de feud. tit. 1. n. 4. & 5.* Cuius doctrinã eo lubẽtius amplecti debemus, nos ſequani, quod conſtet librũ illũ feudorũ conſtõnes cõtinere non ſolũ Lotharij & Conradi alioruq. imperatorũ q̃ legis cõdendæ poteſtatẽ ha-
9 buerunt,* ſed etiã Friderici primi, cognomento Ænobarbi, q̃ ob Beatricẽ eius vxorẽ, ſupremus fuit huius Comitatus Burgundiæ dominus & Princeps, *b* licet nõ vt talis, ſed vt imperator & Lõgobardorũ Rex, cõſtitutiones illas ediderit.
10 Minus obſtat cuiuſdã authoritas .... dicentis licitum eſſe vaſallo reſpõdere dubitatiue ad euitandã pœnã commiſſi & dicere neſcio. Nã hoc verũ eſt in eo q̃ re vera dubitat & neſcit, nõ autem in eo qui ſciens ſe vaſſallũ eſſe, mentitur & dicit ſe neſcire, Sicque intelligendus eſt doctor ille iuxta deciſ. illius tex. quem ipſe allegat *in d. §. fin. de lege Conrad.*
11 Poſtremo, non obſtat dicitur * locum eſſe pœnitentiæ ante litẽ conteſtatã: nam verius eſt, cum q̃ nullam habuit iuſtã negãdi cauſam, nõ poſſe pœnitere, ne qdem ante litem conteſtatã, qñ negatio facta eſt in iudicio, in quo de feudo principaliter agebat̃, & ꝓteſtatus eſt patronus
12 de pœna commiſſi.* Nam iudicij locus, in quo omnia conſultè fieri debent & ſolẽt, arguit animum magis deliberatũ. vnde ſtatim poſt negationẽ ibi factã, delictũ eſt cõſummatũ, & ius patrono quęſitum, ei inuito amplius auferri nõ poteſt, *l. id quod noſtrũ. ff. de reg. iur.* Atq; ita iudicauit Senatus, *c* per doctr. .... *in d. §. 30. q. 3. n. 27. & 28.* qui qdem n. 5. & n. 68. addit & illud, ſiue ſcienter, ſiue ignoranter, & ex ꝓbabili cauſa ignorãtiæ, denegatio facta ſit in iudicio ad hoc principaliter inſtituto, locus eſt pœnæ cõmiſſi: in iudicijs enim omnia deliberatè agẽda ſunt, ſicque cert⁹ eſſe debet reſpõdẽs anteq̃ reſpõdeat.

a *Arreſto 13. Octobris 1601 in cauſa Petri Pierrard de Baulme ſupplicantis, contra Ioannem de Mugnans dominum de Leſſuy defenſorem.*

b *Ferunt hunc Fridericum Ænobarbum authorẽ fuiſſe auth. ſacramenta puberum. C. ſi aduerſ. vend. & auth. habita. C. ne fil. pro patr. eaſq. conſtitutiones Veſuntione Sequanorum edidiſſe, & poſtea in Italia promulgaſſe huiuſque opinionis eſt Renat. Choppi. lib. 3. de Doma. cap. 27. n. 18. circa finem.*

c *Eodem arreſto quo ſupra.*

DECISIO LXIV.

De reciprocò fideicommiſſo, & quænam requirantur ad illud tacitè inducendum.

SVMMARIA.

1 *Grauans hæredes magis dilectos, multo magis videtur grauare voluiſſe eorum liberos minus dilectos. contra num. 29.*

2 *Subſtitutio facta pluribus poſt mortẽ oĩum, & in tota hæ-*

hæreditate, inducit reciprocum fideidommiſſum.

3 *Reciproca ſubſtitutio tria requirit. & nu. 19.*

4 *Liberi in cōditione poſiti ex cōiecturis cēſentur vocati*

5 *Grauamen inducit præſumptionem vocationis.*

6 *Bis aut plures poſiti in conditione cenſentur vocati.*

7 *Excluſio fœminarum eſt incluſio liberorum in conditione poſitorum. contra nu. 22.*

8 *Statutum excludens fœminas habet virtutem incluſiuam vt agnati ſuccedant.*

9 *Digreſſus ad plures gradus ſubſtitutionum coniecturam facit vocationis liberorum in conditione poſitorum. contra nu. 21.*

10 *Subſtituere poſt omnium mortem, & ſubſtituere vltimo morienti, paria ſunt. contra nu. 24.*

11 *Prohibitio alienationis coniecturam præbet reciproci fideicommiſſi.*

12 *Subſtitutionis hic propoſitæ tres eſſe partes, quarum nulla continet reciprocam.*

13 *Quem non honoro, non onero.*

14 *Grauari non poſſunt qui tantū poſiti ſunt in cōditione.*

15 *Liberi in conditione poſiti & expreſſe grauati an cenſeantur vocati.*

16 *Poſiti in conditione, ſi in aliqua parte ſubſtitutionis expreſſe vocentur, in alia vero non, etiamſi grauentur, tamen vocati nō cenſentur, niſi in caſu expreſſo*

17 *Subſtitutiones non ſunt ſomniandæ.*

18 *Voluntas in corde retenta eſt ſicut poſthumus in ventre conceptus.*

20 *Subſtitutionis caſus qui non euenit non eſt in conſideratione.*

23 *Ex actiua vocatione non infertur ad paſſiuam.*

25 *Regulæ in hærendum in dubio*

26 *Fideicommiſſū non ſubeſſe in dubio pronunciandū eſt.*

27 *Pronunciandū in dubio pro poſſeſſore, & pro reo. n. 28.*

30 *Prohibitio alienationis an & quando inducat nouum fideicommiſſum.*

31 *Prohibitio alienationis ſubiuncta præcedenti ſubſtitutioni ei acceſſoria eſt, nec eius caſus egreditur.*

N

Meſſire Iaques Boutechoux S.r de Leucourt, teſtateur — Guillaume Boutechoux

Meſſire Iaques, Prestre — Iehan, Guillaume, Claude, Carlotte

Iehanne — Elizabet.

VErba inſtitutionis & ſubſtitutionis, quæ pertinent ad infraſcriptam deciſionem, ita ſe habent:

Item nomino & inſtituo in meos hæredes, Don Iacobum Boutechoux Sacerdotem Ioannem Guilielmum, & Claudium Boutechoux fratres nepotes meos, vnumquemq; eorum pro vno quadrante & æquali portione, excepto quod volo vt dictus Guilielmus tollat per præceptionem & ante omnem diuiſionem, feudum de Leucourt &c.

Item, adueniente quod vnus, aut plures dictorū nepotum & hæredum, decedat aut decedant ſine liberis naturalibus & legitimis ex corpore, aut corporibus, volo & conſtituo in hoc caſu, vt portio, aut portiones, quam, aut quas prędecedens, aut prędecedentes, ſortietur aut ſortientur in dicta bona, pleno iure ad ſuperſtites redeat, aut redeant, eorumq; hæredes naturales & legitimos, eos repræſentātes: ſine poteſtate iiſdem prędecedenti aut prędecedentibus vllam quartam Trebellianicam, aut quamlibet diſtrahere; & in hoc eos inſtituo & ſubſtituo vnum alteri, & vltimum ſuperſtitem omnibus prædecedentibus ſine hæredibus naturalibus & legitimis.

Adueniente autem quod omnes mei dicti hæredes ſine liberis naturalibus & legitimis ex corpore decederent (quod auertat deus) & eorum hæredes ſine liberis legitimo coniugio procreatis, hoc in caſu, volo vt omnia dicta bona pleno iure reuertantur ad Carolam Boutechoux neptem meam, ſi ſuperſit, alio quin illius deſcendentibus ipſam repræſentātibus. Nec liceat dictis hæredibus, aut eorum deſcēdentibus diſponere ent dictis bonis ipſis relictis, nec eorum portione, in præiudicium dictarum ſubſtitutionum & diſpoſitionum ſupra memoratarum verum expreſſe prohibeo & caueo eaſdem diſtractiones quartæ, donationis, conuentionum diſpoſitionis, alienationis, hypothecæ, & volo eas tanquam nullas haberi, in fauorem dictorum ſuperſtitis aut ſuperſtitum, dictorumq; hæredum, ita vt non poſſint, nec vllus eorū, per cōſenſum aut renūciationē talibus donationi hypotheca & alienationi robur cōciliare.

Defuncto teſtatore, quatuor iſti hæredes hęreditatem adeunt, & bona inter ſe diuidunt iuxta voluntatem defuncti.

Moriuntur deinde omnes, relictis liberis, excepto Iacobo ſacerdote, cui cæteri ſuccedunt.

Poſtea morit̄ Ioanna filia Claudij ſine prole, facta prius donatione inter viuos, oīum bonorum ſuorum tam præſentium quā futurorum, extraneæ cuidam, ſolo vſufructu ſibi reſeruato, ſuperſtite Elizabetha ſorore ſua, quæ dicit ſe vocatam, & ei ſubſtitutam eſſe, tacita ſubſtitutione reciproca, ſicque donationem ab ea factam non valere, quoad bona à teſtatore prouenientia. Dubitatum eſt itaque quid iuris?

Et multa ſane ſuadere videbantur Elizabetham optimam cauſam fouere.

Primo enim videmus expreſſam eſſe reciprocam ſubſtitutionem inter ipſos hęredes inſtitutos.

Digitized by Google

1 tos. Vnde inferri poteſt, * quod cum teſtator re-
ciproco fideicōmiſſo grauare voluerit ſuos hæ-
redes magis dilectos, & gradu pximiores, mul-
to magis vr̄ eodem reciproco fideicōmiſſo gra-
uare voluiſſe eorū liberos & deſcendētes minus
dilectos & gradu remotiores, *l. Publius. in fin. & ibi Doct. ff. de condit. & demonſt. l. cum ita §. in fideicommiſſo. de legat. 2. Mantic. de coniectur. vlt. volunt. lib. 6. tit. 11. nu. 13.*

Secundo: illud probari vr̄ ex illis verbis. [*Adueniente autem quod omnes mei dicti hæredes ſine liberis naturalib. decederent & eorum hæredes ſine liberis, volo vt omnia dicta bona reuertantur ad Carolam, &c.*] Hæc enim * verba ſignificare videnť,
2 quod nō tm̄ inter ipſos hr̄des, ſed ēt & inter eo-
rum liberos & deſcendentes facta ſit reciproca,
cum deficiētibus illis oībus, vocauerit teſtator
Carolā & eius liberos in tota hr̄ditate: ſicq; ver-
ſamur hic in ſpecie, *l. Titia Seio. §. Seia libertis. ff. de lega. 2.* Vbi ſubſtitutio facta plurib. poſt mor-
tem nouiſſimi oīum, & in tota hr̄ditate, inducit
reciprocum fideicōmiſſum inter ipſos vocatos.
3 Et licet * interpretes *in d. §. Seia libertis. & in l. heredes mei. §. cum ita. ff. ad Trebell.* tria requiri dicāt
ad hoc vt locus ſit diſpoſitioni illius §. *Seia libertis.* Primo, quod illi, inter quos dicimus reci-
procam factam eſſe, ſint expreſſe vocati. Secun-
do, quod ſubſtitutio facta ſit vltimo morienti.
Et tertio, quod facta ſit in tota hr̄ditate, qua de
re late Sfor. Od. *in trac. de cōpendio par. 5. q. 1. art. 6. fol. mihi 70. cum ſeqq. Mantic. de coniect. vlt. vol. lib. 7. tit. 5. Mich. Craſſ. §. ſubſtitutio. q. 61. Menoc. li. 4. præſ. 62. Soc. Zaneb. & alij in d. l. hæredes mei. §. cū ita. ff. ad S.C. Trebel.* Tamen hæc omnia hic con-
currere videntur.

Nam quoad primum, liberi hr̄dum expreſſe
vocati eſſe videntur duobus in locis, primo ibi
[*pleno iure reuertantur ad ſuperſtites & eorum liberos &c.*] ſecundo ibi [*& volo dictas alienationes haberi tanquam nullas, in fauorem dictorum ſuperſtitis aut ſuperſtitum, & eorum hæredum.*] Item vidē-
4 tur adhuc vocati ex multis * coniecturis, quibus
præſumitur liberos in conditione poſitos cen-
ſeri vocatos. 1. Primo enim ſunt grauati, eo qđ
5 eis nominatim prohibita fuit alienatio; * quod
grauamen inducit pręſumdtionem vocationis,
Theſſau. dec. 96. n. 10. 2. Item * ſunt bis aut plu-
6 ries poſiti in conditione. *Menoc. præſu. 76. li. 4. n. 58.* 3. Item iis extātibus ſemper excluditur Ca-
rola, cuius præciſa & perpetua * excluſio, nihil
7 aliud eſſe videtur quam præciſa & perpetua in-
cluſio & vocatio liberorum in conditione poſi-
torū, quorū fauore facta eſt illa excluſio. * Que-
8 madmodū ſtatutum excludens matrē vel fœmi
nas ſtantibus agnatis, habet non modo virtutē
excluſiuā fœminarū, ſed & inductiuam vt agna
ti ſuccedant, *teſte Bar. in l. 2. §. videndum ff. ad Trebell. & in l. liberorum. ff. de verb. ſignifi.* 4. Item libe-
ri ipſius Carolæ expreſſe vocati ſūt. Ergo multo
magis vocati cenſentur liberi ipſorum hæredū,
quos Carolæ & ſuis deſcendentibus prætulit &
prædilexit teſtator, *Meno. d. præſ. 76. n. 56.* 5. Ac-
9 cedat his omnibus * digreſſus ad plures gradus
ſubſtitutionum, & alienationis ac Trebelliani-
cæ phibitio, qbus ex circunſtantijs facilè præſu
mit̄ vocatio, teſte eodem *Menoc. d. præſumpt. 76.*

Quoad ſecundū vero, etſi diſertis verbis facta
10 non ſit ſubſtitutio vltimo moriēti, tn̄ in effectu
idem eſſe vr̄ ac ſi facta eſſet. Nā * paria ſunt ſub-
ſtituere poſt oīum mortem, & ſubſtituere vlti-
mo morienti, *Bar. in l. quidā teſtamēto. ff. de vulg. & in l. codicillis. ff. de vſufruc. lega. Ruin. conſ. 99. lib. 1. conſ. 41. n. 69. lib. 2. & conſ. 140. lib. 3.* Poſtremo
concurrit etiā tertium illud, quod nempe ſub-
ſtitutio facta ſit in oībus bonis: nā illud expreſ-
ſum habemus in illis verbis [*volo vt omnia mea dicta bona pleno iure reuertantur, &c.*

Cum igitur tria illa requiſita hic adſint, non
videtur dubitandum eſſe, quin locus ſit fidei-
commiſſo reciproco.

Tertio principaliter vrget, quod poſtqnā fecit
11 teſtator plures ſubſtitutionū gradus, * tandem
prohibuit bona alienari, adiecta ſpeciali decla-
ratione, quod ſi alienarentur, nullius eſſet mo-
menti alienatio, in fauorē ſupetuiuentis & libe
rotum eius. Quæ ſane verba ſignificāt, teſtatorē
voluiſſe bona ſua cōſeruari inter ipſos hæredes
& eorū libros, ſicq; factū eſſe inter eos recipro-
cū fideicōiſſum. Nā non poſſent bona inter eos
conſeruari, niſi alter alteri inuicē reſtituere te-
neretur, *gloſ. in l. in codicillis. §. inſtitutio. de leg. 2. Alex. in l. filiusfa. §. diui. in fi. de legat. 1. Soc. iun. cōſ. 168. n. 78. lib. 2. & Menoc. conſ. 95. n. 87.* Et hoc fi-
deicōmiſſum, ſi non eſt abſolutum, & ſimplex,
ſaltē eſt fideicōiſſum in caſu contrauentionis:
qui caſus hic euenit, ob donationem illā oīum
bonorū factā per Ioannā iſtā, cui expreſsè pro-
hibita erat alienatio, ibi, *nec liceat dictis hęredibus aut eorum liberis diſponere,*] His tn̄ non obſtanti-
bus, iudicauit Senatus, *a* nullū hic extare fidei-
commiſſum reciprocum inter Ioannā & Eliza-
betham, ſicq; dictam Ioannam liberas ædes ha-
buiſſe quoad Elizabetham ſororem. Hocq; his
rationibus ſatis aperte demonſtrari poteſt.

12 Primo, ſi recte animaduertamus, * hæc ſubſti-
tutio tres duntaxat articulos, ſiue tres tantum
partes principales continet. At ſi eas ſigillatim
& diſtinctè percurramus, nihil ſanè reperiem⁹,
vnde concludenter inferri poſſit, Ioannā & Eli-
zabethā inuicē ſubſtitutas eſſe. Prima. n. pars, q̄
incipit ibi [*itē & en cas que l'vn ou pluſieurs, &c.*]
non continet reciprocā inter liberos inſtituto-
rum, ſed tm̄ inter inſtitutos ipſos, cū ſolūmodo
in ea, vno ex hæredibus, aut etiā pluribus eorū
decedentibus, ſubſtituatur alter, eiuſq; liberi, q
eū repræſentabunt: q̄ vocatio liberorū eſt illic

actiua

aꝯina tm̃, & non paſſiua. Secunda vero pars, q̃
incipit ibi [*Aduenıente quod oẽs mei dicti heredes
decederent*, &c.] reciprocã ẽt non continet inter
liberos hr̃dum, cum illic in condõne tm̃ ponan-
tur, nec vllus alius expreſſe vocet. ꝑter Carolũ &
eius deſcendentes, deficientib. oĩb. hr̃dibus in-
ſtitutis eorumq; liberis, ſine liberis. Qui caſus
non euenit, cum oẽs, ꝑter Iacobum ſacerdotẽ,
liberos ſupſtites reliquerit. Tertia autẽ pars, q̃ ꝓ
hibitionẽ alienationis cõtinet, ibiq. incipit, *Nec
liceat iiſdẽ heredib. aut eorũ liberis*, &c.] etſi videat
fideicommiſſum continere ĩ caſu alienationis,
fauore ſuperſtitis, aut liberorum ei⁹, tñ nullum
adferre poteſt commodum huic Elizabethæ (li-
cet alienauerit Ioanna & ꝓhibitioni contraue-
nerit) Ratio eſt, qa ꝓhibitio illa reſpeꝯu libe-
rorum ex hr̃dib. inſtitutis deſcendentium, nul-
lius eſt oĩno momẽti, ꝑ regulã illã cõem, quod,
13 *quẽ non honoro, non onero, *l. ab eo. C. de fideic.
l. 1. §. & hæc diſponimus, C. cõm. de leg.* At nec ĩ hoc
articulo, nec in ꝑcedenti, vocati ſunt liberi, nec
honorati, ſed ĩ conditione tm̃ poſiti, vt patet ex
14 verbis ipſis: ergo non potuerunt grauari, * ſicq;
ꝓhibitio alienationis (cum ſit onus atq; graua
men) quãtum ad ipſos reiicit̃ tanq̃ inutilis, ꝑ ea
q̃ in term. tradunt Pariſ. *conſ. 44. n. 5. li. 2. & Socy.
iun. conſ. 112. n. 24. 25. li. 1. cũ quibus eſt cõis opinio,
15 vt teſtatur Iul. Clar. §. teſtm̃, q. 78.* Nec obſtat, * ꝙ
liberi in conditione poſiti & exꝑſsè grauati, cen
ſent̃ vocati & honorati. Nã hoc magis receptæ
Doꝯor. opinioni aduerſat̃, vt docet idẽ *Iul. Clar.
vbi ſup. cui addo Decia. reſp. 26. n. 42. li. 2.* Quæ opi
nio ſine dubio ꝓcedit, qñ liberi illi in conditio
ne poſiti non ſunt ex deſcendentib. ipſius teſta-
toris, ſed ſunt trãſuerſales & extranei (vt hic) ꝑ
ea q̃ tradit *idẽ Clar. d. q. 78. in fi.* Vel qñ non ſunt
noĩatim grauati, ſed ĩperſonaliter aut ſub noĩe
appellatiuo hr̃dum, (vt ẽt hic) *Menoc. d. præſ. 76.
16 n. 42. & 47.* vel ẽt & tertio, qñ iſti poſiti in cõdõ
ne, ſunt aliquo ĩ caſu & aliqua in parte ſubſtitu
tionis exꝑſse vocati, in alia vero parte non, ſed
sĩpliciter in conditione poſiti (vt ĩ hac nr̃a ſub-
ſtitutione factum eſt) tunc. n. licet poſiti in con
ditione grauent̃, attñ non ꝑſumunt̃ vocati, niſi
in caſu exꝑſſo tm̃ ita elegãter Pariſ. *d. cõſ. 44. n. 8.
vol. 2. Decia. d. conſ. 26. n. 44. & 57. lib. 2. & Meno.
d. præſ. 76. n. 43. & 89. & rurſus præſ. 62. n. 58. vbi
alios citat.* Cum igit̃ nulla pars iſtius ſubſtitutio
nis filios hr̃dum inuicẽ ſubſtitutos eſſe dicat, il-
17 lud ſane nec nos dicere debemus. Nã * non ſunt
ſomniãdæ ſubſtitutiones, cum non ꝑſumat̃ te-
ſtator velle quod non dixit, *l. quidã cũ filium. vbi
Bal. & Imol. ff. de hær. inſt. Soc. iun. conſ. 1 1 1. nu. 28.
lib. 1. & Rim. iun. conſ. 110. n. 16. & conſ. 602. n. 1.
18 2. 9. & ſeq.* Vbi eleganter * ait, quod voluntas in
corde retenta eſt ſicut poſthumus ĩ ventre con-
ceptus, qui ſi non naſcatur, nihil eſt, *l. fi. C. de po
ſthu. hæred. inſtituend.*

19 Secundo, ſuffragat̃ quod re vera, * ad hoc vt
cenſeat̃ induꝯum reciprocum fideicommiſſum
inter aliquos, tria coniunꝯim requirunt, vt di-
ꝯum eſt ſupra. Requirit̃ enim primo, quod ho-
norati fuerint; ſecundo, quod ſubſtitutio facta
ſit vltimo morienti; & tertio, ꝙ facta ſit in tota
hr̃ditate. vno enĩ ex iſtis deficiente deficit etiam
reciproca ſubſtitutio. *Menoc. de præſ. li. 4. præſ. 62
n. 47. & 54.* Sed hæc oĩa noſtro in caſu non con-
currunt, quidquid paulo ante diꝯum ſit: nam
liberi non ſunt honorati, nec facta eſt ſubſtitu-
tio vltimo eorum morienti. Ergo, &c.

Non obſtat quoad primum, quod in primo
ſubſtitutionis articulo liberi ſunt expreſſe ho-
norati: nã hoc non ſufficit ꝑ ea q̃ tradit *Meno. d.
20 præſ. 62. n. 58. & præſ. 76. n. 43.* * Cum. n. primus il
le ſubſtitutionis caſus non euenerit, non eſt am
plius in conſideratione, ſed ſolum conſiderãdus
eſt caſus ſecundæ ſubſtitutionis, ibi, [*Aduenien-
te quod oẽs, &c.*] quo in caſu ſolum poſiti ſunt in
conditione, ſicq; non potuere grauari. *Pariſ. d.
conſ. 44. num. 8. & 9. lib. 2.* Adde quod ex verbis
illius primi articuli aperte conſtat, quod vo-
catio liberorum facta eſt tantum in portio-
nem ſuorum patruorum ſine liberis deceden-
tium, vt in eam cum patruis ſuperſtitibus con-
currerent iure repræſentationis, non autem
in portionem ſuorum patruum, vt patet, ibi
[Portio prædecedentis pleno iure reuertat̃ ad
ſuperſtites & eorum liberos naturales & legi-
timos ipſos repræſentantes] quæ poſtrema ver-
ba reſtringũt vocationẽ ad eum caſum, quo de
iure locus eſt repræſentationi, hoc eſt qñ agitur
de ſucceſſione patrui inter nepotes ſolos, aut in
ter nepotes & patruos. Itẽ non obſtat, quod ex
cõieꝯuris cenſentur vocati. Nã duobus modis
reſpondetur: & primo, quod nulla hic adeſt
præſumptio ſufficiens. Prior enim illa, deſump-
ta ex grauamine iniunꝯo per prohibitionem
alienationis, communiter reijcitur, vt ſtatim
probauimus in fine præcedentis argumenti.
Secunda, deſumpta ex geminatione, leuis eſt
admodum, nec quidquam pęne diſtat à quinta
21 & poſtrema, deduꝯa ex eo quod teſtator * di-
greſſus ſit ad plures gradus ſubſtitutionum, q̃
tñ paſſim damnatur, *vt teſtis eſt Iul. Clar. d. §. teſta
mentum, q. 79. verſ. quarta. & Rim. Iun d. conſ. 602.
n. 70. & ſeq quidquid dicant Menoc. d. præſ. 76. n. 53.
& Theſſau. dec. 96. n. 15. 16. 17.* Huic enim conie
ꝯuræ palam aduerſatur tex *in l. hæredes mei, §.
cũ ita. ff. ad Trebell.* quo loci teſtator digreſſus
erat ad plures gradus ſubſtitutionum; & ta-
men neptis Claudia ſubſtituta excludit libe-
ros, qui erant de deſcendentibus teſtatoris,
& bis erant in conditione poſiti.

Et miror me neminem hucuſque reperiſſe,
qui huic textui (quoad hanc præſumptionem
pertinet) reſpondeat. Tertia quoque præſum-

22 ptio, petita à * perpetua excluſione Carolę ſtati
bus hr̄dib. aut eorũ liberis, nullius eſt etiã mo-
menti: nã ſi ꝓcederet talis argumentatio, liberi
ĩn conditione poſiti ſemper dicerenť vocati, ex
quo ſemper excludunt ſubſtitutum. Quarta itẽ
non vrget, cum ab ea recedant *Soc. ſen. conſ. 73.*
n. 13. & conſ. 74. in fi. lib. 4. alijq;, quos refert & ſe-
quitur Zanch. in d. l. hęredes mei, §. cũ ita. in 7. p. n. 72
ff. ad Treb. Secundo rñdetur, poſito quod ex his
coniecturis cenſerenť vocati liberi; tñ illud ita
ĩntelligendũ eſſet, vt vocati cenſeanť actiue, ita
vt venire poſſint tanq̃ ſubſtituti ſuis parenti-
bus, non aũt paſſiue, vt dicanť grauati & onera
ti fideicõmiſſo erga alios liberos aut inter ſe. Nã
23 * ex actiua vocatione non inferť ad paſſiuam, vt
poſt Soc. & alios tradit in term. Paciſ. *conſ. 31. n.*
25. & 28. lib. 2. quē ſequutus eſt Dec. d. reſp. 26. n. 45
24 *li. 2.* Minus obſtat quoad ſm̃ cequiſitum, * ꝙ pa
tia ſunt, ſubſtõnem factã eſſe poſt oĩum mortẽ,
& factã eſſe vltimo morienti. Nã contrariũ ve-
rius eſt, p ea q̃ tradunt Sfort. Od. *d. trac. de cõpẽd.*
q. 1. art. 6. Meno. d. præſ 62. n. 47. 50. & ſeq. & latiſ-
ſime Decia d. reſp. 26. à n. 56. vſq; ad 62. vbi diffe-
rẽtiæ rationem inter vtrumque caſum aſſignat.
25 Tertio principaliter vrget, * quod in dubio
non eſt recedendum à cõibus iuris regulis, ſed
ijs ſtandum & conſtanter inhærendũ, iuxta do
ctr. *gl. in rub. de reg. iur. in 6. & Dec. in l. 1. n. 7. ff. de*
reg. iur. quã late confirmat Tiraq. tract. de retrac. con-
26 *ſang. §. 1. gl. 9. n. 211.* At * regula eſt, quod in du
bio pronũciandũ eſt fideicõmiſſum nõ ſubeſſe,
Dec. conſ 511. nume. 3. Crauet. conſ. 180. in fin. &
27 *alibi ſæpe conſulentes.* Item regula eſt, * ꝙ in dubio
ꝓ poſſeſſore ꝓnunciãdum eſt, *§. commodũ. inſt.*
28 *de interdict.* Item eſt & alia regula, * ꝙ ĩ dubio ꝓ
reo iudicãdũ eſt, *c. cũ ſit partiũ iura. de reg. iur. ĩ 6.*

His oĩbus accedat, quod multi percelebres
Iureconſulti ita in terminis cõiuluerunt & rñ-
derunt, in caſibus non longe diuerſis, imo vero
in fortioribus terminis; & inter cæteros ita rñ-
decunt *Old. conſ. 21. Socin. ſen. conſ. 69. vol. 3. Socy.*
iun. conſ. 76. vol. 2. Pariſ. conſ. 44. lib. 2. Decia. cõſ.
26. li. 2. Burſa. conſ. 51. n. 8. & ſeq. & conſ. 195. per
tot. Menoc. conſ. 81. & in ſpecie magis conſ. 376. n. 10
& n. 21. cum ſeqq. & Rim. iun. d. conſ. 602. & conſ.
ſequenti. Qui tam oẽs conſuluerunt in caſibus, ĩ
quibus aderat digreſſus ad plures gradus ſubſtõ
num ꝓhibitio alienationis fauore familiæ, vel
agnationis, liberorum in cõdõne poſitio, ẽt ſub
qualitate maſculinitatis, & excluſis fęminis. Et
vltimo loco, vocata erat cauſa pia, & rñ reſoluũt
nullum cenſeri fideicõmiſſum reciprocè iniun-
ctum inter liberos illos poſitos in conditione.

Non obſtant modo quæ in contrarium pau-
lo ante adducta fuerunt, nam ſingulis ſigilla-
tim reſpondendo.

Ad primm dico, non eſſe bonã conſequen-
29 tiam, * teſtator reciprocè ſubſtituit ꝓximiores,
ergo & remotiores. Ita enim rñderunt, eã conſe
quentiam improbando Crauet. *cõſ. 306. col. vlt.*
verſ. ſecundo reſpondeo. & Menoc d. conſ. 376. n. 41.
locos indicaſſe ſufficiat.

Ad ſm̃, ei abundè ſatisfactum eſt ex deductis
ĩn ſecundo huius poſtremę opinionis argumen
to, quæ hic non repeto.

Ad tertium vero & poſtremũ, p̃ter id quod di
ximus in fine primi argumẽti huius deciſionis
ex ſnĩa *Soc. iun. conſ. 112. n. 24. & 25. li. 1. & Pariſ.*
conſ. 44. n. 5. lib. 2. Quod nẽpe grauamẽ iniunctũ
p ꝓhibitionẽ alienationis nullius eſt momẽti,
reſpectu eorum q non ſunt honorati, ſed tm̃ in
30 conditione poſiti. Rñdeo, ꝙ * ꝓhibitio aliena-
tionis hic facta, non inducit nomen fideicom-
miſſum, in fauorẽ liberorum & deſcendentiũ
ipſorum hr̄dum: Nã cum ſtatim & ĩmmediatè
31 * ſubiuncta ſit ſubſtitutioni p̃cedenti. Acceſſo-
ria eſt principalis diſpoſitionis cui adijciť, ſic-
que declarationẽ & reſtrictionem ab ea recipe-
re dẽt, non aũt caſus in ea comp̃henſos egredi, p
ea q̃ tradit *Menoc. d. conſ. 376. à n. 44. vſq; ad n. 59*
& alij quos retulimus & ſequuti fuimus ſup. dec. 22.
n. 25. verſ. primo quando ſubſtitutioni. Quod eo ma
gis verum eſt hic, quod nr̃o hoc in caſu tria con
currant q̃ hanc opinionẽ indubitatã reddunt,
iuxta ſnĩam *Rimi. iun. conſ. 20. n. 37. & Hiero. Ga-*
br. conſ. 132. n. 21. Eſt enĩ hæc ꝓhibitio non rea-
lis, ſed mere pſonalis: Itẽ facta eſt ſtatim & im-
mediatè poſt ſubſtitutionẽ p̃cedentẽ nullis in-
teriectis aliis diſpoſitionibus: Et tertio facta eſt,
p dictiones reſtrictiuas & relatiuas ad p̃ceden-
tem diſpoſitionẽ, vt patet ibi [Nec liceat dictis
hr̄dibus aut eorum deſcendentib. diſponere de
dictis bonis, in p̃iudicium dictarũ ſubſtitutio-
num & diſpoſitionum ſupra memoratarũ, &c.
Quæ poſtrema verba apertè ſignificãt, ꝓhibi-
tionem hãc facta eſſe, non p modum nouæ diſ-
poſitionis, ſed cauſa fideicommiſſi p̃cedentis,
ne qd .ſ. fieri poſſet ĩ ſubuerſionem illius, vnde
ceſſante fideicommiſſo (ꝓut re vera ceſſat ĩ hoc
caſu) ceſſat ẽt ꝓhibitionis effectus, vt in ſpecie
ſcripſit Goza. *conſ. 16. verſ. non obſtat ꝙ clauſula ꝓ-*
hibitionis, cui accedunt Menc. d. cõſ. 376. n. 54. & alij
ab eo relati. Nec eſt ꝙ obijciat hic aliqs, quod ſi
hoc verum eſſe, hæc ꝓhibitio eſſet ſuperflua &
nihil operareť: Nã huic obiectioni ſatisfieri po
teſt ex his q̃ diximus *ſup. d. dec. 22. n. 29. verſ. mi-*
nus obſtat ſi dicatur. Atq. ita concluſum eſt.

a *Arreſto 11. Octobr. 1601. in cauſa dominæ Eli-*
zabethæ Boutechoux vxoris domini Vauchard Pro-
feſſoris, ſupplicantis, contra dominam Catharinã Pier
re vxorẽ Petri Verney de Gray, & dominã Stephanã
Mairot viduam quondã Claudij Bertrand reas. Huius
autem arreſti cũ error propoſitus fuiſſet, domini Reui
ſores oppoſitũ oĩno iudicarũt, declarauitq; fideicõmiſ-
ſũ in beneficiũ d. Elizabethę apertũ. Vide inf. dec. 122

DE-

Digitized by Google

DECISIO LXV.

Fructus beneficij Eccleſiaſtici à patre percepti, an per filium beneficiasum repeti poſſint, & an beneficiū obtinens abſque animo initiandi ſe ſacris, teneatur ad reſtitutionem fructuum.

SVMMARIA.

1 *Beneficij fructus à patre perceptos repetere poteſt filius.*
2 *Filiusfamilias in beneficialibus, loco patrisfamilias habetur.*
3 *Pater nullum ius habet in fructibus beneficij à filio ſuo poſſeſſi.*
4 *Fructus beneficij, ſunt filio loco peculij quaſi caſtrēſis.*
5 *Ex actu ſubſequenti præſumitur in præteritum.*
6 *Pater tenetur filium ſuum alere, niſi habeat aliunde.*
7 *Beneficium obtinens abſque animo initiandi ſe ſacris, an & quomodo fructus ſuos faciat, & n. 9.*
8 *Pænalis diſpoſitio non debet extra caſum ſuū extendi.*

MOrtuo auo, relictis nepotibus ex duobus
filijs prędefunctis, vnus ex illis nepotibus
adita hǣditate aui, ſub beneficio legis & inuen-
tarij, petit inter cætera, tanquā hæres patris, fru
ctus beneficij cuiuſdam ſimplicis (nempe ſacel-
li ſiue capellæ, q̃ pater viuens vſque ad nuptias
ſuas tenuerat) ſibi reſtitui, vel eorū ęſtimationē
quod auus eos per plures annos percepiſſet, &
in ſuos vſus cōuertiſſet: allegans ad id deciſionē
expreſſam Senatus Neapol tani, q̃ refert Afflic.
1 deciſ. 241. vbi concludit * filium beneficiatum,
etiam in patris poteſtate conſtitutum, repetere
poſſe fructus beneficij a patre pceptos; ꝙ in be-
2 neficialib. filiusfamilias loco patrisfamilias ha
3 beať, * nullūq; pr̃ in his eccleſiaſtici beneficij fru
ctib. iᷓ habeat, cū * filio ſint loco peculij quaſi ca
4 ſtrēſis, *l. ſacroſancta. C. de epiſ. & cle. vbi tex. eſt ex-
preſſ.* Et licet obijcereť nepoti, fructus iſtos pe-
ti non poſſe, ob diſpoſitionem, *c. commiſſa. §. cæ-
terum. de elect. in 6. iunc. doctr. Panor. in c. relatum. in
fin. extr. de cleric. non reſid.* Eo nēpe, ꝙ pater illius
ab initio beneficiū illud adeptus eſſet, abſq; ani
mo ſe initiandi ſacris (ꝙ tum ex ſubſequuto il-
lius matrimonio ſatis colligebať, *arg. l. ſi q adul-
5 terij. C. ad leg. Iul. de adulter.* vbi * ex actu ſublequu-
to præſumiť in pręteritū: tum ēt ex eo qđ numq̃
in habitu & tonſura clericali inceſſiſſet) tñ iu-
dicauit Senatus *a* iuxta deciſionē Afflicti ſupra
citatā, fructus illos eſſe reſtituendos nepoti, vel
eorum æſtimationem. Hoc tamē addidit, quod
ex illis fructibus deduceretur quidqd probaretur
auum impendiſſe in neceſſarios ſumptus ſtudio
6 rum ipſius filij & in alimenta. Licet enim * pater
de ſuo teneatur filium alere, *l. ſi quis a liberis ff. de
liber. agnoſcen. & alien.* hoc tamē ita intelligitur,
ſi filius aliunde non habeat vnde vitæ ſuæ & ali
mentis conſulere poſſit, *d. l. ſi quis à liberis. §. ſed
ſi filius.* Vnde cum filius ille haberet aliunde, nē
pe ex fructibus ſui benefici, cenſetur pater eum
ex illis fructibus aluiſſe, cum de ſuo nō teneret.
7 Non obſtat, * quod ex d. c. commiſſa. obijcie
bať, eos q beneficia eccleſiaſtica aſſumūt vt fru-
ctus percipiant, nec habent animū ꝓmouendī
ad ordines, teneri ad reſtitutionem fructuū ſic-
que nepotem hūc dolo facere, qui id petat ꝙ re-
ſtiturus eſſet pater ſi recepiſſet *l. in condemnatio
ne. §. dolo facit. ff. de reg. iu.* Nā præter id quod hæc
exceptio eſt de iure tertii fuit, conſideratum ꝙ
textus illius c. loquitur de eo qui aſſumit bene-
ficium, cui ineſt animarum cura, & ſacer ordo
annexus, nempe eccleſiam parochialem, nō au-
tē de eo qui beneficium ſimplex adipiſcitur, cui
non eſt annexa neceſſitas ꝓmouendi ad pręsby
8 terum. Vnde cum * diſpoſitio illius c. ſit pœna-
lis, non debet extra ſuum caſum extendi: ne qui
dem ex identitate rōnis vt expreſsè tenuit Na-
uarr. *in enchi. c. 25. nu. 118. verſ. decimo peccat.* vbi
poſt Dominic. Sot. *lib. 10. de iuſt. & iur. q. 5. art. 6.*
9 in terminis ait, quod * beneficiarij ſimplicium
beneficiorum, qui abſq; animo ſe initiādi ſacris
beneficia ſimplicia retinent, nec habitum cleri-
calem deferunt, non obligantur ad reſtitutionē
fructuum, licet peccent mortaliter, non quidem
eo quod non habeant eiuſmodi animum, ſed eo
quod non incedant in habitu & tonſura.

a *Par arreſt reſolu le 13. de Iuillet 1601. en la cauſe de benefice d'inuentaire des heritiers de feu S.r Eſcuyer Vurry.*

DECISIO LXVI.

Vſuarius ſiluæ vel fundi alienius compaſcui, an à proprietario compelli poſſit vti iure ſuo in certa & congruenti parte memoris vel fundi reliquis eiuſdem prædij partibus ipſi proprietario liberis remanentibus.

SVMMARIA.

1 *Vſus etſi ſit indiuiduus, eius tamen commoditas diuidi poteſt. & n. 10. 11.*
2 *Seruitutes & iura temporibus & menſura aliquando diuiduntur.*
3 *In communione inuitus nemo manere cogitur.*
4 *Vſus commoditas non debet eſſe tam effuſa, vt proprietarius rei ſuæ commoditate priuetur.*
5 *Vſuarius id tantum percipere debet quod proprietario ſupereſt.*
6 *Prima charitas incipit à ſeipſo.*
7 *Vſus officio iudicis regulatur.*
8 *Concedens ius cædendi in ſuo nemore, non poteſt prohibere cædere ligna.*
9 *Seruitus iuris paſcendi vſui ſolet æquiparari.*
12 *Fundi dominus nihil poteſt facere in fundo, quo vſus ſeruitutis impediatur.*

Digitized by Google

13 *Seruitus eſt in tota parte fundi & in qualibet parte ip*
14 *Seruitutis modus vſitatus nõ eſt immutãdus. (ſius.*
15 *Proprietarius non poteſt facere cauſam vſuarij deteriorem.*
16 *Facultas alieni competens non eſt eo inuito arctanda.*
17 *Quod mihi prodeſt & alteri non nocet, illud eſt facile concedendum.*
19 *Vſuarius fundo hactenus vti debet, vt nec domino fundi moleſtus ſit.*
20 *Vſuarij quam proprietarij cauſa potior eſt quando fundus vtrique non ſufficit.*
21 *Vſus longe potior cauſa habetur quam vſusfructus & proprietatis.*
22 *Compaſcui agri vſus ſeruitutem an & quando reſtringere poſſint.*

IN hac quæſtione dicendum videbatur quod
ſic ex multis quæ ſequuntur.
1 Primo, quia licet * vſus ſit indiuiduus, ſicut &
ſeruitus iuris paſcendi, aliæq; fere omnes ſerui-
tutes, quæ iura ſunt incorporalia, *l. 1. §. quædam.*
ff. de rer. diuiſ. l. ſtipulationes non diuiduntur. l. eadem
§. Cato. ff. de verb. obligationib. eius tñ cõmoditas
diuidi põt, vt notant Bart. & Caſtrenſ. *in d. l. ſti-*
pulationes non diuiduntur. & in d. §. Cato Ex quo fit,
vt prædium diuidi vel eius pars aſſignari poſſe
videatur ad huiuſmodi iuris paſcendi ſeruitutẽ
exercendam, reliquis eiuſdẽ predij partibus li-
beris manentibus, *l. ad certam. ff. de ſeruitut. l. ſi*
quis duas. §. ſi quis partem. ff. commun. prædior. l.
certo generi. in princ. ff. de ſeruit. ruſticor. præd. Nec
2 enim nouũ eſt * ſeruitutes ipſas, & iura, aut mẽ-
ſura aut tẽporibus nonnumq̃ diuidi poſſe, *l. ar-*
bor. §. fi. ff. commu. diui. l. cum conſtet. ff. de aqua quo-
tid. & æſti. facit l. Imperatores. ff. de ſeruit. ruſtic.
præd. Sed & ſeruitutibus modum nõnumquam
adiici receptum eſt, *l. 4. §. modum ff. de ſeruitutib.*
Secundo, eo magis admittẽda videtur hæc di
uiſio ſeu aſſignatio certæ partis, ad ſeruitutẽ illã
3 iuris paſcendi exercendã, quod * nemo cogaẽ in-
uitus remanere in communione, pp diſcordias
quas materia communionis ſolet excitare, *l. cũ*
pater. §. dulciſſimis de lega. 2. l. in re communi. ff. de
ſeruitut. vrba. prædior.
4 Tertio vrget, quod non debet tam effuſa eſſe
vſus libertas, vt proprietarius ſuæ rei ppemodũ
commoditate priuetẽ, *l. inque eo. & l. fundi. §. ſicut*
is. ff de vſu & habita. Sed vr̃ hactenus vſũ reſtrin-
5 gendum, vt * vſuarius id tantũ percipiat ꝙ pro-
prietario ſuperſit, *arg l. ſi alij. ff. de vſufruct.* Vbi
dr̃, quod ſi alii vſus, alii fructus legetur, id pci-
piet fructuarius, quod vſuario ſupererit. At que
madmodũ præcipuam habet cauſam vſus, re-
ſpectu vſusfructus. *l. per ſeruum. §. fi. ff. de vſu. &*
habitati. Ita videẽ habere pprietas reſpectu vſus
& proprietarius reſpectu vſuari, vt ſcilicet ipſe
proprietarius accipiat quod ſibi commodũ eſt
& quod ſufficere poſſit, reliquum vſuario cedat

Hincq; eſt ꝙ Panor. *in c. dilecti n. 7. extr. de arbit.*
tradit notabiliter, ꝙ ſi ligna ſeu paſcua nõ poſ-
ſunt ſufficere dño rei, & illi q prætendit habere
aliquod ius, cõſuetudine, ſeu præſcriptione ac-
quiſitum, tunc dominus præferendus eſt; & Pa-
normitanum ſequuti ſunt *Iſern. in conſtitutiones*
vtriuſque Siciliæ lib. 3. in conſtitut. incipiente: Cum
per partes Apuliæ & ibidem Matth. de Afflict. n. 8.
6 vbi dicũt, * quod prima charitas incipit à ſeip-
ſo, Eundem etiam Panormitanum ſequutus eſt
Chaſſ. *ad conſuetud. Duca. Burg. tit. des foreſts. §. 1.*
gl. 1. n. 27. vbi Rochum de Curt. ad id etiam allegat in
ſuo tract. de conſuetud. Et huic opinioni valde cõ-
ſonat tex. elegãs in *l. præſes. C. de ſeruit. & aqu.* vbi
durum eſt & crudelitati proximum, ex tuis præ-
diis aquæ agmen ortum, ſitientibus agris tuis,
ad aliorum vſum vicinorum iniuria propagari
Faciunt etiam quæ tradit idem Afflic. *deciſ. Nea*
po. 290. n. 7. & ſeq. vbi nititur multis rationibus
& finaliter dicit ita fuiſſe iudicatum per ſacrũ
Concil. Neapol. Idemque & de Senatu Pariſ. te
ſtatur Pap. *arreſtorum lib. 14. tit. 3. arreſt. 1. & Ni-*
col. Valla de reb. dubijs tract. 7. in fi. vbi apertè di-
cunt, hunc vſum reſtringi debere ad certã partẽ
nemoris congruentem nempe tertiã aut quartã
ne pprietas reddaẽ dño inutilis, quod & Sena-
tum noſtrum aliqñ ſequutum eſſe obſeruaui. *a*
7 Quarto facit, quod * vſu legato, ſi plus vſus ſit
legatarius quã oporteat, officio iudicis quemad
modum deinceps vti debeat, conſtitui poteſt, *l.*
diuus, §. fi. ff. de vſu & habitatio.
8 Quinto & poſtremo certum eſt, * quod etſi
dominus alicui conceſſerit ius incidendi li-
gna in ſuo nemore, vel ius paſcendi in ſuo
prædio, non tamen poterit ipſe prohiberi, &
cædere ligna, & ius incidendi vel paſcendi al-
teri concedere, ſi tamen ligna nemoris vel pa-
ſcua vtrique ſufficiant. Ita in termi. tenet Cæ-
pol. *de ſeruit. reſt. præd. cap. 22. de montibus. num.*
15. & Rebuff in l. carbonum. verſic. vltima conclu-
ſio. ff. de verbor. ſignific. per text. in l. 2. §. fin. ff. de
ſeruit. ruſtic. præd. Vbi ſi aquæ ductus, vel hau-
ſtus ſufficiens eſt, poteſt & pluribus per eundem
locum concedi, vt & eiſdem diebus vel ho-
ris ducatur. Quod ſi inter eos, quibus hu-
iuſmodi ſeruitus conſtituta eſt, difficultas oria-
tur circa vſum ſeruitutis, rectè communi di-
uidundo actione vtili agetur, vt præfatum
ius, aut menſura, aut temporibus diuidatur,
l. arbor. §. fina. ff. commun diuid. l. Lucio. ff. de aqua
quoti. & æſtiu. Ibi [ſed ſi inter eos quibus aqua
ceſſa eſt non conuenit quemadmodum vtan-
tur, non erit iniquum vtile iudicium reddi,
&c.] Si igitur iſte cui ſecundo conſtituta eſt ſer
uitus huiuſmodi, quique ius habet à proprieta-
rio, poteſt aduerſus primum experiri iudicio
communi diuidundo, multo magis ſane pote-
rit proprietarius ipſe.

9 Ex aduerſo vero, facit in primis, quod * ſeruitus iuris paſcendi vſui ſolet æquiparari, vt pleræq; huiuſmodi ſeruitutes, *l. ergo. in fin. ff. de ſeru-*
10 *uit. ruſt. prædior.* Certum eſt autē * vſum eſſe indiuiduum, maximè ſi vnius ſit vſus, *l. vſus pars. ff. de vſu & habita.* Imo etſi duorum ſit, quãquã iudex poſſit vni vſum, alteri mercedem pp partē vſus cōſtituere, *l. item. §. ſi vſus. ff. cōmu. diuid.*
11 Secundo, poſito * quod vſus cōmoditas diuidi vel limitari poſſit, tñ intelligēdum eſt hoc ita demũ fieri poſſe, ſi vſuarius ipſe conſentiat, non aũt vt ad id cogi poſſit inuitus à proprietario. Nam qui vſum habet in toto fundo, vel in fundo indefinitè, vix eſt vt poſſit ad eiuſmodi diuiſionē aut limitationem cogi à ꝓprieta-
12 rio, id eſt dño fundi: cum * nec ipſe fundi dñs poſſit quidquã facere, quo vſus in aliqua fundi parte impediať, maximè ſi eius interſit cui debetur ſeruitus, *l. certo generi. §. ſi totus ager. l. ſi mihi conceſſeris. ff. de ſeruit. ruſtic. prædior. l. fundi. §. 1.*
13 *ff. de vſu & habi.* Ea * enim ſeruitus quæ à toto fundo debeť ita diffuſa eſt, vt oēs glebæ ſeruiãt (inquit Iauole. *in d. l. certo generi. §. ſi totus.*) Et, vt aiunt Bar. & Caſtrenſ. *in d. l. ſtipulationes nō diuiduntur. ff. de verb. oblig.* Quemadmodũ aīa hominis eſt tota in toto, & tota in qualibet parte corporis; ita & ſeruitus, quæ in toto fundo eſt, in oībus eius partibus tota conſiſtit, *l. via cōſtitui. §. quacũque. ff. de ſeruit. ruſt. præd.* Facit quod dr̄, eum qui ius habet in toto, vel in vniuerſo, fundare intentionē ſuã in qualibet parte. *arg. c. cum epiſcopus. de offic. ordi. in 6. Chaſſa. ad conſuet. Duc. Burg. tit. des mainmortes. §. 4. nu. 3. & 6.*
14 Tertio, ſi * nihil contra veterem & viſitatum ſeruitutis morē ac conſuetudinē immutandũ eſt, *l. ſi manifeſte. C. de ſerui. & aqu.* Non debet is, q̃ hactenus & à tpe immemoriali per totũ prædiũ ſuo iure vſus eſt, ad certã partē illius reſtrigi
15 Quarto, receptum eſt * in ſeruitutibus, meliorem qdem vicini conditionem facere licere deteriorem vero non licere, niſi aliud nominatim actum ſit cum ſeruitus conſtitueret, *l. certo generi. §. ſi totus ager. ff. de ſeru. ruſt. præd.* Sed & (quod ꝓpius ꝓpoſito nřo accedit) receptũ eſt ēt ꝓprietarium, deteriorē conditionem ac cauſam vſuarij facere nō poſſe, *l. ſi. ff. de vſu. & habi.* At vſuarii deterior fieret conditio, ſi ius ſuum, quod in toto fundo habet, ad certã fundi partē reſtringereť, cum melius paſculent pecudes in toto fundo, quã in aliqua parte, vt teſtis eſt Cepol. *de ſeru. ruſt. præd. tit. de ſerui. iur. paſcend. n. 38. verſic. aut melior.* Ergo non poteſt huiuſmodi reſtrictio fieri.
16 Quinto & poſtremo accedat, * quod nullo expreſſo iure cautum inuenies, vt limitari poſſit aut debeat vſus, vel ad certã aliq̃ fundi partem reſtringi inuito vſuario. Quinimo Bal. *in l. penult. §. licet tam anguſtus. ff. de vſu & habita.* per illũ tex. cōludit, quod facultas alicui cōpetens nō eſt eo inuito arctãda aut coanguſtãda. Atq; ita tãdem alio Senatus arreſto iudicatum eſt. *b*

Verũ, ne quis in hoc rationũ & ſniarum inter ſe pugnantiũ conflictu Senatum nřum ſibi cōtrarium fuiſſe exiſtimet, animaduertēdum eſt, quod licet poſterior hæc opinio verior, & fundamentis firmioribus niti videatur, priori tñ locus eſſe poteſt certis in caſibus. Vnde pro conciliatione vtriuſq; opinionis & arreſti tres iſti caſus diſtingui poſſunt.
17 Primus eſt, * cum ꝓprietario ex iuſta aliqua cauſa expedit reſtrinctionem & limitationem fieri vſus vel ſeruitutis ad certã partem prædij, & vſuario illud non nocet. Eo ſane caſu, cum id quod mihi prodeſt, & tibi non nocet, facilè cōcedendum ſit, *l. 2. §. item varus. ff. de aqu. plu arc.* Si vſuario certa & congrua pars prædii ſeruientis aſſigneť, quæ ad vſum ſuũ notoriè ſufficiat, non eſt quod conquerať, aut quod ꝓprietario inuideat, ſi reliquæ fundi partes ei ab omni ſeruitute immunes relinquanť. Et hoc in caſu ꝓcedit prior opinio, eiq; non obſtant poſterioris argumenta, quod ita demum ꝓcedant, ſi eius interſit cui ſeruitus debetur, & non alias.
18 Secundus caſus eſt, * cum ex tali reſtrictione patiť dãnum vſuarius, vtpote qđ ei nulla pars cōmodè aſſignari poſſit, quæ ad vſum ſufficiat, cum totum vix forte ſufficere poſſit; & hoc caſu ꝓcedit ſecunda opinio: cui nō repugnant prioris argumenta, maxime vero tertiũ illud & præcipuum, quo diximus non debere tam effuſam eſſe vſus libertatem, vt proprietarius ſuæ rei cō-
19 moditate priueť. Nam fatemur qdem, * vſuariũ fundo hactenus vti debere, vt nec dño fundi moleſtus ſit, nec eum frui ꝓhibeat, *l. inq; eo. & l. fundi. §. ſicut is. ff. de vſu & habita.* Sed hoc ita
20 ſi vtriq; fundus ſufficere poſſit. Quod * ſi fundus ſit ita mediocris, vt vtriq; non ſufficiat, eo ſane caſu, vſuarii quam ꝓprietarii cauſa potior eſſe vr̄, qdqđ dictum ſit in dicto tertio argumēto, poteritq; vſuarius re vſuaria vti, etſi oēs fructus conſumantur, nec quidquã poſt vſum ſuperſit, *l. fundi. ff. de vſu & habita.* Poſtquam enim ſemel conſtituta eſt ſeruitus, nihil ſane facere pōt proprietarius, quod ei noceat cui ſeruitus debeť, *l. 1. §. de eo opere. & §. item aiunt aquã. ff. de aqua plu. arc.* Itaq, licet ſeruitutis vſus eſſe non poſſit, ſine fundi ſeruientis & eius dñi detrimēto, hoc tñ non efficit, vt vel minuať vel limiteť ſeruitus. Exempli gratia, vſusfructus abſorbet oēm ꝓprietario ſuæ rei cōmoditatem & vſum, & tñ nulla prodita eſt actio, qua vſufructuarius cogi poſſit ad reſtrinhendũ & limitãdum vſũfructum ad aliquã fundi ſeruiētis partē. Quod minus ēt & in vſu ipſo, quã in vſufructu admit-
21 tendũ vr̄, * cum vſus longe potior habeať cauſa, quam ipſius vſusfructus, *arg. l. ſi alij. ff. de vſufruc.*

Digitized by Google

fruc. vbi ſi alii vſus, alii vſusfructus eiuſdem rei leget, id percipiet fructuatius, quod vſuario ſuperetit. Quo ſatis intelligimus vſuariũ præferri vſufructuario. Quod ſi fructuario, certe & ꝓprietario. Vſufructuario enim cedit ꝓprietarius in percipienda rei cõmoditate. Eſtq; receptũ, vſum, tamquã ſpeciẽ, dñio & vſufructui, tãquã generi, derogare, *arg. c. 1. extr. de reſcript. l. ſeruis vrbanis. §. ſi alij. de legat. 3. cũ ſimilib.* Idq; in terminis ꝓbat Petr. Coſtal. *ad l. 1. ff. de vſu & habita.*

22 Tertius caſus eſt, * cum duorũ oppidorum agri ſunt cõpaſcui & quoad paſtũ cõmunes, & vnum ex his petit ius alterius reſtringi vel limitati ad certã partẽ territorii, nec tñ offert, vt ius quoq; ſuum, quod in territorio alterius habet, ſimiliter reſtringatũ: & hoc ẽt caſu ꝓcedit ſecunda opinio; cum ęquum ſit, vt quo iure vnus in prædiis alterius vtitẽ, eodem quoq; vtatur & alter, cum ſint in eo iure cõmunes, *arg. l. 1. ff. quod quiſq; iur.* Hocq; in caſu redditum fuit ſecundũ illud arreſtũ, cuius paulo ante memini: in quo & illud adhuc concurrebat ſpeciale, quod agri illius vniuerſitatis, quæ limitationem illã fieri poſtulabat, non erãt vniuerſitatis, ſed priuatorum & ſingulorum, qui tunc cauſę non aderãt; cum tñ hæc actio ſoli ꝓprietario competat, nõ autem ſocio aduerſus ſocium, ſed actio pro ſocio, vel communi diuidundo, de qua late Cæpol. *de ſeruit. ruſtic. præd. d. tit. de ſeruit. iuris paſcẽd. nu. 22. & 38.*

23 Quartus ẽt * caſus addi põt, quando nempe ambo, tam ꝓprietarius quã vſuarius, contenti ſunt, vt ſeruitus ad certã partem prædii reſtringatur: & hoc caſu (cum volenti non fiat iniuria) nulla eſt dubitatio quin priori opinioni locus ſit, hicque eſt caſus prioris illius arreſti.

a *Sic iudicatum fuit arreſto 9. Octobris 1590. in cauſa incolarum de Montutin & Vallotte ſupplicantium, contra Dominos de Borrey cum incolis eiuſdem loci defenſores. Quo arreſto adiudicata fuit dictis incolis de Montutin & Vallotte tertia pars nemorum dicti Borrey in eorum vſum, quẽ habebant in dictis nemoribus, fruenda ſecundum limitationẽ & diſtinctionem Commiſſariorum, cum inhibitione ne in poſterum dictum vſum vlteriùs extendant, quam in tertiã partẽ, quæ illis limitata foret. Sunt ipſamet verba arreſti.*

b *Arreſto 26. Septembris 1601. in cauſa incolarum de Frotey appellantiũ contra incolas de Quincey appellatos. Quo arreſto confirmata fuit ſentẽtia Locumtenẽtis de Veſoul, qui declarauerat dictos incolas de Frotey minimè admittendos maleq; fundatos, qui petebant vt ius paſcendi, quod dicti incolæ de Quincey habent in eorum pratis & paſcuis poſt collectionem primorum fructuum, reſtringeretur ad certam portionem.*

DECISIO LXVII.

Vtrum bona patris conſentientis filio nubenti, & dotem recipienti, cenſeantur tacite obligata & hypothecata pro dotis reſtitutione, & à quo tempore incipiat hypotheca.

SVMMARIA.

1 *Patris bona, qui filio nubenti conſentit, tacitæ hypothecæ ſubiiciuntur pro reſtitutione dotis per filium receptæ. & nu. 3. 12. 13.*
2 *Hypotheca illa currit non tantum à die numerationis ſed à die nuptiarum. & nu. 14.*
4 *Pater dicitur legalis fideiuſſor filij in contractibus eo ſciente celebratis.*
5 *Pater cõſentiens filio tutelã gerẽti tenetur in ſolidũ.*
6 *Pater conſentiens filio publicum officium gerenti obligatur pro eo.*
7 *Pater eſt legalis fideiuſſor filij etiam in contractibus eo ignorante initis, ſed quoad peculium tantum.*
8 *Pater tenetur & cogi poteſt filio nubenti conſentire, dummodo vxorem honeſtam ducat.*
9 *Pater tenetur conſtituere filio nubenti donationem propter nuptias. & nu. 10.*
11 *Pater pro emancipato filio non tenetur bona ſua obligare.*
14 *Doti ſemper fauendum in ambiguis.*
15 *In hypotheca tacita an inſpiciendum ſit tempus ſolutionis, an vero retrotrahatur ad tempus promiſſionis. & n. 16.*
17 *Hypothecam tacitam cur dicamus currere non à die promiſſionis dotis, ſed à die celebrationis nuptiarũ.*
18 *Hypotheca dotis ſiue expreſſa ſiue tacita, ad hoc ut retrotrahatur ad tempus contractę obligationis, oportet vt promiſſio dotis facta ſit poſt matrimonium.*
19 *Matrimoniũ non plene ꝓbatur inſtrumẽtis dotalibus.*

1 IVdicauit Senatus in hac qõne; *a* bona * patris q filio nubenti conſenſerat, & authoritatem præbuerat, tacitæ hypothecæ ſubiecta eſſe ꝓ reſtitutione dotis ꝑ filium receptæ. Iudicauit etiã
2 huic * hypothecæ locum eſſe, non à die tantum numerationis & receptionis dotis, ſed etiam à die ſolemnitatibus nuptiarum.

3 Pro prima parte huius deciſionis * facit optime *gl. magna in l. aſſiduis, C. qui pot. in pig. habean. quam gl. oẽs ibi cõiter ſequuntur, facit & doctr. Bart. Caſtren. & aliorũ in l. ſi cum dotẽ, §. tranſgrediamur. ff. ſolut. matr. quibus adde Alex. conſ. 67. in fi. vol. 4. Neguz. late in trac. de pignor. & hypoth. in 4. mẽbr. 2. p. princ. n. 36. & 39. vbi hoc ampliat, ẽtſi pater eſſet furioſus & mente captus. & Affl. dec. 332. nu. 2. vbi hoc item extendit ad antiſatum.*

4 Adde etiã quod * pr̃ dr̃ legalis fideiuſſor filij in oĩbus contractibus ꝑ ipſum eo ſciente & patiente initis, *b l. filiusfamilias, ff. de tutel.* * Vbi
5 pater conſentiens filio tutelã gerẽti, tenetũ in ſolidum

lidum,*l.ſpurij.§.pater.l. hæredes.§. fin.ff. de decu-*
6 *rio.& l.2.ff.ad municip.* Vbi * pater conſentiens
filio publicum officium gerẽti, pro eo obligat:
7 imo ẽt * & in cõtractibus, qui ſunt initi eo igno
rante, eſt ẽt fideiuſſor legalis, ſed quoad pecu-
lium tm̃, *l.cum filiusfamilias.& ibi Bar. ff.de verb.*
obliga. Boer.deci.221.n.3. cum ſeq. vbi latè docet an
pater pro filio obligetur in ſolidum, an vero in ſubſi-
dium tantum.
8 Præterea, * vbicumq; cogi põt pater conſen-
tire & ſe obligare, ſimpliciter conſentiendo, dr̃
ſe obligare, vt tradit Bart. *in d.l. ſi cum dotem.§.*
tranſgrediamur. n. 7. At pater tenet̃ & cogi pot
filio nubenti conſentire, dũmodo vxorẽ hone-
ſtã ducat, non aũt vilem & ſuo genere vel nobi-
9 litate indignã. Item * tenet̃ & cogi põt ad con-
ſtituendã filio donationem pp nuptias, ad hoc
vt cautum magis ſit eius vxori pro reſtitutione
dotis. *l.qui liberos.ff.de ritu nupt.l.fin.C.de dot. pro-*
miſſi.auth.permiſſa.vbi Bald.C. de.dona. ant. nupt.
Ergo pater conſentiens filio nubenti, cenſet ẽt
tacite ſua bona obligaſſe pro reſtitutione dotis
ſuæ nurus, cum, ſi ſponte conſentire nollet huic
obligationi, cõpelli poſſet. ita concludunt Bat.
10 *& ſequaces in d. §. tranſgrediamur.* Sed * hæc po-
ſtrema ratio damnat̃ ab Alberic. & Comenſ. *in*
d. §. tranſgrediamur. quos refert & ſequitur Menoc.
conſ.33.n.23.& 24. Aiunt enim, & recte, patrem
compelli non poſſe ad donandum filio pp nu-
ptias, eo reſpectu, vt magis cautũ ſit eius vxori
pro reſtitutione dotis, cum alia via facile ſuc-
curri poſſit mulieri, ſi nempe ex dote ab ea da-
ta fundus ematur.

Hanc tñ opinionem (quæ re vera eſt cõmu-
11 nis) declara, vt * ꝓcedat tm̃ in patre, qui filium
habet in poteſtate, ſecus aũt eſt ſi filius ſit emã-
cipatus tpe contracti matrimonij; qa pro emã-
cipato non tenetur pater bona ſua obligare. ita
eleganter Curti. Iuni. *conſ.133. & Corraſ. in d.l.*
qui liberos.n.10.ff.de rit. nupt. per tex. expreſſum in
d.§. tranſgrediamur. Eoſque ſequitur & refert idem
Menoch.d.conſ.33.nu.25.
12 Secundo declara, * vt procedat in dote rece-
pta per filium de conſenſu patris: nõ enim ſuf-
ficit patrem matrimonio filij conſenſiſſe, niſi
etiam conſentiat & receptioni dotis. ita Negu-
zan. *in d.trac.de pign.& hypoth.in 4.membr.2.part.*
n.36.verſic.intelligendo tamen.
13 Tertio declara, * vt ꝓcedat in dote verè rece-
pta, non autem in dote confeſſata & non nu-
merata, per ea quæ tradit idem Naguzant. *vbi*
ſupra, nu.80.circa fin.

Pro ſecunda vero parte deciſionis iſtius, qua
dictum fuit tacitam illã hypothecam in bonis
patris oriri, non à die numeratæ dotis, ſed à die
ſolemnitatis matrimonij, facit *tex. elegans in l.*
1. ff. qui poti.in pigno. habe. Qui licet in expreſſa
hypotheca loquatur, eum tñ & ad tacitam ex-
14 tendendum eſſe cenſuit Senatus, quod * in am-
biguis ſemper ſit doti fauendum, *l.in ambiguis.*
ff.de iur.doti. At quæſtio iſta (nempeà quo tpe
incipiat tacita hypotheca pro dote reſtituẽda:
an nempe a tpe promiſſionis dotis, ſicq; à tpe
contractę obligationis; an vero à tpe numeratę
& receptæ dotis) eſt ſatis ambigua. Sunt enim
15 permulti ex vna parte, * qui tenent inſpicien-
dum eſſe tp̃s ſolutionis, nec retrotrahendã eſſe
tacitã hypothecam ad tp̃s promiſſionis, ſicuti
retrotrahit expræſſa *in d.l.1.* inter quos eſt Ac-
curſ. *in l.aſſiduis.in glo.ſuper verb. hypothecã.C.qui*
poti.in pigno.habe.Specula.in tit.de ſolutionib.§.ante
oĩa.ad fin. Bal.in additionib.ad Speculat.ibid.& no-
niſſime, bene eruditus Di.Gothofre.in d.l.1.ff.qui po-
16 *ti.in pign hab.in gl.ſuper litera D.in fin.* * Sunt ve-
ro ex aduerſo, qui tenent tam in tacita quam in
expreſſa hypotheca inſpiciendum eſſe tp̃s pro-
miſſionis, inter quos Iacob. de Are. Rayn. Cyn.
Barth. Salic. *in d.l.aſſiduis.Imol.& Petr. in c.ex li-*
teris.extr.de pignorib.& in terminis Boer.deci.331.
Capha.conſ.448.in fi. Pancir.cõſ.180.n.6. verſ.ſed
poſito. Ergo cum ambigua ſit quæſtio, pp diuer-
ſitatem opinionem, merito tenẽda fuit hæc vl-
tima, quæ plus fauet doti; eoq; magis tenenda
quod eam cõem eſſet eſtentur Socin. Seni. *conſ.*
269.in 3.qu.verſic.quarto & vltimo.vol.2.& Ne-
guzant.d.trac.de pign.in 4.membr.2.par.n.80.in fi.
& in 1.memb.5.par.princ.n.23.& ſeq. Atque ita
fuit concluſum. c
17 Nec eſt quod miret̃ aliquis, * Senatum hic
non dixiſſe tacitam illam hypothecam ortã eſſe
à tpe promiſſionis dotis (vt loquũtur Docto.)
vel (vt loquitur Papini. *in d.l.1.ff.qui poti.*) à die
contractæ obligationis (quod idem eſt) ſed di-
xit, à die ſolemnitatis nuptiarum. Nã hoc ideo
ita factum eſt, quod (vt rectè animaduertit idẽ
18 Neguzant. vbi ſupr. *n.79.*) ad hoc, vt * hypo-
theca ſiue expreſſa ſiue tacita retrotrahatur ad
tp̃s cõtractæ obligationis, requiritur quod pro-
miſſio facta ſit tpe matrimonii cõtracti vel poſt
matrimonium contractum : ſi enim facta eſſet
ante matrimoniũ (vt hic factũ erat, & plerũq;
fieri ſolet apud nos, inſtrumẽtis nempe dotali-
bus tpe ſponſaliorum confectis) tunc ſane (ſe-
cundum Neguzan. vbi ſup. & Bal. Nouel. *trac.*
de dot.par.10.n.39.) non poſſet retrotrahi ad tp̃s
ꝓmiſſionis, ſed ſolum ad tp̃s matrimonii. Ra-
tio eſt (inquit idem Negu.) qa licet dos ſit pro-
miſſa ante contractum matrimonium, tñ tunc
nõn eſt proprie dos, *l.fin.C.de don.ante nup.l.3.ff.*
de iur. dot. & l.penult.ff.de donat. inter vir. & vx.
19 Et * inſtrumentis dotalibus non plene ꝓbatur
matrimoniũ, Roma. ſing. 451. Non enim do-
tibus, ſed affectu matrimonia contrahuntur, *l.*
iubemus.C.de repud. Et hæc notanda ſunt in pra-
xi. Nam plerumq; in ſubbaſtationibus bonorũ
pro dote hypothecatorum, imperiti Aduocati
petunt

Digitized by Google

petunt vxores collorari à die dotis per maritũ receptæ, ſicq; aliquando nihil recipiunt illæ, pp multitudinem anteriorum creditorum; cũ tñ recipere potuiſſent, ſi petitum fuiſſet eas collocari à die cõtracti matrimonii, qui dies ob id articulãdus eſt. Vide lati⁹ hac de re Bal. Noue. *in d. trac. de dot. p. 10. n. 37. 39. & vide inf. dec. 133.*

a *Arreſto lato 2. Octobris 1601. in cauſa Dominæ Annæ Ratte, relictæ quondã Adriani Morel appellantis & originalis opponentis aduerſus decretũ celebratum in bonis quondã Perrini Morel Domini de Toiſſia patris dicti Adriani. Sicq; antè, quantum ad primum caput, iudicatum fuerat pluries, etiã arreſto 13. Februarij 1589. in cauſa Stephani Vurry ſupplicantis contra Dominã Honorinã Florimond priuignã eiuſdẽ, reã. Iterumq; poſtea alio arreſto 6. Iulij 1598. in cauſa Claudij Nodier d'Ornans appellantis contra Ioannam Mirebel priuignam eiuſdem appellatam.*

b *Sic iudicatum fuit 30. Ianuarij 1602. in cauſa Petri Bretenois Dolani appellantis, contra Guilielmũ d'Arc appellatũ. Fuitq; dictus Petrus Bretenois condemnatus ad ſolutionẽ nominum, quæ Adrianus Bretenois eius filius in facto mercaturæ contraxerat, cuius profeſſionem non inſcio patre faciebat; & præterea fuit cõdẽnatus ad intereſſe dictorũ debitorũ, ad rõnẽ ſex per centum, ſtatim à cõſcriptione litis conteſtatæ eaq; omnia ſubſidiario, & vbi dictus Antonius non eſſet ſoluendo. Vide Boer. d. deciſ. 221. Afflict. deciſ. 308. & Ioſeph Ludouic. deciſ. Lucenſ. 55.*

c *Eodem arreſto 2. Octobris 1601. atq; antea ſic iudicatum fuerat arreſto 7. Februarii 1600. in cauſa primi diſcurſus Domini Aduocati à S. Mauritio. Idẽ etiam, iudicatum fuit 10. Frebruarii 1606. in cauſa Iacobi Cecile de Poligny appellãtis, cõtra Alix Maillard vxorem Ioannis Caſelot appellatam. & vide infra deciſ 133.*

DECISIO LXVIII.

Tacite renunciare conſuetudini an ſufficiat.

SVMMARIA.

1 *Artic. 2. conſuetud. ſub tit. de coniugatis declaratur.*
2 *Prouiſio hominis facit ceſſare prouiſionem legis.*
3 *Incluſo vnius eſt alterius excluſio.*
4 *Exceptio firmat regulam in caſibus non exceptis.*
5 *Conſuetudini aut ſtatuto an tacite renunciari poſſit.*
6 *Conſuetudinis renunciatio debet eſſe ſpecialis.*
7 *Pactum de dote reſtituenda non operatur tacitam renunciationem iuris, quod maritus habet retinendi, aut deducendi ex dote impenſas in funus vxoris factas.*
8 *Pactum de integra dote reſtituenda non operatur renunciationem tacitam ſtatuti, quo maritus præmoriente vxore lucratur partem dotis.*
9 *Pactum inter virum & vxorẽ de retinendis veſtibus & armis non operatur renunciationem conſuetudinis, qua marito ſuperueuenti mobilia acquiruntur.*

QVæſtio hæc, dubiis hinc inde rationibus, controuerſa diſputatione agitata fuit in Senatu, ſuper hac facti ſpecie. Vir & vxor nobiles, inſtrũs dotalibus, mobilium oĩum præſentium q̃ futurorum ſocietatem inter ſe contraxerant. Item, pacti erant, quod ſi vir præmoreretur, hrẽdes illius ſuper dictis mobilibus cõibus præcaperent ſummam 1000. francorum, vxor vero ſummã 600. vna cum ſuis veſtibus & iocalibus. Si vero ipſa prædecederet, vir ipſe p̃caperet, & (vt verbis ipſius contractus vtar) tolleret ante oĩa veſtes, arma & equos. Vxore præmortua, q̃ſitum fuit, an nõ ſolum mobilia antiqua, ſed & ea etiã, q̃ conſtante matrimonio q̃ſita fuerant, venirent in iudicio cõi diuidundo inter hunc maritum & hrẽdes vxoris; an vero tm̃ diuidenda eſſent mobilia antiqua, remanentibus q̃
1 ſitis ipſi marito,* iuxta conſuetudinis nr̃æ præ-
ſcriptum ſub titulo de coniugatis. art. 2. vbi dr̃ *quòd ſi maritus reſtet ſuperſtes, fruitur mobilibus:* quod cõiter intelligit̃ de quæſitis duntaxat, non autem de aliis, vt ſæpius iudicatũ eſſe memini.

Et videbat̃ dicendũ in hac q̃one, quod non obſtante dicta conſuetudine, mobilia oĩa tam quæſita q̃ antiqua diuidenda erãt tanquã cõia, *Tolleret ſolùm in ipſis ante oĩa, ex parte mariti, veſtes, arma & equos,* iuxta formam conuentionis.
2 Nam * cum prouiſio hominis facit ceſſare pro-
uiſionem legis, vt annotauit Bal. *i l. fi. C. de pact. conuent. & Bar. in l. & habet. §. fi. ff. de precari.* Sane contrahentes huic conſuetudini tacitè renunciaſſe vident̃, pacto ipſo expreſſo, quo nominatim cauerunt, eo in caſu, quo maritus ſuperuiueret, eum veſtimẽta, arma, & equos præcipuos
3 habiturũ. Si enim verum eſt,* unius excluſionẽ
eſſe incluſionem alterius, *l. cum prætor. ff. de iud.*
4 & * exceptionem firmare regulã in caſibus non
exceptis, *§. vt autem lex & ibi Bar. auth. de non alienand. reb. eccl.* Quid aliud operari poteſt hæc excluſio ueſtimentorum, armorum & equorum, quos p modum præceptionis maritus ante oĩa excipere & peculiares habere debet, quam cæterorum omnium mobilium diuiſionem æquis portionibus eſſe faciendã, nullo diſcrimine adhibito inter antiqua & quæſita; præſertim cum præſentium & futurorum expreſſa contracta ſit ſocietas, cum hoc pacto præceptionis? Nec eſt
5 quod dubitetur, an * ſtatuto aut conſuetudini
tacitè renunciari poſſit, cum id fieri poſſit teneant Maſuet. *in ſua prax. tit. de ſocietate. §. 1. in fi. & PecKi. de teſtamen. coniugum lib. 2. cap. 1. ſub fin.*

Vbi aiunt, ſtatuto ex renunciatum uideri, cũ expreſſe ſibi prouident contrahentes, aliter quã ſtatutum diſponat.

His tñ non obſtãtibus, iudicauit Senatus *a* in pro-

propoſita facti ſpecie, mobilia conſtante matri
monio q̃ſita, marito ſuperſtiti, iuxta diſpoſitio-
nem conſuetudinis, comperere, non obñte con
uentione ſupradicta, cuius tantã non eſſe vim
arbitratus eſt, vt conſuetudinis renuntiationẽ
6 poſſet operari; * quæ ſane debet eſſe ſpecialis &
expreſſa, per ea quæ tradit Ang. *in §. ſi vero ex-
preſſim Auth. de hæred. & faleid. quem ſequuti eſſe
videntur Guil. Bened. in c. Raynutius. in verb. & vxo
rem nomine Adelaſiam. n. 792. & Io. Pap. ad conſuet.
Burbon. art. 250. titu. de coniugatis. Et facit tex. ele-
gans in l. Neratius. verſ. quid tamen. ff. de religio. &
7 ſump. funer.* Vbi * ſi quis dotem hac lege dederit
pro muliere, ut ad ipſum rediret ſoluto matri-
monio, poteſt maritus nihilominus, expenſas
in funus vxoris factas, ex dote deducere. Per
quem tex. Bal. *in l. fi. ff. ad leg. falc.* notabiliter
8 decidit. Quod * ſi extet ſtatutum diſponens ma
ritum mortua vxore lucrari tertiam partem do
tis, & maritus recipiendo dotem, ꝓmittat in ca
ſu ſoluti matrimonii integram reſtituere dotẽ;
certe non obñte ꝓmiſſione huiuſmodi, poterit
maritus, vxore præmoriente, portionem dotis
ſibi ex ſtatuto competẽtem retinere, quaſi hoc
pacto non videatur ſtatuto ſatis expreſſe renun-
ciatum.

9 Adde, ꝙ * ſi pactum iſtud de retinendis veſti
bus & armis ſiue libris, iiſq; per præceptionem
releuandis & reportãdis, cæterorum mobilium
tã antiquorũ q̃ acquiſitorum cõionem induce-
ret, ſicq; tacitam conſuetudinis renunciationẽ
operaret, nunquã fere locus eſſet conſuetudini
huic. Nã nulli ſunt contractus matrimonii, aut
ſaltem perpauci, in quibus coniuges non ita pa
ciſcantur, cum tamẽ nihil minus cogitent, quã
conſuetudini renunciare.

a *Par arreſt reſolu le 27. de Nouembre 1601. en la cauſe de Maiſtre Thomas Millot comme tuteur des enfans de feue Demoſylle Benigue de Baron appellant, contre Franzois d'Amandre appellé.*

DECISIO LXIX.

Si communitati litem mouerit quis, ob quam veniat imponenda collecta, an ea grauandus ſit ille, qui litem mouit, præſertim ſi victor euadat.

SVMMARIA.

1 *Collecta ſi imponatur à communitate pro ſoluendo debito ciui ſuo, eius ille contribuet.*
2 *Omnium contributione ſarciendum eſt, quod pro omnibus eſt factum.*
4 *Ad collectam neceſſario deueniendum eſt, deficientibus bonis communibus.*
5 *Contrariorum eadem eſt diſciplina.*
6 *Ad collectam, quæ pro expenſis litis imponitur, non tenetur is qui expenſas obtinuit.*
7 *Capitulum eſt vbi eſt maior pars*
8 *Expenſæ in pœnam temeræ litigationis adiudicantur.*
9 *Collectæ indictio paratam habet executionem.*
10. 11 *Communitatis maior pars minori prçiudicat in negotijs ipſius communitatis, idq; etiamſi negotium commune ſit omnibus vt ſingulis.*
12 *In collectis, quæ fiunt pro pontibus, fontibus, puteis & alijs huiuſmodi vnuſquiſque tenetur etiamſi proteſtetur ſe re illa communi non velle vti.*

QVidam particularis litem monet ſuæ cõita
ti, & in ea lite quod petebat obtinuit, vna
cum expenſis. Huic cõdẽnationi vt ſatisfaceret
vniuerſitas, (q̃ non habebat aliunde) mutuã pe-
cuniã accipit à quodã creditore, & deinde vt pe
cuniã creditã reſtitueret, collectam indicit vni-
cuiq; ꝓ modo facultatum. Quæſitũ fuit, an &
huic quoq. particulari, q̃ ob cauſæ victoriam ex
penſas obtinuit, indici poſſet hoc noĩe collecta.
1 Et quod * attinet ad ſummã principalẽ, ꝓ qua
potiſſimũ lis fuerat inſtituta, oĩbus viſum eſt,
particularẽ hunc tanq̃ vnũ ex municipibus col
lectari potuiſſe, p ea q̃ tradunt Dy. & Bar. *in l. ab
oĩb. §. ſi Attio. alias, ſi Titio. ff. de lega. 1. quẽ ſequuti
ſunt Imol. Caſtr. & Ang. ibid. & Spec. tit. de cenſib.
exactionib. & ꝑcurationib. § nunc dicendũ, n. 14. Vbi
idẽ tradit Io. And. in additionib. & in gl. fin. ad c. cũ
non deceat. de elect. in 6.* Aiunt enim iſti, quod ſi
ciuitas imponit collectam pro ſoluendo debito
ciui ſuo, ciuis ille contribuet. Item quod ſi ex
forma ſtatuti vniuerſitas tenet̃ capere malefa-
ctores in ſuo territorio, vel dãnũ ab eis illatũ re-
ſarcire. Si is, q̃ paſſus eſt dãnũ, eſt municeps, con
tribuit pro ſua parte vna cum aliis: & ad id alle
gari poteſt elegans *text. in l. 1. & in l. 2. §. 1. ff. ad
2 leg. Rhodi. de iact.* Vbi, * omnium contributione
ſarciri æquum eſt, quod pro omnibus factũ eſt.
Quod autem attinet ad expenſas litis, cũ expen
ſæ illæ non fuerint factę à communitate pro cõi
omnium vtilitate (fiebant enim in iſtius parti-
cularis prçiudicium, vt ſcilicet in lite, ſi fieri poſ
ſet, vinceretur) Dubitatum eſt admodum, an
pro ijs collectari poſſet.
3 Et viſum eſt nonnullis poſſe, * idque pri-
mo hac ratione, quod ſi communitas aliun-
de haberet vnde ſoluere poſſet huic creditori,
puta ex bonis vniuerſitatis (quæ ceſſante hoc
debito fuiſſent inter homines loci diuidenda)
certè conſtat, quod ſatisfaciendo ex illis bonis
(ꝓut ſatisfieri poſſet) pars iſtius particularis in
4 contributione veniret. Ergo * deficientibus bo
nis communibus, cum neceſſario ad collectam
deueniendum ſit (iuxta *gl. in l. 1. §. quod ſi nemo.
ff. quod cuiuſque vniuer. nomi. iunc. ibi doctr. Bar. &
in l. 4. §. ait prætor. ff. de re iud.*) videt̃ hunc parti-
cularem, tamquam municipem, poſſe allectari,
& pro parte ſua teneri.

5 Secundo * mouebanẽ hac ratione, ſi commu-
ras in lite viciſſet, & expenſas obtinuiſſet, certe
potuiſſet condẽnatus poſt ſolutionẽ ſummæ ꝓ
expenſis taxatæ, petere vt pecunia illa diuideretẽ
inter illos de cõitate, vel vt in rẽ communẽ ex-
penderetur, ſicq. ille partem habuiſſet, licet con
demnatus & victus, *arg. eorum quæ tradit Bart. in
d. l. ab omnibus, §. ſi Attio. n. 3.* Ergo vt contrario-
rum eadem ſit diſciplina, in partem condemna
tionis contribuere debet, licet vicerit.

Tertio & poſtremo, mouebanẽ authoritate
Parpa. in *l. placet. C. de ſacroſ. eccl.* qui hanc qõnẽ
tractans in ſpecie, tenuit hunc victorẽ poſſe col-
lectari; cui opinioni adhærere vr̃ Ægid. Thom.
in ſuo tract. de munerib. §. pauperes, fol. mihi 435. nu.
6 *31.* Verum, * his non obñtibus, verius certe &
æquius vr̃ hunc non teneri, alias ipſe vincens, li
tis expenſas, quas obtinuit, ſibi ſoluere ꝓ parte
teneretẽ, quod quodammodo abſurdum eſſet &
contra *l. properandum, §. ſin autem alterutra. C. de iu
dic.* Quod aũt non teneatẽ, ita ĩ ſpecie cenſuerũt
Antibol. *tracta. de munerib. §. 4. n. 74. & ſeqq. Ber-
trand conſ. 126. n. 8. in posteriori parte primi volumi
nis, qui eiuſdẽ opinionis allegat Iac. de Aret. & Albe
ric. in d. l. 1. ff. ad leg. Rhod. de Iac. idem ẽt tenuit Ioa.
Maurit. in repet. l. vnic. C. quo loco mul. mu. ſubi. deb.
fol. mihi 220. verſ. attingitur denique qbus non diſſen
tit Ægid. Thoma. vbi ſup. ſi recte perpẽdatur, ſed eiuſ
dẽ opinionis refert Bal. in l. nauis onuſtę, ff. ad l. Rhod.
de Iac. Facit etiam & ꝓ hac opinione Panor. in c. cũ in-
ter canonicos. extr. de elect. & elec. poteſt. nu. 6. in fi.
vbi poſt gl. ait:* Quod qñ eſt diſſentio inter illos
de capitulo, ſuper iuribus capitularibus, ſi liti-
gat maior pars aduerſus minorem; maior illa
pars poteſt conſtituere procuratorem, qui habe
7 bit expenſas à capitulo: nam * hoc appellatẽ ca-
pitulum vbi eſt maior pars; & in dubio p̃ſumen
dum eſt pro maiori parte, donec minor oſten-
derit cauſam legitimam contra maiorem. Sed
ſi lite finita iudicatum ſit maiorem partem in-
iuſtam cauſam fouiſſe, debet (inquit) ſatisface-
re de proprio.

Et ex his vr̃ dicendum hanc opinionem eſſe
cõem: nam plures ſunt qui eam teneant, quam
qui contrariam. Quod autem Spec. Bart. & alij
dicunt de particulari, qui damnũ paſſus eſt, vel
de particulari, cui debetẽ aliqd à communitate,
qui cum cæteris cõtribuere tenetẽ, illud ſane diſ-
ſimilem hẽt rõnẽ, & ſpectat potius ad primum
8 caſum, quã ad hunc poſtremũ expenſis, q̃ cum
in pęnam temeræ litigationis adiudicatæ ſint,
debent cedere aliorũ dãno, & eius lucro qui ob-
tinuit, abſq; vna diminutione neq; directo, neq;
per indirectũ, ꝑ ea q̃ tradit Caſtrenſ. *in d. l. ab om̃i-
bus, §. ſi Attio. n. 3. verſ. quid ſi iam. per l. id quod pę
næ, ff. de ſolutionib.*

Attamen, cum hæc qõ incidiſſet in Senatu, &
poſtrema hæc opinio p̃cedentem vnico tñ ſuf-
9 fragio viciſſet, noluerunt Dñi litẽ definitiue de-
cidere; ſed qm̃ collectæ * exactio paratã hẽt exe-
cutionẽ, ꝑ ea q̃ tradit Theſſau. dec. 164. n. 2. pro-
uiſionali iudicio pronunciatum eſt, *a* hunc me-
diãte cautione collectam ſoluturum, quod hæc
exceptio non eſſet ex earum numero, quæ pro-
uiſionem impedire poſſunt.
10 Cæterum, * huc etiam adnotanda eſt alia deci
ſio egregia, in materia collectæ. Cum munici-
pes opidi cuiuſdam litem haberent aduerſus Pa
rochũ, ꝓ exẽptione, & immunitate quorũdam
iurium ab eo petitorum, quidam particulares
(pauci tñ numero) noluerunt liti adeſſe cum cę
teris, qui maiorẽ partem communitatis conſti-
tuebant: idq; hoc p̃textu, quod dicerent petitio
nẽ Parochi iuſtã ſibi videri, nec aduerſus eã vlte
rius contendendũ eſſe: ꝓteſtantes aduerſus cæ-
teros, ſe non velle ſumptibus & expẽſis illius in-
iuſtæ litis cõtribuere, ſi vlterius ꝓtraheretẽ. Qui-
bus non obſtãtibus, lite diu multũq; agitata, ea-
que demum finita, in qua tãdẽ Parochus victor
euaſerat, cum cõitas ꝓ expenſis illius collectam
indixiſſet vnicuique, & dicerent iſti ſe non tene
ri, quod litem numquã approbaſſent: iudica-
uit Senatus *b* eos cum cæteris teneri, hac po-
tiſſimũ rõne, quod in negotijs cõitatis maior
pars minori præiudicare ſoleat, p *l. quod maior.
11 ff. ad municip. cũ ſim.* * Idque, ẽtſi negotium cõe
ſit omnibus, vt ſingulis, & non vt vniuerſis, præ
ſertim ſi de libertate, aut exemptione tribu-
torum agatur, aut de iuribus vniuerſitatis.
qua de re vide latius Franc. Marc. *deciſio. 489.
n. 14. 15. & ſeqq. p. 1. & Io. Pap. arreſtor. lib. 5. tit.
des tailles. arreſto 4.* Hucque non incommode re-
ferri poteſt quod poſt Spec. tradunt Io. Garcia
12 Gallec. *in ſuo trac. de expenſ. c. 19. nu. 13. & Imber.
in enchir. in verb. vicinus.* Vbi aiunt, * quod in
collectis, quæ fiunt pro pontibus, fontibus, &
puteis vniuerſitatis reparandis, ſinguli contri-
buere tenentur, nec liberatur quiſquam, etiãſi
proteſtetur ſe re illa communi & publica non
velle vti in poſterum.

a *Arreſto lato 3. Ianuarij 1602. in cauſa Ioan-
nis Charbon appellantis, contra municipes oppidi de
Hieure appellatos: Idem Ioannes Charbon uiſis actis
proceſſus, prouiſionali iudicio condemnatus fuit ad ſo-
lutionem pretij illi impoſiti. Quoniam autem allega-
bat eandem collectam factam fuiſſe pro expenſis illi
adiudicatis (vnde non ſatis liquebat) pronunciatum
fuit, quod ſi partes vellent vlterius contendere, vt cer-
to circuitu dierum procederent.*

b *Arreſto anni 1597. in cauſa municipum oppi-
di de Celles, contra quoſdam eiuſdem loci particu-
lares.*

DE-

Digitized by Google

DECISIO LXX.

An legitima ſit portio portionis ab inteſtato contingentis ex forma ſtatuti, uel ex forma iuris cõmunis.

SVMMARIA.

1 *Legitima iure ciuili eſt introducta, non autem per ſtatutum.*
2 *Legitima in caſu teſtati an ſit commenſuranda, habito reſpectu ad portionem inteſtatæ ſucceſſionis, quã defert ius ciuile, vel ad eam, quam defert ſtatutum vel conſuetudo. & ſeq.*
4 *Legitimæ nomine mater non debet plus conſequi, contra voluntatem filij teſtatoris, quam ab inteſtato eſſet habitura.*
5 *Legitima eſt pars portionis hæreditariæ ab inteſtato contingentis.*
6 *Conſuetudo eſt ius ciuile illius loci vbi vigit.*
7 *Legitimæ ratio ineunda eſt ex forma ſucceſſionis ab inteſtato ſecundum ſtatutum. & n. 10.*
8 *Filia ſtatuto excluſa mediante dote non numeratur inter liberos in computatione legitimæ aliorum liberorum.*
9 *Legitima non debetur ex bonis in emphyteuſim acceptis à patre.*
19 *Legitima non debetur ex bonis maioratus.*
11 *Art. 3. tit. des ſucceſſions. declaratur.*
12 *Legitima matris, ſtantibus fratribus, aut ſororibus à teſtatore præteritis, vel exhæredatis, an ſit triens omnium bonorum, vel triens portionis ab inteſtato.*

QVæſtio hęc ſatis anceps in vtramque partẽ
nnper agitata fuit & diſputata in Senatu.
Et ꝓ eorum opinione, q̃ dicebant, legitimã
commenſurandã eſſe portioni, quã ab inteſtato
1 ius cõe defert, facit in primis,* quod ꝑ ius cõe,
non aũt ꝑ ſtatutum inuenta fuit legitima, vt latè docet Bereng. Fernãd. *in l. in quartã, ff. ad Treb. n. 169.* Igiť illius ratio iniri dẽt, habita relatione ad ſucceſſionẽ inteſtati ſm ius cõe, non autẽ ad ſucceſſionem inteſtati ſm ius municipale. Quam enim relationem hr̃e poteſt legitima cũ ſucceſſione ex forma ſtatuti, cum certum ſit ius ciuile non cogitaſſe de lege municipali, dum legitimæ modum & quantitatem determinaret?
2 Secundo,* teſtator hr̃dem inſtituendo, & ali
quid relinquendo ei cui legitima debetur, vr̃ recedere à ꝓuiſione ſtatuti ſiue conſuetudinis aut legis munipalis, alias non eſſet neceſſe teſtari. Cum igiť à iure municipali videať receſſum per teſtm̃, fruſtra in caſu teſtati commenſurãda eſt legitima habita relatione ad portionem inteſtatæ ſucceſſionis, quam defert ſtatutnm, ſed ad eam potius quam defert ius commune.
3 Tertio facit,* ꝙ ſi diceremus habendam eſſe
rationem ſtatuti, ſequereť in caſu noſtræ conſuetudinis (quæ ſub tit. de ſucceſſionib. art. 6. filias dotatas excludit) quod legitima filiæ ſic excluſæ mediante dote, non eſſet triens aut ſemis totius hr̃ditatis, cum ab hr̃ditate ſit exclnſa per conſuetudinem; ſed tantum triens, aut ſemis ſuæ dotis, ad quam tantum admittitur. Q̃od quam ſit abſurdum, nullus eſt qui non videat.

Contrariam tamen opinionem, vti veriorem & probabiliorem, tenuit & ſequutus eſt Senatus, *a* vna fere omnium voce. Cum enim teſtator, matre in re certa inſtituta, vniuerſalem hæredem extraneum quendã inſtituiſſet, & deinde deceſſiſſet nullis relictis fratribus nec ſororibus, materq; particulari illa re non contenta, ad ſupplementum legitimæ agens, trientem totius hr̃ditatis peteret, iudicauit Senatus, quod pro legitima iſtius matris non debebať triens totius hęreditatis, ſed triens tantum mobilium & conquæſtuum; in qnibus duntaxat, & non in cæteris bonis, adſcendentes, ſuccedere poſſunt ex forma conſuetudinis nr̃æ tit. de ſucceſſions. ar. 1.
4 Et pro hac opinione ſtat euidens ratio, quod
nempe ſi aliter diceremus, ſequereť illud abſurdum, qnod plus conſequereť mater iſta legitimæ nomine, contra voluntatem filii teſtatoris, quam pleniſſimæ ab inteſtato ſucceſſionis iure eſſet habitura: eſſet enim ab inteſtato ſucceſſura in mobilibus & conquæſtibus duntaxat, & id vna cum fratribus & ſororibus defuncti, qui cum ea concurrerent, ſi aliqui extarent; adeo vt, ſi cum ea eſſent tres fratres defuncti, non niſi quartam horum mobilium & conquæſtum partem conſequeretur. *auth. defuncto. C. ad Tertull.* ex teſtamento vero, haberet tertiam partem totius hæreditatis. Quis autem vnquam audiuit ampliorem deberi legitimam, quam hęreditariam portionem? Item ſequeretur & illud abſurdum, quod filius cogereť vel inteſtatus mori, ne teſtamentum feciſſe ei imputetur, *contra l. poſthumus, ff. de inof. teſtam.* vel plus teſtamento matri relinquere quam nec ipſe vellet, nec ipſa eſſet habitura ab inteſtato; cum tamen vltimarum voluntatum liber ſtylus eſſe debeat.

Quæ ratio, licet ſit ſolidiſſima, ei tñ accedit
5 & hæc alia, quod nempe * legitima nihil aliud
eſt, quam certa ſtatutaque portio partis hr̃ditariæ ab inteſtato contingentis, *l. quoniam in prioribus, C. de inof. teſtam. cum ſimil.* Ab inteſtato (inquam) ſecundum conſuetudinem cuiuſque loci. * Conſuetudo enim & ſtatutum ius eſt ciui-
6 le illius loci vbi viget, *l. 3. §. quod ſi lex municipij, ff. de ſepulchro violat. l. omnes populi. & ibi Doc. ff. de iuſti. & iure.* Atqui mater ab inteſtato (poſito etiam quod nulli eſſent fratres & ſorores cum ea concurrentes) non totam hæreditatem obtineret, ſed tantum mobilia & quæſita cum profectitijs conſequeretur. Non igitur trientem totius hæreditatis pro legitima habere debet, ſed

trientem eorum duntaxat bonorum, in quibus ſucceſſiſſet ab inteſtato.

7 Quod autem * legitima teſtati formetur à ſucceſſione inteſtati, q̃ eſſet ſm ſtatutum, & quod non debeat legitima, nec eius ſupplementũ de bonis, in quibus (ſiue ex forma ſtati, ſiue ex qua

8 cunq; alia cauſa) ab inteſtato nõ ſuccedit, illud ſatis concedunt illi oẽs, qui tenent filias * ſtatuto excluſas à ſucceſſione, mediate dote, non numerari inter liberos in computatione legitimæ ſed p mortuis habendas eſſe: q̃ opinio vera eſt, & cõis, qñ dos non eſt loco legitimæ, vt tetigimus *ſup. dec.* 34. *n.*56. *& plenius teſtantur Alex. conſ.*30.*in fi. vol.*4.*conſ.*36.*nu.*6. *vol.*7. *Dec. conſ.* 296.*in fi. conſ.*299.*n.*2. *conſ.*303.*in fi. & conſ.* 383. *n.*5. *Rol. à Val. conſ.*25.*n.*7.*vol.*1. *vbi infinitos alios citat, & præcipuè Pariſ. conſ.*55.*col.*3.*vol.*3. *Brun. in tract. de ſtatut. art.*13.*q.*3. *& Socy. conſ.*150.*vol.*2. Iſti enim oẽs, dum concludunt, q ſtante ſtatuto excluſiuo fœminarum dotatarum, ſi contingat patrem mori relictis trib. filiabus dotatis in ſtatutis in dote, & duobus maſculis, vno inſtituto hr̃de vniuerſali, & alio in re certa, de cuius legitima dubitet; dũ (inq̃ã) vno ore concludũt, illius legitimã eſſe dimidiã partẽ trientis, non aũt dimidiam ſemiſſis. Quid aliud ſibi volunt, quã legitimæ ratione incũdã eſſe ex forma ſucceſſionis ab inteſtato ſm ſtatutum; cum alias certũ ſit hoc caſu, legitimam eſſe partẽ ſemiſſis ſi habeat reſpectus ad ius ciuile, quo filię vna cũ maſculis ſuccedunt ab inteſtato? Non est omittendus hoc loco Hiero. Gab. conſ. 72. vol. 2. Vbi

9 etiã * concludit legitimã filiæ non deberi in bonis à patre in emphyteuſim acceptis, nec poſſe illã ex illis bonis rõne legitimæ vel ſupplementi aliquid conſequi, quod ex forma inueſtituræ non eſſet in illis bonis ab inteſtato ſucceſſura.

10 Idemq; de bonis * maioratus ſoli primogenito affectis, rñdit Rol. à Val. *conſ.*71.*n.*58.*vol.*2.*poſt gl. in c. licet. de voto. qua de re late Tiraq. de iur. primog. q.*5. *& Fachine. lib.*4. *controuerſ. iur. c.*23. in ſpecie autẽ, quod hæc opinio ſit verior, quodq; legitima commenſurari debeat ſucceſſioni ab inteſtato ex forma ſtatuti, ita ſane rñdit ex profeſſor idẽ Menoc. pro contraria parte allegatus *conſ.*280.*per tot. vbi Rapha. Cuma. Auch. Butri. Bero. & Corne. in terminis ita conſulentes refert.* Quibus oĩbus addere poſſumus *Aug conſ.*362. *Socy. iun. cõſ.* 25.*n.*11.*li.*1. *ſed expreſſius conſ.*67.*n.*61. *& ſeq vol.* 2. *Brun. d. trac. de ſtatut. exclud. fœm. n.*9. *artic. principali q.*1. *verſ. tertio vero caſu. Hiero. Gabr. conſ.*11. *n.*25.26.*&* 27.*vol.*1. *& Burſa. conſ.*114.*n.*3.*&* 4. *& conſ.*115. *quibus non aduerſantur Alex conſ* 197 *vol.*6. *ſi recte perpendatur, nec alij quos pro contraria opinione allegauit Meno. d. conſ.* 536. Iſti enim oẽs affirmãt, legitimã mr̃is eſſe portionẽ portionis ab inteſtato ex forma ſtatuti contingentis, non aũt ex forma iuris cõis. Et cum ex eorum ſcriptis pateat reſponſio facilis ad rationes in cõtrarium allegatas, locos indicaſſe ſufficiat.

11 Illud tñ * obiter aĩaduertendũ eſt, quod q̃uis Menoc. in d. conſ. 280. & alii pleriq; de legitima deſcendentiũ loquantur, in ea tñ maius dubiũ verſari vr̃, quã in legitima aſcendentiũ. Quid enim ſtante ſtatuto nr̃o ſub eo. tit. de ſucceſſionib. art. 3. An dicemus inter liberos diuerſi thori, legitimã eorũ eſſe trientẽ aut ſemiſſem totius hr̃ditatis, an vero trientem aut ſemiſſem dimidiæ illius partis bonorum, in qua tm̃ is qui legitimã petit erat ſucceſſurus. Et ſane per ſupradicta, pſertim vero p ea q̃ tradit Hiero. Gab. d. cõſ. 11. n. 24. li. 1. videretur eſſe trientem aut ſemiſſem illius dimidiæ partis, non aũt totius hr̃ditatis; licet contrariũ ſentire videatur quidã Doctor in annotatione illius articuli nr̃æ conſuetudinis, dicens ſe ita conſuluiſſe in conſiliis Dolanis, q conſilium non reperi. Sed hoc non pono p conſtanti, cũ altiorem requirat inueſtigationẽ. Adde q iam ceſſat hæc quæſtio p diſpoſitionẽ edicti pmulgati anno 1607. die 20. Decemb. art. 9 quo ſupprimit artic. ille 3. nr̃æ conſuet. tit. des

12 ſucceſſ. An autem * ſtantibus fratribus & ſorori b' à defuncto pteritis vel exhr̃datis, & extraneo hr̃de inſtituto, legitima matris ſit triens oĩũ mobilium & conqueſtuũ, in quibus tm̃ habilis eſt ad ſuccedendum ex forma conſuetudinis, vt diximus: an vero ſit triens, vel ſemis portionis illorum bonorum, quam habuiſſet ab inteſtato. Vide Alex. *d. conſ.* 197. *vol.*6. *Hiero. Gabr. conſ.* 94. *lib.*1. *Gud. Pancir. conſ.*143. *Burſat. conſ.* 114. *& conſ.*115. *lib.*1. *Anton. Theſaur. dec.*172. *Mich. Craſ. in §. legitima. q.*8. *Vinc. de Franch. dec.* 63. *& Ant. Fabr. de errorib. pragma. decad.* 15. *erro.*4.

a *Par arreſt du* 4. *de Ianuier de l'an* 1602. *en la cauſe de Iehanne Poiour appellante, contre les heritiers de feu Iehan Dormoy de Cromary appellez.*

DECISIO LXXI.

An conſtituenti ſe ſoluturum pro alio competat exceptio excuſſionis ſine ordinis, ſicuti cõpetit fideiuſſori; & quando ſit opponenda hæc exceptio.

SVMMARIA.

1 *Fideiuſſor non poteſt conueniri quin prius principalis excutiatur.*

2 *Conſtituens ſe ſoluturum pro alio an gaudeat priuilegio excuſſionis. & n.* 3. 4. *&* 5. *fallit vt n.* 7. *&* 8.

6 *Fideiuſſor, qui ſe negat fideiuſſorem, perdit beneficium excuſſionis.*

8 *Exceptio excuſſionis an ſit peremptoria, vel dilatoria.*

Za-

ZAzius *in §. de cōſtituta in fin. inſt. de actio.* hāc
quæſtionem mouens, dicit ſe de ea nihil in-
ueniſſe in Doctoribus; cum tamen verum ſit,
quod eam permulti tractarunt.
1 Accurſ.* in primis eā attigit & reſoluit (licet
breuiter) *in §. 1. auth. de fideiuſſorib.* Cū enim ſta-
tuiſſet eo loci Iuſtinianus fideiuſſoribus, man-
datoribus, & ſponſoribus, beneficium iſtud cō-
petere, vt ſcilicet conueniri non debeant, prius
quā pricipalis debitor conueniat & excutiatur.
Accurſ. *ibidem in verb. fideiuſſorē.* poſtquā inter-
pretatus eſt hæc vocabula, fideiuſſor, mādator,
ſponſor, expromiſſor, aliaq; eiuſmodi nomina
2 intercedentiū, quæ ſynonyma eſſe videntur, *
ſubiungit, idem dicendū eſſe in conſtituente,
quod in fideiuſſore, per *tex. in l. fin. C. de conſtit.
pecun.* Sicq; licet tex. ille loquat rñ de beneficio
epiſtolæ Diui Adriani, eum tamen extenden-
dum eſſe cenſet Accur. & ad beneficium excuſ-
ſionis, cum ad id eum alleget.
3 Secundo, * idem ſenſiſſe videntur duo cele-
berrimi Galliæ pragmatici, Petr. Iacob. Aurelia.
*in forma libelli de actione conſtitutæ pecu. nu. 14. &
Ioa. Fab. in d. §. de conſtituta. n. 6. circa fi.* qui aper-
tè dicunt, quod beneficium iſtud competit cō-
ſtituenti, & quod illud quod in iure ſtatuit de
fideiuſſore, debet habere locū & in conſtituēte
per *d. l. fi. & per d. §. 1. Auth. de fideiuſſ.* niſi in ca-
ſibus, in qbus reperit cōtrariū expreſſū in iure.
4 Tertio, * idem tenuiſſe vr Guid. Pap. *deci. 94.
in princi.* licet dicat, quod de ſtylo communi, &
obſeruantia curiæ parlamenti Gratianopolita-
ni, non admittatur hæc exceptio, cum non ſit
de exceptionibus admiſſibilibus, ſecundum
Delphinalia ſtatuta.
5 Poſtremo, * idem tenet Zaz. vbi ſup. licet hos
non alleget: & cum eo idem ēt Oinotom. *in §.
in perſona n. 29. inſt. de actionib. & Godofred. in an-
not. ad Pandec. in l. eum qui Epheſi. §. quod exigimus.
ff. de conſtitut. pecu.* Vbi generaliter decidunt, oē
oīno genus intercedentium, quocumq; nomi-
ne nominet, poſſe hanc exceptionē excuſſionis
obiicere, per generalitatē *tex. in d. §. 1. Auth. de
fideiuſſ. idem et tenet Andr. Gail. lib. 2. obſerua.* 28.
Verum, cum hæc quæſtio incidiſſet in Senatu,
licet cum hac opinione tranſirent permulti ex
Dñis; tñ in ea facti ſpecie, quæ tunc pponebat,
iudicatum fuit atq; deciſum, conſtituenti tunc
conuēro hanc exceptionem prodeſſe non poſ-
ſe, duabus potiſſimum de cauſis.
Prima, quod ille conſtanter ſemper negaſſet
6 pro alio ſe debitorē conſtituiſſe. At * quemad-
modum fideiuſſor, qui ſe negat fideiuſſorē, per-
dit beneficium excuſſionis, & beneficium cedē-
darū, ſi poſtea pbationibus fideiuſſiſſe conuin-
catur, vt multis rōnibus & authorita. pbat Hy-
pol. de Marſil. *in trac. de fideiuſſo. n. 19. & 322.* Ita
7 ēt, * iiſdē rōnibus, q ſe negat cōſtituentē, priuā-
dꝰ eſt eodē beneficio, in pęnā ſcilicet mēdacij,
ſi de mēdacio cōuincat; quamq̄ aliter iudicarū
fuiſſe à Senatu Pedemō. teſtet Theſſau. *deciſ.* 50.
Secunda, quod exceptionē illā non oppoſuiſ-
8 ſet ante litem conteſtatā. * Etſi enim permulti
teneant eā poſſe opponi vſq; ad ſniam diffiniti-
uā in vim peremptoriæ, *per glo. in l. 3. ff. de excep.*
Vbi hæc exceptio dr̄ eſſe anomala, inter quos
eſt Prac. Papi. *in form. reſponſ. libel. in actio. hypo-
thecar. in verb. exceptionem excuſſionis. n. 23. Bened.
de Plumbi. trac. de diſcuſſ. n. 18. Crauet. conſ. 263. n.
5. Guid. Pap. deciſ. 432. nu. 10.* Tamen cōmunius
receptum eſt, eā eſſe dilatoriā exceptionē & nō
peremptoriā, ſicq; opponendā eſſe ante litiſcō-
teſtationē: ſic enim poſt Bar. & Bal. *tenet Negu-
zan. in trac. de pigno. in 1. membr. 8. par. princ. n. 34.
cum ſeq. communē etiā teſtatur Anto. Gabr. concluſ.
lib. 3. tit. de fideiuſſo. concl. 1. nu. 12. & ſecundū eam
iudicatum eſſe refert Guid. Pap. d. deciſ. 94. ad quā ſe
remittit in d. deci.* 432. Atque hoc iure vtimur. a

a *Sic iudicatū fuit arreſto lato 19. Ianuarij 1602
in cauſa hæredum quondā Domini Martini Bougnet
Dolani appellantium, contra Ioannem Anenne de
Gray appellatum.*

DECISIO LXXII.

*De peremptione inſtantiæ, & an Senatus Dolanus ſit
conſiſtorium Principis necne.*

SVMMARIA.

1 *Inſtantia cauſæ de iure Canonico in perpetuū durat.*
2 *Inſtantia cauſæ de iure Ciuili triēnio perit. quod am-
plia vt nu. 3.*
4 *Inſtātia cauſæ, de conſuetudine Comitatus Burgund.
durat 30. annis.*
5 *Inſtantia in cauſis coram Senatu Dolano pendentibus
an perimatur quocumque modo labatur tempus.*
6 *Inſtantiæ tempus non currit ei qui proceſſum ſuum in-
ſtruxit in Senatu.*
7 *Temporis curſu lædi non debet qui non fuit negligens.*
8 *Iudex inferior poteſt cogi litem inſtructam decidere.*
9 *Reipublicæ adminiſtrandæ non minus quam iuſtitiæ
reddendæ curam gerit Senatus. & nu. 24.*
10 *Dolanus Senatus an ſit Principis conſiſtorium.*
11 *Dolanus Senatus compoſitus eſt ex ipſius Principis
perſona.*
12 *Curia Dolana olim indictiua & ambulatoria.*
13 *Princeps eſt pars Senatus.*
14 *Carolus Dux Burgundiæ ſedit in Senatu Dolano iu-
ris reddendi gratia.*
15 *Conſiſtorium quid ſit.*
16 *Cancellarius vices Principis abſentis in Senatu gerit
& Præſes, vices vtriuſque.*
17 *Romani Imperatores quomodo iudicare ſolebant cau-
ſas appellationum.*

18 Sena-

Digitized by Google

18 *Senatus Principis vices ſuſtinet in cauſis iudicandis & nu.25.*
19 *Appellare ad Senatum idem eſt quod appellare ad Principem.*
20 *Formas dare, quid ſignificat.*
21 *Senatus habet poteſtatem condendi leges & edicta.*
22 *Senatus Dolanus habet iura Cancellariæ.*
23 *Senatus eſt Principis præſentis vicarius.*
24 *Senatus non tantũ iuſtitiæ reddendæ, ſed etiã Reipubl. adminiſtrãdæ curã gerit, cũ Gubernatore prouĩciç.*
26 *Lis in Senatu pendẽs ex mora iudicij nõ periclitatur.*
27 *Difficultas excuſat à mora, & à perẽptione inſtantiç.*
28 *Inſtantia perit, ſi per negligentiam partis lis non inſtruatur.*
29 *Inſtantia ſtatuti aſſumit naturã inſtãtiæ iuris ciuilis.*

1 QVamquã * de Iure Canonico certũ ſit in-
ſtantiã cauſæ in perpetuũ dutate, nec vllo
tpis curſu euaneſcete, vt cõitet teceptum eſſe te-
ſtantur Zanet. *de diſcren. inter ius Canonic. & Ci-
uil. n. 43. Bonacoſſ. in ſuis communib. in verb. inſtan-
tia. & Vanti. de nullit. c. 9. n. 126. per tex. & gl. iunc.
ibi doctr. Panormit. in c. venerabilis. & in c fin. extr.
de iudic.* quicquid in contrarium dicat Roma.
2 *conſ. 220. col. fin.* Tamen * de iure ciuili illud eſt
expeditũ, inſtantiã triennio petire in cauſis ci-
uilibus & biennio in criminalibus, per *tex. in l.
properandum. C. de iudic.* ne lites fiant immortales
3 & vitæ hominum modum excedãt. Cuius * le-
gis diſpoſitio non tm̃ procedit, ſi tp̃s inſtantiæ
lapſum ſit negligentia partis, ſed ẽt ſi lapſũ ſit
facto ipſius iudicis, vt concludunt oẽs in *d. l.
properandũ. §. ſi aũt vtraque parte. & cõem teſtãtur
Burſa. conſ. 2. n. 8. & Marant. de ordin. iudic. par. 5.
n. 31. fo. mihi* 254. Quãquã hoc poſtremo caſu lo-
cus ſit reſtitutioni in integrum, aduerſus huiuſ-
modi lapſum inſtantiæ, vt ibidem docent.
4 De conſuetudine * aũt noſtra, inſtantia cau-
ſæ nec perpetua eſt, ſicut de Iure Canonico, nec
tam breui tpis ſpatio circunſcripta, ſicut de iu-
re Ciuili: durat enim triginta annis continuis,
qb. elapſis nõ licet vlterius lites ꝓtrahere, vt cõ-
ſtat *ex art. fi. ſub tit. de p̃ſcriptionib. ĩ noſtris cõſuet.*
5 Sed dubitatum eſt, * an ſicuti in cauſis, quæ
corã ordinariis iudicibus agitanĩ, quocumque
modo labatur tempus inſtantiæ, illius perem-
ptioni locus eſt; ita etiam locus ſit & in ijs, quæ
coram hoc inclyto Senatu Dolano pendent?
Et in hac quæſtione ſic breuiter diſtinguen-
dum eſſe arbitror: Aut enim proceſſus intra de-
bita tẽpora concluſus eſt & oĩno inſtructus, ac
in ſarcinulis exhibitus, adeo vt in eo nihil ſu-
perſit agendum ex parte litigantiũ; aut vero cũ
non eſſet oĩno inſtructus, ita languidè & negli-
genter in eo ꝓceſſum eſt, vt per triginta annos
continuos intermiſſus & abruptus remanſerit.
6 Primo caſu, * ſane dicendum eſt, quod ei qui
ꝓceſſum ſuũ in Senatu ita inſtruxit, vt ſola ſnĩa
(ſiue illa ſit interlocutoria ſiue diffinitiua) ſu-
perſit ferenda, nullum currit inſtantiæ tempus,
quantumcũque legitimũ illud ſit. *a* Ratio eſt,
qa nihil eſt quod imputari poſſit huic litigãti,
7 * ideoq; ex tpis curſu lædi non debet qui ne-
gligẽs nõ fuit, vt inquit Accur. *in §. ſãcimus. igi-
tur. in verb. ex curſu. auth. de appellat. collat.* 8.
Nec obſtat ſi dicaĩ, idẽ eadẽ rõne dicendũ eſſe
de cauſis, quæ corã iudicibus ordinarijs inſtru-
ctæ, pendẽt indeciſæ. Nã longè alia eſt ratio Se-
8 natus, quã iudicũ inferiorũ. * Poſſunt enim co-
gi iudices inferiores litẽ inſtructã decidere, pre-
ces in eam rem Senatui offerendo aduerſus ni-
miã eorum ꝓcraſtinationẽ & morã, vel tãdem
ab eis appellari põt tanquã à denegata iuſtitia:
Senatui vero nulla vis inferri põt, neq; à ſupre-
mo illo ordine appellari; adeo vt in eo verè lo-
cus ſit rõni illi qua nitiĩ Iuſtinia. *in §. ad hæc ſan-
cimus. auth. de appellat. & intra quæ temp. collat.* 4.
Vbi cum ſtatuiſſet, cauſam, quæ in conſiſtoriũ
Principis ſperaĩ inferri, eſſe extra oẽ periculum
moræ, ob publicas illius occupationes, quç ple-
rumq; non patiunĩ Patres conuocare, id eſt (vt
interpretaĩ ibi Accur.) Senatores & Proceres,
quorum conſilio iudicandum eſt. Subiũgit hçc
verba Iuſtinianus: Quod enim vitiũ eſt litigan-
tium; ſi culmẽ Imperatorium occuperur? Vel,
quis eſt tantæ authoritatis, vt nolentẽ Principẽ
poſſit ad conuocandos Patres cæteroſq; Proce-
res vrgere? Quç verba, cum Senatui noſtro, ne-
gotiis publicis plerumq; occupato (quorũ ex
9 Principis ipſius * cõſtitutione, *art. 51. tit. de ſta-
tu Curiæ Parlamenti*, nõ minus quam iuſtitiç ad-
miniſtrandæ curã gerit) planè conueniant; cõ-
uenire certe debet & illius diſpoſitio, *arg. l. illud.
ff. ad leg. aquil.* Et licet loquaĩ ille tex. de inſtan-
tia appellationis, tñ illius rõnes cõmodè ad in-
ſtantiã primi iudicij referri poſſunt & adapta-
ri, ſi eadẽ impedimenti & ſupremæ Senatus au-
thoritatis ratio perpendatur & conſideretur.
10 Accedat, * quod Senatus iſte (ſi quiſquã alius)
verè conſiſtorium Principis appellari põt. Etſi
nonnulli (ſed non rectè) aulicum & interius
conſiliũ (quod vulgo priuatũ conſiliũ appel-
lamus) conſiſtorium Principis potius eſſe cre-
dant. * Cõpoſitus eſt enim iſte Senatus ex ip-
11 ſiuſmet ſupremi Principis perſona, qui illius eſt
caput, vt apertè conſtat tum ex primæua Curiæ
inſtitutione, tum vero ex Caroli Ducis, cogno-
mento Audacis, ſuper illius inſtauratione anti-
quo diplomate, cuius pauca hçc verba huc ideo
tranſcribere volui, quod oĩno clara ſint, nec oĩ-
bus notũ ſit illud reſcriptũ; ea aũt ſunt eiuſmo-
di: *Noſtrã certa ſciẽtia & abſoluta poteſtate, & ſta-
tuto perpetuo, cõſtituimus per has præſentes vt noſtra
dicta Parlamenta Burgundiæ, quæ antiquitus inſtitu-
ta ſtabilitaque fuere in oppidis Dolæ, Bibracte & S.
Laurentij, ex perſonis noſtrorũ prædeceſſiorũ, noſtra,*
noſtro-

Digitized by Google

*noſtrorumq; ſucceſſorum, vt ſupremorum capitum, ex
perſonis item cancellarij noſtri, vnius Præſidis, duo-
rum æquitū certoq; numero Conſiliariorum: vbi autē
nos noſtrumq; Cancellarium abeſſe continget, ex per-
ſonis dictorum Præſidis duorum æquitum, & Conſi-
liariorum ſolummodo in poſterum ſingulo quoq; anno
celebrabuntur. &c.* His verbis plane patet, Carolū
illū Ducē, (qui poſtremus fuit Burgundiæ Dux
& Comes ex antiqua illa & nobili Gallorū Re-
12 gū ſtirpe) * Curiā noſtrā, antea vagā & ambu-
latoriā, vel (vt loquitr Budæus) indictiuā, nec
certo loco ſtatā, non tm̄ inſtauraſſe ac perennē
ſtatāq; effeciſſe, ſed & ſe ſuoſq; ſucceſſores Prin
cipes Senatoribus adnumeraſſe, iſtiuſq; colle-
13 gii * caput conſtituiſſe: adeo vt Senatui iſto nō
minus recte quā vere conueniat id quod dr̄ in *l.
ius Senatorū. C. de dignitat. lib. 12.* Principem partē
eſſe Senatus, & in *l. quiſquis. C. ad leg. Iul. maieſt.*
Senatum partem eſſe Principis.

Quo fit, vt nullo modo dubitandum ſit, Se-
natum iſtum Principis eſſe conſiſtoriū; præſet-
tim cum verū ſit Principes noſtros, & inter cæ-
14 teros * Carolū illum, cognomento Audacē (vt
ex quibuſdam actis Curiæ ſatis apparet) olim,
aliqn̄ in eo ꝓ tribunali conſediſſe, iuris redden
di gratia, licet alias ſtudio rei militaris, atq; bel
licæ potius, q̄ ciuilis & politicæ oīno flagraret
15 atq; deditus eſſet, vt ſatis teſtant̄ hiſtoriæ. Eſt. n.
conſiſtoriū (ſtrictè & ꝓpriè ſūpto vocabulo) lo
cus, in quo Princeps ſedet ꝓ tribunali, vt decla-
rat *gl. in d. §. ad hæc ſancimus. Auth. de app. & intr.
q̄ tēp. in ver. conſiſtoriū. quā ſequitur & probat Boer.
in trac. de authorit. magni conſilij n. 25.* Ideōq; planè
eſſe vr̄, quā quod alibi Iuſtinianus, ſacrū audi-
torium vocat, nēpe in *l. pen. & in l. fi. §. in refuta-
toriis. C. de appell.* vel ſacrum Comitatum, *in l. fi.
C. de dignit. lib. 12.* id eſt, locus, in quo conuenire
& ſedere ſolet Princeps, vel illius Cancellarius
aut Præſes, cauſas & negotia conſulturus & iu-
dicaturus, vt ſatis colligere licet, tam *ex d. §. ad
hæc. quā ex l. vnic. §. ideoque. in fi. C. de nouo. Cod. fa-
ciend.* vbi Iuſtinianus Imperator Theophilum
conſiliariū ſuū, Comitē ſacri ſui conſiſtorii ap-
pellat. Vnde, cum ex præfati reſcripti tenore, à
16 Carolo Duce emanati, * ſatis conſtet Cācella-
riū vices Principis abſentis in hoc Senatu gere-
re, & Præſidē, vices vtriuſq; non eſt quod dubi-
tet̄ Senatū eſſe conſiſtoriū Principis, atq; ita in
eo non eſſe locū peremptioni inſtātiæ. Illud ēt, tū
ex l. præcipimus. C. de appell. tum ex aliis Impera-
torū cōſtitutionibus, & ēt ex pleriſq; bonis au-
thoribus, præſertim ex Spartiano & Lāpridio,
17 obſeruatione dignum eſt, * antiquis illis ſæculis
hunc morē fuiſſe, vt Romani Imperatores cau-
ſas cognoſcerent, præſertim cauſas appellatio-
num, quæ ad Principem ipſum, à Procōſulibus,
à Præfecto Auguſtali, à Comite Orientis, aliiſq;
iudicibus ordinariis emittebant̄: cui negotio,
Senatores Equiteſq; Romanos, alioſq; Proce-
res in conſilium ſolebant adhibere ſuiaſque ex
oīum opinione ꝓferre; hicq; mos duraſſe vr̄ ad
tpa vſq; Theodoſij & Valentiani Imperatorū,
qui negotiis aliis occupati atq; diſtracti, huiuſ
modi cauſarum atque appellationū cognitio-
nem. ea *l. præcipimus* Illuſtribus Præfecto Præto-
rio, & Quæſtori comiſſerunt, quos ſacris iudi-
ciis præſidentes appellant.
18 Nullus eſt * aūt oīum magiſtratuū qui Prin-
cipibus noſtris aſſident, qui Præfecti Prætorio,
vel ēt Principis ipſius vicem, magis ſuſtinere vi-
deat̄, quā Senatus iſte noſter: ei enim expreſsè
commiſſa eſt ꝓuocationum cauſarumq; oīum
18 ſuprema cognitio; vt hinc colligas, * ad Prin-
cipem appellari videri, dum appellatur ad Se-
natum. Itē ſicut a ſnījs Præfecti Prætorio non li-
cebat olim appellare, *l. vnic. ff. de offic. præf. præt.*
ita nec à placitis Senatus appellandi facultas
ſuppetit. Credidit enī Princeps (vt verba illius
legis ad Senatoriæ dignitatis munus traducā)
eos, qui ob ſingularem induſtriā, explorata eo-
rum fide & grauitate, ad huius officii magni-
tudinem adhibent̄, non aliter iudicaturos eſſe,
pro ſapiētia ac luce dignitatis ſuæ, quā ipſe fo-
ret iudicaturus. Deinde, quemadmodū Præfe-
20 ctus Prætorio * formas dare poterat, *l. formam. C.
de offic. præfec. præt. Orient. & Illic.* id eſt (vt inter-
pretat̄ Cuiaci. *lib. 6. obſeruat. c. 10.*) conſtitutio-
nes & edicta, quæ vim legis obtinebant, eaque
peculiari nomine Eparchica vocabant, ad dif-
ferentiā Baſilicorum, quæ conſtitutiones Im-
21 peratorum continebant. * Sic Senatus noſter
poteſtatē habet condendi leges & edicta, *b* qd̄
paucis aliis curiis conceſſu eſt, vt ſatis conſtat
ex his quæ tradit Ant. Theſſaur. *in præfati. deciſ.
Pedemont. n. 32.* Vbi ait Senatum Pedemonta-
num, alioſq; Senatus regulariter, poteſtatē cō-
dendæ legis non habere. Sed, quod notabilius
22 eſt, & huic noſtro Senatui pæne peculiare, * ha-
bet illius æquitatis officinæ, quā Cancellariam
dicimus, liberam adminiſtrationem: adeo vt
& minoribus, & maioribus læſis & circumuen-
tis, ꝓpria authoritate (ſub Principis tñ nomi-
ne) quotidie ſuccurrat & reſcripta reſtitutio-
nis in integrum paſſim concedere ſoleat, nec iā
Principem ipſum adire, & eius rei nomine lite-
tas Cancellariæ ab eo petere neceſſarium ſit.

Sicque, quod Budæus olim dixit de Cancel-
lario Franciæ, quē Præfecto Prætorio comparauit
& adæquauit, *in annotationibus ſuis ad Pādec. d. tit.
de off. præf. præt.* vti ēt feciſſe vr̄ Ioa. Pap. *in 3. no-
tar. lib. 7. tit. a' annobliſſemēt. fol. mihi* 495. Nos ve-
tius & rectius de Senatu noſtro dici poſſe arbi-
23 tramur. Eſt enim * Senatus Principis præſentis
vicarius; peregre agēte Principe, interrex quo-
24 dammodo eſſe cenſet̄, cū * non tm̄ iudicijs præ-
ſit, ſed & negotiis Reipublicæ adminiſtrationē
con-

18 *Senatus Principis vices ſuſtinet in cauſis iudicandis & nu.25.*
19 *Appellare ad Senatum idem eſt quod appellare ad Principem.*
20 *Formas dare, quid ſignificat.*
21 *Senatus habet poteſtatem condendi leges & edicta.*
22 *Senatus Dolanus habet iura Cancellariæ.*
23 *Senatus eſt Principis præſentis vicarius.*
24 *Senatus non tantū iuſtitiæ reddendæ, ſed etiā Reipubl. adminiſtrādæ curā gerit, cū Gubernatore prouīcię.*
26 *Lis in Senatu pendēs ex mora iudicij nō periclitatur.*
27 *Difficultas excuſat à mora, & à perēptione inſtantię.*
28 *Inſtantia perit, ſi per aegligentiam partis lis non inſtruatur.*
29 *Inſtantia ſtatuti aſſumit naturā inſtātiæ iuris ciuilis.*

1 QVamquā * de Iure Canonico certū ſit inſtantiā cauſæ in perpetuū durare, nec vllo
tpis curſu euaneſcere, vt cōiter receptum eſſe teſtantur Zanet. *de diferen. inter ius Canonic. & Ciuil. n. 43. Bonacoſſ. in ſuis communib. in verb. inſtantia. & Vanti. de nullit. c. 9. n. 126. per tex. & gl. iunc. ibi doctr. Panormit. in c. venerabilis. & in c fin. extr. de iudic.* quicquid in contrarium dicat Roma.
2 *conſ. 220. col. fin.* Tamen * de iure ciuili illud eſt expeditū, inſtantiā triennio perire in cauſis ciuilibus & biennio in criminalibus, per *tex. in l. properandum. C. de iudic.* ne lites fiant immortales
3 & vitæ hominum modum excedāt. Cuius * legis diſpoſitio non tm̄ procedit, ſi tp̄s inſtantiæ lapſum ſit negligentia partis, ſed ēt ſi lapſū ſit facto ipſius iudicis, vt concludunt oēs in *d. l. properandū. §. ſi aūt vtraque parte. & cōem teſtātur Burſa. conſ. 2. n. 8. & Marant. de ordin. iudic. par. 5. n. 31. fo. mihi* 254. Quāquā hoc poſtremo caſu locus ſit reſtitutioni in integrum, aduerſus huiuſmodi lapſum inſtantiæ, vt ibidem docent.

4 De conſuetudine * aūt noſtra, inſtantia cauſæ nec perpetua eſt, ſicut de Iure Canonico, nec tam breui tpis ſpatio circunſcripta, ſicut de iure Ciuili: durat enim triginta annis continuis, qb. elapſis nō licet vlterius lites ꝓtrahere, vt cōſtat *ex art. fi. ſub tit. de ꝑſcriptionib. ī noſtris cōſuet.*

5 Sed dubitatum eſt, * an ſicuti in cauſis, quæ corā ordinariis iudicibus agitanť, quocumque modo labatur tempus inſtantiæ, illius peremptioni locus eſt; ita etiam locus ſit & in ijs, quæ coram hoc inclyto Senatu Dolano pendent?

Et in hac quæſtione ſic breuiter diſtinguendum eſſe arbitror: Aut enim proceſſus intra debita tēpora concluſus eſt & oīno inſtructus, ac in ſarcinulis exhibitus, adeo vt in eo nihil ſuperſit agendum ex parte litigantiū; aut vero cū non eſſet oīno inſtructus, ita languidè & negligenter in eo ꝓceſſum eſt, vt per triginta annos continuos intermiſſus & abruptus remanſerit.

6 Primo caſu, * ſane dicendum eſt, quod ei qui ꝓceſſum ſuū in Senatu ita inſtruxit, vt ſola ſnīa (ſiue illa ſit interlocutoria ſiue diffinitiua) ſuperſit ferenda, nullum currit inſtantiæ tempus, quantumcūque legitimū illud ſit. *a* Ratio eſt, qa nihil eſt quod imputari poſſit huic litigāti,
7 * ideoq; ex tpis curſu lædi non debet qui negligēs nō fuit, vt inquit Accur. *in §. ſācimus. igitur. in verb. ex curſu. auth. de appellat. collat.* 8.

Nec obſtat ſi dicať, idē eadē rōne dicendū eſſe de cauſis, quæ corā iudicibus ordinarijs inſtructæ, pendēt indeciſæ. Nā longè alia eſt ratio Se-
8 natus, quā iudicū inferiorū. * Poſſunt enim cogi iudices inferiores litē inſtructā decidere, preces in eam rem Senatui offerendo aduerſus nimiā eorum ꝓcraſtinationē & morā, vel tādem ab eis appellari pōt tanquā à denegata iuſtitia: Senatui vero nulla vis inferri pōt, neq; à ſupremo illo ordine appellari; adeo vt in eo verè locus ſit rōni illi qua nitiť Iuſtinia. *in §. ad hæc ſancimus. auth. de appellat. & intra quæ temp. collat.* 4. Vbi cum ſtatuiſſet, cauſam, quæ in conſiſtoriū Principis ſperať inferri, eſſe extra oē periculum moræ, ob publicas illius occupationes, quę plerumq; non patiunť Patres conuocare, id eſt (vt interpretať ibi Accur.) Senatores & Proceres, quorum conſilio iudicandum eſt. Subiūgit hęc verba Iuſtinianus: Quod enim vitiū eſt litigantium; ſi culmē Imperatorium occupetur? Vel, quis eſt tantæ authoritatis, vt nolentē Principē poſſit ad conuocandos Patres cæteroſq; Proceres vrgere? Quę verba, cum Senatui noſtro, negotiis publicis plerumq; occupato (quorū ex
9 Principis ipſius * cōſtitutione, *art. 51. tit. de ſtatu Curiæ Parlamenti*, nō minus quam iuſtitię adminiſtrandæ curā gerit) planè conueniant; cōuenire certe debet & illius diſpoſitio, *arg. l. illud. ff. ad leg. aquil.* Et licet loquať ille tex. de inſtantia appellationis, tn̄ illius rōnes cōmodè ad inſtantiā primi iudicij referri poſſunt & adaptari, ſi eadē impedimenti & ſupremæ Senatus authoritatis ratio perpendatur & conſideretur.

10 Accedat, * quod Senatus iſte (ſi quiſquā alius) verè conſiſtorium Principis appellari pōt. Etſi nonnulli (ſed non rectè) aulicum & interius conſiliū (quod vulgo priuatū conſiliū appellamus) conſiſtorium Principis potius eſſe cre-
dant. * Cōpoſitus eſt enim iſte Senatus ex ip-
11 ſiuſmet ſupremi Principis perſona, qui illius eſt caput, vt apertè conſtat tum ex primæua Curiæ inſtitutione, tum vero ex Caroli Ducis, cognomento Audacis, ſuper illius inſtauratione antiquo diplomate, cuius pauca hęc verba huc ideo tranſcribere volui, quod oīno clara ſint, nec oībus notū ſit illud reſcriptū; ea aūt ſunt eiuſmodi: *Noſtrā certa ſciētia & abſoluta poteſtate, & ſtatuto perpetuo, cōſtituimus per has præſentes vt noſtra dicta Parlamenta Burgundiæ, quæ antiquitus inſtituta ſtabilitaque fuere in oppidis Dolæ, Bibracte & S. Laurentij, ex perſonis noſtrorū prædeceſſorū, noſtra,*

noſtro-

Digitized by Google

noſtrorumq; ſucceſſorum, vt ſupremorum capitum, ex
perſonis item cancellarij noſtri, vnius Præſidis, duo-
rum æquitũ certoq; numero Conſiliariorum: vbi autẽ
nos noſtrumq; Cancellarium abeſſe continget, ex per-
ſonis dictorum Præſidis duorum æquitum, & Conſi-
liariorum ſolummodo in poſterum ſingulo quoq; anno
celebrabuntur. &c. His verbis plane patet, Carolũ
illũ Ducẽ, (qui poſtremus fuit Burgundiæ Dux
& Comes ex antiqua illa & nobili Gallorũ Re-
12 gũ ſtirpe) * Curiã noſtrã, antea vagã & ambu-
latoriã, vel (vt loquitr Budæus) indictiuã, nec
certo loco ſtatã, non tm̃ inſtauraſſe ac perennẽ
ſtatãq; effeciſſe, ſed & ſe ſuoſq; ſucceſſores Prin
cipes Senatoribus adnumeraſſe, iſtiuſq; colle-
13 gii * caput conſtituiſſe: adeo vt Senatui iſto nõ
minus recte quã vere conueniat id quod dr̃ in *l.*
ius Senatorũ. C. de dignitat. lib. 12. Principem partẽ
eſſe Senatus, & in *l. quiſquis. C. ad leg. Iul. maieſt.*
Senatum partem eſſe Principis.

Quo fit, vt nullo modo dubitandum ſit, Se-
natum iſtum Principis eſſe conſiſtoriũ; præſer-
tim cum verũ ſit Principes noſtros, & inter cæ-
14 teros * Carolũ illum, cognomento Audacẽ (vt
ex quibuſdam actis Curiæ ſatis apparet) olim,
aliqñ in eo ꝓ tribunali conſediſſe, iuris redden
di gratia, licet alias ſtudio rei militaris, atq; bel
licæ potius, q̃ ciuilis & politicæ oĩno flagraret
15 atq; deditus eſſet, vt ſatis teſtanẽ hiſtorię. Eſt. n.
conſiſtoriũ (ſtrictè & ꝓpriè sũpto vocabulo) lo
cus, in quo Princeps ſedet ꝓ tribunali, vt decla-
rat *gl. in d. §. ad hæc ſancimus. Auth. de app. & intr.*
q̃ tẽp. in ver. conſiſtoriũ. quã ſequitur & probat Boer.
in trac. de authorit. magni conſilij n. 25. Idẽq; planè
eſſe vr̃, quã quod alibi Iuſtinianus, ſacrũ audi-
torium vocat, nẽpe in *l. pen. & in l. fi. §. in refuta-*
toriis. C. de. appell. vel ſacrum Comitatum, *in l. fi.*
C. de dignit. lib. 12. id eſt, locus, in quo conuenire
& ſedere ſolet Princeps, vel illius Cancellarius
aut Præſes, cauſas & negotia conſulturus & iu-
dicaturus, vt ſatis colligere licet, tam *ex d. §. ad*
hęc. quã ex l. vnic. §. ideoque. in fi. C. de nouo. Cod. fa-
ciend. vbi Iuſtinianus Imperator Theophilum
conſiliariũ ſuũ, Comitẽ ſacri ſui conſiſtorii ap-
pellat. Vnde, cum ex præfati reſcripti tenore, à
16 Carolo Duce emanati, * ſatis conſtet Cãcella-
riũ vices Principis abſentis in hoc Senatu gere-
re, & Præſidẽ, vices vtriuſq; non eſt quod dubi-
tet Senatũ eſſe conſiſtoriũ Principis, atq; ita in
eo non eſſe locũ perẽptioni inſtãtiæ. Illud ẽt, tũ
ex l præcipimus. C. de appell. tum ex aliis Impera-
torũ cõſtitutionibus, & ẽt ex pleriſq; bonis au-
thoribus, præſertim ex Spartiano & Lãpridio,
17 obſeruatione dignum eſt, * antiquis illis ſęculis
hunc morẽ fuiſſe, vt Romani Imperatores cau-
ſas cognoſcerent, præſertim cauſas appellatio-
num, quæ ad Principem ipſum, à Procõſulibus,
à Pręfecto Auguſtali, à Comite Orientis, aliiſq;
iudicibus ordinariis emittebanẽ: cui negotio,
Senatores Equiteſq; Romanos, alioſq; Proce-
res in conſilium ſolebant adhibere ſniaſque ex
oĩum opinione ꝓferre; hicq; mos duraſſe vr̃ ad
tpa vſq; Theodoſij & Valentiani Imperatorũ,
qui negotiis aliis occupati atq; diſtracti, huiuſ
modi cauſarum atque appellationũ cognitio-
nem. ea *l. præcipimus* Illuſtribus Præfecto Præto-
rio, & Quæſtori commiſerunt, quos ſacris iudi-
ciis præſidentes appellant.
18 Nullus eſt * aũt oĩum magiſtratuũ qui Prin-
cipibus noſtris aſſident, qui Præfecti Prætorio,
vel ẽt Principis ipſius vicet, magis ſuſtinere vi-
deaẽ, quã Senatus iſte noſter: ei enim expreſsè
commiſſa eſt ꝓuocationum cauſarumq; oĩum
18 ſuprema cognitio; vt hinc colligas, * ad Prin-
cipem appellari videri, dum appellatur ad Se-
natum. Itẽ ſicut a ſniĳs Pręfecti Prætorio non li-
cebat olim appellare, *l. vnic. ff. de offic. præf. præt.*
ita nec à placitis Senatus appellandi facultas
ſuppetit. Credidit enĩ Princeps (vt verba illius
legis ad Senatoriæ dignitatis munus traducã)
eos, qui ob ſingularem induſtriã, explorata eo-
rum fide & grauitate, ad huius officii magni-
tudinem adhibenẽ, non aliter iudicaturos eſſe,
pro ſapiẽtia ac luce dignitatis ſuæ, quã ipſe fo-
ret iudicaturus. Deinde, quemadmodũ Præfe-
20 ctus Pretorio * formas dare poterat, *l. formam. C.*
de offic. præfec. præt. Orient. & Illic. id eſt (vt inter-
pretaẽ Cuiaci. *lib. 6. obſeruat. c.* 10.) conſtitutio-
nes & edicta, quæ vim legis obtinebant, eaque
peculiari nomine Eparchica vocabant, ad dif-
ferentiã Baſilicorum, quæ conſtitutiones Im-
21 peratorum continebant. * Sic Senatus noſter
poteſtatẽ habet condendi leges & edicta, *b* qđ
paucis aliis curiis conceſſu eſt, vt ſatis conſtat
ex his quæ tradit Ant. Theſſaur. *in præfati. deciſ.*
Pedemont. n. 32. Vbi ait Senatum Pedemonta-
num, alioſq; Senatus regulariter, poteſtatẽ cõ-
dendæ legis non habere. Sed, quod notabilius
22 eſt, & huic noſtro Senatui pæne peculiare, * ha-
bet illius æquitatis officinæ, quã Cancellariam
dicimus, liberam adminiſtrationem: adeo vt
& minoribus, & maioribus læſis & circumuen-
tis, ꝓpria authoritate (ſub Principis tũ nomi-
ne) quotidie ſuccurrat & reſcripta reſtitutio-
nis in integrum paſſim concedere ſoleat, nec iã
Principem ipſum adire, & eius rei nomine lite-
ras Cancellariæ ab eo petere neceſſarium ſit.

Sicque, quod Budæus olim dixit de Cancel-
lario Franciæ, quẽ Præfecto Pretorio comparauit
& adæquauit, *in annotationibus ſuis ad Pãdec. d. tit.*
de off. præf. præt. vti ẽt feciſſe vr̃ Ioa. Pap. *in 3. no-*
tar. lib. 7. tit. a'annobliſſemẽt. fol. mihi 495. Nos ve-
rius & rectius de Senatu noſtro dici poſſe arbi-
23 tramur. Eſt enim * Senatus Principis præſentis
vicarius; peregre agẽte Principe, interrex quo-
24 dammodo eſſe cenſeẽ, cũ * non tm̃ iudicijs præ-
ſit, ſed & negotiis Reipublicę adminiſtrationẽ
con-

Digitized by Google

18 *Senatus Principis vices ſuſtinet in cauſis iudicandis & nu.25.*
19 *Appellare ad Senatum idem eſt quod appellare ad Principem.*
20 *Formas dare, quid ſignificat.*
21 *Senatus habet poteſtatem condendi leges & edicta.*
22 *Senatus Dolanus habet iura Cancellariæ.*
23 *Senatus eſt Principis præſentis vicarius.*
24 *Senatus non tantũ iuſtitiæ reddendæ, ſed etiã Reipubl. adminiſtrãdæ curã gerit, cũ Gubernatore prouĩciæ.*
26 *Lis in Senatu pendẽs ex mora iudicij nõ periclitatur.*
27 *Difficultas excuſat à mora, & à perẽptione inſtantiæ.*
28 *Inſtantia perit, ſi per negligentiam partis lis non inſtruatur.*
29 *Inſtantia ſtatuti aſſumit naturã inſtãtiæ iuris ciuilis.*

1 QVamquã * de Iure Canonico certũ ſit in-
ſtantiã cauſæ in perpetuũ durare, nec vllo
tpis curſu euaneſcere, vt cõiter receptum eſſe te-
ſtantur Zanet. *de diſcren. inter ius Canonic. & Ci-
uil. n. 43. Bonacoſſ. in ſuis communib. in verb. inſtan-
tia. & Vant. de nullit. c. 9. n. 126. per tex. & gl. iunc.
ibi doctr. Panormit. in c. venerabilis. & in c fin. extr.
de iudic.* quicquid in contrarium dicat Roma.
2 *conſ. 220. col. fin.* Tamen * de iure ciuili illud eſt
expeditũ, inſtantiã triennio perire in cauſis ci-
uilibus & biennio in criminalibus, per *tex. in l.
properandum. C. de iudic.* ne lites fiant immortales
3 & vitæ hominum modum excedãt. Cuius * le-
gis diſpoſitio non tm̃ procedit, ſi tp̃s inſtãtiæ
lapſum ſit negligentia partis, ſed et ſi lapſũ ſit
facto ipſius iudicis, vt concludunt oẽs in *d. l.
properandũ. §. ſi aũt vtraque parte. & cõem teſtãtur
Burſa. conſ. 2. n. 8. & Marant. de ordin. iudic. par. 5.
n. 31. fo. mihi* 254. Quãquã hoc poſtremo caſu lo-
cus ſit reſtitutioni in integrum, aduerſus huiuſ-
modi lapſum inſtantiæ, vt ibidem docent.
4 De conſuetudine * aũt noſtra, inſtantia cau-
ſæ nec perpetua eſt, ſicut de Iure Canonico, nec
tam breui tpis ſpatio circunſcripta, ſicut de iu-
re Ciuili: durat enim triginta annis continuis,
qb. elapſis nõ licet vlterius lites ꝓtrahere, vt cõ-
ſtat *ex art. fi. ſub tit. de ꝓſcriptionib. ĩ noſtris cõſuet.*
5 Sed dubitatum eſt, * an ſicuti in cauſis, quæ
corã ordinariis iudicibus agitanẽ, quocumque
modo labatur tempus inſtantiæ, illius peremp-
tioni locus eſt; ita etiam locus ſit & in ijs, quæ
coram in hoc inclyto Senatu Dolano pendent?
Et in hac quæſtione ſic breuiter diſtinguen-
dum eſſe arbitror: Aut enim proceſſus intra de-
bita tẽpora concluſus eſt & oĩno inſtructus, ac
in ſarcinulis exhibitus, adeo vt in eo nihil ſu-
perſit agendum ex parte litigantiũ; aut vero cũ
non eſſet oĩno inſtructus, ita languidè & negli-
genter in eo ꝓceſſum eſt, vt per triginta annos
continuos intermiſſus & abruptus remanſerit.
6 Primo caſu, * ſane dicendum eſt, quod ei qui
ꝓceſſum ſuũ in Senatu ita inſtruxit, vt ſola ſnĩa
(ſiue illa ſit interlocutoria ſiue diffinitiua) ſu-
perſit ferenda, nullum currit inſtantiæ tempus,
quantumcũque legitimũ illud ſit. *a* Ratio eſt,
qa nihil eſt quod imputari poſſit huic litigãti,
7 * ideoq; ex tpis curſu lædi non debet qui ne-
gligẽs nõ fuit, vt inquit Accur. *in §. ſãcimus. igi-
tur. in verb. ex curſu. auth. de appellat. collat.* 8.
Nec obſtat ſi dicaẽ, idẽ eadẽ rõne dicendũ eſſe
de cauſis, quæ corã iudicibus ordinarijs inſtru-
ctæ, pendẽt indeciſæ. Nã longè alia eſt ratio Se-
8 natus, quã iudicũ inferiorũ. * Poſſunt enim co-
gi iudices inferiores litẽ inſtructã decidere, pre-
ces in eam rem Senatui offerendo aduerſus ni-
miã eorum ꝓcraſtinationẽ & morã, vel tãdem
ab eis appellari põt tanquã à denegata iuſtitia:
Senatui vero nulla vis inferri põt, neq; à ſupre-
mo illo ordine appellari; adeo vt in eo verè lo-
cus ſit rõni illi qua nitiẽ Iuſtinia. *in §. ad hæc ſan-
cimus. auth. de appellat. & intra quæ temp. collat. 4.*
Vbi cum ſtatuiſſet, cauſam, quæ in conſiſtoriũ
Principis ſperaẽ inferri, eſſe extra oẽ periculum
moræ, ob publicas illius occupationes, quę ple-
rumq; non patiunẽ Patres conuocare, id eſt (vt
interpretaẽ ibi Accur.) Senatores & Proceres,
quorum conſilio iudicandum eſt. Subiũgit hęc
verba Iuſtinianus: Quod enim vitiũ eſt litigan-
tium; ſi culmẽ Imperatorium occupetur? Vel,
quis eſt tantæ authoritatis, vt nolentẽ Principẽ
poſſit ad conuocandos Patres cæteroſq; Proce-
res vrgere? Quę verba, cum Senatui noſtro, ne-
gotiis publicis plerumq; occupato (quorũ ex
9 Principis ipſius * cõſtitutione, *art. 51. tit. de ſta-
tu Curiæ Parlamenti*, nõ minus quam iuſtitię ad-
miniſtrandæ curã gerit) planè conueniant; cõ-
uenire certe debet & illius diſpoſitio, *arg. l. illud.
ff. ad leg. aquil.* Et licet loquaẽ ille tex. de inſtan-
tia appellationis, tñ illius rõnes cõmodè ad in-
ſtantiã primi iudicij referri poſſunt & adapta-
ri, ſi eadẽ impedimenti & ſupremæ Senatus au-
thoritatis ratio perpendatur & conſideretur.
10 Accedat, * quod Senatus iſte (ſi quiſquã alius)
verè conſiſtorium Principis appellari põt. Etſi
nonnulli (ſed non rectè) aulicum & interius
conſiliũ (quod vulgo priuatũ conſiliũ appel-
lamus) conſiſtorium Principis potius eſſe cre-
dant. * Cõpoſitus eſt enim iſte Senatus ex ip-
11 ſiuſmet ſupremi Principis perſona, qui illius eſt
caput, vt apertè conſtat tum ex primæua Curiæ
inſtitutione, tum vero ex Caroli Ducis, cogno-
mento Audacis, ſuper illius inſtauratione anti-
quo diplomate, cuius pauca hęc verba huc ideo
tranſcribere volui, quod oĩno clara ſint, nec oĩ-
bus notũ ſit illud reſcriptũ; ea aũt ſunt eiuſmo-
di: *Noſtrã certa ſciẽtia & abſoluta poteſtate, & ſta-
tuto perpetuo, cõſtituimus per has præſentes vt noſtra
dicta Parlamenta Burgundiæ, quæ antiquitus inſtitu-
ta ſtabilitaque fuere in oppidis Dolæ, Bibracta & S.
Laurentij, ex perſonis noſtrorũ prædeceſſorũ, noſtra,*
noſtro-

Digitized by Google

noſtrorumq; ſucceſſorum, vt ſupremorum capitum, ex perſonis item cancellarij noſtri, vnius Præſidis, duorum æquitũ certoq; numero Conſiliariorum: vbi autẽ nos noſtrumq; Cancellarium abeſſe continget, ex perſonis dictorum Præſidis duorum æquitum, & Conſiliariorum ſolummodo in poſterum ſingulo quoq; anno celebrabuntur. &c. His verbis plane patet, Carolũ illũ Ducẽ, (qui poſtremus fuit Burgundiæ Dux & Comes ex antiqua illa & nobili Gallorũ Re-
12 gũ ſtirpe) * Curiã noſtrã, antea vagã & ambulatoriã, vel (vt loquitr Budæus) indictiuã, nec certo loco ſtatã, non tm̃ inſtauraſſe ac perennẽ ſtatãq; effeciſſe, ſed & ſe ſuoſq; ſucceſſores Principes Senatoribus adnumeraſſe, iſtiuſq; colle-
13 gii * caput conſtituiſſe: adeo vt Senatui iſto nõ minus recte quã vere conueniat id quod dr̃ in *l. ius Senatorũ. C. de dignitat. lib. 12.* Principem partẽ eſſe Senatus, & in *l. quiſquis. C. ad leg. Iul. maieſt.* Senatum partem eſſe Principis.

Quo fit, vt nullo modo dubitandum ſit, Senatum iſtum Principis eſſe conſiſtoriũ; præſertim cum verũ ſit Principes noſtros, & inter cæ-
14 teros * Carolũ illum, cognomento Audacẽ (vt ex quibuſdam actis Curiæ ſatis apparet) olim, aliqñ in eo ꝓ tribunali conſediſſe, iuris redden di gratia, licet alias ſtudio rei militaris, atq; bellicæ potius, q̃ ciuilis & politicæ oĩno flagraret
15 atq; deditus eſſet, vt ſatis teſtant̃ hiſtoriæ. Eſt. n. conſiſtoriũ (ſtrictè & ꝓpriè sũpto vocabulo) locus, in quo Princeps ſedet ꝓ tribunali, vt declarat *gl. in d. §. ad hæc ſancimus. Auth. de app. & intr. q̃ tẽp. in ver. conſiſtoriũ.* quã *ſequitur & probat Boer. in trac. de authorit. magni conſilij n. 25.* Idẽq; planè eſſe vr̃, quã quod alibi Iuſtinianus, ſacrũ auditorium vocat, ſæpe in *l. pen. & in l. fi. §. in refutatoriis. C. de. appell.* vel ſacrum Comitatum, *in l. fi. C. de dignit. lib. 12.* id eſt, locus, in quo conuenire & ſedere ſolet Princeps, vel illius Cancellarius aut Præſes, cauſas & negotia conſulturus & iudicaturus, vt ſatis colligere licet, tam *ex d. §. ad hæc.* quã *ex l. vnic. §. ideoque. in fi. C. de nouo. Cod. faciend.* vbi Iuſtinianus Imperator Theophilum conſiliariũ ſuũ, Comitẽ ſacri ſui conſiſtorii appellat. Vnde, cum ex præfati reſcripti tenore, à
16 Carolo Duce emanati, * ſatis conſtet Cãcellariũ vices Principis abſẽtis in hoc Senatu gerere, & Præſidẽ, vices vtriuſq; non eſt quod dubitet̃ Senatũ eſſe conſiſtoriũ Principis, atq; ita in eo non eſſe locũ perẽptioni inſtãtiæ. Illud ẽt, tũ *ex l præcipimus. C. de appell.* tum ex aliis Imperatorũ cõſtitutionibus, & ẽt ex pleriſq; bonis authoribus, præſertim ex Spartiano & Lãpridio,
17 obſeruatione dignum eſt, * antiquis illis ſeculis hunc morẽ fuiſſe, vt Romani Imperatores cauſas cognoſcerent, præſertim cauſas appellationum, quæ ad Principem ipſum, à Procõſulibus, à Præfecto Auguſtali, à Comite Orientis, aliiſq; iudicibus ordinariis emittebant̃: cui negotio, Senatores Equiteſq; Romanos, alioſq; Proceres in conſilium ſolebant adhibere ſniaſque ex oĩum opinione ꝓferre; hicq; mos duraſſe vr̃ ad tpa vſq; Theodoſij & Valentiani Imperatorũ, qui negotiis aliis occupati atq; diſtracti, huiuſmodi cauſarum atque appellationũ cognitionem ea *l. præcipimus* Illuſtribus Præfecto Prætorio, & Quæſtori commiſerunt, quos ſacris iudiciis præſidentes appellant.

18 Nullus eſt * aũt oĩum magiſtratuũ qui Principibus noſtris aſſident, qui Præfecti Prætorio, vel ẽt Principis ipſius vicet, magis ſuſtinere videat̃, quã Senatus iſte noſter: ei enim expreſsè commiſſa eſt ꝓuocationum cauſarumq; oĩum
18 ſuprema cognitio; vt hinc colligas, * ad Principem appellari videri, dum appellatur ad Senatum. Itẽ ſicut a ſnĩjs Præfecti Prætorio non licebat olim appellare, *l. vnic. ff. de offic. præf. præt.* ita nec à placitis Senatus appellandi facultas ſuppetit. Credidit enĩ Princeps (vt verba illius legis ad Senatoriæ dignitatis munus traducã) eos, qui ob ſingularem induſtriã, explorata eorum fide & grauitate, ad huius officii magnitudinem adhibent̃, non aliter iudicaturos eſſe, pro ſapiẽtia ac luce dignitatis ſuæ, quã ipſe foret iudicaturus. Deinde, quemadmodũ Præfe-
20 ctus Prætorio * formas dare poterat, *l. formam. C. de offic. præfec. præt. Orient. & Illic.* id eſt (vt interpretat̃ Cuiaci. *lib. 6. obſeruat. c. 10.*) conſtitutiones & edicta, quæ vim legis obtinebant, eaque peculiari nomine Eparchica vocabant̃, ad differentiã Baſilicorum, quæ conſtitutiones Im-
21 peratorum continebant. * Sic Senatus noſter poteſtatẽ habet condendi leges & edicta, *b* qđ paucis aliis curiis conceſſu eſt, vt ſatis conſtat ex his quæ tradit Ant. Theſſaur. *in præfati. deciſ. Pedemont. n. 32.* Vbi ait Senatum Pedemontanum, alioſq; Senatus regulariter, poteſtatẽ cõdendæ legis non habere. Sed, quod notabilius
22 eſt, & huic noſtro Senatui pæne peculiare, * habet illius æquitatis officinæ, quã Cancellariam dicimus, liberam adminiſtrationem: adeo vt & minoribus, & maioribus læſis & circumuentis, ꝓpria authoritate (ſub Principis tñ nomine) quotidie ſuccurrat & reſcripta reſtitutionis in integrum paſſim concedere ſoleat, nec iã Principem ipſum adire, & eius rei nomine literas Cancellariæ ab eo petere neceſſarium ſit.

Sicque, quod Budæus olim dixit de Cancellario Fraciæ, quẽ Præfecto Prætorio comparauit & adæquauit, *in annotationibus ſuis ad Pãdec. d. tit. de off. præf. præt.* vti ẽt feciſſe vr̃ Ioã. Pap. *in 3. notar. lib. 7. tit. a' annobliſſemẽt. fol. mihi* 495. Nos verius & rectius de Senatu noſtro dici poſſe arbi-
23 tramur. Eſt enim * Senatus Principis præſentis vicarius; peregre agẽte Principe, interrex quo-
24 dammodo eſſe cenſet̃, cũ * non tm̃ iudicijs præſit, ſed & negotiis Reipublicæ adminiſtrationẽ
con-

Digitized by Google

concernentibus,idq. vna atq. coniunctim(quo
ad hoc vltimum) cum ipſo ꝓuinciæ Guberna-
tore,& Vicario Principis. Et in ſumma,verè ac
propriè eſt nomophylax,ideſt legum præſidiũ,
iuris aſylum,morum inſtitutorumque ara, &
æqui bonique columen, cui ſuprema lex, ſa-
lus populi.

25 Vnde,* ſi Guid.Pap.dec.29.Senatum Delphi
natum,Affl. *dec.120.n.6.*Senatũ Neapolitanũ,
& Dec.*conſ.200.n.4.in fi. ac poſt eum Crauet.conſ.*
144.n.20.conſ.168.1.20. & Rol.à Val.conſ.70.nu.
*17.lib.*j. Senatum in genere, Principẽ ipſum re-
præſentare, ac eius vices gerere, auſi ſunt affir-
mare. Quis eſt qui de hoc nr̃o Senatu(niſi illius
authoritatis plane ignar')illud negare audeat?

Cum igĩ,& Principis ipſius,& Cãcellarij, &
ẽt Præfecti Prætorio (qui paſſim ſacri cõſiſtorij
Comes appellatur) vices oẽs ſuſtineat, non eſt
quod amplius dubitetur, Senatũ hunc eſſe con-
ſiſtorium Principis: ſicque cõſequens eſt, * lites
26 in eo pẽdentes ex mora iudicij non periclitari,
d.auth.ad hac ſancimus.de appell. & intra q̃ temp. &
*auth. ſed & lis.C.de tẽpor.appel.*Sic.n.de alijs cu-
rijs in ſpecie tenuerunt *Natt.conſ.383.Miſinger.*
cent.2.obſer.48.& cent.3.obſer.44.Marant.d.trac.
de ord.iud.in 5.par.princip.n.15.VVeſẽbec.conſ.5.
n.42.lib.1.Imbert.lib.2.inſtit.forenſ.c.2.& Theſſa.
*dec.10.n.16.*Qui oẽs affirmant, lites in ſupremo
aliquo Senatu pendentes, poſtquã concluſæ ſũt
& oĩno inſtructæ, eſſe extra omnẽ Eremodicij
aleam: idque per rationem *d.§.adhac ſancimus.*

Qđ nẽpe nihil ſit qđ parti poſſit imputari, ſi
27 Senatus alijs negotijs occupeť. Si.n.*difficultas
excuſat à mora, excuſabit ẽt & ab inſtantiæ cur-
ſu, vt poſt Andr.Gail.dicit Theſſa.*d.dec.10.n.5.*
his adde Renat.Choppi.*in trac.de Domanio li.3.*
c.29.n.35. vbi ait cauſas ꝓuocatorias in curia
pendentes, diuturno ſilentio ac eremodicio nõ
intercidere. Hocque ideo libentius (& latius
forte quam par ſit)cõprobãdum eſſe duximus,
vt inde, & vanitas & imprudentia eorũ agno-
ſcat,ꝙ hactenus Senatum hunc non eſſe Princi-
cipis conſiſtorium ꝓfracte ſuſtinere voluerunt,
nullis pœne alijs rationibus nixi, quam quod
Princeps apud ſe aliud ſtrictum & aulicum hẽt
conſilium: quaſi vero Princeps non poſſit habe
re plura conſiſtoria.

Sed iam ad ſecundã diſtinctionis partem ac-
cedamus; circa quam illud ſtatuendum arbitra
28 mur,* Quod ſi non facto Senatus, ſed culpa &
negligentia litigãtis, eremodicii tp̃s lapſum ſit,
ſane ꝓſcriptioni inſtãtiæ locus eſt, atq. hoc iure
vtimur. *c* Illud enim conſtat, ꝙ ẽt in conſiſto-
rio Principis locus eſt ꝓſcriptioni inſtantiæ, qñ
non ſtat per Principem quin lis iudiceť, ſed per
partem, quæ negligẽs fuit in inſtruẽdo & exhi-
bẽdo proceſſu. & ita in ſpecie tenẽt Affl.*dec.283*
*n.3.& Rol.à Vall.conſ.15.vol.2.*quibus ſuffrageť
quod tradit *Ang.in d.auth.ſed & lis,C.de tempor.*
*app.*vbi ait, ꝙ id quod dr̃, cauſam, quæ in conſi-
ſtorio Principis ſperať inferri, eſſe extra pericu-
lum moræ, debet intelligi, ſi actor aut appellãs
fuit ſollicitus in introducenda & perſequenda
lite, ſecus ſi fuit negligens. Quæ doctrina multo
magis ꝓcedere dẽt ſtante noſtra conſuetudine,
quæ loco illius biennij aut triennij, tp̃s inſtan-
tiæ ad triginta annos produxit. Illud enim fa-
29 tentur omnes, * inſtantiam ſtatuti aſſumere na
turam inſtantiæ iuris communis, in cuius locũ
ſubrogatur, *Roland. à Vall. d. conſ. 15. num.2*
vol. 2. & alij multi.

a *Sic iudicatum fuit 19. Ianuarij 1602. in cauſa Dominorum Ioannæ & Catherinæ de Simandres ſupplicantium aduerſus dominũ Claudiũ de Traußet vxorẽ domini Doctoris Lamberti ream. Vbi, licet cauſa ſine vllo proceſſu facto per ſpatium 37. annorum, & ſupra intermiſſa fuißet, inſtantiã tamen præſcriptam non fuiße iudicatum eſt, quoniã acta proceſſus depoſita fuerant ad finem deliberandi, ſiue per probationem, ſiue per diffinitiuam, prout melius viſum eſſet, ita vt nullo modo per partes ſtaret quin lis iudicaretur.*

b *Hoc adeo verum eſt, vt cũ Dominus Gubernator Comitatus Burgundiæ conqueſtus fuißet apud Sereniſſimus Archiduces de aliquibus edictis authoritate ſola Curia, ſua prætermiſſa, publicatis, volente eodem ſuſtinere id dicta Curia non licere, iudicatum fuerit, malè fundatum illum eſſe, dictis edictis confirmatis approbatiſque à Sereniſſimis Archiducibus.*

c *Sic iudicatum fuit arreſto 17. Ianuarij 1580. inter Præpoſitus de Quingey impetrantes per nouitate, & Dominos de Belualot opponẽtes. Vbi poſt inquiſitionum publicationem celebratã, cum partes proceſſum inſtructionemq; vlteriorem per 30. annos, & ſupra intermiſißent, inſtãtia arreſto perempta extinctaque iudicata fuit. Exinde anno 1586. in cauſa Dominæ Iacobæ de Falerans vxoris Nicolai Bourdet ſupplicantis, aduerſus Philippum Ludouicum, & Franciſcũ Huot defenſores.*

DECISIO LXXIII.

An is, cui legatus eſt vſusfructus oĩum bonorum, ſub onere ſoluendi debita, & legata, poſſit poſt agnitũ legatum à legatarius, & creditoribus hæreditarijs conueniri. Et quid ſi legatum illud plus habeat incommodi quam emolumenti, an nihilominus teneatur legatarius iniuncto oneri ſatisfacere.

SVMMARIA.

1 *Vſufructuarius omnium bonorum an teneatur ad ſolutionem æris alieni.*
2 *Hæres ſolus tenetur ad debita & ad legata.*
3 *Hæres ſolus defuncti perſonam repræſentat.*
4 *Hæreditatis nomen includit omnia iura tam actiua,*

quàm

quam paſſiua.
5 *Hæreditas quæ hæredem facit, non ea quæ legatur, æri alieno obligat.*
6 *Iura omnia tam actiua, quam paſſiua in hæredem tranſeunt.*
7 *Teſtator facere non poteſt, vt alius quam hæres teneatur creditoribus reſpondere.*
8 *Legari non poterat iure antiquo, niſi ab hærede.*
9 *Legari hodie poteſt & à legatario, & à ſubſtituto, & à donatario cauſa mortis.*
10 *Legari poteſt à quocumque commodum nobis habente.*
11 *Legatarius, à quo aliquid relictum eſt, poteſt cõueniri*
12 *Legatarius vſusfructus legatariis, non autem creditoribus, obligatur.*
13 *Legatarius an vltra vires legati teneatur, ſi legatum habeat plus oneris quam commodi.*
14 *Legatarius nunquam plus præſtat quam ipſe acceperit legati nomine.*
15 *Legatarius non tenetur inuentarium conficere.*
16 *Legatum nunquam poteſt eſſe damnoſum legatario.*
17 *Inuentarij beneficium ſolius hæredis fauore introductum eſt, non autem fauore legatariorum.*

LIcet Bar. *in l. fi. ff. de vſu & vſufru. legat. Guid. Pap. dec. 541. prac. Papienſ. in form. libelli quo vxor agit ad dotem & vſumfr. in verb. dedit & legauit. n. 5.* & alii ẽt nonnulli, in ea ſint opinione,
1 vt exiſtiment,* vſufructuariũ oĩum bonorũ, vel
totius hẽditatis, teneri ad ſolutionẽ æris alieni.
Tñ ea opinione dãnata, frequẽtius receptũ eſt,
vſufructuarium vniuerſalẽ, ſiue is ex lege (vt pr̃
in bonis aduentitiis filii) ſiue ex teſtõ vſumfructum obtineat, ad debita nõ teneri, nec ẽt ad legata (exceptis tñ annuis, *vt ſup. obſeruauimus dec.*
55. Textus ſunt ad hoc expreſſi *in l. fi. §. ſin autem æs alienũ, C. de bo. quæ lib. & in l. vſufructu. ff. ad leg. falc.* cõem eſſe *teſtantur Rol. a Vall. conſ. 8. vol. 2. Didac. Couar. var. reſol. lib. 2. c. 2. And. Gail. lib. 2. obſer. 140. & Mich. Grass. §. legatum. q. 36. & 37.* Hæc
2 enim oĩa* incumbunt oneri ſolius hẽdis, iſque
ſolus, & à creditoribus, & a legatariis poteſt cõ-
ueniri, non autẽ legatarius vſusfructus, *l. 1. C. ſi cer. pet. l. fi. C. de hær. actionib. cum ſimi.* Nec eſt adhibenda differentia inter legatariũ vſusfructus
hẽditatis, & legatariũ vſusfruct⁹ oĩum bonorũ,
ꝓut facere vident Bar. *in d. l. fi. & Couar. d. c. 2. li. 2. var. reſol.* vbi admittunt legatarium hẽditatis
à creditoribus conueniri poſſe, non aũt legatarium bonorũ: vana eſt enĩ illa diſtinctio & ina-
3 nis; cũ ſolus* hæres ille ſit, q̃ defuncti pſonam re
preſentet, quiq. adeundo, cum creditorib. quaſi
contraxiſſe, atq; ita æri alieno ſeſe obſtrinxiſſe
dicatur, non autem legatarius, qualiſcunq. tan
dem ille ſit, ſiue hẽditatis ſiue bonorum. Nec
4 obſtat* quod nomen hẽditatis includit oĩa iura tam actiua quam paſſiua, *l. hereditas, ff. de ver. ſign.* adeo vt ad quemcumq; tranſit hæreditas,
is ad ſolutionem æris alieni teneri videatᷣ, & à creditoribus poſſe conueniri, vt poſt Bar. *in d. l. fi.* ſentire videntur omnes, per *l. ſi quis ſeruum, §. fi. iunc. l. ſeq. ff. de lega. 2.*
5 Nam reſpondetur,* eam demum hæreditatem, quæ in effectu hæredem facit, non autem eam, quæ legatur, æri alieno obligare, ut eleganter & acute (ſuo more) tradit Anto. Fab. *coniect. lib. 18. c. 18.* vbi legem illam, ſiquis ſeruum. cum l. ſeq. aliter interpretatur quam hactenus fecerit vulgus interpretum.

Cæterum, quod diximus legatarium vſusfructus omnium bonorum, vel totius hæreditatis, non teneri ad ſolutionem legatorum aut æris alieni, nec à creditoribus poſſe conueniri (niſi legata ſint annua) illud ſane ꝓcedit in vſufructu vniuerſali ſimpliciter relicto. Sed quid ſi legetᷣ vſusfructus adiecto expreſſo hoc onere ſolutionis legatorum & æris alieni, illudque legatum acceptet legatarius, an is reſpondere debeat legatariis & creditoribus hæreditariis, & non hæres?

Et hac in re verius eſſe videtur, diſtinctionem adhibendam eſſe inter legata, & æs alienum.
6 Nam quod ad poſtremum attinet,* cum certũ
fit & exploratum (ut paulo ante diximus) iura
omnia tam actiua quam paſſiua in hæredem ſolum trãſire, qui ſucceſſor eſt vniuerſi iuris, quod defunctus habuit, *d. l. hereditas, ff. de verb. ſign. fi.* eamque iurium omnium translationem fieri non iam facto defuncti, ſed ſola poteſtate legis, ipſo defuncto, vel tacente, vel etiam inuito, *d. l. hæreditas, & l. 1. C. ſi cert. petat. iunc. l. 2. vlti. & paſ-*
7 *ſim toto tit. C. de hæred. actionib.* * Conſequens eſt
profecto teſtatorem non poſſe facere, vt alius quam hæres teneatur creditoribus hæreditariis reſpondere, id eſt, non poteſt facere, vt alio dirigantur actiones creditorum, quam in perſonam hæredis: ita enim faciens, diſponeret de re aliena, & non de ſua, ſicque perperam & inutiliter. Bene quidem poteſt iubere teſtator, vt legatarius, uel vſufructuarius teneatur æs alienum exſoluere, & eius indemnitatem hæredi præſtare; ſed non ideo fiet, vt alius quam hæres poſſit a creditoribus conueniri, vt late docet d. Anton. Faber vbi ſup.

Quod vero attinet ad legata, plane aliud
8 eſt. * Nam licet olim iure antiquo, non niſi ab hærede legari, aut fideicommitti poſſet, *gloſſ. in §. 1. inſt. de ſing. reb. per fideicomm. relict. in verb. non poſſit. quam ſequitur ibidem Gotofred. & etiam Anton. Fab. coniectur. lib. 12. cap. 2. paulo*
9 *poſt medium.* * Tamen hodie certum eſt, & à le-
gatario, & à ſubſtituto, & à debitore, & a donatario cauſa mortis legari & fideicõmitti poſſe. *l. filiusfamilias, §. apud Marcellũ. de lega. 1. l. Iulianus. de legat. 2. l. pater. §. fidei. de lega. 3. l. Seia. ff. de dote*

præleg. l. ex facto §. non tantũ ff. ad Treb. imo ab hę-
rede hæredis, & ab hærede legatarij, *l. ſi fue-*
10 *rit. 5. §. 1. ff. de legat. 3.* * Illud enim generale
eſt, vt à quocuque, commodum à nobis ha-
bente, & ad quem iudicio noſtro aliquid per-
uenturũ eſt, recte legati & fideicõmitti poſſit, *l.*
2. in fi. C. commu. de lega. inn. doctr. Accur. ind. §. 1.
de ſing. reb. per fideic. relic. apud Iuſtinianum. * Et
12 eũ à legatario aliqd relinquit, tunc actio in eũ
competit ad conſequendum relictum, & non
in hæredem, *l. Imperator. ff. de lega. 2.* Vbi legata-
rius, à quo aliquid relictum erat, ſoluere com-
pellitur, vel actionibus ſuis cedere.

Verũ, hæc differentia inter æs alienũ, & onus
legatorũ ſiue fideicõmiſſorum, ꝓcedit quidem
quoad effectũ agẽdi & conueniẽdi, nõ aũt quo
12 ad effectũ ſoluendi. * Quãuis enim legatarius v-
ſusfructus legatariis, aut fideicõmiſſariis (qb. à
ſe aliqd relictum eſt) efficaciter obligeť, credito
rib' vero hędıtariis minime, quãtumuis iuſſus
ſit æs alienum ſoluere, ſicq. ab iſtis non poſſit cõ
ueniri, à legatarijs vero ſic; tñ reſpectu hędis (cu
ius intereſt legata & debita ꝓſolui) indiſtincte
teneť iniuncto oneri ſatisfacere, poſtquã legatũ
ſemel agnouit. Poteſtq; hæres, antequã legatum
tradat, ſatisfacere creditorib. & legatariis de ꝓ-
prietate, in diminutionẽ vſusfructus vniuerſ,
iuxta formã *d. l. ſi §. ſin autẽ ęs alienũ, C. de bon. quæ*
lib. cuius praxim tradit Bello. conſ. 7. n. Vel ſi iã tra-
ditione facta, æs alienum ſoluere cõpellať a cre-
ditoribus, poterit aduerſus legatarium vſusfru
ctus experiri actione ex teſtamento, ad indem-
nitatem conſequendam.

13 Sed, * an vltra vires legati teneať legatarius,
ſi legatum plus habeat oneris quã commodi, il
lud aliqñ ĩ dubiũ veniſſe memini corã Senatu.

Et licet videret dicendum quod ſic, eiq. impu
tãdum eſſe cur legatum agnouerit, qđ hoc one-
re affectum eſſe nõ ignoraret; tñ iudicatum fuit
a vltra emolumentum ꝑceptum eum non tene
14 ri. Nã non ſolum æqtas, ſed & cõ * ipſa iuris nõ
patiť, vt legatarius plus p̄ſtet, quã ipſe acceperit
legati noĩe, *d. l. filiusfamilias, §. apud Marcellum, ff.*
de leg. 1. §. hoc ſolũ. inſt. de ſing. reb. ꝑ fideic. relict. l. ab
eo. C. de fideicom. l. 1. §. ſi is qui quadringenta. l. ex fa-
cto §. nõ tantũ, ff. ad Trebel. l. Imperator. §. ſi centum
ff. de leg. 2. quibus iurib. adde ſi velis Bello. d. conſ. 7.
Vbi rñdit in terminis legati vſusfructus bono-
rum, cum onere ſoluendi legata & æs alienum,
dixitq; legatarium, licet legatum cum ſuo one-
re agnouiſſet, non teneri de ſuo ſoluere, ſed de ꝓ
prietate, exceptis legatis annuis, q̃ de fructibus
regulater ſoluenda ſunt, vt diximus alibi.

Non obſtat, ꝙ legatario vr̃ imputandum eſ-
ſe, cur legatum agnouerit, quod ſciuit aut ſcire
potuit plus oneris, & incommodi quã commo
di habiturum: nã imo è contrario, ſcire & crede
re debuit, ita iure comparatum eſſe, vt grauari
legatarius nunquam poſſit, ſupra quam ex le-
gato perceperit, & in ſuperfluo, onus eſſe oĩno
inutile, vt eleganter reſpondet Anto. Fab. *con-*
iect. lib. 17. c. 7. vbi latius agit de ſententia & e-
mendatione *d. l. Imperator. de leg. 2.*

15 Non obſtat etiam, * quod de legatario idem
dicendum videtur quod de hærede, qui poſt adi
tam hæreditatem, ſi inuentarium non cõficiat,
tenetur vltra vires hæreditarias, *l. fi. C. de iur. de-*
lib. Nam inter legatarium & hæredem hæc (in-
16 ter alias) eſt differentia, vt * legatum acquiſitum
numquam legatario damnoſum eſſe poſſit; cũ
tamen hæreditas interdum damnoſa ſit, *l. ſi hæ-*
17 *reditatem, ff. manda. l. ſed etſi. §. fi. ff. de leg. 3.* * Hinc
fit, vt beneficium inuentarii ſolius hęredis fauo
re introductum eſſe dicatur, non autem fauore
legatatiorum, aut aliorum, qui ſuccedunt alio
iure quam hæreditario, vt docet Monticul. *in*
tract. de inuent. hæred. c. 1. nu. 9. & 47. Nullus enim
tenetur vltra vires, præterquam hæres qui non
confecit inuentarium; cum nemo alius poſſit
onerari vltra quam honoratur, *d. l. Imperator.*
cum ſimilib.

a *Arreſto lato 13. Martij 1602. in cauſa Domi-*
næ Dionyſiæ de Martel relictæ quondam Guilielmi de
Chauſſin ſupplicantis per reſtitutionem in integrum,
aduerſus Ioannem de Chauſſin & Dominam Antoniã
de Chauſſin deſenſores. Quo arreſto dicta ſupplicans
iudicata fuit minimè admittenda ad reſtitutionem in
integrum, quam prætendebat certæ acceptationis ab il-
la factæ in legato vſufructuario vniuerſali illi à mari-
to defuncto conceſſo, eo onere, vt omne æs alienum ſol-
ueret. Idq; ea ratione inter alias, quod non poterat læ-
di ex acceptatione dicti legati, cum, illa non obſtante,
non teneretur ex iure ſupra dicti legati valorẽ pręſtare.

DECISIO LXXIV.

De venditione facta ſub pacto de retrouendendo, acce-
dente immodica læſione.

SVMMARIA.

1 *Pactum de retrouendendo cum modicitate pretij, an ſufficiat, ad hoc, v. præſumatur contractus vſurarius.*

2 *Ius redimendi temporale efficitur perpetuum duobus concurrentibus.*

3 *Pretium fundi nobilis æſtimatur ad rationem quadrantalis vſuræ.*

4 *Læſionis immodicæ effectus in venditione ſub pacto de retrouendendo.*

1 VT iudiceť * cõtractus emptionis & vendi-
tionis fœneratitius & ſimulatus, nonnulli
(quos longa ſerie recenſet Andr. Fachi. *contro.*
iur. lib. 2. c. 12. poſt Rim. iun. conſ. 218. n. 122. li. 2.)
exiſtimant duo iſta ſufficere, nempè pactum de
retrouendendo cum modicitate pretij.

Alij

Digitized by Google

Alij vero (quorum opinio receptior eſt atq;
communior, vt teſtaẽ Menoc. *conſ.358.n.1.2.&*
3.& Fach.vbi ſup.) exiſtimant duo illa non ſuffi
cere, niſi & tertiũ iſtud concurrat, quod nempe
venditor ſit fęnerari ſolitus. Eo vero accedente,
cum venditio vſq; adeo ſimulata eſſe videaẽ, vt
vel fœneratitia, vel nudi pignoris iure cẽſeri de-
2 beat, cõiter inferunt: quod * quẽadmodum pi-
gnori luendo non pręſcribiẽ, ſaltem ante ſpatiũ
triginta annorum *l.nec creditores C.de pignor.act.*
Oſaſc.dec.115.n.12. ita etiam nec iuri redimen-
di, ſed perpetuum efficit; hactenus ſaltem, vt in
trigeſimum vſq; annum extendaẽ, licet ex con-
uentione minori ſpatio ſit cõcluſum. ita Tiraq.
de retract.conuent.§.1.glo.2.n.33.34.& 35. vbi
alios refert.

Verum hæc ita ſe habent de iure cõi. Nos ve-
ro hac in controuerſia eo iure vti ſolemus, vt ſi
cum pacto de retrouendendo illud vnũ concur-
rat, quod nẽpe emptor vẽditori, ſtatim poſt vẽ-
ditionem, rẽ emptã locationis titulo cõceſſerit
ad rationem beſſalis vſurę (quã Gallice dicimus
à huict par cent) tunc pactũ de retrouendendo;
licet ex conuentione ad trienniũ aut quatrien-
niũ vſq; limitatũ ſit, perpetuũ eſſe dicimus, & in
trigeſimũ vſq; annũ extendimus. Atq; ita, etſi
non profiteamur ex his duob. tñ (nẽpe ex mo-
dicitate pretij, & pacto de retrouendendo) con-
tractum reprobari, aut fęneratitium vel fictitiũ
cenſeri, tñ hoc cenſemus, illum reſciſſioni ſubie
ctũ eſſe, reſtituto qñcunque pretio, ſine vlla fru-
ctuũ aut penſionũ ſolutarũ diminutione dedu-
ctione. Nã ex huiuſmodi locationũ tabulis, fa-
ctis eo ipſo tpe quo facta venditio fuerat, immo
dicã læſionem plane pſpicuã habeamus, eo qđ
fructus, ſiue penſio ꝓ fructibus debita, ad beſſa
3 les vſuras aſcendit: * cũ tñ fundus nobiliſſimus,
& dignitatis nõ mediocris titulo inſignitus, ex
vſurarum duntaxat quadrantaliũ cõparatione
æſtimari ſoleat, (hoc eſt, tria per centũ) æqtati
4 conſentaneũ eſſe vĩ, * læſionis tã immodicę effe
ctũ hunc admitti, vt ſi emptio ex eo nec ſimula
ta, nec prorſus nulla iudicãda ſit, ſaltẽ conditio
pacti de retrouẽdẽdo, q̃ ex conuentione tpalis
fuit, ꝑpetua efficiaẽ, idq; Senatus nr̃i decretis
innumeris cõprobatũ eſt. *a* Cum enim hæc læ-
ſio ita immodica ſit, vt dimidium iuſti pretij ex
cedere credaẽ, qđ intereſt emptoris, an emptio
reſcindaẽ ex cauſa enormis & immodicæ læſio-
nis, beneficio *l.2. C.de reſc.vend.* (cuius remediũ
perpetuũ eſt) an potius redimendi ius, alioq tẽ-
porale, perpetueẽ? Huc refert, ſi placet, q̃ tradit
Tiraq. *d.trac.de retract.cõuen.§.1.gl.2.n.55. Chaſ-*
ſa.in cõſue.Burg.tit.des rentes vendues à reachapt.§.
1.n.21.& in tit.des retraicts.§.10.in ver.a faict di-
ligence.in fi. Vide etiam Ant. Fabr.de errorib. prag-
matic.decad.25.erro.4.ſub finem, & rurſus erro. 10.
vbi teſtatur ita iudicari in Senatu Sabaudia. Vide eũ-
dem in ſuo C.rer.iud.tit.de reſcin.vend.defi.5.

a Sic iudicatum fuit 12. Aprilis 1601. in cauſa Alicis Pagot appellata, contra Ioannam Poniour, & conſortes de Cromary appellantes. In conſecutionem præcedentis reſolutionis 22. Nouẽb. anni 1589. quæ celebrata fuit ad inſtantiã Officiariorum de Pontarlier in Martinalibus. Iterumq; poſtea 20. Septẽb. 1606. in cauſa M. Chalouchet de Champlite appellantis, contra N. Violet appellatum. In ampliationem huius deciſionis, iudicatum fuit quod venditio fundi cum pacto de retrouendendo, & è veſtigio æſtimatio ad rationem octo per cẽtũ, erat nudi pignoris, quę nullum ius ꝓprietatis in emptorẽ transferebat, quæcũq; conſtituti clauſula appoſita fuiſſet, & pro qua non cõpetebat rei vendicatio aduerſus ſecundum emptorem, cui res effectualiter fuerat tradita.

DECISIO LXXV.

Vtrum liberi primi gradus, fideicommiſſo grauati, teneantur fideicommiſſarijs ſatisdare.

SVMMARIA.

1 *Hæres de reſtituendo grauatus tenetur conficere inuentarium & ſatisdare, quod amplia. vt n.2.*

3 *Hæres, cui teſtator cautionem remiſit, non tenetur ſatiſdare.*

4 *Fideiuſſione ſupernacanea nemo debet onerari.*

5 *Fiſcus hæres inſtitutus non tenetur ſatiſdare.*

6 *Filij primi gradus non tenentur ſatiſdare de reſtituendo fideicommiſſo.*

7 *Liberi primi gradus, rogati reſtituere fratribus, an ſatiſdare teneantur. & n.8.9.10.*

10 *Lex magis confidit de parentum in liberos voluntate, quam de fratris in fratrem.*

11 *Paterni nominis pietas ſalutare pro liberis conſilium ſumere ſemper præſumitur.*

12 *Parentum omne votum eſt liberis prodeſſe.*

13 *Pater non tenetur ſatiſdare in caſibus, in quibus tenetur extraneus, niſi ad ſecunda vota tranſierit.*

14 *Fęmina plerũq; bona filiorũ nouis maritis addicunt.*

1 HÆres grauatus * fideicõmiſſo cõditionali, non tm̃ inuentariũ conficere teneẽ, *l.cũ tale, §.Titius, vbi Bar. & Caſtr. ff.de cõd. & demõſt.* verũ ẽt teneẽ ſatisdare de reſtituendis bonis fideicõmiſſi, dũ euenerit illius conditio *l.1. & tot.tit. ff.vt legat.ſeu fideic.cauſ. caue. & l.1. & 4.C. vt in poſſ.legat.vel fideic.ſeru.cau.mit.* Edixit.n. Prętor, vt quibꝰ teſtator dati fieriue voluit, eiſdẽ vt qđ dabitur vel fiet, doluſq; malus aberit, ſtipuleẽ, inquit Vlpi. *in d.l.j.ff.vt leg.ſeu fidei.cau.ca.* Alioquin hẽrde non ſatiſdãte, & inuentariũ non conficiente, põt fideicõmiſſarius in poſſeſſionẽ mitti. *tot.tit.ff.vt in poſſ.lega.ſeruand.cau.eſſe lice.* & aduerſus eum in litem iurare, teſte Plot. *in tra.de in lit.iur.§.26.n.2.& 5.* quem ſequitur & probat Mazar. *in epit.fideic.p.2.q.54.n.84.*

2 Ampliat̃* hoc,vt ꝓcedat in quocũq; hr̃de,cu
iuſcũque ſit dignitatis vel facultatis. Non enim
excuſat̃ hæres à ſatiſdatione, ẽtſi ſit ditiſſimus,
tex.eſt in d.l. 1. ff. vt legat.ſeu fideicom.cau. cauea.
3 Limitat̃* vero in primis,ſi teſtator ſatiſdatio
nem expreſſe remiſerit,*l. 1. C. vt poſſ. legator. cau.*
mit. vbi habet̃ hanc cautionem remitti poſſe à
teſtatore. Secundo limitat̃,* ſi conſtet & certũ
4 ſit,fideicõmiſſo locum eſſe non poſſe, *l.hæc ſtipu*
latio.§.fi.ff.vt leg.ſeu fideic.ſeru.cau.caue. vt puta ſi
fideicommiſſo renunciatum ſit. Non enim dẽt
quis ſuperuacanea fideiuſſione onerari.
5 Tertio* limitat̃ in fiſco hr̃de inſtituto,vel au
ferente hr̃ditatem ab indigno, *d.l.1.§.ſi ad fiſcũ*
ff. eo. Fiſcus enim ſemper eſt idoneus & ſoluen-
do,vt inquit ibi Accur.
6 Quarto* limitat̃ in filio primi gradus ꝑ pa-
trem vel matrẽ rogato reſtituere filiis vel deſcen
dentibus ſuis, nepotibus vel pronepotibus de-
functi: huic enĩ remittit̃ ſatiſdationis onus, ex-
ceptis duob. caſibus,nẽpe ſi ſpecialiter ſatiſda-
tionẽ teſtator exigi diſp. fuerit; vel ſi filius gra-
uatus ad ſecundas nuptias tranſierit, *tex.eſt ex-*
preſſ.& ſingularis in l.iubemus. §. in ſupradictis au-
tem, C.ad Trebell.
7 Sed ſuper hoc textu dubitat̃,* an idẽ ſtatuen
dum ſit in filio rogato reſtituere fratribus ſuis?
Et videbat̃ dicẽdũ quod ſic, ꝑ *tex.in d.l.iubemus*
§.in ſupradictis. lex enim illa primo loquit̃ de fi-
liis hr̃dib. inſtitutis & inuicem reſtituere roga-
tis, ſicq; de filio rogato reſtituere fratribus; &
paulo poſt,*in §.idemq;* loquit̃ in filiis hæredib⁹
inſtitutis,rogatiſq; reſtituere nepotibus,vel ꝓ-
nepotibus,ſtatuitq; fructus non imputari ĩ tre
bellianicã liberis primi gradus,etſi grauati ſint
reſtituere fratrib⁹, vel filiis aut deſcendẽtib. ꝓ-
priis:deinde ſtatim ſubiungit, ĩ ſupradictis caſi
bus fideicõmiſſorũ ſeruãdorũ ſatiſdationẽ ceſſa
re;q̃ verba referẽda eſſe vident̃ tã ad caſum,quo
filius rogatus eſt reſtituere fratrib⁹, q̃ ad caſum
quo grauatus eſt reſtituere filiis ꝓpriis.atq; ita
textũ illũ intellexiſſe vident̃ Sal.Bar.Caſtr. *in d.*
l.iubemus. Plot.in d.trac.de in lit.iuran.§.26.nu 6.
& Lud.de Molin ĩ trac.de hiſp.primog.li.1.c.15.nu.
8 31. Sed his non obſtãtibus,veri⁹ eſſe vr̃,liberos eo
tm̃ caſu a ſatiſdatione excuſari,quo filiis ſuis re-
ſtituere rogati ſunt,non aũt cũ ſunt rogati reſti
tuere fratribus,& multo minus extraneis, per
tex.expſſ.in §.si vero contigerit in fi. Auth. de reſtõ-
nib. collat.8. Textus enĩ ille loquit̃ ſpecialiter de
filiis inuicẽ ſubſtitutis,vt conſtat ex facti ſpecie
relata in §.1. *ibi [filios quidã ſuos inſtituens hæredes,*
deinde alterutri eos (filiis non exiſtentibus) ſubſtitue
re volens,&c.] & tñ in *d. §.ſi vero contigerit.in fi.*
expreſſe decidit Iuſti. quod ſatiſdatio ibi neceſ
ſaria fuiſſet, niſi eã expreſſe ꝓhibuiſſet teſtator.
9 Non* obſtat tex. *in d.l.iubemus,§.in ſupradictis.*
Verba enim illa [in ſupradictis autẽ caſibus] ad
ꝓximiora & immediate ꝓcedentia referenda
ſunt,ſicq; ad caſus relatos *in d.§.idẽq;* nẽpe cum
iuſſus eſt filius reſtituere filiis, uel nepotib⁹, uel
ꝓnepotib⁹,uel etiã aliis deinceps deſcendẽtib⁹,
non aũt ſunt referenda ad alium remotiorẽ, de
quo tractat illa lex iubemus. in principio,nẽpe
cum filius iuſſus eſt reſtituere fratribus. Nam
huic interpretationi reſiſtit authentica illa de
reſtõnib. ita ſentire vr̃ Accur. *in d.l.1.in verb.ſem*
per.in fi.ff.vt legat.ſeu fideic.ſer.cau.caue. Sicq; tex
tũ illum interpretatus eſt Cuiaci. *ad nouel.39. &*
poſt eum Dionyſ. Gotofr.in annotationib.ad d.§.ſi ve
ro contigerit.auth.de reſtit ad d.l.iubemus,d.§. in ſu
pradictis autẽ.& ad l.Titius,ff.ad Treb. Hancq; in-
terpretationem vti veriorem in facti contingen
tia ſequutus eſt Senatus *a* me referente.
10 Differentiæ ratio hæc eſſe vr̃,* quod lex ma-
gis confidat de parentum in liberos voluntate
(quãdiu .ſ. ſecundas non contrahunt nuptias)
11 quã de fratris in fratrẽ affectu. Paterni enim no
minis pietas ſalutare ſẽper ꝓ liberis conſiliũ ca
pere, eorumq; commodis conſulere p̃ſumit̃, *l.*
iſti quidẽ,ff.quod met.cau.& l.nec ĩ ea.ff.ad leg.Iul.
12 *de adulter.* Et* parentum cõe votum eſt, liberis
ꝓdeſſe, *l.ſcripto,in fi.ff.vnd libe.* Quod non idem
eſt in fratre, *l.cũ oportet. verſ.ſic etenim. C de bo.q̃*
lib. Nam fratrum quoq; gratia rara eſt, inquit
13 Poeta. Hincq; illud eſt regulare,quod in qb.ca
ſib. extraneus tenet̃ præſtare fideiuſſionẽ, non
tenetur pr̃, ꝑꝑ confidentiã quã ĩ eum lex habet,
l.fi.§.ſin autẽ.in fi.C.de bon.quæ lib. quæ ratio ceſ-
ſat, pr̃e ad ſecundas nuptias tranſeunte, *d. §. in*
ſupradictis.vbi Paul.Caſtr. & multo magis ceſſat ĩ
mre iterum nubente, *l. 1. C.vbi pupil.edur.debe.*
Nam* fœminæ huiuſmodi plerumq; nouis ma
14 ritis non ſolum res filiorum, ſed etiam vitã ad-
dicunt, *l.lex quæ tutores ff.de admin.tut.& l.aſſiduis*
C.qui potio.in pigno.habean.

a Senatuſconſulto 4. Maij 1602. in cauſa domina-
rum Antoniæ & Henricæ Febure appellantiũ, aduer-
ſus Don Claudium Febure Sacerdotẽ,& Antoniũ Fe-
bure earũ fratres appellatos. In quo cauſa cũ dictæ ſo-
rores appellationẽ emiſiſſent, quod erga dictos fratres
fideiuſſionem præſtare obligatæ fuiſſent, qui tamen il-
lis erant ſubſtituti, pronunciatum fuit ab illis correſpe
ctiu malè appellatum.

DECISIO LXXVI.

Vtrum bona domanialia Principis in antichriſim con-
ceſſa, ſub pacto de reuendendo toties quoties, præſcri
bi poſſint ſpacio centum aut amplius annorum.

SVMMARIA.

1 *Domanij id eſſe dicitur, quod à regijs quæſtoribus tra*
ctatum per decennium in fiſcales rationes infertur.
2 *Præſcriptio nulla currit aduerſus Principem quoad res*
quæ

quæ ſunt de ſuo domanio.

3 *Actio omnis per ſpatium quadraginta annorum cenſetur ſublata.*

4 *Princeps non eſt maiori priuilegio dignus quoad præſcriptionem quam Eccleſia.*

5 *Patrimonium Principis ſemper redimi poteſt non obſtante centenaria præſcriptione.*

6 *Pignoris titulus non eſt habilis ad inducendam præſcriptionem.*

7 *Pignus & antichriſis non eſt titulus dominij aut poſſeſſionis translatiuus.*

8 *Præſcriptio nulla currit ſine titulo & bona fide.*

9 *Præſcriptio quælibet corruit & vires amittit, quotieſcumq; conſtat de titulo vitioſo & inhabili.*

AD materiam illius quæſtionis quam ſupra attigimus dec. 21. ſpectat & alia ſolemnis eiuſdem noſtri Senatus deciſio, quam hic adnotandam eſſe duxi.

Anno 1423. Philippus Burgundiæ Dux & Comes, cum ꝓ militaribus ſtipendijs ingentē pecuniæ ſummā deberet cuidā Ioanni de Neufchaſtel, in eum transtulit bona quædā feudalia & domanialia, in hanc formam: *Dicto Ioanni de Neufchaſtel conſanguineo noſtro, nomine dictorum quinq; mille francorum redimendo, quæ erant reſidua ex maiori ſumma, conceſſimus & tranſtulimus, concedimus & transferimus his præſentibus in pignus pro nobis, hæredibus ſucceſſoribus & cauſam habentibus, omnes noſtras decimas quæ percipiuntur ex vino apud Cheriey, & villam de Montigny, cum omnibus pertinētijs, ſine vlla retentione noſtra, excepto feudo, ad quod obligabitur erga nos ſuperioritate, & iuriſdictione. Idq; mediante pretio 240. librarum annui reditus, oneribus antiquis ita vt dictus conſanguineus noſter pro ſe, ſuis hæredibus cauſamq; habentibus poſſeſſionem ſaiſinamq; adeat & apprehendat dictę conceſſi, teneat & poſſideat, ex hinc in poſterum fructus percipiat, plenè, fruaturq; vtaturq; tanquam re propria, vſq; dum nobis aut ſucceſſorib⁹ noſtris illas redimere ꝑtio 5000 librarum turonenſium vna vice numerandarū libuerit pro quibus oppignoramus eas, prout dictū eſt. Quē retractum nobis, noſtris hæredibus, cauſamq; habentibus, quotieſcumq; libuerit, facere licebit. Sicq; nobis fieri placet, licet dictæ res ſint noſtri domanij proprij, à quo, pro dicta ratione, eas ſeparamus, & diuidimus, excepto quod poſt dictum retractū ad illud idem, eo modo quo nunc ſunt, reuertentur: licet forſitan domaniū noſtrum alienare, aut extra manū noſtram ponere non deberemus, & Conſtitutionibus noſtris aut aliter ſanciuerimus vt literis eo fine obtentis nullo modo obtemperaretur.*

Elapſis deinde 166. annis Sereniſſimi Principes noſtri, anno ſcilicet 1599. oblata ſumma 5000. librarum, petunt bona hæc ſibi reſtitui à poſſeſſoribus: q quidē inter cętera opponūt, dimidiam partē illorum bonorū nō à Duce Burgundiæ ꝓcedere, ſed iam ante contractū illum, ad eos, quorum in ius ſucceſſerant, pertinuiſſe; quoad aliam vero dimidiā partem, pręſcriptionem immemorialem & plus quam centenariā obiiciunt.

Replicatur, bona hæc antiquitus domanialia
fuiſſe vt conſtat tū ex verbis cōceſſionis, tū vero
ex eo ꝙ ante cōceſſionē illā, à Principis Quæ-
ſtoribus, eorū reditus annui decennio in fiſca-
les rōnes illati ſunt. * Domanij enim illud eſſe
1 dr̄, quod nominatim conſecratū eſt aut vnitū
& incorporatū Regiæ coronæ (inquit Choppi.
trac. de doma. lib. 1. tit. 2.) vel quod à Regijs Quę-
ſtoribus tractatū decennio in fiſcales rōnes in-
fertur, *l. ſi quando. & l. fi. C. de bon. vacantib. & in-
corporatione. li.* 10. Vnde cum domanialia fuerint
2 hæc bona, non poterūt præſcribi; * cū aduerſus
Principē nulla currat præſcriptio, ſaltē quoad
res ei conceſſas ꝓ patrimonio ſeu domanio ſui
Principatus & coronæ, quaſque non vt priua-
tus, ſed vt Princeps poſſidet.

Et hac in quæſtione, licet nōnulli teneāt hu-
iuſmodi bona dominicalia ſeu patrimonialia,
quadraginta annis præſcribi etiā aduerſus Prin
3 cipē; * cum omnis actio per lapſum quadragin-
ta annorū ſublata ſit, ēt quoad ius publicū atti
net, *l. oēs, C. de præſcript. trigin. vel quadrag. annor.
ibi* [*nullumque ius publicum, &c.*] *l. fin. C. de fund.
patrimonia. li. 10. & l. 1. & 2. C. ne rei dominic. vel
templor. vendica, præſcrip. ſubmoue.* Inter quos eſt
Ioannes Bacquet *in ſpeciali tract. de iuribus domi
nij Coronæ Franciæ. trac. 3. de iure exhæredationis c.*
7. Vbi diſertis verbis ait in Francia pręſcriptio-
nem cētenariam admitti aduerſus Regē res do
4 maniales vendicantē: * cum non maiori priui-
legio dignus ſit Princeps ſæcularis, quā Eccle-
ſia Romana, aduerſus quā communiter recep-
tum eſt hanc immemorialem præſcriptionem
currere. *auth. quæ actiones. C. de ſacroſan. eccl.*

Tamen Senatus noſter integerrimus, cōmu-
ni omnium fere ſuffragio, re multum diuq; per
penſa, verius eſſe exiſtimauit, à patrimonii *
5 principalis redimendi æternā eſſe authoritatē,
ſubmota etiam centū annorum præſcriptione,
idque per multas illas rōnes, quas longiori ꝓ-
fecto examine quā locus hic expoſtulet, expen-
dunt Choppin. *d. trac. de doma. Princip. li. 3. c. 9.
& Ioann. Bodin. in ſua Republic. tit. des Finances.*
quaſque huc adducere neceſſarium non duxi-
mus, cum apud eos omnibus ſint expoſitæ.

Quæ opinio eo indubitatius proceſſit, quod
hic de primæuo alienationis titulo, ab ipſis reis
exhibito, conſtituerit, qui * cum pignoratitius
6 eſſet, aut ſaltē in antichriſim ſonare videretē, nō
viſus eſt habilis & idoneus ad pręſcriptionē in-
ducendam per *l. pignori. ff. de vſucapio.* ne qdem
per mille annos, vt volunt ibi Doct. * Pignus
7 enim & antichriſis non eſt titulus dominii nec
poſſeſſionis tranſlatiuus, ex quo non ſibi poſſi-
det

Digitized by Google

det creditor ſed domino. *d.l.pignori.* At ſine ti-
8 tulo, poſſeſſione, & bona fide,* nulla ꝓcedit prę-
ſcriptio, præſertim de iure Canonico; quod in
hac materia potius, quã ius Ciuile, attendit, vt
multis docet Franciſc. Balb. *tract. de præſcript. in
2. p. 3. partis princip. q. 13. Miſing. centur. 4. obſer. 6.
& Gail. lib. 2. obſerua. 18. n. 7.* Item nulla pōt con-
ſiderari bona fides in creditore pignus præſcri-
bente, enim ſciat ſe rem alienam tenere, noti-
tiamque habeat iuris alieni.

Nec obſtat, ſi dicat̃, iſta omnia locũ ſibi ven-
dicare poſſe in præſcriptione triginta vel qua-
draginta forte annorum, nõ autem in prę̨ſcrip-
tione immemoriali centum aut amplius anno-
rum; in qua non tantũ titulus, & bona fides sẽ-
per præſumitur, ſed ẽt pręſumit̃ aduerſariũ ius
9 ſuum remiſiſſe. Nam reſpondet̃ * præſcriptionẽ
quamlibet, quantumcunq; immemorialẽ, cor-
ruere, & vires amittere, quotieſcumq; cõſtat de
titulo vitioſo & nullo, per ea quæ tradit Fachi-
næ. *controuerſ. lib. 8. c. 33.* vbi Vaſquio contrariũ
aſſerenti reſpondet, eiuſque rationes expendit.
Idem probat Surd. *conſ. 28. n. 76.* vbi alios refert.

a *Sic fuit reſolutum Senatuſcõſulto 15. Maij 1602. in cauſa Procuratoris generalis ſupplicantis, aduerſus Dominam de Chemilly & filias, reas. vbi non obſtante præſcriptione 166. adducta, Curia probationes nihilominus decreuit, ſuper eo quod poſitum fuerat ex parte dictarum rearum, medietatem videlicet bonorum, de quibus lis mouebatur, ante oppignorationem ad eas ſpectaſſe, nec in illa comprehendi.*

DECISIO LXXVII.

Vtrum filij poſſint ab extranei poſſeſſoribus vindicare lucra, quibus priuatur parens per tranſitum ad ſecunda vota, viuente adhuc eo parente qui ea lucra alienauit.

SVMMARIA.

1 *Parens binubus priuatur dominio lucrorum nuptialium, transferturque illud in liberos communes.*
2 *Priuatio proprietatis lucrorum fit ipſo iure per tranſitum ad ſecundas nuptias.*
3 *Dominia rerum non transferuntur ſine traditione.*
4 *Proprietas lucrorum nuptialium, qua priuatur parens binubus, non poteſt vendicari à liberis viuente parente, qui eam alienauit.*
5 *Alienatio lucrorum nuptialium manet in ſuſpenſo viuente parente, qui lucra illa alienauit.*
6 *Alienatio cuius effectus pendet à futuro euentu, non debet reuocari.*

1 PEr tranſitum * ad ſecundas nuptias, parens
binubus, liberis ex priore matrimonio ex-
tantibus, priuatur dominio omniũ lucrorũ quę
perceperat à prædefuncto coniuge, transfertur-
que dominium illud in liberos cõmunes, ſolo
vſufructu penes eum remanente, *tex. eſt expreſſ.
in l. fœmina. & in l. generaliter. C. de ſecund. nupt. &
in §. ſi vero expectet. auth. de nupt. col. 4. cũ ſimilib.*

Hoc ita ſtante, quæſitum eſt, an filius primi
matrimonij, matre adhuc viuente, quæ ad ſe-
cundas nuptias feſtinauerat, poſſet ab extra-
neis poſſeſſoribus vendicare lucra, quibus pri-
uata erat ob tranſitum ad ſecunda vota?

Et videbatur dicendum quod ſic, *per tex. in d.
§. ſi vero expectet. Auth. de nupt.* Cuius textus au-
2 thoritate cõmuniter decidit, priuationem * illã
fieri ipſo iure, nec reqri ſententiam declarato-
riam, quod Iuſtinianus ibi vtatur verbis præci-
ſis, vt eſt verbum [mox] & verbis præſentis tẽ-
poris, ibi [omnis eã deſerit ꝓprietatis modus]
quæ verba ſunt latæ ſententiæ & non ferẽdæ, vt
latè tradit Tiraq. *in l. ſi vnquam. in verb. reuerta-
tur. n. 40. & ſeq. C. de reuoc. donat. & in ſpecie magis
Ioan. Nicol. Arelat. in 2. p. l. generaliter. notab. 1. n. 3.
3 4. & 6.* Vbi notabiliter addit, quod* licet domi-
nia rerum nõ transferant̃ ſine traditione, *l. tra-
ditionibus. C. de pact.* Tamẽ hoc fallit in lege, quæ
poteſt alicui auferre dominiũ rei ſuæ, & in aliũ
transferre ipſo iure, & abſque traditione, vt fa-
cit ille tex. Vnde cum ſtatim dominium quęrat̃
filijs primi matrimonij, vr̃ etiam eos ſtatim il-
lud vendicare poſſe à tertjs poſſeſſoribus, non
expectata more parentis alienantis, & ita in ſpe-
cie tenet Bald. *in d. l. generaliter. §. in his. C. de
ſecund. nupt.*

4 Contrarium * tñ iudicauit Senatus, *a* his oĩno
nihil obſtantibus. idque per doctrinã Ripæ *in l.
fœmina. q. 28. n. 51. & Ioan. Nicol. Arelat. in d. l. ge-
neraliter. in 2. p. n. 10. & n. 53. cum ſeq. C. de ſecund.
nupt. qui ad id allegant text. in §. ſed quod ſãcitum. d.
auth. de nupt.* Idem ꝓbare vr̃ *text. in d. l. generaliter.
§. itaque defuncto eo. C. de ſecund nupt.* argumento
ſumpto à contrario ſenſu. Niſi dicas quod tp̃e
illius legis parens binubus non ſtatim priuabat̃
proprietate, ſed remanebat penes eum durante
illius vita. Confert in eam rem Cuiacij authori-
5 tas *in nouell. 21. & nouel. 2.* vbi in ſpecie ait,* alie-
nationẽ manere in ſuſpenſo viuente eo parente
q̃ lucra illa alienauit. Et licet nõ idem ſit dicen-
dum de ꝓprietate, quæ (vt nunc diximus) iure
authenticorũ ſtatim & ipſo iure in liberos prio-
ris thori cenſet̃ eſſe trãslata, nec eſt in ſuſpenſo;
tñ cum ꝓprietas illa ſit reuocabilis, ſi nempe fi-
lij illi prædecedant parenti binubo, d. l. fęminę.
6 in fi. non ſane vr̃ conueniens, liberos * illã reuo-
care poſſe alienationẽ, cuius effectus adhuc ſit
in ſuſpenſo, pendeatque à futuro euentu, ſed ſe-
quentibus cõmittenda eſt fortunis, vt inq̃t tex.
in §. quoniã autẽ infirmas. d. auth. de nupt. nouell. 22.
Adde, ꝙ quemadmodũ non poſſet filius horum
lucrorum ꝓprietatem vendicare ab ipſa matre
binuba, ita nec poteſt (ea viuente) ab eo qui ius
habet ab ea, atque ita fuit concluſum.

a par

a Arreſto reſoluto 21. Maij 1602. in cauſa Antonij & Stephani Meneguin de Deſeruilers, appellatorū, aduerſus Ludouicum Gmenel, Claudiam & Claudinam Blancard Salinenſes appellantes.

DECISIO LXXVIII.

Damnatus criminis cauſa ad pecuniæ ſolutionem pro dãno aut damni æſtimatione, an bonis cedere poſſit.

SVMMARIA.

1.2 *Cedere bonis an poſſit damnatus criminis cauſa ad pecuniæ ſolutionem.*

3 *Criminis cauſa dãnatus ad pecuniæ ſolutionem non habet priuilegium quod non poſſit conueniri, niſi in quantum facere poteſt.*

4 *Ceſſione bonorum facta non poteſt amplius conueniri debitor niſi in quantum facere poteſt.*

5 *Ceſſio bonorum in delictis non admittitur, nec quoad mulctam fiſcalem, nec quoad intereſſe parti adiudicatum.*

6 *Ceſſio bonorum ignominioſa & probroſa eſt pœna corporalis loco.*

7 *Ceſſionis beneficium quare inuentum.*

1 DE hac * quæſtione latè diſputat Couar. *variar. reſolut. lib. 2. c. 1. n. 8.* vbi duas adfert Caroli Quinti cõſtitutiones apud Hiſpanos, quibus ſancitũ erat, dãnatos criminis cauſa ad pecuniæ ſolutionem ꝑ damno accuſatori illato, poſſe bonis cedere ac ſi ea pecunia ex contractu & ciuili obligatione deberet. Apud Gallos vero ceſſionem iſtam admitti teſtant Imbert. *forenſ. inſtitut. lib. 4. c. 6. & Ioan. Pap. arreſtor. lib. 10. tit. 10. de ceſſion. de biens. arreſto 8. & lib. 24. tit. des paines arreſt.* 10. Idemque apud Pedemontanos receptũ, atq; decisũ fuiſſe teſtat Theſ. *dec.* 182.

His tamen non obſtantibus, cũ caſus iſte in praxi incidiſſet, iudicauit Senatus noſter, *a* reũ damnatũ (qui iam pecuniariã pœnam fiſco adiudicatã perſoluerat) nõ eſſe admittendũ ad ceſſionẽ bonorum, pro pecunia in ſatisfactionem priuatæ læſionis parti ciuili adiudicata.

2 Motus autẽ fuit Senatus. Primo, * quod magis cõiter receptum eſſe videat, condemnatũ ad pecuniam ſoluendam in actione iniuriarũ, vel alia ciuili, ex delicto tñ proueniente, admittendum non eſſe ad ceſſionẽ bonorũ, ſed debere iudicem ꝑmittere, ꝙ ſtet in carceribus donec ſoluat. Ita enim ſatis colligitur ex his quæ tradunt Cæpol. *conſ. crimi. 9. Faber. & Iaſ. in §. fin. nu. 13. inſt. de Actioni. Alberic. de Roſat. in 2. p. ſtatutor. q. 166. Anfrer. ad dec. Capel. Tholoza. deciſ. 61. Boer. deciſ. 349. n. 8. & 9. Matth. Brun. in trac. de ceſſ. bonor. q. 17. 4. p. princ. Franciſc. Viui. in ſuis cõmunib. concluſ. in verb. cedere volens. Iul. Clar. lib. 5. ſent. §. fin. q. 95. verſ. ſed quæro. & verſ. ſed pone. Menoc. de arb. iudic. caſ. 447. in fi. & Vinc. de Franc. deciſ. 358.*

Secundo, in eam ſentẽtiam perpenſa fuit hæc ratio, ad quam nec Didac. nec Theſ. nec alij, q contrariam opinionẽ ſequuti ſunt, vident aduertiſſe.
3 Certum eſt * quod conuentus ex dolo, in ſolidum ſemper tenet, nec habet beneficium quod non poſſit conueniri, niſi in quantũ facere põt, deducto ne egeat, *l. etiam §. 1. ff. ſol. mat. l. ſi rerũ amotarum. ff. de re iudic.* Priuilegium enim illud certis duntaxat perſonis cõceſſum eſt, quæ recenſetur in *l. ſunt qui cum multis ſequẽtib. ff. de re iudic.* At ſi obligatus ex dolo, vel ex delicti cauſa, ad ceſſionem bonorũ admitteret, hoc ſane priuilegio (quo tñ ſupradictis legibus arcet) gauderet & frueretur. Quia * poſt factam ſemel ceſ-
4 ſionem bonorum, non põt amplius conueniri debitor (etiãſi ad pinguiorẽ fortunã deueniat) niſi in quãtum facere poteſt, deducto ne egeat, *l. 4. ff. de ceſſio. bonor. & §. fin. inſt. de actio.* Ergo ad ceſſionem non eſt admittendus ne alias in bonis à debitore quærendis magnum creditoribus præiudicium fiat.

Tertio & poſtremo, in eàm rem adductum eſt
5 vetus quoddã edictum * Curiæ, *b* quo inter cætera cauet, quod non tantum pœna pecuniaria, quæ ob crimen infligitur, ſed etiam æſtimatio damni, quæ parti ciuili ex eo delicto læſæ adiudicat, in corporalem pœnã commutari põt arbitrio iudicis, ſi poſt duos menſes à tp̃e latę ſententiæ non ſatisfaciat reus: cuius edicti ſenſus hic eſſe videt, vt in delictis non admittat ceſſio, nec quoad mulctã fiſcalem, quæ vindictã publicam criminiſque pœnam reſpicit; nec quoad adiudicationem intereſſe, quæ ſatisfactionem damni priuato illati cõplectitur. Fruſtra enim daretur poteſtas iudicibus, ciuilem illã damni & intereſſe adiudicationem, in corporalem pœnã cõmutãdi poſt bimeſtre, ſi bonis cedere, eoq; ceſſionis beneficio à debito illo ciuili ſe liberare poſſet reus. Et licet loquat edictum in impetrantibus literas gratię, tamen eius ratio vnica (quę in odio delinquentium verſari vĩ) generaliter militat in quocumq; obligato criminis cauſa.

Non obſtat hic deciſ. Theſaur. 182. ſupra citata. Nam animaduertendum eſt, Senatum Pedemontanum nudam ibi & ſimplicem ceſſionẽ
6 non admiſiſſe, ſed * ceſſionem ignominioſam atque probroſam, quæ ſolutionis, & pœnæ corporalis loco eſt, teſte Guid. Pap. *dec. 343. & Menoch. de arbitr. iudic. caſ. 183. num. 22. & 23.*

Non etiam obſtat doctrina Didac. Nam fatet ipſemet hãc eſſe communem, iudiceſque Regiarum curiarum, non obſtantibus conſtitutionibus Caroli V. per eum relatis, inopes delinquentes plerumq; non admittere ad ceſſionem bonorũ, ſed eos ad triremes publicas relegare, donec ex mercedis pecunia damno priuato ſa-
7 tisfactum ſit. Cæterum, quare inuentu ſit * ceſſionis beneficium, vide Menoc. *de arb. iudic. d. caſ.*

*caſ.*183. Et quam fauorabile ſit, ſaltem ad euitandum diuturni carceris tædium, vide Annæ Rober. *rer. iudicat lib.2.cap.* 15.

a *Ainſi fut conclu le 23. de May.1602. par arreſt rendu en la cauſe de Pierre Buchaillet de la Riuiere ſuppliant contre Hugues Tornoy de Nozeroy Eſcuyer defendeur.*

b *Cet edict fut faict par la Cour ſur remonſtrance des Officiers à l'aſſemblée de la S. Martin, & publiée en Decembre de l'an 1569. & eſt imprimé à la fin des anciennes ordonnances & edicts.*

DECISIO LXXIX.

An ſpecialem ſimul & generalem hypothecam habens, teneatur prius excutere ſpecialem hypothecã.

SVMMARIA.

1 *Creditoris arbitrio permittitur pignoris diſtrahendi electio.*
2 *Hypotheca ſpecialis an ſit prius diſcutiẽda q̃ generalis*
3 *Specialis hypotheca præſumitur ſufficiens, niſi contrarium probetur.*
4 *Hypotheca generalis, ſpeciali adiecta, videtur quodam modo eſſe ſubſidiaria.*
5 *Artic.33. antiquarum conſtitut. ſub tit. des decrets. expenditur.*
6 *Clauſula, quod ſpecialitas non deroget generalitati, quid operetur.*
7 *Creditor ſpecialem ſimul & generalem habens hypothecam, poteſt incipere à generali, in præiudicium debitoris, vel tertij poſſeſſoris, ſed non in præiudicium ſecundi creditoris.*
8 *Exceptio nõ diſcuſſę ſpecialis hypothecę q̃bus cõpetat.*

1 GEneralis eſt regula,* creditoris arbitrio ꝑmitti ex bonis ſibi obligatis, q̃bus velit diſtractis, ad ſuum commodum peruenire, *l. creditoris arbitrio. ff. de diſtr. act. pignor.* Hanc tamen regulã reſtrinxerunt Imperatores Seuerus & Antonius *in l.2.C. de pignor. & hypothe.* quo loci ſan-
2 citum eſt,* creditorem, ſpecialem ſimul & generalem hypothecam habentem, non poſſe experiri generali hypotheca aduerſus ſecundum creditorem, niſi facta prius diſcuſſione ſpecialis hypothecæ. Ex qua conſtitutione illud primũ deducit, quod is qui non cõtentus generali bonorum omnium hypotheca ſpecialẽ adhuc adiecit eam ſibi legem impoſuiſſe vr̃, vt ſpecialem diſcuteret hypothecam, prius quã generali ex-
3 periretur. Hoc enim caſu,* res ſpecialiter obligata, ſemper præſumitur ſufficiẽs ad ſatisfaciẽdum priori creditori, niſi contrariũ ab eo ꝓbetur, *gl. in d. l. 2. in verb. redigere.* Item infertur in
4 hac ipſa ſpecie,* quod generalis hypotheca, ſpeciali adiecta, vr̃ eſſe conditionalis, & quodãmodo ſubſidiaria, caſu nempe quo ſpecialis nõ ſufficiat ad totum creditoris debitum, vt ſingulariter admonuit Franciſc. Cremenſ. ſingu. 54. Qua re multis creditoris decipiunt, q ſibi magis cautum exiſtimant duplici illa obligatione, ſpeciali ſcilicet & generali; cum tamen minorẽ contineat vtilitatem quam ſola generalis. *l. qui generaliter. ff qui pot. in pig. hab.* Cæterum, hæc cõſtitutio, quæ multis modis ampliatur & declaratur per Couar. *uar. reſol. lib.3.c.18. & per Neguzan. in trac. de pigno. in 2. membr. 5. par. nu.* 51. *& in 1. membr. 8. p. num.* 20. duplicem apud nos limitationem recipit.

5 Prima,* ex Regis Philippi conſtitutione anni 1564. ſub *tit. de decretis. art.* 33. Ea enim cauetur quod is, qui ſpecialem & generalem habet hypothecam, põt ſi velit, non tantũ ſpecialem, ſed & generalem hypothecam ſimul & inſolidum diſcutere, licet ſpecialis illa hypotheca à tertio creditore poſſideatur: cum tñ d. l. 2. C. de pigno. & hyp. nolit creditorem generali hypotheca experiri, quin prius liquido conſtet, ex ſpeciali ſibi non poſſe ſatisfieri, quod in dubio non pręſumitur, vt ſtatim diximus.

6 Secunda* limitatio eſt, vt non ꝓcedat d. l. 2. ſtante clauſula in contractu adhibita, quod ſpecialitas nõ deroget generalitati; hæc enim clauſula à Notariis paſſim adhiberi ſolita valet admodum aduerſus exceptionem non excuſſæ ſpecialis hypothecæ, vt in ſpecie tenet Chaſſa. *in catalog. glo. mund. p.12. conſiderat.* 119. *col.* 10. *quem ſequuti ſunt Couar. in d. c. 18. n. 3. in fin. verſ. decimo fortaſſis. Pariſ. conſ. 103. n. 3. vol. 3. Oſaſc. deci. 159. n. 7. & nouiſſime Anto. Fab. de erro. pragma. deca. 6. erro. 3. in fin.* vbi elegãtem huius limitationis rationẽ adfert. atque ita etiam iudicauit aliqñ Senatus noſter concordi omnium ſuffragio. *a*

7 His limitationibus* adde tertiã, quam poſt alios Doctores tetigerunt *in conſuet. Pariſ. tit.* 1. §. 11. *n.* 13. *Couar. d. c. 18. verſ. ſexto. & Anton. Fab. vbi ſup.* nempe diſpoſitionẽ d. l. 2. ꝓcedere tantum inter primum & poſteriorem creditorem, non autem inter primum creditorem & extraneum poſſeſſorem; & multo minus inter primũ creditorem & principalem debitorẽ vel aliquẽ ex eius hęredibus; iſtorum enim reſpectu creditor liberas habet habenas, poteſtque, ſi velit, incipere à rebus generaliter obligatis, omiſſa ſpeciali hypotheca.* Sicque exceptio non diſcuſſę
8 ſpecialis hypothecæ, competit tantũ ſecundis creditoribus, nõ autem debitori ipſi principali, nec eius hæredibus, aut aliis extraneis poſſeſſoribus. Vide in hanc materiã Io. Pe. Surd. *dec.* 44. *& Ioa. Pap. in ſuis arreſt. tit. de hypothe. arr. 3. i fi.*

a *Arreſto 5. Iunij 1602. in cauſa Domini d'Anuers Biſuntini impetrantis per decretum, aduerſus Dominam Ludouicam de Malain Vicecomitiſſam Salinarum admiſſam in locũ principalis reæ, & alios opponẽtes.*

DE-

DECISIO LXXX.

Correo aut confideiuſſori, qui totum ſoluit, nulla petita aut impetrata ceſſione actionum a creditore contra correos, aut confideiuſſores, an detur reſtitutio in integrum, ad hoc, vt ceſſionem illam ex interuallo petere poſſit.

SVMMARIA.

1 *Enormiſſime læſis datur reſtitutio; & quanam dicatur læſio enormiſſima.*
2 *Correo, qui totum ſoluit, nulla impetrata ceſſione à creditore, nulla ſupereſt actio aduerſus correos, ſaltem nulla competit hypotheca. n. 3.*
4 *Fideiuſſori facta ſolutione nulla competit actio aduerſus confideiuſſores.*
5 *Error iuris inſtam non tribuit cauſam reſtitutionis in integrum.*
6 *Reſtitutio non datur maioribus, ad lucrum omiſſum recuperandum.*
7 *Obligatio extincta per ſolutionem non poteſt amplius cedi. fallit n. 8.*
9 *Inſtrumẽtorum traditio vim ceſſionis habere videtur.*
10 *Ceſſio facta poſt ſolutionem an valeat.*

HVcuſq; ſane neminem inueni, q̃ hanc q̃ōnem tractauerit in terminis reſtõnis ĩ integrũ: cũ aũt hoc in Senatu incidiſſe, dicebant nõnulli concedendã eſſe reſtõnẽ ĩ integrũ, idq.
1 ex gñali hac regula; * quod ei q̃ enormiſſimè læſus eſt (id eſt, vt cõiter dicere ſolemus, vltra tres partes ex quatuor, p doctr. Caſtren. *in conſ.* 174 *vol.* 1. *Soc. iun. in conſ.* 129. *nu.* 46. *vol.* 1. *& Hypol. Rim. iun. conſ.* 144 *n.* 31. *vol.* 2.) non ſit deneganda reſtitutio. At * correus, qui totũ ſoluit, nulla
2 impetrata ceſſione à creditore aduerſ' correos, enormiſſimè lædit, & in totum; tũ quod nulla ei ſuperſit amplius actio aduerſus correos, *l. modeſtinus, ff. de ſolutio. & ibi Bar. & Doc. cõiter.* quorum ſententiam aduerſus quendam firmat & tuetur Anto. Fab. *coniecturar. lib.* 11. *cap.* 6. *& ſeq.*
3 Tum quod * ſi aliqua cõpeteret (vt vult .... *in d. l. modeſtinus, n.* 5.) eſſet tñ pſonalis, & non hypothecaria, puta mandati, aut negotiorũ geſtorũ, q̃ inanis eſſe ſolet, ſi correus interim (quod plerunq. euenit) factus ſit non ſoluendo. Idéq; oĩ-
4 no eſt in fideiuſſore, cui, facta ſolutione, nulla ẽt competit actio aduerſus confideiuſſores, *l. vt fideiuſſor. ff. de fideiuſ. l. enim alter. C. eo. Euerard. cõſ.* 1. Ergo eis ſuccurrẽdum eſt ope reſtõnis in integrũ, ad hoc, vt primitiua illa & principali obligatione creditoris (quã ipſi ſoli ſua pecunia diſſoluerunt) niti poſſint, & hypothecã efficacem ab ea dependentem habere.

Hoc tñ non obñte, contrariũ iudicauit Senatus, *a* huicq; correo cẽſuit denegandã eſſe reſtõnẽ aduerſus non impetratam ceſſionẽ actionũ.

Primo, q̃a nihil erat quod eũ excuſare poſſet à non petita aduerſus correos ceſſione, p̃ter erro-
5 rẽ iuris. At * iuris error & ignorantia cũ maiori noceat, *l. regula. ff. de iur. & fact. ignor.* iuſtã nõ tribuit cauſam reſtitutionis in integrum. *Sfor. Od. trac. de reſt. in integ. p.* 1. *q.* 8. *art.* 11.

Secũdo, quia actio illa, ad quã regredi cupiebat correus, nunquã fuerat ipſius correi, ſed creditoris, cui ſoli cõpetebat, ſicq; nihil propriũ amiſerat corre', ſed obmiſerat alienã actionẽ ac-
6 quirere, idq; per iuris ignorantiã. At * non dat̃ reſtõ, ad recuperãdũ id quod nũquã ſuum fuit, ſicut nec ad lucrũ omiſſum, p̃ſertim maiori 25. annis, *Sfor. Od. vbi ſup. n.* 77. Ergo, &c.
7 Tertio & poſtremo, cũ * ſolutione oĩs tollat̃ obligatio, impoſſibile ſane videbat̃, priſtinã illam actionẽ, beneficio reſtõnis in integrũ, poſſe reſtitui aduerſus correos: cũ nulla rõne fieri poſſit, vt perẽpta iam obligatione p ſolutionẽ, vlla ſuperſit actio, q̃ cedi poſſit ex poſt facto & poſt interuallum aliquod, *d. l. modeſtinus, ff. de ſolutio. iunc. ibi doctr. Bar. quam cõem teſtatur Surd. dec.* 208 Et licet quidam Doctor lectionib. Dolanis ad *d. l. modeſtinus.* in ea ſit opinione, vt exiſtimet ſublatã ſolutione obligationẽ cedi poſſe correo debendi, aut confideiuſſori, ẽt ex interuallo, ſicq; legem illã procedere dicat in extraneo ſoluẽte, iuxta *l. nulla. C. de ſolution.* non aũt in correo aut cõfideiuſſore; tñ opinio illa, cũ ſit contra cõem, quã aduerſus eum recte defendit Ant. Fab. *de cõiectur. li.* 11. *c.* 9. *& ſeqq.* vix eſt vt in ea fundm̃ fie-
8 ri poſſit, niſi forte * ea concurrãt q̃ requirit ipſe ... vbi ſup. n. 40. & 41. Nẽpe, quod non tñ ſoluerit fideiuſſor aut correus & apocã ſolutionis acceperit, ſed ẽt quod penes ſe habeat inſtrũ originalia ipſius creditoris, eaq. ſibi tradita eſſe p̃bet
9 ab eo. * Ea enim traditio, facta ab eo, q̃ cedere & tradere tenebat̃, vim ceſſionis aut mandati hr̃e videt̃, per ea quæ tradit idẽ .. *vbi ſup poſt Roma. ſing.* 643. *& conſ.* 446. Quod ſumma certe æqui-
10 tate nititur. Cæterum * an ceſſio facta poſt ſolutionem valeat, vide Surd. *decíſ.* 308. *& Anto. Theſſaur. dec.* 191.

a *Sur requeſte preſentée le* 19. *de Iuillet* 1602. *par les enfans & heritiers de feu Mre Antoine Bouuerot de Poligny.*

DECISIO LXXXI.

Ad edictum, quo prohibetur diſtractio frumenti extra Prouinciam.

SVMMARIA.

1 *Statutum de non diſtrahendo frumento ligat forenſes.*
2 *Scientia præſumitur ex vicinitate locorum.*
3 *Animus diſtrahendi cognoſcitur ex facti circumſtantijs veriſimilibus.*

4 *Deprehenſi in itinere extrahentes frumentum, perinde puniuntur ac ſi re vera extraxiſſent.*
5 *Quando res eſt in tranſitu, perinde eſt ac ſi tranſijſſet.*
6 *Statuto de non extrahendo frumento, vt ſit locus, duo copulatiue requiruntur.*
7 *Extraxiſſe non dicitur qui reperitur in confinibus niſi ſit in itinere.*
8 *Præſumptio excluſiua delicti in dubio ſumenda eſt.*
9 *Veriſimilitudo ſola non ſufficit ad aliquem puniẽdum.*
10 *Præſumitur aduerſus eum, qui capitur iuxta confines cum re prohibita.*

ANno 1600. renouatum fuit ſtatutum in
hoc Comitatu, quo ꝓhibetẽ diſtractio fru
menti extra hanc Prouinciam, ſub pęna confi-
ſcationis ipſius frumenti, & totius vehiculi, ac
etiam ſub pęna arbitraria. Euenit poſt aliquot
menſes, quod extraneus quidã loci d'Auxonne,
frumenti quantitatẽ ſatis ingentem emit in pa
go de Champdiuers, eamq; paciſcitẽ ſibi reddi
in loco de Monnieres, qui eſt in finibus huius
Comitatus prope oppidum Auxonenſe. Quod
cum factum eſſet, illicq; repoſitum fuiſſet fru-
mentum in domo cuiuſdam hoſpitis ex manda
to dicti extranei: poſt aliquot dies Procurator
generalis cum hoc audiſſet, manu iniecta fru-
mentum prehendit, peritq; quod declaretẽ illud
in confiſcationẽ incidiſſe. In contrariũ dicit ex-
traneus, ſe edictum ignoraſſe: item ſe non ex-
traxiſſe frumẽtũ, cum adhuc eſſet in finibus; &
præterea, ſe illud eo nõ aduexiſſe, vt diſtraheretẽ
extra prouinciã, ſed vt permutaretẽ cũ vino, cuius
diſtractio non erat ꝓhibita. Dubitatũ itaq; q̃d
1 iuris. Et pro fiſco faciebat, quod * ſtatutũ illud
ligat forẽſes, vt cõem teſtatẽ Iul. Clar. *lib. 5. ſent.
§. fi. q. 82. ſtatuto* 7. nec excuſantẽ prætextu igno-
rantiæ, præſertim ſi apud eos ſimilia extent ſta-
2 tuta, vel ſi ſint vicini (vt erat iſte) nam * ex vicini
tate locorum facilè præſumitẽ ſcientia, vt in ſpe-
cie ſimilis ſtatuti reſpondit Rim. iun. *conſ. 8. nu.
21. & 22. poſt Bar. Ang. & alios quos refert.* Item
3 faciebat, * facti veriſimilitudo: nam ex quo erat
extraneus & frumentum aduexerat vſq; ad ex-
tremum pagum huius Comitatus, vicinũ op-
pido Auxonienſi, videbatẽ habuiſſe aĩum diſtra
hendi. Nec erat expectandum donec eſſet extra
prouinciam. Nã, vt rectè aĩaduertit Iul. Clar.
vbi ſup. verſ. pone quod ille. tales malefactores
nunquam punirentur, ſi antequam exirent in-
uenti, non dicerentur deprehenſi in flagranti
crimine: certum eſt enim quod poſtquam exie-
runt, non poſſunt officiales eos extra territoriũ
4 perſequi; * ideoq; deprehenſi in itinere, conſti-
to quod vellent frumentũ extrahere extra terri-
torium, perinde puniendi ſunt, ac ſi re vera ex-
portaſſent, *arg. l. cotem ferro. §. dominum, ff. de pu-
blic. & vectigalib.* Vbi ſola impoſitio rerum illi-
citarum in naui vr̃ puniri, etiam antequã rece-
5 dat de portu. Adde quod * q̃n res eſt in tranſi-
tu, perinde eſt ac ſi tranſijſſet, *l. quid ſit fugitiuus,
§. idem Celius ait. ff. de ędil. edict. vide Boer. dec.* 178.
num. 29. & ſeq.

His tamen non obſtãtibus, aduerſus fiſcum
pronunciauit Senatus, *a* motus potiſſimum,
quod tribus aut quatuor teſtibus probaſſet iſte
extraneus, ſe eo aĩo frumẽtum illuc aſportaſſe,
vt cum vino permutaretur. * Stãte enim ſtatuto
6 huiuſmodi, oportet (ut pœnæ locus ſit) quod
duo copulatiuè concurrant, nempe quod quis
in itinere ſit, & quod voluntatẽ extrahendi ha-
7 buerit. * Non enim dr̃ extraxiſſe bladum con-
tra ſtatutum, qui reperitur in confinibus, ſed
oportet quod reperiatẽ in itinere, præſertim ſi
ſtatutum dicat [ſi quis extraxerit] ſecus ſi dicat
[ſi quis portauerit] ita in ſpecie ſimilis ſtatuti
Bonacoſſ. *in ſyntagma. comm. opinio. in verb. ſtatu
tum prohibens. allegans Bal. in l. arboribus, col. 1. in
fi. ff. de vſufruct.* Si enim nondum eſſet in itinere
(inquit idem Bonacoſ.) licet aptaſſet ſalmas vel
currus ad exportandum, non tñ puniretẽ; quia
poſſet pœnitere & animum mutare, vel poſſet
ante extractionem extrahendi licentiam impe-
trare: & hanc partem vti mitiorẽ ſequutus eſſe
vr̃ Alberic. *in ſtatut. lib. 2. q. 4. n. 6.* Vbi ait ita ſæ-
pius obtinuiſſe, licet quandoque viderit con-
trarium ſeruari.

Non obſtat, quod attẽta qualitate iſtius (qui
erat extraneus & forenſis) vr̃ uériſimile eum
fuiſſe extracturum. Nam ex quo contrarium
probatum eſt, iam non videmur amplius ver-
ſari in dubio, ſicque non eſt locus coniecturis
8 vulgaris iurib. item poſito quod verſaremur *
in dubio, potius eſſet ſumenda præſumptio ex-
cluſiua delicti, quam præſumptio contraria,
l. qui ſententiam. C. de pæn. poteſt enim eſſe fal-
lax. Nam poteſt eſſe verum, quod re vera (vti
probatum eſt) uolebat iſte frumentum cum ui
no permutare in dicto pago de Monnieres. Ad-
9 de * quod ueriſimilitudo ſola ad aliquem pu-
niendum non ſufficit, ut in ſpecie ſimilis ſta-
tuti dicit Hieron. Gabr. *conſil. 18. num. 6. vol. 1.
per notat. in l. 3. C. de ſeru. fugiti. & in l. Cæſar. ff. de
pub. & vectigal.* ubi dicitur euectas cotes uide-
ri, ſi nauis ex portu profecta ſit, ſicque requiri-
tur profectio.

Verum, aduertãt indices, ne huiuſmodi de-
ciſionis prætextu fraus facile fiat edicto; ideoq;
eam reſtringendam eſſe ſciant, ut procedat, ſtã-
te aperta probatione, quod reus non habuerit
animum diſtrahendi, ſed aliud quidpiam agen
di, ut hoc in caſu probatum fuit. Nam ſi hoc
non eſſet probatum, facile inclinarem in ſentẽ-
tiam Iulii Clari, præſertim ſi reus captus eſſet
10 non longe à confinibus. * Nam præſumitẽ aduer
ſus eũ qui capitẽ iuxta confines cũ re prohibita,
niſi aliud repugnet, *d. l. cotẽ ferro. §. dominus, ff. de
publ.*

Digitized by Google

publ. & vectig. Cæterum ad materiam huius edicti vide latius Viui. Bonaeoſ. & alios *in Syntag. com. opi. in verb. ſtatutũ prohibẽs. & Boe. d. dec. 178.*

a *Par arreſt du 7. de Septembre 1602. en la cauſe de Franzois Salius d'Auxonne ſuppliant, contre le Procureur general defendeur.*

DECISIO LXXXII.

De legitimatione clerici facta à Carolo V. Imperatore authoritate Cæſarea, & an effectus ſuos extendat extra terras Imperij.

Item de mobilibus & nominibus debitorum, & cuiuſnam territorij eſſe dicantur.

Poſtremo de fructibus beneficij, & an inter hæredes defuncti & ſucceſſorem in beneficio diuidendi ſint.

SVMMARIA.

1 *Princeps noſter ex inueterata conſuetudine ſuccedit baſtardis ab inteſtato & ſine prole morientibus.*
2 *Imperator vbique locorum legitimare poteſt, etiã non ſubditos.*
3 *Imperator eſt dominus totius orbis. & n. 22.*
4 *Legitimatio eſt actus voluntarius, & extenditur extra territorium.*
5 *Res ſequuntur perſonam vti digniorem.*
6 *Diſpenſationis effectus porrigitur extra territorium diſpenſatis.*
7 *Legitimatio Imperatoris an proſit in terris Eccleſiæ.*
8 *Legitimatus an & quando poſſit ſuccedere in feudo & emphyteuſi.*
9 *Princeps præſumitur velle perpetuo, quod ſemel voluit.*
10 *Actus ſimpliciter geſtus ab habente duplicem poteſtatem, cẽſetur geſtus in dubio, eo modo quo melius valere poteſt.*
11 *Interpretatio ea ſumenda eſt, qua actus valeat, & ſuſtineatur.*
12 *In legitimatione an ſit narranda ſpecies illegitimitatis*
13 *Legitimatio facta de filio nato ex duplici adulterio nulla eſt & obreptitia, ſi tantum in genere exprimatur filium eſſe natum ex adulterio, & n. 27*
14 *Princeps dicitur difficilius diſpenſare cum odioſis, & multipliciter criminoſis.*
15 *Sacerdotis copula cum muliere ſoluta an ſit ſimplex fornicatio.*
16 *Clericus non poteſt legitimari à Principe ſæculari. & nu. 24.*
17 *Laici in clericos nullam iuriſdictionẽ exercere poſſunt*
18 *Extra territorium ius dicenti impune non paretur.*
19 *Duorum iura quando ſunt in eadem perſona, remanẽt diſtincta, nec confunduntur.*
20 *Qualitatis reſpectus habendus eſt, ſub qua actus geritur.*
21 *Princeps non cenſetur velle derogare iuri fiſci ſui.*
23 *Princeps non poteſt legitimare ſibi non ſubditum extra territorium.*
25 *Legitimatio quando effectum ſuum extendat extra territorium legitimantis.*
26 *Qualitatis duplicis concurſu in vna eademque perſona.*
28 *Mobilia, & nomina debitorum, cuiuſnam ſint territorij.*
29 *Mobilia non habent ſitũ, quando ſunt parata ad vſum perſonæ.*
30 *Fiſcus capit mobilia, quæ in ſuo territorio reperiuntur.*
31 *Nomina debitorum illius territorij eſſe dicũtur, in quo exigi debent.*
32 *Beneficij fructus an ad ſucceſſorem, an ad hæredem pertineant.*
33 *Annus in diuiſione fructuum beneficij inter hæredem & ſucceſſorem, à quo menſe ſit incipiendus.*

QVidam Sacerdos impetrauit ab Imperatore Carolo V. filiũ ſuũ legitimari, nec expſſit eũ à ſe iã clerico, & ſacerdote genitum. Facta aũt fuit hæc legitimatio ſub noĩe dignitaris imperialis, & à dicto Carolo V. tamquã Imperatore, & non tanquã Comite Burgundiæ, vt colligebat tũ ex eo quod expeditæ fuerãt lr̃æ verbis Latinis, & ſubſignatæ à ſecretario Imperiali, non aũt à ſecretario rerũ d. Comitatus, & verbis Gallicis, vt in reliquis reſcriptis Comitatũ ſpectantibus fieri ſolebat: tũ ẽt quod in ea nulla facta erat mentio d. Comitatus Burgundiæ, ne quidẽ inter titulos dignitatum d. Caroli V. licet re vera tunc temporis iam eſſet comes Burgundiæ.

Defuncto poſtea filio iſto ab inteſtato, qui etiam erat ſacerdos & Canonicus Biſuntinenſis, multis relictis tum mobilibus tum nominibus debitorum, ac etiam bonis immobilibus, tam in ciuitate Biſuntina, in qua domicilium ordinarium habebat, quam in hoc Comitatu Burgundiæ. Dubitatum fuit de viribus iſtius legitimationis, & an poſſet effectus ſuos extendere extra terras Imperij, ſicq; an in bonis iſti⁹ Comitatus ſuccedere poſſent agnati & cognati; an vero, ijs excluſis, Sereniſſimus Princeps
1 noſter & Comes Burgundiæ, * cui ex inueterata conſuetudine competit ius ſuccedendi baſtardis ab inteſtato, & ſine legitima prole morientibus, ſicuti & Regi Franciæ in ſuo regno competere dicit Guil. Bened. *in repe. c. Raynutius, in verb. & vxorem nomine Adelaſiam. n. 713. extr. de teſta. & Io. Bacquet in tract. de domanio Franciæ de ſpurijs tit. des baſtards. in 1. p.*

Et pro cognatis aduerſus fiſcum faciebat
2 in primis, * quod Imperator vbique locorum, & in toto orbe legitimare poteſt, etiam nõ ſubditos, vt poſt Bald. *& alios communiorem eſſe dicit Rimi. iun. conſ. 156. nu. 19. & conſ. 216. nu. 30.*
3 Dicitur enim * Imperator dominus totius orbis, *l. deprecatio. ff. ad leg. Rhod. de iac. c. in apib. 7. q. 1. gl. in c. ius quiritum. diſtin. 1.* ideoque & eum in qualibet parte mũdi iuriſdictionẽ ſuã exercere

Digitized by Google

poſſe,vt tradit Bal.*c.*1*. qui feud.dar. poſſ.* Item a-
4 ctus * legitimationis, cum ſit actus voluntariæ
iuriſdictionis,*Pariſ.conſ.* 1 *.nu* 10*.vol.*2*. & Deci.*
*conſ.*150*.n.*1*.circa med* poteſt exerceri inter con
ſentientes,etiã extra territorium,*gl.*2*.in l.fi.ff de*
*iuriſd.om.iud. & ibi Iaſ. n.*6*. l.*1*.C.de emanci.libero.*
*l.*2*.ff.de offic. proconſul. & ibi Deci.* Talis ſiquidem
authoritas non cohæret territorio,vt tradit Io.
And.relatus à Barth.*conſ.*75*.in fi.* Et valet eiuſ-
modi legitimatio etiã quoad bona nõ ſubiecta:
nã cum perſonam principaliter reſpiciat,eo qđ
legitimatus reſtituit̃ natalibus & famæ, vt poſt
Bald.tradit Deci. *d.conſ.*150*. n.*4*.circa fi.* conſe-
quens eſt, vt effectum ſuum trahat ad quæcũq;
5 bona,etiã extra territorium exiſtentia.* Res .n.
perſonam vti digniorem ſemper ſequunt̃ quo-
cumq; loco exiſtant,vt ꝓbant Chaſſa. *conſ.* 31*.*
*nu.*1*.*2*.*3*.& ſeq. & conſ.*54*.n.*4*.&* 5*. Roman.conſ.*
39*. n.*3*. Deci.conſ.*207*.n.*2*.&* 3*. & Didac. Couar.*
*in epit. de ſponſal. p.*2*. c.*8*. §* 8*. nu.*17*. quorum ego*
memini ſup.in dec. 22*. verſ. ſecundo perpendebat ur.*
& in ſpecie facit quod tradit Innoc. *in c.per ve-*
6 *nerabilem. extr. qui fil. ſint legit.* vbi ait, * quod
ſi Epiſcopus diſpenſet illegitimum ad ſuſcipien
dos ordines, poterit ſic diſpenſatus promoueri
in alia diœceſi, & ſic effectus illius diſpenſatio-
nis porrigitur & extenditur extra territorium
diſpenſantis.

7 Secundo,etſi nonnulli exiſtiment * legitima
tionẽ Imperatoris non ꝓdeſſe in terris Eccleſię,
nec legitimationẽ ſummi Pontificis in terris
Imperij Deci.d.conſ.150.Tñ hoc limitat̃ cõmu
niter,vt non ꝓcedat in legitimatione,quę fit de
conſenſu oĩum quorũ intereſt; vt cũ legitima-
tio fit viuente patre & petente,& de conſenſu il
lius Principis,cuius iuriſdictioni bona de qui-
bus agit̃, ſubiecta ſunt. ita in ſpecie Saly. *in au-*
*thenti item ſi quis, col.*2*.C.de natur. lib. Rol.a Vall.*
*conſ.*88*.n.*18*.&* 26*.vol.*1*.& Pariſ.conſ.*10*. n.*118*.*
*vol.*2*. vbi alios referunt.* At hæc legitimatio fa-
cta eſſe videt̃ de conſenſu Comitis Burgundiæ,
ex quo tunc temporis Carolus V.Imperator, ve
rus erat & legitimus Burgundiæ Comes. Ergo
viribus ſubſiſtere debet, etiam in hoc Comita-
tu, propter concurſum vtriuſque qualitatis in
eodem Principe legitimante. & ad hoc faciunt
quæ tradit Ang. *conſ.*402*.Alex.conſ.*60*.n.*2*. lib.*
2*. Hieron.Gabr. conſ.*30 *nu.*7*.vol.*1*.& ad conſuet.*
8 *Pariſ.tit.*1*.§.*8*.nu.*39*.*vbi concludunt legitima-
tum * per reſcriptum Principis non poſſe ſucce-
dere,nec in feudo,nec in emphyteuſi, in præiu-
iudicium domini directi, niſi fuerit legitima-
tus de conſenſu domini directi, vel niſi in Prin-
cipe legitimante concurrat, & hæc qualitas,
quod nempe ſit Dominus directus feudi. Item
faciunt in argumentum, quæ tradit Rimin.
Iun. *conſil.* 156*. in princip. & num.* 24*. poſt Ioan.*
*Paul. Lancell.conſ.*176*.n.*27*.inter conſilia diuerſor.*
ad vltimas volũtates ſpectãtia. vbi reſpondet in le-
gitimatione facta à quodã Comite Palatino, q
erat Comes Põtificius & Imperialis ſimul:aitq;
legitimationẽ illã valere, tã in terris Imperij, q̃
in terris Eccleſiæ, pp concurſum vtriuſq, quali
tatis in Comite legitimante. Sic igit̃ dicendum
eſt, legitimationẽ iſtã valere, tã in terris Impe-
rij,q̃ in terris iſtius Comitatus, pp concurſum
vtriuſq; qualitatis in Principe legitimante, nẽ-
pe qualitatis Imperialis, & qualitatis Comita-
tus. Eſt enim eiuſdem perſonæ vna eademque
9 voluntas, & * præſumitur Princeps velle perpe-
tuo, quod ſemel voluit,vt tradit Menoch.conſ.
1. nu.403. Nec debet vna eademque res diuer-
ſo iure cenſeri, vulgat. iurib.

10 Tertio, * actus ſimpliciter geſtus ab haben-
te duplicem poteſtatem in dubio cenſetur ge-
ſtus eo modo quo melius valere poteſt,argum.
*eorum quæ traduntur in c.*3*.de teſta.milit.in c.niſi eſ-*
ſent. extr. de præb. in c. cum ex officij. extr. de prę-
*ſcrip.*vt igitur valeat hæc legitimatio omni me-
liori modo, dicendum eſt eam factam fuiſſe à
Carolo Quinto tanquam Cæſare, & tanquam
Comite Burgund. ſimul, præſertim cum legi-
timatus ſuus eſſet ſubditus tam ratione Impe-
rij, nempe ratione domicilij, quod in ciuitate
Biſuntina contraxerat, quam ratione Comi-
tatus, ex quo oriundus erat. In dubio * enim
11 ſumendas eſt interpretatio, qua actus valeat &
ſuſtineatur potius quam vt pereat, vt in ſpecie
legitimationis reſpondit Rimi.Iun. *d.conſ.*156
*nu.*17*. &* 18.

Nec obſtat obreptio, quæ aduerſus hanc le-
gitimationem obijcitur, ex eo quod non ſit ex-
preſſum, filium iſtum fuiſſe genitum à patre
tunc ſacerdote, & muliere ſoluta. Nam pre-
12 ter id quod * permulti in ea ſunt opinione, vt
exiſtiment, in impetranda legitimatione ſatis
eſſe quod exprimat̃ filium eſſe ſpurium; nec ne-
ceſſarium eſſe narrare ſpeciem illegitimitatis,
quam opinionem tenuit Io. Andr.*in c. fin. extr.*
de fil. presbyte. & Iaſon. qui communem eſſe dicit con
ſil. 11*. nu.* 2*. vol.* 3*.* Fuerunt hic appoſitæ per-
multæ clauſulæ, quę huic morbo mederi viden-
tur, alias nihil operarentur; nempe clauſula,
ex certa ſcientia, quæ omnem defectum reiicit.
Socy.*conſ.*91*.n.*6*.vol.*6*.& conſ.*95*. nu.*81*.vol.*3*.*
Clauſula, nulla iuris vel facti exceptione quo-
modolibet obſtante, quæ maiorem ſignifica-
tionem voluntatis inducit Deci.*conſil.*341*.Pi-*
*nell.in l.*2*.C. de reſc.vend.in* 1*.p. Rubricæ c.*2*.n.*20*.*
Clauſula, contradictione quorumcumque non
obſtante, & ſublata etiam facultate & poteſta-
te quacumque dignitate prædito, contra præ-
miſſa quicquam decernendi, ſtatuendi, & iu-
dicandi, &c. item clauſula decreti irritantis ex
nunc prout ex tunc, oĩa & ſingula, q̃ contra prę
miſſa geſta fuerint. Itẽ clauſula, ſupplentes oẽm

&

& quemcumque defectum tam iuris quã facti.
Er poſtremo clauſula, non obſtantibus qbuſcumqne legibus, conſtiturionibus, mandatis,
tam Regiis quã Imperialibus, decretis, reſcriptis, priuilegijs, ſtaturis, & alio quouis iure ſcripto, & non ſcripto, ac legibus municipalibus &
conſuetndinibus quarumcũque terrarũ ſiue locorum, tam præſentibus quam futuris, ſpecialibus, & generalibus. &c. Quibus omnibus clauſulis, ſatis aperte conſtat de enixa volũtare Principis legitimantis, nec fuiſſe de mente illius, ſeſe
ad expreſſa & ſpecificata reſtringere, ſed omnes
omnino defectus naraliũ (licet ignorauerit quales eſſent) tollere & abolere, prout in ſimili fere
legitimatione arguit Alex. *conſil. 188. col. 3. vol. 5. & poſt eum Ruin conſ. 68. n. 4. vol. 3.*

Verum, his non obſtantibns, iudicauit Senatus, *a* legitimationẽ iſtam nõ valere, ſaltem extra terras Imperii, idq. ex multis quæ ſequũtũ.

Primo, ex doctrina Oldra. in conſ. 247. n. 2. q̃
cõiter receptum eſſe teſtantur Rui. *conſ. 158. nu. 12: vol. 1. Didac. Couarr. in Epito. de ſponſalib. p. 2. c. 8. §. 9. n. 3. & Aluar. Valaſc. cõſulta. 80. n. 3.* quidquid in contrarium ſentiat Angel. *conſ. 204. &*
13 *poſt eum Fachin. controuerſ. lib. 3. c. 60.* Ait enim* Oldrad. legitimationem factã de filio nato ex duplici adulterio, hoc eſt, ex patre & matre hinc inde coniugatis, nullam eſſe tamquam ſubreptitiam, quãuis expreſſum fuerir in genere, filiũ natum eſſe ex adulterio & damnato coitu. Mouetur Oldrad. quia non fuit facta mentio in impetratione legitimationis de duplici defectu, quæ ſi facta fuiſſet, forte non fuiſſet cõceſſa, aut ſaltem difficilius, vel ſub certis & durioribus cõditionibus. Princeps* enim dr̃ difficilius diſpẽ-
14 ſare cum odioſis & multipliciter criminoſis, inquit Bald. *in l. Barbarius Philippus. verſic. & ſi dicatur. ff. de offic. præto.* Sic igĩ in iſto caſu, cũ vnicus tantum fuerit expreſſus defectus, nẽpe quod filius iſte natus fuerit extra matrimonium, ex muliere ſoluta, nec narratũ ſit quod natus fuerit ex patre tunc tpis in ſacris conſtituto, merito dicendum eſt legitimationem iſtam eſſe ſubreptitiam & nullã; licet in ſupplici libello Principi oblato, pro obtinenda dicta legitimatione, parer ſe ſacerdotẽ qnalificauerit. hęc enim qualitas refertur ad tempus imperationis, nec præſumitur retro adfuiſſe tempore natiuitatis, cũ ſit facti; ſicque oportebat narrare filinm illum progenitum fuiſſe ex patre tunc iã clerico & in ſacris cõſtituto, iuxta prædictã doctrinã Oldradi ab omnibus fere receptã. Ex ea enim coniunctione reſultãt multiplices defectus, qui omnes ſuppreſſa illa qualitate, ſuppreſſi fuiſſe vidẽtur, vnico tantum defectu expreſſo, nempe ſimplicis copulæ extra matrimonium.

15 Licet autem* nonnulli dicant, inter ſacerdotem, & mulierem ſolutam, ſimplicem tantum
committi fornicationem (qua in opinione poſt multos alios fuit Cardin. Paleot. *in ſuo tract. de noth. & ſpur. c. 16. n. 14. & Iul. Clar. in §. fornicatio n. 18. qui communem dicit.* Tamen communior & receptior eſt, coniunctionẽ huiuſmodi, nõ ſimplicem tantum eſſe fornicationem, ſed duplicẽ, vna cum adulrerio, ſtupro, ſacrilegio, & inceſtu vt pluribus probat Rimi. iun. *d. conſ. 199. nu. 26. poſt gl. in c. per venerabilẽ. in verb. adulterinis. extr. qui fil. ſint legiti. poſt Abba. Alex Iaſo. Rolan. à Val. Bero. & Laurent. Kircoſ. quos allegat* Subiungens nu. 39. ab illa opinione non eſſe recedendũ nec in conſulendo nec in iudicando, & contrariam procedere in clerico in minoribus conſtituto, cum ſoluta; non autem in diacono, vel ſubdiacono, vel ſacerdote, qui violant votum & coniugium ſpirituale.

Secundo, aduerſus hanc legitimationẽ facit,
16 quod filius iſte,* tẽpore impetrationis, iã eſſet clericus & in ſacris conſtitutus. At clericus nõ põt legitimari à Prĩcipe ſæculari, Ant. de Butr. *in c. p venerabilẽ. col. 4. ext. qui fil. ſint legit. Dec. d. conſ. 150. Chaſſ. ad conſuet. Ducat. Burg. tit. des ſucceſſions des baſtards. §. 5. n. 49. Petr. Gregor. Toloz. lib. 10. ſyntag. c. 4. in fin. vbi ita iudicatum fuiſſe dicit à Senatu Pariſ. anno 1562.* Ratio eſt quia legitimatio eſt actus iuriſdictionis, licet voluntariæ, vt paulo ante dictum eſt* Laici autem in cleri-
17 cos nullam oĩno iuriſdictionem, nequidem voluntariam, exercere poſſunt, *c. 2. extr. de for. competent. c. cum non ab homine. extr. de iudic.* Nec poſſunt ipſi clerici in eorum iuriſdictionem conſẽtire, & eam in ſe prorogare, *c. ſi diligenti. extr. de foro compet. Butri. & Dec. vbi ſupr.* Et quamquam aliud forte dicẽdum ſit in filio clerici laico, per ea quę tradunt Didac. Couar. *vbi ſup. n. 19. & Socin. Sen. conſ. 47. lib. 4. & Fachin. controuerſ. iur. lib. 3. c. 59.* Tñ in filio clerico & in ſacris conſtituto (vt hic) illud vr̃ habere minus difficultatis, niſi legitimatio fiat expreſſe quoad munera ciuilia, & bona temporalia Principi ſæculari ſubdita.

Tertio facit, quod hæc legitimario facta fuit à Principe ſub nomine dũtaxat ſuæ dignitatis imperatoriæ, vt conſtitit tũ ex forma & ſubſcriptione illius, tũ ex eo qđ numquã fuerit in hoc Comitatu interinata, prout alia reſcripta interinari ſolent. Vnde cum facta ſit authoritate tñ imperiali, non põt operari effectũ extra terras
18 Imperij.* Extra territoriũ enim ius dicenti impune non paretur, *l. fi. ff. de iuriſd. omn. iudic.* Et licet verum ſit, quod in hoc Principe legitimãte concurrebat vtraq; dignitas, nẽpe Imperialis, & Comitatus; tñ alia eſt ratio eorũ, quæ ab eo geſta ſunt authoritate imperatoria, & eorum q̃ geſta ſunt priuato nomine, vel nomine Comitis Burgundiæ. Nã tamquã Imperator nunquã fuit recognitus pro ſuperiori in hoc Comitatu, vt oĩbus notũ eſt. Et quæ geſta ſunt authoritate

impe-

imperatoria non potuerunt ei nocere tâquam
Comiti Burgundiæ, nec multo minus ſucceſſo-
19 ribus ſuis in hoc Comitatu. Ratio eſt, quia* qñ
iura duorum ſunt in eadem perſona tunc ea re-
manet diſtincta, nec côfundunẽ; ſed perinde eſt
ac ſi concurrerent in perſonis diuerſorum, *l. tu-
torem ff. de his quæ vt indign. auſe. l. 1. vbi Bald ff.
de offic. conſul.* Hinc fit vt dicere ſoleamus ſẽper
20 inſpiciendum eſſe,* cuius qualitatis reſpectu
actus geſtus ſit ab eo qui duplicẽ perſonã ſuſti-
net; quia ex eo diuerſi reſultant iuris effectus.
Siquidẽ videmus non omnẽ ſcripturam Nota-
rii eſſe publicã, omnemq. ſtipulationẽ illius alte
ri abſenti ꝓdeſſe, ſed eã dumtaxat, q̃ illius qua-
litatis reſpectu facit: quatenus enim aliqd facit
vt priuatus, habeẽ ac ſi nô eſſet Notarius; & cô-
tra, qdqd agit ratione publici officij ei nô præ-
iudicat priuato nomine Bat. *in l. Caius. ff. de pi-
gnorib. & in l. ſicut. §. non videtur. poſt gl. ibi ff. quib.
mod pignor. vel hypothec. ſolui.* Sic etiam dicimus
de eo q ſe ſubſcribit alicui inſtrumẽto tamquã
teſtis; vel de eo q impugnat teſtamẽtum patris,
non tamquã filius, ſed tamquã tutor, vel cura-
tor alterius; vel de eo q retrahit, non tamquam
hæres vẽditoris, ſed tamquã agnatus ꝓximior.
De qbus omnibus & alijs ſimilibus late Tiraq.
*de retrac. conſang. §. 1. gl 9. n. 47. 48. 53. 141. 142. &
ſeq. Menoch. conſ. 58. per totum. & Euerard. in locis le
galib. in loco de tamquam.* vbi multa exempla ad-
fert, in quibus aliquid diuerſo iure cenſeri pôt;
iſtudque inter cætera de Comite Flãdriæ, & Ar-
teſij, tunc vaſſallo Regis Franciæ, q Comes cô-
fœderationem cum Anglis fecerat: dicit enim
eum non poſſe argui de felonia vel infidelitati
ad effectum perditionis feudi, rõne dictæ côfœ-
derationis tunc per eum factæ cum Anglis ho-
ſtibus Regis Franciæ; qa non vt Comes Flan-
driæ & Arteſii, ſicque vt vaſſallus Regis Fran-
ciæ id feciſſet ſed tanquã alius, puta tamquam
Dux Brabantiæ, Limburgi, Luxemburgi, Guel-
driæ, &c. Sic igiẽ dicendum eſt in noſtro caſu, ꝙ
cum hæc legitimatio facta ſit à Carolo V. tamq̃
Imperatore ei nô pôt nocere tamquam Comiti
Burgundiæ. Idque eo minus, quod ius iſtud ſuc
cedendi baſtardis ab inteſtato moriẽtibus, quo
ex antiqua & immemoriali conſuetudine Co-
mites Burgundię ſemper vſi ſunt, ius eſt fiſcale:
competit enim Comiti tamquam Principi ſu-
21 premo, & nô tamquam priuato.* Princeps autẽ
non cenſetur velle derogare iuri fiſci, niſi ex-
preſsã de hoc fecerit mẽtionẽ, vt tradit Chaſſa.
*ad conſuet. Duc. Burg. tit. de ſucceſſ. de ſpurior. §. 5. in
verb. & au regard. n. 56. poſt Alex. conſ. 86. in fin.
vol. 1.* Nec obſtant nûc adducta in contrarium.
22 Nam ad primum argumentum reſpondetur.*
Imperatorem, quidem mũdi dominũ dici, ſed
id quoad ꝓtectionem, non autẽ quoad cætera:
multi enim alij ſunt Principes, qui eum in ſuis
terris ac Dominij vti ſuperiorem non recogno-
ſcunt, vt oĩbus conſtat. Præterea reſpondeẽ, ve-
riorem & receptiorem opinionem eſſe (quidqd
23 dicat Rimi. Iuni.) Principem* (qualiſcũque tã-
dem ille ſit) non poſſe legitimare ſibi nô ſubdi-
tum extra territorium, vel quoad bona intra al-
terius imperij limites exiſtẽtia, vt multis autho
ritatibus ꝓbat Menoch. conſ. 537. nu. 9. Quod
autem dictum eſt, legitimationem hanc princi-
paliter factam fuiſſe reſpectu perſonæ ſubiectæ,
non autẽ reſpectu alicuius rei particularis, ſicq;
effectum ſuum extendere poſſe extra territoriũ
legitimantis. Reſpondeẽ in primis, negando ꝑ-
ſonã fuiſſe ſubditam. Ex quo enim legitimatus
24 erat* clericus, non poterat eſſe ſubditus Princi-
pi ſæculari quoad perſonã ſuam; ſicque ſi legiti-
matio hæc dr̃ facta reſpectu perſonę principali-
ter, nullius eſt momẽti ex defectu authoritatis,
ꝑ ea q̃ dicta ſunt in ſecũdo huius deciſionis fun-
damento. Si autem dr̃ facta reſpectu rei, nô va-
let quoad bona intra alterius Principis iuriſdi-
ctionem exiſtẽtia (cuiuſmodi ſunt bona Comi-
tatus reſpectu Imperij) ita eleganter Didac. *de
ſponſalib. p. 2. c. 8. §. 8. num. 14. & ſeq.*
25 Secundo reſpondeẽ,* legitimationẽ ita demũ
effectum ſuum extendere extra territorium legi
timantis, ſi tria hæc concurrant; nẽpe quod fa-
cta ſit de perſona ſubdita; itẽ quod facta ſit ſim-
pliciter, non autem reſpectu certæ rei; & tertio,
quod non agaẽ de præiudicio tertij non conſẽ-
tientis. ita eleganter Angel. *conſ. 350. nu. 7. & 8.
& conſ. 402. Dec. vbi ſup.* quibus accedant ea quæ
diximus *ſupr. deciſ. 32. ve. ſic. non obſtat primum. &
verſ. ſeq.* At tria illa reqſita hic deficiũt, & præſer
tim vltimum ex quo Carolus V. huic legitima-
tioni conſenſiſſe dr̃ tamquam Imperator, & nô
tamquam Comes Burgundiæ; de cuius tñ præ-
iudicio agebatur, propter ſpem ſucceſſionis,
quam habebat in bonis iſtius Clerici baſtardi,
quæ in hoc Comitatu poſſidebat.
26 Ad 2m,* reſpondetur concurſum vtriuſque
qualitatis in eodẽ Carolo Quinto non efficere,
vt quod ab eo geſtũ eſt authoritate imperato-
ria, & tãquam Cæſare, ei noceat tãquã Comiti
Burgundiæ. Ex quo. n. diſcreta ſunt iura, perin-
de eſt ac ſi in diuerſis perſonis conſiſterent, vt
per *l. tutorem. ff. de his quæ vt indig. cum alijs ſimi-
lib.* dictum eſt paulo ante.
Ad tertiũ & poſtremũ reſpondetur, nos non
hic verſari in dubio, ex quo côſtat legitimatio-
nem iſtã factã fuiſſe authoritate imperatoria,
nulla facta mentione Comitatus Burgundiæ,
27 ne quidẽ in titulis dicti Caroli Quinti.* Quod
aũt ſubiungiẽ, in legitimatione non eſſe neceſ-
ſe exprimere ſpeciem ſpurietatis, eamq; legiti-
mationem non proinde dici ſubreptitiã, præ-
ſertim accedentibus clauſulis, ex certa ſcientia:
de plenitudine poteſtatis: ſupplentes oẽm de-
fectum

Digitized by Google

fectum,&c. Reſpondetur cōem opinionem eſſe in contrariū; quod imo oīs natiuitatis defectus exprimēdus eſt, pſerri ſi ſint plures, nec ſupplet iſte defectus p huiuſmodi clauſulas, niſi adhibeat & iſta, qualitercumque, & ex quocumque coitu natus ſit, &c. Ita in terminis Didac. *vbi ſupr.* §.9.*& ſequent.& Aluar. Valaſc. conſulta.* 80. vbi late de his clauſulis agit.

Staote igit hac reſolutione, quod legitimatioois iſtius effectus noo exteodat ad bona exi-
28 ſtentia extra terras imperij: dubitatum fuit, * cuiuſnam territorii habenda eſſent mobilia, & nomina debitorum, quæ huic clerico defuncto competebant: & an eſſet attendēdum domicilium defuocti, qui Veſontij morabat, ſicque in terris Imperij; an vero domiciliū debitorum, q omnes erāt iſtius Comitatus. Item dubitatum fuit quid ſtatuendum eſſet de fructibus vltimi anni eorum beneficiorum Eccleſiaſticorū, quæ in hoc Comitatu poſſidebat defunctus.

Et quod ad primam quæſtionem attinet*, fuit cōcluſum, mobilia omnia, quæ in hoc Comitatu reperta fuerant tpe obitus fiſco Princi-
29 pis noſtri adiudicanda eſſe. Etſi enim* mobilia dicant à nonnullis non habere ſitum, cum ſint parata ad vſum perſonæ; ideoque perſoaam cōcernere & non territorium loci, io quo reperiūtur niſi ſin tibi perpetuo manſura, de quo per Alex. *conſ.* 31.*n.*5.*vol.* 1. *Rebuff. in tract. de donat. inſinuand. art.* 1.*gl.* 1.*n.* 29. *& de Rubis in declaratione conſuetud. Ducat. Burg. artic. fi. in fine.* Tamen verior & in praxi receptior opinio eſt, vt indi-
30 ſtincte* fiſc* loci, vbi mobilia reperiunt, ea omnia capiat teſte eodem Alex. *conſil.* 16.*n.*2.*vol.* 1. *iunc. ibi appoſtil. Modern. Pariſ. Chaſſa. ad conſuet. Duc. Burg. tit. des mainmortes.* §.16. *in verb. tant en menbles Iul. Clar.* §.*fin. q.* 73. *verſ. ſed hic quæro Burſat. conſ.* 43.*n.*13.*vol.* 1.*& Anto. Petegr. de iur. fiſc. lib.* 5.*tit.* 1.*num.* 141.
31 Idem fuit deciſum * de nominibus debitorū, quæ in hoc Comitatu exigi debebāt. Nam, etſi nomina tertiam bonorum ſpeciem ioter mobilia & immobilia conſtituere dicant, *l. quā Tuberonis.* §.*in peculio. ff. de pecul. l. à diuo Pio.* § *in venditione. ff. de re iudic. nec circunſcribantur loco. l. Caius ff. de legat.* 2.*& l. fideicommiſſum* §. *tractatum. ff. de iudic.* Tamen aliquando per effectum exactionis dicuntur eſſe in loco, & eius loci eſſe cēſent, in quo domicilium habet debitor, & in quo de iure & de facto cōueniri & excuti poteſt. ita eleganter. *d. l. Caius declarat Lapus allegat.* 92.*n.*8.*quē in hoc ſequuti ſunt Alex. d. conſ.* 16.*n.*14.*in fi. vol.* 1. *Socin. Sen. conſ.* 101.*n.*2.*lib.* 1.*& Pinel. de bon. mater. in* 1.*p. rubric. n.* 10. hancque opinioneoi) quā cōmunem eſſe teſtatur Anton. Peregr. *vbi ſupr. n.* 142.) eo lubentius amplexus eſt Senatus quod communis vſus loquendi ei plane conueoiat. Dicimus eoim aliquem bona habere in Hiſpania, vel in Italia, etſi illic nihil aliud habeat præter nomina debitorū in illis ꝓuinciis ſoluenda.

Et hoc notandum eſt pro declaratione artic. 12. noſtræ conſuetud. ſub tit. des maiomortes. Cuius articuli contexus (ex quo multæ oriri ſolent quæſtiones & controuerſię) non declarat cui ex dominis adiudicaoda ſint oomioa & iura actiua ſubditi manumortalis; an nempe domino domicilij creditoris cuius oſſibus nomina inhærere dicunt, & in quo domicilio ioſtrumenta vt plurimum reperiri ſolent; an vero domino loci ipſius debitoris, cuius etiam perſonæ debitum inhærere dicitur ſicut lepra perſonæ leproſi, ſed de hoc latius infr. deciſ. 123.
32 Quod aūt attinet * ad fructus beneficij, tam peodentes quā collecti pro vltimo anno: dicebat ſucceſſor in beneficio, fructus illos ad ſe pertinere, tū eo diſpoſit. *cap. relatū.* 2.*extr. de teſtam. iunc. c. quia ſæpe. de elec. in* 6. tum ēt ex diſpoſitione Bullæ Iulij tertij Pōtif. Max. quæ ita expreſſe ſtatuit, vt videre eſt in 7. Decretaliū nuper edito iuſſu Clementis Papæ ſeptimi nunc regnantis, *tit. de fructib. benef. reſtituend. c.* 3. cuius ēt Bullæ meminit Ioſ. Ludouic. *dec. Peruſ.* 33.*p.*1.*nu.* 16.*& Ant. Theſſaur. dec* 143.*nu.*2.

Sed hoc non obſtante iudicauit Senatus, fructus illos diuidendos eſſe inter ſucceſſorem beneficij, & fiſcū (qui in hoc eſt loco hæredis ipſius defuncti) idque pro rata portione illius anni, habita ratiooe oneris, & officij à defuncto præſtiti; hæcque eſt receptior opinio, per ea q̄ tradunt Alberic. *in l. diuortio. n.* 12.*ff. ſol. matr. Cacialup. in trac. de penſionib. q.* 53. *Alex. conſ.* 28.*n.*2. *vol.* 1. *Didac. Couar. var. reſol. lib.* 1.*c.*15.*ſub. n.* 12. *Guliel. Redoan. in trac. de ſpol. Eccleſ. q.* 8. *de ſucceſſ. cleric. ſæcula. ab inteſt. n.* 32.*& ſeq. Bello. conſ.* 3.*nu.* 8. *& ſeq. Io. Baptiſt. Ferret. conſ.* 372.*nu.* 9. *& ſeq. vol.* 2.*& Annæus Robert. rerum iudicat. lib.* 3.*c.*3.
33 Vbi docet, * annū à menſe Ianuario ſpectandū & conſtituendum eſſe, non aūt à tēpore adeptæ poſſeſſionis beneficij; atq; ita pluribus arreſtis Senatus Pariſienſis iudicatum eſſe refert. Et licet Zerula *in* 1. *part. ſuæ prax. Epiſco. in verb beneficia. verſ. ad ſextum.* dicat, quod hodie fructus oēs, qui in vita oo fuerunt exacti, fiunt reuerendæ Cameræ Apoſtolicæ; quia bona quæſita beneficiario poſt mortem (cuiuſmodi ſuot fructus nondum collecti vel debita oondū exacta) cenſentur eſſe ſpolia, per ea quæ tradit *Nauar. in tract. de ſpol.* tū fatetur hanc opinioοem fuiſſe communem, & practicari ſolitam, oon obſtante Bulla Iulij tertij, cuius etiam meminit.

a Arreſto 11. *Septēbris* 1602. *in cauſa Procuratoris generalis impetrantis per manumiſſionē, aduerſus Claudium Iacquenot, Gulielmam Iacquenot, Petrum de Conſtable & plures alios legitimationem habilitationemq; hæreditatis quondam Don Mauritij de Dieſbach Sacerdotis & Canonici Biſuntini prætendentes.*

DE-

DECISIO LXXXIII.

De antichriſi, & an ſit licita in emptione reditus annui, necne.

SVMMARIA.

1 *Antichriſis eſt pignus, quod ita datur, vt in vſuras creditor fructus percipiat.*
2 *Antichriſis iure ciuili eſt licita.*
3 *Antichriſis rē in aliud genus contractus trāſformat.*
4 *Fructuū percipiendorū & modus & valor eſt incertus.*
5 *Antichriſim licitam eſſe in reditu annuo.*
6 *Antichriſim periculoſam eſſe in conſtitutione reditus annui; ideoque non facile approbandam.*
7 *Pactioni nunquam fauendum, per quam legitimis vſuris fraus fieri poteſt.*
8 *In conſtitutione reditus, quidquid accedit vltra modū limitatum vſuræ, eſt illicitum.*

QVidam creditor emit reditum pecuniariū
ad rōnem beſſalis vſuræ, id eſt octo in ſin-
gula centena (quę eſt communis & licita vſura,
iuxta morē huius regionis) & in eo cōtractu pa-
ciſcitur in hunc modum: *Quod pro interuſurijs,*
vulgo arreragijs ſui reditus ſingulis quibuſq; annis
tertiam partem fructuum, qui in certo fundo debitoris
creſcerent, perciperet, ſi autem ipſe debitor fundum co-
lere abnueret, ductus creditor in ipſum ſeſe intrudere
poſſet, fructuſq; ſibi aſſerere, vſq; ad redemptionem ta-
lis reditus annui. Euenit poſt aliquot annos, ꝙ de-
bitor culturam illius fundi deſerit; quod cū vi-
det creditor, ipſe fundum colit, eoque fruitur.
Elapſis deinde viginti annis aut circa, hæredes
debitoris à creditore fundū repetunt, ſimulque
rōnem exigunt fructuū ab eo perceptorū, vt ſci-
licet quod vltra annū reditū percepit, illud red-
dat vel in ſortem imputet. In ea cauſa ꝓbat cre-
ditor fructus annuos illius fundi, deductis ne-
ceſſarijs culturæ expenſis, ſecundū communem
æſtimationem, curſum ſui reditus non excede-
re; aut ſi quandoque excedant, aliqñ etiam mi-
nores eſſe: ex eoque infert conuentionem iſtam
non eſſe illicitam. Quod certè in hac facti ſpe-
cie ita mihi videbatur ex his quæ ſequuntur.
Primo enim dicebam, conuentionē iſtā nihil
1 aliud eſſe quam* antichriſim; ſiquidem pignus
ita datum eſt, vt in vſuras creditor fructus perci-
peret, *l. ſi is qui bona. §. ſi antichriſis. ff. de pigno. &*
2 *hypoth.* At iure ciuili* licitā eſſe antichriſim con-
ſtat ex multis Iuriſconſultorū reſponſis, præſer-
tim vero *ex d. l. ſi is qui bona. §. ſi antichriſis. ex l. ſi*
pecuniam l. Gaius Seius. ff. de pigno. acti. & ex l. cum
debitor. ff. in quib. cau. pign. vel hypot. tacite contrah.
quibus addenda ſunt Imperatorū reſcripta in *l.*
ſi ea pactione. & in l. ſi ea lege. C. de vſur. quæ hanc
pactionem apertè conꝓbant. A quibus nō om-
nino diſcrepat Iuſtinia. *in auth. ſi quis mutuū dās*
agricolæ terram eius teneat, &c. nouel. 32. quo loci
non quidem generaliter antichriſim improbat,
ſed id tantum prohibet, ne in poſterum ab agri-
colis exigatur, ne ſcilicet fundis exuti, omni
ſubſidio vitæ careant.
3 Secūdo,* ea eſt natura expreſſæ antichriſeos,
vt videaī rem in aliud genus contractus tranſ-
formare nempe in locationem, *arg. d. l. ſi ea pa-*
ctione. C. de vſur. ibi [quia non tam illicitum fœ-
nus contractum, quā vilius facta locatio videa-
tur] vnde quemadmodū potuiſſet debitor fun-
dum ſuum alteri locare, etiam vili pretio, ea le-
ge, vt pro penſione annua reditum illū annua-
tim ſolueret locatarius. Sic ſanè potuit & illud
locare ipſi creditori, ad fructus percipiendos vi-
ce reditus conſtituti: nam nullo iure id ꝓhibeī.
Quod ſi dicas fructus iſtos pluris qñque ęſti-
mari poſſe, quam reditus annuus: reſpondebiī
vilio ri mercede rem potuiſſe locari, d. l. ſi ea pa-
ctione. ibi [vilius facta locatio] item reſponde-
4 bitur,* fructuum percipiendorum nō ſolū mo-
dum ſed etiam valorem planè incertū eſſe: pōt
enim fieri vt omnes grandine percutiant, aut ꝑ
laſciuiam prætereuntis exercitus cōculcentur,
alioue caſu vel vi maiore amittanī. Vnde fit, vt,
rōne iſtius incertitudinis, omnis fraudis ſuſpi-
cio facilè diluatur. Adde quod mutua debitoris
& creditoris conuentione, incertus iſte fructuū
ꝑcipiendorum euentus (qui nullam ex ſe certā
habet æſtimationem, ſed eam demū quæ ex cu-
iuſque opinione pendet, vt docet Anton. Fab.
de erro. prag. deca. 8. erro. 8.) tanti taxatus eſſe vī,
quāti eſt reditus ille annuus: in qua taxatione,
cum nullus ab initio euidens exceſſus reperiat,
non eſt quoſt dicamus iniuſtam aut illicitā eſſe
5 eiuſmodi conuentionē. Itaque* legitimā eā eſſe
dicit... *de vſur. q. 35. nu. 265. verſ. amplio iſtud. &*
verſ. ſi vero ignorabat. præſertim qñ (vt hic) ex cō-
muni æſtimatione fructus correſpondentes ſūt
legitimis vſuris, nec fuit extorta huiuſmodi an-
tichriſis à debitore, qui alias fundum non erat
locaturus, ſed culturus ꝑ manus ſuas. Binsfeld.
de vſur. c. 1. q. 2. concl. 1. vbi alios refert: quibus
adde Andr. Gail. *obſeruationum lib. 2. obſer. 3. &*
Ant. Fab. de erro. pragma. deca. 9. erro. 5. qui po-
ſtremus indiſtincte antichriſim licitam eſſe di-
cit, etiamſi fructus legitimum vſurarum mo-
dum aliquando excedant, propter incertum
euentus & æſtimationis.
Verum, his non attentis, hanc conuentionē
non approbauit* Senatus, ſed ea non obſtāte,
6 iuſſit fundum reſtitui, & creditorem ſuo annuo
reditu contentū eſſe debere in poſterum. *a* Etſi
enim in hac facti ſpecie fructus ex cōi æſtima-
tione reditū conſtitutū non excederent; tñ pe-
riculoſum eſſe viſū eſt, in conſtitutione reditus
annui huiuſmodi pactiones approbare, ne hoc
prætextu facilè ſit fraudē facere conſtitutioni-
bus huius prouinciæ, quæ vſuris certū modum
præ-

7 præſtituerunt. Nuſquã* enim fauendum eſt pa
ctioni, per quã legitimis vſuris fraus fieri poteſt
Adde quod iuxta opinionẽ .... vbi ſup. nu. 266.
(quẽ in hoc ſequutus eſt Senatus) vix fieri põt,
vt in conſtitutione reditus annui legitima ſit
hæc pactio, niſi leuiorẽ reditum ſtipulet̃ credi-
tor quam ad rõnem 8. in ſingula centena. Cum
enim ſupremus iſte ſit apud nos oĩum vſurarũ
cõium modus, vltra quẽ non dẽt debitor plus
grauari nec directè nec per indirectum. Conſe-
quens eſt, quod ſi ei reditui antichriſis adhuc
adiungat̃ (data ẽt æqualitate fructuũ cum redi
tu annuo) debitor actu notabiliter plus grana-
bit: quia (inquit ipſe....) amittet poſſeſſionẽ, v-
ſum, & fruitionẽ fundi ſui, & multa cõmoda in-
de ꝓuenientia. Creditor aũt ꝑter annuũ reditũ
& pleniorẽ ſecuritatẽ, habebit vſum fundi. Et li
cet in ſimplici reditu nullum debeat ꝑcipere cõ
modum niſi in fine anni, tñ hic continuè vel ſal
tẽ ante terminũ ꝑciperet. Et ĩ ſumma, loco ſim-
plicis reditus ad finem anni ꝑſoluẽdi, plenũ v-
ſumfructũ ꝑpetuum hr̃et, ad hr̃des & quem-
cumq; ſucceſſorẽ tranſmiſſibilẽ & ceſſibilẽ. At
8 qdqd in conſtitutione reditus accedit vltra mo
dum limitatũ vſuræ, ſiue directè ſiue ꝑ indire-
ctum, illud vitioſum eſt & legibus reprobatũ.
Adde quod iure Canonico (quod in hac mate-
ria, in qua de peccato agit̃, attẽdendũ eſt) oĩno
reprobatus eſt iſte, antichriſeos contractus, vt
*ꝑ c. 1. & 2. & c. cõqueſtus. extr. de vſur. tradidit An-
ne. Robert. rer. iud. lib. 2. c. 8. in hanc ſententiam vi-
de Gaſparem Roderic. Gall. in trac. de annuis reditib.
li. 2. q. 11. quem poſt hæc ſcripta ego vidi. edidit enim
tractatum illum anno 1605.*

*a Arreſto 11. Septẽb. 1602. in cauſa Ioannis Si-
mon & Iacobi Henriet de Lizine appellãtiũ, aduerſus
Christophorum de Ferriere appellatum.*

DECISIO LXXXIV.

***Salarium totius temporis an debeatur locatori, qui
quod tenebatur adimplere non adimpleuit.***

SVMMARIA.

1 *Locans operas totius temporis mercedem habere dẽt,
ſi per eum non ſtat quominus operas ꝓſtet, & n. 7.*
2 *Caſus contingens in perſonam conductoris eum non li
berat à mercede integraliter ſoluenda.*
3 *Labor & pecunia diuiſionem recipiunt.*
4 *Doctor, qui debet docere toto anno, ſi non legat niſi ſex
menſes, recipit ſalarium pro rata temporis.*
5 *Debitum ob cauſam determinatur ſecundum cauſam
ei annexam.*
6 *Locationis contractus in hac ſpecie duplex.*
7 *Locator tenetur ad intereſſe, ſi per eum ſtet quominus
operas præſtet.*
9 *Famulus, qui promiſit ſeruire per annum, an debeat
habere integrum ſalarium ſi ante annũ expellatur.*

PActum initum eſt inter duos, quod alter al-
terum alere teneretur per triennium, eique
artem cerdonis addiſcere alter vero ei ſeruire &
operari deberet, ſimulque ſummam quinqua-
ginta frãcorum perſoluere pro toto tyrocinio.
Mercede ſoluta, moritur tyrunculus in decimo
octauo menſe. Quęſitum fuit an ſumma illa re-
peti poſſet, ſaltem pro rata temporis, quod de
dicto triennio adhuc ſupererat.

Et iudicauit Senatus *a* non poſſe repeti arg.
1 *l. qui operas. ff. loca.* vbi* qui operas ſuas locat, to-
tius temporis mercedẽ accipere dẽt, ſi per eum
non ſteterit quominus operas non præſtaret, &
*l. ſed addes. § fin. ff. eodem iunc. doctri. glo. in l. ſi vno
2 anno. §. itẽ cum quidã eod. tit.* Vbi * caſus contin-
gens in perſonã conductoris eum non liberat à
mercede integraliter perſoluenda. His adde *l.
pecuniã. C. de condict. ob cauſã.* vbi certum eſſe dr̃
pecuniam à te datã minimè poſſe repeti, ſi hæc
cauſa, pro qua data eſt, non culpa accipientis,
ſed fortuito caſu non eſt ſequuta.

Nec obſtat *l. Seio. in princip. ff. de annuis legat.*
3 Vbi * legatũ factum amico, ſi pro negotiis triũ
filiorũ teſtatoris interuenerit, minuitur, ſi duo
ex illis deceſſerint: qm̃ (vt inquit ibi Papin.) tã
labor quam pecunia diuiſionem recipiunt. Per
quam legem infert Bal. in *l. 1. C. de legat. in 2. op-
4 poſit.* quod * Doctor qui debet docere per totũ
annum, ſi non legat niſi per ſex mẽſes, non de-
bet habere ſalarium, niſi pro rata temporis.

5 Nam reſpondet̃, verum quidem eſſe, quod *
debitũ ob cauſam determinari debet ſecundũ
cauſam illi annexã, vt communiter infert ex *d.
l. Seio.* quã multis exẽplis illuſtrat Menoc. *de arb.
indic. caſ. 223.* Ideoq; ſi conſtaret mercedẽ hanc
quinquaginta francorũ conſtituta hic fuiſſe in-
tuitu alimentorũ per trienniũ pręſtandorũ, vel
intuitu laboris in docenda arte, cuius tãta fue-
rit difficultas, vt non niſi triennio perfectè po-
tuerit edoceri: facilè certe concederemus mer-
cedẽ diuidendã eſſe pro rata tẽporis, & ſalariũ
minuendũ eſſe pro rata nõ præſtiti laboris, vel
6 non præſtitorũ alimentorũ. * Sed animaduer-
tendũ eſt, quod in hac, & in ſimilibus conuen-
tionibus, duplex concurrere vr̃ locationis con-
tractus; vnũ ex parte cerdonis, qui rem & operã
locauit tyroni, in pręſtandis alimentis & indo-
cẽda arte: alterũ vero ex parte tyronis, qui ope-
ras viciſſim locauit artifici per totũ triennium.
Cũ aũt primo anno nullæ fere ſint operæ tyro-
nis adhuc rudis & imperiti artiſq; ignari, alimẽ
ta vero vnius anni vix minoris æſtimari poſſint
quã quadraginta frãcis, merces illa quinquaginta
frãcorũ vr̃ cõſtituta tã intuitu alimẽtorũ illius
anni, q̃ laboris & induſtrię ab artifice adhibẽdę

in edocenda arte: ſicque primo illo anno tyro
eſt conductor, artifex vero, locator operarum.
In ſequentibus vero annis, creſcente iam indu-
ſtria tyronis, cum teneatur operari domino, &
dominus alimenta præſtare; viciſſim tyro vi-
detur eſſe locator operarum ſuarum, & domi-
nus conductor. Vnde diſtinguendo caſus, ſi
primo anno moriatur tyro, vel ſine culpa arti-
ficis recedat, non eſt locus repetitioni merce-
dis (& multo minus ſi in ſecundo aut in tertio)
hic enim ſuccedit doctrina *gloſ. in l. ſi vno anno.*
7 *§. item cum quidam, ff. locat.* quæ ait, quod * quan
do quis operas ſuas locat, vel rem & operam
ſimul, nec per eum ſtat quo minus eas præſtet,
ſed per conductorem, licet caſu fortuito impe-
ditum, mercedem totius temporis nihilomi-
nus conſequitur, arg. eorum quæ de Aduocato
traduntur *in l. 1. §. diuus, ff. de var. extraord. cogn.*
in l. qui operas, ff. loca. & de ſcriptore *in l. ſed addes.*
§. fi. ff. eod. Si vero ſecundo aut tertio anno mo
riatur, vel culpa ſua recedat (quo tempore iam
non amplius videtur eſſe conductor, ſed potius
locator operarum ſuarum, pro alimentis loco
mercedis) tunc ſuccedit altera doctrina eiuſdẽ
8 gloſ. quæ ait, * quod ſi ſtet per locatorem quo-
minus operas ſuas præſtet, vel per caſum fortui
tum in ſua perſona contingentem, tunc tenetũ
ad intereſſe (ſi ſua culpa per eum ſtet) vel ſi ca-
ſu fortuito & ſine ſua culpa (vt hic) tenetur pro
rata temporis mercedem remittere, *arg. l. fin. C.*
de condic. ob cau. & d. l. ſi vno. §. item cum quidam.
Vnde cum in hoc caſu alimenta ſint loco mer-
cedis, non poſſunt peti pro rata temporis quod
de dicto triennio supereſt. atq. ita fuit deciſum.
9 Cæterum, * an famulus, qui promiſit ſerui-
re per annum pro certo ſalario, debeat habere
integrum ſalarium, ſi ante annum expellatur,
vel ipſe recedat; an vero pro rata præteriti tem-
poris. Item, an famulo infirmo debeatur ſala-
rium pro tempore quo fuit infirmus, vide Hip-
polyt. Bonacoſ. *in trac. de ſeru. & famu. c. 79. n. 5.*
& 6. c. 82. c. 103. c. 122. & c. 241. Iaſ. in l. diem fun
cto. n. 45. & ſeq. ff. de offic. aſſeſſ. Rebuff. ad conſt. reg.
tract. de famulor. ſalar. gl. 2. circa fi. & Franc. Vini.
li. 1. opi. n. 108. quem refert Syntag. com. opi. in ver.
famulus. Item quid de Medico, Doctore, Aduo-
cato, aut Officiali, de publico conducto, præter
Doct. *in d. l. diem functo. Vide Dec. conſ. 70. Rip. in*
trac. de peſte in 2. p. n. 111. verſ. venio ad conductores
operarum. cum ſeqq. & Cæphal. conſ. 70. & 71.

a *Par arreſt du 23. de Septembre 1602. en la cau-*
ſe de Medard Quicquant de la Chappelle S. Quilien ap
pellant, cõtre Iehanne & Catherine Michiel appellées.

DECISIO LXXXV.

An in cauſa depoſiti poſſit adiudicari prouiſio.

SVMMARIA.

1 *Depoſitum habet executionem paratam.*
2 *Depoſiti cauſa eſt ſummaria & celeris executionis.*
3 *Caſus prouiſionali iudicio diſpoſiti quinam ſint, re-*
miſſiue.
4 *Qualitas rei, quæ eſt cauſa priuilegij, debet probari an*
ſequam locus ſit priuilegio.
5 *Confeſſio incidenter facta non nocet.*
6 *Depoſitum confeſſatum an gaudeat priuilegijs veri*
depoſiti. & nu. 14.
7 *Confeſſione iudiciali probari poteſt depoſitum.*
8 *Confeſſus pro iudicato habetur.*
9 *Confeſſione nulla eſt maior probatio.*
10 *Conſtitutionis, quæ de caſibus prouiſioni diſpoſitis tra*
* *ctat, declaratio.*
11 *Generalis conſtitutio non extenditur ad cauſas in ſpe-*
cie priuilegiatas.
12 *Confeſſio bis aut pluries geminata, etſi incidenter fa-*
cta, nocet confitenti.
13 *Depoſitum confeſſatum quodnam dicatur.*

INter omnes conſtat, depoſiti multa & inſi-
gnia eſſe priuilegia, de qbus Prac. Papienſ. *in*
form. libell. actio. hypoth. in verb. in depoſito. Inter q̃
1 * iſtud eſt non poſtremum, quod habet execu-
tionem paratã, *l. ſi quis C. depoſit.* ponderando
hæc verba [illico, modis omnibus compellatũ,
&c.] Ideoq; poteſt deponens incipere ab execu
tione, omiſſo iuris ordine, vel ſummarium iudi
cium inſtituere, ad repetendũ depoſitum, vt tra
dunt Bar. Bal. Caſtr. & alii in d. l. ſi quis. Si autẽ
in eo iudicio opponatur exceptio, quæ altio-
rem requirat indaginem, poteſt ante omnia iu
dex à præcepto de reſtituendo depoſito incipe-
re, tanquam in cauſa executiua, & exceptiones
2 illas iudicio ordinario reſeruare. Eſt enim * cau
ſa depoſiti ſummaria & celeris expeditionis, ut
inquit Boer. *dec. 295. nu. 7. & poſt eum Surd. dec.*
323. n. 6. in fi. Ratio huius rei eſt, quia ſi eiuſmo
di exceptiones admitterentur ad differendam
reſtitutionem rei depoſitæ, aperiretur via frau-
dibus, ſicque contractus, qui ex bona fide ori-
tur, ad perfidiam traheretur, vt loquitur Impe
rat. *in d. l. ſi quis.*

Verũ, cum conſtõnibus huius Comitatus cer
ti ſint ac definiti caſus, in quibus ſummario, &
ꝓuiſionali iudicio iudicari põt (inter quos iſte
non cõnumeratũ, ut patet ex tit. *Des cas, eſquelz*
prouiſion affiert. in antiqs ordinationib.) dubita
tũ fuit in cauſa cuiuſdã depoſitũ repetentis, cui
obiiciebatũ, rẽ peritã non fuiſſe traditã cuſtodiæ
gratia, ſed cautionis & ſecuritatis cauſa ꝓ debi-
to, an actori adiudicãda eſſet prouiſio, necne.

Et

Digitized by Google

Et videbatᷓ quod non, tũ quod hic caſus non
3 eſſet comprehenſus inter eos,* quos prouiſioni
diſpoſitos eſſe declarat cõſtitutio prædicta, nec
ẽt inter eos, quos enumerat Rebuff. *in conſt. Regn. Franc. to. 1. tit. de ſent. prouiſio. in præfat. a n. 37. uſq; ad n. 140.* Tũ quod de depoſito hic non videbat ſatis conſtare, ex quo reus diceret non eſ-
4 ſe depoſitum ſed pignus.* Quando autẽ lege
aut ſtatuto aliqs actus priuilegio donatᷓ, oportet, antequã priuilegio locus ſit, quod prius de
ipſo actu conſtet, *l. diuus Traianus, ff. de teſta. mili. §. plane. inſt. eo. tit.* vbi id priuilegium, quod militantibus datum eſt, vt quoquo modo facta ab
his teſtamẽta rata ſint, ſic intelligi dẽt, vt utiq;
prius cõſtare debeat, teſtm̃ factum eſſe. Et hinc
eſt, quod ſi inſtrumẽto publico hoc priuilegiũ
det, ut nulla poſſit aduerſus eum exceptio opponi; poterit tamen opponi quod non ſit inſtrumentum, vt per eum text. decidit ibi Barto. & poſt eum Curt. iun. *in l. 1. num. 15. C. de eden.* Facit, ꝙ quando qualitas eſt cauſa introducendæ petitionis, dẽt ea ꝓbari antequã vlterius
ꝓcedatᷓ, *l. non ignorat. vbi Bal. C. de iis qui accuſ. nõ poſſunt.* Et ſic, cum in facto hic allegaret reus, res
petitas, ſibi non depoſiti, ſed pignoris noĩe fuiſſe traditas, ſicq. ſe non teneri ad earum reſtitutionem, quin prius ſibi ſatisfactum eſſet, videbatur litiſconteſtationi, & probationi potius
locum eſſe, quam paratæ executioni.

Et licet ꝓducerentᷓ ſcripturę, quib. conſtabat
reum alias i iudicio confeſſum fuiſſe, ſe res illas
cuſtodię cauſa penes ſe hr̃e (quod nihil aliud ſignificat quã depoſitum, l. 1. ff. depoſ.) Tñ hoc ſibi non obſtare dicebat reus, duplici ratione. Pri-
5 ma,* ꝙ confeſſiones illæ non principaliter ſup
ipſo depoſito fuerãt emiſſæ, ſed incidẽter in alia
cauſa (licet inter eaſdẽ partes) vbi de alio negotio agebatᷓ. At confeſſio incidẽter facta non nocet, vt multis ꝓbat Marſil. *in repet. rubr. C. de proba. & poſt eũ Maſcar. concl.* 383. Secunda, ꝙ* depo-
6 ſitum confeſſatum non gaudet priuilegiis veri
depoſiti, Bal. *conſ. 384. vol. 1. Cagnol. de regul. iur. in l. contractus, nu. 16. Nicol. Moz. de contract. depoſ. tit. de diuiſio. depoſ. nu. 7.*

Sed his non obſtñtibus, Senatus ꝓuiſionali
ſñia res illas reſtituendas eſſe cẽſuit: *a* motus
potiſſimum, quod confeſſione illa iudiciali ſatis videbat conſtare de depoſito, ad ꝓuiſionem
7 adiudicandã. * Confeſſione enĩ poteſt ꝓbari
depoſitum, vt conſtat ex *l. Publia Mauia. §. fi. ff. depoſ. iunc. doctr. Prac. Papi. in forma capitulor. quando teſtes produc. ad æter. rei memo in verb. habuiſſe. & in form. libel. act. hypoth. in verb. in depoſito. n. 6.*
Et illa confeſſio, ſi in iudicio facta ſit (vt hic fuerat) executionẽ habet paratã, non minus quam
8 ſñia & res iudicata.* Confeſſi enim pro iudicatis habenẽ, *l. poſt rem iudicatam, ff. de re iud.* Et in
term. ꝓ hac deciſione facit authoritas Matthęi
Matheſ. in ſuo ſing. 5. vbi ait, quod id quod dicitᷓ, quod depoſitum eſt fauorabile, & meretᷓ executionẽ, intelligendũ eſt qñ depoſitum eſt quodammodo notorium, vt qa de eo apparet ꝑ publicum inſtrũm, vel ꝑ atteſtationem teſtium, q
fuerunt recepti ad perpetuã rei memoriã idẽq;
tradunt Fel. *in c. ſicut. col. 3. ext. de re iud. & Curt. in add. ad Caſtrenſ. in d. l. ſi quis. C. depoſ.* Quod dictum de inſtr̃o & atteſtationibus, merito extendi põt ad confeſſionem iudicialem. Nã conſtare ꝑ inſtr̃um aut ꝑ teſtes, & cõſtare ꝑ ipſius par-
9 tis confeſſionẽ, paria eſſe videntur: imo * nulla
maior eſt ꝓbatio ipſa confeſſione partis, *l. 1. & 3. ff. de confeſ. l. 1. C. eod. & c. cum ſuper. extr. eod.* Et
in terminis, quod depoſitum, de quo conſtat
ꝑ confeſſionẽ in iure factã, paratã habeat executionẽ. ita in ſpecie tenent Boeri. *d. dec. 295. n. 9. & Rebuff. ad conſt. Regn. Franc. tit. de lite. oblig. art. 6. gl. 3. n. 16.* vbi ait quod ita in praxi obſeruatur
10 Non obſtant nunc allata in contrariũ.* Nã
etſi conſtõnibus noſtris caſus hic nõ ſit relatus
inter eos, in quibus iudex ꝑ modum ꝓuiſionis
condemnare poteſt, non tñ proinde ſequitᷓ eum
eſſe excluſum: nã conſtitutio illa non ꝓcedit taxatiuẽ, nec dicit ꝓuiſionẽ eſſe adiudicãdã in iis
duntaxat caſibus & non in aliis. Item ſcripta
eſt iudicibus inferioribus, non aũt ſupremo Sẽnatui, qui in aliis multis caſib. prouiſionaliter
ꝓuidere ſolet, qñ ſubeſt æquitas, aut neceſſitas,
vt quotidie videmus. Item poſito quod eſſet cõcepta verbis taxatiuis, tamen adhuc non exclu-
11 deret hunc caſum.* Nam generalis conſtitutio
ſiue diſpoſitio non extenditur ad cauſas in ſpecie priuilegiatas, ut docet *gl. in l. 3. C. de ſilentiar. & Felyn. in c. 1. extr. de reſcr.* Cauſa autem depoſiti eſt priuilegiata in ſpecie, vt conſtat *ex d. l. ſi quis. C. depoſ.* qua de re vide latius per Vincen. de
Caroc. *in trac. de depoſ.* q. 3.

Minus refert, quod Rebuf. *in trac. de ſent. prouiſion. in præfat.* (vbi 40. caſus enumerat, in qbus
prouiſio adiudicari poteſt) hunc caſum inter illos non comprehendit: nam caſum hũc illic te
vera omiſſum, alibi cõmemorat, nempe in *ſupra dic. trac. de liter. oblig. art. 6. glo. 3. n. 16. & ſeqq.*

Quod aũt aduerſus confeſſionẽ obiiciebatᷓ illã fuiſſe factã incidẽter, & deinde depoſitũ confeſſatũ non gaudere priuilegiis veri & actualis
depoſiti. Illud parũ obſtabat, tũ qđ cõfeſſio fue-
12 rat bis aut pluries geminata (quo caſu, etſi incidẽter facta, nocet tñ confitenti, & habetᷓ ꝓ magis deliberata, nec prætextu erroris reuocari poteſt, vt multis docent Corſet. *in trac. de confeſſio. gemina. Euerard. in loco à gemina. & Damhoud. ĩ enchir. pariũ aut ſimil. ĩ ver. cõfeſſio iterata.*) Tũ quod
non ꝓpriẽ videbatᷓ hic agi de depoſito confeſſa-
13 to. Nã* depoſitũ confeſſatum illud eſt, quod fit
ſub ſpe futuræ numerationis vel traditionis, q̃
poſtea diciᷓ nõ ſequuta, *arg. l. fi. C. de non nu. pec.*

Digitized by Google

hie aūt, traditio non negabatˀ eſſe facta, ſed de
noĩe contractus tm̃ controuertebaṙ, an ſcilicet
14 eſſet pignus, vel depoſitum. Adde* qꝫ ẽt in depo
ſito confeſſato receptior eſt opinio, priuilegia
locum hr̃e, vt conſtat ex his q̃ tradit Vinc. Ca-
roc. *in d. trac. de depoſi. in repeti. d. l. ſi quis. hancque
opinionem vti verioré ſequuti ſunt Bald. conſ. 256.
vol. 1. Caſtrenſ. conſ. 170. vol. 2. Curt. iun. in l. 2. in
princ. ff. ſi cert. peta. Natt. conſ. 438. per tot. Rol. à
Vall. conſ. 17. vol. 1. Rebuf. d. tracta. de lit. obl. art. 6.
gl. 3. n. 16. & Surd. dec. 217. n. 8.*

a *Par areſt reſolu le 9. de Nouembre 1602. en la
cauſe de Demoy.^le Marie Dard femme du Sr Conſeil
ler Brun ſuppliante, cõtre Guillaume Dard d'Amance
defendeur.*

DECISIO LXXXVI.

De conſuetudine, pecunia in dotem data ſine cõ-
ſtituta, eſt habenda pro re immobili ipſius
mulieris & hȩredũ eius, &c. *Et an hac conſuetu
dine nõ obſtãte, pater filio in tali pecunia ſuccedat.*

SVMMARIA.

1 *Artic. 9. conſuetud. ſub tit. des gens mariez. de-
claratur.*
2 *Aſcendentes ab omni ſucceſſione deſcendentium per
conſuetudinem noſtram arcentur.*
3 *Conſtitutio generaliter loquens generaliter eſt intel-
ligenda.*
4 *Exceptio confirmat regulam in caſibus non exceptis.*
5 *Dotalis pecunia eſt mulieri loco patrimonij.*
6 *Pecunia deſtinata in emptionem prædiorum pro re im
mobili habetur. & n. 19*
7 *Auus maternus præfertur auo paterno in materna do
te nepotis.*
8 *Lex omnis interpretanda eſt iuxta materiam ſuæ ru-
bricæ. fallit vt n. 14.*
9 *Exceptio eſt de regula.*
10 *Pecunia de ſui natura res eſt mobilis. & n. 19.*
11 *Fictio ceſſat ſi ceſſet æquitas.*
12 *Dotis fauore pleraq; contra iuris regulas aliquando
conſtituta ſunt.*
13 *Dos eſſe non poteſt vbi non eſt matrimonium.*
15 *Conſuetudo noſtra eſt inordinate diſpoſita.*
16 *Dotis vocabulum prolatum à ſtatuto non eſt nomen
iuris, ſed facti, quo deſignatur res data in dotem.*
17 *Articu. 4. conſuetud. ſub titu. de ſucceſſions. ex-
penditur.*
18 *Affectio, quam habere ſolemus ad res quæ fuerunt ma
iorum, militat tantum in rebus ſoli.*
20 *Auus maternus præfertur patri in dote materna ne-
potis.*
21 *Pecunia dotalis quomodo & quando habenda ſit pro
re immobili vxoris & hæredum eius.*
22 *Mutata perſona mutatur ſtatus rei. & n. 31.*
22 *Sermo ſimpliciter prolatus de primo intelligitur.*
24 *Hæredis nomen intelligitur de primo.*
25 *Statuta ſunt ſtricti iuris.*
26 *Hæredum appellatione non veniunt hæredes hæredis;
niſi impropriè, n. 28*
27 *Verba ſtatuti ſunt propriè intelligenda.*
29 *Statutum exorbitans à iure communi non debet faci-
lè extendi.*
30 *Fictiones duæ non poſſunt ſimul concurrere.*
32 *Patris prætentio in ſucceſſione filij eſt fauorabiles.*
33 *Interpretatio ea in dubio ſumenda eſt, qua vtrique
parti conſulitur.*

EX ijs quæ diximus ſupra deciſio. 53. & ex
diſpoſitione articuli noni noſtræ conſue-
tudinis, ſub titulo de coniugatis. inſurgit du-
bitatio perelegans, & frequentis vſus, quæ
multoties agitata fuit in Senatu. *a* Et quam-
quam non fuerit deciſa, eius tamen præci-
puas rationes hic adnotare non erit otioſum,
vt dum caſus eueniet, aliqua ex parte ſuble-
uetur labor iterum ſtudendi ſuper hac quæ-
1 ſtione. Dicit * articu. ille 9. Quod pecunia
mulieri in dotem data ſiue conſtituta haben-
da eſt pro re immobili ipſius mulieris & hæ-
redum eius: modo vxor, cui dos erat conſti-
tuta in pecunia numerata, moriatur relictis
duobus filiis hæredibus, qui poſtmodum dece-
dunt vnus poſt alium, relicto patre ſuperſtite.
Quæritur, an pater in talibus pecunijs dotali-
bus ſuccedet?
2 Et pro negatiua facit in primis * articulus
ille 2. dictæ conſuetudinis noſtræ, titu. de ſuc-
ceſſionib. de quo in dicta deciſ. 53. egimus;
quo quidem articulo, aſcendentes ab omni ſuc
ceſſione deſcendentium arcentur, præterquam
à ſucceſſione mobilium. At per hunc articu-
lum nonum, pecuniæ iſtæ dotales pro re im-
mobili habentur, nedum quoad mulierem
ipſam, ſed & quoad eius hæredes: ergo &
ab iis excluditur pater, & adiudicandæ veniũt
proximiori coniuncto ex parte matris, iuxta
diſpoſitionem articuli 4. eiuſdem conſuetudi-
nis, bona ſequuntur lineam vnde mouent.
Secundo, articulus iſte 9. generaliter loqui-
tur, nec caſum vllum excipit, præter vnum,
nempe, niſi per coniunctionem mobilia ac-
quiſierint. Ergo extra hunc caſum ſemper ha-
bendæ ſunt iſtæ pecuniæ dotales pro re immo-
3 bili. Nam * conſtitutio generaliter loquens,
generaliter eſt intelligenda, *l. de præterito. ff.*
4 *de publicat.* Et * exceptio confirmat regulam
in cæteris caſibus non exceptis, §. *vt autem lex.
authen. de non alien. aut permut. reb. eccl.*
5 Tertio* pecuniæ dotales (quæ ſunt mulieri lo
co legitimȩ & patrimonii, *l. quoniam nouella. C. de
inof. teſt.*) eo animo cõmuniter ſoluunt marito,
non vt eas conſumat & expendat inutiliter, ſed
vt

Digitized by Google

vt eas conuertat in emptionem fundi alicuius
ad ſuſtinenda onera matrimonij, & ad futurã
6 vtilitatem ipſius vxoris vel liberorum.* At pecu
nia deſtinata in emptionem prædiorum pro re
immobili habetur *l. 3. §. quod ergo. ff. de contrar. & vtil. act. tut. quam ſingularem dicit Roma. conſ. 188. n. 5. & poſt eum Chaſſa. ad conſuet. Duc. Burg. tit. des gens mariez. art. 24. in verb. aſſignez ou promis. Tiraq. de retract. conſang. §. 1. gl. 7. n. 106. & Pechi. de teſta. coniu. lib. 5. cap. 30. nu. 4.*

7 Quarto,* ſiue pecunia dotalis ſit qd immo-
bile, ſiue non; tñ concurrentibus cognatis cum
patre, vr̃ quod cognati (id eſt cõiuncti ex linea
materna) debẽt præferri patri in dote materna,
argum. eorum quæ trad. Roma. conſ. 40. vbi cõ-
cludit, auum maternum præferri auo paterno
in materna dote nepotis.

Quinto, affirmant nõnulli ita alias iudicatũ
fuiſſe a Senatu, in cauſa cuiuſdam Ioannis Ra-
teau Poligniacenſis, & hæredum Ioannæ Brun.

Pro affirmatiua & contraria opinione facit
8 primo, quod quemadmodum * lex quęlibet in-
terpretanda eſt & intelligẽda iuxta materiã ſuę
Rubricæ, *l. Imperator. & ibi Doc. ff. de in diem addict.* ita & artic. iſte 9. iuxta ſuum titulum intel-
ligendus eſt. At poſitus eſt iſte artic. non ſub ti-
tulo *de ſucceſſion* ſed ſub titulo *de coniugatis.* In
quo potiſſimum agr̃ de communione cõiuga-
li, & de pactis dotalibus: ergo non ad ſucceſſio-
nes pertinet, ſed ad conuentiones. Confirmatur
9 hoc, q̃a * exceptio eſt de regula, Euerard. *in loc. ab except. n. 9.* At exceptio iſta [*niſi per conuentionem mobilia acquiſiuerint*] loquit̃ de coniugali cõ-
uentione: ergo & regula iſtius articuli intelligẽ-
da eſt, vt locum habeat, ſi agat̃ de ſocietate cõ-
iugali diuidenda, vel de repetenda dote ab hr̃di-
bus viri, vel de alijs huiuſmodi conuentionibus
coniugalibus, non autem ſi de ſucceſſione filij
agatur inter patrem & cognatos.

Secundo facit, quod iſtius articuli 9. diſpoſi-
10 tio verſat̃ in fictione: fingit enim* pecuniã (quæ
ſua natura res eſt mobilis, & de iure inter mobi
lia numerat, *auth. hoc niſi. C. de ſolut. §. & quia parũ auth. de nupt.*) eſſe quid immobile. Vt autẽ* locus
11 ſit fictioni, oportet vt ſubſit æquitas quædã. Nã
fictio ceſſat, ſi ceſſet æquitas, vt docet Bart. *in l. nec vtilem. n. 1. 4. & 5. ff. quib. ex cau. maio. in integr. reſti.* At nulla alia æquitatis rõne niti põt hæc
conſuetudo, præterquam ea quæ fundata eſt in
12 ſolo fauore dotis cõſeruandæ; * cuius cauſa ple-
raque etiam cõtra iuris cõmmunis regulas ali-
qñ conſtituta ſunt, l. 1. ff. ſol. matr. Cum enim
præcedẽtibus articulis, & præſertim articulo 2.
diſpoſitum eſſet, mobilia inter cõiuges nobiles
eſſe communia: item, maritum nobilẽ eiuſmo-
di mobilium remanere dominium, ſi vxori ſup-
uiueret; fuit ſane neceſſarium, ipſius dotis fauo
re, ſubiungere pecunias dotales, pro re immobi
li vxoris & hæredum eius habendas eſſe. Alio-
quin, marito præmortuo, eius hæres dicere po-
tuiſſet, pecunias iſtas eſſe cõmunes ſibi cũ vxore
ſuperſtite, quæ ſic dimidiam partem dotis ami-
ſiſſet. Vel ipſa vxore pręmortua, maritus nobilis
ſuperſtes, dicere potuiſſet ſe pecuniæ illius tan-
quam rei mobilis dominum remanere, ſicque
non teneri dotem reſtituere hæredibus vxoris.
Ergo hoc dotis fauore, hacque ęquitate ceſſan-
te (prout hic ceſſat, vbi iam amplius non agitur
de dote repetenda, ſed de ſuccedẽdo in bonis &
hæreditate filij, cui breui manu dos materna à
patre cẽſet fuiſſe reſtituta) ceſſare debet & fictio
ſtatuti. alias fictio illa in necem & perniciẽ ip-
ſius patris conuerterer̃, qui hoc modo filio ſuc-
cedere non poſſet.

Tertio & poſtremo, t̃pe apertę ſucceſſionis in
bonis filij, pecuniæ iſtæ iam amplius nõ videnr̃
eſſe dotales, ſaltem ꝓprie ſumpto vocabulo, ſed
videnr̃ potius eſſe patrimonium ipſius filij de-
13 functi. Dos* enim eſſe, non põt vbi nõ eſt matri-
monium, *l. dotis appellatio. ff. de iur. dot.* Vnde cum
non conueniant verba conſuetudinis, nec con-
uenit etiam eius diſpoſitio. Et in hanc ſententiã
videndus eſt *Soc. Sen. conſ.* 121. *lib.* 1. qui in ſimili
fere ſtatuto loquitur n. 6. & ſeq.

Et dicit, quod ſi mortua muliere filij accipiũt
dotem vt hæredes, res dotales efficiunr̃ de patri-
monio ipſorũ, nec amplius dicunr̃ res dotales.
Hæc ſunt fere pręcipua argumenta quę in vtrã-
que partem adferri ſolẽt quibus, ſane patet vn-
dique reſponſio. Nam ſi primam opinionem
amplectaris, qua ꝓbauimus ſupra filijs patrem
ſuccedere non poſſe in dote materna, ſed auũcu-
lum alioſque proximiores de linea matris ad eã
eſſe admittendos, per conſuetudinem illam, *bona ſequantur lineam vnde mouent*, facili negotio
his tribus argumentis poterit reſponderi.

14 Ad primum enim, * quod ſumitur à rubrica,
ſub qua poſitus eſt iſte articulus 9. reſpõdet̃ ꝙ
procedit, nigro ipſo exiſtẽte dubio (vt loquunt̃
noſtri Doctores) vbi autem nigrum clarum eſt,
& generalius diſponit quam rubrica, tũc textus
ipſe attenditur & non rubrica, ex doctrin. Bart.
in l. cum vir. col. 2. in fi. ff. de vſucap. Roma. conſ. 104 n. 5. Capol. conſ. 12. & Panor. in c. ad audientiã. extr. de reb. eccle. non alien. Item reſpõdetur, ꝙ non con
cludit illud argumentum de neceſſitate, præſer-
15 tim in his noſtris* conſuetudinibus, q̃ ſatis inor
dinate diſpoſitæ ſunt, vt conſtat ex art. fin. (in
quo de re feudali & cenſuali agitur) qui tamen
repoſitus eſt ſub titulo de venatione, quæ nihil
habet commune cum cenſu.

Ad ſecundum reſpondetur, quod non tãtum
fauore dotis, ſed etiam fauore hęredum ipſius
mulieris introducta vr̃ hęc noſtra cõſuetudo, vt
patet ex illis verb. [*ipſius feminæ & eius hæredum*]
Si enim ſolo dotis fauore introducta eſſet, & ad
tol-

tollendas omnes illas dubitationes de q̄bus ſit
mentio in argumẽto, ſufficiebat dicere [*pro im-
mobili ipſius fœminæ*] igitur ne ſuperflua ſint hæc
verba [*& hæredum*] intelligendus eſt articulus
etiam fauore hæredum.

Ad tertium, reſpondeĩ quod non ꝓcedit in
16 ſtatuto loquente de dote. * Vocabulum enim
dos, ꝓlatum à ſtatuto, non eſt nomen iuris, ſed
nomen facti, quo deſignatur res data in dotem,
vt poſt Bald. conſ. 495. reſpondit Bello. *conſ.* 13.
n. 21. *in fi. idem tradit Dec. in l.* 1. *n.* 18. *C. vnd. vir.
& vx.* vbi ait quod ſtatutum vr̃ conſiderare do-
tem, pro bonis & quantitate data in dotem.

Quod ſi contrariam opinionem tueri velis,
qua ꝓbatum eſt patrẽ ſuccedere poſſe in his pe
cuniis dotalibus, excluſis aliis trãſuerſalibus ex
linea matris, non deerit & reſpõſio ad cõtraria.
17 Nam ad primum reſpondebiĩ, *quod cõſue-
tudo, *bona ſequuntur lineam*, & conſuetudo, *ſucceſ-
ſio non aſcendit*, introducta quidẽ eſt fauore trãſ-
uerſalium, ſed ad hoc tantum vt immobilia an-
tiqua (in q̄bus militat naturalis illa affectio quã
habere ſolemus ad res quæ fuerunt maiorũ no-
18 ſtrorum) eo recurrerent, vnde ꝓceſſerant. Sed*
hæc affectio militat tantum in rebus ſoli, nõ au-
tem in pecunia numerata, circa quam nulla ca-
dit ꝓbabilis affectio, vt notatur in *l. numis. ff. de
in litem iurand.* Ergo ab hac pecunia non eſt ex-
cludendus pater, per ea potiſſimũ quæ diximus
ſupra in d. deciſ. 53. *verſ. quarto & poſtremo.*

Ad ſecundum reſponderi poterit, quod licet
articulus nonus generaliter loquatur, eſt tñ re-
ſtringendus ad materiam ſuæ rubricæ, nẽpe ad
materiam conuentionum coniugaliũ, non au-
tem ad materiã ſucceſſionum, per ea quæ dixi-
mus ſupra, numero 8.
19 Ad tertium reſpõdebiĩ ex Boer. dec. 209. *Pe-
cuniam ſiue deſtinatã ad emptionẽ fundi ſiue
non, ſemper eſſe quid mobile, & licet conſuetu-
do noſtra contrariũ hic fingat; tñ ceſſante ęqui-
tate (prout hic ceſſat, vbi agĩ de patre excludẽ-
do à ſucceſſione filij, cõtra iuris communis diſ-
poſitionem ceſſare debet & fictio.

Ad quartum & poſtremum, diceĩ Rom. in d.
conſ. 70. loqui in caſu, in quo agiĩ de ſucceſſio-
ne filij inter aſcendentes eiuſdem gradus, puta
inter auum maternum & auum paternũ. Tunc
enim (vt recte cõcludit Roma.) auus maternus
20 præferĩ paterno in dote materna nepotis; imo*
præfertur & ipſi patri, per ea quę tradit Anton.
Faber. coniectur. lib. 13. c. 10. licet contrariã opi
nionem communẽ eſſe dicat Mich. Craſſ *§. ſuc-
ceſſio ab inteſtato. q.* 22. *n.* 6. Sed non eſt bona con-
ſequentia, præfertur auus maternus in dote ab
eo ꝓfecta ipſi patri vel auo paterno; ergo in ea-
dem dote cæteri cognati & tranſuerſales per li-
neam maternã præferendi ſunt. Nam præferĩ
auus maternus rõne miſerationis, ne ſcilicet &
filiæ amiſſæ & pecuniæ damnum ſentiat, l. iure
ſuccurſum. ff. de iur. dot. quæ ratio ceſſat in cæ-
teris tranſuerſalibus.

Verũ, in hoc tanto rationũ conflictu, æquius
ſane atque tutius ſemꝑ viſum eſt mihi, mediã
quandam opinionem eligere, quæ alias inter ſe
diſſidẽtes poſſet aliqua ex parte conciliare. Ita-
21 que ſic cenſeo ſaluo ſaniori iudicio, * pecunias
dotales habendas eſſe ꝓ re immobili ipſius mu-
lieris & hr̃dum eius, ſiue agaĩ de diuidenda ſo-
cietate coniugali & de repetenda dote, ſiue de
ſuccedendo ipſi mulieri vel hr̃dibus eius, idque
ꝑꝑ generalitatẽ textus huius artic. 9. Et quod
hoc ſit de mẽte ſtatuti, conſtat ex his verbis [&
eius hr̃dum] quæ alioqui eſſent ſuperflua & ni-
hil omnino operarenĩ. illud tñ addo verba iſta
[& eius hr̃dum] reſtringenda eſſe ad primũ &
immediatum hr̃dem ipſius mulieris, ſiue ille ſit
extraneus, ſiue ex deſcendẽtibus; idque tum vt
euiteĩ infinitas, tum etiã vt pater non maneat
ſemper excluſus: & ſic in hoc noſtro caſu, quod
vni ex filiis recta via & immediate ex materna
hr̃ditate ꝓuenit id ꝓ re immobili equidem ha-
bendum eſſe cenſeo, in eoque admittendos eſſe
alios fratres vel cognatos ad excluſionẽ patris,
iuxta artic. *bona ſequũtur lineam.* Sed quod vni ex
filijs ex alterius fratris aut ſororis ſucceſſione
euenit, licet originaliter ex matre ꝓueniat, illud
non vr̃ amplius ꝓ re immobili habendum eſſe,
22 ſed* mutata perſona, dicendum eſt mutatũ eſſe
ſtatum rei; præſertim cum ei perſonæ, in quam
ſit mutatio, res, quæ prius erat alterius & perſo-
næ & conditionis, acq̃ratur pleno iure & ex no-
ua cauſa, nempe ex ſucceſſione fraterna & non
amplius materna ſic enim intelligiĩ tex. *l. fin. C.
de inof. teſta. & l. per curatorem. ff. de acquir. hæred.*
q̄bus probaĩ ex mutatione perſonæ mutari ſta-
tum rei. Exẽplo res fiet apertior. Ponamus mu-
lieri in dotem fuiſſe conſtituta mille; moriẽ re-
lictis duobus filijs hr̃dibus inſtitutis ex æquis
partibus, moriĩ deinde vnus ex iſtis, relicto pa-
tre & fratre. Si dicamus fratrem ſuperſtitem to-
ta mille fuiſſe conſequutũ (quod non tranſit ſi-
ne dubio, per ea quæ dicta ſunt ſupra ꝓ opinio-
ne affirmatiua) oportet vt fateamur, vltimum
iſtum fratrem, quingenta habuiſſe ex matre, di-
recte & immediate, alia vero quingenta, mediã-
te perſona fratris, cui ſucceſſit. Si ergo quæratur
de ſucceſſione iſtius vltimi defuncti, inter patrẽ
& cognatos, dico, quod quingenta illa, quæ ha-
buit ex fratre, patri adiudicãda ſunt ſine vlla diſ
ficultate, idque non obſtãte diſpoſitione iſtius
artic. 9. Cuius authoritate ſi obijciaĩ, pecunias
iſtas ꝓ re immobili habendas eſſe per rationes
opinionis negatiuæ, reſponſio erit in promptu,
eas rationes hic non procedere: eo quod verba
illa [*& de ſes hoirs*] intelligenda ſunt de primo
hr̃de, & non de hr̃de, hr̃dis, ex his quæ ſequunĩ.

Pri-

23 Primo quia* ſermo ſimpliciter ꝓlatus de pri
mo intelligitur, *l. boues. §. hoc ſermone. ff. de verbo.*
24 *ſign.* Et* vbicumque fit mentio de hr̃de, intelli-
gitur de primo & immediato, nõ etiam de reli-
quis Bald. *in l. 1. col. 1. verſ. quæro an ſi dicatur. C. de
conditionibus. inſer. per tex. in l. quæ liberis. §. hæc
verba. ff. de vulg. & pupilla. & hoc multis exemplis
exornat Tiraq. in d. l. boues. §. hoc ſermone. in tract. de
retract. conuent. §. 1. gl. 5. nu. 23. & in tract. le mort
ſaiſit le vif. ampliat. 5.*
25 Secundo, quia in his* quæ ſunt ſtricti iuris
(prout ſunt ſtatuta, Chaſſa. *in conſuet. Burg. tit.*
26 *des confiſcat. §. 1. n. 11.*) appellatione* hr̃dum non
veniunt hæredes hr̃dis Bart. *in l. ſtipulatus. ff. de
verb. obliga. Aret. in l. paterfam. in fin. ff. de vulg. &
pupil.* Et hæc opinio receptior eſſe vr̃, ex his quæ
tradit idem Tiraq. *d. tract. mortuus ſaiſit viuum
ampl. 5. quidquid in contrarium dicat Bello. ſupputat.*
27 *lib. 4. c. 16.** Verba enim ſtatuti ſunt ꝓprie intel
ligenda, Dec. *in l. non vult. n. 4. ff. de reg. iur. per l. 3*
28 *§. hæc verba. vbi Bart. de neg. geſt.* Hæredis autem
appellatione, non venit (niſi impropriè) hæres
hæredis, *l. ſi quis filium. §. fin. ff. de acquir. hæred. in
verb. videtur. Doct. in l. 1. §. deieciſſe ff. de vi & vi
arma. Dec. in l. qui per ſucceſſionem. ff. de reg. iur.*
29 Tertio,* ſtatutum exorbitans à iure cõmuni
non debet facile ad alias perſonas extendi, Me-
noch. *de præſumpt. lib. 3. præſump. 13. n. 11.* At ſta-
tutum iſtud exorbitat à iure communi, quo pe-
cuniæ inter mobilia numerantur, *d. auth. hoc niſi
C. de ſolut.* Non debet igitur extendi ad hęredem
hæredis iſtius mulieris.
Quarto, ſi pecuniæ iſtæ in hærede hęredis pro
re immobili haberentur, non modo daretur fi-
ctionis progreſſus in infinitum, ſed etiam duæ
fictiones circa idem & reſpectu eiuſdem perſonę
ſimul & ſemel concurrerent. Vna, quod hæres
hæredis diceret propriæ hæres; altera, quod res
30 vere mobilis eſſet quid immobile: *at duæ fictio
nes non poſſunt ſimul concurrere, *l. 1. C. de dot.
promiſſio. Tiraq. in trac. de iur. conſtit. poſſeſ. amplia.
26. n. 10. & 11.* Cum fictio non cadat ſuper fictio
nem, *l. bello. ff. de excuſat. tut. l. cum poſt. §. quæri. ff.
de iur. dot.* Ergo vocabulũ iſtud [*hoirs*] debet hic
intelligi de primo & immediato hærede ipſius
mulieris, non autem de hærede hæredis, cuiuſ-
modi eſt frater iſte reſpectu illius portionis quã
ex fratre habuit.
Quinto & poſtremo, eo fauorabilior eſt hæc
interpretatio, quod per eã res reuerteretur ad ſuã
primæuam naturam, & non læditur ius cõmu-
ne, Menoch. *de arb. iudic. lib. 2. cent. 2. caſ. 199.* Iu-
31 re* ſiquidẽ cõmuni mutata pſona) vt paulo an-
te diximus) mutatẽ etiam ſtatus & conditio rei,
*l. fin C. de inof. teſtam. l. per curatorem. ff. de acquir.
hæred.* Vbi peculium filij deſinit eſſe peculium, ſi
filius ſui iuris efficiatur, quibus accedat *l. 2. §. il-
lud poteſt quæri. ff. de hæred. vel act. vend. & l. ſed ſi
plures. §. filio impuberi. ff. de vulg. & pupil.*
His adde quod ita iudicauit olim Senatus *b*
in cauſa de Pierrotte Boiſſon, vxoris Quintini
Pelliſſonier (cuius ego tũc eram Aduocatus) ad-
uerſus Dñm Doctorem Ratean Poligniacenſẽ.
Nec prædictis obſtat artic. 15. eiuſdẽ conſue-
tudinis, de coniugatis. vbi dr̃, *Quod ſi mulier facit
fructus ſuos ex aſſignatibus dotis, & poſt illius obitũ,
hæredes illius, aut cauſam habentes, vſq; dum illis di-
cta dos reſtituta ſit.* Quibus verbis [*hæredes aut cau
ſam habentes*] aperte ꝓbari vr̃, hæredum appella-
tione non tantum hæredes vxoris in infinitum,
ſed & ſingulares ſucceſſores contineri, iiſque eſ-
ſe dotem reſtituendam. Nam reſpondetẽ, iſtius
articuli caſum longe diuerſum eſſe ab eo de quo
nunc agimus: articulus enim iſte loquitẽ in vxo-
re quæ marito ſuperuixit. (non enim alias fruitẽ
vxor ſuis aſſignalibus quam ſi marito ſuperui-
uat, vt docet artic. ſubſequens, q eſt 16.) Nos ve-
ro hic loqmur de patre, vxori & liberis commu
32 nibus ſuperſtite,* cuius prætentio in ſucceſſio-
ne filiorum, eo fauorabilior eſſe vr̃, quod iure
communi (cui non facile derogandum eſt) ad
vniuerſã filij ſucceſſionem admittatur, excluſis
cognatis, *auth. defuncto. C. ad Senatuſconſult. Ter-
tul.* Si enim aliter diceremus; pater numquã fe-
re ſuccederet ſuis liberis, cum vix vlla bona ha-
bere ſoleant filij familias, præterquã quæ pro-
ueniunt ex dotali matris pecunia.
Hac igitur opinione a admiſſa (q̃ inter vtrãq;
media eſſe vr̃) & iuri cõi quam nimium dero-
gabitẽ, & vtriq; ẽt parti quodãmodo conſuletur.
nempe & patri, & coniunctis ex linea materna
Nã non ſemper & penitus excludentur, ſed in
quibuſdam tãtum caſibus & quoad quid. Tũc
enim dũtaxat patrem penitus excludit hęc opi-
nio cum mulieri vnicus tãtum filius aut nepos
hæres extitit: cognatos vero nunquam penitus
arcet, ſed eos aut ad partem, aut ad totum ſem-
per admittit, quod non idem eſt in alterutra ex
prædictis opinionibus. Prima ſiquidem (quę eſt
negatiua) patrẽ penitus & ſemper excludit: al-
tera vero (quæ eſt affirmatiua) cognatos ipſius
matris a dote materna perpetuo arcet. Vide Me
noch. de arb. iudic. d. caſ. 199. vbi docet in du-
33 bio* eam interpretat. amplectendum eſſe, qua
vtrique parti conſulitur, & qua minus læditur
ius commune.

a *Solemniter ſemel iterumq; 244. agitata & exami
nata fuit in Curia, claſſibus cõgregatis. Primo 17. Sep-
tembris 1602. in cauſa Dominę Catharinę Dauid, vxo
ris Doctoris Boquet, aduerſus Dominas Domod: Secũ-
dò, 19. Decembris eiuſdem anni 1602. in Baptiſtæ Ma-
leſſue de Pontarlier, V. I. D. & conſort. um ſupplican-
tium, aduerſus Franciſcum Sombarde ac Noſeroy, tu-
torem Deſiderati Sombarde defenſoris. Opinionibus
autem vtrinq; nutantibus indeciſa ſtetit. Sed poſtea*

18.

18. *Martij 1603. termiaata fuit arreſto ſolẽni in hac eadem cauſa lato. Iudicatumq; fuit ſecundum opinionem affirmatiuam in fauorem patris, & exeluſionem coniunctorum maternorum: Curia exiſtimante, pecuniam dotalem haberi pro mobili, tam in perſona primi hæredis vxoris, quàm in hærede hæredis; tam propter rationes hic inſinuatas, quàm quia ſoluto matrimonio dos exacta & vnita cum patrimonio hæredum, non poteſt amplius dici pecunia dotalis. Iaſ. in rubr. ff. ſol. matr. n. 11. 12. & 13. & in l. 1. n. 9. C. vnd. vir. & vx. Caſtr. & Dec. ibid. n. 18. & Cepha. conſ. 333. n. 21. & 22. ſicut hæreditas ſemel adita non amplius dicitur hæreditas, ſed patrimonium hæredis; præſertim ſi non ſit cui reſtituatur, Iaſ. & Cephal. vbi ſupra. Adde quod (prout aliqui ex Senatorib. dicebant) ratio qua mouit ſtatuentes noſtros pecuniam dotalẽ pro immobili ipſius vxoris & hæredũ habendi, videtur fuiſſe ad corrigendam diſpoſitionem iuris communis in l. dos a patre. C. ſol. matr. in l. ſi ab hoſtib. ff. eod. cũ ſimil. efficiendumq; vt pecunia dotalis pro vero immobili & patrimonio mulieris, & hæredũ haberetur, vt ad patrem amplius reuerti non poſſet, ea ſemel data: Cùm ius commune, ſtantibus iiſdem legibus, mortua in matrimonio filia familias, dos à patre profecta, ad eum reuerti debet, etiam ſtantibus liberis, ſi non in contrarium ſtipulatio intereceſſerit. Ita, quandaquidẽ hæc conſuetudo patrem ipſum exeludere voluit, à quo dos profecta erat, & ad quem miſerationis ratione reuerti ex iure debebat, ne & amiſſa filia & præterea pecunia dãnum ſentiret, vt ait l. iure ſuccurſum, ff. de iur. dot. Sequitur, potiori iure cęteros cognatos maternos, voluiſſe excludere; in iis enim non militat hæc ratio. Verùm noa poſſum (vtcunq; res habeat) hanc eſſe veram noſtræ conſuetudinis rationem mihi perſuadere, quandoquidem patrem in ſucceſſionem dotis filiæ admittimus, prout obſeruari ſupra dec. 53. Et mihi videtur, ſtante hac opinione, hæc conſuetudinis verba [Et hæredũ eius] inutilia reddi: nihil enim inſeruiunt ſi ſaltem in primo hærede pecunia dotalis non habeat rationẽ immobilis. Adde quod, ſecundum hanc ſententiam timendum quæſtione parentes in poſterum erga filias minus liberales futuri ſint, & pro conſtituenda dote pecuniaria, non aſſignent illis prædia & fundialia bona parciſſimi prouentus; ne fruſtrentur ſpe quod poſſint aliquando ad familiam hæredes reuerti, quam conſiderationem multum ponderant Doctores in l. 2. ff. ſol. matr. Cauendum eſt enim ne minus liberales futuri ſint parentes erga liberos, ſi ita ius conſtitutũ eſſe videant, vt quod ab iis profectũ eſt, ad eos non reuertatur. Hæc opinio affirmatiua hoc vltimo arreſto confirmata, ab eodem etiam ampliata fuit, vt procedat & in legato pecuniæ facto à patre filiæ ſuæ iam nuptæ, in augmentum dotis: idẽ enim iuris eſt in dotis augmento, quod in ipſa dote. l. aſſiduis, C. qui pot. in pig. hab. & Iaſ. in d. rubr. ſol. matr. in fi.*

b *Hoc arreſtum fuit ſolemniter latum anno 1597 ſed ſolum prouiſionali iudicio, propter ingentes quæſtionis difficultates: quantum autem ad definitiuam, adhuc ſub iudice lis eſt. Exinde arreſtis latis 22. Martij 1603. diffinitiua huius proceſſus iudicata fuit, & in oĩbus obſeruata fuit opinio affirmatiua ſupra memorata: Idemq; factum fuit iiſdem arreſtis in cauſa Dominarum Domod de Lonsleſaulnier, aduerſus Dominam Catharinam Dauid, vxorem quondã Doctoris Boucquet eiuſdem loci. vbi pronunciatum idem fuit de augmento dotis, quod de dote ipſa.*

c *Hæc opinio videtur confirmata fuiſſe, non obſtantibus ſopradictis arreſtis & iudiciis, declaratione deinde facta à A. A. SS. ſub receſſum Comitiorum anni 1606. publicata in formam edicti in arreſtis Curię, 20. Decembris anni 1607. expreſsè art. 6. continente, quod in caſu ſucceſſionis ad dictas pecunias dotales poſt obitum vxoris, inter ſucceſſores diuidentur, tanquam fundi & immobilia; eoq; facto, ſi ſemel patrimonium dictorum primorum ſucceſſorum ingrediantur, inibi confuſæ reſtabunt, & poſt obitum non cenſebuntur lineæ bona, ſed ad primam mobilium naturam reuertentur, vt iis à legitimis hęredibus ſuccedatur, tanquam bonis propriis.*

DECISIO LXXXVII.

Pręceptum factum filio hęredi ſcripto de non moleſtandis liberis naturalibus in relicto eis facto, ſub pœna priuationis hęreditatis, an valeat. Et quę requirantur ad hoc vt pœnę locus ſit.

SVMMARIA.

1 *Naturales liberi incapaces ſunt feudalium bonorum.*
2 *Filius poteſt inſtitui hęres ſub conditione poteſtatiua.*
3 *Teſtator poteſt hęredem ſuum priuare hęreditate, & in alium transferre, ſi quidpiam fecerit aut non fecerit contra ipſius teſtatoris voluntatem. quod declarat vt n. 4.*
5 *Teſtator pręcipere non poteſt quod legibus eſt vetitum. & n. 22.*
6 *Pręceptum de non moleſtandis liberis naturalibus, ſub pęna priuationis hęreditatis, an ſit licitum.*
7 *Spurii nec ex teſtamento, nec ab inteſtato, nec ex contractu capere poſſunt.*
8 *Pręceptum factum hæredi de legatis ſpurio præſtandis eſt nullum.*
9 *Naturales liberi non ſunt omnino incapaces.*
10 *Lex prohibitiua ſi non procedat annullando, diſpoſitio tenet ab initio.*
11 *Naturalibus liberis an ſit licitum relinquere vltra vnciam.*
12 *Spuriis quidquid relinquitur, pro non ſcripto habetur.*
13 *Teſtator moleſtiam inferre prohibens in licitis, cenſetur intellexiſſe de moleſtia iuris & facti, ſecus in illicitis.*
14 *Moleſtiam facti lex ipſa prohibet.*

Pe-

Digitized by Google

15 *Pœnæ omnes ſunt odioſæ.*
16 *Interpretatio benignior, & quæ dolum exeludat, ſemper ſumenda eſt.*
17 *Probatio per coniecturas non ſufficit in pęnalibus.*
18 *Probatio extra articulata nullius eſt roboris.*
19 *Pęna non inducitur contra hæredem, niſi fuerit declarata contra eius authorem.*
20 *Actio omnis tranſit in hęredem, etiam pœnalis.*
21 *Incontinentiam puniri publice expedit.*

TEſtator quidam tres habens liberos naturales & legitimos, & quatuor naturales tantum, ex quadam concubina domi retenta: duos ex liberis legitimis, nẽpe duas filias, inſtituit in ſuis dotibus: filium autẽ legitimum & naturalẽ, quẽ vnicum habebat, inſtituit hæredẽ vniuerſalem, ſub hac conditione tamen, quod teneretur omnia & ſingula in ſuo teſtamento contenta adimplere.

Inter cætera aũt quæ eo teſtõ continebantur, confirmabat expreſſim quaſdã donationes inter viuos, quas antea fecerat dictis ſuis liberis naturalibus eorumq; matri, eiſq; inſuper legati titulo bona quædam reliquebat, hac adiecta clauſula: *Prohibens & cauens dicto hæredi aliquam moleſtiam negotiumq; faceſſere dictis liberis naturalibus, eorumq; matri, in eo quod ſpectat ad dictas donationes & legata, ſiue in petitorio, ſiue in poſſeſſorio, quocumq; modo, directè aut indirectè. Adueniente autem quod aliqua controuerſia, moleſtia, aut impedimentum iis ab hærede mouerentur, volo vt in ſua legitima ſolummodo inſtitutus maneat, & reſiduum bonorum ad ſubſtitutos ſupradictos reuertatur, ſecundũ dictæ ſubſtitutionis ordinem.*

Mortuo teſtatore, hęres controuerſiã mouet liberis iſtis naturalibus, petitque in iudicio; donationes iſtas ac legata annullari, vel reſcindi, ac interim non patitur eos rebus donatis frui; quod diceret bona donata, totius hrditatis vnciam excedere, ac etiam eſſe pro maiori parte
1 *feudalia, eorũq. proinde penitus incapaces eſſe naturales, *per c. 1. §. naturalis, ſi de feud. defunct.*

Facta deinde tranſactione, qua liberis iſtis naturalibus multa reſcindunt ex his quæ donata & legata fuerant; is qui primus erat in ordine ſubſtõnis, ait hæredẽ cõtrauenisse diſpoſitioni teſtatoris, quod liberis iſtis naturalibus moleſtiã intuliſſet, ob idq. petit bona oĩa ſibi reſtitui, deducta tm̃ legitima. Dubitatũ quid iuris.

2 Qua in re aĩaduertendũ eſt, quod licet * verũ ſit, filiũ hrdẽ inſtitui poſſe ſub conditione poteſtatiua, p ea q̃ tradit *Iul. Clar. §. teſtamentũ, q. 39*
3 *in prin.* Licet ẽt verũ ſit regulariter, * teſtatorẽ p̃cipere poſſe, vetare, & hęredẽ ſuum priuare ſua hrditate, eamq; in aliũ transferre, ſi quidpiã fecerit vel non fecerit, cõtra ipſius teſtatoris voluntatẽ, *c. Raynaldus. iunc. ibi gl. in verb. adijciẽs. ext. de teſta. l. vnic. C. de his q̃ pę. no. Iul. Clar. d. §. te*
4 *ſtamẽtũ, q. 69. & Mich. Craſſ. eodẽ §. q. 62. n. 3.* * Tũ hoc ita demum verũ eſt, ſi id, quod iubet aut p̃cipit teſtator, non ſit impoſſibile, vel non contineat aliquid legibus interdictum, aut alias p̃brosum. ita eleganter *text. in d. l. vnic. C. de his q̃*
5 *pœ. no. & in §. ſi. inſt. de lega.* Quod * enim à lege vetitum eſt, & interdictum, illud teſtator præcipere non põt, vel ſi præcipiat, & pœnã priuationis adijciat, illud præceptum, illaq; pœnæ adiectio, nullius erit omnino momenti, *l. nemo poteſt, ff. de leg. 3.* Et quod fieri non poteſt p modũ diſpoſitionis, illud ſimiliter non põt induci nec per modum condõnis, *l. 1. l. ſi quis ſub condõne. l. condõnes. & l. filius, ff. de condõnib. inſt.* nec per modum pęnæ, ſeu priuationis, *l. Seius, & Augerius, ff. ad leg. ſalc.* nec per modũ translationis & ademptionis, *d. l. vnic. C. de his q̃ pœ. nom. iunc. his quæ tradunt Couar. in rep. c. Raynaldus, §. 1. n. 8. ext. de teſta. Vaſq. de ſucceſ. creat. §. 3. n. 8. & §. 7. n. 33. Craſſ. d. §. teſtamentũ, q. 62. & Iul. Clar. q. 69.* Toties enim ſecundum voluntatẽ teſtatoris facere cõpellitur hęres, quoties contra legẽ nihil ſit futurũ, inquit Iuriſc. *in l. ſi qs eũ, ff. de cond. & demon.*

6 Quæſtionis * eſt igitur hoc in loco, an pręceptum iſtud teſtatoris de non moleſtandis naturalibus liberis, ſub pœna priuationis, ſit iniuſtum & contra legis diſpoſitionem necne.

Et quidem, ſi hic ageretur de ſpurijs non moleſtandis, res minus haberet dubitationis. Nã
7 iure ciuili expeditum eſt * & indubitatũ, filios ſpurios nec ex teſtamento, nec ab inteſtato, nec ex contractu inter viuos, aliquid à patre capere poſſe, ne quidẽ alimenta, *l. 1. & auth. licet. C. de nat. libe. §. ſi. auth quib. mo. nat. eff. ſui.* (Quãquam quoad alimenta aliud ſit de æquitate canonica, *per c. cum haberet. de eo qui dux. in matr.*) Vnde cum legib. ſint oĩno incapaces; conſequens eſt,
8 *præceptum factũ hrdi, de legatis ſpurio p̃ſtandis, tãquam contra legis diſpoſitionẽ, nullius eſſe momenti, *l. non dubiũ, C. de legib.* hrdemque ei poſſe impune contrauenire, non ſecus ac ſi nulla pœna appoſita fuiſſet. ita enim in ſpecie tenuerunt Pereg. *de iur. fiſc. lib. 3. c. 18. nu. 109. & Menoc. l. 4. præſump. c. 98. n. 4. poſt Caſtren. in l. Lucius, §. tres hæredes, ff. ad trebell.* Sed hic agitur de
9 relicto facto * liberis naturalibus, qui non ita odioſi ſunt, nec incapaces omnino. Certum eſt enim, quod legitimis etiam extantibus, pater poteſt iſtis naturalibus, eorumque matri, vel donatione inter viuos, uel etiam teſtamẽto, relinquere vſque ad vnciam totius hæreditatis, *d. l. 2. C. de nat. lib. iunc. §. diſcretis, auth. quib. mod. nat. effic. ſui.*

Non obſtat ſi dicatur, quod hic, forte relictum erat vltra vnciam. Nam licet text. illius l. 2. adijciat, quod id quod vltra vnciam relinquitur filiis legitimis reſeruandum eſt;
10 tamen * non procedit annullando, ſed tantum concedit liberis legitimis facultatem

impugnādi & reſcindendi, id quod natnralib'
relictum eſt, quatenus vnciā hæreditatis exce-
dit, vt patet ibi [qdqd veto ultra modum con-
ceſſum relictum ſit, legitimis filiis reddat, &c.]
At qū poſt legis diſpoſitionem, ipſa lex vltra ꝓ
cedit, ipſum actum contra factum non infirmā
do, ſed tm̄ facultatem impugnādi cōcedendo;
tunc diſpoſitio ualet etiā ab initio, ut egregie
Vaſqu. *de ſucceſ. crea. li. 1. §. 4. n. 9. ꝑ tex. in §. eadem
inſt. de hær. q̄ ab inteſt. deſe.* Ergo cum valida ſit
iſta diſpoſitio, nec legib. repugnās validum vi-
det etiā p̄ceptum de non moleſtādo. Valet .n.
non tm̄ ab initio hæc diſpoſitio, ſed etiā & ex
poſt facto, (etiāſi vnciā excedat) si modo is cui
facultas impugnādi à lege conceſſa eſt (nempe
filius legitimus) ea facultare nō vtat. Exiſtimāt
11 .n. ꝑmulti, patrē naturalib. filiis eorumq. matri
ultra vnciā teſtō relinquere, uel etiā inter viuos
donare poſſe, eāq; diſpoſitionem iure validā eſ-
ſe, dūmodo legitima ꝓles expſſe cōſentiat; qua
si lex illa ſecunda *C. de nat. lib.* introducta ſit in
fauorē legitimorū, cui fauori renūciare poſsūt.
ita eni in ter. tenuiſſe vident Rom. *conſ. 43. in 3.
dub. Crane. conſ. 200. n. 9. Coua. de ſponſ. p. 2. c. 8. §. 4
n. 11. & Pereg. lib. 3. de iur. fiſ. c. 18. n. 18.* Quod nō
12 idem eſt in* ſpurijs, qb. si aliqd relinquat à pa-
tre, id à lege ꝓ non ſcripto habetur, Alex. *in l.
hereditas, C. de his qb. vt indig. Iul. Clar. §. teſtamētū
q. 31. n. 3. Pereg. vbi ſup n. 33. 39. & ſeq.* nec pōt hę
redis ſilentio aut cōſenſu cōfirmari. Nā ſi negli-
gat hæres ītra duos menſes bona ſpuriis relicta
ab ijs auferre, fiſcus ea ſibi uendicat, vt apertè
tradit Couar. *d. trac. de ſponſ. p. 2. c. 8. §. 5. n. 3. &
Guil. Bened. in repet. c. Raynutius. in verb. & vxorē
nomine Adelaſiā. n. 688.* Et ſic, id quod ſpuriis re
linquit a patre, dr̄ relictum lege oīno repugnā-
te; quod vero relinquit naturalibus, non videt
relinqui lege reſiſtente, ſed potius lege non aſ-
ſiſtente: quo fit, vt videat dicendum, p̄ceptū de
ijs non moleſtandis validum eſſe, ſaltē ad hoc,
vt non poſſint de facto moleſtari, ēt in eo quod
eſſet ſupra vnciā, in vncia uero, nec de facto, nec
13 de iure. Qn̄ enim teſtator* poteſt ad libitū di-
ſponere de re aliqua (vt de vncia poteſt, in fauo
rem naturalium, ꝑ *d. l. 2. C. de nat. lib.*) & ꝓhibet
controuerſiā vel moleſtiā inferri ei cui relictū
factum eſt; ſanè eo caſu, tā de moleſtia iuris quā
facti ſenſiſſe p̄ſumit, *l. Lucius, §. tres hæredes. iunc.
ibi gl. ad Trebell.* Sed qn̄ non poteſt diſponere ad
libitum, ut ſi quid relinquat ei cui non licet re-
linquere, vel ſi vltra modum conceſſum relin-
quat, & moleſtiam inferri prohibeat: hoc caſu,
etſi verum ſit moleſtiā iuris non cenſeri prohi-
bitam; tamen non eſt dubium, quin prohibita
videatur moleſtia & controuerſia facti, per ea
quæ tradit eleganter Menoc. præſum. 98. lib. 4.
Licet enim non potuerit teſtator legare libe-
ris naturalibus vltra modum legibus conceſ-
14 ſum, tamen potuit prohibere* violentiam fa-
cti; nam lex ipſa eam ꝓhibet & damnat, *l. vnic.
C. vt nemi. lice. ſi. iud. ſe vind.*

Ex his igitur, & alijs quibuſdam, videbatur
dicendum, actorem iſtum ad probationes ad-
mittendum eſſe. Nam ſi probaret hæredem de
facto naturales iſtos moleſtia aliqua affeciſſe,
ſequeretur eum in pęnā priuationis incidiſſe.
15 Attamen iudicauit Senatus, *a* actorem à li-
mine iudicij repellēdum eſſe. Et moti ſunt Do
mini Senatores diuerſis rationibus, hiſque in-
ter alias: quod* pœnæ oēs ſint odioſæ, & quod
in pœnalibus, quælibet cauſa, etiā leuis & iniu-
ſta, excuſare ſoleat, vulgat. iurib. Hic autem ex
parte hæredis excuſatio hæc allegabatur, quod
licitum ſibi eſſe putabat, aduerſus hos natura-
les iudicio experiri ad reſcindendas eorum do-
nationes; tum quod probabiliter crederet eis
plus vncia relictum eſſe; tum denique quod o-
miſſa cauſa teſtamēti, ſeſe hæredem ab inteſta-
to ſemper geſſiſſet, ignorans teſtamētum illud
& præceptum in eo contentum.

Quod ſi dicatur cauſam hanc non præſumi,
ſed eſſe probandam: reſpondebitur hoc verum
eſſe, ſi ageret de facto omnino illicito, & quod
ſua natura prohibitum eſſet, non autē de facto
de ſe licito & iure permiſſo (cuiuſmodi eſt auo-
care à naturalibus id quod vltra unciā eis à pa-
16 tre relictum eſt, *d. l. 2. C. de nat. lib.*) In* iſtis enim
quæ de ſe non ſunt illicita, benignior ſemper fie
ri debet interpretatio, quod ſcilicet non dolo
malo, ſed magis ex probabili aliqua cauſa id
actum ſit, *l. ſemper in dubijs, ff. de reg. iur. Alcia. de
pręſ. reg. 3. præſum. 1. Menoc. conſ. 88. nu. 36.* Idque
tunc potiſſimum, cum contrarium non reperi-
tur allegatum, vt hic, ubi non fuit ex parte acto
ris articulatum, quod hæres, antequam mole-
ſtiam intuliſſet naturalibus, in rebus donatis,
atque legatis, iam patris teſtamentum uidiſ-
ſet, & prohibitionis pœnalis in eo contentæ
certam notitiam haberet. Item non fuit arti-
culatum, quod ſciebat vel probabiliter ſcire
poterat res donatas unciam non excedere;
quod tamen omnino neceſſarium eſſe uideba-
tur, etſi coniecturis quibuſdam id forte colligi
17 poſſet ex actis. Nam * in pœnalibus non ſuffi-
cit probatio per coniecturas ad commiſſionem
pœnæ, ſed liquidiſſima debet eſſe probatio,
*Dec. conſil. 190. num. 2. & in l. in factum, §. in
pœnalibus, ff. de regul. iur.* Probatio autem fru-
ſtra ei iniungitur, qui quod probandum eſſet
18 non articulauit; cum * probatio extra articu-
lata nullius ſit omnino roboris, per ea quæ
tradit Bartol. *in l. ſi duo patroni. §. idem Iulianus.
n. 7. & ſeq. ff. de iureiur. & poſt eum Laufranc. in c.
quoniam contra in verb. teſtium productio. num. 85.
extr. de probati.*

Præterea fuit conſideratum à nonnul-
lis,

Digitized by Google

lis, quod hic pœnæ declaratio petebatur, non
aduerſus hæredem, qui voluntati teſtatoris
cōtraueniſſet dicebaĩ, ſed aduerſus tertiũ quē-
dã i° habentē ab ipſo hr̄de: q quidē hæres, poſt
moleſtiã naturalib. illatã, p decennium & vltra
vixerat, nulla vnquã ei facta controuerſia, eo vi
19 uente. At * cōis eſt opinio, quod cōtra hr̄dē hr̄-
dis, & multo minus contra ſingularē ſucceſſo-
rē, nulla indueiĩ pœna, q̄ non fuerit declarata
contra eius authorē, *l. fi. vbi Bal. Sal. & Rip. C. de
reuoc. don.* Hinc eſt quod hæres emphyteutæ nō
poteſt declarari in caducitatē incidiſſe, ſi viuo
eius authore id non fuerit declaratum, *Rip. ĩ d.
l. fi. C. de reuo. don. Raph. Cuma. conſ. 164. col. 3. Rol.
a Val. conſ. 100. n. 33. vol. 4. Burſat. conſ. 91. n. 6. li.
1. Oſaſc. dec. 29. n. 14. & dec. 132. n. 16.* Hinc etiam
videmus, quod contra hr̄des ingrati agi nō po-
teſt, vt rē donata reſtituant, ſi contra ingratum
donatatium nulla quęrimonia facta fuerit, *l. his
ſolis, C. de reuoc. don.* Similiter videmus ab hæte-
de vaſſalli, q cōmiſit feloniã, non poſſe feudum
auocari, ſi dominus in vita vaſſalli non fuerit
conqueſtus, *c. imperialē. §. inſuper. de prohib. feud.
alien. per Frider. Clar. §. feudũ q. 64.* Sed hęc rō (vt
hoc obiter dicã) mihi non ſatisfaceret ſi ſola eſ-
20 ſet, tum quod regulare * ſit oēm actionē tranſi-
re contra hæredē, *l. 1. C. vt act. ab hæred. & contr.*
tum quod certum ſit, quod etiã actio pœnalis,
oriens ex contractu, vel quaſi, tranſit contra hæ-
redes, *l. quæſitum, §. fi. & l. cum precario. ff. de prec.*
ita in ſimili reſpondit Beci. *conſ. 9. n. 10.*

Poſtremo aduerſus actotem facit, q̄ p̄ceptum
iſtud, quo iubeĩ hæres legata & donationes libe-
ris naturalib. factas præſtare, ſub pena priuatio-
nis hæreditatis, videĩ legib. aduerſari; legibus
(inquã) in fauorem publicum principaliter in-
troductis, & non in fauorem liberorum legiti-
morum, niſi ſecundario, quidq̄d dicat Peregri.
vbi ſup. n. 18. Filiis enim naturalib. relinqui cō-
ſtitutiones quãtum voluerint ideo prohibue-
runt, quia vitium parentum refrenandum eſſe
exiſtimauerunt (inquit *tex. l. fi. C. de nat. lib.*) * Pu-
21 blice ſiquidē expedit incontinentiã illã puniri,
ne ſpreto legitimo matrimonio liberis illegiti-
mis impleaĩ ciuitas. Eſt autē maxima punitio
patri, cum videt ſe priuatum facultate reliquen-
di liberis ſuis de facultatibus ꝓpriis q̄dq̄d vo-
luerit, *l. ſcripto. in fi. ff. vnd. lib. & l. pen. ff. de bon. li-
22 bert.* At * quoties teſtator mãdat q̄d fieri, quod
legibus pp publicã vtilitatē ꝓhibitum eſt, tunc
diſpoſitio illa nulla eſt, *d. l. vnic. C. de his q̄ pæ. no.*
Ergo nec p modum conditionis, nec p modum
pęnæ, aut priuationis, potuit cōfirmari. alias ſi
pęna huiuſmodi ualeret aut aliquid operareĩ,
eſſet in poteſtate teſtatoris legem eludere, vel
vna via facere, quod prohiberetur alia, *c. cum
quod vna via. de reg. iur. in 6.*

Et ſic ex his patet, quod ad hoc, vt pœnæ loc°
ſit in ſimili prohibitione, non ſufficit moleſtiã
illatam allegare, ſed alleganda eſt, & articulan-
da teſtamenti ſcientia, & quod voluntati teſta-
toris hæres volens ſcienſq; cōtrauenerit, ſciens
(inquam) relictum non excedere vnciã: vel ſi
notorie excedebat vnciam, alleganda eſt non
tantum moleſtia iuris, ſed & moleſtia facti. q̄d
notandum eſt pro Aduocatis.

a *Par arreſt ſolu le 10. de Decembre 1602. en la
cauſe d'entre le S.r de Rincout ſuppliant d'vne part,
& le S. de Soirans defendeur d'aultre.*

DECISIO LXXXVIII.

*Filius naturalis an poſſit contra teſtamentum patris
vnciam petere, vel duas vncias, non extantibus le-
gitimis liberis, nec vxore.*

SVMMARIA.

1 *Naturales liberi quatenus ſuccedãt patri ab inteſtato*
2 *Naturales liberi quomodo ſuccedant ex teſtamento.*
3 *Naturalibus liberis an aliquod competat remediũ ad-
uerſus teſtamentum, & n. 10.*
4 *Naturalibus competit querela inofficioſi aduerſus te-
ſtamentum patris ſecundum Cuiacium.*
5 *Filius dicitur quem nuptiæ demonſtrant.*
6 *Naturales quoad matrem pro filijs habentur & ſuc-
dere poſſunt matri.*
7 *Legitima debetur, quibus debetur ſucceſſio.*
8 *Naturales liberi faciunt ceſſare conditionem ſi ſine li-
beris, & n. 16.*
9 *Naturalium liberorum ſuperuenientia reuocatur do-
natio per l. ſi vnquam.*
11 *Naturales, facto teſtamento, pro extraneis habentur,
quoad patrem, ſecus quoad matrem. vt n. 12*
13 *Argumentum de ſucceſſione ad legitimam non proce-
dit affirmatiue.*
14 *Legitima quibus debeatur.*
15 *Vncia an ſuccedat naturalibus liberis loco alimētorũ.*

1 Filij * naturales, non extãtibus liberis legiti-
mis, nec etiã cōiuge, patri defuncto ab inte-
ſtato, in ſextãte, id eſt in duab. vncijs ſuccedere
poſſunt: extãte autem ſobole legitima, vel vxo-
re defuncti, ab oĩ ſucceſſione penit° excludunĩ,
ſaluis alimentis. ita clare decidiĩ *in §. conſidere-
mus. auth. de trient. & ſemiſſ. in §. diſcretis, auth. q̄b.
mod. nat. eff. ſui in l. humanitatis. & in auth. licet. C.
2 de natur. liber.* * Ex teſtamento vero, totius qui-
dem hæreditatis ſunt capaces non exiſtēte legi-
tima ſobole, *d. auth. licet.* ſed ea exiſtente, vnius
tm̃ vnciæ ſunt capaces *l. 2. C. de nat. libe.*
3 His ſic ſtantibus, dubitatum fuit, * an natu-
ralibus liberis competeret aliquod remedium
aduerſus teſtamentum patris ſine legitimis li-
beris defuncti; in quo teſtamento nihil omni-
no iſtis naturalibus filiis relictum eſt.

4 Et dicebat vnus ex Dominis Senatotibus, *
competere querelã inoſſicioſi, vel ſaltẽ iudieis
officium ad ſextantem illum loco alimẽtorum
conſequendum; hancq; in ſeutentiã allegabat
Cuiaci. nouell. 18. Vt enim ꝑ verbum, credo, te
ſpondẽt ſæpe periri; ſic ille ꝑ verbum, vr̄, hanc
quæſtionem paucis his verbis ſic reſoluit: Quia
naturales (inquit) non extãtibus liberis iuſtis,
vel vxore iuſta, ſuccedunt in ſextantẽ cum ma-
tre diuidendum, vr̄ & his exhæredatis compete
re querela, non relicta ſextantis tertia parte. Cu
iacio addi pōt Dionyſ. Gotofred. ĩ § *fin. authen.
quib. mod. nat. eff. ſui. in gl. magna in fin.* Sic enim il
le de naturalibus loqtur: Quid ſi pater eorũ ſit
teſtatus, & tñ nullam eorum mentionẽ fecerit,
nullamue partẽ eis adſcripſerit? Idem dicendũ
eſt (inquit) in eorũ cauſa quod ab inteſtato. Qua
ſi velit dicere, quod quemadmodũ ab inteſtato
ſextantẽ conſequunr̄ legitimis non extãtibus:
ita etiam & conſequi debent contra teſtamen-
tum, in quo nihil penitus eis relictum ſit.

Et quamquam vterque nihil alleget; creden
dum eſt tñ, doctiſſimum Cuiaciũ, Iurecõſul-
torum ſui tpis circunſpectiſſimum, hoc temere
non aſſeruiſſe. Nam ſi ius vetus ſpectemus, inue
niemus profecto tam iure Digeſtorũ quã Codi-
cis, aduerſus teſtamentum patris querelã inof-
ficioſi teſtamenti filiis quidẽ præteritis aut ex-
5 hæredatis datam fuiſſe Sed * filius is tñ diceba-
tur, quem nuptiæ demonſtrabãt, *l. filiũ. ff. de his
qui ſunt ſui vel al. iur.* Cæteri vero qui non ex iu-
6 ſtis nuptiis erant procreati, * licet quoad matrẽ
ꝑ filijs haberenr̄, adeo vt ei & ex teſtamento &
ab inteſtato ſuccedere poſſent, *l. ſiqua illuſtris.
C. ad S. C. Orficia.* tñ quoad patrẽ iure non agno
ſcebanr̄, ſed ꝑ incognitis & penitus extraneis
habebanr̄; quippe quod huiuſmodi liberorum
pr̄ ſemper cenſeret incertus *l. vulgo quaſiti. cũ l.
ſeq. ff. de ſtat. homi.* Vnde, verũ quidem eſſe pōt,
quod iure illo veteri, nullũ penitus remedium
liberis naturalibus aduerſus teſtm̃ patris com-
peteret: ſed poſtquam ius Authenticorũ, facta
diſtinctione inter naturales & ſpurios, *in d. §.
conſideremus. de trient. & ſemiß. & in d. §. diſcretis.
quib. mod. nat. eff. ſui.* ſpurios quidem ꝑ incogni
tis habendos eſſe cenſuit quoad ius ſuccedẽdi;
naturales vero agnouit & pro filiis hr̄i voluit,
eos ad ſextantem ſucceſſionis admiſit ab inte-
ſtato, non extantibus legitimis, nec vxore: con
ſequens ſane vr̄, quod neceſſariũ ſit patri huiuſ
modi liberorum naturaliũ, ſine legitimis dece-
denti, eis teſtamento aliqd relinquere, nẽpe ter
tiam aut quartam partẽ eius ſextantis, quẽ ab
ab inteſtato habituri fuiſſent; & ea non relicta,
ius illis nunc cõpetere quærelæ inofficioſi teſta
7 menti. Nã * quibus debet̄ ſucceſſio ab inteſtato,
ijſdẽ debita videt̄ eſſe legitima, quæ nihil aliud
eſt, quã portio ſucceſſionis ab inteſtato, *l. Papi-
nianus, §. ſi quis mortis, & l. parentibus, C. de inof. te
ſtam.* Et hoc illud eſt forte, quod Cuiaciũ & Go
tofredũ mouit, vt dicerent, naturalibus quere-
lam competere, aduerſus teſtamentum patris,
non relicta ſextantis tertia parte.

8 Prędictis accedat in argm̃, * quod de iure, li
beri naturales faciunt deficere conditionẽ ſi ſi-
ne liberis Relicto enim fideicõmiſſo alicui, ſi ſi-
ne liberis decederet hæres, deficit & euaneſcit
fideicõmiſſum, ſi hæres decedat relictis natura-
libus tm̃, *l. ex facto. §. ſiquis rogatus, ff. ad ſtrebell. vi
de Craſſ. in §. fideicommiſſũ. q. 37. n. 2. vbi cōem te-
9 ſtatur.* * Item ꝑ ſuperuenientiam liberorũ natu-
raliũ tm̃ reuocatur donatio ipſo iure bñficio, *l.
ſi vnq̃, C. de reuoc. don.* non minus quã per ſuper-
uenientiam legitimorũ, & ex iuſtis nuptiis ꝓ-
creatorum, Tiraq *in repe. d. l. ſi vnquam. in verb.
ſuſceperit liberos, n. 120. & ſeqq.*

10 Sed tñ, * his non obſtantibus, iudicauit Se-
natus, *a* iſtis naturalibus nullũ aduerſus teſtm̃
patris remediũ cõpetere, eoſq. reijciẽdos eſſe à
petitione ſextãtis, & à petitione vncię, ſaluis tñ
alimẽtis. Hac aũt rõne motus eſt, quod *l. 2. l. hu
manitatis. auth. licet. C. de nat. lib.* aliaq. iura, q̃ de
ſucceſſione naturaliũ loquunr̄, permittunt qui
dẽ patri, naturalib. vnciã teſtamento relinque-
re, ſtantibus ẽt legitimis, uel eis non extãtibus,
totã hr̄ditatẽ, ſed non iubẽt, nullãq. neceſſitatẽ
imponũt: imo, vt apertè dr̄ in *in l. ſi. C. de nat. lib.*
nullum iꝰ legitimũ ſubeſſe pōt, vt neceſſitas re-
linquendi aliqd eis ex legibus immineat: vnde
cũ nulla ſit relinquendi neceſſitas, conſequens
eſt ſane nullũ dari remediũ cõtra teſtm̃ patris,
vt recte adnotauit *gl. in l. 1. in ver. naturales, ff. de
bonor. poſſ. contr. tab.* quam licet ſingularẽ oẽs ap
pellent, eius tñ aliã ſimilẽ habemus *in §. tã autẽ
naturales. inſt. de inof. teſtam.* Et hanc gl. opinio-
nem ſequuti sũt Bar. *ibidẽ. Bal. in d. l. ſi. C. de nat.
lib. Azo in ſua ſum. ibidẽ, & C. de legit. hær. Roma.
Alex. & Rip. in l. 1. ff. ſol. matr. Aret. in §. ſi. auth.
quib. mod. nat. eff. ſu. & ĩ l. ex facto. ff. de uulg. Alex.
conſ. 74. n. 4. vol. 2. Guil. Bened. in c. Raynutius. in
verb. Raynutius declara. n. 37. & in verb. & vxorẽ
nomine Adelaſiã. n. 680. & 682. in ſi. ext. de teſtam.
Did. Couar. de ſponſ. p. 2. c. 8. §. 4. n. 16. Hiero. Gabr.
conſ. 25. n. 9. li. 1. Peregr. de iur. ſiſc. lib. 3. c. 18. n. 24
Fernan. Vaſq. de ſucceſ. creat. §. 10. n. 486. 488. 559
& §. 20. nu. 194. Tiraquell. in l. ſi vnquam. in verb.
ſuſceperit. nu. 47. C. de reuoc. donat. Cardinal. Pa-
leot. in tractat. de notb. & ſpur. cap. 38. num. 7. &
Mich. Graſſ. §. inſtitutio. quæſtio. 7. num. 5. §. legi-
tima. quæſt. 3. num. 2. & §. teſtamentum, quæſt.
36. num. 9.* Ex quibus omnibus facile conſtat
hanc eſſe communem & receptiſſimam opi-
nionem, à qua in iudicando non eſt facile
recedendum, licet Cuiacij non contemnenda
11 ſit authoritas. Omnes * enim iſti affirmant,
quod facto teſtamento, illegitimi quoad hære-
dita-

Digitized by Google

ditatem paternã pro extraneis habent, etſi ſint vere naturales, eiſq; nihil iuris competit in bonis patris, ne quidem legitimæ nomine (quam-
12 quam * aliud ſit quoad teſtamentum maternũ, quod quidem expugnare poſſunt ſi iniuſte exhæredentur vel prætereantur, *l. ſi ſuſpecta. §. 1. vbi glo. & Doct. ff. de inof. teſta. & glo. in d. l. ſi qua illuſtris. C. ad orfici.*

Nec obſtant quę pro ſnĩa Cuiacij paulo ante
13 dicta ſunt. Nam * argumentum de ſucceſſione ad legitimã ꝓcedit quidem negatiue, vt ſi dicamus: Non eſt ſucceſſibilis ab inteſtato; ergo nõ debet ei legitima. Sed nõ recte ꝓcedit affirmatiue. Non enim ſequitur, eſt ſucceſſurus ab inteſtato; ergo ex teſtamento relinquenda eſt ei legitima; ne per querelam teſtamentũ rumpat.
14 Certiſſimi quippe iuris eſt,* nemini eorum, qui ab inteſtato ſunt ſucceſſibiles, legitimam deberi, aut querelam inofficioſi concedi, præterquã deſcendentibus, aſcendentibus, & fratri, turpi perſona inſtituta, *l. 1. l. nam etſi parentibus. ff. de inof. teſtam. l. fratres. l. ſi fratris. C. eod. & §. 1. inſt. eodẽ tit. ianc. §. hoc obſeruãdo. auth. de triẽt. & ſemiſſ.*
15 Quod aũt in principio dictũ eſt,* vnciã ſuccedere loco alimentorũ, illud non eſt facile cõcedendum. Nam magna eſt inter hæc duo differentia: vncia enim ex teſtamento, vel ſextans ille ab inteſtato, acquirit pleno iure filio naturali, pro ſe ſuiſq; ſucceſſoribus, aut hǣdibus quibuſcumq; alimenta vero finiunt morte, ſicque quod pro alimentis vel loco alimentorum relinquit aut concedit, non trãſit ad hæredes, ſed ad ꝓprietarium reuertit, vt optime docet vnus pro omnibus Anto. Peregri. *vbi ſupra, nu. 77.*
16 Poſtremo, quod dictum eſt,* liberos naturales reuocare donationẽ & fideicommiſſum relictũ ſub conditione ſi ſine liberis, illud parũ vrget: procedit. n. illud ex præſũpta mente donatoris vel teſtatoris, qui ſi de liberis ẽt naturalibus cogitaſſet, forte non donauiſſet aut aliter diſpoſuiſſet. Nos vero hic agimus de eo q vult admitti contra teſtamentum, & contra expreſſam patris voluntatẽ. Adde qđ hæc opinio, qđ *l. ſi vnquam,* locũ habeat in illegitimis, diſplicet Paleoto *in tract. de notb. & ſpur. c. 34.* ſicut & illa, quod naturales faciant deficere conditionem fideicõiſſi, vt videre eſt apud eundem *c. 27.* ſed cum hoc non ſit præſentis ſpeculationis, conſule ſuper ea quæſt. Menoch. *tract. de præſumpt. lib. 4. præſ. 78.* vbi alios commemorat.

a Arreſto lato 18. Decẽbris 1602. in cauſa Claudinæ Huot ſupplicãtis, aduerſus Antonium Huot defenſorem. Quo arreſto dicta ſupplicans, filia naturalis quondã Dñi Huot, repulſa fuit a petitione vnciæ, adiudicatis illi nihilominus aliquibus pecuniis, in modũ alimentorum, ſupra bona hæreditatis vita durante. Idem fuit etiam iudicatum 3. Ianuarij 1606. in cauſa Adrianæ Iaques de Quenoche appellatæ, aduerſus Franciſcam & Annam Clainey appellantes.

DECISIO LXXXIX.

An duæ capellaniæ ſimplices, ſub eodem tecto, ſint incompatibiles, & poſſint ſine legitima diſpenſatione obtineri.

An poſſit Epiſcopus diſpenſare ad duo incõpatibilia.

An ſpecifica iuris patronatus mentio, in contractu venditionis hæreditatis vel vniuerſitatis bonorũ, vitioſa ſit reſpectu iuris patronatus, quod ſpecifice vendi non poteſt.

SVMMARIA.

1 *Beneficia duo ſimplicia ſub eodem tecto an ſint incompatibilia. & nu. 13. 15.*
2 *Beneficiorum pluralitas reprobata, & quare.*
3 *Beneficiorum diuerſæ ſunt ſpecies.*
4 *Beneficia duo curata ſunt incompatibilia.*
5 *Beneficia titulata quæ ſunt.*
6 *Beneficia duo titulata non poſſunt ſimul retineri.*
7 *Beneficiorum ſimplicium duæ ſpecies.*
8 *Beneficia curata, titulata, & ſeruitoria, quare incompatibilia. & nu. 14.*
10 *Capellania, quæ habet onus coadiuuãdi in cura animarum, dicitur requirere reſidentiam.*
11 *Beneficia mere ſimplicia perſonalem non requirunt reſidentiam.*
12 *Capellaniæ ſunt beneficia mere ſimplicia.*
16 *Beneficium ſufficiens ad honeſtam clerici ſuſtentationem cuiuſnam reditus eſſe debeat.*
17 *Epiſcopus an poſſit diſpenſare ad duo incompatibilia.*
18 *Epiſcopus diſpenſare non poteſt contra conſtitutionem conciliarem.*
19 *Diſpenſatio an ſit de authoritate iuriſdictionis, an de poteſtate clauium.*
20 *Iuriſdictio omnis eſt legibus obſtricta.*
21 *Epiſcopis conceſſum eſſe videtur, quod expreſſe non eſt prohibitum.*
22 *Iurispatronatus ſpecifica mentio in contractu venditionis bonorum an ſit vitioſa.*
23 *Venditiones tot cenſentur quot ſunt res venditæ. declaratur nu. 24.*
25 *Copulatiua, &, facit copulatum venire æque principaliter.*
26 *Dictio, cum, acceſſionem tantum aut declarationem denotat.*

IN poſſeſſorio cuiuſdam beneficij proceſſu obiter & incidenter examinatæ poſſunt tres iſtæ quæſtiones.

Et quoad primam attinet, videbatũ affirmati-
1 ue * reſpondendũ, duo ſimplicia cõformia (cuiuſmodi ſunt duo altaria, ſiue duæ capellæ, cum in titulum dari ſoleant, teſte Deci. *conſ. 210. & Gomez. in reg. de infirm. reſign. quæſt. 23.*) ſuæ eodẽ

tecto

tecto eſſe incompatibilia, per c. literas. extr. de cõ-
ceſſ. præb. c. de multa. extr. de præb. c. 1. de conſuetud.
in 6. can. ſanctorũ. 70. diſtinct. & per extrauag. exe-
crabilis. de prabend. & dignit. Ita enim per eadem
iura tenet expreſſe Rebuff. in concorda. tit. de mãd.
apoſtolic. §. 1. in verb. ita tamen. verſ. præterea. fol.
mihi 207. vbi ait quod duo altaria, vel duæ capel
laniæ, in eadẽ eccleſia, ſunt beneficia incõpati-
bilia, idẽ tenet & Dominic. in c. 1. col. fin. de con-
ſuet. in 6. Hocq; confirmari poſſe vr̃ authoritate
Cõcil. Trident. ſeſſio. 24. c. 17. de reform. ibi [ſiue
ſæcularia ſiue regularia, cuiuſcũq; tituli & qua-
2 litatis exiſtãt] Regulariter enim * beneficiorũ
pluralitas reprobat, qualiacũq; tandẽ illa ſint,
dummodo ſint ſufficientia ; adeo vt qui plura
poſſidet (ẽt cum diſpenſatione ſummi Pontifi-
cis) tutus non ſit in foro conſcientiæ, niſi legi-
tima ex cauſa, & quæ vera ſit, cõceſſa ſit diſpen-
ſatio, teſte Iacob. à Graph. in deciſ. caſuũ conſcient.
lib. 2. cap. 96. Per pluralitatem enim beneficiorũ
priuat̃ Deus ſuo cultu ; dat̃ locus ambitioni &
auaritiæ, fitq; iniuria aliis dignis, qui beneficio
deſtituuntur, cum vnus plurium loca obtinet.

Contraria tñ opinio, cum qua permulti tran-
ſibant, q vr̃ mihi uerior & iure ꝓbabilior : quod
3 vt paucis demonſtret̃, animaduertendũ eſt, * be
neficiorũ diuerſas eſſe ſpecies. Quædã enim di-
cunt̃ curata, quædã vero non curata, c. de multa.
4 extr. de præbend. & c. dudũ. 2. de electio. De * curatis
(quorum deſcriptio tradita eſt in d. c. dudũ. §. ſed
cum in iure.) illud expeditum eſt, quod non poſ-
ſũt duo ſimul obtineri, d. c. de multa. ext. de præb.
& d. extrauag. execrabilis, cum ſimil. niſi vnum ha-
beatur in titulum, aliud vero in commendã, vt
c. qui plures. eod. (Quod tñ hodie, nouo Concilii
Tridentini iure, vr̃ eſſe abrogatũ, c. 4. de reforma.
ſeſſio. 7. & c. 17. de reform. ſeſſ. 24.) aut niſi ſummi
Pontificis accedat diſpenſatio.

Eorum porro, quæ curata non ſunt, alia titu-
5 lata ſunt, alia ſimplicia * Titulata beneficia di-
cunt̃ Canonicatus, dignitates, pſonatus, & offi-
cia quæ locũ in choro, & vocẽ in capitulo con-
ferunt, c. relatũ. & c. dilecto. de præbend. de qbus Pa-
norm. in d. c. de multa. nu. 21. Io. de Selua in tract. be-
nefic. par. 1. quæſt. 2. n. 36. vſq; ad 46. Rebuff. tit. de
collationib. §. præfatiq; ordinarij. in verb. dignitates
6 & perſonatus. * Et horũ ẽt duo ab eodẽ ſimul re-
tineri non poſſunt, ꝓhibente Lateranẽſi Con-
cilio, d. c. de multa. §. hoc idem. de præb. c. literas. de
conceſſ. præb. d. extrauag. execrabilis. & d. can. ſancto-
rum. 70. diſtinc. §. licet enim Epiſcopi. ibi [Canonicus
tamen præbendarius, &c.] cum ſimilibus.
7 Simpliciũ rurſus, * alia ſunt ſeruitoria & Ec-
cleſiis Cathedralibus aut collegiatis addicta,
qualia ſunt ea, de qbus in c. quia nonnullis. extr. de
magiſtris. & in c. cum ad hoc. de cleric. non reſid. & in
c. ſignificatũ. de præbend. Quorum ẽt duo ab eodẽ
ſine diſpenſat. retineri poſſe non credimus.

c

8 * Et ratio oĩum eſt, qa horum trium generũ
beneficia reſidentiã requirũt pſonalem. De cu-
ratis qdem, ac ẽt pſonatibus, & titulatis, ſtatu-
tum eſt in c. quia nonnullis. extr. de magiſt. in c. rela-
tum. de cleric. non reſidentib. in c. ad hæc. & c. extirpã-
da. §. quia vero. de præb. & in c. licet. de elect. lib. 6.
Ita vt conductitijs præsbyteris ea beneficia cõ-
mitti ꝓhibitum ſit. c. ſicut. 21. q. 1. neq; in iis alij
ordinant̃ quã præsbyteri. d. c. licet cano. cũ ibi not.
Et ab iis vltra duos vel ſex menſes non poſſunt
abeſſe prælati, aliter beneficio priuandi ſunt, c.
ex tua. c. ex parte. & c. tuæ fraternita. de cleric. nõ re-
ſid. Seruatis tñ citationibus & ſolẽnitatibus tra-
ditis per Panor. in c. quoniã. §. porro. vt lit. non con-
teſt. Ioan. de Selu. par. 4. q. 5. per. tot. aut aliis ẽt pę-
nis plectendi ſunt, de qbus ſacrũ Concil. Tride.
9 ſeſs. 6. c. 1. de refor. * De ſimplicibus quoq; ſi ſer-
uitoria ſint, vel pſonalem requirant reſidentiã
tex. eſt. in c. ſignificatũ. extr. de præb. & in d. c. cum ad
hoc. de cleric. non reſid. Vbi Aſſiſios (id eſt benefi-
ciatos, qui Canonicis ſeruiunt) æque atq; Ca-
nonicos Antiochenę Eccleſię, Põtifex iubet ad
officiũ reuocari, & ita poſt multos refert Thom.
Zetula in ſua prax. Epiſcop. par. 1. in ver. beneficia. §.
1. verſ. 3. Vbi dicit ita à ſacra congregatione il-
luſtriſſimorũ Cardinaliũ, ad Concilii interpre-
tationẽ deputatorũ, fuiſſe declaratũ, declarat.
10 222. in ſuis, in hæc verba, * ſi Capellania habet
onus celebrandi certas miſſas & coadiuuãdi in
cura animarũ in Eccleſia plebanatus, dr̃ requi-
rere reſidentiã, ex quo fit, vt duo beneficia eiuſ-
modi ſimul ab eodem haberi nequeant.
11 Alia aũt beneficiorum * ſimpliciũ ſpecies eſt
eorum, quæ mere ſimplicia dici poſſunt, & per-
ſonalẽ non requirunt reſidentiã : & hæc poſte-
rior beneficiorum diuiſio colligit̃ ex ſacro Cõ-
cilio Trid. ſeſſi. 24. de reform. c. 17. ibi [liceat aliud
ſimplex & ſufficiens, dũmodo vtrumq; pſona-
lem reſidentiã non requirat] quæ verba ſuppo-
nunt, quædã ſimplicium pſonalem exigere reſi-
12 dentiã, quædam non tales ſunt * Capellaniæ, de
quibus hic agit̃: in illis enim, licet miſſarũ for-
te quarundã requirant celebrationẽ, põt bene-
ficiatus per alium deſeruire. ita Ioan de Selua.
in 4. par. q. 2. n. 3. & Couar. var. reſolutio. lib. 3. c. 13.
n. 9. Idq; populorũ oĩum motib⁹ obtinuit, imo
ẽt vt in iis inſtituant̃ clerici nondũ ſacerdotes,
qui nõ aliter quã per alios poſſunt deſeruire, ex
quo fit, vt pro iure id haberi debeat, can. in iſtis.
§. leges. diſtinc. 4. Maxime cum in iis non ſit irra-
tionabilis conſuetudo, vt trad. Panorm. in c. qa
nonnulli de cleric. non reſiden. atq; ita à ſacra con-
gregat. Cardinalium deciſũ eſt, vt dicit idẽ Ze-
rula loco ſup. citato, declat. ſibi 143. his verbis [ob-
tinens beneficium quod ſit ſimplex & ſine cura
aĩarum, & extra Eccleſiam collegiatã, nec per-
ſonalem reſidentiã ob aliam cauſã requirẽs, nõ
tenet̃ in eo reſidere, ſed ad inſeruiendum illi per
alium

alium qui ꝓbatus ſit ab ordinario] & ita ſine
difficultate obſeruaē in praxi maxime in hac
Biſuntinenſi diœceſi, ut eſt omnibus notorium
13 In hac igiē poſtrema beneficiorū ſpecie * cō-
cluſio eſt, quod duo beneficia ſimplicia, ēt con-
formia, & ſub eodem tecto, modo neutrum re-
quirat pſonalem reſidentiā, nec ſufficiat ad ho-
neſtam vnius Clerici ſuſtentationem, poſſunt
ab eodem ſine diſpenſatione obtineri & poſſi-
14 deri. In iſtis enim ceſſat ſumma & pcipua * rō
ꝓhibendæ pluralitatis beneficiorū, quæ eſt na-
turalis illa impoſſibilitas ſiue repugnātia, quod
qs duobus ſit in locis, aut duobus dñis ſeruiat,
extrauag. execrabilis. de præb. & dig. cū ſimil. Adde
quod cum hoc nō reperiaē ſpecialiter ꝓhibitū,
vr̄ eſſe conceſſum, *c. nuper. cum ſimil extr. de ſent.
excom.* Et quod hæc concluſio verior ſit, ita in
ſpecie tenuerunt Iacob. à Graph. *lib. 2. deciſ. caſ.
conſcient c. 96. n. 24.* Nauar. *conſ. 10. n. 1. de præb. &
in Enchirid. c. 25. n. 127.* Vbi teſtaē hanc fuiſſe cō-
munem ēt ante Concil. Trident. Et nouiſſime
Zerul. *in prax Epiſcop. in verb. benefica. n. 7. verſic.
ſexta concluſio.* Vbi ait ſacrā congregationē Car-
dinalium ita declaraſſe Concil. Trident.
15 Nec obſtat * *c. literas. extr de conceſſ. præb. c. de
multa. extr. de præb. extrauag. execrabilis. eod. tit.* cū
ſimilib. paulo ante allegatis, in qbus agitur de
ꝓhibita beneficiorum pluralitatem. Nā ſi tex-
tus illi accuratius legant, inueniet ꝓfecto eos
loqui, vel de beneficiis curatis, vel de dignitati-
bus, canonicatibus, pſonatibus & pbendis, lo-
cū, vocē, numerū, aut titulū in Eccleſia haben-
tibus, aut aliter pſonalem exigentibus reſiden-
tiā, nō aūt de illis ſimplicibus; ideoq; ad ea be-
neficia ſimplicia non ſunt extendendi textus il-
li: ſi enim circa ea idem fieri voluiſſent ſummi
Pontifices quod in ſupramemoratis, poterāt id
expreſſiſſe. Quod aūt nou eſt ſanctorum patrū
decreto ſancitū, ſuperſtitioſis non eſt adinuen-
tionibus præſumendū, vt loquiē Innocent. Pon
tif. *in c. inter. §. vnde ſi circa. extr. de tranſit epiſco.*
16 Ceterum, ſi quæras * cuiuſnā reditus debeat
eſſe beneficiū, ad hoc, vt dicaē ſufficiēs ad vnius
clerici honeſtā & congruā ſuſtentationem. Dic
breuiter ex ſnia d. Zerulę vbi ſupra, quod requi-
riē vt ſit ſaltē reditus annui centum & viginti-
quinque ducatorum, atq. ita declarauit ſacra
Cardinal. congregatio, *declar. 50. vt teſtatur idē
Zerul. vbi ſupra n. 7. verſ. Octaua concluſio.* vbi no-
tabiliter decidit, quod habens Canonicatū, vel
beneficium curatū, & duo beneficia ſimplicia,
quorū oīum annui reditus, ſecundū cōem ęſti-
mationē nō excedant ſummā 120. ducatorū, nō
ꝓhibeē à Cōcilio, quin ea oīa, ēt abſq; diſpēſa-
tione, retinere poſſit. Et hęc quoad pmā quęſt.
17 Ad ſecundā vero, * exiſtimo, quod ſi capel-
læ ſint ex earum numero quas diximus eſſe in-
cōpatibiles, veputa ſi ſint ſeruitoriæ, vel ſi vna
earum vni clerico ſit ſufficiens, non valet diſpē-
ſatio ſuper ijs ab Epiſcopo impetrata. Certum
quippe eſt non poſſe Epiſcopos, neq; potuiſſe
antiquitus, ſuper duobus beneficiis incompati-
bilibus diſpenſare: cum eius ſit ſoluere legē cu-
18 ius eſt condere; nec * poſſit Epiſcopus diſpenſa-
re contra conſtitutionem conciliarē, cui ſubie-
ctus eſt, *cle. ne Roma. de elect. Doct. in c. 2. de bigam.
in 6.* nec contra ſpecialem canonum diſpoſitio-
nem, qua deciſum eſt, ne quis duo beneficia in-
compatibilia retinere præſumat, *d. c. de multa. cū
ſim. de præb.* Adde quod iure id expreſſum vr̄ *in d.
c. de multa. in fi. & in c. 1. de conſuetud. in 6. quidquid
dicat glo. in can. ſanctorū. 70. diſtin.* Eſtq; id regula-
re in iure, vt non aliter Epiſcopi diſpenſare poſ-
ſint, quā ſi id eis ſpecialiter cōceſſum ſit, vel per
canonem, vel per indultum ſummi Pontificis, *c.
dilectus ibi [tum quia ſi de mandato Archiepiſcopi
conſtaret] cū illi huiuſmodi diſpenſatio à canone mi-
nime ſit permiſſa) ipſi obtemperare debebunt] extr.
de temp. ordi. facit c. ex tua de fil. presb.* vbi diſpen-
ſatio facta ab Eboracenſi Archiepiſcopo ſuſti-
neē pp indultum, quę alias non fuerat valitura:
facit & *c. dilectus filius. eod. tit* faciunt & quæ tra-
dit Rom. *conſ. 325 & 456. & Ludou. Lopez inſtru-
ctorij conſcientiæ par. 2. c. 102. de pluralitate benefi-
ciorū.* qui verſ. 2. adijcit, ſolā iuſtā cauſā, pp quā
tenet Roma. in ſupradic. conſ. poſſe Epiſcopos
ad diſpenſandum procedere, interpretandum
eſſe ingruentem neceſſitatem, propter quam
non pateat ad curiam acceſſus.

Nec hanc ſniam infirmare pōt quod tradit
Dec. *conſ. 207. n. 3. vol. 1. poſt Rom. in prædic. conſ.*
19 *325. n. 12.* vbi dicit, * diſpenſationem eſſe de le-
ge iuriſdictionis, allegans ad id *c. cōquerēte. & c.
dilectus. extr. de offic. ordinaria.* (quorū neutrū id
dicit) ex quo inferri poſſit, quod cum Epiſcopi
omnimodam habeant iuriſdictionē, habeāt ēt
omnimodā diſpenſādi poteſtatem. Illud enim
falſum eſt, quod diſpenſatio ſit de lege iuriſdi-
ctionis, imo per contrarium eſt de iure clauiū,
quod non inepte eccleſiaſticum imperium quis
20 dixerit. * Omnis enim iuriſdictio, legibus ob-
ſtricta eſt, nec concediē ei, qui iuriſdictionem
exercet, in aliquo leges generales prætergredi, vt
in *auth. de iudic. §. ſi. & in l. fin. in fin C. de vet. iur.
enucl. & inſtit. de offic. iudic. in princ. ibi [& quidē in
primis illud obſeruare debet, &c.] l. fin. C. ſi contra ius
& vtil. publ. can. dicenti. §. omnis cuiuſcumq; 25. q.
2. & in c. iudices. 3. q. 7. §. bonus iudex.* Diſpenſatio
aūt eſt remiſſio, relaxatio, vel ſolutio ab ijs quæ
cōi vel generali lege ſancita ſunt, vt ſupra dictū
eſt, ex *c. requirtur. §. niſi rigor. & c. ſequen. q. 7.* qđ
magis ſpectat ad id quod dixit Dominus Pe-
tro, cum iura clauium ei in vniuerſali Eccleſia
traderet, Quodcumque ſolueris ſuper terrā, &c.

Non obſtat ēt *ca. nuper. de ſent. excom. & quod
notatur in c. graue nimis. de præb.* Ex quibus duciē
regula

21 regula contraria, quod ſcilicet* Epiſcopis vi-
deat conceſſum eſſe, quod expreſſe non eſt ꝓhi
bitum. Illi enim tex. vt ſubtiliter aĩaduertit Ro
ma. *conſ. ſup. cu. n. 6.* loquunt̃ in abſolutionib. q̃
fauorabiles ſunt, non autem in diſpenſatione,
q̃ odioſa eſt & reſtringenda vt ibi loquuntur.

Multo minus obſtat *gl. in d. can. ſanctorũ. 70.
diſt.* cum aliquot ſimilibus, q̃ aduerſæ opinioni
initium dederunt, cum ex textui repugnent,
in d. c. de multa. in fi. & in c. 1. de conſuetud. in 6. &
aliis ſimilibus diſpenſandi facultatem in hac
ſpecie ſũmo Pontifici exp̃ſſe reſeruãtibus. Et
huic opinioni, tãquã veriori, adhærebat, maior
pars Dominorũ Senatorũ, q̃dq̃d dicat Rebuf.
in prax. benefic. *tit. de diſpenſ. ad plur. benef. n. 29.
poſt Panor. & alios quoſdam in c. extirpandæ. §. qui
vero. extr. de præb.*

22 Circa tertiã q̃ónem videbat̃* dicendũ, titulũ
exhibitũ ad ꝓbationẽ iuris patronatus ſimo-
niacã redolere prauitatẽ; eo ſcilicet quod ĩ con-
tractu venditæ hr̃ditatis ius illud patronatus
ſpecifice expreſſum reperiret̃. Licet enim verũ
ſit, ius patronatus trãſire cũ vniuerſitate bono-
rũ vendita, *c. de iure. c. ex literis. extr. de iur. patr.
vbi Abb. Ant. de But. & alij.* tũ hoc verũ eſt, ſi de
eo iure patronatus nihil ſpecifice dictũ ſit: ſi ve
ro in ea vendõne ſpecifica illius iuris fieret men
tio, illa impediret, ne cũ vniuerſitate poſſet trã
ſire, vt tradit Ant. de Butr. *in d. c. ex literis. n. 9.*
Verbi gratia, ſi q̃s uenderet villã, vel caſtrum &
ius patronatus, talis uenditio nõ ualeret reſpe-
ctu iuris patronatus, Abb. *in c. illud. n. 4. iunc. c.*
23 *querelã, n. 6. de iur. patr.* Tot enim vident̃ eſſe ven
ditiones, quot ſunt res, *l. ſcire debemus ff. de verb.
obl.* At ſpecifica iuris patronatus venditio eſt
oĩno illicita, *c. quia clerici. & d. c. de iur. ext. de iur.
patr.* vtpote ꝙ patronatus ſit q̃d annexũ ſpiri-
tuali, in quo cadit ſimonia, ob idq; tales emp-
tore excommunicantur, & dicto iure patrona-
tus expreſſim ipſo iure priuantur decreto Con-
cil. Trident. *ſeſſi. 25. c. 9. de refor.*

Verum his non obſtãtibus contrariũ viſum eſt
verius, *b* quia, vt eleganter declarat Bar. *in d.*
24 *l. ſcire debemus; de verb. obl.** pluralitas rerum ſpe
cifice enumeratarum inducit pluralitatẽ ſtipu
lationum, qñ plures res ſpecialiter & per ſe enu
merant̃. At in hoc contractu venditionis hr̃di-
tatis nõ fuerant enumeratæ res hr̃ditatiæ, prin
cipaliter & per ſe, ita ut tot eſſent venditiones
quot res; ſed enumeratæ fuerant declaratiue &
ad reſpectum totius hr̃ditatis, tanquã per quã-
dam acceſſionẽ, quæ non inducit nouã vel ſin-
gularẽ vendõnẽ: ita enim dictum fuerat [*Tales
& tales &c. vendunt tali, &c. quidquid eis competit
& ſpectat, tanquam hæredibus talis, & in illius hære-
ditate; conſiſtente dicta hæreditate in domo, agris, pra
tis, iure patronatus talis & talis capellæ.*] Doctores
autem in hac materia, maxime uero Pau. de Ci
tad. *tract. de iur. patr. p. 9. q. 3. Roch. de Cur. eod. trac.
in verb. ipſe velis. q. 3. Panor. in c. querelã. de ſimo-
ni & Io. Andr. in c. vnic. de iur. pat. in 6.* hac diſtin
ctione cõmuniter utunt̃. Aut enim (inquiunt)
ius patronatus exprimit̃ per dictionem [&] ut
quia dr̃ in uenditione, Vendo uillã & ius patro
25 natus: & tunc non tranſit ius iſtud; q̃a copula-
tiua [&] facit copulatũ uenire principaliter.
Et hoc in caſu procedunt contraria: aut uero iꝰ
patronatus exprimitur per dictionem [cum]
ut quia dicitur, Vendo uillã, hr̃ditatẽ, caſtrum,
26 cũ iure patronatus. *quæ quidem dictio [cum]
acceſſionem tantum & declarationem deno-
tat, & tunc tranſit cum ipſa vniuerſitate uen-
dita; quia ſic nullum pretium uidetur eſſe ſtatu
tum, ſicque non poteſt dici ſimonia commiſſa.

a *Par deliberation du 19. de Decembre 1602. en la cauſe de Meſſire Iehan Camu Deboſeo preſtre Chanoine de Beſancon appellè, contre Gerard Poiret, & Meſſire Didier Deniſot appellans.*

b *Par le ſuſdit arreſt & reſolution du 19. de Decemdre 1602.*

DECISIO XC.

Ad articulum 7. conſuetudinis noſtræ ſub tit. de coniugatis. & an ex eo articulo naſcatur tantum actio perſonalis in vxorem, an uero & hypothecaria in bonis ipſius.

SVMMARIA.

1 *Vxor tenetur ad æs alienum mariti pro ea parte, pro qua eſt particeps conqueſtuum.*
2 *Artic. 7. conſuetudinis ſub tit. des gens mariez declaratur, & an ex eo articulo naſcatur hypothecaria actio.*
3 *Hypotheca omnis aut eſt expreſſa aut tacita.*
4 *Hypotheca non in perſonam, ſed in rem ſcripta eſt.*
5 *Vxor iure ciuili non poteſt pro marito conueniri.*
6 *Vxor ſuperuiuens marito an poſſit per viam executionis experiri aduerſus debitores communes, abſque ceſſione.*
7 *Vxor partem ſuam conqueſtuum habet iure conſuetudinis, & non tanquam hæres mariti.*
8 *In correlatiuis quod dicitur de vno idem cenſetur de alio.*
9 *Socius ex contractu ſocij tenetur & obligatur.*
10 *Hypotheca ſtatuto aut conſuetudine induci poteſt.*
11 *Statuto fieri poteſt, quod & pacto.*
12 *Actionis nomen eſt generale, quod omnes ſiue in rem ſiue in perſonam actiones complectitur.*
13 *Vxor particeps conqueſtuum ſit correa debendi cum marito.*

Ma-

Maritus de bonis conſtante matrimonio acquiſitis di-
14 *ſponere poteſt ad libitum.*
Perſona eſt dignior bonis.
15 *Principali conceſſo, cenſetur etiam conceſſum acceſ-*
16 *ſorium.*
Hypotheca eſt perſonali obligationi acceſſoria.
17 *Hypotheca ſemper ineſſe videtur omni obligationi.*
18 *Limitatio prima huius deciſionis.*
19 *Limitatio ſecunda huius deciſionis.*
20 *Vxor non debet eſſe deterioris conditionis quam hæ-*
21 *res mariti.*

MOribus noſtris, * mulier etſi non contra-
1 xerit, tenet ad æs alienū mariti, ꝓ ea par-
te, ꝓ qua ſit particeps conquæſtuū & mobiliū,
poſſuntq; creditores nō minus in eā, quā in ma
ritū ſuas actiones dirigere, ꝓ ea parte, pro qua
particeps eſt, vt conſtat ex art. 7. cōſuetudinis
2 noſtræ ſub tit. de coniugatis. * Sed qm̄ articu-
lus ille actionibus in plurali numero loquit̄, du
bitarū fuit, an creditori ex eo cōperat hypothe
caria in bonis vxoris, an tantum perſonalis.

Et certe videbat̄ mihi nō cōpetere hypothe-
riam, ſed conditionē tm̄ ex ſtatuto, quæ eſt pſo
nalis, ꝑut ſunt cæteræ conditiones, §. *appella-
mus. inſt. de actionib.* idq; ex his quæ ſequuntur

3 Primo, quod oīs hypotheca, aut expreſſa, aut
eſt tacita: at nulla hic ſubeſt expreſſa; qa expſſæ
nunquā locus eſt, citra expſſam debitoris cōuē-
tionem, vt tradit Neguz. *in 4. mēbr. 2. p. princ.
nu. 1. & ſeqq.* Non ſubeſt etiā tacita, qa non niſi
illis caſibus contrahit̄, q enumerant̄ *toto tit. ff.
& C. in quib. cau. pign. & hypothec. tacit. contrah.*
Ergo nulla hic poteſt ſubeſſe hypotheca, cum
hoc non dicat conſuetudo.

4 Secundo, * textus nr̄æ conſuetudinis hoc ſa-
tis innuere videt̄, ibi [dirigere actiones aduer-
ſus illā.] Quibus verbis demonſtrat̄, ſtatutum
actionem tantum perſonalem creditoribus cō
cedere, nō aūt hypothecam inducere, quæ nō
in pſonam, ſed in rē ſcripta eſt, *l. pignoris, C. de pi
gnorib.* licq; actionis nomē, quo vtit̄ hoc in loco
noſtra cōſuetudo, non eſt gn̄ale, aut ſimpliciter
prolatū, ſed cum hac adiectione [aduerſus illā]
q̄ gn̄alem actionis ſignificationem reſtringit
ad eas actiones, quæ in perſonam diriguntur.

5 Tertio accedit, * quod ſtatutū iſtud eſt exor-
bitans à iure cōi; quo quidē iure vxor non pōt
pro marito conueniri, *tot. tit. C. ne uxor pro marit.*
Vnde cum de actione dirigenda in vxorē loqua
tur, non eſt extendendū ad eas actiones, quæ in
rem ſcriptæ ſunt, cuiuſmodi eſt hypothecaria,
ſed de perſonali tm̄ actione, id eſt conditione
ex ſtatuto intelligendum eſt: atq; ita ſimile ſta
tutum intelligit Chaſſa. *ad conſuet. Ducat. Burg.
tit. des gens mariez. art. 11. gl. fi.*

6 Accedat quarto, * quod quēadmodum mu-
lier ſuperuiuens non poteſt, ſola vi conſuetudi
dinis, venire per viā excutionis, aut ſubhaſta-
tionis aduerſus debitores cōes, qui cum mari-
to ſolo contraxerunt, ſed oportet, vt habeat ceſ-
ſionem ab hæredibus mariti, ſi velit ab execu-
tione incipere, vt notant Maſuer. *in ſua prax. tit.
de executionib. & ſubhaſt nu. 3. & Rebuf. in conſt. Re
gias, tit. de lit. obligat. art. 1. gl. 9. n. 29. & 30.* Non
7 enim * partē ſuam conquæſtuum accipit uxor
iure hæreditario, & quaſi marito ſuccedens, vt
male opinant̄ *Io. Fab. §. 1. inſt. de acquiſ. per adro-
gat. & poſt eum Guil. Bened. in c. Raynutius. ext. de te
ſtam. in verb. & vxorem nomine Adelaſiam. n. 786
& Io. Pap. in conſuet. Borbo. art. 236.* ſed iure con-
ſuetudinis & ſtatuti, vt docet Didac. à Segur. *in
tract. de lucr. n. 86.)* Sic ſane non poſſunt credito
res mariti, ex contractu cū eo ſolo inito & cele-
brato, agere per viam executionis, aut ſubhaſta
tionis aduerſus vxorē, ſed pſonali prius actione
8 experiēdū eſt. Debitor. n. & creditor ſunt corre-
latiua; * & ī correlatiuis, quod dr̄ de vno, idem
cēſet̄ & de alio, *l. j. & 2. C. de ind. vid. tol. vbi Doct.*

Poſtremo pro hac opinione, videt̄ expreſſa
deciſio apud Alex. *conſ. 227. n. 14. in fi. vol. 7.* vbi,
9 etſi certum ſit, * ſocium ex contractu ſocij tene-
ri & obligari, prꝏſertim qn̄ promiſcue nego-
tiant̄, ut pluribus probat Capra *conſ. 52. n. 7. &
poſt eum Surd. dec. 213. n. 1. & 2.* tamen concludit
Alex. quod tantum cōpetit perſonalis actio ad
uerſus ſocium, ex contractu ſocii, non autem
realis ad illius bona. & hoc quoque ꝓbat Surd.
dec. 213. nu. 8. vbi doctrinā Alexandri declarat,
& ait procedere, quando ſocius expreſſe non
obligauit bona ſocii. Idem igitur quoque di-
cendum eſt, cum maritus ſuo nomine tantum
contraxit, & ſua dumtaxat bona obligauit,
nulla facta mentione de bonis vxoris. Sed in
contrarium facit, quod vltra caſus in iure
expreſſos, in quibus tacita contrahitur hy-
10 potheca, * certum eſt, ſtatutis municipa-
libus, poſſe eam etiam introduci, & in aliis
caſibus. Ita Neguzant. *de pignorib. in 4. par. 2.
11 par. princ. in princ. & n. 164. in fi.* Quod enim * fie-
ri poteſt per pactum, poteſt etiā fieri per ſtatu-
tū, *l. non impoſſibile. & ibi Doc. ff. de pact.* At quod
conſuetudo hæc noſtra tacitam quoque hypo-
theca introducere voluerit, illud ſatis colligi vi
detur ex ſequentibus.

12 Primo, quod * actionis nomen) quo ipſa con
ſuetudo vtitur) ſit nomen generale, omnes ſiue
in rem, ſiue in perſonam actiones complectēs,
*l. actionis verbo. ff. de actionib. & obligat. l. pecuniæ,
§. actionis verbum, ff. de verbor. ſignif.* vnde cum
generali uerbo vtatur generaliter eſt intelligen
da de omnibus actionibus tam in rem, quàm
in perſonam, idque potiſſimum quod loqua-
tur in plurali numero [leurs actions] & non in
ſingulari.

13 Secundo, * quia mulier (quæ hoc ſtatutò ſit
patriceps conquæſtuum) vř eodē ſtaruto fieri
correa debendı vnius eiuſdēq; obligationis &
debiti,una cum marito; vnde ſit conſequens,
quod ſi maritus eſt obligatus ſub generali bo-
norum hypotheca,vxor q̄ cum eo eiuſdē debi
ti efficiť correa debendı, eodē quoq; obligatio
nis nexu aſtricta eſſe dēt,ne vna eademq; res,id
eſt,ne vna eadēq; obligatio, diuerſo iure cen-
ſeaī,& aduerſus vnum ex correis perſonalē tan
tum producat actionem, aduerſus alium ve-
ro,& perſonalem, & hypothecariam.

14 Tertio facit, * q̄ hac eadem noſtra conſuetu
dine art. 10. permittiť marito de bonis conſtan
te matrim. quæſitis diſponere ad libitum, & p
conſequens ex hypothecare: quod cõirer intel-
ligit, vt id poſſit maritus non tm̄ pro parte ſua
ſed & etiam pro parte ipſius uxoris, dummodo
tn̄ ſine fraude id fiat. cum igiť ea hypothecare
poſſit pro parte vtriuſque, ſequitur eam partē,
quæ poſtmodum in uxorem tranſit ex vi con-
ſuetudinis, tranſite cum onere hypothecæ.

15 Quarto & poſtremo, * ſi conſuetudo voluit
obligare perſonam vxoris, multo magis vř vo-
luiſſe obligare bona, cum pſona ſit dignior bo-
nis, *c. cui licet, de reg. iur. in 6. l. nō debet ei. ff. eo. tit.*

16 Et* quemadmodum conceſſo principali, videē
etiam conceſſum oē id quod eſt acceſſorium,
c. cum quib. de reg. iur. in 6. Sic conceſſa perſonali

17 obligatione, vř ēt & conceſſa* hyporhecaria, q̄
eſt pſonali acceſſoria, *l. contrahitur. ff. de pignorib.*

Et hāc partem tādem ſequutus eſt Senatus,
a uti æquiorem (licet, meo iudicio, minus iuri
conſonā) idq; ne alias (ut nonnulli ppendebāt)
mulieribus aperta eſſet via fraudādi creditores
cōes, ſola pſonali actione in eas conceſſa, quam
poſſent eludere & inanem reddere, uenditis ac
diſtractis immobilib⁹ ſuis & in alium trāslatis.

Addebāt nonnulli & p hac opinione hanc
ratiocinationem. Si mulier tenetur iure actio-
nis ſoluere (put ex conſuetudine tenet) cenſeť
obligata, & perinde eſt ac ſi ipſa contraxiſſet: ſi
obligata, ergo hypothecaria conueniri poteſt;

18 Nā * hypotheca ſemper uř ineſſe oī obligatio-
ni, etiā ſi Notarius eā non appoſuerit in inſtřo,
Menoc. *conſ.* 87. *nu.* 30. *Surd. dec.* 213. *n.* 5. 6. & 7
Quibus adde Cæpol. *in l. quo ſi nolit. §. quia aſſi-
dua. ff. de ædil. edict. & Boer. dec.* 182. *n.* 54. Tenent
enim iſti, quod debitorum oīum bona tacita
creditoribus ſunt obligata, eo ipſo quod ſunt
debitores, licet de pignore non ſit conuentum.
Sed ſane hæc omnia uideñ potius ſophiſma-
ta, quam uera aut concludentia argumēta. Ad
qd enim tituli *ff. & C. in quib. cauſ. pign. & hypot.
taci. contrah.* ſi uerum eſſet, in omnibus caſibus
& paſſim hypothecam tacite contrahi, eo ipſo
quod quis debitor efficitur?

Verum, ex iiſmet rationibus quibus nititur

19 poſterior hæc opinio, * limitanda eſt, & reſtrin
genda, vt pcedat tm̄ eo in caſu, quo maritus ip-
ſe ſub expreſſa bonorū oīum hypotheca obli-
gatus eſt; nam ſi perſonali tantum actione te-
neretur, iniquum eſſet mulierem grauiori obli
gationis nexu aſtrictam eſſe.

20 Item * limitanda eſt, vt in bonis tantum con
ſtāte matrim. quæſitis cõpetat hæc hypotheca,
non aūt in cæteris bonis antiquis & dotalibus
ipſius vxoris, q̄ nullo modo poſſunt à marito
alienari, aut hyporhecari, ne quidem acceden-
te conſenſu ipſius vxoris, *§. 1. inſt. quib. alien. lic.*

21 *vel non.* alias certe hæc * vxor (quæ, vt diximus,
conquæſtuū iſtorum partē hēt à ſtatuto, & non
à marito, nec iure hæreditario) deterioris eſſet
conditionis quā hæres; cuius bona propria nō
ſunt hypothecata pro debitis defuncti, ſed tm̄
hæreditaria, *l. Paulus, ff. de pign. Bar. in l. 1. in fi. C.
comm. de lega. & Surd. dec.* 315. *num.* 3. *& ſeq.*

*a Arreſto lato in inferiori claſſe vltimo Octobris
1603. in cauſa Odonis Bournot appellantis, aduerſus
Claudium Comte de Veſoul appellatum. Dictus Cō-
te decretum inchoauerat in bona cuiuſpiā mulieris &
quondam illius mariti, cui decreto dictus Bournot oppo
ſitionem interierat, & tanquā emptor bonorū dictæ
mulieris petebat, vt diſtraherentur à dicto decreto,
quoniā nullus, excepto d. Comte, in ea aliquid præten-
debat, quē ſuſtinebat nullā hypothecā in ea habere,
uirtute obligationū quibus illius quondā maritus aſtri
ctus erat. Sed meram actionē perſonalē aduerſus ean-
dem mulierē, quoniā non renūciauerat conqueſtibus.
Et vt primus iudex à dicta diſtractione eū remouen-
dum cenſuerat, vnde appellauerat, pronunciatum fuit,
illum ſine grauamine appellaſſe.*

DECISIO XCI.

Ad edictum de emolumento ſigilli contractuum.

SVMMARIA.

1 *Contractus promiſcue cōceptus ſub verbo venditionis
& locationis ſimul, eſt contractus locationis & nō
venditionis.*

2 *Sigilli emolumentum quodnam ſit apud nos pro inſtru
ſtrumentis contractuum, præſertim uero pro inſtru
mento contractus locationis.*

3 *In obſcuris quod minimum eſt ſequimur.*

4 *Statutum tractans de gabella dicitur odioſum, ideoque
reſtringendum.*

5 *Generalia verba ex conſideratione debitarum circun-
ſtantiarum debent ciuiliter intelligi.*

6 *Sigilli emolumentum cui debeatur, an nempe conducto
ri illius loci, in quo inſtrumentum redactum eſt in
ſcriptis, an conductori loci, in quo res ſita eſt.*

7 *Realia munera ibi ſunt ſoluenda vbi res ſita eſt.*

8 *Locus contractus quiſnam eſſe dicatur.*

Ne-

9 *Notarij non tenentur emolumentum ſigilli à partibus exigere.*

INito contractu inter aliquos,quo vnus alteri vendit & locat fructus annuos, & reditus
cuiuſdam fundi,pro 15.annis continuis, vnico conſtituto pretio 4500. francorum, ꝓ oĩb⁹
annis. Dubitatum fuit, an contractus iſte eſſet
contractus emptionis & vendõnis, an vero locationis; item,an ex eo contractu deberẽt Principi
pro emolumento ſui ſigilli gabella vnius
denarij in ſingulos frãcos,an vero gabella quinque ſolidorum tantũ.& cuinã ex firmatiis Prin
cipis deberet hæc gabella,an nẽpe firmario loci contractus, an vero firmario loci in quo res
ſita erat. Et qm̃ hæc qõ multum confert ad interpretationẽ illius edicti,quod de emolumen-
to ſigilli latum eſt anno 1586. ſub Philippo 2.
Hiſpaniarum Rege,notandum eſt breuiter, omiſſis argumentis ad partes,quatuor hic fuiſſe
deciſa,qbus edicti illius verba declarari poſsẽt.
1 Primo, concluſum eſt, *a* contractum* hũc,
licet ꝓmiſcue conceptum ſub verbo vendõnis
& locationis ſimul, contractum eſſe locationis
& non venditionis,per ea quæ tradunt Rip. *de priuil.contract.cau.peſt.n.55.&66.& Menoc.præſ. lib.3.præſ.*104. Mens enim contrahentium &
ſubiecta materia,in qua de fructibus annuatim
percipiendis per aliquot annos agitur, magis
conuenire videtur locationi quam venditioni.
Secundo, licet edictum illud differentiã con
2 ſtituat inter aliquos contractus, dicatq; pro ſigillo inſtrumenti contractus diuiſionis, aſſo-
ciationis,matrimonij,donationis tam inter viuos quam cauſa mortis,& pro inſtr̃o teſtamen
ti, quinq; ſolidos tm̃ deberi: pro contractu vero litterarum obligationis emptionis,aut alte-
rius cuiuſcumque, ſummam decem francorũ
excedentis,denarium in ſingulos francos debe
ri: de locatione autem & conductione nihil in
ſpecie ſtatuat, adeo vt dubium ſit quænam gabella ex eo contractu debeatur, fuit concluſum
b de conttactu locationis & conductionis quinque ſolidos tm̃ deberi; etiamſi merces illius cõ
ductionis ſummam decem frãcorum excedat.
3 * In obſcuris enim quod minimum eſt ſequi-
4 mur,*c.in obſcuris.de reg.iur.in 6.* Adde quod * ſtatutum iſtud,cum tractet de gabella, videt̃ odio
ſum, præſertim vero in hoc libero Burgundiæ
Comitatu,quo nulla alia prouincia eſt liberior
aut magis immunis: ideoque reſtringendum,
& non extendendum ad non expreſſa,*c.odia.eo. tit.de reg.iur.* Nec obſtat gñalitas iſtorum verbo
rũ quibus vtit̃ edictum [*pro inſtrumentis literarũ obligatoriarum,emptionũ,aut aliorum quorũcũq;.*]
5 Nam * nullũ eſt verbum adeo vniuerſale & gñale,quod ex cõſideratione debitarũ circũſtantia
rum non debeat ciuiliter intelligi & limitationẽ recipere,Oldr.*conſ.*148.*& Euerard. in centur. legal.loco a generalitate. nu.* 8. At in ciuile viſum
eſt,ſtatutum extendere ad locationes & conductiones, de quibus ante hac nunquam fuit ſolitum huiuſmodi gabellam ſoluere,ſed tantum
aliam minorem, quæ eſt quinque ſolidorum,
aut vnius ſolidi tãtum, ſi ipſius locationis merces decem francorum ſummam non excedat.
6 Tertio,fuit deciſum, *c* emolumentũ * iſtud
non deberi conductori illius loci,in quo inſtru
mẽtum redactum eſt in ſcriptis à Notario, ſed
conductori illius loci,in quo res in conuentionem deducta, ſita eſt, idque arg.*l.vnic. C.de mulier.& in quo loco mul.mun.ſub.deb.* Vbi * munera
7 realia ibi ſubeunda ſunt,vbi res ſita eſt. Adde,
8 quod* locus contractus is proprie dicit̃,non in
quo inſtrumẽtum fuit conſcriptum,ſed in quo
conuentio ſuã recepit perfectionẽ,*l.3. ff.de boni auth.iud. poſſid. & l. contraxiſſe, ff.de act.& obl.*
Vbi contraxiſſe is non vtique intelligitur, vbi
negotium geſtum eſt,ſed vbi vt ſolueret ſe obligauit.His accedit art. 8. earum cõſtitutionum
quæ legi ſolent conductoribus, *In adiudicatione conductionum triennalium, ab Officiarijs Cameræ cõputorum*, qui articulus ſic dicit: *Quod Notarij non poſſint contractus conficere, preterquam ſub ſigillo loci vbi res realis ſita eſt, ſub pœna ſoluendi conductori loci vnde res mouebit, ſigilli emolumentum.* Quibus verbis aperte demonſtratur, emolumentum iſtud deberi illi qui cõ-
ductor eſt in loco rei, & nõ in loco contractus.
9 Quarto & poſtremo fuit deciſum, *d* Notarios * ipſos non teneri emolumentum iſtud ſigilli à contrahentibus exigere, & deinde firmario,aut conductori ſoluere, ſed tantum teneri
ſuorum inſtrumẽtorum notas (quas vocamus
protocole) conductoribus edere & communicare,vt ipſimet à partibus cõtrahentibus emolumentum iſtud exigant. Nemini enim ſuum
officium debet eſſe damnoſum. Et hæc notanda ſunt in praxi pro edicti illius declaratione.

a *Par arreſt du 4.de Ianuier 1603.entre I.du Bois d'vnepart & Oudot Foureſtier de Gray fermier du ſeel dudit lieu d'aultre.*

b *Par le meſme arreſt que deſſus.*

c *Tant par le ſuſdit arreſt que par aultre precedent rendu le 21. de Feburier 1591. en la cauſe de Simon Bobelier fermier du ſeel du reſſort d'Ornans appellant contre Maiſtre Claude Gouſſelet fermier du ſeel du reſsort de Dole appellé.*

d *Par le ſuſdit arreſt du 4. de Ianuier.*

DECISIO XCII.

An, & quales, ex ſimplici obligatione ex cauſa mutui, vſuræ adiudicari ſoleant.

SVMMARIA.

1 *Mutuum debet eſt gratuitum.*
2 *Intereſſe propter moram debitoris in ſoluendo licite exigitur in mutuo.*
3 *Intereſſe in facto & non in iure conſiſtit.*
4 *Intereſſe ob moram ſoluendi in mutuo quodnam ſoleat adiudicari à Senatu.*
5 *Lucri ceſſantis æſtimatio quomodo fiat.*
6 *Vſuræ quincunces cur tantum adiudicentur in ſimplici obligatione, cum maiores permittantur in reditibus annuis.*
7 *Intereſſe veri ratio habetur in mutuo.*
8 *Mercatoribus adiudicari ſolet intereſſe ex mutuo ad rationem ſemiſſis vſuræ.*
9 *Intereſſe an à die ſolutioni deſtinata, an vero à die interpellationis debeatur.*
10 *Dies interpellat pro homine ad committẽdam pœnã.*

1 IN * mutuo nihil regulariter peti põt vltra id quod datũ eſt, tũ quod vſura ſit qdq̃d ultra ſortẽ petit, *c. ſi. 14. q. 3.* tũ quod mutuũ ut contractus, q re contrahit. Re antem contrahi obligatio non poteſt, vltra quam re vera datum ſit aut numeratum, *l. cum vltra. C. de non num. pec.*
2 Fallit * hoc, ſi ſubſit uerum & iuſtum intereſſe pp moram debitoris in ſoluendo, utpote qa in termino non ſoluerit. Poteſt enim illud intereſſe à debitore exigere creditor, ſiue conſiſtat ĩ damno emergenti, ſiue in lucro ceſſante, ut cõmuniter tradunt Theologi, & Canoniſtæ, quos referũt *Moli. de vſur. n. 26. & ſeq. Did Coua. var. reſol. lib. 3. c. 4. nu. 4. verſ. ſexto ex his. & Pet. Binsfel. de vſur. c. conqueſtus, q. 1. & 2.* imo poteſt illud intereſſe in ſtipulationem deduci, dummodo non ſub certa, ſed ſub incerta quantitate deducatur, ut ex præallegatis conſtat.
Licet autẽ iſtius intereſſe probationem certam exigant Doct. (Quod * enim cuiuſq; intereſt, illud in facto & non in iure conſiſtit, *l. quatenus ff. de reg. iur.*) Tñ in ſimplici obligatione ex cauſa mutui, ſi dies adiecta ſit ſolutioni, & ſtipulatũ ſit intereſſe ſub incerta quãtitate (ut qñ p modũ pęnę dr̃, onere ſoluendi intra talẽ diẽ, ſub pęna oium intereſſe) nec ſua die ſoluta ſit
4 pecunia; * Senatus quincunces uſuras creditori adiudicare ſolet, a nõ à die interpellationis aut litiſconteſtatę tm̃, ſed a die pmiſſæ ſolutionis; licet ex parte creditoris nihil pbatũ ſit aut allegatũ, qđ ad dãnũ emergẽs aut lucrũ ceſſans ptineat. Exiſtimat. n. Senatus, ueriſimilibus cõiecturis de ipſo intereſſe lucri ceſſantis ſatis apparere. ex quo oibus cõpertum eſt in hoc Comitatu Burg. unicuiq. pecuniã habẽti, faciliimũ eſſe ſtatĩ annuos reditus cõparere, atq. ita ex ſua pecunia lucrari: paſſim. n. inueniunt iſtorũ annuorum redituũ idonei uẽditores, adeo ut uix nnq̃ deſit occaſio luctãdi ijs qb. ęs eſt ſemper ĩ arca. Vnde non ur hic alia lucri ceſſantis pbatione opus eſſe. Et hæc opinio (q̃ iuuat authoritate nouarum conſtõnum anni 1586. art 42.) recepta eſt in praxi ex doctr. Anch. *in reg. peccati venia. in 4. q. de reg. iur. in 6. quã pbat Couar. uar. reſol. li. 3. verſ. ſexto. in fi.* Et licet pmulti in ea ſint
5 opinione, ut exiſtiment * lucri ceſſantis ęſtimationem fieri nõ poſſe, niſi ĩ articulis deducat ac deĩde pbet actor ſe mercatorẽ eſſe aut negotiatorẽ, ut pluribus pbat Meno. *de arb. iud. li. 2. caſ. 519. And. Gail. prac. obſer. li. 2. obſer. 6. & Binsfeld. d. c. conq̃ſtus, q. 2. verſ. quarta cõcluſio. ext. de vſur.* Tñ hoc non eſt perpetuũ, ſed quod de mercatoribus dicunt Doctores, illud nõ dr̃ excluſiue, vt ſcilicet ab eo lucro ceſſante cæteri oẽs excludantur, exceptis mercatoribus; ſed dr̃ cauſa maioris frequentiæ, qđ nẽpe frequẽtius in mercatoribus tale lucrũ conſiderari ſoleat, vt eleganter docet *Moli. d. trac. de vſur. n. 30. vbi poſt Beroald. Anch. Coura. & alys,* & tradunt in hoc multum verſari iudicis arbitrium.
6 Quod * aũt intereſſe iſtud lucri ceſſantis ad rõnem quincuncis vſuræ taxauerit Senatus, & non ad rõnẽ beſſalis, q̃ frequentior eſſe vr̃ ĩ hac prouincia; illud ita factũ eſt, ne inter ſimplicẽ obligationẽ & annui reditus conſtõnẽ nihil videret intereſſe. Permittit enim beſſalis vſura in annuo reditu; qa ſors ppetuo abalienat, nec vnquã repeti põt: in ſimplici vero obligatione, in qua ſors qñq. põt repeti, & in qua vſuræ non veniunt, ſed tm̃ intereſſe, qp ob morã paſſus eſt creditor, ſiue in dãno emergẽte, ſiue in lucro ceſſãte cõſiſtat, longe alia eſt rõ; ideoq. non mirum ſi intereſſe illud, de quo coniecturis tm̃, & non certis ac veris pbationib. conſtat, minoris æſtimat. In obſcuris. n. quod minimum eſt ſequi-
7 mur, *c. in obſcuris. de reg. iur. in 6.* Aliud * ſane dicendum eſſet, ſi pluris ſua intereſſe probare creditor; utputa ſi probaret ſe debitorem eſſe cenſus annui ad rationem beſſalis vſuræ, quem nõ potuiſſet redimere ob defectum ſolutionis: tũc enim illius intereſſe habenda eſſet ratio. *Binsfeld. in d. c. conqueſtus. quaſt. 1. verſ. ſecunda concluſio. ext. de vſur.*
Sed ſi nulla facta ſit probatio intereſſe, & ſubſit ęquitas illud taxandi, ad rationem quincun-
8 cis vſuræ taxari ſolet a Senatu; * & interdum etiam ad rationem ſemiſſis, ſed mercatoribus tantum aut pupillis: mercatoribus (inquam) ſi ex cauſa pecuniæ creditæ eis adiudicandũ veniat intereſſe aliquod, non aũt ſi ex cauſa mercium venditarũ. licet qñq; aliter iudicatũ ſit in ipſo caſu mercium venditarum, ut videre eſt ſupra dec. 67. in ſecundo arreſto ibi allegato.

Po-

9 Poſtremo, * à die ſolutionis (ſi in obligatio-
ne dies adiecta ſit) & nō à die interpellationis,
adiudicari ſolet iſtud intereſſe, quod ab illa po-
tiſſimum die cenſeatur debitor eſſe in mora, *l.*
magnam.c.de.cōtrahēd.& cōmit.ſtipula. illud enim
10 certium eſt, * quod quoties ſtipulationi inſerta
eſt certa dies, ſi ſubiecta ſit pęna, dies interpel-
lat pro homine ad committendā pęnā, nec alia
vlla ſiue iudiciali ſiue extraiudiciali interpella-
tione opus eſt. ita in ter. *Moli.d.trac.de vſur.n.32*
Ant. Fab. de error. pragm. deca.1. error.2. atque
hoc iure vtimur.

a Sic iudicatū fuit 4.& 8. Ianuarij 1603. in cau-
ſa Ambroſii Ligier ſupplicantis, aduerſus Poncetum
Barrillet Magiſtrum in camera computorū defenſorē.

DECISIO XCIII.

Vtrum ex indicijs indubitatis pœna ordinaria poſſit
infligi.

SVMMARIA.

1 *Indicijs indubitatis an poſſit reus cōdēnari ad mortē.*
2 *Negatiua opinio in hac quaeſtione eſt communis.*
3 *Aſſacinij crimen non requirit plenas probationes.*
4 *Hareſis & Simoniae crimen probatur coniecturis.*
5 *Praſumptio iuris & de iure ſufficit ad ſnīam capitalē.*
6 *Confeſſio extraiudicialis cum praſumptionibus indu-*
bitatis an ſufficiat ad pœnā ordinariam infligendā.
7 *Praſumptiones plures non iunguntur ad faciendam*
plenam probationem.

Hieronymus Cæuallos Hiſpanus, in ſuo
ſpeculo nuper edito practicarū quæſtionū
cōium contra cōes, quæſt. 337. dixit multos te-
1 nuiſſe, * ex indiciis indubitatis reum condem-
nari poſſe ad mortem. eāq; opinionē eſſe cōem,
allegatq; ad hoc Crauet. Iul. Clar. Hieroni. Ga-
bri. Menoc. & alios pei multos tā antiquos quā
modernos, quorum aliqui, etſi hoc ex aliorum
dictis referant, nullus eſt tñ (& hoc oīno notā-
dum eſt) qui hoc expreſſe ieneat, aut affirmare
auſus ſit (quem hucuſq; viderim) præter Pa-
normi. *in c. adferte. n.6. extr. de praſumpt. Bellamer.*
dec.689. circa fi. Franciſ. Sarmient. lib.1. ſelectar. in-
terpret. c.1. n.5. in fi. & alios perpaucos, quorum
ſniam auſim dicere nunquā fuiſſe cōem, qdqd
2 dicat Cæual. vbi ſupra; ſed certiſſimū eſt * cōem
& receptiſſimā eſſe opinionem, neminem ex in-
diciis & præſumptionibus, quātumcunq; vrgē-
tiſſimis & indubitatis, ordinaria pęna puniē-
dum eſſe, ſed vel quæſtionibus ſubiiciendū, vel
pœna extraordinaria & mitiori puniendum eſ-
ſe. ita Iul. Clar. *ſent. lib.5. §. fi. q.20. verſ. ſcias ta-*
men. Boſs. in prax. criminal. tit. de conuict. nu.34. &
tit. de confeſ. n.12. Boer. deci.164. n.6. Menoc. de ar-
bitr. indic. caſ.279. Grāmmat. dec.42. Hiero. Gabr.
conſ.180. n.20. & ſeqq. lib 1. & conſ.177. nu.5. lib.2.
Ioſep. Ludou. concl.45. & nouiſſime Caual. vbi ſupr.
& Vinc. de Franc. deci.372. vbi ait ſactum Conci-
liū Neapolit. ita tenuiſſe, hancq; quæſtionē ex
recentioribus latiſſime tractant Menoc. *de praſ.*
lib.1. q.97. Facbin. controuerſiar. iuris lib.1. ca.29.
& Maſcard. de prob. concl.1223. nu.30.

Cæterū, cōis hęc cōcluſio limitationes quaſ-
dā admittit, quarū quatuor refert Iul. Clar. *d. q.*
20. & poſt. cū Ioſe. Ludo. d. cōcl.45. n.2.3.4.5. & 6.
3 Prima eſt, * vt locum non habeat in crimine
aſſacinii: nā ꝑp eius enormitatem non requirit
plena ꝓbatio, ſed ſufficiunt ꝓbabilia argumēta
& præſump. indubitatæ, Rol. à Val. *cōſ.14. n.15.*
vol.4. & cōē teſtātur Placa li.1. delic. c.19. n.16. Boſ.
tit. de cōuict. n.55. & Iul. Cla. §. aſſaciniū. verſ. ꝑterea
4 Secunda & tertia, * vt ēt non ꝓcedat in cri-
mine hæreſis, nec in crimine ſimoniæ, idē Clar.
d. §. fi. q.20. Sed ab hac opinione diſſentit Me-
noc. *conſ.82. n.144. & ſeq. poſt. Alciat. reſponſ.2. in*
fi. & Iac. Simanc. in prax. hęreſeos, tit. vlt. n.10. & vi-
de eundem Menoc. quoad præſumptiones hæ-
ſis & eius effectus, *lib.1. præſumptionum, præſum-*
ptione 100. & lib.5. praſumptione 7. & quoad præ-
ſumptiones ſimoniæ, *lib.5. praſ.8.*
5 Quarta eſt, * vt non procedat hæc opinio in
præſumptione iuris & de iure, id eſt in ea præ-
ſumptione quā lex introduxit, & ſuper qua fir-
mū ius ſancitit, vt in ea prę ſumptione, de qua
habetur in *l. ſi qui. C. de adulter.* Ex ea enim ſequi
pōt condēnatio capitalis, & hoc oēs profitentr̄,
teſte Iul. Clar. vbi ſupra. vide Hiero. Gabr. *conſ.*
180. n.20. lib.1. vbi docet præſumptiones indu-
bitatas triplicis eſſe generis, & quomodo quis
ex eis damnari poſſit.
6 His adde * quintam limitationem, vt ſcilicet
non procedat hæc opinio, ſi cum præſumptio-
nibus vrgentiſſimis concurrat confeſſio extra-
iudicialis duobus teſtibus probata. Etſi enim
illa confeſſio extraiudicialis, inter indicia re-
mota, & ad torturā tm̄ ſufficientia, paſſim repo-
natur, teſte Carter. *in ſua prax. crim. nu.121. Iul.*
Clar. d. §. fi. q.21. verſ. cōfeſſio extraiudicialis. & Me-
noch. de præſum. lib.1. præſu.89. n.14. Tamen ſi vn-
diq; veriſimilibus argumentis & præſumptio-
nibus fulciatur huiuſmodi confeſſio, de crimi-
ne extraiuditialiter facta; tunc ſane plene pro-
bat, & poterit confeſſus puniri pęna ordinaria,
ac ſi in iudicio fuiſſet confeſſus, & multo magis
ſi ſit geminata: præſertim ſi agatur de delicto oc-
culto ac enormi & difficilis probationis, in quo
veritas clarius haberi non poteſt. atq; ita ple-
rumq; iudicauit Senatus noſter *a* per doctrinā
Petri Follei. *in ſua pract. crimi. in 2. part. 3. part. in*
verb. & ſi confitebuntur. circa fi. quam doctrinam ſe-
quuti ſunt Maſcard. de proba. concl.340. n.24. & nu.
38. & concl.497. n.16. & Bayard. in Iul. Clar. q.55.
nu.2.

Digitized by Google

n.2.vbi alios citat. Etſi enim regulariter * plu-
7 res præſumptiones in criminalibus non coniũ-
gantur ad plenã ꝓbationem faciendã, Alex.*cõſ.*
153.*lib.2.Cæpol.conſ.32.Menoc.de præſ.lib.1.præſ.*
97.*n.18.Decia.reſp.88.n.5.lib.3.* & *late Maſcard.*
de prob.concl.1223. Tamen his concorrentibus,
nẽpe cõfeſſione extraiudiciali (quæ aliqd plus
operat quã ſimplex indicium, cũ ſemiplenã fa-
ciat ꝓbationẽ, vt ex præallegatis patet) multi-
tudine indiciorũ vndequaq; facti veritatẽ in-
dicantiũ, delicti enormitate, & ꝓbationis dif-
ficultate, practici iudices pœnã ordinariã infli-
gere non dubitant, nec quæſtionibus reũ ſup-
ponunt, pp periculum negationis, ſi forte talis
ſit; vt tormenta facile ſit contẽpturus, qua in re
plurimum verſatur prudentis iudicis arbitriũ.

a *Sic iudicatum fuit 19. Aprilis 1603. in cauſa Procuratoris officij in terra de Luxeul appellati, aduerſus Andreã N. de Bratte appellãtẽ: qui accuſatus homicidij & latrocinij in ſylua cõmiſſi, vltimo ſupplicio dãnatus fuit ex confeſſione ipſius extraiudiciali varijs indicijs munita, quod ſcilicet ipſo die aſſacinij viſus fuerat in dicta ſylua; deprehenſus cum veſtibus occiſi inuẽta ſica cruentata, & corpus occiſi duabus vicibus diſtinctis (oblato illi ſcilicet tribus aut quatuor diebus à cæde) ſanguinẽ affatim ab omnibus vulneribus profuderat, quod indicium verè miraculoſum eſt, & de quo Theſſaur. deciſ. 173.*

DECISIO XCIV.

Fur tertio furtum committens an vltimo ſupplicio debeat damnari. Et de declaratione ſtatuti 209. de latronibus.

SVMMARIA.

1 *Furtum reiteratum an mortis pœna puniatur.*
2 *Furti pœna de iure communi non eſt pœna mortis.*
3 *Pœna ex frequentatione & iteratione delicti augetur.*
4 *Fur pro tertio furto furca eſt ſuſpendendus.*
5 *Conſueti furtis committendis famoſi latrones dicũtur.*
6 *Conſuetudo ex tribus vicibus ingeneratur.*
7 *Furti pœna ex ſtatuto noſtro quænam ſit.*
8 *Statutum pœnam mortis imponens pro vnico furto, an ſit iniuſtum.*
9 *Statutum ſiue edictum 209. de furibus. declaratur. & num. 7. 8.*

1 MVlti ſunt qui exiſtimãt * pro furto quan-
tumuis reiterato mortis pœnam non eſſe
infligendã, ſed aliam quãcumq; dũmodo citra
mortẽ, ex eorũ aũt numero ſunt Angel. *in auth.*
ſed nouo iure.n.5.C.de ſeru.fugit.Raph. Fulgo. ibidẽ
nu.15. Berber.in ſuo viator.tit.de furt.Iul.Clar.in §.
furtum.verſ.ſcias tamen.ibi, ego puto in hoc.Fariu.in
tract.de delict. & *pœn. q.23.n.4.5.6.* & *7.* & *Boni-*
fac.modernus author in ſuo tract. de furt.q. quod iure
naturali. & *c.nu.32.33.34.in fin.* Huius ſniæ hæc
2 adfert ratio, * quod de iure cõi furti pœna non
eſt pœna mortis, ſed pœna quadrupli. §. *conce-*
ptum.verſ.pœnã.inſt.de oblig.quæ ex delict.naſc.§.
quadrupli.inſtit.de act. In delictis aũt non capi-
talibus pp quãcunq; reiterationẽ non ſolet or-
dinaria pœna augeri, *Grãma.dec.16.n.7.Iul.Cla.*
§.fi.q.84.verſ.ſed hic incidẽter.in fi. Sed hæc ratio
3 leuiſſimi eſt momenti; * cum ex *l.aut facta.§.fi.*
ex l.capitalium.§.ſolent.ff.de pœn. & *ex l.3.C.de epi-*
ſcop.audient.iunct.doctr.Marſ.ſing.378. & *Ioa.Pap.*
lib.24.arreſtor.tit.10.arreſt.9. ſatis ſuperq; con-
ſtet, verius eſſe, ob frequẽtiã & iterationẽ deli-
cti, pœnã adaugendã eſſe. Contrariã itaq; opi-
4 nionẽ, quod nẽpe * pro tertio furto fur ſit furca
ſuſpendendus, tenuerunt cæteri fere oẽs, quorũ
opinionem cõem & receptiſſimã eſſe teſtatur
Damhoud. *in ſua pract.rer.crim.tit.de furt.nu.27.*
& *ſeq.Iacob.de Bellouiſ.in ſua prax.tit.de furt.nu.6.*
Hypol.de Marſil.d.ſing.n.378.Gandi.de malefi.tit.de
furib.n.2.3. & *4.Foller.in ſua prax.in verb.furtum.*
fol.mihi 526.Angel.de malefic. in verb.etiã veſtem
celeſtẽ.n.14.Couar.lib.2.var.reſol.c.9.n.7.Gomeſ.
in ſuo tract.delic.tit.de furt.Bayard.in Iul. Clar.d.§.
furtum.n.55. & *ſeq.Menoc.de arb.iudic.caſ.295.nu.*
17. vbi id locũ habere dicit in tribus furtis etiã
lenibus, *Glober.in conſtitut.Caro.5.tit.de furtis ite-*
rato patratis. Ioa. Pap.in ſuo tertio notario.ti actions
pour larcin.fol. mihi 355. & *Duret in ſuo tract. des*
5 *paynes.tit.des larrons.* Fures enim * furtis commit-
tendis aſſueti famoſi efficiunt, ſicq; ſubiiciunt
diſpoſitioni *l. capitalium.§. famoſos.ff. de pœn.* vt
aſſerit Cæpol. *in d.auth.ſed nouo iure.n.19.de ſeru.*
6 *fugit.* Dicuntur * aũt aſſueti, ſi tribus tm vicibus
furtũ admiſerint, teſte eodẽ vbi ſupra n.84. Si-
quidẽ ex bino aut trino actu vr̃ conſuetudo ſiue
potius habitus ingenerari, vt docet *gloſſ. in l.3.*
C: de epiſco.audi.vbi Bald.hoc probat.

Et hæc poſterior opinio, quã paſſim Senatus
noſter ſequit, *a* præſertim ſi pro priori aut ſe-
cundo furto iam fuerit fur punitus & caſtiga-
7 tus, vr̃ eſſe extra oẽm dubitationis aleam * hic
apud nos, vbi extat ſtatutũ (nẽpe ſtatut 209.)
cuius diſpoſitione, mortis pœna expreſſe impo-
nit pro primo furto, iis qui in aliqua domo fur-
tũ cõmiſerint, ſiue interdiu ſiue noctu, & ſiue
illi fuerint domeſtici, ſiue non; ꝓhibitione in-
ſuper adiecta iudicibus pœnã illã minuẽdi. Qđ
hic adnotandum fuit, vt poſthac intelligãt iu-
dices, hic non eſſe amplius dubitandũ. Multos
enim vidi ita ſcrupuloſos, vel clementiæ gloriã
inaniter ſic affectantes, vt illis piaculum vide-
retur furem vltimo ſupplicio dãnare, licet ter-
tio conuictum & fuſtibus cæſum. Qua in re per-
nicioſe in rempublicã peccatur, cuius intereſt
durioribus pœnis hiſce temporibus in fures ani-
maduertere, propter delicti frequentiam.

Vtrum

8 Vtrum aũt * ſtatuto noſtro pœna mortis iu-
ſte indici potuerit pro vno furto, vide Didac.
Couat. *var. reſol. lib. 2. c. 9. n. 7.* vbi tenet qđ ſic,
præſertim ſi furtum ſit vel loco, vel quantitate,
vel qualitate graue: atq; ita intelligendũ eſt di-
ctum ſtatutum, ꝑut poſtea Senatus declarauit.
b illius enim ſeueritas non ſolet exerceri & pra-
cticari, niſi in eos qui furtũ aliquod graue cõ-
miſerunt, vel qui de alijs furtis fuerint diffa-
9 mati, aut cõuicti. Nec refert * an priora illa fur-
ta fuerint in alieno territorio commiſſa, vel pu-
nitione aut gratia Prĩcipis abolita: faciũt enim
ad agrauationem pœnæ pp delinquendi ꝑter-
uiam & antecedentis punitionis contemptum,
Chaſſa. *ad conſuet. Duc. Burg. tit. des iuſtic. §. 5. in
verb. ſimple larcin. n. 16. & 17. cum ſeq. Didac. vbi
ſupr. Bonacoſſ. in ſyntag. cõmun. opin. in verb. fur. fol.
mihi 453. col. 1. & Iul. Cla. ĩ d. §. furtũ. verſ. ſed pone*

a *Sic iudicatum fuit 15. May 1603. in cauſa Pro-
curatoris fiſcalis Dolani appellantis aduerſus Petrum
N. de Baulme appellatum, qui vis iterumq; conuictus
& fuſtib. cęſus ex furto, tam ueſuntione quã in alijs iu-
riſdictionibus huius Prouinciæ: & cum quartum rei-
teraſſet; à Curia ad laqueum damnatus fuit, reforman-
te ſñiam Locũtenentis Dolani, q ad fuſtes & amputa-
tioné vnius auriculæ, exiliũq; ꝑpetuũ eũ dãnauerat.*

b *Il a eſtè ainſi declarè par lettres eſcriptes par
la Cour à tous les Lieutenans de ce pays.*

DECISIO XCV.

*Legatis vxori conquaſtibus conſtante matrimonio fa-
ctis, an ipſa ad omne æs alienum contractum con-
ſtãte codẽ matrimonio teneatur; an vero ad dimi-
diã partẽ tãtũ, hæres aũt teſtatoris ad aliã dimidiã.*

SVMMARIA.

1 *Vſufructuarius an teneatur ad ſolutionem debitorum.
& nu. 11. 12.*
2 *Hæredes adeundo hæreditatem videntur cum credito-
ribus contraxiſſe.*
3 *Conquæſtus nomen, eſt nomen iuris, ſicut nomen bono-
rum vel nomen peculij, aut fructuum.*
4 *Fructus dicuntur deductis impenſis.*
5 *Peculij nomen intelligitur deducto oĩ peculiari debito:*
6 *Conquæſtus nomen id tantum continet, quod, deducto
ære alieno, lucri ſupereſt.*
7 *Æs alienum diminuit legatum peculij, & legatum
conquæſtuum.*
8 *Conquæſtibus legatis non tenetur legatum praſtare,
niſi deducto prius ære alieno, vel niſi caueat lega-
tarius de debitis perſoluendis.*
9 *Quid ſi ſingula corpora cõquæſtuũ legentur ſigillatim.*
10 *Bona dicuntur deducto ære alieno.*
11 *Vſufructu bonorum legato, hæres tot ex bonis hæredi-
tarijs vendere poteſt inuito vſufructuario, quot ne-
ceſſarium eſt æri alieno ſoluendo.*
12 *Vxor quoad ſuam dimidiam partem conquæſtuum te-
netur creditoribus.*

TEſtator legauit vxori conquæſtus conſtãte
matrimonio factos, deinde cæterorum bo-
norum ſuorum ei reliquit vſumfructum, inſti-
tuto hr̃de vniuerſali. Vrgẽte aũt ęre alieno, vxor
hr̃dem ad id teneri ait, petitq; bona antiqua &
hr̃ditaria alienari, vt æri alieno & legatarijs ſa-
1 tisfiat. Hæres reluctat̃, dicens vxorem * vſufru-
ctuariam oĩum bonorum ad æs alienum tene-
ri, iuxta doctrin. Bar. *in l. fin. ff. de vſufruct. legat.*
Dubitatum itaque quid iuris.

Prima enim fronte dicendum videbat̃ hr̃dẽ
teneri, ſaltem pro ea parte, pro qua tenebat̃ de-
functus (nempe pro dimidia, iuxta art. 7. noſtrę
conſuetudinis tit. *de coniugatis.* de quo diximus
paulo ante deciſ. 90.) ſicq; creditores in vxorẽ
vſufructuariam & legatariam ſuas actiones di-
rigere minime poſſe (niſi quatenus eis per mit-
2 tit̃ per prædictum artic.) ſed aduerſus * hr̃des
agere debere, quĩa deundo hr̃ditatem, videntur
cum creditoribus contraxiſſe, & debita defun-
cti in ſe tranſtuliſſe, *l. ex maleficijs. §. hæres. ff. de
act. & oblig. l. 1. C. ſi cer. pe cum ſimil.*

Verum in hac controuerſia dirimenda conſi-
3 deratum fuit, nomina iſta * conquæſtus, & bo-
norum, eſſe nomina iuris, ſicuti nomen peculij
4 & fructuum: ideoq;, ſicut * nomen fructus, ſi-
ue ab homine, ſiue à lege proferatur, intelligit̃
deductis impenſis, *l. fructus. vbi Bart. ff. ſolut. ma-
tri. l. ſi à non domino. §. fructus. & ibi Bal. ff. de pet.
5 hæred.* Et * peculii nomen, intelligit̃ deducto oĩ
peculiario debito. *l. ſi peculium legetur. §. 1. & fin.
& l. deniq; pegaſus. §. de pecul. legat. Menoc. de præ-
ſumpt. lib. 4. præſumpt. 155. n. 10.* Sic ẽt * quæſtus
6 nomen (iuris intellectu, ad quem in dubio de-
bent hominum diſpoſitiones adaptari) id tm̃
continet, quod deducto ære alieno lucri ſuper
eſt, *l. 3. ff. de in rem verſ. l. ſed ſi adijciatur. & l. omne
æs. ff. pro ſoci. l. Mutius. & ibi Bar. ff. eod. ſicq; in ter-
minis tenuerunt Ioa. Lopez in cõment. leg. Taur. l. 16.
n. 11. Roderic Soarez in l. 1. de las ganancias. n. 16.
7 fol. mihi 68.* Vnde quemadmodum * æs alienum
diminuit legatum peculii (nam ipſo iure de-
ducit̃ *d. l. ſi peculium. ff. de pecul. leg.*) Et quemad-
modum hæres peculium præſtarẽ non tenetur
niſi deducto prius oĩ debito; vel niſi caueatur
hr̃dem defenſum iri aduerſus creditores pecu-
liarios, *l. ſi ſeruo manumiſſo. ff. eod.* ſic ẽt æs alienũ
conſtante matrimonio contractum diminuit
conquæſtus inter virum & vxorẽ cões, vt in ter-
mi. tenet Petr. Peralta *in repet. l. 8. nu. 13. ff. de le-
8 gat. 2.* * Et legatis conquæſtibus, non alias tene-
tur hæres legatum præſtare, niſi deducto prius
ære alieno, vel niſi caueat legatarius de debitis
factis tõne conquæſtuum perſoluendis, *arg. d. l.
ſi ſeruo manumiſſo.* Nec aliud remedium eſt ad
impediendum ne legatarius, ſiue peculii, ſiue
9 conquæſtuum, æri alieno ſubiaceat, * quam ſi
ei legentur ſingula corpora ſigillatim, puta ta-
lis

lis & talis res, *l.ſi peculiũ ſeruo.iunc.ibi.doctr.Bart.*
ff.de pecul. legat. quem textum ſingularem dicit
Rom. *in ſing.*564. non enim tunc peculium aut
conquæſtus (qui videntur eſſe quid vniuerſale)
dicuntur relicti, ſed res ipſæ particulares, ſicque
non eſt locus detractioni æris alieni.

Idẽ oĩno iuris eſt in legato vſufructus oĩum
bonorum. Cum enim * bona ea dicantur, quæ
deducto ære alieno ſuperſunt, *l.mulier bona.ff. de*
iur.dot.l.2.§.illud.ff.de collat.bonor. & l.ſubſigna-
11 *tum.§.1.ff.de verb.ſig.* Conſequens eſt ꝑfecto, *
æs alienum ex bonis eſſe deducendum, quando
legatus eſt vſusfructus bonorum; ſicq; hæres
(qui bonorum eſt ꝓprietarius) tenetur ſoluere
hoc æs alienum, non aũt legatarius vſusfructus,
vt aperte conſtat ex tex. *l. vlt. ff.de vſufruc. legat.*
quidquid ibi dicat Bar. aduerſus quem ſtat cõis
opinio, vt teſtant̃ *Crauet. conſ. 187. in princ. verſ.*
in qua re. Bello.conſ.7.n.1. Rol. à Val.conſ.8.n.5.13.
& ſeq.vol.2. Didac.var.reſol.lib.2.c.2. & Caualc.de
12 *vſufruct.mulier.relict.n.211.* * Quibus aũt ex bo-
nis æs illud alienum ſoluẽdum ſit ab hr̃de, & an
ex hr̃ditariis ad diminutionem vſusfructus, an
vero ex propriis bonis hr̃dis; licet hoc dubium
ſit apud Crauet. *d.conſ.187.n.1.verſ. ita quod vſus*
fruct. & apud alios quoſdã. Tamen apud Senatũ
noſtrum illud ſemper fuit expeditum, hr̃dem,
tot ex bonis hr̃ditariis inuito vſufructuario alie
nare poſſe, quot æri alieno ſoluendo neceſſariũ
ſit; hæcq; eſt communis omnium fere Docto-
rum opinio, vt ex prællegatis conſtat, fundata
in *tex.expreſſ.l.vſufructu.ff.ad leg.falc.*

Itaq; his ſic ſtãtibus, in hac quæſtione iudi-
cauit Sena. *a* vxorem hanc, conquæſtuum lega-
tariam, teneri ad omne æs alienum conſtante
matrimonio contractum. Debita aũt antiqua
& ante matrimonium facta, cenſuit idem Sena
tus ea eſſe deducenda ex bonis hr̃ditariis an-
tiquis, hr̃demq; ea bona alienare poſſe, ab om-
ni vſufructu libera, vſque ad concurrentem quã-
titatem debitorum antiquorũ iuxta cõem illã
prædictam; de qua, vltra prællegatos, vide la-
tius & diſtinctius Iacob. Menoch. *de præſumpt.*
lib.4. præſump.43. nu.13. & ſequentib.

Cæterum quod diximus vxorem teneri hoc
in caſu ad omne æs alienum conſtãte matrimo-
13 nio contractum, illud ita intelligendum eſt, * vt
quoad partem ſuam dimidiam, dicamus eam
teneri creditoribus, idq; per artic. 7. dictæ con-
ſuetudi. Quoad partem vero mariti, non quidẽ
creditoribus tenet̃, cum quibus nihil contraxit
ſicq; non poſſent in eã ſuas actiones pro ea par-
te dirigere, ſed tenetur hr̃dibus: qui quidem ex
legato conquæſtuum æs alienum deducere poſ-
ſunt, ſicuti ex peculio legato, vel cautionem ab
ea petere de debitis illis perſoluendis, *arg. d.l. ſi*
ſeruo manumiſſo.ff.de pecul.legat. Vide latius ſupra
deciſ.73.

a Arreſto lato 17. Maij 1603. vigilia Penteco-
ſtes in cauſa N. Granduillemin viduæ quondam Iacobi
Chappuis Polignarenſis ſupplicantis, aduerſus Ma-
iorem, Conſules & Conſiliũ Polignarenſe defenſores.

DECISIO XCVI.

Clericatum an teneatur probare litigans ſuper poſſeſ-
ſione beneficij, etiamſi nihil obijciatur.

SVMMARIA.

1 *Clericatus qualitas non præſumitur. fallit vt n.4.6.*
2 *Confeſſio in beneficialibus non prodeſt ad beneficium*
conſequendum.
3 *Promotus per ſaltum inhabilis eſt ad benefica.*
4 *Officialatus dignitas non niſi clerico poteſt conferri.*
5 *Probatio tituli lenior requiritur in poſſeſſorio quam in*
petitorio.
6 *Clericatus qualitas in libello deducta, & non negata*
ab aduerſario an præſumatur.
7 *Clericatus quomodo probetur.*

Contendentibus duobus ſuper poſſeſſorio
cuiuſdã beneficii, dubitari põt, an ei adiudi
canda eſſet poſſeſſio qui iura potiora habere vi-
debat̃, licet literas clericatus nullas exhibuiſſet:
& quibuſdã videbat̃ non eſſe adiudicandam,
1 niſi prius ꝓbata qualitate * clericatus; quæ cũ
non ſit à natura, non eſt præſumenda, ſed oĩno
probanda, p ea quæ tradit Boer. *dec.171. præſer-*
tim.n.21. & 22. vbi de ſtylo curiarũ Franciæ ita
communiter obſeruari teſtat̃, ẽtſi pars aduerſa
illud nõ obijciat; ſed hoc nõ obſtãte contrarium
iudicauit Senatus *a* noſter; motus potiſſimũ,
quod pars non tantũ iſtud non obijciebat, ſed
expreſſe ſuo in libello fatebat̃ aduerſarium eſſe
ſacerdotẽ & Officialẽ curiæ Biſuntinenſis. Licet
2 autem regulariter * confeſſio in beneficialibus
non proſit ad adiudicationẽ beneficij, Mil. *in*
repert.in verb.probari non poteſt titulus. Imo licet
non ſufficiat (vt teſtat̃ Rebuf. *in prax.benef.tit.de*
form.lit.tonſur.n.28.) literas ipſas ſacerdotii oſtẽ-
dere, niſi & cum eis oſtendãtur lr̃æ aliorũ infe-
3 riorum ordinũ; q̃a * p ſaltũ potuit fieri ꝓmotio,
quo caſu ſic promotus eſſet inhabilis ad bene-
ficia, *c.1.de cler.per ſal.promot. & c.1. de cler. pere-*
gr. Tamen notoria & diutina quaſi poſſeſſio or-
4 dinis ſacerdotalis & * dignitatis officialatus (de
qua hic unicuiq; conſtabat, & q̃ non niſi cleri-
co ſolet conferri, ex quo laici non poſſunt eſſe
iudices eccleſiaſticorum, *c.cum non ab homine.ex-*
tr.de iud.c.ſi diligenti.de for.comp.) iuncta ſimul ta
citurnitate partis nihil de hoc defectu obijciẽ-
tis, qualitatẽ clericatus in libello deductã ſatis
ſuperq; probare videntur, ſaltem præſumptiue
5 * & quoad iudicium poſſeſſorium, in quo leuior
tituli probatio ſufficit, licet aliud ſit in petito-
rio.

rio, per ea quæ tradunt Crauet. *conſ.93.nu.4.* & *Maſcar. de probat. concl. 305. n.8.*

Nec obſtat cõis ſtylus curiarum Franciæ, de quo Boer. *d. dec.* 171. Nam de iure verius eſt & receptius (vt idem Boer. fatetur. *d. dec. n. 21.*)
6 * iudicẽ, parte non opponente, non poſſe, eum repellere qui lr̃as clericatus non exhibet; præſertim ſi qualitas illa in libello fuerit deducta,
7 & ab aduerſario non negata. * Nam non tm̃ ſcripto ꝓbari poteſt clericatus, ſed ẽt teſtibus, *c. 2. & 3. de cler. peregr.* imo & iudiciis ac pſumptionibus, *c. inter quatuor. & ibi gl. in verb. per argumenta. eod. tit. de cleri. peregr. qua de re vide latius Maſc. cõcl. 302. 303. 304. & 305. vbi alios cõmem.*

a *Arreſto lato 17. Iulij 1603. in cauſa Don Philippi Boittouſet Sacerdotis V. I. D. & Officialis Biſontini appellati, aduerſus Don N. Parochum de Lomont appellantem. Quo arreſto dicto Officiali Boittouſet prouiſio adiudicata fuit, etiamſi literas clericatus nullas exhibuiſſet. Idem etiam iudicatum fuit 24. Septembris 1607. in cauſa de qua infra mentio fiet, deciſ. 131.*

DECISIO XCVII.

An in ſupplenda legitima filiæ habenda ſit ratio bonorum quæ pater filio ſuo inter viuos donauit, eaque ſint in ſubſtantia patris computanda, ad augendam filiæ legitimam: an vero ſolum computanda ſit legitima ſecundum quantitatem bonorum quæ in hæreditate patris reperta ſunt tempore mortis. Item, an deducendum ſit tamquam æs alienum, id quod alteri filiæ debetur, ratione dotis ei conſtitutæ à patre.

SVMMARIA.

1 *Legitima an ſit computanda, habita ratione bonorum quæ defunctus in hæreditate reliquit. & n. 14.*
2 *Donata non reuocantur, niſi donatio ſit immenſa, & inofficioſa.*
3 *Donatio in dubio non præſumitur inofficioſa.*
4 *Inofficioſa donatio quænam dicatur. & n. 15*
5 *Legitima computatur ære alieno prius deducto.*
6 *Bona inter viuos donata computanda ſunt in ſubſtantia patris, ad augendam legitimam. & n. 16*
7 *Legitima non minuitur per donationes etiam inter viuos factas.*
8 *Debitum à patre ratione dotis promiſſæ vni ex filiabus non deducitur tamquam æs alienum ad minuendam legitimam.*
9 *Legitima regulatur à ſucceſſione ab inteſtato.*
10 *Legitimæ definitio.*
11 *Dos data filiæ computanda eſt in patrimonio defuncti ad augendum legitimam.*
12 *Legitima non poteſt minui per legata.*
13 *Dos quoad mulierem eſt titulus lucratiuus.*
15 *Donatio duobus modis dicitur inofficioſa.*
16 17 *Differentia inter donationem inofficioſam ab initio, & donationem inofficioſam ex poſt facto.*
18 *Donatio vltima, quæ actu lædit legitimam, non tantum eſt inofficioſa, ſed & per eam priores efficiuntur inofficioſæ.*
19 *Vna legitima aliam non minuit.*

Pater, qui liberos habebat ſeptẽ, & in bonis 42000. aur. vni ex filiis (qui iã erat emancipatus) donat inter viuos, fauore matrimonij, domum quandã cum quibuſdã bonis, quorum valor erat circiter 3500. aur. Deĩde ꝓmittit tribus ex ſuis filiabus, dũ eas nuptui traderet, vnicuiq; ſummã 1500. aur. noĩe dotis, intra aliquot annos perſoluendam. Poſtea facto teſtõ, filium iſtum donatariũ inſtituit hæredem vniuerſalem in oĩbus bonis, relicta tantum vnicuique ex filiabus ſumma 2000. aur. iure inſtitutionis pro legitima, in quam iubet imputari id quod iam pactis dotalibus promiſerat.

Conquerunt̃ filiæ, nec legatum agnoſcere volunt, ſed petunt legitimã ſibi adiudicari in corporibus hæreditariis, aut in pecunia numerata, prout hęredi videbitur iuxta formã conſtit. huius patriæ. Et qm̃ hæres dicit ſe malle pſtare in corporibus hr̃ditariis hanc legitimam, quæ in hoc caſu, attento numero liberorũ, erat ſemis inter eos diuidendus. Adiudicat̃ vnicuiq; ex iſtis filiabus decimaquarta pars oĩum bonorum patris, tam mobilium, q̃ immobilium pro legitima, vna cum fructibus à tempore mortis, deducto tñ prius ære alieno & funeris impẽſa.

In executione iſtius ſnĩæ dubitatũ eſt in primis, an in liquidanda legitima vnius filiæ, cui nihil adhuc ſolutũ fuerat, ſummæ tribus aliis filiabus perſolutæ viuente adhuc patre, & bona ab eo donata filio (quæ oĩa erant valoris 7000. aur.) cõputãda eſſent in ſubſtãtia patris, perinde ac ſi in hr̃ditate hæc omnia reperta fuiſſent; an vero eſſet duntaxat habenda rõ bonorum, q̃ defunctus, cum moreretur, habebat, deductis dictis dotibus & bonis inter viuos donatis.

Sicq; an legitima eſſet hoc in caſu decimaquarta pars 35000. aur. quæ deductis 7000. remanebant temporis mortis, an vero decimaquarta pars totius ſummæ 42000. aur.

Itẽ dubitatum eſt, an id, quod adhuc debebatur de dotibus, alijs filiab. promiſſis, detrahendum eſſet ex bonis tamquam æs alienum, ad minuendam legitimam.

1 Et videbatur dicendum * legitimam eſſe cõputandam, habita duntaxat ratione bonorum quæ defunctus habebat temporis mortis.

Primo p *l. cũ quæritur. & per auth. nouiſſima. C. de inof. teſt. cũ ſim.* Ex qbus cõiter cõcludit̃ qđ in legitimę deductione ita exacte inſpiciẽda eſt quã-

titas bonorũ q̃ erat tpe mortis illius, ex cuius
bonis legitima ſumi dẽt; vt ẽtſi bona poſt mor
tẽ augeant, idq; ẽt ante aditã hӕditatẽ, non tñ
proinde legitima augeat, vt cõem dixit Berẽg.
Fernand. *in repeti. l. in quartam. n. 122. ff. ad l. falc.*
& poſt eum Mich. Craſſ. in §. legitima. q. 11.
2 Secundo, * quia donato non reuocanť, niſi
donatio ſit immenſa & inofficioſa, *l. 1. & tot. tit.*
3 *C. de inof. dona.* At præter id quod * in dubio nun
quã præſumitur inofficioſa, vt tradit Beci. *conſ.*
68. *nu.* 8. vř dicendum hoc in caſu, donationẽ
huic filio factã (quæ eſt duntaxat 3500. aut.)
nõ eſſe inofficioſam, nec re nec conſilio, ne qui-
dẽ ſi ei adiungas ſummã 3500. aut. ꝑ dotibus
4 iam perſolutã. * Dicit enim inofficioſa tũ de-
mum donatio, cum donans non retinet in pa-
trimonio tantum, quantum ſufficit legitimæ
liberorum, ut poſt gloſſ. tradunt Doc. *in d. l.* 1.
C. de inof. don. Sed hic legitima eſt ſemis bonorũ;
ergo potuit pater donare alterum ſemiſſem. Nã
ad effectum vt donatio filio facta inofficioſa nõ
ſit, & ex bonis donatis nihil ꝑ legitima peti
poſſit, ſatis eſt quod tpe donationis, ultra bona
donata, remãſerint donatori tot bona, quot ſuf
ficiant legitimæ aliis filiis debitę. ita eleganter
Iul. Clar. poſt Caſtrenſ. & alios *in §. donatio q.* 24
verſ. aut vero. Quinimo factis pluribus donatio
nibus, q̃ ſimul iunctæ ſemiſſem aut beſſẽ exce-
dant, in ea ſunt opinione nonnulli, vt credant
primas donationes nõ poſſe reddi inofficioſas
per ſequentes, ſed in totũ remanere in ſuo robo
re. ita Cyn. *in d. l. 1. C. de inof. teſtam. n. 5. Bar. ibid.*
in fi. Bal. n. 8. & Sal. n. 9.
Tertio, quia quoad dotes attinet, clarũ eſt,
debitum eo noie contractum, eſſe æs alienũ, cu
ius pater iſte erat debitor, cum ab eo inuito poſ
ſet exigi, *in l. ex facto. ff. de de ver. ſig.* At omnibus
5 notum eſt * legitimã computari, ære alieno pri*
deducto & funeris impenſa. ita Bal. *l. debitor. ff.*
har. inſt. Adde quod cõis & recepta eſt opinio,
quod vbicunque extat ſtatutũ excludens fœmi
nas, fauore maſculorũ (vt i hoc Comitatu Bur-
gundiæ extat) tunc antequã habeatur rõ legiti-
mæ filijs debitæ, dotes datæ filiabus, vel pmiſſ
ſę & adhuc debitæ, deduci debẽt ante oĩa, qua-
ſi quoddam æs alienum, ut per Alex. *conſ. 36. n.*
7. li. 7. Brun. de ſtat. exclud. fœmi. q. 3. & Ant. Theſ
ſaur. dec. 159. n 9
6 Verum his nõ obſtãtibus * iudicauit Senatus,
a bona inter viuos donata computanda eſſe
in ſubſtantia patris ad augendam legitimam
iſtius filię, perinde ac ſi tpe mortis fuiſſent rep-
ta in hӕditate. Motus potiſſimũ, quod cõiter re
7 ceptum eſſe videť, * legitimã non minui ꝑ do-
nationes, ẽt inter viuos factas. ita elegãter Ber-
trand. *conſ. 71. lib. 1. conſ. 69. lib. 2. & conſ. 49. in fi.*
lib. 3. & conſ. 474. n. 2. lib. 4. Vbi tũnẽ hanc adfert
(q̃ certe vera eſt) quia niſi haberet reſpectus ad
res donatas, aperta eſſet via parentibus ad fra u
dandum liberos ſua legitima. ita etiam Craue.
conſ. 141. n. 5. & conſ. 165. n 4. 5. & 6. vbi id am-
pliat etiã in donatione remuneratoria. ita quo-
que Paul. Caſtrenſ. *conſ. 354. & conſ. 468. in* 1.
p. Rol. à Val. conſ. 65. n. 29. vol. 1. vbi & de dotib.
& de donationibus ſimul loquitur. idem etiã
voluerunt Guil. Benedi. *in c. Raynutius. in 3. p. in*
qõ. de legit fol. mihi 54. *Beren. Fernand. in repet. l.*
in quartam. num. 140. & ſeq. Cuceus in trac. de legit.
verſic. legitima eſt autem. n. 30. vbi hoc amplíat,
etiamſi pater expreſſe donationem illam con-
ferri prohibuerit, Ripa *Reſponſor. lib. 3. cap.* 10.
Craſ. § legitima q. 41. Co. ne. cõſ. 190. vol. 2. & Surd.
conſ. 332. vol. 3. verſ. ſecundo quæſitum. Ex quibus
omnibus (qui hoc expreſſe affirmant) hanc ve-
re dicere poſſumus eſſe communem, a qua i iu-
dicando non facile recedendum.
8 Quod autem * ad dotes pertinet, quarũ non-
nullæ erant perſolutæ, nonnullę vero adhuc de-
bitę tempore mortis, iudicauit idem Senatus *b*
non tantum non eſſe deducendum aut detra-
hẽdum tãquam ęs alienum, id quod hac ratio-
ne à patre debebat, ſed etiã in facienda ſuppu-
tatione iſtius legitimæ, computandũ eſſe in pa
trimonio defuncti id quod hoc noĩe iam antea
9 fuerat ab eo perſolutum. Cum * enim à ſucceſ-
ſione ab inteſtato ſoleat regulari legitima, *gloſ.*
communiter approbata in l. Papinianus, §. vnde qs.
& §. ſextãs. ff de inof. teſta Soc. iun. conſ. 67. n. 67.
10 *vol. 2.* * (eſt enim triens aut ſemiſſis eius quod qs
ab inteſtato conſecuturus eſſet, *auth. nouiſſima*
C. de inof. teſt.) conſequens eſt ſane, vt in maſſã
bonorum conferantur iſtę dotes ad computan
dam legitimam, ſicuti conferrentur, ſi ageretᷓ
de ſucceſſione ab inteſtato diuidenda, *auth. ex*
teſtamento C. de collationib. Alias ſequeretur iſtud
abſurdum, quod legitimæ iſtarum filiarum eſ-
ſent inæquales: nam illæ, quæ dotem non rece-
perunt, haberent tantum decimã quartã partẽ
bonorum, dẽptis dotibus: aliæ vero & dotem, ꝑ
ſe, & decimam quartã partem cæterorum bo-
norum, per hæredem (cuius commodo renun-
ciarunt bonis & hæreditati paternæ) conſeque
rentur: ſicq; ex eodem patrimonio duas legiti-
mas haberent, unam per ſe, dotem accipiẽdo,
quę eſt loco legitimę, alteram vero per hæredẽ,
in cuius commodum (ut diximus) mediãte do
te renunciauerunt hæreditati. Et in ſpecie, *
11 quod dos data filiæ computãda ſit in patrimo-
nio defuncti, vt pẽã aucto pr̃imonio augeat &
legitima cęterorũ liberorũ, quodq; debitum no
mine dotis non detrahatur vt æs alienum. ita
ex profeſſo *Corn. conſ. 197. in fi. vol. 1.* qui poſtre-
mus ait, quod dotes filiarum non debẽt detra-
hi de portionibus detrahẽdis pro legitima, ſed
12 de reſiduo. * Legitima enim nedũ ꝑ legata non
põt minui, ſed nec per aliã quãlibet liberalita-
tem

Digitized by Google

tem aut per alium titulũ lucratiuũ.idẽ tradunt
Iaſ.*in auth.vnde ſi parens.n.3.C.de inoffic.& Chaſ-
ſan.conſ.39.in 6.dub.n.73.& in 7.dub.nu.76.* At
13 dos,quoad mulierem, eſt titulus lucratiuus, *l.
ſi.§.ſi a ſocero.& ibi Bar.ff.quæ in fraud.credit.&
Alex.conſ.208.n 9.vol.7.* Confirmant pdicta au
thoritate *Borgni.Caualc.deciſionum p.3.dec.7.nu.*
30.vbi ita deciſum fuiſſe teſtat, authoritate *Io.
Pap.arreſtor.li.20.tit.7.arreſto 10.in recentioribus
impreſſionibus*. vbi ita iudicatũ fuiſſe refert à Se-
natu Tolozano: & authoritate *Capic.dec.* 158.
vbi poſtquam in facto ſuppoſuit,quod pater in
vita nuptui tradiderat tres filias,cũ dote trium
millium p qualibet; tãdem n.7.dicit fuiſſe de-
ciſum a Sena. Nea. quod legitima,de qua con-
trouertebar,erat decima ſexta pars bonorũ hæ-
reditatis patris,in cuius hæreditatis computa-
tione,& dictæ legitimæ deductione, habeatur
ratio de dotibus datis tribus ſororibus.

14 Non obſtant in contrarium adducta.* Et in
primis non obſtat quod dr legitimã deduci in-
ſpecta quãtitate bonorũ tpe mortis. Nã hoc ve
rum eſt, niſi parens in quendã liberorũ, vel in
quoſdam alios donationẽ immenſam fecerit:
eo enim caſu, vnuſquiſq; filiorũ legitimariorũ
tm ferre dẽt ex hr ditate, nomine legitimæ,quã-
tum poterat ante donationẽ deberi.ita expreſ-
ſim *tex.in d.auth.vnde ſi parens.C.de inof.teſtam.*

Minus obſtat quod ſecundo loco dr,donatio
nẽ,de qua hic agebat,non videri inofficioſam,
ex quo plus retinuerit donãs ĩ patrimonio,quã
legitimæ filiorũ pſoluẽdę neceſſariũ eſſet. Nam
aiaduertendũ eſt & optime notãdũ, quod duo
15 bus modis donatio dr inofficioſa. Primo,ab ini
tio, qñ ſcilicet pr donando excedit beſſem aut
ſemiſſẽ, vt quod ſupereſt non ſufficiat ad inte-
gram aliorũ filiorum legitimã, ſm Accur. *in d.
auth.vnde ſi parens.in verb.immenſa.& in §.1.au-
th.de immenſ.donatio.* Idq; ſiue re & conſilio, pr
inofficioſe donauit, ſiue re tãtum citra fraudis
conſiliũ, *l.1.l.ſi totas l.ſi mater.l.ſi liqueat.iunc.ubi
que gl.C de inoff.donat.* quo ſenſu Accur.& cõiter
interpretes intelligendam exiſtimant *d.authen.
vnde ſi parens.& tit.de immenſ dona.* vbi gratia,ſi
pr habeat quatuor liberos, & patrimonium
12000.aureorum,& in vnũ ex liberis contule-
rit 10000.aur.& ita ſupra beſſem,adeo ut alio-
rum legitima ſalua nõ ſit putãt Accur.& cęteri
iſto caſu legitimã cæteris cõficiendã, habito re-
ſpectu ad bona q̃ fuerunt ante donationẽ,& ſic
legitimam ſingulorũ eſſe 1000.aur. Et hoc verũ
eſt, nec ullam hẽt dubitationẽ: ſed falſum eſt ꝙ
inde abſolute inferunt,nẽpe pſatæ auth.locum
non eſſe,ſi pr donaſſet infra beſſem, & in patri-
monio reliquiſſet quod ſufficiebat ad integram
aliorum legitimam. Fallit enim hoc in eo caſu
qui ſequitur,qui caſus eſt noſter.

Secundo, inofficioſa ẽt dicit donatio ex poſt
facto,nẽpe ſi pater non exceſſerit beſſem aut ſe-
miſſem in donãdo, ſed poſtea minus filiis ſuis
reliquerit ſua legitima,eã illis conſtituendo ha
bita contẽplatione bonorũ, q̃ poſſidebat tpe
mortis,& nullo habito reſpectu ad bona q̃ iam
donauit. Verbi gratia,idẽ pr habens quatuor li
beros & patrimoniũ 12000.aur. Si 2000.vni do
nauerit, atq. ita multo infra beſſem, & vni ex
aliis poſtea reliquerit p legitima 833.aur.cum
tertia parte vnius aurei, ſicq; legitimã cõſtitue
rit non habito reſpectu ad res donatas, ſed ha-
bito reſpectu ad id quod dempta donatione ſu
pererat; ſane tunc inofficioſa cenſenda erit hu-
iuſmodi donatio ex poſt facto, hoc eſt pp factũ
teſtatoris relinquentis minorem legitimã, cau
ſa donationis prius factæ, eã metiendo non ad
bona pterita (id eſt, vt loquit text. illius auth.
ad id quod poterat ante donationẽ deberi) ſed
ad bona præſentia. * Hæc doctrina probat au-
16 thoritate potiſſimum Iuſtin. *in § 1. auth.de im-
menſ.donat.* Quo textu perſpicue innuitur, men
tem & ſcopum ipſius Imper. eum fuiſſe, vt ſta-
tueret,per donationes parentum,qualeſcumq.
tandem illæ ſint, filiorũ legitimam nullatenus
poſſe minui. Alias profecto,conſtitutio illa Iu
ſtin: *in auth.de immenſ. donat.* (ex qua deſumpta
eſt *auth.vnde ſi parens.*) omnino ſuperflueret &
& redundaret. Nam ſatis ſuperque antiquitus
conſtitutum fuerat,donationes ab initio inof-
ficioſas, & quæ ſtatim à principio legitimam lę
dunt & minuunt vſq; ad bonorum ſubſidium
reuocari.in id enim extat *tot.tit.C.de immenſ.do
nat.* Quamobrem ne vanũ ſit & otioſum Iuſti-
niani beneficium *in d.auth.de immenſ.donat.* di-
cendum eſt,eum,ſua illa nouella,complexũ eſ-
ſe,nedum donationes illas, quæ ab initio ſunt
inofficioſæ,ſed etiam & illas,quæ ex poſt facto,
id eſt, poſteriori facto teſtatoris minus relin-
17 quentis. * Verũ hæc poſterior ſpecies a pcedẽti
eo maxime differt, ꝙ donatio ab initio ĩofficio
ſa ita reſcindit & reuocat, vt de reb.ipſis dona-
tis detrahat quãtũ opus eſt ad conficiẽdã legiti
mã, *l.ſi totas,& tot.tit.C.de inof.don.* Ea vero q̃ ex
poſtfacto inofficioſa ſit, facto teſtatoris minus
relinquẽtis nulla ex parte reſcindit aut reuocat
nec qcquã detrahit de reb.donatis; ſed ſi legiti-
ma ſupplẽda ſit,totũ ſupplẽtũ ſoluit de bonis nõ
donatis. Atq;ita ſane intellexiſſe vident oẽs ſu
pra relati,pſertim vero Caſtrẽſ. *in d.auth.vnde ſi
parẽs.Caualc.d.dec.7.Moli.d.conſ.35.& Surd.cõſ.
332.vol.2.n.14.* licet aliter minus recte, ſentiat
Guil.Benedi. *d c.Raynutius.par.3.q.de legitim.
fol.mihi 54.*)

Ait enim perſpicue Surd. vbi ſup. Quod li-
cet donatio eo tempore,quo fit, non ſit inoffi-
ſa,vt quia ſuperſint tot bona quę ſufficiant pro
legitima; tamen ſi ex poſt donator diſponat de
reſtantibus bonis in cõmodũ ipſius donatarij,

 (vt

Digitized by Google

(vt hic factum fuit)vel etiam alterius,& non re
linquat filus integram legitimã,reuocatur(in-
quit)donatio,tanquã ſi a principio fuiſſet inof
ficioſa.Verũ,in hoc tñ fallit̃, quod ait donatio
nẽ reuocari. Nam(vt diximus)legitima hoc in
caſu non ſupplet̃ de bonis donatis,ſed alijs,ſic-
que non reuocat̃ donatio, nec auocat̃ à dona-
tario res donata,ſed computat̃ in in ſubſtantia
patris ad augendam legitimã,perinde ac ſi ad-
huc in bonis fuiſſet tpe mortis. Hincque ſatis
colligitur, aduerſus Cyn. rectius ſenſiſſe Moli.
18 dũ dixit *in d.cõſ.35.n.24.*vltimam donationẽ,q̃
actu lædit legitimam,non ſolum eſſe inofficio-
ſam,ſed & per eam priores effici inofficioſas.

Non obſtat poſtremo,quod dictum eſt, de-
bitũ nomine dotis,eſſe æs alienum,ideoq; ante
19 oĩa deducendum eſſe,ac diſtrahendum. Nã*ve
rum eſt illud, qñ filia, cui dos fuit conſtituta,
non facit numerum nec partem in legitima, &
qñ dos non ſuccedit loco legitimę;vt qñ filia pe
nitus excluſa eſt à ſtatuto,ẽt non dotata : ſecus
eſt autem,qñ non excludit̃ ſimpliciter,ſed me-
diante dote,(vt hic apud nos, vbi ea dumtaxat
ſtatuto noſtro excludit̃,quę dotata eſt & renun
ciauit) tunc enim,cum dos illa ſuccedat loco le
gitimæ,non eſt ſane deducenda,vt ęs alienum:
alias enim una legitima aliam minueret, quod
non eſt iuri conſonum. Ita eleganter declarant
Alb.Brun. *de ſtatut.exclud.fæmi.q.3. Hiero. Ga-
br. conſ.11.per tot.& conſ.15.n.20. lib.1.& Theſ-
ſaur.dec.159.* Vbi caſus omnes recte diſtinguit,
& communem hanc eſſe teſtatur nu.9.& 10.

a *Par arreſt du .... du mois de Septembre 1603. en la cauſe de Demoyſelle Charlotte Dard appellante, contre Guillaume Dard appellé.*

b *Par le meſme arreſt.*

DECISIO XCVIII.

De fructibus legitimæ, & an debeantur reſpectu earum rerum quæ nullum de ſe fructum producunt.

SVMMARIA.

1 *Fructus legitimæ debentur à die mortis parentis.*
2 *Fructus legitimæ non debentur reſpectu earum rerum quæ de ſui natura fructum non producunt.*
3 *Emptor,qui pretium non ſoluit,tenetur ad fructus rei emptæ,niſi ſit res quæ de ſe fructum non ferat.*

1 NEmini dubium eſt,*quin fructus legitimę
debeant̃ filio à die mortis parentis, Alex.
*conſ.69.n.3.vol.1.Ripa in l.ſi vnquam. nu.103. C.
de reuoc.donat. Surd.dec.25.n.26.* Legitima enim
ſtatim à die mortis debetur, nec vllam recipit
dilationem,*l.quoniam in prioribus. C.de inof.teſta.*
2 Fallit tamen * hoc notabiliter, qñ legitima
non in pecunia præſtatur,ſed ex ſingulis reb.&
corporibus hæreditarijs detrahitur; nã tunc fru-
ctus non debent̃ reſpectu earum rerum quę con
ſiſtunt in pecunia numerata,in mobilibus, &
in quantitate ſui natura non producente fru-
ctus.atq.iudicauit Senatus, *a* per ea quæ trad.
Affl.*dec.291.& Caualc.deciſionum p.3.dec.8.n.13
32.& 35.* Et faciunt quæ tradit idem Alex.*d.
3 conſ.69.n.4.vol.1.*Vbi tametſi * emptor,qui pre
tium non ſoluit,teneat̃ ſoluere fructus rei emp
tæ,*l.curabit.C.de actionib.emp.* Cõcludit tñ Alex.
hoc ita intelligendum eſſe,vt vſq; a concurren-
tem quantitatem fructuum perceptorum ex ea
re debeantur. Vnde videtur inferendum, quod
ſi ex re empta nullos percepit nec percipere po
tuit fructus,nulli etiam debeantur.

a *Par le meſme arreſt que deſſus.*

DECISIO XCIX.

Cenſuarius an poſſit cedere rei,& à penſitatione liberari inuito domino directo.

SVMMARIA.

1 *Cenſualis contractus eſt contractus fundiarius & mere realis.*
2 *Pactione venditoris effici non poteſt, vt emptor fundi cenſualis non teneatur ad cenſus & tributa.*
3 *Feudum eſt onus reale & non perſonale.*
4 *Res ſuas quilibet habere poteſt pro derelicto.*
5 *Actione perſonali nemo liberatur cedendo rei.*
6 *Recipiens in cenſum rem aliquam an obligetur obligatione perſonali.& n.22.*
7 *Realibus actionibus, nec perſonalibus in rem ſcriptis, nemo tenetur præter poſſeſſorem.*
8 *Poſſeſſori cuilibet rem oneri obnoxiam derelinquere licet, ut ab onere liberetur.*
9 *Cenſuarius cedendo rei liberatur ab onere cenſus in futurum.*
10 *Conſuetudo eſt generalis in tota pœne Gallia, vt fundum derelinquere poſſit poſseſsor ad liberandum ſe ob onere.*
11 *Feudum & emphyteuſis non poteſt derelinqui inuito domino.contra n.12.*
13 *Cenſus & emphyteuſis diuerſa ratio; nec procedit argum.de vno ad aliud.*
14 *Emphyteuſis quid, & vnde ſic dicta.*
15 *Manumortalis homo poteſt dimittere prædia manumortalia.*
16 *Clauſula obligationis & hypotheca omnium bonorum eſt de ſtylo Notariorum, nec immutat naturam contractus.*
17 *Verba conuentionum intelligenda ſunt ſecundum naturam contractus.*

Ver-

Digitized by Google

18 *Verbũ[perpetuo] reſtringitur rõne ſubiectę materię.*
19 *Cenſus eſt indiuiſibilis & totus in tota re & in qualibet parte ipſius.*
20.21 *Cenſuale prædium an pro parte poſſit derelinqui.*
22 *Cenſuarius nõ poteſt dimittere fundum inuito domino.*
23 *Contractus ab initio ſunt voluntatis, & ex poſt facto neceſſitatis.*
24 *Emphyteuſis multũ accedit noſtro contractui cenſuali.*
25 *Tertius poſſeſſor poteſt derelinquere fundum & liberari ab onere.*

COnceſſerat aliquis Titio, pro ſe & ſuis, &
cauſam ab eo habentibus, prædium aliqđ
in cenſum annuũ & ꝑpetuum vnius modii tri-
tici, cum onere iurium dñicalium, nempe iuris
retentionis & laudemiorum, adiecta ꝓmiſſio-
ne ex parte concedentis, *Efficere vt dictus talis &*
illius cauſam habentes fruuntur perpetuo dictis præ-
dijs, ſine vlla derogatione pacti cenſus. & ex parte
recipientis, de ſoluendo in futurum; nulla tñ
conſtituta hypotheca reliquorum bonorum.
Moritur Titius relictis tribus hr̃dibus, qui
prędium illud inter ſe diuidunt. Moriunt̃ dein-
de hr̃des iſti relictis aliis hr̃dibus, quorũ vnus,
qui minimam partem habebat, vult id omne,
quod ex illo prædio poſſidebat, relinquere, vt à
præſtationis annuæ nexu (pro qua fortaſſis, ne-
dum pro parte, ſed in ſolidum vrgebatur) ſeſe li-
beret & immunem reddat, in eamq; rem dñm
directum in iudicio conuenit, qui non vult ac-
ceptare renunciationẽ, ſed cõtendit eũ non eſſe
admittẽdũ ſe inuito. itaq; dubitatũ quid iuris.
Hæc quæſtio nullam habet dubitationem in
multis Galliæ prouinciis, apud quas extant ex-
preſſæ conſuetudines qbus id permittit, & vul-
go dr̃ *Deguerpir*: apud nos vero, licet ſimilẽ con-
ſuetudinẽ ſcriptã non habeamus, tñ & id quoq;
licitum eſſe videtur, ex his quæ ſequuntur.
1 Primo, qa * contractus cenſualis, eſt contra-
ctus fundiarus & mere realis, quo res principa-
liter obligatur, & non perſona, niſi rõne rei, &
hoc oẽs fatent̃, ſicq; in ſpecie tenet ——— *ad con-*
ſuetud. Pariſ. tit. 2. §. 51. glo. 2. n. 1. Vbi ait, cenſum
noſtrũ (aliud enim erat cenſus ille Romanus,
de quo *tot. tit. ff. & C. de cenſib.*) eſſe onus realiſſi-
mum, impræſſum prædio, quod poſſeſſore quẽ-
cumq; ſequit̃, ſiue iuſtũ ſiue iniuſtum, non aũt
contrahentẽ nec eius hr̃des, niſi quatenus poſ-
ſident, ſoluiturq; in recognitionem directi do-
minii penes alium remanenti. faciunt quæ tra-
dit idem ——— *tit. 1. §. 11. n. 17. 18. & ſeqq. facit ẽt*
2 *tex. in l. 1. & 2. C. ſine cenſu & reliq.* Vbi * vendito-
ris pactione effici non põt, vt emptor prædii ad
cenſus & tributa non teneatur, idq; ea rõne, qđ
cenſus & tributum ſit onus agri & non perſonæ
3 facit denique & quod * de feudo tradit Andr.
Iſern. *in §. ſed nec eſt alia. col. 2. quæ ſit prima cau.*
benef. amitt. in vſib. feudor. vbi ait, obligationem,
qua vaſſallus (cui res in feudum conceſſa eſt)
tenetur dño ſeruire, eſſe realem & non ꝑſonalẽ.
Cum igit̃ cenſus (more ẽt Romano) ſit onus
reale, quod rem ipſam afficit & non ꝑſonam, ſe-
quitur quod cenſuarius rem ipſam dimittere
4 põt vt liberationem conſequatur. * Nam quili-
bet põt res ſuas habere pro derelicto, *l. 1. & tot.*
tit. ff. pro derelict. facit tex. eleg. in l. & ſi forte. §. La-
beo. ff. ſi ſerui. vendic. Vbi Iuriſconſultus de ſerui-
tute tigni immittendi loquens, ita oĩno argu-
mentat̃: Hanc ſeruitutem (inquit) non homo
debet ſed res, ideoq; licet dño rem derelĩquere.
Non obſtat ſi dicatur, quod hæc ratio militat
tñ aduerſus tertium poſſeſſorem, cum quo ni-
hil contractum eſt, quiq; ob id ſolum tenetur,
quod rem poſſidet oneri cenſus obnoxiam; non
aũt aduerſus primum recipientem, cum quo
contractũ eſt, aduerſus quem & eius hr̃des com
5 petit ꝑſonalis actio ex contractu, * qua liberari
non pot cedẽdo rei, Bar. *in l. is cum quo. ff. de aqu.*
pluu. arcend. l. 2. & tot. tit. C. de hæred. action. l. 2. C. ſi
vnus ex plurib. hæred. credito. vel debito. partem ſuã
6 *debiti ſoluer. cum ſimilib.* Nam reſpondetur * fal-
ſum eſſe quod pleriq; putant, recipientẽ in cen-
ſum aut in exphyteuſim, obligatum eſſe pura
ꝑſonali obligatione ad ſoluendum cenſum, ra-
tione contractus cũ eo celebrati; ex quo regula-
riter naſcitur ꝑſonalis actio. Nam verius eſt in
his contractibus fundiariis, legem dici rebus, &
non ꝑſonis ſicq; res obligari & non ꝑſonas, vt
recte ſentit Maſuer. *in ſua prax. tit. de locat. nu. 6.*
Vbi ait, quod cum res dat in emphyteuſim aut
in cenſum, is qui ſe obligat ad ſolutionem cen-
ſus, cenſetur ſe obligare tamdiu quamdiu erit
tenementarius; ſicq; non rõne perſonæ, ſed rõ-
ne rei. Et poſito quod ex hoc contractu naſceret̃
aliqua actio in ꝑſonam; tñ hæc actio non poſſet
dici mere ꝑſonalis & in hr̃des trãſitoria: ſed po-
tius dicẽda eſſet mixta, aut ꝑſonalis in rem ſcri-
pta; qa rem ſequitur, & rõne rei competit. Vide-
mus enim, quod ſi cenſuarius rem ipſã vendat,
non põt amplius conueniri ꝑſonali actione (ni-
ſi pro præteritis pẽſitationibus) ſed in empto-
rem & poſſeſſorem dirigendę ſunt actiones. Vn-
7 de cum certũ ſit * realibus actionibus, imo nec
ꝑſonalibus in rem ſcriptis, neminẽ teneri pręter
poſſeſſorem, *d. l. 2. C. ſi vnus ex plurib. hær. l. 1. C. de*
anno. & tribut. Conſequens eſt cenſuarium cede-
re poſſe rei, vt ab illius onere & penſitatione an-
nua liberet̃. Quod ſi verũ eſt in theſi, multo ma-
gis ſane verũ eſt in hac hypotheſi, in qua cen-
ſus fuit ſimpliciter cõſtitutus ſuper prædio tñ,
nulla facta obligatione vel hypotheca reliquo-
rũ bonorũ, ſed adiecta ſolũ ſimplici & indeter-
minata ꝓmiſſione de ſoluendo; non quidem in
perpetuum ſed in futurum, id eſt quandiu res
ipſa à recipiente poſſidebitur.
8 Secundo vrget, quod de iure cõi * generaliter

licitum

licitū eſſe vt cuilibet poſſeſſori, rem alicui oneri obnoxiā deſerere, vt ab onere impoſito liberet, quod apertè demonſtrari pōt ex multis iuris locis, & potiſſimum ex *l. quicunq; poſſeſſiones. C. de fund. patrimonial. lib. 11.* Vbi expreſſè ſtatuitur, id non licere in fundis patrimonialibus in emphyteuſim receptis; ergo in cæteris regula eſt in cōtrarium. Itē ex *l quicunq; deſerta. C. de omn. agr. deſert. lib. 11.* Vbi Imperatores Valentin. & Valens, ſtatuerunt nemini concedenda eſſe prædia patrimonialia in emphyteuſim, quin prius idonea cautione firmaſſet ſuſceptā à ſe poſſeſſionē, nullo detrimēto publico relinquendā. Ergo nō præſtita hac cautione, & ante hanc conſtitutionem licitū erat res ēt patrimoniales derelinquere. Item *ex l. qui vtilia. & l. qui fundos. C. eod. tit. de omn. agr. deſert.* Vbi qui fertilia prædia cum ſterilibus ſuſceperint, non poſſunt ſterilibus cedere, niſi quoq; & opimioribus cedant. Ergo cedere licet, dummodo non pro parte ſed in totū cedatur. Et in ea *l. qui fundos. in verb. ſuſceperint.* animaduertendum eſt textū loqui, non in tertio poſſeſſore ſed in primo recipiente, cum quo contractum eſt, quod facit in confirmationem eorum quæ paulo ante dicta ſunt. Idem *ex l. is cum quo. ff. de aqua pluu. arced.* Vbi bonæ fidei emptor ſi cedere loco paratus ſit, euitat eo in interdicto condemnationem, Idemq; habetur in *l. 2. §. hoc interdicto. ff. ne quid in loco publie.* Item ex tex. *l. eum fructuarius. ff. de vſufru.* vbi vſufructuarius relinquendo vſufructū, non eſt cogendus domū reficere. Itē *ex l. fin. C. ſi vnus ex plurib. hær.* vbi pignoris iure, multis obligatis rebus, quas diuerſi poſſident poſſeſſores in ſolidum conueniuntur, vt vel totum debitum reddant, vel eo quod detinent cedant. Item *ex l. & ſi forte. §. Labeo. ff. ſi ſeruit. vendid.* Vbi Vlpia. de ſeruitute tigni immittendi loquens, poſtquā Seruii ſnīam retulit, dicentis, eum, cui ſeruitus illa debetur, cogere poſſe aduerſarium reficere parietem ad onera ſua ſuſtinenda; ſubiungit Labeonem ſcribere, hanc ſeruitutem non hominem debere ſed rem, ideoq; licere dn̄o rem derelinquere. Item *ex l. prætor. §. hoc edictum. ff. de damn. infect.* Vbi, vt animalia, ſic & quæ aīa carent, vltra nos onerare non debent, quā vt noxæ dedantur. Similis eſt fere locus in *l. ſed poſtquā. ff. comm. diuid.* Vbi dn̄s paratos peculio cedere, euitat condemnationem, in *l. quemadmodū ff. de nox. act. in l. quod ſi nolit. ff. de ædil. edict.* Vbi in noxali actione, ſi ſeruus pro derelicto habeatur, euitat condemnationem, *in l. 2. ff. de nego. geſt.* Vbi qui ædes cedere paratus eſt, non tenetur damni infecti nomine. Et in aliis pleriſque locis ſimilibus.

9 Tertio, quod * cenſuatius rem ipſam dimittere poſſit inuito dn̄o directo, vt liberationem in poſterum conſequatur. ita expreſſè & in terminis tenuit Chaſſan. *in conſuet. Duc. Burgun. §. 8. in verb. en delaiſſant. verſ. ex quo die.* Vbi ait, qd ſemper quilibet cenſuarius, cedendo rem, tunc cuius debetur cenſus, liberari debet ab onere, dummodo ſoluat vſq; ad tps ceſſionis. idem ēt tenet expreſſè Maſuer. *in ſua prax. tit. de locat. & iur. emph. n. 6.* Vbi ait, quod tenementarius pōt, quoties voluiett, ſe liberare à cēſus ſolutione & annua præſtatione, deguerpiendo, id eſt cedendo rem ipſam dn̄o directo. Et nouiſſime idē in terminis tenuit Carolus Loyſeau *in ſuo elegāti trac. du deguerpiſſement. lib. 4. c. 6. & 9. & alibi paſſim.*

10 Nec obſtat, ſi dicatur, iſtos loqui attēta * genetali pene cōſuetudine totius Galliæ. Ita enim Laſuerū intelligendū eſſe putat Tiraq. *de retra. conſang. §. 34. gl. 1. n. 3. in fin.* Nā reſpondetur idē eſſe, attento ēt iure cōi, vt multis legibus & authoritatibus ipſi pbant, & nos quoq; demonſtrauimus paulo ante. Quāquā non negauerim conſuetudinem & cōem obſeruantiā in hoc ēt multum operari: ob idq; tutius eſſet eā in articulis deducere (quod notent Aduocati.) Nam facile certe pbabitur in hac patria, vbi plures ruſticos vidi fundos derelinquere, quos nimio cēſu oneratus eſſe putabāt, nec vnq̄ viderā dn̄m directū aduerſus hoc reluctari, niſi hoc in caſu.

11 Minus obſtat, ſi dicatur, * in feudo & emphyteuſi cōem Doctorū opinionem eſſe contrariū. Ita enim in feudo antiquo ſub onere certi ſeruitii, quod non poſſit dimitti inuito patrono, teſtātur ----- *in conſuet. Pariſ. §. 1. tit. 1. glo. 5. n. 3. & ſeq. & Iul. Clar. §. feudum. q. 34.* Sic quoque & in emphyteuſi docent Tiraq. *d. tract. de retrac. conſangui. §. 34. n. 1. & 2. Aluar. Valaſc. in ſuis quæſtionib. iuris emph. q. 38. n. 24. in fi. & Anton. Theſſaur. deciſ. 23. n. 2. poſt Odofred. Specul. & alios.*

12 Nā reſpondetur primo quoad feudum, quod cōis illa opinio valde dubia eſt, qppe quod ei apertè reſiſtat tex. expreſſ. *in c. vnic. de vaſſal. qui contra cōſtitu. Lothar. feud. aliena. in vſib. feud.* & cōis totius Galliæ obſeruantia, de qua teſtatur ----- *vbi ſup. n. 3. in fin.* Reſondet ſecūdo, cōi illi opinioni locū non eſſe, qn̄ alterius non intereſt quod feudo renunciet, vt poſt Abb. tradit *Vnlaſ. vbi ſup.* Vnde cū in hoc caſu nō ſit pbatum, quod alicuius interſit hāc renunciationem admitti, vt idē dicendum. Quod aūt ad emphyteuſim attinet, præterquā quod cōi illi opinioni multū aduerſant text. illi paulo ante à nobis allegati (put eos induximus) maximè vero tex. *in l. quicumq; poſſeſſiones. C. de fund. patrim. lib. 11. & tex. in l. quę cumque deſerta. in l. qui vtilia. & in l. qui fundos. C. de om. agro. deſert. eod. lib. 11.*

13 Reſpondetur * longè aliā eſſe rōnem emphyteuſis, quā cenſus ſimplicis, ſicq; argumentum de vno ad aliud non rectè pcedere, nec cōcludere de neceſſitate, vt optimè animaduertit ----- *in conſuet. Tarij. tit. 2. in proœmi. n. 40.* Diuerſitatis aūt ratio hoc in caſu iſta eſt, quod in emphyteuſi illud ex natura contractus

tractus tacitè ineſſe vř, vt fundus melioretur, vt
14 patet ex illius definitione & etymologia. * Eſt
enim conceſſio rei ſterilis, aut alias incultæ, ad
meliorandū, retenta certa penſione in recogni-
tionem dñi directi, Doct. *in l.* 1. *& toto tit. C. de
iur. emph.* Denominaturq; emphyteuſis ἀπὸ τοῦ
ἐμφυτεύειν quod idē eſt quod implantare & inſe
rere, vt tradit Alci. *pererg. iur. li.* 1. *c.* 36. Vnde nō
mirum eſt, ſi ante meliorationē factā non poſ-
ſit dimitti fundus in emphyteuſim ſuſceptus.
Quæ ratio ceſſat in hoc contractu cenſuali, in
quo nihil actum eſt de prædio meliorando.
15 Quarto & poſtremo vrget, * quod ſi diceré-
mus cenſuarium non poſſe derelinquere fundum
& ab onere liberari, ſequeretur illud abſurdum,
quod homo manuſmortuæ melioris eſſet con-
ditionis quam liber. Poteſt enim manumorta-
lis homo, dimiſſis prædiis, non tm̄ libertatē cō-
ſequi, ſed & ab omni onere reali in poſterū exi-
mi, vt patet ex noſtra conſuet. *tit. de manib. mort.*
Ex his ſanè exiſtimabā, rectè in hac facti ſpe-
cie iudicatum fuiſſe à priori iudice, qui cenſua-
rium ad renūciationem prædii admiſerat: imo
fortius dicebam, quod ētſi huic contractui adie
cta fuiſſet obligatio & hypotheca oīum bono-
rū (quod tñ non ita erat) non ꝓinde minus re-
16 ctè cenſuiſſet primus ille iudex. Nam * clauſula
obligationis & hypothecæ oīum bonorū (præ-
terquā quod eſt de ſtylo Notarij, præſertim cū
in executiuis & non in diſpoſitiuis apponit) nō
immutat naturā contractus, cui eſt tm̄ acceſſo-
ria & ſubſidiaria, ſed illum firmare dř, ſecundū
ſuā naturā, *l. ſoluitur. ff. quib. mod. pig. l.* 2. *C. ꝑ quas
perſon.* Vnde eum de natura primordiali illius
contractus cenſualis iſtud eſſe videatur, vt onus
rei & prædio, non aūt perſonæ, affigatur & im-
ponat, ipſa principalis obligatio, quæ realis eſt
& fundum ſequit, attendenda eſt, non aūt obli-
gatio acceſſoria de ſoluendo cenſu in futurum,
17 nec hypotheca ei ſubiuncta. * Nā pactum illud
de ſoluendo cum primo contrahēte initum, ētſi
in ſtipulationē deductū ſit, nullā ꝓducit actio-
nē in pſonā, niſi rōne rei in cenſum cōceſſæ; ſic-
que obligatio, quæ ex hoc pacto naſcitur, non
eſt merè & ſimpliciter perſonalis, ſed ſecundū
quid, vt ſæpius dictum eſt ſupra. Aliud eſſet for-
taſſe, ſi ꝓmiſſum fuiſſet ſoluere in perpetuū pro
ſe ſuis, adiecta hypotheca oīum bonorum: qa
tunc non tm̄ cenſeret dicta lex prædio, ſeu onus
impoſitum rei quæ alienař, ſed ēt pſonæ & bo-
nis oībus, ſicq; contractus ille non eſſet pure &
ſimpliciter fundiarius & realis, ſed videreř po-
tius pſonalis, vt admittit *d. Carol. Loyſeau d. tract.
du deguerpiſſement. lib.* 4. *cap.* 11. *n.* 7. Sed hoc non
18 tranſit ſine dubio apud me; cum videatur * vo-
cabulum iſtud [perperuo] reſtringendum eſſe
& interpretandum, pro rōne ſubiectæ materiæ,
& ſecundum naturā contractus, ſicq; perpetuo,
id eſt, quandiu fundus cenſui obligatus & ob-
noxius a me poſſidebitur, *arg. l.* 1. *ff. de iur. dot.*
Vbi quod dř dotis cauſam eſſe ꝑpetuam, & qđ
dos perpetuo penes maritum eſſe debet, intel-
ligitur, quandiu nempe durat matrimonium
Nec me reuocabat ab hac opinione, quod
aduerſus hunc actorem obiiciebatur, non poſ-
ſe prædium pro parte derelinqui, ne alias cogať
19 dñs directus * cenſum ſuum diuidere pro parte
ceſſa, cum tñ ſit indiuiſibilis, & totus in tota re,
& in qualibet parte illius, Maſuer. *d. tit. de locat.*
20 *n.* 12. *Ioan. Pap. ad conſuetud. Borb. art.* 409. * Adde
quod quemadmodum ſi ſeruus cōis furtum fe-
cerit, vnus ex dñis iudicio noxali conuentus, nō
alias euadet litis æſtimationem, quam ſi in ſo-
lidum noxæ dederit ſeruum, nec ferendus eſt ſi
partis ſuę deditionem obtulerit, *l. ſi ſeruus cōis. ff.
de noxa. act.* Sic ēt cum fundus cōis cenſui eſt ob
noxius. non eſt ferendus qui partis ſuę deditio-
nem offert.
21 Nam reſpondetur, * verum quidem eſſe, eū
non liberari, qui cum totum fundū poſſideat,
partē illius tm̄ derelinquere vult: cenſus enim
cum ſit totus in toto, & in qualibet parte (ſicut
hypotheca) remanet debitus in ſolidum ſuper
parte retenta: ſeqñ is, qui derelinquit, non totū
fundum poſſidet, ſed partem tm̄ (vt hic) & is
totā eam partem vult derelinquere, vř ſanè ad-
mittendus & ab onere liberandus. ita enim in
pignore & hypotheca deciditur expreſsè *in d. l.
fin. C. ſi vnus ex plurib. hæred.* ibi [vel totum debi-
tum reddat, vel eo quod detinet cedat] nec cu-
iuſquā intereſt ita fieri: nam cenſus non ꝓinde
diuidit in præiudicium dñi directi, cui liberum
eſt ſeſe non immiſcere parti derelictæ & eam ēt
pro derelicto habere, quo caſu integer cenſus re
manet ſuper cæteris partibus, & a poſſeſſoribus
earum exigi pōt, ſaluo eis recurſu ſuper parte
derelicta. Ita eleg. *Caro. Loyſeau d. trac. du deſguer-
piſſement. lib.* 5. *cap.* 2. vbi latius diſputat an pro
parte poſſit fundus derelinqui, & recte reſpon-
det *l. ſi ſeruus communis. ff. de nox. act.*
His tamen non obſtantibus, iudicauit Sena-
22 tus, *a* me ſolo diſcrepante, & * vnanimi cætero-
rum oīum ſuffagio, non eſſe hic admittendam
renunciationem, ſicq; malè iudicatum fuiſſe à
priori iudice. Motus in primis authoritate *Ioa.
Andr. in addit. ad Specul. tit. de emphyteuſi. verſic.*
128. quem ſequutus eſſe vř *Ioan. Mauri. in ſua re-
peti. l.* 1. *C. quo loc. mul. mun. ſub deb. fol. mihi* 196.
Vbi diſtinguit inter obligationem mere realem
(cuiuſmodi erat cenſus ille antiquus, & tributū
l. Imperatores. ff. de public. l. 1. *&* 2. *C. ſine cenſi. &
reliq.*) Et eā quæ à pſonali obligatione, volun-
tariè contracta, ducit originem; vt in priori, lo-
cū habeat prior opinio, in poſteriori vero, hæc
poſterior. Licet enim primus conſtituens, cen-
ſum ꝓpter rem promiſerit, id eſt propter præ-
dium

dium ,tamen non poteſt negari,quin fuerit pſonaliter obligatus,*l.vlt.in fi.ff.de contrah.empt.* At perſonalis obligatio rē non ſequit, ſed contrahentem & eius hæredes,qui nulla ratione ab ea eximi poſſunt,*l.1.§.ſi hæres, ff.ad Trebell.l.vlt. C.de hæredit. actio.*

23 Præterea motus eſt, * ꝙ contractus ſunt voluntatis ab initio, ſed ex poſt facto neceſſitatis, *l.ſicut ab initio.C.de obligat.& action.* Vnde quēadmodum non admitteret dominus directus ad expellendum cenſuarium à fundo cenſuali, eo inuito: ſic etiā non eſt admittendus cenſuarius ad deſerendum prædium, domino inuito, per locū à ratione caſus conuerſiua, à quo ſumptum argumentum, nedum eſt probabile, ſed forte, vt docet Euerard.*in locis legalib.* cui ſubiungi poteſt regula *l.nihil tam naturale. ff.de reg. iur.* qua dicimus contractum cōi conſenſu celebratum, non poſſe ſine cōi conſenſu diſſolui.

Deinde & poſtremo, motus eſt potiſſimum,
24 * quod in emphyteuſi (quæ huic noſtro cenſuali contractui plurimum accedit) receptiſſima eſt omnium fere Doctorum opinio (à qua non eſt facile recedendum in iudicando) emphyteutam non poſſe renunciare emphyteuſi, ſi dominus nolit renunciationi conſentire, vt ex Tiraq.Valaſc.Theſſaur.& alijs probatum eſt paulo ante. Nec obſtat differentiæ ratio paulo ante adducta, inter emphyteuſim & cenſualem contractum. Nam licet olim non niſi infertilia & inculta prædia in emphyteuſim dari ſolerēt, adeo vt ratio meliorādi cauſam dederit inuentioni & nomini illius contractus; tā hodie emphyteuſis (prout in cōtractum ordinarium reducta eſt, Zenoniana cōſtitutione, de qua in §. *adeo.inſt.de locat.& in l.1. C.de iur.emphy.*) hoc nō hēt amplius ꝓ ſubſtantiali. Poteſt enim ager cultiſſius & feraciſſimus, nullaq; melioratione indigens, in emphyteuſim dari, ſicut & in cenſum; ſicq; in eo, nulla eſt hodie conſtituenda differentiæ ratio inter vtrumque contractum. atq; ita concluſum fuit.

Exiſtimo tamen aliter iudicaturum fuiſſe Senatum, ſi quæſtio fuiſſet inter dominum di-
25 rectum, * & tertiū quendā poſſeſſorem, aduerſus quem nulla competijſſet actio perſonalis ex cōtractu. eſſet enim valde iniquum, quod tertius ille, & bonæ fidei poſſeſſor, cum quo nihil contractum eſt, & qui minimam fundi partē, cenſui fortè longe imparatē, poſſidet, alligaretur irreuocabiliter toti oneri & præſtationi, abſq; vllo remedio, quo poſſit ab eo onere eximi.

a *Par arreſt reſolu le 23. d'Octobre 1603. en la cauſe de Melchior de Rinac appellant, contre Iehan Lorrain de Dambenoit & conſors appellez & originels ſupplians en matiere d'abandonnement d'aſſignal d'une cenſe.*

DECISIO C.

Teſti, cui crimina obijciuntur in iudicio, quæ deinde non probantur, an competat actio iniuriarum.

SVMMARIA.

1 *Teſti, cui crimina obijciuntur in iudicio, cum proteſtatione quod non animo iniuriandi, non competit actio iniuriarum. contra n. 4.*
2 *Proteſtatio declarat animum proteſtantis.*
3 *Factum iure permittente pœnam non meretur.*
5 *Calumniari videtur is qui non probat quod contra teſtem oppoſuit, & videtur etiam habuiſſe animum iniuriandi.*
6 *Proteſtatio actui contraria non debet prodeſſe.*
7 *Rumor probatus excuſat à præſumpta calumnia. fallit ut n.9.*
8 *Rumor iuſtam cauſam credulitatis inducit.*
10 *Sanguinem ſuum quomodocumq; redimere licet.*

1 VIdetur nonnullis eſſe dicendū * quod non, maximè ſi ab initio ꝓteſtatū ſit, non aio
2 iniuriandi, ſed ad iuris defenſionē id fieri. * Proteſtatio enim declarat aīum proteſtantis, *l.at ſi quis,§.plerique.ff.de religioſ.* At vbi non eſt animus iniuriandi, ibi non eſt locus actioni iniuriarum, vt tritum eſt in iure per *l.ſi non conuicij, C.de iniur.* Adde quod tum iure ſcripto, tum ēt conſtitutionibus noſtris, licitum eſt contra pſonas teſtium excipere, eaſq; contradicere, &
3 reprobare. * Quod autem fit iure ꝑmittente, pœnam non meret, *l.Gracchus, ff. de pœ.* Iuris ſiquidem executio non habet iniuriam, *l.iniuriarum, §.1.ff.de iniur.* Et nemini facit iniuriā, qui ſuo iure vtit, *l.nullus, ff.de reg.iur.* Hanc opinionem tenuit Io. Theutonic. antiquus gloſſator iuris Canonici *in c.ſi peccauerit.2.q.1.gl.2. quem ſequuti eſſe videtur Guil.de Cune.Bar.Bal.Sal.& Caſtren. in l.ſi.ff.quod quiſq; iur.& idem Caſtrenſ.in l.3.ff.de lib.& poſth.eamq. auſus eſt dicere cōem Corra.in l.ſi tam anguſti. ff.de ſeruit. & cōiter obſeruari de cōſuetudine generali Reg.Frāciæ teſtatur Boer.cōſ.4.n.49*
4 Verum, qdqd iſti dicant, * cōis opinio Doctorū eſt in contrarium, vt teſtant idem Boer.*d.cōſil.4.n.37.& poſt eum Iul.Clar.in prax.crim.§.fin. q.53.verſ.caueāt tā illi Boſ.tit.de iniur.n.21.Gail. obſeruationum lib.2.obſer.101.n.7.* Ac iuxta hanc cōem paſſim iudicare ſolet Senatus noſter, *a* ne proteſtationis facilitate, proteruis litigantib⁹ aperiatur via impune iniuriandi & calumniā-
5 di. * Is enim qui non probat quod contra teſtē excipiendo oppoſuit, vr non tm̄ calumniari, *l.1. C. de aduoc. diuerſ. iud.* ſed animum iniuriandi habuiſſe; præſertim ſi in cauſa leuis momenti, vel ſi aduerſus teſtem, cuius dictum nō noceat
6 cauſæ, crimen confictum oppoſuerit: ſicq; * proteſtatio ſua ei non debet prodeſſe, cum ſit actu,

con-

Digitized by Google

contraria, ꝑ ea quæ tradunt Bar. *in l. non ſolũ, §. morte, n. 17. ff. de noui oper. nuncia. & Canoniſtę in c. cum M. Ferrartenſis. ext. de conſtitutionib. in c. cum Martinus. ext. de cõſtitutionib. & in c. cum tu de ſent. & re iud. vbi Panorm. hoc notat.*

Limitari põt hæc deciſio, vt ꝓcedat ſi nihil
7 oĩno ꝓbatum ſit, ſecus vero ſi ſaltẽ* rumor ali-
quis de cõmiſſo crimine, vel pſumptio aliqua
ꝓbet: licet enim leuis illa ꝓbatio non ſufficiat
nec ad puniendũ teſtẽ, nec ad repellẽdum illius
teſtimonium, tñ excuſat à dolo & ab iniuriarũ
actione. ita eleganter Imbert. *inſtit. forenſ. c...... Surd. dec. 89. nu. 28. & Boer. d. cõſ. 4. n. 43.* Rõ eſt,
q̃a præſuppoſito rumore, pſumit enm qui cri-
men excipiendo obiecit, iuſto errore ductum il
8 lud obiecille, & nõ aĩo iniuriãdi.* Rumor ſiqui
dẽ iuſtam cauſam credulitatis inducit, vt p gl.
in c. cum contingat. ext. de reſcr. Qua in re tñ pluri-
mum tribuendũ eſſe cenſeo prudẽtis iudicis ar
bitrio, cuius eſt ſerutari & perpendere facti cir-
cunſtantias, vt ex ijs colligat mentem & aĩum
9 crimen obijcientis:* qui ſi ipſemet author eſſet
illius rumoris, non iuuaret̃ hac limitatione. Nã
rumor ſiue fama non excuſat, qñ ſumpſit origi
nẽ ab eo qui pp famã ſe excuſat. videat̃ in hãc
rem tex. eleg. *in l. 1. §. ſed non vtique, ff. ad Senatuſc. Turpill.* Vbi, non vtiq; qui non ꝓbat quod
intendit, protinus calumniari vr̃: nã eius rei
inquiſitio arbitrio cognoſcentis cõmittit̃; qui
reo abſoluto, de accuſatoris incipit conſilio q̃-
rere, qua mente ductus ad accuſationẽ proceſ-
ſit. & ſi quidẽ iuſtum eius errorẽ repererit, ab-
ſoluit eum; ſi vero in euidenti calumnia eũ de-
prehenderit, legitimam pœnam ei ingerat, &c.
10 Limitat̃ 2.* ſi in cauſa ardua, & in qua vel
de vita, vel de honore agat̃, crimen teſti obijcia
tur. Nam cum liceat quocumq; ſanguinẽ ſuũ
redimere, videtur ſane excuſandus reus, ſi cri-
minibus etiam confictis teſtem repellere cona
tus ſit. ita ſentire videtur Cortaſ. vbi ſup.

a *Sic iudicatum fuit 24. Octobris 1603. in cauſa Ioannis Iannot de Montcey Notarij appellati, aduerſus municipes de They appellatos: qui multis obiectionib. in dictum Iannot, vt repetundarum & falſitatum adductis, nec tamen probatis, erga illum ad vtrãq; multã à Locumtenente de Veſoul condemnati fuerant, cuius ſententia confirmata fuit.*

DECISIO CI.

De falſariorum pœna.

SVMMARIA.

1 *Falſi pœna ſecundum legem Corneliam.*
2 *Falſo reſcripto vtens ſeuerius punitur.*
3 *Falſariorum pœna ſecundum ius feudale.*
4 *Falſi pęna ad capitale vſque ſupplicium producitur.*
5 *Partus ſuppoſiti crimen eſt capitale.*
6 *Capitalium pœnarum appellatione veniunt deportatio, & damnatio in metallum.*
7 *Falſi pœna de iure Canonico quænam ſit.*
8 *Falſi pœna ſecundum iuris interpretes.*
9 *Falſum apud nos quomodo puniatur.*
10 *Pœna arbitrio iudicis commiſſa intelligitur citra mortem.*
11 *Falſi teſtimonij in cauſa capitali pœna.*

LEges Ciuiles & Canonicæ de pœna falſi di-
uerſimodè loquunt̃, nec ſatis in hoc ſibi cõ-
1 ſtare vident̃. * Lex enim Cornelia de falſis, di-
ſtinguit inter ſeruũ & liberũ, & ſeruo pęnã vlti-
mi ſupplicij irrogat, ſi vel teſtm̃, vel aliud in-
ſtrum falſum ſcripſerit, vel ſignauerit; homini
vero libero pœnã deportationis tm̃ infligit cũ
publicatione bonorũ, *l. j. §. fi. ff. ad l. Corn. de falſ.*
2 *§. itẽ lex Cornelia de falſis, inſt. de publ. iud.* * In eos
vero, q̃ falſo reſcripto vtunt̃, ſeuerius aĩaduertẽ-
dũ eſſe dicit Alex. Imp. in *l. maiorẽ, C. eo. tit.* Sed q̃
ſit ſeuerior illa aĩaduerſio nõ ſatis cõſtat (cũ nõ
exprimat̃ ea lege) niſi fortè id petamus ex *l. fi. ff. eo. tit.* vbi aqua & igni eis interdicit̃, vel ex gl. *in*
3 *l. vbi falſ, C. eo. tit.* q̃ dicit eſſe pęnã mortis.* Iura
vero feudalia falſarios ignominia notãt cũ offi
cii priuatione, *§. 1. in fi. de ꝓhi. feud. alien. p Lothar.*
Et qñq; ẽt pdictis manus abſciſſionẽ addũt, vt
in *§. callidis, verſ. ſcribæ aũt. de ꝓhi feud. alie. p Frider.*
4 * Et quãquã pęnã falſi ad capitale vſq; ſup-
pliciũ ꝓduci atq; extendi nõ obſcurè innuere
videant̃ tex. *in l. 1. in l. falſi quidẽ. 5. & ĩ l. vbi falſi. 21. C. ad leg. Corn. de falſis.* quibus in locis falſi cri
men dr̃ eſſe capitale. Sunt tñ permulti q̃ de eo
dubitãt, qq; exiſtimãt vel certis tm̃ in caſib. hoc
5 ꝓcedere (vt ĩ* crimine ſuppoſiti partus, de quo
in d. l. 1. vel falſi inſtr̃i immunitatis, de quo in *l. 1. (C. de immun. nemini concedẽda. lib. 12.)* vel iura il
la de capitali iudicio ſiue ſupplicio loquentia,
intelligẽda eſſe de alia pęna quã mortis, aut mu
tilationis mẽbrorũ, nẽpe aut de pęna dãnatio-
nis in metallũ, vel amiſſionis libertatis, aut ciui
6 tatis, vt cũ quis deportat̃.* Pęnę enim huiuſmo
di, quæ morti ciuili cõparantur, capitalium ẽt
pęnarum nomine veniunt & continent̃, vt do-
cet *gl. in l. 1. in verb. capitali. C. ne Chriſt. mancip. & Iul. Clar. late in praxi crimin. q. 67. in prin.*
7 Iam vero,* Canonicis conſtõnibus, aliqñ pę-
na excõicationis plectunt̃ falſarii, adẽptis oĩb⁹
officiis, & beneficiis Eccleſiaſticis, *c. ad falſariorũ. verſ. qui vero. ext. de crim. falſ.* Aliqñ vero de-
gradatione per iudicem Eccleſiaſticũ facta, bra
chio ſæculari traduntur puniendi, vt *in d. c. ad falſariorum.* Aliquãdo ẽt characteris impreſſio-
ne notari, exilio ꝑpetuo plectunt̃, vt *in c. ad audientiam. ext. eo. tit.* à quo deſumpta eſſe videtur
pœna quã Boer. dec. 82. n. 9. teſtatur in Gallia
irrogari ſolitam in falſificantes literas regias.

Quod* ſi diuerſimodè loquunt̃ textus vtriuſ-
8 que iuris, ſic ſane & ipſi quoq. iuris interpretes:
nã non ſatis in hoc articulo ibi conſtat, vt vi-
dere eſt ex his quæ refert Iul. Clar. *in §. falſum.
verſ. ſed quæro aſſlict. dec.21. Grãm. dec.27. & 36.
Meno. de arb. iud. caſ.306. Cacher. dec.19. & Ioſ. Lud.
deci. Lucenſ.15.* Et ſanè, cum diuerſa ſint genera
falſi, vnumq; alio ſit lõgè grauius, vix certa pę-
na huic crimini ſtatui poterat. Hincq; eſſe exi-
ſtimo, vt ex omnium populorum cõſuetudi-
ne atq; ſtatutis, diuerſa ſemper fuerit, vt copio
ſe reſtatur Menoc. *d. caſ.306.*

9 Apud* nos vero quænam illa ſit, vt paucis
intelligat̃, notandum eſt conſtitutionem exta-
re in antiquis ordinatio. ſub tit. de correctione
falſariorum art.463. qua cauet̃, vt qui chirogra
phum, ſigillũ, vel inſtrũm falſo effinxerint, vel
teſtimoniũ falſum dixerit in alterius detrimen
tum, corporali pęna vſq; ad mortẽ incluſiue ple
ctat̃. Qua conſtitutione patet, pęnã illius crimi
nis, nõ ſimplici iudicis arbitrio eſſe commiſsã
10 (quo* caſu arbitrium illud eſſe citra mortẽ in-
telligunt nonnulli, vt deducit Marant. *in trac.
de ord. iud. in 4. p. in 1. diſt. & ſeq.*) ſed ita cõmiſ-
ſam eſſe, vt pro criminis atrocitate poſſit arbi-
trium ſuum iudex exercere vſque ad mortẽ in-
cluſiuè. Ex eoq; fit, vt cum hic apud nos de ſim
plici falſitate in alterius dãnum agit̃, ſi falſarius
ſit vilis, & abiecta perſona, ſolemus in eum ani
maduertere pęna fuſtigationis, vel manus ab-
ſciſſionis: ſi vero ſit pſona aliqui honeſta, &
nullius alterius criminis ſuſpecta, pecuniaria
pęna plectit̃, ſicq; aliquatenus ad illam diſtin-
ctionem accedimus, quam olim lex Cornelia
de falſis, inter ſeruum & liberũ adhibebat. Si
vero nõ de vna & ſimplici tñ falſitate agat̃, ſed
de multis ab eodẽ pſona ſæpius repetitis, in gra
ue damnũ alterius; *a* vel de falſo teſtimonio
dicto aduerſus aliquẽ, rei capitalis iudicio pu-
blico accuſatum: ex quo falſo teſtificatu, ille,
contra quem facta fuit depoſitio, poterat mor-
ti damnari. Tunc ſane plerũq; vltimo ſupplicio
afficere ſolemus, ꝓ delicti grauitate & atroci-
11 tate, vt ab hoc crimine oẽs deterreant̃ (* In hãc
rem de falſo teſtimonio in cauſa capitali dicto,
vide conſtitutionem 77. Leonis Imperator. &
Ioſeph. Ludo. *d. dec. Lucenſ.15. n.20. & ſeqq.* Vbi
tenet, quod niſi ſequuta fuerit mors ex illo fal-
ſo teſtimonio, teſtis non debet vltimo ſuppli-
cio damnari.

a *Ainſi fut iugè le 29. de Ianuier 1604. contre
Quentin N. Notaire, qui pour pluſieurs faulſetez fut
condemnè à auoir la teſte trenchèe.*

DECISIO CII.

*Inuentarij confectionem tutori an poſſit remitte-
re teſtator.*

SVMMARIA.

1 *Teſtator an poteſt prohibere tutori confectionem in-
uentarij.*
2 *Quod procedit etiam ſtante ſtatuto imponente tuto-
ri neceſſitatem inuentarij.*
3 *Iudex, ſpreta teſtatoris prohibitione, poteſt cogere tu
torem ad conficiendum inuentarium.*
4 *Pupillorum vtilitatem iudex potius ſequi debet quã
præceptum teſtatoris.*
5 *Arbitrarium eſt iudici, an inuentarium tutori facere
iubeat non obſtante prohibitione.*

1 NOn* eſt dubiũ quin poſſit teſtator ꝓhibe-
re tutori confectionẽ inuẽtarij: nã lex. eſt
expreſſus ad hoc *in l. fi. §. fi. C. arb. tut.* Cuius di-
ſpoſitio procedit, ſiue expreſsè prohibeat te-
ſtator, ſiue tacitè, Bat. *in l. nemo põt, ff. de legat.1.*
Id eſt, ſiue dicat, Veto vel prohibeo inuentariũ
fieri, vel, Remitto confectionem inuentarii, ut
copioſè tradit Rol. à Val. *cõſ.49. n.17.18. & ſeq.
vol.3.* Hæcq; eſt communis & recepta opinio,
vt teſtis eſt Iul. Clar. *in §. teſtamentum. q.66. n.5.*
Quæ ampliatur, vt ꝓcedat in omni tutore ſiue
teſtamẽtario, ſiue legitimo, ſiue datiuo, *gl. ĩ l. tu
2 tores, in ver. publicarũ, in fi. C. de adm. tut.** Itẽ am-
pliatur, vt ꝓcedat ẽt ſtante ſtatuto tutori impo
nente neceſſitatẽ inuentarij: poteſt enim eo ẽt
in caſu teſtator inuẽtarium remittere, vt docet
Bal. *in d. l. fi. C. arbi. tut. n.5.*

Sed his nõ obſtãtib. notãdũ eſt,* ꝙ iudex ſpre
ta teſtatoris ꝓhibitione, põt tutorẽ cogere ad
inuẽtarij cõfectionẽ, ſi id pupillo expedire aĩad
uertat, vt cõiter receptũ eſſe teſtãtur Couar. *uar.
4 reſol. li.2. c.14. n.4. & Iul. Clar. vbi ſup. in fi.** Vtilita
tẽ enĩ pupillorũ Prætor potius ſequi dẽt quã ſcri
pturã teſtamẽti vel codicillorũ, ut inqt Tripho-
ni. in *l. vtilitatẽ, ff. de confir. tut.* Etſi enim pſuma
tur teſtator inuẽtariũ ex iuſta cauſa ꝓhibuiſſe,
& ꝓp utilitatem ipſorũ pupillorũ, quorũ aliqñ
intereſt ne ſecreta pr̃imonii pãdãtur: tñ ex quo
5 potuit in eo decipi,* prudentis eſt iudicis cõ-
ſiderare an expediat voluntati illius obtempe-
rare, necne; in eãq; rem omnia perpendere de-
bet; quæ in confirmando tutore perpendenda
eſſe docet idem Tripho. *in l. in confirmando iunc.
duab. ſeqq. ff. eo.* Ideoq;, cũ inuentariũ bona pu-
pillorũ illæſa & intacta cõſeruare ſoleat, facilè
certe in cã ſnĩam deſcendere ſolet Senatus no-
ſter, vt pupillorũ vtilitatem pr̃is ſcripturæ ꝑpo-
nat, iubeatq; tutori inuentariũ cõficere, uel ſal-
tem ſummariã & non ſcrupuloſam bonorum
deſcriptionem, in præſentia vnius Notarii, præ
ſertim ſi tutor ſit ſpectatę fidei & integritatis. *a*

Sic

Digitized by Google

2 *Sic iudicatum fuit 10. Februarij 1604. ex ſupplicatione oblata à Domina de Dramelet, tutrice teſtamentaria liberorum ſuorum. Cui Curia iniunxit ſummariam bonorum dictorum liberorum deſcriptionem, coram Notario, aut ſcriba quem vellet faciendam, cum minimis, quibus poſſet, ſumptibus; licet illi teſtamento quondam Domini de Dramelet eius mariti expreſsè caueretur ne vllum inuentarium conficeret, omniſq; computa & reſidua in illius diſpoſitione relinqueret. Sicq; iam iudicatum fuerat anno 1588. nō obſtāte ſimili prohibitione cōtēta inteſtamēto quōdā Dñi Henrici Camu Procuratori generalij in d. Curia.*

DECISIO CIII.

De Anatociſmo, & an penſiones annuæ, quæ ex reditu pecunia acquiſito debentur, licite poſſint in nouam ſortem redigi, ut ex ijs nouus reditus ab eodem debitore ematur.

SVMMARIA.

1 *Vſuræ vſurarum non poſſunt peti, nec in ſtipulatum deduci.*
2 *Fructuum fructus non poſſunt peti.*
3 *Anatochia ſiue Anatociſmus quid.*
4 *Reditus noui an acquiri poſſint ex præſtationibus antiqui reditus in ſortem nouam redactis. & n. 5.*
6 *Reditus noſtri ſunt omnino liciti.*
7 *Reditus noſtri pecuniarij fiunt per viam contractus empti. & vend.*
8 *Penſiones annuæ noſtrorum redituum non ſunt acceſſiones ſortis, ſed quodammodo quid principale. & num. 9.*
10 *In Anatociſmo duplex ſubeſt obligatio.*
11 *In penſionibus annuis rei locatæ, receptum eſt, vt ſi tardius ſoluantur, earum vſuræ debeantur.*
12 *Mutatione perſonæ, ſors fieri incipit quod antea fuerat vſura.*
13 *Debitor poteſt à creditore paciſci, quod poſſet cum extraneo.*
14 *Caſus in quo committitur in reditibus noſtris Ana- (tociſmus.*

1 CErtiſſimi iuris eſt, * vſuras vſurarū nec ī ſtipulatū deduci, nec licitè ſtipulati poſſe, *l. ſi nō ſortē, §. 1. ff. de cond. indeb. l. improbū fenus, C. de his qui not. inſa.* ſicut nec acceſſionū acceſſiones, nec cōmodorū cōmoda, *l. 2. §. ſi indemnitas, ff. de*
2 *admin. rerū ad ciuit. perti.* * Nec fructuū fructus, *l. hæres furioſi. §. fructuū, ff. de peti. hær. l. neq; eorū, ff. de vſur.* qdqd aliter ſentire videatᷣ *glo. in l. cū aut, §. cū redhibetur. in verb. pſtet. ff. de ædil. edict.* Imo
3 * ſi vſuræ in ſortem rediganᷣ, & ſorti principali coniungantᷣ (quod Græcis Anatochia ſiue Anatociſmus dᷣ. teſte Cicer. *epiſtolar. ad Attic. lib. 6. epiſt. 1.*) adhuc nō licet totius ſummæ vſuras ſtipulari, ſed tm̄ ſortis antiquæ, vt expreſſè ſtatuit Iuſtinia. *in l. fi. C. de vſur.*

4 Sed hoc de vſuris dictum, dubitationis eſt, * an & locum habeat in noſtris annuis reditibus, vt ſcilicet non poſſint noui reditus ex præſtationibus debitis acquiri, nec præſtationes illæ in ſortem redigi, ad nouas præſtationes legitimo pretio acquirendas.
5 Et quāquā* in hac qōne negatiuā teneat Moder. Pariſ. *in trac. de vſur. n. 44. & 45. & n. 233. verſic. his ſcriptis ſuperuenit.* tm̄ affirmatiuā ſemper amplexus eſt Senatus noſter, *a* alioquin fraudis & vſurarū inimiciſſimus: hancq; opinionē cōiter ī praxi receptam eſſe colligere poſſumus ex his, quæ tradit eleganter Ant. Fab. *de erro. prag. deca. 20. erro. 1.* licet de his noſtris reditibus expreſſe non loquatur, ſed de fructibus, aut vſuris in condemnationem deductis.

Ac pro confirmatione huius opinionis facit
6 in primis, quod* noſtri pecuniariorum redituū contractus ſunt omnino liciti, nec vllo modo vſurarii: licet ea oīa requiſita in iis interuenire non ſoleant, de quibus in *extrauag. regimini. de empt. & vend.* Ita enim in ſpecie affirmant Did. Couar. *var. reſol. lib. 3. c. 7. n. 5. Andr. Gail. prac. obſer. lib. 2. obſer. 7. & Binsfel. in c. in ciuitate. verſic. octaua concluſio. de vſur.* Nec hoc negat ipſe Modern. licet aliquando dicat hos reditus veterib⁹ vſuris eſſe ſuccedaneos.
7 Facit pterea, * ꝙ cū p viā cōtractus emptionis & vendōnis fieri ſoleāt (in quo cōtractu duo requirunᷣ, nēpe merx, & pretiū) ſors principalis ī his conſtōnibus redituū eſt loco pretij: nā ppetuo abalienatᷣ. Annus aūt reditus, ſiue ius illius exigendi & pcipiendi, eſt loco mercis: ſicq; * p-
8 ſtationes annuæ horū redituū debenᷣ prīcipaliter & p ſe, non aūt acceſſoriè ad ſortē, nec ſunt acceſſiones ſortis, ſed quodāmodo qd principale. ita in ſpecie Ruin. *conſ. 193. n. 4. vol. 1. Did. Couar. d. c. 7. n. 2. verſ. ſecunda ratio. Vinc. de Frāc. dec. 254. n. 9. ac ipſe ēt Modern. n. 446. verſ. differūt aūt.* Et qdē, cum (vt diximus) ſors, ſiue pretium, ita abalienetᷣ, vt nunquam repeti poſſit; qui fieri poteſt, vt obligatio ad reditum annuum ſit acceſſoria alterius obligationis, nempe ſortis, cū nulla amplius ad ipſam ſortē competat actio?

Non obſtāt igitur iura paulo ante adducta:
9 nam loquunᷣ * in acceſſionibus & vſuris vſurarum ſiue fructuū. Nos autē hic loquimur in pſtationibus annuis, q̄ non ſunt acceſſio, ſed ip-
10 ſum principale. Itē loquūtur in* Anatociſmo, (pſertim lex illa finalis, C. de vſur.) in quo duplex ſubeſt obligatio, nēpe obligatio principalis ad ſortē, tā primā, q̄ poſteriorē ex prioribus vſuris cōflatā, ac priori adiunctā, & obligatio acceſſoria ad vſuras vtriuſq; ſortis. In his autē noſtris reditibus eſt principalis obligatio ad præſtationē annuā, nulla autem ad ſortem. At
11 quēadmodū * in pēſionibus annuis rei locatæ receptū eſt, ut ſi tardius ſoluātur, earum vſuræ

Digitized by Google

debeanť ipſo iure & ſine interpellatione, *l.quæro.& l.præſes, ff.loca. & l.cum quidã, §.ex locato.ff. de vſur.* Sic etiã dicendũ vř, ex his reditibus vſuras licite peti poſſe, ſaltẽ ſi in ſortẽ & nouã reditus conſtõnem redigant. hucq; optime facit quod tradit Vinc.de Franc.*d.dec.*254.*n.*12.Vbi ait, Sacrum Cõcilium Neapolitanũ debitores moroſos paſſim condẽnare ad intereſſe huiuſmodi annuorũ redituum, in tempore non ſolutorum, etiamſi in ſortem non ſint redacti.

Præterea, in maiorẽ corroborationẽ eorum q̃ dicta ſunt, facit *l.qui negotiationem, §. ex duobus,*
12 *& §.fi.ff.de adm.tut.** Vbi ex mutatione pſonæ, aut debiti, ſors fieri incipit quod antea fuerat vſura & acceſſio, ob idq; poſtquã ſortis vice fungiť, incipit vſuram parere. Cur igiť idẽ non admittemus in hac nřa qõne, in qua penſio debita (ẽtſi eam vſurã aut acceſſionẽ dicere velis) nõ tm̃ ſors efficiť, ſed etiam talis fit immutatio debiti, vt quod antea debebať, nec amplius debitum dici, nec exigi vnquam poſſit?

13 Poſtremo,* ſi is, qui annuũ reditũ debet mihi, põt à tertio quodã pecuniã, quam mihi deinde ſoluat, accipere, ac pro illa nouũ reditum ei conſtituere, cur non & à meipſo id poterit? Sane non video qũo cum meipſo deteriorem ſuã faciat condõnem, quam cum extraneo; niſi id
14 forte mecum ageret, ut ex priori & poſteriori reditu, nouũ & vnicũ totius ſummæ efficiať, à quo deinceps non poſſit ſe extricare niſi unica ſolutione tam prioris, q̃ poſterioris ſortis ĩ vnã redactæ, cũ tñ ab alio, particulari ſolutione dictæ nouæ ſortis, à poſteriori reditu ſe potuiſſet liberare. Sed dẽpto hoc ſolo caſu, in quo verus Anatociſmus videtur fieri (ſi tñ Anatociſmo locus eſſe põt in his conſtõnibus redituum) non eſt certe quod dicere poſſimus debitorẽ magis grauari, ſicq; ceſſat pcipua ratio qua nitiť Modern.Pariſ.*d. n.* 44.*& Ant.Fab.in ſuo C.tit.de vſur.defi.*11. Si enim nouã ſortẽ debitori numerare licet, & ab eo nouum reditum iterũ ſtipulari & emere, cur per acceptilationẽ, debitas præſtatiões iã decurſas, breui manu eidẽ renumerare, inſtar nouæ ſortis, non licebit; vt ex ea pecunia nouus reditus ab eo acqrať, ſicut & ab alio acquiri potuiſſet? vide *Dion. Gotofr. ita expreſſe tenentem in d. l.fi.C.de vſur.*

a *Sic iudicatum fuit 12.Februarij 1604. in duabus cauſis coniunctis inter Anſelmum de Marenches, & Dominam Ioannam Baptiſtam de Ferriere appellantes & appellatos, aduerſus Claudiũ Ferrier de Veſoul I. V. D. Et licet Senatus Pariſienſis alias ſecus iudicauerit (vt refert Papo. in arreſtis tit. de contractib. vſurarijs art. 9.) Supremum nihilominus Malinarum conſilium hanc opinionem ſequitur, prout mihi ſignificatum eſt.*

DECISIO CIV.

An filij & deſcendentes hominis manuſmortua nati ex matre ingenua & in loco libero poſſint, præſcriptione temporis longiſſimi triginta, aut quadraginta annorum, libertatem acquirere. Hicque agitur de interpretatione articuli 1.4.& 10.conſuetudinis noſtræ ſub tit. des mainmortes. Et an conſuet. illa vires ſuas extendat extra territorium.

SVMMARIA.

1 *Manuſmortalis homo natus ex matre ingenua, & in loco libero an poſſit libertatem præſcribere.*
2 *Partus ſequitur ventrem, de iure ciuili. & nume. 8.21.*
3 *Præſcriptio libertatis nulla lege reperitur prohibita homini nato ex ingenua in loco libero.*
4 *Verba, non obſtante præſcriptione, tollunt tantummodo præſcriptionem decem aut viginti annorum.*
5 *Præſcriptio temporis immemorialis nunquam cenſetur excluſa.*
6 *Libertatis fauor.*
7 *Filius hominis manuſmortalis ſequitur conditionem patris, & non matris, licet in loco libero naſcatur.*
9 *Filius legitimus patris nomen, nobilitatem, familiã, & conditionem ſequitur, non autem matris.*
10 *Libertas ſolo temporis curſu non acquiritur in præiudicium patroni.*
11 *Præſcriptio non currit aduerſus non valentem agere.*
12 *Burgundiæ Comitatum feudum eſſe mouens ex Archiducatu Auſtriæ falſo aſſerit.*
13 *Conſuetudo noſtra de non præſcribenda libertate omnem omnino præſcriptionem tollit.*
14 *Vſus optimus conſuetudinis interpres.*
15 *Ad conſuetudinis probationem requiruntur actus iudiciales.*
16 *Adſcriptitij & cenſititij in quibus differant à manumortalibus.*
17 *Manumortales noſtri magis accedunt Latinis colonis, quam aſcriptitijs, aut cenſititijs.*
18 *Liberi homines duob. modis efficiuntur manumortales*
19 *Originis quæ ſunt, non poſſunt mutari.*
20 *Copula, &, quandoque ponitur pro diſiunctiua.*
21 22 *Filij manumortalium ſequuntur patris conditionem, etiamſi in loco libero naſcantur; aliàs multa ſequerentur abſurda. & n.23.24.*
25 *Liber homo factus manumortalis ſemper remanet talis cum ſua poſteritate.*
26 *Patris factum requiritur ad hoc vt filius manumortalis efficiatur liber.*
27 *Vxor ſequitur conditionẽ mariti inter manumortales*
28 *Præſcriptio libertatis conſuetudine noſtra tollitur.*
29 *Dictio, non poteſt, tollit poteſtatem ab actu.*
30 *Geminatio enixam voluntatem oſtendit.*
31 *Bona fides non requiritur in præſcriptione longiſſimi temporis; ſecus eſt iure Canonico. n.32.*

Præ-

33 *Præſcriptio centenaria nulla lege tolli poteſt.*
34 *Libertas vt acquiratur per dimiſſionem rei manumortalis, quæ requirantur.*
35 *Poſſeſſor malæ fidei nullo tempore præſcribit.*
36 *Præſcriptio iuris negatiui, vt incipiat currere, requiritur factum hominis negatiuum.*
37 *Vaſſallus non præſcribit ſeruitia, niſi interpellatus ea negauerit.*
38 *Tempus non eſt modus tollendæ obligationis.*
39 *Equeſtris dignitas non liberat à conditione manumortali.*
40 *Burgundi oriundi ex Comitatu non indigent litteris naturalitatis in Francia.*
41 *Statutum an porrigat effectum ſuum extra territorium.*
42 *Manumortalis conditio duobus modis incurritur.*
43 *Locus contractus, & loci conſuetudo, inſpicienda eſt in deciſiuis.*
44 *Statutum poteſt afficere ſubditum, etiam quoad bona extra territorium ſita, quando ſtatuentes hoc dixerunt.*
45 *Statuendi poteſtas inter ſubditos non reſtringitur aut circunſcribitur loco.*
46 *Manumortalium bona perſequitur dominus, etiam extra prouinciam. fallit aliquibus in locis, vt Tholozæ ex priuilegio. n. 47.*
48 *Priuilegium eſt priuata lex.*
Articuli 1. 4. 10. noſtræ conſuetud. ſub tit. des mainmortes, expenduntur tota hac dec.

1 EXiſtimant nonnulli, * ſuper prima quæſtione, reſpondendum eſſe pro affirmatiua, fauore libertatis.

Primo, *per art. 10. noſtræ conſuetudinis ſub titu. de manib. mort.* vbi, *in loco & conditione manumortali, filius ſequitur conditionem patris.* Ergo in loco liberæ conditionis filij nati ſequuntur conditionem matris & non patris. Nam caſus iſte natiuitatis in loco libero, & ex matre ingenua, videt̃ omiſſus à ſtatuto, ſicque relictus diſpoſitio
2 ni iuris ciuilis; quo quidem iure * partus ſequitur ventrẽ, *§. 1. inſtit. de inge. l. fi. C. de libera. cau. l. partũ, C. de rei vend.* Atq; ita in ſpecie ſentire vr̃ Chaſſan. *ſuper ſimili conſuet. Duc. Burg. tit. de manib. mort. §. 3. gl. en lieu. & in §. 1. in verb. homo manumortalis.* Vbi fortius ait, quod tales qui ſunt nati in loco libero, & ex matre libera, ſtatim & incontinenti ſunt liberi. Quod ſi verum eſt, multo magis liberi cenſendi ſunt, poſt tempus 30. aut 40. annor. præſertim ſi interea temporis ſemper in ciuitate libera, & in pacifica poſſeſſione libertatis permanſerint.

3 Secundo, * quod nulla lege, nullaq; conſuetudine prohibita eſſe vr̃ hæc præſcriptio, ſaltem homini ex libera matre nato & in loco libero. Nam articulus primus dictus conſuetudinis hoc ſolum dicit: *Quod homo manumortalis præſcribere non poteſt, nec acquirere libertatem aduerſus dominum. vbicunq; degat, &c.* Sed non loquit de poſteris & deſcendentibus illius hominis, qui in ciuitate libera & ex matre ĩgenua nati ſunt: in quibus tamen præſcriptio recte incipere poſſe vr̃; cũ pp ſuæ matris & loci, in quo nati ſunt, libertatem, videant̃ habere iuſtam cauſam credendi ſe liberos eſſe & ingenuos, ſicq; non ſint in mala fide. Quod ſi voluiſſet cõſuetudo, hoc articulo 1. non tm̃ homini manuſmortuæ, ſed & eius poſteritati præſcriptionem libertatis ꝓhibere, cur non expreſſe de poſteris natis & naſcituris hic etiam loquuta fuiſſet, ſicuti alibi, nempe in art. 2. 3. & 4. vbi diſpoſitionem ſuam ad poſteros extendi voluit?

4 Tertio vrget, * quod verba hæc [nullo lapſu temporis, & nulla præſcriptione obſtante] in ſtatuto aut alia conſtitutione præſcriptionem tm̃ 10. aut 20. annor. tollunt, non autem præſcriptionem longiſſimi tẽporis 30. aut 40. annorum, ut expreſſe tenuit *gl. in c. 1. in verb. præſcriptione. de capitul. Conra. in vſib. feud.* & multo
5 * minus præſcriptionẽ tpis immemorialis, aut 100. annorum. Hæc enim nunquam intelligit̃ excluſa, niſi expreſſe dicatur, *Decia. reſponſ. 24. n. 114. vol. 1. & reſponſ. 32. num. 46. volum. 2. vbi alios citat.*

Quarto & poſtremo vrget ẽt authoritas multorum inſignium Doctorum ſic interpretantium conſuetudinem iſtam, & illam Ducatus Burgundiæ, quæ quoad hæc, oĩno pæne ſimilis eſt. ita enim eam intellexerunt Chaſſa. *d. tit. des mainmortes. §. 2. & 3. Molin. conſ. 16. & Franc. Ho
6 toma. conſ. 3. ad id expreſſo.* Quibus accedat * fauor libertatis, cuius contemplatione veteres Iureconſulti ẽt aduerſus cõmunes & receptas iuris regulas quandoq; tñderunt, vt ſua interpretatione cauſam illius adiuuarent, vt in *l. ſi fuerit, §. 1. ff. de reb. dub. in l. peculium. in l. ita ſcriptũ & in l. ſeq. ff. de manumiſ. teſtam. in l. generaliter. §. ſiquis ſeruo. ff. de fideicom. liberta. cum ſimil.*

Verum ne hic decipiamur, aĩaduertendum eſt, priorẽ illã rationem, opinionemq. Chaſſanei, qua nititur, in noſtra iudiciorũ praxi ſem
7 per exploſam atq; reiectã fuiſſe. Indicauit * enĩ Senatus pluries, filium natum ex patre manumortali, manumortalẽ eſſe patriſq; conditionẽ ſequi; licet ex matre ingenua, & in loco franco natus ſit. *a* idq; non ſine magna & euidenti ratione. Nam ſi filii nati ex muliere libera in loco libero, liberi eſſe cenſerent̃, articulus ille 10. contrarius eſſet & repugnans artic. 1. & 4. eiuſdem conſuetudinis noſtræ, quibus dr̃, hominẽ manuſmortuæ nullo alio modo libertatẽ ſibi aut poſteris acquirere poſſe, quã cedendo & renunciando bona patrono ſuo iuxta formã in d. art. 4. introductam. Hic enim alius eſſet modus apertus & facilis, quo libertas poſteris ac-

acquireret in præiudicium patroni, abſque ali-
qua ceſſione & renunciatione bonorũ, contra
intẽtionem dicti art. 1. Nec obſtat ꝙ caſus iſte
vř omiſſus in ſtatuto, & iuris cõis diſpoſitioni
8 relictus. * Nam iure ipſo cõi inſpecto, quod dř
partum cõditionem matris ſequi, illud ſibi lo-
cum non vendicat niſi in vulgo quæſitis, aut
natis ex illicito matrimonio, vt ex ſeruo & in-
genua, vel ex libertino & filia Senatoris: inter
hos enim legitimas non conſtare nuptias exi-
ſtimabant veteres Romani; vt patet ex *l. filiam
ſenatoris, ff. de ſenatori. & ex l. 8. C. de dignit.* Sed*
9 ſtante legitimo matrimonio (prout inter nos,
q Chriſtiani ſumus, legitimum eſſe cenſet inter
hominem manumortalẽ & mulierẽ liberã) cer-
tiſſimum eſt, inſpecto etiam iure Romano, fi-
lium patris nomen, nobilitatem, familiam, &
conditionem ſeq, non autẽ matris, tex. eſt ex-
preſſus ad hoc, *in l. cum legitimę. ff. de ſtat. homi.
cum ſimilib. qua de re vide latius per Ant. Fabr. in
ſua iuriſp. tit. 3. princ.* 4.

Quantum autem ad ſecundã & tertiam rõ-
nem attinet, poſito quod ſtatutum poſteritati
non videat præſcriptionẽ libertatis prohibuiſ-
ſe, aut ſi prohibuit, quod non debeat intelligi
de præſcrip. longiſſimi tpis, aut immemoriali.
10 Tamen cum certiſſimũ ſit, * ſolum tpis lapsũ,
non eſſe modum legitimum nec inducẽdæ nec
tollendæ obligationis, fatẽdum eſt ſane, quod
ſi nihil niſi temporis lapſus interueniat, nõ põt
hoc modo acquiri libertas in præiudicium pa-
troni, & ad excluſionem iuris quod habet ĩ ſuc-
ceſſione ſui clientis, & ſubditi, ſine legitimis hr̃-
dibus in ſua communione commorãtibus de-
cedentis. Reſiſtit enim huic præſcrioni con-
ſuetudo noſtra in illis verb. [*ne peult preſcrire,
ny acqueir*] Sed oportet quod interueniat actus
aliquis contradictiuus, quo ſe in libertatem aſ-
ſerat cliens, ſciente & id patiẽte patrono; alias
non diceretur eſſe in poſſeſſione libertatis, aut
iuris excludendi patronum à ſucceſſione (quod
ius eſt negatiuum) & ſic nõ poſſet præſcribere:
cum ſine poſſeſſione non currat præſcriptio, vt
notiſſimi iuris eſt. Pręſertim vero contra patro-
11 num, * cũ non ſit in eius poteſtate vt agat an-
tequam ei contradicaĩ, aut caſus aliqs ſucceſ-
ſionis eueniat: aduerſus .n. non valentẽ agere
non currit vlla præſcriptio. videatur Chaſſa. *d.
§. 2. in verb. per quelque laps. de temps. n. 12. Franc.
Balb. in trac. de præſcrip p. 2. 5. partis princ. in princ.
& in 7. q. n. 4. & Guid. Pap. deciſ. 630. n. 13.*

Quod vero ad poſtremum fundamẽtũ atti-
net, non eſt ꝙ obijciaĩ hic authoritas * cuiuſdã
doctoris. Nã cõſil. illo 16 nuſquã nec præſcrip-
12 tionis nec conſuetudinis nr̃æ mentionẽ facit,
quin potius facile ex ſuis verbis conſtat illũ eã
tunc temporis nec vidiſſe nec intellexiſſe mul-
ta enim effatur; quæ verbis ipſis noſtræ conſue-
tudinis plane repugnãt. Adde quod thema, ſup
quo conſuluit, non fuit datum ex vero. Nã fal-
ſum eſt oĩno Comitatum Burgundiæ feudum
eſſe mouẽs ex Archiducatu Auſtriæ, quod im-
mediate mouet ab imperio. Cũ certo certius
ſit Comitem Burgundiæ, poſt Deum, neminẽ
recognoſcere ſuperiorem. Sed illud longe inep-
tius eſt adhuc, ꝙ ibi confingiĩ de prædio ma-
numortali ſito in ciuitate Dolana, quæ totius
Comitatus eſt liberrima, nobiliſſima, & augu-
ſtiſſima.

Iam vero quod ad Chaſſaneum & Hotoma
13 num ſpectat, illorũ authoritati opponenda eſt*
authoritas Belloni, qui dum hic in Academia
Dolana iura ꝓfiteretur, in ſpecie huius conſue-
tudinis conſilio 8. n. 7. & ſeq. reſpondit, ne qui-
dem per mille annos libertatem præſcribi poſſe
ſolo tpis curſu: Opponenda eſt etiam & autho-
ritas Senatus noſtri integerrimi, qui ſemper ita
ſuis iudiciis interpretatus eſt hãc conſuetudi-
nem, vt præſcriptionẽ longiſſimi temporis 40.
annorum ꝓhibuiſſe cenſuerit *a.* * Idque certe
non immerito: nã ſi aliter diceremus, nihil aut
parum operareĩ eiuſdem noſtræ conſuetudinis
articulus 1. cum iam alia conſuetudo ſub titul.
dẽs præſcriptions. omnes oĩno præſcriptiones
minoris temporis, quam triginta annorum, ad
id tempus reduxerit.

Quibus autẽ rationibus ad id motus ſit Se-
natus, præter eas quas refert Bello. vbi ſupra,
illud apertius conſtabit ex conſultatione ſiue
reſponſo, quod ſuperioribus annis reddidit idẽ
Senatus ad inſtantiã Reuerendiſſimi Dom. Ferdi
nandi de Rye Archiepiſcopi Biſuntini, in cau-
ſa, quã tunc tpis ſuper ſimili quęſtione pẽdentẽ
habebat coram Senatu Pariſienſi. Illius autem
reſponſi (quod audiui compilatum fuiſſe à Do-
mino Guilielmo du Moulin tunc Conſiliario;
ex mandato dicti Senatus) tenor hic inſereĩ ad
maiorem fidem; ſi prius admonuero, Senatum
Pariſienſem, eo non obſtãte, in contrariã ſentẽ-
tiam deſcendiſſe. Vter autẽ rectius ſenſerit, alio-
rum eſto iudicium. Hoc tamen monitum eſſe
volo lectorem, nihil eſſe quod conſuetudinem
melius interpreteĩ quã * vſus. Vſus enim longę-
14 ui, & rerum retro ſimiliter iudicatarum autho-
ritatem, non leuis eſſe momenti recte dixit Iure
conſult. *in l. ſi de interpretatione. cũ ſeq. ff. de legib.*
Præſertim vero in interpretanda & declaranda
conſuetudine, quæ moribus vtẽtium introdu-
15 citur, *§. ex non ſcripto. inſt. de iur. nat.* * Imo vbi
opus eſt ꝓbatione conſuetudinis, iudiciales
actus requirũtur. Nam nõ aliter poteſt dici in-
troducta, quã ſi in cõtradictorio iudicio ita ob-
tẽta fuerit, *l. cum de conſuetudine. iunc. glo. ff. de le-
gib. & glo. in c. abbate ſane in verb. contradictorio. de
verb. ſigni. extr.* Et ſi duo act⁹ iudiciales ad eam
inducẽdam ſufficiũt, *l. de quibus. & ibi glo. ff. de le-
gib.*

gib. multo magis ad eam iam introductam declarandam & interpretandam.

Sequitur tenor conſultationis ſeu reſponſi Senatus Dolani.

LA Conr ayant veu le proces pendẽt au Maſconnios entre le S.[r] Reuerẽd Archeueſque de Beſancon Prieur de Gigny impetrant, &c.

a *Sic iudicatum fuit 26. Iunuarij 1593. ex primo diſcurſu Domini Doctoris Fabry, me tunc temporis Aduocato, agente contra, in cauſa Gulielmi Naudinet appellantis, aduerſus Don Dioniſium Tricornot de Gruy appellatum.*

DECISIO CV.

Conſenſus ſeu licentia domini directi ſuper alienatione rei manuſmortalis ex interuallo adhibitus, an retrotrahatur.

SVMMARIA.

1 *Gnerali obligatione bonorum non continentur bona manumortalia, quæ ſine conſenſu patroni alienari non poſſunt. contra nu. 24.*

2 *Tempus conſenſus adhibiti an ſit attendendum in hypotheca bonorum manumortalium.*

3 *Princeps non præſumitur alicui ius ſuum tollere velle.*

4 *Tp conſenſus impetrati attendi dẽt in hypotheca feudi.*

5 *Conſenſus requiſitus non ad integrandam perſonam contrahentis, ſed ad confirmationem actus, poteſt interuenire ex interuallo.*

6 *Conſenſus ad confirmationem actus requiſitus retrotrahitur ad tempus contractus.*

7 *Quod intelligitur in præiudicium conſentientis, non autem in præiudicium tertij.*

8 *Et quando contractus nullus eſt ab initio ipſo iure.*

9 *Retrotractio fit per fictionem.*

10 *Verbu iſtu, non poteſt, inducunt præciſam neceſſitatem, neguntque potentiam.*

11 *Argumentum à feudo ad manummortuã recte ꝓcedit*

12 *Feudi alienatio ſine cõſenſu domini eſt nulla.*

13 *Conſuetudo, quæ requirit conſenſum domini in alienatione rei manumortalis, introducta eſt in fauorem domini, non in fauorem contrahensium.*

14 *Probibitio alienationis cenſetur facta in eius fauorem qui in caſu contrauentionis vocatur.*

15 *Alienatio rei manumortalis ſine conſenſu domini ita demum nulla eſt & inualida, ſi dominus petat.*

16 *Alienatio feudi & emphyteuſis ſine conſenſu domini nulla eſt, domino itu volente & petente.*

17 *Actus factus cõtra legis ꝓhibitionẽ, eſt ipſo iure nullus*

18 *Fallit hoc. vt num. 18.*

19 *Ratificatio & cõſenſus retrotrahuntur ad diẽ cõtractus*

20 *Nullum ab initio ratificatione ita conualidari non poteſt, vt à principio præſumatur valuiſſe.*

21 *Alienatio rei manumortalis habet tacitam conditionem, ſi dominus conſenſerit. & nu. 26.*

22 *In conditionali contractu, purificatu conditione, hypotheca retrotrahitur ad diem contractæ obligationis.*

23 *Fraudis occaſio euitanda eſt.*

25 *Nullitas ab eo obijci non poteſt, cuius fauore non eſt introducta.*

26 *Retrotractio an fiat, quando in medio eſt aliquis actus contrarius impediens coniunctionem extremorum.*

27 *Conditio ſtipulationis exiſtens, non tam obligat, quam demonſtrat obligatum.*

29 *Extrema duo an cõiungi debeãt pro validitatẽ actus.*

30 *Cõditio non eſt quid poſitiuũ, ſed eſt priuatio puritatis.*

31 *Conditionis euentus nihil noui adfert, ſed tantum facit vt diſpoſitio (quæ ab initio erat conditionalis) pure facta videatur.*

32 *Res vna eademque duobus obligari poteſt, nec vnu obligatio alteri derogat.*

COnſuetudine huius patriæ ſub tit. des mainmortes. art. 13. cautum eſt, non licere homini manuſmortuæ fundum aut prędium eiuſdem conditionis vẽdere, hypothecare, aut alio quouis modo alienare ſine conſenſu domini.

Hac conſuetudine non obſtãte, contraxit homo manuſmortuæ cũ multis creditoribus, quibus bona ſua omnia generaliter obligauit, & his contractibus aſſenſum præbuit ex poſtfacto dominus directus, diuerſis tamen temporibus

Facta deinde diſcuſſione bonorũ manumortalium iſtius debitoris, dubiratum fuit in Senaru, quis ex iſtis crediroribus eſſet pręferendus in ordine hyporhecæ; an qui prior conſenſum obtinuerat à dño, licet poſterior eſſet creditor; an vero qui prius cum debitore iſto contraxerat, licet poſterior conſenſum dñi obtinuiſſet.

1 Dicebant nonnulli, in * generalibus iſtis bonorũ obligationibus factis abſq; conſenſu dñi non cõtineri bona immobilia conditionis manuſmortuæ; qm̃ expreſsè cautũ eſt ea bona nec alienari, nec obligari aut hypothecari poſſe, abſq. ꝑdicto cõſenſu, *d. art. 13. tit. des mainm.* At ĩ generali obligatione bonorũ non veniũt ea quę ſpecialiter ꝓhibita ſunt alienari, vt latè docet Neguz. *tract. de pigno. in 3. part. 2. part. princ. n. 69. & ſeq.* Præſertim vero non veniunt bona feudalia, nec alia eiuſmodi dñis directis obnoxia, pro ut ſunt manumortalia, niſi id exprimatur, *c. in generali. vbi Doct. ſi de feud. fuer. controuerſ. cõmunẽ teſtatur Rol. à Val. conſ. 64. n. 2. vol. 2. Clar. §. feudũ. q. 35. & Surd. deciſ. 120. n. 6.*

Cum igit̃ ab initio nulla videat̃ eſſe contracta bonorum iſtorum hypotheca, ex quo non veniunt in generali bonorum obligatione, dicebant non eſſe curandum de conſenſu dñi, vni & alteri poſtmodũ conceſſo; nec quis prior eũ conſenſum obtinuiſſet, nec ẽt quis prior cõtraxiſſet, ſed oẽs, tanquã nullã hypothecam habentes, admittendos eſſe ſimul & per concurſum, vt de chirographariis creditoribus diximus *ſup. deciſ. 27. arg. l. priuilegia. ff. de priuil. credit.* Conſenſus enim domini ſuper obligatione generali non inducit hypothecam ſuper ea re, ſuper qua non fuit per partes contracta.

Alii

2 Alii vero dicebant * tp̃s conſeſus adhibiti at-
tendẽdum eſſe, vt cui prius conſenſiſſet dñs, cæ-
teris præferret, quãquã anterioribus creditori-
bus. Nam cum ex conſenſu dñi pendeat, ſuũq;
robur obtineat ius hypothecæ d. ar. 13. Conſe-
quens eſt, potiorẽ eum eſſe debere, cui prius ius
hypothecæ fuit legitime & efficaciter quæſitũ,
& formatum, per huiuſmodi conſenſum dñi di
recti; qui licet poſtea anteriori ẽt creditori con-
ſenſerit, non potuit tñ ius quæſitum tollere, nec
alteri ſuo illo poſteriori conſenſu præiudicare.
3 Cũ nec * Princeps ipſe ſupremus poſſit, aut vel-
le vnquam præſumatur, alteri ius quæſitum
tollere, vt notiſſimi iuris eſt.

Confirmatur hæc opinio authoritate Afflic.
deciſ. 286. vbi ita deciſum teſtaẽ, & authoritate
4 Burſa. *conſ.* 44. *n.* 9. & 45. *vol.* j. Vbi reſpondit * in
hypotheca feudi, tp̃s licentię præſtitę, vel aſſen-
ſus impetrati, attendendum eſſe, non aũt obli-
gationis initæ, ſequutus Marinum Freciã *in ſuo
tract. de feud. lib.* 2. *quæſt.* 30. qui pluribus idem
probat, ac ita deciſum fuiſſe dicit. & Burſatum
ſequutus eſt Surd. *deciſ.* 189. *nu.* 19. 20. & 21. vt
in ſpecie idem tenet.

5 Nec obſtat, quod * cum non ad integrandã
pſonam alienãtis, ſed ad confirmationẽ actus,
requiraẽ iſte cõſenſus, potuit interuenire ex in-
teruallo, per ea quæ tradunt *Doc. in l. fin. C. ad Se-
natuſconſu. Macedo. VVſembec. in paratit. ff. de auth.
& conſenſ. tut. & cur. & Chaſſa. tit. des gens mariez.*
6 *§. 7. in verb. ſi ce n'eſt du conſentemẽt.* * Et quod re-
trotrahit ad tp̃s cõtractus, perindeq; haberi de-
bet ac ſi à principio interueniſſet in actus con-
fectione, *c. ratihabitionem. de reg. iur. in 6. l. licet. ff.*
7 *de iudic. & d. l. fin. C. ad Senat. conſult. Maced.* * Nã
quod dr̃ conſenſum aut ratihabitionem retro-
trahi, illud verum eſt quoad præiudicium con-
ſentientis & ratificantis, non aũt quoad præiu-
dicium tertij, cui medio tp̃e ius eſt quæſitũ. ita
eleganter Bar. *in l. rem alienam. ff. de pignorat. acti.
& in l. ſi indebitum. §. ſi procurator. ff. rem rat. habe.
Iaſ. in l. filio quẽ pater. ff. de lib. & poſthu. & in l. ſi is
qui pro emptore. n.* 339. *& ſeq. ff. de vſucap. Dec. in l.
contractus. n.* 23. *&* 24. *& in l. ſemper qui non prohi-
bet. ff. de reg. iur. Tiraq. de retrac. conſang. §.* 1. *gl.* 10.
n. 69. *& ſeq. Alex. conſ.* 78. *n.* 24. *vol.* 5. *& Neguz.*
8 *de pigno. in* 1. *membr.* 3. *part. n.* 36. *&* 38. * Item il-
lud non pcedit, qñ contractus ab initio nullus
eſt & inualidus ipſo iure: nam tunc dñi conſen-
ſus & ratificatio confirmat quidem contractũ
ex nunc non vt ex tunc id eſt non vt à principio
(ſicq; non retrotrahiẽ) ſed vt de nouo, quaſi no-
uus eſſet contractus, Bar. *in l. obſeruare. ff. de offic.
proconſul. Alex. d. conſ.* 78. *n.* 24. Et ratio eſt, quia
hæc ratificatio fit per hominis diſpoſitionem:
qui qdem homo cum fingendi poteſtatẽ fa-
cultatemve nõ habeat, efficere non põt vt in prę
teritũ retroq; trahaẽ ſuus ille conſenſus. Nam
9 q actus * retrotrahatur, id fit ſm fictionẽ nõ ſm
veritatẽ, Bar. & Iaſ. *in d. l. ſi is qui pro emptore. Ti-
raq. vbi ſup. n.* 72. *Menoc. de recup. poſſeſſ. remed.* 15.
n. 154. *& ſeq. & conſ.* 563. *n.* 15. Quod aũt contra-
ctus iſti ab initio ſubſiſtere non potuerint, ſed
fuerint ipſo iure nulli & inualidi quoad hypo-
thecã, ex defectu conſenſus dñi directi, illud p-
batur in primis ex verbis noſtræ conſuetud. d.
10 ar. 13. ibi [*l'homme de mainmorte ne peult, &c.*] *
Verba enim iſta [non põt] præciſam inducunt
neceſſitatem negantẽq; potentiam, vt tenet *glo.
in c.* 1. *in verb. non poteſt. de reg. iur. in* 6. & ita reſi-
ſtunt actui, vt quod contra factum eſt, ipſo iure
non valeat, ut diximus in pcedenti dec. n. 29. &
pbat——*ad conſuet. Pariſ. §.* 1. *gl.* 3. *n.* 1. *& latius
Tiraq. ĩ trac. de legib. connub. ſuper verb. ne peult. gl.*
11 4. *n.* j. *& ſeq.* Præterea pbatur nullitas, * arguẽdo
de feudo ad manumortuã (quod argm̃ pcedere
vr̃ ſicuti de feudo ad emphyteuſim, per ea q̃ tra
12 dit Euer. in eo loco.) Quẽadmodum * enim vaſ-
ſallus, cui feudũ alienare ſine conſenſu dñi pro
hibitum eſt, in *c.* 1. *de prob. feud. alien. per frid.* ſi
nihilominus alienet, alienatio ipſa dr̃ eſſe nulla,
Soc. conſ. 19. *n.* 12. *li.* 1. *Pariſ. conſ.* 18. *li.* 1. *& Cæpb.
conſ.* 133. *n.* 99. *Iaſ.* Sic ſane dicendum vr̃ de alie-
natione aut pignoratione facta ab homine ma
nuſmortuæ, cui eadẽ fit prohibitio per noſtram
conſuetudinem, per ea quæ trad. Iaſ. *in l. non du
bium n.* 16. *C. de legib.*

Tertia fuit opinio eorum q dicebant attendẽ
dum eſſe tp̃s cõtractæ obligationis & hypothe-
cæ, non autẽ tp̃s præſtiti conſenſus, quæ ſenten
tia frequentiori calculo tandem obtinuit. *a*
13 Eius autẽ pcipua fundamenta hæc ſunt: * q
conſuetudo noſtra, q̃ conſenſum dñi reqrit in
alienatione rei manumortalis, introducta eſſe
vr̃ in fauorẽ ipſius dñij; de cuius piudicio agi-
tur, cum ſubditus ſuus bona ſibi obnoxia alie-
nat, non aũt in fauorem contrahentium. Patet
14 hoc vel maximè ex eo, quod * pœnã contrauen-
tionis dño adiudicat eadem conſuetudo, nẽpe
pœnam commiſſi. At ſtante phibitione alienã-
di vocatus ad bona alienata, in caſum contra-
uentionis in dubio dr̃ eſſe is, in cuius fauorẽ fa-
cta eſt phibitio, vt in ſimili tradunt Doct. *in l. fi-
liusfamilias. §. diui. ff. de legat.* 1. *& nos diximus ſup.
deciſ.* 22. *n.* 22. *in fin.* Vnde conſequens eſt, quod
cum in fauorẽ dñi ſolius introducta ſit hæc cõ-
15 ſuetudo; * contractus alienationis aut hypo-
thecæ, ſine ſuo conſenſu celebratus à ſubdito, nõ
oĩno nullus eſt & inualidus, ſed viribus ſubſi-
ſtit, donec impugneẽ aut annulleẽ, dño ipſo pe-
tente. ita in ſpecie tenet Chaſſa. *ad cõſuetud. Duc.
Burg. tit. des mainmor. §.* 10. *glo.* 1. *nu.* 7. *&* 13. Et
16 pro hac opinione facit, quod de alienatione *
feudi aut emphyteuſis dixim⁹ paulo ante, quæ
ſi fiat ſine conſenſu dñi, eſt ipſo iure nulla, per
c. 1. de prohib. feud. alien. & per l. 2. C. de iur.
emphy-

Digitized by Google

emphyt. Et tñ oẽs hoc intelligunt, domino ita
volente & petente, alias ſecus. ita Alex. *conſ.* 173
*n.7. vol.2. Ruin. conſ. 25. n. 14. li. 2. Dec. conſ. 140.
Rol. à Vall. conſ. 22. n. 42. & 43. & vol. 3. & Caph.
conſ. 133. n. 45. Nec obſtat l. non dubium, C. de legib.*
17 vbi qñ * actus ſit contra diſpoſitionem legis aut
ſtatuti, eſt ipſo iure nullus, etſi non procedat lex
18 annullando. Nam vt ibi tradit Iaſ. n. 19. hoc *
fallit quãdo lex prohibet contractum, & poſtea
procedit dando aliud remediũ ad illum infrin
gendum quã remediũ nullitatis, vt hic: vbi cõ-
ſuetudo noſtra dat pœnã commiſſi. Hoc igitur
ſtante, quod contractus iſti non ſint oĩno nul-
li, ſed ita demum, ſi dñs directus hoc petat, in-
fertur, quod eo non petente (ꝓut hic non pete-
bat) vitibus ſubſiſtere debent quoad contrahen
tes: eis enim non competit facultas opponẽdi
de nullitate contractus ex defectu conſenſus do
mini; cum nullitas illa in eorum fauorem non
ſit introducta, vt diſertis verb. tradunt Cæpha.
Rol. à Val. & Ruin. vbi ſup. Sicq; vana eſt hoc
in loco qõ illa, an domini conſenſus & ratihabi
tio retrotrahatur necne ĩ præiudicium alterius:
cum ſufficiat ad validitatem primæ obligatio-
nis dominum directum ei non contradicere.

19 Secundo, * poſito quod in ea quæſtione ver-
ſaremur, adhuc ſanè dicendũ eſſet, ex eorũ om-
nium doctrina, qui eam tractant & quos paulo
ante retulimus, ratificationem & conſenſum
iſtum retrotrahi ad diem contractæ obligatio-
nis. Nam cõtraria opinio negatiua, quod ſcili-
cet nõ retrotrahatur in præiudicium tertij, pro
cedit, quãdo actus, qui ratificatione conualidaĩ
eſt oĩno nullus & inualidus. Regula enim eſt
20 gñalis, quod * id, quod nullum eſt ab initio, ra-
tificatione & facto hominis ita cõualidari non
poteſt, vt à principio præſumatur valuiſſe, ſed
bene poteſt cõualidari & cõfirmari, ita ut ex
nũc valeat. ita Bar. *in d. l. obſeruare Dec. in d. l. ſem-
per qui non prohibet. nu. 16. Alex. d. conſ. 78. Surd.
dec. 245. n. 9.* & cæteri omnes. At iã diximus cõ
tractus iſtos non oĩno inualidos eſſe & nullos
à principio, ſed ita demũ ſi dño directo placue-
rit, (quod hic non placuiſſe cõſtat, cum oĩbus
conſenſum præbuerit) quo caſu nõ dubium eſt
quin conſenſus debeat retrotrahi, & quin po-
tior in pignore haberi is debeat, qui prius cre-
didit pecuniam & accepit hypothecam, Alex.
*d. conſ. 78. n. 24. lib. 5. Surd. dec. 70. n. 21. verſ. & nõ
obſtat. cum ſeq. & Affl. d. dec. 286. n. 4.*

21 Tertio confirmãtur prædicta, * quod contra-
ctus iſti, ex quo valide & efficaciter fieri nõ poſ-
ſunt ab homine manumortali ſine cõſenſu do-
mini, videtur habere tacitam cõditionem, ſi do
minus cõſenſerit & gratum habuerit Burſa. d.
conſ. 44. n. 9. in fi. ſuſpendit enim effectus obli-
gationis & hypothecæ, donec dominus conſen
tiat, quod proprium eſt conditionis. Hæcque
conditio (quidquid ibidẽ ſubiungat Burſa.) eſt
potius caſualis, aut mixta, quam poteſtatiua:
pẽdet enim ex voluntate & facto alterius, nẽpe
domini, & non ex voluntate aut poteſtate alie-
22 nãtis vel hypothecantis. At illud * regulare eſt
in omni contractu conditionali, quod ſtatim
purificata conditione, tam expreſſa quàm taci-
ta hypotheca retrotrahitur ad diem cõtractæ
obligationis, ſi modo conditio ſit caſualis aut
mixta, & non poteſtatiua, *l. 1. l. qui balneum, l. po
tior. §. 1. ff. qui poti. in pign. habe. vbi textus ſunt ex
preſſi ad hoc. Neguz. de pigno. in 1. memb. 5. p. n. 14.
& 15. Ant. Fab. coniectur. lib. 15. c. 7.* vbi rationẽ
differentiæ adfert inter contractus conditiona
les & legata conditionalia, & inter conditionẽ
caſualem, & poteſtatiuam: ergo ſequuto con-
ſenſu, ſicq. purificata conditione, debent obliga
tiones iſtæ retrotrahi ad diem initi contractus.

23 Accedat his & quarto, * quod ſi aliter dice-
remus, eſſet aperta via fraudibus. Nam domini
vt plurimum priuata ſcriptura conſenſum præ-
bere ſolent, ſicque in eorum poteſtate eſſet, quẽ
vellẽt ex creditoribus anteponere, per præpoſte
ram diei & anni appoſitionem in ſcedula præ-
ſtiti conſenſus.

Et quãquã ex prædictis pateat rñſio ad fun-
damenta præcedẽtium opinionum; tñ particu
24 lariter rñdẽdo, dicẽdum eſt ad primã, * quod
imo verius eſt bona manumortalia venire ĩ ge-
nerali obligatione bonorũ accedẽte dñi conſen
ſu, ſicut & veniunt feudalia, teſte Burſat. *d. conſ.
44. n. 4. & 5. & emphyteuticaria, teſte Iul. Clar. in
§. emphyteuſis q. 18. & Surd. dec. 160. in prin.*

25 Ad ſecundã vero rñdetur, * nullitatem obliga
tionis ex defectu conſenſus domini directi, non
poſſe ab eo ex creditoribus, cuius cõtractus eo-
dem uitio laborat, aduerſus alium allegari: cum
non in fauorem eorum, ſed in fauorem domi-
ni introducta ſit conſuetudo noſtra, vt paulo
ante diximus.

26 Item reſpondetur, * contractus iſtos, cum
tacita eis inſit conditio, ſi dominus conſen-
tiat, non omnino inualidos eſſe & nullos ab ini
tio, ſed potius validos, licet pendente ta-
cita illa conditione, & donec dominus conſen
tiat, eorum effectus quoad hypothecam ſit in
ſuſpenſo, *l. cedere diem, ff. de verbor. ſignific.* Vnde
illud cõſequens eſt, falſum eſſe quod dictum eſt
pro fundamento dictæ ſecundæ opinionis, vim
& robur hypothecæ oriri ex conſenſu domini
directi: nam imo oritur & primordium ſumit
à contractu & obligatione primæua, cuius ne-
xu ac vinculo ita ſtringitur debitor, vt impedi-
re non poſſit quominus debeat & quominus
bona ſua dicantur obligata, quotieſcũque con-
ſenſus domini ſuperueniet & conditio exiſtet:
ſicq; nihil aliud adfert ſuperueniens domini
conſenſus, quã purificationem tacitæ illius con

ditionis, quam contractibus hominũ manuſ-
mortuæ ſuper alienatione aut hypotheca ſuorũ
prædiorum manumortalium tacite ineſſe dixi-
27 mus. At* exiſtens conditio ſtipulationis non tã
obligat ꝓmiſſorem, q̃ efficit, vt ex die contractę
ſtipulationis obligatus reperiatᷣ. Prius aũt eſt,
vt quis obligetur, quam vt obligatus appateat,
vt eleganter docet Ant. Fab. d. c. 7. lib. 15. conie
ctur. ubi multa, quę huc recte conferunt.
Et hinc ſatis patet non obſtare quod vulgo dr̃,
28 in contractib. conditionẽ non retrottahi, qñ ĩ
medio eſt aliquis actus contrarius, qui impedit
cõiunctionem extremorum; nã pter id quod di
ximus diſtinctionẽ iſtam actuum contrariorũ ĩ
medio exiſtentium non hr̃e locum in diſpoſitio
nibus, q̃ pendent à voluntate illius qui facit a-
ctus contrarios, *l. 1. & l. qui balneum, ff. qui pot. in
pign. hab. l. rem legatam, ff. de adim. legat. & § rem
29 ſuam. inſt. de legat.* Erroneum * eſt dicere, quod ĩ
contractu conditionali duo ſint extrema, q̃ con
iungi debeãt ꝓ validitate actus. Nam ſicut cer
30 tum eſt quod * conditio nihil eſt, aut ſaltẽ non
eſt quid poſitiuum, ſed tm̃ priuatio puritatis, vt
loquitᷣ Ant. Fab. vbi ſup. ſic ſane fatendum eſt,
quod euentus conditionis non facit, ut duo tpa
ſpectanda ſint; vnum quod ſit tp̃s contractus,
& alterum quo conditio euenit, ſed vnicũ dun
31 taxat, nempe tp̃s contractus: qa nimirum* euen
tus conditionis nihil nouĩ adfert, ſed tm̃ facit,
vt diſpoſitio illa conditionalis ab initio pure fa
cta videatur, *d. l. potior. §. 1. ff. qui poti. in pig. hab.*
Hincque eſt, vt alibi dicatur, in contractibus oĩ
bus conditionalibus inſpiciendum eſſe ſolum
tp̃s contractus non euenientis conditionis, etiã
ſi de illo quæratᷣ, cui pſonæ actionem ex eo con-
ditionali contractu acquiri oporteat, *l. filiusfa-
milias, 78. ff. de verb. obl.* Item erroneum eſt dice
re ſecundã obligationem eſſe actum cõtrarium
32 primæ; cum certum ſit* rem vnam eandemque
duobus obligari & hypothecari poſſe, nec vnã
obligationem alteri derogare, vt conſtat ex d.
l. potior cum multis ſimilib.

a *Arreſto lato 27. Februarij 1604. in cauſa Franciſci Raboulin de Villers appellantis, aduerſus tutorẽ filij & hæredis quondam Domini Conſiliarij Pontier appellatum. Pronunciatum fuit dicto arreſto attendendum eſſe tempus contractuum & obligationum, non autem tempus praſtiti conſenſus; compertumque eſt in ſimili caſu multo antea iudicatum idem fuiſſe 13. Septembris 1596. in cauſa Don Georgij Demenoux Sacerdotis. Licet aliqui dicerent oppoſito modo fuiſſe deciſum anno 1593. in quatuor cauſis in vnam coniunctis, inter Dominum de Boulot & Francum Nis impetrantes per decretum, & vocatos Bratey de Mortand.*

DECISIO CVI.

Vtrum domino manumortali detur annus ad retractũ rei venditæ, ſicuti domino feudi; an vero tantum 40. dies, ſicuti domino cenſuali.

SVMMARIA.

1 *Retentioni aut retractui rei feudalis venditæ datur annus domino feudi.*
3 *Retractus rei manumortalis venditæ eſt fauorabilis.*
3 *Manumortalia iura potius æquiparantur iuribus feudalibus quam cenſualibus.*
4 *Art. 3. conſuetudinis ſub tit. des cenſes. declaratur.*
5 *Commercium liberum eſſe debet vnicuique.*
6 *Manumortalis prędij emptor poteſt impune & ſine metu commiſſi poſſeſſionem ingredi, poſt 40. dies à tẽpore oblati inſtrumenti emptionis. quod intellige vt nu. 10*
7 *Temporis lapſus cum taciturnitate operatur conſenſũ*
8 *Conceſſum ad tempus videtur poſt illud denegatum.*
9 *Tempora regulariter ſunt continua.*
10 *Dominus manumortalis, dominus feudi, & dominus cenſuarius, an poſſint cogi ad conſentiendum alienationis.*

IN hac quæſtione dicebat Dominus cauſæ
1 relator, concedendum eſſe annum, ſicuti *
conceditur domino feudi, in *c. 1. §. porro qualiter
2 olim poter. feud. alien. in vſib. feud.* Tum * quod re-
tractus iſte eſſet fauorabilis, & illius excluſio p
conſequens odioſa, per ea quæ tradit------ *ad
conſuet. Pariſ. tit. 1. §. 13. gl. 10. n. 5.* Tum etiam
3 quod ſtatutis noſtris * iura manumortalia ple-
rumque potius accedant & æquiparentur iuri-
bus feudalibus, quam iuribus cenſualibus, præ
ſertim vero iura retentionis, vt conſtat ex ar-
tic. 37. conſtitutionum Regis Philippi, ſub tit.
des decrets.
Sed cõi cæterorum oĩum ſuffragio, iudicauit
a Senatus 40. tm̃ dies dati ad iſtũ retractũ, * ſic-
4 que articul. 3. conſuetudinis noſtræ ſub tit. des
cenſes. intelligendum eſſe tam de dño cenſuali,
q̃ de domino manumortali; q ſi pretium cum
legitimis impenſis emptori non refundat, infra
40. dies continuos à tp̃e oblationis inſtr̃i vendi
tionis, cenſebitur excluſus ab hoc retractu ad in
ſtar dñi cenſuarij: idq; ne nimium reſtringa-
5 tur aut impediatur * commercium (quod alio-
quin liberum eſſe debet vnicuique, *l. in re manda
ta. C. manda.*) ſi toto anno manerent emptores
in ſuſpenſo. Et hinc conſequens eſt, * emptorẽ
6 rei manumortalis aut cenſuariæ, poſt has indu-
cias quadraginta dierum, impune & ſine metu
commiſſi, poſſe poſſeſſionem rei emptæ ingre-
7 di, abſq; alio dñi conſenſu. * Tẽporis enim iſtius
lapſus cum taciturnitate domini, videtur cõſen
ſum operari & tacitã iuris renunciationem, per

doctr.

doƈtr. Bal. *in l. 1. in princ. C. de reſt. in integ.* Er* con
8 ceſſum ad tṗs vř poſt illud denegatum, *l. ſi vnus
§. 1. ff. de pact. Tiraq. de retrac. conſang. §. 1. gl. 2. n.
44. Oſaſc. dec. 85. n. 13.* Quod autē diximus iſtos
quadraginta dies eſſe continuos, illud ꝑbatur
authoritate *gl. in rubr. ff. de diuerſ. & tēp. præſcr.*
9 quam ibi ſequit̃ Bar. & dicit, quod* tempora re
gulariter ſunt continua, & quod ubi fit mentio
de tṗe, illud in dubio intelligitur eſſe cōtinuū,
atque ita in ſpecie tenet— *vbi ſup. d. §. 13. gl. 3. ĩ
fi. & gl. 12. n. 6.* Vbi addit, tṗs illud currere mino
ri ſine ſpē reſtitutionis in integrū, niſi in qui-
buſdā caſibus, quos apud eū videas, ſi lubet.

10 Cæterum,* quod diximus lapſum iſtius tṗis
cum taciturnitate domini manumortalis con-
ſenſum operari, hoc id. o diximus; qm̃ ſi non ta
ceret dominus; ſed inſtro ſibi oblato diceret ſe
non velle conſentire, nec iure retētionis vti, nō
eſſet ſane tutus emptor ā commiſſo, ſi exinde
poſſeſſionem rei emptæ propria authoritate in
greditur. Sunt enim permulti in ea opinione,
11 * vt exiſtiment, nec dominum manuſmortuæ,
nec patronū feudi, cogi poſſe ad conſentiendū
alienationi, aut ad retrahendū reſtituto pretio
(quāquā ſit ſecus in dño cēſuali, Surd. dec. 182
n. 12.) idq; tū maxime, cū is qui alienat nullos
vel paucos hēt parentes ſucceſſibiles ĩ ſua cõio-
ne, adeo vt videat alienatio illa facta ĩ ꝑiudiciū
dñi, & ĩ euerſionē futuræ ſucceſſionis. Et huius
opinionis fuit Dñs Gatinarius olim meritiſſim⁹
Præſes huius Senatus, in ſuis declarationibus
noſtræ conſuetudinis, quas manuſcriptas habe
mus. Quamquam in domino feudali aliter ob-
ſeruari dicat in curia Delphinali Guid. Pap.
dec. 415. in princ.

a *Primo die Martij 1604. in cauſa Don Petri Do
roz Sacerdotis Canonici Biſuntini appellantis, aduer-
ſus quendam particularem oppidi de Chemandain ap-
pellatum. Fuitq; dictus appellans declaratus malè fun
datus in retentione rei manumortalis venditæ, eo
quod dictam retentionem non feciſſet, intra 40. dies à
tempore oblati inſtrumēti emptionis ab ipſo emptore.*

DECISIO CVII.

*An trebellianica prohiberi poſſit liberis primi gradus.
Et an legitima & trebellianica ſemper intelligantur
conſtituere dimidiam partem bonorum.*

SVMMARIA.

1 *Trebellianica prohiberi poteſt liberis etiam primi gra
dus. contra n. 2. & n. 3.*
4 *Trebellianica prohiberi non poteſt filio, etiamſi agatur
de diſtractione duarum quartarum.*
5 *Trebellianica non poteſt prohiberi filio, etiamſi graue
tur de reſtituendo neceſſario hæredi.*
6 *Trebellianica non poteſt prohiberi filio, etiamſi pure
& ſimpliciter hæreditatem adeat.*
7 *Filius ſimpliciter adeundo hæreditatem patris, nō pro
inde cenſetur approbare prohibitionem trebellianicæ
aut legitimæ. ſecus vt n. 8.*
9 *Legitimæ & trebellianicæ an ſemper conſtituant dimi-
diam partem bonorum.*
10 *Quartæ duæ, legitima ſcilicet & trebellianica, regu-
lariter dimidiā partem bonorum conſtituunt.*

1 PRima * hæc quæſtio adeo controuerſa eſt, vt
vix diſcerni poſſit quænam ſit verior & com
munior.

Affirmatiuā enim ex recentioribus inter alios
tenuerunt Meno. *conſ. 272. & 472. Vinc. de Fran.
dec. 11. & Ant. Fab. de erro. prag. deca. 11. erro. 6.*
Si enim pōt pr̃ oĩa bona ſua in extraneum trāſ-
ferre, relicta filio ſola legitima; cur non poterit
(ſi quid vltra legitimā relinquat) imponere ſuo
relicto quodcūq. onus libuerit, & ꝑ conſequens
onus non deducendæ trebellianicæ?

2 Negatiuā* vero, inter eoſdem recentes tenue
runt Decia. *reſp. 28. n. 38. & ſeq. vol. 1. Rol. a Val.
conſ. 5. li. 4. Rim. iun. conſ. 510. n. 61. 62. & Ant. Pe
reg. tract. de fideic. art. 3. n. 107. cum ſeqq.* Nā ſi teſta
tor nō pōt facere vt per imputationem fructuū
minuatur trebellianica liberis primi gradus, *l.
iubemus, C. ad trebel.* nihilominus poteſt eam pro
hibere & in totum tollere.

Sed hanc quæſtionem plenius hic examina-
re ſuperflui eſſet laboris, cum ſatis abunde tra-
ctetĩ in vtrāq. partem tum ab alijs multis, tū ve
ro ab ijs quos ante retulimus; quos ideo inter
recentiores ſelegimus, quoniam cæteros omnes
Doctores antiquiores allegant, eorumq. dicta
& rationes ſcrutātur & perpendunt. Supereſt
3 tantum * ut moneamus negatiuam Senatum
noſtrum ſemper ſequutum fuiſſe; a idq; non
4 ſolum* quādo agitur de vnius tātum quartæ de-
tractione, ſed etiam de duabus, Deci. d. reſp. 28.
5 Item, * etiamſi filius rogatus ſit reſtituere hæ-
redi non extraneo, ſed deſcendenti & neceſſa-
rio hæredi teſtatoris, quo ĩ caſu maior verſari vi
detur dubitatio, ex his quæ tradit Iul Clar. *§. te-
6 ſtamentum; q. 63.* Item & tertio, * etiamſi filius
grauatus pure & ſimpliciter hæreditatem adi-
uerit, quidquid dicant Anch. *conſ. 152. n. 10. Me
noc. conſ. 164. nu. 29. & conſ. 401. n. 145. & Hiero.
Gabr. conſ. 137.* Idque per ea quæ in contrarium
tradunt Curt. Seni. *conſ. 75. num. 6. & 7. Bero. con
ſil. 93. num. 54. libr. 2. Roland. à Vall. conſil. 26.
num. 23. volum. 3. Burſat. conſ. 92. num. 10. Fer-
nand. Vaſqui. de ſucceſſi. creat. §. 10. num. 254. Ce-
phal. conſil. 153. num. 75. Rimin. iunior conſ. 510.
num. 61. & ſequen.* Cum enim lex velit legiti-
mam & trebellianicam prohiberi non poſſe li-
7 beris primi gradus; filius * ſimpliciter adeun-
do hæreditatem, non dicitur proinde ap-

probare voluntatem defuncti in hoc quod ꝓhibuit ne legitimã, aut trebellianicã detraheret, ſed potius vr̃ adiuiſſe ſaluo iure receptius eſt (ſaltem hic apud nos) filiũ primi gradus huiuſmodi quartas diſtrahere poſſe, non obñte qualicũque prohibitione. Nec obſtat Ancharani & aliorum contrariũ ſentientiũ authoritas: nã ij
8 omnes loquũtur,* non in ſimplici approbatione teſtamenti facta p hr̃ditatis aditionem poſt mortem teſtatoris, ſed loquuntur in ſpeciali & expreſſa approbatione facta per contractũ, vel ĩ ipſo actu teſtandi, teſtatore adhuc viuente; inter q̃ longa eſt differentia, pꝰa q̃ tradit idẽ Cæpha. q in ſimili acceptatio facta in actu teſtandi & ante mortem teſtatoris, tñdit, & differẽtiæ rõnem tradit inter hãc & aliam, quæ fit ſimpliciter per aditionem hæreditatis poſt mortem, *in d. conſ. 153. n. 77. vſq; ad n. 86.*

9 Quod attinet ad ſecundã * qõnem, in caſu, de quo agebatur, ex quatuor liberis duo tm̃ erãt vniuerſaliter inſtituti; nec tñ inuicem reſtituere rogati, ſed primus tm̃ ſecundo, & non contra, adiecta expreſſa ꝓhibitione detractionis trebell. Et quãquã hoc in caſu, legitima & trebellianica illius grauati non aſcenderent ad dimidiam partem ſui ſemiſſis. Nam ſtantibus quatuor liberis, legitima vnius eſt tm̃ vnius vnciæ, & quarta pars aliorum quinque vnciarum (quę ꝓ trebell. debetur) eſt vncia vna, cum quadrante vnciæ, q̃ omnia ſimul iuncta, duas tm̃ vncias cum quadrante vnciæ efficiunt, ſicq; non dimidiam partem totius ſemiſſis. Tñ iudicauit Sena
10 tus. *b* pro deductione * duplicis quartæ, ſemꝑ conſtituendã eſſe dimidiã bonorum partem, ſiue ſint quatuor liberi & infra (quo caſu regulariter aſcẽdũt duæ illæ quartę ad dimidiã) ſiue ſint quatuor aut ſupra *c* (quo caſu dimidiã ipſam vt plurimũ ſuperant) idq; per ea quæ trad. Alex. *conſ. 68. n. 3. vol. 4. quod eſt repetitum in conſ. 3 n. 2. vol. 7. Gozad. conſ. 104. n. 24. Deci. conſ. 613. n. 5. & conſ. 228. n. 4. Curt. Seni. conſ. 29. n. 9. Crauet. cõſ. 50* Licet permulti contrariũ teneant, & præſertim Franc. Beci. *conſ. 23. n. 3. & ſeq. Borgni. Caualc. deciſionum p. 3. dec. 7. n. 43. Did. in c. Raynutius, §. 11. n. 6. Guid. Pancir. conſ 69. n. 15. & conſ. 137. n. 7. quib. addo Ant. Fabr. de erro. prag. deca. 11. erro. 9. deca. 12 err. 9. & 10. & in Codice rerum iudica. tit. ad S. C. Trebell. defin. 4. & etiam Mich. Craſſ. in §. trebellianica q. 4. nu. 2.*

a *Sic ſolẽniter fuit iudicatum 10. Martij 1604. in cauſa Illuſtriſſ. Principiſſæ Dorotheæ à Lotharingiæ, Duciſſæ de Brunſuich impetrantis, aduerſus Reuerendiſſimum Dominum Fernãdum de Rye Archiepiſcopum Biſuntinum defenſorem. Sicq. antea pluries iudicatum fuerat, etiã in una cauſa Dominorum d'Arcon de Pontarlier: iterũq. in alia cauſa mota inter Dominum de Pra, & Dominum de Tromarey. Cuius indiei cùm error propoſitus fuiſſet, confirmatum tandem fuit arreſtum in Belgio, pro hoc reſpectu a dominis Reuiſoribus.*

b *In eadem cauſa dictæ Dominæ Duciſſæ.*

c *Sic iudicatum fuit 6. Martij 1607. in cauſa Dominarum Ioannæ Bapsiſtæ & Beatricis de Grandmõt, aduerſus Dominam Claudiam Beatricem de Grandmont vxorem Domini de Ruy.*

DECISIO CVIII.

Vtrum nati & concepti poſt conditionis euentum admittantur ad ſucceſſionem fideicõmiſſi conditionalis, ita vt excludant eos qui iam admiſſi fuerunt, vel ſaltem cum eis concurrant.

SVMMARIA.

1 *Nati & concepti poſt conditionis euentum an admittantur ad fideicommiſſum.*
2 *Voluntas in fideicommiſſis primum locum obtinet.*
3 *Qui tempore cedentis fideicõmiſſi non ſunt in rerum natura, non ſunt poſtea admittendi, ſi non conſtat teſtatorem voluiſſe vocare naſcituros.*
4 *Teſtamenti factio nulla eſt nobis cum mortuis.*
5 *Domina rerum lex non facile patitur eſſe in ſuſpenſo.*
6 *Diſpoſitiones defunctorum non debent manere in ſuſpenſo.*

ANno Domini 1567. Dominus Simon de Meligny ſuum condidit teſtamentum, quo inter cætera ſic diſpoſuit:

Creo & inſtituo hæredẽ meum ex aſſe, Deicolum de Meligny nepotẽ meum, filium quondã Nicolai de Meligny mei germani, proſe, & eius hæredibus legitimo matrimonio ꝓcreatis, ea cõditione, vt nihil ex oĩ mea ſucceſſione vendere queat aut oppignerare. Aduenientẽ autẽ quod ſine hęredib. maſculis ſæcularib. obiret, ex illius corpore legitimo matrimonio procreatis, filiaſq. haberet filios habẽtes, ſubſtituo filium maiorẽ natu filiarum eiuſdẽ, in meum hæredẽ ex aſſe. & in illius defectum, filium ſecundũ vſq. ad vltimum eiuſdẽ dictarũ filiarum, vno in alium ſemper procedendo; cum onere eidem dicto filio hæredi meo impoſito, aſſumendi nomẽ & arma familiæ de Meligny. Item adueniente quod dictus Deicolus de Meligny obiret ſine liberis ex corpore naturalibus & legitimis, ſiue eius eiuſdem dictę filiæ decederent ſine liberis item maſculis ſæcularibus naturalib. & legitimis ex earum corpore procreatis, eo in caſu ſubſtituo Euam de Meligny mea neptem, ſororem dicti Deicoli, eam rogans, quod ſi plures maſculos ſuſcipiat, curet vnum ex illis nomen & arma familiæ de Meligny aſſumere, vt in dies conſeruetur.

Mortuo teſtatore, Deicolus hæres inſtitutus hr̃ditatem adit, & deinde anno 1587. moritur, relictis tm̃ duabus filiabus, nẽpe Franciſca & Ma-

Maxentia, quæ patri ſucceſſerunt in omnibus
bonis, tam ab eo profectis, quàm à dicto Simo-
ne teſtatore.

Modo, vna iſtarum filiarum, nēpe Frācisca,
cōtracto mr̄imonio, ſuſcepit filiū maſculū ann.
1602. q offert aſſumere nomen & arma familiæ
illius de Meligny, petitque fideicommiſſum il-
lud ſibi reſtitui. Quærit quid iuris, & an exclu-
dat ſororem matris ſuæ, quæ ſemel admiſſa fuit
ad fideicommiſſi ſucceſſionem.

1 In hac queſtione dictū fuit, * quod aut aper-
te conſtat, teſtatorem voluiſſe vocare non tan-
tum natos, ſed & naſcituros poſt conditionis
euentum: aut non conſtat.

2 Primo caſu, quoniam * in conditionibus &
fideicommiſſis primum locum obtinet volun-
tas teſtatoris, *l. in cōditionib. ff. de cō dit. & demōſtr.*
multi volunt eos eſſe admittendos, ita vt cū cæ-
teris iam admiſſis cōcurrant, ſi ſint in pari gra-
du, vel ſi ſint proximiores, eos excludant. ita *in
termi. gl. in l. peto. § fratre. & ibi etiā Bald. ff. de leg.
2. Ludouic. Moli. de primoge. hiſpa. lib. 3. c. 10 nu. 20.
Caſtrenſ. in conſ. 247. incip. in cauſa quæ vertitur Sa-
nonæ. lib. 1. Ruin. conſ. 22. lib. 2. Rol. à Val. conſ. 70.
lib. 3. Rimi. Iun. conſ. 564. lib. 4. & Surd. conſ. 125.*
3 *n. 34.* Poſteriore vero* caſu (qui caſus noſter eſſe
vr̄, nam verba illa [*filiaſq; haberet filios habētes*] re-
ferenda eſſe vident ad tp̄s mortis dicti Deicoli)
ij qui non ſunt in rerum natura tp̄e cedētis fi-
deicom̄miſſi, non ſunt admittēdi, *§. in extraneis.
§. teſtamenti. inſt. de hæred. qual. & different. l. ſed &
ſi pro dote. & l. interuenit. ff. de legat. præſtand.* Quē-
4 admodū enim* cum mortuis nullū eſt nobis cō-
mercium, nullaque teſtamenti factio; ita nec cū
ijs qui tp̄e cedentis fideicōmiſſi nōdum ſunt in
humanis, vt multis ꝓbat *Nicol. Val. de rebus dub.
tract. 4.* Et certe ſi admitterent poſtea nati, ſeque
reē illud abſurdum, quod dominiū ſtaret in ſu-
ſpenſo & in aere, à tp̄e cedentis fideicōmiſſi, vſ-
que ad tēpus natiuitatis illorū liberorū poſtea
natorū. Nā nullus interim verus eſſet & certus
5 dominus fideicōmiſſi.* At dominia rerū lex nō
facile patiē eſſe in ſuſpenſo, *§. 1. inſt. de vſucap.* ſi-
6 curi* nec defunctorū diſpoſitiones, *l. fin. in fin. ff.
commu. præd.* Et cum hac opinione tranſiuit Se-
natus in hac facti ſpecie, ſequutus opinionem
Lābert. de Rampo. quā referunt & ꝓbant Ioa.
Andr. *in addit. ad Specul. tit. de teſtam. & Caſtrenſ.
conſ. 16. lib. 1.* quæ opinio certe verior eſt & recep
tior, vt multis ꝓbant Ludouicus Molina de *pri-
mogen. hiſp. lib. 3. c. 10. Iacob. Menoch. de præſump.
lib. 4. præſump. 93. n. 7. & conſ. 413. per totū. & An-
ton Peregria. tract. de fideicommiſſ. artic. 22. nu. 72.
& ſeqq.* Quidquid in contrarium dicant Roma.
*conſ. 134. Ruin. d. conſ. 22. lib. 2. Rol. à Val. d. cōſ. 70
lib. 3. & nouiſſime Andr. Facbinæ. controuerſ. iur. lib.
4. c. 88.* Qui alios citant, & rationes adferunt in
vtramque partem.

*a Par arreſt reſolu le 16. de Mars 1603. en la cau
ſe de Meſſire Iehan Fernande de Vaudrey Cheualier
de l'ordre de S. Iehan de Hieruſalem, comme curateur
de Gaſpard de Vaudrey appellant, contre Demoy le
Maxence de Meligny appellée.*

DECISIO CIX.

*Paterna paternis & maternam maternis quomodo in-
telligantur; hicque agitur de interpretatione artic.
4 noſtræ conſuetud. ſub tit.* de ſucceſſi.

SVMMARIA.

1 *Articulus 4. conſuetud. noſtræ ſub tit. de ſucceſſionib.
interpretatur.*
2 *Bonorum generali appellatione bona omnia tam mo-
bilia quam immobilia continentur.*
3 *Mobilia, & immobilia à defuncto quæſita adſcen-
dentibus deferuntur.*
4 *Proxima perſona & immediata, ex qua bona defun-
ctus habuit, inſpicienda eſt quando agitur de ſuc-
ceſſione bonorum paternorum aut maternorum.
contra num. 5. & 24.*
5 *Linea ſecundum Mathematicos quid ſit, & ſecundum
Iureconſultos.*
6 *Vocabulum, procedere, denotat porro, id eſt longe vel
procul cedere.*
7 *Antiqua bona quæ dicantur.*
8 *Infinitas toleratur cū verba ſunt apta ad infinitatem.*
9 *Bonorum origo repetenda vſque ad cōem ſtipitem.*
10 *Lineæ appellatione linea tantum recta regulariter in-
telligitur.*
11 *Conſuetudo introducta, vt bona in familijs conſeruen-
tur, eſt fauorabilis.*
12 *Lineæ appellatione agnatio & cognatio continetur.*
13 *Subtilitas omnis, quæ circa verba & non circa mētem
verſatur, eſt à bonis iudicibus explodenda.*
14 *Linea ſiue paterna ſiue materna dupliciter ſumitur,
effectiue & contentiue.*
15 *Lineæ rectæ quando locus eſſe non poteſt, locus eſſe de-
bet tranſuerſali.*
16 *Linea materna non poteſt capi effectiue, ſed tantum
contentiue.*
17 *Mulier non eſt cauſa efficiens lineæ, cum filij ab ea de-
ſcendentes ſint de linea patris.*
18 *Conſuetudo noſtra duo tantum latera conſtituit, ſcili-
cet paternum & maternum.*
19 *Conſuetudo intelligenda eſt ſeruata gradus ꝑrogatiua.*
20 *Bona ſemel vnita non ſunt multipliciter diuidenda.
contra num. 21.*
22 *Noſtra intereſt res habere maiorum noſtrorum.*
23 *Paternum id dicitur quod prouenit ab eo qui fuit com-
munis agnationis parens.*
24 *Aymonis Publicij opinio circa hanc aut ſimilem con-
ſuetudinem reijcitur.*
25 *Frater vterinus excluditur ab agnatis gradu remo-
tiorib. quoad bona prouenientia ex linea paterna.*

26 Con-

Digitized by Google

26 *Cõiunctus ex linea, ex qua bona ꝓueniunt, qs dicatur.*
27 *Lineæ vera definitio.*
28 *Dato duplici genere coniunctorum ex vno eodemque latere, quinam præferantur.*
29 *Conſuetudinis les biens enſuiuent la ligne. vera ratio. & num. 31.*
30 *Nepos ex filia non eſt de deſcendentibus lineæ paternæ matris.*
31 *Coniuncti vltra decimum gradum non admittuntur ad ſucceſſionem.*
32 *Duplicis lineæ non habetur ratio vltra fratres & fratrum filios.*

Pierre de Limoſe — Anthoine Verdet

Guillemette de Limoſe. — Iehan de Limoſe le ieuſne — Iehan de Limoſe le viel & Iehanne Verdet ſa femme — Baſtiain Verdet — Didiere Verdet

Marguerite Valez coimpettante — Claude de Limoſe coimpetrant — Iehan de Limoſe dit Cray, marie à Claudine Gilley, laquelle en ſecondes noceps a eſte mariée auec —— Claudin Eſteuenot — Hugues Verdet & Anthoine Verdet coimpetrans — Iehanne le Bœuf coimpettante.

Roſe de Limoſe mariée à Anthoine Gilley. — Claude, Secile, & Iehan Eſteuenot oppoſans.

Baſtiain Gilley, de cuius ſucceſſione agitur.

1 FActi ſpecies ſatis colligitur ex præmiſſa cognationis arbore * Tota aũt difficultas verſatur circa interpretationem articuli 4. noſtræ conſuetudinis ſub titulo *de ſucceſſionibus*, cuius hæc verba ſunt: *Bona ſequuntur lineam vnde monent in ſucceſſione ab inteſtato: videlicet antiqua bona & prædia à latere paternæ præcedentia, deuoluuntur ad cognatos lineæ paternæ, procedentia autem à latere materno ad cognatos lineæ maternæ; ſine in proximo ſiue remoto gradu: ſaluis & reſeruatis, hæredibus defuncto ex vtroq; latere coniunctis, prædictis prærogatiuis, quæ in re ius ſcriptum obſeruabitur.*

2 In primis igitur notandũ eſt, * quod etſi bonorum generali appellatione bona oĩa tã mobilia quã immobilia contineant, ꝑ ea quæ tradit Pinel. *in 2. par. rubric. C. de bon. matern. in princ.* Tamen articulus iſte hucuſque ſemper ita fuit interpretatus, vt in immobilibus antiquis locum tñ habuerit, ꝑut adnotauimus ſupra deciſ. 53.
3 n. 20. verſ. 4. & poſtremo facit. * Mobilia autẽ, & immobilia non antiqua, ſed ab ipſo defuncto quæſita, aſcendẽtibus regulariter deferunt per art. 1. eiuſdem conſuetud. tit. des ſucceſſ. Vel nõ extantibus aſcendentibus, ei qui gradu proximior eſt inter trãſuerſales, quique de iure in vniuerſũ ius ſuccedere debet adiudicant, nulla habita ratione agnationis, aut cognationis, aut lineæ bonorum.

Hoc ita poſito ꝑ conſtanti, concedebãt hoc in caſu actores ſiue impetrantes, (*ſi videlicet liberi Guillemettæ & Ioannis de limoſe iunioris, & liberi Sebaſtiani & Pidreræ Verdet*) vniuerſum qdem ius hæreditatis competere eis opponẽtibus tãquam gradu ꝓximioribus (*videlicet liberis Claudij Eſteuenot*) Sed ab ipſa vniuerſali ſucceſſione dicebant excipienda eſſe bona immobilia, quæ defunctus à proauo & proauia materna habuerat (nempe à Ioanne de Limoſe & Ioanna Verdet eius vxore) eaque ſibi adiudicanda eſſe, tum ex mente, tũ ex verbis huiꝰ articuli, *tanquã oriundis ex linea & familia Limoſana & Verdetorum, vnde bona mouebant.*

Sed, quoniã aduerſus eos iudicauit Senatus, in fauorẽ reorũ ſiue opponentium, a quorũ argumenta pleraq; adeo certe leuia & futilia erãt, vt prima frõte potiores actorũ partes eſſe viderẽtur: non erit inutile ſingulas hic eorũ rõnes ſigillatim expendere; nam ſic & clariorẽ habebimus intellectũ huius conſuetudinis, & denique facilius videbimus qd in alijs difficultatibus ſup

hoc

hoc articulo contingentibus tenendum erit & indicandum.

In primis igit̃ aduerſus dictos impetrãtes ſiue actores objjciebãt, quod poſt Caſtr. tradit
Aymo Public. *ad conſuetud. Auer. tit. des ſucceſſ.*
4 *art. 4. n. 5. & 6.* nempe quod * qũ de paternis &
maternis bonis agit̃, inter cõiunctos & ex par-
te patris & ex parte matris diuidẽdis (vt in hoc
art. 4.) inſpicienda eſt perſona ꝓxima & imme
diata, ex qua defunctus bona illa habuit; vt ſi
ea ex matre habuerit, materna, ſi ex patre, pater
na eſſe dicant̃, licet ea pater ipſe ex matre ſua ha
buerit: nec eſt habenda ratio vnde prius ꝓceſ-
ſerint & orta ſint, ne ſic res abeat in infinitum.
Vnde cũ defunctus (de cuiꝰ ſucceſſione hic age-
bat̃) bona controuerſa ex matre habuiſſet (nẽpe
ex Roſa de Limoſe) dicebant opponentes, non
amplius quærendũ eſſe à qbus ipſa mater ea bo
na habuerit, & an à Ioanne de Limoſe auo, vel
à Ioanna Verdet auia ſua, ſicque non curandũ
de coniunctis eorũ; ſed tñ inſpiciendũ eſſe qs
eſſet ꝓximior defuncto ex parte dictæ matris.
quod cũ ipſi tales eſſent: (erãt enim fratres vte-
rini ipſius matris, ſicque in tertio gradu, acto-
res vero in ſexto) bona iſta materna ſibi adiudi
canda eſſe contendebant.

Verum, huic obiectioni aperte repugnare vi-
dent̃ verba iſtius articuli 4. Verbum enim iſtud
[*ſequuntur*] longã denotat ſucceſſionẽ & conti-
nuationẽ bonorũ in plures & diuerſas perſonas
de vna ad aliã: idem quoque demonſtrat voca-
bulũ iſtud [*lineam*] Nã quemadmodũ apud Ma
5 thematicos & Geometras, * linea eſt longitu-
do ſine latitudine, cuius extrema ſunt duo pun
cta, vt docet Euclid. in elemẽt. in princ. & Bar.
in trac. de alluuio. Sic metaphorice in arbore
cõſanguinitatis linea dĩ, quæ ab vno ad alium
per plures gradus & perſonas ꝓtenditur, *l. iuriſ-
cõſultus. §. ſunt & ex lateribus. ff. de grad. affi. notat
Molin. ad Alex. conſ. 53. vol. 6.* Quo fit, vt vbi nõ
eſt pluralitas perſonarũ ibi nõ poſſit eſſe linea;
quod hic tamẽ daret̃, ſi vnius tñ perſonæ ratio
haberet̃, nempe proximæ & immediatę. Et hoc
exẽplo dicimus etiam, lineã margaritarũ, quę
conſtat pluribus margaritis, *l. lineam. ff. ad leg.
falc. l. fin. in fin. ff. de aur. & arg. leg.* ſic etiam lineã
ſeu verſum literarũ, quæ cõſtat pluribus elemẽ-
tis, *§. & antea in proœm. digeſtorum.* Præterea, idem
quoque denotãt verba hæc eiuſdem cõſuetud.
6 [*mouentia*] & [*procedentia*] * nam (ex notatione
viq; vocabuli) ꝓcedere, quaſi porro, id eſt lõge,
7 & ꝓcul cedere ſignificat. * Denique vocabulum
[*antiqua*] hoc idem etiã cõfirmat: hoc enim no-
mine continent̃ bona, quæ quis non tñ à patre
aut matre habuit, ſed etiã quæ ab aſcendẽtibus
vlterioris gradus; quemadmodum feudũ anti-
quũ dicimus & paternũ, quod per adſcendẽtes
acquiſitũ eſt à quarto gradu ſupra, ad differen-
tiam noui feudi, vt docent Rebuff. *in arbor. feud.
in litera K. per tex. in c. 1. §. hoc quoque. de ſucceſſ.
feud. & Iul. Clar. in §. feudum. q. 8. in princip.* Sed &
vocabula iſta [*à latere paterno*] ſatis aperte oſtẽ-
dunt, non ſolum conſiderandã eſſe perſonã ꝓ-
ximam, ex qua bona ꝓueniunt (vt voluit Aym.
Publ.) ſed inſequendã eſſe lineam vſque ad eam
perſonam in qua ortũ habuerunt. Nã alias re-
ctius & breuius dixiſſet conſuetudo [*bona patris
aut matris*] quam ſic [*bona procedentia à latere pa-
terno*] Aliud enim eſt dicere [ex matre] quã [ex
linea matris] vt aperte demonſtrat *tex. in l. quod
ſcitis. §. ſin autem. C. de bon. quæ lib.* ibi [ex matre,
vel ab eius linea.] Poſtremo verba hæc [*ſiue in
proximo ſiue remoto gradu*] penitus excludunt ſen
tẽtiã & opinionẽ Publicij, nec ei vllo modo ac-
commodari poſſunt. Nec obſtat quod de infini
8 tate vitanda dictum eſt. Nã reſpondet̃, * quod
cum verba ſunt apta ad infinitatẽ, (vt ſunt iſta,
ſiue in proximo ſiue remoto gradu) toleratur infinitas
l. ſi ita ſtipulatus. vbi Bar. ff. de fideiuſſ. Præterea re-
ſpondet̃ nullam hic dari infinitatẽ aut abſurdi
9 tatem, * ſi bonorũ origo repetat̃, ſaltẽ vſque ad
communẽ ſtipitẽ, id eſt vſque ad eũ qui fuit cõ-
munis agnationis parẽs; ſi modo ij q ſucceſſio-
nem prætendũt ſint inter legitimos gradus ſuc
cedendi, id eſt intra decimum gradũ. Quod ita
faciendum eſſe docet cõſuetudo Ducatus Bur-
gundiæ, quæ clarius ſic hoc exprimit [*bona ſe-
quuntur ſtipitis lineam vnde profecta ſunt*]

Secundo, actoribus objjciebãt, quod nõ erãt
de linea eorũ ex qbus bona proueniebãt. Venie
bant enim bona ex Ioãne de Limoſe & Ioanna
Verdet eius vxore, qbus actores iſti erãt tñ trãſ-
uerſales, ſicque in linea eorum nõ continebant̃.
10 Lineæ enim * appellatione regulariter linea tñ
recta intelligit̃, non autẽ tranſuerſalis, vt in ſpe
cie Ruin. *conſ. 98. n. 4. lib. 1. Dec. conſ. 379. n. 4 & 5
qui in eadem facti ſpecie cum Ruino reſpondit, & Me
noch. conſ. 234. n. 7. 8. & 9.* vbi hoc præſertim ve-
rum eſſe dicunt, cũ in materia exorbitãti, iuris
cõmunis correctoria, & ſtricte interpretãda ver
ſamur, cuiuſmodi ſunt ſtatuta; idemque ꝓbat
Corn. conſ. 198. col. fin. lib. 3. vbi in ſpecie ſtatu
ti loquentis de linea paterna reſpondit patruũ
defuncti non eſſe de linea paterna ipſius defun-
cti, cum ei attineat ex linea tranſuerſali.

Sed huic rõni reſponderi poteſt, eã non ob-
11 ſtare, prout re vera nõ obſtat. Primo enim, * cõ-
ſuetudo hęc eſt fauorabilis, & nõ odioſa, ex quo
introducta eſt fauore familiarũ, & vt bona in
ijs conſeruent̃, per ea quæ tradit Tiraq. *in tract.
de retrac. in proœm. n. 56.* Secundo, hoc ꝙ dictum
eſt de linea recta conſiſtit in mera ſubtilitate &
12 captione verborũ; nam * lineæ vocabulo, ſi ſub-
iectam materiem & mentẽ conſuetudinis ſpe-
ctemus, agnatio & familia hic tñ continetur,
ijque demũ hoc nomine veniunt & vocari vi-
den-

dentur,q eiuſdem ſanguinis,cognationis & fa
miliæ ſunt,ex qua bona procedunt. Paria enim
ſunt dicere, ex linea paterna, & ex parte patris
vel ex linea materna,& ex parte matris vt tra-
dunt Bar.*conſ.10.n.1.Caſtr.conſ.91.incip.preſup-
poſito quod ſtatutum.col.2.verſ.nunc videndum eſt.
lib.2.Cur.Iun.conſ.5.n.24.& Capha.conſ.591.n.2.*
13 Vnde cũ * ſubtilitas omnis, quæ circa verba &
non circa mentem ac rõnem verſat̃,à bonis iu-
dicibus explodenda ſit,*l.ſicut.* §. *debitori.* 16. *ff.
quib.mod.pign.vel hypoth.ſolui.* (Ius enim muni-
cipale non debet captari in verbis, ſicut nec ius
ciuile,ſed qua mẽte quodque dicat̃ animaduer
tendum, l.penul.ff.ad exhiben. alioq prætextu
ſubtilitatis, pernitioſe qſique in iuris interpre-
tatione errat̃,*l.ſi ſeruũ §.ſequitur.ff.de verb.oblig.*)
videtur concludendũ eſſe pro actoribus, cũ ſint
de familia, ex qua bona ꝓcedunt, licet non
de recta linea & deſcendenti. Tertio adhuc dici
14 põt,quod*linea paterna aut materna duplici-
ter ſumit̃,nẽpe effectiue,& contentiue, ſeu ſub-
iectiue vel comprehenſiue, vt docet Soci. Seni.
in l.gallus. §.*nunc.de lege.n.3.ff.de lib.& poſthum.
& Menoc.vbi ſupra.* Si effectiue ſumat̃,illa eſt quã
pater efficit, & hoc modo non ſunt de linea pa-
terna,niſi qui à patre deſcendunt per lineã re-
ctam. Si vero contentiue,illa eſt in qua pater cõ
tinet̃,& hoc modo complectit̃ & cõprehendit
patris aſcendentes tranſuerſales & oẽs omnino
ab eodem ſtipite deſcendentes. ita Socin. Ruin.
Deci. Menoch. vbi ſupra,q bus addo Pariſ. *conſ.
40.n.42.li.2.& Ceph.conſ.5.n.39.40.& conſ.313.
n.57.* Sed licet verũ ſit quod in dubio linea acci-
pienda eſt effectiue; tamen illud etiã verum eſt,
15 quod qñ*linea recta effectiue locum habere nõ
põt, locus eſſe debet tranſuerſali contentiue, vt
docet Cæpha.*d.conſ.313.n.* 58. *& ante eum Curt.
Iun.d.conſ.*5.n.10. at hic non põt eſſe locus lineę
rectæ. nam conſuetudo excludit aſcendentes ibi
[*Succeſſio in lineam directam non aſcendit.*] præſup-
ponitq; defunctũ relictis tm̃ trãſuerſalibus obijſ
ſe: ergo cũ non poſſit linea hic capi primo mo-
do, neceſſe eſt vt capiat̃ iſto ſecũdo modo, ſecũ-
dum quem oẽs in linea continentur, q deſcen-
dunt ab eodẽ ſtipite. Adde, & poſtremo, quod
cũ non tm̃ loquat̃ cõſuetudo de linea paterna,
ſed & de materna, neceſſe eſt vt intelligatur nõ
ſolum effectiue de linea recta deſcendentium,
ſed etiam contentiue de linea trãſuerſali: alias
verba illa [*lineę maternæ*] inutilia eſſent & non
poſſent qdquam operari, eo quod*linea mater-
16 na non põt capi effectiue, ſed tm̃ contentiue, vt
docet Rui.d.conſ.98.n.2.lib.1.* Mulier enim
17 non poteſt eſſe cauſa efficiens lineę, cum filij ab
ea deſcendentes ſint de linea patris eiuſque fa-
miliam ſequantur, & non matris, *l.familiæ.§.1.
ff.de verb.ſign.& §.1.in fi.inſt.de legiti.agnat.tut.
& lati⁹ declarat Cur.Iun.d.cõſ.5.n.24.in fi.& n.25.*

Tertio, poſito quod actores ſint de linea ma-
tris defuncti dicebant rei ſe etiam coniunctos
eſſe ex eodem quoque matris latere; erant qppe
fratres vterini de ladite Roſe de Limoſe mere
18 du defunct. Vnde* cum conſuetudo duo tantũ
latera conſtituat, nempe latus paternũ & latus
maternum, & ab bona materna (paternis parẽ-
tibus oĩno excluſis) coniunctos ex parte matris
(quamquã gradu remotiores) admittat ſimpli
citer & abſolute, nullam differentiã conſtituẽs
inter eos q defuncto attinent ex perſona illius
19 vnde bona veniunt; * vr̃ intelligenda eſſe iuxta
iuris communis diſpoſitionem, ſeruata ſcilicet
gradus prærogatiua, *l.cum ita §. in fideicommiſſo.
ff.de leg.2.* Vt nempe q ex vna parte (puta ex par
te patris) ꝓximior ſit, omnes alios ex eadẽ par-
te attinentes excludat, nulla habita rõne an ꝓ-
ximior ille ſit de nomine, de agnatione, aut fa-
milia vel non: ſufficit enim quod ſi bona veniãt
ex matre, ſit coniunctus defuncto ex linea ma-
tris; ſi vero veniant ex patre, quod ſit cõiunctus
ex parte patris, nec altius ꝓgrediendũ eſt quæ-
ſita origine bonorum. Alias enim conſuetudo
hæc duplici aut triplici modo derogaret diſpo-
ſitioni iuris communis, quod non eſt in dubio
dicendum, vt notatur in *l. fin.§. in computatione.
C.de iur.delib.& in l.2.C.de nox. actio.* Iam enim
aperte derogat iuri communi in eo quod diſpo
ſitionem, *l.de emancipatis. C.de legit.hered.& l.fi.
C.commu.de ſucceſſ.* (quę locum habent tm̃ in ſuc
ceſſione fratris & ſororis) ad gradus etiã vlterio
res extẽdit, ibi [*ſiue in proximo, ſiue remoto gradu*]
& præterea adhuc derogaret (ſi hæc interpreta-
tio admitteretur) in eo * quod daret̃ multiplex
20 diuiſio patrimoniorum ſeu hæreditatũ. Nam
reſpectu paternorum bonorũ, diſtinguenda eſ-
ſent illã, quæ pater defuncti à ſuo patre habuiſ-
ſet, ab illis quæ ex matre, idemq; in bonis mater
nis faciendum eſſet; cum tñ de iure, bona licet
diuiſa habuerint initia, poſtquam ſemel ſunt
vnita, & vni patrimonio coniuncta & admixta
non amplius ſint diuidenda, *l.ſed ſi plures. §. fi-
lio.ff.de vulg.* niſi ad inſtantiam creditorum, l.1.
ff.de ſeparationib. Itẽ adhuc derogaret in eo, ꝙ
inter coniunctos ex eodem latere daretur con-
curſus, poſſentque remotiores (ſi deſcenderent
ex ea perſona, ex qua bona mediate prouenit̃)
ſuccedere ad excluſionẽ ꝓximiorum eiuſdem-
met lateris, & lineæ qui non deſcenderẽt ex eo,
ex quo bona mediate i defunctũ confluxiſſẽt;
cum tñ omni iure; ſiue nouo ſiue veteri, proxi-
miores gradu ſemper vocẽtur in ſucceſſione ab
inteſtato, excluſis remotioribus, nulla habita
ratione originis bonorum, §: *ſi vero neque fra-
tres.auth.de hered.ab inteſta.veni.*

Sed huic argumento ſua etiam poteſt dari re
ſponſio. Primo enim ei ea omnia obſtant, quæ
aduerſus primum paulo ante obiecimus: obſtat
deni-

denique & exemplũ illud illuſtre ſucceſſionis
Philippi ducis Burgundiæ,de quo poſtea loque
21 mur, & in * quo videbimus altius repetitam
fuiſſe originem bonorum quam ex patre, &
paternorum bonorum factam fuiſſe duplicem
diſtinctionem inter coniunctos ex eadem li-
nea paterna. Præterea rñdetur, quod quemad-
modum dato duplici genere bonorũ in vna ea-
demq; defuncti perſona,nẽpe paternorũ & ma
ternorũ,cõſuetudo ĩ paternis, cõiũctos ex linea
paterna, licet remotiores in gradu,prætulit ma
ternis,& e contra. Sic dato duplici genere con-
iunctorum in vna eademq; linea (vt hic) præfe
rendi ſunt,qui defunctum cõtingunt ex ea per-
ſona,ex qua bona veniunt, quiq; eiuſdem ſunt
nominis,ſanguinis, & familiæ *(quales ſunt hic Li moſis coimpetrãtes)* ijs q̃ ſunt extra familiã*(quales ſunt opponentes)* vtrobique enim eadem videtur
militare ratio,eademq; mens conſuetudinis, q̃
rationem potius habet affectionis;q̃ ex eo orit̃,
22 * quod noſtra intereſt res hr̃e maiorum noſtro
rum, & quod bona conſeruẽtur in noĩe noſtro
& familia,vel agnatione, vt ordinum dignita-
tas familiarumq; ſalua ſit,*l.1.§. quãuis,ff.de vẽtr.inſp.* quam illius affectionis,q̃ ex gradus pro-
ximitate naſcitur, vt patet ibi[*bona ſequuntur li neam vnde mouent*] & ibi[*ſiue in proximo ſiue remo to gradu*]
23 Quarto & poſtremo principaliter * objicie-
bãt iſtis actorib. nõ ſatis eſſe dicere, ꝙ bona, de
q̃b.agebãt, ꝑueniebãt ex Ioanne de Limoſe ſe-
niore,& Ioanna Verdet eius vxore,ſed allegãdũ
erat & ꝓbãdũ, ea ꝑueniſſe ex Petro de Limoſe,
q̃ fuit cõis agnationis parẽs. Et hęc certe rõ fuit
ꝑcipua & deciſiua huius q̃õnis aduerſus impe-
trãtes in fauorẽ opponẽtiũ. Quẽadmodũ enim
in feudis,paternũ id dr̃,quod fuit illius parẽtis,
qui eſt cõis agnationis parẽs & ꝓgenitor, *§.his vero deficientibus,verſ.quod ita intelligendum eſt.de ſucceſſ.fratr.vel grad ſucced.in vſib. feud.* vbi text.
elegãs: Sic ſane vbi agit̃ de bonis lineæ pr̃nę aut
maternæ,pr̃num aut maternũ illud dicẽdũ eſt,
quod fuit illius parẽtis, q̃ eſt cõis agnationis,
aut cognationis parẽs,atq; ꝓgenitor,ſicq; inſpi
ciẽda eſt non tm̃ pſona ꝓxima & immediata,
ſed & illa ẽt,ex qua primũ bona prodierũt: non
quod progrediẽdum ſit ſurſum verſus, vſq; in
infinitũ(ſic enim veniremus vſq; ad Adã & oẽs
eſſemus de linea,vt inquit Barthol.Sal.inter cõ-
ſil.Bal.*conſ.334.col.3.vol.3.)* ſed vſq.ad cõem tm̃
ſtipitem ſiue trũcum, à quo oẽs, tam ſcilicet de
functus quam qui bona illius prætendũt, deſcẽ
derunt;qui quidem prætendentes ſi probent cõ
munem illum parentem bona, de quibus agi-
tur,poſſediſſe,& in poſteros tranſmiſiſſe, meri-
to certe (dummodo non ſint vltra decimum
gradum) debebunt anteponi cæteris omnibus
defuncto cõiũctis (licet gradu proximioribus)
qui ex eodem latere non attingunt, alias non
Atq; hæc profecto communior eſt & receptior
opinio inter eos qui ſimili ſtatuto & cõſuetudi-
ne vtunt̃, quidq̃d dicat Aymo Public. ſic enim
expreſſe tenuit ac iudicatũ fuiſſe dicit Io. Gall.
q.70. quẽ refert & ſequitur Imbert. in enchir. iuris Gall. in verb. ſucceſſionis lineam. Vbi ait lineã com
putãdam eſſe ab illo qui prædia acquiſiuit. idẽ
etiam & adhuc clarius Io. Pap. *arreſtor. lib. 21. tit.1.des ſucceſſ.legit.arreſto* 14. vbi ait, *Quod conſuetudo,iuri derogando voluit vt ſemper bonorum ori go attenderetur,non ſolum inter fratres & eorum libe ros, ſed inter vlteriores collaterales.* idem quoque
dixit quidam auctor ſummus Gallicarũ conſue
tudinum interpres,*conſ.23. n.1.& 2.* vbi reſpon
dit,quod quando ab initio fuerunt duo fratres
acquirentes,vnuſquiſq; facit principium ſuæ li
neæ, & duas diuerſas lineas conſtituunt; adeo
vt deſcẽdentes vnius fratris non poſſint per hãc
& ſimilẽ conſuetudinẽ ſuccedere (remoto co-
gnato ꝓximiori) ad partẽ bonorũ alterius fra-
tris,cũ non ſpectauerint ad eorũ ſtipitẽ. Idem
ẽt voluiſſe videntur Claſſan.*ad cõſuet. Duc.Burg. tit.des ſucceſſ.§.8.in verb.en prochain. Arnold. Ferro.ad conſu. Burdeg.tit.de teſta.§.1.& 2. Maſuer.in ſua prax.tit.de ſucceſſ.§.2. Tiraq. tract. de retract. cõſang.§.14.gl.2.à n.2.vſque ad 14. Grimaudet in ſimili trac.de retrac.lib.2.c.2.in fi.& c.3.& Nicol. Vall.de reb.dub.trac.6.n.4.* Vbi ait,quod is, q̃ hac
conſuetudine nititur, duo debet probare; pri-
mum,ſe eſſe intra legitimum gradum; deinde,
prædium ex ſuo latere & ſtipite proceſſiſſe.

Ex his in vtramque partem ſic adductis,elici
poſſunt quædam concluſiones ad clariorem
conſuetudinis intellectum.
24 Prima concluſio eſt,* cauendũ eſſe ab opinio-
ne Aymonis Publ. paulo ante relata. Nã præter
multa illa verba conſuetudinis q̃ huic opinioni
repugnant, (de quibus ſupra, nu.5.6. & ſeq.)
Notandum eſt verũ non eſſe q̃d ait ipſe Public.
Oẽs qui nobis coniungunt̃ ex parte patris(ſiue
ſint ex linea maſculina, ſiue fœminina, hoc eſt
ex latere matris eius) nobis agnatos eſſe. Nã il-
lud eſt oĩno contra tex. expreſſ. *in §.1.inſt.de legit. agna. tut.* vbi gñaliter conſtituit̃, quod oẽs,
q̃ per fœminini ſexus perſonas nobis iungunt̃,
cognati dicunt̃ & non agnati; hincq; infert Iu-
ſtinianus ibidem,quod amitæ meæ filius,(ideſt
filius ſororis patris mei) non eſt mihi agnatus,
ſed cognatus, licet ex parte patris mei, & non
matris meæ mihi iungatur. quam in ſenten-
tiam faciunt q̃ tradit Bar.*conſ.10.Maſuer.d.titu. de ſucceſ.n.4.& Curt.iun.d.conſ.5.n.21.22.23.24*
q̃ oẽs concludũt, ꝙ filius conſanguineæ meæ
non eſt mihi coniũctus ex linea paterna. Sed po
ſito quod verum eſſet quod dicit Publi.tñ diffe-
rẽtia hæc inter agnatos & cognatos vr̃ eſſe inu-
tilis, & otioſa hoc ĩ loco, cũ nec agnationis nec

cognationis noīe vtaī cōſuetudo, ſed his verb. [ad cognatos lineæ] q̃bus oēs continent q quoquo modo ſanguine ſunt cōiūcti, ſiue ex pr̃e, ſiue ex matre, & quocūq; gradu & ſexu ſe attingāt, vt late docet Tiraq. *trac. de retrac. conſang.* §. 1. *gl. 9. n. 1. & ſeq.* Et certe, q̀ hæc Aymonis ſnia exploſa ſēper fuerit atq. reiecta in iudicādo, illud aperte demōſtraī ex trib. excēplis q̄ hic ſubijciemus; quorū prius & illuſtrius illud eſt, quod refert Parradinus in annalib. Burg. li. 3. in prin. vbi ī ſucceſſione Philippi Ducis, & Comitis Burgundię, q anno 1361. ſine liberis deceſſit, aīaduertit cōſuetudinē iſtā ad vnguē fuiſſe obſeruatā: nā Philippus ille filius erat alterius Philippi, q Ducatū Burgūdiæ ex pr̃e Odone, & Comitatū ex matre Ioanna habuerat. Vnde ſi pſona ꝓxima & immediata inſpecta tm̄ fuiſſet, vtraque hǣditas ī Margaretā Comitiſſam Flādriæ, vti ꝓximiorē ex parte pris, trāſiuiſſet; cū tn̄ in eā tm̄ tranſierit Comitatus prouenieus ex matre dictæ Margaretæ, Ducatus vero, in Ioaonem Regē Frāciæ, q ex Roberto Duce Burgūdiæ deſcēdebat, licet vno gradu remotior eſſet, vt clarius patet ex ſtēmatographia quā hic ſubiungimus.

Primum exemplum.

Othe Comte de Bourgongne & de Flandres.

Robert Duc de Bourgongne

Iehanne mariée à Philippe le Long Roy de France.

Iehanne femme de Philippe de Valois Roy de France.

Ende Duc de Bourgongne marie auec

Iehanne Comteſſe de Bourg.

Marguerite Comteſſe de Flandes, qui ſucceda au Comtè de Bourgongne, à Philippe dernier.

qui eurent

Philippe Duc & Comte de Bourgongne, qui eut

Iehan Roy de France, qui ſucceda à Philippe dernier, ſeulement quant au Duchè de Bourg. Et quant au Comte, que ledit Philippe auoit eu à cauſe de Iehanne ſa grandmere, il aduint à Dame Marguerite.

Philippe Duc & Comte de Bourgongne, qui mourut ſans hoirs l'an 1361. & fut queſtion de ſa ſucceſſion entre Iehan Roy de France, & Dame Marguerite, ſœur de Iehanne ſa grandmere.

Arreſt de l'an 1587.

Aliud Exemplum.

Iaques Petit premier mary de Parnette Barat

Iehan Dedo ſecond mary de ladite Parnette

François Petit & Iehanne Petit impetrans

Huguenin Dedo marie à Parnette Roch.

Oudot

Oudette

Parnette Frotey ſœur vterine

Iehanne Dedo

Oudot Claude Iehanne Oudette tous oppoſans.

Iehanne Dedo, de la ſucceſſion de laquelle eſtant queſtion entre Parnette Frotey ſa ſœur vterine d'vne part, François & Iehanne petit ſes oncle & tante d'autre part, & les enfans d'Oudot & Oudotte Dedo ſes couſins en double ligne: fut par arreſt de l'an 1587. adiugèe la ſucceſſion auſdits François & Iehanne Petit, comme plus prochains, ſauf & excepté les immeubles anciains prouenans de Ihan Dedo grandpere de la defuncte, qui furent adiugez aux enfans dudit Oudot & Oudette oppoſans, a l'excluſion de la ſœut vterine.

Tertium exemplum.

Arreſt de l'an 1588. aux grandes vacances.

N.

Iaques Gropierre | Thomas Gropierre

Guillaume — Humbert | Fromond — Claude

Perrenet — Iehan Humbert marié à Clauda Catin | Roſe Claude Cheual, qui pretendoit. — Thomas Humbert — Philiberte Philippe Curcia, qui pretendoit.

Philiberte Pretendoit & obtint les biens prouenans de Iaques Gropierre.

Huguenin Catin frere de ladite Clauda, pretendoit & fut maintenu en l'hoitie, ſauf quant aux immeubles prouenans de Iaques Gropierre, qui furent adiugez à Philiberte.

Anthoine, Claude & Philibert, morts ab inteſtat, & de quorum ſucceſsione agebatur.

Iehan.

Claude, Gaſpard & Marguerite, qui pretendoient, & furent tous ceux de ceſte branche de Thomas declarez non recepuables, tant parce qu'il ne conſtoit point que les biens, dont eſtoit queſtion, euſſent appertenu à N. qui eſtoit le tronc commun, que parce que ces trois enfans d'Humbert eſtoient hors le dixieme degrè.

25 Secunda concluſio eſt, * cauendum eſſe ab opinione Chaha. *in conſ. 32. & in d. §. 8. in verb. gradu remoto.* Nam quidquid ille dicat, communius & receptius eſt apud nos fratrem vterinũ excludi ab agnatis gradu remotioribus quoad bona prouenientia ex linea paterna: atque ita ſæpius iudicauit Senatus (vt conſtat ex ſecundo exẽplo *b*) motus generali illa regula nr̃æ conſuetudinis [*bona ſequuntur lineam, vnde mouent*] à qua regula, cum vnicam det tñ exceptionẽ, ibi [*Saluis & reſeruatis, hæredibus defuncto ex vtroque latere coniunctis, iuris ſcripti prærogatiuis*] ſequitur eã ſibi locum vẽdicare, ẽt aduerſus vterinos. Nã exceptio confirmat regulã in caſibus non exceptis, §. *vt autem lex. & ibi Bar. auth. de non alien. reb. eccl.* Et licet opinio Chaſſanei poſſit ſuſtineri ĩ caſu conſuetudinis Ducatus Burgun. quæ hanc exceptionẽ non hẽt; tñ in cõmẽtariis ſuis in *d. verb. gradu remoto. n. 11.* fateĩ ipſemet contrariã opinionẽ cõitet ĩ practica obſeruati, idemq. teſtanĩ Imbert. *in enchir. in d. verb. ſucceſſionis lineã, in fi. & Nic. Vall. de reb. dub. d. trac. 6. n. 4.* idq. ex alia rõne, ut facile cõijcere licet, quod nẽpe bona paterna nunquã fuerunt illius ſtipitis, ex quo deſcẽdit vterinus. Et hinc patet nihil obſtare p̃cipuũ illud argm̃ quo nitebanĩ actores, qui dicebant, quod ſi ageret hic de ſucceſſione Roſæ de Limoſe matris defuncti ipſi præferrentur opponentibus, licet fratribus vterinis, quoad bona prouenientia ex linea de Limoſe: vnde multo magis dicebant eos excludere debere à ſucceſſione filij dictæ Roſæ de Limoſe, à quo uno gradu remotiores erant. Nam recte procederet argumentum illud, ſi bona, de quibus agebatur, prouenirent ab eo qui eſt omnium truncus ac ſtipes, nempe à Petro de Limoſe, ſed cum principium habuerint in linea collaterali, nempe in Ioanne de Limoſe ſeniore, *in cuius perſona inceperunt ſtipitem, non poſſunt ramos conſtituere,* vt loquitur Pap. *d. arreſt. 14* ſed pertinent ad proximiorem, quocunque ex latere attingat atq; cohæreat.

26 Tertia concluſio eſt, * quod ad hoc vt quis dicatur coniunctus ex ea linea, ex qua bona proueniunt, non ſatis eſt quod ſit eiuſdem ſanguinis & cognationis ſiue nominis, ſed oportet ſucceſſionem omnem referre ad communẽ ſtipitem, hoc eſt oportet docere, bona illius fuiſſe, qui fuit ſtipes ac progenitor agnationis communis, argum. eorum quæ traduntur *in d. §. his vero deficientibus. de ſucceſſ. fratr. in vſib. feud.* Et ſic, linea hic ſumitur ſecundum * veram illius definitionem, quam tradit Io. Andr. *in comment. in arbor. conſangui.* dicitur enim collectio perſonã ab eodẽ ſtipite deſcẽdẽtium gradus continens numeroſq; diſtinguẽs. Vnde cũ à ſtipite ducaĩ linea, quicũq; non pendent, à ſtipite à quo bona p̃ueniunt, extra lineã eſſe di-

27

eunt, imo extra familiam & habẽtur, quãtum
ad hoc, loco extraneorũ, vt ait Molin. *d. conſ. 23*
n. 1. Et hoc illud eſt quod ait Ioan. Pap. *d. arreſt.*
14. *nemoe. Quod quando hæreditas incipit in vno col*
laterali, nec aliunde ad eum peruenit; non altius re-
trogrediendo procedit, ſed tranſit in proximiorem
agnatum defuncti. Item, vt conſtituatur linea, pri-
mum punctum in perſona illius cui ſuccedi debet appo
nendum eſt, alterum verò in illius à quo procedit hę-
reditas.

28 Quarta concluſio eſt,* quod dato duplici ge
nere coniunctorum ex vno eodemq; latere (vt
hic, vbi & actores, & rei, ex eodẽ latere matris,
defuncto iunguntur: cum tamẽ illi ſint de no-
mine & familia matris, hi vero non: & clarius
in tertio exemplo paulo ante propoſito, vbi q-
dam ſunt coniuncti ex parte patris, qui vere sũt
agnati *(qualis eſt Philiberta Gropierre, & quicumq;*
eiuſdem nominis) quidam vero cõiuncti ex eodem
latere patris, qui tamẽ nõ ſunt agnati, nec de fa
milia (prout erat *ledit Huguenin Catin*) illi ſane
præferẽdi ſunt, quamquam gradu remotiores,
qui eiuſdem ſunt nominis, ſanguinis & familię
ex qua bona prodierũt, dummodo ſint etiam
eiuſdem ſtipitis. Nam, vt ſupra in reſponſione
tertij argumẽti diximus, num. 22. cõſuetudo
29 noſtra * rationem habuiſſe videtur, non tam
proximitatis gradus quam affectionis illius,
quæ colligitur ex præſumpta voluntate eorum
qui bona acquirunt, quorum mens & com-
mune votum eſt, vt poſteris & deſcendentibus
ſuis potius, quam extraneis, aut affinibus pro-
uideant, ac etiam affectionis illius, qua viciſ-
ſim vnuſquiſq; ducitur erga bona quæ fuerunt
maiorum prædeceſſorum ſuorum, *l. ſi in emptio-*
ne, ff. de minor. gl. in l. 1. in uerb. & reipublicæ intereſt.
ff. ſol. matr. cum ſimil. Et ita etiam in retractu cõ-
ſanguineorum ſeruari ſolet, vt docet Tiraquell.
in d. tract. §. 14. gl. 2. n. 2. & 14. & Franciſc. Gri-
maud. in eod. trac. lib. 2. c. 2. Declaratur tamẽ hęc
concluſio, vt forte non procedat in natis ex fœ-
mina. Verbi gratia, poſito in hac noſtra facti
ſpecie quod bona prouenirẽt ex Petro de Limo
ſe (qui eſt communis ſtipes) hoc ſane caſu ſuc-
cedere quidem poſſet Guillelmeta eius filia,
tanquam de linea ipſius, quia & neptis ex filio
dicitur de deſcnedentibus per lineam maſcu-
linam, ut docent Alex. & alij *in d. l. gallus §. nũc*
de lege. ff. de lib. & poſthu. Sed filii aut filiæ dictæ
Guillelmettæ *qualis eſt dicta Margareta Valey co-*
impetrans) ſuccedere nõ poſſent ad excluſionem
30 ꝓximiorũ eiuſdẽ lateris. Nã * nepos ex filiã nõ
eſt de deſcẽdẽtibus lineæ paternæ matris, qa in
fęmina incipit noua linea, nec linea patris ꝑ eã
trãſcẽdit, cũ illi q ex ea naſcũtur, aliũ ſanguinẽ
ſequãtur, aliãq; lineã & aliud latus, ſcilicet pa-
tris eorum; vt late docet Cur. iun. d. conſ. 5. n.
25. Præſertim in materia priuilegiata, cuiuſ-
modi eſt hæc, in qua cõſuetudo cõtra regulas
31 iuris cõis, priuilegiat illos qui ſunt de linea vn-
de bona procedunt, quãquã remotiores; idem
Curt. d. conſ. 5. n. 40. Et pro hac declaratione fa
31 cit, quod* rõ noſtræ conſuetudinis ea eſſe vide-
tur (vt ſæpius admonuimus) ne bona exeant
de familia, vel de agnatione & cognatione: vn-
de, data paritate rationis, id eſt ſtante vtroque
coniuncto extra familiæ & agnationis lineam,
in dubio præferendus eſt proximior gradu. Sed
quantũ fidendum ſit huic limitationi paulo pe
nitius conſidera (cum caſus eueniet) ex his quæ
tradit Tiraq. *d. tract. de retrac. conſang. §. 1. gl. 9. n.*
244. vbi in materia retractus concludit, fœmi-
nas & deſcẽdẽtes ex eis, eſſe de familia, de gene-
re, de conſanguinitate, de linea & de parẽtela. c

31 Quinta cõcluſio eſt,* cõſuetudinem iſtam,
etiãſi cõſanguineos admittat, *tant en prochain*
qu'en lointain degré, intelligendã eſſe, dũmodo ij
ſint intra decimũ gradũ. Nã ſi ſint vltra deci-
mũ gradũ, non admittunt, vt iudicauit Senatus
in dicta ſucceſſione des Gropierre, per ea q̃ trad.
Tiraq. *in trac. de retrac. cõſang. d. §. 1. gl. 9. n. 23. &*
ſeq. & Franc. Grimaud. in ſimili trac. lib. 2. c. 2.

32 Sexta & poſtrema concluſio eſt, * quod ex
quo conſuetudo coniunctis ex duplici linea
eas tantum prærogatiuas reſeruat, quæ iure
ſcripto eis conceduntur, hæc dupliciras lineæ
nullum habet priuilegium, niſi cum agitur
de ſucceſſione fratris, vel patrui, aut auuncu-
li. Nam iure communi cautum eſt, vltra fra-
tris fratrumque filios non habendam eſſe ra-
tionem duplicis vinculi, *§. ſi vero. auth. de hæ-*
redi. ven. ab inteſt. auth. poſt fratres, C. de legit. hæ-
red. Alexand. conſil. 146. lib. 5. Tiraq. d. tract. de
retract. conſang. §. 14. glo. 2. num. 8. & communem
teſtatur Mich. Craß. in §. ſucceſſio ab inteſtato. quæ-
ſtio. 33. Et cum hac opinione tranſiuit Sena-
tus in ſupraſcripto exemplo ſucceſſionis Ioan-
næ Dedo, vbi fratres patrueles, ſiue conſobri-
nos vtrinque coniunctos (*ſcilicet, liberos Odo-*
nis & Odettæ, agnatis dictæ defunctæ ex in dupli-
ci linea) non prætulit patruis ex vno tantum
latere coniunctis, niſi quoad bona immobilia
prouenientia ex Ioanne Dedo, in cæteris vero,
patruos tamquam proximiores admiſit, nul-
la habita ratione duplicis vinculi.

a *Arreſto 6. Martij 1604. in cauſa Claudij de*
Limoſe, Margaretæ Valey, Hugonis & Antonij
Verdet & conſortium appellantium, aduerſus Clau-
dium, Secilium, & Ioannem Eſteuenot appellatos.

b *Et iterum alio arreſto pronunciato circa feſtum*
Ramorum anno 1577. in facto ſucceſſionis Anto-
nij à Sancto Seguano.

Poſt-

Digitized by Google

c *Poſtquam hæc ſcripta ſunt, iudicauit Senatus, in caſu huiuſmet conſuetudinis, nepotem ex fœmina comprehendi inter deſcendentes ex linea paterna matris, ſicq; vera non eſt hæc declaratio, quam ideo dubitatiue poſueramus per verb. fortè. Idq; arreſto lato 7. Iulij 1604. in cauſa Claudij Aymonnet de Veſoul appellantis & originalis opponentis, aduerſus Iacobum Iannot appellatum & originalem impetrantem per cuſtodiam. Quo arreſto immobilia à quondam Iacobo Maguin prodeuntia, adiudicata fuere dicto Aymonnet (conſobrino patris dictæ defunctæ) tanquam orto in recta linea à dicto Iacobo Maguin (ex Iſabella Maguin quondam ſuæ matris) ad excluſionẽ dicti Iacobi Iannot, qui erat frater vterinus patris Ioannæ Maguin, de cuius ſucceſſione agebatur. Eodemq; illo arreſto iudicatum etiam fuit, vineam, quam pater dictæ defunctæ acquiſiuerat ſolueratq; ex pecunijs antiqui prædij venditi, à dicto Ioanne præcedentis, non poſſe dici hæreditatem lineæ dicti Iacobi, tanquã ſubrogatã in locũ antiqui prædij venditi: quoniam, quod dicitur ſubrogatũ ſapere naturam eius, in cuius locum ſubrogatur, illud eſt per modum fictionis: vt conſuetudo non eſt extendenda ad caſum fictum.*

Iaques Maguin,
duquel prouenoient
les biens

Claude Maguin	Iſabean Maguin matiée a G. Aymonnet

Iaques Iannot frere vterin dudit Claude impetrant.	Claude Maguin	Claude Aymonnet oppoſant

Iehanne Magnin,
de l'hoirie de
laquelle eſtoit
queſtion.

DECISIO CX.

In conſtitutione redditus annui, an valeat conuentio de non redimendo, niſi poſt certum tempus, & conuentio de ijſdem ſpeciebus, & in eadem æſtimatione reſtituendis. Et an ſuperueniens aureorum augmentum lucro cedat debitoris, vel creditoris.

SVMMARIA.

1 *Pactum in redditu, quod non poſſit redimi, niſi poſt tres menſes à tempore denunciationis, eſt inutile.*

2 *Pactum in redditu, de ijſdem ſpeciebus & in eadem æſtimatione reſtituendis, an ſit validum.*

3 *Augmentum valoris aureorum, in redditu annuo, cuius lucro cedat, an ſcilicet lucro creditoris, vel debitoris.*

4 *Æqualitas ſeruanda inter creditorem, & debitorem.*

5 *Augmenti & diminutionis eadem eſt ratio.*

ANno 1596. quidam conſtituit redditum annuum 3200. francorum, pro 40000. francis ſibi numeratis in 9900. ſcutis ſolaribus, & 2000. ducatis, qui vulgo vocabantur *Ducatus Millerets de Portugal*: & tunc temporis aureus ſolaris communiter æſtimabatur tribus francis cum quatuor groſſis, ducatus vero Milleret, tribus francis cum dimidio.

Fuerat autem expreſſe conuentum in conſtitutione dicti redditus in hunc modum: *Adueniente quod debitor dictum annuum redditum redimere vellet, ante tres menſes creditori illud ſignificare teneretur: Item, quod in dicta redemptione teneretur dictos quadraginta mille francos ijſdem ſpeciebus reſtituere, & ad eandem rationem trium francorum quatuor groſſorum aureum ſolarem, & trium francorum cum medio ducatum vocatum Milleret.* Euenit poſtea anno 1604. cum aureus ſolaris tribus francis cum dimidio æſtimaretur, ducatus vero quatuor francis, debitor volens redimere reditum, nulla prius facta denunciatione creditori, offert ſummam 40000. francorum, in diuerſis, tam auri, quàm argenti ſpeciebus, quas iuxta currentem tunc temporis æſtimationem expendere volebat: quam ſummam cum recuſaſſet creditor, dubitatum fuit an pro eo contra debitorem, an vero pro debitore contra creditorem iudicandum eſſet.

Notandum eſt tamen in facto, quod hic non conſtabat vnde proueniret, quod aurei ſolaris æſtimatio extrinſeca in hunc modum creuiſſet à tempore contractus, niſi forte ex abuſu commerciorum. Nam certum erat bonitatem intrinſecam ipſius aurei non fuiſſe auctam nec viciſſim imminutam bonitatem minutio-
1 ris monetæ. Et quoad primam creditoris exceptionem, iudicauit Senatus pactum illud vitioſum eſſe, quo conuentum erat, quod reditus iſte non poſſet redimi niſi poſt tres menſes à tempore denunciationis, ideoque, eo non obſtante, debitorem potuiſſe quandocumque redimere reditum, per ea quæ tradit quædam Doctor *de vſur. quæſtione 50. num. 351. cum ſequentib.*

Quoad

2 Quoad ſecundam veto exceptionem, idẽ q-
dam doctor *d.tract.q.90.91.& 92.* in ea eſt opi-
nione, vt exiſtimet non illicitam eſſe conuen-
tionẽ de ijſdem ſpeciebus in eadem æſtimatio-
ne reſtituendis; ſed vult ſuperuentũ tempore re
3 demptionis* augmentum cedere lucro debito-
ris, ne plus teneat reddere quam acceperit. quæ
opinio, quoad conuentionis validitatem licet
ꝓbetur à Didac. *de veter. collat. numiſma. c. 7. §.
fi. n. 5. & ab Anton. Fabr. c. 2. 7. & 8. de varijs num-
mariorum debitor. ſolutionib.* Tamen c. 11. in eo re-
felli tur & improbatẽ (idque non contemnendis
rationibus (quod vult æſtimationis augmentũ
cedere lucro debitoris, eiuſdemq; opinionis eſſe
vr̃ Didac. vbi ſup. poſt Bart. quem refert. Que-
madmodũ enim ſi diminutus eſſet aureorũ &
ducatorum valor, non teneretẽ debitor (teſte Di
daco & Fabro vbi ſupra) ſupplere tot aureos &
ducatos vt conficerẽt ſummã quadraginta mil
lium francorũ, ſed ſufficeret tot reddere aureos
& ducatos, quot accepiſſet, poſtquã mutua con
uẽtione placuit vt in iiſdem ſpeciebus & in ea-
dem illa æſtimatione; qua traditæ & numeratæ
fuerant, ſors redderetẽ. Sic ſane aucto aureorum
& ducatorũ valore, tot aurei & ducati reſtituẽ-
4 di ſunt, quot numerati,* vt inter debitorem &
creditorem ſeruetẽ æqualitas,* vtque eadem ſit
5 augmenti quæ & diminutionis ratio. alias cer-
te nihil aut parum operatetẽ conuentio illa de
iiſdem ſpeciebus & in eadem æſtimatione (ac
proinde totidem) reſtituendis.

Verum, his non obſtantibus, præualuit pri-
ma ſententia & auctoritas apud Senatum no-
ſtrũ, *a* q in hac facti ſpecie, iuſſit debitorẽ ſortẽ
reddere in iiſdem ſpeciebus eodẽque numero,
ſub ea tamen lege, vt quod plus eſſet in pręſen-
ti ęſtimatione quam in conuenta, ei redderetur
à creditore in alia qualibet ꝓba moneta in hãc
quæſt. vide Menoch. *conſ. 258. & in ſpecie annui
reditus Gaſp. Roderic. de annuis redit. lib. 1. q. 18. n.
40. & ſequentib.*

*a Arreſto 5. Maij 1604. in cauſa Dominorum Ma
ioris Conſulum & Conſilij oppidi Lonsleſaulnier ſup-
plicantium aduerſus Dominas de Francmont defenſo
res. Compertumq; fuit multo antea ſic fuiſſe iudicatũ
in cauſa Domini de Clereual, aduerſus Dominũ Chail-
lot Conſiliarium.*

DECISIO CXI.

An & quando per tranſactionem fiat nouatio, & an ſi non fuerit ſatisfactum trãſactioni, liceat redire ad priſtinas actiones & hypothecas. Hicque agitur de directis & vtilibus actionibus earumque ceſſione.

SVMMARIA.

1 *Cedi an poſſit actio iam extincta.*
2 *Ceſſio & remiſſio omnium iurium, cum iuramento, priuat cedentem omni actione.*
3 *Tranſactionis illud eſt proprium, vt nouationem inducat.*
4 *Tranſactionis illud eſt peculiare, vt ea non impleta nõ liceat redire ad primæuam actionem, ſed agendum eſt ad implementum.*
5 *Obligatione extincta per nouationem, extinguitur & hypotheca.*
6 *Cedere poteſt, quicunque poteſt agere.*
8 *Obligationes & actiones certis modis naſcuntur & extinguntur.*
8 *Voluntas ſola, nec ceſſio, non eſt modus tollendæ obligationis.*
9 *Actiones inhærent oſſibus creditoris, & remanent, non obſtante ceſſione.*
10 *Exceptio eſt actionis excluſio.*
11 *Actio & obligatio tribus tantum modis extinguitur & perimitur.*
12 *Fides habita de pretio æquiparatur ſolutioni, certis in caſibus.*
13 *Acceptilatio fieri non poteſt, niſi interueniente Aquiliana ſtipulatione.*
14 *Acceptilatio fit nudis verbis, ideoque non niſi verbis factam obligationem diſſoluere poteſt.*
15 *Aquilianæ ſtipulationis formula.*
16 *Acceptilatio omnis eſt liberatio, ſed non omnis liberatio eſt acceptilatio.*
17 *Tranſactione receditur à primæua obligatione & actione. quod intellige vt n. 18.*
19 *Nouatio fieri non poteſt per nudum pactum.*
20 *Nouatio nunquam fit, niſi cum expreſſe actum eſt.*
21 *Verba hæc, cedit & remittit actiones quaslibet, an operentur vt quis cenſeatur à priori obligatione receſſiſſe.*
22 *Conuentio appoſita ad vnum finem non debet operari contrarium effectum.*
23 *Nemo adijciendo nouum debitorem amittit veterem.*
24 *Actiones directæ, ope exceptionis inefficaces redditę, an cedi poſſint.*
25 *Exceptio inanis eſt quæ per replicationem eliditur.*
26 *Pignora in obligatione nouante repetita, intelliguntur repetita cum priuilegio prioritatis.*
27 *Tranſactione non obſtante poteſt agi priſtina actione vtili.*
28 *Exceptio nõ ſequuti implemẽti eſt omniũ efficaciſſima.*
19 *Verba, & idq; mediante, important conditionem vel modum.*
30 *Conditionis natura eſt ſuſpendere actum.*
31 *Conditione non eueniente contractus conditionalis dicitur nullus.*
32 *Ceſſionarius non plus conſequitur quam quod dedit pro obtinenda ceſſione.*
33 *Ceſſio quo caſu fieri poſſit ex interuallo.*

FActi ſpecies in hunc modum fuit propoſita à clariſſimo cauſæ relatore:

Inſtrumento dotali 23. Iunij 1568. celebrato inter Gerardum de Faulquier Dominum de Virrey, & Domi-

minam Renatam à S. Iuliano dicta Domina ſibi conſtituerat in dotem inter alia mobilia, circiter 80000. libras ferri, ingentem quantitatem ſupellectilis aureæ & argenteæ, aliaq; mobilia inſignis valoris, non æſtimati nec liquidati.

Coniugio dictæ Dominæ à S. Iuliano obitu diſſoluto Domina Claudia D'Eſguilly eius filia & hæres vniuerſalis, litē in Curiamouit præpoſitione dictarū rerū.

Inſtructo proceſſu, adiudicatio prætentoram illi, arreſto, conceſſa fuit, exinde verbaliter executionis mandato, & poſtea realiter beneficio liquidationis & æſtimationis maioris partis rerum antedictarum.

In quarum ſolutionem poſtea decretum in dicta Curia ſupra dictum feudum de Virrey aggreſſa fuit, vbi vſq; ad inquiſitionum publicationem inibi à dicta Domina Impetrante factarum proceſſum fuit ad probandam hypothecam.

Interim deceſſerunt tum dictus Girardus de Faulquier maritus, tum Claudius de Faulquier illius filius & hæres vniuerſalis ex teſtamento, quod ſub beneficio inuentarij acceptauerat, licet nullo modo de dicto inuentario conſtet.

Deceſſit quoq; dicta Domina Claudia d'Eſguilly, relicto Domino Comite de Commarin eius filio & hærede ex aſſe, qui dictum decretum vlterius ſuo nomine non eſt proſecutus multo minus vice dictæ Dominæ.

Nihilominus, vltimo Nouembris 1594. dicto hæredis nomine, tractauit tranſegitq; de dicto decreto, cū Domino Barone de Lus, & Domino de ſignelet fratre, tanquam procuratoribus ſpecialibus Dominæ Franciſcæ de Malain ſororis tam illius nomine, quàm vt tutricis liberorum dicti quondam Claudij Faulquier, hæredum pariter ſub beneficio inuentarij nuncupatorū; licet nihil conſtet de dicta nūcupatione, quæ etiam ab aliquib. opponentibus denegata fuit.

Dicta autem cōuentione, celebrata per modū trāſactionis, inter partes legitime ſtipulata iuramento etiā præſtito, continetur quod dictus Dominus Comes de Commarrin ita abijciebat extinguebatq; omnes proceſſus & controuerſias, circunſtantias & dependētias, in fauorem & emolumentum dictæ Dominæ Frāciſcæ de Malain & dictorum eius liberorum minorum, vt in futurum dictus Dominus Comes, nec illius cauſam habentes nequeant vllum proceſſum facere aduerſus dictos minores, nec alios quoſcunq; ſub pœna omniū intereſſe ſumptuum & expenſarum.

Item dictus Dominus Comes ceſſit & remiſit, tum dictæ Dominæ, tum filijs, omnes actiones iura, nomina & reclamationes quaſlibet, liquidatas aut ſecus, iudicatas aut ſecus, circa dictos proceſſus & cōtrouerſias, ſimulq; illorum expenſas idq; mediante ſumma 3000. aureorum, quam dicta Domina tenebatur ſoluere ſtatim creditoribus dicti Comitis de Commarrim, illiq; reſtituere conſtitutiones nominum ipſo facto ſolutas, intra triennium proximum ſecus ſe ipſam debitricē præſtaret Interim autem à dicta Domina antiqua arreragia erga eoſdem creditores ſoluerentur, & præſtarentur, ſiue erga eundem Dominum Comitem ad æſtimationem conſtitutionis.

Pro quorum ſecuritate, obligantur dicto Comiti eadem bona illi iam obligata & præterea dicti Domini de Lus & de Signelet fideiuſſores dictæ dominæ ſe conſtituunt & præſtant, quiſq; in ſolidum, cum omnibus renunciationibus requiſitis: ſpondentq; & ſuſcipiant vt omnia acta à dicta Domina eorum ſorore rata habeantur, licet iam in hūc finem procurationem ſpecialiter tranſegiſſes.

Conuentum etiā erat, quod ſi tribus illis annis elapſis dicta ſumma nō numeraretur dicto Domino de Cōmarrin, aut à dicta Domina creditoribus non perſolueretur, eo in caſu experiri poſſet & cogere dictā Dominam de Malain, dictoſq; dominos de Lus & de Signelet, & quemq; eorum, virtute clauſulæ inſolidum, ad ſolutionem dictæ ſummæ trium millium aureorum eorumq; arreragiorum.

Mutuoq; dictus Dominus de Commarrin ſponponderat eidem dominæ omnes declarationes & inſtrumenta quælibet, quæ penes ſe aut Procuratores & Conſilium Dolanum erant, intra duos menſes proximos conſignare, vel etiam citius ſi id poſtularetur. Et pro maiori ſecuritate, promiſerat obligare ſecum Franciſcū de la Magdelaine Dominum de Ragny, qui fideiuſſorem ſe priuato nomine præſtaret, atq; etiam ratā dictā tranſactionem haberet, cum primū maior alioquin eſſet, quæ inita nec pacta fuiſſet: mediantibus autē omnibus ſupradictis dictus Dominus de Commarrin omnia iura & actiones depoſuit & abiecit.

Exinde, 5. Decembris 1594. dictus Dominus de la Magdelaine fideiuſſorem ſe conſtituit dictæ tranſactionis, promiſitq; dicti Comitis ratificationem, vbi primū 25. annum attigiſſet.

Conſequenter 27. Martij 1599. dicta tranſactione non adimpleta, quod dictus Comes de Commarrin dictas declarationes & inſtrumenta non reſtituiſſet, dicta Domina dictos 3000. aureos non ſoluiſſet: dictus Dominus Baro de Lus & frater, curarunt ſororem a Notario interpellari vt ratam dictam tranſactionē haberet, ſicq; dictos 3000. aureos perſolueret, eoſq; indemnes & immunes ab omnibus præſtaret.

Quibus dicta Domina reſpondit meminiſſe equidē ſe dictam procurationem ſpecialem miſiſſe quæ etiam inuenitur inſerta in dicta tranſactione pro illius validitate ſed ſibi nō ſuppetere ſolutionem dictorū 3000. aureorum, eorumq; intereſſe, cum non habeat vllas ex ſuo capite, nec ad minores ſpectantes pecunias, ob quas rationes declarabat ſe nullo modo poſſe ratum habere & adimplere dictum contractum: & ideo conſentiebat vt dicti Domini fratres curarent ſubrogari in eius locum à dicto Domino Comite de Commarrin, cui propterea, quoad opus eſſet, remittebat & retrocedebat iiſdem nominibus, qualiacunq; iura ſibi dicti tranſactionis contractus beneficio ceſſa: & eo fine, dictus contractus habita ratione ſui & liberorum ſine vi & effectu reſtaret dictis declarationibus & interpellationibus factis in abſentia dictorum Dominorum de Commarrin & Baronis de Lus.

Ad

Ad quorum conſecutionem,10. Maij 1599. dictus
dominus de Lus,tum ſuo nomine,tum tanquam Pro-
curator ſpecialis dicti Domini de Signelet fratris, no-
uam transactionem iniuit cum Domino de Cõmarrin,
abſente dicta Domina de Malain. Quæ, ſine onere fi-
deiuſſionis,dictus Comes de Comarrin cedebat dictis
Dominis de Lus & de Signelet, quæcunq; iura, actio-
nes & adiudicationes factas & faciendas,aduerſus di
ctum Dominum de Virrey, & Dominam Franciſcã de
Malain,conſentiebatq;vt ijdem Domini in communio
nem actionum & obligationũ tranſirent, talemq; pro-
ceſſum,qualem ipſemet poſſet facerent,eos,quoad hoc,
conſtituendo ſuos Procuratores, & ſpeciales, & irre-
uocabiles promittendo in hunc finẽ eis conſignare om-
nia acta & inſtrumenta (prout exinde fecit) mediante
pari ſumma 3000. aureorum, de qua dictum Comi-
tem de Comarrin redimere & eximere ſpoponderunt
numerata & ſoluta parte, præſenti pecunia ſuper quo
in præſentia dubium eſt, vtrum creditores dicti quon-
dam Domini de Virrey poſteriores in data & hypo-
theca dicto Domino de Comarrin,debeant præferri di-
cto Domino Baroni de Lus & fratri,extinctis, ſcilicet
actionibus dicti Domini de Comarrin à primo contra-
ctu an ſecus.

Tota huius facti difficultas verſabaẽ potiſſi-
mum circa primum tranſactionis contractum;
quo q̃dem oẽs actiones quæ dño de Cõmarrin
tunc competebant,ita extinctæ eſſe videbanẽ,
vt iam amplius cedi non poſſent poſteriori illo
1 contractu.*Actio enim ſemel extincta amplius
cedi non poteſt.*l.Modeſtinus. ff. de ſolutionib. &*
tetigimus ſupra deciſ. 80.

Quod autẽ eſſent extinctæ per priorẽ contra-
ctum,adeo,vt ex poſt facto non potuerint cedi,
inferebaẽ ex verbis prioris contractus, ibi [ce-
dit & remittit quaſcunq;actiones iura nomina
& reclamationes] quibus verbis nedum plena
liberatio facta eſſe videbaẽ, ſed & remiſſio om-
nium penitus iurium & actionum.

2 Item inferebaẽ*ex iuramento illi contractui
adhibito.Quotieſcumque enim fit ſpecifica re-
miſſio iurium & actionum in aliquo cõtractu,
& inſuper adhibet iuramentum de non contra
ueniendo (vt hic) tunc cedens ſiue remittens,
omni iure omnique actione nedũ vtili ſed etiã
directa priuatur, teſte Theſſaur.deciſ.201. n. 7.

Præterea perpendebatur quod contractus il-
3 le primus*factus erat per modum tranſactionis
cuius illud eſt peculiare (fauore minuendarum
litium)vt nouationẽ inducat vt docet Bart.*in l.*
ſiquis aliam.n.2.ff.de ſolut.Iaſ.in l.ſi pro fundo.C.de
tranſac.& Menoc.præſumpt.lib.3.præſump. 134. n.
42.Imo in*tranſactione hoc regulare eſt, vt ea
4 etiã non impleta non liceat redire ad primæuã
actionem,ſed agendũ ſit ad implementũ, *Surd.*
deciſ.166.n.12.per tex.in d.l.ſi pro fundo.C.de trã-
5 *ſac.*At certum eſt in iure,* quod extincta obli-
gatione per nouationem debiti legitime factã,
extinguitur,& hypotheca, *l. nouatione. ff. de no-*
uat.l.ſolum.in princ.ff.de pign.acti.Neguzant.de pi
*gnor.p.6.n.13.*Ergo non poteſt dictus dominus
de Lus ceſſionarius primæua illa actione hypo-
thecaria experiri, quæ Domino de Commarrin
ante tranſactionem competebat; præſertim cũ
in ea non fuerit facta reſeruatio illius hypothe-
cæ, prout faciendam eſſe cõſulunt Cæpol. *caut.*
123. *Bald. Caſtr. & alij quos refert. Surd. d. deciſ.*
266.num.6.

In contrariũ vero dicebaẽ, actiones directas
tam perſonales quã hypothecarias,non obſtan
te huiuſmodi tranſactione, tales remanſiſſe pe-
nes d. Dominum de Commarrin, quales erant
ante tranſactionem,ideoque & cedi potuiſſe,id
que ex his quæ ſequuntur.

6 Primo,quia regula eſt, quod*quicumq; põt
agere & experiri aduerſus aliũ, eo inuito & re-
pugnante,poteſt etiã actionẽ ſuam,eodẽ inuito
vel ignorante,alteri cedere, l. 1.C.de nouat.At
poterat Dominus de Commarrin, non obſtãte
priori contractu, primæua actione experiri ad-
uerſus hæredes Domini de Virrey debitoris;er-
go & actionem ſuam cedere.

7 Quod potuerit agere patet, quia*obligatio-
nes,& actiones omnes,vt non niſi certis modis
& legitimis naſcũtur,ita & extinguunẽ,*l.obligatio*
8 *nũ ferè,verſ.placet.ff.de obli.& actio.** inter quos
modos tollendæ & extinguẽdæ actionis & obli-
gationis,non eſt ſola voluntas creditoris libera
re & remittere volentis,nec ceſſio, nec manda-
tum exercẽdarum actionũ,ne q̃dem ſi manda-
te ſint actiones à creditore ſuo creditori, ſolu-
tionis cauſa & in ſolutum,vt patet ex l. 3.C.de
nouat, & deleg.*Remanent enim ſemp̃ directæ
9 actiones penes cedentẽ,& perpetuo inhærẽt oſ-
ſibus illius,idque cum effectu & poteſtate agẽ-
di niſi interuenerit aliquod ex req̃ſitis ĩ illa l. 3
(quorũ nullum hic adfuit) nẽpe aut delegatio
debiti,aut ſolutio facta ceſſionario, aut litiſcõ-
teſtatio cum cedente aut ceſſionis denunciatio.
His enim in caſibus (hoc eſt vno ex his req̃ſitis
interueniente) licet directæ actiones creditori
competens ſint q̃dem inutiles & inefficaces,p̃p
exceptionem doli quæ oĩbus illis in caſibus põt
opponi cedenti aduerſus ꝓprium factũ veniẽ-
ti,*l.ſi cum emptore ff.de pact.Guid.Pap. deciſ.* 530.
& 567.Tamen adhuc extant atq; ſubſiſtũt, nec
dicunẽ extinctæ:nam alias nõ eſſet opus excep
tione ſi extinctæ eſſent ipſo iure; cum* exceptio
10 nihil aliud ſit quam actionis excluſio, l.2. ff.de
excep.excludi autem non poſſit actio quæ nul-
la eſt,quia non entis nullæ ſunt qualitates.

Secundo in toto iure* nulli alii ſunt modi ex
11 tinguendæ & perimendæ obligationis & actio-
nis ipſo iure,præter tres iſtos,de quibus agit Iu
ſtinia. inſtit.quib.mod.tol.obl.nempe ſolutio,
acceptilatio,& nouatio: at neuter iſtorum hic
in-

interuenit ; ergo non poſſunt dici extinctæ
actiones.
Quod non interuenerit ſolutio, ꝓbatur ex ip
ſo contractu, quo qdē expreſſe dictum eſt [*quod*
dicti 3000. franci, pro quibus dictus Dominus de
Commarrin ſua iura ceſſit intra trienniū ſoluerētur.]
Non fuit igit̄ facta ſolutio illius ſummæ, ſed ꝓ-
12 miſſa. Nec eſt quod obiiciat aliqs, * habitā hic
fuiſſe fidem de pretio, ex quo fuit contentus cre
ditor dicta ꝓmiſſione, §. *venditæ. inſt. de rer. di-*
uiſ. l. quod vendidi. ff. de contrahend. empt. Nam ve-
rum eſt qdem, fidem de pretio, in emptione &
venditione, æqparari ſolutioni, ſed ad hoc tan-
tum vt agi poſſit ex empto aduerſus venditorē
ad rei traditionē, non obſtante diſpoſitione l.
Iulianus. §. offerri ff. de act. emp. in cęteris vero
non æqparatur: alias enim ſequeret̄ hoc abſur-
dum, quod is q eſſet obligatus ad ſoluendū, &
cui habita eſſet fides de debito, eo ipſo eſſet libe
ratus, nec alia indigeret liberatione quam ꝓ-
pria obligatione, quod manifeſtam implicaret
contrarietatem ſiue contradictionem.
13 Deinde quod nō interuenerit * acceptilatio,
illud clarum eſt ex eo, quod certū eſt in iure eā
fieri non poſſe, ne quidem ex cōſenſu partium,
niſi interueniente Aquiliana ſtipulatione, quæ
actionem præcedentem nouet, trāſferatque in
obligationem verborū, vt per acceptilationem
quoque diſſolui poſſit; * quæ cum nudis verbis
14 contrahit̄, non niſi verbis factam obligationem
diſſoluere poteſt, §. *item per acceptilationē. inſt. qb.*
mod. tol. oblig. l. an inutilis. §. acceptum fieri. iunc. l.
& vno. 18. §. 1. ff. de acceptilat.
15 At nullam hic factam eſſe * Aquilianam ſtipula
tionem (cuiꝰ formula tradit̄ in d. l. & vno. §. 1.)
ſatis patet ex tenore contractus. Nec obſtat ſi di
cat̄, quod expreſſam continet liberationem, ibi
[*cedit & remittit quaſcūq; actiones iura &c.*] quod
16 perinde eſſe vr̄ ac ſi fuiſſet accepto latum. Nā *
omnis qdem acceptilatio, eſt liberatio, ſed non
oīs liberatio eſt acceptilatio: acceptilatio enim
liberat debitorē ipſo iure, ſicque perimit actio-
nē & extinguit penitus; liberatio autem (quam
nos Gallice dicimus, *quictance*) debitorem non
liberat ipſo iure, ſed ei acqrit exceptionem pa-
cti de non petendo, *l. ſi vnus ex argentarijs. §. pa-*
ctus ne peteret ff. de pact. l. actione l. vt reſponſum. l.
cum proponas l. ſiue apud acta. & l. vbi pactum. C. de
tranſac. quæ exceptio præſupponit actionem du
rare, vt diximus paulo ante.
Iam vero, quod nec ēt interuenerit nouatio
probat̄, quia, etſi cōiter receptum ſit inter Do-
ctores (vt paulo ante tetigimus) quod * per trā-
17 ſactionem fit nouatio, quia per eā recedit̄ à pri-
ma obligatione & actione, *Bald. in rubric. C. de*
tranſact. Ronchegal. in l. 3. in princ. n. 19. ff. de duob.
reis. Menoch. de præſ. lib. 3. præſ. 134. n. 41. * Tamē
18 hoc tum demum verū eſt, cū trāſactio facta eſt
p Aquilianā ſtipulationem, ſubſequuta accepti-
latione, *d. l. actione. l. vt reſponſum cum ſimilib. C. de*
tranſac. l. 2. C. ſi aduerſ. tranſac. Gotofred. in l. 2. in
19 *verb. ſi hoc. ff. de nouat.* Alias ſecus * Nam impoſſi-
bile eſt quod per nudū pactū fiat nouatio, quæ
nec fieri pōt per quamlibet ſtipulationē, ſed p
eam demū quę cōmitti poſſit, *l. nouatio non poteſt*
20 *24. ff. de nouat. & deleg.* Idque multo * magis no-
uo iure Codicis, quo nouatio nūquam fit, niſi
cum id expreſſe actum eſt, l. vlt. C. eod. tit. Nec
obſtat ſi dicat̄, dictum Dominū de Commarin
21 aperte nouationem feciſſe * per hæc verba [*cedit*
& remittit quaſcunq; actiones &c.] Receſſit enim à
priori obligatiōe, nulla facta ꝓteſtatione quod
non animo nouādi, nulla etiā facta reſeruatio-
ne anteriorū iurium & hypothecarū in caſu nō
factæ ſolutionis. Nā huiuſmodi proteſtatio &
iuriū reſeruatio, nō magis in trāſactione quā in
alio contractu reqrit̄, cū ipſo iure, per legē, fie-
ri cenſeat̄ pro contrahentibus, niſi expreſſe ꝓti-
teantur ſe nouādi animo cōtrahere: alias enim
ſi hoc expreſſe non dicant, vult lex ipſa, quod
duæ ſint obligationes, nempe quod priſtina re-
maneat, & quod ſecunda ei accedat, *l. 2. in fin. ff.*
de nouat. l. fin. C. eod. §. præterea. inſt. quib. mod. tol.
22 *oblig.* * Alioquin conuentio appoſita ad vnū fi-
nem (nēpe vt ſecurius creditori ꝓuidcat̄) ope-
raret̄ effectū contrarium: ſibi enim noceret cre-
ditor, dum ſibi ꝓficere & ſuam conditionē me-
liorem facere putaret, quod eſſet abſurdū, & nō
minus iuri, quā intentioni ipſarum partiū con-
trarium, l. legata inutiliter. ff. de adim. lega. Ne
23 mo * ſiqdem adijciendo nouū debitorē, amittit
veterem, vt vulgo dicere ſolemus, *l. quoties. ff. de*
act. & oblig. Sed in his (quæ ſubtilia ſunt nimis)
non immorandū diutius, tū quod dubia reddi
poſſunt ex his quę tradit Menoch. *de præſump.*
lib. 3. præſ. 134. à n. 34. vſque ad finem. tū quod in
ijs nō fuerit factū præcipuū fundamētū. Priuſ-
quam tn̄ ad alia tranſgrediamur, ſatisfaciendū
eſt hic dubitationi cuidam quæ occurrit. Dicet
24 enim aliquis: Concedo * actiones directas hic
qdem non extinctas fuiſſe ipſo iure, ex quo nō
interuenit ſolutio, acceptilatio, aut nouatio;
ſed dico, quod ope exceptionis (nēpe exceptio-
ne pacti & trāſactionis inutiles reddi poterāt &
inefficaces, *Guid. Pap. dec. 530. & Theſſaur. dec.*
201. n. 3. Ergo non potuerunt cedi. Nā nihil in-
tereſt, an quis nullam actionem habeat, an vero
aliquam, ſed vanam & inutilem. *l. nam is nullam*
ff. de dol. l. nihil intereſt. ff. de reg. iur. Sed huic
obiectioni facile reſponderi poteſt, quod
quemadmodum * inanis eſt actio, quæ per
25 exceptionem infirmatur, ſic inanis eſt ex-
ceptio, quæ per replicationem eliditur, leg.
2. §. replicationes. ff. de except. At in facto præ-
ſupponitur, non fuiſſe ſatisfactum tranſa-
ctioni ex parte potiſſimum debitorum,

quì dictam ſummam trium millium aureorum
intra triennium ſoluenda non perſoluerũt; er-
go eis opponentibus exceptionẽ trãſacti nego-
tij, obſtabit replicatio doli, quod non fuerit ſa-
tisfactũ tranſactioni; ſicque non pôt eſſe inanis
actio nec per cõſequens inutilis ceſſio. Sed hęc
animi gratia dicta ſint nunc ad alia.

Tertio igitur (vt ad præcipuas tõnes venia-
mus cõſiderandum eſt hoc in caſu, quod p tran-
ſactionem iſtã cum vidua & hæredibus debito-
ris initam, dictus Dominus de Commartin cre
ditor, ꝑ ſolutione iſtius ſummę 3000. aureorũ,
eadem ſibi bona obligari curauit, quæ iam ſibi
ꝑ priſtino debito erant obligata. Vnde poſito
quod per hãc tranſactionem facta ſit nouatio,
tamen hoc non nocet. Nam iure receptum eſt,
26 *quod pignora in obligatione nouante repeti-
ta intelliguntur repetita cũ priuilegio priorita
tis, *tex. eſt expreſſus & notab. in l. creditor. 3. ff. qui
pot. in pigno. habe. iũcta ibi epitome Bartoli.* Sicque
cum hic repetita & reſeruata cenſeatĩ hypothe-
caria actio cum priuilegio prioritatis, non du-
bium eſt quin deinde cedi potuerit eum eodem
priuilegio prioritatis.

Quarto facit *tex. in l. ſi diuerſa. & ibi doctrina
Bartoli C. de tranſac.* Vbi ſi per* tranſactionem pe-
27 rẽpta ſit ipſo iure prior actio, per acceptilatio-
nẽ factã interueniente Aquiliana ſtipulatione,
pôt agi priſtina actione vtili: ſi vero non ſit ex-
tincta ipſo iure, ſed ope exceptionis (vt hic, vbi
nulla interceſſit acceptilatio neque ſtipulatio
Aquiliana) tunc pôt agi priſtina actione dire-
cta, ſi a trãſactione recedatur (vt hic receſſũ eſſe
dr̃) & ſi contra eã actionem antiquã apponatĩ
exceptio pacti ſiue trãſactionis, ſuppetit repli-
catio doli, quod non fuerit ſatisfactũ trãſactio-
28 ni. *Quæ replicatio non ſequuti implementi,
eſt oĩum fauorabiliſſima & efficaciſſima etiam
in contractibus nominatis, *l. Iulianus. §. offerri.
ff. de act. empt.* Vbi regulare eſt quod quicũque
agit ex contractu mutuo & correſpectiuo, niſi
prius ex ſua parte adimpleuerit, à limine reiicitĩ.

Quinto in hanc ſententiã facit *tex. r. leg. l. cum
te. tunc. ibi gl. C. de pact. int emp. & vend.* Vbi quo-
ties aliquis, certe rei contemplatione inter cõ-
trahentes habita, exiguo pretio rem ſuã in aliũ
tranſtulit, non aliter contracturus (vt hic,
vbi creditor non fuiſſet cõtracturus niſi exiſti-
maſſet debitorem ſoluturũ) nõ impleta ex alia
parte ꝓmiſſi fide, priſtini dominij ius in ſuam
cauſam reuerti oportet, præcipue cum aduerſa
pars nullam inde patitur iniuriam.

Sexto & poſtremo dicebãt nonnulli, quod in
primo illo tranſactionis contractu, quo dictus
Dominus de Commartin iura ſua remiſit me-
29 diante ſolutione dictorũ 3000. aureorum, *ver-
ba iſta [*Idq; mediante ſumma 3000. aureor. &c.*]
quæ deinde fuerunt geminata, ibi [*Et mediantib.
rebus quæ ſupra, dictos Dominus de Comartin ceſſit &
remiſit quaſcunq; ſuas actiones &c.*] importãt cõdi
tionem vel ſaltem modum, *l. à teſtatore. 109. ff. de
conditi. & demon. . . ad conſuet. Pariſ. tit. 1. §. 13. glo.
7. in verb. en payant.* Reſoluuntur enim Latine
in gerundiuum [ſoluendo] vel in ablatiuum
abſolutũ [mediante ſolutione] ſi cõditionem
importãt, certum eſt iura non cenſeri extincta,
30 ex quo non fuit ſatisfactũ conditioni. *Nã con-
ditionis natura eſt ſuſpendere actum vſque ad
conditionis euentum, *l. filio familias. ff. de condit.
31 & demonſtrat.* Et cõtractus ſub conditione cele-
bratus, dr̃ nullus ipſa cõditione nõ eueniente,
*l. neceſſario. §. 1. ff. de peric. & commod. rei vend. &
l. pecuniam. vbi Alex. nu. 4. ff. ſi. cert. peta.* Si vero
non conditionẽ ſed modũ denotat, adhuc etiã
nõ poteſt dici extincta actio hypothecaria, quæ
ab initio competebat, ſed poteſt exerceri aduer
ſus debitores, per ea quæ notabiliter tradit Ne-
guz. *tract. de pignor. in 3. membr. 6. part. princ. n. 31.
verſ. decimo fallit.* Vbi diſtinguendo inter condi
tionem, & modũ, ait, quod ſi creditor conſenſit
vt debitor venderet pignus ſub iſta conditione
[ſi ſibi ſatisfieret de pretio] ſi non ſatisfiat, non
cenſetur creditor remiſiſſe pignus. Si vero non
ſub conditione, ſed ſub modo, ſcilicet [vt ſibi
ſatisfiat] ſequendo in hoc fidem debitoris, tũc,
ſi ſibi non ſit ſatisfactũ vt conuenit, poterit (in-
quit) agere hypothecaria cõtra debitorẽ & eius
hæredem, ſi poſſideat. Et ſi excipiatĩ de cõſenſu
& remiſſione pignoris, poterit creditor replica
re de dolo, ex eo quod fidem nõ impleuerit debi
tor ſatisfaciendo vt erat conuentũ hæc Negu-
zant. poſt Bart *per tex. in l. ſicut. §. ſuperuacuum.
in fine. ff. quib. mod. pignus vel hypothec. ſolui.*

Ex his igitur potiſſimum, & aliis etiam per-
multis, quę hic referre tædioſum eſſet & laborio
ſum, iudicauit Senatus, *e* ceſſionem iurium &
actionum poſtremo loco factam per dictũ Do-
minum de Commartin, dictis Dominis de Lus
& de Signelet, validã eſſe & vtilem; ideoque in
hac diſcuſſione bonorũ, eos collocãdos eſſe cẽ-
ſuit eo in ordine in quo collocatus fuiſſet ipſe
Dom. de Cõmartin, ſi tranſactionem illã primã
32 cũ debitoribus non feciſſet, idque ꝑ ea * tãtum
ſumma triũ milliũ aureorũ, q̃ poſteriori cõtra-
ctu dederãt dicti ceſſionarii, & nõ ꝑ ampliori,
iuxta diſpoſitionẽ *l. per diuerſas. & l. ab Anaſtſio.
C. manda.* Sicque exiſtimatum eſt, nos hic nõ ver
ſari in terminis l. modeſtinus ff. de ſolutionib.
qua cauetĩ actionẽ ſemel extinctã, ex interuallo
poſtea cedi nõ poſſe, ſed potius in terminis alia
33 rum legũ, quæ volunt ꝙ* ceſſio actionis pôt fie-
ri, etiã ex interuallo, per eum q accepit ſolutio-
nem eius ꝙ ſibi debebatĩ, cum eã accepit ab alio
quã à vero debitore, vt eſt *l. ſi res obligata. 57. in fi.
ff. de legat. 1. l. mulier. 19. ff. q pot. in pign. hab. & l. 2.
ff. quib. mod. pign. vel hypo. ſolu.* Quod autem pri-
net

net ad declarationem, *l. modeſtinus.* vide Molin. *in lectionib. Dolanis, in repeti. illius legis. Menoch. de præſumpt. lib. 3. præſ. 143. & Ant. Fabr. coniectnrar. Iur. lib. 11. c. 9. cum ſeqq.*

a *Antiqua & primæua actione ſupple, ſicq; nulla hic eſt expreſſa nouatio.*

b *Actione ex hoc contractu.*

c *Arreſto 19. Iunij 1604. in cauſa decreti de Vitrey, inter Dominos Baronem de Lus & de Signelet impetrantes, dominum Brulard Præſidem primarium Dinionenſem, Magiſtrum Stephanum de la Place, & plures alios opponentes.*

DECISIO CXII.

De poteſtate Illuſtr. Domini Gubernatoris huius Comitatus Burgundiæ circa inueſtituras feudales concedendas: & an eius factum noceat Principi in iure retentionis feudales.

SVMMARIA.

1 *Gubernator Burgundiæ admittens nouum feudi emptorem ad inueſtituram, an præiudicet Principi in iure retentionis.*
2 *Gubernator prouinciæ eſt vicarius ſiue locumtenens Principis, ipſumque repræſetat.*
3 *Gubernatoris poteſtas in dubio non præſumitur limitata.*
4 *Gubernator poteſt conſentire feudorum alienationis.*
5 *Gubernatoris poteſtas par eſt poteſtati Principis quoad aſſenſus inueſtiturarum feudalium.*
6 *Procurator generalis habens mandatum cum libera poteſt inueſtituram facere.*
7 *Gubernator Burgundiæ eſt procurator ſpecialis Principis.*
8 *Princeps non debet reuocare inueſtituram factam à Domino Gubernat.*
9 *Electio facta per procuratorem ita conſumit ius eligendi ac ſi facta eſſet per dominum.*
10 *Princeps conſentiens alienationi feudi cenſetur renunciare iure retentionis.*
11 *Dominus non poteſt venire contra factum ſui procuratoris.*
12 *Vicarij conſenſus & authoritas domino abſente in alienationib. feudorum ſufficit.*
13 *Gubernatoris poteſtas in quibus reſtringatur. & n. 17*
41 *Princeps non eſt requirendus extra prouinciam pro obtinendo aſſenſu, ſed ſufficit adire eius Locumtenentem.*
15 *Principis authoritate nemo debet circumueniri.*
16 *Fiſci nunquam mala cauſa eſt niſi ſub bono Principe.*
18 *Relatum eſt in referente.*
19 *Pretij qualitas oſtendit qualitatem rei emptæ.*
20 *Subuaſſallus non eſt primi & mediati domini vaſſallus, ſed ſecundi & immediati.*
21 *Domin⁹ directus non poteſt vnam partem feudi venditi retrahere, & aliam relinquere.*
22 *In indiuiduis totum habere dicitur qui partem conſequutus eſt.*
23 *Indiuidui ratione præſcriptio partis ad totũ extẽditur.*
24 *Principis beneficium eſt latiſſime interpretandum.*
25 *Inueſtituræ verba dubia interpretantur aduerſus dominum.*
26 *Paria ſunt ſcire, vel ſcire potuiſſe.*
27 *Subreptionis vitium per ſimplicitatem vel ignorantiam impetrantis non purgatur.*

VEndito feudo *d'Eſcrilles*, cum ſuis dependentiis & ſubfeudis authoritate iudicis & decreto publico per ſubhaſtationem, Philibert⁹ Munier illius emptor, facta ſolutione pretii, mittitũ in poſſeſſionem dicti feudi, mouentis de directo dominio Sereniſſimorum Principum noſtrorum Alberti & Iſabellæ, Comitũ Burgũdię.

Poſtmodum dictus Domi. Munier emptor, in manibus Illuſtr. Domini Comitis Champlitenſis, Gubernatoris & Locumtenentis generalis, iuramento fidelitaris præſtito, ab eo inueſtituram obtinet de ipſo feudo *d'Eſcrilles, & de Marengia & Montiouuent, membris & depẽdentiis illius* idque die 3. Octobris 1601. & cũ hac clauſula, *Saluo iure S. C. Sereniſſima, & alieno.*

Deinde ad maiorẽ cautelam, Munierius confirmationẽ ipſius inueſtituræ à dictis Sereniſſimis Principib petit & obtinet, die 22. Ianuarii 1602. in hæc verba: *Conceditur ſupplicanti retentio de Marengia & Montiouuent, prout in libello ſupra memorato, ſoluendo pretiũ ad arbitrium officiariorum Cameræ comptorum Dolanæ.* Hic autem notandũ eſt, quod in ſupplici libelo dicti Domi. Munierii (ad quẽ refertur Principis reſponsũ ſiue reſcriptum) petita erat confirmatio dictæ inueſtituræ *d'Eſcrilles, Marengia, & Montiouuent*, factæ à dicto Dño Guberna. Item notandum eſt, quod *Marẽgia & Montiouuent* ſunt mẽbra & ſubfeuda præfati feudi *d'Eſcrilles*, ab eo depẽdentia, quæ omnia, vnica ſubhaſtatione, & vnico pretio vendita erant.

Euenit poſtea, ꝙ Dominus Alexander de la Tour die 19. Martij 1602. nulla facta mẽtione dictæ inueſtiturę nec confirmationis illius, ceſſionẽ obtineta Sereniſs. Principe iuris retentionis dicti feudi *d'Eſcrilles* (cui⁹ nulla expreſſa mẽtio facta erat in dicta confirmatione, ſed tm̃ de *Marengia & Montiouuent*, vt ex verbis ſupra relatis patet) idq; in fauorẽ quorũdã ſeruitiorũ; eãque ceſſionẽ ſibi factã, poſtmodũ in fauorem Frãciſci eius filij die 19. Septẽbris 1602. extendi curauit. Vnde orta cõtrouerſia inter dictũ Frãciſcum de la Tour ex vna parte, & Philibertum Munier ex alia ſuper retractu dicti feudi, dubitatum fuit potiſſimum de duobus.

1 Primo, an* conceſſio inueſtituræ per Illuſtr.
Dom. Gubern. & Locumtenentē generalē facta,
in fauorem dicti Dom. Munier, tollat ius reten-
tionis, quod ante dictam inueſtiturā compete-
re poterat ſuæ Celſitudini, ſicque an ex dicta
conceſſione inueſtituræ directus dominus ita
ceciderit à iure ſuo retentionis, vt illud poſtmo
du cedere non potuerit dicto Dom. de la Tour.

Secundo dato, & conceſſo quod non ccide-
rit Princeps à iure ſuo, an præſumendus ſit ſua
illa conceſſione facta dom. Municrio 22. Janua
rij 1601. oīno & in totū ratificaſſe & cōfirmaſ-
ſe inueſtituræ conceſſionē factā à Domino Gu-
bernatore, & de nouo (in quantū opus ſit) con-
ceſſiſſe ius retentionis totiusfeudi d'Eſcrilles, &
de Montiouuent & Mareugia, membrorū illi⁹;
an vero duntaxat ius retinendi membra illa &
ſubfeuda, non autem principale feudū. Quod
ad primam quæſtionē attinet, animaduertēdū
eſt duas in Dom. Gubernatore Burgundiæ qua
litates concurrere, quarum altera tm̄ ſufficit ad
excludendū Principem a iure retentionis.

2 Prima eſt, qualitas* Vicarij ſiue Locumtenē-
tis generalis, quæ qualitas illud operatē, vt in ab
ſencia Principis illum præponentis repræſentet
præponentē, omniaq; poſſit facere, quæ poteſt
ipſe Princeps præponens, cuius vices gerit, *c. epi
ſcopus 2. q. 6. l. 1. C. de offic. eius qui vicē alien. indic.
vel præſid. obti. & tradunt in ſpecie Balzaran. de
feud. lib. 2. de prohib. feud. alien. per Federi. in verb.
imperialem. n. 41. Marin. Frec. de ſubfeud. c. quis di-
catur dux. n. 33. & 35. qui poſt Barba. Iſern. Chaſſa.
Luc. de Penn. Bald. Tiraq. Archid. Camer. Iacob. Lo-
fred. Caſtrenſ. & alios,* aſſerunt Vicarium illū &
Locumtenentē generalē, cenſeri corpus illius
3 Principis cuius locum tenet,* & in dubio non
præſumi eius poteſtatē limitatā: imo etiamſi ei
expreſſe ꝓhibita eſſet feudorum alienatio,* ad-
4 huc exiſtimant eum poſſe conſentire alienatio-
nibus; quia aſſentiendo alienationi feudi, non
dr̄ de ſuo vel de re Principis donare, ſed tm̄ per-
mittere alium de re ſua diſponere, *Marin. Frec.
de ſubfeud. lib. 2. c. quis dicatur princeps q. 29. nu. 3.*
Et in materia aſſenſus Regij & inueſtituram ſu
5 mendarum,* Vicarij poteſtas ita par eſt Regis
poteſtati, & alterius ſuperioris, vt ſi in contra-
ctu rei feudalis reſeruatus ſit Regius aſſenſus, ſi
Locumtenens ſiue Gubernator generalis, ſiue
Viceetex conſentiat, ille conſenſus idē oīno ope-
ratur, ac ſi Rex ipſe conſenſiſſet; & qdqd facit
Locūtenens & Gubernator in abſentia Princi-
pis, non reſpicit ipſum, ſed attribuit ei, cuius vi
ces geruntur, *Matth. de Afflic. de prohib. feud. alie.
per Fride. in 13. notab. q. 16. n. 3. & 10. in fi.* Eiuſ-
demque ſunt ſententiæ Moz. *de feud. c. de his qui
feud. dar. poſſ. n. 23. Anton. Sola, in comment. ad con
ſtit. Sabaud. tit. de feud. gl. 2. n. 14. Amed. à Pont. ad
tit. qui feud. dar. poſſ. n. 140. ad conſuetud. Pariſ. §.*
*14. n. 9. & Frācis. Milanenſ. in deciſ. Regn. Sicil. dec.
8. lib. 1. n. 56. & ſeq.* Qui oēs contendunt, quod
6 * Procurator generalis, ſiue Locūtenens habens
mandatum cum libera (vt habet Illuſtr. Dom.
Gubernator huius Comitatus) inueſtiturā fa-
cere pōt, & domino directo præiudicare in iure
retentionis, allegantque præ cæteris Iaſ. *conſ.
108. n. 2. vol. 1. Deci. conſ. 404. nu. 4. & conſ. 407.
col. 7. in princ. & Natt. conſ. 428. nu. 7. & 9.* Et di-
cunt Sola & Amede. quod in ſua patria Came-
ra computorum ijs inueſtituris præeſt.

Secunda vero qualitas quæ in Domino Gu-
7 bernatore conſideranda eſt,* eſt qualitas ꝓcu-
ratoris ſpecialis. Nā Principis diplomate, quo
gubernationi huius ꝓuinciæ præficitē, illud ex-
preſſe inter cętera continetē, quod poteſtas ei da
ta eſt inueſtituras feudales concedendi, & iura-
mentū fidelitatis recipiendi. quam ꝓcuratoris
ſpecialis cōſtitutionē quo ad hoc fieri poſſe ne-
mo it inficias, ſed eſt de mēte omniū, iuxta *tex.
& ibi Dec. omnes in c. 1. §. ſed vtrum per quos fiat in-
ueſt. & in §. item ſentiendū. de no. feud.* Vbi dr̄* do-
8 minos directos & Prīceps firmas & ratas hr̄e de-
bere inueſtituras per eorū ſpeciales ꝓcuratores
factas, illaſque nec debere nec poſſe reuocare.

Quocirca cum Dominus Gubernator gene-
ralis, qui inueſtiturā conceſſit dicto Munierio,
ſit non ſolum Locumtenens generalis & vices
gerens (quæ qualitas ſufficit ſola ad ligandum
Principē tpe præfatæ inueſtituræ abſentem) ſed
ſit etiam ꝓcurator ſpecialis ad ſimiles inueſti-
turas concedendas, (quæ qualitas etiā ſola ſuf-
ficiebat) & vti ꝓcurator eam conceſſerit, certiſ-
ſimum eſt inueſtituram, quā habuit dict. Mu-
nier à dicto Domino Gubernatore, non poſſe à
Sereniſſimis Princip. noſtris vllo modo reuoca-
ri nec alterari; non ſecus ac ſi Suæ Celſitudines
ipſæmet inueſtituram conceſſiſſent, *l. perfecta. C.
de donat. quæ ſub mod. & in terminis Mar. Frec. de
ſubfeud. lib. 2. c. quis dicatur Princeps. q. 1. n. 14.* Qui
enim per aliū facit per ſeipſum facere videtur
9 vulg. reg. qui per alium de reg. iur. in 6.* Et ele-
ctio facta per ꝓcuratorem ita conſumit ius eli-
gendi, ac ſi facta eſſet per dominum Tiraq. *in l.
boues §. hoc ſermone. n. 15. ff. de verb. ſignif.*

10 Vnde cum certū ſit Principem* dando inue-
ſtituram cenſeri renunciaſſe iuri retentionis, vt
*not. in l. fi. C. de iur. emph. & tradit Moler. ad conſue-
tud. Pariſ. §. 14. n. 2.* Cum etiam certum ſit cō-
ceſſionem inueſtituræ factam per vicarium vel
ꝓcuratorem, abſente Principe & domino dire-
cto, perinde haberi ac ſi facta eſſet ab ipſomet
Principe & domino directo, & ille actus Vicario
non tribuat ſed illi cuius vices gerit; & illi duo
vnū corpus cenſeantur, vt ſupra dixi, & late cō-
ꝓbat Franciſc. Milanenſ. *d. dec. 8. n. 56. 71. 72. &
ſeqq. poſt Capycium Pernan. Iſern. & alios ibi citatos*
cōſequēs eſt ꝓfecto, Principē & dñum directū,
non

Digitized by Google

non poſſe reuocare licentiam & inueſtituram,
quam dedit ſuus Locumtenens vel ꝓcurator
11 ſpecialis,* cum de iure nõ poſſit dominus veni-
re contra factũ ſui procuratoris, illudque non
poſſit euertere nec reuocare, vt deciſũ fuiſſe ait
deciſ. Genuenſ. 133. nu. 6. Sicque clarũ eſt, poſt
inueſtituram conceſſam à Domino Guberna-
tore, non amplius poſſe Principẽ ꝓ ea vice vti
iure retentionis, nec reuocare quod eius Vica-
rius fecit in his potiſſimũ, in qbus habebat ſpe
cialem poteſtatẽ, vel in his quæ dominus ipſe
directus ſolet concedere & non denegare, vt eſt
dicta aſſenſus præſtatio & inueſtituræ cõceſſio;
præſertim cum Gubernator & Locumtenẽs ſit
etiam ꝓcurator ſpecialis, his rebus ſpecialiter
deputatus: quæ duo vincula coniuncta fortius
adhuc operant̃ & ſtrictius arctant pręponentẽ,
vt de ꝓcuratore ſpecialiter deputato loquitur
Matth. de Afflic. *de prohib. feu. alie. per Frideric. d. q. 16. nu. 3. verſ. ſecundo præmitto. & paulo inferius verſ. nec eſt veriſimile.* dum loqtur de actibus fa
ctis p vicarios, ad quorum obſeruationẽ arctat̃
Princeps. Ait enim Afflic. non eſſe veriſimile
Principem velle ſubditos ſuos decipere, ex quo
12 poſuit Vicarium loco ſui, cuius Vicarij* conſẽ-
ſus & authoritas dño abſente in alienationib⁹
feudorum ſufficit. *Moz. d. t. de his q feud. dar. poſſ. n. 23. poſt Arebidia. Bald. & alios*, & in hanc cer-
te ſententiam inclinabant fere omnes Domini
licet nonnullis dubia & periculoſa videret̃; tũ
ob Principis poteſtatem, quã in dubium reuo-
13 care nefas eſſe dr̃; tum ob reſtrictionem & * limi
tationem, quæ in mandato domini Gubernato
ris contineri videbat̃, ibi [*Salua & reſeruata poteſtate conferendi gratias, legitimationes, nobilitationes, præſentationes ad beneficia, placita concedendi, rõſenſus & ratificationes, &c.*] tũ deniq; quod vſu re
ceptum eſſe diceret̃, vt non obſtantibus huiuſ-
modi inueſtituris à Domino Gubernatore fa-
ctis, ius illud retentionis ceſſionariis Principis
adiudicetur; eo quod huiuſmodi inueſtituræ fiũt
à Do. Gubernatore, cum hac clauſula, *Saluo iure SS. CC. Sereniſſimarum, & alieno.* a

Sed quãquam non fuerit reſoluta hæc qõ (qm̃
ex alijs rationibus, quas in ſecunda qõne attin
gemus ſatis cõſtabat de iure Munierij.) Tamẽ
notandum eſt, quod (vt ſtatim dixi) oẽs fere in
eam ſnĩam deſcendebant, vt exiſtimarẽt inue-
ſtituram cõceſſam à Do. Gubernatore Principẽ
excludere à iure retentionis, eamq; ſnĩam non
ſolũ veriorẽ eſſe de iure, & æquiorẽ, ſed ẽt ſubdi
tis huius patriæ vtiliorẽ eſſe dicebant, ea potiſ-
14 ſimũ rõne, quod non * expedit Reipub. nec ẽt
iuſtum eſt in ſimilibus aſſenſibus & inueſtitu-
ris quærere Regẽ vel Principẽ extra prouinciã,
ſed hoc contrariũ eſt & libertati, & conſuetudi
ni huius Comitatus Burgundiæ, vt patet ex 3.
& 4. art. conſuet. noſtræ ſub tit. des fiefs Vnde Gu-
bernator, ſiue quiuis Locũtenẽs generalis Prin-
cipis, & præcipuus officiarius, der poſſe præſta-
re hmõi conſenſum. Nã aliter, ſubditi ſumpti
bus nimijs grauarent̃, ſi ad Belgas (apud quos
vt plurimũ morant̃ Principes noſtri) ꝓficiſcen
dum eſſet huius conſenſus requirẽdi gratia, q a
ꝑfectis ætatio quã ſæpiſſimæ vendi ſolet, quo fit
vt hodie feuda longe viliori pretio diſtrahant̃,
quã antea, ob hmõi ſumptus & impenſas, in dã
num & præiudiciũ oĩum ſubditorum, ſed ꝑſer-
tim nobilium. Item aliter intelligendo, ſubditi
reperirent̃ decepti facto Principis: nã credunt il
lum reliquiſſe Gubernatorem & Vicarium ge-
neralẽ quoad oĩa, quo non obñte iudicaret̃ ip-
15 ſum non habuiſſe poteſtatem. At * Principis au
thoritate nemo debet circumueniri, *l. 1. C. de his qui ven. æt. imp.*

Nec vlla conſideratione dignũ eſt, quod di-
cebant nonnulli, periculoſum eſſe de Principis
poteſtate diſſerere. Nã verum illud eſt ſub Prin-
cipe tyrãno; falſum autẽ ſub bonis Principib⁹,
cuiuſmodi ſunt noſtri, qui iuſtitię & pietatis a-
mantiſſimi, licet legibus ſoluti ſint, legibus tñ
16 viuunt,* & (vt elegãter Plinius ſecundus in Pa
negyrico Traiani) eodẽ foro vtunt̃ quo & priua
ti, quæq; eorum præcipua gloria eſt, ſæpius vin
cit eorum fiſcus, cuius mala cauſa nũquam eſt,
niſi ſub bono Principe.

17 Deniq; nihil obſtat * limitatio & reſtrictio,
q̃ in mãdato Dom. Gubernatoris contineri dr̃:
nã vr̃ potius intelligenda de aſſenſu præſtando
in prouiſione beneficiorum (vt ex verbis con-
ſtat) quam de aſſenſu præſtãdo alienationi feu-
dorum; quẽ ſi Princeps noluit poſſe ꝑſtari à Gu
bernatore ſiue Locumtenente generali, debuit
illam aſſenſus præſtãdi, & concedẽdæ inueſtitu
ræ poteſtatẽ, clarius & apertius prohibere & ex
cipere, quod cum nõ fecerit, ſibi debet imputa-
re, *arg l. veteribus, ff. de pact.* Poſtremo nõ obſtat,
quod vſu iã receptũ eſſe dr̃, vt non poſſit Dom.
Gubernator ſua inueſtitura ſuoq; cenſenſu, Prĩ
cipi ꝑindicare in iure retentionis, quin ſcilicet
poſſit ius illud cedere Princeps cui lubet. Nam
vſus ille nondum inualuit in iudicio contradi-
ctorio; eſt enim iuri & æquitati contrarius, vt
ſupra demonſtrauimus ex *cõſuet.* §. 14. *num. 9. & alijs.* Nec expedit Reipublicæ, vt in praxi
admittatur, ſed potius excludendus eſt, & reij-
ciendus, ne cogantur ſubditi extra prouinciam
magnis ſumptibus Principem adire.

Secunda qõ minus habuit difficultatis: iudi
cauit enim *b* Senatus, conceſſionẽ Principis fa
ctã Munierio, intelligẽdã eſſe de iure retẽtionis
totius feudi d'Eſcrilles, & mẽbrorũ illius, ſieq;
inualidã eſſe & nullius momẽti eã, quã poſtmo-
dũ conceſſerat d. Dom. de la Tour, idq; ex mul-
tis coniecturis & præſumptionibus, quas (cum
in facto potius quã in iure conſiſtant) breuiter

&

& paucis attingemus.

Prima igitur fuit deſumpta ex ſcriptura cuiuſdam à conſilijs Principis, qui eo interfuerat cónſilio, in quo de hac conceſſione faciẽda fuerat tractatum & concluſum.

Secunda, ex verbis dictæ cõceſſionis, ibi, [ꝓut in libello ſupra memorato] cũ enim ſuo in libello ſupplici petiiſſet Munierius ſibi licere oĩa feuda in ſua venditione cõprehenſa retinere, apparet ſane ex illis verbis conceſſionis [prout in libello ſupra memorato] q̃ ſunt relatiua ad libellum ſupplicẽ, Principem petita oĩa conceſſiſſe.
18 * Nam relatum eſt in referente, vt vulgo dicit.
19 Tertia petita fuit * ex qualitate ꝑtij: conceſſum .n. fuerat ius iſtud retentionis [mediãte pecunia] q̃ deinde fuit taxata ad ſummã mille librarum; at fuit ꝓbatũ, ſummam illã plus valere in reditu annuo, quã duo illa mẽbra *de Marengia & Montiouuent*; adeo vt niſi oĩa conceſſa fuiſſe dicantur, plus adferat damni illa conceſſio quam commodi.

Quarta, ex qualitate iſtorũ mẽbrorũ *de Marẽgia & Montiouuent*: fuit enim probatũ, ea eſſe ſubfeuda, q̃ non immediate à Principe, ſed ab eo qui eſt dñs d'Eſcrilles dependẽt, ſicq; eorũ inueſtitura non potuit cõcedi à Principe, niſi retẽto pri° feudo d'Eſcrilles, quod tñ non fuit retentum.
20 * Subuaſſallus enim non eſt primi & mediati dñi vaſſallus, ſed ſecundi & immediati, Bald. *in l.1 n.9. C. comm de leg. Guid. Pap. dec. 551. in 3. dub.* Nec tenet inueſtiturã ſuſcipere à primo, ſed à ſecundo, *c. imperialem, §. præterea. de probib. feud. ali. per Frider. Menoc. de præſum. lib. 3. præſ.* 102. *n.* 5.

Quinta, ex defectu poteſtatis fuit deſumpta:
21 * cũ enim feudum d'Eſcrilles vna cum ſuis dependentiis & ſubfeudis, venditũ ſit vnico contractu, vna eadẽq; ſubhaſtatione, & vnico pretio, non poteſt dñus directus, inuito emptore, vnã partẽ retrahere & aliã relinquere, ſed cogit rem integram ſibi habere, vel alienationi conſentire, *Guid. Pap. decif.* 508. *Tiraq. de retract. conſangu. §. 23. gl. 2. n. 3...... in conſuet. Pariſ. §. 13. gl. 1. q. 6. & §. 14. n. 3.* Vnde ne videatur Princeps feciſſe quod de iure facere non poteſt, cẽſendus eſt oĩa conceſſiſſe, preſertim cum actus ille retentionis diuidi non poſſit, ſed ſit quid indiuiduum,
22 * & in indiuiduis totum hře is dicaẽ, qui partem aſſequutus eſt, *tex. & ibi Doc. in l. Stillicidio. §. fi. cum l. ſeq. ff. quemad ſeruit. amitta.*
23 Vbi * præſcriptio partis indiuiſibilis ad totum extenditur ratione indiuidui.
24 Sexta & poſtrema petita fuit à qualitate ipſius Principis concedentis, quæ facit, vt conceſſionis ab eo factę verba lariſſime interpretãda ſint, *l. donationes quas diuus, C. de don. int. uir. & vx. l. hac ſaluberrima, C. de præpoſ. agent. in rub. lib. 12. & Iaſ.*
25 *in l. vlti. nu. 25. & 27. ff. de conſtit. princ.* * Quibus adde, quod quãdo verba inueſtituræ ſunt dubia, ſumi debet interpretatio aduerſus dominum, vt poſt Io. Iacob. de Leonard. tradit Menoc. *de præſ. lib. 3. præſ. 92. nu. 6.*

Addendum ẽt, quod conceſſio poſtmodum facta Dño de la Tour erat ſubrepriria & obreptitia. Nam non fecerat mentionem ſuo in reſcripto de inueſtitura facta à Dño Gobernatore in fauorẽ Munierii, de iur̃o fidelitatis per eum iã ꝓſtito, nec ẽt de Principis conceſſione ei poſtea facta [moyennant finance] nec de pecuniæ taxatione & ſolutione. Nec obſtat ſi dicaẽ Dñum de la Tour hæc oĩa ignoraſſe. Nam à die conceſſionis factæ Munierio (q̃ fuit 22. Ianu. 1602.) ad diẽ 19. Sept. eiuſdẽ anni, quo poſtremũ reſcriptũ obtinuit d. Dñs de la Tour, lapſi erãt nouẽ circiter menſes, intra quod tã magnũ & prolixum tp̃s, potuit d. de la Tour commode præfata oĩa
26 ſcire, vel de illis ſe informare. Paria * ſunt autẽ ſcire, vel ſcire potuiſſe, *l. Iulianus. penult. ff. ad S. C. Macedo. l. idem. ff. ad leg. Aquil.* Sed poſito & non conceſſo eum hæc oĩa ignoraſſe, non poteſt tñ dic. Dom. de la Tour ſe à vitio ſubreptionis ex-
27 cuſare, cum vitium * ſubreptionis per ſimplicitatem & ignorantiã non purgeẽ, vt ait Abb. *in c. audientiam. n. 14. in verb. & vitiat. de reſcr. Bart. Soc. conſ. 14. nu. 2. vol. 2.*

Ex his igitur potiſſimum coniecturis & rationibus, pro Munierio iudicandum duxit Senatus, quem inſuper ad id non parum mouerunt quæ in præcedenti qõne dicta ſunt de Gubernatore & Locumtenente gñali; cuius ſane factum circa inueſtituræ conceſſionem præiudicat Principi in iure retentionis, non obſtante prætenſo contrario vſu, ſiue potius abuſu.

a *Ex hoc, & vt huiuſmodi difficultatibus in poſterum occurratur, ſcriptæ fuerunt literæ à S. C. S. ad Dominum Gubernatorem, quibus illi iniunctum fuit, vt quotieſcunq; nouum aliquem emptorem ad inueſtituram admitte perſpicue & expreſsè illi ſignificet, id fieri ſine præiudicio iuris retentionis, curetq; id inſeri in literis expeditionis. De dictis autem literis ſignificatum fuit Curiæ vt ijs ſe conformaret, curaretq; referri in acta Curiæ.*

b *In cauſa Franciſci de la Tour Domini de Remeton ſupplicantis, aduerſus Philibertum Munierium defenſorem. Arreſto lato 13. Iulij 1604.*

DECISIO CXIII.

De doario conuento ſiue conuentionali quæſtio notabilis.

SVMMARIA.

1 *Doarium conuentionale an debeatur per modum vſusfructus vel per modum proprietatis, ita vt ad hæredes vxoris tranſeat.*

Doa-

2 *Doarij natura eſt, vt ad ſimilitudinem vſusfructus conſtitui videatur.*
3 *In obſcuris quod minimum eſt ſequimur.*
4 *Doarium conuentionale eſt tacita tranſactio ſuper futuris fructibus.*
5 *Doarium conſuetudinarium, & doarium conuentum, quatenus differunt.*
6 *Donatio ꝑpter nuptias ad hæredes mariti reuertitur.*
7 *Imputandum ei qui legem non dixit apertius.*
8 *Pro dote in ambiguis reſpondendum eſt, & etiam pro doario.*
9 *In dote quod habet locum, habet etiam & in donat. prop. nup. & in dotalitio ſiue augmento dotis.*

PActis dotalibus inter virum & vxorem contractis, ſic dictum fuit quoad doarium ſiue dotalium: [*Dicta futura coniux dotalitium habebit, ſi doarium locum habeat, 300. francorū vna vice ſolùm.*

Mortuo viro, ſoluitur illa pecunia vxori. Poſtea vero mortua vxore, cum ab hæredibus illius ſumma illam repeterent hæredes mari-
1 ti,* dubitatum fuit an ad eos deberet reuerti.

Et videbat̄ dicendum quod ſic, habita rōne ſubiectæ materiæ. Proueniebat enim hæc ſum-
2 ma ex doario iſtius vxoris; cuius natura eſt, vt, ad ſimilitudinē vſusfructus, ad vitā conſtituat̄, & morte finiat̄, vt conſtat ex art. 3. nr̄æ conſue. ſub tit. des gens mariez. & ex iis quæ tradit Io. Pap. *ad conſue. Burbon. §. 249. in prin. & Io. Beſſia. in conſeu. Aluern. tit. de donationibus, dotib. & matrimon. art. 11. circa med.* Adde quod cū nihil nominatim pactū ſit de proprietate iſtius ſummę, dicendū eſt potius eā eſſe promiſſā ꝑ modū vſuſ-
3 fructus, quā per modū proprietatis.* Nam in obſcuris quod minimū eſt ſequimur, c. *in obſcuris. de reg. iur. in* 6. Hinc eſt vt apud Burbonenſes ſpecialis de hoc extet conſuetudo ſub titu. des gens mariez, dots & donait. art. 255. quo cauetur expreſſe, *Quod quādo pro vxoris doario, aliqua ſumma pecuniarū ſemel promiſſa fuit eadē ſumma ſtat penes vxorem ſine reſtitutione ergo hæredes mariti.* Ergo ius cōe eſt in contrarium, alias non fuiſſet neceſſarium iſtud ſtatutum.

Verum his non obſt̄ātibus iudicauit Senatus, *a* pecuniā illā non eſſe reſtituendā hr̄dib. mariti, tāquam cōſtitutā & promiſſā loco fructuū & redituū futurorū, q̄ vidua quotannis fuiſſet habitura ab hr̄dibus viri, ad rōnem tertiæ partis ſuæ dotis, iuxta conſuetudinē ſupradictā art. 3.
4 *Nam per hæc verba [vnam vicē ſolum] vr̄ tacite tranſactū ſuper annuis illis fructibus & ꝑſtationibus futuris, vt ſcilicet contēta vxor modico ꝑſenti, futuros illos fructus & redit⁹ remitteret, vt loquit̄ tex. *in l. cum hi. ff. de tranſa.* Vbi de tranſactione ſuper futuris alimentis loquit̄ Iuriſconſultus. Vnde cum ſuccedat & ſubrogetur ſumma illa loco fructuum annuorū tertiæ partis dotis; qui fructus, doarij nomine ad viduā pleno proprietatis iure pertinent, idem dicendum eſt de dicta ſumma, cum ſubrogatum ſapiat naturam eius, in cuius locum ſubrogatur, vulg. iurib.

5 Non obſtant contraria.* Nam notandū eſt doarium aliud eſſe conſuetudinariū ſiue ſtatutarium, aliud vero cōuentū ſiue diuiſum, vt patet ex verb. nr̄æ conſue. Et licet in quibuſdā caſibus vtrumq; pari iure cenſeat̄, vt in caſu art. 16 noſtræ conſuet. ſub tit. de coniugatis. tn̄ in multis differunt, ſed in hoc ꝓcipue, quod conſuetudinarium legem accipit à conſuet. ſiue ſtatuto; ſicq; cum dicat conſuetudo illud ad vitā deberi, retinet naturam vſusfructus, & ad hr̄des ma-
6 riti reuertit̄: * ut olim de iure ſcripto reuertebatur donatio ꝑꝑ nuptias (q̄ multū ad doariū accedit) *in c. fi. ext. de donat. int. vir. & vx.* Conuentionale vero legē accipit à cōtrahentibus, vt elegāter obſeruat Diony. Gotofr. *in rubr. C. de don. ant. nup.* Qui quidē cōtrahentes, cum hic de certa & ſpecifica sūma ꝑ doario diuiſo pacti ſint, vident̄ à conſuetudine recedere, & naturā doarij immutare voluiſſe. Atq; ita intelligendū eſſe cenſuit Senatus, aduerſus maritū, cui* impu-
7 tandū quod legē nō dixerit apertius, arg. *l. vete-*
8 *rib. ff. de pact.* Nā * in ambiguis ꝑ dotib. rn̄dere melius eſt, inquit Iureconſ. *in l. in ambiguit, ff. de reg. iur.* cuius legis diſpoſitio (q̄ de dote tm̄ loqtur) ad doariū recte trahi & extendi poteſt; *cū
9 vulgo receptū ſit, vt quod dr̄ in dote, locū habeat & in donatione ꝑꝑ nuptias, ſiue dotalitio aut dotis augmento, vt tradit Aym. Publię. *in conſue. Aruer. tit des donat. art. 11. per auth. permiſſa C. de donat. ant. nupt.* De doario, vide quæ iam dicta ſunt ſup. dec. 41. in fi. & dec. 42.

a *Arreſto 15. Iulij 1604. lato in cauſa primi diſcurſus Domini Doctoris Boitiouſet, inter Petrū filiū Leonardi Mercier d'Ornans appellantem, & hæredes quondam Magiſtri Claudij Baret appellans.*

DECISIO CXIV.

An mobilium pars illa, quā inter nobiles conſuetudo noſtra defert marito, ſi vxori ſuperuiuat, ſit lucrū nuptiale, adeo vt filijs primi matrimonij debeat reſeruari. Hicque agitur de interpretatione art. 2. noſtræ conſuet. ſub tit. de coniugatis.

Item, vtrum filiæ primi matrimonij, quæ, mediāte dote ſibi conſtituta, bonis oībus tam paternis, quàm maternis renunciauerunt cum iuramento, excludantur à petitione dictorum mobilium.

SVMMARIA.

1 *Art. 2. conſuet ſub tit. de coniugatis. declaratur tota hac deciſ. præſertim vero nu. 10. & ſeq.*

Mo-

2 *Mobilia antiqua quatenus ſortiantur naturam lucri nuptialis inter coniuges.*
3 *Aequiſita conſtante matrimonio non dicuntur lucra reſpectu uiri, ſed tantum reſpectu vxoris.*
4 *Vxori conquaſtus deferuntur non tam ex conſuetudine quam ex liberalitate viri ſeſe conſuetudini ſubdentis, cui poterat renunciare.*
5 *Maritus de iure cõmuni ſolus eſt dominus conquaſtuũ & num. 7.*
6 *Vxor viuente marito an habeat dominium dimidiæ partis conquaſtuum.*
8 *Vxor tenetur operari viro.*
9 *Vxor quidquid acquirit, præſumitur prouenire ex re mariti.*
11 *Incluſio præſentium eſt excluſio futurorum.*
12 *Hominis diſpoſitio, etiam tacita, facit ceſſare expreſſam diſpoſitionem legis.*
14 *Communio inter virum & uxorem, pendente matrimonio, eſt habitu tantum non actu.*
15 *Aequiſitum per vnum ex ſocijs non acquiritur ſocietati.*
16 *Nemo plus iuris in alium transfert quam ipſe habeat.*
17 *Verbum, demeure, continuationem quandam dominij ſignificat. contra n. 45.*
18 *Statuti intentio ex cauſa finali dignoſcitur.*
19 *Maritus dimidiam partem conquæſtuum habet, non ab vxore, ſed prouidentia conſuetudinis. contra num. 47.*
21 *Parentum & Reipublicæ intereſt, liberos iuſtæ exhæredationis metu in officio retineri.*
22 *Conquæſtuum pars, quam defert conſuetudo marito, eſt lucrum.*
23 *Sermo præſentis temporis non eſt inſtar conditionis.*
24 *Vxor ſi non habet conquæſtuum proprietatem pendente matrimonio, nunquam habet.*
25 *Societas finitur morte.*
28 *Aduerſatiua quoties ponitur poſt generalem aliquam diſpoſitionem, tunc aliud conſtituit in iure & in facto.*
29 *Dictio, iaſoit, eſt aduerſatiua, & idem ſonat ac tametſi.*
30 *Dictio, ſi, importat conditionem.*
31 *Conditionis natura eſt, vt actum in futurũ ſuſpendat.*
32 *Suæ quiſque rei iuſtus eſt moderator & arbiter.*
33 *Renunciatio præſupponit ius aliquod exiſtens. contra num. 34.*
35 *Maritus ſtatim atque aliquid acquiſiuit, dimidium acquiritur vxori.*
36 *In correlatiuis quod de vno dicimus, illud cenſetur & de alio.*
37 *Vxor quod ex induſtria ſua acquirit conſtante matrimonio, iure communi ad eam pertinet.*
38 *Tacita diſpoſitio non inducit correctionem, aut derogationem iuris communis*
40 *Verbu futuri tẽporis ſtatim & ipſo iure nõ operãtur.*
41 *Bona conſtante matrimonio quæſita ſtatim & ipſo iure vtrique coniugi acquiruntur, tametſi maritus eorum alienandorum ſolus licentiam habeat.*
43 *Fiſcus rem communem vendere poteſt.*
44 *Ex poteſtate alienandi non recte infertur ad dominiũ. & nu. præced.*
46 *Ratio omnium, quæ à maioribus conſtituta ſunt, reddi non poteſt.*
47 *Lucrum conquæſtuum habetur non tam ex conſuetudine quam ex pacto.*
50 *Maritus tamdiu manet dominus conquæſtuum quandiu à ſecundis nuptijs abſtinet, ſtantibus liberis ex primo matrimonio.*
51 *Renunciatio facta bonis omnibus paternis an excludat liberos à lucris, quæ eis deferuntur in pœnam parentis binubi. quod intellige vt n. 52.*
53 *Renuntiatione generali non tollitur ius poſtea quæſitum ex noua cauſa.*

1 FActi * ſpecies ſic breuiter propoſita fuit: *Vir & mulier nobiles matrimonium contrahunt, ſeq; aſſociant in omnibus mobilibus præſentibus, & in quibuſcunq. cõquaſtibus immobilium. Et in reſiduo, de quo minime actum eſt, volunt conſuetudinem in hac prouincia inter nobiles obſeruatam, locum habere.*

Ex hoc coniugio naſcuntur ſeptem liberi, 4. filij, & 3. filiæ, quos mater ab inteſtato decedens ſibi ſuperſtites reliquit, ſolum donatione mortis cauſa filijs præmiatis ſupra filias, omnibus & ſingulis mobilibus & immobilibus ad illam ſpectantibus iure communionis conquæſtuum conſtante matrimonio factorum.

Mortua matre tres dictorum filiorum ab inteſtato decedunt, ita vt ſolùm ſuperſit vnus cum tribus filiabus.

Deinde, pater in ſecunda vota conuolat, qui collocans filias primi matrimonij, ijs dotem diuiſam ſingulis 7000. fr. pro omnibus bonis paternis & maternis, quibus, mediantibus dictis 7000. renunciant, conſtituit. Tandem dictus pater moritur, ſuoq; teſtamento hæredes æqualiter inſtituit duos filios à ſe relictos, ſcilicet filium primi matrimonij, & alium ſecundi: inter quos & filias primi coniugij lis ſuſcitatur circa mobilia conſtante primo matrimonio acquiſita, è quorum proprietate illæ patrem dicunt cecidiſſe, per tranſitum ad ſecunda vota, nec potuiſſe de ijs diſponere in emolumentum filiorum, nominatim ſecundi coniugij, l. fœminæ, l. generaliter, C. de ſecundis nuptijs.

Ex hac facti ſpecie duæ illæ naſcuntur quæſtiones, quas ſupra propoſuimus.

Quod ad primam attinet, illud ante oĩa aduertendum eſt, hic non agi de mobilibus antiquis quæ vxori ante contractũ matrimoniũ iã
2 cõpetebant, & in quibus maritum pactis dotalibus ſociũ fecit. * Nã quod ex his mobilibus ad maritũ peruenit, non dubium eſt quin eatenus naturã lucri nuptialis ſortiatur, quatenus ſuperat valorem mobiliũ antiquorũ ipſius mariti: peruenit enim hoc ex mera liberalite vxoris, quæ cum ſciret aut ſcire potuiſſet maritum nõ tot mobilia, nec tanti valoris poſſidere quot ipſa

ſa poſſidebat, pactis tamen dotalibus, ſua illa
mobilia antiqua ſibi cum marito communia
eſſe voluit.

Non ē hic agit de illa media parte mobiliũ
poſtea conſtãte matrimonio q̃ſitorum, q̃ ad ma
ritnm pertincbat iute ſocietatis coniugalis. Cũ
3 * hic apud nos hucuſq; cõiter receptum ſit, q̃ſi-
ta conſtante matrimonio ſiue ab uxore, ſine à
marito, ſiue ab vtroq; simul, lucra non dici re-
ſpectu viri, ſed tm̃ reſpectu vxoris, ut iã admo-
nuimus ſup. dec. 16. n. 27. Et differentiæ rõ (ſm
4 aliquos) ea eſt. * Qm̃ vxori conqueſtus iſti de-
ferunt, non tã ex ſtatuto, q̃ ex liberalitate mari-
ti ſeſe liberaliter & tacite conſuetudini ſubden
tis; cui tñ renunciare poterat. Illud siquidem di
cimur hr̃e ab homine, quod nobis defert à lege,
vel à ſtatuto, cui homo poterat renũciare, vt tra
dit Rip. *in d. l. fœminæ, q. 23. n. 46. & Rol. a Val. tra
cta. de lucr. dot. q. 86. num.* 10. *&* 11. *quod & ſequitur
Surd. conſ.* 196. *n.* 36. 37. *&* 38. Quæ ratio non mi
litat in viro, qui non dr̃ hr̃e conquæſtus ex diſ-
poſitione ſtatuti, vel ex liberalitate vxoris, siue
5 expreſſa ſiue tacita. * Nã nullo etiam exſtãte ſta
tuto vel pacto, de iute communi, ſui ſunt oĩno
huiuſmodi conquæſtus, nec vllã in iis partẽ ha-
bet uxor, nisi ,pbet acquisitionem, uel ſua pro-
pria, vel ſaltem communi pecunia ſactã fuiſſe vt
tradit Dida. *Var. reſol. li.* 3. *c.* 19. *n.* 3. *& in epit.* 4.
Decreta. tit. de ſponſ. p. 2. *c.* 7. §. 1. *n.* 5. Ideoq; non
mirũ si de hac parte libere diſponere poſſit ma-
ritus, sicut de cæteris ſuis bonis, etiam in præiu
dicium liberorum prioris matrimonij, sicque
nulla hic eſt dubitatio.

Tota igit̃ verſat̃ difficultas in alia media par-
te mobilium, q̃ vxoris erat, & quã maritus ſuper
ſtes conſequutus eſt beneficio conſuetudinis
noſtræ, ſub tit. de coniugatis, art. 2.

Et hic prima facie dicendũ eſſe videbat̃, nul-
lũ hic quoq; quoad partem iſtã locum eſſe diſpo
sitioni l. fœminæ. *& l generaliter. C. de ſecũd. nupt.*
loquunt̃ enim tm̃ de his q̃ alter coniugũ capit
titulo lucratiuo ab altero, vel de bonis alterius,
6 cuiuslibet munificæ liberalitatis titulo. * At
pars iſta mobiliũ nunquã vr̃ fuiſſe in bonis vxo
ris, nec ipsi pure & irreuocabiliter acquisita,
sicq; non vr̃ maritus eã habuiſſe ab ea, vel eius
facto ſiue liberalitate, ſed potius prouisione ſta-
tuti vel conſuetudinis. Ergo non ſubiacet diſpo
sitioni d. l. fœminæ.

Quod autem nunquam fuerit vxori vere &
proprie quæsita hæc portio mobilium, quoad
proprietatem siue dominium, patet ex multis
(nam in hoc verſatur cardo totius negotij.

Primo, si viuente marito ius aliqđ hr̃et vxor
in his mobilibus, vel iure ſcripto, uel iure muni
cipali, vel pacto, quod dotali inſtr̃o inſertũ eſ-
ſet, niteret̃: ſed in neutro iſtorũ ſeſe fundare po-
teſt. Ergo nulla ei vnquã fuit quæsita proprie-
7 tas. * Iure enim ſcripto, qdqđ acquirit̃ conſtãte
mr̃imonio, acquirit̃ viro, etsi ex induſtria vxo-
ris acquisitũ sit, ut diximus ſupra ex Didac. &
8 tradit PecK. *de teſtam. coniug. lib.* 2. *c.* 1. *n.* 1. * Vxor
siquidẽ tenet̃ operari viro, *l. ſicut. ff. de op. libert.*
9 * Et ex re mariti prouenire præſumitur quidqđ
ipſa acquirit, vt euitet̃ turpis quæſtus ſuſpicio,
*l. Quintus Mutius, ff. de don. int. vir. & vx. & l. etiam
C. eod. tit. & tradit Rip. in d. l. fœminæ, q.* 20. *& Ne-
uiz. in ſua ſilua nupt. lib.* 4. *n.* 20. Iure vero munici-
pali ſiue conſuetudinario, nulla etiã ei proprie-
tas iſtorum mobilium quæſita eſſe videtur. Nã
10 * conſuetudo inter nobiles vxorem in mobili-
bus ſociam non efficit, niſi ſub ea lege & condi-
tione, ſi marito ſuperſtes exiſtat, d. art. 2. ibi [Li
cet, ſi maritus ſuperſtes ſit, mobilibus potiatur]
Poſtremo, ad pactum dotale quod attinet, nihil
etiam iuris in iſtis mobilibus vxori tribuiſſe vi-
detur, ſi recte inſpiciatur. Nam verbis illius, ſo-
cietas tantum initur mobilium præſentium, &
immobilium futurorum; de mobilibus autem,
quæ ſtante matrimonio acquirerentur, (& de
quibus hic tantum quæſtio eſt) ne verbum qui-
dem. Quo fit vt tacite excluſa videat̃ vxor à par-
ticipatione iſtorũ mobiliũ, ſicq; derogatũ eſſe
conſuetudini, quæ eã in ijs participẽ facit: alias
enim vocabulũ iſtud [præſens] adiectũ conuen-
tioni, inutiliter adiectum eſſe videret̃, nihilq; oĩ
no operaret̃, ſi non diceremus adiectum ad dif-
ferentiã futurorum, in quibus nolebat maritus
11 vxorem eſſe participem. * Adiectio enim ſiue
incluſio præſentium, eſt excluſio futurorum,
l. cum prætor. ff. de iudic. l. maritus, C. de procurat.

Nec obſtat ſi dicatur, quod etſi pacto coniu-
gali mobilia futura non contineantur, tamen
eorum participatio ſatis inducta videtur per di
ſpoſitionem conſuetudinis inter nobiles obſer-
uatæ, ad quam expreſſe partes ſeſe retulerunt,
quoad ea, de quibus non fuit conuentum in-
12 ſtrumẽtis dotalibus. Nam reſpondetur, * quod
diſpoſitio hominis, etiã tacita, quæ ex alia ex-
preſſa colligi poteſt (vt hæc, vbi ab expreſſa in-
cluſione præſentiũ colligitur tacita excluſio fu-
turorum) expreſſam legis, vel ſtatuti ſubſidiariã
diſpoſitionem ceſſare facit, vt tradit *in l. cum ex
filio, §. filio impuberi. ff. de vulg. in l. vlt. C. de pac. con
uent. & in l. vbi adhuc. C. de iur. dot.*

13 Secundo principaliter, * q̃ viuente marito ni
hil vnquam iuris habuerit vxor prædefuncta in
his mobilibus, probat̃ hoc authoritate Ancha.
conſ. 102. *vol.* 2. Vbi tenet vxorẽ conſtãte matri-
monio non eſſe dominã nec hr̃e proprietatem
cõquæſtuũ, ſed reſidere penes maritũ, ſtãte ſtatu
to huic nr̃o pæne ſimili. idẽ ẽt tenere vident̃ Io.
Fab. §. 1. *inſt. de aquiſ. per arrog. Guil. Bened. in c. Ray
nutius. in verb. & vxorẽ noĩe Adela. n.* 786. *extr. de
teſta. & Io. Pap. ad cõſu. Burb. §.* 236. Vbi aperte
ait, quod conquæſtuum proprietatẽ uxor non

nanciſcitur,niſi ſoluto matrimonio,*etiã partis ſuæ, & quod eam partem accipit iure ſucceſſionis,adeo vt illius partis reſpectu marito ſuccedat. quib. adſtipulari vr̃ quidam Doctor *in conſuet.Pariſ.tit.1.§.25.n.2.& §.30.n 88 89.* dum
14 ait * inter virum & vxorem , pẽdẽte matrimonio,cõionem quidem eſſe,ſed habitu tm̃, nõ actu,eamque demum ſoluto matrim. exire in actum,& in veram & actualem dominij & poſſeſſ. communionem.

15 Tertio, facit *l.ſi quis ſocietatem,ff.pro ſoci.* *Vbi regulariter & de iure, quod eſt acquiſitum per vnum ex ſocijs,non acquiritur ſocietati, ſed agitur ad cõicandum . Ergo,nõ obñte cõione coniugali,quæſita à viro conſtãte matrimonio non ſunt mulieris, ſed agere tm̃ poteſt,vt partem habeat ſoluto matrimonio: vnde, ſi præmoriatur viro,nullam vnquam partem in his habuiſſe cẽſenda eſt , nec eorum contemplatione vllam tranſmiſiſſe actionem .

16 Quarto confirmatur hæc opinio per tex.conſuet.noſtræ ſub tit.*des gens mariez.* ar.10.vbi habetur [*Quod maritus poteſt diſponere de conquaſtibus matrimonio conſtante,quocunq; modo contractuũ inter viuos.*] Vnde cum nullus ſit, qui ſtãte hac conſuetudine non fateatur, quod maritus alienãdo , non ſolum ſuæ partis dominium trãsferat,ſed etiam partis vxoris: conſequens eſt eum eſſe dominũ partis vtriuſq;, ſcilicet tam ſuæ , q̃ vxoris , conſtante matrimonio: quia alias non poſſet transferre dominium, *l.nemo plus iuris,ff. de regul.iur.*

17 Quinto hãc opinionem iuuat admodũ* tex. eiuſdem nr̃æ cõſue. d.art.2.ibi [*Licet , ſi maritus vxori ſuperſtes ſit,maneat dominus mobilium*]Hoc enim verbũ (demeure) denotat cõtinuationẽ quãdam dñij iam antea penes maritũ exiſtẽtis ſicut in *l.ſi ſuſpecta.§.1.ff.de inof. teſt.& in l.ſiquis vi.§.fi.ff.de acq.poſſ.* Vbi verbũ (manet) perſeuerare durare,& remanere,ſignificat.Quo fit,vt ſi iam antea maritus erat dñus pro toto , nihil ei donatum videtur per ſtatutum ſiue cõſuetudinem; per cõſequens portio illa mobiliũ q̃ ad vxorem perueniſſet, ſi marito ſuperuixiſſet , non videt̃ eſſe lucrum marito: remanet.n.illa portio penes eũ potius per ius quoddã non decreſcendi(vt ita loquar) quam per ius accreſcendi.

18 Sexto, * ratio finalis huius articuli 2. noſtrę conſuet. quo inter nobiles vxor fit cõis in mobilibus,hęc eſſe vr̃,vt ſcilicet nobilis mulier poſt mortẽ mariti habeat vnde cõmodi⁹ & ornatius ſplẽdorẽ ſuæ & mariti dom⁹ tueat̃:(q̃ rõ ceſſat ĩ plebeiorũ vxoribus, q̃ tãta ſupellectile nõ indigent,ideoq; in ijs aliud ſtatuitur.)At hæc ratio ceſſat vxore præmoriente; ergo & intentio ſtatuti,quæ ex cauſa finali dignoſcitur,& quæ ſemper in oĩbus attendi debet,*l.1.C.de condi. ob cau. Dec.conſ.350.n.4. Rol.a Val.conſ,58.n.fi. vol.3.*

19 Septimo , * quod hanc mediam partem habeat maritus beneficio ſtatuti , & ex prouiſione illius, potius quam ex liberalitate vxoris; & quod in ea nõ ſit locus diſpoſitioni, l.fœminæ . ita in ſpecie tenere vr̃ Didac. à Segur. Hiſpa. *in tract.de lucris mari.& vxo.n.86.& 87.* Vbi in eã rem adfert verba Baldi , quæ ſic habent : Nota ex hac lege,quod lucra q̃ vir lucrat̃ ex forma ſtatuti municipalis,extãtibus filiis vel non extantibus,per ſecundas nuptias nõ perdit;quia non conſequitur hoc ab vxore,ſed legis prouidẽtia . & hoc tene menti . Idem etiam tenere videtur Lopez *in ſimili trac.de lucr.mari. & vxo.c.7.nu.3. Garci.Gale.de expenſ.c.13. n.16.17.* Ripa loquens in terminis huius noſtræ conſuetudinis Burgundiæ, *ad l.fœminæ, q.22.n.43. 44. C.de ſecund. nupt.* vbi huiuſmodi quæſtus dicit nõ eſſe reſeruãdos per coniugem binubũ ; quia veniunt ex cauſa ſocietatis, & ſic ex titulo oneroſo , & Pet. Iac.Ferra.*in form. libell.quo vxor agit ad dot.ĩ ver. d.dominæ Margaretæ.n.7.*Vbi ait, quod ſtatutum dicens ſimpliciter quod maritus ſuperſtes lucratur dotem aut partem aliquã dotis,cenſetur tollere obſtaculum, *l.fœminæ,& l.hac edictali* . & quod hanc opinionem approbauit longiſſima conſuetudo totius Lombardię.

20 Octauo & poſtremo,* in ſpecie huius noſtri caſus,facit hoc dilemma . Aut enim nihil iuris vnquam competijt vxori prædefunctæ in his mobilibus,& hoc caſu non ſubiacent reſtitutioni d.l.fœminæ.quæ loquit̃ ſolummodo de lucro quod habuit coniux ſuperſtes ex coniuge prædefuncto,vel ex eius bonis ; aut vero conſtãte ẽt matrimonio aliquid iuris in his mobilibus habebat vxor; & hoc caſu dicendum eſt , ius illud per donationem cauſa mortis ab ea factam fauore maſculorum translatum fuiſſe in maſculos , excluſis filiabus. His rationibus addebant aliqui authoritatem Senatus noſtri,quem olim ita iudicaſſe dicebant *a* in facti ſpecie huic pœnæ ſimili .

Addebant etiam*& hãc rationem,ſcilicet non
21 expedire Reipublicæ contrariam opinionem (quæ liberis fauet)amplecti, ne materia liberis præbeatur delinquendi. Non enim poteſt negari quin multum de reuerentia illa (quam parentibus liberi debent) poſſit decedere, ſi intelligãt patrem horum mobilium proprietate priuari,eamq; ad eos , vel eo etiam inuito, reuerti debere . Nam ſic fiet,vt vel patrem ad inuentarium conficiendum cogãt,& ad præſtãdam cautionẽ de utendo fruendo arbitrio boni viri , vel (quod peius eſt)negligãt,vidẽtes ab eo non poſſe priuari bonis iſtis,ne quidẽ p exhr̃dationẽ,& quãtumcũq; ingrati. Cũ tñ & parentũ & totius reipublicæ interſit liberos,iuſtæ ſaltẽ exhr̃dationis metu (ſi non amore potius) in officio debitaq; parentibus pietate & reuerentia retineri.

Ve-

Google

22 Verum pro contraria opinione, * ſcilicet q́d vxor in re acquiſita conſtante matrimonio, ſtatim & incontinẽti dominium habeat ꝑ media parte, ſicq; quod hæc pars dimidia (quã viro defert conſuetudo noſtra, ſi vxori ſupetuixat) ſit lucrum ſubiacens diſpoſitioni *l. fæmina. & l. generaliter.* ꝓbatur his ſequentibus fundamentis.

23 Primo, * verba conſuetudinis nřæ in d. art. 2. ibi [cõmunes ſunt] id aperte ſatis demõſtrant: ſunt enim verba præſentis tpis, quæ & præſentẽ ſocietatẽ ac cõionem inducunt, & operanẽ ipſo iure, & ponunt actũ de præſenti, nõ antẽ ſuſpẽdunt in futurũ, Franc. Cremẽſ. *ſing. 7. Rom. ſing. 2. Iaſ. in l. 2. n. 13. & 14. C. de iur. emph.* Et re vera, ſi ſtatuentium intentio fuiſſet vxorẽ participẽ efficere ſub ea duntaxat conditione ſi marito ſuperuixerit, non vtiq. verbis pſentis tpis vſi fuiſſent, ſed potius verbis futuri tps poſt diſſolutionẽ matrimonii ſignificãtibus: quod cũ non fecerint, ſequiẽ verã & realẽ inter virum & vxorẽ ex vi huius cõſuetudinis eſſe pendẽte coniugio ſocietatẽ, nõ aũt conditionalem. Nec enim placuit (inquit Papin. *in l. ſi ita ſtipulatus. 120. ff. de verb. obl.*) inſtar habere conditionis ſermonẽ, q non ad futurum, ſed ad præſens tempus refert.

24 Secundo, * verba hęc [communes ſunt] non poſſunt verificari niſi pendẽte matrimonio: nã eo diſſoluto, aut remanet vxor ſupeſtes, & tunc non rectè põt dici cõis cum viro præmortuo: cũ nulla ſit cõio cum eo qui non eſt amplius in re-

25 rum natura; * & morte finiaẽ ſocietas, §. 2. *ſoluitur. inſt. de ſocie.* Aut vero remanet maritus ſupeſtes, & tunc ſolus eſt dominus oĩum mobilium, adeo vt in ijs nullã partem hr̃e poſſit vxor neceius hæres. Nec dari poteſt tps aliquod intermedium, quo, à morte vxoris vſq. ad translationem mobilium in maritum, ſtare poſſit inter coniuges hæc mobilium ſocietas, eum ſtatĩ & ipſo iure (id eſt ipſa conſuetudinis diſpoſitione, q̃ eſt ius non ſcriptum) transferat in maritum ſuperſtitem. Conſtat igiẽ, quod ſi dicamus mobilium acquiſitorum dñium non cõicari vxori conſtãte matrimonio, eã nunquã communem eſſe poſſe, quod eſſet abſurdum & contra mentem conſuetudinis.

26 Tertio, * quadrant huic opinioni verba hæc eiuſdem conſuet. [ſimul coniuncti] quæ verba non poſſunt verificari niſi conſtãte matrimonio: nam eo diſſoluto, morte alterutrius, maritus & vxor non amplius dici poſſunt coniuncti nec ſimul.

27 Quarto, ſi conſtante matrimonio nullum ius competeret vxori in his mobilibus, fruſtra adiecisset conſuetudo hanc exceptionem [Licet, ſi ſupeſtes ſit maritus, patiatur mobilibus.] Ad quid enim limitatio ſiue reſtrictio illa, ſi oĩ tpe maritus eſt dominus? Huc facit doctrina Bar. *in l. hoc amplius, §. de iis, ff. de dam. infec. poſt gloſſ. in verb. autem. in l. mariti. §. fi. ff. ad leg. Iul. de adult. & in l. transfigere, C. de tranſac.* Vbi regulam con-

28 ſtituit, * quod quoties aduerſatiua ponitur poſt generalem aliq̃ diſpoſitionem, tunc aliud conſtituit in iure & in facto. At articulus iſte ſecundus noſtræ conſuetudinis ſic gñaliter diſponit in principio [nobiles ſimul coniuncti ſunt communes in mobilibus & conquæſtibus conſtante matrimonio factis] Deinde aduerſatiue ſubiungit (licet, ſi maritus ſupeſtes ſit, potiatur mobilib.) Igitur conſequens eſt vxorem conſtãte mr̃imonio dñam eſſe partis ſuæ. Si. n. diceremus ſolum maritum eſſe dñum totius, hoc q́d deinde ſubijcit eum remanere dñum vxore ꝑmoriente, non aduerſaretẽ præcedenti diſpoſitio-

29 ni gñali. Quod autem * hæc dictio (*iaſoit*) ſit aduerſatiua, conſtat: q̃a pinde ſonat ac ſi Latine diceret (tametſi) vel (ita tñ) quæ dictiones ſunt aduerſatiuæ, vt innuit *gl. in d. l. hoc amplius, §. de ijs, in verb. tamen. ff. de dam. infec.* Vel ſaltem ſunt taxatiuæ & limitatiuæ ad præcedentia, *l. Lucius. §. qui habebat, ff. ad Trebel. Crauet. conſ. 25. n. 26. Dec. conſ. 194. in fi.*

30 Quinto, * ponderãda eſt vis & energia dictionis iſtius (*ſi*) in textu noſtræ conſuetudinis, ibi (*licet ſi maritus, &c.*) Quæ dictio ſine dubio importat conditionem, *l. 1. & ibi Bar. ff. de cond. & demon. Menoc. conſ. 15. n. 14. vol. 1.* Ex ea enim dictione rectè inferẽ, maritum ante vxoris mortem, ſuæ tm̃ portionis eſſe dñm, non autem por-

31 tionis vxoris ſuæ. Nã * conditionis ea eſt natura, vt actum in futurum ſuſpendat, *l. cedere diem, ff. de verb. ſign.*

32 Sexto, * facit art. 10. eiuſdem nřæ conſuetu. ſub eodem tit. de coniugatis, quo articulo, marito ea daẽ prorogatiua, vt de q̃ſitis conſtãte mr̃imonio ſolus inter viuos diſponere poſſit. Ad q́d enim illa prærogatiua ſi conſtante mr̃imonio ſolus eſſet dñs? Nonne iã ſcripto iure ſuæ q́ que rei iuſtus eſt moderator & arbiter? *l. I re mandata. ff. mand.* Vt igiẽ articulus ille aliq́d operetẽ, concludendum eſt vtrumq; conſtãte mr̃imonio ſuæ partis eſſe dñm, ſed id ex priuilegio concedi marito, ꝑ diſpoſitionem nřæ conſuetudinis, ut de parte vtriuſq. diſponere poſſit iter viuos, tãquã ſocietatis dux & adminiſtrator; quod intelligendum eſt, dummodo id ex iuſta cauſa & ſine fraude fiat, vt multoties declarauit Sena. noſter *b* & Senatus etiam Pariſ. teſte Papo. *arreſtor. lib. 15. tit. 2. de communitatib. arreſt. 24.*

33 Septimo, ad id etiã allegabãt nonnulli tex art. 18. eiuſdem conſue. de coniugatis. Vbi vxor ſuperſtes poteſt renunciare bonis q̃ſitis conſtãte mr̃imonio, vt ab onere æris alieni ſeſe eximat: ergo ſequiẽ ius aliquod ſibi eſſe q̃ſitum in illis bonis; nã renunciatio præſupponit iº aliq́d exiſtens de præſenti vel de præterito, ſicut priuatio pręſupponit habitum. Sed aduerte; nã articulus

iſte poteſt retorqueri, & pro cōtraria parte ad-
duci, in eo quod bona iſta quæſita cōſtāte ma-
trimonio nō quidē cōia appellat, ſed bona ma-
riti, quaſi ſolius ſint mariti, ibi [q̄ nolet ſe in bo
nis mariti immiſcere] & rurſus ibi [renun-
ciare bonis dicti mariti &c.] Adde quod * po-
34 teſt renunciari iuri nondum quæſito, vt no-
tiſſimi iuris eſt, ſicque parum vrget hoc argu-
mentum.

35 Octauo & poſtremo, * facit authoritas mul-
torum, qui ſtāre ſimili cōſuetudine, in ſpecie te
nuerūt, quod ſtatim atq; maritus aliquid acq-
ſiuit, dominium dimidiæ partis acquiritur ipſi
vxori; imo nō tātum dñium ſed & poſſeſſio, etiā
abſq; traditione. Ita enim quoad poſſeſſ. tenuit
in primis Senatus noſter, vt adnotauimus ſup.
dec.61. Ita etiam Lopez,--- PecK. & alij quos
ibi retulimus, præſertim vero Did. à Segur. *in
tra. de lucr. marit. & vxo. n. 44. & ſeq.* vbi id late
comprobat multis aliis rationibus, quę admo-
dū ſane vrgēt, quibus authorit. addo Bal. *conſil.
102. incip. Statuto Tergeſti. quod in quibuſdam im-
preſſionibus eſt conſ. 235. vol. 2. Azo. in ſumm. titu.
pro Soci. col. 4. Chaſſa. in conſuet. Ducat. Burg. tit. des
droicts & appertenances à gens mariez. §. 2. in verb.
eſt participante. n. 6. Ant. Gomez. in l. 50. Tauri, nu.
69. Garci. Galec. trac. de expenſ. c. 13. n. 12. 13. & ſeq.
Io. Gutierrez pract. qq. lib. 2. q. 118. qui teſtatur hāc
eſſe communē Hiſpanorum opinionē. Io. Sanx. in con-
ſuet. Turon. tit de communaulte de biens. artic. 1. in
verb. communaultē. in prin. & nouiſſimè Henric. Bo-
guet in ſuis obſeruationib. nuper editis in conſuetud. hu
ius Comitatus Burg. tit. de coniugatis. §. 4. in verb. ac-
quests. num. 14.*

Ex his igitur, cum apertè cōſtet, vxori illico
(hoc eſt etiam cōſtāte matrimonio) mobilium
iſtorum pro ſua parte dimidia dominium com
petere. Cōſequēs eſt profecto, quod ea pars, q̄
vxoris erat, & quā cōſuetudo noſtra defert ma-
rito, ſi ſuperuiuat, vere & propriè lucrum eſt,
quod iuxta diſpoſitionem l. fęminę. filijs primi
matrimonij debet reſeruari a patre qui ad ſecū
das nuptias tranſiuit. Et hanc partem vti verio
rem ſemper ſequutus ſum, eamq; etiam proba-
bāt multi ex dñis Senatoribus, cum hæc quæſtio
nuper agitaretur in Senatu, & licet deciſa non
fuerit ob cōtrarietatē opinionū, ſed in aliud tp̄s
36 dilata. Cum .n. in correlatiuis quod dicimus de
vno, illud cēſeat, & de alio, *l. 1. in fi. & l. 2. C. de in
dict. vid. toll.* Certè quod in marito dicimus, ac-
quæſtuū ꝓprietatē & dñium ſibi ſtatim acqri,
illud & in vxore dicēdū eſt, ne claudicet cōſue-
tudo, & ne res eadē diuerſo iure cēſeat, quod iu
ra nolunt, *l. eū q ædes, ff. de vſucap.* & in terminis
hāc partē tenet Gutierrez (quē poſt hæc ſcripſa
vidi) *practi. qō. lib. 2. q. 95. n. 19. & 20.* Non ob-
ſtant argumenta in contrarium adducta, nam
facili negotio diſſolui poſſunt.

Ad primum enim rñdendum eſt in primis,
37 * non tranſire ſine dubio id quod dr̄, marito de
iure communi ea oīa acquiri, quæcumq; con-
ſtante matrimonio acquirūtur, etiamſi ex indu
ſtria vxoris acquiſita ſint: nam cōtrarium tenēt
permulti, inter quos Pala. Rubi. *in rubr. de don.
int. vir. & vx. §. 45. nu. 2. & Garci. Galec. in trac.
de coniug. acqu. n. 72. qui poſt Bald. Fulg. Rot. Rom.
& alios*, tenent, quod id quod ſuo artificio & in
duſtria acquirit vxor, vt puta ſi ſit obſtetrix, chi
rurga, aut alios ſimiles quæſtus nō turpes fa-
ciat, iure cōi ad eam id pertinet, & pro hoc eſt
tex. in *l. multum, C. ſi quis alte. vel ſib.* Vbi domi-
nium acquiritur vxori, eius rei quam ſuo noīe
acquirit, licet ex pecunia mariti ſoluat, nec ipſi
marito vel eius hr̄dibus competit actio realis ad
ipſas res emptas, niſi in ſubſidium, *l. uxor marito
ff. de don. int. vir. & vxo.* Præterea, poſito quod de
iure cōi verum ſit, marito id oē acquiri quod
vxor cōſtāte matrimonio acquirit; tñ iure muni
cipali, & cōſuetudinario, verius eſt vtrumq; cō
iugem dñium ſuæ partis conquæſtuum verè &
actualiter obtinere, vt multis argumentis pro-
bauimus paulo ante.

Poſtremo, inſpecto ēt contractu coniugali, ve
rius eſt, vxorem iſtam cōionem habuiſſe in mo
bilibus quæſitis, cum ad conſuetudinem ſeſe re-
ferāt contrahentes, quoad ea de quibus nō fuit
conuentum. Nec admittenda eſt hoc in loco rō
illa, qua dictū eſt, quod cum incluſo mobilium
præſentium videatur eſſe excluſio futurorum,
partes quoad hoc cenſentur tacitè renunciaſſe
38 conſuetudini. Nam diſpoſitio tacita nō poteſt
inducere correctionem aut derogationem iu-
ris communis, vt docent Cyn. *& alij in l. 3. C.
de ſepulchr. viol. & diximus ſupra deciſ. 68.* Et per
tacitos intellectus non debet fieri iuris com-
munis correctio, vt tradit *gloſſ. in c. cupientes,
§. quo ſi per viginti. de elect. in 6. vbi Gemini. &
alij.* Statutum autem & conſuetudo ius eſt
commune eo in loco vbi viget, vt vulgati iu-
ris eſt.

Ad ſecundum reſpondetur, * authoritatem
39 Ioannis Fab. Gulielm. Benedic. & Ioan. Pap.
nihil hic obſtare: nam omnes fundantur au-
thoritate Ancharan. in d. conſil. 102. qui loqui
tur in ſtatuto huic noſtro valde diſſimili. Sta-
tutum enim illud ſuper quo conſuluit Ancha-
ran. vtitur verbis futuri temporis ſubiuncti-
ui modi, his videlicet [acquiſita conſtan-
te matrimonio per virum & vxorem ſint com-
munia.] Noſtra vero conſuetudo vtitur ver-
bis præſentis temporis indicatiui modi, quæ
tam ad vxorem, quàm ad maritum referun-
tur, vt paulo ante diximus. At verba huiuſ-
modi ſtatim & ipſo iure operantur, ſicque nul-
la opus eſt traditione, vt probauimus ſup. quod
40 non idem eſt in verbis * futuri temporis, quæ

ſtatim

ſtatim & ipſo iure non operanẽ,vt docet Triaq. *in l.ſi vnquam in verb.reuertãtur.n.39.& ſeq. C.de reuoc.donat.* Item aduerſus authotitatẽ Anchat. & ſequacium militat authoritas aliorũ longe pluriũ,quos in octauo huius opinionis fundamento allegauimus,& ex quibus facilè conſtat hauc eſſe commuuem opinionem.

41 Ad tertium,* rñdetur verum qdem eſſe inſpecto iure cõmuni,quod in bonis, quæ poſt contractam ſocietatẽ per vnũ ex ſociis acqruntur, non acqrirut nec dominiũ nec poſſeſſio alteri ſocio,ſed agiẽ ad cõmunicandã, d. l. ſi quis ſocietatem. Tametſi aliud ſit in bonis tpe contractæ ſocietatis iam acquiſitis;quorũ dominium & poſſeſſio ſtatim & abſque traditione vtrique acqritur,l.1.§.fin.iunc.ibi gl.& l.2.ff.pro ſoci. Sed inſpecta conſuetudine,aliud dicẽdũ eſt: nã vt ex verbis illius ſtarim ꝓbauimus, conſtat ſanè verius & receptius eſſe, bona conſtãte matrimonio quæſita,ſiue ab vno,ſiue ab alio, ſiue ab vtroque ſimul,& ſiue ꝓprio, ſiue cõi ſocietatis nomine quęſita ſint,ſtatim & ipſo iure vtrique ſocio acqri; quãuis eorum alienandorũ & adminiſtrandorũ licentiã ſolus habeat matitus. Idemque tenet *Garc.Glaec.trac.de expenſ.c.13.n.12.& ſeq.poſt Ant.Gomez.& Palati.Rimi.* Vbi ait legem.47. Tauri (quæ huic noſtræ cõſuetudini fere ſimilis eſt(corrigere iuris cõis diſpoſitionẽ

42 Ad quartũ *dicendum eſt articulum illũ 10. noſtræ conſuetud. retorqueri in cõrratiã partẽ, ꝓut eum retorſimus ſupr.in 6.huius opinionis fundamento.Prætetea non ſeqtur,marirus haber conquæſtuũ alienandorũ poreſtatẽ, & ius dominij transferendi. Ergo ſolus eſt dominus vtriuſque partis. Nã illud habet ex quodã priuilegio pp onera matrimonij quę ſuſtinet, ꝓut
43 videmus in *fiſco, qui hoc etiã habet ex ſpeciali priuilegio vt poſſit inuito ſocio vendere rẽ quã cum alio haber cõem,non tñ reſpectu ſuæ partis,ſed & parris vrriuſque, ẽtſi in dicta re partẽ quantũcunq; minimã habeat, *l.2.C.de commun. rer.alie.& l.uni.C.de vend.rer.fiſc.li.*10. Idem etiã videmus in ſociis mercium venalium, quorum vnus põt vendere non ſolũ partem ad ſe pertinẽtem,ſed etiã pattem ſocii ſui. Bald.in l.nemo ff.pro ſoc.Idem in tutore adminiſtratore,inſtitore,& exercitore,l.3.ff.de exerc. acti. & etiã in creditore,q poteſt vendere pignus, cuius nullũ habet dominium. Et quemadmodũ vxor conſtante matrimonio nõ deſinit eſſe domina ſuæ dotis, (cũ dos ſit ꝓpriũ patrimoniũ mulieris) ẽtſi marirus illius fructꝰ,& adminiſtrationẽ habeat,ſitq; quaſi dominus,l.doce ancillam C.de rei vendi. Sic poſſumus dicere, eã ẽt habere dominium ſuæ pattis conquęſtuum,licer non habeat exercitium illius dominii conſtante matrimonio, ſed habeat illud occupatum à viro, propter adminiſtrationem quam lex ei
44 conceſſit.* Pręterea,quod ex illa poteſtate alienandi nõ recte arguatur ad dominiũ torius,vel ex eo maxime conſtat, quod poteſtas illa non eſt abſoluta,ſed reſtricta ad ius & cauſam communionis;adeo vt non poſſit alienare marirus, niſi ex iuſta cauſa,abſq; dolo & fraude (vt ſup. diximus)quod tamen abſolurè facere poſſec ſi vtriuſq; partis eſſet dominus, *l. in re mandata. C. mand.vide Coua.d.c.19.li.3.var.reſo.& ... ad conſue.Pariſ.tit.1.§.25.n.2.* Vbi multi caſus referuntur,in qbus,ſtante adhuc mattimonio,fit diuiſio conquæſtuum,puta ſi marito male verſante fiat ſeparatio tori & menſę inrer coniuges;vel ſi fiſco addicanẽ mariti bona ob delictũ aliquod: ijs enim in caſibus,& alijs ſimilibus , remanet intacta pars vxoris,nec confiſcata cenſet confiſcatis bonis mariti, Rebuff. *in l. ædificia. ff. de verb.ſign.& Didac.à Segur.d.trac.de lucr.marit.& vx.n.1.& ſeq.* Quod apertè demonſtrar eam in dominio concurrere cum marito,etiam durante marrimonio.

45 Ad quintũ * deſumptũ ex vocabulo iſto [*demeure*] reſpondendũ eſt vocabulũ illud porius eſſe facti quam iuris,ſicque operari translationem dominij à perſona vxoris in perſonã matiti,non autẽ quod dominiũ illud cenſeaẽ cõtinuari aut retrotrahi in pręteritum,niſi impropriè & largo quodã modo,habita ratione adminiſtrationis quã habuir marirus conſtãre matrimonio: ſic enim vſurpatur impropriè vocabulum illud in art. 1. & 16. eiuſdẽ noſtræ conſuetud. rit. *de coniugatis. Vbi dicitur, quod vxor poſt conſummationem matrimonij manet in poteſtate mariti, licet priùs non eſſe. Item, quod remanet ſaiſita, ſeu munita ſuo dotalitio ſiue doario defuncto marito: quantumuis, eo vincente, nunquam ſaiſita ſeu munita extiterit.* Sic in art. 6. tit. *de manib. mort. Vbi dicitur,quod Dominus remanet ſaiſitus bonis ſui vaſſalli manumortalis illo mortuo: etiamſi viuens non eſſet.* Sic etiam quandoque vſurparur verbũ illud [remanet] tam apud Iureconſultos (vt in *l.tale pactum. §. fin. ff. de pac.* vbi dos remanere apud hæredem dr̃,cum tamen apud ipſum nũquam fuerit) quã apud Imperatores,vt in *l.ſi cũ aute. C.de donat.ant.nupt.* vbi verbũ [remanear] poniẽ pro verbo [reſtituatur] & in *l.vnic.§.maneat.C.de rei vxor.act. vbi glo.& communiter Doc. interpretantur verbum [maneat] id eſt tranſeat.*

46 Ad ſextum,* reſpondendum eſt nõ conſtare conſuetudinẽ noſtrã fundatã eſſe in ratione ibi allegata. Quod ſi vrgeat aliqs & quęrat,quænã ergo ſit ratio differentiæ inter nobilem mulierẽ,& plebeiã,& cur illam potius quàm iſtã admittat cõſuerudo in communiõnẽ mobilium: dicẽdũ erit cũ Iuliano & Nerat. Non oĩum quę à maiotibus noſtris cõſtituta ſunr rõnem reddi poſſe; ideoq; rõnes eorum quæ cõſtituuntur inqri non debere alioquin multa ex his,quæ certa

ſunt,

ſunt ſubuertentur. *l. non omniū.* & *l. ſeq. ff. de legib.*
47 Ad ſeptimum,* reſpondendum eſt verius & re-
ceptius eſſe (quidquid dicant Bald. & alij qui
ibi citantur) quod lucrum licet per conſuetudi
nem deferatᷓ, ſeruandum eſt liberis prioris ma-
trimonij. habetur enim nō tam ex conſuetudi-
ne, quam ex tacito pacto, tanquā ab initio con-
formauerint ſe coniuges cum voluntate ſtatuē-
tium, vt loqtur Rip. in d. l. fœminæ q. 23. n. 45.
& 46. Et quod hæc opinio verior ſit & commu
nior, patet ex his quæ tradunt Franciſ. Crem.
*ſingul. vlt. Rip. vbi ſupr. Arnold. Ferro. in conſuetu. Burdeg. tit. de dote. §. 9. Aym. Publ. ad cōſuet. tit. des donati. art. 44. n. 3. & 4. Io. de Garo. in auth. ex teſta-
mento n. 55. C. de ſecund. nupt. Bertrand. in l. hac edi-
ctali. C. eod. n. 19. Anton. Gabr. concluſionū li. 3. cōcl.
1. n. 15. tit. de ſecun. nup. Rol. à Val. tract. de lucr. dot.
q. 86. Surd. conſ. 196. n. 15. And. Gail. obſer. lib. 2.
obſer. 98. n. 6. Boer. deciſ. 185. n. 6. Pap. arreſtor. li.
21. tit. 2. arreſto vnic. & Ari. Pinel. in l. 4. nu. 2. &
3. C. de bon. matern.* Et licet nonnulli ex iſtis lo-
quanᷓ in lucro dotis, quod ex ſtatuto defertur,
in quo minus, dubii eſſe vr̄, cum certum ſit lu-
crum illud venire ex bonis vxoris præmortuæ;
tñ alii loquunᷓ in ſimili lucro cōqueſtuum, præ-
ſertim vero Pinel. q̄ ſtante lege Tauri (quæ de
communione acqſitorum conſtāte matrimo-
nio loqtur) dicit communē opinionē eſſe ꝓ li-
beris, vt teneaᷓ parēs eis reſeruare lucrum illud
à conſuetudine ei delatum. Nec contrarii ſunt
huic receptæ opinioni Hiſpa. Segur. & Garc.
Galec in contrarium allegati; nam loquunᷓ de
parte dimidia conquæſtuum quæ viro compe-
tit ex ꝓprio capite, nō autē de parte vtriuſque,
ſicq; non de parte vxoris, quā ex forma ſtatuti
maritus ſuperſtes lucratur, ſicque etiam intelli-
gēdus eſt Pinel. in *t. p. l. 1. n. 37. C. de bo. mat. & in
d. l. 4. n. 3. C. eo.* tum ait cōmunicationem cōquę-
ſtuum inter cōiuges lucrum nō dici: hoc enim
intelligit de parte cuiuſque reſpectiuè, vt deno-
tat ratio quam adfert ibi [quia ęqualiter vtriq;
coniugi conſulitur] non autem de parte vnius,
quæ alteri defertur: illa enim pars aliā habet ra
tionem, vt in principio admonuimus, quāquā
& quoad partem vxoris vera non ſit apud nos
doctrina Pineli, vt admonuimus ſup. deci. 16.
num. 28. 29. 30.
48 Ad octauum dicendum* eſt, priorem dilem-
matis ꝓpoſitionem falſam eſſe: nā ſatis ſuperq.
demonſtrauimus; conquæſtuum dominium,
etiā conſtante matrimonio, competere vxori ꝓ
parte quæ eā contingit. quoad ſecundam vero
partem eiuſdē dilemmatis, falſa eſt conſequen-
tia quæ ex ſecunda ꝓpoſitione elicitur. Nā etſi
verum ſit vxorem in iſtis mobilibus, dum viue-
ret, ius habuiſſe formatum; tñ non ſeqtur quod
ius illud legitimè tranſlatum ſit in maſculos p
donationem cauſa mortis, quā eis feciſſe dicitᷓ.

Non enim potuit vxor partem hanc mobilium
donare in præiudicium mariti (qui in ea per ſta
tutum quodammodo ſubſtitutus eſſe videtur
vxori pręmorienti ſine expreſſo cōſenſu illius,
quem hic interueniſſe non conſtat.
Quod autē poſtremo loco dicitur, Senatum
aliqñ pro prima opinione iudicaſſe in fauorem
patris aduerſus liberos primi matrimonii, illud
plane non obſtat; tum quod arreſtum illud an-
ni 1575. ꝓuiſionale tantum fuerit, non autem
diffinitiuum; tum deniq; quod aliter iudicatū
fuiſſe dicatur ab eodem Senatu *d* in alia cauſa.
49 Nec attendenda* eſt poſtrema illa conſide-
ratio, qua dictum eſt hāc opinionē liberis ma-
teriā præbere delinquendi & parētes negligen-
di. Nā per eam ēt rationem explodenda quoq;
eſſet & exauthoranda non ſolum diſpoſitio *l.
fœminæ. l. generaliter. & l. hac edictali.* ſed ēt abo-
lenda & annullanda oīs diſpoſitio teſtamenta-
ria, qua liberi ſuis parentibus ſubſtituerentur,
& penitus reiiciendum eſſet omne fideicom-
miſſum quod patri iniungeretur in fauorem
ſuorum liberorum.
Ex his igitur apertè conſtat, ſecundam opi-
nionem iſtā veriorē eſſe & probabiliorem: ſicq;
conſuetudinem noſtrā quoad hunc art. 2. reci-
50 pere* interpretationem paſſiuam à iure cōi, vt
ſcilicet intelligatur, niſi maritus ſecundo nubat
extantibus liberis ex primo coniugio: nā tunc,
manet quidē tandiu dñus mobilium quandiu
à ſecundis nuptijs ſeſe abſtinet, ſed per tranſitū
ad ſecunda vota perdit illud dñium, ſtatimque
acquiritur liberis primi matrimonij, ſolo pe-
nes eum vſufructu remanente, *d. l. fœminæ. & l.
generaliter. C. de ſecund. nupt.* Sed hæc ſatis quoad
primam quæſtionem cuius deciſionem (Deo
dante) huc adnotabimus, cum per Senatum
fuerit reſoluta.
Supereſt ſecunda quæſtio, ſuper qua breui-
51 ter dicendum eſt,* renunciationes iſtas regula-
riter nō excludere liberos à lucris quæ deferunᷓ
in pœnam parentis binubi ita enim tenet in ter
mi. Oldra. *conſ. 294. Guid. Pap. deciſ. 228. & ſeq.
Ant. Gabr. tit. de ſecund. nupt. concl. 1. n. 6. Boer. de-
ciſ. 185. n. 24. Arnol. Ferro. in conſuetud. Burdeg. tit.
de teſtam. §. 16. & Andr. Gail. obſeruat li. 2. obſeru.
98. n. 10.* qui hoc etiam extendunt ad renuncia-
52 tionem iuratā.* Sed hoc ita intelligendū eſſe cē-
ſeo, cum Rip. *in d. l. fœmina. q. 9. n. 15. & Anton.
Gabr. d. conclu. 1. n. 7.* vt ꝓcedat in renunciatione
facta, antequā parens tranſiuiſſet ad ſecundas
nuptias, ſicque ante ius quæſitum; quia* in ge-
53 nerali renunciatione non vr̄ contineri ius po-
ſtea acquiſitum ex noua cauſa. Secus vero dicē-
dum eſt, in renunciatione facta poſt tranſitum
ad ſecunda vota (cuiuſmodi erant iſtæ, de q̄bus
hic agebatur.) Nā tunc cum iam eſſet quęſitum
ius liberis primi matrimonij tēpore renuncia-
tionis,

tionis, vt generalem renunciationem ad id extendi, præſertim ſi ſit iurata. Ita Rip. & Gabr. vbi ſup. Sed hic non eſt diutius immorandum, cũ aduerſus has renunciationes reſtitutionẽ in integrũ obtinuerĩt liberi iſti prioris mrimonij.

a *Arreſto 26. Martij 1575. in cauſa Dom. Quintini Vigouroſi d'Arbois, aduerſus eius ſororem. Huius arreſti mentionem facit Boguetus in ſuis Obſeru. in conſuet. huius Comitatus tit. de coniugatis §. 2. gl. fi. num. 7.*

b *Arreſto anni 1576. in cauſa Claudinæ de Reculot à Rupeforti, aduerſus vocatus Thibaud eiuſdem loci: vbi iudicatum fuit, donationem & alienationem quorundã conquæſtuum, à marito in fraudem vxoris factam, eſſe nullam nec illi preiudicium inferre.*

c *Quarto Septembris 1604. in cauſa Dominarum Annæ, Ioannæ, & Leonoræ Lulier, ſupplicãtium, aduerſus Ioannem Lulier I. V. D. & Claudium Franciſcum Lulier fratres. Aitq; antea (ſcilicet mẽſe Iunio 1597.) quæſtione eadem in conſultationẽ poſita circa idem factum & inter eaſdem partes, indeciſa ſtetit; quoniam Iudices æquali mutabant ſuffragio.*

d *Scilicet Arreſto 17. Aprilis 1547. inter dominas Annam & Ioannam le Moyne filias primi coniugij quondam Domini de Mutigney, & Dominã Guillemetiam le Moyne filiam ſecundi. Quo arreſto, conquæſtuum medietas conſtante matrimonio (in quo mobilia acquiſita comprehendebantur) factorum adiudicata fuit filiabus primi coniugij. Et alio arreſto 14. Martij 1588. inter liberos primi & ſecũdi matrimonij quondam Doctoris Terrier de Veſoul. Fuitq; declaratum, mobilia acquiſita primo conſtante matrimonio reuerſura ad liberos primi matrimonij.*

e *Deciſa poſtea fuit 7. Septembris 1607. in eadem cauſa dictarum Annæ Ioannæ, & Leonoræ Lulier: Tãdemq; hac vltima opinio obtinuit, patrem teneri liberis primi coniugij mobilium portionem, quam ex conſuetudinis diſpoſitione poſſidebat, reſeruare, eo qđ ſue vxori ſuperuixiſſet, tametſi præter rationes in contrarium allatas, adduceretur l. ſi liberis. C. de don. ante nup. iunct. ibi gl. de Doctri. Bald.*

DECISIO CXV.

An mulier poſſit incarcerari pro debito. hicque agitur de interpretat. articuli 188. nouarum conſtitut.

SVMMARIA.

1 *Artic. 188. nouarum conſtitutionum anni 1586. declaratur.*
2 *Incarcerari an poſſit mulier pro debito.*
3 *Lex generaliter loquens non comprehendit caſus vel perſonas antiqua lege ſpetialiter priuilegiatas.*
4 *Mulier incarcerari non poteſt pro debito. amplia vt n. 8. 9: limita vt n. 11. 12.*
5 *Inopiæ potius quam contumaciæ imputandum ſi condemnatus non ſoluat.*
6 *Exceptio firmat regulam in caſibus non exceptis.*
10 *Vidua obligata ad corpus poteſt in carceribus detineri, ſecus eſt in nupta.*
12 *Meretrix poteſt incarcerari pro debito.*

1 IN nouis* conſtitutionibus anni 1586. articulo 188. ſub tit. *de ſtupro cauſar. ciuilium*, ſic ſtatuit: *Si condemnati noſtræ Curiæ arreſtis, aut ſententijs prouiſionalib. ſiue alijs quæ executioni mãdari debent appellatione non obſtante, aut vim adiudicati obtineates, non ſatisfaciant intra quatuor menſes à notificatione illis aut in domicilio facta ſententiæ condẽnatoriæ, poterunt apprehendi & in carceres noſtros conijci, &c.*

Euenit, quod mulier quædã nupta, actione iniuriarum conuenta, in expenſis condennat̃, qbus nõ ſolutis intra quadrimeſtre à die taxationis, in carcerẽ detrudit̃ iuſſu & mandato iudicis ordinarij, à quo appellat hæc mulier vna cum viro ad Senatum. itaque dubitatum eſt an iure potuerit incarcerari.

Nõ eſt quod hic diutius immoremur in ar-
2 gumentis hinc & inde recẽſendis: * nam huius laboris tædio nos releuat Annæus Robert. rer. iudica. li. 2. c. 6. vbi quæſtionem iſtã tractat in vtramq; partem, in terminis ſtatuti oĩno huic noſtro ſimilis. Hoc tñ monẽdus eſt Lector, Senatum noſtrũ aliter iudicaſſe, quã quod à Senatu Pariſienſi in ea quæſtione iudicatũ fuiſſe refert Annæ. Robet. Nam cenſuit Senatus noſter
a mulierem, præſertim nuptã, hoc conſtitutionis articulo non cõprehendi, ſicque iſtã in carcerẽ conijci non potuiſſe ob debitũ iſtud. Adeo ſane verum eſt quod ait Comic. in Phormione: Quot homines tot ſẽtẽtiæ, ſuus cuiq; mos, &c.

Motus eſt autẽ præſertim hac rõne (quã nec prætermiſit d. Ann. Robert.) quod* lex, ſtatutũ,
3 vel conſtitutio, generaliter, imo vniuerſaliter & abſolutè loquens, non cõprehendit caſus vel ꝑſonas, antiqua lege ſpecialiter priuilegiatas, nec cenſet̃ tollere priuilegium alicui ſpecialiter cõceſſum, *l. decurionibus. C. de ſilentiar. & decur. lib. 12 ibi* [non præiudicatura quacũque generalitate] latã Gabri. *concluſ. lib. 6. tit. de legib. & conſtitutionib. concl. 1. & Menoch. conſ. 242. n. 6.* Vbi hanc cõmunem eſſe docent.* At perſona mulieris anti-
4 qua lege in eo eſt ſpecialiter priuilegiata, vt non poſſit in carcerẽ detrudi ꝓ debito ciuili, vt conſtat ex *l. 1. nunc. auth. ſeq. C. de offic. diuerſor. iudic. & ex auth. hodie nouo iure. C. de cuſtod. reor.* Ergo non comprehenditur hac conſtitutione, præſertim cum ſit odioſa & pœnalis, *c. odia. de reg. iur. in 6.*

Nec obſtat huic deciſioni quod dicebãt nõnulli, leges illas intelligẽdas eſſe de ſimplici debito ciuili, & de muliere debitrice nondum cõ-

dem-

demnata; hic autem agi de debito cauſa criminis contracto, & de executione ſentẽtię, cui non poteſt nõ parere mulier ſine contumaciæ delicto, & neglectu authoritatis rei iudicatæ. * Nã
5 reſpondet inopiæ potius quã contumaciæ imputãdũ eſſe ſi non ſoluat hæc mulier, ſicque nõ ſuum, ſed fortunę virium eſſe. Quod autẽ pertinet ad debitũ, verius eſt, *iuxta doctr. glo. in l. prætor. in verb. centum aureorum. ff. de ſepulchr. viol. quam communiter à Doctor. receptã eſſe teſtatur Boer. deciſ. 349. n. 2.* illud ciuile debitum eſſe, licet ex crimine deſcendat: fuit enim adiudicatum parti, & non fiſco per modum pœnæ.

Non obſtat etiam deciſio Senatus Pariſ. ab Annæo Robert. relata, quæ huic noſtræ contraria eſſe vr̃. Nam illic de vidua hic de nupta agebat; quam Senatus ipſe Pariſiẽſis ſæpe iudicauit non poſſe pro debito ciuili in carcerẽ conijci, teſte eodem Annæo Rob. vbi ſup. Item animaduertendum eſt conſtitutionẽ Regis Frãcię huic noſtræ ſimilem, poſteriore edicti Bleſenſis ſanctione declaratam fuiſſe, qua ſolis Eccleſiaſticis perſonis remiſſus ſunt iſte carceris rigor, vt teſtatur ipſomet Robert. d. c. 6. in fi. vnde cũ poſterior conſtitutio à priori ſolos Eccleſiaſticos excipiat conſequens eſt mulieres ſub priori
6 cõprehendi.* Nam exceptio firmat regulam in caſibus non exceptis, *§. vt autem lex. & ibi Bar. auth. de non ali. aut. permu. reb. eccle.* Noſtra autẽ conſtitutio nulla alia poſteriore fuit declarata. Quæ duæ diuerſitatis rationes diuerſum quoq; iudicium exigere videbantur.

7 Sit igitur regula generalis,* mulierẽ non poſſe capi ꝓ debito ciuili, nec in carcerẽ duci, d. auth. hodie nouo iure. C. de cuſto. reor. cum ſimilib. Hoc .n. vetat publicæ honeſtatis ratio, & muliebris ſexus pudor, atque verecundia, §. 1. *verſic. ſi vero mulier. auth. vt litig. iur. in exord. lit. c. mulieris. de iudic. in 6. Ant. Theſſ. deciſ. 153. n. 8. Petr. Pechi. tract. de iur. ſiſtend. c. 5. n. 10.*

8 Quæ regula ampliatur primo, vt * ne quidẽ pro debito fiſcali poſſit carcerari, *d. auth. hodie nouo iure. & Pechi. vbi ſup.*

9 Ampliatur ſecundo, * vt non poſſit carcerari, etiãſi ſe ad id obligauerit (quod intellige de muliere nupta,) cum enim maritus in vxoris corpus iꝰs ac dominiũ habeat, atq; is nexus ſit alia oĩ obligatione & quouis iuris vinculo potior, non põt æs alienũ præcedens, nec alia quis ſubſequens obligatio efficere, vt quæ in mariti ꝑiudiciũ ſui poteſtatẽ non hẽt, poſſit corpus ſuũ carceris cuſtodiæ ſubmittere & obligare, vt in-
10 qt eleganter idẽ Rober. Secus fortè * in vidua & alia non nuptua: nã in ea ceſſat hæc rõ. ſicq; intelligendus eſt Rebuf. in conſt. Reg. *tit. de lit. oblig. art. 11. gl. 3. n. 33.* Vbi ait, mulierem obligatam ad corpus in carceribus detineri poſſe, hoc eſt, ſi ſit innupta & ſui iuris, vel ſi talis erat, cum ſe obligaret.

11 Limitatur autem cõiter hæc regula. * Primo, vt non ꝓcedat in muliere quæ aſſumpſit tutelã filij ſui, & q̃ renunciauit oĩ legum auxilio: tunc enim cenſẽt & huic renunciaſſe, vt docet Bart. *in auth. matri. & auiæ, C. quando mul. tut. offi. ſung. & in l. ſi quis ſub conditione, n. 18. ff. de teſtam. tut. & poſt eũ Rom. Alex. & Iaſ. in l. plerique. ff. de in ius uocan. Dec. in l. fœminæ, n. 74. ff. de reg. iur. & Matheſ. ſing. 109.* Sed hæc limitatio diſplicet Didaco *variar. reſol. lib. 2. c. 1. n. 3. & Ant. Theſſaur. d. dec. Pedem. 153. n. 8.* Et certè merito. Nã non tanti roboris eſſe debet iſta renunciatio, vt mater, cui honos & reuerẽtia debetur, à filijs ob debitum ciuile conijciatur in carcerem.

12 Limitat ſecundo, * vt non procedat in muliere meretrice ſeu luxurioſè & inhoneſtè viuente: has enim, vitæ vilitas, dignas legũ obſeruatione non credidit Conſtant. Imper. *in l. quæ adulterium, C. de adult.* Quod tamen ſublimita, niſi talis meretrix ſit nupta, argumento *l. ſi vxor. §. ſed & in ea. ff. ad leg. Iul. de adult.* Idque ꝓp honorem mr̃imonij inqt Dec. *d. l. fœminæ, n. 73. de reg. iur.*

a *Arreſto lato ex actione partium, in Camera Conſilij, Sabbato, vltima die Iulij 1604. in cauſa cuiuſdam piſtoris Dolani cum vxore appellantis de iudicio lato à Locumtenente Dolano, ſuper ſupplicatione ipſi oblata, & ſubſecuta incarcerationes; Quo iudicio ſtatuerat, eandem vxorem incarcerandam, eo quod intra quatuor mẽſes cõtenta in executorio taxationis expenſarum nõ perſoluiſſet. Fuitq; arreſto appellatio ſimul cum iudicio reſciſſa, dictaq; mulier liberata & abſoluta, reſeruata creditori alia prouiſionis via.*

DECISIO CXVI.

De iure retentionis duobus ſocijs cõpetente; & an unus ſine alio illud remittere poſſit acceptis laudemijs.

SVMMARIA.

1 *Retentionis ius duobus dominis directis, & ſocijs competens, an poſſit cedi vel remitti ab vno, in præiudicium alterius.*
2 *Dominorum directorum vnus non poteſt cogi ab alio ad remiſſionem iuris ſui.*
3 *Sociorum nemo plus poteſt parte ſua alienare.*
4 *Socij dicuntur habere inuicem tacitum mandatum à lege.*
5 *Mandatum tacitum, quod ſocij inter ſe habere intelliguntur, ad id tantum porrigitur quod ſocietati vtile eſt.*

1 CONductor * feudi cuiuſdam (à quo feudo dependebant plura iura cenſualia ſiue dominicalia) poſt contractum locationis, in quo

ſolus

ſolus erat obligatus,ſocium ſibi adiungit tertiũ
quendã. Pendente locatioue,cum vendita eſſet
domus quędã cenſualis,mouens à dicto feudo;
conductor iſte, ius prælationis ſiue retentionis
(quod ſibi & ſocio competebat in re vendita ex
cauſa dictæ locationis) inſcio & ignorãte ſocio,
cedit & remittit emptori,eiq. pollicetẽ ſe emp-
tioni conſenſurum & laudemia recepturũ. Qđ
intelligens ſocius,ait ſe velle vti iure retẽtionis,
pactumq.illud ſocij,cum emptore initium, ſibi
non obeſſe, quominus eo iure vtatẽ tãquam ſe
ignorãte initum:cui replicat emptor, pactum il
lud valere, & ſocio præiudicare ſaltem in parte
dimidia. Dubitatum itaque quid iuris.

2 Dicebant nonnulli, * quod quẽadmodũ qñ
fundi venditi plures ſunt domini directi, quo-
rum aliqui volunt inueſtire emptorẽ ſolutis lau
demijs; alius vero vult vti iure retentionis ſiue
prælationis,non poteſt iſte cogi ab alijs (licet
plures ſint numero) ad remiſſionẽ iuris ſui, ſed
poteſt agere ad retractũ,ſaltem pro parte ſua do
minicali, quo caſu, poreſt emptor, vel partẽ tñ
actorem concernentem dimittere, vel (ſi nolit
pati retractum partis,eum cogere, vt uel nihil,
vel totum accipiat, vt cõiter receptum eſſe con-
ſtar ex his quæ trad.Guid.Pap.*dec.411.in fi.*—
*ad conſuet.Pariſ.tit.1.§.13.gl.1.n.51.& 52.Tiraq.
de retrac.conſang.§.11.gl.7.n.4.& §.23.gl.2.n.4.
& 5.Arnol.Ferro.ad conſuet.Burdeg.tit.des retraits
§.2.verſ.& ſi plures.& tit.des fieſs. de retractib.&
retentionibus.§.449.& arreſtor.lib.11.tit.6.arre-
ſto 2.& 8.quos ſequitur & refert Franc.Grimaudet
in ſua paraphraſi iuris retract.lib.*1.c.11.Sic,quan
do plures ſunt ſocij, quibus ius illud competit,
non poteſt vnus (cui forte non eſt curæ rẽ vendi
tã retinere) alios ſuo iure priuare, ſed põt vnuſ-
quiſque ſuo iure vti, ſaltem ꝑ rata ſuæ partis.
3 Nam nemo ex ſocijs poteſt plus parte ſua alie-
nare,etiamſi ſint ſocij omnium bonorum, *l.ne-
mo. ff. pro ſoci.* Nec vlla differentiæ ratio vr eſſe
inter plures dominos directos, & plures ſocios
ab vno eodemque domino directo cauſam ha-
bentes.

Sed his non obſtantibus, judicauit Senatus
a ſocium iſtum non eſſe admittendum, nec ꝑ
parte nec ꝑ toto: motus potiſsimũ, quod con-
ductor iſte ſolus in contractu locationis erat de
nominatus,& ſolus dño locatori obligatus, ſic-
que ſolus dñum directum repreſentabat. Vnde
viſum eſt ſatis fuiſſe emptori eũ adire, & ab eo
remiſsionem iuris retentionis obtinere, ſolutis
laudemijs, nec neceſſarium fuiſſe id ab iſto ter-
tio etiam petere, cum non à dño directo ius ha-
beret, ſed tñ a conductore, cui cum ſe illius lo-
cationis ſocium feciſſet, tacitum videbatẽ dediſ-
ſe mandatum ea omnia gerendi, quæ ab illa ſo-
4 cietate dependebant. Socij * enim dicuntur ha
bere inuicem tacitum mandatum à lege, ad fa-
ciendum ea omnia, circa quæ eſt expreſſe con-
tracta ſocietas, vt aperte tradit Alex. *in conſ.* 186
n.3.vol.2. Vtputa, ſi contracta ſit ſocietas circa
merces venales, poteſt vnus vendere & alienare
ſine alio; quia vnus videtur ad hoc alium præ-
5 poſuiſſe, inquit Bar. *in d.l.nemo.ff. pro ſoci.* Et*
licet tacitum illud mandatum ad hoc tantum
porrigatur, quod ſocietati expedit & utile eſt,
per ea quæ tradit idem Alex.*conſ.*154.*vol.*2.So
cius enim non præſumitur habere mandatũ in
præiudiciũ ſocij, Anch.*conſ.*333.*& Alex.vbi ſu-
pra.* Tamen cũ exiſtimauerit iſte conductor, ſo-
cietati expedire laudemia potius recipere ab
emptore, quã iure retentionis vti, non erat qđ
ſocius conquereretur, vel ſi conquerendum eſſe
duceret, agendum erat non aduerſus emptorẽ,
ſed aduerſus ſocium, ut ei de male geſto & ad-
miniſtrato negotio communi rationem redde-
ret, *l.quædam ſunt perſonæ. ff. de ædend.* Atque ita
fuit concluſum.

*a Arreſto 24. Septembris 1604. inter Magiſtrũ
Nicolaum Alteriet Dolanum ſupplicantem, aduer
ſus Magiſtrum Franciſcum Goubot eiuſdem loci
defenſorem.*

DECISIO CXVII.

Euictioni an ſit locus quando res eſt euicta poſſeſſorio iudicio.

SVMMARIA.

1 *Euictioni an ſit locus quando res eſt euicta poſſeſſorio iudicio.*

2 *Euictioni vt ſit locus, requiritur quod appareat ſententiam latam fuiſſe ſuper proprietate.*

3 *Actio ex empto de euctione, & actio empti ad traditionem quid inter ſe differant.*

4 *In lite ſuper poſſeſſorio admittimus authoris laudationem, aduerſus quem agitur de euictione. & quomodo id procedat. n. 5.*

6 *Venditor in re tradenda debet præſtare emptori, vt in lite de poſſeſſione potior ſit.*

1 QVæſtionẽ * hanc tetigit Gaball. *trac. de eui-
ctio.§.5.n.44.* vbi inter vnũ & quiquaginta
caſus, in qb. euictionẽ ceſſare, dicit decimoquin
to loco hunc refert, qñ nẽpe auocatur ſola poſ-
ſeſſio, ſiue poſſeſſorio iudicio, ſiue reali, vt actio-
ne hypothecaria, vel Saluiano interdicto. Idem
larius tradit *in §.3.einſdẽ trac.n.152.vbi poſt Bar.
Bal.Soc. & alios,* docet, ꝙ ſi fundus euincatẽ iure
poſſeſsionis nõ aũt iure dñij, nõ põt emptor age
re de euictione, ſed dẽt agere primæua actione
ex empto ad tradõnẽ, quaſi res nõ fuerit tradita
Hoc idẽ ꝓbat & Maſc.*trac.de ꝓb.cõcl.*614.*n.6.7*

2 Vbi* ait quod vt euictioni locus ſit, requiritur
quod appareat ſententiam fuiſſe latam ſuper
proprietate rei euictæ, ſecus ſi tantum ſuper
poſſeſſione: etenim tunc non poſſet emptor (in-
quit) agere de euictione, licet poſſet agere con-
tra venditorem ad rei traditionem.

3 Quid autem* inter vtramque actionem in-
terſit, id vel ex eo maxime conſtat, quod actio-
ne ex empto de euictione non tantum pretium
ſed & intereſſe & ſumptus litis conſequimur, *l.
ſi cum quæſtio. iunc. ibi glo. C. de euictio. l. euicta. ff.
eod.* Actione vero empti ad traditionem rei vē-
ditæ, id tantum cōſequimur vt res tradatur vel
quanti rem habere noſtra intereſt, l. 1. ff. de act.
empt. Sumptus vero facti in ea lite, in qua res
euicta eſt, in hanc actionem non veniunt.

Hæc quamquam de iure vera ſint, & aperto
textu nitantur, *legis tertiæ & l. ex empto. (alias in-
cipit, emptorem.) §. idem Neratius. ff. de act. empt.*
vbi Vlpi. ex ſententia Iuliani dicit rem non vi-
deri traditam, ſi ſuperior in poſſeſſione emptor
futurus non ſit, ideoque agendum ex empto, ſi
4 hoc non præſtetur: tamen* in praxi, ex vſu fo-
renſi receptum eſt, vt etiā in lite ſuper ſola poſ-
ſeſſione rei mota, admittamus authoris lauda-
tionem, aduerſus quem agitur de euictione; ſed
id ſane, ſi modo intra annum & diem à tēpore
traditionis factæ conueniatur, non autem ſi po
5 ſtea, idque* adhibita adhuc diſtinctione quam
adfert Bald. in l. emptor n. 7. C. de euict. vbi ait
aduertendum eſſe, an emptor conueniatur poſ-
ſeſſorio ex proprio facto, an vero ex facto autho
ris vt primo caſu locus non ſit euictioni, ne q̃-
dem intra annum: ſibi enim imputet ſi ſuo fa-
cto à poſſeſſione cecidit; ſecundo vero caſu ſic.
Atq; hoc iure vtimur, vt multoties iudicatum
a eſſe vidi hācq; praxim communiter in Gallia
receptam eſſe docet Io Pap. *in ſuo ſecūdo notario,
lib. 4. tit. de actione emptionis pro ſponſione. fol. mihi
237 & 238. & lib. 11. arreſtorum, tit. 4. de ſponſio-
ne & euict. arreſto 10. circa medium.* Nam (vt recte
ex Neratio refert Vlpi. in d. l. emptorem vel, ex
empto. §. idem Nera.) venditor* in re traden-
6 da, debet præſtare emptori, vt in lite de poſſeſ-
ſione potior ſit. Quod intellige ſecundum præ-
dictam diſtinctionem Baldi ſi nempe ex facto
ipſius venditoris conueniatur, ſecus ſi ex facto
proprio, vel etiam ſi ex violentia tertij à poſſeſ-
ſione ſua cadat, l. fin. C. de act. empt.

a *Sic iudicatum fuit 9. Nouembris 1604. in
cauſa Magiſtri Simonis Boilley de Monteſſaux appel-
lantis aduerſus Magiſtrū Ioannem Gouſſe receptorem
generalem & Lure appellatum.*

DECISIO CXVIII.

*Legitima an debeatur filio manumortali in bonis pa-
tris, à cuius communione mortis tempore erat ſepa-
ratus.*

SVMMARIA.

1 *Manumortali filio à patre ſeparato an debeatur legi-
gitima.*
2 *Conſuetudo excludens a ſucceſſione non cenſetur exclu-
dere à legitima contra num. 9.*
3 *Artic. 16. conſuetud. ſub tit. des mainmortes. decla-
ratur.*
4 *Excluſus à ſucceſſione non admittitur ad legitimam.*
5 *Legitimę definitio.*
6 *Manumortalis filius à communione patris ſeparatus,
ita incapax eſt ſucceſſionis paternæ, vt ne quidem
teſtamento poſſit inſtitui.*
7 *Legitima quatenus ſit quota bonorum.*
8 *Legitima à cauſa inteſtati regulatur.*
10 *Legitima ſtatuto non tantum minui, ſed in totum tolli
poteſt.*
11 *Legitima non debetur de bonis manumortalibus.*
12 *Legitima filio manumortali ſeorſum à patre habitan-
ti an debeatur, ſaltem in bonis liberis & alodialib.*
13 *Inſtans mortis vitæ connumeratur.*

1 QVæſtionem* hanc diſputat Chaſſa. *ad con-
ſuetud. Duca. Burgun. tit. de manib. mort. §. 13
gl. 1.* Vbi videtur tenere, filium, licet à patre ſe-
paratum, non eſſe arcendum à legitima ſibi iu-
2 re naturæ debita, eo quod * cōſuetudo (inquit)
eum tantum excludit à ſucceſſione, & non à le-
gitima, quæ nunquam videtur tolli per ſtatu-
tum, niſi expreſſe id dicatur, Salic. in l. ſanci-
mus. C. de nupt.

3 Sed contra hanc * Chaſſanei opinionem ſæ-
pius iudicauit Senatus, vt recte refert Henric.
Boguet *in ſuis obſerua. ad conſuetud. huius Comit.
eod. tit. de manib. mort. art. 16. num. 2. & 3.* Idque
non tantum in eo caſu quo aperta erat ſucceſ-
ſio domino manumortali (in quo certe caſu mi
nus eſt dubij: nam fieret iniuria domino, & bo-
norum manumortalium conditio violaretur,
ſi ad legitimam in ijs bonis petēdam admitte-
retur filius ſeorſum habitās) Sed in caſu magis
dubio, nēpe extantibus duobus filijs in cōmu-
nione, & vno ſeorſum & ſeparatim habitante:
huic enim & legitimæ petitionē etiā denegauit
Senatus a aduerſus alios; licet ex [illegible] perſona
videreſ eam poſſe conſeq., cum nihil eo caſu de
præiudicio domini manuſmortalis tractaretur,
in cuius ſolius fauorem videtur introducta con
ſuetudo noſtra in d. §. 16.

4 Et certe, * nulla ratione fieri poteſt, vt ad
legitimę petitionem admittatur, is qui ab ip-
ſa inteſtati ſucceſſione penitus excluſus eſt, *l.
poſthumus. in princip. & in §. ſecundo, ff. inoffic.*
te-

teſtam. Rim. iun. conſ. 85. *n.* 41. *& ſeq. vol.* 1. *& conſ.* 254. *vol.* 3. *& Ioſ. Ludo. dec.* 21. *n.* 41. *& 42. qui alios*
5 *referunt*. Repugnat enim iuris ratio, * quæ legitimã definit trientem [a] aut ſemiſſem eius portionis, quã quis eſſet habiturus ab inteſtato, *auth. nouiſſima. C. de inof. teſt.* ab inteſtato (inquã) inſpecto non tam iure cõi, quam conſuetudinario & municipali, vt tractauimus ſup. deciſ. 70.
6 At filius à communione patris ſeparatus, iure nſo municipali ita incapax eſt ſucceſſionis, vt nequidẽ teſtamento inſtitui poſſit, vt patet ex §. 14. einſdẽ conſue. ergo nec legitimã petere, q̃ eſt quota ſucceſſionis, *d. auth. nouiſſima*. * Quod
7 autem dr̃ tã eſſe quotã bonorum, illud ſane verum eſt, habito reſpectu ad legitimã, q̃ iam ſemel cępit eſſe debita, mortuo nẽpe patre, aut matre, cui ſucceſſurus erat filius. Sed ſi priuſquã de legitima quæri poſſit, filius aut filia à ſpe ſucceſſionis excludat̃, vel in totum, vel quoad certam bonorum ſpeciẽ, tunc excluſus ẽt eſſe cenſetur à legitima in eis bonis petenda: * nã à cauſa inteſtati initium ſumit. & ab ea regulat̃, & hoc reſpectu dr̃ quota ſucceſſionis, *gl. in l. Papinianus §. vnde quis. & §. ſextans ff. de inof. teſta. & faciunt quæ tradit Socy. iun. conſ.* 67. *vol.* 2.

9 Non obſtat quod * ſtatuto ſimpliciter excluſus à ſucceſſione, non cenſetur excluſus à legitima: nam contraria opinio communior eſt & receptior, per ea quæ tradit Mich. Craſſ. *in §. legiti*
10 *ma. q.* 1. *&* 3. *n.* 6. *& q.* 43. * Poteſt enim legitima ſtatuto non tm̃ minui, ſed & in totum tolli, præſertim qñ aliqua iuſta cauſa ſubeſt ita ſtatuendi (vt in hac nr̃a conſu.) vbi hoc ideo fit, ne liberi parentũ ſuorum (quib. ſe pios & obſequentes reddere debent) cõionẽ deſerant & relinquant. Bar. *in l. Titio centũ §. fi. ff. de cond. & demon. Alex. conſ.* 3. *&* 134. *n.* 32. *vol.* 7. *Gozad. conſ.* 44. *nu.* 24. *Ioſ. Ludo. d. dec.* 21. *n.* 47. *&* 51. *VVillalo. & alij in volu. commu. opinio.* Adde quod non tã vr̃ hoc in caſu legitima tolli ſtatuto, quam facto proprio ipſius filij, qui ſe à cõmunione parentũ diſtrahens, incapacẽ reddit ſucceſſionis, & p conſequens legitimæ, cui ſic vr̃ renunciare, ſicq; proprio ſuo facto priuatur.

11 Porro, * ſicut nõ debet̃ legitima de bonis maioratus, uel de bonis feudalibus, aut in emphyteuſim acceptis, ut diximus in d. dec. 70. ſic nec de bonis manumortalibus, ei potiſſimũ qui ab eorum ſucceſſione penitus eſt excluſus. Hocq. iure vtimur, quod & approbant Guil. Bened. *in c. Raynutius. in verb. & vxorẽ noĩe Adela. nu.* 50. *poſt Aug. conſ.* 105. *& Ant. Fab. de errori. pragma. deca.* 12. *erro.* 6. licet contrarium tenniſſe videantur Chaſſa. *vbi ſup. & Io. Pap. in conſuet. Burbo. tit.*
12 *des tailles perſonel.* §. 207. Quid * autem, ſi in hæreditate parentis defuncti ſint alia bona quam manumortalia, puta bona libera & allodialia in loco libero ſita, an ex iis conficienda erit legitima filio ſeorſum habitanti? Et ſane videtur quod non. Hac potiſſimum ratione, quã ſubtiliter perpendit Ant. Fab. vbi ſup. nempe, quod eo inſtanti quo moritur vir cõditionis manusmortuæ, ſine agnatis aut cognatis in ſua cõmunione commorantibus, ac proinde illo adhuc
13 vino (inſtans * enim mortis vitæ computatur & non morti, *l. ſi. ff. de condi. inſtitu.*) bona omnia, quæ tunc habet, deuoluuntur ad dominum ex iure cõſuetudinario apud nos receptiſſimo, *d. tit. des mainmortes.* §. 6. At nemo dixerit legitimam deberi filio in bonis quæ domini ſunt & non patris.

a *Arreſto* 29. *Decembris* 1604. *in cauſa appellationis vocatorum Perrey, emanatæ à iuriſdictione de Baulme: compertumq; fuit ita in pari caſu iudicatũ fuiſſe. Item ſic* 5. *Ianuarij* 1605. *in cauſa Iacobi, & Franciſcæ Bardel appellantium, & primæuorum ſupplicantium in ſupplementum legitimæ, aduerſus Leonardum Bardel de Cendrey appellantem & primæuum defenſorem.*

DECISIO CXX.

Vtrum Archiepiſcopus viſitando Diæceſim ſuam, per ſe aut per alium à ſe commiſſum, poſſit procurationes) id eſt ſumptuum neceſſariorum exhibitionem) à laicis exigere.

SVMMARIA.

1 *Viſitatio Diæceſis, quæ fit ab Epiſcopo, an fieri debeat ſumptibus laicorum.*
2 *Epiſcopus Diæceſim ſuam viſitare tenetur ſingulis uel ſaltem alternis annis.*
3 *Viſitationis effectus, finis, & forma.*
4 *Viſitatio fieri debet ab Epiſcopo perſonaliter, niſi ſubſit aliquod legitimum impedimentum.*
5 *Epiſcopus committens alium viſitationi, debet prouidere neceſſarijs ſumptibus.*
6 *Victualia an debeantur à perſonis & locis viſitatis.*
7 *Viſitatio fit non tantum clericorum ſed & laicorum.*
8 *Procurationes exiguntur à ſubditis Epiſcopo.*
9 *Epiſcopi ſuas parochias peragrantes, aliquid accipere poſſunt à ſubditis.*
11 *Procurationes debentur ab Eccleſijs & eccleſiaſticis viſitatis. & n.* 13.
12 *Procurationes quare introductæ de iure.*
14 *Viſitantes nihil præter ſumptus exigere poſſunt.*
15 *Procurationis ſumptus regulãtur pro modo redituum beneficiorum.*
17 *Conſuetudine excuſantur laici à procurationibus.*
18 *Archidiaconi, Decani rurales, & alij, habent ius viſitandi.*
19 *Epiſcopus Clerum ſuum imponere poteſt pro iucun-*

do aduentu.
20 *Epiſcopus non debet exigere procurationes, ſi habet aliunde.*
21 *Victualia non debentur viſitanti, ſi ſine ſcãdalo à ſubditis haberi non poſſint.*
22 *Epiſcopus, reſpectu laicorum, tenetur ad ea omnia, quę præſtat viſitando.*
23 *Sumptus victualium præſtantur ab Eccleſijs & clericis viſitatis.*
24 *Viſitatio verſatur præcipue circa perſonas Eccleſiaſticas & loca Eccleſiaſtica.*
25 *Eccleſiaſtici ſunt proprie ſubditi Epiſcopo, non autem Laici, niſi quoad quid.*
27 *Viſitatio fieri debet gratis in locis vbi eſt talis conſuetudo.*
28 *Comitatus Burgundiæ liber eſt & immunis.*

1 CVm Reuerendiſſimus * in Chriſto pater Dominus Ferdinandus de Rye Archiepiſcopus Biſuntinus, prouinciam illã & Diœceſim, anno 1604. viſitare cœpiſſet, per Reuerendum Dominum Dñum N. Simonnin Epiſcopũ Suffraganeum; audiuiſſetq; Senatus, illius viſitationis ſumptus ad victum neceſſarios à ſolis laicis exigi: maturo ſuper hoc habito conſilio, ꝓhibuit ſubditis ne quid in poſterum (& donec aliter ſtatueretur) ſiue in pecunijs, ſiue in victualibus, illius viſitationis rõne perſoluerent. Idq; ne per eiuſmodi voluntarias procurationum exhibitiones, præiudicialis aliqua induceretur cõſuetudo, eas à laicis exigendi.

Hoc cum reſciuiſſet dictus Reuerend. Archiepiſcopus, viſitationis opus, quãquã neceſſariũ, & à multis ante ſæculis omiſſum atq; neglectũ, interruptũ dimiſit, ſuoſq; commiſſarios ad Senatũ deputauit, cum quibus habita freqũeti ſu per hoc negotio colloquutione, per deputatos eiuſdẽ Senatus, & rõnibus vtrinq; diligenter diſcuſſis, qõ tñ indeciſa remãſit, quã ideo ad Principem remiſit Senatus, cui ſuam ſuper hac iuris qõne opinionem in hanc formam exhibuit.

Rationes ꝓbãtes municipes Comitatus Burgũd. eſſe immunes ab expenſis & ſumptib. Reuerend. diœceſanorum parochias viſitantium, idq; onetis incumbere ipſis & Clero.

2 De iure vulgari * omnes Epiſcopi ſingulis annis Diœceſim viſitare tenentur; ſi verò ſpatioſiorem ambitum tractumq; contineat, alternis ſaltem annis, vt præcipitur tex. *in can. decernimus. & in can. Epiſcopum.* 10. q. 1. *Concil. Trid. ſeſ. 24. de reſor. c. 3. in princ.*

3 Inſtituitur autem * hæc viſitatio, vt extirpentur hæreſes, vera fides inducatur, boni mores conſeruentur, praui emendentur, inuiteturque populus ſalutaribus admonitionib. ad deuotionẽ, pacẽ vitamq, integram: ſic loquitur S. Conc. Tridentinum ſupra citatum. Eo autem fine, in Concilio Bracharenſi 2. *allato in Can. placuit.* 10. q. 1. Iniungebatur Epiſcopis, his viſitationibus incumbentibus, ſtatim à primo die de actionibus & motibus Eccleſiaſticorum ſciſcitari, quẽ ordinem in Sacramentorum celebratione, & miniſterio & in alijsq. quibuſcunq; Eccleſiaſticis officiis teneant; deinde ſequenti die populum conuocate, docendo vt omnes errores deuitet, Catholicæ Eccleſiæ credat, omniaq; crimina peccatum mortale inducentia fugiat. Quod repetitur *in c. procurationes. ext. de cenſib. & in c. 1. eod. tit. in 6.* denique viſitare perſonas, loca, teſq; Eccleſiaſticas, etiam cogere beneficiatos, ad exhibitionem titulorum quibus beneficia poſſident, tam intra, quàm extra Diœceſim, vt probat Tho. Zerola *in prax. Epiſcop. in verb. viſitatio. 1. art. 4.*

4 Huiuſmodi viſitationes * debent perfici ab Epiſcopis perſonaliter, niſi iuſta cauſa detineantur: tunc enim illis licet alios viſitationi committere. *can. Epiſcopum.* 10. q. 1. *c. inter cætera ext. de offic. ordin. c. ſi Epiſcopus. eod. tit. in 6. dict. Cõcil. Trid. ſeſſ. 24. c. 3.*

5 Committentes autem alios dictis viſitationibus, omnia pro itinere neceſſaria ſubminiſtrare illis tenentur, ſic loquitur tex. citatus *in c. inter cætera. ext. de offic. ord. & c. ſi Epiſcopus. eod. tit. in 6. vbi gl. in verb. prouidere.* Salùis & reſeruatis alimentis & victualibus, *iiſdem textib. & c. Romana. §. procurationes. de cenſibus. in 6. extrauag. vas electionis. in princ. eod. tit. in extrauag. commu. & d. c. 3. Concilij Trid.*

6 Dubium autem eſt, quoad dicta victualia, vtrum populus & laici cum Eccleſiaſticis, contribuere debeant. Rationes dubitandi præcipuæ ſunt, quoniam Canones dicunt, dicta victualia deberi à perſonis & locis viſitatis, *c. Romana. §. deinde de cenſib. in 6. & d. c. ſi Epiſcopus, de offic. ord. Concil. Trid. vbi ſup.*

7 Atqui * laicorum æquè ac clericorum viſitatio fit, vt ſupra dictum eſt, *d. c. Romana. ibi*: Nec ſit ſolum erga maiorem, ſed etiam minorem Eccleſiam, nec circa clericorum tãrum, ſed etiam populorum viſitationem intentus.

8 Secundò, * iiſdem Canones indiſtinctè, præcipiunt vt hi ſumptus tollantur ſuper ſubditis Epiſcopo. Sic loquitur *extrauag. vas electionis. in princ. de cenſib. in communib. & c. cum Apoſtolus. §. prohibemus. ext. de cenſib.* Atqui laici ſubditi ſunt Epiſcopo, æquè ac Eccleſiaſtici, nominatim verò quoad dictas viſitationes.

9 Tertio, * id videtur ſubinnuere deciſio text. *in c. cauendum. 10. quæſt. 3.* Vbi cum Epiſcopi ſuas parochias peragrãt, aliquid poſſunt accipere à ſubditis, id eſt laicis, & ſociis ſeu fratrib. hoc eſt clericis, vt interpretatur glo.

Quibus addi poteſt eam eſſe opinionem quorundam Doctorũ Canoniſtarum, & videtur ſic in-

intellexiſſe Concilium Tridentinum, loco citato, quando admonet Epiſcopos dictas viſitationes facientes, vt comitatu apparatuq; modeſto contenti ſint, ne inutilib. ſumptib. cuiquam graues oneroſiue ſint.

10 His non obſtantibus,* conſtat, populum nullo modo teneri ad contributionem dictorum victualium, verum omne onus i. Epiſcopum & Clerum incumbere. Rationes hæ ſunt.

11 Primò, ne vnum quidem Canonem eſſe, qui expreſſe dicat laicos ad id obligari. E contra apertiſſimè id Eccleſijs Eccleſiaſticiſq; iniungitur, ut paſſim videre eſt, & maxime *in c. cum inſtantia. §. ſanè. c. procurationes. ext. de cenſib. extrauag. vas electionis. §. ita quod expenſæ. & §. noſtra. eo. tit.*

12 Secundò,* de iure inuectas fuiſſe procurationes ad tales expenſas ſubleuandas, *text. apert. in c. procurationes. ext. de cenſib. c. 1. §. procurationes. c. fælicis. eod. tit. in 6. clement. 2. & extrauag. vas electionis. eodem quoque tit. in communib.* Atqui huiuſ
13 modi * procurationes ab Eccleſijs Eccleſiaſticiſq; ſolummòdo debentur, ex ijſdem text. nominatim *extrauag. vas electionis.* vbi taxatio dictarum procurationum præſcribitur, ſiue Epiſcopus, aut Archiepiſcopus viſitet perſonaliter aut per commiſſum & deputatum: ibiq. expreſſè agitur de Archiepiſcopis & Epiſcopis Galliæ, Nauarræ, Maioricæ, Delphinatus, Burgundiæ, Sabaudiæ, & Folcalquerij, dicitq; eos in viſitationibus poſſe quidem procurationes exigere, ſed à ſuis, vel ſuffraganeorum ſuorum Cathedralibus Eccleſiis, & iuxta modum ibi præſcriptum: nec vllum ibi verbum de laicis habetur, eos ſcilicet ad id obligari.

14 Dictæq; procurationes ſunt ita limitatæ,* vt debeant viſitantium victualibus ſufficere, quibus præterea nihil exigere licet, *d. c. 1. §. procurationes. de cenſib. in 6.* Antiquitus autem ſi vnica procuratio in vnum diem non ſufficeret, plures vicinarum Eccleſiarum coniungebãtur, c. procurationes, eod. tit. Tametſi exinde conſtitutione Bonifacii Papæ VIII. *in c. fælicis. de cenſib. in 6.* fuit vndequaque prohibitum, ſingulis diebus plures vna procuratione exigere, ſiue (ad Eccleſiarum optionem) earum loco victualia.

15 Regulantur item * dictæ procurationes & ſumptus viſitationum ad rationem redituum facultatumq; Eccleſiarum, *c. cum Apoſtolus. in princ. & in §. ſane. c. cum nuper. ext. de cenſib. c. conquerente. ext. de offic. ordin.* Quod apertè indicat, Eccleſias ſolas ad id contribuere, alioquin vltra dictas procurationes de Eccleſijs perceptas, Viſitantes adhuc tollerent à populo, integra victualia, aut ſaltem partem eorum, repugnantibus ſupradictis iuribus Sanctoq; Concilio, *c. 3. ſeſſ. 24.*

16 Confirmatur,* *Can. inter cætera. & c. illud. 10. q. 3.* vbi agitur de grauamine, quod Epiſcopi viſitantes Clero inferebant, nec ibi vlla fit mentio populi, aut laicorum: quod omiſſum non fuiſſet ſi fuiſſent grauati, aut in expenſis dicta-
17 rum viſitationum comprehenſi.

Tertio,* hæc difficultas expreſsè ſoluitur *per gl. in c. 1. in prin. in verbo laicos. d. tit. de cenſib.* Vbi glo. quærit, an populus procurabit? Et reſpondet quod non, vt notat Ioan. *in c. placuit 10. q. 1.* & sic eſt conſuetudo, inquit illa gl. Quod maximè notandum eſt, etiam tunc populum non contribuiſſe dictis procurationibus.

Hæc glo. communiter à Doctoribus obſeruatur, vt ab ijs, qui ſcripſerunt in dict. can. Cauendum. 10. q. 3. prout videri poteſt apud Belleuzinum *in tract. de charit. ſubſid. q. 27. & Remig. Gonniſium in ſimili tract. q. 54. & apud Franciſcum de Pauinis Rotæ Romanæ auditorem, in tract. de viſitat. 1. par. q. 9. n. 13. vbi plures allegat.*

Imo ij ipsi qui populum de iure teneri dicunt concedunt de generali conſuetudine nihil omnino contribuere: fruſtraque de eo diſputat, quandoquidem domini temporales nullo modo illud tollerarent, vt videre eſt apud allegatos authores.

18 Quartò,* non ſolùm Epiſcopi, ſed etiam Archidiaconi, Decani rurales, & alij ius habent viſitandi, vt patet, & tamen viſitationum ſumptus ſolummodo ab Ecclesijs exigunt, *d. extrau. vas electiones. §. abbas etiam. & §. illud quoque.* Legati item & Nuntii S. Sedis, authoritatem habent viſitandi, nihilominus procurationes à ſolis Eccleſijs accipiunt, *c. cũ inſtantia. ext. de cenſib.*

19 Imò * Epiſcopi, q. alijs iuribus dignitatum gratia gaudentes, vt imponendi pro iucundo aduentu, vel alia rationabili cauſa (de quo fuſè Remig. Gonniſ. d. tract. de charit. ſubſid. q. 5.) talia iura in Clerum ſolum exercent, vt patet in orbe Chriſtiano, sine vlla exactione populi & laicorum Diœceſeon, non eſt ergo tolerandum, vt alio modo circa viſitationum iura vtantur.

20 Quinto, & poſtremo,* Epiſcopi aliũde ſufficienter habentes victualia prætendere non debent, verum ex re priuata prouidere ſibi debẽt, *ex text. in d. c. cauendum 10. q. 3.* in illis verbis [vbi proprij ſumptus deſunt] ex quib. verbis gl. infert, quod ſi Epiſcopus habet vnde poſſit expẽdere non debet alios grauare, cum potius hæc petantur ex gratia, quam de iure, & quia debet expendere in via quę conſueuit domi expendere. Quod intelligendum eſt, quando Epiſcopus perſonaliter viſitat. Quãdo verò per commiſſionem, etiam ſi ſufficientem habeat reditũ, vr̃ obligati ad omnes commiſſorum ſumptus, *ex text. citato vbi gl. in c. inter cætera ext. de offic. ordina.* Facit etiam *text. in c. decernimus: 10. q. 1.* vbi pro ſumptibus viſitationũ huiuſmodi annua-

tum,

Digitized by Google

rum, Epiſcopus oblationũ tertiam partẽ iu-
re antiquo percipit, de qua tertia parte in *c.* de
his iunct. glo. d. q. t. Nec obſunt aliæ conſtitu-
tiones, quæ præcipiunt, vt à viſitatis victualia
præbeantur. Limitãdæ n. ſunt ſi Epiſcopus non
habeat ſatis amplas facultates: qđ anſam p̃buit
Innocentio vt diceret etiam in caſu *c. ſi Epiſco-*
21 *pus de offic. ordina.** Victualia non debenť viſitã-
ti, ſi ſine ſcandalo a ſubditis haberi nõ poſſint,
vt refert glo. ibidem in verb. prouidere quæ hoc
dictum non reprobat.

22 Et re vera, cùm huiuſmodi officium Diœce-
ſim viſitandi ad Epiſcopum ſpectet * ob digni-
tatem ſatis liquet eum ad omnia quę præſtat in
dictis viſitationibus laicorum reſpectu obliga-
ri, ſcilicet ad prędicationem, diſciplinam po-
puli confirmationem puerorum &c. non vř ex
æquo ea ratione ſumptus ei præſtari, ſi Diœce-
ſeos facultates ſint alioquin ſufficientes.

Quomodocunq; res habeat, rationibus ſupra
allatis manifeſtum eſt, populum ad dictatũ vi-
ſitationum expenſas minime eſſe obligatum.

23 Nec oppoſitę fauent ſententiæ rationes du-
bitandi antè adductæ: Reſpondetur n. ad pri-
mam,* Textus dicentes quod ſumptus victua-
lium præſtantur à viſitatis, intelligi de clericis
viſitatis & non de laicis, vt videre eſt in omni-
bus locis ante adductis, & maximè *in c. exigit de
cenſib. in 6.* vbi pœna dupli imponiť viſitatori-
bus a locis non viſitatis, p̃curationes percipiẽ-
tibus: & paulo poſt, vt pateret loca hec viſitata
præcipuè intelligi de Eccleſiijs ſubijciunť hæc
verba, quouſq de duplo huiuſmodi grauatis Ec
cleſiijs, plenam ſatisfactionem impẽdant ſic in
c. fœlicis eod. tit. in 6. loca viſitata interpretantur
Eccleſiæ.

24 Conſtat enim, * Viſitationem pręcipuè ver-
ſari circa perſonas, loca, reſq; Eccleſiaſticas pro
ut ſupra dictum eſt: quantum verò ad laicos, ni
hil illorũ ratione fit, ad quod Epiſcopus ex of-
ficio ſuiſq; ſumptibus non teneatur, ſcilicet con
cionari, confirmare &c. quas ob cauſas laici de-
cimas, aliaſq; præſtationes Eccleſiæ perſoluũt;
quare non ſunt duplici onere prægrauandi.

25 Ad ſecundam, * dř hunc decimum [ſubditi]
intelligi de Eccleſiaſticis ſicut & in *text. extra-
uag. vas elect. in princ.* dicuntur a ſubditis præſta
ri procurationes, hoc eſt ab Eccleſijs, ſuper q-
bus tantù m ibidem illæ taxantur: facit *text. in c.
relatum* 10. *q.* 3. quo loci per verbum [ſubiectos]
intelliguntur præsbyteri. Licet n. laici in aliqui
bus à iuriſdictione Epiſcopali dependeant, nõ
tamen ita propriè & rigide ac Clerici qui pro-
priè loquendo, ſoli ſunt Epiſcopo ſubditi, non
autem laici, *vt ait glo. in ſi. clem.* 1. *in verb. ſubditis
de foro competen.* Et ita huic obiectioni circa hãc
quæſt. reſpondet Belleuxin. *de charit. ſubſid. q.* 27.
& Remig: Gouuniſ. eodem tract. q. 54.

26 Ad ſecundam,* *c. cauendum.* 10. *q.* 3. textu ip-
ſomet limitatur ibi [ſi Epiſcopo proprij ſump-
tus deſint] prout dictum eſt in quinta ratione
Item in fine dicti cap. ſubijciũtur hęc verba [tã-
ta ergo diſcretio in hac re tenenda eſt, vt verbi
Dei prædicator à fratribus accipiat, & iſdẽ fra-
tres illius potentia non grauentur] vbi ſecundũ
glo. hoc verbum [fratres] de clericis interpretã-
do, liquet eos ſolos antiqtus expẽſas præſtitiſſe.

27 Quantum ad Conciliũ Tridentinũ, ne ver-
bum q̃dem p̃fert de laicis, vt eos his ſumptib.
ſubijciat, e contra mentionem facit de procu-
rationibus quæ præſtantur, vt ſupra oſtenſum
eſt ab Eccleſiaſticis. Imo præcipit ſi alicubi hæc
conſuetudo vigeat has viſitationes gratis faciẽ-
di, Epiſcopis id facere.

Ita, vndeq̃q; manifeſtum euadit, de iure &
conſuetudine in toto Orbe Chriſtiano obſerua
ta, populum non teneri ad ſumptus dictarum
viſitationum.

Quod ſi ita res in vniuerſum habet, etiam
magis peculiari ratione obſeruari debet in hoc
28 Burgundiæ Comitatu, * qui eſt liber & immu-
nis ab omnibus huiuſmodi oneribus, nec offen
di poteſt vnquam ſiclum contribuiſſe Archiepi-
ſcopo n. Biſuntino, ſub cuius Diœceſi maior
pars huius prouincia continetur, ampliſſimæ
ad perficiendum has viſitationes, facultate ſup
petant. Item Clerus locupletiſſimus eſt, & ter-
tiam partem bonorũ d. prouincię vt minimum
poſſidet, è contra populus inops & calamitoſus
eſt, ſine commercio, & ex ſudore, vt dř, corporis
victitans: Deniq; altera pars dictæ regionis alijs
Diœceſib. ſubiacet, ſcilicet Lugduni, Lingona-
rum, & Lauſanæ, quarum Epiſcopi, dicti Archi
epiſcopi Biſuntini ſtylum æmulari vellent. His
omnibus ſubiungi poteſt, Maieſtatem quondã
Catholicam ſupremum noſtrum Principẽ, pro-
teſtationibus quas pro ſe fieri mandauit in pu-
blicatione d. Concilij Tridentini, expreſsè de-
claraſſe, viſitationes xenodochiorũ cæterorũq;
locorum piorum, celebratum iri à prælatis ſine
ſumptibus vllis & expenſis: quod apertè oſten-
dit, illi mentem non fuiſſe, vt ſub prætextu dicti
Concilij, ſubditi aliquo grauamine circa viſita-
tiones afficerentur.

His rationibus, contenditur d. Comitatus
municipes nihil dictarum viſitationum ſump-
tibus contribuere debere: Quas vt perpendant
CC. SS. humillimè ſupplicantur, nec patiãtur
tam pernicioſam impoſitionem in miſeros ſub
ditos introduci. Semel n. conceſſa in perpetuã
trahetur conſequentiam, cum viſitationes hu-
iuſmodi ſingulis annis perfici debeant, fierique
poteſt, vt dictus Archiepiſcopus, illiuſque ſuc-
ceſſores perſonaliter cum ingenti comitatu &
ſequela, prout eorum dignitatem deceret, eas
adimplere vellent, quo in caſu ſumptus eſſent

ge-

geminandi inſigniterq; populus opprimeret, ſubleuato interim d. A[illegible]hiepiſcopo, & Clero.

His rationibus viſis [illegible] Sereniſſim[illegible] Principibus noſtris Alberto [illegible] per[illegible]ſis, Senatui in [illegible]unt.

Chariſſ[illegible]imus cõſilio quod ad nos direx[illegible] circa [illegible]tationem quæ tres Diœc[illegible]iſcopo Biſuntino incumbit, [illegible]nes, quas illius viſitationis [illegible] percipe[illegible] prætendit in grauamen plebis, & laicorum [illegible] Comitatus, de quo miramur, nec eſt ea mens noſtra, ut id vllo modo toleretis, ob rationes amplius in veſtro libello expreſſas. Nihilominus ne hac occaſione, opus hoc ita rectum & neceſſarium ad conſeruationem religionis Catholicæ morumque emendationem nõ negligatur intermittaturq;, d. Archiepiſcopo, cum debita reuerentia ſupplicabitis, vt proſequatur aut proſequenda curet optima viſitationis inchoatæ officia, ſine tamẽ vllo plebis laicorumq; grauamine. Si autem id obnuat & aliquo modo detrectet, veſtræ erunt partes nos commonefaciendi, vt citiſſime modoq; opportuniſſimo proſpiciat. Vos interim, chariſſimi fideliſſimiq;, Dominus noſter vos ſua cuſtodia ſoſpitet. Datum Bruxellæ 17. Februarij 1605. a ſignatum Albertus. Et infra Verreychen. In hanc materiam, vide Surd. *tract. de aliment. tit. 1. q. 64. & tit. 4. q 22.*

a *Exinde, hæc reſolutio immutata fuit tractatu inito cum Reuerendiſſimo Archiepiſcopo Biſuntino à Senatorib. Curiæ Dolanæ, ſub placito & conſenſu A A. CC. anno 1611. quo tractatu, laici viſitationis ſumptibus contribuunt, ſecundum conditiones ibi expreſſas.*

DECISIO CXX.

De filia, quæ, accepta aut promiſſa dote, ſucceſſioni renunciauit: & an illius portio (quam fuiſſet habitura ab inteſtato, ſi non renunciaſſet) ſolis accreſcat filijs. hicq; agitur de interpretatione art. 6. conſue. noſtræ ſub tit. des ſucceſsi.

SVMMARIA.

2 *Artic. 6. conſuetudinis, ſub tit. des ſucceſſions. declaratur.*
2 *Filiæ renunciantis portio an ſolis maſculis accreſcat.*
3 *Filia renuncians cenſetur excluſa fauore maſculorum.*
5 *Statutum excludens fœminam dotatam habet vim duplicem. contra n. 19.*
6 *Diſpoſitio quando fit alicuius fauore, ei competit actio. contra nu. 27.*
7 *Per maſculos conſeruatur familiarum dignitas.*
8 *Quando quis remouetur à lucro contemplatione alterius, lucrum illud ei debet applicari, cuius contemplatione alius reijcitur.*
10 *Filiarum excluſio pendet potiſſimum à voluntate patris dotantis, & à facto ipſius filiæ, non autem à ſola maſculorum exiſtentia.*
11 *Renunciatio filiæ habentis fratres & ſorores prodeſt tam maſculis quam fœminis.*
12 *Qui non diſponit, cenſetur tacite vocare proximiores ab inteſtato.*
13 *Tacita voluntas tantum operatur quantum expreſſa.*
14 *Verba cõſuetudinis vbi ceſſant, ibi ceſſat & diſpoſitio*
15 *Caſus omiſſus à conſuetudine relinquitur diſpoſitioni iuris communis.*
16 *Conſuetudo exorbitans à iure communi non debet extendi de caſu ad caſum.*
17 *Filia in dubio non debet cenſeri excluſa à ſtatuto.*
20 *Filij in conditione poſiti per ſtatutum an cenſeantur vocati.*
21 *Conditionalia verba nihil diſponunt.*
22 *Diſpoſitiuis verbis opus eſt in conſtituendo nouo iure circa delationem legitimarum hæreditatum.*
23 *Portio filiæ renunciantis non acquiritur maſculis, ſed deſtinatur.*
24 *Per renunciationem filiæ dotatæ parentes cẽſentur prouidere maſculis, vt hæredibus.*
25 *Statutum ſi excludat dotatam, non dotata ſuccedit.*
26 *Statutum ſi ſimpliciter excludat fœminas propter maſculos, nec vlterius procedat, cenſetur uocare maſculos eo modo quo à iure vocantur.*
28 *Hæreditas non acquiritur beneficio alicuius actionis, ſed ſola legis poteſtate defertur.*
29 *Lucrum non ſemper ei applicatur, cuius contemplatione alteri ademptum eſt.*
30 *Exhæredato filio, tutor à patre & ſubſtitutus pupillaris dari poteſt.*
31 *Hæres ſi priuetur hæreditate, corruit teſtamentum ex defectu hæredis.*
32 *Maſculis & fœminis coniunctim defertur ſucceſſio de iure ciuili.*

1 CONſuetudo noſtra, * ſub tit. *des ſucceſſions.* art. 6. filiam, quæ mediãte dote ſucceſſioni renunciauit, excludit ab illius parentis inteſtati ſucceſsione, qui eam dotauit, quamdiu extãt maſculi. Contigit in facto extare fratrem & ſororem ab vtroq; parente dotatam, & aliam non
2 dotatam dubitatum fuit, * an portio illius filiæ dotatæ, quæ paternę & maternę ſucceſsioni iuxta formam conſuetudinis renunciauerat, tota eſſet fratri adiudicanda, an vero inteſtatorum parentum ſucceſsio æqualiter diuidenda eſſet inter fratrem & ſororem non dotatam.

Quæſtionis huius non meminit Henric. Boguet in ſuis ad conſuetudines noſtras obſeruationibus, ſed eam tractaſſe reperio Alber. Brun. *in ſuo tract. de ſtatutis excludentib. fœm. q. 6. art. 136 & art. 13. n. 46.* Quibus in locis poſtquam Cornei ſñiam retulit, exiſtimantis ĩ iſta facti ſpecie ſucceſsionem æqualiter inter fratrẽ & vtrãq. ſo-

rorem diuidẽdam eſſe,ſicque, dotatam admittendam eſſe beneficio non dotatæ: tandem ea
3 & merito) reiecta, concludit * filiam dotatam excluſam eſſe à ſucceſſione, ſed partẽ illius maſculo deberi,cuius contemplatione filia dotata cenſetur à ſtatuto excluſa.Subiũgitq; Marianum Soci.*conſ.84.incip.viſa. & Bartolomaũ Soci. conſ.241.vol.1.*ita reſpõdiſſe,& eiuſdem ſententiæ fuiſſe Ambroſiũ Opizo. & Io. Campez atque ita plúries iudicatum fuiſſe.
4 Hæc opinio,* quam aliqñ etiam ſequutus eſt, Senatus noſter,*a* re vera cõis eſt & tecẽ prior inter Docto.Italos, apud quos pleriſque in locis viget ſtatutum,quod extantibus maſculis filiæ non ſuccedant, vt conſtat ex his quæ tradunt Barto.*in l.2.§.videndum.ff.ad S.C.Tert.Bal.in cõſil.55.p.1.Iaſ.in l ſeruo legato.§.ſi teſtator.n.6.ff. de legat.1.& Albert.Brun.vbi ſup.* Nititur autẽ his tribus potiſſimum fundamẽtis,quæ ex Barto.in d.l.2.ff.ad Tert.deſumpſit Brun.d.art.13. in principio.
5 Primo,* quia huiuſmodi ſtatuta non ſolum habent vim excluſiuam fœminarum dotatarũ, ſed etiam habent virtutem inductiuam vt maſculi ſuccedant.ita loquitur Bartol. *in d.l.2.§. videndum.ff.ad Tert.* quẽ ſequuti ſunt *Bald. in l. quod vero.ff.de legib.Alber. Brun.d.art.13.in princ. & alij paſſim.*
6 Secundo,quando * diſpoſitio aliqua fit alicuius fauore & contemplatione, licet expreſsè verba ad eum non dirigantur,tamen ei cõpetit actio,*l.ſeruo legato.§.ſi teſtator.ff.de legat.1.& l. fideicõmiſſa.§.interdum.de legat.3.* At ſtatuta huiuſmodi,quibus fœminæ ſtãtibus maſculis excluduntur,cenſentur introducta fauore maſculorum,*per quos ſolos familiarum dignitas cõ-
7 ſeruari poteſt,ex qua Reipublicę quoque ſplendor æſtimatur,vt probat Menoch *conſ.6.n.11. & communem teſtatur Brun.d.tract.de ſtatut.fœmi. exclud.artic.3.n.12.& Georg.Natt.in repeti.c.quãuis.n.186.verſ.quinto non obſtat.& n.289.de pact. in 6.* Ergo eis competit actio ex diſpoſitione ſtatuti ſiue conſuetudinis.
8 Tertio & poſtremo,* quia qñ quis, remouetᷣ à lucro contemplatione alterius, lucrũ illud ei debet applicari,cuius contemplatione alius remouetur,vt apparet in tutore,qui priuatᷣ legato ſi non gerat tutelam,*l.poſt legatum.§.amittere. ff.de his quib.vt indig.l.Neſcennius.ff.de excuſ.tut.l. qui tutelam.ff.de teſtamentar.tute.* Verũ licet hæc opinio ſit communiter recepta, vt paulo ante
9 admonui; *tñ apud me nõ eſt ſine difficultate: verius enim & ꝓbabilius exiſtimo, inſpectis & rectè perpenſis verbis noſtræ conſuetudinis, filiam non dotatam æqualiter cum fratre admittendam eſſe his præcipuè rationibus.
10 Primò,quia * ex noſtræ conſuetudinis textu ſatis apparet,excluſionem fœminarũ non à ſola maſculorum exiſtentia pẽdere,ſed potiſſimũ à voluntate parentis dotãtis, cui liberum eſt filiam deinde ad ſucceſſionem vocare, ibi, [ſi ab ijſdem parentibus non iterum reuocetᷣ] imo nõ à ſola etiam parentis voluntate pẽdet excluſio: nam reqrit prætereа conſuetudo factum ipſius filiæ,vultque quod ipſamet renunciet,vt obſeruauimus ſupr.deciſ.34.n.14.& 15.Cum igitur hæc excluſio præcipuè à parentis dotantis voluntate pendeat, ea ſane ex parentis voluntate arbitranda eſt & æſtimanda. Sed non vᷣ parens filiam non dotatã excludere voluiſſe, ex quo nec ei dotem conſtituit, nec eam adegit ad
11 renunciandum. Ergo*non debet cenſeri excluſa arg.eorũ quæ tradit Alex.*conſ.29.n.5.verſ.pro quo etiam,vol.3.Didac. Couar.in repe.c.quamuis. in 3.p.§.3.n.4.verſ.oſtauo quoties.* Vbi ait, quod quoties filia habens fratres,& ſorores, paternæ aut maternę hęreditati renũciat,nec pater alias ſorores ad ſimilem renunciationẽ inducit, planè ex eo conſtat(inquit)eius mẽtem eſſe, quod renunciatio illius filiæ proſit non tm̃ maſculis, ſed etiam aliis fœminis quæ ad renunciandum non fuerunt inductæ. ſicque certè dicere poſſumus,filiam iſtam non dotatam cenſeri vocatã
12 ad ſucceſſionem, ex tacita voluntate ipſius parentis,*arg.*l.conficiuntur.ff.de iure codicillo.& l.codicillis.§.matre.ff.de legat.* 2. vbi qui non diſpo-
13 nit,cenſetᷣ tacite vocare ꝓximiores ab inteſtato,quę* tacita voluntas,cum tantũ operari debeat quantum expreſſa,l. qui ad certũ.ff. loca. ſane conſequens eſt,quod ſicut ſi pater expreſſe filiam non dotatã vocaſſet, ipſa admitteretur; ita & hoc caſu tacite vocata, debet admitti.
14 Secundo, verba*noſtræ conſuetudinis, quatenus excludũt filias,loquuntur de iis, quæ accepta dote,aut ꝓmiſſa ſiue conſtituta,renũciarunt.ergo in non dotatis locum nõ habent: nã in iis ceſſant verba conſuetudinis. ergo & illius diſpoſitio,*l.ſi vero.§.de viro.ff.ſolut.matri.l.ſi ſeruum.§. non dicit prætor.ff.de acquir.hæredita.* faciũt quæ in ſpecie tradit Bald. *in l.ſi viua matre. C. de bon.matern.in princ.* vbi ait, quod ſtatuto excludente dotatam,non dotata ſuccedit.
15 Tertio quoad filiam non dotatam,*caſus tepetitur omiſſus in noſtra cõſuetudine. ergo relinquitᷣ diſpoſitioni iuris communis, *l. commodiſſime.ff.de lib.& poſthu.l.quod conſtitutũ. ff.de teſtam.mili.* Sed de iure cõmuni in ſucceſſionibus parentum,quæ ab inteſtato deferuntᷣ, æqua lãce & mares & fœminæ vocantur,*l maximum vitium.C.de liber.præterit.authen.defuncto.C ad S. C. Tert.* Ergo, &c.
16 Quarto, * conſuetudo hæc vᷣ exorbitãs à iure communi: nam non poteſt excludi filia dotata à ſucceſſione parẽtis inteſtati, ſiue fauore maſculorum & familię,ſiue alia de cauſa id fiat, qn abrogetur hoc ipſo totum ius ciuile,circa parẽtum

hæreditates inter liberos [illegible]

ex æquis portionibus diuidendas, *d.l.maximum*
vitiū. & *§.1.auth.de hære.ab inteſt.* Ergo non dēt
extendi de caſu ad caſū, nec de perſona in per-
ſonā, *l.præcipimus.C. de appell. auth. quas actiones.*
C. de ſacroſanct. Eccleſ. Sed conſuetudo loquit̃ de
filia quę mediante dote renunciauit; ergo ad fi-
17 liā non dotatā extendi non dēt. Nā * filia in du-
bio non dēt cenſeri excluſa à ſtatuto ne patri
ſuccedat, niſi clare, expreſſim & nominatim ip-
ſo ſtatuto cautum ſit, vt docuit Bal. *in l.illā. col.*
2. C. de collat. Vbi ſcripſit has excluſiones, quas
ſtatuta faciunt, eſſe quaſdam exhæredationes,
quæ nominatim fieri debent, *l.1.* & *2.ff.de lib.* &
poſth.§.1.inſt.de exhær. liber. & *Bald. ſequutus eſt*
Corne.in conſ.90.n.11.lib.3. & *Alc.reſp.57.n.1.*
18 Quinto & poſtremo, * etſi fateantur conſue-
tudinem noſtrā fauorem maſculorū vel potius
agnationis & familiæ introductā eſſe (quod nō
tranſit ſine dubio, vt infra dicetur.) Tñ verum
eſt ēt, eā in eo dumtaxat ius cõe de inteſtatorū
parentum hæreditatibus abrogare, quod fęmi-
nas dotatas excludat, quoad maſculos autē ni-
hil oīno diſponit; ergo quoad eos, dicēdum eſt
rem eſſe relictā diſpoſitioni iuris cõis, *d.l.cōmo-*
diſſimè. ff. de lib. & *poſth.* Vnde cum de iure cõi,
non niſi pro ſua parte ſuccedunt maſculi cum
reliquis liberis cuiuſcumq; ſexus, non eſt ſanè
quod hic dicamus, hæreditatem iſtam ex inæ-
qualibus portionibus ita diuidendam eſſe in-
ter hunc fratrem & hanc ſororem non dotatā,
vt huic (nempe ſorori) trientem tantum, illi
vero (nempe fratri) beſſem adiudicemus.
Ex his itaque, cum ſatis fundata ſit intentio
ſororis non dotatæ, ſupereſt vt ad contraria re-
ſpondeamus: quibus facilè ſatisfiet, ſi ſpreta cõi
interpretum opinione (quam in terminis no-
ſtræ conſuetudinis erroneam putamus) ad id
quod veritati & rectæ iuris rationi propius ac-
cedit, aduertamus.
19 Ad primum enim fundamentum, * reſpon-
det̃ verum non eſſe, conſuetudinem noſtrā du-
plicem virtutem vel potius diſpoſitionem in ſe
continere, vnā negatiuā & excluſiuā fœminarū
dotatarum, alterā vero affirmatiuā & incluſiuā
maſculorum: nā quoad maſculos, nihil penitus
diſponit, ſed eos tm̃ ponit in conditione excluſ-
ſionis fęminarum, ibi, (*quādo erunt maſculi, &c.*)
quæ excluſio ſic concepta per verbum [*tandis*]
id eſt quandiu, donec, quoaduſque, non quidē
perpetua eſt & abſoluta, ſed temporalis tātum,
quandiu ſcilicet durant maſculi, & non vltra
(ſi tamen vera ſunt quæ Bartolus ipſe tradidit,
in l.ſi.§.quando in pendenti.nu.2.ff.ad Tert. & cum
eo communis Doctorum turma, cum qua tran
ſit & Brun. *d.tract. de ſtatut. art.10.q.5.nu.62.* &
66. quod tamen rectè & eleganter impugnat
Ant.Fab. *de erro.pragma.deca.30.erro.1.* & *decad.*
20 *27. errore etiā primo)* * Nec eſt quod cum Bart.
& alijs dicamus, filios in conditione poſitos,
ſiue poſiti ſint per ablatiuos abſolutos, ſiue per
verba illa, quādiu, donec, quouſque, & ſimilia,
cenſeri etiā vocatos & in diſpoſitione poſitos,
pręſertim qñ id fit à ſtatuto vel à conſuetudine,
quæ habet diſponendi poteſtatem; ſicque con-
ſuetudinem noſtram virtutem habere excluſi-
uam fœminarum, & inductiuam maſculorum,
ex quo poſiti ſunt in conditione excluſionis:
nam hoc ſane falſum eſt & erroneum, vt ſubti-
liter & rectè aduerſus cõem diſputat Anton.
Fab. *de erro. pragma. deca. 27. erro.9.* & *deca.28.*
21 *erro.4.* & *alibi paſſim.* * Conditionalia enim ver-
ba nihil penitus diſponunt, *l.ſi quis ſub conditio-*
22 *ne.ff.ſi quis omiſſ.cau.teſtamen.* Diſpoſitiuis * aũt
verbis opus eſt, in conſtituendo iure nouo, cir-
ca delationem legitimarum hæreditatum, nec
ſola ſtatuentium mens ſufficit, ſed opus eſt ver-
bis, & quidem affirmatiuis, ex quibus hæredi-
tas deferri poſſit, non aũt negatiuis. Siquidem
lex quælibet negatiuè concepta nihil vnquam
noui & affirmatiui poteſt conſtituere, vt inquit
idem Fab. *d.deca.27.erro.9.* Itaque poſito quod
conſuetudo noſtra introducta ſit ſolo fauore &
contemplatione maſculorum & agnationis,
quod non facilè concedimus, non tñ ex eo ſe-
quitur eos eſſe vocatos à ſtatuto, ſed dicendum
eſt potius ijs reſeruatum eſſe ius ſuccedendi qđ
habebant ex antiquis legibus & ex iure commu
ni: & quod ſtantibus huiuſmodi ſtatutis, ma-
ſculi in conditione poſiti ſuccedant non tan-
quam vocati per ſtatutum, ſed ex iure commu-
ni, quod ijs à ſtatuto reſeruatum intelligitur,
præterquam quod id multis probat d. Anton.
Fab. *d.deca.27.erro.9.* & *10.deca.28.erro.4. deca.*
30. erro.10. & *alibi paſſim.* Illud etiam patet in
hoc noſtro caſu duobus apertis argumentis.
23 Primo * ex tex. noſtræ conſuetud. ibi [*ſi ab ijſdē*
parentib. nō iterū vocetur] quibus verbis ſane con-
ſtat, portionem illā, quā habitura fuiſſe filia ab
inteſtato, ſi non renunciaſſet, maſculis non tā
acquiſitā eſſe, quā deſtinatā: nā ſi eis eſſet acqui-
ſita virtute & potētia ſtatuti, nulla poſſet patris
aut matris diſpoſitione ab eis poſtea auferri &
in aliū transferri. Siquidē id qđ noſtrum eſt, ſi-
ne facto nr̃o ad alium transferri non põt. *l. id qđ*
24 *noſtrū, ff. de reg.iur.* Et ſic, * tametſi cõis opinio
ſit, ſtatuta huiuſmodi cenſeri introducta fauore
maſculorum, aut agnationis; tñ hoc nec rectè
nec verè dici poſſe vr̃ de conſuetudine noſtra,
quæ cum in arbitrio parentis relinquat filiam
dotare & ad renũciationē adigere, ſi velit, imo
cum ei poteſtatem tribuat eā faciendi capacem
ſucceſſionis legitimæ, ac ſi non renunciaſſet.
profecto non tā de maſculorum, quā de patris
& matris fauore agere vr̃, qui, etiamſi filiam re-
nunciare cogant, vt maſculis proſpiciāt, non eo
tñ minus ſibi ipſis primo loco proſpicere velle

intelligẽdi ſunt; filijs vero ſuis in conſequentiã duntaxat, & quaſi ſuis futuris hęredibus & à ſe cãm habituris, *l. tale pactum, ff. de proba. Ang. cõſ. 25. Menoc. conſ. 6. n. 16.* faciunt q̃ tradit in ſpecie Bald. *in d. l. ſi viua matre. C. de bon. mater.* quo loci
25 ait, quod * qñ ſtatutum excludit dotatam, non dotata ſuccedit, quaſi tunc non attendatur ratio agnationis & differentiæ ſexus; quia ſtatutũ ſe fundat in eo, qđ aliqua ſit dotata vel non.

Secundo id ẽt probatur ex doctrina Albert. Brun. *in d. trac. de ſtatut. fœminas excludentib. art.*
26 *13. n. 129.* Vbi expreſſe dicit, * quod ſi ſtatutum ſimpliciter excludat fœminas propter maſculos, nec vlterius ꝓcedat, diſponẽdo, qđ debeãt ipſis maſculis relinqui bona, à quibus fœminæ excludunt, licet hoc cenſeat facere vt bona in familia remaneant: non tñ vr̃ velle illas partes haberi pro preſeruatis, ita vt de ijs diſponi non poſſit, ſed cenſetur ſtatutum vocare maſculos, eo modo quo à iure cõmuni vocari ſolent, arg. *l. 1. §. vocantur. ff. de bonor poſſeſs. contr. tab.* Idem ſentire vr̃ quidã Doctor *ad cõſuet. Pariſ. tit. 1. §. 9. gl. 4. nu. 3.* vbi ait verba illius conſuetudinis, quam interpretatur, intelligenda eſſe ſecundum intellectum iuris communis, & ſecundum modum ſuccedendi ab inteſtato.

Cum igitur conſuetudo noſtra ſit eiuſmodi; nam fœminas quidem excludit, ſed non progreditur vlterius, diſponendo, quod bona, à quibus excluduntur, maſculis debeãt relinqui; profecto concludendum eſt iuxta ſniãm ipſiuſmet Bruni, maſculos hic non eſſe vocatos, quãquam in conditione poſitos, eoſque non ſuccedere ex ſtatuto, ſed ex iure communi, quod eis à ſtatuto cenſetur reſeruatum: quo quidem iure non niſi pro parte ſua ſuccedunt; ſicque concludendum eſt etiam conſuetudinem noſtram virtutem quidem habere excluſiuam ſed non incluſiuã, & ita corruit primum fundamentũ.

27 Ad ſecundũ, * reſpondetur ex doctrina eiuſdem Antonij Fabri *d. deca. 28. err. 4.* verum quidem eſſe qđ ait Bart. diſpoſitionem, q̃ ſit alicuius contemplatione, ei actionem patere cuius intereſt, licet in eum verba non dirigantur, ſed hoc intelligẽdum eſt in legatis & fideicõmiſſis, vt in legibus à Bar. allegatis: longè aũt aliud eſt ſi tractetur de hæreditatis delatione & iure ſuc-
28 cedendi. Nã non * deferẽ hæreditas aut acquirĩ beneficio alicuius actionis, ſed ſola legis poteſtate deferẽ, & aditionis poteſtate, poſtquam delata eſt, acquiritur, nec hæreditatis petitio, aut alia actio datẽ hr̃di futuro, vt ſuccedat, ſed hr̃di iã facto vt acq̃ſitionis ſuæ effectũ habeat.

29 Ad tertiũ * & poſtremũ dicendũ eſt, verũ non eſſe ſemper & indiſtinctè qđ lucrũ ei applicetẽ, cuius contemplatione alteri ademptum eſt: nã requirĩ ante oĩa qđ capax ſit illius lucri; alias enim non poſſet ei applicari. Exempli gratia, ponamus pupillũ, cui pater tutorẽ dedit, fuiſſe
30 exhæredatum (nam * & exhæredato filio tutorẽ à patre ſicut & ſubſtitutũ pupillarem, dari poſſe certum eſt, *l. 1. §. ſubſtituere. ff. de vulga.*) & alium hr̃dem inſtitutũ. certè non eſt dubitandũ quin eo in caſu dicendum, ſit legatũ quod tutori denegaẽ, q ſe contra defuncti voluntatem excuſauit non ad pupillũ ꝑuenire debere, cuius vtilitates deſertæ ſunt, ſed hr̃di inſtituto relinq̃ oportere; q̃a & ipſum relinquendi verbũ, quo Iureconſultus vtiẽ in *d. l. poſt legatum. §. amittere. ff. de his quib. vt indig.* hoc ſatis euincit, vt elegãter ait idem Fab. *d. deca. 28. erro. 4.* Item fingamus teſtatorem in teſtamento ſuo reliq̃ſſe vxori ſuę victũ & veſtitum in domo ſua, & grauaſſe hr̃des ne eam moleſtarent; hoc ẽt adiecto, ꝙ ſi eam moleſtauerint, eos priuat hr̃ditate, nec dixiſſe cui debeat applicari talis hr̃ditas. Certe licet eos priuet contemplatione vxoris, tñ hr̃ditas non applicabiẽ vxori, ſed ad alios cohr̃des non grauatos, ſi q̃ ſint, vel ad ſubſtitutos, vel ad alios ab inteſtato venientes deuoluiẽ, vt decidit Bar. *in l. vxorem. §. hæres. ff. de lega. 3. quem ſequitur Iaſ. in d. l. ſeruo legato. §. ſi teſtator. n. 5. ff. de legat. 1.* Et ratio eſſe vr̃, * q̃a cum hæres hr̃ditate priuaẽ, corruit
31 teſtm̃ ex defectu hr̃dis, ſicque incidit hr̃ditas ad caſum inteſtati, cuius hr̃ditatis incapax eſt vxor ab inteſtato, extantibus agnatis aut cognatis. Ergo in ꝓpoſito caſu prius eſt vt ꝓbeẽ partem illam hr̃ditatis, à qua filia dotata excludiẽ, poſſe maſculis ſolis acq̃ri ab inteſtato, ſtãtibus ſororibus non dotatis nec excluſis, q̃ vt dicamus ob id ſolũ eis applicari aut acq̃ri debere, quod eorũ contẽplatione ſoror ſit excluſa. Atq̃ non põt eis acq̃ri in ſolidum, q̃n in ſolidum quoque deferaẽ. Prius ergo ꝓbandũ eſt eis in ſolidum deferri: porro non deferẽ ex conſuetudine noſtræ, cuius nulla in hanc rẽ verba ſunt diſpoſitiua; non etiã defertur de iure cõi maſculis ſolis,
32 * ſed maſculis & fœminis coniunctim, *d. l. maximum vitium. C. de li. præte.* Ergo ad eam coniunctim admittendi ſunt.

Concludamus igiẽ, quod etſi verum eſſet in terminis noſtræ cõſuetudinis, quæ maſculos poſuit in conditione excluſionis fœminarum, eas non niſi agnatorũ contẽplatione excluſas eſſe; non tñ inde inferendũ eſſet, agnatos ex ſtatuto ſiue cõſuetudine vocatos eſſe. Nihil enim aliud agit noſtra hæc conſuetudo quoad agnatos, niſi vt hæreditas eis relinquatur, eo ſcilicet modo quo de iure communi deuoluitur, non autẽ vt eis acquiratur ex verbis, & poteſtate ſtatuti.

a *Confirmata fuit 6. Septẽbris 1605. in deciſione cauſa Franciſci Daloz de Semoncel appellantis, aduerſus Claudam Lanſon appellantem. In hac cauſa, cum dictus Daloz decreto omnia bona à parẽtibus dicta Clauda Lanſon relicta ſubieciſſet, qua omnino ſpe-*

ſpectare ad Petrum Lanſon ſuum debitorē, fratrē dictę Claudiæ dicebat (quoniam ipſa & ſoror altera viuentib. parentib. dotatæ fuerant, & renunciauerant) dicta Clauda cum ſe dicto decreto oppoſuiſſet, prætendiſſetq; diſtractionem medietatis bonorum dictorum, quoniam oſtendebat, tametſi ſoror renunciaſſet, ſe tamen huic renunciationi non adhæſiſſe, imo nullo modo dotatam fuiſse. dicta Curia ſolum tertiæ partis dictorum bonorum diſtractionem mandauit, inferens portionem renunciantis eidem ſoli Petro reſeruatam. Imo ipſe ego huius fui opinionis, à communi recedere veritus quam ī iudicando iudices ſequi tenentur. Notandū autem hanc cauſam in inferiori Claſſe fuiſse iudicatā, ſi autem vtraq; conuocatæ fuiſſent, vt ſit in quæſtionibus magni momenti & conſuetudinisq; interpretationem concernentibus: ſentio quod ſuffragiorum pluralitas ad oppoſitum inclinaſset. Accepi enim ab aliquibus ex antiquioribus Senatus, Curiam aliter quondam iudicaſſe.

DECISIO CXXI.

Inuentario ſolemni ab hęrede facto, an requiratur ſententia declaratoria ſuper ipſius ualiditate, antequā eius inuentarij beneficio gaudere debeat hæres.

SVMMARIA.

1 *Inuentarium ad hoc vt rite confectum dicatur, requiritur ſententiæ iudicis declaratoria.*
2 *Inuentarium illud tantum iuuat quod rite factum eſt.*
3 *Sententia declaratoria non numeratur inter alias inuentarij ſolemnitates.*
4 *Stylus iudiciorum pro lege ſeruandus eſt.*

1 HÆredi cōuento * à creditoribus hēditarijs
aut a legatarijs, nō ſufficit (ad hoc vt vltra
vires hēditatis de ſuo ſoluere nō teneať) ſi dicar
ſe hēdē eſſe cū bñficio legis & inuētarij; ſed inſu
per reqniriť, quod inuentariū à ſe cōfectū exhibeat, & ſuper eo ſnīa iudicis declaratoriā, qua
(oīb. quorū intereſt citatis) ꝓnunciatū ſit inuē
tariū illud ritè recteq. & ex pſcripto conſtitutio
2 nū Iuſtiniani factū fuiſſe. Non.n.* cuilibet hēdi
inuentariū facienti Iuſtinianus fauere voluit,
ſed ei tm̄ q ritè fecerit, & legis beneficiū implo
rauerit. Porro illud non aliter imploratū eſſe cē
ſeť, quā ſi inuentariū rectè factū ꝓbeť & à iudice pronuncieť; atq. ita Senatui nřo viſum eſt
a me ſolo diſcrepante. Qui dicebā,* nulla nec
lege, nec cōſtōne ſiue ſtatuto, ſolēnitatē hāc repetiri præſcriptā inter alias inuentarij ſolēnitates; ſed ſnīam illā declaratoriā moribus & ſtylo
Curiæ nřæ requiſitā eſſe replicabant cæteri oēs.
4 Qui quidē * iudiciorū ſtylus nō eſt dubiū quin
ꝓ lege ſeruãdus ſit, *l. fi. in fi. C. de iniur.* vbi ſic habetur: Mos iudiciorū, q hactenus obtinuit, & in poſterū ſeruet intactus. Cæterū ad ꝓbatione huius ſtyli (de quo non parū dubitaba) allegabant nōnulli art. 28. edicti de decretis, publicati anno 1602. Sed ſane articulus ille loquiť in caſu ſpeciali. Adde quod inuentarium iſtud iam cōfectum erat ante edicti illius promulgationem.

a *Arreſto 25. Octobris 1601. in cauſa Dominæ Margaretæ Brolard appellantis aduerſus Catharinam Bolu de Gredíſans appellatā. Quo arreſto, ſentētiæ prędentis confirmatiuo, dicta appellans condēnata fuit ad ſolutionē legati, etiā ſi diceret hęreditatem non eſſe ſoluendo, in huncq; finem inuentarium ſolēne illius bonorū exhiberet, aduerſus quod nihil aliud obijciebatur, niſi quòd dictū inuentariū à Iudice declaratū non fuerat adhuc ritè rectèq; factum. Verum equidem eſt iudices intendiſse, quādo dictū inuentarium probaretur ſolēne, tunc dictam appellantē repetiturā id quod de dicto legato per ſoluiſset vltra vires hæreditarias. Sententia enim dicto arreſto confirmata hanc clauſulam habebat [ſine præiudicio iurium & actionum partis condemnatæ]*

DECISIO CXXII.

Appendix ad deciſionem 64. ſupra de reciproco fideicommiſſo & probibitione alienandi.

SVMMARIA.

1 *Iuriſprudentiæ & omnium hominum miſera conditio.*
2 *Voluntas in fideicommiſſis eſt potiſſimum attendenda*
3 *Fideicommiſſum inducitur ſola voluntate, etiam præter verborum ſenſum.*
4 *Liberi in conditione poſiti an cenſeantur vocati, negatiua eſt communior. fallit vt n. 5. & 6.*
7 *Liberi in conditione poſiti, ſi poſtea ſubſtituantur in reciproca ſubſtitutione, an cenſeantur vocati.*
8 *Liberi in conditione poſiti, expreſse ſubſtituti ad portionem patrui, an cenſeantur vocati ad portionem patris.*
9 *Patris hæreditas magis eſt debita filio, quam patrui nepoti.*
10 *Magis dilecti potius præſumuntur vocati.*
11 *Digreſsus ad plures gradus ſubſtitutionum, an ſit vocationis coniectura ſufficiens.*
12 *Liberi in conditione poſiti, ſi expreſse grauentur de reſtituendo, an cenſeantur vocati.*
13 *Grauari non poteſt qui non honoratur.*
14 *Probibitio alienationis, an faciat coniecturam vocationis.*
15 *Trebellianicæ ꝓhibitio an coniecturam faciat vocationis liberorum in conditione poſitorum.*
16 *Trebellianicam non deducit niſi fideicommiſſo grauatus.*

17 *Singula quæ non proſunt, iuncta iuuant.*
18 *Coniacturæ an liberi in conditione poſiti cenſeantur vocati, ſunt in arburio iudicis.*
19 *Liberi in conditione poſiti, ſi in vnum aliquẽ caſum expreſſe vocentur, an cenſeantur vocati in alium caſum. & num. ·0.*
20. 21 *Caſus vocationis expreſſus, facit vt liberi non cenſeantur vocati extra illum caſum.*
22 *Reciproca ſubſtitutio an requirat expreſſam vocationem liberorum, an vero ſufficiat quod ex coniecturis cenſeantur vocati.*
23 *Reciproca ſubſtitutio an requirat quod fiat vltimo morienti, an vero ſufficiat quod fiat poſt omniũ mortẽ.*
24 *Reciproca ſpecialis facta inter inſtitutos, impedit quominus alia reſoluatur in ſuas ſingularitates.*
25 *Fideicommiſſum iniũctum patri, ſi ſine liberis decedat, extinguitur per exiſtentiã liberorũ. fallit vt n. 26.*
27 *Digreſſus ad plures gradus ſubſtitutionis, coniecturam facit teſtatorem voluiſſe & ad hæredum liberos fideicommiſſum extendi.*
28 *Alienationis prohibitio an ſit acceſſoria præcedentis diſpoſitionis.*
29 *Alienationis prohibitio realis extẽdit & ampliat antecedens fideicommiſſum.*
30 *Dubius & periculoſus eſt omnium litium euentus, in quibus de ſubſtitutionibus agitur.*

AD materiã ſexageſimæ quartæ deciſionis
ſupraſcriptæ, admonẽdus eſt lector, ꝙ aduerſus
illã Senatus deciſionẽ Principi ſupplicauit
pars victa, quæ tandẽ obtinuit & victrix eua
ſit in iudicio reuiſionis factæ Mechliniæ anno
hoc 1605. mẽſe Iunij, cui iudicio deputati fuerant
& delegati a Principe ſeptẽ ex Senatorib⁹
Mechlinienſibus, cum duobus noſtri Senatus,
iuxta formam nouarum conſtitutionũ. ex quibus
vnus ego fui.
Exiſtimauerũt autẽ Dñi Reuiſores, tenore teſtamenti
attento, verius eſſe illo in caſu, liberos
in conditione poſitos, ſuis patribus eſſe ſubſtitutos
qdqd in cõtrariũ dictũ ſit d. dec. 64. Qua
1 in re facere non poſſum qn dicã,* miſerã eſſe nõ
ſolũ iuriſprudentiæ noſtræ ſed hominũ omniũ
conditionẽ, quorũ fortunas, in oĩbus fere iuris
quæſtionibus, ita dubias facit infœlix iſta & tã
frequens Doctorũ inter ſe diſſidentiũ cõtrarietas,
vt vix qdquã certi habeamus. Vtri autẽ iudicum,
Dolani ſcilicet, an Mechliniẽſes rectius
in hac quæſtiune iudicauerint, aliorum eſto iudiciũ,
poſtquã Mechliniẽſium fundamenta, noſtris
contraria, huc fideliter retulerimus.
2 In primis igĩ dicebãt,* in fideicõmiſſis, præcipue
teſtamentarijs, voluntatem attẽdi, *a* ea-
3 que ſæpe induci ẽt tacita volũtate, imo etiam*
& præter verborũ ꝓprium ſenſũ, quod quãplurimis
legibus, quæ in id allegari ſolent, cõprobãt,
nẽpe *l. penult. ff. de legat. 1. l. fideicõmiſſa. §. & ſi qs de leg. 2. l. hæredes mei. §. cũ ita. ff. ad trebel. l. ex facto ꝓponebatur. §. verũ. ff. de hæred. inſtitu. l. in cõditionibus. de cõdit. & demõſtr. l. pater Seuerinã. eod. l. 3. §. cõditio. ff. de alim. leg. l. cũ quæſtio. in fin. C. de legat. l. qui ſolidũ. §. 1. l. cũ auus de cõditi. & demõſtr.*
Vnde, etſi concederet in ꝓpoſita ſpecie, expreſſis
verbis liberos hæredũ inſtitutorũ nõ eſſe parentibus
ſuis ſubſtitutos; tñ ex euidenti coniectura
voluntatis, dicebant intelligendos eſſe
per fideicommiſſum ſubſtitutos.
Coniecturã autẽ voluntatis potiſſimũ ſumebant
ex eo, quod hæredibus inſtitutis ſubſtitutio
fideicõmiſſatia facta eſſet, ĩ caſum quo ſine
liberis decederẽt. ex quo inferendũ eſſe dicebãt,
ipſos liberos per fideicõmiſſũ eſſe vocatos. Etſi
4 enim* in cõtrouerſa illa quæſtione, an liberi in
conditione poſiti cenſeãtur vocati, negatiuã &
receptiorẽ & veriorẽ ſatis faterent (quã nouiſſime
confirmauit elegãter Ant. Fab. *de erro. prag. deca. 26. erro. 1. & ſeqq.*) Tñ cum extra dubiũ ſit,
5 negatiuã *illã hãc admittere limitationẽ, niſi. ſ.
ex coniecturis conſtet aliud ſenſiſſe teſtatorem.
Hiero. Zãch. *in repeti. §. cũ ita. l. hæredes mei. ff. ad trebell. Ant. Gabr. lib. 4. cõcl. tit. de fideicõmiſſ. cõcl. 4. n. 35. Menoc. præſ. 76. n. 25. lib. 4. alijque quãplu-*
6 *rimi ab his allegati.* Dicebãt* affirmatiuã opinionẽ
(pro qua ẽt nouiſſime ſcripſit *Farin. cõtrouer. iur. lib. 4. c. 51.*) ſæpius in praxi negatiuæ præualere,
quod vix vllus caſus contingat, in quo nõ
extent aliquæ ex illis coniecturis, ex quibus volunt
Doct. liberos in conditione poſitos ꝑſumi
vocatos, vt videre eſt apud Surd. *dec. 162.* At vero
in propoſito caſu, tot, & tãtas, probabiles &
neceſſarias, dicebant eſſe coniecturas, de voluntate
teſtatoris, vt iã dubitãdum non eſſet, quin
liberos in conditione poſitos vocare voluerit:
eaſque coniecturas ex ipſo teſtamento eiuſque
verbis expreſſis ſic colligi poſſe dicebant.
Prima *b* occurrit ex ordine verborũ teſtamẽti,
ea parte, qua liberos etiã inſtitutorũ vocat teſtator
ad ſucceſſionẽ patrui ſine liberis defun-
7 cti: ex eo enim* quod heredum liberos, quos in
cõditione poſuerat, poſtea in eodẽ capitulo expreſſe
vocat in ſubſtitutione reciꝓca facta hr̃dibus
inſtitutis aperte (inquiebãt) colligĩ teſtatorẽ
vuluiſſe oĩno eos vocare, ẽt dũ in cõditione
poſuit. eã. n. cõiecturã apꝓbant Corne *cõſ. 146. n. 13. vol. 2. Riminal. cõſ. 73. Zanch. in d. §. cũ ita. n. 775. in 5. cõiectura. Soc. cõſ. 73. n. 30. vol. 4. Crauet. cõſ. 62. n. 11. vol. 1. Dec. cõſ. 44. n. 20. & ſeq. vol. 3. Menoch. cõſ. 135. n. 6. & præſũp. lib. 4. prę. 76. n. 52.*
Secundã coniecturã ex eadẽ teſtamẽti clau-
8 ſula colligebãt; qa* cũ expreſſe teſtator vocauerit
liberos vnius ex hr̃dibus ſuis præmortui, ad
ſucceſſionẽ patrui, multo magis (aiebãt) cẽſeri
9 debet eos vocaſſe ad ſucceſſionẽ eorum patris.*
Hæreditas. n. patris magis eſt debita filio, quã
hr̃ditas patrui nepoti, per l. *in ſuis. & quæ ibi not.*
10 *ff. de lib. & poſthum.* &* magis dilecti, potius vo-
cati

cati præſumũtur, *l. Publius.§.fin. ff. de cõdit. & demonſt.* hãc coniecturã approbãt Decia. *d. cõſ. 44. n. 24. Zanc. in d. §. cum ita. in 7. part. n. 73. Menoch. d. præſ. 76. n. 57. & alij plures ab his citati.*

11 Tertia coniectura deſumebãt * ex pgreſſu teſtamẽti, quo teſtator plures gradus ſubſtitutio nũ fecit: nã & hæredes inſtitutos inuicẽ ſubſtituit, & liberos quoq; prædefunctorũ hæredũ patruis ſubſtituit, & omnes inuicẽ, & deniq; tã his quã illis ſine liberis decedẽtibus, ſubſtituit Carolã ex fratre neptẽ, aut ea nõ ſuperſtite eius liberos; adeo vt teſtator de ſubſtitutis pʋiderit, non tñ in defectũ primorũ hęredũ inſtitutorũ, ſed ẽt in defectũ liberorũ oĩum hinc aũt coniectura perquã probabilis ſumit, liberos in cõditione poſitos eo ipſo vocatos eſſe, *Gabr. d. cõcl. 4 n. 13. Mãti. d. tit. 3. cõiectur. lib. 5. Decia. lib. 1. reſp. 3. n. 52. Meno. d. pſ. 76. n. 53. & alij frequẽtes ab his citati.* A qua ſententiã etſi ſint q recedãt, quos refert Menoc. d. n. 53. tñ eã eſſe magis cõem & receptã ſuperiores authores atteſtant, & indubitatã eſſe cõſtat eo ſaltem caſu, quo hæc cõniectura aliarum coniunctione adiuuatur, Menoch. & *quos ille citat d. num. 53.*

Quartã cõiecturã e ſuppeditabat ſubſtitutio Carolæ liberorũq; ipſius facta nõ ſolũ hrdibus inſtitutis, ſed etiã eorũ liberis decedẽtibus ſine

12 liberis. Cũ * enim pet eã ſubſtitutionẽ liberi hrdũ ẽt grauenẽ reſtituere hrditatẽ Carolæ eiuſq; liberis cõſeqtur eos vocatos eſſe eo ipſo quod in cõditione poſiti ſunt. Eſt. n. ea præpotens cõiectura, vt liberi in cõditione poſiti vocati cẽſeãt,

13 ſi iĵdem à teſtatore grauati ſint: * neque enim grauari põt non honoratus, *l. ab eo. C. de fideicom. l. ſed & ſi ſit. ff. de legat. 3.* Et hãc coniecturã pbãt & ſequunt *Gabr. d. concl. 4. n. 17. Decia. d. cõſ. 3. n. 54. Mantic. d. tit. 3. nu. 2. Menoc d. præſ. 76. nu. 27. aliyque authores plurimi ab yis recenſiti.*

14 Quinta coniectura ſumebatur ex eo * quod pter poſitionẽ in conditione, & onus reſtitutionis iniunctũ, adeſt ẽt prohibitio alienationis facta tã ipſis hrdibus inſtitutis, quã eorũ liberis in conditione poſitis; quã coniecturã probant *Gabr. d. concl. 4. nu. 34. Tibe. Decia. vol. 1. reſp. 41. nu. 36. & vol. 2. conſ. 103. n. 27. Menoch. d. præſ. 76. nu. 41. Mantic. d. tit. nu. 3. 14. & alij ab yſdem citati.*

15 Sexta cõiectura ẽt accedebat * ex phibitione detractionis trebellia. quia teſtator ab hrdibus inſtitutis, eorũq; liberis ſine liberis decedẽtibꝰ, reſtitui hrditatẽ Carolæ, eiuſq; deſcendentibus voluit, nulla detracta trebellianica aliaue quarta. Cũ ergo ẽt liberi in conditione poſiti quartã trebellianicã deducere prohibeãtur, neceſſe eſt (inquiebant) eos & vocatos & grauatos eſſe.

16 Nam * nec trebellianicam deducit niſi grauatus, *per tit. ad trebell.* nec grauari poteſt niſi vocatus & honoratus d. l. ab eo.

His oĩbus addebãt ſeptimo loco, quod ex his verbis poſtremæ clauſulæ [*Nec liceat meis dictis hæredibus aut eorũ liberis diſponere de dictis meis bonis illis relictis*] teſtator ipſe ſatis vr̃ declarate & pſupponere, ſe eos vocaſſe & honoraſſe. Nã relatiuũ iſtud [eux] referẽ tam ad inſtitutos quã ad liberos eorũ. vide Menoch. *præſ. 76. n. 59.* Ex his itaq; oĩbus coniecturis, concludebãt liberos inſtitutorũ, etſi in cõditione poſitos, eſſe tñ vocatos, & per fideicõiſſum ſuis patribus ſubſtitutos: nec attẽdendũ eſſe dicebãt, qđ forte aliquæ & ex dictis coniecturis controuerſiã patiãtur &

17 à nonnullis minus probentur. Nã etſi ponatur ſingulas eſſe minus efficaces, dubitãdũ tñ non erat, e quin plures cõiunctæ, ſatis potẽtes eſſent ad fideicõiſſum inducendũ, *Mantic. d. tit. 3. n. 19. Ciaue. conſ. 106. n. 48. vol. 2.* Quæ enim non proſunt ſingula, multa iuuãt, vt notaẽ in *l. ſi ſtipul. de vſur. gl. in l. 2. §. 1. ver. legitimis. de excuſat. tut. c. cũ*

18 *cãm. extra de prob.* Adijciebant, * qđ in oĩbus his cõiecturis plurimũ valere põt iudicis religio, q æſtimare & arbitrari dẽt, qualis teſtatoris volũtas fuerit, *l. volũtatis defuncti. C. de fideicõ.* In propoſito aũt caſu facile oẽs arbitrabantut, liberos in conditione poſitos, eo ipſo vocatos eſſe.

19 Nec antedictis obſtare dicebãt, * qđ in priori parte diſpoſitionis, liberi hæredũ inſtitutorum expreſſe vocati videbanẽ in vnũ caſum tñ, quo videlicet aliquis ex eorũ patruis ſine liberis decederet, vt cũ cęteris patruis ſuperſtitibus ſuccederẽt iure repræſentationis, per clauſulã [*& eorũ hæredibus illos repræſentantibus.*] & ideo, ex eo quod in conditione liberi poſiti ſint, nõ poſſint cẽſeri vocati, niſi in vnũ caſũ illũ expreſſum, q non euenit, non ẽt in eũ de quo q̃rit, quo hrdes inſtituti deceſſerint liberis relictis. Ita enim cõiecturę oẽs, ex qbus Doctores effici pntãt vt liberi poſiti in conditione vocati cenſeanẽ, ab iiſdẽ declarãtur, vt locũ non habeãt q̃n poſiti in cõditione in aliqua parte teſtamenti, in vnũ aliquẽ caſũ expreſſe vocati ſint. Tũc. n. ex eo qđ in cõditione ſunt poſiti, nequaquã in aliũ caſũ, quã q expreſſus eſt, vocati cenſenẽ, prout hãc declarationẽ ponit Menoc. *d. pſ. 76. n. 43. & 89.* vbi ẽt plurimos in eã rem authores citat, & hẽt popinione recepta, cui paucíſſimi contradicant, eamque ẽt laudat — *Alex. conſ. 24. vol. 3.*

Non (inqnã) hoc obſtare dicebãt. Primo, qa

20 declaratio iã dicta nõ põt pertinere ad oẽs cõiecturas, quas ſupra poſuim', & ex qbus cõcluſũ eſt liberos in cõditione poſitos eo ipſo vocatos eſſe. Secundo, qa eadẽ declaratio, in illis coniecturis, in qbus locũ habere põt (veluti cũ liberi in conditione poſiti grauati ſũt, q quarto loco à nobis ſupra poſita eſt coniectura) limitationẽ hãc hẽt, niſi appareat granamẽ ſiue ſubſtitutionẽ factã liberis in conditione poſitis, non ſolũ à teſtatore relatã eſſe in eũ caſũ quo expreſſe ſunt vocati, ſed ad oẽm aliũ caſũ. Tum enim ea ſubſtitutio

ſtitutio ad caſum expreſsũ ſolũ non reſtingit,
& ideo ex ea præſumnntut liberi in conditione
poſiti vocati eſſe, etiã extta caſum expreſſum.

Quam limitationem antedictę declarationis
adſert Runius *conſ. 169. lib. 2. & in l. filiusfami-
lias. §. diui. de legat. 1. & probat Zanch. in d. §. cum
ita. p. 7. n. 741. & Menoc. d. præſ. 76. n. 44. in fin.*

Iam vero, manifeſtiſſimum eſſe dicebant in
hac diſpoſitione, de qua quæritut, libetos inſti-
tutorũ in conditione poſitos, ſi & ipſi ſine libe-
ris decedant, grauatos eſſe hæreditatẽ reſtitue-
re Carolæ, eiuſue liberis non tm̃ in eum caſum
quo expreſſe vocati ſunt, ſi videlicet patrui eorũ
ſinę liberis deceſſiſſent, ſed in omnẽ caſum, etiã
eũ quo patribus ſuis ipſi ſucceſſerint. quod pa-
tet ex clauſula [*Adueniente quod omnes &c.*] Si-
militerque ꝓhibito alienat. & detractionis tre-
bellianicæ facta liberis, nõ tm̃ pertinet ad d. ca-
ſum quo expreſſe vocari ſunt, ſed ad omnẽ, vti
clarum eſt ex tenore diſpoſitionis. Itaque obſta
21 re non poteſt (inquiebãt) * caſus vocationis ex-
preſſus, quo minus ex coniecturis liberi in con-
ditione poſiti vocati cenſeantur, etiam extra ca
ſum expreſſum.

Et ita, ex ſupradictis pro certo concludendũ
eſſe dicebant, liberos hr̃dum inſtitutorũ, in ꝓ-
poſita ſpecie, per fideicommiſſum eſſe ſubſtitu-
tos ſuis patribus, & conſequẽter, primum illud
requiſitum (quod in deciſione diximus neceſſa-
rium eſſe ad inducendum tacitum & reciprocũ
fideicommiſſum) hic adeſſe, nẽpe quod illi, in-
ter quos reciproca dr̃ eſſe facta, ſint expreſſe vo-
22 cati & honorati: * ſufficit enim eos in conditio-
ne poſitos eſſe, ſi modo concurrant coniecturæ,
ex quibus vocati præſumantur, Menoc. *d. præſ.
62. n. 59. Gabr. concl. lib. 4. tit. de ſubſtit. cõcl. 1. n. 27*

Secundum vero requiſitum vt locus ſit *l. Ti-
tia. Seio. §. Seia libertis. de legat. 2.* hic etiam cõcur
rere certum eſt per expreſſa verba iſta [*Volo vt
omnia bona reuertantur*] ad quæ accedit prohibi-
tio alienationis, & omnis detractionis, hæredi-
bus & eorum liberis facta.

Quoad tertium vero requiſitũ, vt ſcilicet ſub
ſtitutio facta ſit non poſt mortem omnium, ſed
vltimo ex his morienti, dicebant non poſſe ẽt
obſtare huic noſtro caſui, etſi in eo poſt mortẽ
omnium nõ etiam vltimo moriẽti facta ſubſti-
23 tutio videatur. * Primo, quia cõtrouerſa ea quę-
ſtio eſt, an deciſio *d. §. Seia. libertis.* locum non
habeat qñ ſubſtitutio facta eſt poſt omniũ mor
tem, & non vltimo morienti: nam etiam tũ re-
ciprocæ ſubſtitutioni eſſe locum ex d. §. Seia ſi
modo in tota hæreditate ſubſtitutio facta ſit,
quamplurimi ſenſerunt, quos refert Sfor. Od. *d.
artic. 6. n. 30. Menoch. d. præſ. 62. n. 49.* Et eorũ ſen-
tentiam acute defendit & æquiorem putat d.
Sfort. Od. *d. artic. 6. n. 32. eoque nomine d. Menoch.
laudatur d. præſ. 62. n. 47. & ſeqq.* Eam quoque ſẽ-
tentiam magis communem & veriorem habẽ-
dã arbitratur Simon de Præt. *trac. de interpr. vlt.
volun. lib. 3. interpr. 3. dub. 4. ſolutio. 1. nu. 27.*

Secundo, etſi recipiatur ſententia contraria,
tamen in hoc caſu (inquiebãt) videri debet ſub
ſtitutio facta vltimo morienti, & nõ poſt mor-
tem omnium tantum. Nam in primis, teſtator
hæredes inſtitutos omnes, eorumque liberos in
uicem ſubſtituit, & poſtea in caſum, quo oẽs
oĩno hæredes eorumque liberi ſine liberis dece
derent, ſubſtituit in omnibus bonis Carolã &
eius liberos. ex qbus ſubſtitutionibus videt̃ te-
ſtatorem ea mẽte fuiſſe, vt vellet Carolam ſub-
ſtitutam eſſe vltimo moriẽti ex hæredibus ſuis,
eorumque liberis, & id qdem in tota hæredita-
24 te. Nam * ſpecialis reciproca facta inter inſtitu
tos & grauatos impedit quominus alia facta
fauore Carolæ reſoluatur in ſuas ſingularitates
ita Menoc. d. præſ. 62. lib. 4. n. 25.

Nec antedictis, & reciproco fideicommiſſo
inter liberos hæredum introducendo, obſtare
poſſe dicebant, quod Oldra. in ſimili ſpecie re-
25 ſpondit conſ. 21, * onus videlicet fideicõmiſſi
ab inſtituto patre, cui ſubſtitutio facta eſt in ca
ſum, quo ſine liberis decederet, in liberos ei ſub-
ſtituros continuatum non videri, ſed extinctã
omnino eſſe fideicommiſſariam ſubſtitutionẽ
per exiſtentiam liberorum. Quod Oldradi re-
ſponſum celebrant & ſequuntur omnes Doct.
quos recenſet Sfort. Od. *de ſubſt. compendioſ. p. 6.
26 q. 2. art. 2. n. 7. Menoch. præſ. lib. 4. præſ. 69.* * Nã re-
ſpondetur, conſiliũ Oldradi locum nõ habere,
quando ex cõiecturis & præſump. apparet, mẽ-
tem teſtatoris fuiſſe, fideicommiſſum etiã ad li-
beros extendere, neque ſe reſtrinxiſſe ad tẽpus
mortis hæredum, ſed potto fideicõmiſſum etiã
extendiſſe vltra id tempus, quandocunque libe-
ri deficerent. *Soci. iun. conſ. 102. n. 34. lib. 1. Decia.
conſ. 28. n. 5. vol. 2. Menoch. lib. 4. præſ. 69. n. 8. Sfor.
Od. d. art. 2. n. 8. & alij quos hi citant.*

Vnde conſequens fit, quod quoties liberi in
conditione poſiti ex cõiecturis vocati cenſent̃,
Oldradi cõſilio locus nõ eſt; quia ſi ſtatim ceſſa
ret ſubſtitutio, non poſſent dici vocati, *Dec. cõſ.
260. Decia. d. conſ. 28. n. 25.* Item quoties ex con-
iecturis reciproca inducitur inter liberos in cõ-
ditione poſitos, non põt etiam Oldradi reſpon-
ſo eſſe locus, *Decia. vol. 1. conſ. 3. n. 68.* Iam vero
in præſenti caſu plurimis coniecturis oſtenſum
eſt, & liberos in conditione poſitos, eo ipſo vo-
catos eſſe, & inuicem eſſe ſubſtitutos. Accedit
27 quod * ad plures gradus ſubſtitutionũ teſtator
digreſſus eſt, vnde vrgens eſt cõiectura teſtato-
rem voluiſſe & ad hæredum liberos fideicõmiſ-
ſum extendi, nec Oldradi reſponſo locum eſſe,
teſte *Soci. Seni. conſ. 250. n. 5. & 6. lib. 2. Menoch. &
alijs ab eo citatis. d. præſ. 69. n. 13. & conſ. 117. n. 9.
& 10. lib 2. & conſ. 220. n. 12. lib. 3.*

Quod

28 Quod autem pertinet* ad prohibitionẽ alienationis, dicebant illud non vrgere quod proponebatur, nempe ex ea, cum ſit acceſſoria præcedentis diſpoſitionis, aliud fideicommiſſum non induci, quã quod præcedenti diſpoſitione continetur, nec eã extendere aut ampliare poſſe, ita vt deficiente conditione prioris expreſſi fideicommiſſi, deficiat & omne fideicommiſsũ quod induci põt ex alienationis prohibitione ſubſequente. quæ eſt ſentẽtia à multis recepta. *Dec. conſ. 287. conſ. 281. conſ. 336. conſ. 337. conſ. 636. Menoch. conſ. 376. n. 44. & ſequ. & conſ. 347. n. 12. vbi cæteros in hanc ſententiam citat, & præſ. 68. n. 19. & 20.* Nam reſpondebãt in primis prędictã ſentẽtiã eſſe controuerſã, & contrariam à plurimis eſſe receptã; videlicet diuerſa oĩno & ſeparata eſſe fideic. quod reſultat ex alienationis ꝓhibitione, & ex antecedente fideicommiſſaria ſubſtitutione ꝓhibitionemq; de non alienando, declarare & ampliare fideicommiſſum præcedens, ita vt deficiente etiã caſu prioris fideicommiſſarię ſubſt. adhuc duret fideicommiſſum quod inducit per ꝓhibitionem alienationis ſubſequentem, *Rimi. conſ. 124. vol. 2. conſ. 168. vol. 3. idem in d. §. diui. Corn. conſ. 230. vol. 3. Soc. conſ. 249. vol. 2. Riminal. conſ. 20. vo. 1. Cur. Inn. conſ. 43. vo. 2. Cepha. conſ. 153. nu. 87. vol. 2.* Atque hanc opinionem veriorem & receptiorem eſſe ſcribit. Petr. Anto. Petra *trac. de fideicõ. q. 6. nu. 16. & ſeqq.* vbi pluribus eã confirmat & contrariã confutat. maximeq; obtinet hęc ſen-
29 tentia, * vbi ꝓhibitio alienationis non tm̃ eſt pſonalis, ſed etiã realis (cuiuſmodi hanc eſſe dicebant, quod verba f illius in rem poti' concepta eſſe videantq̃ in pſonã) *Caſtrẽſ. d. §. diui. nu. 9. Rimi. conſ. 20. n. 7. Menoch. conſ. 83. n. 13. vol. 1. Soci. conſ. 227. vol. 2. Petr. Ant. Petr. d. tract. q 2. n. 2.*

Sed hactenus ſatis de rationib' & fundamen-
30 tis ſententię reuiſionis. Ex qbus vides, * quã varia & diuerſa ſint hominum iudicia, & quã dubius & periculoſus ſit huiuſmodi litium exitus, quæ circa interpretationem alicuius vltimæ voluntatis verſantur. ſuus enim cuique ſenſus eſt & ſuum cuique liberum iudicium.

a *Aduerſus hoc fundamentum vide quæ diximus infra deci. 125. n. 81. 82. & ſeq.*

b *Quam leues ſint huiuſmodi coniecturæ, præſertim tres iſtæ priores, facile conſtat ex his quæ diximus infra deciſ. 125. num. 60. 67. 73. & ſeq.*

c *Tres iſtæ coniecturæ, quæ ſequuntur in vnam recidunt. Nam prohibitio alienationis, & prohibitio detractionis trebellianicæ, eſt grauamẽ. At quod ex grauamine non inducatur concludẽs præſumptio vocationis communiter receptum eſſe teſtãtur Iul. Clar. in §. teſtamentum. q. 78. & Theſſaur. deci. 96. nu. 10. & ſeq. Qui enim non honoratur grauari non poteſt. l. ab eo. C. de fideicom.*

d *Cum nihil reliquerit liberis hæredum, hæc dictio* [*illis*] *ad eos nõ poteſt referri, ſed ad hęredes dũtaxat.*

e *Huic conſiderationi aperte repugnat l. hæredes mei. §. cum iſta. ff. ad Trebell. vbi concurrebant plus quam ſex coniecturæ, nec tamen præſuppoſuit ibi Papini. liberos eſſe vocatos, vt dixi. ĩfra d. dec. 125. n. 90*

f *Imo eſt perſonalis quia verba illius ſunt concepta in perſonam, & non in rem, vt cõſtat, ibi, Nec liceat meis dictis hæredib. aut eorum liberis diſponere aut alienare. &c. ſicque faciebat pro arreſto opinio dicti Petr. Anto. Petr. qui cõtrariam opinionem admittit, ſtantibus illis tribus circunſtantijs, de quibus dictum eſt ſupra in d. deci. 64. n. 31.*

DECISIO CXXIII.

Nomina debitorũ, iura, & actiones, cuius loci & territorij cenſeantur, in caſu noſtræ conſuetud. ſub tit. des mainmortes. art. 12. & ad quem ex dominis manumortalibus competant, an ſcilicet ad dominũ loci creditoris, an vero ad dominum loci debitoris.

SVMMARIA.

1 *Artic. 12. conſuetud. noſtrę ſub tit. des mainmortes. declaratur.*
2 *Nomina debitorum cuius loci & territorij cenſeãtur.*
3 *Nomina debitorum, quod pertineant ad dominum loci in quo inſtrumenta reperta ſunt.*
4 *Inſtrumentum & ius quod in eo continetur ſunt connexa viſu & intellectu.*
5 *Iura & nomina ſunt quid incorporeum quod in intellectu conſiſtit.*
6 *Iura & actiones nullo circunſcribuntur loco. & n. 15.*
7 *Bonorum appellatione, facta relatione ad locum, non continentur iura & actiones.*
8 *Bonorum mobilium aut immobilium appellatione non continentur iura.*
9 *Iura & actiones, quod illius loci eſſe cenſeãtur in quo habitat creditor.*
10 *Actiones dicuntur adhærere oſſibus debitoris.*
11 *Iura & actiones, quod ad dominum domicilij debitoris pertineant.*
12 *Iura & actiones ei bonorum ſpeciei accedunt ad quam competunt. contra n. 19.*
13 *Nomina debitorum illius eſſe loci in quo ex actio facienda eſt. contra nu. 20.*
14 *Statuti verba intelligenda ſunt ſecundum communẽ modum loquendi.*
15 *Nomina, per effectum exactionis, ſunt in loco vbi ſoluuntur.*
16 *Nomina & actiones, quod ad dominum originarium ſpectant in terminis noſtræ conſuetud.*
17 *Bonõrum nomine continentur non tantum corporalia, ſed etiam nomina & iura.*
18 *Dominus originarius præferendus eſt domino loci incolatus.*
21 *Origo duplex eſt, paterna & propria.*

Ori-

23 *Originariorum appellatione, ij qui nati ſunt in loco cõtinentur declara vt n. 26.*
24 *Filius patris originem ſequitur, quam non poteſt mutare nec ei renunciare.*
27 *Ortus, & oriundus, quid ſignificant.*

1 LEge municipali* cautũ eſt apud nos, ſub tit.
de manib. mort. art. 12. dominum vnius terri-
torij manumortalis nihil iuris habere in rebus,
quæ in territorio alterius domini manumorta-
lis reperiunt̃, ſed vnũquêq; ex dominis iſtis, id
tñ habere mobiliũ & immobiliũ, quod in ſuo
territorio reperit̃ tpe mortis illius, de cuius ſuc-
ceſſione agit̃. hocque illud eſt quod elegãter &
paucis ait conſuetudo noſtra, *Quod vna manuum
mortuarum nihil ſupra aliam acquirit*. Euenit quod
ſubditus vnius domini, cui multa iura & nomi
na actiua cõpetebant, morit̃ in territorio alte-
2 rius domini, in quo ſibi conſtituerat domici-
lium.* Dubitatũ itaque fuit, cui ex dictis domi
nis nomina iſta adiudicanda venirent. In hac
quæſtione (quam ſæpe infacto habui cũ eſſem
Adoocatus) quatuor ſunt opiniones, quas or-
dine & diſtincte referam.

3 Prior eſt eorum* qui exiſtimant ea oĩa perti-
nere ad dominum illius loci, in quo inſtrumẽ-
ta reperta ſunt mortis tpe. Et huius opinionis
fuit Henric. Boguet *in ſuis ad conſuetud. noſtras
obſeruat. d. artic. 12. in verb. tam in mobilib.* vbi ait
id ita obſeruari. Et huius ſententiæ hæc adferri
4 põt ratio, quod* inſtrumentum & ius, quod in
eo continet, videntᵉ eſſe connexa viſu & intelle-
ctu, vt ait Bald. *in l. inſtrumẽta. n. 5. C. de fideicom.*
imo ꝑ coniugatis, hoc eſt pro vno eodemque
vt plurimum habentur, tam in legibus (vt *in l.
2 C. quæ res pig. obl. poſſ. vbi glo.*) quã in ſtatutis,
(vt probat Tiraq. *de retrac. prox. §. 2. gl. 1. n. 5.*)
hincque fit, vt tradito inſtrumento, res ipſa tra
dita eſſe videatur, *l. 1. vbi Bald. & alij. C. de donat.
late Maſcard. de probation. conclu.* 1184. *nu.* 1. *& ſeq.*
Et venditis chirographis intelligimus nomen
veniſſe, *l. ſeruum. §. eum qui. de legat.* 1. Appellatio
ne enim chirographi vti nos ꝑ ipſis actionibus
palam eſt, inquit Iulia. *in l. qui chirographũ. de le-
gat.* 3. Et his fortaſſe rationibus motus eſt d.
Henric. Bog. vbi ſupra, licet nihil horũ alleget.

Sed certe (bona cum ſua venia dixerim) hæc
opinio nec vera eſt, nec vſu forẽſi vnquã recep-
5 ta.* Iura enim & nomina ſicut & actiones &
obligationes, ſunt quid incorporeum, quod in
iure & intellectu cõſiſtit, nõ in ſenſu aut in cor-
pore ſicque non ex materia, in qua conſcripta
ſunt, ſed ex iure æſtimant̃, *l. 1. ff. de rer. diuiſ. §. 1.
inſt. de reb. corp. & incorp.* Quo ſit vt ẽtſi poſtmo-
dum amittant̃ aut concremen̄t & intereãt, ſal-
ua nihilominus & incolumis creditori durat
obligatio, *l. 4. ff. de fid inſtru. l. 1. & 7. C. eod.* ſcrip-
tura enim non eſt de ſubſtãtia obligationis, ſed
adhibet̃ tñ ad ꝓbandum obligationẽ contra-
ctam, *l. cum res. C. de prob.* & hoc oĩbus notũ eſt.
6 Vnde quemadmodum* iura & actiones nullo
circumſcribunt̃ loco, cum ſint incorporalia, *l. ſi
fideicommiſſum. §. 1. ff. de iudic.* ſic inſtrumẽtis no-
minum, non corpus inſtrumenti ſed ius ipſum
ſpectare oportet, quod nullo certo aut definito
loco continet̃. Patet hoc aperte ex *l. Caius Seius.*
86. *ff. de legat.* 2. Vbi legato ſoĩum quæ in domo
ſunt, iura & nomina, quorũ inſtrumenta in ea
reperta ſunt, non cõprehendunt̃, quippe quod
in iure conſiſtant. Et ꝑ hanc legẽ, quam oẽs
extollunt, ita cõiter ſentiunt Doct. teſte Tiraq.
*in l. ſi vnquam in verb. bona. C. de reuoc. dona. & Pi-
nel. in rubr. C. de bon. mater. n.* 10. *& ſeqq.* Vbi do-
7 cet,* bonorũ appellatione, facta relatione ad lo-
cum, nunquã cõtineri iura & actiones, eo quod
nullo certo loco circunſcribant̃, quod multo
8 magis ꝓcedit, qñ* bonorum appellationi adie-
cta eſt qualitas mobiliũ aut immobilium (vt in
hoc noſtro artic. 12.) Nam qualitas iſta ita re-
ſtringit nomen [bona] vt ẽtſi exprimat̃ cum ſi-
gno vniuerſali [omnia] vtputa ſi dicatur [bona
omnia mobilia & immobilia] nunquam tñ ve-
niant iura & actiones, vt eſt cõis oĩum theori-
ca, de qua Pinel. vbi ſupra nu. 31. q alios refert.

9 Secũda eſt opinio,* iura & actiones pertine-
re ad dominũ domicilij creditoris: qa cum nul
lo circunſcribantur loco, vt paulo ante dictum
eſt, attendenda eſt ꝑſona creditoris & eius do-
micilium, vt ſic, eius loci eſſe dicant̃ in quo ha-
bitat creditor, cuius ꝑſonæ & oſſibus dicunt̃ ad
hærere, *l. quis ergo caſu. in fi. & l. ſi Sticho. ff. de pe-
cul. l. ſi vſusfructus. in fine. ff. de nouatio.* Et huius
opinionis fuit Iacob. a ſancto Georg. *in trac. de
feud. in verb. cũ mero mixto imperio. n. 17. & in trac.
de Roidis ſiue operis col. 2.* quẽ ſequuti ſunt Alex.
*conſ. 31. n. 6. vol. 1. & ibi ...... in littera C. & Zazi.
conſ. 17. n. 4. & 5. lib. 2.* qui in caſu confiſcationis
bonorum, reſponderunt iura & actiones ad fi-
ſcum domicilii creditoris ꝑtinere, & idẽ in ca-
ſu apertæ manuſmortuæ tenet Chaſſ. ad con-
ſuetud. Duc. Burgund. *tit. des mainmor. §. 16. nu.
33. & §. 15. gl. 2.* Cui etiam opinioni adhærere
vr̃ Henricus Boguet vbi ſupra, vno ſaltem in ca-
ſu, ſcilicet qñ de debito nulla facta aut reperta
ſunt inſtrumenta. Nec huic ſententiæ obſtare
vr̃, quod* actiones dicunt̃ etiam adhærere oſſi-
10 bus debitoris, nec eius perſonã egredi, *l. ſi vnus.
§. pacta quæ verſic. ante omnia. ff de pac. l. vlt. C. de
hered. actio. gl. in l. 3. ff. pro ſoci.* Nam verum eſt il-
lud, ſi paſſiue intelligatur. hic autem de iuribus
& nominibus actiuis & quæ defuncto compe-
tebant agitur non autem de paſſiuis.

11 Tertia opinio eſt præcedenti* oĩno contra-
ria, nempe iura hæc ad dominum domicilii de-
bitoris ꝑtinere non autem ad dominum credi-
toris, ſicque ea eius loci potius eſſe cẽſenda, cu-
ius

ius incola eſt debitor, quam cuius eſt creditor.
Nã, etſi verum ſit iura & actiones tertiã bono-
rũ ſpeciẽ conſtiruere, à mobilibus & immobili
bus oĩno diſtinctã & ſeparatam, *l. quam Tubero-
nis §. in peculio. ff. de pecul. l. à diuo Pio. §. in vendi-*
12 *tione, ff. de re iud.* Tũ * qñ verſamur in caſu, ĩ quo
neceſſariũ eſt vt vni aut alteri bonorum ſpeciei
accedãt, (vt in caſu huius noſtræ cõſuetud. quę
de toto defuncti patrimonio diſponẽs, duas tm̃
bonorũ ſpecies conſtituit, Alex. *conſ.* 144. *vol.*
6.) Tunc ſane ei ſpecici cõnumerãtur iura & a-
ctiones, ad quam cõpetunt, vt ſi ad rem mobilẽ
competãt, mobilibus, ſi ad immobilẽ, immobi
libus accedãt & cõnumcrẽtur, *l. poteſt. & ibi
Bar. ff. de auth. tuto. gl. in §. 1. in verb. numeranda.
auth. de non alien. bon. eccl. Caſtrenſ. & alij in d. l. quã
Tuberonis. Alex. d. conſ. 244. vol. 6. And. Gail. ob-
ſeru. lib. 2. obſer. 11. n. 9. &* 10. Quod ſi præterea
ad locum aliquẽ referẽda ſint nomina, ſane nõ
ad eum vbi corpora inſtrorum reperiũtur, nec
vbi creditor reſidet, ſed potius ad eum vbi debi
tor, & vbi ſolutio & exactio faciẽda eſt, referẽ-
da veniunt. Quod apette probat tex. in *l. Titiũ
& Mæuium, §. tutores, ff. adm. tut.* vbi datis tutori-
bus ad res Italicas, & repertis Romæ inſtrumẽ-
tis debitorũ prouincialium, exactio ad Italicæ
rei tutores non ꝑtinet, ſi debitores in Italia non
ſint nec eorum prædia: hoc etiã probat *l. quæro,
ff. de ſolut. & l. contraxiſſe. ff. de act. & obl.* Quibus
13 legibus moti exiſtimãt ſane permulti, * noĩa de-
bitorum illius eſſe loci in quo exactio facien-
da eſt, hoc eſt, in quo debitor domicilium
habet, quorum in numero ſunt Bald. & Ang.
in l. ex facto. ff. de hæred. inſtituend. vbi aperte di-
cunt, quod ſi fiat confiſcatio de patrimo-
nio vnius habentis bona in duobus territo-
rijs, vnaquæque ciuitas exiget debitorem
ſui loci; eiuſdẽ opinionis eſt Caſtrẽſ. *conſ.* 319.
*lib. 2. Franc. Areti. conſ. 10. per tot. præſertim vero
n. 2. verſ. tertio dico. Alex. conſ. 16. n. 4. vol. 1.* vbi
ait, quod ſicut res mobiles cẽſent eſſe de territo
rio illius loci, in quo ſitæ ſunt, ita ẽt dicendũ eſt
de actionib. q̃ ad res mobiles cõpetunt; hãc ẽt
tenẽt expreſſe Lap. *alleg.* 92. *la* 1. (*ſunt enim duæ
ſub eodẽ numero*) *Rebuf. ad l. monẽtiũ. in fi. ff. de ver.
ſign. Tiraq. d. retrac. prox. §. 36. gl. 3. nu. 15. & ſeq.
& Ant. Pereg. de iure fiſc. lib. 5. tit. 1. nu.* 142. ex
cuius relatione diſces hãc eſſe cõem hancq. Se-
natus ipſe aliqñ etiam tenuit, vt in caſu dec. 82
ſup. n. 31. & Senatus ẽt Pariſ. teſte Io. Bacquet
in tract. *de desherence. c.* 3. quã ob id ego nonnũ-
14 quã ẽt ſequutus ſum, motus inſuper quod * cõis
vſus loquẽdi) ſm̃ quẽ intelligenda ſunt verba
ſtatutorũ & conſuetudinũ, teſte Tiraq. *d. tra. §.
2. gl. j. n. 5.*) huic opinioni admodũ fauere vide-
tur. Si enim alicui Dolano debeanť annui redi
tus Lugduni, aut Mediolani, à mercatoribus
Lugdunenſibus aut Mediolanẽſibus, hunc vul
gari ſermone dicemus habere bona Lugduni
& Mediolani. Et ſi contingat eũ mori, nec ali-
quid hic Dolæ habere ꝑterquã inſtrumenta il-
lorum noĩum & redituũ, Dicemus nulla bo-
na Dolæ reliquiſſe, ſed Lugduni & Mediolani.
Sicq. ex cõi vſu loquendi, noĩa & actiones illi⁹
loci vulgo eſſe dicunť, in quo debenť, & in quo
debitor pręſens eſt & domiciliũ habet. Nec ob-
15 ſtat, quod * noĩa & actiones non habẽt ſitum,
præſertim quæ competunt ad æs alienũ, quod
nullius loci eſſe dicit, in d. l. ſi fideic. §. 1. ff. de iu
dic. Nam hoc verum eſt de iure, non aũt de cõi
vſu loquẽdi. Item hoc verum eſt circũſcripte
(inquit Lap. & poſt eum Alex. vbi ſup.) ſed per
effectum exactionis (qui quidẽ effectus in oĩ ma
teria maxime attẽdendus eſt, *l. debitor. ff. de ver.
ſig. l. 1. §. hæc autem, ff. quod quiſq. iur. in al. ſtat. l ſi
per alium, §. docere, ff. ne quis eum qui in ius voc. vi
exi.*) ſunt in loco vbi ſoluuntur, & vbi actiones
ipſæ exerceri, & ad effectum deduci poſſunt.
16 Quarta & * poſtrema opinio eſt, nomina &
actiones, in terminis huius noſtræ conſuetudi-
nis, ad dñum originarium ipſius creditoris ꝑ-
tinere, ſicq. attendẽdum eſſe potius quiſnã ſit
dñus originarius ſubditi, in cui⁹ perſona caſus
manuſmortuæ accidit, quam quiſnã ſit dñus lo
ci, ĩ quo inſtrumẽta reperta ſunt, vel loci domi
cilij creditoris auť debitoris; nã his oĩbus præ-
fert (quoad hæc iura & actiones) dñus origina
rius defuncti. Huius autem opinionis (quam
tandem ſequutus eſt Senatus noſter *a* poſt lon
gã ſuper ea re diſputationem, & pro qua in ter-
minis reſpondit Hotoma. conſ. 4. n. 28. & ſeq.)
hęc eſt fundamentalis ratio, quod nempe ex ar
tic. *6.* eiuſdem conſuet. ſub tit. des mainmor-
tes. fundata eſt intentio domini originarij, in
vniuerſum ius quod defunctus ſubdit⁹ habuit;
17 vtitur enim art. ille, * ſimplici noĩe bonorum,
nulla facta relatione ad locum: quo quidẽ no-
mine ſic ſimpliciter prolato, non tãtum corpo-
ralia (mobilia ſcilicet & immobilia) continen-
tur, ſed etiã iura incorporalia, nempe actiones,
& debitorum nomina, ut multis comprobat Pi
nel. vbi ſup. n. 2. qua ex generalitate bonorum,
etſi poſtea articulus iſte 12. excipiat bona mo-
bilia & immobilia in territorio alterius domi-
ni exiſtentia, tamen ex quo loquitur limitate
de mobilibus, & immobilibus, & relatiue ad lo
cum, non poteſt de iuribus & nominibus intel
ligi, cum non veniãt appellatione mobilium,
aut immobilium, *d. l. quam Tuberonis, ff. de pecul.*
nec loco circunſcribãtur, *d. l. ſi fideicommiſſum ff.
de iud.* Et ſic, cum ſtandum ſit regulæ in caſibus
non exceptis, nec à regula generali illius articu
li *6.* (qui bona omnia patrono defert) quidquã
excipiať præter mobilia aut immobilia in alie
no territorio manumortali exiſtentia (quorũ
nomine iura & actiones non veniũt, ſed tertiã

Digitized by Google

bonorum ſpeciem cõſtituũt) dicẽdum eſt ſane
ea ad patronum ſpectare ex diſpoſitione gñali
d.art.6.nulla habita ratione domicilij credito-
ris aut debitoris. Quod ſi dicas in ſpecie huius
noſtri caſus (in quo ſubditus, de cuius ſucceſſio
ne agitur, relicto loco originis, alio migrauit ad
habitãdum) patronũ eum æque dici poſſe, qui
eſt dñus loci habitationis, ac qui dominus eſt
loci originis, idq; ex diſpoſitione att. 2. eiuſdẽ
cõſuetudinis noſtræ, qui ad hoc eſt expreſſus.
18 * Reſpõdebitur, vtrũq; quidẽ eſſe dominum ac
patronum, ſed ei qui eſt dominus locis incola-
tus præferẽdum eſſe dñum originarium, qdqd
poſt Bald. *in l.2.ff. de ſtat. hom.* reclamet Alex.
conſ.16.n.3.vol.j. dicẽs quod ſi quis habeat duo
domicilia, vnum ratione originis & aliud ratio
ne incolatus, ſemper potius inſpiciẽdus eſt lo-
cus incolatus. Nam cõſuetudo nr̃a hoc ĩ caſu
originarium expſse pfert, vt patet ex diſpoſitio
ne d.art.12.in fi. idq; merito. Nam vt cauſa na
turalis ſemper præfertur accedentali, *l.filio quem
pater.ff.de lib.& poſth.l.qui habet.vbi Bal. ff. de tu-
tor.* ſic dñus naturalis & originarius, dño loci
incolatus (qui eſt dñus accidẽtalis) venit præ-
ferẽdus, atque ita tenet (& recte) Henric. Bog. *d.
art.12. in verb. a quo eſt originarius. per tex. in l.li-
bertus, §.ſed eodem tempore, ff. ad municip.* vbi ex-
preſſe Papin. ait, potiorem eſſe originis cauſam
quam domicilij.

Non obſtãt huic poſtremæ opinioni quæ di
19 cta ſunt in præcedẽtibus, * atq; illud in primis
quod diximus, ĩ caſu huius nr̃æ cõſuetudinis (q̃
de toto defuncti patrimonio diſponẽs, duas tm̃.
bonorũ ſpecies cõſtituit) neceſſariũ eſſe vni aut
alteri bonorum ſpeciei (mobilium.ſ. aut immo
bilium) iura cõnumerare, ſicq; eius loci cẽſen-
da eſſe, cuius res ad quã competunt. Nã reſpon
dẽdum eſt cum Pinel. vbi ſup. n.33.&34. verius
eſſe nomina tertiã bonorum ſpeciẽ cõſtituere,
nec vnquã ꝓ mobilibus aut immobilib. habẽ-
da eſſe niſi certis ĩ caſibus, nẽpe cum agit̃ de iu-
ribus aut actionib. diſtrahẽdis q̃ minori aut Ec
cleſiæ cõpetunt. Alias enim gñalis illa doctrina
& cõiter recepta, quod nomina & actiones ter-
tiã ſpeciem conſtituunt, oĩno deſtrueret̃. Nam
actio fere ſẽper competit ad rẽ mobilem vel im
mobilẽ, & conſequenter ſẽper poſſet cõnume-
rari vni aut alteri ſpeciei. Secundo rñdẽdum eſt
neceſſarium hic non eſſe quod iura & noĩa ap-
plicent̃ alteri ex his ſpecieb. bonorum, ex quo
att. iſte 12. non diſponit de toto pr̃imonio de-
functi, ſed tm̃ de reb. ſoli & mobilib. ſitum ha-
bentibus. nec verum eſt cõſuetudinẽ nr̃am duas
tm̃ bonorum ſpecies hic conſtituere voluiſſe, li-
cet de duabus tm̃ loquuta ſit. Nã ſpecies hic o-
miſſa continet̃ ſub diſpoſitione gñali alterius ar
ticuli p̃cedentis, nẽpe art.6.q cum de bonis ab-
ſolute loquat̃, de oĩb. intelligẽdus eſt, p̃terquã
de exceptis in hoc art. 12. ſicq; tam de incorpo
ralibus, q̃ de corporalib. quod aperte demõſtrat
att.7. immediate ſubſequens, q verbis iſtis vni-
uerſalibus vtit̃ [mobilia, immobilia & bona q̃-
cunq;] q̃ poſtrema uerba, ſi tertiam bonorum
ſpeciem non comprehenderent, nihil prorſus
operarentur, quod non eſt dicendum, cum in
ſtatutis nihil ſit otioſum.
20 Poſtremo * non obſtat *l.Titium & Mæuium
§.tutores, ff. de adm. tut. & l. quæro. ff. de ſolut.* nam
tex. illi & doctrina Lapi ac cæterorum, q dicunt
noĩa illius eſſe loci, ĩ quo cum effectu exigi poſ-
ſunt, intelligendi ſunt vt procedãt, quãdo ex ve-
riſimili mẽte diſponentium neceſſarium eſt ut
noĩa vni aut alteri loco applicent̃, vel qñ expſse
ĩ diſpoſitione fit mentio de nominib. debitorũ
cum relatione ad locum, vt ĩ caſu Lapi, alias au
tem ſecus, ut patet ex his q̃ trad. Couar. *var. re-
ſol.l.2.c.5.& Pin.d.rubr. de bon. mat. n.12.& 35.*
21 Ceterum, cum * duplex ſit origo, nempe ori go
pr̃na loci, in quo pr̃ vel auus natus eſt, & ori go
ꝓpria (vt docet Bar. in *l.1. in l.aſſumpt. §.filius, &
in l.fi. ff. ad municip. & Reb. ad l. prouinciales. ff. de
ver. ſig.*) hic adhuc dubitari poſſet, de qua origi
ne intelligenda ſit hæc deciſio, an nempe de ori
gine ꝓpriæ natiuitatis, an vero de origine pr̃na:
utputa, pone aliquem, & eius prẽm, natum eſſe
in territorio meo manumortali, ac deinde alio
migraſſe & domiciliũ conſtituiſſe in alio terri-
torio eiuſdẽ conditionis, ibiq. liberos procreaſ-
ſe, quib. poſtea decedentibus, relictis bonis in
vtroq. territorio, & ẽt ĩ loco franco, manuſmor
tua aperta ſit; cuinam competent iura, & bo-
na in loco libero exiſtentia? an dño originis pa
ternæ, an vero dño originis ꝓpriæ ipſius defun
cti, de cui⁹ ſucceſſione agit̃? Hæc ſane qõ dubia
eſt & difficilis, circa quam videret̃ dicendum ꝓ
22 priam potius q̃ pr̃nam originem attendendam
eſſe, idq. ponderatis verbis huius att.12. ibi [*il
eſt originellemẽt*] nam vocabulum iſtud [il] eſt ꝓ
nomen pſonale, quo demonſtrat̃ pſona, de cui⁹
ſucceſſione agitur; cuius ꝓinde origo potius ĩ-
23 ſpicienda eſſe vr̃, quam origo paterna: * pſertim
cũ originatiorũ appellatione, ij, q in loco nati
ſunt, contineantur, *l.1.l.3.& l.4.C. de municip. &
originar. li.10.* quinimo cum aliquis natus eſt ĩ
loco, ita originarius eſt, vt originem illam nec
mutare, nec recuſare poſſit, *l.aſſumptio. in prin. ff.
ad municip. Iaſ. in l.huiuſmodi. §.legatum. n.9.& 10
de lega.1.* vbi loquitur ĩ terminis ſtatuti loquen
tis de ciue originario. Sic ſerui originarii dicun
tur proprie, q ex aſcriptitijs nati ſunt in ipſo ſo
lo ſiue fundo, *l.colonos. C. de agr. & cenſ. lib.11. &
teſtatur Atheneus lectio. antiq. lib.4.c.31. in fi.*
24 His tamen non obſtantibus * contraria ſnĩa
ꝓbabilior & verior mihi ſẽper viſa eſt. Nã ſi de
loco natiuitatis, & de origine ꝓpria cogitaſſent
ſtatuentes, nõ fuiſſent vſi hoc ambitu & circui-
tu

Digitized by Google

tũ verborum [*à quo feudo manumortali eſt oriun-
dus*] ſed recto & aperto ſermone dixiſſent [*in cu-
ius manumortali territorio natus eſt.*] Sed hoc non
vident ſenſiſſe (ideoq; nec dicere voluerunt.)
25 Quia regulariter & de iure, * filius paternã ſe-
quitẽ originem & domiciliũ, quod quidem nec
mutare, nec illi expreſſe aut tacite renunciare
põt. Boer. *dec.* 13. *in prin.* quinimo etiãſi per mil-
le annos ſtaret abſens, ſemper nihilominus ſuũ
retineret domiciliũ originis paternæ, Boer. *d.
dec.* 13. *n.* 5. *Alex. conſ.* 100. *n.* 1. *lib.* 3. Nec obſtat
26 quod originarius dr̃, qui ortus & natus eſt in lo
co, *l.* 1. 3. *&* 4. *C. de municip. & originar. lib.* 10. Nã
verũ eſt quidem, ciuẽ originariũ altero de duo-
bus modis intelligi, ſcilicet vel ſi ipſe in ciuita-
te natus ſit, vel ſi eius pater aut auus, *l. aſsump-
tio. §. filius. vbi gl. & Bar. ff. ad municipes. & de in-
col.* ſed hoc late ſumpto vocabulo; ſtricte aũt &
proprie (vt ſumi debet in materia ſtatutorum,
& conſuetudinis, quæ eſt ſtrictæ interpretatio-
27 nis) oriundus * is dr̃, non qui ipſe natus ſit, ſed
qui genus inde duxit, id eſt qui originem traxit
ex aliquo loco, in quo nõ ipſe, ſed parentes aut
maiores eius nati ſint; & ita apud peritiores v-
ſurpatẽ, teſte Alcia. *in l. qui in continentib. ff. de ver.
ſign. Sic enim Tit. Liui. lib. 4. belli Punici.)* Nati (in-
quit) Carthagine, ſed oriũdi à Syracuſis. Et ſic
differentia eſt inter ortũ & oriundum ſiue ori-
ginarium. Nam originarius, ſiue oriundus, dr̃
eſſe quis, ex loco vnde fuerant parentes: ortus
aũt idẽ eſt quod natus, denotatq; vocabulum
iſtud locũ, nõ in quo parentes aut maiores no-
ſtri, ſed in quo ipſi ſumus nati, vt patet ex Cice-
ro. 2. de legib. Cato (inquit) ortu Tuſculanus
fuit, ciuitate Romanus. & j. offic. Non nobis ſo
lum nati ſumus ortuſq. noſtri partẽ patria ven-
dicat, partem amici, &c. Atq; ita ſenſiſſe vr̃ Se-
natus in alia cauſa. *b* In hanc mate. vide Io.
Bacquet *trac. du droit d'aubaine. c.* 39. *n.* 6. *& ſeq.
& n.* 21. *& ſeq.* q poſt hęc ſcripta prodijt in lucẽ.

a *Sic iudicatum fuit arreſto 4. Nouembris 1605. in cauſa Reuerendi Abbatis de Luxeul, aduerſus Abbatem de Bitaine.*

b *Arreſto lato pendentib. magnis ferijs menſis Septembris 1587. in cauſa Domini de Liefrans. Dicta Curia declarauit liberum quondam manumortalẽ, qui glebæ renunciationem fecerat, pro qua dominum loci, in quo pater originem traxerat, citauerat, tametſi natus ille eſſet in alio territorio manumortali, domini de Liefrans ſcilicet, vbi pater incolatum fixerat, quẽ Dominum de Liefrans eo animo citandum non curauerat, vt dictæ renunciationi intereſſet.*

DECISIO CXXIV.

Annuæ præſtationes & reditus qualiter & quãto tempore præſcribantur. hicque declarantur artic. 45. conſtitutionum anni 1564. & art. 2. edicti des decrets, anni 1569.

SVMMARIA.

1 *Artic. 45. conſtit. anni 1564. ſub tit. des preſcriptions des cenſes & rentes. art. 2. edicti des decrets, & art. 184. conſtit. anni 1586. declarantur.*
2 *Annuæ præſtationes, & reditus qualiter præſcribantur.*
3 *Nemo admittitur ad petitionem plurium quam quinque præſtationum.*
4 *Quinque præſtationes peti poſſunt poſt triginta annos*
5 . *Pręſcriptione quadraginta annorum amittitur in perpetuum reditus annuus.*

1 DE præſcriptione * annuarum præſtationũ,
cenſuũ, & redituũ, extant apud nos diuer-
ſæ & quodãmodo inter ſe cõtrariæ cõſtõnes, nẽ
pe conſtitutio anni 1564. art. 45. ſub tit. *des pre
ſcriptions des cenſes & rentes*, edictũ anni 1569.
touchant les cauſes & matieres de decret, art. 2. & cõ
ſtitutio anni 1586. art. 184. Ad quorũ declara-
tionẽ notandũ eſt, quod t pe illius edicti anni
1569. annuæ penſiones horũ cenſuũ & redituũ
poterant peti pro 30. annis poſterioribus, & nõ
pro pluribus: nam tunc t pis neceſſarij erant
triginta anni ad præſcriptionem harum penſi-
tationũ, vt conſtat ex d. at. 45. conſtitutionum
anni 1564. qui quidẽ 30. anni incipiebant cur
rere, nõ à die cõtractæ obligationis, ſed ab eo tẽ
pore quo primũ ceſſatũ fuerat à ſolutione, iux-
ta diſpoſitionem, *l. cum notiſſimi. §. in his etiam, C.
2 de præſcr. 30. vel 40. anno.* Sed poſtea, * facta con-
ſtõne anni 1569. & 1586. quibus cauetẽ p̃ſtatio-
nes huiuſmodi peti non poſſe niſi p quinque
annis, nec qdquã ſtatuitẽ circa tp̃s præſcriptio-
nis iſtorũ redituum, an ſcilicet ad pręſcriptionẽ
cuiuslibet anni requirantur 30. anni, vel quin-
que, vel an vnica præſcriptio triginta annorũ
ſufficiat ad liberandum, tã à præteritis quàm à
futuris præſtationibus. Dubitatum fuit an ad-
huc locus eſſet diſpoſitioni illius art. 45. Et di-
cendum eſt, articulus iſtos diuerſos quidem eſ-
ſe & varios, ſed non omnino inter ſe contra-
rios, quidquid nonnulli putent, ſicq; priori cõ-
ſtitutioni non eſſe derogatum per poſterio-
res (niſi forte quoad numerum annuarum
penſionum quæ petuntur) itaque, vt conci-
3 lientur, * notandum eſt, neminem (quoad
penſiones effluxas ab annuo illo 1569.) iam
amplius admittendum eſſe ad petitionem plu-
rium quam quinque præſtationum, ante li-
tem inſtitutam decurſarum, niſi de interpel-

 la-

lationibus doceat, iuxta diſpoſitionem conſtitutionis anni 1586. & 1569. Et in hoc iam non eſt amplius locus diſpoſitioni illius art. 45. quo videbatur permiſſum petere ꝑ triginta annis, ex quo non minori ſpatio annuæ præſtationi tunc præſcribebantur. Sed * iſtæ quinq; præſta-
4 tiones poſtremæ peti quidem poſſunt, licet per annos triginta vel trigintanouem ceſſatum ſit
5 à ſolutione. Nã ad hoc vt vnica * præſcriptione liberetur debitor in perpetuum ab annuis iſtis reditibus & cenſibus, requiruntur quadraginta anni, nec minus, per diſpoſitionem d. art. 45. atque ita notabiliter declarauit Senatus. *a* Et hi quadraginta anni currere incipiunt ex eo tempore, ex quo debitor vſuras minime perſoluit, *l. ſi. in ſi. C. de præſcr.* 30. *vel* 40. *an.* dũmodo mala fides non probetur, *c. poſſeſſor. malę fidei. de reg. iur. in* 6. & ex his ceſſat nunc apud nos quæſtio illa antiqua & perplexa, in qua Doctores mirifice variãt, an ſcilicet in huiuſmodi annuis pręſtationibus vniuſcuiuſque anni propria requiratur præſcriptio, vt quot ſunt anni, tot requirantur præſcriptiones triginta vel quadraginta annorum: quam poſt gl. *in d. l. cum notiſſimi. §. §. ſi. in verb. cuiuſq; anni, prolixe tractat Boer. deciſ.* 336. *Guid. Pap. dec.* 405 *Capel. Toloz. dec.* 342. *Crauet de antiq. tẽp. p.* 4. *ſect. incip. materia ſingularitatis. n.* 36. *& ſeqq. & nouiſſime Aluar. Valaſc. conſulta.* 49. *& Gaſp. Roderic. tract. de annuis reditib. lib.* 1. *q.* 17. *nu.* 100. *& ſeqq.*

a *Arreſto* 9. *Nouembris* 1605. *in cauſa Richardi Domine à S. Hippolyto appellantis, aduerſus Hugonem, Franciſcum & Guilielmum Briot de Damprichard appellatos.*

DECISIO CXXV.

De ſubſtitutione facta his verbis, Subſtituo talem [& in illius defectum, eius liberos] *& an ſit vulgaris, an vero fideicommiſſaria. Et an liberi in conditione poſiti cenſeantur vocati.*

SVMMARIA.

1 2. 3. *vſque ad* 9. *facti ſpecies.*
10 *Plures ſubſtituti, vnus in defectum alterius, ſub conditione mortis vocati dicuntur.*
11 *Deficere ſignificat idem quod mori.*
12 *Verba, in defectum illius, habent tractum tpis in futurum, & compendioſam ſubſtitutionem denotant & num.* 13. 45.
14 *Subſtitutio facta de aliquo in defectum alterius eſt compendioſa.*
15 *Minus dilectus non debet cenſeri minus grauatus.*
16 *Conditio ſi ſine liberis, appoſita in ſubſtitutione facta heredi, cenſetur repetita in ſubſtitutione facta primo ſubſtituto contra nu.* 46.
17 *Determinatio reſpiciens plura determinabilia debet ea æqualiter determinare.*
18 *Mens teſtatoris in ſubſtitutionibus primum locum obtinet.*
19 *Liberi in conditione poſiti an cenſeantur vocati. & n.* 20. 52. 53.
21 *Reciprocum fideicommiſſum cõiecturam facit, liberos in conditione poſitos fuiſſe vocatos. contra nu.* 60.
22 *Poſiti in conditione bis aut pluries cenſentur vocati.*
21 *Digreſſus ad plures gradus ſubſtitutionis coniecturam præbet liberos in conditione poſitos fuiſſe vocatos. contra nu.* 67.
24 *Conditio ſi ſine liberis, appoſita inter deſcendentes, facilius operatur vt ij cenſeantur vocati, quam inter extraneos. contra nu.* 68.
25 *Conditio ſi ſine liberis, inter deſcendentes tacite ineſt. & num.* 71.
26 *Vocaus filios ſubſtituti, multo magis cenſentur vocaſſe filios hæredis, & n.* 73.
27 *Liberi poſiti in conditione ſub qualitate legitimitatis, cenſentur vocati. & n.* 77.
28 *Legitimati ſimul admittuntur cum legitimis ab inteſtato.*
29 *Plures copulatiue vocati inter quos cadit ordo charitatis, cenſentur vocati ordine ſucceſſiuo.*
30 *Copula* [&] *facit coniunctionem & requirit concurſum copulatorum.*
31 *Diſiunctiua, quandoque reſoluitur in coniunctiuam, & contra.*
32 *Liberi ſucceſſiuo ordine vocati, cenſentur vocati per vulgarem. & n.* 33.
34 *Verba iſta, à deffault d'eux, an contineant temporis tractum.*
35 *Verbum, deficere, aliud plerũque ſignificat quã mori.*
36 *In ambiguis orationibus ea interpretatio ſumenda eſt, quæ ſubiectæ materiæ & menti magis conueniat.*
37 *Deficere verbum, in materia ſubſtitut. idem ſignificat quod mori.*
38 *Deficere verbum, poteſt interpretari in duplicem ſenſum.*
39 *Quod multipliciter interpretari poteſt, eius veritas ignoratur.*
40 *Subſtitutio potius præſumenda eſt directa quam fideicommiſſaria.*
41 *Pronomen relatiuum diſpoſitionem reſtringit.*
42 *Qualitas adiecta verbo debet adeſſe tempore verbi.*
43 *Verba à deffault d'elle ſtricte & limitate interpretanda ſunt.*
44 *Teſtator id creditur velle quod loquitur.*
45 *Conditiones inſtitutionibus adſcriptæ, non cenſentur in ſubſtitutionibus repetitæ.*
48 *Verba, tunc & eo caſu, ſunt reſtrictiua, & limitatiua.*
49 *Teſtatoris diſpoſitio non debet extendi vltra voluntatem ipſius.*
50 51 *Liberorum hæredis inſtituti an debeat eſſe melior conditio, quam liberorum ſubſtituti.*
54 55 *Coniecturæ quales eſſe debeant vt liberi in conditione poſiti cenſeantur vocati.*
55 56. *& ſeq. Lex hæredes mei. §. cum ita. ff. ad trebell. declaratur.*
59 *Veterum Iureconſultorum Romanorum laus.*

61 Con-

61 *Conditio ſi ſine liberis non tam fauore liberorum apponi ſolet, quam fauore ipſius patris inſtituti.*
62 *Inuitatum eſſe ad fideicommiſſum, aliud eſt, & aliud excludere ſubſtitutum.*
64 *Qui declarat nihil de nouo ſtatuit.*
65 *Prędilecti cenſentur minus grauati.*
66 *Conditio, ſi ſine liberis, ſi vocationem operaretur, ſequerentur multa abſurda.*
69 *Excluſio ſubſtituti nihil infert ad vocationem ex teſtamento.*
70 *Conditionem eueniſſe ſufficit ad excludendum fideicommiſſum.*
71 *Taciti & expreſſis eadem eſt vis ſed non maior.*
74 *Liberorum inſtituti deterior non debet eſſe conditio, quam liberorum ſubſtituti quatenus eo non ſit deterior conditio heredis.*
75 *Hæres inſtitutus, quo magis dilectus eſt, eo minus grauatus cenſetur.*
76 *Argumentum à minus dilecto ad magis dilectum, nõ valet in præiudicium tertij magis dilecti.*
78 *Conditio ſi ſine liberis non opponitur ad peruertendum ordinem ſucceſſionis ab inteſtato, ſed ad dãdam legem fideicommiſſo.*
79 *Monaſterium eſt loco filij, ad excludendum ſubſtitutũ.*
80 *Verba conditionalia non diſponunt.*
81 *Voluntas ſola in fideicommiſſis eſt attendenda, etiãſi verba deficiant.*
82 *Fideicommiſſum non inducitur ex ſola coniectura voluntatis niſi verba ad id apta & idonea ſuppetant.*
83 *Iuriſconſultorum eſt interpretari, & non ſupplere.*
84 *Propoſitum in mente retentum nihil operatur.*
85 *Fideicommiſſum quibuſcumque verbis inducitur, ſed tamen verbis eſt opus.*
86 *In fideicommiſſis voluntas quomodo ſpectanda ſit.*
87 *Fideicommiſſi ſubſtãntia pendet ex verbis.*
88 *Nutu fideicõmiſſa relinqui, quomodo intelligendũ ſit.*
89 *Reipublicæ intereſt, vt iuſta exhæredationis metu liberi in officio debitaque parentibus pietate contineantur.*
90 *Quæ non proſunt ſingula, iuncta iuuant. & dec. 122. num. 17.*

FActi ſpecies eſt eiuſmodi: *Domina Anna de Vaudrey vidua quondã Domini Claudij Baronis de Ray, decedit ſibi ſuperſtites relinquẽs Ioannẽ Baptiſtam de Ray filium, Dominã Renatam de Ray filiã, vxorẽ & ſociam Domini Franciſci de Vergy Comitis Champlitenſis, Gubernatoris Burgundiæ, & Claudiũ & Nicolam de Montmartin liberos alterius, filiæ tunc defunctæ.*

Teſtamento 28. Ianuarij 1581. publicato inſtituit ex aſſe hæredem Ioannẽ Baptiſtã de Ray filium; deinde tranſit ad quaſpiam ſubſtitutionum clauſulas, quales hic fideliter inſeruntur.

1 *Adueniente quod dictus Ioannes Baptiſta de Ray*
teſtatrici præmoreretur, nullis relictis ex corpore liberis, legitimo matrimonio procreatis, aut poſt, ab inteſtato & ſine præuia diſpoſitione bonorum, dictis caſibus, non ſecus, inſtituit eiq; ſubſtituit dictam Dominã Renatam de Ray, & in illius defectu, eius liberos, in feudis de Vaudrey, vineis d'Arbois, la Chaslague, &c. dictos autem Claudium & Nicolam de Montmartin, eorumque liberos, in feudis S. Iuliani, Courlaon, &c.
2 *Poſt hanc clauſulam præcipitur, quod vnus filiorũ*
hæredis inſtituti, per præceptionem tolleret Vaudrey, cum onere nomen & arma Vaudrey aſſumendi. Illo autem id recuſante, vnus filiorum d. Dominæ Renatæ de Ray: hoc item detrectante, filius Claudij de Montmartin: hoc demum nolente, filius Nicolæ de Montmartin.
3 *Tertia clauſula continet, quod ſi dictus Ioannes Ba*
ptiſta de Ray hæres ex aſſe decedat, aditumq. dictis ſubſtitutionibus aperiat, bonaq. d. Dominæ teſtatricis ad Dominã Renatã de Ray, & ad Claudiũ & Nicolã de Montmartin deuoluantur, eos ſubſtituit vnũ alteri reciprocè, adueniente quod aliquis eorũ ſine liberis naturalibus & legitimis decederet, vt in eo caſu à ſupraviuente, liberis illius aut illorum, oĩbus dictis bonis
4 *ſuccedatur, ea quæ ſequitur forma.*
Videlicet, quod dicto Claudio de Montmartin nullis relictis liberis legitimo matrimonio procreatis, dicta Nicola ſuccedet, aut heredes illius.
5 *Deficientibus item dictæ Nicolæ legitimis hæredi-*
bus, d. Claudius aut illius liberi, illi ſuccedent.
6 *Decedente autem vtroq; ſine liberis, quales requi-*
runtur, d. Domina Renata de Ray, & illius liberi ſucceſſione gaudebunt.
7 *Obeunte antẽ d. Domina Renata de Ray ſine libe-*
ris legitimis, d. Claudius, & Nicola aut eorum liberi, æqualiter ei ſuccedent.
8 *Contingente aũt quod d. Domina Renata, & dicti*
Claudius & Nicola, decederent ſine liberis, quales requiruntur, eorumq; vltimus ſuperſtes moreretur ab inteſtato & ſine prægreſſa bonorum diſpoſitione, dicta Domina teſtatrix vltimo decedenti ſubſtituit proximiores agnatos ex latere & familia de Vaudrey.
Stante nihilominus in omnibus memoratis caſibus
9 *ſupradictu diſpoſitione dicta feuda Vaudrey & dependentias aſſignante in fauorẽ & emolumentũ illius ex hæredibus maſculis oĩum ſucceſſorũ, aut liberorũ, qui nomen & arma de Vaudrey aſſumere volet, qui per præceptionem d. feuda & dependentias tollet, vltra ſortem & portionẽ bonorum hæredituriorũ. Semperq; remanebunt in alienabilia & vinculata d. feuda de Vaudrey, ſtagna, & vineæ inde mouentia.*

Exinde contigit obitus d. Dominæ teſtatricis, acceptata à d. Ioanne Baptiſta eius hæreditate, eaq; aditu, virtute d. teſtamenti. Qui poſtea pupillus deceſſit, ſine liberis, & ab inteſtato.

Poſt eius obitum, Domina Renata de Ray, Claudius & Nicola de Montmartin, tollunt feuda & bona, in quibus fuerunt ſubſtituti, iiſq; ſine vlla controuerſia potiuntur. Imo cum d. Domina Renata filiũ haberet, ſcilicet Dominũ Clerıadum de Vergy Comitem Champlitenſem, nunc Equitem ordinis vocati, Velleris, &

huius

*huius prouinciæ Gubernatorẽ, idem filius aſſumens no
men & armn de Vaudrey, tollit d. feudũ de Vaudrey,
vinent d'Arbois, & alia exinde pendentia, tanquã ſub
ſtitutus in d. feudo cum onere nomen aſſumendi.*

*Tundem, decedit d. Domina Renata, quo ſibi ſuper-
ſtitem relinquit d. Cleriadum de Vergy & de Vaudrey
filiũ vnicũ, qui præſtat ſe hæredem illius ſub beneficio
inuentarij, & ſuſtinet ſe, per fideicõmiſſum ſuo bene-
ficio npertum, debere poſſidere, non ſolũ Vaudrey, &
eius dependentias, ſed etiam oĩa alia territorin & feu-
da, quæ dicta quondã mater abſtulerat ſupradicta ſub-
ſtitutione in eius gratiã facta, petitq; diſtractionem
dicto beneficio inuẽtarij; Cui omnes alij creditores mn
tri ſeſe opponunt, concedentes illi ſubſtitutionem ſolã
in dicto territorio & feudis de Vaudrey rebuſq; illinc
pendentibus, non autem in alijs feudis.* Quæritur
quid iuris.

Duobus potiſſimum fundamẽtis nitebatur
per illuſtris Dominus Comes q̃bus dicebat di-
ctam dominam Renatam matrem ſuam graua
tam eſſe in eius gratiam, de reſtituendis omni-
bus bonis teſtatricis ad eam deuolutis.

Primũ deſumebat ex verbis illis prioris clau-
ſulæ[*Ie luy ſubſtiue ladite Dame Reneè de Ray, & a
deſſault d'elle ſes enſans.*

Secundum vero, ex eo quod, cũ in tertia clau
ſula, quæ continet ſubſtitutionem reciprocam,
tum in alijs liberi dictæ Renatæ ſunt in condi-
tione poſiti.

Et quoad primum fundamentum, videbat̃
ſane dicẽdum d. Dominũ Comitẽ eſſe vocatũ:
10 * Nam quotieſcumq; plures ſunt ſubſtituti or-
dine ſucceſſiuo, vnus ſcilicet in defectum alte-
rius (vt hic) is q̃ in alterius defectum vocat̃, ſub
11 conditione mortis vocari dr̃. * Deficere enim
apud noſtros, multis in locis, idem quod mori
ſignificat, vt in *l. lex quæ tutores. §. nec domum ven
dere. C. de adminiſtr. tut. in §. 1. verſic. ſemper igitur
& in §. hinc nobis auth. de hær. falc. in auth. nouiſſimn
C. de inoffi. teſta in l. teſtamentũ. 1. l. nolumus. in prin.
& l. cõſulta dmalia. in prin. C. de teſt. cũ ſimilib. à no
bis adductis ſup. dec 17. n. 18. verſ. quarto hæc verba.*
Quo fit vt cu mors diuerſis tpib. poſſit aduenire
ſcilicet tam ante, quam poſt apertã ſubſtitutio
12 nem, neceſſario dicendum eſſe vr̃ * quod verba
illa [*in defectum illius*] habent tractum tpis in fu
turum, ſicque compendioſam ſignificant, quæ
poſt aditam hr̃ditatem fideicõmiſſariam in ſe
continet, vt paſſim tradit̃ in *l. precibus, C. de im-*
13 *pu.* Quod autem * verba hæc [*in defectum*] tractũ
tpis importent, illud aperte ꝓbare vr̃ text. *in l.
fin. C. de verb. ſigni.* Vbi poſtquã Imperator dixit
ad fideicõmiſſum relictum familiæ, non tm̃ ꝓ-
pinquos, ſed ẽt his deficientibus generũ & nu-
rum vocari, explicans poſtea q̃d ſibi velint hæc
verba [his deficiẽtibus] ſubiungit quod gener,
& nurus, non admittuntur viuentibus filijs, ſed
poſt eos (inquit) & gradatim: quo ex loco con-
ſtat euidenter, id per tractum tpis & ſucceſſiue
fieri, quod deficiẽtibus aliq̃bus fieri dr̃, & huic
textui accedat authoritas Pariſ. *conſ. 13. n. 12. 13.
& ſeq. vol. 2. & Peregri. de fideicom. art. 18. n. 16.* q
14 in terminis concludunt, * quod ſubſtitutio fa-
cta de aliquo, in defectum alterius, eſt compẽ-
dioſa continens in ſe non tm̃ vulgarem, ſed &
fideicommiſſariam, quidquid in contrarium
dicat Deci. conſ. 95. num. 1.

Confirmant̃ prædicta hoc argumento, pla-
ne non contemnendo: negari certe non poteſt
q̃n ſubſtitutio facta Ioan. Baptiſtæ ſit compen-
dioſa: eſt enim facta ſub cõditione mortis [*Ad-
ueniente quod ſine hæredibus, & ab inteſtato decede-
ret.*] Bart. & alij cõiter *in l. centurio ff. de vulg. &
in d. l. precibus. C. de impub.* Vnde ſi ipſe hæres in-
ſtitutus, per vulgarem & fideicommiſſariã, gra-
uatus eſt verſus ſororem Renatam, igitur & ſo-
ror erga d. Dominum Comitem eius filium, ne
15 alioquin * minus dilecta reperiatur minus gra-
uata, contra diſpoſitionẽ *l. Publius. §. 1. ff. de con-
dit. & demonſtr.* Hoc argumẽti genere in ſimili
fere caſu vtuntur Crauе. *conſ. 22. n. 2. & Decian.
conſ. 1. n. 231. verſ. quoad.* quibus accedere vr̃ &
Petr. Rebuff. *in conſ. 176. col. 7. in fin.* Vbi ait quod
eadem rõne, qua voluit teſtator, quod ſubſtitu
tus inſtituto, veniret per vulgarem & fideicom-
miſſariã, eadem etiam rõne vr̃ voluiſſe, quod
ſubſtitutus ſubſtituto, veniret etiam ꝑ vulgarẽ
16 & fideicommiſſariã. Sicque * clauſula illa, ſi ſine
liberis (inquit) appoſita in ſubſtitutione facta
hr̃di, cenſet repetita in ſubſtitutione facta pri-
mo ſubſtituto, *arg. l. talis ſcript. §. fin. ff. de legat. 1.*
17 *l. 2. C. de lib. præt.* Et hoc, * q̃a vna determinatio
reſpiciens plura determinabilia, debet ea pari-
ter determinare. *arg. l. iam hoc iure. ff. de vulg. &
pupil.*
18 Prædictis accedat, quod ſi * mentẽ teſtatricis
intueamur (quæ in conditionibus & fideicom-
miſſis primum locum obtinet, *l. in conditionibus.
ff. de condit. & demonſtr.*) neceſſario fatendũ eſſe
vr̃, illam ita ſenſiſſe. Nam ſi voluit Renatã one-
re fideicommiſſi grauatã eſſe, erga Claudiũ &
Nicolam de Montmartin (prout eam voluiſſe
conſtat ex clauſula 3. & 7.) & eis non extãtibus,
erga eum q̃ tunc tpis reperiret̃, eſſe ꝓximior de
domo ſiue familia de Vauldery (vt itẽ cõſtat ex
8. clauſ.) Quis non diceret eam multo magis gra-
uatam eſſe erga proprios liberos magis dile-
ctos, *d. l. Publius. ff. de condi. & demonſtr. Decian.
reſponſ. 1. nu. 273.*

Quoad ſecundum vero fundamentũ: etſi in
quæſtione illa famoſa, an liberi in conditione
poſiti cenſeant̃ vocati, tãta difficultas ſit, vt vix
hodie dici poſſit quænam ſit verior & receptior
opinio; tñ in indiuiduo huius diſpoſitionis te-
ſtamentariæ dicebat affirmatiuæ eſſe adhæren-
dum, ſicque concludendum, eum eſſe vocatum

ad

tatum ad fideicōmiſſum relictum matri,idque ex multis quę ſequuntur.

19 Ptimo,quia etſi in* nudis terminis illius qōnis,negatiuam opinionē(quę eſt opinio *gl.in l. Lucius.2.ff.de her.inſt.*) nōnulli & veriorē & recē ptiorē eſſe dicant,quos refert Theſſau. dec.96. Tamen permulti ex recentioribus,qōnis iſtius fundamentis hinc & inde diligenter expenſis, affirmatiuæ adhæſerunt,quod nēpe liberi in cōdōne poſiti,intelligant̄ ēt per fideicōmiſſū ſubſtituti, adeo,vt pateat teneat̄ ēt eis reſtituere: & hoc in numero recenſendi ſunt illi oēs quos teſtet Ioſ.Ruſtic.q de hac quæſtione iuſtum volumen edidit,*lib.1.c.2.§.2.n.28.quibus addendus Petr Anto.Petr.de prohib.alien.q.9.n. 156. Peregri.de fideicomm.art.28.n.2.Corraz. lib. 2. miſcella.iur.c.19.Chiffletius de iur.fideicōmiſs.c.14.Forcat.in ſuis dialog. iur. dialo. 50. & 51. Bruſsel. de condit.lib.6.tit.2.nu.8.& Fachine.controuerſ. iur. lib.4.cap.51.*

20 Secūdo,poſito* quod negatiua ſit receptior, tñ ex quo infinitos hodie habet cōtradictores, quos longa ſerie refert idem Ruſtic. vbi ſupra facile certe tecedendū eſt ab ea, ex quacumque ēt leui coniectura, ex qua colligi poſſit,teſtatorem poſitos in conditione vocare voluiſſe. Nā ſi ſimplici conditioni tm̄ tribuunt permulti,vt ēt hodie dubitent an opinio glo. in d.l. Lucius. vera ſit.quare liberē non dabimus manū, aliqua accedente coniectura ? præſertim eū multos habeamus, vnicam ēt hoc in caſu ſufficere coniectnram affirmantes quos ſeqtur & refert Sutd.dec.162.n.5.At in hac facti ſpecie nō vna tm̄ & leuis adeſt coniectura, ſed multæ, eæque vehementes admodum atque concludentes concurrere videntur.

21 Ptima coniectura ducit̄ ex* reciproco fideicommiſſo inter Renatam de Ray & Claudiū, ac Nicolam de Montmartin, ſub conditione ſi ſine liberis iniuncto. Nam per eiuſmodi reciꝓcam ſubſtitutionem ſub ea cōditione ſi ſine liberis,vr̄ intentio teſtatoris aperta ,quod bona inter eos conſeruent̄, ac proinde liberi cēſendi ſunt ad fideicom vocati.ita ſcribit Hier. Zäch. *in repeti.l.haeredes mei.§.cū ita.n.779.ff.ad trebell. quem ſequuti ſunt Pariſ.conſ.37.n.38.lib.2. Menoc. conſ.135.n.6.& præſumpt.lib.4.præſ.76.nu.52.& nouiſſime Theſſaur.d.deciſ.96.n. 31.*

22 Secunda deſumit̄ ex eo,quod hic * liberi bis aut pluries in conditione poſiti reperiunt̄. Tāta eſt autē huius geminationis vis & energia, vt quos ſæpius teſtator poſuit in cōditione, plurimum videatur dilexiſſe, ex eoq; paſſim ſumit̄ probabilis coniectura , quod ēt eos ſubſtituere voluerit. ita tradiderunt Zanch.*in d. §. cum ita. n.783.Corne.conſ.73.n.8.lib.2.Ioſ.Ruſtic.d. trac. lib.5.c.2.n.1.Menoch.conſ.135.n.7.conſ.152.nu. 8.& d.præſumptione 76.n. 58.*

23 Tertiā coniecturā ſuggerit * digreſſus ille ad plures gradus ſubſtitutionum,quo teſtatrix non ſtta vſa eſt ſemper ſub conditione ſi ſine liberis :ex eo enim reſultate vr̄ quædā volūtatis expreſſio,quod bona non ab inteſtato,ſed ex teſtamento capiāt liberi. Ridiculum enim foret tot digreſſiones facere in aliorum perſonas,pręſertim extraneas & minus dilectas ; liberos veto magis dilectos & proximiores non vocare. Et hinc fit quod hanc coniecturam validiſſimam eſſe affirment atque ēt cōiter approbatam Ancha.*conſ.74.Pariſ.conſ.37.nu.37.lib.2.Gabr.com mun.concluſ.lib.4.tit.de fideicom.concluſ. 4. nu.15. Mich.Craſſ.in §.fideicom.q.14.n.3.Menoch. conſ 135.n.5.conſ.173.n.55.& d.præſump.76.n.53.Ioſeph.Ruſtic.d.trac.li.3.c.1.n.14.& Theſſau.d.dec. 96.n.16.quibus accedant Cepha. conſ.252. nu. 17. Mantic.de coniect.vlt.vol.lib.11.tit.3.nu.13.in fine Simon.de Præ.li.3.interpr.3.dub.2.ſolut.3.n.9.* & alii permulti quos ipſi citant, qui hanc coniecturam tum maxime obtinere dicunt cum poſiti in conditione ſunt de deſcendētibus teſtatoris(vt hic) & in ſequentibus gradibus vocati ſunt alij penitus extranei,aut ſaltem minus dilecti(vt hic ēt)vbi extremo loco vocati sūt trāſuerſales de familia de Vauldrey,tunc temporis proximiores ,cum caſus eueniet, qualeſcumq; randem illi ſint, ſicque teſtatrici ipſi penitus incogniti.

24 Hæc eſt enim alia & quarta coniectura, quā pietatis ratio ſuadere vr̄,*nēpe nepotes & alios deſcendentes facilius præſumi vocatos à teſtatore,quam ſi inter extraneos vel collaterales facta eſſet ſubſtitutio,arg.*l. cum ratio.ff.de bon. dam*na.

25 Nam cum hæc* conditio,ſi ſine liberis,inter deſcendentes tacite inſit,non qdem ex neceſſitate ſed ex præſumpta voluntate , *l. cum auus. ff. de condit.& demonſtr.* ſeq̄r ꝑfecto quod qū inter eoſdem deſcendentes exprimit̄ debeat aliqd operare,*l.ſi in diem.§.vlt.& l.ſi ita expreſsū.ff. de condit.& demonſtr.& l.talis ſcriptura.de legat.1.* Nihil autem operaret̄ niſi eo caſu liberi eſſent vocati, Iul.Clat.§.*teſtamentum. q. 77. verſi. tamen & q.79.verſ.tertia coniectura.& Mich. Craſſ. d. §. fideicom.q. 13. num. 2.*

26 Quinta coniectura ea eſt quod teſtatrix * expreſſim vocauit filios ſubſtituti.Nam in ſubſtitutione reciproca vocat non tantū ſupſtitem, ſed & ſuos(vt conſtat ex 3.4. 5.6.& 7. ſubſtitutionis artic. Vnde videt̄ ſeq, quod ſi vocauit teſtatrix filios ſubſtituti ad ſucceſſionem alterius ſine liberis prędefuncti,multo magis cenſet̄ vocare voluiſſe liberos ipſos illius prædecedentis ad illius præſertim portionem : nam quoad eā cenſent̄ prædilecti.ita in term. Socin.Seni.*conſ. 6.n.16.lib.3.Cur.iun.conſ.16.coi.3.& Cranc. conſ. 62.nu.* 10.q hanc coniecturam fortiſſimam eſſe putant,iiſque accedere videntur Ruſtic.*d.trac. l.5.*

Digitized by Google

l.5.c.1.n.2.& Menoch.d.præ.76.n.56.& ſeqq. vbi ſatisfacit nonnullis obiectionibus.

Sexta & vltima coniectura petitũ, ex eo quod
27 liberi hic poſiti in conditione,* poſiti ſunt ſub
qualitate legitimatis, ibi[*nullis relictis liberis naturalibus & legitimo matrimonio procreatis.*] At qualitas iſta, ſicut & qualitas iſta maſculinitatis id operatur, vt in cõditione poſiti cenſeantũ vocari ex teſtamento teſte Menoch. *d. præſ. 76. n.48.cum alijs multis quos refert idem Ruſtic.d.trac. lib.3.c.3.n.1.* Eadem eſt enim vtriuſque qualitatis ratio. Nam ſicuti dicimus expreſſionẽ maſculorum cenſeri factam ad excluſionem fœminarum. Menoch.*d.præſ.76.n.*28. ſic expreſſio legitimorũ vr̃ facta ad differentiam & excluſionẽ legitimatorum, q̃bus teſtator legitimos vr̃ præferre voluiſſe, & ꝓpterea dicendum eſt, eos ex teſtamento vocaſſe non autem ab inteſtato; quia ſi voluiſſet tũ ab inteſtato ſuccedi, legitimi nõ
28 præferrentũ legitimatis,* q̃ñ ſimul admittuntũ & vna cum legitimis ad hr̃ditatem inteſtati parẽtis, vt notiſſimi iuris eſt, *auth.quib.mod.nat. effic. ſui.& auth.quib.mod.nat.effic.legi.* Et hac rõne motus Socin.iun.*conſ.*145.*n.*;9.*lib.*3. hanc coniecturam potentiſſimam eſſe dicit, prout & Menoch.*conſ.*325.*n.*10.*& Surd.dec.*162.*nu.*8. Cum igitur tot hic concurrent coniecturæ, ſane dicendum videbatur d. Dominum Comitem ex teſtamento vocatum eſſe.

Verum his non obſtantibus iudicauit Senatus ad Dominam Renatã nullo hic alio fideicommiſſi onere erga filios ſuos grauatam eſſe, niſi de reſtituendo feudo de Vaudrey, ei qui nomen & arma domus & familiæ de Vaudrey perferre vellet; quoad cætera autem bona, liberas eam ædes habere.

Motus eſt autem Senatus, his potiſſimũ fundamentis: quod * quotieſcumq; versamur in
29 caſu, in quo plures ſunt copulatiue vocati, inter quos cadit ordo charitatis & affectionis (vtpu ta q̃ñ teſtator ſubſtituit filium vel filiam & liberos eius, vt hic) tunc, ẽtſi ceſſet neceſſitas inſtituendi (vt hoc ẽt in caſu, vbi non erat neceſſe Renatam inſtituere ex quo iã erat dotata, ſicq; per conſuetudinem noſtrã excluſa) receptiſſima ſane eſt apud oẽs Bart. traditio *ad §. quidam recte.l.gallus.ff. de lib. & poſthum.* quod plures illi cenſentur vocati ordine ſucceſſiuo, non autem ſimul, vt tetigimus ſupra decis. 18.n.24. & ſeq.
30 Nec obſtat* quod copulæ [&] ea eſt natura vt faciat coniunctionem, requiratque concurſum copulatorum, *l.ſi ita quis. ff. de hær. inſti.* Nam*
31 quemadmodum in *l.Lucius.2.de hæred.inſt.& in l.generaliter. C.de inſt. & ſubſtitutio.* Ratio affectionis facit vt diſiunctiua reſoluatur in cõiunctiuam; ſic in ꝓpoſita ſpecie, eadem affectionis ratio efficit, vt copula [&] poſita inter eas perſonas, inter quas cadit ordo charitatis & affectionis, nempe inter filiam & eius liberos, reſoluatur in diſiunctiuam.

Item receptiſſima eſt eiuſdem Bartoli doctri
32 na,* quod liberi iſti, ſic ſucceſſiuo ordine vocati, cenſentur vocati ꝑ vulgarem, tñ non autem per fideicommiſſariam; quo fit vt ſi parẽtes hr̃ditatem adierint, non grauentũ onere reſtitutionis erga liberos. ita cõiter receptum eſſe teſtantũ Deci.*conſ.*205.236.248.253.*& 291.Iul. Clar.§. teſtamentum.q.80.verſ. ſed quæro. Menoch. lib. 4. præſ.7t .n.8.Panciról.conſ.59.n.7.& 11.& Peregr. de fideicom.art.*18.*nu.*24. reiecta Pauli Caſtrenſ. opinione, exiſtimantis in *d.l.gallus.§.quidam recte.* liberos iſtos ordine ſucceſſiuo vocatos, poſt parentes, & in eorum defectum, ſuccedere debere in duplicem caſum, vulgarem ſcilicet, ſi parẽtes ante aditam hr̃ditatem moriantur, & fideicommiſſarium, ſi poſt aditam.

Et adeo vera eſt & generalis hæc doctrina, vt
33 nullam patiatur limitationem,* niſi vnam aut alteram tñ, nempe, 1. niſi ſubſtitutio talis ſit, quæ nunquam potuerit valere iure directo, vt tradit Dec. d. conſ.253. vel 2. niſi euidens ſit voluntas teſtatoris in contrarium, quæ demõſtretur ex verbis tractũ tꝑis habentibus, ita vt ſubſtitutionem compendioſam poſſint inducere, quæ contineat fideicommiſſariam. Sic enim poſt alios Craue. *conſ.*22.*& conſ.*131.*& Menoc. d.præſ.*71.

Cum autem ſubſtitutio hæc noſtra talis non ſit vt nunquam potuerit valere iure directo, ſicque locus non ſit hic primæ exceptioni (potuit enim mori Renata ante Ioan. Baptiſtam, quo caſu locus fuiſſet vulgari ſubſtitutioni in fauorẽ filiorum Renatæ) tota difficultas verſari vr̃
34 hic circa ſecundam limitationem,* an ſcilicet verba iſta ſubſtitutionis [*& in illius defectũ, eius liberos*] talem in ſe cõtineant tꝑis tractum, vt ſubſtitutionem compendioſam poſſint inducere. Qua in re dicendum eſt, quod quãquã
35 verum ſit* verbum iſtud [deficere] inſpecto præſertim Gallici ſermonis vſu, aliud plerumque ſignificare quam mori (*ſicut verbi gratia, quãdo dico, talis meorum ſeruorum id faciat, aut in illius defectum, ille alter: non intelligendum eſt vt ille alter id faciat defuncto primo, ſed ſignificat quod ſi primus,*
36 *cui id iniunxi, non fecit alter id faciat.*) Tamen cũ* in ambiguis orationibus & vocibus æquiuocis ea interpretatio ſumenda ſit, quæ ſubiectæ materiæ & menti ꝓferentis magis veriſimiliter cõueniat arg. *l.in vulgari §. fin. ff. de verb. ſign.* Nõ
37 eſt dubium quin* in hac materia ſubſtitutionũ, quæ plerumque in diem mortis alterius conferuntur, verba iſta [*in illius defectum*] mortem ſignificent, ac ſi dictum eſſet, ea deficiẽte, ea non exiſtente, vel in defectum illius. Nec tñ inde ſeq̃tur quod cum mortem ſignificẽt, ſubſtitutio ſit compendioſa, tanquã facta ſub conditione mor-

Digitized by Google

mortis, q̃ cum diuerſis tpib. contingere poſſit,
tractum tpis continere dr̃. Nã aduertendũ eſt
38 * qđ verba illa Gallica [*& a deffault d'elle*] ſicut
& verba illa Latina, ea deficiẽte, ea nõ extãte, &
alia hmõi, poſsũt exponi i duplicẽ ſensũ. Primo
.n. poſsũt interpr̃tari abſolute, ideterminate, ſi-
ue generice: vtpote ſic, *Quocũq. tpe deficiat, aut mo
riatur*. Et hoc caſu cõſtat ea verba tractũ hr̃e tpis
ĩ futurum, nec ꝑ conſequẽs negari poteſt quin
contineant compendioſam. Secundo poſſunt
interpretari ſtricte & determinate, utpote ſic,
ea tunc deficiente, vel non extante, tpe ſcilicet
apertæ ſubſtitutionis: & hoc caſu nullum con-
tinent tractum tpis, ſaltem quod idoneum ſit
ad comprehendendam fideicommiſſariam, ſic
que vulgarem tantum denotant.
Cum igit̃ in duplicem ſenſum interpretari
poſſint hæc verba, certe dicendum eſt hic non
euidẽter conſtare teſtatricẽ voluiſſe comprehẽ-
dere diuerſa tẽpora, & vocare filios Renatę tã
39 per fideicommiſſariã, q̃ per vulgarẽ. Nam quod
multipliciter interpretat̃, eius veritas ignorari
dr̃: Vnde conſequẽs fit, non eſſe hic limitationi
locum, ſed ſtandum eſſe cõmuni traditioni Bar
toli paulo ante relatæ: idq; eo magis,* quod in
40 dubio ſubſtitutio potius ꝑſumenda eſt directa
quam fideicommiſſaria, & obliqua, *l. ult. C. de
hær. inſt. c. 1. in fi. de teſtam. in 6. & late Menoch. de
præſ. li. 4 præſ. 66.* Cuius rei ea ratio adferri ſolet,
quod directa ſubſtitutio eſt fauorabilior obli-
qua, cum hæc contineat onus reſtitutionis ac
ꝑinde odioſa ſit, *l. cohærede, §. cũ filia. ff. de vulg.*
Porro probabilius eſt, & verbis ac menti te-
ſtatricis conuenientius verba iſta [*& in illius de-
fectum*] hoc in caſu, ſtricte potius & limitate in-
terpretanda eſſe, quam indefinite & generice.
Probat̃ autẽ id, primo ex orationis vnitate. Nã
verba iſta [*Aduenente autẽ ꝙ decederet ſine liberis
& ab inteſtato, inſtituo illiq; ſubſtituo Dominã Re-
natam de Ray, & in illius defectum liberos eius*] vni
cam tm̃ continẽt diſpoſitionem: & pronomen
41 * iſtud [luy] quod relatiuum, nec alio referri põt
quã ad pſonam Ioannis Baptiſtæ, euidẽter &
aperte demonſtrat, quod uni tm̃ perſonæ ſubſti
tuere voluit teſtatrix, nẽpe Ioanni Baptiſtæ hr̃-
di, non aũt Renatę, & ſic fruſtra quærimus hic
fideicommiſſum in perſona dictæ Renatæ.
42 Secundo probat̃, quia* qualitas adiecta ver-
bo, debet adeſſe & verificari tempore verbi, *l. in
delictis, §. ſi extraneus, ff. de noxal. act. l. Titius, ff. de
teſtam. mili. & vtroq; in loco Bar. Alex. conſ. 1. cum
ſimil.* At hic, quodnã eſt verbum totam oratio-
nem regens? eſt verbum ſubſtituo. Cui ſit ſub-
ſtitutio? Ioanni Baptiſtæ. Quo in caſu & quo
tempore? Cum ſcilicet ſine liberis morieĩ. Opor
tet igitur quod qualitas illa (ſiue potius condi-
tio) non exiſtentiæ Renatæ facit eius filios vo-
cari, verificet̃ tpe verbi, & ſm̃ illud intelligat̃.

Sed tp̃s verbi, eſt tp̃s mortis Ioannis Baptiſtæ.
ergo ad illud tp̃s reſtringitur diſpoſitio, & eo
tempore debuit verificari, quod cum non eue-
nerit, euanuit ſubſtitutio.
Tertio probat̃, quia hic, liberi Renatę, vocan
tur in ſubſtitutione facta Ioanni Baptiſtæ, non
quidem cum matre, ſed in locum matris, *& in
illius defectum*, ſicq. ſubrogantur matri tunc de-
ficienti. ergo ſub eiuſdem tpis determinatione
debent dici vocati, vt ſic ſubrogatum ſapiat na
turam eius, in cuius locum ſubrogatur.
43 Poſtremo,* quod hæc verba ſtricte & limita-
te interpretãda ſint, non autem indefinite, pro-
bat̃ authoritate multorum, qui ita in ſpecie te-
nuerunt, nempe Menoc. *d. præſ. 71. n. 10. Soc. iun.
conſ. 180. n. 63. vol. 2. Pereg. trac. de fideic. art. 18.
n. 17. & aliorum quos citant.* Qui omnes affirmãt,
quod hæc verba, eo deficiente, vel eo non extan
te, habent hunc ſenſum, vt referantur ad tp̃s e-
uenientis caſus ſubſtõnis, non autem quod in-
terpretari poſſint hoc ſenſu, videlicet, quoties
vel qñcumq; non extabit. Sicque, cum nulla
hic verba ſint, quibus aperte conſtet liberos Re
natæ per fideicommiſſum eſſe vocatos, conclu-
dendum eſt, teſtatricis mentem non fuiſſe, eos
44 per fideicommiſſum vocare. Id enim * creditur
teſtator velle quod loquitur, *l. Labeo, ff. de ſuppel
lec. lega. l non aliter. ff. de lega. 3.* Eaque mens cla-
rius eluceſcit ex eo, quod differẽter loquuta eſt
teſtatrix de feudo de Vaudrey, quam de alijs.
Nam quoad dictum feudum, euidens eſt fidei-
cõmiſſum, ex eo quod vocat maſculos ſemper
excluſis filiis, idq. cum onere portandi nomen
& arma domus de Vaudrey, & adiecta ꝓhibi-
tione expreſſa de non alienando dicto feudo,
quod vult ſemper eſſe præcipuum primogeni-
to: quoad alia vero feuda, nihil ſimile in toto
teſtamento.
Ex his ſatis ſuperque confutatum putamus
primum illud fundamentum dicti Domini Co
mitis; ſi modo prius admonuerimus illud non
45 obſtare * quod ex *l. fi. C. de verb. ſig.* diximus id
per tractum temporis fieri, & ſucceſſiue, quod
deficientibus aliquibus fieri dicitur. Nam fate
mur quidem quod reſpectu ſubſtitutionis factę
Ioanni Baptiſtæ, clauſula continet tractum tẽ-
poris in futurum, ſed reſpectu illius quæ dicitur
facta inter Renatam & eius liberos, nulla ineſt
dictio tractum temporis importans. Nam con
ditio mortis, vel non exiſtentiæ Renatæ, reſtri-
cta eſt ad tempus quo decederet Ioannes Bapti
ſta, ut paulo ante probauimus.
Minus obſtat ꝙ itẽ diximus, ꝙ ſi prima ſubſtõ
facta hr̃di eſt fideicõmiſſaria, alia, q̃ ſubſequit̃,
46 dẽt ẽt ꝓſumi fideicõmiſſaria. * Quia clauſula, ſi
ſine liberis, in prima ſubſtõne appoſita dẽt cẽſe
ri repetita in ſecũda. Nã rñdet̃, ꝙ imo potius di
cẽdũ eſt, iuris & Doctorũ communẽ eſſe ſentẽ-

47 tiam,* conditiones inſtitutionibus adſcriptas,
non cenſeri ſub [illegible]lõnibus repetitas, *l. ſub condõne.
ff. de hær. inſt. l. ſi quis hæres ita. ff. de acq. hær. & ſcri
bit Soc. in l. quæ conditio n. 4. ff. de cond. & demon. ſed
fuſius Menoc. d. præſ. li. 4. præſ. 178. n. 24. & 25.* Itẽ
rñdeẽ, quod teſtatrix in hac noſtra facti ſpecie
reſtrictiue & limitate onus & conditionem ip-
ſi hr̃di primo iniunxit. Nam dixit art. 1. *Et en
cas ledit Iehan Baptiſte decederoit ſans hoirs, &c.*
48 *eſdits cas & non altrement ie luy ſubſtitue, &c.* *Quæ
verba [tunc & eo caſu & non aliter] ſunt mani
feſte reſtrictiua, ſicut & dictio illa [luy] quæ per
ſonã Ioannis Baptiſtæ demonſtrat, & ad eã ſolã
refert, vt diximus paulo ante. Ergo cum reſtri-
ctiue loquuta ſit, conditio non põt cẽſeri ĩ ſub-
ſtitutos repetita, vt in ſpecie ex ſnia Decij, Soci
ni, & Rubei tñdit Craue. *conſ. 98. n. 5.* Huiuſq.
49 traditionis hæc eſt ratio; quia* teſtatoris diſpo
ſitio non debet extendi vltra voluntatẽ ipſius, *l.
non oĩs, ff. ſi cer. pet.* Et vt locus ſit voluntati teſta
toris, dẽt ea eſſe vel dicta vel ſcripta, *l. vnic. §. ſin
autem ſub conditione. C. de caduc. tol.*
50 Poſtremo non obſtant *argumenta illa, qb*
diximus, quod ſi teſtatrix voluit Renatã graua
tã eſſe de teſtituendo nepotibus, nẽpe Claudio,
& Nicolæ de Montmartin, & eorũ liberis, mul
to magis vt voluiſſe, grauatã eã eſſe erga pro-
prios liberos. Nam vis tota illius argumenti
in eo verſatur, quod conditio liberorũ Renatæ
magis dilectorum, non debet eſſe deterior con
ditioni nepotum minus dilectorũ (ſunt enim
minus dilecti, cum per filios Renatæ à ſubſtõ-
ne excludant.) Sed hæc conſideratio non eo fer
re nos dẽt, vt inde inferamus quod vulgo ſic in
ferri ſolet. ergo cum nepotes, & eorum filij ſint
expreſſe vocati, multo magis cenſendi ſunt vo-
51 ti filii ipſius Renatæ filiæ. Nam* iſta propoſitio
quod ſcilicet liberorũ hr̃dis inſtituti non dẽt eſ
ſe deterior conditio, quã liberorũ ſubſtituti, nõ
eſt abſolute vera, ſed ita demũ, ſi cõditio hr̃dis
inſtituti non inde deterior euadat. Cum enim
Renata ſit liberis ſuis p̃dilecta, ex quo prius vo
cata, non eſt ſane fauendũ liberis illis, in ipſius
dãnum & præiudicium. Quod tñ fieret, ſi dice-
remus eã fideicõmiſſi onere grauatam eſſe erga
eos: nã ſic eueniret, quod duplici fideicommiſ-
ſi onere grauata reperiretẽ, vno .ſ. in gratiã Clau
dij, & Nicolæ de Montmartin, & liberorũ ſuo-
rum, in caſu quo decederet ipſa ſiue liberis; alte
ro vero in fauorem propriorum liberorum, in
caſu oĩno contrario atq; diſſimili, quod non
eſt præſumendum, *arg. eiuſdem l. Publius, §. vlt.
ff. de cond. & demon.* Idq; eo minus, quod ſm
iſtud & imaginarium fideicõmiſſum eſſet for-
te priori fideicõmiſſo lõge durius & oneroſius.
Multi enim ſunt parentes (præſertim cum libe
rorum ſuorum mores aliquantum ſuſpectos ha
bent) quib: intolerabilius eſt ſi propriis filiis, q̃

ſi extraneo, hr̃ditatem reſtituere iubeantẽ, *argu-
corũ q̃ ſcribit Iuſtin. in l. cum oportet. §. ſic etenim. C.
de bo. quæ lib.* Hoc modo enim priuantẽ parentes
libera facultate teſtandi, quo fit vt liberi, ſpe hu
iuſmodi ſucceſſionis elati, parentes facile contẽ
nant, & in eos proterue ſe gerant, vt loquitur
Iuſtin. *in §. optime. in fi. auth. de nupt.* Cui proter-
uiæ nullo meliori remedio mederi poteſt quã
iuſtæ exhæredationis metu. Sed hæc de primo
fundamento ſatis.

Supereſt alterum eiuſdẽ perilluſtris Domini
Comitis fundm̃, quod circa difficilem illã & ar
duã quæſtionẽ verſatẽ, *an ſcilicet liberi in con-
52 ditione poſiti ſint diſpoſitiue vocati. Circa quã
breuiter agendo (noſtri enim non eſt inſtituti
interpretum indefeſſas hac in re concertatio-
nes ſigillatim pertractare: eſſe enim nimis lon-
gi ſubſellii opus, ob materiæ amplitudinẽ) ad-
monemus opinionem Accurſ. in *d. l. Lucius.* (q̃
eſt negatiua) Senatui noſtro prudentiſſimo ſẽ-
per magis placuiſſe, & apud eum receptiorem
& communiorem hucuſq; ſemper habitã fuiſ-
ſe, vt ex plerisq. illius decisionibus patet, p̃ter ea
quæ diximus ſup. dec. 64. Et re vera non tm̃ in
ſcholis crebrior eſt, teſte Ioſepho Ruſtic. *d. trac.
c. 2. p. 1. n. 80.* ſed & in celebriorum iudicum tri
bunalibus, teſte Guid. Pap. *dec. 39. Io. Papo. li. 20
arreſtor. tit. des ſubſtitutions. arreſt. 9. & 10. Iul.
Clar. §. teſtamentum. q. 77. Ant. Theſaur. d. dec. 96
n. 4. circa medium, & n. 6. Marzario in epitome de
fideic. p. 1. q. 20. Andr. Gail. obſer. lib. 2. obſeru. 136
n. 18. in fi. & Ant. Fabr. de erroribus pragmaticor.
deca. 26. err. 1. & ſeqq.* Quibus ex locis facile con
ſtat, ita iudicari ſolitũ eſſe apud Gallos, Italos,
Germanos, in Senatu Pariſienſi, Gratianopoli-
tano, Chamberiacẽſi, Mediolanẽſi, Taurinenſi
Rota Romana, & Florentina, & ĩ imperiali Ca
mera Spirenſi tũ etiã paſſim in oĩbus pęne aliis
iudicum ſubſelliis. Sed & eandẽ opinionem ſe-
quuti ſunt non tm̃ Accurſ. Bat. & Bal. veterum
interpretum choriſei; verum etiã inter recen-
tiores iuris interpretes, oẽs fere peritiores & eru
ditiores, nẽpe Alc. Cuiac. Connanus, Duaren.
Donel. Hotoma. & omnium ſane peritiſſimus
Ant. Faber, qui tantis eam confirmat rationi-
bus & argumentis tota deca. 26. & ẽt cõiectura.
lib. 17. c. 19. & 20. vt uix vllus hodie ſuperſit de
ea dubitandi locus.
53 Non tñ negare volumus, *quin ab hac nega-
tiua receptiori recedendum ſit aliqñ ex mẽte &
voluntate defuncti, ſi ex coniecturis talẽ eã fuiſ
54 ſe conſtet & appareat.* Sed obſeruãdũ eſt hoc
in loco (ne in coniecturarum qualitate decipia
mur) quod qui affirmatiuã veriorẽ putant, nul-
lo coniecturarum delectu vel diſcrimine vtunt:
quaſcumq; enim admittunt, quantumcuniq;
leues & debiles illæ ſint, vt videre eſt Surdo d.
deciſ. 162. Et hoc ſane non eſt mirandum:
nam

nam ſi ſoli conditioni hoc tribuunt, vt dicât liberos ex eo etiam ſolo quod in conditione sũt poſiti, cenſeri vocatos; cur non & multo magis ẽt vocatos eos eſſe dicent, accedente aliqua, ẽt vnica, vel leni coniectura, cum etiã & ceſſantib. coniecturis id ita eſſe affirment? Qui vero negatiuã veriorem exiſtimãt, non leuibus coniecturis ab ea recedendũ eſſe ducunt, ſed concludentes, neceſſarias, vehementes, aut ſaltem valde ꝓbabiles requirũt, & q̃ ex ipſis teſtamenti verbis colligant, vt diſerte ſcripſerunt Mantic. *de coniect. vlt. vol. lib. 11. c. 2. in fi. Tiber. Decia. reſpon. 26 n. 87. vol. 1. reſpon. 86. n. 12. & 13. vol. 3. Pariſ. cõſil. 87. n. 15. vol. 2. & Ant. Fab. d. decad. 26. erro. 1. in fi.* Quis enim non videt negatiuæ vix vnq̃ locum eſſe poſſe, ſi Menochij doctrinæ (q & ipſe affirmatiuã tenet) adhæreamus? Is enim *lib. 4 præſum. 76* tot coniecturas adfert & congerit, vt nullus fere caſus contingere vnquã poſſit, in quo non aliqua ex illis adſit, adeo vt ijs admiſſis, facile ſit vt cõis opinio plane ſubuertatur.

55 Videndum eſt igitẽ,* & diligenter expendendum, an ſex illæ coniecturæ, quibus nitiẽ d. Do. Comes, eiuſmodi ſint, vt inter concludentes, & neceſſarias, vel ſaltem ꝓbabiles ꝓcenſeri debeãt Quod ita non eſſe cenſuit Senatus, & auſim dicere quod cum eo ita facile ſentient oẽs, apud quos plus habebit momenti & ponderis ipſius Papiniani authoritas, quã Menochij, aut aliorum vulgatium iuris interpretum. Papiniani authoritatem dico, qa vnus ipſius Papiniani locus *in l. heredes mei, §. cum ita. ff. ad S.C. Trebell.* ſi bene perpendatẽ, ſufficit ad profligandas & cõfutandas omnes iſtas ſex cõiecturas, vel ſaltem quatuor primas ex illis, q̃ deducuntur 1. ex reciproco fideicõmiſſo, 2. ex eo quod bis liberi ſunt poſiti in condõne, 3. ex digreſſu ad plures gradus ſubſtit. 4. & ex eo quod facta eſt ſubſtõ inter deſcendentes teſtatricis. Et certe qdem mirũ eſt, Menoch. nec alium quempiã ex nẽis Doctorib. (qui coniecturas iſtas tanti momenti eſſe exiſtimant) quaſi locum hunc nunq̃ viderit, nihil prorſus ad eum reſpondere, quod nec pro ipſis facere quiſpiam poſſit.

56 Igitẽ ad * Papinianũ, vt veniamus *in d. l. heredes mei. §. cum ita.* facti ſpecies talis ꝓponebatẽ. Pater duobus filiis inſtitutis ita ſcripſerat: Fidei filiorum meorũ cõmitto, vt ſi qs eorũ ſine liberis prior diem ſuũ obierit partem ſuã ſuperſtiti fratri reſtituat. Quod ſi vterq; ſine liberis diem ſuũ obierit, omnem hrẽditatem ad neptem meã Claudiã peruenire volo. Priore mortuo, relicto filio ſuperſtite, nouiſſimo aũt ſine liberis, quærebatur apud Papinianum, an ad portionem nouiſſimi ſine liberis mortui ſubſtituta neptis admitti deberet.

57 Ecce * ꝙ ibi 1. ſubſtõ facta erat inter filios & deſcendentes teſtatoris [fidei filiorũ meorũ cõmitto] Itẽ 2. inſtituti erat filii maſculi ĩ tota hrẽditate excluſa filia, nẽpe nepte Claudia, ibi [omnẽ hrẽditatẽ, &c.] Item 3 liberi ipſorũ filiorũ, bis erãt in condõne poſiti, primo ibi [ut ſi qs eorũ ſine liberis prior, &c.] & ſecũdo ibi [qđ ſi vterq; ſine liberis, &c.] Item 4. erat facta inter inſtitutos reciproca ſubſtõ, ibi [ſi qs eorũ ſine liberis prior diem ſuũ obierit, partem ſuã ſuperſtiti fratri reſtituat, &c.] Itẽ 5. digreſſus erat teſtator ad plures gradus ſubſtõnis, ibi [qđ ſi vterq;, &c.] Item 6. vltimo loco vocauerat teſtator neptem Claudiã, q̃ erat ꝑſona aut minus dilecta, qa poſtremo loca vocata, aut ſaltem non plus dilecta quã liberi in cõdõne poſiti, ꝑ quos voluit teſtator eã excludi. Item 7. agebãt de fideicõmiſſo, ut patet ibi, [fidei filiorũ meorum committo] & ibi, [reſtituat] Sicq. perpenſis diligenter verbis ſubſtitutionis, ſeptẽ ibi concurrebant coniecturæ ex iis, quas Meno. & alii tãti facere ſolent. Et tñ Papin. (q eo loci ſcribit, in fideicommiſſis volũtatẽ maxime ſpectari oportere) duo ibi tm̃ agnoſcit fideicommiſſa, vnũ. ſ. ꝓ fratre ſuperſtite, virtute reciprocę ſubſtitutionis factæ inter fratres ibi [ceſſante prima ſubſt.] alterũ vero ꝓ nepte Claudia, ſi vterq. ſine liberis decederet, ibi [abſurdũ eſſe rñdi, partis neptis petitionẽ denegari, q̃ totã hrẽ voluit auus, &c.] Cum tñ tria aut plura ibi fuiſſent obſeruãda fideicommiſſa, ſi in conditione poſiti ꝓ vocatis habendi eſſent. Nã filius filii ꝑdefuncti in conditione poſit⁹ neptem Claudiã excludere debuiſſet, qđ tm̃ abeſt vt exiſtimet Papinianus, ut ne hoc qdem in dubiũ reuocet, adeo inaudita & prorſus incognita fuit hæc quæſtio veterib. prudentib. vt ſubtiliter obſeruat Fab. latius diſputãs, *d. deca. 26. erro. 1. & ſeqq. maxime vero 6. & cõ-*

58 *iectur. li. 17. c. 20.* Huic Papiniani * rñſo, dum ego illud olim allegarem ĩ alia quæſtione huic pœnẽ ſimili, memini à quibuſdam Aduocatis Diuionenſibus fuiſſe dictum, nos integram facti ſpeciem, ſuper qua conſultus reſpondit Papinianus, nec integrum illius reſponſum non habere, ſed tantum fragmentum quoddam ex libris rñſorum ipſius Papiniani, male à Triboniano trãſcriptum, ſicq. parum authoritatis ei deciſioni tribuendũ eſſe. Sed certe hæc ſolutio riſu potius excipienda, quã rñſione digna eſt, cũ aduerſus oĩa omnium Romanorum iuriſconſultorum rñſa, quæ hactenus ſuperſunt, idem pęne obiici poſſit. Quod ſi aduerſus legem aliquam codicis id obiiceretur, non plane careret oĩ ratione: nã multæ ſunt ꝓfecto q̃ deciſionem tm̃ continent, nulla pęne ꝓpoſita facti narratione, vel ita trunca & conciſa, vt uix bene percipi poſſit. Sed Romanorũ prudentũ leges & rñſa, q̃ extant, non ſunt eiuſmodi, ꝓſertim vero ea q̃ ſunt Papiniani: id enim omne continent qđ ad deciſionis intellectum neceſſarium eſt; &

licet varie à varijs interpretentũ,& diuerſos pa-
tiantũ intellectus, non id tñ ex aliquo eorum re-
ſponſorum defectu ꝓuenit, ſed ex eo quod in-
terpretum noſtrorum tanta nõ eſt ingenij ſub-
tilitas & perſpicacitas, quanta* Romanorũ illo
59 rum veterum, quorum reſponſa habemus, q̃ ad
ciuilem prudẽtiam fœlicioribus certe auſpicijs
nati erant, quam Bartolus ille noſter & Baldus
cæterique eiuſdem claſſis alij, q̃ quantum à ſu-
periorum ætate, tñ & a laude & ab admiranda
eorum prudentia diſtant. Præ cęteris vero dige-
ſtorum legibus, noſtra hæc ſuis oĩbus numeris
eſt abſoluta: nam verbis diſertis & elegantiſſi-
mis totam facti ſpeciem continet ex qua Papi-
nianus; & rõnem dubitandi & rõnem ẽt deci-
dendi deſumit. Ratio enim dubitãdi exprimiẽ
in illis verbis [neptis quidem prima facie, &c.]
decidendi vero rõ in illis continetũ, [ſed cum in
fideicommiſſis, &c.] Nec profecto multi ſunt
alij Papiniani loci, in quibus tot verbis ſe patia
tur intelligi.

Cum igiẽ ꝓ nobis tam elegans & apertũ iu-
ris reſponſum habeamus, nõ eſt ſane quod diu-
tius immoremur in reſpondendo quatuor illis
ꝑrimis coniecturis quę ꝓ Domino Comite ad-
feruntũ, præſertim cum *in d. §. cum ita.* concurrẽ-
tibus ijſdemmet coniecturis, & alijs ẽt nonnul-
lis, earum nullam habuerit rationem Papinia-
nus. Vt tamen clarius veritas eluceſcat, ſic ſigil-
latim ſingulis reſpondemus.
60 Ad primã ex* reciproco fideicõmiſſo deſum-
ptam dicendum eſt eam nec concludentẽ nec
ꝓbabilem eſſe. Verum eſt enim ex reciproco fi-
deicõmiſſo, recte inferri teſtatoris mentẽ fuiſſe,
quod bona ſua inter reciproce ſubſtitutos con-
ſeruarentũ eueniente caſu & conditione fideicõ-
miſſi, hoc eſt altero ex reciproce ſubſtitutis ſine
liberis decedente; ea vero deficiente (prout de-
fecit) nihil minus cogitauit quam de hac con-
ſeruatione, ſed ei q̃ liberos haberet, vẽ potius li-
beras habenas reliq̃ſſe, vt de ijs diſponeret iux-
ta commune parentum votum, arg. *l. vel ſingulis*
61 *ff. de vulg. & pupil.* * Hæc enim cõditio ſi ſine li-
beris deceſſerit, non tam fauore liberorum ap-
poni ſolet, quam fauore ipſius patris inſtituti,
vt ſcilicet a fideicommiſſi onere ſit liber, ſi filios
ſuſcipiat & ſuperſtites relinquat. Nec obſtat ſi
dicatũ quod liberi iſti in cõditione poſiti exclu-
dunt ſubſtitutum. ergo videntur inuitati ad fi-
62 deicommiſſum.* Nam non magis inuitati dici
poſſunt, quam nauis, ſi fideicommiſſum relictũ
eſſet ſub conditione ſi nauis ex Aſia venerit; vt
non minus ſubtiliter quã vere dicit Anto. Fab.
vbi ſupr. aliud eſt enim inuitatum eſſe, & aliud
excludere ſubſtitutum. Nam vt q̃s dicatũ voca-
tus & inuitatus, oportet vt ſit in diſpoſitione:
vt vero ſubſtitutum excludat, ſufficit quod ſit
in conditione. Et certe q̃dem, vt cõiecturę huic
locus eſſet, oporteret alia concurrere, nempe q̃
teſtator non tñ inter reciproce ſubſtitutos bo-
na ſua conſeruare voluiſſet, ſed in agnatione &
familia, vtpute quod alienationem prohibuiſ-
ſet fauore familiæ & liberos in conditione poſi
tos vel grauaſſet expreſſe, vel ſub qualitate ma-
ſculinitatis poſuiſſet, vt bene diſtĩguit *Theſaur.
d. deciſio. 96. n. 31.* At hic nihil tale. Nam liberi,
qui in conditione poſiti ſunt, nuſquam graua-
ti reperiuntũ in hoc noſtro teſtamento, & poſiti
ſunt in conditione ſub nomine generali libero-
rum, quod tam ad fœminas quam ad maſculos
refertur.
63 Ad ſecundum,* negatũ in primis quod liberi
Renatæ ſint hic bis aut pluries in conditione
poſiti: ſunt enim ſemel tñ, idque in clauſula
tertia ipſius ſubſtitutionis. Quod autem dr̃ in
ſubſequentibus articulis, illud ſubiungitur per
modum declarationis & interpretationis eorũ
quæ in dicto artic. tertio dicta fuerant, vt patet
64 ibi [*Ea, quæ ſequitur, forma Videlicet &c.*] Qui* au-
tem declarat, nihil de nouo ſtatuit. Sed poſito
quod bis aut ſępius in conditione ſint poſiti, ex
eo tñ non ſequitur vocatio. Nec prædilectionis
illa ratio, qua coniectura hæc confirmari ſolet,
hoc inducere põt, quin potius fauet opinioni
noſtræ, & eo nos ferre debet, vt concludamus,
matrem nullo fideicommiſſo grauatam eſſe er-
ga liberos ſuos in conditione poſitos ſed tñ er-
ga expreſſe ſubſtitutos. Nam cum à teſtatrice
(cui erat in primo gradu) ſit nepotibus iſtis
65 prædilecta,* cenſenda eſt minus grauata, *d. l. Pu
blius. ff. de condit. & demonſtr.* At ſecus eueniret, ſi
liberos diceremus eſſe vocatos. nã duplici fidei-
commiſſo & in vtrumque caſum obligaretur,
id eſt ſiue liberos haberet, ſiue non, quod eſt cõ-
tra voluntatem teſtatricis, quæ ne dici poſſet fi-
liam ſuam Renatã in omnẽ caſum grauare vo-
luiſſe, conditionẽ fideicõmiſſo inſeruit, qua de-
ficiente, intelligeretur eſſe non grauata.* Et cer-
66 te ſi vera eſſet hæc præſumptio, ſequeretur illud
abſurdi (vt acute docet doctiſſimus Anto. Fab.
vbi ſupra) quod non poſſet teſtator fideicõmiſ-
ſum ab hærede ſuo relinquere in gratiã alterius
cuiuſpiam, ſub hac cõditione ſi ſine liberis (po-
ſito etiam quod non fuerit bis aut pluries repe
tita) quin hoc ipſo vel inuitus eundem obliga-
ret nouo, & forte (vt diximus ſupra) grauiori fi-
deicommiſſo erga proprios liberos. Sicq; con-
ditio in ſolius hr̃dis grauati fauorem & cõmo-
dum adſcripta, ne ſcilicet ea deficiente, eo fidei-
cõmiſſo obſtringeretũ, ea ipſa faceret, vt in om-
nem caſum duplici onere fideicommiſſi hæres
teneretur: quod quam ſit abſurdum & à cuiſli-
bet teſtatoris mente alienum, nullus eſt qui
non videat.
67 Ad tertiam coniecturã ſumptam ex* digreſſu
ad plures gradus ſubſtitutionum, dicẽdum eſt
eam

eam cōiter reiectam eſſe, vt teſtis eſt Iul. Clar. *d.*
§. teſtamentum. q. 79. verſ. quarta coniectura. q ait,
quod pp hanc coniecturam non eſt à cōi rece-
dendum. Plures alios in hanc ſententiam refert
Ruſtic. *d. trac. lib. 3. c. 1. n. 5.* adeo vt pluribus alle
gationibus non ſit opus, & quamquā Menoch.
d. præſ. 76. n. 53. Theſſaur. d. deciſ. 96. nu. 17. & alij
multis contrariū exiſtiment; tñ ex eorū ſcriptis
facile conſtat eius coniecturæ tum demum ha-
bendam eſſe rōnem, cum ex pluralitate graduū
colligi pōt teſtatorem voluiſſe conſeruare bona
in ſua familia & agnatione; vel iniungere fidei-
commiſſum aliquod reale & graduale, ad præ-
cludendas oēs tam legitimæ quam teſtamēta-
riæ ſucceſſionis vias (quod hic non conſtat vo-
luiſſe teſtatricem noſtram, niſi quoad feudum
de Vauldrey: nam nuſquam ſubſtitutorum libe
ros vocauit per fideicommiſſum, ſed tñ per mo
dum vulgaris, tantum abeſt vt de gradu in gra-
dum omnes vocauerit.)
68 Ad quartam, *quod poſiti in conditione ſūt
de deſcendentibus, præter quam quod ei (ſicut
& præcedentibus) reſiſtit textus *d. l. hæredes mei.*
§. cum ita. Dicendum eſt eam cōiter damnari ab
ipſis interpretibus, vt teſtantur Iul. Clar. *d. §. te-*
ſtamentum. q. 79. verſ. tertia cōiectura. & Theſſaur.
d. deci. 96. n. 7. Et ſane merito. nam hæc circun-
ſtantia nullam coniecturam facie, niſi forte qñ
ſubſtitutus eſt oīno extraneus: alias enim ſi ſit
ēt de deſcendentibus, & in ſimili vel ꝓximiori
gradu, ſola illa qualitas non pōt cæteris parib⁹
fauorabiliorem eum reddere, qui tñ in condi-
tione poſitus eſt. at in hoc caſu, ſubſtituti non
tñ nō ſunt extranei, ſed ſunt teſtatrici æque ꝓ-
ximi, ac liberi Renatæ in cōditione poſiti. Nec
obſtat quod liberi d. Renatę, ex teſtatricis ipſi⁹
mente excludunt ſubſtitutos, quamquam gra-
du, æquales. ergo cenſent̄ magis dilecti & ꝓ cō-
ſequens vocati. Nam non ſeqtur, *excludūt ſub
69 ſtitutum. ergo ſunt prędilecti & vocati ex teſta-
mento. Nauis enim aduentus ex Aſia excludit
ſubſtitutum, in conditione ſi nauis ex Aſia ve-
nerit, & tamen nemo dixerit nauim eſſe vocatā
aut prædilectam ſubſtituto. Et ſane, ſi verum
eſſet iſtud argumentum, concludendum eſſet
indiſtincte, liberos in conditione poſitos ſem-
per eſſe vocatos, etiāſi ſint extranei omnino, &
ſubſtituti ipſi ſint ex deſcendentibus. nam ſem-
per excludunt ſubſtitutum. Sed hęc excluſio nō
inde prouenit quod ſint prædilecti aut diſpoſi-
tiue vocati ponuntur, enim in cōditione in fa-
uorem & commodum parentis inſtituti, & il-
lius contemplatione, vt paulo ante diximus *poſt*
glo. in l. filiusfamilias. §. cum erit de legat. 1.) Sed ꝙ
eorū exiſtētia faciat deficere cōditionē fideicō-
70 miſſi. Nā ad *excludēdū fideicōmiſſū, ſufficit cō
ditionē non eueniſſe, *d. l. filiusfamilias. §. cū erit. l.*
ex facto. §. ſi qs rogat⁹. ff. ad Trebel. cū ſimil. ab Ant.
Fabr. vbi ſupra diligenter & ſubtiliter inductis. Et
notandus eſt præ cæteris textus elegans *in l. cum*
pater. §. volo. de legat. 2. Ibi [ex voluntate ſubſtitu
tionem excludere placuit, &c.] Nam non di-
xit Papinianus [ſubſtitutum] ſed [ſubſtitutio-
nē] idq. prudenter & acute, vt ſcilicet planius
& apertius demonſtraret, per liberorum in con
ditione poſitorum exiſtentiā, non tñ ſubſtitu-
tum excludi, ſed & oē fideicōmiſſum extingui,
ſicq. nullum ſupereſſe in fauorē ipſorum libero
rum in conditione poſitorū: (qui ēt textus ne-
gatiuā opinionē, quā paulo ante veriorē eſſe di
ximus, optime comprobat & confirmat.) Nec
71 obſtat *quod diximus conditionē iſtā, ſine li-
beris, inter deſcendentes tacite ſubintellectam
ſubſtitutū excludere, ideoq. ut aliquid plus ope
ret̄ expreſſum quā tacitum, vocationem opera-
ri debere, cum expreſſa eſt inter deſcendentes.
Nā rñdetur, quod nouum non eſt in iure quod
72 *taciti & expreſſi eadē ſit vis & poteſtas, & nō
maior, vulgata, *l. cum quid. ff. de rebus cred.* Vnde
cum tacita conditio id non operet̄ (vt fatentur
oēs) nec expreſſa id ēt debet operari. & re vera
id ita eſſe ſatis declarat Papi. *in d. l. hęredes mei. §.*
cum ita. Vbi licet dicta conditio ſit bis expreſſa
inter deſcendentes teſtatoris: eos tamen non
proinde vocatos eſſe cenſuit.
73 Ad quintā, *deſumptā ex eo quod expreſſim
vocauit teſtatrix filios ſubſtitutorum rñdet̄ in
primis, quod liberi toto hoc teſtamēto nunquā
vocati ſunt p fideicommiſſum, ſed tñ per vul-
garē, ut in prima parte huius deciſionis ꝓbaui-
mus, quo ſtante, ceſſat hæc coniectura, q̄ nitit̄
argumento a minori ad maius in hunc modū
concepto: Si filij ſubſtitutorū minus dilecti p
fideicōmiſſum vocati ſunt. ergo multo magis
cēſendi ſūt vocati filij inſtitutorū magis dilecti
Huius. n. argumēti cū falſum ſit antecedens. er-
go & conſequens. Item rñdet̄ (vt paulo ante di
ximus, nu. 43.) quod iſtius argumenti vis tota
74 verſat̄ in hac ſola ratione, *ꝙ nec æquū nec vo-
luntati teſtatoris conſentaneū vr̄, vt liberorum
inſtituti deterior ſit conditio, quā liberorū ſub-
ſtituti. Quæ ꝓpoſitio eatenus tñ ꝓcedit, qua-
75 tenus eo non ſit deterior conditio ipſius *hr̄dis
inſtituti, q quo magis dilectus fuit, eo minus
76 grauatus cenſeri debet. * Argm̄ enim à minus
dilecto ad magis dilectum, non debet valere in
præiudiciū alterius tertij magis dilecti: at con-
trarium eueniret ſi ex hac ratione hoc in caſu
inferret̄, liberos Renatæ ei p fideicōmiſſum ſub
ſtitutos eſſe. Nā ex cauſa vuius fideicōmiſſi ab
ea relicti, ſub vna tñ conditione, & ī vnū hunc
duntaxat caſum, quo ſcilicet ſine liberis decede
ret, nos eā duplici fideicōmiſſi onere obſtringe
remus, & in oēm caſum tam ſuſceptorū q̄ non
ſuſceptorum liberorū, idq; contra mentem te-
ſtatricis, q̄ non potuit clarius demonſtrare, qđ
non

noo volebat eã aliquo fideicõmiſſo obſtrictã eſ-
ſe ſi liberos hr̃et, quam ei ſubſtituendo in hunc
dumtaxat caſum, quo ſine liberis decederet.
77 Ad ſextã & poſtremã* coniecturã petitam ex
qualitate legitimitatis, dicendũ eſt eã admodũ
leuem eſſe, ob idq; a multis dãnari & contẽni,
vt fatet̃ ipſemet Menoc. *d. præſ. 76. n. 48. & Theſ-
ſau. d. dec. 96. n. 26.* Si eoim maſculinitatis quali-
tas id vix operari poteſt, vt ex multis illis con-
ſtat, quos congerit Ruſtic. *d. trac. lib. 2. c. 2. n. 34.
Menoch. d. præ. n. 29. & Theſſaur. d. dec. n. 22. & 23.*
Id ſane multo minus dẽt operari legitimitatis
qualitas, quæ vt plurimum ex ſtylo Notariorũ,
præter mentem teſtatorum apponi ſolet. Nec
obſtat quod diximus, quod qualitas illa vr̃ ap-
poſita noo tm̃ ad excluſionem ſubſtituti, ſed ẽt
ad excluſionem legitimatorũ, qbus legitimos
teſtatrix vr̃ prætuliſſe, & per conſequens eos ex
teſtamẽto vocare voluiſſe, cum alioqnin ab in-
teſtato nõ præferrent̃. Nam rñdetur in primis,
78 quod* conditio apponit̃ duntaxat ad dandã le-
gem fideicommiſſo, nõ autem ad peruertendũ
ordinem ſucceſſionis ab inteſtato ſicque ad ex-
cluſionem ſubſtituti tm̃, non autem aliorum q
ab inteſtato ſuccedere poſſunt, *l. ſi quis ita. ff. de
condit. inſtit. l. filiusfa. §. cum erit. de lega. 1. Ripa in l.
centurio. n. 159. ff. de vulg. & pupil.* Qui eoim talẽ
conditionem adſcribunt, id agunt quantũ poſ-
ſunt, vt demonſtrent, non alios liberos ſubſtitu-
tionem extinguere poſſe, quã qui vere ac natu-
raliter ſunt liberi, ad differentiã & excluſionem
eorum q ſint legitimi tm̃ & ciuiles (puta adop-
79 tiui) & ad excluſionem ẽt* monaſterij, quod no
ſtri volunt eſſe loco filij ad excludẽdum ſubſti-
tutum, *c. in præſentia. extr. de prob.* Sicq; id potiſ-
ſimum curant, vt ſcilicet, nõ ſit in poteſtate hr̃-
dis grauati, adoptionis commento, vel ingreſſu
monaſterij, fideicõmiſſum extinguere, non au-
tem vt ſucceſſioni ab inteſtato legem dicant, *l. fi-
deicommiſſum. ff. de condit. & demonſtr. & l. ſi ita
quis. §. vlt. ff. de legat. 2.*
Secundo rñdetur, quod ſola voluntas exclu-
dendi legitimatos vel adoptiuos, nõ vocat legi-
timos; qa nec ſola voluntas illa vocandi legiti-
mos facere poſſet, vt admitti deberent ad fidei-
commiſſum, ſi non eſſent vocati (vt re vera non
80 ſunt, cum* verba conditionalia non diſponant.
l. ſi ſub conditione ff. ſi quis omiſ. cau. teſtam.) Nec
obſtat, quod in* fideicommiſſis & conditioni-
81 bus voluntas ſola attendenda eſt, ẽtſi verba de-
ficiant, aut repugnent, arg. *l. Pamphilo. de lega. 3.
l. cum proponebatur. de legat. 2. l. cogi. in princ. & §.
ſed & ſi quis. ff. ad trebell. cũ ſimilibus.* Nam rñdet̃,
propoſitionem illam licet cõem & vulgo recep-
tam, prorſus falſam & erroneam eſſe, vt multis
textib. ꝓbat *Anto. Fab. coniecturar. lib. 14. c. 2.* q-
82 bus aperte demonſtrat* fideicommiſſum nun-
quam induci ex ſola coniectura voluntatis, niſi
verba ad id apta & idoneã ſuppetant; aut ſi in-
ducatur, id non fit prudentum interpretatio-
ne, ſed ad id neceſſaria eſt Imperatoris declara
83 tio & authoritas.* Iuriſconſultorum enim offi-
cium eſt interpretari & non ſupplere, *l. commo-
diſſime. de lib. & poſth. l. gallus. §. quidam recte. ibi
[vt eo caſu valeat qui ex verbis concipi poſſit] ff. eod.*
Et re vera nihil eſt quod tantis tenebris offun-
dat totam ſubſtitutionum & fideicommiſſorũ
materiam, quã propoſitio hæc erronea, quod
ſola voluntatis coniectura ſufficiat ad fideicõ-
miſſum inducendum. Nam hinc euenit vt vni-
cuique liberum eſſe videat̃, defunctorum volũ-
tates in fauorem viuentiũ ꝓ arbitrio coniecta-
ri, ſicque tãta fit hinc inde coniecturarũ & præ-
ſumptionum incertarum & imaginariarũ con-
geries, abſque vllo verborum ad fideicommiſſi
inductionem idoneorum fundamento, vt quę-
ſtiones circa interpretationem vltimarum vo-
luntatum, eo modo pęne indiſſolubiles reddã-
tur: longeque vtilius eſſet aliud iſtud Doctorũ
axioma amplecti, non minus in vltimis volun-
84 tatibus quam in contractibus,* quod ꝓpoſitũ
in mente retentum nihil operat̃, *l. penult. §. inſu-
lam. de legat. 2. l. ſi repetendi. C. de condict. cau. dat.
& l. ſi alij. ff. de vſ. fruc. lega. cum ſim.* Non ignoro
85 Iuſtinianum ſtatuiſſe in *l. 2. C. commun. de lega.**
fideicommiſſum qbuſcumque verbis relinqui
poſſe: ſed tñ verbis expreſſis ad id opus eſt, &
quæ voluntatem aperte demonſtrent. Aliud eſt
enim dicere fideicommiſſum poſſe relinqui ver
bis qbuſcumque, & dicere quod poteſt relinq
ſine verbis, ex nuda præſumptione & coniectu-
ra voluntatis, *l. vbi pure. §. 1. ff. ad trebell.* de cuius
loci ſententia & emendatione ſcripſit erudite
Anto. Fab. *coniecturar. lib. 4. c. 8.* Quod autem dr̃
86 multis in locis, in* fideicommiſſis pręcipue ſpe-
ctandam eſſe voluntatem, *l. hæredes mei. §. cũ ita.
ff. ad trebell. l. penult. de lega. 1. l. fideicommiſſa. §. itẽ
ſi quis. de legat. 3.* Id non eo ſenſu accipiendũ eſt
vt dicamus ſolã voluntatẽ ſine verbis ſufficere,
ſed ita intelligẽdum eſt, dummodo de fideicõ-
miſſo conſtet ex verbis nec agatur de eo exten-
dendo de caſu ad caſum contrarium, vel de vna
perſona ad aliam, ſed de eo tm̃ interpretando.
87 Subſtantia. n. fideicõmiſſi pendet ex verbis qb.
vſus eſt teſtator, *l. Lucius l. epiſtola. ff. ad trebell. l.
quidam cum filium. ff. de hæred. inſtit.* Non nocet in
88 ſuper quod dr̃* fideicommiſſa ſolo nutu relinq
poſſe *l. nutu etiam. ff. de legat. 3.* Nam cũ nutu re-
linquuntur, oportet vt verba alterius interro-
gantis præcedant: alias enim ſolus iſte nutus ni
hil operaretur, vt ſatis patet ad ſenſum.
His igit̃ ſatis ſuperque conſtat, liberos in cõ-
ditione poſitos (ſi non aliæ ꝓbabiliores & cõ-
cludentiores extent coniecturæ) non debere cẽ-
ſeri vocatos. Et hanc opinionem & veriorẽ, &
receptiorem, & Reipublicę ẽt ipſi vtiliorẽ eſſe

cxi-

exiſtimo,ob idque libentius amplectendā. Verendum eſt enim ne dum larga nimis interptetatione fideicommiſſum ex leuibus coniectutis inducere volumus,in fauorem liberotū in conditione poſitorum, ipſis parentibus noceamus in maximum Reipublicæ damnum, adempta ſcilicet eis libera facultate teſtandi, qua ad ingratos libetos exhæredādos vti alioqui poſſint.
89 *Intereſt autem Reipublicæ (vt non minus vere quam eleganter ait Anto. *Fab.d.decа.26.erro.* 4.) iuſtæ ſaltem exhæredationis metu (ſi non amore potius) liberos in officio debitaque parentibus pietate contineri.

Quod ſi aliquis adhuc vrgeat, & dicat has coniecturas ſimul iunctas,vocationem opetari
90 debere,*iuxra illud vulgate, quod quæ non pſunt ſingula,iūcta iuuāt. Huic ſatisfaciet authoritas Papiniani *in d.l hæredes mei.§.cum ita ad trebell.* qui licet in ſuo caſu ſeptem coniectutas haberet(vt paulo ante demonſtrauimns) non tū proinde cenſuit liberos eſſe vocatos. idque ſane merito. Nam oēs illę coniecturæ, quantumcūque ſimul iungantur, nihil amplius concludūt, quam ſi ſeparatim conſiderentur *Bald.in rubr.C. de prob. Butr.in c.veniens. 1.col.vlt. de teſtib.*

a *Arrecto lato 21. Februarij 1606. in cauſa Domini Cleriadi de Vergy dicti de Vaudrey Comitis Champlitenſis Gubernatoris Burgundiæ impetrantis ſub beneficio inuentarij bonorum quondam Dominæ Renatę de Ray eius matris, aduerſus plures creditores opponentes. Notandum autem, quod cum huius Arreſti occaſione error à dicto Domino Comite Champlitenſi prætentus fuiſſet, pronunciatum fuit a dominis Reuiſoribus, rectè iudicatum fuiſſè, dictūq; dominum Comiti ad omues expenſas condemnatum.*

DECISIO CXXVI.

An & quot teſtibus probari poſſit ſubſtitutio vulgaris omiſſa in teſtameuto. Item an teſtamentum filij ſit nullum ipſo iure ob matris præteritionē, præſertim ſtante conſuetudine noſtra, qua parētes excluſi ſunt à ſucceſſione deſcendentium. & quid ſi teſtatori præmoriatur: & an ſaltem ſuſtineatur per clauſulam codicillarem vel omni meliori modo. Et quædam de compendioſa & de tacita vulgari.

SVMMARIA.

1 *Teſtibus an probari poſſit ſubſtitutio vulgaris omiſſa in teſtamento.*
2 *Præteritione matris an ſit nullum teſtamentum filij, ſtante conſuetudine qua parentes excluduntur à ſucceſſione deſcendentium.*
3 *Liberi in conditione poſiti an cenſeantur vocati per vulgarem.*
4 *Legata an debeātur ex teſtamento nullo ex cauſa præteritionis.*
5 *Teſtibus probari poteſt voluntas dubia teſtatoris.*
6 *Teſtes quod requirātur ad probationē dubię voluntatis*
7 *Vulgaris ſubſtitutio eſt ſecunda inſtitutio.*
8 *Voluntatis quæſtio non debet admitti cum in verbis nulla eſt ambiguitas.*
9 *Voluntas teſtatoris non expreſſa, vel cōtraria expreſſa, quot teſtibus probari debeat.*
10 *Vbi maius periculum, ibi tautius agendum.*
11 *Probationum lubrico certiſſima quæque committere, periculoſum.*
12 *Aſcendentium præteritione teſtamētum eſt nullum.*
13 *Matris præteritionem teſtamentum eſt nullū ipſo iure.*
14 *Mater ſubſtituta hæredi ſine liberis decedenti, an præterita dicatur.*
15 *Præteritus quis dicatur. & n. 16. 17. 18.*
19 *Verbum inſtituo an ſit ſemper directum.*
20 *Directo nemini ſubſtitui poteſt poſt pubertatem, vel poſt aditam hæredi.*
21 *Compendioſa facta à pagano verbis directis, & extraneo hæredi, valet tantummodo iure fideicommiſſi.*
22 *Teſtamentum nuda voluntate non conſtituitur.*
23 *Teſtamentum ex cauſa præteritionis an tantummodo annulletur quoad inſtitutionem.*
24 *Clauſula omni meliori modo, nihil operatur in teſtamento nullo ex cauſa præteritionis.*
25 *Clauſula omni meliori modo, ex ſtylo Notariorum apponi ſolet.*
26 *Clauſula omni meliori modo, vnde habeat originem, eiuſque effectus.*
27 *Clauſulæ codicillaris effectus.*
28 *Clauſula codicillaris nihil operatur in fauorem eorum qui non ſunt vocati.*
29 *Fideicommiſſum conditionale non tranſmittitur ante conditionis euentum.*
30 *Præterito illius qui ab inteſtato ſuccedere non poteſt, an reddat teſtamentum nullum.*
31 *Præteritione filiæ à ſtatuto excluſæ, teſtamentum non annullatur.*
32 *Præteritus ſi præmoriatur teſtatori, an reconualeſcat teſtamentum.*
33 *Aſcendentes per conſuetudinem noſtram, non ſunt abſolute excluſi.*
34 *Dictio ſauf, eſt modificatiua, & reſtringit regulam.*
35 *Filia ſimpliciter & abſolute excluſa a ſucceſſione, non numeratur inter liberos, & pōt impune præteriri.*
36 *Statutum excludens à ſucceſſione inteſtati, non extenditur ad caſum teſtamenti.*
37 *Quoties duo æquiparantur à lege, diſpoſitum in vno cenſetur diſpoſitum & in alio.*
38 *Filio præterito non reconualeſcit teſtamentum, etiamſi viuo teſtatore moriatur.*
39 *Poſthumi præteriti prædeceſſu teſtamentum reconualeſcit.*
40 *Poſthumo præterito teſtamentum non eſt proprie nullum ab initio.*
41 *Filius Aquilianus quis dicatur.*
42 *Mater nō niſi per impietatem præteriri poteſt à filio.*

Fi-

43 *Filij in conditione poſiti non cenſentur vocati per vulgarem.*
44 *Directa diſpoſitio nunquã inducitur per coniecturas.*
45 *Compendioſa dicitur quæ eſt apta comprehendere plura tempora.*
46 *Vulgari ſubſtitutioni non poteſt eſſe locus poſt aditam hæreditatem.*
47 *Compendioſa facta à pagano verbis obliquis nunquam continet vulgarem.*
48 *Clauſula omni meliori modo, ſupplet defectum inſtitutionis.*
49 *Legata debentur ex teſtamento nullo ex cauſa præteritionis.*
50 *Clauſula codicillaris ſuſtinet legata ab inteſtato.*

FActi ſpecies in hunc modum ꝓpoſita fuit: *Domina Ioanna de Corbeſſain mẽſe Aprilis 1573 teſtamentum condit quo præmiſſis aliquot legatis pijs alijſq; hæredem ex aſſe inſtituit Mattheum de Corbeſſain conſobrinum, adueniẽte ſcilicet quod ipſa ſine liberis legitimis ſuperſtitib. decederet ſi autẽ vnum aut plures liberos ſibi ſuperuiuẽtes relinqueret, eo caſu eos æqualiter hæredes inſtituit, eoq; in caſu, nec aliter, vult & intendit legata inſtitutionemq; ſupra memoratam nullam vim obtinere.*

Contingente autem quod dictus conſobrinus atq; hęres prænominatus vi dictæ inſtitutionis ſucceſſionem bonorum adiret, decederetq; ſine hæredibus legitimis ex corpore illi ſuperſtitibus, eo in caſu ei ſubſtituit Dominam Veronam à Petrafontana eius matrem, inſtituitq; eam in prædicto caſu hæredem.

In hoc teſtamento adiecta eſt clauſula derogatoria, cum hac omni meliori modo, & præterea clauſula codicillaris his verbis: Niſi autem ſtet hæc forma, volo vt valeat tanquam codicilli aut donatio cauſa mortis.

Exinde, idq; mẽſe Auguſti 1600. obijt dicta Domina teſtatrix tum iã dictus Mattheus de Corbeſſain ante octodecim annos & ſupra atq; etiam dicta Domina Verona à Petrafontana teſtatricis mater diem ſupremum obijſſet.

Dum autem dictum teſtamentum in iuriſdictione de Veſoul publicatur, Frãciſcus & Chriſtiana de Corbeſſain liberi & hęredes dicti quondã Matthęi de Corbeſſain interueniunt, hæreditatemq; dictæ teſtatricis acceptarit, quã ad ſe delatam ſuſtinent, petentes vt in dictę hę editatis poſſeſſionem mittantur. Legatarij pariter legata ſibi facta acceptant.

Huic in poſſeſſionem miſſioni à Dominis Catharina & Elizabetha de Corbeſſain, Fernandina & Iſabella à Rupe, & Domina Elizabetha d'Arbois vxore Domini de Moruilers, contradicitur, ipſis ſe hæredes ab inteſtato prętantibus: ſuſtinentibusq; dictũ teſtamẽtum nullum eſſe & inualidum, tum propter pręteritionem matris ipſius teſtatricis tum propter prędeceſſum d. matris dictiq; Matthęi de Corbeſſain hęredis ibi denominati.

Iidem Franciſcus & Chriſtiana è contra, arguunt dictum teſtamentum validum eſſe, & nõ obſtante dicti hęredis prædeceſſu, tacita vulgari, quam dicunt cõtineri in clauſula ſi ſine liberis deceſſerit, confirmari. qua clauſula contendunt ſe poſt dictum Matthæum patrem vocari per ſubſtitutionem compendioſam, in ſe & vulgarem & fideicommiſſariam, ſingulas ſuo tempore, continentem.

Cum autem dicta vocatio ſatis perſpicuè expreſſa nõ appareret, per 34. teſtes (inter quos tamẽ erant plures ſingulares) probarunt, ſtatim à morte dicti quondam Matthæi, dictam Dominam teſtatricem, pluribus in locis & multoties diuerſas declarationes condidiſſe vt pateret eam velle non obſtante dicto obitu liberos dicti Matthæi illi ſuccedere vi dicti teſtamenti. Imo non deſunt, qui dicerent, illam pronunciaſſe vi dicti teſtamenti intendiſſe intendereq; vt dicti liberi Matthæi vocarentur eiq; ſuccederent in defectum patris.

Ex oppoſito autem aliqua probatio eluceſcebat dictam teſtatricem ante obitum ſuper dicto teſtamento conſultaſſe, accepiſſeq. à conſilio eſſe nullum, propter hæredis ibi denominati & ſubſtitutę prędeceſſum; quo non obſtante, cum dicta teſtatrix nullum teſtamẽtum
1 *confecerit, quæritur primo.*

Vtrum ſubſtitutio vulgaris non ſatis apertè & clare teſtamento expreſſa teſtibus probari poſſit, qualibus & quot.

2 *Item, an* non obſtante dicta probatione, dictum te*
ſtamentum nullum cenſeri debeat, ob præteritionem
matris teſtatricis, vtrumue ob prædeceſſum dictæ ma-
tris non reconualeſcat: aut clauſulis codicillaribus, &
omni meliori modo.

3 *Item,* ſuppoſita tanquam valida dicta probatione*
& teſtamento, ſi vtrùm liberi Matthæi de Corbeſſain
debeant cenſeri vocati per ſubſtitutionem vulgarem
4 *& directam. Deniq;, vbi dictum teſtamentum nullũ*
foret, vtrum legata legatarijs, qui ea poſtulant adindi-
cari debeant.

5 Quod ad primam quæſtionẽ pertinet,* non
eſt dubium quin teſtibus ꝓbari poſſit volũtas du
bia teſtatoris, cum & cõiecturis etiam ꝓbetur,
l. cũ proponebatur. ff. de lega. 2. vbi Bar. & alij. Sed
6 *quot teſtes in id requirãt, & an debeant eſſe ro-
gati, hoc pendet à ſubiecta materia. Aut enim
agitur de probatione declaratoria voluntatis ver
bis ambiguis & obſcuris expreſſæ, & tunc iſta
ꝓbatio põt fieri per duos teſtes, *l. hæredes palã. §. ſi notam. ff. de teſt. & ibi gl.* aut vero agitur de ꝓbatione inductiua nouæ voluntatis & diſpoſitionis, & tunc ſeptẽ teſtes requirũtur, iiſque rogati & nõ fortuiti eſſe debent. ita ſentire vr̃ Bar. *in l. moribus. n. 39. ff. de vulga.* cui adſtipulantur cæteri oẽs. idem dicendum eſt cum agitur de ꝓbando errore & omiſſione Notarij, & quod plus dictũ fuerit quam ſcriptum ab eo. Nam ſi error ille circa ſubſtantiam teſtamenti verſetur, vt puta circa hæredis inſtitutionem, tunc ſeptem teſtes requiruntur, ſicut in teſtamento principaliter neceſſarij ſunt, *gl. in d. l. cum proponebatur. de lega. 2. &*

Dec.

*Deci.conſ.*105.*n.*3. Si vero ſit circa circunſtātias,
vtputa circa rogitū teſtium, aut lecturam teſta-
menti, vel aliud eiuſmodi, tunc duo ſufficiunt,
teſte Rip. *in d.l.moribus.n.*51.*de vulga. & Iaſo. in*
*l.*2.*n.*13. *C.de bonor.poſſeſs. ſecund. tab.* At nos hic
verſamur in oībus iſtis caſibus, in q̄bus Docto-
res noſtri dicunt ſeptem teſtes reqri: nam agit̄
hic de inducenda vulgari ſubſtitutione, vel ſal-
tem de inducenda compendioſa, quæ tacitam
vulgarem contineat, ſicque agit̄ de ꝓbanda di-
7 recta ſubſtantia teſtamenti.* Eſt enim vulgaris
ſubſtitutio ſecunda inſtitutio, *l.*1.*ff.de vulga.* &
per eā directo ſuccedit̄ in hr̄ditate, *l.cohæredi*, §.
cum filio.ff.de vulg. Item agit̄ proprie, non de vo
luntate verbis dubijs expreſſa declaranda, ſed
de voluntate contraria expreſſæ inducenda, ſic-
que de probādo errore, vel omiſſione Notarij.
Dixit enim teſtator verbis clarius & apertius
inſtituo talem, & ſi hæres fuerit, & ſine liberis
deceſſerit, ſubſtituo talem: q̄ conditionis verba
aperte demōſtrant teſtatorē requiſiuiſſe aditio
nē in hr̄de grauato, ſicq; non de vulgari (cui nō
poteſt eſſe locus poſt aditam hr̄d.) ſed de fidei-
commiſſaria tm̄ cogitaſſe, cui locus non eſt niſi
8 poſt aditionē. Ergo * cū in verbis nulla ſit am-
biguitas; non debuit admitti qō voluntatis, vt
eleganter ait tex. *in l.ille aut ille §. cum in verbis,*
*ff.de lega.*3. Vel ſi admittenda fuit, tot ſane te-
ſtibus probari debuit, quot voluntas illa in cō-
dendo teſtō exigit atq; requirit, oportetq; te-
ſtes illos fuiſſe rogatos, non fortuitos, ac vnius
eiuſdemq. actus conteſtes, & non ſingulares.
Maſcar.*concl.*1343.*n.*11.*&* 12. *cum cæteris ab eo*
9 *relatis*. Nec obſtat * ſi dicat̄ quod hic agitur de
probatione declaratoria voluntatis expreſſæ,
quod nempe teſtatrix per hanc conditionē [ſi
ſine liberis] intellexerit vocare liberos, & in di
ſpoſitione ponere, per viam directæ ſubſtitutio
nis. Nam hoc repugnat verbis alterius condi-
tionis [ſi hæreditatem adierit] ſicq; non agit̄
de ſimplici declaratione voluntatis dubię (ꝓut
forte dici poſſet, ſi ſolūmodo teſtatrix adieciſſet
vnicā hāc cōdōnē, ſi ſine liberis) ſed de declara-
tione q̄ ſapit nouā diſpoſitionē, verbis expreſſis
directo cōtrariā; qua ī re tot teſtes totq; iuris ſo
lēnitates requirunt̄, quot ad principalē diſposi
tionē *l.ſi C.de fideic. tradit Aluar. in trac. de coniect.*
*mēt.defunct.lib.*1.*c.*3.*n.*3.4.5. q in terminis ait
n.7. quod ad probandā voluntatē teſtatoris nō
expreſſam, vel contrariā expreſſæ, tot teſtes ac
tot iuris ſolēnitates requirunt̄, quot ad actum
conſtruendū fuerunt præſcriptæ, *l.hæredes palā,*
§.ſed ſi notam. & ibi gl. & §.ſi quis. ff. de teſtam. vi
*deatur Oldr.conſ.*297.*n.*7.*Bello.conſ.*79.*nu.*4.5.*&*
ſeq. Maſcar. de ꝓb. d. concl. 1343. *& Ioſeph Ruſti.*
in ſuo trac. an liberi in condi. poſiti cenſeantur vocati
*lib.*2.*c.*1.*n.*11.19. *& ſeqq.* vbi exiſtimat non faci-
le & indiſtincte admittendos eſſe teſtes ad pro-
bandū quod voluerit teſtator poſitos in condi-
tione eſſe vocatos, ſed caute & prudenter ad id
procedendum, ne morientiū diſpoſitiones, q̄ſi-
10 to fortaſſe colore, ſubuertant̄. Vbi enim maius
periculū, ibi cautius agendū eſt. Et ſane, qui in
11 foro verſant̄, vident quotidie nihil eſſe * pericu-
loſius, quā ſi vel certiſſima quæq. probationum
& teſtium lubrico committantur. Et hæc quo-
ad primam quæſtionem.

Quoad alias vero ſubſequentes, aduertendū
12 eſt breuiter, quod teſtamentum * non minus red
ditur nullum præteritione matris, quā præteri-
tione filij. Nam ſicuti liberis debet̄ legitima, ſic
& parentibus, non extantibus .ſ. liberis & de-
ſcendentibus, vt cōiter receptum teſtatur Iul.
Clar. §.*teſtamentum.q.*38.*verſ.ſed quæro.* at quot-
quot in aſcendentium ſiue deſcendentiū nume
ro ſunt, quibus legitima debet̄, quique in eo
ſunt gradu vt ab inteſtato ſint ſucceſſuri, ij oēs
neceſſario inſtituendi ſunt aut exhr̄dandi, alias
teſtamentum non valet, *l.*1. *§.pen. de bonor. poſſ.*
contr. tab. l.ſi quis filio. ff. de iniuſt. rupt. Corne. conſ.
13 40.*lib.*3.*in littera F.* Quod * autem præteritione
matris teſtm̄ ſit ipſo iure nullum, illud probat
tex. ad id expreſs. *in §.ſine igitur. verſ.ſi autem hæc*
omnia. auth. vt cum de appell. cognoſci. Et hæc eſt
cōis opinio, vt teſtantur Cagno. & alij *in authe.*
ex cauſa. C. de lib. præteri. Mantic. de coniect. vlt vol.
*lib.*5.*tit.*12.*nu.*10. *Iul. Clar. §. teſtamentum. q.*49.
*Mich. Craſſ. eod. §. q.*45. *Dilect. de art. teſtand. tit.*3.
*cautel.*1.*n.*8. *& Ant. Theſſau. dec. Pedemon.* 58.*n.*1.
14 Nec dicendū eſt hoc loco * matrem non eſ-
ſe præteritam ex quo ſubſtituta eſt & inſtituta,
hærede ſine liberis decedente. Nam cū hæc cō-
ditio ſit caſualis, vel ſaltem mixta, in cuius de-
fectum non eſt expreſſe mater exhæredata, ſeq-
tur quod ea conditione deficiente (vti re vera
defecit ex quo mortuus eſt hæres relictis libe-
ris) eſt omnino præterita, cum in hoc caſu exi-
ſtentium liberorum non ſit inſtituta, nec ex-
hęredata, *Iaſ. Dec. & alij in l.ſi pater. C. de inſtit. &*
*ſubſtit. Clar. §. teſtamentum, q.*39.*n.*2.*&* 3. *& facit*
tex. in §. aliud quoque capitulum, ibi [*nec ſi per dona-*
tionem, vel legatum, vel fideicommiſſum, vel alium
quemcumque modum eis dederit] *auth. ut cum de app.*
15 *cognoſc.* quibus verbis apparet * præteritum
eum dici, qui nec inſtitutus, nec exhæredatus
eſt, etiam ſi ſit ſubſtitutus per fideicōmiſſum,
vt hic dicimus eſſe matrem.
16 Nec obſtat * *l.ſcimus, §. cum autem, C. de in-*
offic. teſtam. & l.ex facto, §. Lucius, ff. de vulga. &
*pupil. quibus iurib. iunct. deciſ.*456. *Guidon. Pap. &*
*doctrina Clar. in d. §. teſtamentum. q.*39.*num.*4. *&*
*Craſs. eod. §. q.*37. probari videtur præteritum
eum non dici, qui in primo gradu eſt omiſſus,
in ſecundo vero eſt inſtitutus vel exhæredatus.
Sicque cum mater iſta nedum fuerit ſubſti-
tuta, ſed inſtituta poſt mortem hæredis, vt

apparet ibi [*Subſtituo illi dictam dominã Veronam
Petrafontana meã matrẽ, eamq; in prædicto caſu meã
hæredẽ inſtituo*] vr̃ dicendum eã non eſſe p̃teritã,
ſed habendã eſſe ꝓ pure inſtituta, ſaltẽ quoad le
gitimã, à qua reijcit ipſo iure oĩs dilatio & oẽ
grauamen, ſicq. validum eſſe teſtm̃ ẽt in primo
17 gradu. * Nam r̃ndet̃ verum qdẽ illud eſſe in
inſtõne ſub cõdõne caſuali (quo in caſu loquun
tur Clar. & Claſſ.) aut in ſubſtõne directa (qui
eſt caſus, *l. ex facto. §. Lucius.* vbi agit̃ de ſubſtõne
vulgari) vel ſubſtõne quidẽ fideicõmiſſaria, ſed
facta in tp̃s certũ, non aũt ſub condõne caſuali
(quo in caſu loquit̃ tex. *in d. l. ſcimus, §. cũ aũt.*)
Nam conditio illa reijcit̃ quidẽ quoad legiti-
mam, iuxta doctrinã prædictã. Aliud eſt autem
in ſubſtõne mere fideicommiſſaria facta ſub cõ
ditione caſuali aut mixta, cuiuſmodi eſt iſta, q̃
facta eſt ſub duplici conditione, à dubio caſu
dependente, nẽpe, ſi hæres erit, & ſine liberis de
ceſſerit. Ratio differentię ea eſt, q̃a is q̃ non vo-
catur niſi poſt aditã hr̃ditatem, non poteſt dici
inſtitutus aut directo vocatus, nec ĩ primo nec
in ſecũdo gradu, ſed eſt plane p̃teritus (id eſt nec
inſtitutus nec exhr̃datus) eo ipſo in caſu quo uo
cat̃ eſt, ex quo p manũ hr̃dis oportet vt accipiat
relictũ, iure .ſ. fideicõmiſſi, non aũt iure inſtitu
18 tionis. * Qui aũt inſtitutus eſt, aut ſubſtitutus
vulgariter, licet ſub conditione caſuali, is dr̃ di
recto ſuccedere teſtatori & non hr̃di, ſicq; non
eſt proprie p̃teritus. Nã reiecta conditione quo
ad legitimam, vere efficit̃ hæres, ſaltẽ in legiti-
ma, q̃ eſt triẽs aut ſemis, cuius partis beneficio,
totã hr̃ditatẽ iure quodãmodo accreſcendi con
ſequi poteſt, nullo ſcilicet dato cohr̃de, vel eo re
pudiante, ne pro parte teſtatus & pro parte in-
teſtatus videat̃ deceſſiſſe teſtator. Quod ſi dicas
19 * verbum [inſtituo] quo hic vſa eſt teſtatrix, eſ-
ſe directum, ſicq; hic agi de ſecunda inſtitutio-
ne, vel ſubſtitutione directa: r̃ndebit̃ hoc ipſũ
id eſſe quod negamus, & de quo hic potiſſimũ
20 diſputat̃. * Nam ſicuti poſt pubertatem nemi-
ni poteſt directo ſubſtitui, niſi priuilegio mili-
tari id fiat, *l. centurio. ff. de vulg.* ſic nec poſt adi-
tã hr̃ditatẽ nemini directo ſubſtitui poteſt, niſi
pupillo in poteſtãte noſtra conſtituto. *l. mori-
bus, ff. de vulg.* Alias autem ſi ſubſtituat̃ extra-
neo, verbis quantumcumq. directis, in prędictũ
caſum aditæ hr̃ditatis (qui caſus noſter eſt, &
vulgari oĩno repugnãs) tunc vel nullius eſt mo
menti huiuſmodi ſubſtitutio, vel ſi ita coniectu
ris teſtatorem ſenſiſſe appareat, directa illa ver-
ba ꝓ inflexis & obliquis habentur, vt ad fidei-
commiſſũ trahi poſſint, *d. l. centurio. vbi Bart. &
alij.* Hocq; illud eſt qd̃ vulgo nr̃i teſtant̃, * com-
21 pendioſam factam à pagano verbis directis, &
extraneo hr̃di, valere tantũmodo iure fideicom
miſſi, non aũt iure directo. qua de re videndus
eſt Mich. Craſſ. *§. ſubſtitutio. q. 71. n. 10. & alijs.*

Hoc igit̃ ſtante pro certo & indubitato, quod
teſtm̃ illud ob matris p̃teritionẽ nullũ ſit ipſo
iure, illud inde conſequit̃, quod ꝓbationes hic
factæ nihil oĩno releuant, poſito etiam quod
eſſent concludentes: nã verſantur circa proba-
tionem voluntatis teſtatricis, quod nẽpe verbis
illis ſubſtitutionis intelligebat vocare non tm̃
hr̃de, ſed & eius liberos in conditione poſitos,
idq; eo ẽt decedente ante aditã hęreditatem, &
per modum vulgaris: de quo etiãſi legitimo te-
22 ſtiũ numero conſtaret, * tñ cũ nuda voluntate
non conſtituat̃ teſtm̃, *l. qui ex liberis. §. teſtamen-
to. ff. de bon. poſſ. ſecun. tab.* ſed requiratur inſuper
vt voluntas illa adhibitis requiſitis ſolẽnitatib.
explicet̃, inter quas hæc eſt p̃cipua & ſubſtantia
lis, vt non prętereantur ij qui ex aſcendentibus
aut deſcendentibus in ſucceſſione primũ locũ
obtinent, cuiuſmodi ſunt parentes, non extan-
tib. deſcendentib. vt paulo ante probauimus;
certiſſimũ eſt teſtm̃ iſtud non poſſe ſuſtineri,
ſed oĩno corruere, nõ iã ex defectu volũtatis, ſed
ex defectu ſolẽnitatis ſubſtãtialis: ſicq. licet ꝓ-
batio illa ſuccurrat vitio caducitatis; non tñ me
det̃ iſti vitio quod ex matris p̃teritione reſultat.
23 Nec obſtat ꝙ ex cauſa * præteritionis teſtm̃
hodie annullat̃ tm̃ quoad inſtitutionẽ, cætera
aũt oĩa firma manent, *auth. ex cauſa. C. de li. p̃te-
ri.* Nam certiſſimũ eſt quod non tm̃ inſtitutio,
ſed & vulgaris ſubſtitutio, per quã directo ſuc-
ceditur teſtatori, irritat̃ & annullatur ex cauſa
præteritionis, vt in ſpecie conſtat ex his q̃ tradit
Iul. Clar. *d. §. teſtamentum. q. 53. & expreſſius q. 54.
verſic. quæro etiam. in fi.*
24 Non ẽt proſunt clauſulæ * codicillaris, & oĩ
meliori modo, in hoc teſtõ adhibitæ: Nam quo
ad iſtam, clarum eſt & expeditũ, quod qſquis
teſtm̃ ſuum valere vult omni meliori modo, il-
lud tm̃ præcipere intelligendus eſt, vt .ſ. valeat
oĩ meliori modo quo fieri poteſt, vt valeat tan-
quam teſtm̃, id eſt aut iure teſtamenti in ſcrip-
tis, aut iure teſtamenti nuncupatiui (alias enĩ
teſtamentorum formas aut ſpecies non habe-
mus) cui conſequens eſt, vt ſi neutro iure ualere
poſſit (vti nec valere põt iſtud nr̃am) inutilis ſit
ea clauſula & ſine effectu, Meno. *de arb. iud. li. 1.
q. 47. n. 3. Mantic. de cõiect. vlt. vol. li. 3. ti. 14. n. 11.
uerſ. 5. ſed aduertẽdũ. & Fab. de err. prag. deca. 20. er
25 ro. 5.* Qđ maxime ꝓcedit, cũ ex ſtylo potius No
tarii & ex quadã cõſuetudine, q̃ ex volũtate te-
ſtatoris eſt appoſita, vt dicit Pariſ. *cõſ 19. vol. 3.
& Gram. dec. 62. n. 72.* Nec aduerſant̃ huic opi-
nioni ea q̃ diximus ſup. dec. 28. Vbi plures & va
rios huius clauſ. effectus congeſſimus & retuli-
mus. Nã ſupplet quidẽ defectum inſtitutionis
qñ aliquid relictum eſt alio quã inſtitutionis ti
tulo, vt ĩ d. dec. 28. ſed qñ nihil oĩno (vt hic, vbi
mr̃ eſt penitus p̃terita, nullo ei facto relicto niſi
ſub cõditione caſuali, q̃ non euenit) inutilis eſt

&

26 & nullius oĩno momenti.|* Adde quod, (vt hic
obiter hoc adnotamus qđ ad clauſulæ iſtius na-
turã maxime ſpectat) illius vſus hinc primũ ori
ginẽ habuiſſe vr̄, quod cum ob multas illas & va
rias ſolẽnitates, q̃ in teſtamentis ordinãdis req-
runt, vix quiſquã apud veteres teſtm̃ facere au-
deret ſine iuriſperito, vt ex Ciceronis & Sueto-
nij authoritate adnotauit Gotofr. *in l. Lucius*, §.
fi. de lega. 2. Eueniebat, vt cũ non haberent teſta
tores Iuriſperiti conſulendi facultatẽ, & dubi-
tarent ne forte ex obmiſſione alicuius ſolẽnita
tatis voluntas intercideret, plerũq; ꝓteſtarent,
vt ſi minus aliq̄d legitime minuſue perite feciſ-
ſent, ꝓ iure legitimo nihilominus haberet ho-
minis ſani voluntas, *d. l. Lucius*, §. *fi.* Hincq; ori-
go & vſus illius clauſulæ, cuius ꝓinde is eſt effe
ctus ꝑcipuus, vt medeat nullitati teſtamenti, q̃
ex defectu ſolemnitatis prouenit, non autem ei
quæ ex defectu formæ & ſubſtantiæ, cuiuſmodi
eſt hæredis inſtitutio. *Menoc. de præſ. li. 4. præ.* 60
n. 77. *Euerar. conſ.* 15. *n.* 41.
27 Quod vero ꝑtinet ad* clauſulã codicillarem,
eius auxiliũ non alio ſpectat quã vt inſtõnem di
rectã, q̃ iure inſtitutionis valere non poteſt, fle-
ctat in fideicõmiſſum ad obligãdũ inteſtati ſuc
ceſſorem, vt hr̄dib. inſtitutis hr̄ditatem ab inte
ſtato reſtituat, *Bart. & alij in l.* 1. *ff. de iur. codicill.*
Sicq; non ſuſtinet teſtm̃ iure teſtamenti, ut mul
ti imperite aſſerunt, ſed voluntatẽ, vt ab inteſta
to, ut elegãter docet Fab. *de erro. pragm. deca.* 20.
erro. 5. At cum hic ꝑmortuus ſit hæres ſcriptus
& præmortua ſit quoq; mater ſubſtitura, ſicq;
nullus exiſtat cui reſtitui poſſit hr̄ditas ex taci-
to illo fideicommiſſo, remanet hr̄ditas penes hr̄
dẽ ab inteſtato, *l. vnic. §. ſin aũt ſub cõdõne, C. de
cadu. toll. l. ſi in perſona. C. de fideic.* atq; ita ĩ ter-
minis nr̄ę qõnis, qñ ſcilicet hæres mortuus eſt
ante teſtatorẽ, relictis liberis, illos non iuuari
clauſula codicillari, conſuluit *Oldr. conſ.* 141. *n.* 4
quẽ ſequuti ſunt Purpu. conſ. 299. *n.* 3. *&* 4. *Soc. cõſ.*
77. *li.* 3. *Io. Andr. in add. ad Spec. tit. de teſtam.* §. 1.
ad fi. & tit. de inſtru. edit. §. *cõpendioſe. verſ. ſed po-
ne. & Craue. conſ.* 118. *n.* 10. 11. *vol.* 2. *quidquid in
contrarium dicat Dec. conſ.* 242. *n.* 2. *verſ. ad hoc.*
Nec eſt quod dicat aliquis, filios hr̄dis ſcri-
pti hic poſitos fuiſſe in cõdõne, ac ꝑ conſequẽs
fuiſſe vocatos, ſicq; reſtituendã eis eſſe hr̄ditatẽ.
Nam verius eſt non eſſe vocatos, per ea q̃ dixi-
mus deciſione ꝓcedenti, ꝓſertim cum hic nulla
oĩno adſit coniectura vocationis. At nihil ope-
28 rat* clauſula codicillaris in fauorẽ eorum qui
non ſunt vocati, vt docet Bart. *in l.* 1. *q.* 11. *C. de
iur. codic.* Et licet eorum pr̄ vocatus fuerit (erat
enim hæres inſtitutus) eius vocatio incidit in
caſum caduci, cũ vocatus ſit poſt mortẽ teſtatri
cis, qua viuẽte fideicommiſſi dies, nec ceſſit nec
cedere potuit, *d. l. vnic. C. de cadu. tol.* ob eamq; ra
tionem, nec in hr̄dis filios potuit tranſmitti.
29 *Nam fideicommiſſum conditionale non trãſ-
mittitur ante conditionis euentum, vt notiſſi-
mi iuris eſt, ex *l. hæredes mei.* §. *cum ita. vbi cõiter
Doct. ff. ad S. C. Treb.*
Verum, hic ſeſe adhuc offerunt duę obiectio-
nes diluendæ, q̄bus probari vr̄ teſtamenti iſtius
validitas, non obſtante prædicta matris præteri
tione, quidquid hactenus à nobis in contrariũ
diſputatum ſit.
30 Prior eſt,* q̄ ſtatuto ſiue conſuetudine huius
patriæ ſub tit. des ſucceſſ. ar. 2. aſcendẽtes exclu-
dunt à ſucceſſione deſcendentiũ. Ergo vr̄ eos
impune poſſe ꝑteriri. Nam ꝑteritio illius, qui
ab inteſtato ſuccedere non põt, nullam teſtamẽ
to labem infert, vt tradit in *l.* 1. §. *penul. ff. de bo-
nor. poſſ. contr. tab. in l. ſi quis filio ff. de iniuſt. rup. &
in l. Papinianus*, §. *vnde ſi quis, ff. de inof. teſta.* Hinc
31 cõis illa ſnĩa, quod præteritione filię ſtatuto ex-
cluſæ teſtm̃ non annullat, de qua Bal. *in l. gallus*,
§. *& quid ſi tantum, ff. de lib. & poſth. Bar. in l.* 1. §.
*ſciendũ, ff. de ſuis & legit. Ang. & Fulgoſ. in l. Papi-
nianus*, §. *vnde ſi quis. de inof. teſta. Imol. & Alex.
in l. plane*, §. *ſi quis duobus. de lega.* 1. *quibus adden-
dus eſt Ant. Fab. de erro. prag. deca.* 27. *err.* 8. *& de-
ca.* 30. *error.* 2. *&* 3. *qui communiter ita receptum eſſe
fatetur, quamquam ipſe diſſentiat.*
32 Altera vero obiectio* eſt, quod cũ teſtatrici ꝑ
mortua ſit hæc mater, vr̄ teſtm̃ rectõ ualuiſſe, ſal-
tem æquitate prætoria, ſicut dicimus de teſtõ,
in quo vel poſthumus, filius iam natus, qui de-
inde teſtatori præmoriunt, præteriti ſunt, *l. po-
ſthumus, & l. filio præterito. ff. de iniuſt. rupt.*
33 Sed primæ illi obiectioni rñdendum eſt,* cõ
ſuetudine nr̄a aſcendentes non eſſe abſolute ex
cluſos, ſed cũ hac modificatiõe, ſcilicet [*Excepto
34 quoad mobilia, conquæſtus, & donationes* &c.]* Hęc
enim dictio [*Excepto*] eſt modificatiua & reſtrin
git regulã, vt teſtat Decia. *reſp.* 46. *n.* 17. *&* 18. *li.*
3. Vnde licet ſint excluſi ab vniuerſali ſucceſſio-
ne, non tñ excluſi ſunt à particulari ſucceſſione
mobiliũ & conquæſtuum, ſicq. non ſunt oĩno
excluſi, nec ꝓinde ꝓ penitus extraneis habẽdi
ſunt, & per conſequẽs non poſſunt impune prę
35 teriri. Nec ſimile eſt quod* diximus de filia ſta
tuto excluſa: nam qui dicunt eã poſſe ꝑteriri, lo
quunt de filia ſimpliciter & abſolute excluſa ꝑ
ſtatutum, hoc eſt tam à ſucceſſione teſtamen-
taria quam a ſucceſſione ab inteſtato. hęc enim
ſic excluſa non numeratur inter liberos quoad
computationem legitimæ, vt diximus ſup. dec.
34. nu. 57. & 58. ſed pro extranea habetur, cen-
ſeturq; quodammodo exhæredata ab ipſo ſta-
tuto, vt loquitur Decia. *d. conſ.* 46. *n.* 5. quæ exhę
redatio potentior eſt quam quæ fit ab homine;
quia ſtatutum vim legis obtinet. At conſuetu-
do nr̄a aſcẽdentes nõ excludit niſi à ſucceſſione
ab inteſtato, ibi [*Succeſſio ab inteſtato non aſcen-
36 dit, &c.*] Certiſſimi autem iuris eſt, *quod ſta-

tutum excludẽs aliquem à ſucceſſione inteſta-
ti,non extendit ad caſum teſtaméti conditi, vt
multis ꝓbat Menoch.conſ. 530. cui conſeota-
neum eſt quod tradit Anto.Fab.*de erro.prag. de
ca.30.erro.3.in fi.* Vnde cũ hic de teſtamẽto aga-
tur,nõ debuit matet præteriri à filia teſtatrice.
37 Ad ſecuodã autẽ obiectionem rñdeť, * quod
quoties duo caſu æqparanť à lege, per viã te-
gulæ, diſpoſitũ in vno cenſeť diſpoſitum & in
alio ẽt io materia odioſa,cortectoria & pœnali,
*gl.in c.de multa.vbi Abb.de præb.gl. ĩ l.ſi quis ſeruo.
vbi Bar.C.de furt.Dec.in l.factum. §. in pœnalib. ff.
de reg.iur.* At caſus præteritionis aſcendentium
æqparať præteritioni deſcendentiũ, §.*& hæc qui
dem de parẽtum.auth. vt cũ de appell.cognoſc.* ibi [&
hęc quidem de parentũ ordinauimus teſtaoiẽ-
tis,iuſtum autẽ perſpeximus & è contrario de
libetorũ teſtamentis hæc eadẽ diſponete, &c.]
Ergo quæcumq; in filiis conſtituta ſunt, habẽt
locũ & in parentibus quoad hanc pręteritionis
38 materiã. Sed * ſic eſt quod filio iã nato præteri-
to,etſi viuo teſtatore deide moriať, teſtm̃ quod
ab initio nullũ fuit,non reconualeſcit §.1.inſt.
de exhær.lib. ne qdẽ de ęquitate ꝑtoria,niſi eo
duntaxat in caſu,quo venieotes ab inteſtato re
periunť inſtituti,d.l.poſthumus, ĩ fi. Ergo nec
recoonualeſcit teſtm̃ filii ĩ quo mater eſt ꝑtoria,
quãquã poſtea teſtatori ꝑmoriať. Et quãquam
39 aliud ſit * in poſthumo ꝑterito,cuius .ſ. præde-
ceſſu teſtm̃ recoonualidať indiſtincte, id eſt ſiue
venientes ab inteſtato fuerint in eo teſtamẽto
inſtituti ſiue extranei,d.l.poſthumus, in prin.
& ibi cõiter omnes:tamen aliud eſt in filio iam
nato ꝑrerito;nam ſi iſte motiať viuo teſtatore,
teſtm̃ ita demum recoonualeſcit,ſi uenientes ab
ioteſtato ſint in eo inſtituti,ita diſtinguẽdo tra
dit Bar.*in l.filio præterito.& in d.l.poſthumus. n.3.
& 4.ff.de iniuſt.rupt. cui adſtipulatur Menoc. conſ.
130 n.15.cum cæteris ab eo ibi relatis.* Differentię
40 aũt ratio ea eſt,*quod poſthumo ꝑterito,teſtm̃
ooo eſt propriè nullũ ab initio,ſed potius vali-
dum;quãquã poſtea rumpať agnatiooe poſthu
mi,*l.3. §.ex his apparet.ff.de iniuſt.rupt.& d.§.1.
inſt.de exhær.libero.* Vnde non mirum ſi mortuo
deinde poſthumo viuo teſtatore,teſtm̃ illud fa
cile reconualeſcat, quaſi ſublata cauſa tollatuc
41 effectus, ſed ꝑterito * filio Aquiliano (id eſt fi-
lio iã nato, queoi ponimus mori viuo teſtato-
re: ſic enim eum appellat Ant. Fab. vbi ſup.)
teſtm̃ ab initio oullum eſt, d. §. ex his apparet.
quo ſit vt non facile recõualeſcat, niſi veniẽtes
ab inteſtaro in eo ſint ioſtituti ſicq. cauſa inte-
ſtati cauſam teſtati foueat. Quod enim ab ini-
tio nullũ eſt tractu tpis non conualeſcit, *l.q̃ ab
initio. & l.quod initio. ff.de reg.iur. c.non firmatur.
de reg.iur.in 6.* Nec quidquã hoc io caſu operať
æquitas prætoria,quia nulla hic ſubeſt æquita-
tis ratio ſicut in poſthumo ꝑterito, tum quod
teſtm̃,in quo ꝑtetitus eſt poſthumus ab initio,
valet,licet poſtea agnatione poſthumi rumpa-
tur,quod ſecus eſt io teſtamẽto,in quo filius iã
natus præteritus eſt. tum ẽt quod filius iã na-
42 tus,*vel mater tpe teſtamenti exiſtens,non niſi
per impietatẽ præteriri poteſt, poſthumus ve-
ro vel per ignorantiã vel per oblinionem, vide
latius in hanc rem Ant.Fab.*coniectur.lib.9.c.14
15.&16.* Cæterum poſito ſine veti ꝑiudicio,ꝙ
ꝑdictis non obñtibus teſtm̃ iſtud ſit validũ,po-
ſito ẽt quod teſtibus illis credendũ ſit,qui dixe
runt teſtatricis mentẽ fuiſſe vocare non tm̃ hr̃-
dem ſed & eius liberos; tñ adhuc dicimus clarũ
eſſe & apertum, teſtm̃ iſtud non poſſe ſuſtineri
iure directo, idq; duobus aut tribus potiſſimũ
fundamentis.
43 Primũ, *quia,vt inquit Mantic.*de coniect.ult.
vol.li.5.tit.3.n.25.poſt Soc.ſen.con.140.n.1.uol.1*
Quod filij in condõne poſiti cẽſeanť ꝑ vulgarẽ
ſubſtituti,illud nec iure ꝓbari põt, nec vlla au-
thoritate; imo qui filios vocatos eſſe dicũt,id ꝑ
fideicommiſſariã fieri aſſerũt, Bal.*conſ.398.Me-
noc.conſ.348.n.3.& Ioſeph Ruſtic.li.6.an & quãdo
lib.c.5.n.7.* nõ aũt ꝑ vulgarẽ,qa nulla ſuot ver
ba directa; nec ẽt ꝑ cõpeodioſã,qa licet illa con
ditio,ſi ſioe liberis, inducat tractũ tpis, & con-
ditionẽ mortis, q̃ qõq; poteſt contingere; non
tñ appoſita ceoſet reſpectu liberorũ, ſed reſpe-
ctu ſubſtituti; & ſic,cum eiuſmodi,verba reſpi-
ciant vnam perſooã vocati ſine ſubſtitoti, ad
alias ꝑſooas non vocatas non debeot extendi,
Crauet.*conſ.131.n.4.& in term.Oldr. d.conſ.141.*
ibi enim inſtitutus viuo teſtatore deceſſerat,re-
lictis liberis ĩ cooditione poſitis,deinde primo
ſubſtitutus, vltimo loco deceſſerat teſtator: &
reſpondit Oldr.caducã eſſe inſtiturionẽ & ſub-
ſtitutiooẽ,ſicq; ab inteſtato ſuccedendũ eſſe. Er
go idem in hoc noſtro caſu dicendum eſt. Ad-
de quod,id quod dr̃ poſitos in conditione, cen
ſeri vocatos, procedit & pendet ex coniecturis.
44 At *directa diſpoſitio,qualis eſt vulgaris ſubſti-
tutio,nunquam inducitur per coniecturas,*l.iu-
bemus,C. de teſtam. & ibi omnes notant,& in l.cum
proponebatur.de legat. 2.*
45 Secundo,*ſubſtitutio iſta,de qua hic agitur,
ooo poteſt vere dici compendioſa,licet ſub cõ-
ditione mortis facta ſit. Nã compẽdioſa ea dr̃,
quæ eſt apta comprehẽdere plura tempora, nẽ-
pe tempus ante aditam hæreditatem, & tem-
pus poſt aditam hæredit. *Did. in c. Raynutius.
§.9.& Mich.Craſſ.§.ſubſtitutio.q.60.* At ſubſtitu-
tio iſta cum facta ſit ſub duplici conditione, ſci
licet,ſi hæres erit & ſioe liberis deceſſetit (quæ
debet in vtroq; caſu adimpleri antequã ſubſti-
tutioni locus eſſe poſſit,*l.ſi hæredi plures,ff de con
dit.inſt.*) reſpicit potiſſimum tempus poſt aditã
hæreditatem, *Boer. deciſio.38. num. 2.& 3. Ale-
xan.conſ.1. num.4.5.& 11.in fin. volum. 1.* Ergo
non

non eſt compendioſa, ſed mere fideicõmiſſaria,
46 ſicq. non continet vulgarem,* cui non poteſt eſ
ſe locus poſt aditã hæredit. *l. poſt aditã, C. de im-*
pub. vide Pereg. trac. de fideicom. art. 15. n. 19. & 35
& art. 34. n. 12. vbi ait, ꝙ qñ ſubſtitutio eſt col-
lata in caſum poſt aditam hrditatem, non eſt
compendioſa; qa nõ eſt apta cõtinere vulgarẽ.
47 Tertio & poſtremo,* poſito ꝙ eſſet compen-
dioſa, tñ non contineret vulgarẽ; qa cõpendio-
ſa facta à pagano per verba mere obliqua, nun-
q̃ continet vulgarem, Bar. *in l. centurio. ff. de vulg.*
cum quo oẽs tranſire dicit Mich. Craſ. d. §. ſubſtõ. q. 72
n. 1. Sed verba iſta [ſi hæres erit, ſubſtituo talẽ,
&c.]ſunt mere obliqua; qa demonſtrant teſta-
torẽ voluiſſe quod ſubſtitutus acciperet de ma-
nu hrdis, Alex. *d. conſ. 1. n. 6. verſ. & primo. & n. 7.*
vol. 1. Ergo excludũt directã ſubſtõnis viã, ſicq.
vulgarem ſubſtõnẽ, p quã directo ſuccedit teſta
tori & non hrdi, vt certiſſimi iuris eſt. Nec ob-
ſtat verbum[inſtituo]directũ, quo ẽt vſa eſt te-
ſtatrix. Nam vt paulo ante diximus, cũ ſubſtõ
collata ſit in caſum aditæ hrditatis, quo nemi-
ni poteſt directo ſubſtitui (niſi pupillo in pote-
ſtate nr̃a conſtituto, *l. moribus, ff. de vulg. & pup.*)
verbum illud directũ neceſſario inflectendũ eſt
& obliquãdũ vt ad fideicommiſſum trahat, cũ
iure directo valere non poſſit. Atq; ita tandem
fuit conclusum *a* cõi fere oĩum ſuffragio, ad-
uerſus opinionẽ Decij d. conſ. 242. Quãquã nõ
oẽs conuenerint circa qõnem nullitatis teſta-
menti ex cauſa p̃teritionis: exiſtimantib. non-
nullis validũ illud eſſe, vel ſaltem ſuſtinendũ ex
48 claudula oĩ meliori modo, cuius effectus eſt ſup
plere defectũ iſtõnis, vt poſt Bar. & alios teſtat
Surd. dec. 293. n. 9. 10. & ſeqq. Quibus aſſenſum
fortaſſis præbuiſſem, ſi quid relictũ fuiſſet ma-
tri huic pure, non autem ſub conditionali, ca-
ſuali, vel mixta, quæ non euenit.
49 Quod autem ptinet ad* legata, iudicauit Se-
natus ea eſſe p̃ſtanda ab hrdibus ab inteſtato ve
nientibus, *per d. auth. ex cauſa. C. de lib. præte.* quę
ſuſtinet legata & fideic. facta in teſtõ nullo ex
50 cauſa præteritionis, & per clauſulam* codicilla
rem, quæ eundem effectũ operat quoad legata,
in teſtõ quod defecit ex eo quod hrditas non
eſt adita ab hrdibus ſcriptis. qua de re vide Bar.
in l. 1. nu. 17. C. de iur. Codicill. Alex. conſ. 17. num.
19. volum. 3. addit. ad Dec. d. conſ. 242. Soc. iun. in
conſ. 218. col. 5. vol. 2. & conſ. 76. in fi. lib. 3. quo lo-
ci ait, clauſulã codicillarẽ operari, vt illud quod
non poteſt deberi ex teſtõ irrito, caduco, & in-
ualido, debeatur ab inteſtato, quibus accedit
Pariſ. *conſ. 64. n. 16. vol. 2.* vbi ait, ꝙ ſi in teſtõ ſit
duplex nullitas, p̃teritionis ſcilicet & caducita
ris; tñ clauſula codicillaris operat, vt relicta in
illo teſtamẽto debeant à venientibus ab inteſta
to, & *Vinc. de Franc. dec. 156.* quo loci ait clauſu-
lam codicillarem operari, quod caducata in teſtõ-
ne per mortẽ inſtituti ante teſtatorem, habeat
locũ ſubſtõ facta, ſi ſine liberis deceſſerit, & fa-
cit tex. opti. *in l. ex eo. §. ex his verbis, ff. de teſtam.*

a *Arreſto lato 29. Aprilis 1606. in cauſa Domi-na Chriſtianæ de Corbeſſain; vxoris Pompeij Benoit Nobilis, ſupplicantis, aduerſus Dominas Elizabethã, & Catharinam de Carbeſſain & conſortes defenſores. Cuius arreſti cum error propoſitus fuiſſet d. d. Domina Chriſtiona de Corbeſſain, Domini Reuiſores ad id Malinas commiſſi & deputati, 4. Auguſti 1607. oppoſitum iudicarunt, cenſentiſq; validam d. ſubſtitutionis vulgaris probationem, hæreditatem vniuerſalem de qua erat quęſtio, dominæ Chriſtianæ de Corbeſſain adiudicarunt, cum reſtitutione omnium fructuum. De quo cum maxima querimonia à partibus condemnatis reſultaſſent, petentibus vt admitterentur ad propoſitionem erroris aduerſus arreſtum dictorum Reuiſorum, tandem omnis proceſſus mutuo conſenſu terminatus eſt.*

DECISIO CXXVII.

De diuiſione bonorum communium facta inter fratres, an ex immodica læſione reſcindi poſſit ad trigeſimum vſque annum. Et quænam ſit (quoad hoc) enormis & immodica læſio.

SVMMARIA.

1 *Diuiſio bonorum facta inter maiores an reſcindi poſſit abſque reſtit. in int.*
2 *Reſtitutio in integrum petenda eſt intra quadrienniũ*
3 *Diuiſio, quæ adhuc ſtat in finibus nudæ conuentionis, facilius reſcinditur.*
4 *Remedium l. maioribus, C. comm. vtri. iud. an ſit cõparandum remedio, l. 2. C. de reſcin. vend.*
5 *Minor in diuiſione læſus citra dimidium indiget reſtitutionis auxilio.*
6 *De minimis non curat Prætor.*
7 *Diuiſio perperam facta aut per fraudem reſcinditur remedio ordinario.*
8 *Condictiones non niſi triginta annis præſcribuntur.*
9 *Diuiſio, nulla ſequuta traditione, nulli prodeſt nec nocet, iure veteri.*
10 *Diuiſio inter fratres eſt quaſi quædam ratio inter eos inita.*
11 *Ratio male diſpuncta poteſt ad rectitudinem reduci, etiam ad 30. vſque annos.*
12 *Diuiſio ſimilis eſt venditionis quoad quid.*
13 *Diuiſio non aliter reſcindi poteſt remedio ordinario quam ſi læſio ſit vltra dimidiam.*
14 *Diuiſio longo tempore obſeruata non eſt de facili retractanda.*
15 *Diuiſio an reſcindi poſſit ob notabilem inæqualitatem. & nu. 22.*
16 *Læſio quælibet, modo non ſit omnino minima, ſufficit ad obtinendam reſtitutionem in integrum aduer-*
ſus

ſus diuiſionem.
17 *Diuiſio & venditio diuerſam habent rationem.*
18 *In diuiſione maior requiritur æquitas & æqualitas quam in venditione.*
19 *Reſtitutio in integr. faciliùs concedenda aduerſus diuiſionem quam aduerſus venditionem.*
20 *Pineli opinio reijcitur circa interpret. l. maioribus. C. commu. vtri. iud.*
21 *Diuiſio reſcindi non poteſt remedio ordinario, niſi ob læſionem vltra dimidiam.*
23 *Reſtitutio poſt quadriennium non datur ex ſolo capite læſionis enormis.*
24 *Reſtitutio an detur aduerſus diuiſionem factam per ſortes.*

FActa diuiſione bonorum paternorũ inter
tres fratres, duo ex ijs poſt 29. annos & |tri-
ginta annis nondũ oĩno completis, conquerũ-
tur, dicuntq; diuiſionẽ inæqualiter factã fuiſſe,
ꝑ errorem & ignorantiam veri valoris bonorũ,
quæ tunc diuidebant. Cum enim bona illa tunc
tẽpis eſſent valoris decem millium francorum,
ſicq; portio vniuſcuiuſque eſſe deberet triũ mil-
lium trecentorum trigintatrium francorũ cum
quatuor groſſis; dicebant tertium illum, bona
valoris ſex millium francorum, ſe autem ſingu-
los, duorum dumtaxat millium habuiſſe; ideo-
que petebant diuiſionem illam in melius refor
mari beneficio l. maioribus. C. com. vtriuſque
iudic. Itaque in hac facti ſpecie de eo potiſſimũ
fuit dubitatum, an ſcilicet ſine reſtitutione in
integrum, via ordinaria, fratribus iſtis ſic læſis,
ſuccurrẽdum eſſet ad trigeſimum vſq; annum:
& an læſio iſta ſufficiens eſſet ad diuiſionem re-
ſcindendam.

1 Et in hac quæſtione dicebam, * diuiſionem
iſtã inter maiores 25. annis factam, nulla in in-
tegrum reſtitutione petita, reſcindi non poſſe.
Mouebar ex *l. fin. ff. famil. herciſc. & l. ſi maior. C. commun. diuidũd.* vbi diuiſio, ẽt ſine iudice facta,
reſcindi non põt, niſi beneficio ætatis, & per re-
ſtitutionẽ in integr. quæ quidem reſtitutio non
2 niſi intra certa tẽpora conceditꝛ, * nempe intra
quadriennium à tẽpe maioris ætatis, *l. fin. C. de temporib. in integr. reſt. petend. & d. l. ſi maior.* quo
elapſo, cum videatꝛ minor maior factus diuiſio-
nem approbaſſe, vix amplius eſt audiendus, *l. 1. & tot. tit. C. ſi maior fact. ali. ſi decret fac. rat. hab. & in ſpecie Sfort. Od. in tract. de reſtitut. in integr. p. 1. q. 25. art. 6. n. 66. & p. 2. q. 66. art. 4 n. 26.* Cũ igitꝛ,
minori læſo neceſſaria ſit reſtitutio in integrũ
aduerſus diuiſionem, vt præſupponit ẽt rubrica
ipſa *C. ſi aduerſ. tranſac. vel diuiſio.* multo magis
neceſſaria eſſe videtur maiori: nam minores
ſunt maioribus longe fauorabiliores ob ætatis
inconſultam facilitatem.

3 Nec obſtat * *l. maioribus. (quę eſt 3.) C. commu. vtriuſque iudicij.* Nam intelligenda eſt de ea di-
uiſione quæ adhuc ſtat in finibus nudę conuẽ-
tionis, & quæ nondum accepit implementum
ꝑ traditionem poſſeſſionis, non autẽ de ea quæ
omni ex parte ꝑfecta eſt ꝑ mutuas adiudicatio-
nes dominijque trãslationes, & quæ longo tẽpe
fuit obſeruata, vt eruditè & elegãter docet An-
to. Fab. *de erro. pragmatic. deca. 8. erro. 1.* Alias. n.
contraria eſſet textui illius *l. ſi maior. C. commun. diuid. & l. ſi inter. C. commun. vtriuſ. iud.* vbi, ſi inter
maiores annis 25. diuiſio rerum communium,
relicta vel translata poſſeſſione, finem accepe-
rit, inſtaurari mutuo, bona fide terminata, con-
ſenſu minime poſſunt.

4 Et licet * intellectus ille nouus ſit, & cõi Do-
ctorum traditioni repugnans, (q̃ q̃dem Docto-
res remedium illius l. maioribus. comparãt re-
medio *l. 2. C. de reſcind. vend.* cui non præſcribitꝛ
niſi triginta annis) tñ amplectendus eſſe vr̃, in
eo ſaltem caſu, in quo non adeſt læſio vltra di-
midiam (vt in hoc noſtro) ne alias abſurdũ illud
ſequatꝛ, quod maioribus, ẽt citra dimidiam læ-
5 ſis, plus faueamus quam minoribus. * Conſtat
enim ex *d. l. ſi maior. & ex d. rubr. C. ſi aduerſ. tranſac. vel diuiſ.* minorem in diuiſione læſum indi-
gere auxilio reſtitutionis in integrum; maiori-
bus autem eo auxilio non eſſet opus, quaſi ſatis
tutis ordinario remedio illius *l. maioribus. 3. C. commun. vtr. iud.* Item plenius ꝓuideretꝛ maiori-
bus beneficio illius l. 3. quam minoribus bene-
ficio reſtitutionis in integrum; cum tñ verum
ſit remedium extraordinarium plenius & pin-
guis ordinario prouidere ſolere. Minores enim
non reſtituuntur aduerſus diuiſionem niſi in-
tra quadriennium à tẽpe maioris ætatis, *d. l. fin. C. de tempo. in integr. reſt. pe.* & niſi cauſa cognita,
d. l. ſi maior. id eſt niſi læſi ꝓponantꝛ, nec in re mo
6 dica, *Gozad. in termi. diuiſ. conſ. 44. n. 8.* * Nam de
minimis non curat Prætor, *l. ſcio. ff. de reſt. in integ.* Maiores autem plus iuris haberent, nã ſuas
diuiſiones ſine reſtitutione in integrum, & ſine
læſione enormi, via ordinaria reſcinderent, non
tantum intra quadriennium à tempore læſio-
nis, ſed ad triginta vſque annos, quod quam ſit
abſurdum nullus eſt qui non videat.

In contrarium tñ dicebant nõnulli, nulla hic
7 opus eſſe reſtitutione; * cum remedio extraor-
dinario non indigeat is, cui competit ordina-
rium: pro diuiſione autem, quæ per dolum, vel
fraudẽ, vel ꝑperam, id eſt inæqualiter facta eſt,
competit ordinarium remedium illius *l. 3. C. cõmu. vtr. iudi.* quod q̃dem remedium nihil aliud
eſſe vr̃ (teſte Bar. Bal & Caſtren. ibidem) quam
condictio quædam ex lege (ſic enim Doctores
appellare ſolent ſimilem illam actionẽ quæ cõ-
petit ex *l. 2. C. de reſcin. vend. argumento l. vnic. ff. de condict. ex leg.*) Igitur cum remediũ iſtud ordi
narium ſit condictio ex lege, eo ſane remedio
potuerunt actores experiri ad trigeſimum vſq;
annum,

Digitized by Google

annum,nulla ēt petita teſtitutione in integrū,
idq. ad inſtar remedij d.l.2. C.de reſc.quod du-
rat annis triginta,vt poſt gl.ibidem cōiter rece
8 ptā teſtantur Pinel.Cagn.& cæteri oēs. * Illud
enim condictionum oium cōe eſt & propriū,vt
non niſi 30.annis pſcribant, *§. actionū. inſt. de
act.l.hæreditatis,C.de peti.hær.& l.3.& 4. C.de p-
ſcri.30.vel* 40. *anno.* Et poſito quod deficeret a-
ctio,ſaltem compereret officium iudicis ex *l. in
contractibus,C.ex quib. cau.maio.* vbi Diony. Go-
tofr. textum illum ſic interpretat̃ Reſtitutionē
(inquit) non petunt,ſed officium iudicis.

Quod autē pertinet ad interpretationē illi⁹
l.3. quā adfert Ant.Fab. vbi ſup. præterquā qđ
noua eſt & cōi oino fere contraria, dicebāt non
ita reſtringendā eſſe gñalē illius legis diſpoſitio
nē,vt ad eas dūtaxat diuiſiones referenda ſit,q̄
9 non exceſſerūt fines nudæ conuētionis. Nā,* cū
eiuſmodi diuiſio, ſiue potius conuentio de ſic
diuidendo,tanq̄ nudū pactū,nulla ſequuta tra-
ditione,iure ipſo veteri inſpecto, iā nulli pdeſſe
nec officere poſſet,*l.diuiſionis placitum,ff.de pact.*
inutilis ſane fuiſſet & ſuperflua conſtō *d.l. maio
ribus.* ſi non ēt & de diuiſionibus illis intellige-
ret̃,q̄ p traditionē recepiſſent implementum.
Quid.n. opus erat tractare de reformāda ea di-
uiſione,q̄ nec verè,nec pprièeſt pfecta diuiſio,
cuiuſmodi ea eſt,q̄ adhuc ſtat in finib.nudæ cō
uentionis? Non enim pprièeſt diuiſio cū cor-
pora remanēt adhuc cōia. Nā quod cōe eſt,non
dr̃ diuiſum. Accedat his (ad confirmādū quod
10 nulla opus eſt reſtōne) qꝛ* diuiſio inter fratres
eſt quaſi q̄dā rō inter eos inita & compoſita, eo
qđ ad faciendas partes, res cōes,commodioris
11 diuiſionis gratia,ſolent æſtimari; ſed* ratio ma
lè diſpuncta,& in qua erratū eſt,poteſt coargui
& ad rectitudinē reduci,ēt ad 30.vſq; annos. *gl.
Bar.& Doct.in l.inſtar.C.de iur.fiſc.l.calculi. ff. de
adm.rer.ad ciu.pti.* niſi ſup ipſo errore ſit trāſactū
aut iudicatū,*l.vnic.vbi Doct.C.de err.calcul.* Ergo
& hæc diuiſio diſpariter & p errorē facta,ad pa
ritatē reducenda eſt,atq.ita in ſpecie diuiſionis
argumentatur Soc.iun.*conſ.48.n.42.vol.1.*
12 Verum enimuero,* poſtremæ huic opinioni
illud potiſſimū obſtat,quod cōis Doctorū ſcho
la vult ſimilē eſſe hac parte diuiſionē vēditioni,
*l.1.C.cōm.vtr.iud.d.l.maioribus.eo.tit.& ibi cōiter
oēs.* Vnde ſicut nō aliter reſcidi pōt venditio,lę
ſionis ptextu, q̄ ſi læſio ſit vltra dimidiū iuſti p-
tij,inſpecto tpe cōtractus,*d.l.2.C.de reſc.ven.* Sic
13 diuiſionem non aliter reſcindendā eſſe putāt,re
medio ordinario illius l.maioribus.]quā ſi lęſio
ſit vltra dimidiā iuſtæ illius portionis, quā qſq;
habiturus erat.ita enim Accur.Cy. Bar. Bald.
Caſtren.& cæteri fere oēs *in d.l.maiorib.& rurſus
idem Bar.in l.itē ſi pretio.§.quēadmodū,n.1.ff.loca.
idē tradit Cagno.in l.2.n.59.C.de reſc.vend.Plot.in
trac.de in lit.iuran.§.15.n.4. Et hāc receptiorē opi-
nionē eſſe teſtantur VVeſemb.conſ.63.n.8.li.2. Hie
ron.Schurff.conſ.25.n.4.cent.1.Pinel.in d.l.2.C.de
reſcin.p.2.c.1.& Fachin.controuerſ.iur.lib.8.c.36.
circa fi.(licet ab ea recedant hi duo poſtremi.)* At hic
non adeſt læſio vltra dimidiā partem portionis
cuiuſq;:nā vniuſcuiuſq; portio erat 3333.fran-
corū cum 4. groſſ. Cuius loco recepit vterq; a-
ctor 2000. francorū,quod eſt multo plus dimi-
dia parte illius portionis. Ergo non poſſunt iſti
actores hoc remedio experiri, cū non adſit ſuffi
ciens læſio,præſertim uero poſt tot annos elap-
14 ſos.* Nam diuiſio longo tpe obſeruata non eſt
de facili retractanda aut reſcindenda, vt ait De-
cia. *reſp.15.n.2.lib.1.*
15 Nec ad rem facit,* quod in terminis diuiſio
nis (in qua id agit̃,vt præcisè & adæquate qſq;
quod ſuū eſt ferat) in pleriſq; ſupremis Galliæ
curijs vſu receptū eſt, vt ad diuiſionem reſcin-
dendā ſufficiat q̄uis notabilis inæqualitas, ēt ſi
non vltra dimidiā,ſi modo ad tertiā aut quartā
vſque partem probetur, ut teſtantur *ad conſuet.
Pari.tit.1.§.22.n.42.& tract.de vſur.q.14.n.182.
Imbert.in enchi. in verb. diuiſio.Rebuff. ad conſtit.
Reg.to.2.tit.de reſciſ.contract.art.vnic.glo. 15. nu.
26.& 27.Ioan.Pap.in 3.notar.tit.de reſtitution con
tre pertages.fol.mihi.666.& nouiſſimè Ant.Fab.in
ſuo Codice Fabriano lib.3.tit.27.commu.vtr.iud.de-*
16 *finitione 3.* Nam* hoc quod iſti dicunt, pertinet
ad remedium reſtitutionis in integrum, quod
cum ſit pinguius,pleniuſque puideat,non alia
ad id læſio reqrit̃,quoad reſcindendā diuiſionē
ptinet quam quæ ſit non minima & non con-
temnēda,quoad minorem, vel quę ſit enormis
quoad maiorem 25.annis,vt ſatis colligit̃ ex d.
Papo.Rebuff.& Fabr.q de reſtitutione in inte-
gr.tractāt locis vbi ſup. Non autem ptinet hoc
ad remediū ordinariū iſtius *l. maioribus.* quod
cū ſit ſimile remedio illius *l.2.C.de reſcind. ven.*
vt oēs volunt,non minor in eo requiritur læſio,
quam quæ ſit vltra dimidiam iuſtæ portionis
cuiuſque condiuiſorum,ſicut in venditione.
17 Non obſtat* diuerſitatis illa rō, quam inter
diuiſionem & venditionem optimè perpendit
*d.trac.de vſur. q.14. num.182. & poſt eum Anto.
Fab.de erro.prag.deca.8.erro.1.* Nempe, quod nō
eadē eſt diuidentium, quæ & vendentium mēs
atq. voluntas: qm̄ q diuidunt, id tm̄ agunt vt
ſuam qſq; portionē præcisè ferat,ne aliud præ-
terea qdquam. Qui vero vendunt & emunt,ad
hunc contractum accedunt votum gerētes ſeſe
inuicem decipiēdi,emptor nempe viliore com-
parando,venditor vero chariore diſtrahendo,*l.
in cauſa.§. idem Pomponius. ff.de mino. & l. ſi vo-
luntate.C.de reſcind.* Quæ rō facit vt cum in ven-
ditione contrahentes,tacito quodam naturali
ſenſu,ſibi ipſis modicā læſionem mutuo condo
nare & remittere videant̃, maior reqrat̃ læſio
ad eam reſcindendam,quam ad reſcindendā di
uiſio-

uiſionem;*in qua maior æquitas & æqualitas
18 exubetare dẽt,& in qua non ea mẽs eſt diuidẽ-
tium,vt ſeſe circunſcribant, ſed vt quantũ quiſ-
que à ſocio conſeqt̃ tñ ei viciſſim pręſtet,ita vt
poſt diuiſionem neuter ſit locupletiot quã an-
rea. Nam ratio iſta differentiæ,(etſi ſane vera &
elegans)nihil tñ pertinet ad *l.maioribus.* ſed ad
19 officium*iudicis in concedenda vel denegaoda
reſtiturione in integrum, vt ſcilicet eã facilius
concedat ex modica læſione aduerſus diuiſio-
nem,quam aduerſus venditionem. Si enim re-
ctè inſpiciat̃ tex.d.l.maioribus.Ratio in eo ex-
preſſa id apertè innuit atq; demonſtrat,his vet
bis,[quia in bonæ fidei iudicijs quod inæqua-
liter factum eſſe conſtiterir, in melius reforma-
bit.]Hæc enim ratio,cum ſit generalis, & cõis
oĩbns bonæ fidei iudicijs, ſatis denotat Impe-
ratores nulla ſpeciali conſideratione diuiſorij
iudicij,ad ita ſtaruendum motos fuiſſe,ſed ge-
nerali illa,quæ ad omnes bonæ fidei cõtractus
pertinet,in q̃bus officio iudicis, cauſa cognita,
iura publica maioribus ẽt ſubueniunt, *l.in con-
tractibus.C.ex quib.cauſ.maio.* Vnde conſtat nul-
lam eſſe differentiã inter diuiſionem & vendi-
tionẽ,quoad diſpoſitionẽ illius *l. maioribus.* ſic-
que veriorẽ eſſe cõem opinionem Accur. & ſe-
20 quacium,quam ſit* illa Pineli,exiſtimantis *d.l.
maioribus.* non req̃rere læſionem vltra dimidiã,
nec reo conuento electionem tribuere ſicut *l.2.*
21 *C.de reſcind.* Cum enim*eandem diuiſionis,quę
& aliorum bonæ fidei iudiciorum,rõnem con-
ſtituar, in illis verbis [quia in bonæ fidei iudi-
cijs,&c.]Certum autem ſit in venditione,loca
rione,cæteriſq; ſimilibus bonæ fidei contracti-
bus, req̃ri læſionem vltra dimidiã iuſti pretij,
ad hoc vt via ordinaria reſcindi poſſint; conſe-
quens eſt ꝑfecto neceſſariũ eſſe, vt eadem adſit
læſio in diuiſione,ad hoc vt remedio otdinario
d.l.maiorib. ad trigeſimum vſq;annum reſcindi
poſſit. Atque ita tandem, his potiſſimum rõni-
bus diligenter ꝑpenſis,iudicauit noſter Senat⁹.
a Qui reum ab obſeruatione iudicij ideo abſol
uendum eſſe duxit,quod actores non ꝑbaſſent,
ſe vltra dimidiã læſos; cum tñ remedio ordina-
rio *d.l.maioribus.* experirentur poſt vigeſimum
nonum annum completum.

Ex hac itaque deciſione hanc ego doctrinam
ſic paucis colligo: quod*aut adeſt læſio in diui-
22 ſione vltra dimidiam iuſtæ portionis, & tunc
locus eſt remedio *d. l. maioribus.* idq; ad trigeſi-
mum vſque annum,ad inſtar remedij *l. 2. C.de
reſcind.* Aut vero non adeſt læſio enormis vltra
dimidiã; & tunc,aut is,qui læſus eſt,erat minot
tpe diuiſionis,& hic facilè reſtituẽdus eſt in in-
tegrum,ex qualibet ẽt modica læſione (non tñ
oĩno leui)dummodo intra tẽpora reſtitutioni
præfinita reſtitutionem petat,q̃bus elapſis non
eſt amplius audiẽdus,niſi de ea diuiſione agat̃,
quæ nondum perfecta ſit per tranſlationẽ poſ-
ſeſſionis,quo caſu rectè ꝓcedit *d.l.maioribus.* iux
ta doctrinã Anto.Fabr. Aut vero erat maior, &
is ſi intra quadriennium à tempore diuiſionis
perfectæ, & per tranſlationẽ poſſeſſionis adim-
pletæ,reſtitutionem,petat,reſtituẽdus ſanè eſt,
dummodo lęſus ſit vltra trientem,vel ſaltem ad
trientem vſque(licet alias maioribus reſtitutio
nem in integrum concedere non ſoleamus ex
capite lęſionis,niſi ſit enormiſſima & ad dodrã-
tem vſq. vt diximus ſup. deci.20.n.20) idque ex
rõne illa differentiæ quã paulo ante tetigimus,
inter emptionem & venditionem cæteroſq; cõ-
tract⁹ commutatiuos,& diuiſionem : & quoad
hanc læſionem vſque ad trientem pertinet. fa-
cit optimè *l.ſocietatem.76.iuncta l. unde ſi nerua.
ff.pro ſoci.* intelligendo eam ꝓut intelligit Pan.
23 *i c.quintauallis.n.33.extr.de iureiur.* *Quod ſi poſt
quadriennium veniat, nec ſit enormiter læſus
& vltra dimidiam,tũc nullum ei remedium ſi-
ue ordinarium ſiue extraordinarium(ex capite
ſolæ læſionis)competere cenſemus(niſi diuiſio
ſter adhuc infinib.nudæ conuentionis,quo ca-
ſu competit remedium *d. l. maiorib.*) ſibi enim
ſuæq; negligentię imputet maior,quod nõ cau-
tius & prudentius ac magis tempeſtiuè,ſuis re-
bus cõſuluerit: Dixi[ex capite ſola læſionis]q̃m
ſi vltra lęſionem interueniſſet vel fraus, vel vis,
vel dolus in diuiſione,tunc (licet alias actio de
dolo ſit temporaria *l.fi.C.de dol.malo.*) tñ adhuc
locum eſſe crederemus diſpoſitioni *d. l.maiorib.*
ad trigeſimum vſq; annum, vt nemini ſua fra⁹,
ſuuſque dolus patrocinetur, *l. tres fratres. ff. de
pac. l.qui Roma.§.duo fratres.ff.de verb.ſig.* Alias
autem ſecus.
24 Cæterum*an ſuccurrarur maiori læſo in di-
uiſione facta per ſortes,vide Pinel.Fachi.Sfort.
Od.vbi ſup.& Anto.Fabr.de erro.pragma. de-
ca. 8. erro. 2.

*a Par arreſt reſolu le 14.de Iuing.1606.en la cau-
ſe de Hugues Vernerey Docteur es Droicts,& Geor-
ge Vernerey ſon frere ſupplians, contre Iehan Verne-
rey Docteur es Droicts defendeur.*

DECISIO CXXVIII.

*Sæcularis iudex an poſſit cognoſcere de poſſeßorio re-
cuperandæ rei merè ſpiritualis & Eccleſiaſticæ,
inter clericos.*

SVMMARIA.

1 *Iudex ſæcularis an inter clericos cognoſcere poſſit de
poſſeßorio recuperandæ rei eccleſiaſticæ & ſpiri-
tualis.& num.5.*
2 *Eccleſiaſticus iudex eſt clericorum omnium iudex
competens.*
3 *Iudex ſæcularis nullam habet in eccleſiaſticos poteſta
tem.*

tem fallit vt nu.9.
4 *Poſſeſſio eſt quidquid temporale.*
6 *Petitorium non poteſt intentari coram Eccleſiaſtico
indice, donec fuerit lis finita ſuper poſſeſſorio rei
ſpiritualis.*
7 *Laici iudices iudicant de oĩ poſſeßorio ſiue retinendæ,
ſiue recuperandæ, inter clericos. & quare. n.8.*
10 *Spoliatio eſt facti mere temporalis.*
11 *Spoliatum iuuare priuato cuique licet.*
12 *Laici iudices an cognoſcant de poſſeſſorio recuperandæ
inter clericos ad excluſionem iudicis eccleſiaſtici.*

1 QVæſtio hæc ſatis* controuerſa eſt inter Do
ctores, præſertim quando non de remedio
retinendæ, ſed de remedio recuperandæ poſſeſ-
ſionis agitur, aduerſus clericũ ſpoliatorem, qui
præſcriptionẽ fori, ſiue (vt in praxi loquimur)
declinatoriam proponit, vt videre eſt ex his, q̃
tradunt Guid. Pap. *conſ. 149. Didac. Conar. pract.
qõ. c. 35. Rol. à Val. conſ. 23. n. 6. & ſeq. vol. 2. Oſaſ.
dec. 116. Iaco. Menoc. de recup. poſſ. remed. 15. num.
212. cum ſeqq. Affl. in conſtitut. regni lib. 1. rub. 67.
n. 9. Aluar. Valaſc. conſulta. 93. lib. 1. Borgni. Ca-
ualca. dec. 45. p. 1. & Fachine. controuerſ. iur. li. 8. c.
15.* qui omnes fere in eam ſnĩam inclinant, vt
non liceat ſæculari iudici, inter clericos, de re-
medio reintegrandæ poſſeſſionis rei eccleſiaſti-
cæ uel ſpiritualis cognoſcere. Qui enim clericũ
conuenit remedio cano. reintegranda 3. q. 1. ſi-
ue is ſit laicus, ſiue clericus, tamẽ cum ſit actor,
videtur quod debet ſequi forum rei, ſicque cle-
2 ricum conuenire coram iudice* eccleſiaſtico,
qui clericorum omnium eſt iudex competens,
c. ſi diligenti. c. cum ſit. extr. de foro compet. non aũt
3 coram* iudice ſæculari, qui nullam in clericos
iuriſdictionem habet, *c. 1. & 2. extr. eod. tit. auth.
Statuimus, C. de epiſ. & cler.* Nec quicquam iuuat
4 quod* poſſeſſio eſt quid tẽporale, *gl. in c. literas.
ext. de iuram. calumn. Guid. Pap. dec. 1. & 85.* Nam
quomodo poterit iudex laicus clericũ ſpoliato
rem cogere vt ſpoliata reſtituat, ſi ĩ clericos nul
lum habeat imperium?

Attamen, ab aliquibus contrarium tenent
5 nempe,* iudicẽ laicum etiam inter Eccleſiaſti-
cos nõ tantũ de retinenda, ſed & de recuperan-
da poſſeſſione rei penitus eccleſiaſticæ cogno-
ſcere poſſe, vtputa de poſſeſſione beneficij Ec-
cleſiaſtici, vel decimarum, vel iuris patronatus.
& authores pro hac ſnĩa referunt Did. *d. c. 35.
practic. qõ in princ. & Aluar. Valaſc. conſult. 93. &
apud Germanos Miſing. obſeru. cent. 2. obſeru. 67. &
And. Gail. obſer. lib. 1. obſer. 37. n. 5. & obſer. 38. Af-
flic. dec. 2. n. 10. & ibi additio Gramm. & dec 24. Se-
natus Mediolanenſis teſte Alciat. reſpon. 24. n. 1.
Senatus Pedemontanus teſte Menoch. de remed. 15.
recup. poſſ. n. 211. Oſaſc. dec. 116. & Theſſaur. dec. 82.
dec. 117.* Deniq; apud Gallos ita iudicare ſolet
Senatus Gratianopolitanus, vti teſtantur *Gui.
Pap. dec. 1. 71. & 85. & Franc. Marc. dec. 511.* qui
licet ſpeciale reſcriptũ Martini 2. id Regi Fran-
ciæ concẽdẽtis, allegent, tamẽ ex tenore illius
(quem de verbo ad verbum refert Guido. Pap.
d. dec. 1.) apparet ſummum Pontificem, hanc
iuriſdictionem à Regibus in clericos præſcrip-
tam nun improbare. Idem obſeruari in curia
Burdegalenſi teſtatur Boer. dec. 69. n. 23. In cu
ria Cambarinenſi Ant. Faber Codicis Fabriani
lib. 3. tit. 1. de iud. defini. 38. & in curia Tholoza-
na Guiliel. Bened. *in c. Raynutius. in 1. p. in verb.
& vxorẽ nomine Adelaſiam. n. 330. cum ſeqq. extr.
de teſtam.* quo loci aliud etiam reſcriptum alle-
gat Leonis 10. directum curiæ Parlamenti Tho
lozani, eiuſmodi conſuetudinẽ ſiue ſtylum nõ
improbantis. Idem quoq; in vniuerſa Gallia
obſeruari teſtatur Rebuff. *ad conſtitu. Regias to. 3.
in titu. de poſſeſ. beneſic. art. 7. glo. 2. conſuet. Pa-
riſ. tit. 1. §. 46. q. 4. Imbert. inſtit. forenſ. lib. 1. c. 25.
& Ioan. Gall. q. 155.* qui ſcribit iudices ſæculares
6 apud Gallos* prohibere ſolere petitorium co-
ram eccleſiaſtico iudice, donec fuerit lis finita
ſuper poſſeſſorio coram iudice ſæculari. Et cum
iſtis omnibus, nos quoq; hoc iure vtimur in to
to hoc Comitatu Burgundiæ, ex conſuetudine
longo vſu præſcripta.* Iudicat enim Senatus
7 noſter de omni poſſeſſorio retinendæ & recu-
perandæ et inter clericos, nedũ inter laicos, vt
ſæpius obſeruaui, *a* idq; nõ ſine ratione. Per-
8 tinet* enim ad curã Principum & iudicum ſæ-
cularium, ſubditos ſuos ab omni violentia &
iniuria defendere, atq; ita non pati, quemquã
ſua poſſeſſione ſpoliari, *c. regum. c. principes. 23.
q. 5.* Cui rationi locus eſt, tam in ſpoliatione fa
cta inter clericos, quam inter laicos, & tam in
ſpoliatione rerũ mere ſpiritualiũ, quã tpalium
& profanarũ. Nec obſtat quod iudicũ ſæcula-
riũ nulla eſt in clericos poteſtas & iuriſdictio,
9 *d. auth. Statuimus, C. de epiſc. cl.** Nã fallit hoc mul
tis in caſib. relatis per Aufr. in *tract. de poteſt. ſecu
lar. in eccleſiaſtic. & Guil. Bened. in d. c. Raynutius,
p. 1. in verb. & vxorem nomine Adelaſiam. n. 435.*
idq; ex conſuetudine à tempore immemoriali
hoc in Senatu, & in oĩbus regiis inferiorũ Iudi
cũ ſubſelliis obſeruata, in hoc Burgundiæ Co-
10 mitatu, quo fit vt eius cognitionis capaces
ſint iudices ſæculares, etiam inter eccleſiaſti-
cos, vt poſt Bart. Iaſ. & alios docet Menoch. *d.
11 remed. 15. recup. poſſ. n. 212.* Si* enim priuato cui
que licet ſpoliatum iuuare) vti licitum eſſe pro
bat Abb. *in c. olim 1. de reſti. ſpoli.*) quanto ma-
gis principi & eius iudicibus, tamquam publi
cis perſonis licebit? præſertim vero aduerſus
ſpoliatorem, quantumcumque clericum,
qui ex ſuo delicto meliorem ſuam conditio-
nem facere non poteſt, in præiudicium ter-
tij, *argum. l. non fraudantur. §. nemo ex ſuo delicto.
ff. de reg. iur.*

12 Cæterum * quod diximus de poſſeſſorijs recuperandæ ſæculares iudices poſſe cognoſcere, etiã inter clericos & de re ſpirituali, an hoc intelligendũ ſit priuatiuè & excluſiuè, adeo vt de hoc remedio cognoſcere non poſſit iudex eccleſiaſticus; an vero cumulariuè, ita vt locus ſit præuentioni, etſi de iure cõi de hoc nulla ſit dubitatio, per ea q̃ tradit Menoc. *d. remed. 15. n. 219. & ſeq.* Tamen hic apud nos adhuc ſub iudice lis eſt, vt conſtat ex concordato inter fœlicis memoriæ Carolum V. Imperatorem, Principem quondam noſtrum, & Reuerendiſſ. Archiepiſcopum Biſuntinenſem, vbi de hoc non potuerunt delegati conuenire.

a *Sic iudicatum fuit 26. Iunij 1606. audita prima propoſitione Domini Doctoris Groian in cauſa reintegrandæ in materia decimali, intentata à domino Parocho de Bian coram Locumtenente Dolano, aduerſus Parochum de Champagney. Dicto Parocho de Bian appellante de eo quod dictus Locumtenens declinatoriam eidem Domino Parocho de Champagney conceſſerat, Curia id reformauit ſibi notitiã retinẽdo.*

DECISIO CXXIX.

Reſtitutio in integrum à quo iudice petenda ſit, an ſcilicet à iudice loci illius, in quo res ſita eſt, an vero à iudice illius loci, in quo reus, vel actor, domicilium fouet.

SVMMARIA.

1 *In ſubhaſtationis cauſa quilibet opponens eſt loco actoris.*
2 *Reſtitutio in integrum ibi agitanda, vbi domicilium habet is contra quem reſtitutio poſtulatur. fallit vt n. 3. & vide n. 13. 14.*
4 *Iudex actionis, is etiam iudex eſt competens omnium exceptionum.*
5 *Reſtitutionis in integrum quis iudex ſit competens, quando per viam exceptionis proponitur.*
7 *Præiudicialis cauſa quænam dicatur.*
8 *Cauſa vna quando eſt præiudicialis ad alteram, non poſſunt ſimul tractari.*
9 *Actor debet ſequi forum rei.*
10 *Reſtitutio in integrum peti poteſt incidenter.*
11 *Incidens quæſtio quæ dicatur.*
12 *Reſtitutionem petens actoris vicem ſuſtinet.*
14 *Reſtitutio ſi in id petatur, ut in rem poſtea agatur, eius eſt iudicis eam reſtitutionem concedere, apud quem res ſita eſt.*

MInor annis vigintiquinque, Diuioni obligauerat ſeſe cuidã Diuionenſi, in ſummam 3000. aureorum, quam cum non ſoluiſſet, creditor audito quod bona illius minoris (quæ in hoc Comitatu Burgundiæ poſſidebat) ab alijs creditoribus haſtæ ſubijciebantur, coram iudice præfecturæ Dolanæ, ſubhaſtationi ſeſe opponit, petitq; ſibi ſolui de pretio illorũ bonorum, idq; iuxta ordinem ſuæ hypothecę. Quod cum videt minor, implorat a Senatu noſtro beneficium reſtitutionis in integrum aduerſus dictam obligationem, allegans ſe & minorem & læſum, quod ex ea pecunia nihil ad ſe peruenisset, profitetur q; ſe ideo hanc petere reſtitutionem, vt eius auxilio, creditorem hunc Diuionẽſem à ſua petitione excludat in ea cauſa diſcuſſionis apud Dolanum iudicẽ pendente. Concesso itaque reſtitutionis reſcripto, creditor ad eius verificationem coram Senatu euocatus, proponit obreptum eſſe Senatui, ob reticẽtiam loci contractus, aitq; reſtitutionẽ hãc, nec concedẽdã à nobis fuiſſe, nec apud nos tractandã eſſe, ſed apud Senatum Diuionenſem, tũ ratione domilij ipſius creditoris, aduerſus quẽ reſtitutio implorabatur, tum etiam ratione loci contractus apud Diuionem celebrati.

Qua de re dum tractarẽt in Senatu, dicebant nonnulli, quod cum in hoc Comitatu Burgundiæ debitor à creditore actione hypothecaria
1 conueniretur (* nam in ſubhaſtationis cauſa
quilibet opponẽs eſt actor) in hoc eodẽ ẽt Burgundię Comitatu tractanda erat reſtitutio, nulla habita ratione domicilij creditoris, nec loci
2 contractus. Nam * etſi verum ſit regulariter,
quæſtionem reſtitutionis in integrum ibi agitãdã eſſe, vbi domicilium habet is contra quẽ reſtitutio poſtulatur, *l. 2. C. vbi & apud quẽ cau. reſt. in integr. agit. ſit. Mauris. de reſtit. in int. c. 36. Sfor. Od. eod. trac. p. 1. q. 32. art. 13. & Couar. var.*
3 *reſol. lib. 1. c. 4.* Tamen hoc * fallit, quando is, aduerſus quẽ reſtitutio petiẽ, reperit in loco, ibiq. debitorem conuenit. Is enim, ſi reſtitutionẽ in integrum per viam exceptionis proponat, eius exceptionis competens is iudex eſt, q & principalis actionis, *l. quoties. C. de iudi. l. qui non cogitur. ff. eod.* vbi, qui non cogit in aliquo loco iudiciũ pati, ſi ipſe ibi agat, cogiẽ excipere actiones.
4 * Qui enim iudex eſt principalis actionis, is ẽt
iudex eſt oĩum exceptionũ, & oĩum emergentium & incidentiũ in ea, nec põt ab actore recuſari: nam cuius in agẽdo elegit arbitriũ, eũ hr̃e & contra ſe iudicem in eodem negotio non debet dedignari, vt inquit Impe. *in l. eum Papinia-*
5 *nus, in fi. C. de ſent. & interloc. om. iud.* Et * in termi
nis, quod iudex principalis actionis, ſit etiã iudex competens reſtitutionis in integrũ, quãdo per viam exceptionis proponitur. ita in termi. Sfor. Od. tract. *de reſt. in integ. p. 1 q. 32. art. 8 nu. 75. & q. 34. art. 4. nu. 28.* Atq; ita iudicat Senatus Camberinenſis teſte Ant. Fab. *Codicis Fabriani li. 1. tit. de legib. defiuitione 2. & lib. 3. tit. vbi & apud quem. defin. 1.*
6 Aliorum tamẽ alia erat ſentẽtia: * dicebant
enim hanc in integrum reſtitutionem, rectè

quidem

quidem conceſſam fuiſſe, & à iudicibus compe
tentibus,ex quo in id conceſſa eſſet, vt per mo-
dum exceptionis proponeretur in cauſa diſcuſ
ſionis bonorum in hac prouincia ſitorum, *l.fi.*
C.vbi in rem act.exerc.deb. Sed actioni illi diſcuſ-
ſionis dicebant quæſtionem hanc reſtitutionis
in integrum,quæ apud nos tractabatur,præiu-
dicialem eſſe, ex quo ſententia in hoc iudicio
ferenda, paritura erat exceptionem excluſiuā
intētionis ipſius creditoris in alio iudicio. Re-
ſciſſa ſiquidem obligatione per remedium hu-
ius reſtitutionis,iam non erit amplius quod pe
tere poſſit creditor bona diſtrahi, & ex eorum
7 pretio ſibi ſolui. Sic enim * vna cauſa dicitur
eſſe præiudicialis ad alteram, qñ ſcilicet ſnīa
in ea lata parat exceptionem iudicati ad aliam
vt ſcribunt omnes in *§. præiudiciales.inſt.de act.*
& reſpondit in ſpecie Craue.conſ.79.n.7. Vnde cum
præiudicialis eſſe videretē hæc quęſtio reſtitutio
nis dicebāt de ea cognoſcendū eſſe, & interim
ſilere debere cauſā ſubhaſtationis, ſaltē quoad
hunc creditorē, niſi datis fideiuſſorib. paratus
eſſet ſatiſdare ꝓ refuſione oīum dānorū & ex-
8 penſarū. * Quando enim vna cauſa eſt præiudi
cialis ad alterā, non poſſunt ſimul tractari, ſed
debet interim ſuperſederi in primo iudicio, do
nec ſuper incidenti pronunciatū ſit. ita Bart. *in*
l.nam & poſtea, §.ſi minor. n.1. ff.de iureiur. & latè
Menoc.conſ.301. nu.26.& ſeq.ubi hoc multis exem-
plis illuſtrat.
9 Tertia * vero fuit opinio (hæcq; tandem plu
rium ſuffragijs obtinuit) minorē hunc non eſ-
ſe vlterius audiendum ſuper hac reſtitutione in
integrū,ſed alio remittendū,quod non eſſet hic
petenda,ſed corā iudice ipſius creditoris, ex re-
gula vulgari, quod actor dēt ſequi forum rei.
10 Etſi enim faterentur * reſtitutionem in integrū
peti poſſe incidēter, ſiue per viā exceptionis, ſi-
ue per viam reconuentionis,eoq; caſu poſſe iu-
dice principalis cauſæ de ea reſtōne cognoſcere
vna cum principali,etiamſi alias de cauſa reſtō
nis cognoſcere non poſſet, per ea q̄ tradit Sfor.
Od.vbi ſup. Tamen dicebant, quod ex quo iu-
diciū iſtud reſtitutionis,non coram iudice præ-
fecturæ Dolanæ(apud quem lis diſcuſſionis bo
norum pendebat) agitabatē, ſed coram iſto Se-
natu,idq; de conſenſu ipſius minoris,qui ex pri
uilegio pupillaris ætatis cauſam hic agitari pe-
tierat: iam amplius non erat dicendum reſtōnē
hanc proponi incidenter,& per modum excep
tionis, ſed potius principaliter & per modum
11 actionis. * Incidens enim qō ea eſt,quæ princi-
pali negotio incidit, ſicq; in eodem iudicio,in-
ter eaſdem partes,& coram eodem iudice. Vn-
de cum non incidenter, ſed principaliter pete-
retur, eius prouinciæ præſidem adire debebat
iſte minor,in qua domicilium fouebat reus cō-
uentus,iuxta diſp.*d.l.2.C. vbi & apud quem.* Nā
12 vt rectè ait Didac. *var.reſol.li.1.c.4.n.1.* qui * re-
ſtitutionem petit, actor eſt, ac proinde forum
rei ſequi tenetur,*l.2.C.de iuriſd.om.iud.& l.fi.C.*
vbi in rem ac.exerc.deb. atque ita fuit deciſum. *a*
13 Ex quibus ſic ſummatim conclude: * quod
aut reſtitutio principaliter & per modum actio
nis proponitur, aut vero petitur incidenter &
per modum exceptionis vel reconuentionis.
Poſtremo hoc caſu,eius eſt cognoſcere de virib.
exceptionis ſiue reconuentionis, cuius eſt de
actione principali iudicare,*d l.quoties, C.de iud.*
l. qui non cogitur. ff.eod. Priore vero caſu, eius
prouinciæ præſes adeundus eſt,in qua domici-
lium habet qui conuenitur,*d. l.2.C. vbi & apud*
quem. Tunc enim nō minus eſt perſonalis actio,
quam ſi ageretur ex contractu,*l.ex empto. §.ſi qs*
virginem.& §.ſeq.ff.de act.empt.
14 Fallit * hoc tñ, ſi in id petatē reſtitutio,vt in rē
poſtea agatē:nā tunc non tā conſiderāda eſt reſti
tutio ipſa,quā vis & effect⁹ reſtitutionis,eiuſq;
eſt iudicis,eo caſu reſtitutionem concedere, &
de ea cognoſcere,apud quem res ſita eſt, *d.l.fi.*
& tot. tit. C.vbi in rem act.exer. debeat. vt exēpli
gratia, si cum reſcindente cumuletur reſciſſo-
rium, in quo agatur ad rei alicuius reſtitutio-
nem,uel si in ſupplici libello dicatur reſtitutio
nem in id peti, ut cum reſciſſus fuerit contra-
ctus,cogatur tertius rem reſtituere, eo certe ca-
ſu,cum reſtitutionis effectus in rem dirigatur,
realis videtur eſſe actio potius quam perſona-
lis, si modo actionem appellare liceat,quod of-
ficio ſupremi Senatus indulgetur.& ita perſæ-
pe animaduerti ordini noſtro placuiſſe; *b* quā-
quam ex iuris ratione aliter ſtatuendum eſſe
contendat vir doctiſſimus & nunquam sine
laudis præfatione nominandus Ant. Fab. de *er-*
ro.pragm. deca.7. erro.5. quo loci tamen ita ex
vſu forenſi frequentius receptum eſſe fatetur,
idemque teſtatur in ſuo Codice Fabriano locis
ſupra citatis.

a *Arreſto lato 3. Iulij 1606. in cauſa N. de Saux impetrantis per reſtitutionem in integrum, aduerſus Carolum Desbarres, & Ioannem Naiſſant Diuionenſes defenſores.*

b *Sic iudicatum fuit 12. Iunij 1600. ex libello ſupplici oblato à Domina de Soncey, cui indultum fuit virtute reſtitutionis in integrum ab illa à Curia Diuionenſi obtenta, & vi clauſulæ requiſitoriæ ibidem annexa, conuenire diemq; dicere Domino de Grandchamp, in hac prouincia commoranti, vt ſiſteret ſe in dictam Curiam Diuionenſem, ad effectum interinationis dictę reſtitutionis in integrum, attento quod res de qua agebatur, ſita erat intra Ducatum Burgundiæ.*

DECISIO CXXX.

An nepotes inter ſe ſuccedant patruo per ſtirpes vel in capita.

SVMMARIA.

1 *Nepotes inter ſe an ſuccedant patruo in capita, vel in ſtirpes. n. 2. 12.*
3 *Art. 5. conſuet. ſub tit. des ſucceſſions examinatur. & nu. 17. 21.*
4 *Succedere in ſtirpes, eſt ſuccedere ex perſona alterius.*
5 *Propter quod vnumquodque tale, & illud magis.*
6 *Tranſitus ad extrema non datur niſi per medium.*
7 *Filij non debent eſſe deterioris conditionis quã nepotes*
8 *Repræſentationi non eſt locus vltra fratres fratrumque filios.*
9 *Statuti vna part alteram declarat.*
10 *Statutum extẽditur ad caſum omiſſum, in quo ſtatuentes idem veriſimiliter ſtatuiſſent.*
11 *Vis vnita maior eſt ſeipſa diſperſa.*
13 *Fictio nunquam cum veritate concurrit.*
14 *Fictio & veritas, quotieſcumque concurrunt & tendunt ad eundẽ finem, veritas ipſa præualet fictioni.*
15 *Repræſentationi vt ſit locus duo requiruntur.*
16 *Imperatoriæ conſtitutionis authoritas non contemnenda.*
18 *Statuta tantum diſponunt quantum verba loquuntur, & non vltra.*
19 *Conſuetudinis verba limitata ad certas perſonas & ad certos caſus, non ſunt extendenda ad alios.*
20 *Familiarum conſeruandarum ratio non multũ efficax*

1 HÆc quæſtio * eſt valde celebris, & in ea
ſunt tot rationes & authoritates in vtrã-
que partem, ut eum re uera vna olim eſſet ex il-
lis, quas dixerunt interpretes egere deciſione
Cæſarea, definita tandem fuerit per Carolum
Quintum Imperatorem, edicto publico in id
expreſſe promulgato in comitijs Spirenſibus
anno 1529. cuius verba Germanico idiomate
conſcripta refert Valenti. Forſter. *in tract. de ſucceſs. ab inteſt. li. 3.* Eoque ſancitum eſt, ut dein-
ceps nepotes patruis ſuccederent, non in ſtir-
pes, vt volebat Accurſ. & cum eo frequentior
Doctorum ſchola, ſed in capita, ut ante volue-
rat Azo: cuius opinionẽ tam eleganter & acu-
te propugnauit Zaz. *conſ. 4. item ſingularium reſponſor. lib. 1. c. 7. & in epito. feud. p. 8.* vt non tm̃
huic edicto Cæſareo cauſam dederit, ſed hoc
etiã obtinuerit, vt aduerſus communem Ac-
curſ. opinionem præualuerit ex eo tempore
Azonis opinio apud pleroſque ex recentiorib.
2 Communem * tamen Accurſij opinionem
ſtrenue poſtea, non obſtantibus Zazij rationi-
bus, tutati ſunt Dec. *conſ. 16. Rimi. iun. conſ. 526. SonsbeK. tract. de feud. p. 9. concl. 6. n. 100. & ſeqq. & Ant. Fab. in ſua forenſi diſputatione de patrui hæreditate inter ſolos fratrum filios diuidenda, quam in publicum edidit poſt tractatum de varijs nummarior. debito. ſolutionib.* Quo factum eſt vt magis ar-
dua & difficilis quam antea reddita ſit huius
quæſtionis deciſio, mero iure inſpecto; multo
3 magis vero, attenta * conſuetudine, quæ extat
hic apud nos ſub tit. des ſucceſs. art. 5. qua ca-
uetur, non tantum auo aut auiæ, ſed etiam pa-
truis magnis ſuccedẽdum eſſe in ſtirpes & non
in capita. Hæc enim conſuetudo videtur com-
muni Accurſij opinioni fauere, & ſucceſſionẽ
nepotibus in ſtirpes deferre, non autem in ca-
pita. Nam licet de ſucceſſione aui aut auiæ,
ac fratris, ſiue ſororis eorum, ſicque de ſuc-
ceſſ. patrui magni, aut materteræ magnæ
duntaxat loquatur, non autem de ſucceſſio-
ne patrui proximi, de qua hic agitur; ta-
men caſus vnus ſub altero contineri videtur.
4 Succedere * enim in ſtirpes, ſiue (vt loqui-
tur conſuetudo noſtra) *per lineas, non autem viritim ſeu per capita*, nihil aliud eſt quam ſuc-
cedere iure repræſentationis & ex perſona al-
terius. Porro ad hoc vt nepotes ſuccedere poſ-
ſint patruo magno per ſtirpes, & non in ca-
pita, prout ſtatuit conſuetudo, oportet ne-
ceſſario duplicem conſiderare repræſentatio-
nem, nempe vnam, qua nepos patrem, alte-
ram vero, qua ex perſona patris auum repræ-
ſentet; quo admiſſo, caſus conſuetudinis
noſtræ formaliter includit caſum noſtrum, &
vnus venit conſequutiue ad alterum. Vide-
tur enim abſurdum dicere, quod nepos ex
perſona patris auum repræſentet in ſucceſſio-
ne patrui magni, ſi pater ipſe (ex cuius per-
ſona venit filius) auum (hoc eſt patrem pro-
5 prium) repræſentare non poſſit. * Nam
propter quod vnumquodque tale, & illud
magis, *vulg. auth. multo magis. C. de ſacroſanct. eccleſ. & can. ſi aliqua. 22. queſt. 1.* Exem-
pli gratia.

Aui.	A.	B.		C.
Filij.	D.	F.	G.	
Nepotes.	E.	H.	I.	K.

Defuncto C. ſine liberis, E. ex perſona patris D. auum ſuum A. repræſentabit, ſicque medietatem ſucceſſionis C. obtinebit, iuxta præſcriptum noſtræ conſuetudinis. H. vero I. & K. ex per-
ſona

ſona F. & G. parentum ſuorum, auum B. repręſentantes, alteram medietatem ſortientur. Cũ
igitur hoc voluerit conſuetudo, vt nepotes illi E.
H. I. & K. ex iure & perſona parentum ſuorum,
ſucceſſionem patrui magni. C. per ſtirpes diuiderent, hoc eſt in duas partes, & non per capita
in quatuor. Multo magis ſane voluiſſe vr̃ quod
D. F. & G. ſucceſſionem patrui ſui C. per ſtirpes
diuiderent. Nam H. I. & K. veniunt ad portionem quam habuiſſet auus B. ex perſona paren-
6 tum ſuorum F. & G. Cum * non detur tráſitus ad
extrema, niſi per medium: & per cõſequẽs, abſurdum vr̃ denegare dictis F. & G. filijs, quod ex
eorum perſona & iure, alijs gradu remotioribus (nempe H. I. & K. nepotibus) concedit con
7 ſuetudo.* Filij enim non debent eſſe deterioris
conditionis quam nepotes, *l. ſi viua matre, C. de bon. matern.*
Ac ita certe ſenſiſſe videnť conſuetudinis noſtræ compilatores, qui nihil expreſſe de ſucceſſione patrui inter nepotes ſolos per ſtirpes diuidenda dicere voluerunt; quod tunc tpis extra
omnẽ dubitationis aleam verſaretur hæc quęſtio,
admiſſa nempe & cõiter recepta Accurſij opinione ꝓut re vera tunc cõiter recipiebať: ſed de
caſu magis dubitabili diſpoſuerunt, nempe de
ſucceſſione patrui magni, de qua non dicã dubitaremus, ſed contrariũ ſine dubio reſponderemus, niſi extaret conſuetudo; cum aperto iu-
8 re cautum ſit,* vltra fratres fratrumq; filios, nõ
eſſe locum repræſentationi, *auth. poſt fratres fratrumque filios. C. de legit. hæred. & auth. de hæred. ab inteſt. veni. §. ſi vero neque.* Quis. n. non dicat cõſuetudinem noſtram fauiſſe ſucceſſioni in ſtirpes ſi ea recte perpendat quæ ſtatuunť in art. 3.
9 4. & 5. ſub tit. *des ſucceſs?* Vnde* ſi ſtatuti vna
pars alteram declarat, *Dec. conſ. 553. n. 8.* & inſu-
10 per* ſi ſtatutũ ad caſum omiſſum extendiť, vbi
veriſimiliter ſtatuentes interrogati idem reſpõdiſſent, *Brun. trac. de ſtatu. fœm. exclu. art. 5. n. 102. Gramma. dec. 102. n. 117.* Quis non dixerit conſuetudinis noſtræ verba, licet non oĩno expreſſa, ad hunc tñ caſum eſſe extendéda? Præſertim
cum nulla alia rõne introducta eſſe videatur,
quam vt familiarum dignitas melius cõſeruet.
quæ ratio magis militat in ſucceſſione per ſtir-
11 pes, quam per capita. Cum* vis vnita maior ſit
ſeipſa diſperſa, vt aiunt Philoſophi.
Ex his ſane & alijs quibuſdam rõnibus, dicebam aliqñ *a* in terminis quæſtionis huius, Accurſij opinionem admittendã eſſe, habita præſertim ratione ſtatuti & conſuetudinis noſtræ,
quæ huic opinioni plane conformis eſſe vr̃ atq;
ita olim iudicaſſe Senatum demonſtrabam, in
cauſa ſucceſſionis Franciſci Patrougnot, quam
diuidendã eſſe iuſſerat *b* inter nepotes ex pluribus defuncti fratrib⁹, nõ in capita ſed in ſtirpes.
Sed his non obſtantibus, aliter poſtea iudicauit *c* idem Senatus, apud quem quęſtione ſæ-
12 pius diſcuſſa,* præualuit tandem opinio Azonis quod in capita ſuccedať; quæ opinio re vera iam oĩum pæne recentiorũ communior eſt,
vt teſtať & multis authoritatibus comprobat
Anto. Fab. *dic. diſputa. forenſ. in fine.* Et in pleriſque celebrorum iudicum ſubſellijs receptior in
iudicando ita enim iudicat Senat. Pariſi. teſte. *Papo. lib. 21. arreſtor. tit. 1. arreſto 12. & 13. Ioan. Luci. l. 8. placitor. tit. 10. Imbert. in Ench. in ver. ſucceditur. ita Senat. Taurineſ. teſte Anto. Theſſaur. decis. 162. in fi. ita Imperialis camera Spirenſ. teſte Minſinge. ſingular. obſeru. centur. 3 obſer. 95. ita denique Senat. Camberinenſis teſte Anto. Fabr. vbi ſupra, & in codice rerum iudicat. li. 6. tit. 31. de legit. hære. deſini. 1.*
13 Et ꝓ hac opinione multum vrget ꝓfecto,*
quod fictio nunquã cum ipſa veritate concurrit, *Bar. in l. ſi is qui pro emptore. n. 21. & 67. ff. de vſuca.* Fictio ſiquidem introducta fuit in ſubſidiũ
atque defectum veritatis, vt loqť idem Bar. vbi
ſupra. Sed repræſentatio ex fictio iuris per quã
qs defuncto ꝓximus efficiť, q re vera talis non
eſt, *Bald. in auth. ceſſante n. 1. C. de legit. hære.* Ergo
non poteſt nec debet ipſa cum veritate concurrere. Et ſic, qui ex ſuo capite defuncto eſt ꝓximus, non poteſt omiſſa veritate, ꝓprioque iure
repudiato, alieno, & fictitię repręſentationis iure ſuccedere, *l. quamquam. C. de teſtam. mili. iunc. doctr. Dec. in l. precibus. n. 5. C. de impub.* Vbi q iure
communi ſine alio priuilegio ſuccedere poteſt,
non debet venire iure ſpeciali. Eſſet enim abſurdiſſimum, vera & primaria gradus pręrogatiua
ſuffragante, commentitiã & ſubalternã repræſentationem accerſere, nec velle in eo gradu conſiſtere in quo te natura conſtituit, & ĩ quo poſſis legitimo iure ſuccedere: vt ad parẽtum gradum nullla cogente neceſſitate, turbata legitimarum ſucceſſionum ratione, euecharis. Quod
14 contra iuris regulam eueniret,* qua conſtitutũ
eſt, vt quoties veritas & fictio tendunt ad eundem finẽ, veritas ipſa ꝓualeat fictioni, *l. filio quẽ pater. & ibi Bar. ff. de lib. & poſth.* Veritas aũt eſt,
quod fratrũ filii, ſi ſoli ſint, ad patrui ſucceſſionem ex proprio iure & capite veniant: fictio
vero, quòd ad eam iure repræſentationis admittantur ergo veritas illa præualere debet
huic fictioni.
15 Vrget inſuper,* quod ad inducendam repręſentationem duo requiruntur, vt colligitur ex *§. cum filius. inſt. de hęred. quæ ab inteſta.* videlicet
metus excluſionis pp diuerſitatem graduũ, ibi
[nec qui ꝓximior eſt gradu vlteriorẽ excludit]
ideoq; dicunt Doctores cõiter, per repræſentationem eum, qui ex ſua non poterat, ex alterius
perſona ſuccedere, Chaſſa. *in conſuet. Duc. Burg. rub. 7. §. 10. n. 7.* Secundo requiritur æquitas manifeſta, qua ſuadente permittať repræſentatio,
ibi

Digitized by Google

ibi [æquum eſſe videtur,&c.] Propterea dicũt
ijdẽ Docto. repræſentationis, ſicut cæterarum
oĩum iuris fictionum, cauſã eſſe æquitatẽ, qua
ceſſante, ceſſare dẽt ipſa quoq; fictio. Atqui in
caſu ñro ceſſant oĩno duæ ſupradictæ cauſæ re-
præſentationis. Neque enim datur metus ex-
cluſionis inter pares gradu, neque vlla ſuadet
æquitas vnum & ſolum ex fratrum filijs tãtam
ex patrui hęreditate portionem accipere, quan
tã ſex alij pari gradu conſtituti; qui nullo natu-
ræ priuilegio, nulla gradus prærogatiua ab eo
ſuperantur. Ceſſare igitur debet repræſentatio,
& per conſequens diuiſio hæreditatis in ſtir-
pes, quæ repræſentationem neceſſario conſe-
quitur, vt patet ex *d. § cum filius.* ibi [& quia
placuit nepotes nepteſue,&c.]

16 His adde authoritatem * cõſtitutionis ſuper
hoc editæ à D. Carolo Quinto, de qua ſup. in
princi. quam cum mandauerint in oĩbus ſuis
ſtatibus ac ditionibus obſeruari, par eſt profe-
cto vt ei authoritatẽ aliquã tribuamus, in hoc
præſertim Comitatu Burgundiæ, qui tunc tẽ-
poris erat ſub ipſo Carolo Quinto: etſi enim
lata ſit ſub nomine dignitatis Imperialis, & nõ
ſub nomine Comitis Burgundiæ; tñ in hac cõ-
trouerſa iuris quæſtione, ad quã definiendã &
decidendã lata eſt, dẽt quaſi ius ciuile & legis
inſtar obſeruari. Quidquid enim Imperator in
interpretatione iuris ciuilis, ſiue in precibus,
ſiue in iudicijs, ſiue alio quocumq; modo de-
cernit, ratũ ac indubitatum haberi dẽt, inquit
l. fi. C. de legib. & conſtit. princip. Quid enim ma-
ius, quid ſanctius Imperiali maieſtate? vel quis
tantæ ſuperbiæ faſtidio tumidus eſt, vt regalem
ſenſum contemnat, cum & veteris iuris condi-
tores, conſtitutiones, quæ Imperiali decreto
proceſſerunt, legis vim obtinere aperte dilucti-
deque definiant? inquit eadem lex.

17 Ad id autem * quod diximus de conſuetudi-
ne huius Comitatus Burgundiæ, facile reſpon-
deri poteſt eam nihil obeſſe, quin imo huic po-
tius opinioni fauere. Nam ea conſuetudine di-
ſponiť qñ ſuccedendum ſit in ſtirpes, id eſt, pri-
mo, ſi agať de ſucceſſione auorum, ſecundo, de
ſucceſſione fratrum vel ſororũ ipſorum auorũ,
q ſunt patrui magni vel amitæ magnæ; tertio
de ſucceſſione patris inter filios diuerſarũ nup-
18 tiarum. At * cum ſtatuta tñ diſponant quantũ
verba ipſa loquunť, nec vltra *l. ſi vero. §. de viro.
ff. ſol. matr. Bald. in l. teſtamenta omnia. C. de teſtam.*
dicendum eſt ꝓfecto non idem ſenſiſſe ſtatutũ
de primis patruis, quod de patruis magnis, vt
minus quam fieri poſſit iuri cõi derogeť, glo.
Abb. & *alii in l. dilectus. de conſuetu. Deci. conſ.* 451.
n. 5. Sicque * cum conſuetudo ipſa non loquať
19 expreſſe de patruis ꝓximioribus eorumq; ſuc-
ceſſione, non eſt ad eos extendenda, ne verba li-
mitata ad certas perſonas & ad certos caſus, cõ-
prehendant alias perſonas vel alios caſus non
expreſſos, *l. in agris. ff. de acquir. rer. dom. l. commo-
diſſime. vbi Bald. ff. de lib. & poſth.* maxime vero
in ſtatuto vel conſuetudine, quæ exorbitat à iu-
re communi, Deci. *conſ.* 444. *n.* 11. & 12. Ne q-
dem ex veriſimili mente ſtatuentium, Dec. *conſ.*
20 211. & 465. *Crauc. conſ.* 98. *n.* 13. Nec * obſtat ra-
tio fauoris conſeruandarũ familiarũ. Nam nõ
eſt adeo efficax vt extentio fieri debeat ſtatuti
loquentis de patruo magno, ad patruũ primũ
ſiue proprium, *Bald. Caſtren. & alij in l. 1. C. ſuc-
ceſſ. edic. Alex. conſ. 97. vol. 2. Roma. conſ.* 411. *So-
cin. conſ. 30. Deci. d. conſ.* 451. *Rub. Alex. conſ.* 118.
*Tiraquell. late in l. boues. §. hoc ſermone. ff. de verb.
obliga.* Imo incluſio illarum perſonarum vt illis
ſuccedať in ſtirpes, eſt excluſio aliarum, vt eis
ſuccedať in capita, *l. maritus. C. de procura. l. cum
prætor. ff. de Iudic. Bald. in l. ſi vero. §. de viro. ff. ſol.
matr. Bero. conſ. 151. nu. 17. vol. 2. Caſtrenſ. in l. qui
exceptionem, ff. de condic. indeb.*

21 Præterea rñderi poteſt * huic artic. 5. noſtræ
conſuetud. quod loquiť generaliter de filijs fra
trũ, nec ſe reſtringit ad eum caſum, de quo hic
loquimur, qñ ſcilicet ſunt ſoli & inter ſe, vnde
intelligi põt in caſu quo cũ patruis concurrũt.
Nam cum repræſentationem admittat in ſuc-
ceſſione patrui magni, vř præſupponere concur
ſum patruorũ cum nepotibus. Siquidẽ, vt pau-
lo ante diximus, non eſt neceſſaria repræſenta-
tio, niſi cum ſubeſt metus excluſionis, vt ſcili-
cet per eam fiat defuncto proximus, qui re vera
non erat. Et ita intelligere videtur hunc artic.
Henric. Boguet. *in ſuis in hanc noſtram conſuetud.
obſeruationib. in verb aux freres. n.* 2.

22 Poſtremo rñderi poteſt, * quod ius repræſen-
tationis hoc tñ reqrit, vt q ſuccedere volunt, in
parentum ſuorum iura ſuccedant, vt ſatis colli-
giť ex Iuſtiniani conſtitutione *nouella* 118. *de hæ-
red. ab inteſt. venien.* Nec ꝓgrediẽdum eſt ad ius
auorũ, ne deť duplex fictio: verbi gratia, in exẽ-
plo paulo ante ꝓpoſito ſucceſſio defuncti C. nõ
in duas partes (vt diximus) ſed tres in diuiden-
da eſt, ex præſcripto ẽt noſtræ conſuetudinis, vt
videlicet vnam conſequať E. ex iure & perſona
patris ſui D. alteram vero H. & I. ex perſona pa
rentis ſui F. tertiã autem K. ex iure & perſona
patris ſui G. ſicque ſuccedendo in capita patrũ,
conſequens eſt quod patres ipſi, in quorum ius
& locum ſuccedunt, debeant inter ſe ſuccedere
in capita & non in ſtirpes, ẽt attenta diſpoſitio-
ne noſtræ conſuetudinis. Sed hæc ſatis de hac
controuerſa iuris quæſtione, quæ ideo adnotan
da eſſe duximus, ne quis hic amplius ambigat
aut dubius hæreat, prætextu conſuetudinis no-
ſtræ. Qui plura voluerit, conſulat Zaz. Theſſau.
Beci. Rimi. Souſbe. Anto. Fab. locis quibus ſu-
pra ac præterea Anto. Solam, *in commentar. con-
ſtitutionum nouar. Sabaud. tit. de hæred. patruo. glo.*
1. *n.*

1.n.3.& Fachine.lib.6.controuerſ.iur.cap.3.

a *In cauſa Domini Barouis de Mantfort, cuius eram Aduocatus, aduerſus Dominas eius ſorores, in facto ſucceſſionis quondam Domini à Santo Hylier eius auunculo.*

b *Arreſto 15. Iulij 1577. inter vocatos Patrougnot.*

c *Sic iudicatum fuit arreſto 15. Iulij 1593. in cauſa dicti Domini Baronis de Montfort: itemq; poſtea aliud arreſto lato menſe Iulio 1606. in cauſa Margarete de Noſeroy ſupplicantis, aduerſus Dominos Vigoureux Salinenſes defenſores.*

DECISIO CXXXI.

Beneficia reſeruata ſummo Pontifici, reſeruatione in corpore iuris clauſa, vel alia quacumque conſtitutione, an poſt menſem ab ordinario conferri poſſint.

SVMMARIA.

1 *Beneficij reſeruati collatio facta ab alio quam à Papa, nulla eſt.*
2 *Decretum irritans ligat manus ordinarij etiam ignorantis.*
3 *Reſernata beneficia quæ dicantur.*
4 *Menſes Apoſtolici quinam ſint.*
5 *Reſeruatio afficit beneficium.*
6 *Reſeruatum beneficium ſi non conferat Papa intra menſem à die vocationis, poteſt de eo ordinarius prouidere.*
7 *Deuolutum non fit niſi ab inferiore ad ſuperiorem.*
8 *Reſeruatio menſium non habet locum in beneficijs iurispatr. laici.*
9 *Facti ſpecies huius deciſionis.*
10 *Beneficia mixti patronatus an regulentur vt Eccleſiaſtici. & nu. 15.*
11 *Magis dignum trahit ad ſe minus dignum.*
12 *Coloratus titulus eſt qui obtinetur ab eo qui habet conferendi poteſtatem.*
13 *Obreptitia prouiſio dicitur, in qua nulla facta eſt mentio tituli vel poſſeſſionis aduerſarij.*
14 *Intruſionis vitium neceſſario eſt exprimendum.*
15 *Beneficia patronatus laicorum non cadunt ſub reſeruatione menſium; nec etiam beneficia mixti patronatus, & quare. nu. 16.*
17 *Socius propter ſocium non debet pati incommodum, in re indiuidua.*
18 *Papæ ſimplex prouiſio derogat iuripatronatus clericorum.*
19 *Iuripatronatus laicorum nõ facile derogatur. & n. 21.*
20 *Clauſula glorificatoria Epiſcopi inter plures præſentatos.*
22 *Clauſula amoto quolibet detentore, ſupplet defectum narratiuæ iuris alterius.*
23 *Affectum ſemel beneficium ſemper durat affectum.*
24. 25. *c. ſtatutum. de præb. in 6. an ſit reuocatum. & quo modo ſit intelligendum.*
26 *Papa eſt ordinarius ordinariorum, & ordinarius totius mundi.*

1 BEneficia* ſummo Pontifici reſeruata, ſi cui-
piã conferant ab ordinario, collatio nullius
eſt momẽti ex defectu poteſtatis, *c. licet eccleſ. de*
præbend. in 6. c. piæ ſollicitudinis (quod eſt c. 1.) & c.
ad regimen. de præb. in extrauag. communib. idque
ipſo iure, pp vim decreti irritantis, quod in oĩ-
bus reſeruationum regulis apponi ſolet, vt pa-
2 ret ex *d. c. licet eccleſ. in fin.* & alijs ſupra citatis.*
Dicit enim decretum illud ligare manus ordi-
narii, ẽt ignorãti, ſaltem quoad nullitatẽ actus
contra decretum facti, *d. c. piæ ſollicitudinis. & gl.*
in c. 1. & in c. ſi ſoli. in verb. contra ipſam de conceſſ.
præb. Pute. deciſ. 281. n. 4. lib. 1. & dec. 8. n. 3. lib. 2.
3 Quænam autẽ* ſint beneficia ſummo Ponti-
fici reſeruata, tradit hoc in *c. præſenti. de præb. in*
6. & in ſupradictis extrauagãtib. communib. traditur
etiam à Philippo Probo in d. c. præſenti. à Rebuff. in
prax. benefic. tit. de reſeruati. & à Ludouic. Gomez. in
regul. de triennal. poſſeſ. q. 31. Quorum dictis illud
4 eſt addendum, beneficia omnia,* cuiuſcumque
qualitatis illa ſint, ſiue ſæcularia ſiue regularia,
ſiue curam animarũ habentia, ſiue ſimplicia,
ſummo Pontifici reſeruata eſſe, quæ in mẽſibus
Ianuarij, Februarij, Aprilis, Maij, Iulij, Augu-
ſti, Octobris, & Nouembris vacare cõtigerit, ẽt
extra Romanam curiã & quocumque gentiũ.
Menſes enim illi, per generales Apoſtolicę can-
cellariæ regulas, diſertis verbis à poteſtate ordi-
nariorum excepti ſunt, vt conſtat ex regulis cã-
cellariæ nuper ſub Clemente Octauo impreſſ.
in regu. 8. Quo fit vt beneficia in his menſibus
vacantia, perinde habeantur ac ſi in curia va-
carent, adeo vt de ijs nullus alius quã ſummus
5 Põtifex poſſit ꝓuidere.* Reſeruatio enim adeo
afficit beneficia, vt ſi quis ea ab ordinario reci-
piat ſcienter, dicat intruſus & non habere titu-
lum coloratum ſicque fructus ſuos non faciat à
die ingreſſus ſui ita Gomez. *in d. regu. de trienna-*
li. q. 31. verſ. primũ igitur. & verſ. tertiũ priuilegiũ.
6 Illud tñ* oĩno notandum eſt, quod conſtitu
tio illa dicti *c. licet eccleſiarum. de præb. in 6.* de be-
neficiis in curia vacantibus nequaquã per aliũ
quam per ſummũ Pontificẽ conferendis, limi-
tat & reſtringit, vt ſi intra menſem, a die vaca-
tionis numerandum (non autem à die ſcientiæ)
non ꝓuideat Romanus Pontifex, poſſit ordi-
narius ꝓuidere. Ita enim expreſſe habet in *c. ſta*
tutum. de præb. in 6. inne. ibidem glo. in verb. nume-
randum. Et quidem non iure deuoluto* (nã non
7 fit deuolutum niſi ab inferiore ad ſuperiorem,
c. quamquam. vbi Doct. de electio. in 6.) ſed iure ꝓ-
prio & ordinario, qm̃ regulariter ad eũ ſpectat
collatio & diſpoſitio oĩum beneficiorum in ſua
diœceſi exiſtentium, quandocumque vacent,

can.

Digitized by Google

*can.omnes baſilicæ.16.q.7.can.regenda.& ca.noue-
runt.1.queſt.1.*
8 Notandum*eſt etiam,quod regula illa can-
cellariæ de menſibus exceptis & ſummo Põti-
fici reſeruatis, non habet locum in beneficijs
quæ ſunt de iure patronatus laicorum,vt tradit
Peruſ.*in d.c.ſtatutum.col.2.de prębẽd.in6.& Re-
buff.in additionib.ad regul.cãcellari.regu.2.in verb.
reſeruauit dignitates.in fi.fol. mihi.*441. atque ita
in praxi cõiter receptũ eſt. Illa enim nullo mo-
do cenſeñt affecta, ex diſpoſitione illius regu-
læ ſed remanent in poteſtate & diſpoſitione or
dinariorum quocumque tpe vacent,quamquã
aliud obſeruẽt quoad beneficia quę ſunt de pa-
tronatu Eccleſiaſtico,Ant.Fab. *in Cod. rer.iudic.
lib.6.tit.1.de iur.patro.defini.6. Couar. prac. quæſt.
9 c.36.n.5.*Contingit*igit̃ in facto, quod cappel-
lania quædã,quę erat de iure patronatus cuiuſ-
dam Abbatis rõne ſuæ eccleſiæ, & cuiuſdã laici
ſimul vacauit in vno ex dictis menſibus reſer-
uatis,eamq; vnus obtinuit ab ordinario intra
menſem,ad præſentationem patroni laici tm̃;
alter vero,poſt mẽſem,ab eodem ordinario, &
ad præſentationem patroni Eccleſiaſtici tm̃,ſed
cum clauſula gratificatoria. Qui autem eã ob-
tinuerat intra menſem, dubitãs de viribus ſuæ
ꝓuiſionis, obtinuit adhuc reſcriptũ à ſummo
Pontifice,in forma dignum,quo mandabat of-
ficiali,vt ſi dignus reperiret,eum de dicto bene
ficio ꝓuideret,amoto quolibet illicito detento
re;ſed nulla fiebat mentio in eo reſcripto, nec
de ſua,nec de alterius inſtitutione, ab ordina-
rio prius impetratis. Dubitatum eſt itaque, qs
potiora iura(ſaltem quoad poſſeſſoriũ, de quo
ſolum tractabatur apud nos)habere videretur.
Et dicebant nonnulli,eum eſſe iure potiorẽ,
cui poſt mẽſem à tpe vacationis elapſum,& an-
tequam ſummus Pontifex ꝓuideret collatũ fue
10 rat beneficium ab ordinario.* Nã beneficia mix
ti patronatus(tam ſcilicet Eccleſiaſtici quã ſæ-
cularis,cuiuſmodi erat iſtud)regulantur ad in-
ſtar eorum,quæ ſunt patronatus mere Eccleſia
11 ſtici;*quia magis dignum trahit ad ſe minus di
gnum,*l.quæritur ff.de ſtat.hom.Gail.obſeru. lib.1.
obſerua.38.n.7.Roch.de Curt.in trac. de iur. patro.
in verb.ius.n.15.& ſeq.*Vnde cum videatur bene
ficium iſtud eſſe comprehẽſum ſub diſpoſitio-
ne illius regulæ de menſibus reſeruatis, per ea
quæ tradũt Staphi.*de lite.gra.tit.de mod.& form.
impetr.§.ſed dubium eſt.n.3.vbi deciſionem Rotæ ad
id allegat. Aene.de falco.trac.de reſeruat.q.4. prin-
cipa.effectu.8.& Flami.Pariſ.trac. de reſign.lib.2.
q.4.n* 50.Sequitur quod ordinarius de hoc be-
neficio,tanquam reſeruato & affecto, non po-
tuit ꝓuidere ſaltem ĩtra menſem à die vacatio-
nis:nam tunc ligatas manus adhuc habebat,
per diſpo.*c.ſtatutum de pręb.in*6.Sed cum elapſo
menſe libera conferendi poteſtas ad eum eſſet
reuerſa,clarum eſt quod q̃ tunc fuit ab eo præ-
ſentatus,titulum canonicum habere dicendus
12 eſt,aut ſaltem*coloratum,cum ab eo fuerit ꝓ-
uiſus & inſtitutus,q̃ tunc tpis habebat liberam
conferendi poteſtatem,per *d.c.ſtatutum. de præ-
bend.in*6. Alterius vero ꝓuiſio canonica nõ vr̃
eſſe. Nam ſiue ſit habẽda ratio prioris tituli ab
ordinario impetrati, ſiue poſterioris à ſummo
Pontif.conceſſi, vterque nullius momenti eſſe
vr̃. Prior ſcilicet, tum ex defectu præſentationis
patroni Eccleſiaſtici,*c.decernimus.16.q.6.* tum
ẽt ex defectu poteſtatis,quod eo tpe (nempe in
tra mẽſem à die vacationis)ligatas manus ad-
huc haberet ordinarius,per diſpoſit.*d.c.ſtatutũ
& dictæ regulæ 8.de menſib.reſeru.* Poſterior vero,
quod tpe datæ illius nõ amplius vacaret bene-
ficium,ex quo de eo interea prouiſus eſſet alter
ab ordinario, liberam conferendi poteſtatem
iam tum nacto,& cum clauſula gratificatoria.
13 Adde*quod obreptitium vr̃ poſterius illud re-
ſcriptum,ſicq; vitioſum & irritum: tum quod
in eo nulla facta ſit mentio nec tituli nec poſſeſ-
ſionis ab aduerſario iam obtẽtæ,prout erat ne-
ceſſe,*c.cum noſtris.de conceſſ.præb.Boer.deci.2.n.39
40.Menoch.de arbitr.iud.cent.3. caſ.*201. *nu.* 138.
tum ẽt quod & propriã tacuiſſet inſtitutionem
impetrans iſtæ,quam ab ordinario intra men-
14 ſem(ſicque nulliter) nactus fuerat. Cũ enim ex
titulo illo inualido & nõ colorato poſſeſſionem
ingreſſus eſſet,ſicque intruſus potius dici debe-
ret quam poſſeſſor,*c.1.& ibi Dy.de reg. iur. in 6.
& Stafil.de vi.& effect.clauſul.tit.de clauſula amoto
quolibet detento.n.*3. tenebatur illud narrare. Nã
vitium intruſionis neceſſario purgandum eſt,
quod non aliter fieri põt quam ſi exprimatur.
*c.ſuper literis.extr.de reſcrip.& late Menoch de arb.
iud.d.caſu* 201.*n.* 129.
His tñ non obſtantibus iudicauit a pro eo q̃
ꝓuiſus ab ordinario intra mẽſem,reſcriptũ po
ſtea obtinuit à ſummo Pontifice: motus potiſſi
15 mum hac rõne,quod*beneficia mixti patrona-
tus libera ſunt à reſeruatione regulę mẽſiũ non
minus quam beneficia iuriſpatronatus mere
laici & ſæcularis,*Did. prac.quęſt.c.36.n.5.ver.ter
tio oportune.Roch.de Cur.trac.de iur.patro. in verb.
ius.q.1.ſeptimæ quæſtionis principalis.n.23. Caſſado.
deci.fi.n.10.de prob.& deciſ.7.de iure patruo. Lam-
bertinus de iur.patron.p.3.lib.2.q.9.a 9.* Et quam-
quam contrarium voluiſſe videañ Stafil.& alii
quidam ſupra citati; tñ hęc opinio viſa eſt ve-
rior & receptior, & certe conſtat ita eſſe ex ijs
quæ in terminis huius regulæ menſium tradit
Hieronym.Gonzal.*ſuper dic.reg 8.cancella gl.18
n.5.& 6.& ſeqq.Nicolaus Garcia.de benefic. p.5.c.
1.n.582.& Leonard.Leſſi.de iuſti.& iur.lib.2.c.34
de beneficijs.dubi.9.n.*40.qui poſt hæc ſcripta in
lucem ꝓdierunt.*Et ratio eſt in hoc patronatu
26 mixto,q̃a qñ agit̃ de derogatione iuris patro-
natus,

natus, vel de alio præiudicio, attendēda eſt po-
tius qualitas laicalis, quam qualitas Eccleſia-
ſtica, licet ſit dignior, ne videlicet patronus lai-
cus pariatur incommodum reſeruationis illius
regulę mēſium, ꝓp cōionem quam hēt cum pa-
trono Eccleſiaſtico; quod tandem in damnum
Eccleſiæ redūdaret: nam huiuſmodi offenſiun-
culis auerterent laici à donatione & fundatio-
ne beneficiorum. Adde quod, vt recte ait Dida.
17 vbi ſupra, non vr̄ æquitati conſentaneum, * vt
in re indiuidua patiat̄ aliqs præiudicium, rōne
ſocietatis aut cōionis quam cum alio habet.

Nulla igitur hic ſtante reſeruatione, conſe-
quens eſt ordinariū ꝓuidere potuiſſe, nec ma-
nus ligatas habuiſſe, ne qdem intra mēſem, ſic-
que illius priorem prouiſionem, præferendam
eſſe ſecundæ: prior enim illa ſuſtinet̄ per ſubſe-
quens reſcriptum ſummi Pontificis, quod dero-
gatum eſſe cenſet̄ iuri patronatus Eccleſiaſtico.
18 Sola enim & ſimplex collatio facta a ſūmo Pon
tifice cenſet̄ derogare iuri patronatus clericorū
abſq; alia expreſſa derogatione, *c. dilectus. & ibi
Abb. de offic. lega. c. cū dilectus. de iur. patro. Caſſad.
deciſ. 4 n. 11. de probat. & deciſ. fin. in fin. de iur. pa-
tro.* Hancq; derogationem tenet̄ admittere pa-
tronus Eccleſiaſticus, & qui præſentatus eſt ab
19 eo, licet ſit * ſecus in patrono laico, cuius patro-
natui non facile derogari ſolet, nec derogatio
admitti, per ea quæ tradit Didac. *dic. c. 36. prac.
quæſt. n. 3. &* 4. præſertim ſi ſit patronatus Prin-
20 cipis. Sicque nihil prodeſt * clauſula gratifica-
toria in ſecunda ordinarii prouiſione appoſita.
Nam etſi fateamur Epiſcopum (ſtante diſcor-
dia patronorum) poſſe gratificare cui placue-
rit, *clem. plures. de iur. patro.* tñ hoc vr̄ intelligen-
dum qñ patroni ſunt oēs vel laici, vel Eccleſia-
ſtici, ſecus vero ſi ſint partim clerici parti ſæcu-
lares, vt hic. Tunc enim etſi poſſit patronatui
Eccleſiaſtico derogare ordinarius, & præferre
21 præſentatū à patrono laico; tñ hoc non * faci-
le admittitur vt poſſit derogare iuri patroni lai-
ci & ſæcularis, cum ne ſummus quidem Ponti-
fex id facere velle videatur, niſi id diſerte expri-
mat, *c. ſuper eo. extr. de offic. deleg. & ibi Doct. Co-
uarru. vbi ſupra nu. 2.*

Non ēt obſtat, quod reſcriptū Pontificis ob-
tentum a priore inſtituto, vr̄ obreptitium & vi-
tioſum, ꝓpea quod nulla facta ſit mentio tituli
22 vel poſſeſſionis aduerſarii. * Nā clauſula, *amoto
quolibet illegitimo detentore*, & clauſula, *dummodo
non ſit alteri ius quæſitum*, quæ oībus literis Apo-
ſtolicis apponi ſolent, hoc operant̄, vt ſuppleāt
defectum narratiuæ poſſeſſionis facti alias co-
lorarę, ſuſtinentque gratiam, licet de tali poſſeſ-
ſione non ſit expreſſe facta mentio, vt tradunt
*Feli. in. c. noſtra. n. 42. & in c. ſuper literis. nu. 11. de
reſcript. Staſil. de effec. clauſul. tit. de clau. amoto quo-
libet. & Menoc. dic. caſ.* 201. *n.* 140. Quod aūt pro-
ptiam ēt tacuerit inſtitutionem prior iſte pro-
uiſus, illud parum refert, cum non ſit inualida,
nec vllum ex ea oriatur intruſionis vitiū, præ-
ſuppoſito quod nulla hic adſit reſeruatio, vt
paulo ante probauimus.

Sed poſito quod beneficium iſtud fuerit re-
ſeruatum & comprehenſum ſub regula de mē-
ſibus (quod tñ falſum eſſe credimus per ſupra-
dicta) adhuc illud non potuiſſet conferre ordi-
23 narius, ne quidem poſt menſem. * Semel enim
affectum & reſeruatum beneficium, ſemper du-
rat affectum, adeo vt de eo prouidere non poſſit
ordinarius, *c. ſi apoſtolicæ. & ibi Doc. de præben. in
24 6. Rota dec. 181. & 207. in nouis.* * Nec obſtat *c. ſta-
tutum. de præb. in 6.* Nam capitulum illud reuo-
catum eſt per *c. 1. de præb. in extrauag. communib.*
prout aſſerit & teſtatur Ioan. Andr. *in d. c. ſtatu-
tum. n. 1. & Gomez. in reg. de triennа. q. 31. n. 5. cu-
ius opinionem veriorem eſſe teſtatur Hiero. Gonzal. in
d. reg. 8. §. 5. pœmia. n. 148. & 153. qdqd in cōtrariū
adferat Aene. de Falconib. trac. de reſeruat. quæſt. 4.
principali. effect. 6.*

Et poſito quod non eſſet ſublatum & reuo-
25 catum illud *c. ſtatutum.* tñ adhuc * exiſtimabāt
nonnulli, diſpoſitionem illius c. (quod de di-
gnitatibus & beneficiis in curia Romana va-
cantibus duntaxat loquit̄) extendendam non
eſſe ad ea beneficia, quæ extra curiam, in reſer-
uatis menſibus vacant, quod non eadē ſit vtrin-
que ratio. Nā eorum beneficiorum, quæ in cu-
ria vacant, facilius præſumit notitiam habere
Pontifex, quam eorum quæ vacant extra curiā,
licet apud ſedem. Vnde ſi de iis non prouideat
intra menſem (intra quod veriſimile eſt eum
habuiſſe notitiā vacationis) facile credendus
eſt id relinquere diſpoſitioni ordinariorū, quos
in partem ſollicitudinis elegiſſe dr̄. Quod non
idem dicendum eſt in vacantibus extra curiam
quorum cum notitiam vix intra menſem habe-
re poſſit, præſertim ſi ſita ſint in partibus valde
remotis, non eſt facile ad ea extendenda diſpo-
ſitio *d. c. ſtatutum.* ne alias ſummo Pontifici fru-
ſtranea ſit & inutilis regula illa 8. de menſibus
exceptis; ſed hac de re vide *Anto. Fab. C. de ſacro.
eccle. defin.* 35. Addebant etiam nonnulli, pro
confirmatione huius deciſionis, quod in dubio
& maxime in poſſeſſoriis iſtis beneficiorum,
26 vincere is debet potius, cui * ſummus Pontifex
(qui eſt ordinarius ordinariorū, & ordinarius
totius mundi, *c. cuncta per mundum. 9. q. 3. Roma.
conſ. 335. nu. 7.*) contulit beneficium, quā is cui
ordinarius loci, cuiuſmodi eſt Epiſcopus. *b*

*a Arreſto 9. Nouembris 1606. in cauſa Don Ni-
colai Eſteuenot ſacerdotis appellantis ex vna parte,
aduerſus Ioannem Baptiſtā Barberot de Gray appel-
latum ex altera, in facto poſſeſſorij Capellę S. Nicolai,
in Eccleſia S. Deſiderati de Choye, adiudicati prouiſio-
naliter a locumtenente de Gray dicto Barberot.*

Tt *Poſtea*

b *Poſtea item 24.Septẽbr. 1607. idem iudicatũ fuit diffinitiuè in hac eadẽ cauſa. Sed sẽper circa hãc deciſionẽ ſcrupulus meo hæſit aio, quoniã, cũ beneficiũ nõ ſit reſeruatũ, potueritq; ordinarius de eo prouidere, & ſupra diſcordiã Patronorum illi gratificari cui libuiſſet: videtur ſecundus prouiſus cum clauſa gratificatoria maius fundamẽtũ habere (nõ obſtante reſcripto Summi Pontificis poſtea obtento per formã nouæ prouiſionis, q̃ non videtur præiudicari iuri iã quæſito, cuius nulla facta fuit expreſſio.) Niſi dicẽdũ ſit, Epiſcopũ habere quidẽ ius gratificãdi inter præſentatos, antequã beneficiũ adepti ſint, non aũt inter præſentatũ iã inſtitutũ, & aliũ præſentatum nondũ inſtitutũ: quia ordinarius non põt contrauenire nec recedere à prima collatione, argu. c. ſi tibi abſenti. de præb. in 6. atq; ita ſentire videtur Zerola in prax. Epiſ. in verb. ius patro. verſ. ſeptimũ dubiũ. Et re vera cle. plures, §. ſi. de iur. patro. & c. cũ aũt. extr. eod. vnde deſumitur ius illud gratificandi inter præſentatos, loquuntur quando plures præſentãtur nõ ſucceſſiue, vt hic, ſed cumulatiue. quod ſolis patronis laicis licitum eſt, & non Eccleſiaſticis, c. quod aũt. & ibi Doc. de iur. patr. vnde cũ hic vtraq; ordinarij collatio nullius momẽti eſſe videatur, tanquam facta ſpreto cõpatrono, c. cũ dilectus. ext. de iur. patr. prouiſus a Papa videtur habere ius potius, per ea quæ in ſimili tradit Rebuff conſ. 60. & conſ. 81. Atque hoc modo ſuſtineri põt hæc deciſio.*

DECISIO CXXXII.

Generalis renunciatio omnis beneficij legum facta à muliere pro alio ſeſe obligante, an extendenda ſit ad Senatuſconſultum Velleianum.

SVMMARIA.

1 *Mulieris obligatio pro alio valet ipſo iure, licet ope Velleiani elidatur.*

2 *Mulier opponere non poteſt Velleianum ſi certiorata ei renunciauit.*

3 *Renunciatio generalis generaliter ad omnia trahitur.*

4 *Renunciatione generali cenſetur renunciatum Velleiano. contra n. 5. 7. 8*

6 *Beneficium alicui à lege cõceſſum vt excludatur, requiritur ſpecialiſſima renunciatio.*

8 *Velleianum non comprehendit generalis renunciatio.*

9 *Generalia verba propter eorum obſcuritatẽ regulariter parum proſunt.*

10 *Mulieris obligatio facta cõtra formã legis, eſt nulla.*

11 *Scriptura priuata non obligatur mulier, etiamſi Velleiano renunciet.*

12 *Generalis renunciatio cuius ſit effectus, remiſſiue.*

1 QVando* mulier ꝑ alio ſe obligat, valet q̃dẽ obligatio mero iure, ſed ope exceptionis infringit & elidit, ſi beneficiũ Senatuſconſulti Velleiani opponat, *l. j. & tot. tit. ff. & C. ad Senatuſc. Velleia.* Exceptio enim illius Senatuſc. præſupponit validitatem obligationis, ex quo contra eam datur, vt ab illius nexu liberet̃ mulier.

2 Opponere* aũt Velleianum non poteſt, ſi beneficio illius Senatuſc. renunciauerit, de eo certiorata, vt multis docet Ant. Theſſa. *dec. 222. & ſeq.* ex communi aliorũ ſnĩa, quos ipſe refert.

Itaq; cum in facto contigiſſet, mulierẽ quandã ꝑ alio ſeſe obligantẽ, gñaliter ſic renũciaſſe, Renunciãdo oĩbus iuribus, & legibus intraductis in gratiã mulierum, illi explicatis. Dubitatum fuit, an hæc renunciatio Velleiani beneficium comprehenderet.

3 Et videbat̃ dicendũ quod ſic, tum* ꝙ regulare ſit gñalem renunciationẽ gñaliter ad oĩa trahi, *l. pluribus. ff. de acceptila. cum ſim. adductis à Tiraq. in præfa. l. ſi vnquam. n. 116. C. de reuoc. don.* tũ ẽt quod alias nihil videret̃ operari hæc renũciatio, niſi ad Velleiani beneficiũ extenderet̃. nam non poſſet intelligi de beneficio legis Iuliæ de fundo dotali, nec de beneficio *auth. ſi qua mulier. C. ad Velleia.* ex quo non agebat̃ de alienatione fundi inæſtimati in dotem dati, nec de interceſſione ꝑ marito, ſed de ꝓmiſſione pro alio, in cõmodũ tertij (qui verus eſt caſus Velleiani) adde quod huic opinioni fauere videbat̃ doctri. *Bar. in l. ſi quis ſub conditione. n. 21. verſ. quæro quid ſi non. ff. de teſtam. tut. & in auth. matri & auiæ. n.*
4 *14. C. quand. mul. tut. off. fungi poſſ.* *Vbi in terminis ait quod per renunciationẽ huiuſmodi gñalem cenſet̃ eſſe renunciatũ beneficio Velleiani. quam doctrin. ſequitur & refert Alex. *in conſil. 146. n. 3. vol. 7. qui & Sal. einſdem opinionis allegat cui adde ſi velis Io. Pap. arreſt. 1. tit. du Vellei.*

5 Nihilominus* tũ iudicauit Senatus, a generalem hanc renunciationẽ non comprehendere Velleiani beneficium, de quo nulla ſpecialis mentio facta fuerat. Requiritur enim de iure, ad hoc vt mulier eo beneficio cenſeat̃ excluſa, vt ei ſpecialiter renunciatũ ſit, vt ſatis aperte colligi poteſt ex cõi illa ſententia Doctorũ, qui dicunt, quod de eo beneficio & eius tenore neceſſario debet mulier certiorari, ad hoc vt eius auxilio ſit excluſa (qua de re Theſſa. late d. dec. 222.) Nõ põt. n. certiorari de tenore Velleiani, quin de eo fiat expreſſa & ſpecifica mentio.

Adde ꝙ (vt recte admonet Tiraq. vbi ſup. n.
6 124.)* bñficiũ alicui à lege cõceſſũ rõne alicuiꝰ ſpecialis fauoris, ad hoc vt excludat̃, requirit̃ nõ ſolũ ſpecialis, ſed ſpecialiſſima renũciatio, *l. 1. ff. ſi quis in ius voc. non ier. vbi gl. & Bal. notant.* At bñficiũ huius Velleiani eſt eiuſmodi. Nã introductũ eſt expſſo Senatuſc. qđ vim legis obtinet, idq. ſpeciali fauore mulierũ, & vt fragilitati earũ ſuccurreret̃, *l. 2. §. verba itaque. ff. ad Velleia.* Ergo ſpeciali renunciatione opus eſt vt excludatur, nec ſufficit generalis.

7 Nec obſtat* doctr. Bar. aliter ſentientis: nã de ea valde dubitat Sal. *in eadem auth. matri & auiæ. nu. 16. eamque reprobat Bald in d. l. 1. in prima lect.*

cir-

vnica ſi. ff. ſi quis in ius voca. non ier. quem inter recentiores ſequutus eſt Ioa. Guttierez in tract. de iuram. confirmator. p. 1. c. 20. n 8. Vbi recte ait, q̄ ſi aliter dicerem*, nihil hodie faueret mulierib. Velleianũ, & abſq. ipſi⁹ certioratione, ab eius bñficio excluderent, ſi ſub gñalibus illis renũciationib. (quę vt plurimũ ex Notariorum ſtylo adhibẽtur) cõprehenderetur, idemq. tradit And. Gail. *obſeru. lib. 2. obſer. 77. n. 4. 5. & 8.*

8 Minus obſtat, q̄ inutilis eſſet & ſuperflua hęc gñalis renunciatio, ſi non intelligeret de Velleiano. Nam tñdẽ, quod p̄ter legẽ Iuliam de fundo dotali, & *auth. ſi qua mulier.* multa alia ſunt iura in fauorẽ mulierum introducta, de quibus potuit hæc renunciatio gñalis intelligi, vtputa *auth. ſiue à me. C. ad Velleia. auth. ſed hodie. C. de offic. diuerſ. indic. & auth. hodie. C. de cuſto. & exhib. reor.* & alia huiuſmodi. Vnde non mirum eſt, ſi Velleianũ non cõprehendat hæc gñalis renun-

9 ciatio*. Nam verba gñalia, p̄p obſcuritatem & incertitudinem ipſorum, regulariter parũ aut nihil prorſus operant̃, vt notat *glo. in l. Titius, ff. de libe. & poſthu. & Iaſ. in d. l. 1. ff. ſi quis in ius voc. non ier. num. 12.*

10 Cæterum, quod diximus* in principio huius deciſionis, mulieris pro alio intercedentis obligationem mero iure valere, illud ita intelligendum eſt, vt vetum ſit, ſi ſeſe obliget iuxta formã præſcriptam in *l. antiqua, §. fi. C. ad Velleia.* id eſt coram Notario, & tribus teſtibus (vel ſaltẽ duobus, vt poſt Iaſ. in praxi receptũ eſſe teſtat̃ Theſ ſaur. *d. dec. 222. n.* ---) alias aũt ſecus, ẽtſi ſpecifice renunciet Velleiano, interueniẽte debita certioratione: ita enim aperte colligit̃ ex illo textu, intelligendo eũ ſ̃m interpretationẽ Bulgari, quã cõiter receptã eſſe teſtant̃ ibid. Cyn. Sal. Bar. Bal. & alij plerique. Forma enim illius textus eſt ſubſtãtialis cũ decreto irritante, vt conſtat ex uerbis illius, adeo ut ſi aliter obliget̃ mulier quã iuxta formã d. §. fi. nullius momenti ſit obligatio, nec indigeat aduerſus eã auxilio Velleiani, q̄ (vt paulo ante diximus) obligationem ualidã præſupponit. Hincq; notabiliter infert

11 Gutie. vbi ſup.* quod ſi in ſcriptura priuata intercedat mulier pro alio, & Velleiano nuncupatim renunciet de eo certiorata, nihilominus tũ illæſa remaneat, etiãſi poſtea ſcriptura illa priuata in iudicio ſit recognita, & vim publici inſtru. obtineat, q̄a (inquit) ab initio non fuit efficaciter obligata & iuxta formã d. §. fi. id eſt in-

12 ſtro publico. De* generali autem renunciatione & illius viribus, vide latius Tiraq. *in d. l. ſi vnquã. in p̄fat. n. 121. & ſeqq. & Iac. Thoming. dec. 1.*

a *Arreſto lato 15. Ianuarij 1607. in cauſa Franciſci Orillard de Gray appellantis, aduerſus Annã Viuant vxorem Ioannis Gurry Dolani appellatã: fuitq; primi iudicis ſententia à Curia confirmata, qui iam ſic iudicauerat.*

DECISIO CXXXIII.

Vtrum hypotheca pro reſtitutione dotis retrotrahatur ad tempus contracti matrimonij, uel ad tempus promiſſæ dotis.

SVMMARIA.

1 *Hypotheca dotis, an ad hoc vt retrotrahatur ad tẽpus contractæ obligationis, requiratur quod promiſſio facta ſit poſt matrimonium. & n. 2.*
3 *Dotis cauſa ſemper & vbique debet eſſe præcipua.*
4 *Hypotheca quæ accedit contractui conditionali, conditione exiſtente, retrotrahitur ad tẽpus contractus, dummodo conditio non ſit mere poteſtatiua.*
5 *Conditionis poteſtatiuæ & caſuali differentia quoad hypothecam. & n. 10.*
6 *Conditio caſualis non impedit quominus ſtatim ab initio contracta dicatur obligatio.*
7 *Conditionis euentus facit, vt perinde ſit ac ſi ab initio pure contractum fuiſſet.*
8 *Dotis promiſſio tacitam futuri matrimonij conditionẽ habet.*
9 *Conditionis natura eſt vt actum ſuſpendat & obligationis natiuitatem.*
11 *Conditio ſi ſubſequatur matrimonium, an ſit poteſtatiua.*
12 *Promiſſio omnis de iure eſt exequenda.*
13 *Fieri non poſſe id dicitur, quod nec honeſte, nec commode fieri poteſt.*
14 *Dos ante contractas nuptias non ſubſiſtit.*
15 *Hypotheca eſt acceſſoria, nec ſub ſubſiſtere poteſt ſine principali obligatione. contra nu. 16.*
17 *Tacita hypotheca introducta eſt à iure ex quadam tacita obligatione, quam lex fingit.*
18 *Dos & augeri poteſt conſtante matrimonio, & tum primum conſtitui.*
19 *Dos ſi ſit promiſſa conſtante matrimonio, & mulier nitatur expreſſa hypotheca, tẽpus promiſſionis attendendum eſt quoad hypothecam, ſecus ſi nitatur tacita, vt nu. 20.*
21 *Tacita hypotheca ſoli mulieri competit, non eius hæredibus extraneis.*
22 *Tacita hypotheca reſultans ex promiſſione dotis, ad illud tempus debet retrotrahi.*
23 *Hypotheca tacita dotis confeſſatæ & non numeratæ, ſtante præcedenti promiſſione, retrotrahitur. alias ſecus vt n. 24*
25 *Dotis hypotheca, quando promiſſio præceſſit matrimonium, retrotrahitur ad diem promiſſionis, & cur aliquando contrarium iudicauerit Senatus. num. 26.*

1 DIximus ſupra deciſ. 67. circa finem,* quod ad hoc vt hypotheca in bonis mariti uel ſoceri pro reſtitutione dotis, ſiue tacita ſiue

expreſſa, tettottahi poſſit ad tp̃s contractę obli-
gationis, reqniritur quod dotis promiſſio ſiue
conſtitutio facta ſit conſtante matrimonio,
vel dnm illud contraheretur per verba de præ-
ſenti: ſi vero facta ſit ante matrimoniũ (vt ple-
rumque fieri ſolet in inſtrumentis ſponſalitijs)
diximus non poſſe tetrotrahi ad tp̃s promiſſio-
nis, ſed ſolum ad tp̃s matrimonij. Hoc aũt obi-
ter diximus & per tranſennam, idq; poſt Bald.
Nouel. *tract. de dot. par.* 10. *n.* 39. *& Neguzant. de*
pignorib. in 4. *memb.* 2. *partis nu.* 79.

Sed quamquam re vera ita iſti ſentiant, & cũ
iis idem quoque aſſerere videatur Borgni. Ca-
2 ualc. *deciſ. Finiſanen. parte* 4. *deciſ.* 15. *n.* 14. * Ta-
men mihi diligentius attendenti hoc numquã
ſatis probari potuit: quinimo verius exiſtimo
hypothecam pro dotis reſtitutione, etiãſi dos
promiſſa vel conſtituta ſit multo tp̃e ante ſo-
lemnitatem nuptiarum, referendam eſſe non
tm̃ ad tp̃s celebrati matrimonii, ſed ẽt ad tẽpus
promiſſæ & conſtitutæ dotis; præſertim ſi ſit ex-
preſſa hypotheca, vtputa ſi futurus maritus pa-
ctionibus ſponſalitiis, qbus dos promittit̃, pro-
miſerit ẽt ſub expreſſa bonorum hypotheca, ſe
dotem illa aſſignaturum vel reſtituturum, ẽtſi
non adiecerit ex nunc prout ex tunc.

Moueor potiſſimum authoritate *l.* 1. *ff. qui po-*
ti. in pign. habe. vbi textus eſt expreſſus, cuius di-
ſpoſitionem cum Neguzantius ipſe, *d.* 4. *memb.*
2. *partis. n.* 78. generalem eſſe fateatur & in quo-
libet debitore ꝓcedere, ẽt conditionali (dum-
modo conditio non ſit poteſtatiua & in arbi-
trium debitoris remiſſa) multo magis ſane di-
3 cere debemus eam procedere debere * in dote,
cuius cauſa ſemper & vbique debet eſſe præci-
pua, *l.* 1 *ff. ſolu. matrimo.* Alias enim dotis quam
alterius cuiuſq; crediti vel debiti cauſa eſſet de-
4 terior. Nã * regulare eſt in omni credito, vt hy-
potheca (quæ accedit obligationi conditiona-
li) exiſtente demum conditione, trahatur retro
ad diem contractus, dummodo conditio ſit ca-
ſualis vel mixta, non aũt mere poteſtatiua & à
ſola voluntate ipſius debitoris dependens, vt
aperte colligitur ex *l. penul. ff. quæ res oblig. pigno.*
non poſſ. iunc. d. l. 1. *& l. balneum.* §. *amplius. ac etiam*
l. potior. §. *videamus. ff. qui poti. in pigno. habe.* Dif-
5 ferentiæ aũt ratio inter * conditionem caſualẽ
& poteſtatiuam, hæc eſt, vt ex Bar. & aliis refert
Neguz. *d. trac. de pigno. in* 2. *memb.* 2. *p. n.* 10. *verſ.*
ſextodecimo ampl. & poſt eum Pancirol. in conſ. 118.
nu. 19. Quia nempe in eo genere conditionum,
quas poteſtatiuas appellamus, cum in poteſta-
te ſit debitoris facere ne conditio exiſtat, puta
non accipiẽdo pecuniam, vt in ſpecie *d. l. penul.*
ff. quæ res pign. oblig. non poſſ. certe contractus nul-
lam adhuc habet firmitatem, nec põt producere
re efficax aliquod obligationis vinculum, niſi
perfecto actu: vnde non mirum eſt ſi non retro-
trahatur hypotheca ad diem contractus. At in
cæteris oĩbus conditionibus, ſiue mere caſua-
6 les ſint ſiue mixtæ. * quemadmodum negari nõ
põt quin ab initio contracta ſit obligatio firma
& valida, quæ facit vt impedire non poſſit de-
bitor quominus debeat, quotieſcumque condi
tio exiſtet. ita fãtendum eſt tp̃s illud contractæ
obligationis inſpici debere, nec aliud vllũ eſſe
7 quod ſpectari poſſit. * Nam nihil aliud adfert
euentus conditionis, niſi vt (poſtquam condi-
tio extitit) perinde habeat̃ ac ſi ab initio pure
& ſine conditione contractum eſſet, vt inquit
Cai. in *d. l. potior.* §. *videamus.*

Ex his itaq; patet non obſtare quod in con-
8 trarium allegari põt, * quod oĩs dotis promiſ-
ſio tacitam futuri matrimonii conditionẽ ha-
bet, *l. dotis promiſſio. ff. de iur. dot. l. tali. & l. plerum-*
9 *que.* §. *ſi ante matrimon. ff. eod.* Vnde * cum natu-
ra cuiuſcumq; conditionis ea ſit, vt actum non
ſolum ſuſpendat in euentum ſui, ſed & obliga-
tionem ipſam illiuſq; natiuitatem, Illud quoq;
fatendum eſſe vr̃, creditori conditionali, quan-
diu conditio pendet, nihil oĩno deberi; qa fieri
põt vt conditio deficiat, cui conſequens eſſe vr̃,
vt ſi interim & pendente adhuc conditione al-
teri hypotheca pura conſtituta fuerit, non poſ-
ſit eueniente poſtea condictione retrotrahi in
præiudicium illius, cui medio tp̃e ius eſt quæ-
10 ſitum, *d. l. qui balneum.* §. *amplius.* Nam * reſpon-
det̃ hoc verũ eſſe in hypotheca cõtracta ſub cõ-
ditione poteſtatiua, ſecus vero ſi ſub caſuali vel
mixta, ꝓp rõnem illã differẽtię q̃ ſtatĩ tetigimus

11 Nec dicendũ eſt * conditionem iſtam, ſi ſub-
ſequat̃ matrimonium (quæ in promiſſione do-
tis ſemper tacite ſubintelligitur) eſſe poteſtati-
uam. Nam verius eſt eſſe caſualem vel mixta;
eo quod qui de contrahendo matrimonio fidẽ
ſibi dederunt, poſſunt, imo & debent compelli
ad matrimonium cõtrahendũ, niſi aliq̃d triſte
12 timeat̃, *c. requiſiuit. & ibi Panor. extr. de ſponſalib.* *
Oĩs eni ꝓmiſſio eſt de iure exequẽda, *c.* 1. *de pact.*

Minus obſtat ſi dicat̃, quod ẽt ſequuto ma-
trimonio, adhuc eſt in poteſtate mariti dotem
ſibi promiſſam recipere vel non. Nam ad id te-
ſte Bart. *poſt glo. in d. l.* 1. *ff. qui poti. in pign.* reſpõ-
det, quod maritus hoc non poteſt honeſte face-
re, tum ne mulier interim remaneat indotata,
tum denique ne ipſi marito nimis hoc ſit incõ-
modum propter onera matrimonii, quæ ſine
13 dote ſuſtineret. * Quod autem nec honeſte nec
commode fieri poteſt, id dicitur fieri non poſſe,
l. nepos proculo. ff. de verb. ſignif.

14 Deniq; nõ obſtat * quod ante cõtractas nu-
ptias dos nõ ſubſiſtat, *l. dotis appellatio. ff. de iur. do*
ti. l. ſi. C. de donat. ant. nupt. nec per cõſequẽs prin-
cipalis actio dotis, *l. plerũq. ff. ſi ante. & l. dotis pro-*
miſſio. ff. de iur. doti. Vnde cõſequẽs ẽt eſſe vr̃ nullã
15 quoq; pro dote hypothecã ſubſiſtere; * cũ hypo
theca

theca ſit acceſſoria pricipalis obligationis, nec ſine principali vllo modo ſubſiſtere poſſit, *l.contrahi.vbi Bar.ff.de pign.* & late *Neguz.d.trac.de*
16 *pig.p.3.mẽb.1.n.8.* Nam* rñdetur, quod inio pignori res eſſe poteſt, ẽt eo tpe quo nihil dū debet, dummodo iam tunc res in ea cauſa ſit, vt non ſit in poteſtate debitoris ne debear, vt conſtat ex *d.l. qui balneum, ff.qui potio. in pign. hab.*

Poſtremo non obſtat authoritas Baldi Nouel. Neguz.& Caual. Nam vel ipſi fallunt (qḋ cum bona eorum venia dictum ſit) vel de tacita tantum hypotheca intelligendi ſunt, quàquam & de expreſſa loquant. Nam rationes quib.ipſi nitunt procedunt tm̃ in tacita hypoteca. & Neguzātius ipſe ſibi contrarius, in tacita ẽt hypotheca nobiſcum ſentire vr̃ alibi, nempe in 1.
17 *memb.5.p.nu.14.* At enim ibi,* quod ſicut hypotheca expreſſa, purificata condõne caſuali, trahit retro ad diem contractus, ita & in tacita dicendum eſt; quia tacita introducta eſt à iure ex quadā tacita obligatione, quā lex fingit maritum feciſſe mulieri cum dotem promitteret, *d.l.vnic.§.& vt plenius, C.de rei vxor.act.* Fingit enim mulierem ſtipulatā fuiſſe dotẽ ſibi reddi. Vnde cum tacita hypotheca oriat ex præſumpta illa promiſſione, dẽt intelligi quod oriat tpe promiſſionis; & idẽ tenere videtur Boer. deciſ. 331. ſed apertius adhuc Guid. Pancirol. *conſil. 180.n.6.verſ.ſed poſito.& Cepha.conſ.448. in fin.* quorum opinionẽ tanq̃ veriorẽ & doti magis fauorabilem (cuius cauſa ſemper & vbiq; debet eſſe præcipua, *l.1.ff.ſol.matr.*) tādem ſequutus eſt Senatus *a* (reiecta ſnīa Baldi nouel. & Neguz.) in facti ſpecie tamen, in qua de expreſſa hypotheca agebatur.

Ex his igit, & alijs quæ dicta ſunt ſup.d.dec. 67. facile colligere licet pro faciliori doctrina, ī hac materia ſic eſſe diſtinguendum.

Aut enim dos fuit conſtituta ſiue pmiſſa cõſtante mr̃imonio, uel dum illud p verba de præ
18 ſenti contraheretur (poteſt enim* dos, nõ tm̃ augeri conſtante matrimonio, ſed & tū primum conſtitui, *l.cum multa.C.de donat.ant.nupt.§.quam obrem.auth.de reſt.& ea q̃ue parit in vndeci.menſ.*) Aut vero fuit promiſſa ante contractum matrimonium & celebrationem nuptiarum.

19 Primo caſu,* differentia conſtituenda eſt inter hypothecam tacitam, & expreſſam. Si enim mulier nitat expreſſa, illius tps attendendū eſt, vt ſcilicet præferatur oĩbus alijs creditoribus eo tpe poſterioribus, per regulam gñalem, qui prior eſt tpe potior eſt iure, *c. qui prior. de reg.*
20 *iur.in 6.* Si* vero nitat, non expreſſa illa quæ in inſtr̃o receptæ dotis fuit conſtituta, ſed tacita à
21 iure introducta* (quæ ei ſoli competit, non ẽt eius hrdibus, niſi ſint ex proprijs ſuis deſcendētibus, *l.aſſiduis, C.qui poti.in pign. hab.*) tunc inſpiciendū eſt inſtr̃um receptæ dotis: quod quidē etſi ſit factum longo tpe poſt celebrationem nuptiarum; tū ſi realem numeratione contineat, hypotheca tacita retrotrahit ad tps conſtitutæ & promiſſæ dotis; ſicq; hoc caſu vtilior eſt expreſſa (& hic eſt caſus nr̃æ deciſ.67. quā ſupra re
22 tulimus) Ratio eſt; qa cum ex promiſſione dotis reſultet tacita illa hypotheca, dẽt intelligi q̄ oriatur tpe promiſſionis, & ad illud tps dẽt retrotrahi. Qualitas enī hypothecæ à iure adiuncta dicto principio promiſſæ dotis, dẽt intelligi ſm̃ tps promiſſionis, inquit Neguz. *d.4.memb. 2.p.n.80.verſ.ego pondero.* Quod ſi nulla præceſſerit promiſſio, tunc tacita illa mihi vr̃ referēda ad tps numerationis, non aūt ad tps nuptiarū: quia cum inducat à lege non ſolum ex promiſſione, ſed etiā ex numeratione (his enim modis duntaxat conſtituit dos) ſi nulla ſit promiſſio, incipit dos à numeratione, & p conſequens hypotheca, quæ ei à lege conceditr. ita ſentire vr̃ Neguz. *vbi ſup.per d.l.vnic.§.& vt plenius, C. de rei vxo.act. ponderando eam in verbis illis bis repetitis [promiſerint vel dederint]* quibus aperte innuitur tacitam hypothecam à lege induci, vel ex promiſſione vel ex datione ſiue numeratione. Adde quod cum pignoris obligatio ſit acceſſoria, non poteſt incipere ſine principali & ante natum principale, hoc eſt ante datam uel pro-
23 miſſam dotem.* Si vero inſtr̃um dotis receptæ nullam contineat numerationem, ſed nudam duntaxat mariti confeſſionem, tunc ſtante præcedenti promiſſione, & alijs adminiculis (de quibus late Menoc. *de præſum.lib.3. præſ. 12.& 13.& alij qui ab eo citantur*) hypotheca tacita retrotrahit, vel ſi mauis, incipit à tpe promiſſę dotis, in præiudicium creditorū medij tpis. ita in termi. Affl. *dec.402.Cepha.conſ.448.n.15.& ſeq.*
24 *Quod ſi nulla pceſſerit promiſſio, nec alia ſint adminicula aut indicia arguentia veritatem dotis ſolutæ, tunc non nocet creditoribus confeſſio, nec per conſequens retrotrahit hypotheca in eorū præiudicium. ita Menoc. d.præſ.13.& alij ab eo relati.& hæc quoad primum caſum.

25 Secundo vero caſu,* nempe qn̄ promiſſio ſiue conſtitutio dotis præceſſit matrimonium, tunc ſi ſequatur numeratio, non vtiq; ſolutionum inſpicienda ſunt tẽpora, ſed dies cõtractæ obligationis, *d.l.1.ff.qui poti.in pign.hab.* ſicq; retrotrahenda eſt hypotheca ad diem promiſſæ dotis, quod indiſtincte intelligo tam de tacita quam de expreſſa. hicq; eſt caſus huius noſtræ deciſionis, quamquā, vt paulo ante admonui, hic aderat expreſſa hypotheca, cum his verbis retrotractiuis [*dois maintenant & pour lors.*]

26 Quod ſi aliquis miret* Senatum noſtrū cõſultiſſimum, in hoc etiā caſu expreſſæ hypothecæ, aliquādo rationem habuiſſe diei celebrationis nuptiarum, & non diei contractus dotis p̄miſſæ. *b* Sciat hoc ita factū fuiſſe, vel quod non fuiſ-

Digitized by Google

fuiſſet petitum vt adiudicaretĩ à tpe contractus ſponſalitij, vel quod in huiuſmodi contractu nulla conſtitura eſſet expreſſa hypotheca, ſed tm̃ facta promiſſio de hypothecandis bonis cũ dos ſolueretur, vt plerumque fieri ſolet in hæc verba [*in gratiam cuius futuri matrimonij dotabitur dicta futura coniux ſumma tali: quam recipiẽdo dictus futurus maritus de ea tenebitur quittantiam facere, eãq; ſupra bona et ſufficiẽtia bona hypothecare, &c.*] quibus conſtat nullam adhuc contractam eſſe hypothecam expreſſam, ſed tacitã & à iure introductam rantũmodo hic ſubintelligi; de qua multi dubitant an à die huiuſmodi contractus oriatur, quamuis apud me hoc non ſit dubium per ea quæ ſupra dicta ſunt. Vide in hanc rem Ludo. Caron. *in reſponſis iuris Gallici lib.9.c.14.*

a *Arreſto 2. Martij 1607. in cauſa Iacobi Brocard, Guilielmi Guiot, & Dominæ Stephanæ Perrot appellantium, aduerſus Dominam Philibertam Bertrand vxorem Simonis de Santans appellatam. Cuius inſtrumento nuptiali eum primus eius maritus promiſiſſet aſſignare (prout ex nunc & ex tunc aſſignabat) pecunias quas ſibi in dotem conſtituerat, ſub expreſſa bonorum omnium hypotheca. Ea autem deinde collocata in bonis dicti primi mariti ratione dicta dotis à data inſtrumenti nuptialis, dicti Brocard Guiot, & Domina Perrot (creditores dicto inſtrumento poſteriores) appellationem emiſerunt, prætendentes eã ſolum collocari debere à data celebrationis nuptiarum. Pronunciatum autem fuit, eos ſine grauamine appellaſſe.*

b *Prout geſtum eſt anno 1603. arreſto lato in cauſa ſubhaſtationis bonorum quondam Domini d'Eſcrilles vbi dicta Curia Dominam viduam ratione pecuniarum dotalium à data celebrationis nuptiarum collocauit, licet inſtrumentum nuptiale anterius proceſſiſſet, cum expreſſa promiſſione aſſignandi. Idemq; etiã poſtea iudicatum fuit anno 1604. in gratiam Domini profeſſoris Colard, aduerſus Dominam viduam quondam Doctoris Girard.*

DECISIO CXXXIV.

An ex reciproco fideicommiſſo filiijs iniuncto detrahi poſſit legitima.

SVMMARIA.

1 *Legitima omne prorſus grauamen reſpuit.*
2 *Teſtamentum olim non poterat impugnari querela inoffícioſi, ob iunctum reciproci fideicommiſſi onus.*
3 *Reciprocum fideicommiſſum non videtur continere grauamen.*
4 *L. ſi pater puellæ. C. de inoff. an ſit correcta per l. quoniam in prioribus. eod. tit.*
5 *Generalia iura legi ſpeciali non derogant:*
6 *Legitima an ſit deducenda ex reciproco fideicommiſſo liberis iniuncto. & n. 9.*
7 *Laſus quis non dicitur ex actu quod ſe habet tam ad commodum quam ad incommodum.*
8 *Legitima grauari poteſt quando filius hæres inſtituitur vltra legitimam.*
11 *Generali diſpoſitione non cenſetur præiudicatum legitimæ.*

1 IN hac quæſtione dubitationem facit* *l. omnimodo. & l. quoniam in prioribus. C. de inof. teſtam.*
quæ leges à legitima omne grauamen prorſus
reijciunt. Quibus tñ rñderi poteſt eas ꝓcedere
ijs duntaxat in caſibus, in quibus olim actio liberis competebat ad teſtm̃ parẽtum quaſi inofficioſum, ob oneris & grauaminis impoſitionẽ
ſubuertẽdum, vt paret ex ipſo textu dictæ l. om-
2 nimodo.* Sed olĩ teſtm̃ impugnari non poterat
ob iniunctum à parẽtibus reciproci fideicommiſſi onus inter liberos; cum* non videretĩ con-
3 tinere grauamen, ſed fauorem potius & commodum, ob ſpem futuri euentus, vt patet *ex l. ſi pater puellæ. C. eod. tit.* ergo tale onus per *d. l. quoniam in prioribus.* non videtur eſſe reiectum. ita
argumentatur Ferd. Vaſqui. *de teſtator. potentia lib. 1. §. 10. nu. 250.*
4 Preterea aduertendum eſt,* quod ante Iuſtinianum, cuius eſt ea *l. quoniam in priorib.* iam ſublatum erat oẽ grauamẽ à legitima, vt cõſtat ex
l. quamquam C. ad leg. falci. quæ eſt Gordiani Imperatoris, qui tribus fere ante Iuſtinianum ſæculis floruit, & tamẽ ab ea non reijciebaĩ onus
reciproci fideicommiſſi, *d. l. ſi pater puellæ.* quo
fit vt non videatur ea lex correcta per *d. l. quoniã in prioribus.* alioquin cur poſt repetitam Codicis editionem in liberis noſtris remanſiſſet, ſi eſſet correcta? inquit Sequanus noſter Chifletius *in tract. ſuo de iur. fideicom. c. 15*
5 Porro, cum deciſio* *d. l. ſi pater puellæ.* ſit ſpecialis, illi per iura generalia poſtea ſubſequuta
non vr̃ eſſe derogatum, vt obiter aduertit Moder. Pariſ. *conſ. 7. n. 60. per l. in toto iure. ff. de reg. iur.* eſt enim in dubio euitanda correctio legũ,
nec eſt credẽdum quod Iuſtinianus vno verbo
voluerit corrigere *d. l. ſi pater. puellæ.* cũ non hoc
dixerit in *d. l. quoniam in prio.* nec niſi præfatione
adhibita correctiones inducere ſoleat.
6 Ex his ſane,* dicendum videbatur hac in facti ſpecie, legitimã non eſſe deducendam ex reciproco fideicõmiſſo liberis à matre iniuncto:
non enim videbatur onus in ſe continere, tum
ob æqualitatem & reciprocitatem, tum ob rationem dubii euentus. *arg. l. de fideicõmiſſo. C. de*
7 *tranſac.* quo loco oẽs* adnotãt, quod vbi ex aliquo actu quis conſequi põt commodum ſicut
& damnum, licet caſualiter accidat vt damnũ
ſentiat; non tñ dr̃ lęſus ex eo actu, cum ſi caſus
contrarius accidiſſet, non potuiſſet conqueri.
Et hanc ſnĩa in terminis huius noſtræ quæſtio-

nis

nis ſequuti ſunt permulti, quos refert Menoc. conſ. 196.n.16. & ſequen. vbi hanc teſtatur eſſe communem hac ætate, quibus addere potes Chifflet. vbi ſupra. huicque opinioni maxime ſuffragari videbatur hæc ratio, quod hi filij nō in legitima tantum eſſent inſtituti & reciprociter ſubſtituti, ſed in tota hæreditate. Iuris enim
8 eſt receptiſſimi* patrem poſſe grauare filium reſtituere legitimam ei debitam, quando vltra legitimam eum hæredem inſtituit, vt diximus ſup. dec. 61. n. 13. & ſeq. concurrentibus præſertim duobus illis requiſitis; quæ ibi obſeruauimus.

9 His tamen * non obſtantibus, iudicauit Senatus *a* legitimam ex reciproco iſto fideicōmiſſo deducēdā eſſe, & ab ea onus fideicōmiſſi (licet reciproci) prorſus reijciēdū, & ſubmouendū, ſicque per l. quoniam in prioribus. correctā eſſe *l. ſi pater puellæ*. Idque ex doctrina *gl. & Bar. in d. l ſi pater*. quam communiter receptam eſſe teſtantur Ant. Gabr. *comm. concl. lib. 6. tit. de legiti. n. 6. & Mich. Craſſ. § legitima. q. 39. n. 19*. Eamque veriorem eſſe exiſtimauit Senatus, hac potiſſimum
10 ratione,* quod ſi aliter diceremus, ſequeretur iſtud abſurdum, quod ex duobus, aut pluribus liberis reciproce ſubſtitutis, patet vnum aut alterum poſſet ſemper ſua legitima priuare abſque vlla ratione. Is enim, in cuius perſona contingeret caſus fideicommiſſi, ſemper priuaretur libera ſuæ legitimę diſpoſitione, nec vllus alius eam habere poſſet liberam, præterquam is qui omnibus ſuperuiueret, quod eſſet contra diſpoſitionem, d. l. omnimodo. & contra omnem æquitatis & æqualitatis rationem.

11 Adde * quod fideicōmiſſum, de quo hic agebatur, verbis generalibus relictum erat, nulla facta ſingulari aut ſpeciali mētione reſtitutionis legitimæ; cuius tamen expreſſa mentio requiritur ad hoc vt cenſeatur teſtator ei onus impoſuiſſe, vt docuit Alex. *in l. a filia, nu. 3. ff. ad Senatuſconſ. Trebellia. & Iaſ. conſ 44. nu. 1. vol. 1*. in generali enim fideicommiſſo regulariter non continetur legitima liberorum, cum ſit veluti æs alienum, atque ita fuit concluſum.

a *Arreſto 16. Martij 1607. inter Dominam Claudium Beatrix de Grandmont vxorem Claudij Franciſci de Ray Baronis dicti loci ex vna parte, & Dominas Ioannem Baptiſtam, & Benignam de Grandmont ex altera.*

DECISIO CXXXV.

De fideicommiſſo reali, graduali, perpetuo & ſucceſſiuo, & quibus ex coniecturis cenſeatur iniunctum. & an vocati in defectum alterius cenſeantur vocati per vulgarem vel per fideicommiſſum. Item an vocato ſecundogenito, is intelligatur eſſe vocatus qui talis erat tempore teſtamenti vel tempore cedentis fideicommiſſi.

SVMMARIA.

3 *Verba, in defectum, ſignificant vulgarem in fideicommiſſo.*
4 *Verbum, in defectum, quando reſtrictum eſt ad certum & limitatum tempus, tunc non habet tractum temporis.*
5 *Qualitas adiecta verbo debet intelligi ſecundum tempus verbi.*
6 *Pronomen, ipſi, eſt demonſtratiuum & relatiuum. & num. 82*
7 *Subſtitutio facta alicui, expreſſo eius nomine, vel per relatiuum illi, non egreditur eius perſonam.*
8 *Argumentum à vocatione actiua ad paſſiuam non valet.*
9 *Subſtitutionum diuerſitas in vna aut copulata diſpoſitione non facile præſumitur.*
10 *Grauatus de reſtituendo remotioribus & minus dilectis, an multo magis cenſeatur grauatus erga proximiores & magis dilectos.*
11 *Argumentum à ſequenti ſubſtitutione ad præcedentem, an recte procedat.*
12 *Teſtator præſumitur hæredem grauare quam minime fieri poteſt.*
13 *Familiæ conſeruandæ ratio non extendit fideicommiſſum. & n. 14. 29*
15 *Diſpoſitio facta in fauorem ſecundogeniti, an de eo ſecundogenito intelligatur qui talis erat tempore teſtamenti, vel tempore mortis.*
16 *Vulgaris ſubſtitutio expirat per aditionem inſtituti.*
17 *Subſtitutione facta ſub conditione caſuali, in fauorem ſecundogeniti, is cenſetur vocatus, qui tempore euenientis conditionis reperitur ſecundogenitus*
18 *Excluſus ſemel, remanet perpetuo excluſus. & n. 31. fallit vt n. 72.*
19 *Conditio ſi ſine liberis, inter deſcendentes cenſetur repetita.*
20 *Prædilectionis fauore, fideicommiſſum quandoque tranſmittitur.*
21 *Caſus omiſſus pro expreſſo habetur vt euitetur abſurdum.*
22 *Grauatus non cenſetur, qui non eſt honoratus.*
23 *Filij qui tantum in conditione ſunt poſiti, non poſſunt grauari.*
24 *Fideicommiſſi onus à perſona ad perſonam extendi non poteſt.*
25 *Onus adiectum inſtitutioni non cenſetur repetitum in ſubſtitutione.*

Fi-

26 *Filiorum appellatione nepotes non cōtinentur quando agitur de onere.*
27 *Specialia duo non facile ſunt inducenda.*
28 *Tacita repetitio non infertur ex tacita diſpoſitione.*
30 *Fideicommiſſarius aut legatarius, qui propria authoritate ſibi ius dicit, ſuo iure priuatur.*
32 *Exceptio de iure tertij tum obſtat cum eſt excluſiua iuris agentis. & n. 87.*
33 *Fideicommiſſum reale & graduale, à primis ad vltimos cenſetur repetitum.*
34 *Verba tractum tempris habentia denotant ſubſtōnem eſſe fideicommiſſariam & non vulgarem.*
35 *Tractum temporis habent hac verba, apres ſon deces.*
36 *Tractum temporis habent verba collectiua plurium graduum.*
37 *Mortis mentione facta in ſubſtitutione, dicitur compendioſa.*
38 *Compendioſa continet vulgarem & fideicommiſſariā ſuis temporibus.*
39 *Trebellianicæ prohibitio denotat ſubſtitutionem eſſe fideicommiſſariam.*
40 *Subſtitutio dubia à præcedenti & ſubſequenti interpretationem recipit.*
41 *Subſtitutio ſecunda præſumitur compēdioſa, ſi prima, & aliæ ſubſequentes tales ſint.*
42 *Teſtamenti vna pars alteram declarat.*
43 *Dictio, vſque, perpetuitatem fideicommiſſi denotat.*
44 *Dictio ſemper, & dictio perpetuo, continuationem fideic. denotant.*
45 *Verba in defectum, adiecta perſona & non portioni fideic. arguunt.*
46 *Deficere dicitur qui moritur.*
47 *Liberorum nomen eſt collectiuum plurium graduum & perſonarum.*
48 *Succeſſiuo ordine vocati cenſentur vocati per fideicōmiſſum.*
49 *Qui vult conſequens, vult & antecedens.*
50 *Dictio poſt, denotat tractum temporis.*
51 *Digreſſus ad plures gradus ſubſtitutionis, denotat fideicommiſſum.*
52 *Oneris & honoris eadem debet eſſe ratio.*
53 *Onus portandi nomen & arma domus, arguit voluntatem agnationis conſeruandæ.*
54 *Fideicommiſſum cauſa conſeruandæ familiæ, eſt perpetuum.*
55 *Alienationis prohibitio denotat perpetuum & repetitum fideicommiſſum.*
56 *Familiæ conſeruādæ ratio nihil iuuat niſi ſit expreſſa*
57 *Familię conſeruandę ratio quando eſt vnica, habetur pro expreſſa.*
58 *Ordo ſcripturæ non tam eſt attendendus quam ordo intellectus.*
59 *Prohibitio alienandi facta vni in fauorem alterius, non eſt nuda.*
60 *Reciprocum fideicommiſſum ex quibus inducatur.*
61 *Primo gradu ſubſtitutionis deficiente, locus eſt ſecundo.*
62 *Secundogeniti appellatione an is veniat qui tempore teſtamenti talis erat, & tempore mortis, vel qui talis erat tempore cedtiēs fideicommiſſi, & n. 74. 75*
63 *Affectio particularis non ſolet ferri ad incognitos.*
64 *Indefinita vim habet expreſſæ ſpecificationis, cum in vno ſolo verificari poteſt, & n. 76.*
66 *Qualitas ſubſtantifica & connaturalis non tranſit de vno in alium.*
68 *Excluſus non dicitur qui alteri poſt ponitur.*
69 *Verbi inhærendum, niſi manifeſtum ſit teſtatorē aliud ſenſiſſe.*
70 *Cæterorum appellatione omnes continentur.*
71 *Liberi in conditione poſiti cenſentur vocati concurrentibus coniecturis.*
74 *Secundogeniti appellatione non veniunt futuri, quādo tempore teſtamenti aliquis extat, cui conuenire poterat illa qualitas.*
77 *Repræſentationi an ſit locus in fideicommiſſis.*
78 *Vulgaris ſubſtitutio facile expirat, nec vtilis eſt ad bona in fami. conſeruanda.*
79 *Ominoſa interpretatio non præſumitur in mentem teſtatoris veniſſe.*
80 *Verba, & apres ſon deces, habent tractum temporis, & n. 81.*
83 *Verba impropriãda ſunt, vt ſubſeruiant menti.*
84 *Fundi & rei immobilis furtum fieri non poteſt.*
85 *Lex pœnalis & priuationem iuris inducens eſt ſtricte interpretanda.*
86 *Oldradi conſilium 21. limitatur.*
88 *Inuitus nemo ſuccedit in fideicommiſſo.*
89 *Verba vbi ſunt aperta non eſt admittenda quæſtio voluntatis.*
90 *Veritatem quilibet bonus iudex inquirere tenetur.*
91 *Voluntas ex verbis extra teſtamentum prolatis probari poteſt.*
92 *Probationes ſunt fauorabiles, ideoque nec anguſtandę nec impediendæ.*

FActi ſpecies huius deciſionis in hunc modum propoſita fuit per clariſſ. huius cauſæ relatorem.

Reuerendus in Chriſto Pater Dominus Guilielmus de Poupet Abbas commendatarius Abbatiarum de Baulme, Balerne & Egoilles teſtamentum 8. Octobris 1579. condit. Quo multa legata pia aliaque facit, deinde ſubdit.

Quantum autem ad reſiduum omnium & ſingulorum bonorum qualiacunq; ſint, de quibus ſuprà non diſpoſuimus & ordinauimus, de ijs infra diſponemus & & ordinabimus. Nominauimus & inſtituimus, nominamus & inſtituimus bis ore proprio prolatis, hæredē noſtrum vniuerſalem & ſolum in oībus chariſſimum nepotē Dominū Ludouicum de Corgenon, dictum de la Baulme Equitem, dominū de Perray, Sanctiamoris, & eam conditione, vt dictam noſtrā hæreditatem ſucceſſionemque purè & ſimpliciter, & non ſecus, adeat; perpetuòq; nomen & arma domus & familiæ noſtræ de Poupet aſſumat.

Poſt illius obitum ei ſubſtituimus, inſtituimuſque in

Digitized by Google

in hæredem noſtrū ſecundum eius filiū, legitimo coniugio procreatū. In defectum autem ſecundi filij, liberos alios eius maſculos, liberorumq; maſculos legitimo matrimonio procreatos, vſq; ad infinitū, maiorem natu ſemper præferendo, ſucceſſiuè vnū alteri, iiſdem conditionibus nomen & arma noſtræ familiæ de Poupet aſſumendi.

Si autem dicti liberi maſculi dicti noſtri hæredis, ſine liberis legitimo matrimonio procreatis decederēt, eo in caſu, non ſecus, & ex tunc prout ex nunc, & ex nunc prout ex tunc, nominamus; ſubſtituimus & inſtituimus ore proprio, noſtrum verū hæredē vniuerſalē ſolū & in omnibus, Guilielmū de Bynaud nepotem noſtrum, filium Domini de Chanberia, & illo non extante, eius liberos maſculos, legitimo (vt dictum eſt) matrimonio procreatos, ſucceſſiuè vnūque poſt alium, vſque ad infinitū, præferendo ſemper maiorē natu: idque iiſdem conditionibus expreſſis, nomen & arma dictæ familiæ aſſumendi.

In defectum aūt liberorū maſculorū, eis ſubſtituimus & inſtituimus Ioannem, & Petrum de Bynaud, eorūq. hæredes maſculos, præferendo (vt præfatū eſt) maiorē natu, iiſdem oneribus & cōditionib. præmiſſis.

Prohibendo in omnibus antedictis inſtitutionibus, & ſubſtitutionib. oēs detractiones quartarū Trebellianicarū, alienationēq; feudi de Chaux, illius pertinētias dependentiaſque; cui iunximus, annexuimus & incorporauimus perpetuò noſtra feuda de Poupet & By, pertinentias eorū & dependentias, cum bonis Salinenſibus, ſine poteſtate ea vnquam diſiungendi, & alienandi quocunque modo. Præterea cupimus, & volumus, vt omnia mobilia quæ reperientur in domo noſtra de la Chaux poſt obitum noſtrū, inibi conſeruentur retineāturq; in vſum d. domus, ſine poteſtate ex aliò transferēdi, eaq; oīa ſub pœna priuationis ſucceſſionis.

Die 18. Iulij 1581. dominus teſtator codicillos condit, quibus aliqua legata ſuis ſeruis inſtituit. In reliquo autē declarat ſe nihil in teſtamento immutare velle.

Dicta teſtamentū & codicilli, mortuo dicto teſtatore pro tribunali de Peligny 19 Septēb. 1583. publicantur, vbi perſonaliter cōparens d. Dominus Ludouicus de Corgenon d. de la Baume tūc Comes de Sainctamour, hæres vniuerſalis in dicto teſtamento nuncupatus, purè & ſimpliciter hæreditatē & ſucceſſionem dicto teſtamento ſibi delatam adit, oneribus, conditionibus, & modificationibus ibidem eſſiſprex, mitticurq; in decretalem poſſeſſionem.

Tempore conditi teſtamenti, d. Ludouicus Comes de Sainctamour hæres vniuerſalis duos ſolū filios habebat, ſcilicet Emanuelē Philibertū nunc Comitē de Sainctamour natu maiorē, Carolū Emanuelē minorē natu

Tēpore obitus teſtatoris, anno 1583. tres habebat, ſcilicet duos ſupradictos, & Antoniū tertij filij vice tūc fungētē, q natus eſt menſe Iunio 1587. ex inde ēt ſuſcepit alium filiū nuncupatū Philippū, qui etiamnū viuit, qui in lucem menſe Auguſto 1585. editus eſt.

Verū equidē eſt d. Carolū Emanuelē ſecūdū filiū, viuente adhuc patre deceſſiſſe, mēſe Iulio 1584. ſine liberis, ſicq; d. dominus Pater ſibi ſolū ſupſtites tres filios reliquit, Emanuelē Philibertū, Antoniū & Philippū.

Antonius ſecūdus filius, mortuo patre nomē & arma de Poupet aſſūpſit, ſeq; dñum de la Chaux nūcupauit, oīb. bonis ī dictis inſtōnib & ſubſtōnib. cōtētus gaudēs

Exinde, deceſſit, relicta ex matrimonio D. Ioannæ Richardot uxoris & ſociæ, filia Catharina vocata, filioq. poſthumo, poſt mortē patris nato nūcupatoq. Antonio

Hic Antonius ēt obijt, paucis poſt ortū mēſib. cuius obitus occaſione, d. Emanuel Philibertus Comes de Sainctamour primuſq; Ludouici hæredis vniuerſalis filius, prætēdit oīa dicta bona ſubſtituta virtute ſupra memoratarum ſubſtitutionū. Dicitq; vi earūdē ſubſtitutionū ſe poſt d. Antoniū Poſthumū vocari, tāquā maſculū & maiorē natu maſculorū d. Ludouici patris defuncti; imò ſe iā ab obitu fratris Caroli Emanuelis vocatū fuiſſe, q viuēs & ante obitū Ludouici patris & poſt mortē teſtatoris, tanq̄ vice ſecūdi nati fungēs, nomē & arma de Poupet, atrataſq; veſtes, eo noīe, pp luctū teſtatoris, aſſūpſerat: cōtēdēs dictarū clauſula ū ſubſtōnū lectura ſola patere, dictū teſtatorē ī perpetuū excludere voluiſſe filias a ſuis bonis, ī iiſq; maſculos præſuliſſe.

Vt aūt melius pretentionē ſuā roboraret, oſtēderetq; eā teſtatoris voluntatē fuiſſe, dictas rōnes pponit. Dictū teſtatorē tpe dicti cōditi teſtamēti, & antea, ſæpius dixiſſe declaraſſeq;, ſe velle eāq. ſuā eſſe mentē, oīa & ſingula hæreditatis bona penes hæredes d. quōdā Ludouici hæredis, & hæredes maſculos dictorū hæredū, quot quot eſſent in dicta familia, ppetuò ſtarēt, ad excluſionē oīum filiarū, in quocunq. caſu & gradu. Statim à dicto teſtamento, multoties idē inculcaſſe, præterea ſubijcientē, ſuā voluntatē tpe conditi dicti teſtamenti huiuſmodi fuiſſe in eaq. ſupſtitiſſe vſq. ad obitū, idq. eo aīo vt nomen & arma de Poupet ppetuo cōſeruaret.

Pluries declaraſſe, ſi crederet ſua dicta bona ad filias peruentura, ea ſe citiùs Eccleſiis diſtributurum.

Deniq. velle ſe & intēdere in defectum dicti ſecundi & liberorum eius maſculorū, maiorem natu cæterorum omnium maſculorum à dicto hærede deſcendentium, bona in dicto fideicommiſſo cōtenta poſſidere.

E contrà, d. Domina Ioanna Richardot noīe & tanq̄ tutrix d. Catharinæ ſuæ filiæ, dicit oīa bona ſupradicta ad dictā ſuā filiā pertinere, tum ex illius capite ob ſucceſſionē Antonij Baronis de la Chaux illius patris pro medietate ad illā deuolutā, tum tanq̄ hæredē vniuerſalē Antonij poſthumi eius fratris, qui alteri medietati ſucceſſerat. Pretentas ſubſtōnes hic nō poſſe extendi, huncq. caſum cōprehendere, quia tpe obitus Ludouici hæredis, Antonius Baron de Chaux ſupfuit, qui erat ſecundogenitus, & per cōſequēs vocatus à teſtatore.

Itē, ſubſtitutionē, vi cuius d. Ludouico patri ſuccedere debebat, ſīpliciter fuiſſe vulgarē, expiratā aditione poſtea facta, cæteroſq. gradus excluſiſſe, put indicant hæc verba (in defectū dicti ſecundi filij) eāq; limitari tpe obitus teſtatoris, nec vllo modo conceptā eſſe tpe obitus ſecundi filij, neq. dici vt poſt illum filij eius maſculi, aut poſt illos cæteri maſculi hæredis vocentur.

Quantū aūt ad rationes aduerſus propoſitas, d. Domina eas inficiatur, aſſeritq; non eſſe validas, cū conſtet de mente teſtatoris ex verbis teſtamenti.

Addit, dictum Comitem ſupplicantem nunquã à di-
ctis ſubſtitutionib. fuiſſe vocatum, nec vnquam vo-
luiſſe teſtatorem vt poſſet ſuccedere dictis bonis, cùm
in perpetuum eum excluſerit.

Tametſi autem aliquod ius habuiſſet, illo cecidiſſe
eò quod ſe authoritate priuata in dictorum bonorum
poſſeſſionem immiſiſſet, cùm ex hæredis diſpoſitione
ſub pęna priuationis eam adire debuiſſet.

Notandum etiam eſt, Philippum tertium filiũ Lu-
douici, procurationem in proceſſu poſitam tranſegiſ-
ſe, qua ex authoritate curatoris declarat ſe nihil præ-
tendiſſe nec prætendere in fideicommiſſum de quo agi-
tur, nec in bona inde depẽdẽtia, rõne hactenus deuolu-
torum. Quantũ aũt opus eſt, cedere d. domino Comiti
de Sainctamour fratri natu maiori, illiuſq; liberis ma-
ſculis, oĩa iura & actiones, ſibi in pręſentia competen-
tes in dicto fideicommiſſo. quod à dicto domino Comi-
te illiuſq; liberis maſculis ſtipulatum fuit.

Ex præmiſſa facti ſpecie duæ potiſſimum qõ-
1 nes oriunt. Prima eſt, an ea ſubſtitutio, qua ĩ de-
fectum ſecundogeniti, alij liberi maſculi hr̃dis
inſtituti, vocãtur, vulgaris tm̃ ſit, an & fideicom-
miſſariã contineat. Etenim ſi ꝓ pro vulgari tm̃
eã habeamus, certum eſt, adita ꝑ ſecundogeni-
tum hr̃ditate, eãdem ſubſtitutionem euanuiſſe
& conſequenter defeciſſe ſequẽtium graduum
ſubſtitutiones, *Pereg. trac. de fideic. art. 15. n. 3.*
Hier. Gabr. conſ. 117. n. 1. vol. 2.

2 Altera* eſt, an etiamſi ſit fideicommiſſaria &
non vulgaris, per poſthumi maſculi natiuita-
tem, quem ſecundogenitus reliquit, fideicom-
miſſum extinctum ſit necne.

Quod ad primã qõnem attinet, dicendum vi-
debatũ hic vnicã eſſe ſubſtitutionem factã hr̃di
inſtituto, quia poſt mortem ſuã ſecundogenitus
ei ſubſtituit, & in defectum ſecundogeniti, cete-
ri filij ſui & deſcendentes maſculi; q̃ ſubſtitutio
etiãſi ſit fideicommiſſaria quoad ſecundogeni-
tum, q expreſſe vocat poſt mortem hr̃dis, tñ me-
re vulgaris eſſe videt̃ quoad cęteros maſculos po-
ſtea uocatos ĩ defectum ſecundogeniti, cum re-
ſpectu illorum nullus hic adſit tractus tp̃is in fu-
3 turum.* Verba. n. iſta [& in defectum d. ſecundi
filij] nihil aliud ĩportare vident̃ quã vulgarem ĩ
fideicommiſſo, pinde ac ſi dictum eſſet: ſi ſecun-
dogenitus fideicõmiſſum accipere noluerit vel
non potuerit, vtpote ſi iã forte ſit mortuus tp̃e
apertæ ſubſtitutionis, ſubſtituo cæteros maſcu-
los d. hæredis. ita tenet Dec. *cõſ. 95. n. 1. ĩ fi. & n.*
2. & cũ eo Meno. pſ. li 4. præſ. 71. n. 10. Soc. iun. cõſ.
180. n. 63. vol. 2. & Pereg. de fideic. art. 18 n. 17. quos
retulimus ſup. dec. 125. n. 32. 34. vbi etſi fateamur
dictionẽ hãc [*à deffault*] generice ſũptã ex ſui na-
tura & ꝓpria ſignificatione, tractũ tp̃is in futu-
rũ continere (ſignificat enĩ oẽs defectus, q quo-
cũq. modo & quocũq. tp̃e poſſunt contingere)
4 tñ* hoc non obſtat quominus vulgaris eſſe dicat̃
hæc ſubſtitutio, cũ reſtricta eſſe videat̃ ad certũ
& limitatũ tp̃s, nẽpe ad tp̃s mortis ipſius hr̃dis
inſtituti, quo ſecundogenitus ad fideicõmiſſũ
fuit vocat⁹, ut cõſtat ibi [*& eo mortuo, &c.*] quo-
tieſcũq. enim conditio hæc, eo non extãte, vel,
eo deficiente, refert̃ ad certũ aliquod & defini-
tum tp̃s, tunc amplius generice & indefinite ſu-
mi non põt, ſed ſtricte & ſpecifice; dẽtq. neceſſa-
rio vel adeſſe vel abeſſe eo tp̃e quod per verbũ
ſignificat̃, vt loc⁹ ſit diſpoſitioni. Etenĩ ex oĩum
5 ſnĩa, * qualitas adiecta verbo intelligit̃ ſm̃ tp̃s
verbi, *l. in delictis, §. ſi extraneus, ff. de noxa. acti. l.*
Titius, ff. de teſta. mil. Et ſic, dictio hæc [*à deffault*]
etſi oẽs q dẽ defectus ſeu modos deficiendi ſecũ-
dogeniti hoc ĩ caſu ſignificari poſſit, eos tñ oẽs
refert & reſtringit ad tp̃s mortis hr̃dis inſtituti,
nec ad alios defectus, q alio tp̃e euenisse potuiſ-
ſent, dẽt extendi. ita expreſſe Menoc. (ꝑter alios
quos ſup. retulimus d. dec. 125.) *cõſ. 117. nu. 16.*
verſ. quarto accedit. Pariſ. conſ. 74. n. 17. vol. 2. &
Peregr. art. 29. n. 19.

Prædictis opitulant̃ admodũ verba teſtamen-
6 ti [*ipſi ſubſtituimus*] Pronomen* enĩ iſtud [ipſi]
eſt demonſtratiuũ & relatiuũ tm̃ ad pſonã d. hę-
redis ꝓprio noĩe antea noĩati, Pariſ. *conſ. 86. nu.*
36. li. 2. quod cũ vno orõnis cõtextu & vna clau-
ſula ꝓlatum ſit, demonſtrat ſubſtõnẽ hic vnicã
eſſe, eãq. ipſi hr̃di dũtaxat, non ẽt eius ſecundo-
genito factã, ꝑ quã oẽs liberi ſui ei ſubſtituant̃
ordine ſucceſſiuo, primogenitũ ſẽper ꝓferẽdo,
idq in defectũ ſecundogeniti, cui nemo deinde
ſubſtituit̃, ne q dẽ maſculi ex eo, quod tñ dubi-
tãdũ non eſt teſtatorẽ omiſſurũ non fuiſſe, ſi vo-
luiſſet à ſecundogenito hr̃ditatẽ ex fideicõmiſ-
ſo reſtitui; nec dici põt ſubſtõnẽ factã hr̃di, cen-
ſeri repetitã in pſonã d. ſecũdogeniti, actiue tm̃
7 & non paſſiue vocati. Nã qñ* ſubſtõ facta eſt ali-
cui, expſſo ei⁹ ꝓprio noĩe, vel ꝑ relatiuum [illi]
vel [ipſi] vt hic, tunc vr̃ reſtricta ad eius pſonã,
nec cẽſet repetita ĩ pſonã aliorũ, Crau. *cõſ. 98. n.*
9. Soc. iun. cõſ. 3. n. 29. l. 1. Meno. cõſ. 85. n. 66. & 99.
8 nec valet* argm̃ à vocatione actiua ad paſſiuã,
Surd. cõſ. 315. n. 13. Meno. cõſ. 326. n. 57.

Ex his ergo, cum appareat ſubſtõnem iſtã fa-
ctam in defectũ ſecundogeniti eſſe vulgarẽ, non
aũt fideicommiſſariã; conſequens eſt quod cum
expirauerit illa vulgaris ꝑ exiſtentiã Antonij, q
tp̃e mortis hæredis grauati erat ſecundogeni-
tus, & hr̃ditatem ex fideicommiſſo adeptus eſt,
cæteræ oẽs ſubſtitutiones, tanquã ſubſidiariæ,
& ad præcedentem ſubordinatæ, corruerunt &
euanuerunt, per ea quæ tradit Pereg. *d. trac. de fi-*
deic. art. 15. n. 3. Nec obſtat ſi objiciatur, ſecun-
dogenitum poſt mortem hęredis inſtituti, ex fi-
deicommiſſo vocatum eſſe, & per conſequens
ſubſtitutionem in defectum ſecundogeniti fa-
ctam, etiam pro fideicommiſſaria habendam
9 eſſe: * ne alioquin in vna, aut ſaltem copulata
diſpoſitione, diuerſitas ſubſtitutionum præ-

ſu-

Digitized by Google

ſumatur,eademq; res diuerſo iure cenſeaẽ. Nã
rñdetur non eſſe abſurdum quod vna eadẽque
diſpoſitio diuerſas ſubſtõnes contineat, vnam
vulgarẽ,alterã fideicommiſſariã, maxime vero
vbi differentiæ rõ inter vtramq; ſubſtõnem ac-
cedit,q̃ in ꝓpoſito militat; cum in prima ſub-
ſtõne facta hrẽdi inſtituto, qualitas tractũ tp̃is
importans adiecta reperiaẽ;vtpote q̃ poſt mor-
tem hrẽdis collata ſit,ſed inter ſecundogenitum
& reliquos liberos maſculos hrẽdis ſubſtitutos,
nulla adeſt dictio q̃ tractũ tp̃is ſignificet,ideoq;
fideicommiſſaria non continetur ſecundum do-
ctri.Bar.*in l.centurio.n.32.& 33.& in l. Lucius. in pen. quæſt. ff.de vulg. & ita ratiocinatur Cuma. in l.gallus,§.quidem recte, ff.de lib. & poſth.*

10 Præterea nihil obeſt, ꝙ teſtator ad vlteriores
gradus ſubſtõnum procedendo, Guilielmũ de
Bynaud & alios etiã remotiores appellet,in eũ
caſum,quo dicti maſculi hrẽdis inſtituti ſine ma
ſcula ꝓgenie decederent, ita vt in eadẽ ſubſtõ-
ne,etiã ſecundogenitus ipſe (qui eſt de maſcu-
lis hrẽdis) fideicommiſſo grauatus eſſe videatur
ad commodũ minus dilectorum, vt idcirco di-
ci poſſet maiori ratione in p̃cedenti ſubſtõne
grauatũ eſſe,vt alijs maſculis hrẽdis inſtituti ex
fideicommiſſo hæreditatẽ reſtitueret, ne alioq.
minus grauatus cenſeaẽ verſus p̃dilectos,quam
verſus remotiores,cõtra *l. Publius, ff.de cõd.& de.*
Nã ad præfatã obiectionẽ dicendũ eſt,p̃dictam
tertiã ſubſtõnem de Guilielmo de Binand & li
beris eius maſculis,q̃ poſt deceſſum filiorũ hæ-
redis inſtituti facta eſt, ſubſidiariã tñ & ad p̃ce
dentem ſubſtõnem ſubordinatã eſſe, ita vt eidẽ
locus eſſe non poſſit, niſi cõditio p̃cedentis ſub
ſtitutionis purificata ſit, videlicet ĩ caſum quo
ſecundogenitus tp̃e mortis hęredis inſtituti de
feciſſet, vel non adiuiſſet hæreditatẽ ; in quem
euentum tñ,cæteri hæredes maſculi ac eorum
liberi eiuſdẽ ſexus,ſunt appellati , q caſus cum
non euenerit , atq; idcirco eadem ſubſtitutio
ceſſauerit, dicẽdum eſt ẽt ſequentes ſubſtitutio
nes expiraſſe,vt ex Peregri. paulo ante ꝓbaui-
11 mus.* Neq; à ſequente fideicommiſſaria ſubſtõ
ne ad p̃cedentem inferri poteſt,vt ſecundogeni
tus etiã fideicõmiſſo grauatus p̃ſumaẽ; cum nõ
recte inferaẽ ab onere minus dilecti , ad p̃ceden
tis grauamen,ut aduerſus Torniel. recte diſpu-
tat Meno.*pręſ.li.4.pręſ.71.n.* 19. 20. vt idcirco
mirum non ſit,teſtatorem non voluiſſe dicto ſe
cundogenito(quem tãquã prædilectum cæteris
oĩb. ſubſtituendo antepoſuit)ſubſtituere, præ-
terquã in caſum quo hæreditatem non adiret ,
vel tp̃e mortis heredis ſubſtituti deficeret,& tñ
ob euentum dictę conditionis.remotiorib.ſub-
ſtitutis admiſſis , etiã eoſdem ſubſtitutos vlte-
riore fideicommiſſi onere grauare. Quæ cum
12 ita ſint,ac præſumendũ * ſit teſtatorem, in du-
bio hæredem,vel ſubſtitutum,maxime prædile
ctum, minus velle grauare quam fieri poſſit, *l. vnum ex familia.ff.ſi rem.ff.de lega.*2. Dicendum
videbaẽ p acceptatã à ſecundogenito ex fideicõ
miſſo hrẽditatẽ , ſequentẽ ſubſtitutionẽ in defe-
ctum eiuſdẽ factã,expiraſſe & euanuiſſe. Deniq;
13 non * obſtat, ꝙ obijci poſſet dictã ſubſtitutionẽ
ex eo in fideicommiſſariã trahi poſſe,& repetitã
cẽſeri, qđ teſtator familiæ conſeruãdæ rationẽ
habuerit,utpote q ſolos maſculos ſubſtituerit ,
& primogenitũ vbiq. p̃tulerit, idq. cum onere,
q ſuccederet,ĩſignia teſtatoris portaret . Nã rñ-
deri poteſt ĩ primis,eã familiæ rationem,in tui-
tu d.ſecundogeniti habitã non fuiſſe,cum ipſe,
etiãſi ſecundogenitus, tñ & primogenito & cæ-
teris ĩ eodẽ gradu fratrib. fuerit prǫlatus; nec ẽt
eidem iniunctum reperiẽ, vt inſignia familię te
ſtatoris deferret,nec maſculorum deſcẽdentiũ
d.ſecundogeniti,teſtator vllã mentionem fece-
rit,idq. prædilectionis cauſa,ob quã teſtator ei-
14 dem vulgariter tñ ſubſtituere voluiſſe vr̃ .* Se-
cundo rñderi poteſt, teſtatorem in dubio cenſe-
ri tñ conſeruare voluiſſe agnationem eo modo,
& quatenus diſpoſuit; ideoq. qualitas maſculi-
nitatis conſideraẽ tñ ĩ caſib. expreſſis à teſtato-
re,non autem omiſſis. Neq; enim fauore agna-
tionis ſunt addendæ,multiplicãda uel ſomniã-
dæ ſubſtitutiones ultra diſpoſitionẽ teſtatoris ,
q vr̃ tñ fauere agnationi ſ'm caſus & conditio-
nes in teſtõ comprehenſas; ita vt prætextu con
ſeruãdæ agnationis non debeat ſubſtitutio ex-
tendi vltra terminos à teſtatore pręſcriptos. ita
late Mãtic.*de cõiect. vlt. vol.l.6.tit.*15. *n.6. Menoc. cõſ.85.n. 119.allegãs Alex. Abb. Dec. Pariſ. & alios.*
15 Poſtremo non obſtat ſi dicaẽ * diſpoſitionem
factã in fauorem ſecundogeniti,de eo tñ ſecun
dogenito intelligendã eſſe, q erat talis tp̃e teſta
menti & mortis ipſius teſtatoris,ſicq; de Caro-
lo Emanuel,q tunc erat ſecundogenitus,*l.nomẽ §.filio.l.vxorẽ,§.teſtamẽto pueros, ff.de legat.3.l.ſi ita.ff.de aur.& arg.lega.Meno.late cõſ.97. p tot. & conſ.306.n.32.& ſeqq.* Atq; ita,poſito quod ſub
ſtitutio ſit vulgaris , tñ cum d. Carolus Ema-
nuel ante inſtitutum hæredem mortuus ſit, du
bium non eſt quin caſus ſubſtitutionis euene-
rit in fauorẽ & commodum dñi Emanuel Phi-
liberti nunc Comitis de Sainctamour primoge
16 niti. Nã ſi loquamur de vulgari * facta in hæredi
tate,illa expirauit per aditionem hæredis inſti-
tuti,*l.poſt aditã.C.de impub.* Si uero loquamur
de vulgari facta in fideicommiſſo ab hrẽde reli-
cto, caſus illius euenit p mortem d.Caroli Ema
nuelis ſecundogeniti ante hrẽdem inſtitutum ,
ſicque locus eſt fideicommiſſo dicto Comiti
primogenito his verbis expreſſe relicto, [*& à deffault du ſecond filz , ſes autres enfans maſles , preferant touſiours l'aiſne, &c.*] Eſt enim præfatus
Comes omnium primogenitus ſicq; iam erat
præferendus Antonio tempore cedentis fidei-

commiſſi, qui maſculorū ſupetſtitum ſecūdus
erat ab eo. Reſpondet enim huic argumētatio-
ni,quod imo, cū nullus tpe apettæ ſubſtitutio-
nis(prætet comitē) d.Antonium ptæcederet, q
ſic à ſequendo ſecundus etat, is ſuit ptofecto
quem teſtatot appellaſſe credendus eſt. Nam cū
17 ſubſtitutio * in incettū, & dubiū euentum eſt
collata(vt hic) nempe in tp̄s mortis hr̄dis,ſuffi-
cit ut tēpus inſpiciat quo caſus ſubſtōnis eue-
nit,cum ante illius euentum diſpoſitio ſit in ſu
ſpenſo,*l.cum pater.§.hæreditatē.de leg.2. l.interue-
nit.ff.de lega.præſt.l.cum qui poſt.ff.de cond.& dem.*
atq; ita in ſpecie tenuetunt Pariſ. *conſ.78.n.30.
lib.3.conſ.31.n.41.& cōſ.36.n.10.li.2.Alc.reſp.
n.4. Ruin.conſ.191.n.10.in fi.li.2.Mantic.de cō-
iectur.vlt.vol.lib.8.c.8.nu.8.in fi. & Tiraq.de iur.
primog.q.3.n.6.& q.80.n.2.* Et poſito quod iſta
opinio non eſſet cōis,tñ in iſto caſu eſſet admit
tenda ſine controuetſia,quia diſertis verbis vo
cauit teſtatot ſecundogenitū, q talis eſſet tpe
obitus ſui hæredis;qa ad id tēpus (vt paulo an-
te diximus) ſubſtōnem omnem tetulit atq; re-
ſtrinxit,vt conſtat ibi [*& apres ſon deces & treſ-
pas nous ſubſtituons ſon ſecond filz,&c.*]Quod ſi co
gitaſſet de ſolo Catolo Emanuele, qui tpe teſta
menti ſolus etat ſecundogenitus, facile credē-
dum eſt quod eum proprio noīe vocaſſet, non
autem ſub nomine appellatiuo ſecundogeniti.
Adde quod, cū in defectum ſecundogeniti pri-
mogenitum aliorū vocauerit teſtatot, non eſt
credendus vocaſſe dictū Comitem,licet primo-
genitum;ſed cum in primo ſubſtōnis gradu à ſe
cundogenito incepetit, (excluſo primogenito
ab eo gtadu) cenſendus eſt ſane primogenitū
aliotum (d.Comite excluſo) id eſt eum q eſſet
natu maior poſt primogenitum ſēpet vocaſse.
18 Nā ſemel excluſus remanet perpetuo excluſus
Pariſ.*cōſ.16.n.5.& conſ.72.n.79.li.4.Soc.iun.cōſ.
100.n.5.li.2.Grat.conſ.6.n.20.li.1.Meno.conſ.315
n.25. Pereg. late, qui multa congerit tract. de fideic.
art.27.n.23.& quaſi per tot.* Atq; id hac rōne fe-
ciſſe credēdus eſt,q nēpe ſcitet d.Comitē pri-
mogenitum,tū ſuæ ꝓpriæ familiæ,tum ēt fami
liæ de Corgenon, & familiæ de Btuges nomen
& atma aſſumere iā obligatum eſſe,q̄ conſidera
tio non eſt leuis momenti, vt in ſimili perpen-
dit Men.*d.conſ.97.n.90. poſt Alc.reſponſ.590.*
Ex his igit, etſi ſatis ſupetq; conſtare videat
ſubſtōnem hanc eſſe vulgarē,eāq; p acceptatā a
ſecundogenito ex fideicommiſſo hr̄ditatem ex
pitaſſe, adeout ſecundæ qōnis reſolutio ſuper-
flua eſſe videat. Tamen quo veritas clarius elu-
ceſcat,adhuc dici poteſt, per natiuitatem po-
ſthumi ex Antonio ſecundogenito, præſatam
ſubſtitutionem extinctam eſſe,etiamſi ad fidei-
commiſſum trahi poſſet.
Nā etſi hr̄des maſculi d.ſecundogeniti à teſta
tore honorati aut vocati non videant,dicendū
tū eſt,oīno pręſumendum eſſe teſtatorē non ali
ter ſecundogenito voluiſſe ſubſtituere,quam in
eum caſum,quo ſine hr̄dibus,ſaltem maſculis,
obitet; idcoq. præfatā ſucceſſionē in dictū filiū
poſthumum,q pr̄i ſuperuixit,tranſmiſſā fuiſſe.
19 * Nā ēt ſi ea conditio [*ſi ſine liberis*] ex pia legis
interpretatione,fauore deſcēdentiū tm̄,nō col-
lateraliū,tegulatitet repetita in ſubſtitutionib.
intelligatur,*l.cum auus,ff.de cond.& dem. & l.cum
acutiſſimi.C.de fideic.* ea tñ,ex conjectura teſta-
toris voluntate,ēt ad propoſitum caſum exten-
denda eſt,idq; ea potiſſimum rōne,quod remo
tiorum ſubſtitutorū hr̄des maſculi expreſſe ſūt
appellati: ita ut multo magis teſtator voluerit
ad prædilectorū ac primonominatorum filios
20 hr̄ditatē tranſmitti.Qui prædilectionis * fauor
tātus eſt,vt ēt conditionale fideicōmiſſum ī libe
ros trāſmittat,qñ remotiorum ſubſtitutorum li
beri ſunt vocati,late Mātic.*de cōiect. vlt.vol.li.11
tit.20. n.20. 25.* Rationē addit, quia ſi teſtator
fuiſſet interrogatus, veriſimilitet ita rñdiſſet.
21 Et gñaliter, qū alias durum aliqđ,iniquum,
inhumanum, vel abſurdū ſequeret, p̄ſumendū
eſt teſtatorem voluiſſe qđ filius(etiāſi non noīa
tus) ſubſtitutum excludat, Ant.Gabr. *cōm.cōcl.
li.8.tit.de verb.ſig.concl.1.n.34.Mich.Craſſ.ſent.li.
1.§.fideicōmiſſū q.10.n.10.* Tum enim, caſus o-
miſſus pro expreſſo habetur, *Doct.in l.commodiſ-
ſime,ff.de lib.& poſth.*
Quo p̄ſuppoſito, conſequēs eſt,ad onus dicti
poſthumi fideicommiſſum p̄tendi non poſſe.
22 Primo,qa cum iudicio teſtatoris expreſſe hono
ratus non ſit, ſequit neq. grauari eum potuiſſe,
l.ab eo.C.de fideic.l.ſed & ſi ſic.ff.de lega.3. Ita vt ēt
23 filij, q ad excluſionem ſubſtituti in conditione
ponuntur,fideicōmiſſo à teſtatote grauati non
poſſint,cum exp̄ſſe honorati ac vocati non ſint
eāq. cōem opinionem tradit Imol.*in l.Lucius,n.
2.ff.de hær.inſt.Alex.in l.ſi cum dotem,n.16. ff.ſol.
matri.Iaſ.in l.1.n.12. C. de pact.*
Deinde, etiāſi dictus poſthumus honoratus
eſſet, conſtat nullum grauamen fideicommiſſi
eidem impoſitū eſſe, cū in defectum hr̄dū ma-
ſculorū d.ſecundogeniti,uel poſt eorū mortem
24 nemo ſit ſubſtitutus. * Certum aūt eſt fideicom
miſſi onus à perſona ad pſonā extendi non poſ-
ſe:ſufficit enim conditionem ſemel impleri,q d
qd poſtmodum eueniat, *l.hæredib. in prin. ff.ad
25 Treb.l.cū uxori.ff.quād.dies leg.ced.* Hinc & onus
adiectum inſtitutioni non cenſetur repetitum
in ſubſtitutione, *l. ſub condōne, ff. de hær.inſt. l.ſi
quis ita. ff.de acq. hær.* neq; ab vno ſubſtituto in
alium,uel de vna perſona ad aliā, fideicommiſſi
onus deriuatur, de quo extat egregium & fa-
moſum conſil.Oldrad. (quem omnes ſequun-
tur) conſil.21. Vbi etiam facti ſpeciem ponit,
qua teſtator ad plures gradus ſubſtitutionum
digreſſus erat.

Vn-

26 Vnde qñ * de onere filiotum agiť, nepotes nó
continenť, ne qdem ex coniectura voluntatis.
Nam ẽtſi qñque, fideicommiſſum ex præſum-
pta mẽte extendat de caſu ad caſum, non tñ id
petmitti debet de perſona ad perſonam, iuxta
glo. in l. Titius.ff. de lib. & poſth. & hoc oẽs Doct.
tenere dicit Cæpha. *conſ.* 269. *nu.* 13. & *nu.* 50. &
Curt. Iun. conſ. 121. Quod eo magis in propoſito
dicendum eſt, vbi conſtat dictum filium poſt-
humũ, neq; nominatum neq; honoratum a te-
ſtatore fuiſſe, ita vt ad inducendum grauamen
in ipſius pſonam duplex fictio debeat concur-
rere, videlicet & honoratum & grauatum eſſe;
27 atque ita * duo ſpecialia, quod iure non per-
mittitur, *glo. in l.* 1 *C. de dot. promiſſ.*
28 Maxime cum nulla * rõne ſequať, poſthumus
cenſeť tacite honoratus ac prælatus ceteris ſub-
ſtitutis ergo & tacite grauatus: non modo ob
rõnis diuerſitatem quæ in vno fauorabilis, in
altero odioſa eſt; verũ ẽt quod in ſubſtitutioni-
bus nũquã cẽſeať repetitio facta eorũ tã quoad
rẽ quã quoad pſonas) quæ in pcedẽtibus tacite
tm̃ cõprehẽdunť; eũ, vti diximus, ex tacito taci-
ta repetitio nõ inferať, late Pereg. *d. art.* 16. *n.* 43.
29 Et idcirco, * ẽt familiæ conſeruandæ fauor
operari non põt, vt fideicõmiſſi onus de pſona
ad pſonam extẽdať, maxime, cũ, vti ex cõi ſnĩa
docuimus, teſtator tm̃ intelligiť cõſeruare vel-
le agnationẽ, eo modo & quatenus diſpoſuit, &
(vt expreſſe inquit Dec. *conſ.* 287. *n.* 7.) diſpoſi-
tio teſtatoris facta in perſona maſculorum re-
ſtringitur ad perſonas, de quibus teſtator lo-
quitur, nec ad alias extenditur.
30 His rõnibus accedat, * quod ẽtſi extaret ad-
huc aliquod fideicommiſſum, tñ ad illius peti-
tionem non eſſet admittendus dic. Do. Comes
de Sainctamour, ſed oĩno repellendos, duabus
potiſſimũ de cauſis. Prior eſt, quod ſpreta magi
ſtratus authoritate, bona huius fideicõmiſſi de
facto occupauerit poſt mortem dicti poſthumi
ſibiq; ius quodammodo dicere in eam rem au-
ſus fuerit; cum tñ, ſi quas putarat habere peti-
tiones, actionibus experiri deberet, ſicq; incidiſ
ſe vř in pœnam *l. ſi quis in tantam. C. vnde vi.* vel
ſaltem in pœnã *l. extat. ff. de eo quod met. cau. aut l.
non dubium. C. de legat. l. Paulus. ff. ad trebell. & l.
falcidiæ rationem. ff. ad leg. falci.* quę eſt, vt iure ſuo
priuetur legatarius vel fideicommiſſarius, & vt
denegetur ei actio ſeu petitio.
31 Secunda eſt, quod poſt Antonium * & poſt-
humum illius ad Philippum natu minorẽ po-
tius pertinere videatur petitio fideicommiſſi,
quã ad dictum Comitem; qui quidem (vt pau-
lo ante diximus) ſemel excluſus in fauorem ſe-
cundogenti, ſemper remanere debet excluſus,
ſicq. ſine actione experiť. Hæc enim verba ſub-
ſtitutionis [*ſes aultres enfans, preferant tousiours
l'aiſné, &c.*] non debent generaliter intelligi de
oĩbus indefinite, ſed ſtricte & limitate de cæte-
ris oĩbus, qui ſecundogenitum ordine natiui-
tatis ſequerenť, maiori natu inter eos ſemper
prælato, ne ſtatim cogamur regredi ad primo-
genitum iam antea excluſum; qui nunquã nec
ex rei veritate, nec ex proprietate ſermonis, dici
potuit ſecundogenitus, cum nullũ ſequať, ſed
32 oẽs antecedat. Et * hæc exceptio licet ſit de iu-
re tertii; tñ cum ſit excluſiua iuris agentis, non
vř eſſe contẽnenda, Bar. *in l. loci. §. competit. ff.
ſi ſeruit. vendic. l. vltim. C. de rei vendicat.*
Hæc ſunt præcipua fundamẽta quæ pro Ca-
tharina Antonii filia obiici poſſe videntur, ad-
uerſus prætentionem dicti Domi. Comitis de
Sainctamour.
Quibus non obſtantibus dicebam ego, cum
hæc quæſtio tractaretur in Senatu, eum ad di-
ctam hẽditatẽ ex præfata ſubſtitutione admit-
33 tendum eſſe. * Idq; hac potiſſimum rõne, quod
ex verbis ſubſtitutionis facile conſtaret, hic nõ
perſonale fideicommiſſum à certa pſona, & ſub
certis conditionibus relictum, ſed reale, perpe-
tuum, purum, ſimplex, & abſolutũ in caſu mor-
tis conſtitutũ eſſe inter maſculos oẽs, ex tribus
familiis in teſtõ denominatis, nempe ex fami-
lia hæredis; & ea finita ex familia Guilhelmi de
Bynaud; & demũ ea extincta, ex familia Ioan-
nis & Petri de Bynaud. Vnde neceſſario ſequiť
fideicommiſſum iſtud à primis ad vltimos cen
ſeri repetitum, idq; non tm̃ gradatim inter de-
ſcendentes ex maſculis iſtis, ſed & reciproce in-
ter eorum tranſuerſales; quod perinde eſt ac ſi
diceremus oẽs iſtos maſculos eorumq; deſcen-
dentes eiuſdem ſexus, vocatos eſſe non tm̃ acti-
ue, ſed & paſſiue in infinitum. Adeo vt pro ob-
tinẽda victoria ſufficiat dicto Dño Comiti, qđ
ſit de maſculis vocatis, & quod cæteri oẽs ma-
ſculi, qui eum præcedere potuerant & debuerãt
(nempe ſecundogenitus & maſculi ex eo deſcẽ-
dentes) præmortui ſint, ac ẽt, quod ex iſtis ma-
ſculis vocatis nullus exiſtat hodie, q poſſit aut
velit aliquid prætendere in hac hẽditate fidei-
commiſſaria, quam nec ipſe prætendit ex alicu-
ius conditionis euentu (non enim eſt conditio-
nalis) ſed quod ſolus nunc ex maſculis illis vo-
catis exiſtat, vna cum Philippo fratre ſuo natu
minore, qui nec petit nec petere velle proteſta-
tus eſt quandiu extaret dictus Domi. Comes
frater ſuus natu maior.
Hoc aũt vt facilius demonſtretur & clarius,
probanda ſunt duo, nempe ſubſtitutionem iſtã
eſſe fideicommiſſariam non autem vulgarem.
Deinde fideicommiſſum iſtud eſſe reale, perpe-
tuum & ſucceſſiuum de vno in alium.
34 Quod ad primum. * Quotieſcumq; in ſubſtitu-
tione inueniunť verba quæ important tractum
tps in futurum, tunc ſubſtitutio dř cõpendioſa,
& poſt aditionem fideicommiſſaria, non vero
vulga-

Digitized by Google

vulgaris, Bar. *in l. centurio. n. 32. verſ. ſecundo oppo-
nitur. ff. de vulga. Craue. conſ. 22. n. 7. & conſ. 131. n.
4. Molina. de primoge. Hiſpano. lib. 1. c. 5. n7.* Ratio
eſt, quia vulgaris reſpicit tm̃ tp̃s aditionis, cum
per eam expiret, *l. poſt aditam. C. de impub.* Ideoq;
ſi ſubſtitutio locum habeat poſt aditionem, dr̃
habere tractum tpis: quiquidem cum non poſ-
ſit eſſe in vulgari, neceſſe eſt quod inducat fidei
cõmiſſum. Atqui in hac ſubſtitutione, de qua
35 hic quærit, multa * adſunt quæ ſignificant tra-
ctum tpis in futurum. Primo enim verba illa [*&
apres ſon deces*] habent tractum tpis ex quo mors
expectanda eſt, Craue. *d. conſ. 131. n. 10. Ant. de
Petr. in trac. de probi. alien. q. 5. n. 149. 167. & 168.
& reliqui oẽs.* Secundo verba iſta [*ſes autres enfans
& les enfans de ſes enfans*] ſignificant enim tra-
36 ctum tpis ſucceſſiuum: * nam cum ſint collecti
ua plurium graduum & plurium pſonarú, quæ
non ſimul, ſed in diuerſis tpibus exituræ ſunt,
de neceſſitate tractum tpis implicitum habent
*Cur. Iun. conſ. 48. n. 3. & 4. Soc. Iun. conſ. 136. n. 16.
& 18. lib. 3.* Tertio verba illa [*iuſques à nombre in-
fini*] hoc idem coarguunt, vt poſt Alb. *conſ. 54.
n. 2. refert Menoc. conſ. 166. n. 368.* Quarto, hoc ẽt
denotat vocabulum iſtud [*perpetuellement*] ibi
[*aux meſmes charges de porter perpetuellèment, les
nom & armes, &c.*] habet enim tractũ tpis in fu-
turum, *Petr. Ant. Petr. d. trac. de fideicomm. q. 5. n.
170. Menoc. conſ. 95. n. 4. & conſ. 233. n. 25.* Idem-
que dicendum eſt de verbo, *ſemper*, quod hic ẽt
reperit, ibi [*preferant touſiours l'aiſné, &c.*] Igitur
ex his oĩbus verbis tractum tpis ſignificãtibus,
inducitur compendioſa, quæ cum poſt aditio-
nem in fideicommiſſariã reſoluat, conſequens
eſt hanc ſubſtitutionem eſſe fideicommiſſariã.
37 Secundo, certum eſt, * quod cum hæc ſubſti-
tutio facta ſit poſt mortẽ hrdis inſtituti, vere eſt
compendioſa, licet non ſit adiecta dictio [quã-
docunq;] Nam vbicumque in ſubſtitutione
fit ſimpliciter mentio mortis, tunc dr̃ compen-
dioſa, vt poſt *glo. fin. in l. in teſtamento. C. de teſtam.
mili. tradunt Hier. Gabr. conſ. 104. n. 1. lib. 1. & Pe-
reg. de fidei. art. 19. n. 19. & omnes paſſim.* Ratio eſt
qa cum mors oĩ tpe contingere poſſit, & ante
mortem ipſius teſtatoris, ſicq; ante aditã hr̃di-
tatem, & poſt, mortis mentio multa complectit
38 tpa tractum ſucceſſiuum habentia. * Sed com-
pendioſa continet vulgarem & fideicommiſſa-
riam ſuis tpibus, nempe vulgarem ante aditio-
nem, fideicommiſſariã vero poſt, vt cuiq; notũ
eſt. ergo cũ iã ſit adita hr̃ditas, certũ eſt ſubſti-
tutionẽ iſtã reſolutã eſſe in fideicommiſſariam.
39 Tertio, in eandẽ * ſn̄iam facit ꝓhibitio Tre-
bellianicæ. Nam cum non niſi ex fideicommiſ-
ſo deducat̃, conſequens eſt ſubſtitutionem hãc
eſſe fideicommiſſariam non autem vulgarem
ſiue directã, alias inutilis eſſet & ſuperflua hæc
Trebell. prohibitio, *tot. tit. ff. & C. ad Trebell. §.
reſtituta. inſt. de fideicommiſſ.*

Quod ſi aliquis dicat, prædicta vera eſſe quo-
ad primã ſubſtitut. factam hr̃di, non aũt quo-
ad alias; ex quo tractus ille tpis non eſt inter ſe-
cundogenitum & reliquos ſubſtitutos, ſed tm̃
inter hr̃dem inſtitutum & ſecundogenitũ. Re-
ſpondebit hoc nõ obſtare. Nam præter id quod
verba hæc [*& in defectum dicti ſecundi filij*] tractũ
tpis in ſe continent inter ſecundogenitũ & cæ-
teros ſubſtitutos, ex quo, & ante adeptam ex fi-
deicommiſſo hr̃ditatem, & poſt, deficere pote-
rat (id eſt mori) ſecundogenitus iſte; facile ꝓ-
bari põt ſequentem ſubſtitutionem, nõ minus
quam prima, fideicommiſſariam eſſe idque &
rõne, & verbis teſti, & Doctorũ authoritatibus.
40 Ratione, qa concedunt oẽs * ſubſtitutionẽ
dubiam à præcedenti & ſubſequenti interpreta-
tionem recipere. Deci. *conſ. 227. n. 3.* At præce-
dens ſubſtitutio facta hr̃di, de ſecũdogenito, eſt
cõpendioſa (vt ſtatim demonſtrauimus) Sunt
ẽt & compẽdioſæ poſtemæ illæ factæ in fauorẽ
Guilielmi de Binaud & deſcendentium, necnõ
illę factę in gratiam Ioannis & Petri de Binaud,
cum ſub expræſſa mortis cõmemoratione factæ
ſint ergo & talis iudicari debet hæc ſecunda;
præſertim cum nulla ꝓbabilis inter vtramque
diuerſitatis ratio adferri poſſit. Ceſſat enim tõ
prædilectionis, ſi animaduertas ſecundogenitũ
hic vocatum eſſe non ſub nomine proprio, ſed
ſub nomine appellatiuo, quo quidem nomine
ſignificauit teſtator, affectionem ſuam eſſe erga
agnationem & familiam, non erga aliquã ſin-
gularem & ſpecialem perſonam, vt probari põt
ex Ancha. *conſ. 27. quem omnes ſequuntur.*

Verbis ẽt teſtamenti probatur hoc, ibi [*& in
defectum dicti ſecundi filij*] rurſum ibi [*alios eius
liberos, & liberorum liberos.*] & iterum ibi [*vſque
in infinitum*] quæ oĩa, vt diximus, ſunt verba tra-
ctum temporis denotantia, & expreſſe poſita
inter ſecundogenitum & cæteros ſubſtitutos.

Poſtremo Doctorum authoritate id ẽt ꝓba-
tur. * Nam in ſpecie quod ſecunda ſubſtitutio
41 ſit cenſenda compendioſa, ſi prima & aliæ ſub-
ſequentes tales ſint. ita expreſſe cenſuerunt *Cur.
Iun. conſ. 48. nu. 6. Menoc. de præſ. lib. 4. præſ. 71. nu.
21. in fin. & Deci. conſ. 431. n. 7.* Vna * enim pars
42 teſtamenti alteram declarat, vt receptiſſimum
eſſe teſtat̃ Iul. Clar. *in §. teſtamentum. q. 76. nu. 5.
per tex in l. ſi ſeruus plurium. §. fi. de lega. 1.* Et qua-
lis mens fuit teſtatoris in vna parte teſtamenti
talis fuiſſe præſumitur in alia, Bart. *in l. centurio.
ff. de vulg. & pupill.*

His ſatis planum fecimus (ni fallor) quod
primo loco propoſuimus, nempe ſubſtitutionẽ
de qua nunc agitur fideicommiſſariam eſſe nõ
autem vulgarem. Quo vero ad aliud quod ſu-
pereſt probandum, nempe fideicommiſſum eſſe
inter ſubſtitutos perpetuũ & ſucceſſiuum, illud

etiam

ětiam multis ſic demonſtrati poteſt & ex ver-
bis & ex mente teſtatoris.
43 Primo, * verba illa [*vſq; in infinitum*] fidei-
commiſſi perpetuitatem denotant, & quod à
primis ad vltimos ſit repetitum. ita *Alex. conſ.
53. in fin. lib. 7. & poſt eum Menoc. conſ. 281. n. 1. &
3.* Dictionis enim illius [*iuſques*] quæ Latine
ſonat [*vſque*] ea vis eſt, vt ſtatim atq; finita eſt
diſpoſitio in vnius perſona, videať repetita &
renouata in perſona alterius. *Bar. in l. ſi mihi &
Tit. num. 6. de verb. obl. ex l. ſicut. & l. repeti. ff. quib.*
44 *mod. vſusfr. amit.* Similiter * vox illa [*perpetuo*]
& vox illa [*ſemper*] quibus ēt hic vſus eſt teſta-
tor, perpetuitatem et & continuationem quā-
dā demonſtrant, *gl. in verb. ſemper. in præm. Inſt.
Doc. in l. 1. ff. ſol. matr. & Menoc. conſ. 44. n. 2.* Hu-
ius rei ratio eſt euidens, qa niſi induceretur ex
illis verbis perpetuum fideicommiſſum, ſed in
primo gradu deficeret, & vno adeūte cæteri ex-
cluderentur, nulla adeſſet infinitas, continua-
tio, aut perpetuitas, quæ tamen ex iſtorum ver-
borum ſignificatione & natura inducitur.
45 Secundo, * fideicommiſſum repetitum colli-
giť ex illis verbis [*& in defectum d. ſecūdi filij &c.*]
Nam non eſt dubiū, vt diximus ſupra in deci.
125. quin vocabulū iſtud Gallicum [*à deffault*]
quod à verbo deficere deriuatur, adiectum per-
ſonæ & non portioni, intelligendum ſit neceſ-
46 ſario de caſu & tpe mortis. * Deficit enim qui
moritur, *l. lex quæ tutores §. nec domum. C. de admi.
tutor. auth. nouiſſima. C. de inof. teſta. l. teſtamentum.
l. nullus. & l. conſulta diualia. C. de teſtam. §. 1. & paſ-
ſim. auth. de hæred. & falci. & l. fin. C. de verb. ſign.*
Dico adiectum perſonæ & non portioni. Nam
deficere portio dř quæ vacat, ēt per repudiatio-
nem; & deficere gradus item qui vacat; & tunc
vero dr vulgaris ſubſtitutio, quæ fit in caſum
deficientis portionis aut īſtitutionis, vt in *l. cū
ex filio. §. fin. & l. cohæredi. §. fi. ff. de vulg. & pupil-
la.* At non dř deficere pſona quæ omittit vel re-
pudiat inſtitutionem, aut aliter ab ea excludiť,
ſed ea demum perſona quæ moriť, ſiue ante ſiue
poſt delationē moriať, & ſiue ante ſiue poſt ac-
quiſitionem, *l. hæredes mei. §. fin ff. ad S.C. Treb.*
Vnde conſtat paria eſſe dicere, ſubſtituo in de-
fectum ſecundogeniti, & ſubſtituo ſecundoge-
nito deficienti: vtroque enim in caſu, verbum
[deficere] relatum perſonę (quod tunc ꝓprie
mori ſignificat) compendioſa facta eſſe dř tan-
quam facta ſub conditione mortis. Atque ita,
cū ſecundogenito deficienti ſiue morienti, ſub-
ſtituti ſint reliqui, conſequens eſt id fieri per fi-
deicommiſſum repetitum & ſucceſſiuum, quia
alioquin ſi expiraſſet per aditionem ſecundo-
geniti, non eſſet expectanda eius mors, ſed cum
vocentur cæteri ſub illa conditione mortis, &
mors contingere potuerit, ēt poſt reſtitutam ex
fideicommiſſo hřditatem; ſequitur non extin-
gui in primo gradu, ſed cōtinuari: adeo vt quē-
admodum inſtitutus grauať reſtituere filio ſuo
ſecundogenito poſt mortem. ita & hic teneatur
& alijs reſtituere caſu quo moriatur, ſicq; eſt
repetitum fideicommiſſum.

Nec obſtat ſi dicať, quod caſus ille mortis ſe-
cundogeniti relatus eſt atq; reſtrictus ad tp̄s
mortis hřdis, ac ſi dictum eſſe [ſi tunc tempóris
deficiat ſecundogenitus] Nam ad id ſuo loco
reſpondebitur infra.

Tertio ꝓbatur hoc ex his ēt verbis [*alios eius
liberos & liberorum liberos vſque in infinitum.*]
47 Nam nomen * liberorum (vti iam diximus) eſt
nomen collectiuum plurium gradnū & perſo-
narum, quod fideicommiſſum ſucceſſiuum im-
portat, vt multis probat Socin. Iun. *d. conſ. 136.
n. 16. & ſeq. vol. 3.* Præſertim quando coniungiť
verbis tractum tpis habentibus, *Menoc. conſ. 85.
n. 61. & 64* cuiuſmodi ſunt verba illa [*vſque in
infinitum*] & vox iſta [*in perpetuum*] & licet nō
apponantur hoc in caſu rōne ſubſtitutionis, ſed
potius rōne numeri perſonarum quæ ad ſubſti-
tutionem vocanť, vel rōne oneris iniuncti por-
tandi nomen & arma; tñ idem eſt: nam mentē
& animum demonſtrant teſtatoris, perpetuum
fideicommiſſum inducere volentis, vt *ex Curt.
Iun. proba. Pereg. art. 18. n. 5. circa medi.* Cū enim
plures gradus & plures pſonas comprehendāt,
quas poſt mortem teſtatoris impoſſibile eſt ſi-
mul exiſtere poſſe cum perſona primo nomina-
ta, dicendum eſt eas vocari per modum poſſi-
bilē, & ſic ordine ſucceſſiuo, atq; ita vnus poſt
alium, per perpetuum & repetitum fideicom-
miſſum. *Craue. conſ. 22. n. 2. conſ. 98. n. 3. Soc. Sen.
conſ. 250. n. 5. & 6. lib. 2. & Port. conſ 44. n. 2.* Nec
enim pōt animo concipi infinitas perſonarum
diuerſorum graduum, quin etiam comprehen-
datur longinquitas quædam temporis.

Quarto, rem planam & apertam faciunt &
hæc ēt verba teſtamenti [*ſucceſſiuè vno poſt aliū,
48 maiorem natu præferendo*] * Nam quādo in ſubſti
tutione vocantur aliqui ordine ſucceſſiuo, di-
cuntur vocati per fideicōmiſſum, *Caſtren. & Soc.
in l. gallus. §. quidam recte. ff. de lib. & poſtum. ex l.
cum ita. §. in fideicōmiſſo. de lega. 2.* ēt ſi verbis me-
re directis vocati ſint: nam tunc directa inſti-
tutio obliquatur & inflectitur, *Soc. Sen. conſ. 12.
vol. 3. Ruin. conſ. 174. lib. 2. conſil. 158. n. 10. & 11.
lib. 3. & Pereg. de fideicom. art. 18. n. 5.* Quod ſine
dubio procedit qñ adſunt verba tractum tpis ſi-
gnificantia, *Dec. conſ. 382. nu. .... & Crauet. conſil.
131. n. 3.* Vel qñ adiecta eſt in teſtamento clau-
ſula codicillaris (vt hic) *Pereg. d. art. 18. n. 6. &
art. 17. nu. 37.* Ratio eſt euidens, qa non pōt res
de vno in alium ſucceſſiue tranſire, niſi median
49 te reſtitutione. * Qui ergo vult conſequens, ne
ceſſario vult & antecedens. ita Mendc. *de præſ.
lib. 4. præſ. 68. n. 7. & præſ. 69. n. 12.* Idem dicen-
dum

Digitized by Google

dnm eſt qñ in ſubſtitutione aliquis poſt alium
50 vocatur.* Nam hæc dictio [poſt] qua vſus eſt te
ſtator noſter, ibi [*vnum poſt alium*] habet tractũ
tpis & per conſequens fideicommiſſum ſucceſ-
ſiuum & repetitum denotat, ac ſi dictum eſſet,
Succedat vnus poſt mortem alterius: vt probat̃
ex tex. *in l. fi. §. filium. ibi* [*poſt vos filys meis reſti-
tuatis*] *ff. de lega. 2. & ex l. cum ita. §. in fideicõmiſ-
ſo. ff. eod. ibi* [*aut poſt eos oẽs*] *Facit & l. fin. ibi* [*hoc
videlicet gradatim fieri, vt poſt eos, liberi veniant*]
C. de verbor. ſignif. Et quod dictio (poſt) ẽt ſim-
pliciter plolata, & nulla facta mentione mortis
importet tractum tpis in fideicõmiſſis, hoc plu
tibus comprobat Marzati. *in epitome fidei. q. 12.
n. 24. & Pereg. de fideic. art. 18. n. 14.*
51 Quinto, præter * verba expreſſa, qđ hoc fue-
rit de mẽte teſtatoris illud aperte colligitur ex
digreſſu ad plures gradus ſubſtitutionũ. Nam
ex quo plures ſunt gradus vocationis, qbus nõ
niſi diuerſis tpibus locus eſſe põt, neceſſe eſt qđ
hæ vocationes verificent̃ per repetitionem di-
uerſis temporis, & ſic faciant perpetuum & re-
petitum fideicommiſſum. ita *Craue. conſ. 98. nu.
3. & Menoc. d. præ. 69. n. 13. & conſ. 117. n. 9.*
52 Sexto ſuffragatur, * quod onus & grauamẽ
portandi nomen & arma domus de Pauper, in
his ſubſtitutione appoſitum eſt in perpetuum,
ergo commodum & honor debent in perpetuũ
durare, vt eadem ſit honoris quæ & oneris ra-
tio. ita argumentantur *Alex. conſ. 106. n. 1. & 4.
vol. 1. Rim. Iun. conſ. 279. nu. 15. cum ſequentib. &
latius Ant. de Petr. d. quæſt. 5. num. 71. & 74. qui ad
hoc alios allegat.*
53 Septimo, * ex hoc eodem onere colligit̃, te-
ſtatoris eam fuiſſe mentem, vt familiæ ſuæ no-
men & arma (quæ breui cum eo ipſo erant in-
teritura) in familiã cognatã transferret & in-
fereret, vt eo quaſi adoptionis cõmento, memo
ria illius reſtauraretur & fœlicius diutiuſq; p-
pagaretur. ita in ſpecie *Decia. reſp. 7. lib. 1. Capha.
conſ. 251. n. 50. Molina de primogen. Hiſpan. c. 14. n.
5. 6. 7. & 8. lib. 2. Theſſau. dec. 270. n. 10. & Menoc.
conſ. 117. n. 22. & 23.* qui oẽs aſſerunt quod te-
ſtator apponens conditionem portandi nomẽ
& arma ſuæ domus, vr̃ habuiſſe mentem & vo-
luntatem agnationis & familiæ ſuæ conſeruã-
dæ, eaq; mens eo clarius & euidentius hic eluce-
ſcit, quod maſculos ſemper vocauerit teſta-
tor, & quod in vnũ ſolũ ex iis, nempe in eũ qui
eſſet natu maior, bona ſua ſemper voluerit de-
uenire; quod nulla alia rõne factũ dici põt, quã
rõne agnationis, & ne per diuiſionem bonorũ
pauperior fieret & vileſceret familia, *Decia. d. re-
54 ſp. 7. n. 25. lib. 1.* At fideicommiſſum * relictum
rõne conſeruãdæ agnationis & familiæ eſt per-
petuum & repetitum inter oẽs vocatos, *l. peto. §.
fratre. & l. cum ita. §. in fideicommiſſo. ff. de legat. 2.
vbi Doctores cõmuniter. cum quibus idem ſentit An-
cha. d. conſ. 27. col. penul. Rim. Iun. conſ. 21. nu. 27. &
49. conſ. 279. n. 22. & ſeq. Menoc. d. præſ. 69. nu. 19.*
Ergo fideicõmiſſum illud eſt eiuſmodi, nẽpe cõ
tinuum, perpetuum, & repetitum; & quod ex
ſolo iuſſu delationis armorum, concurrente ali-
qua alia præſumptione, cenſeat̃ inductũ fidei-
commiſſũ reale & perpetuum, vtputa ꝓhibi-
tione alienationis, vel vocatione & prælatione
primogenitorũ. ita in ſpecie tenent Aluara. *de
coniect. ment. defunc. lib. 2. c. 3. § 3. n. 3. Ludo. Moli.
de Hiſpan. primogen. lib. 1. c. 5. n. 18. 19. 20. & 21:
atq; ita deciſũ fuiſſe teſtatur Lud. à Peguer. dec. 101.*
55 Octauo, * hoc idẽ ꝓbatur ex ꝓhibitione alie-
nationis in fine dictarũ ſubſtitutionum appo-
ſita: ex ea enim perpetuum & repetitũ induci
fideicommiſſum referũt *Caſt. conſ. 343. Cra. conſ.
98. & 322. & Menoc. conſ. 117. nu. 18.* quod maxi-
me verum eſt, qñ ea ꝓhibitio eſt realis & dire-
cta in rem, non vero in perſonam, Menoc. *conſ.
85. nu. 13. & 14.* item qñ facta eſt de bonis illu-
ſtribus, & à perſona nobili & illuſtri, *Decia. reſp.
7. n. 25. lib. 1. Menoc. d. conſ. 117. nu. 19. & 20.* So-
lent enim nobiles per caſtra & principaliora
bona ſua conſeruare nomen & familiam ſuam.
Item & poſtremo, quando in pœnam contra-
uentionis voluit teſtator alienantem dicta re
priuari. Nam cum priuatio pręſupponat habi-
tum, hæc pœna de neceſſitate præſupponit rem
ad oẽs peruenire debere, ſicque fideicommiſſi
onus eſſe oĩbus gradatim & ſucceſſiue iniun-
ctum, & ab vno in alterum ſemper atq; perpe-
tuo repetitum. At hæc oĩa hic concurrũt. Ergo
ꝓhibitio hæc operatur continuum & ſucceſſi-
uum fideicommiſſum. Nec obſtat ſi dicat̃ quod
hæc ꝓhibitio non eſt veſtita aliqua cauſa: non
enim expreſſit teſtator ſe ideo alienationẽ pro-
hibere, vt bona remaneãt apud maſculos illos,
56 qui nomen & arma ſua deferrent.* Vnde cum
hoc non expreſſerit, nulla eſt habẽda ratio illius
ꝓhibitionis. Niſi enim ratio conſeruãdæ agna-
tionis & familiæ ſit expreſſa, ex ea non licet ar-
guere, vt docet *Socin. Iun. conſ. 4. nu. 20. vol. 3. &
Ruin. conſ. 102. vol. 2.*
Nam reſpondetur, quod licet huiuſmodi ra-
tio conſeruadæ agnationis & familiæ non fue-
57 rit expreſſa; * tñ haberi debet hic pro expreſſa
ad extentionem & dilationem fideicommiſſi,
ex quo eſt vnica quæ allegari poſſit, *Rimin. Iun.
conſ. 23. nu. 92.* Cur enim vocaſſet teſtator ſolos
maſculos, fęminis ſemper excluſis, & inter ma-
ſculos primogenitum ſolum ad totam hẽdita-
tem, cũ onere portandi nomen & arma, & alie-
nationis ꝓhibitione, niſi familiæ ſuæ conſer-
uãdæ rõnem habuiſſet? *Menoc. conſ. 30. n. 4. 5. &
6.* Et quod ex rõne conſeruandæ agnationis &
familiæ licet non expreſſa, ſed tacita & præſum-
pta, fideicommiſſum extendatur de caſu ad ca-
ſum, & de perſona ad perſonam. ita in terminis
tenent

Digitized by Google

tenet Cur. *conſ.75.col.pe.Pariſ.cōſ.66.n.36.vol.3*
Rimi.d.conſ.23.n.92.& 93.Gozad.conſ.59. n.15.
verſ.ſeptimo negari.& Soc.iun.conſ.181.nu.35.&
36. vol.2. & hoc eſt quod tradit communiter,
ſufficere cauſam & rationem prohibitionis ap-
parere ex teſtamenti tenore,(vtputa cauſa con-
ſeruandi nominis, q̄ hic ſatis apparet ex iuſſu
delationis armorum ſæpius repetito)licet pro-
hibitioni non ſit adiecta, *Soc.conſ.73 n.4. vol.3.*
58 *Ruin.conſ.173.n.8.* nec intereſt an rō p̄cedat pro
hibitionem an ſequat:*qm̄ non ordo ſcripturę
ſed intellectus attendi dēt, & ſufficere poſſet ꝙ
ratio eſſet per æquipollens expreſſa. *Pet.Anton.*
Petr.tractat.de probib.alien.q.1.n.77.& q.5.num.
87.& 88.
Nec aduerſanē Socy & Ruin. ſupra relati in
contrarium: nam non hoc dicunt ad quod alle
59 gant. Adde*quod cum hæc prohibitio ſit facta
pluribus,ſolius familię & nominis interitu,per-
inde habenda eſt ac ſi facta eſſet vni, in fauorē
alterius;quo caſu non dicitur nuda,vt traditur
in *l.filiusfamilias,ff.diui.deleg.2.& docet Pet. Ant.*
Petr.d.tract.de fideic.q.1.n.27.& 29. quidquid in
contrarium dicat Surd.deciſ.238.in fi.
60 Nono & poſtremo in eam rem facit, * quod
nos hic verſamur in terminis *l.Titia Seio.§. Seia*
libertis.de lega.2. Nam ſi oīa recte perpendanē,
potiſſimum vero,quod teſtator bona ſua voluit
eſſe vnita,nec vnquam poſſe diuidi & alienari,
quod ad vnum ſolum voluit ea peruenire(nēpe
ad natu maiorem ex maſculis hr̄dis, poſt ſecun
dogenitum) & quod tandē voluit ea deuenire i
Guilielmum de Bynaud, caſu quo maſculi d.
hæredis,ſine maſculis morerent (quæ loquutio
eſt indefinita æquipollens vniuerſali, *l.ſi pluri-*
bus,de lega.2. ac ſi dictum eſſet caſu quooēs ma-
ſculi hæredis deficerent) ſi inquam hæc oīa re-
cte perpendanē, inuenimus ſubſtōnem hanc de
Guilielmo de Bynaud,factam eſſe pluribus vo-
catis & honoratis, vltimo morienti, & in tota
hæreditate, q̄ tria ſunt requiſita ad inducendā
reciprocā & repetitā ſubſtitutionem inter pri-
mo loco vocatos,vt docent omnes in *d.§.Seia li*
bertis. ac potiſſimū Sfort. Od. *in trac. de compen.*
p.5.q.1.art.6.fol. mihi 69.& ſeq. Quod ſit facta
pluribus vocatis & honoratis, illud ſatis patet
ex verbis teſtamenti,quibus in defectum ſecun
dogeniti, cæteri omnes maſculi hæredis vocan-
tur, primogenito ſemper prælato, at demum
iis deficientibus ſubſtituitur dictus Guiliel-
mus de Binaud. Quod facta ſit vltimo mo-
rienti, illud etiam de neceſſitate conſequitur.
Nam cum vocati ſint illi omnes liberi maſcu-
li, non ſimul & ſemel ſed ordine ſucceſſiuo,
vnus poſt alium, ibi [ſucceſſiuè vnum poſt al-
terum] oportet neceſſario, ad huc, vt aliquan-
do ad Guilielmum de Binaud vel ſuos, bona
hæc peruenire poſſint, quod vltimus moriens
ex liberis & deſcendentibus maſculis dicti hæ-
redis, grauatus ſit illa ei reſtituere, nec reſolui
poteſt hæc pluralitas in ſuas ſingularitates,
cum prouiderit teſtator vt in unum tantum nō
in plures ſimul bona ſua peruenirent. Poſtre-
mo quod facta ſit in tota hæreditate uel in om-
nibus bonis,conſtat hoc aperte tum ex his ver-
bis [ſolus & pro omnibus] tum ex vnione fa-
cta bonorum addita expreſſa prohibitione di-
uiſionis & alienationis cuiuſcumque, Menoc.
de præſ.lib.4.præ.62.n 30.34.37.& 40. Manti.de
coniect.vlt.vol lib.7.tit.5.n.12.verſ.fatendum, &
Sfort.Od. vbi ſupr. atque ita in ſpecie argumentatur
Alexand. conſil.91.nume.2. verſic.quinto proba-
tur. vol.1.
His rationibus, ſatis meo quidem iudicio
demonſtrauimus, ſubſtitutionem iſtam fidei-
commiſſum in ſe continere,illudque reale,per-
petuum,ac ſucceſſiuum, inter vocatos & ſub-
ſtitutos,cui ideo ſemper locus eſſe debebit quā-
diu ſupererit aliqua perſona ex vocatis, quam
in ſententiam confert authoritas Senatus Cam
berinenſis,qui ita de huiuſmodi ſubſtitutioni-
bus iudicare ſolet,teſte Ant.Fab. *in ſuo C.rer.iud.*
lib.6.tit.20.de fideic.defi.3.& 42. Supereſt nunc
vt demonſtremus pro pleniori elucidatione
iſtius caſus,quod etiamſi concederemus ſubſti
tutionem eſſe vulgarem,ei tamen adhuc locus
eſſe poſſet in fauorem & commodum d. Dom.
Comitis de Sainctamour; id autem hoc argu-
mento ſic probatur.
61 Quando vna ſubſtitutio * continet plures
gradus (vt hæc) ſi primus gradus deficiat,
vel caducus efficiatur, deficiente nimirum pri-
mo ſeu priore ſubſtituto ante inſtitutum,tunc
ſecundo loco ſubſtitutus admittitur, *l.quandiu*
§.is autem,ff.de acquir.hæred.l.vnica, §.pro ſecun-
do,C.de caduc.tol. quod procedit in ſubſtitutis,
tam vulgariter quam fideicommiſſarie: Nam
vtroque in caſu moriente ſeu deficiente primo
ſubſtituto ante inſtitutum,admittitur ſecundo
loco ſubſtitutus, reſq; ſubſtitutione ſeu fidei-
commiſſo grauatæ, remanent apud ipſum in-
ſtitutum vel eius hæredem cum onere reſtitu-
tionis erga ſecundum ſubſtitutum,ex commu-
ni omnium doctorum ſententia, quam tenent
Bar.Bal.Ang.& omnes *in d.l.quandiu. & ſequun-*
tur Deci.conſ.147.n.9. Alex.conſ.1.n.1.& 2.lib.1.
Caſtr.conſ.152.lib.1.conſ.267.268.& 422.lib.2.
Guid.Pap.dec.450.Bert.conſ.144.lib.2.conſ.23.li.
3.Menoc.conſ.106.n.374.350.& 391. Deci. conſ.
81.vol.2.Pereg.de fideic.art.15.& alij paſſim. At
prima ſubſtitutio in hoc noſtro caſu, quæ fuit
facta in fauorem ſecundogeniti, effecta eſt ca-
duca, mortuo nimirum ſecūdogenito ante in-
ſtitutum. Ergo poſt mortē hęredis debuit fidei-
commiſſum reſtitui d. Do. Comiti de Saincta-
mour tamquam primogenito, & in defectū ſe-

cundogenıti vocato, non autem Antonio, cui
per conſequens nullum ius vnquam fuit quæſi-
tum in bonis controuerſis, cum eſſet ille non ſe-
cundogenitus, ſed tertiogenitus.
Probatio aſſumptionis huius argumenti to-
62 ta pendet ex ea quęſtione, an* per ſecundogeni-
tũ hic intelligendus ſit ille q tpe teſtamẽti talis
erat ac ẽt tpe mortis teſtatoris (nẽpe Carolus
Emanuel) an vero is q tpe cedentis fideicõmiſſi
talis erat, nẽpe Antonius. Cõſtat enim inter par
tes, Carolum Emanuelem poſt mortem teſta-
toris, ante hæredem inſtitutum obijſſe.
Et in hac qõne dicebã præſumptionẽ eſſe te-
ſtatorẽ, de Carolo Emanuele dũtaxat ſenſiſſe,
non autem de Antonio, qui ſecundus poſt pri-
mogenitum repertus eſt tempore mortis hære-
dis idque, ex his quæ ſequuntur.
Primo, qa tpe teſtamẽti iá natus erat d. Caro
lus Ema. Antonius vero nec natus nec cõcep-
63 tus.* Vnde cum affectio, maxime particularis,
non ſoleat ferri ad incognitos & ad non natos,
vt notat Alex. *conſ. 29. n. 7. & conſ. 36. n. 15. lib. 3.*
maiorq; præſumaẽ dilectio erga iã natos & ex-
tãtes in rerũ natura, quã erga naſcituros, vt poſt
alios tradit *Menoch. de præſ. lib. 4. præſ. 16. & præ-
89. n. 78.* Credẽdus eſſe teſtator de Carolo Ema
nuele ſibi cognito potius ſenſiſſe, quam de An-
tonio nondum nato & incognito.
64 Secũdo,* cum d. Carolus Emanuel ſolus eſ-
ſe tpe teſtamenti & ẽt tpe mortis teſtatoris, cui
hæc qualitas ſecũdogenituræ conuenire poſſet,
perinde eſt ac ſi ꝓprio nomine expreſſo fuiſſet
vocatus. Nã & indefinita, quæ alias æquipollet
vniuerſali, vim habet expreſſæ ſpecificationis,
cum in vno ſolo verificari poteſt, vt ex doctr.
*Crot. reſpondit in ſimili q. Menoch. conſil. 97. nu. 75.
& conſ. 106. nu. 33. & nu. 34.*
65 Tertio, hoc idẽ* ꝓbãt tex. illi elegantes *in l.
vxorẽ. §. teſtamẽto pueros. ff. de lega. 3. & in l. ſi ita.
ff. de aur. & arg. leg.* ſimulq; aliæ illæ quãplurimæ
rõnes, quas in eã rẽ refert Menoc. *d. cõſ. 97. a n.
5. vſq; ad n. 101. & d. cõſ. 106. a n. 32. ad* 72. quæ cũ
apud eũ videri poſſint, nõ eſt quod hic repetanẽ
66 Quarto,* præter rõnes à Menoc. excogitatas,
dico qualitatẽ iſtã ſecundogenituræ nõ potuiſſe
trãsferri à Caroli Emanuelis pſona in pſonam
Antonij vel aliorũ ſequentiũ, idq; hac potiſſi-
mũ rõne, quã recte perpendit Zaz. *conſ. 8. n. 1. &
ſeq. lib. 1. & conſ. 20 n. 12. lib. 2.* Nẽpe quod ius ſe-
cundogenituræ eſt ius connaturale & ſubſtan-
tificũ, adeoq; inſeparabile, vt in nullo alio ſub-
iecto verificari vnquã poſſit quã in eo q ſecũdo
ordine natus eſt quæ ſententia (etſi eã periculo-
ſam eſſe putet Manti. *de coniec. vlt. vol. lib. 8. tit.
10. n. 8.*) tñ adeo vera eſt, vt eius veritas euiden-
ter pateat ad ſenſum (vt noſtri loquuntur.) Nã
non minus impoſſibile eſt per rerum naturã, vt
Antonius (qui tertio vel quarto loco natus eſt)
per mortẽ ſecundogeniti efficiaẽ ſecundogeni-
tus, quam vt ex Antonio fiat Carol⁹ Emanuel.
67 Quinto,* hoc multo indubitatius ꝓcedit in
hoc noſtro caſu, ꝙ cõſtet teſtatorẽ hic expreſſe
iuſſiſſe, vt bona ſua, ſecundogenito deficiẽte, in
cæteros hr̃dis maſculos tranſirẽt præferẽdo ſẽp
primogenitũ; qbus verbis aperte demonſtrauit
ſuę non fuiſſe volũtatis, ut tertiogenit⁹, vel quar
togenitus ſubrogareẽ i locũ ſecundogeniti p̃de
functi: cũ in eo ipſo, ĩ quo ſcđogenitũ p̃tulit pri
mogenito, ſubinde p̃tulerit primogenitũ tertio
genito alijſq; poſteriorib. Nec clarius certe po-
tuiſſet dicere qđ non volebat ius ſecundogenitu
ræ deuolui in poſteriores, q̃ expreſſe ſubſtituẽdo
primogenitũ ſcđogenito, vt exp̃ſſũ faceret ceſ-
ſare tacitũ, *vulg. l. cũ ex filio. §. 1. ff. de vulg. & pup.
l. vlt. C. de pac. cõuen. tã ſup. dot. q̃ ſup. don. ant. nup.*
Nec obſtat ſi obiiciaẽ ꝙ (vt paulo ante tetigi-
mus) p hæc verba [*& in defectũ d. ſecũdi filij, alios
eius maſculos, &c.*] teſtator intellexit eos dũtaxat
vocare, q eſsẽt maiores natu poſt primogenitũ
non aũt primogenitũ ipſum iá ſemel excluſũ.
Nã falſũ eſt ĩ primis ꝙ primogenit⁹ ſit hic exclu
ſus, quinimo eſt exp̃ſſe vocatus, ibi [*preferãt tou-
ſiours l'aiſnè*] illud tñ non negamus, qn ſecundo-
68 genito fuerit poſt poſitus, ſed non inde ſequiẽ ꝙ
fuerit ꝑpetuo excluſus, nec ꝙ p̃latio ſecundoge
niti intelligenda ſit p modũ ꝑpetuę excluſionis
primogeniti. Nã iſta ſunt ĩter ſe diuerſa, primo
genititũ poſt ſecundogenitũ vocare, & primo-
genitum ꝑpetuo excludere, quo fit vt ab vno ad
aliud non valeat illatio. Et certe non tã fuit ex-
cluſus quã tardius vocatus: nulla. n. excluſionis
rõ in eo conſiderari põt. Nã etſi iá alterius fami
liæ nomen deferre teneret, ex hoc tñ nõ ſequiẽ
neceſſario, ꝙ teſtator eũ ꝑpetuo excluſum eſſe
voluerit; cũ videamus eum inſtituiſſe patrẽ d.
primogeniti, ſub eodẽ onere, q qdẽ & ipſe, iã al-
terius familiæ nomen & arma deferebat. & ſic,
admittendo primogenitũ, res redit ad ſimilẽ ca
ſum, à quo inceperat in pſona primi hr̃dis. Se-
cundo tñdeẽ hãc interpretationẽ (quod ſc. p vo
cationẽ aliorum, intellexerit vocare natu maio
res poſt primogenitũ) non eſſe admittendã ex
69 quo* repugnat verbis teſtamenti, à qb. non ali
ter recedẽdũ eſt, q̃ cũ manifeſtũ eſt aliud ſenſiſ-
ſe teſtatorẽ, *l. nõ aliter. ff. de leg. 3.* Vulgaris. n. hęc
& indefinita loquutio [*alios eius maſculos*] reli-
quos oẽs complectiẽ, eo dumtaxat excepto, de
quo prius mẽtio facta fuerat, tũ quod indefini-
ta regulariter æquipolleat vniuerſali, vulgat. iu
70 tib. Tũ ẽt quod cæterorum, reliquorum, & alio-
rum appellatione, oẽs contineantur *l. cęterũ, ff.
de verb. ſig. & ibi Alci. l. cũ optio. ff. de opt. lega. Bar.
in l. ſi tibi. eo. tit.* imo nõ tm̃ verbis, ſed & menti
teſtatoris repugnat hæc interp̃tatio. Nã negari
non põt qn maſculos oẽs ſui hr̃dis prætulerit
Guilielmo de Bynaud, & ante eum vocatos eſſe
vo-

Digitized by Google

voluerit,cum eos oẽs in cõditione poſuerit in
ſubſtitutione facta de dicto Guilielmo, ibi [*ſi
aũt maſculi dicti noſtri hæredis, &c.*] Liberi enim
71 * in conditione poſiti,ex magis recepta opinio-
ne,cenſentur vocati,qñ (vt hic) poſiti ſunt ſub
qualitate maſculinitatis,ſæpius repetita,fauo-
re familiæ, cum tot gradibus ſubſtitutionum,
Rip. in l. 1.*n.*10.*C.de pac. Rim. Iun conſ.*23.*nu.*88.
& alij paſſim. Adde quod regula illa,quod ſemel
72 excluſus * ſemper cenſet excluſus, nõ habet lo-
cum in fideicommiſſo perpetuo & reali, cuiuſ-
modi eſt illud, nec vbi conſtat maioratum eſſe
conſtitutum. Ludouic. Molin.*d.trac. de primoge.
Hiſpan.lib.*1.*cap.*6.*n.*22.*vide l.fi.ff.ad S.C.trebel.*

Sexto & poſtremo, ſi admitteremus hic, qđ
deficiente ſecundogenito ante inſtitutum, ter-
73 tio vel quartogenitus ſuperſtes ipſius ſecundo-
geniti locum tenere deberet, * ſequeretur illud
abſurdum,quod nunq̃ locus eſſe poſſet diſpoſi-
tioni teſtatoris. Nã 1. Aut cõtingere poterat ꝙ
d. Dñs Comes de Sainctamour (q erat aliorũ
oĩum primogenitus) decederet ante ſecũdoge-
nitum. 2. Aut ꝙ ei ſolus ſuperuiueret. 3. Aut ꝙ
nõ ſolus, ſed cum aliis quibuſdã remaneret ſu-
perſtes. Primo caſu, non potuiſſet eſſe locus p̃la
tioni primogeniti, qui iam non fuiſſet amplius
in rerum natura tpe cedentis fideicõmiſſi. Nec
ẽt ſecundo in caſu, cum nullus eſſet cui præferri
potuiſſet. Nec vtiq; tertio in caſu (qui caſus eſt
noſter) ſi ſupponeremus hanc ſecundogenitu-
rã transferri & tranſmitti poſſe à ſecundogeni-
to in tertio vel quartogenitũ: nam tertiogeni-
tus & alii deinceps, locum & pſonam ſecundo-
geniti ſubintrãtes, ſemper facerent deficere cõ-
ditionem ſub qua primogenitus debet præferri
ex quo numquã recte dici poſſet ſecundogeni-
tum defeciſſe, quamdiu aliquis extaret ex poſte
rioribus fratribus, ſi poſteriores iſtos ſucceſſiue
ſemper haberemus pro ſecundogenito, videaƭ
l.ex facto. §.*fi.ff.ad treb. Euerard.conſ.*5.*nu.*9

His igitur conſtat verum eſſe quod diximus
ſtatim poſt principiũ huius diſputationis, di-
ſpoſitionem factam de ſecundogenito, intelli-
gendã eſſe duntaxat, de eo qui talis eſſet tpe te-
74 ſtamenti vel mortis, non aũt de alio. * Et re ve-
ra hęc opinio eſt receptior, vt conſtat ex Meno.
*d.conſ.*106.*nu.*66.*& ſeqq.* Adhibita ſaltẽ diſtin-
ctione, quam ex Sadoleto refert d. Menoc. n. 68.
quæ eſt huiuſmodi: Aut enim tpe teſtamẽti ali-
quis extabat, cui conuenire poterat hæc quali-
tas ſecundogenituræ, & tunc futuri nõ veniũt.
Aut nulli extabant, & tunc comprehẽduntur.
75 Nec obſtat huic opinioni * quod in contra-
riũ diximus ſup. nẽpe quod qñ diſpoſitio col-
lata eſt in tps mortis, vel in incertũ futurũ euẽ-
tũ, ſufficit vt qualitas requiſita adſit tpe illius
euentus contingentis, vt ex Tiraq. & aliis pro-
bauimus. Nã præter Menoc. qui huic obiectio-
ni reſpõdet *d.conſ.*106.*n.*80.*& ſeq.* dico animad-
uertendum eſse Tiraq. alioſq; cum eo ſentien-
tes, loqui in diſpoſitione legali vel ſtatutaria,
nos vero hic verſari in terminis ſucceſſionis te-
ſtamentariæ, cuius nõ eſt eadẽ ſed longe diuer-
ſa ratio. Nã qñ lex vel ſtatutũ ſiue conſuetudo,
primogenitũ vel ſecundogenitũ vocat ad ſuc-
ceſſionem, clarum eſt diſpoſitionem huiuſmo-
di non poſſe referri, niſi ad eum cui cõpetet hæc
qualitas tpe delatæ ſucceſſionis; qa ſucceſſio ha
bet naturã relationis ad tps mortis, vt inquit
Bal. ab eodem Tiraq. citatus *in l.*2.*col.*1.*ad fi.C.
de iur. empb.* & ideo inſpicitur prioritas quæ
tunc in rerum natura verſatur, *per l.ex facto.* §.
penu.ff.ad treb. Alci.in l. proximus.ff.de verb.ſign.
§.*proximus.inſt.de legit.agnat.ſucceſſ.cum ſimilib.*
atq; ita ẽt intelligendus eſt Mantic. qui eiuſdẽ
Bal. authoritate nititƭ *lib.*8.*de coniect. vlt.vol.tit.*
10.*n.*6. Sed qñ agitur de ſucceſſione teſtamenta
ria, vt in hoc nr̃o caſu, non tã eſt habenda ratio
tpis mortis & apertæ ſucceſſionis, quã affectio-
nis & voluntatis teſtatoris. Nam ad ſucceden-
dũ ex teſtõ, non ſufficit eſſe capacem tpe ſucceſ
ſionis, ſed oportet eſſe vocatum per teſtatorem
qui dum pſonam aliquã indeterminatã vocat,
verbis præciſis & ſub aliqua qualitate, quæ vni
tm̃ perſonæ tunc tpis conuenire poſſunt, nõ eſt
dubium quin illa perſona demonſtrata & ſigni
ficata eſſe dicaƭ, cui illa qualitas conpetebat tpe
teſtamenti, nõ aũt illa, cui tpe mortis cœpit po-
76 ſtea cõpetere per modum ſubrogationis. * Si-
quidem qñ oratio indeterminata non põt veri-
ficari niſi in vno, vim expreſſæ ſpecificationis
obtinet, vt diximus ſupra in 2. argum. Et hinc
eſt quod licet in ſucceſſione ab inteſtato locus
ſit repræſentationi, ſiue inter deſcendentes in
infinitum, ſiue inter trãſuerſales vſq; ad fratrũ
77 filios; * tamen ei non eſt locus in fideicom-
miſſis, vt conſtat ex Bal. *in l oĩa. alias cum ita.* §.*in
fideicõmiſſo.de leg.*1.2.*cãq; in rẽ extat dec. Sena. Can-
berinenſ. apud Ant. Fab. in ſuo C.tit.de fidei.defi.*24

Nõ obſtat deniq; qđ vſus ſeu ſubſequuta ob-
ſeruãtia videaƭ interpratione contrariã dediſſe
huic teſtatoris diſpoſitioni, ex quo ſtatim poſt
mortẽ dicti dñi hr̃dis admiſſus eſt ad fideicom-
miſſũ illud d. Do. Antonius, ſiue tãquã ſubroga
tus in locũ ſecũdogeniti, ſiue tãquã maior natu
poſt ſecũdogenitũ, idq; ſciẽte & cõſentiẽte dicto
Dño Comite de Sainctamour primogenito. Nã
rñdeƭ ex eo nullũ ius eſſe q̃ſitũ d. Dño Antonio
nec eius hr̃dibus, in bonis cõtrouerſis, ſicq; d.
Dom. Comitẽ nõ pinde excludẽdũ eſſe à ſua pe
titione: nã cõtigit hoc fortaſſe ex negligẽtia, vel
errore tutorũ & curatorũ ipſius Dom. Comitis
q tũc tpis erat impubes, & cuius actio nõ eſt p̃-
ſcripta, cũ tã de iure cõi q̃ de cõſuetudine huius
Comit. Burg. duret 30. annis. Et his ſatis ſuper-
q; fundata eſt dicti Dom. Comitis intentio.

Digitized by Google

Supereſt nunc vt rñdeamus ijs quæ pro Ca-
tharina, Antonij filia, in principio huius diſpu
tationis allegauimus, quibus etſi iã abundãter
ſatisfactum eſſe putemus ex his q̃ ſtatim dicta
ſunt; tñ, ad id quod diximus, ſubſtitutionẽ iſtã
eſſe vulgarem quoad cæteros oẽs poſt ſecundo
genitum vocatos. Præter multas illas rationes,
quibus demonſtrauimus eſſe fideicommiſſum
generale & ſucceſſiuum; rñdetur quod cum ex
verbis teſtamenti, ex perpetua vocatione ma-
ſculorum, ex tot gradibus ſubſtitutionum, iun
cto ſemper onere nominis aſſumendi, & alijs
huiuſmodi circũſtantijs, conſtet teſtatorem ni
hil tantopere deſideraſſe, quã ſui nominis & fa-
miliæ, iamiã pereuntis & breui oĩno collapſuræ,
reſtaurationẽ & perpetuam conſeruationẽ, qſ-
nam ſanæ mentis aĩum inducere poſſit, vt cre-
dat teſtatorem non fideicõmiſsũ, quod in lon-
78 giſſimũ tp̃s extendit, ſed vulgarem * tñ ſubſtitu
tionem facere voluiſſe, qua nihil breuius, nihil
fragilius, nihilq. quod facilius aut citius expi-
ret, aut quod minus idoneum ſit ad bona diu
conſeruanda in aliqua familia; cũ non niſi in
caſum non aditæ hẽditatis, aut non agniti fidei
commiſſi fieri poſſit? Certe vix eſt, vt hoc credi
poſſit, præſertim ſi (quod aduerſarij d. Do. Co-
mitis volunt) præſupponamus ſecundogenito
ante hẽdem moriente, alios ſubſequentes eius
locum ſubintrare. Hoc enim admiſſo, nunq̃ de-
ficere potuiſſet ſecũdogenitus, q̃ diu extitiſſent
tertio, quarto, aut qntogenitus, alijq. deinceps,
ſicq. nunq̃ potuiſſet euenire caſus ſubſtitutio-
nis vulgaris in fauorẽ primogeniti, quin liberi
oẽs (ſolo primogenito excepto) ante ipſum hẽ
79 dem interiiſſent; q caſus cum * ab ipſius teſtato
tis voto nimis abhorreat, non credẽdus eſt ei
vnq̃ in mentem veniſſe, & per conſequẽs tam
onoſa interpretatio ad inducẽdam vulgarẽ
ſubſtitutionem interponi non debet, vt elegen-
ter Papi. *in l. cum tale, ff. de cond. & dem.*

Ad id vero quod dictum eſt ſubſtitutionẽ hãc
reſtrictiuã eſſe ad tempus mortis hẽdis inſtitu-
ti, oẽſq. vocatos (licet infiniti numero, ſed non
tp̃e) non ſucceſſiue & diuerſis tp̃ibus vocatos
eſſe, ſed ſubſidiarie & ſubordinate, idq. vno dũ-
80 taxat ac præfinito tp̃e mortis hęredis.* Reſpon
deo argumenti iſtius vim oẽm in eo conſiſtere,
quod præſupponitur verba hæc teſtamenti [&
poſt eius obitum ei ſubſtituimus, &c.] tempus
pręciſum & limitatũ mortis hẽdis denotare, ac
ſi dictũ eſſet [& tp̃e obitus] vel ſic [aduenĩete ei*
obitu] quod tñ falſum eſt & erroneum. Nã po-
ſteriores iſtæ quidem formulæ tẽpus certum &
determinatum ſignificãt, ac ſi Latine ſic dictũ
eſſet [tp̃e mortis] prior vero illa qua vſus eſt te-
ſtator noſter, non tñ momentaneum illud in-
ſtans, quod immediate mortem hẽdis ſubſequi
tur, denotat, ſed latius patet & ꝓtenditur adeo
ut non minus verum ſit contigiſſe poſt mortem
hæredis, quod hodie contigit, quam quod con
tigit poſtridie mortis ſuæ, idq. ex vi & energia
81 dictionis iſtius * Latinæ [poſt] huic noſtræ vul-
gati [apres] oĩno rñdentis, q̃ non tñ eſt apta ſi-
gnificare tempus immediatũ, & incontinenti,
vel cum modico interuallo ſubſequens, ſed me-
diatum, remotum, & maximo interuallo diſtãs,
vt infinitis ꝓpe Imperatorum & Iuriſconſulto
tum rñſis, & aliorum bonorum ſcriptorum au-
thoritatib. comprobat Tiraq. *in l. ſi vnquam. in
verb. & poſtea. n. 17. & alijs ſeqq. C. de reuoc. dona.* q
poteſt eſſe inſtar oĩum. Cui & id addere poſſi-
mus non minus proprie & eleganter dici, anno
poſt Chriſtum natum milleſimo, quam anno
poſt Chriſtum natum primo.
82 Præterea,* ad id quod diximus de ꝓnomine
iſto [ei] ibi [*ſubſtituo*] quod videt eſſe rela-
tiuum & reſtrictiuũ ad perſonã ſolius hæredis.
Rñdeo ꝙ nihil oĩno operat̃, cum de voluntate
teſtatoris perpetuũ fideicõmiſsũ in familia con
ſtituentis manifeſte conſtat & apparet, (vt hic)
ac ita in ſimili rñdet Menoch. *d. conſ. 117. n. 29.*
83 * Cum .n. voluntas eſt euidens, verba ſunt im-
propriãda, vt ſubſeruiant menti & intentioni
teſtatoris.

Deniq; ad id quod obijcit̃ de *l. ſi quis in tantã
C. vnd. vi. de l. extat. ff. quod met. cau. de l. non eſt du-
bium, C. de legat. cum ſimil.* Rñdeo non hic conſta
re d. Comitem commiſiſſe aliquam violentiã,
ſiue expulſiuã ſiue compulſiuam. item rñdeo
prædictã *l. non eſt dubiũ, C. de lega. cum ſim.* intelli
gendam eſſe de legatario vel fideicommiſſario
q ſubtraxit, & clã ſeu furtiue accepit aliquod
84 mobile: * quia fundi ſeu rei immobilis furtum
fieri non poteſt, *l. verũ eſt, ff. de furt.* non autem
de legatario ſeu fideicommiſſario, ſiue particu-
lari ſiue vniuerſali, q poſtq̃ ceſſit & venit dies fi-
deicommiſſi, ꝓpria authoritate accepit poſſeſ-
ſionem fundorum ſeu immobilium reſtitutio-
ni obnoxiorum. Tum q̃a inter vtrunq. caſum
maxima eſt diuerſitatis ratio. Tũ quod d. *l. non
85 eſt dubium.* cum ſit pęnalis,* & iuris competen-
tis priuationem inducat, eſt ſtrictiſſime inter-
pretanda, vti aduertit *Alc. reſp. 31. li. 9.* vbi ait, ꝙ
iudices difficile pronunciant ſ̃m rigorem illius
legis. Adde quod nullo iure cauet̃, quod qs ob
ſimplicem poſſeſſionis rei immobilis apprehen
ſionem ꝓpria authoritate factã, cadat ã iure le-
gati uel fideicommiſſi (niſi vi vel violentia eam
inuaſerit, quo caſu locus eſt *d. l. ſi quis in tantã.*)
Edictum .n. prętoris eam in rem ſcriptum nihil
aliud continet, quam ut quod quis legatorum
noĩe, non ex voluntate hæredis occupauerit, id
reſtituat hæredi, ſaluo ſuo iure, *l. 1. & paſſim. tot.
tit. ff. & C. quod legator.* Eiq. prætoris edicto tum
demum locus eſt, cum ex legato ſeu fideicom-
miſſo falcidia, vel trebellianica deduci poteſt
ab

Digitized by Google

ab hærede (q̃ tñ hic in noſtro caſu ꝓhibita eſt)
alias non, vt tenuit Pileus, cuius opinionem
veram eſſe dicit *gloſſ. in l. vni. C. quid. legat. & ibi
Bar. Cy. & alij.*
86 Porro, ad id quod obijcit̃ ex doct.* Oldr. conſ.
31. rñdendum eſt, ei deciſioni locum non eſſe ĩ
fideicommiſſo graduali, perpetuo, & ſucceſſiuo,
cuiuſmodi eſt iſtud Crauet. *conſ. 316. n. 16.* nec
multis aliis in caſib. (quorũ pleriq. hic concur-
runt) quos refert Menoc. *præſ. lib. 4. præſ. 69. nu.
12. 13. 15. &* 18. & in indiuiduo huius teſtato-
ris, vide Ant. Theſſau. *dec. vlt. in conſ. Goneani ibi
inſerto nu. 29.*
Poſtremo, ad id quod obijcit̃ de iure Philip-
pi natu minoris, rñdendum eſt ius nõdum ei,
ſed d. Dom. Comiti competere, vt ex præceden-
tibus ſatis patet: & poſito quod ei competeret,
87 tñ hæc exceptio,* q̃ eſt de iure tertij, hoc in caſu
non eſt admittenda, rametſi videat eſſe excluſi-
ua iuris agentis; nam non eſt præciſe & abſolu-
te excluſiua, ſed ita demum ſi tertius ille velit,
& non aliter. Non enim dubitari poteſt qn d.
Dom. Comes, cũ cæteris oĩb. maſculis d. hære-
dis, ſit vocatus, licet de ordine vocationis dubi-
tet̃, fruſtraneũ aũt eſſet hic diſputare de ordine
dictæ vocationis, & an Philippus ſit vocatus an
te d. Dom. Comitem necne; cum, vt in facto ꝑ-
ſuppoſuimus, iuri oĩ (ſi quod ſibi competeret)
88 in fauorem d. Comitis renunciauerit.* Nemo
ſiquidem ſuccedit inuitus ex fideicommiſſo, ꝑ-
ſertim vniuerſali, cum ſit ſucceſſio q̃ obligat ęri
alieno, *l. nõ enim. ff. ad trebel.* At doctrina eſt Bar.
ab oĩb. approbata *l. 2. ff. de excep. de rei iud.* quod
exceptio de iure tertij nunquam eſt admitten-
da, quando non aliter eſt excluſiua iuris agen-
tis quam ſi tertius velit.
Hæc & alia multa, q̃ in eam rem adduceban
tur, etſi admodum vrgerent ꝓ d. Dom. Comi-
te, aduerſus filiam d. Antonij, (cum nullo mo-
do ſit veriſimile quod teſtator, q̃ ſemper fœmi-
nas excluſit) voluerit, mortuo ſecundo genito
relicta filia, bona ſua in filiam illã, extraneã oĩ-
no perſonã, transferri, poſt habita ratione agna
tionis & familiæ, quã in cæteris maſculis cõſer-
uare volebat) q̃õnem tñ non decidit Senatus,
ſed cum in facto plura deduxiſſet d. Do. Comes
ex quibus voluntas teſtatoris clarius eluceſcere
poterat, ꝓbationes habendas eſſe cenſuit, ſine
89 p̃iudicio exceptionũ. Nec obſtat, qꝰ* qñ verba te
ſtamenti ſunt aperta, non eſt admittenda pro-
batio voluntatis, *l. ille aut ille. ff. de lega. 3.* Nam
ſatis conſtat eſſe dubia ex ſupradictis, ac ideo
90 non fuit reijcienda oblata * probatio verita-
tis, quam quilibet bonus iudex modis oĩbus ĩ-
quirere & indagare tenet̃. In teſtamentis enim,
plus dictum & minus ſcriptum plerumque in-
uenitur, *l. vnum ex familia. § ſi omiſſa. ff. de leg. 2. l.
91 cum anus, ff. de cond. & dem.* quo fit,* vt ex verbis
extra teſtamentum prolatis voluntatem proba
ri poſſe admittant oẽs, *ex l. cum virum, C. de fidei-
com. vbi tex. eſt expreſſ. & ex l. hæredem palam, §. ſi
quid. ff. qui teſtam. fac. poſſ. cum ſimi.* Si enim om-
92 ni in caſu * ꝓbationes ſunt fauorabiles, ideoq.
nec anguſtãndæ, nec reſtringẽdæ vel impedien
dæ, multomagis ſane admittedæ ſunt, cum agit̃
de conſeruanda ultima volũtate, qua nihil ſan-
ctius, nihil fauorabiliꝰ, *l. 1. C. de ſacroſ. eccl.* Hinc
videmus Iureconſultos noſtros ſuis in reſponſis
hanc clauſulam paſſim adhibere: Niſi contra-
ria defuncti voluntas probetur.

a *Ex deliberatione ... menſis Iunij* 1607. *in cau-
ſa domini Emanuelis Philiberti Bingenſis de Corge-
non, dicti de la Baume Comitis a Sancto Amore ſup-
plicantis ex vna parte, aduerſus Dominam Ioannã
de Richardot viduam quondam Domini Antonij de
Paupet dicti de la Baume domini de la Chaux, tanquã
matrem & tutricem Dominæ Catherinæ de la Baume,
ream. Decreto aũt fuerunt probationes ſine præiudi
cio exceptionum. Exinde arreſto 20. Decemb. eiuſdem
anni; licet d. Dominus ſupplicans probaſſet mentem
quondam Domini de la Baume teſtatoris fuiſſe extan
tibus maſculis à ſuo hærede deſcendentibus, filias peni
tus excludere. Hoc tamen non obſtante dictus Domi-
nus Comes ſupplicans malè fundatus iudicatus fuit.
Quod poſtea in iudicio reuiſionis confirmatum fuit.
Vnde liquet veriſſimum eſſe quod alias ab antiquo pro
latum eſt Iureconſulto, diſpoſitiones morientium ex
arbitrio viuentium pendere.*

DECISIO CXXXVI.

*Appendix ad deciſ. 29. ſup. Et an quæ ibi dicta ſunt
procedant in patre ingenuo ſiue libero. Item agi-
tur hic de interpretatione artic. 505. antiquarum
conſtitutionum ſub titu.* de prædijs & banno
prætorum.

SVMMARIA.

1 *Partus patris conditionem ſequitur cum de manumor
talis conditione agitur.*
2 *Societas nulla inter patrem & filium, ſed poteſt eſſe
communio.*
3 *Societatis inter virum & vxorẽ conſuetudine noſtra
inducitur.*
4 *Communio inter virum & hæredes vxoris eſt na-
tiua.*
5 *Communio eſſe poteſt inter patrem & filium anni-
culum.*
6 *Communiter res agi poteſt citra ſocietatem.*
7 *Parentum ſucceſſio in bonis liberorum eſt fauorabilis*
8 *Manumortalis dominus an excludat patrem ingenuũ
à ſucceſſione filij quoad bona manumortalia.*
9 *Art. 505. antiquarum conſtitutionum declaratur.*

Al-

10 *Alternatiuæ vna pars ſufficit quod adimpleatur.*
11 *Conſtitutio correctoria reſtringenda eſt.*
12 *Conſequimur aliquando per alium, quod ex noſtra perſona non conſequeremur*
13 *Æquales in gradu æqualiter ſuccedunt.*
14 *Vincens vincentem te, multo magis vincit te.*
15 *Art. 16. conſuet. ſub tit. des mainmortes. declaratur.*

QVæ de matre ingenua à nobis dicta ſunt
ſup. dec. 29. plus dubitationis hře viden-
tur in patre, qui ſi ſit liberæ conditionis, & vxo
1 rem dicat manumortalem; * tñ conſtat liberos
ex ea ſuſceptos patris non matris conditioné
ſequi, ſicq; ingenuos eſſe & non manumortales
Itaq. mortua vxore manumortali, relicta ex ma
rito ingenuo filia annicula, q̃ deinde patri præ-
moriatur, ſi dubitetur quis filiæ huic in prędijs
manumortalib. quæ à matre habuerat, ſit præ-
ferendus, an .ſ. dominus an vero př; pro patre
2 iudicandũ eſt. *a* Etſi enim * nulla inter patré
& filium poſſit eſſe ſocietas, *l. lis nulla. ff. de iud.*
Alex. conſ. 112. Mozi. de ſocie. tit. de perſon. quæ ſoci.
contra poſſ. n. 15. quia quidquid acquirit filius
acquirit patri ratione patriæ poteſtatis, *l. frater*
à fratre, ff. de cond. indeb. poteſt tñ eſſe commu-
nio, ut conſtat ex *l. ve ſie. cum trib. ſequentib. ff. pro*
ſoci. Imo uix fieri poteſt, quin poſt morté vxo-
ris, communio intercedat inter patré & filium,
itidẽq. poſt morté patris, inter liberos eius &
3 matrẽ. Nam cum inter virũ & vxorẽ ſocietas
(ſi expreſſe non contrahitur) pro contracta ha-
beatur ex conſuetudinis nřæ præſcripto, ſaltẽ
quoad conquæſtus rerum immobilium, ut con
ſtat ex art. 2. & 4. tit. *des gens mariez.* conſequés
eſt profecto, vt poſt uxoris mortẽ, quidquid lu-
cri detrimentiue inter coniuges factũ ſit, cõe eſ-
ſe dicatur inter virum hřdes uxoris, *l. actione, §.*
4 *ſi in rem. ff. pro ſoci. vbi tex. expreſs.* Hæcq; * cõmu
nio cum hřde vnius coniugum dř eſſe natiua
& neceſſaria, non aũt ſocietas voluntaria, vt ele
ganter docet Cuia. *obſer. lib. 10. c. 25.* Atq; ita,
cum inter vnum ex coniugibus & hřdem alte-
rius ipſo iure (vel ipſa conſuetudine, quæ eſt ius
non ſcriptum) ſit communio, iã non eſt quod
obijciať pro dño manumortali art. *6. & 16.* con
ſuetudinis noſtræ ſub tit. de manib. mort. Nã
præter quam quod articuli illi non loquunť ni-
ſi de homine manumortali, non autẽ de libero
prædia manuſmortuæ poſſidente, qui caſus eſt
5 noſter) dicẽdum eſt * communionẽ eſſe inter pa
trẽ & filium, licet anniculum, idq. ob ſocietatẽ
quam conſuetudo noſtra inter eum & vxorem
præmortuam tacite contractã fuiſſe præſumit,
6 etſi deficiat expreſſa. * Cõmuniter enim res agi
poteſt. etiam citra ſocietatẽ, *d. l. vt ſit. ff. pro ſoci.*
& d. l. actione, §. ſi in rem, ff. eod. Atq. ita commu-
niter tenemus, quãquã aliter ſentiat Ant. Fab.
in ſuo C. rer. iud. li. 7. tit. 1. de dedit. liber. deſi. 6. 27.
7 *& 31.* Adde quod * parentum ſucceſſio in bonis
liberorum ſemper fauorabilis eſſe dẽt, licet in-
uerſo mortalitatis ordine contingere ſoleat, &
præter eorum cõe votum. Quemadmodum enĩ
in patris filius, ſic in hřditate filij pater admit-
tẽdus eſt, ne eodem momento, (inquit elegan-
ter Plin. Iun. in panegyr. Traia.) quo pater eſſe
deſinit, hoc quoq. amittat quod fuit, & ne ſo-
cium hæreditatis accipiat, qui non habet ſo-
cium luctus, &c.

Cæterum (qm̃ hic incidenter loquuti ſumus
de ſucceſſione filij in bonis patris) quid erit di-
8 cendum, * ſi př ingenuus relinquat filium, qui
non ſit in ſua cõione, an excludeť à dño manu-
mortali quoad prędia manumortalia? Et certè
9 vř quod non, * ex art. 505. antiquarum conſti-
tutionum huius Comita. ſub tit. *des heritages &*
ban des prelz. ponderando ibi verba hæc [*ſans*
hoirs, ou aultre en communion auec luy.] Cum enim
alternatiuè concepta ſint, ſufficit ad excluſionẽ
10 dñi manumortalis, * alterã partem illius alter-
natiuæ verificari, *c. in alternatiuis. de reg. iur. in 6.*
nempe aut quod decedat quis relictis liberis, li-
cet extra cõionem, aut quod (ſi ſine liberis dece
dat) habeat aliquem ex agnatis in cõione. non
enim requiriť hoc caſu, liberos eſſe ĩ cõione pa-
11 tris: nam hoc non dicit conſtitutio illa, * quæ
cum ſit correctoria vſus & obſeruantiæ prioris,
hactenus dẽt reſtringi, vt minus corrigat cõem
illam obſeruantiam, q̃ antea vigebat, ut notant
Doct. *in l. fi. §. in computatione, C. de iur. deliber.* Sed
ante promulgationẽ illius conſtitutionis nunq̃
fuit practicatum ius manuſmortuæ contra fi-
lios & hřdes hominis liberi, licet eſſent extra cõ
munionem patris defuncti, ẽtſi conſtaret præ-
dia eſſe conditionis manuſmortuæ, imo nec ẽt
contra hřdes extraneos, nec cões defuncto, vt in
termi. Mol. *conſ. 17. n. 3. 5. 7. 25.* Ergo nec hodie
practicari dẽt, cum hoc non dicat conſtitutio.
Sed hoc hic obiter; nam quæſtione hanc non-
dum vidi deciſam.

Item, quid ſi defunctus ingenuus relinquat
duos fratres in ſua cõione, & ſororẽ extra cõio-
nem, an ſoror erit excluſa à ſucceſſione bonorũ
12 manumortalium? Vř ẽt quod non. * Nam illud
non eſt nouum vt quis per alium conſequatur
quod per ſe non poſſet, *l. ariſto. in fi. ff. quæ res pi-*
gn. obl. poſſunt. Adde quod caſus iſte omiſſus eſt
à ſtatuto ſiue conſtitutione illa 505. ergo rema-
13 net in diſpoſitione iuris cõis. * At iure cõi æqua
les in gradu æqualiter ſuccedunt, ſiue ſint in
communione, ſiue non. *l. 2. in prin. & in §. proxi-*
mũ, ff. de ſuis & legit. Ergo, &c. Nec ſoroti obſtat
14 * regula, ſi vinco vincentem te, multo magis vin
co te: nam non procedit in ſtatutis de ſucceſ-
ſionibus, vt teſtatur Ant. Gabr. *lib. 4. concl. tit. de*
ſucceſs. ab inteſt. concl. 4. vbi multa exempla ad-
15 fert quæ huc conferunt. Minus obſtat * conſue-
tu-

Digitized by Google

tudo ſub tit. *des mainmort. art.* 16. q̃ dicit quod
hoĩes manuſmortuę ſuccedere inter ſe non poſ-
ſunt, niſi quamdiu in cõione moranĩ. Nam ar
ticulus ille dũtaxat procedit inter homines ma
nuſmortuæ, non aũt inter homines liberos præ
dia manumortalia poſſidentes, de quibus hic
loquimur, vt tradit Mol. d. conſ. 17. n. 3. Vide
in hanc rem Ant. Fab. *in d. ſuo Cod. rer. ind. lib.* 7.
tit. 1. *de dedit. liber. defi.* 13. 16. & 18.

a *Sic iudicatum fuit à Curia* 14. *Iulij* 1607. *inter Poncet Renaud de Pontarlier impetrantem aduerſus Dominũ Priorem de Montier Haulepierre opponẽtẽ.*

DECISIO CXXXVII.

An ſubditus manumortalis cogi poſſit ad habitandũ; & de abſentia illius, & eius effectu. Ad artic. 11. *conſuet. tit.* des mainmortes.

SVMMARIA.

1 *Manumortales ſubditi an cogi poſſint ad habitandam in manſo manumortali.*

2 *Manumortales noſtri antiquis adſcriptitijs comparantur. contrarium.* 6.

3 *Adſcriptitijs olim non licebat à ſuo rure migrare.*

4 *Manumortales ſi non reſideat, dominus mittit manum in agros tanquam deſertos.*

5 *Domicilia duo quilibet habere poteſt.*

7 *Manumortali abſente relicto procuratore vel colono, an poſſit dominus prædia manumortalia tanquam deſerta prehendere.*

8 *Artic.* 11. *conſuetud. ſub titu. des mainmortes. declaratur.*

9 *Abeſſe non videtur qui reliquit procuratorem, vel colonum.*

10 *Abeſſe multis modis quis dicitur.*

11 *Emolumentum duplex ex vna eademque re non eſt referendum.*

1 DVbitatum eſt aliqñ, an *ſubditi manumor
tales cogi poſſent ad habitandũ & reſiden
dum in manſo manumortali. Et pleriſq; viſum
eſt poſſe, ea potiſſimũ ratione, quod manumor
2 tales *nři tpis, antiquis illis adſcriptitiis in oĩb.
fere cõparentur: poſſunt enim poſſidere & hře
bona propria ſicut adſcriptitij, (qua in re à ſer-
uis oĩno differunt) *l. hi penes, C. de agric. & cenſit.*
poſſunt & teſtm̃ facere inter ſuos, id eſt inter
deſcendentes & agnatos, cũ quib. habent cõio-
nem bonorum, vt & adſcriptitii, quibus & id
quoq; permittebat citra dñi præiudicium, *l. ſi
quis presbyter. C. de epiſc. & cler.* Ideoq; de his ma
numortalibus loquens Io. Fab. *in §. retinendæ,
col.* 3. *verſ. ſed quid ſi. inſt. de interdic.* non compa
rat eos ſeruis (vti facit Chaſſan.) *ad conſuet. Burg.
tit. des mainmor. in rub. n.* 5.) ſed *adſcriptitiis; eos
enim vocat hoĩes adſcriptitios & condõnatos.
3 Atqui adſcriptitijs *olim nõ licebat, relicto ſuo
rure, ad aliud migrare, *l. cum ſcimus. & l. cum ſatis
§.* 1. *verſ. ſancimus. C. de agric & cenſit.* ſed ita gle-
bis inhærere præcipiebant, vt ne punctoq̃dem
tpis deberent amoueri, *l. colonus. C. eod.* adeo vt
ſi inuito aut inſçio dño á gleba ſe ſeparare cona
renĩ, ad exemplũ ſerui fugitiui, ſeſe diutinis in-
ſidiis furari dicerenĩ *d. l. cũ ſatis.* Ergo idẽ dicẽ-
dum eſſe vř de noſtris manumortalibus atq; ita
ĩ term. tenet Lucas de Pen. in *l.* 2. *C. de cẽſib. li.* 11.
4 Sed his *non obſtãtibus contrariũ aperte ꝓ-
bari exiſtimo ex multis articulis conſuetudinis
noſtræ *de manib. mort.* Præſertim vero ex art. 12.
ibi [*ad aliam terram migrat*] & ex art. immediatè
præcedenti, quo ſtatuiĩ, quod ſi ſubditus nõ re-
ſideat, vtiĩ q̃dem dominus in eum iure ſibi cõ-
ceſſo per diſpoſitionem illius artic. (qui eſt arti
culus 11.) id eſt manum immittit in agros ma-
numortales tanquã deſertos, eum effectu lucrã-
di fructus abſq; periculo reſtitutionis, non autẽ
dř quod eum directè cogere poſſit ad habitan-
5 dũ. Vnde cũ de iure *quilibet habere poſſit duo
domicilia, nẽpe domicilium originis & domi-
ciliũ incolatus, *l. aſſumptio. §. viris. ff. ad municip.*
priuilegium iſtud a iure indultum vnicuiq; ne-
mini eſt tollendum aut auferendũ, vt in termi-
6 nis rñ dit Bertran. *conſ.* 340. *n.* 1. *vol.* 5. *Nec fa-
cile admittendum eſt, quod in eo adſcriptitiis
antiqs æqparanĩ noſtri manumortales; nã ve-
rius eſt quod imo in eo ipſo ab adſcriptitijs illis
differunt, quod poſſunt renũciare glebæ, & bo-
nis manumortalib. dimiſſis, libere recedere, &
iure plenæ libertatis perfrui, vt cõſtat ex art. 4.
eiuſdẽ conſuetud. ſub. tit. *des mainmort. & ex ....
ad cõſuet. Pariſ tit.* 1. *§.* 2. *gl.* 3. *n.* 3. *&* 4. *§.* 41. *n.* 55
7 Illud tñ non ſine ꝓbabili rõne dubitaĩ*, ſi re
cedat ſubditus manumortalis, & alio domici-
lium transferat, relicto ꝓcuratore, vel colono,
vel locatario, q agriculturã peragat, & dño ma-
nuſmortuæ annuos cenſus, oneraq; realia pſol-
uat, an nihilominus poſſit dñus prædia manu-
mortalia prehendere, & fructus ſuos facere? Et
quamquã videri poſſit quod ſic, ex diſpoſitione
8 *huius art. 11. q nihil req̃rere vř, ad eũ effectum
lucrãdi fructus, præter ſimplicem abſentia ſub-
diti, nulla facta diſtinctione, an ſit iuſta, an ſit
breui duratura, & an ꝓcuratorem vel negotio-
rum geſtorẽ reliquerit necne. Tamen contrariũ
9 iudicauit Senatus, a hac potiſſimũ rõne,* quod
qui reliqt colonum vel procuratorẽ ſiue condu
ctorẽ, non propriè abeſſe videaĩ, nec animũ ha-
buiſſe deſerendi manſum, vt rectè obſeruauit
Henric. Boguet *in hunc art.* 11. noſtræ cõſuetu-
dinis, quæ de vacanti & deſtituto prædio exau-
dienda eſt, & ex quo nulla tributa dño pręſtan-
tur, nõ autem de eo quod qs per colonũ vel ꝓ-
cura-

Digitized by Google

curatorē poſſidet, arg *l. qui agros. C. de omn. agr.*
deſer. lib. 11. quæ lex huic noſtræ conſuetudini
10 multum accedit. Et ſic, cum verbū abeſſe* mul-
tis modis in iure accipiaī, vt docet *Alci. in l. mu*
lieris in fi. ff. de verb. ſig. ſecundū ſubiectam mate-
riā, conſtat hic accipiendum eſſe ꝓ eo, qui alio
migrans manſum & prædia manumortalia de-
ſerta & inculta reliqt, non autē de eo q̄ diſceſſit
relicto ꝓcuratore, qui canonem annuum cæte-
raque tributa dño perſoluit. Alias enim, ſi per-
cepto canone vellet adhuc dominus & fructus
11 conſeq, *ex vna eadēque re, duplex referret emo
lumentum, quod non videtur ęquitati conſen-
taneum, vt notat Chaſſan. *in cōſuetud. Duc. Burg.*
tit. des mainmor. §. 22. nu. 2. in fine.

2 *Arreſto 16. Iulij. 1607. in cauſa Marci de Sali-*
ue Domini de Betoncour impetrātis per cuſtodiam, &
Nicolai Ricardi de Vilernaudey eius ſubditi oppo-
nentis: qui in oppidum Fedry, vbi vxoris bona ſita
erant, migrauerat. Licet autem iudex primæ inſtan-
tiæ dictum dominum impetrantem conſeruaſſet ī iure
prętendendi ſuoſq; faciendi fructus manumortales di-
cti ſubditi deſeruitoremq; in illius abſentia collocandi
(qui proprius eſt terminus quo vtitur textus noſtra-
rum Conſuetudinum.) Curia nihilominus, appellatio-
ne à dicto ſubdito emiſſa, dictam ſententiam infirmās
dictum Dominum male fundatum declarauit.

DECISIO CXXXVIII.

De manumiſſione hominis manumortalis, & an Eccle
ſia reſtituatur in integrum aduerſus manumiſſionē
huiuſmodi à Prælato factam. Et quædam ad inter-
pretationem art. 1. noſtræ conſuet. tit. de manu
mortua.

SVMMARIA.

1 *Liberalitate nihil fauorabilius.*
2 *Libertas & Eccleſia à pari procedunt.*
3 *Libertas quæ ſemel competijt non facile fit irrita ex poſt facto.*
4 *Eccleſia an reſtituatur in integrum aduerſus libertatem conceſſam manumortali.*
5 *Prælati Eccleſiæ vſufructuarijs comparantur.*
6 *Vſufructuarius non poteſt ſeruum manumittere.*
7 *Eccleſia per manumiſſionem ſerui cenſetur læſa. contra num. 11.*
8 *Minor an reſtituatur aduerſus libertatem datā ſeruo.*
9 *Vaſſalli non poſſunt manumittere ſubditos ſuos manumortales in præiudiciū domini ſuperioris. & n. 21.*
10 *Reſoluto iure datoris, reſoluitur ius accipientis.*
12 *Reſtitutio petenda intra quadriennium à tempore mortis prælati qui alienauit.*
13 *Libertas quanto tempore præſcribatur.*
14 *Artic. 1. conſuetudinis ſub tit. des mainmortes. declaratur.*
15 *Art. 1. cōſuetud. ſub tit. des præſcriptions. declaratur.*
16 *Prælati alienare poſſunt res ſolitas alienari.*
17 *Eccleſia non dicitur læſa ex libertate conceſſa perſonis & non rebus.*
18 *Manumortalis eſchutta eſt in fructu. & quid ſit eſchutta. nu. 19.*
20 *Prælatus poteſt remittere ſubdito Eccleſiæ cōmiſſum.*

1 Libertas eſt adeo* fauorabilis, vt nihil ea fa-
uorabilius exiſtimeī, *l. libertas. ff. de reg. iur.*
qppe quæ non modo ſecundū naturā ſit, ſed ēt
tota ex natura. Nam iure naturali oēs liberi na-
2 ſcunī, *§. 1. inſt. de libertinis.* Hinc eſt, vt* ſi nō præ-
ferenda, ſaltem à pari ꝓcedere dicaī cū Eccle-
ſia, cum cauſa pia, cū dote, cū teſtamento, cum
matrimonio, cū cauſa pupilli & viduæ, & cum
alia quacumq; cauſa ſiue perſona fauorabili, vt
docet Gagnol. *in d. l. libertas. & Tiraq. in trac. de*
priuil. piæ cau. in proœm. Hinc ēt fit vt tam multa
contra cōes iuris regulas fauore libertatis con-
ſtituta paſſim legamus, *l. generaliter. §. ſi quis ſer-*
uo. ff. de fideicō. liber. §. fin. inſt. de donat. Inter quæ
3 illud eſt, * quod quæ ſemel competiit libertas,
non facile ex poſt facto fiat irrita, ne qdē ſi prę-
ſtita ſit ex falſa cauſa, *§. ſemel. inſt. quib. ex cau. ma*
nu. lic. l. 1. C. de vind. libert. l. cum ex falſis. ff. de te-
ſtam. manumiſ. l. 2. C. de fideicom. libert. Imo nec p
beneficiū reſtitutionis in integrū fauore mino-
ris ætatis vel pupillaris, *l. ſi ex cauſa. §. vlt. ff de mi*
no. §. ſi is qui ī integr. inſt. de eo cui liber. cau. bon. ad-
dic. l. 1. cum ſeq. C. ſi aduerſ. libert. Sfort. Odd. tract. de
reſt. in integr. par. 2. quæſt. 55. art. 4. & Ioan. Mau-
rici. in ſimili trac. cap. 249.
4 Sed quid de Eccleſia, *an reſtituaī in integrū
aduerſus libertatē homini manumortali totiq;
eius poſteritati à defuncto prælato conceſſam,
præcedente tractatu, & de conſenſu totius capi-
tuli. Et videbatur reſtituenda ex ſequentib.
5 Primo, *quia nō valet huiuſmodi manumiſ-
ſio tanquā facta à non dño, *l. 1. C. de his qui a non*
dom. manum. ſunt. Bona enim Eccleſiæ ſunt apud
Prælatos & Clericos tanquā apud vſuarios, vel
(vt alii volunt) tanquā apud ſimplices vſufru-
ctuarios, *gl. in c. præſenti. de offic. ordi. in 6. & in c.*
quia nos. de teſtam. Abb. in c. cum eſſet. n. 21. ext. eod.
tit. & Didac. Couar. in c. cum in officijs. nu. 1. eod. Et
Prælati Eccleſiæ, non domini ſed adminiſtrato-
res rēm ſunt, *c. 2. de dona. c. vlt. 12. q. 1.* Vnde que-
madmodum * non valet manumiſſio ab eo fa-
6 cta qui non niſi vſufructuarius eſt, *l. 1. C. qui &*
a quib. manum. & tradit Ant. Fab. in ſuo Cod. lib. 7.
tit. 5. defin. 1. Sic nec valet quę fit à Prælato Eccle
ſiæ, qui vſufructuario comparaī. quā in ſenten-
tiā facit tex. apert. *in cano. etſi illi. 12. q. 2. & in c.*
epiſcopi. extr. de reb. eccle. non aliē. vbi nō licet Epi
ſcopo, q nihil Eccleſiæ contulit, ſeruum Eccle-
ſiæ manumittere; quod ſi manumittat, ſucceſ-
ſor Epiſcopus tales ſeruos abſq; vlla oppoſitio-
ne

Digitized by Google

ne ad ius Eccleſiæ reuocate poteſt (inqnit ibi
tex.) idē ſentire vr̄ Chaſſa. *ad conſue. Duc. Burg. ti.
des mainmor. §. 9. gl. fi. in reſponſo ibi impreſſo, & ex
preſſius Io. Fab. in §. ſi gregis. inſt. de rer. diui.*

7 Secnodo, * quia per hmôi mannmiſſionem
læſa vr̄ Eccleſia, *d. c. epiſcopi. de reb. eccl. non ali.* Nā
queādmodum tanto quis locupletior exiſtima
tur, quāto plures hēt ſubditos manumortales,
pp ſpem ſucceſſionis, quæ ad eum aliquo caſu
peruenire pōt, ſic tanto pauperior, quāto pau-
ciores, *arg. tex. in §. 1. inſt. quib. ex cau. manu. non li-
cet.* At quotieſcumq; læſa eſt Eccleſia ex contra
ctu cum alio inito, locus eſt reſtõni; nam Eccle-
ſia vtitur iure minorum, *c. ſuſcitata. vbi notatur.
extr. de reſti. in integr.* Et in ſpecie, quod aduerſus
ſerui manumiſſionē reſtitui poſſit Eccleſia. ita
tenuerunt Alber. *in rubr. C. ſi aduerſ. liber. & Zane-
ti. in trac. different. iur. ciuil. & canoni. n. 51. poſt gl.
fi. in d. c. & ſi illi. 12. q. 2. eum quibus idem ſentire vi
detur Sfort. Od. d. trac. de reſt. in integ. p. 2. q. 55. ar-
tic. 3. num. 43.*

8 Tertio & poſtremo, * quia etſi de iure minor
non reſtituat aduerſus libertatē conceſſam ſer-
uo, *d. l. 1. & 2. C. ſi aduerſ. liberta.* tn̄ hoc fallit mul
tis in caſibus, quos refert d. *Sfor. Od. vbi ſup. art. 4*
Et præſertim fallit, ſi per huiuſmodi manumiſ-
ſionem tota domus minoris ſubuerteret, vt pu-
ta ſi ſeruus manumiſſus talis eſſet induſtriæ, vt
non poſſet minor carere hoc ſeruo ſine euiden-
ti periculo egeſtatis. Ergo idē dicendū eſt hoc
in caſu in Eccleſiæ, q̄ (vt diximus) vtit̄ iure mi-
norum. Nā ſi p̄latis & rectoribus Eccleſiarū hu
iuſmodi manumiſſiones hoīum manumorta-
lium paſſim permitterent̄, facilè tota domus
Eccleſiæ ſubuerteret̄. Reditus enim Eccleſiarū,
vt plurimum in his ſubditis manumortalib. cō-
ſiſtunt, & in obuentionibus tam ordinarijs, q̄
caſualibus, quæ ex iis percipiuntur, ſicq; præla-
ti (clam accepta pecunia) eos manumitten-
do, Eccleſias ſuas præcipuis ſuis reditibus priua
rent & defraudarent, in dānum maximum ſuo-
rum ſucceſſorum. Eaque ratione fit, vt * commu
9 niter receptum ſit inter nos, vaſallos non poſſe
ſubditos ſuos manumortales manumittere,
in præiudicium dn̄i ſuperioris & in diminu-
tionem feudi, adeo ut ſi poſtea feudum ad ſupe
riorem deuoluat̄, in irritum incidant huiuſmo
di manumiſſiones, niſi eo cōſentiēte factæ ſint.
10 Reſoluto * enim iure danti, reſoluit̄ ius acciplē-
tis, *l. lex vectigali. ff. de pigno. Guid. Pap. dec. 575.
& modern. Pariſ. in conſu. Pari. tit. 1. §. 30. q. 20. 22*

Sed his non obn̄tibus, reſtitutionem in inte-
grum licet iam conceſſam (vti concedi ſolet
ſine cauſæ cognitione) tn̄ nec admittendā, nec
(vt in praxi loquimur) interinandā eſſe cenſuit
Senatus noſter, *a* his potiſſimū rationibus,
11 * quod cum in facti qōne ꝓpoſita non eſſet con
ceſſa libertas niſi perſonis & non rebus, non vi-
debat̄ læſa Eccleſia, nec prælatus illius, cū æquę
ſaluum ius ſuum ſuccedendi haberet in bonis
manumortalibus manumiſſi, ac ſi manumiſſus
non fuiſſet, idq; ex diſpoſitione illius conſtitu-
tionis, quæ extat ſub titu. *des heritages & ban des
prelz.* art. 505. cuius ſup. meminimus dec. 136.
Eoq; minus læſa videbat̄, quod tempore factæ
manumiſſionis tot liberos hr̄et in ſua commu-
nione manumiſſus iſte, vt vix ſpes eſſet vnquā
(ſaltem toto hoc ſæculo) ſucceſſionem delatam
iri monaſterio. Nam quo plures ſunt liberi &
agnati in communione, eo minus eſt ſpei ſuc-
ceſſionis. & tn̄ illius incertæ ſpei loco, tranſtule
rat ſubditus iſte, in perpetuum Eccleſiæ com-
modum, ex propriis bonis, & in præmium ſuæ
manumiſſionis, prædium decem iugerū, redi-
tus an̄nui 12. aut 14. francorum, cuius reditu ca
ruiſſet Eccleſia eiuſq; prælatus, ſi facta non fuiſ
ſet iſta manumiſſio. Adde quod ponderauit Se
12 natus, reſtitutionem * iſtam petitā fuiſſe, nō in-
tra quadriennium à tpe mortis prælati illius, q
alienationem ſeu maniſſionē fecerat (vti tn̄ de
iure petenda erat, *c. 1. & ibi gl. fi. de reſt. in integ. in
6. Sfor. Od. d. trac. p. 1. q. 19. art. 8 & 9.*) ſed poſt
decennium, quamquā mortuo prælato qui ma
numiſſionem fecerat, ſequens prælatus diu &
multo plus quadriennio vixiſſet, vnde cū poſt
quadriennium à tēpore mortis prælati malè cō
trahentis, Eccleſia regulariter non ſit reſtituen-
da, *d. c. 1. de reſt. in 6. & Sfor. Od. vbi ſup.* multo mi-
nus ſane reſtitutione digna viſa eſt hoc in caſu,
in quo de libertate conceſſa agebat̄, cuius cau-
ſam omnibus aliis fauorabiliorē eſſe diximus.
quam in ſententiam optime facit tex. eleg. *in l.
ſi cum fideicommiſſa. §. ariſto. ff. qui & a quib. manu-
numiſſ. lib. non fi.* Vbi ſeruus in fraudem fiſci ma
numiſſus, ita demū in ſeruitutē reuocari dēt, ſi
non diu in libertate fuerit, ideſt non minus de-
cennio: cuius legis authoritate idem in ſpecie
tenuit *gl. fi. in d. ca. & ſi illi. 12. q. 2.* vbi ait, ꝙ ſi
per decem annos ſteterit ſeruus in libertate, nō
13 reuocabit̄ in ſeruitutē. Nec obſtat *l. 2. C. de lōg.
tēp. preſcr. q̄ pro libert.* q̄ libertatē p̄ſcribi vetat mi
nori tpe quam vicennio: ſicut nec ēt obſtat con
ſuetudo noſtra ſub tit. *de mau mortua*, art. 1. quę
vult nullo vnquam tpe poſſe præſcribi. Nam re
ſponderur, legem illam ſecundam, loqui de p̄-
ſcriptione cum bona fide ſine titulo, ut conſtat
ibi ex Bald. & alijs. Idemque dicendum eſt de
14 * conſue. noſtra d. art. 1. vt conſtat ibi [*ſine valido
inſtrumento.*] Quibus ex uerbis illud terari pōt,
libertatē cum iuſto titulo & bona fide p̄ſcribi
poſſe ad homine manumortali, idq. p decenniū
tm̄, ex d. §. ariſto. Licet enim conſuetudo no-
15 ſtra alio in loco, * nempe ſub *tit. de præſcrips. ar-
ti. 1.* præſcriptiones triginta annis minores ad
triginta annos reducat, tamen cum de præ-
ſcriptione rerum immobilium, ac debitorum

dumtaxat loquaẽ, non vř extendēda ad caſum iſtum, in odium libertatis, cuius tantus eſt fauor. ſicq; limitari poſſunt ea q̃ dicta ſunt à nobis ſup. dec. 104. Vt nēpe nullo tēpore p̄ſcribi poſſit libertas, ſine titulo valido. ſ. ſed cũ titulo & bona fide, p̄ſcribitur decennio, ē̃t aduerſus dominũ. Sed hoc cũ non ſit p̄ſenti ſpeculationis, ſupereſt vt ad obiecta in contrariũ rñdeamus.

16 Ad primũ igiẽ dico,* valere hmõi manumiſſionē à p̄lato factã. Etſi enim prælatis interdicta ſit alienatio rerũ eccleſiæ ſine decreto ſuperioris cęteriſq; ſolēnitatibus à iure introductis, tñ inter oēs conſtat eos liberè poſſe alienare res ſolitas alienari, vtputa dare in feudum vel emphyteuſim, res concedi ſolitas. ita Menoc: *conſ. 79. n.. poſt Bal. & alios.* q ſcribit non eſſe in id neceſſarium conſenſum capituli. At hoīes manumortales huius patriæ non ita glebę addicti ſunt, ut ab ea recedere non poſſint, quēadmodum erant veteres illi adſcriptitij, de quibus in *l. ſcimus, C. de agric. & cenſ. & ſup. in deci.* 137. ſed bonis ſuis immobilibus dimiſſis, una cum beſſe mobilium, libere recedere poſſunt & plena libertate perfrui, ē̃t inuito domino, uti paret ex conſuetudine noſtra ſub tit. *de la mainmor. art.* 4. Igiẽ inter res alienabiles iure connumerari poſſunt, ſicq; a Prælato alienari, p̄ſertim adhibito tractatu & conſenſu capituli, & dũmodo aliqđ in præmium ſuæ manumiſſionis Eccleſiæ conferant, quo locupletior facta perpetuo frui poſſit, hocq. iure hactenus vſi ſunt p̄lati, vt conſtat ex Chaſſa. *vbi ſup. & ex Moli. cõſ. 17. n. 2. & paſſim.*

Ad ſecundũ & tertiũ rñdeo, ꝙ præſuppoſito libertatem per hanc manumiſſionem conceſſã

17 eſſe pſonis duntaxat, & non rebus, Eccleſia non poteſt dici læſa, cui remanet ius ſaluum in reb. manumortalibus, quãquam à libero homine poſſeſſis. Quinimo res eiuſmodi (quando ſubditus domũ derelinquit, iuxta formã d. art 4. no-

18 ſtræ conſuetud.) in * fructu eſſe dicunẽ, ſicq; p̄lato ipſi competunt & non Eccleſiæ: qui quidē prælatus de ijs libere diſponere poteſt in proprium ſui cõmodum, dummodo immobilia cõditioni manumortali obnoxia ſemper derelinquat nec qualitatē eorum immutet. & hoc iure

19 paſſim vtimur. Nã * etſi commiſſum, ſiue caducitas, ſiue (vt vulgo dicim⁹) *l'eſcheutte*, nihil aliud ſit q̃ reuerſio & conſolidatio vtilis dñij cũ directo, ſicq; ꝓprietario ſoli, & non vſufructuario, aut locatario, vel conductori, acquiri nõ videaẽ *in comment. ad conſuc. Par. in tit. 1. §. 1. gl. 1. n. 39. 54 & § 30. n. 175.* Tñ vſus obtinuit vt hæc in fructu eſſe dicanẽ, ſicq; ad eum pertineant ad quē & fructus, cum libera poteſtate de iis diſponendi, rei tñ qualitate non mutata. Vnde cum potuiſſet prælatus manumittens, ſubdito huic (ſi ad libertatem peruenire voluiſſet iuxta formã dicti art. 4. noſtræ conſuetudinis, id eſt bonis omnibus immobilibus dimiſſis) eadem ipſa bona, uel vendere, vel donare, etiam abſque vlla

20 ſolemnitate, (poteſt enim * prælatus remittere ſubdito commiſſum rei feudalis uel emphyteuticæ ſiue manumortalis, & ipſum reinueſtire; ob cuius feloniam, aliamue ob culpam, res reuerſa eſt ad eccleſiam, vt poſt Iaſo. & Anchar. docet Menoc. *d. conſ. 79. n. 7. & 8.*) profecto nec Eccleſiæ nec ſucceſſoris intereſt, quod articuli illius forma non ſeruata) alia via libertatem huic ſubdito conceſſerit, nempe per manumiſſionē, imo ex eo facta eſt Eccleſiæ conditio longe melior, cui in præmiũ manumiſſionis cõceſſum eſt optimũ prædium: cum tñ nihil fuiſſet conſequutura, ſi ſecundum formã d. art. 4. ad libertatē peruenire voluiſſet: totum enim emolumentum, eo in caſu, ceſſiſſet commodo prælati tunc exiſtentis, non aũt cõmodo Eccleſiæ, aut ſucceſſorum. Nec aliud, meo iudicio, dicendũ

21 eſt in * vaſſallo, qui ſi ſubditi perſonam duntaxat manumittat, tenet manumiſſio, etiam in præiudicium domini ſuperioris, dũmmodo bona, vt prius, manumortalia remaneant; cum alias potuiſſet ſubditus ille, iis relictis, liber effici ex forma dicti artic. 4.

a *Arreſto 19. Iulij 1607. in cauſa Reuerendi in Chriſto Patris Reneberti Cheureton S. Theologiæ Doctoris, Abbatis de Montbenoit impetrantis per reſtitutionem in integrum, aduerſus Dionyſium Bole de Pontarlier deſenſorem.*

DECISIO CXXXIX.

Vtrum donatio à patre filio in poteſtate conſtituto facta, fauore matrimonij, ſit conferenda.

SVMMARIA.

1 *Conferri an debeat donatio à patre facta filio in poteſtate conſtituto, fauore matrimonij.*
1 *Donatio ſimplex à patre filio facta, ſi ab initio valeat, eſt collationi obnoxia.*
3 *Donatio patris facta filio quando dicatur ſimplex*
4 *Donatio fauore matrimonij facta filio, valet ſtatim ab initio.*
5 *Donatio fauore matrimonij facta filio, an ſit ſimplex, vel ob cauſam.*
6 *Conferri debet quidquid imputatur in legitimam.*
7 *Donatio ob cauſam in legitimam imputatur.*
8 *Lex noua ſi ad veteris correctionem aliquid requirat, illud expreſſim fieri debet & non per æquipollens.*
9 *Collatio expreſſim an debeat prohiberi.*
10 *Donatio fauore matrimonij facta filio eſt conferenda.*
11 *Conferimus quę noſtra ſunt, non quæ aliena.*
12 *Conferre debent inter ſe deſcendentes omnia profectitia, niſi parens prohibeat.*

Col-

13 *Collatio ceſſat ex voluntate parentis, ſiue expreſſa ſiue tacita.*
14 *Expreſſum id dicitur, quod ex circunſtantijs & indicijs colligitur.*
15 *Donatio fauore matrimonij facta filio, non eſt donatio propter nuptias.*
16 *Donatio propter nuptias ſine dubio confertur.*
17 *Donatio ſimplex non confertur.*
18 *Pater non tenetur donare propter nuptias, quando habet aliunde.*
19 *Collationi non ſubiacet donatio, quando illius effectus differtur in tempus mortis.*
20 *Actum eluſorium facere nemo præſumitur.*
21 *Collationis ius introductum eſt fauore æqualitatis inter liberos.*
22 *Ex æquipollentibus nihil refert quid fiat.*

DOtem pater filiæ ſuæ nubenti conſtituerat, francorum mille, deinde poſt aliquot annos, filio in poteſtate conſtituto (quē vnicū habat) fauore matrimonij donauerat inter viuos bona ſua oīa mobilia & immobil. præſentia & futura, eorū dumtaxat vſufructu reſeruato, vna cū ſumma quingentorum francorū ad teſtandum aut quod libuerit faciendum. Defuncto
1 poſtea patre inteſtato, quærebatur * an ea donatio eſſet conferenda ſorori cum fratre ſuccedenti, quæ offerebat dotem etiam conferre.

Et hic ſane occurrebant plures rationes dubitandi, propter quas prima fronte videri poterat, collationem ab iſto filio fieri debere.
2 Prima, * donatio ſimplex à patre filio facta, ſi ab initio valeat, eſt collationi obnoxia, *auth. ex teſtamento. & l. illud. in fin. C. de collat. Bart. in l. 1. §. nec caſtrenſ. ff. de collat. bonor. Alex. & Iaſ. in d. auth. ex teſtamento. Rol. à Val. conſ. 70. n. 16. vol. 4. & Soc. Sen. conſ. 91. lib. 1.* Quæ ſententia etſi non paucos diſſentientes habeat, quos refert & ſequitꝰ Fachin. *contro. li. 5. c. 81.* tñ ſine contradictione ꝓcedit qñ ex huiuſmodi donatione oriretur inæqualitas inter liberos, ut cōſtat ex tex. expreſ. d. l. illud. circa fi. At hęc donatio vr̄ eſſe ſimplex:
3 nā procedit ex mera patris liberalitate, nulla neceſſaria cauſa nulloue iure ad id obſtricti, concernitq; fauorē donatarij tm̄ & nō donātis, *Oldr. conſ. 5. Pari. conſ. 88. in fi. li. 3. Caſtr. conſ. 345. n. 2. lib. 1. Franc. Marc. dec. 326. n. 4. & dec. 546. n. 31 lib. 1.* qui oēs affirmāt matrimoniū non eſſe cauſam finalē in hmōi donatione, ſed tantūmodo impulſiuam, ſicq; purem & ſimplicē eſſe dona-
4 tionē, & non ob cauſam. * Item valuit ab initio tum ob fauorē matrimonij, *Gui. Pap. dec. 145. Dec. conſ. 239. Rol. à Val. conſ. 70. n. 4. vol. 4. Beci. cōſil. 10. in princ. & Ant. Fab. in Cod. rer. iudi. tit. de donat. defin. 1.* tum ēt ob uim iuramenti, ut cōiter receptum eſſe teſtātur omnes, *in l. donationes quas parentes, C. donat. int. vir. & vxo.* Ergo videtur eſſe conferenda.
5 Secundo, * poſito quod ſit donatio ob cauſā, euiuſmodi eā eſſe cenſent *Natt. conſ. 609 n. 10. Boe. de. 353. n. 10. Pariſ. cōſ. 16. li. 3. n. 43. Rol. à Val. conſ. 44. & conſ. 70. n. 13. & ſeq. vol. 4. & Ant. Fab. de erro. pragm. decad. 41. erro. 3.* adhuc vr̄ eſſe col-
6 lationi locus. Nam qdqd imputatr̄ in legitimā, illud collationis oneri ſubiacet, *l. illud. C. de colla.* vbi expreſſe dr̄, quod argm̄ ab imputatione ad
7 collationē valet affirmatiuè. At donatio * ob cauſam in legitimā imputatr̄, *l. quoniam nouella. C. de inof. teſtam. & ibi Deci. n. 6.* Maximè vero donatio ob cauſam matrimonij, *Rol. à Val. d. conſ. 44. & conſ. 70. li. 4. & Beci. conſ. 20. n. 13. & ſeqq.* Ergo dēt conferri. atq; ita in termi. tenent *Bar. in d. l. 1. §. nec Caſtrenſ. n. 11. ff. de collat. bonor. Berenga. in l. in quartam, c. 3. n. 72. ff. ad leg. Falc.*
8 Tertio, cū lex * noua ad veteris legis correctionē vult aliquid fieri expreſſim, tunc non ſufficit illud exprimi p æquipollens, aut per verba gñalia, ſed caueri debet, & diſponi ſpecialiter, noīatim, & verbis diſertis, *Ang. in §. illud. auth. de trien. & ſemiſſ. & in §. ſi vero expreſſim. auth. de hæred. & falc. Roma. in auth. ſimiliter, C. ad leg. Falc. Neuiz. conſ. 2. n. 21.* Sed lex q̄ vult donatorū collationē fieri, niſi parēs ſe nolle expreſsè deſignauerit, noua eſt & à Iuſtiniano ſcripta ad correctionē iuris veteris, ſm quod regulariter non ex teſtō, ſed ab inteſtato tm̄ fiebat collatio. *l. 1. iun-
9 cta d. auth. ex teſtamento. C. de collat.* Ergo * q̄uis maximè ex inſtrō illius donationis videri poſſit, ex verbis quibuſdā gñalibus, uel ex coniecturis inde deductis, prohibitam fuiſſe collationē; tñ vr̄ hoc non ſufficere, ſed ſpecialiter & formaliter fieri debuiſſe, & per conſequens quod filius iſte, onus collationis recuſare non poſſit, à quo ſecundum formam iuris non ſit ſufficienter a patre exemptus.
10 Quarto, quod donatio * fauore matrimonij ſit conferenda. ita in ſpecie tenuerunt *Rol. à Val. d. conſ. 70. num. 13. lib. 4. Pariſ. conſ. 16. lib. 2. Beci. conſ. 20. nu. 8. Bertran. conſ. 90. nu. 2. & 6. lib. 3. Io. à Porta Tholoz. in ſuo tract. de collat. c. 5. n. 107. Fachi. controuerſ. lib. 5. c. 8. Theſau. dec. 46. in fi. qui alios recenſet, quibus accedit eruditiſſimus Ant. Fab. de erro. pragm. decad. 41. erro. 2. & 4. licet alijs fundamentis nitatur.*

Ait enim donationē inter patrem & filium in poteſtate, quantūuis iurō firmatam, aut matrimonij fauore ſubnixā, nullius eſſe momenti, iure patriæ poteſtatis repugnante, ſicq; fruſtra hoc in caſu tractari de collatione, cū potius agēdū ſit de diuiſione iudicio familiæ erciſcundæ.
11 Conferimus * enim quæ noſtra ſunt, non quæ aliena, *l. 1. ff. de collat. bonor.*

Quinto & poſtremo, poſito quod hæc cōtrouerſia collationis dubia ſit; tñ cum in dubio regulæ ſit inhærēdū, ut docet *Dec. i l. 1. ff. de reg. iur.* videtr̄ quod hic collationi locus eſſe debeat. Nā
12 regula eſt iuris, * deſcendentes omnes ſine vlla

ſuitatis aut emancipationis diſtinctione, ſibi
inuicem conferre debere ea oïa profectitia, quę
hrditaria eſſent, niſi data fuiſſent, *l. ſi emancipati. l. vt liberis, C. de collat.* niſi parens collationẽ ſuſtulerit, *auth. ex teſtamẽto, C. eo.* adde quod in dubio fauendum eſt æqualitati inter liberos. Sed his non obſtantibus, contrarium iudicauit Se-
13 natus in hac facti ſpecie: *a* motus potiſſimũ hac ratione, quod communiter receptum ſit, * collationem ceſſare ex voluntate parentis, non ſolum ſi voluntas illa expreſſa ſit, ſed etiam ſi tacita, *Bal. conſ. 210. col. 1. li. 4. Soc. conſ. 127. col. 8. lib. 3. Craue. conſ. 85. n. 8. Bal. & Alber. in l. ex parte, §. inteſtato. per illum tex. ff. fam. ereiſc. Alci. cõſ. 584. n. 1. Surd. conſ. 143. n. 18. & 19. Fachine. controuerſ. lib. 5. c. 78. in fi. Deci. conſ. 59. cuius ſententiam confirmat moder. Pariſ. in annot. ibidem, reiecta contraria opinione ſeu potius dubitatione eiuſdem Decij in d. auth* ex *teſtamento. ubi non exprimit ſententiam ſuam, ſed tantum diſputando loquitur, in dicto autem conſ. 59. plenius examinans concludit contra collationem ex cõiecturis. Idem ẽt tradit ipſemet Moder. in conſ. ſuo 59. n. 2.* Ex quibus oïb. conſtat hanc eſſe communem opi. quidquid alii dixerint, & ſic eam ita iudicatum reperio à Senatu Tholo. *teſte Mainard. li. 8. quõrum notabi c. 55. & à Senatu Cãbernenſi teſte Ant. Fab. in ſuo Coner. iudi. tit. de collat. defi. 2.* Nec obſtat tex. *in auth. ex teſtamẽto. C. de collat.* Nam non dicit tex. ille quod parens expreſſe prohibeat, ſed ait, expreſſe deſignet, vel (vt Haloander vertit) admoneat, id eſt voluntatem ſuam circa hoc verbis ad id idoneis, q̃ mentem diſponentis præſeferant, aperiat. Expreſſũ
14 *enim dr̃, non ſolum id quod ſingulariter & in indiuiduo exprimitur, ſed etiam quod verbis generalibus, aut collatione circunſtãciarum & aliis indiciis colligit, *l. nominatim, ff. de lib. & poſthum. Neuiza. conſ. 2. n. 43.* Quemadmodum expreſſa ſubſtitutio dr̃ verbis generalibus, quæ reciproca vel compendioſa colligit, vt poſt Bar. tradunt omnes *in l. 1. & in l. centurio. ff. de vulgar.* & generaliter ſatis expreſsũ id dicit, quod venit in conſequẽtiam expreſſi. *l. 1. ff. de iuriſd. om. iud.*

Quæ cum ita ſe habeant, conſequens eſſe exiſtimatum eſt, collationem hic ceſſare debere, quãuis expreſſis verbis de illius prohibitione nulla hic facta eſſet ſpecialis, & expreſſa mentio; eo quod multæ hic concurrerent circunſtantiæ id aperte & concludenter demonſtrantes.

In primis.n. oriebat̃ coniectura, ex qualitate
15 & natura ipſius donationis, * q̃ quãuis in cõtractu matrimonij & illius fauore facta eſſet, ꝑprie tñ non videbat̃ donatio pp nuptias (fit enim illa nurui, vel ad eius vtilitatẽ, *§. eſt & aliud. & ibi*
16 *gl. inſt. de donat.* * eaq; ſine dubio confert d. l. vt liberis.) ſed videbat̃ potius donatio pura & ſim
17 plex, ex mera liberalitate procedens, * q̃ ab onere collationis ſemper eſt immunis, niſi duob. illis in caſibus notatis *in d. l. illud. C. eo.* Habebat enim filius iſte bona materna, de quibus in ipſo contractu donationis erat facta mentio, vnde colligebat̃ patrem nulla neceſſitate conſtituendæ illius donationis ex bonis ſuis impulsũ
18 fuiſſe. Nam non * tenetur pater donare filiis, ne quidem pp nuptias, quando filius habet aliunde, vt traditur in *l. fi. C. de dot. promiſſ. arg. l. ſi quis a liberis, §. ſed ſi filius, ff. de li. agnoſc. faciunt quæ tradit Dec. poſt Caſtren. in d. Auth. ex teſtamento.* Sicque cum fuerit hæc donatio uere voluntaria, & ſimplex, & ab initio valida ob vim iuri, ex propria illius natura, collationi non videbatur eſſe obnoxia.

Rurſus, ex mente patris contrahentis, quod
19 noluerit eius donationis * collationem fieri, euidentiſſime colligi videbatur ex eo, quod donationis effectum poſt mortem ſuam diſtuliſſet, reſeruando ſibi vſumfructum quamdiu viueret. Nam nõ potuit effectum donationis poſt mortem ſuam conferre pater ille; quin cogitaret de tempore quo ſibi ſuccederetur, & tamen cum voluerit quod eo demum tẽpore ſuum ſortiretur effectum, conſequẽs eſt profecto eum quoq; voluiſſe filio donationem illam fore pręcipuã, ſicque ſatis expreſſe collationis prohibitionem ex eo deſignaſſe, cum alioquin non poſſit ei eſſe præcipua; nec ſuum effectum ſortiri, ſi eam conferre teneatur: collationis enim beneficio, inter eum & ſororem æqualiter diuideretur. ita in termi. argumentatur *Craue. d. conſ. 85. nu. 7. & 8.* & hicq; caſus quoad hoc ſimilis omnino videtur illis, de quibus Mainard. & Anto. Fab. in deciſionibus ſup. citatis.

Præterea (vt ratiocinatur idem Crau.) nemo
20 * præſumitur actum eluſorium facere, *l. ſi prætor. ff. de iudic.* Sed iſta donatio eſſet eluſoria, ſi eſſet conferenda, cum viuo patre filius ex ea nullum commodum percipere potuerit ob vſumfructũ reſeruatum, uti ſtatim diximus. ergo credendus eſt pater collationẽ prohibere voluiſſe, ne prorſus inutilis fieret ex ea collatione, neue deciperetur non tñ filius, ſed & eius vxor, q̃ forte alioquin non fuiſſet cum eo nuptias contractura.
21 Poſtremo, cum ius * collationis introductum ſit fauore æqualitatis inter liberos ſeruandæ, *l. 1 ff. de collat. bonor.* facile ſane prohibita eſſe cenſenda eſt, qñ conſtat parentẽ vnum ex liberis alteri præferre voluiſſe & melioris eſſe condõnis. At ex more huius regionis & à cõiter cõtingẽtibus, conſtat parẽtes paſſim filiis ſuis plꝰ largiri ſolere ex bonis ſuis, q̃ filiabus. Ergo idẽ voluiſſe vr̃ parens iſte in hoc inſtr̃o donationis, vt etiã conſiderat Crauet. in ſuo caſu *d. conſ. 85. in fi.*

Ex his igit̃ plane manifeſtum exiſtimauit Senatus patrem donatorẽ, donationem hanc in collationem venire noluiſſe, ſed præcipuã apud filiũ remanere debere. Vnde non obſtant argu-

menta

menta in contrarium adducta: nam non ꝓcedunt qñ ex verbis aut ex cõiecturis cõſtat mentem donantis fuiſſe, collationis oneri donationem non ſubiacere, vt ſtatim ꝓbauimus. Licet enim verũ ſit auth. ex teſtamento. editã eſſe ad veteris legis correctionẽ; tñ veriſſima eſt doctri-
22 na atq; cõis,* ex æquipollentibus nihil referre qd fiat in ijs, in qbus non tã ſolemnitas quam mens & voluntas inſpicitur, *l. mulier. ff. ad S.C. Trebel. l. ſi mater. C. de inſt. & ſubſt. ſub. cond. fac.* Quid enim refert vi ipſa quid inſit, an conceptis verbis exprimatur? *l. aduerſus ſententiam. ff. de recept. arbitr.*

a *Arreſto 19. Septembris 1607. in cauſa Girarde Pignet d'Ornans appellantis, aduerſus Claudã Demenonx viduam quondam Otbeain Pignet, tanquam matrem & tutricem liberorũ dicti Otberini appellatã.*

DECISIO CXL.

Vtrum pœna pecuniaria pro delicto irrogata ad eum pertineat cuius erant fructus iuris dictionis tempore delicti; an vero ad eum cuius erant tempore ſententiæ.

SVMMARIA.

1 *Delicti tempus attendendum, cum quæritur cui ex diuerſorum temporum conductoribus pœna debeatur.*
2 *Obligatio ad pœnam ſtatim à tempore delicti naſcitur.*
3 *Condemnationi tempus attendendum eſſe in ea quæſtione de diuerſorum temporum conductoribus.*
4 *Mulcta non debetur ante condemnationem.*
5 *Pœna non ex delicto debetur, ſed ex iudicato.*
6 *Res iudicata pro veritate habetur.*
7 *Fructus qui nec percepti ſunt nec percipi potuerunt, non debentur vſufructuario, nec conductori.*
8 *Appellatio ſuſpendit ſententiam, & ius quæſitum ex prima ſententia non debet tolli occaſione appellationis iniuſtæ.*
9 *Qui confirmat nihil de nouo dat.*
10 *Commiſſi pœna an & quando pertineat ad conductorẽ.*
11 *Commiſſum non eſt in fructu cum non renaſcatur.*
12 *Commiſſum an incurratur ipſo iure.*

IN hac quæſtione variæ ſunt Doctorum opi-
1 niones.* Pleriſque enim maleficii tp̃s ſpectãdum eſſe placet, inter quos Pet. Cyn. Bald. *in l. fin. ff. de iuriſd. omn. iud. Alex. conſ. 7. col. 2. vol. 3. & in l. more. ff. de iuriſ. omn. iud & in l. diuortio. §. ſi fundum. ff. ſol. mat. Iaſ. in d. l. more. n. 21. Bened. in ca. Raynutius. in verb. cetera bona. n. 38. Boer. dec. 5. n. 56. & 18. Nicol. Milis in ſuo reperto. in verb. fructus iuriſdictionis. Aleiat. conſ. 10. n. 8. lib. 7. Bonacoſſ. in ſyntagm. commu. opini. in verb. condemnationis. vbi hanc communem teſtatur, Amedeus à Pont. in ſuis quæſt. laudemial. q. 38. Boer. deci. 5. n. 20. Surd. conſ. 57. n. 19. & Menoc. de præſ. lib. 6. præſ. 17. n. 8.* Mouent potiſſimum, quod per delictum quaſi cõ-
2 trahit, ſicque* ſtatim à tp̃e delicti naſcit obligatio ad pœnam, quæ ei acqrit, q tunc ius habet percipiendorum fructuum (non autẽ ei cui poſtea ius eſt quæſitũ in fructibus) quo fit vt actio quoque ad petẽdam mulctã ei pertineat, quocumq; tandem tp̃e adiudicet. Sententia enim, quæ poſtea ſequit, potius declarat, quã qd noui inducat; ideoque cum habeat neceſſariam dependentiam à cauſa delicti, ad illud principium reduci & retrotrahi debet..

Et in hanc ſententiã eo ꝓclivius deſcendendum eſſe videbat hoc in caſu, quod nihil eſſet quod imputari poſſet ei q conductor erat fructuum tp̃e delicti quominus ſententiæ ferrent in delinquentes durante adhuc ſuæ conductiõnis tp̃e. cauſas enim oẽs inſtruxerat ſuis expenſis, ſed iudex tp̃s conſuetum ſedendi ꝓ tribunali, quod nos Gallice vocamus *les aſſiſes*, in aliud tp̃s diſtulerat. Accedit, quod ſi aliter diceremus ꝓcuratoribus officii, vel iudicibus, daret occaſio fraudandi conductoris, qui criminales ꝓceſſus ſuo tp̃e ſuiſque ſumptibus inceptos, nõ niſi poſt finitam conductionem proſequerentur & iudicarent.

3 Aliis vero viſum eſt,* condemnationis tp̃s dumtaxat inſpiciendum eſſe. ita enim tenuerũt *Bald. ſibi contrarius, in l. 1. col. 2. C. de fruct. & lit. expenſ. Imol. & Aretinus in l. diuortio. §. ſi vir. ff. ſol. matrim. Stephan. Bertrãd. conſ. 214. lib. 2. Alexãdr. conſ. 7. lib. 3. ad Deci. conſ. 4. col. 5. & in conſuetu. Pariſ. tit. 1. §. 1. gl. 1. q. 5. nu. 68. Peregri. qui quamquã aliam communem eſſet fateatur, tamen hanc dicit eſſe veriorem, in ſuo trac. de iur. fiſc. lib. 6. ti. 5. n. 44. idẽque teſtantur Rabut. & Piſard. in additionib. ad Peregri.* Et quãquam priorẽ permulti cõem eſſe dicant, tñ ſecundum hanc frequẽtius in ſupremorũ iudicũ ſubſellijs iudicatum eſſe reperio. ita enim iudicat Senatus Delphi. teſte *Guid. Pap. dec. 535.* ita quoque Senat. Tholoz. teſte Pap. *arreſtorũ lib. 13. tit. 9. & desfermes & eneberes. arreſt. 9.* Ita & Senat. Camberinenſ. teſte Anto. Fabr. *in ſuo Cod. rer. iudic. tit. de pœnis. defini. 3.* Vnde factum eſt vt ſecundum hanc nuper & iudicauerit Senatus noſter Dolanus me referente. *a* Eſt
4 enim verior & ꝓbabilior. Nam* ante condemnationem nulla debet mulcta, *l. ſi qua pœna vbi tex. eſt expreſſ. ff. de verb. ſig.* quo fit vt ſi interim moriat reus ante ſententiã, non poſſit vlterius ꝓcedi contra illius hẽredem, ne quidẽ quoad pœnam pecuniariã, *l. ex iudiciorum. ff. de accuſa. & probauimus ſupr. dec. 6.* Vnde cum ante ſententiam nec venerit nec ceſſerit dies ſolutionis pœnæ, non eſt habenda rõ tp̃is delicti, ſed ſententiæ latæ, cum eo tempore is demum fructus iuriſdictionis percipi poſſit, & non ante.

Nec obſtant fundamenta præcedentis opinio-

nionis. Nam etſi verum ſit per delictũ quaſi cõ-
trahi, ſicque pœnã deberi ob delictum; *tũ non
ex delicto debet ſed ex iudicato, cuius rei argu-
mentum eſt euidens, quod etiam innocens, ex
falſis ꝓbationibus aut inſtrumentis põt con-
demnari: nec eo minus tñ pœna debet, ſi ſentẽ-
6 tia tranſierit in rem iudicatam. *Nam res iudi-
cata pro veritate habetur, vt eleganter docet
Anto. Fab. d. defi. 3.

Non obſtat ẽt quod non fuerit negligẽs pri-
mus conductor in pſequendis litibus, & quod
per eum non ſteterit quominus iudicarent du-
rante tpe ſuæ conductionis. Nam non debent
hæ mulctæ conductori rõne diligentiæ ſuæ, ſed
7 ratione cõductionis, tanquã fructus rei locatę.*
Vnde quemadmodũ fructus qui nec pcepti ſũt,
nec percipi potuerunt, non debent vſufructua-
rio, ſic nec conductori, vt recte aduertit Tiraq.
trac. de retract. conuentio. §. 5. gl. 4. nu. 2. & ſeq.

8 Hac igitur poſteriori opinione retẽta, *amplia,
vt pcedat, ẽtſi à ſententia fuerit appellatũ. Li-
cet enim appellatio actũ ſuſpendat, tñ non cõ-
petit pœna pecuniaria ei cuius ſunt fructus tpe
ſententiæ latæ in cauſa appellationis, ſed ei cu-
ius erant tpe primæ ſententiæ per ſecundã con-
9 firmatæ. * Qui enim confirmat, nihil de nouo
dat. Et (vt recte docet *Alex. d. conſ. 7. lib. 3.*) ius
ſemel quæſitum ex prima ſententia, non debet
tolli occaſione appellationis iniuſtæ.

Sed, quid ſi iam non de pœna ob delictum &
maleficium irrogata agatur, ſed de pœna caduci
ob non ſolutum canonem in rebus emphyteu-
ticis; vel de pœna commiſſi, quæ in bonis feu-
dalibus & cenſualibus incurri ſolet ob aliquam
culpam, puta pp feloniam commiſſam, vel pp
denegatum feudum, vel ob ingreſſam poſſeſſio
nem rei feudalis vel manumortalis nouiter ac-
quiſitæ, ſine conſenſu dñi directi. Cuinã ex con-
ductoribus adiudicabit cõmiſſum illud, an nẽ-
pe ei q erat conductor tpe culpę admiſſæ, an ve-
10 ro ei q tpe declarationis & ſentẽtiæ? Conſtat*
enim apud oẽs, hocq; iure paſſim vtimur, quod
commiſſa huiuſmodi pertinent ad conductorẽ,
& non ad dominũ directum, quoties conductio
ita facta fuit, vt ad eundẽ conductorẽ oĩa feudi
emolumenta tranſirent. alias enim quæſtioni
11 huic locus eſſe non poſſet; cum * certum ſit cõ-
miſſa non renaſci, nec eſſe in fructu, ſicq; regu-
lariter nec ad conductorẽ, nec ad vſufructuariũ
pertinere, ſed ad dñum directum iure quodam
conſolidationis, vt late docet ..... *conſuet. Pa-
riſ. tit. de feud. §. 1. gl. 1. n. 55. 61. 62. & ſeq.* Cũ er-
go ita facta eſt conductio, quęritur ad quẽ con-
ductorem ſpectent huiuſmodi cõmiſſa? Et quã-
quam in his ẽt pœnis commiſſi tp̃s cõdemna-
tionis & ſententiæ ſpectandũ eſſe cẽſeat Amed.
a Pont. *d. quæſt. laudem. 38. & Crauet. conſ. 212. n. 8.*
12 hanc potiſſimum rõne, * quod commiſſo locus
non ſit ipſo iure, ſed demum per ſententiam, &
nonniſi volente & declarante dño, iuxta cõem
Doc. ſententiã de qua ..... *vbi ſupr. nu. 61. & Iul.
Clar. in §. feudum. q. 62. & in §. emphyteuſis. q. 9.* Ta-
men contrarium verius eſſe putat eruditiſſimus
Ant. Fab. *de erro. pragm. deca. 97. err. 9. &* 10. vbi
elegãter ꝓbat aduerſus cõem, rem ipſo iure cõ-
mitti & acqri dño, vel ei q ab eo ius habet, ſta-
tim poſt commiſſam culpã, non expectata vlla
declaratione vel ſententia, ſicq; tp̃s admiſſæ cul
pæ hic ſolum attẽdendũ eſſe, nõ autem tp̃s ſen-
tentię vel declarationis. eiuſq; declarationis fa-
ciendæ ius (hoc in caſu) non ad dñum directũ
ſpectare, ſed ad ipſum conductorem tanquã ꝓ-
curatorem in rem ſuam conſtitutũ. Sed de caſi-
bus, in quibus apud nos incurrit cõmiſſum ip-
ſo iure, vide ſup. dec. 58. num. 13. & ſeq. Et nota
quod in hãc ſententiã facere videntur quæ tradit
*conſuetud. Pariſ. titul. 1. §. 1. gloſſ. 1. quæſtio. 3.
n 53. & ſeq.* vbi ait quod in huiuſmodi obuen-
tionibus feudorum dominantiũ & iuriſdictio-
nũ, alio habente vſumfructũ, attendi debet tp̃s
quo ipſo iure cedunt ſeu deberi incipiunt.

a *Arreſto 25. Septembris 1607. in cauſa Clau-
dij Reneuier & N. Sauche de Peſme appellantium, ad
uerſus Theobaldum Durand appellatum.*

DECISIO CXLI.

*Cenſus fundiarius an præſcribi poſſit ab vno ex poſſeſ-
ſoribus rei cenſualis, alio ſoluente. Et an interrup-
to præſcriptionis facta cum vno ex dictis poſſeſſori-
bus noceat alteri. Et qua actio competat pro cenſu
aduerſus tertium poſſeſſorem.*

SVMMARIA.

1 *Cenſus an præſcribatur ab vno ex poſſeſſoribus, alio ſoluente.*
2 *Cenſus eſt indiuiduus.*
3 *Duorum reorum ſi vnus ſoluat interrumpitur poſſeſſio quoad alium.*
4 *Partis poſſeſſione retinetur poſſeſſio totius.*
5 *Cenſus ſolutio pro parte conſeruat totum cenſum.*
6 *Solutione cenſus probatur poſſeſſio non ſolum contra ſoluentem, ſed etiam contra tertium.*
7 *Ciuiliter poſſidenti nunquam præſcribitur niſi à die interuerſæ poſſeſſionis.*
8 *Poſſeſſio naturalis non ſufficit ad cauſandam præſcriptionem directi dominij. fallit vt n. 16.*
9 *Præſcriptio qua ratione ſit introducta.*
10 *Res inter alios acta alteri non nocet.*
11 *Conditionem meam alter non poteſt facere deteriorẽ me inuito & ignorante.*
12 *Correus, quod ex facto correi damnum ſentit, ex proprio facto ſentire videtur.*
13 *Cenſus noſter parum diſtat ab emphyteuſi.*

Præ-

14 *Præſcriptio rei immobilis non interrumpitur per litẽ motam cum tertio.*
15 *Indiuiſibilia pro parte amitti non poßunt.*
17 *Poßeſſor mala fidei non præſcribit.*
18 *Scientia rei alienæ non ſemper inducit malam fidem.*
19 *Cenſuali rei poſſeſſor vnus poteſt inſolidum conueniri pro toto cenſu.*
20 *Gaigement quid ſit apud nos.*
21 *Hypothecam an pariat cenſus conſtitutio ſuper certo fundo.*
22 *Cenſus perimitur, perempta re.*
23 *Art. 14. cõſuet ſub tit. de redemptionibus declaratur.*

COnſtituit̃ cenſus annu* & fundiarius ſuper
pluribus prædiis diſtinctis & ſeparatis, re-
ſeruato (vt fieri ſolet) directo dño cum iure lau
demiorum, emendarum, & retentionis. Poſtea
prædia illa trãſeunt ad tertios & ſingulares ſuc-
ceſſores, quorũ aliq a dño directo requiſiti, cen-
ſum agnoſcunt atq; ſoluunt, qñque in totum,
qñque ex parte; alij vero numquam reqſiti nec
interpellari, nihil ſoluunt per 40. annos conti-
1 nuos.* Dubitatum fuit an quoad iſtos cenſus
eſſet præſcriptus, & an prædia ab ijs poſſeſſa
immunia eſſent ab oĩ cõditione cẽſus & directi
dñij, & pro allodialibus in poſterum habenda.
2 Dubitationẽ faciebat, quod* cenſus eſt adeo
indiuiduus, vt ſi prædia cenſui ſuppoſita à pluri
bus poſſideant̃, poſſit vnuſquiſq; prædij poſſeſ-
ſor ſingularis in ſolidum conueniri ꝓ toto cẽ-
ſu, vt cõiter receptum eſt ex *l. moſchis; ff. de iur. fi-
ſc. l. ſi conſẽſit. §. fin. ff. quib. mod. pignus vel hypoth.
ſolu. l. eum poſſeſſor. ff. de cenſib. & ex l. 2. C. ſi vnus
ex plurib. hæred. cred. vel debit. part. ſuam ſolue.* Quo
fit vt agnitio & ſolutio vnius ex poſſeſſoribus
cæteris præiudicare videat̃ ad interrumpendã
præſcriptionẽ; vt in * duobus reis dicimus, quo
3 rum ſi vnus ſoluat interrũpit̃ præſcriptio quo-
ad alium, *l. fin. C. de duob. reis.* Saltem dño dire-
cto ꝓdeſſe vr̃, ad retinendam poſſeſſionẽ totius
cenſus & directi dñii in dictis prædiis reſeruati.
4 * Ex poſſeſſione enim partis retinet̃ poſſeſſio to
tius, arg. *l. 2. ff. quemad. ſerui. amit. & l. vna eſt via.
ff. de ſerui. ruſtic. prædior.* vbi indiuiduum aut to-
tum amittit̃, aut totum retinet̃, ac ita ſane ſenti
re videnẽt in term. Ioa. Fab. *in l. 1. C. de bon. mater.
& Nicol. Val. trac. de reb. dub. titul. fina. n. 5.* Vbi ait
5 ſolutionem* cenſus in parte cõſeruare totum, ſi
apparet de titulo primordiali, quibus accedit
Crauet. *trac. de antiquit. tempor. p. 4. ca. abſolutis.
num. 31. & 32.*
5 Adde quod ex ſolutione* cenſus ꝓbat̃ poſſeſ-
ſio illius cui ſoluitur, non ſolum contra ſoluen-
tem ſed ẽt contra tertium, Bal. *i. e. cum veniſſent.
n. 5. de reſt. ſpoliat. & in l. Pomponius. ff. quib. mod.
vſufru. amit. & in l. ad probationem. C. loca.* quin ſe-
quuti ſunt Boer. *decis. 105. nu. 14. & Aluar. Valaſc.
Luſitanus. trac. de iure emphy. q. 9. n. 13.* Vnde fit vt
cum poſſeſſionem ſuam ſemper retinuerit quæ
eſt poſſeſſio ciuilis: nam dñus directus dicitur
poſſidere ciuiliter, emphiteuta autem ſiue cen-
ſuarius naturaliter. *gl. & Doct. in l. 3. §. ex contra-
rio. ff de acquir. poſſeſſ. & l. ſi vt certo §. ſi duobus. ff.
commod. & tradit latius Aluar. Valaſc. d. trac. de em-
phy. q. 18. n. 1. & 2.*) non vr̃ eſſe locus præſcriptio
ni ſaltem quoad dñium directum ex notat. *in d.
7 l. 3. §. ex contrario.* Nunquã. n. præſcribit ciuiliter
poſſidenti, niſi à die interuerſæ poſſeſſionis, vt
docet *gl. in l. male agitur in ver. poſſidẽtibus. circ. me
diũ. C. de præſcr. 30. vel 40. annor. & Crauet. d. trac.
de antiq tẽp. p. 4. cap. circa præmiſſa. n. 38.* Nec ſuf-
8 ficit* naturalis poſſeſſio ad cauendam præſcrip
nem proprietatis, quamdiu dominus directus
retinet ciuilem, vt docet Caſtrenſ. *in l. neque fru-
ctuarium. n. 1. C. de vſufruct.*

Sed iſtis non obſtantibus iudicauit Senatus
a in hac facti ſpecie, præſcriptam eſſe non tantũ
liberationem ab annuo iſto cenſu, ſed & ius ip-
ſum directi dominii, idque per art. 45. conſtitu-
tionum Regis Philippi ſub tit. *de præſcription de
9 cenſes ou rentes.* & per rõnem* generalem legis in
troducentis præſcriptionẽ, quæ non minus mi-
litat ꝓ poſſeſſore vnius prædii, quã ꝓ poſſeſſore
oĩum, nempe ratio publicæ vtilitatis, ne dñia re
rum diu & fere ſemper incerta ſint, & ne lites
ſuſcitentur, *l. 1. ff. de vſucap.* Item odium negli-
gentium, cum vnicuiq; ſpatium iſtud quadra-
ginta annorum abunde ſufficiat ad inqrendas
res ſuas, *l. 1. l. omnes. l. cum notiſſimi. & ibi Doc. C.
de præſcrip. 30. vel 40. annor.* imputandum eſt. n.
negligentiæ dñi directi, quod inſtrumentũ cen-
ſualis functionis non curauerit renouari, & cẽ-
ſum ſibi recognoſci ab iſtis ſingularibus poſſeſ-
ſoribus, qui prędia ſua bona fide & iuſto titulo
vt allodialia per tm̃ tempus abſq; vlla inquietu
dine poſſederint, pleniſſimam conſequuti eſſe
videntur ſecuritatem, *l. omnes. in fi. C. de præ. 30.
vel 40. annor.*

Nec obſtat ſolutio ab aliis poſſeſſoribus fa-
10 cta. Nam res inter* alios acta aliis nec prodeſſe
nec nocere debet, *l. 1. & tot. tit. C. res int. al. act.* &
11 non dẽt eſſe in poteſtate alterius cõditionem*
meam deteriorẽ facere me inuito, inſcio & igno
rante, *l. 1. §. vlt. & l. 2. ff. quod vi aut clam. l. ſoluẽ-
do. ff. de nego. geſt.*

Nec eſt ſimile quod de duobus reis dr̃ *in d. l.
fin. C. de duob. reis.* Nam in duobus reis, id eſt in
duobus inſolidũ pſonaliter obligatis, eſt quod
imputetur vni correo, quod cum alio ſe obliga
uerit in ſolidum: ſciuit enim aut ſcire debuit,
tum ex iuris rõne, tum ex obligationis illius na
12 tura factum correi ſibi nocere poſſe, ac ꝓinde,*
quod ex facto correi damnum ſentit, ex ꝓprio
facto ſentire vr̃, *§. fin. inſt. de ſociet. l. ſi Titius. ff. de
fideiuſſ.* Sed hic nullus eſt obligatus, ac proinde
nullus eſt correus debendi, cuius factum alter

in

Digitized by Google

in ſe ſuſceperit: prædium eſt enim quod debet,
& non perſona, *l. 2. C. ſi vnus ex plurib. hæred. l.*
Imperatores. ff. de publica. & vectigal. & diximus
ſup. dec. 99. Ergo non debet interpellatio facta
vni nocere alteri inſcio & ignoranti. ac ita ſen-
tire vr̃ Franciſc. Balb. *trac. de præſcrip. in 4. p. par-*
tis princ. q. 6. & q. 11. n. 7. fol. mihi. 73. qui etſi lo-
quat in emphyteuſi, tñ & in noſtro cenſu locũ
13 habere debet eius deciſio. Nam cenſus* noſter
nihil fere diſtat ab emphyteuſi, niſi in eo quod
per non ſolutionem cenſus non incurritur cõ-
miſſum, ſicut in emphyteuſi: quo fit vt cũ nul-
li alij contractui magis accedat, oẽs fere quæ-
ſtiones, quæ in noſtro cenſu cadere poſſunt, de-
terminari per leges iuris emphyteutici, vt vult
.... *in conſuet. Pariſ. tit. 2. in procem. n. 20. & ſeq. &*
Aluar. Valaſc. in d. trac. de iur. emphyt. q. 32. n. 7. in
fin. quod obiter hic dictum ſit, ne in poſterum
repetere cogamur. Ad rem igit̃ vt reuertamur,
hanc eandem opinionẽ præter Balbum, tenuiſ-
ſe ẽt vr̃ Ioan. Pap. *arreſtor. lib. 12. tit. de præſcript.*
14 *arreſto 29.* vbi ait* præſcriptionẽ rei immobilis
non interrumpi per litẽ motam cum tertio, ſed
oportere interruptionẽ vel interpellationẽ fie-
ri vero poſſeſſori, & de hoc expreſſa eſt conſue-
tudo apud Pariſien. *tit. de præſc. art. 14. & 15.* vbi
ita tenet Carondas, & ſimile fere eſt quod trad.
Anto. Fab. *ĩ ſuo C. rer. iud. tit. de pign. defini. 38. vbi*
allegat l. Pomponius. ff. quib. mod. vſusfruct. amitt.
Nec obſtat *l. vna eſt via. ff. de ſeruit. ruſt. præ-*
15 *dior.* Vbi indiuiſibilia* & inſecabilia (cuiuſmo-
di eſſe videnẽ cẽſus & hypotheca) ꝑ parte amit-
ti non poſſunt. Nam fatemur qdem cẽſum in-
uito directo dño diuidi non poſſe, ſed eſſe indi-
uiduum; ideoq; dicimus hic non omitti ꝑ par-
te, cum ab aliis poſſeſſoribus integer ſolui de-
beat, ſed hoc dicimus, quod cum fundi cenſua-
les ſint diuiſi & regionibus ſeparati atq; diſtin-
cti, cumq; eorum aliq bona fide & iuſto titulo
poſſeſſi fuerint vt liberi & allodiales, per qua-
dragita annos & vltra, nihil eſt quod impediat
quominus libertas & immunitas præſcriptio-
ne longiſſimi tpis eis acquiri potuerit, *arg. l. 6.*
ff. quemad. ſeruit. amit. & d. l. Pomponius. ff. quib. mo-
dis vſusfruc. amitta.
16 Non obſtat deniq; quod præſcribi* non põt
per naturaliter poſſidentẽ, quãdiu directus do-
minus retinet poſſeſſionem ciuilẽ rei. Nam fal-
lit hoc in præſcriptione 30. & 40. annorum, vt
teſtat̃ Ioa. Berna. Diaz *in ſuis reg. regula 574. in-*
cip. Præſcribi non poteſt. cui adde Aluar. Valaſc. de
emphy. q. 18. n. 13. & 14. & Ruin. conſ. 156. n. 3. &
4. lib. 1. itẽ fallit in ſingulari ſucceſſore, q rem
poſſedit vt liberã iuſto titulo & bona fide: is. n.
nulla indiget poſſeſſionis interuerſione vt inci-
piat præſcribere. Siqdem directus dñus poſſeſ-
ſionem ſuam ciuilem amiſiſſe credit per decen-
nium, quaſi per obliuionẽ, ẽtſi alienationẽ fun-
di cenſualis ſe inconſulto factam ignorauerit,
vt trad. Balb. *de præſcrip. 4. p. 4. part. princ. q. 8. n.*
4. & q. 12. nu. 12. fol. mihi 75. & Crauet. d. trac. de
antiq. temp. p. 4. c. abſolutis. q. 8. n. 29.
17 Cæterum hanc ego deciſionem* limitandam
arbitrarer in eo ſingulari poſſeſſore, cui cũ fun-
dus venderet̃ denunciatum eſſet eum eſſe cen-
ſui affectum erga dominum directum ſpecifice
nominatũ. Nam talis emptor, ꝓꝑ ſcientiã one-
ris & rei alienæ, videret̃ eſſe in mala fide: vnde
etſi poſtea per quadraginta annos poſſideret,
nec vnquam cẽſum recognoſceret aut ſolueret,
tñ ab eo non poſſet incipere præſcriptio, ꝓꝑ ma-
lam fidem. atq; ita tenet Carond. *in conſuet. Pa-*
riſ. d. art. 115. qui etſi loquatur de præſcriptione
decem vel viginti annorum: tñ idem vr̃ eſſe di-
cendum in præſcriptione 40. annorum. nã nul-
la præſcriptio incipere põt cum mala fide, *c. fin.*
extr. de præſcrip. quæ conſtitutio non ſolũ in fo-
ro Eccleſiaſtico ꝓcedit, ſed & in foro ciuili ob-
ſeruatur, vt ſcribunt eo loci oẽs, & Balb. *trac. de*
præſcr. in 2. p. 3. part. q. 13. tum alijs per nos ad id al-
legatis ſup. deciſ. 76. in fin. & hæc eſt communis opi-
18 *nio.* Quamquam* poſſet dici non eſſe bonã con-
ſequentiã, habet ſcientiã rei alienæ. ergo eſt in
mala fide: potuit enim credere dñum rem pro
derelicto habere, vt inqt Vaſq. *controuerſiar. vſu*
frequent. lib. 1. c. 5. n. 10. Sed hoc ſane non põt ꝓ-
babiliter præſumi à præſcribente; qa nemo præ-
ſumitur iactare ſuũ, *l. cum de indebito. ff. de proba.*
19 Inſuper, quod paulo ante diximus, vnum* ex
pluribus poſſeſſoribus prædiorum cenſui ſubie-
ctorum, poſſe in ſolidum conueniri ꝓ toto cen-
ſu, nec poſſe cogi dñum directum contra omnes
actionem hypothecariã, aut cõtra eorũ quem-
libet ꝓ rata deducere in iudicium. Illud tum de-
mum ꝓcedit, cũ tertius ille poſſeſſor cõuenitur
actione reali, & quaſi hypothecaria vel (quod
idem ꝓpe eſt) per viam executionis factæ ſuper
fructibus pendentibus in ipſo fundo cenſuali,
quod Gallicè dicimus, *par voye de barre & ſaiſie*
des fruicts de l'aſſignal de la cenſe. Eo enim in caſu
executio illa fieri põt aduerſus vnum ex poſſeſ-
ſoribus in ſolidum, imo ẽt & ꝓ præteritis pen-
ſionibus antequam poſſideret, vt ꝓbat *tex. cum*
glo. in d. l. Imperatores. ff. de publica. & vectig. ibi [ip-
ſa prædia non perſonas conueniri] & ibi [ideo poſſeſſo-
res etiam præteriti temporis vectigal ſoluere debere]
& tex. in l. 5. §. fin. ff. de cenſib. ibi [ob tributa præte-
riti temporis] qua de re vide latius per Afflict. deciſ.
95. Capici. dec. 20. nu. 26. & Surd. deciſ. 32.
Sed ſi conueniatur perſonali actione directa,
vel per viam executionis non mere realis (*v. g.*
per oppignorationem in mobilia poſſeſſoris.) tunc
aliud eſſet dicendum. Nam nec pro præteritis
penſionibus, nec in ſolidum ꝓ toto cẽſu poſſet
conueniri, vt ſæpius iudicatum eſt. *b* Actio enĩ
perſonalis non cõpetit in ſolidum, nequidem
con-

contra cohæredes obligati, *l. 1. & 2. C. ſi vnus ex
plurib hæredib. Barto. in l. cum ab vno ff. de legat. 2.*
20 Adde quod executio illa,* quam nos in praxi vo
camus [*le gaigement*] eſt parata & præciſa exe-
cutio, quæ non niſi contra eum exerceri poteſt,
qui iam ſit condẽnatus, vel qui ſaltẽ ſit expreſ-
sè obligatus ex proprio capite, vel tamquã hæ-
res alterius; non aũt contra eũ quis eſt tm̃ obli-
gatus ratione rei quam poſſidet, ut notum eſt
in praxi teſte Prudentio Maurit. *in ſua prax. tit.
des gaigements*.
Ratio aũt cur actione reali vnus ex poſſeſſo-
ribus in ſolidũ conueniri poſſit, nõ ea eſt quam
vulgo putant ꝑmulti; quia nẽpe fundus cenſualis
ſit ꝓ cenſu & iuribus dominicalib. tacitè hypo
thecatus: q̃ hypotheca cũ ſit indiuidua, eſt tota
in toto & in qualibet parte totius, Bar. & alij *in
d. l. moſchis, ff. de iur. fiſc. & conſuet. Pariſ. tit. 2. §.
52. gl. 2. n. 18. 19. & ſeq. & gl. 1. n. 50. & 51.* Sed
quia cenſus fundiarius, quo nos ex cõſuetudine
noſtra vtimur, eſt ius quoddã merè reale, ſuper
ipſo fundo & qualibet parte ipſius conſtitutũ
tanquã onus indiuiduũ & inſeparabile ipſius
fundi, quod tranſit in quẽcumque poſſeſſorem
in ſolidũ, ex natura ipſius cenſualis contractus
& ex veriſimili mẽte cõtrahentium. Licet enim
21 cenſus* noſter regulariter cõſtituatur ſuper cer-
to prædio limitate ad illud; tñ ſi de hypotheca
nihil dictũ ſit in ipſo cenſuali contractu, nullã
ſanè præſefert hypothecã, quidquid dicat con
ſuet. vbi ſup. Siquidem ſi aliquã ſubeſſe dicere-
mus ex eo cõtractu, oporteret neceſſario fateri
eam eſſe acceſſoriam ad principalẽ obligationẽ
ſcilicet ꝓ certiori & tutiori ſolutione, *l. fundus
quẽ. & ibi Bar. ff. de annu. legat. & Surd. conſ. 243. n.
10.* Et ex eo fieret cõſequens, quod re cenſuali
perempta & extincta, adhuc maneret obliga-
tio principalis, *l. creditor. 28. ff. ſi cert. peta. glo. &
Doc. & in l. aduerſus, C. de act. & oblig.* Sed hoc fal-
ſum eſt in nr̃o cẽſu fundiario. Nam cõſtituens
ipſe, cum quo contractũ eſt, non tenet̃ ad ſolu-
tionẽ cenſus, niſi ratione rei & quamdiu eam
22 poſſidet;* & perẽpta re perimitur cenſus, *l. 1. in
fi. C. de iur. emph. Gomez. de contract. c. 15. n. 22. Na
uar. in c. 1. 14. q. 3. n. 79. & 86.* Ergo nulla ꝓ eo ſu
beſt hypotheca. ita deducitur ex notatis à Did.
Couar. *var. reſol. li. 3. c. 7. n. 5. & 6.* Porro ſi ſub-
eſſet hypotheca aliqua, diſcutiendus eſſet prius
principalis debitor, iux. *auth. hoc ſi debitor. C. de
pign.* quod tñ nõ fit in hoc nr̃o cenſu, in quo ter
tius poſſeſſor directo conueniri ſolet, nulla p̃-
miſſa excuſſione, vt teſtis eſt ipſa praxis & con-
ſuetudo nr̃a ſub tit. *des reachapts*. art. 14. q eſt
antepenultimus. Itẽ ſi ſubeſſet hypotheca, ꝓfe-
cto purgaret̃ & extingueret̃ oĩno, cum fundus
cẽſualis publica ſubhaſtatione & ex decreto vẽ-
deret̃, quod tñ nullus eſt qui dixerit, quinimo
tranſit fundus ille in emptorẽ cum ſuo onere,
quantũcumq. ꝑ decretũ ſit venditus; quod ar-
gumẽto eſt euidenti, cẽſum eſſe onus rei, nõ aũt
rẽ ipſam eſſe obligatã aut hypothecã ꝓ cenſu.
Adde quod, ſi ne quidẽ perſonalis actio ꝓ cen-
ſu cõpetit, aduerſus ipſum conſtituẽrem (cum
quo contractũ eſt) vel eius hẽdẽ, vt ꝓbauimus
ſup. dec. 99. multo minus certè cõpetit hypo-
thecaria, q̃ non põt ſubſiſtere ſine perſonali, *l.
contrahitur. ubi Bar. & alij, ff. de pignor.* Quod aũt
nulla ſubſit hypotheca ꝓ cẽſu fundiario, ita fa-
cile colligit̃ ex traditis ꝑ Surd. dec. 32. qui cõem
& veriorem teſtat̃ & alios permultos refert, qb.
addendus eſt Gaſpar. Roderic. *de annuis redit. li.
2. c. 22. n. 42. & Aluar. Valaſc. d. trac. de emphy. q.
32. n. 13. & ſeq.* In ſpecie nr̃i cenſus fundiarij lo-
quens, qui argumentis aliorum reſpondet.
23 Nec huic opinioni repugnat* ſupradictus ar
ti. 14. nr̃æ conſuet. ſub tit. de redemptionibus.
Nã ibi de hypotheca ne verbũ quidẽ. Nec ver-
ba illa quibus vtit̃ [affectata & obligata] id ne-
ceſſario inducũt, quidquid dicat ibi Boguetus
noſter, cum & ſeruituti, & tributo & alii cuicũ-
que oneri reali conueniãt. Dicimus enim fundũ
ſeruituti affectũ & obligatũ, & tributo, licet ſer-
uitus ex ſe nõ inducat hypothecã, eſtq. hypote-
ca quidẽ, obligatio rei & ſuppoſitio, ſed nõ oĩs
obligatio eſt hypotheca. E ſic hoc tm̃ innuunt
verba illa illius articuli, cẽſum .ſ. eſſe onus fun-
di, cui oneri fundus ipſe adeo obnoxius eſt &
obligatus, ut ꝓ eo poſſit agi non tm̃ aduerſus
eũ q cenſum cõſtituit & ſoluere ꝓmiſſit, ſed &
aduerſus quẽcũq. fundi poſſeſſorẽ ſiue iuſtũ ſi-
ue iniuſtũ. Quo fit ut articulus ille (ſi bene ꝑpẽ-
dant̃) huic nr̃æ opinioni potius faueat quã ob-
ſtet. Nã ſi ꝓ cenſu competeret hypotheca, fru-
ſtra cõſuetudo illa facultatẽ dediſſet directo ex-
periendi ꝓ cenſu aduerſus quẽcumq. poſſeſſo-
rem, cum iure ipſo cõi iam ſatis cautum ſit,
hypothecariã & quaſi Seruianã competeret ad-
uerſus poſſeſſorẽ, *d. l. 2. C. ſi unus ex plurib. hered. l.
ſi fundus, §. in vendicatione. ff. de pign. & hypot. cum
ſimil.* Sed hæc animi gratia dicta ſint. nam uix
eſt vt in praxi recedat̃ ab opinione N. quæ iam-
dudum apud nos inualuit, & videtur hic eſſe
communior, quod ſcilicet pro cenſu fundiario
competat hypotheca.

a *Arreſto 27. Octobris 1607. in cauſa Domi-
næ Philippæ Iacquinot, tanquam matris & tutricis
Nicolai Malaſſue de Pontarlier appellantis, aduer-
ſus Iacobum Mathey eiuſdem loci appellatum.*

b *Sic iudicatum fuit 24. Aprilis 1607. in cau-
ſa certorum particularium de Nod appellantium,
aduerſus Dominam de Groſpain vxorem Domiat de
Loray Biſuntini appellatam.*

DECISIO CXLII.

De re empta ſub nomine alterius abſentis & ignorantis.

SVMMARIA.

1 *Emere ſibi aut amico electo vel eligendo de iure non licet, quamquam de conſuetudine hoc admittatur.*
2 *Prælati plerumq; acquirunt ſub nomine alicuius conſanguinei. & quare.*
3 *Res empta nomine alterius an ei acquiratur ante ratihabitionem.*
4 *Ratihabitio nunquam niſi reb. integris fieri poteſt, nec retrotrahitur in præiudicium tertij, cui interea ius eſt quæſitum.*
5 *Empta res ex mandato meo, ſi non ſit etiam tradita mihi, mea non ſit.*
6 *Dominium abſq; affectu vtriuſq; tam transferentis, quàm illius in quem transfertur, non acquiritur.*
7 *Affectus inter abſentes quomodo concurrere dicatur in dominij translatione.*
8 *Procurator emens nomine meo, an mihi res acquiratur*
9 *Traditionis loco eſt iudicis authoritas, apparitoris virgam tradentis.*
10 *Dominium non acquiritur ignoranti, nec etiam poſſeſſio.*
11 *Emens rem & ſoluens pretium, ſi nomen alterius inſtrumento iubeat adſcribi, & rem poſſideat, præſumitur nomen ſimulate appoſitum.*
12 *Donandi animus non præſumitur, niſi ſequatur traditio.*
13 *Veritas in contractibus potius quam ſcriptura inſpici debet.*
14 *Tutor pupilli nomine emens proprietatem illi acquirit etiam ignoranti.*
15 *Prælatus præſumitur gerere negotia Eccleſiæ ſuæ potius quam alterius.*
16 *Prælatorum affectio vt plurimum ea eſt, vt conſanguineis ſuis potius acquiſitum eſſe maline, quam Eccleſiæ ſuæ.*

CVm bona quædam publicè ſub haſta venderent ex decreto iudicis, Prælatus quidã
procuratori ſuo mandauit, vt bona illa emeret
ſub noīe amici eligendi (vt paſſim fieri ſolet in
auctionibus publicis, in quibus vſu receptũ eſt,
vt quiſquis ſibi emere poteſt, poſſit etiam & alij
1 adeoq; incertę ꝑſonæ, amico ſcilicet electo, aut
eligendo, quãquam de iure nemo poſſit alii emere
ſine mandato, ut conſtat ex *l. 1. & tot. tit.
C. ſi quis alte. vel ſib. vbi eleganter Cuiac. in ſuis Paratit.*) Hoc cũ feciſſet ꝓcurator, eiq; tanquã vltimo
licitatori bona adiudicata fuiſſent, ꝑ ſe aut
amico electo vel eligendo, is poſtea antę p̄tij numerationem,
ex mandato dicti p̄lati, elegit conſanguineũ
quẽdam ipſius p̄lati, tunc pupillum
2 & abſentē, *ne fortè ſi iuſſiſſet ſeipſum eligi, res
Eccleſiæ ſuæ acqreret (ſic enim plerumq. facere
ſolent prælati, vt in terminis notat Bald. *in l. cũ
propria. C. ſi quis alter. vel ſib.*) huiuſq; abſentis
nomine procurator pretium numerat, ſed ex
pecunijs prælati, & ipſo præſente, vt inſtrumenti
verba ferebant, qua numeratione facta, conſanguineus
ille, quamquã abſens ſub ꝑſona procuratoris
pro eo ſtipulãtis & acceptantis, in poſſeſſionē
mittiē rei emptæ; quã deinde prælatus
noīe dicti conſanguinei certa ſub penſione annua
locat ad trienniũ, & penſionē ipſe recipit.
tãdem cum res iſtas prælatus alii ꝓprio noīe vēdidiſſet
& tradidiſſet, recepto pretio pupillus iã
tunc adultus & pubes, de his omnib. certior factus;
bona iſta uendicat ab emptoribus. quare
dubitatum eſt quis in eo proprietatis iudicio
potior eſſet habendus.

Et videbaē ſane mihi conſanguineum iſtũ,
ſub cuius nomine facta fuerat prior emptio, dominij
vendicationē hr̄e non poſſe, q̃ nunquã factus
fuiſſet dñs ac ne quidē poſſeſſor, ſed poſteriorũ
emptorũ, quibus res fuerat vendita & tradita
à prælato potiorem eſſe cauſam.

3 Primo ex *l. ſi ego ff. de neg. geſt.* *Vbi ſi hac mēte
pecuniã dem ꝓcuratori, vt ea creditoris mei
fiat, illius ꝓprietatē non acquirit creditor ꝑ ꝓcuratorem
iſtum, donec ratum habuerit. Igiē &
in noſtro caſu, licet conſtaret prælatum iſtum,
cum iuſſit nomen iſtius conſanguinei inſtr̄o
emptionis apponi, ea mente eoq; animo fuiſſe,
vt ei rem acquiri voluerit (quod ipſum eſt in dubio)
tñ nulla ei potuit eſſe quæſita ꝓprietas per
procuratorē iſtum, donec factũ ipſius ratificauerit,
p̄ſertim cum mãdatum nullũ a ſe habuerit,
ſed à prælato. At res iſtæ, ante abſentis ratihabitionem,
vēditæ & traditæ iam erãt poſtremis
iſtis emptoribus. Ergo nunquã quæſitum
fuit eorum dñium huic conſanguineo, licet poſtea
negotium ſuo nomine geſtũ ratũ habuerit
4 Ratihabitio * enim nunquã niſi rebus integris
fieri poteſt, nec retrotrahitur ad tempus rei geſtæ,
in præiudicium tertii, cui interea ius eſt
quæſitum, ut tradiē in *c. ratihabitionem. de reg.
iur. in 6.*

Secundo ex *l. res ex mandat. ff. de acquir. rer.
5 domi.* Vbi * res ex mandato meo empta, ſi
non ſit etiam tradita meo nomine, non prius
mea ſit, quam tradat mihi is qui emit. At nulla
hic facta fuit traditio huic conſanguineo. ergo
nec dominium ei vnquam quæſitum fuit.
6 * Vt enim dominium acquiratur, neceſſe eſt
eodem tempore concurrant effectus ex parte
vtriuſque & transferentis & eius in quem trãſfertur,
*l. in omnibus. vbi text. eleg. ff. de oblig. &
7 & acti.* qui* affectus ex vtraque parte non aliter
poteſt concurrere inter abſentes, quam ſi & tradatur
res, ea mente vt mihi acquiratur, & eam

meo

meo noīe accipiat is cui mādauerim vt meo no
mine acciperet. Nec obſtat *l.ſi procurator.ff.eo.*
8 *tit.de acq.rer.dom.* Vbi ſi * procurator rem mihi
emerit ex mādato meo, proprietas mihi acqui-
ritur, etiam abſenti & ignorāti. Nam hoc verū
eſt, quādo res mihi empta, eſt etiā tradita meo
nomine, ei cui mādauerim vt acciperet: ſed ſi
non ſit tradita (*vt in d.l.res ex mandat.*) vel tra-
dita quidem, ſed nullo ſpeciali mādato meo in
eam rem interueniente (*vt in caſu d.l.ſi ego.ff.de
neg.geſt.*) tunc neceſſaria eſt ratihabitio vt mihi
acquiratur. Sic enim conciliādi ſunt textus illi,
qui prima fronte videntur eſſe cōtrarij. Quod ſi
9 quis dicat * traditionis loco eſſe authoritatem
iudicis rem vltimo licitatori adiudicantis, & in
ſignum trāslati dominii apparitoris virgam tra
dētis. iuxta doctri. Guid. Pap. *dec.22. & 81. &
Ant.Fab.in Cod.rer.iud.tit.de acq.vel amitt.poſſ.de
fi.7.* Reſpōdebitur nos id non negare, ſed rātum
cōtendere, quod traditio illa facta ei, qui nullū
habebat ſpeciale mādatum à cōſanguineo illo
abſente, non potuit dominium in eum trāsfer-
re ante ratificationem, vel antequam ei vacuā
rei poſſeſſionem ipſe traderet. Nec huius tradi-
tionis loco eſſe poteſt locatio poſtea facta à præ
10 lato ſub nomine conſanguinei. Nam * locatio
facta nomine abſentis, ei non acquirit poſſeſſio
nem, ſicque pro traditione haberi non poteſt;
quia vt non dñium, ſic nec poſſeſſio acquiritur
ignoranti: qm̄ & animo & corpore opus eſt,
vt incipiat quis poſſidere, *l.quemadmodum. l. pe-
regre.§.quæſitum,ff.de acq.poſſ.*
Poſtremo probabam hoc ex *l.quamuis. ex l.cū
propria. & ex l.multum intereſt. C. ſi quis alt. vel
ſib. ſub alter.nomi.eme.tunc.ibi doctr. Angeli, Baldi,
& aliorum, ac etiam Decij in conſ.543.n.15.* Vbi cō
11 muniter concludit, * quod qn̄ aliquis emit rē,
& ſoluit pretium, etiamſi in inſtrumēto nomen
alterius iubeat inſcribi; tamen ſi poſſideat, præ-
ſumit̄ nomē ſimulatè appoſitū, & verus emptor
is eſſe credit̄, qui ſoluit & qui poſſidet. Quæ cū
oīa concurrāt in pſona iſtius prælati, videbat̄ ꝑ
fecto potiorem eorum eſſe cauſam qui ab eo po
ſtea emerant, quam iſtius conſanguinei, qui nū
quam re vera poſſederat, & cuius nomen inſtru
mento aſcriptum fuerat, nō animo donādi (qđ
12 in * dubio nō præſumit̄, ne quidē in patre erga
filium, niſi ſequat̄ traditio, *Menoc.de præſ. lib. 3.
præſ.30.n.9.& ſeq.*) ſed potius ſimulatè, ne ſi res
ſub nomine prælati empta fuiſſet, Eccleſiæ quæ
13 ſita diceret̄. In cōtractibus aūt * veritas potius q̄
ſcriptura perſpici dēt, *l.1.& tot.tit.C. plus valere
quod agitur quam quod ſimulatè concipitur.*
His tñ non obſtantibus, contrariū iudicauit
Senatus noſter prudentiſſimus, *a* ea potiſſi-
mū rōne, quod ex actis conſtaret, ꝑlatum iſtū,
cū prior emptio facta fuiſſet, conſanguinei iſti⁹
bona curatorio noīe & de cōſenſu tutoris admi
14 niſtraſſe. At ſpeciale * eſt in tutore vt pupilli pu-
pillæue noīe emēdo, proprietatem illis acqui-
rat, ēt ignorātibus, *d.l.ſi procurator.in fi. vbi tex.
eſt expreſſ.ff.de acq.rer.domi.* Quod autem repli-
cabam nihil hic cōſtare geſtum à prælato, tuto-
rio vel curatorio noīe, vel de re pupilli, ideoq;,
vel ut ſibi vel ut Eccleſiæ ſuæ quæreret (cuius ēt
15 erat adminiſtrator) oīa geſta eſſe præſumi, * per
ea quæ tradit Menoc. *de præſum.li.3. præſ.46.* Viſum eſt hoc non obſtare. Nam ex quo ſpecificè
cognatum illum noīari & eligi uoluit, verius &
probabilius exiſtimatum eſt, tutorio noīe po-
tius, quam proprio aut Eccleſiæ, id feciſſe, etſi
ſuppreſſo noīe officii, per ea quæ tradit Bald. in
l.1.C.ſi quis alt.vel ſib. qua de re conſule Menoc.
vbi ſup.& præſ.49.nu.5.cum ſeqq. vbi hoc dicit
pendere à coniecturis ſicq; ab arbitrio iudicis.
At noſtro hoc in caſu magnam præbuit conie-
16 cturam, quod hac miſera * tempeſtate, prælatis
ferè omnibus hanc videamus quaſi inſitam &
innatam affectionem, vt ſuis potius acquiſitum
eſſe malint, quam ſibi aut Eccleſiæ, ex cuius bo
nis acquirunt. Adde quod teſtibus quibuſdam
probatum erat, conſanguineum iſtum paterna
ſemper affectione proſequutum fuiſſe à patruo
ſuo prælato.

a *Arreſto 7. Nouembris 1607. in cauſa Petri
Maublanc de Foudrement appellantis, aduerſus N.
Marchant & alios particulares de Corſey appellatos.*

DECISIO CXLIIII.

*De inuentario hæredis, an tempus illius conficiendi
currat à die ſcientiæ delatæ hæreditatis, an à die adi
tionis. Item an qui res aliquas doloſè occultat, pri-
uetur beneficio inuentarij. & alia de inuentario
notatu digna.*

SVMMARIA.

1 *Inuentarium ſi non fuerit perfectum intra tempus à
lege præfinitum, an ſit nullum; & à quo tempore
currat illud tempus. & n.6*
2 *Inuentario non indiget qui non eſt hæres.*
3 *Hæres quis non dicitur ante aditam hæreditatem.*
4 *Tempus conficiendo inuentario præfinitum introductū
eſt in fauorem hæredis.*
5 *Verbis legis eſt inhærendum.*
7 *Hæres ſcientes omittēs res aliquas inuentario inſcri-
bere, an ſit priuandus beneficio inuentarij. & n.11*
8 *Legis auxilium fruſtra implorat qui in eam cōmittit.*
9 *Contrariorum contraria eſt diſciplina.*
10 *Argumēto à contrario ſenſu non eſt locus in pœnalib.*
12 *Inuētariū ob omiſſionē bona fide factā nō ſolet uitiari.*
13 *Obmiſſio ſola in dubio non arguit dolum hæredis.*
14 *Obmiſſio præſumitur potius per errorem quam per do-
lum eueniſſe.*

15 *Proteſtatio de addendo inuentario, quod ad notitiam ſuperuenerit, excludit præſumptionem doli.*

16 *Citandi qui ſint ad confectionem inuentarij.*

17 *Creditor conditionalis an nominatim ſit citandus ad confectionem inuentarij.*

18 *Teſtes quot requiruntur in inuentario, & an in numero eorum computari poſſint æſtimatores.*

19 *Aeſtimatio bonorum non eſt de ſolemnitatibus inuentarij.*

20 *Annullatio actus eſt pœna.*

ADduerſus inuentariũ ſolẽne, quod hæres, de facultatibus hæreditariis dubitans, conficere ſolet, ne vltra earum vires legatariis & creditorib. teneat̃, multa opponi ſolent, ĩ quib. plerũq. dubii & ancipites hærere ſolem*, ob id pͤcipuè quod quid antea iudicatum ſit à Senatu in ſimilib. iuris qõnibus, vel ignoret̃, vel memoriæ nõ ſuppetat. Quapropter ne eapſa poſthac ex ignoratione in dubium reuocent̃, nõ erit inutile huc referre, quid aliquando ſuper his Senatus noſter cenſuerit.

1 Obiicitur igit̃ quandoque, inuentarium* nõ fuiſſe perfectum intra tp̃s finiendo inuentario præfinitum, in l. fi. C. de iur. delib. Et circa hoc ĩ dubium reuocari ſolet, an tempus illud currat à die ſcientiæ delatæ hæ̃ditatis, an tantum ab adita hæreditate. Et hic omiſſis ambagibus dicendum eſt, nõ niſi ab adita hæ̃ditate tẽpus illud currere, licet tex. d. l. fi. in §. ſin aũt. contrarium innuere videat̃, ibi [vel delatam ſibi ab inteſtato hæ̃ditatẽ cognouerit] atq; hanc opinionẽ (quam & Senatus *a* noſter ſequit̃) cõem, imo & receptiorem eſſe teſtantur poſt gl. Bar. Alex. *& Iaſ. in d. l. fi. §. ſin aũt dubius. in verb. delatam. C. de iur. delib. & in l. ſi in diem, ff. de condi. & demonſt. Guid. Pap. q. 571. n. 5. Roma. conſ. 84. Dec. conſ. 633 n. 5. Soc. conſ. 19. n. 20. vol. 3. Crauet. in reſponſo pro genero. n. 479. vbi multos alios refert. & Ant. Fab. in Cod. rer. iud. lib. 6. tit. 11. de iure delibe. defi. 9. & 20. ac etiam de erro. prag. deca. 2. erro. 6.* quãquam contrariam veriorem eſſe dicat Monticul. *in trac. de inuent. hæred. in 7. mẽb. principali. n. 3. poſt Richard. Malumbr. Sal. Spec. Io. Andr. & alios quos refert.*

Ratio autẽ huius opinionis hæc eſt; quia prius eſt, vt quis ſit hæres, quam ut inuentarium con-
2 ficiat.* Nec enim indiget inuentario, qui non eſt hæres, *d. l. fi. §. ſimilique modo.* At nullus dici
3 põt hæres, quin prius delatã ſibi hæreditatẽ adierit, *l. 1. §. quia autẽ, ff. quod legator.* Ergo non niſi ab aditione currere põt tẽpus iſtud, cũ antea hæres non ſit, ſicuti & de fideicõmiſſario dicimus, cui ante reſtitutã hæreditatem, re uel verbo, non currit tempus, cũ antea fideicommiſſarius non ſit, licet talis ſcriptus ſit, *l. reſtituta. ff. ad*
4 *trebel. Cuma. conſ. 128. in fi.* *Præterea tempus conficiendo inuentario præfinitum, introductũ eſt in fauorem hæredis, vt ſcilicet eo durante conueniri non poſſit à creditoribus vel legatariis, *d. l. fi. §. donec.* Ergo talis dilatio intelligit̃ data poſt aditam hæreditatem, alias eſſet ſuperflua; cum ea non adita, hæres conueniri non poſſit.

5 Adde quod *non eſt recedendum à verbis legis, *l. non dubium, C. de legib. l. 1. §. ſi is qui nauem. verſic. in re igitur dubia, ff. de exercit. act.* quæ cum de hærede loquatur, *§. ſancimus §. fiat igitur. auth. de hær. & falc. & d. l. fi. §. ſin aũt dubius. & alibi paſſim.* de hærede cum effectu, id eſt qui adita hæreditate verè eſt hæres, debet intelligi. Hæredis enim nomem, quãtum ad onera hæreditaria, ſignificat eum qui ſeſe immiſcuit, *l. 1. C. ſi ab hære. abſti. Bar. in l. Lucius. 1. ff. de fideic. libert.* & quæcũque dicunt̃ de hærede, neceſſario intelliguntur adita hæreditate, ut docet *conſuet. Pariſ. tit. de feud. §. 4. n. 6. gl. t.*

6 Limitat̃ tamen hæc opinio, ut non *procedat, ſi dolo malo hæres aditionem differat & pͦtrahat in id vſque tempus, quo inuentarium amplius ex bona fide confici non poſſit, vtputa bonis iam ex parte dilapidatis vel recelatis: tũc enim in odium doloſæ dilationis, locus eſt eorum opinioni, qui volunt quod tempus currat à die ſcientiæ delatæ hæreditatis. ita Bar. Bald. Ang. Caſtr. *in d. l. fi. §. ſin autem dubius: & §. ſin vero poſtquam. Rol. a Val. conſ. 73. nu. 33. & 34. vol. 2. & Ant. Fab. vbi ſup.*

Item obijci ſolet plerumque, quod non oĩa bona inuentario hæres inſeruerit, ſed quædã do-
7 lo malo celauerit: & hic ẽt dubitari ſolet, an * ſi rem aliquã uel plures, ſciens & prudens, doloſè occultauerit, nec inuentario inſcripſerit, priuilegio inuentarii priuãdus ſit, quaſi nullo facto inuentario. Et hic variæ ſunt Doctorum opiniones, ut conſtat ex Monticu. *in comment. ad d. l. fi. in verb. in duplũ, C. de iur. delib. n. 153. & ſeq.*

Exiſtimant enim nonnulli ob iſtam doloſã occultationem non eſſe annullãdum inuentarium, ſed ſolũ falcidia priuãdum eſſe hæredem in re occultata dumtaxat. & his aſſentiri videt̃ Dionyſ. Gotofr. *in annot. ad d. §. ſancimus. auth. de hær. & falc. in lit. T. per tex. l. 6. ff. de his qb. ut indig.*

Alii, hæredem falcidia priuandum eſſe non tantum in re occultata, ſed & in omnib. aliis: & huius ſentẽtiæ dicit Montic. eſſe Oldr. & Corn.

Alii, hæredem perdere beneficiũ inuentarii, obſtringiq; legatariis & creditoribus omnibus; quæ fuit ſententia Bar. *in l. Paulus, ff. ad leg. falc. & Bald. in conſ. 219.*

Alii, non ſolum beneficio inuentarii priuandum, ſed & inſuper mulctãdum duplo rei ablatæ uel occultatæ: quam opinionem tuet̃ Matti. Nigrin. in ſupplemento operum ſoceri ſui Michaelis Craſſ. *in §. inuentarium hæredis, q. 12.*

Alii denique, non eſſe annullãdum inuentarium, nec hæredem illius priuilegio priuãdũ, ſed tm̃ cogendũ eſſe imputare hæreditati duplum

rei

rei ablatæ, vt creditoribus & legatarijs proſit.
Et quamquã poſtrema hęc opinio ſtrenuos
habeat aſſertores, Anto: Fabr. *de erro. prag. deca.*
2. erro. 5. & Menoch. conſ. 471. qui eam multis rõ-
nibus & authoritatibus cõfirmant; attñ recep-
tius eſt apud nos, quod corruat inuentarium,
& illius beneficio priuet̃ hæres, qui fraudulen-
ter & doloſe aliquid hr̃ditarium occultauerit,
vel omiſerit deſcribere in inuentario. Et huius
opinionis (quæ expreſſo textu nitit̃ in *§. sanci-*
mus. auth. de hæred. & falcid.) ſolidiſſimũ eſt fun-
8 damentum; quod fruſtra* legis auxilium & be-
neficium implorat, qui in eã committit, *l. auxi-*
lium. in fi. ff. de minori. At is q aliqd celat & oc-
cultat doloſè, committit in legem Iuſtiniani,
quæ vult omnia deſcribi quæ defunctus mortis
tp̃e habebat, *d. l. fin. §. ſin autem dubius.* Ergo il-
lius beneficio nõ eſt iuuandus. Iubet enim Iu-
ſtinianus ea conſtitutione, vt q præſcriptam ab
eo obſeruationẽ inuentarij faciendi ſolidauc-
rit, is habeat hr̃ditatem ſine periculo. ergo vr̃
voluiſſe quod q non ſolidaret, haberet hr̃dita-
tem ſuo periculo, nec aduerſus creditores, & le-
gatarios vteretur beneficio legis; vt contrario-
9 rum* contraria ſit rõ & diſciplina, *§ 1. inſt. de his*
qui ſunt ſui vel alie. iur. Quod ſi aliter diceremus,
plus ſane puniret̃ dolus præſumptus, quam do-
lus apertus & ꝓbatus, qui enim inuentarium
non fecit, legis beneficio nõ gaudet, quod præ-
ſumat̃ res hr̃ditarias ſubtraxiſſe. Menoch. *conſ.*
89. n. 164. & conſ. 272. n. 53. Hic autem plus pu-
niret̃ quã is q vere ſubtraxit & occultauit, ſic-
que præſumptio præualeret veritati, quod eſſet
abſurdum. Denique plus puniret̃ leuioris rcq-
ſitis obmiſſio, quã maioris & magis præcipui.
Minus eſt enim inuentarium intra præſcriptũ
tp̃s non abſoluere, quam doloſè rem aliquam
occultare; quia inuentario tp̃s præfinitum eſt,
ne legatarij & creditores ab hr̃dibus diutius
remorent̃. minus eſt autẽ aliquẽ remorari quã
fraudare, Cum itaq; qui non abſoluit inuenta-
rium intra tp̃s à lege præfixum, beneficio legis
priuet̃, multo magis ſanè priuandus eſt qui res
hæreditarias doloſè celauit & occultauit. atq;
ita certè vr̃ diſpoſuiſſe Iuſtinia. in d. l. fin. ſi re-
ctè verba hæc ꝑpendant̃ [etſi præfatam obſer-
uationem inuẽtarij faciẽdi ſolidauerint, &c.]
Qui enim doloſè ſeu ex malignitate non om-
nes res inuentario infert, pręſcriptã à Iuſtinia-
no formam inuentarij conficiendi non põt di-
ci ſolidaſſe vel obſeruaſſe, ſicq; non debet gau-
10 dere priuilegio legis. Nec obſtat* quod argu-
mento à cõtrario ſenſu non vr̃ eſſe locus in pœ-
nalibus. Nam huic obiectioni & alijs oĩbus,
quæ pro contraria opinione adferri ſolẽt, rectè
reſpondet Fachine. (qui & hãc opinionẽ tuet̃)
lib. 4. controuerſ. c. 37. qui vnus pro oĩbus ſuffi-
ciat, ſi ex noſtratibus addas Prudent. Maurit.
ita tenentem *in ſua praxi tit. du benefice d'inuent.*
n. 14. & ſecundum hanc ẽt opinionem iudicat
Senat. Camberinen. teſte Anto. Fab. *in ſuo. Cod.*
rer. iudica. lib. 6. dic. tit. de iure delibe. defini. 20.
11 Limitat̃ hæc opinio vt non ꝓcedat, ſi citra*
dolum hr̃dis aliqd omiſſum ſit (vtputa ſi ꝓba-
bili ignorantia vel errore ductus, & exiſtimans
res aliquas vel eſſe ſuas ex alia cauſa q̃ iure hr̃-
ditario, vel non eſſe hr̃ditarias, eas omiſerit &
inuentario bona fide non inſeruerit) nam tũc
non venit priuandus beneficio inuẽtarii, cum
hoc non dicat conſtitutio Iuſtiniani, ſed de eo
loqnat̃ qui malignatus eſt circa res hr̃ditarias,
& qui fraudulenter ac doloſè eas ſubripuit vel
occultauit. Habetur. n. ꝓ legitimè facto qdqd
fit bona fide, *gloſ. in l. ſi ſeruum. §. ait prætor. ff. de*
12 *acquir. hæred.* Ideoque* ob omiſſionem bona fi-
de factam inuentarium non ſolet annullari, vt
docet Bald. *in d. l. fi. §. cũ igitur. n. 5.* Sed hic mul-
tum verſatur iudicis arbitrium, in expẽdendo
an bona fide, an dolo malo quid omiſſum ſit,
quod diligenti examine exqrere dẽt, inſpecta
qualitate perſonæ, rerum, loci tp̃is, & aliarum
circunſtantiarum, vt tradit Phanut. *in tract. de*
13 *inuent. p. 3. n. 49.* Nã in dubio* ſola obmiſſio nõ
arguit dolum hæredis, quidquid dicat Corne.
in d. l. fi. §. licentia. & Natt. conſ. 574. n. 13. in fi. ſed
ab aduerſario allegandus & ꝓbãdus eſt dolus,
cum non facilè præſumatur, *l. dolum. ff. de dol. l.*
ſi creditor. C. de pigno. acti. Bello. conſ. 30. n. 6. Eſt. n.
actus hic omiſſionis, à lege tm̃ ciuili & poſitiua
ꝓhibitus, nõ autẽ à diuina & naturali, ob idq;
interpretatio dẽr fieri fieri in meliorem partẽ,
14 quæ eſt vt præſumatur* potius per errorem quã
per dolum omiſſæ rei deſcriptio in inuentario,
per ea quæ tradit Angel. *in l. plagij. C. ad leg. Iul.*
de plagi. & in l. ſi non conuicij. C. de iniur. Pręſertim
vero qñ adſunt coniecturę & præſumptiones,
quibus conſtare poteſt hr̃dem (vtputa tunc for
te minorem) dolo id nõ omiſiſſe, Phanut. *d. trac.*
de inuent. p. 3. n. 49. & Surd. dec. 222. n. 11. Vel qñ
15 ꝓteſtatus* eſt hæres, ſiue in principio ſiue in fi-
ne inuentarii, de addẽdo inuentario, ſi rei ali-
cuius omiſſæ notitia ſuperuenerit. Cuius ꝓte-
ſtationis is eſt effectus, vt excludat omnem do-
li præſumptionẽ, prout latè docet Surd. *d. dec.*
222. n. 21. Vital. de Camba. in clau. nihil noua. confe.
inuent. pend. n. 20. & Grat. conſ. 25. vol. 2.
Tertio obiici ſolet aduerſus inuentarium,
quod oẽs quorum intereat citati non fuerunt.
16 Et hic breuiter* notãdum eſt, quod creditores,
legatarii, & fideicõmiſſarij oẽs citandi ſunt; id-
que ſpecialiter & nominatim: quia eorũ maxi-
me intereſt, nec ſufficit generali ꝓgrammate
eos vocare, niſi ſint abſentes, aut incerti, *§. fiat*
igitur. auth. de hæred. & falci. Dec. conſ. 251. n. 4. &
5. Ant. Fab. vbi ſu. defini. 37. Atque ita iudicare
ſolemus aduerſus Bat. aliter ſentientẽ in con-
ſil.

ſil. 154. Vbi tenet ſufficere generale proclama, ēt quoad legatarios, q vt plurimū ſolēt eſſe certi.

Ceterum abſens) quoad hanc materiā pertinet is dr̄, q extra ciuitatē eſt, vt conſtat ex d. §. fiat igit. ibi [quanticūq; in eadē ciuitate ſunt 17 conſtituti.] Incertus vero * creditoris eſt, vel q non notus eſt hr̄di, vel cui an debeat adhuc incertū eſt, cuiuſmodi eſt creditor conditionalis, conditione nondū impleta, vel emptor euictione nondū ſequuta: is. n. non ꝑpriè dr̄ creditor, ſicq; non eſt neceſſario nominatim citādus, ad validitatem inuentarij, *b* vt docet Cacher. deciſ. 181. Atque hoc iure vtimur, aduerſus ſententiam Menoc. *d. conſ.* 89. *n.* 142. *& ſeq.*

Quarto obijciunt & aliqua plerumque circa teſtes & eorum numerū, qui inuentario intereſſe debent. Et qm̄ in praxi apud nos obſeruatur, vt rerū hr̄ditariarum æſtimatio fiat per duos ꝓbos viros quoties inuētarium cōficitur.
18 vidi aliqū dubitatū, an * in numero quinq; teſtiū, q inuentario ſemꝑ intereſſe debent (nempe tres, nec minus, loco creditorū & legatariorum abſentium, *d. §. fiat igitur. auth. de hære. & falc.* & duo alij ad fidem & legalitatem inſtrumenti.) An (inquam) computandi eſſent duo illi æſtimatores in numero dictorum teſtium, ſi fortè vnus aut alter ex dictis qnque teſtibus deſit. Et indicatum fuit *c* computādos eſſe, ne corruat inuentariū, idq; per doctri. Bar. *ī d. cōſ.* 154. *n.* 1t. Nam etſi æſtimatio hæc ſit admodū vtilis, vt ſi culpa hr̄dis res aliquæ ex hr̄ditarijs fortè pereant aut deteriores fiant, ſciatur faci-
19 lius qd ille ob eam cauſam præſtare debeat; tū* non eſt ex ſolemnitatibus, quæ in duabus illis Iuſtiniani conſtitutionibus, de ſolemni inuentario loquentibus, reqruntur, vt rectè probat Ant. Fab. *de erro. pragma. deca. 2. erro.* 8. Licet cōtratiū tenet Rol. a Val. *d. cōſ. 73. n. 43. vol.* 2. Vnde cum non ſint neceſſarij poſſunt aliorū vice defungi ad ſuſtinendum inuentarium, licet ad id hæres ab initio eos non adhibuerit.

Plura alia ſūt quæ Iuſtinianus obſeruari voluit in conficiendo inuētario, de quibus apud Doct. *in d. l. fin. apud Thuunt. Montic. & Roland. à Val. in trac. de inuent. apud eundem Rol. d. conſ.* 73. *lib. 2. & apud Dec. d. conſ. 633. n. 6. & ſeq.* quorum obmiſſio obiicitur plerūq; hr̄di, vt legis beneficio priuetur quaſi illegitime & minus ſolemniter confecto inuentario. Sed in his nō hic diutius immorandum, cū non facile ſoleat. Senatus noſter in eam inclinare ſententiam, vt inuentarium, licet minus rectè factum, nullū eſſe ꝓnunciet: *d* niſi ſi qd omiſſum ſit ex ijs ſolemnitatibus quę ſunt præcipui & maioris momēti; uel niſi leuiorū ſolemnitatum obmiſſioni accedat dolus hr̄dis & mala fides atq; ita ēt iudicat Senat. Camberinen. *teſte d. Anto. Fab. in ſuo Cod. rer. iudic. tit. de iure delib. defi.* 17. Eſt. n. pœna
20 * annullatio actus, *l. ſenatus. ff. de contrahēd. empt.* ideoque non eſt facile indicenda, niſi expreſſo iure caueatur, *l. & ſi quis. §. diuus. ff. de relig. & ſumpt. fune.*

a *Sic iudicatum fuit 9. Nouembris 1607. in cauſa beneficij inuentarij bonorum quondam Claudij de Sautans de Marnay.*

b *Sic iudicatum fuit in ſupradicto inuentario de Santans.*

c *Sic iudicatum fuit anno 1594. in beneficio inuentarij bonorum quondam Domini de la Saulge.*

d *Hoc conſtat ex iudicio lato in dicto beneficio inuentarij de la Saulge quod declaratum fuit validum à Curia, licet aduerſus illud ſupra 25. defectus propoſiti fuiſſent; ſed maiori ex parte leuiſſimi, potiuſq; culpæ commiſſi quàm hæredis, imputandi.*

DECISIO CXLIV.

Spuriorum & illegitimorum liberorum ſucceſſio, quomodo & quando fiſco deferatur; & an ſi ſpurius ſit manumortalis conditionis, ſuccedat fiſcus excluſo domino.

SVMMARIA.

1 *Spurijs ſuccedit Princeps ab inteſtato, ex inueterata conſuetudine.*
2 *Conſuetudo quod Princeps ſpurij ſuccedat unde habet originem.*
3 *Agnationis aut cognationis vinculum nullum eſt inter ſpurium & eius patrem aut matrem.*
4 *Bona vacantia fiſco Principis deferuntur.*
5 *Bona vacantia ſunt de Regalibus.*
6 *Spuriorum nomine omnes continentur illegetimi.*
7 *Spurij quid à naturalibus differunt quoad ius ſuccedendi.*
8 *Spurij teſtamentum facere prohibentur Regis edicto.*
9 *Spurij ab extraneis capere non prohibentur.*
10 *Naturalibus an & quatenus ſuccedat Princeps.*
11 *Naturales teſtamentum facere poſſunt.*
12 *Spurijs vel naturalibus non ſuccedit Princeps, ſtante legitima prole.*
13 *Fratres naturales inter ſe ſuccedere poſſunt excluſo fiſco.*
14 *Iura ſanguinis nulla ſunt inter ſpurios.*
15 *Mater ſuccedit filio naturali, excluſo fiſco. & n. 19.*
16 *Naturales ſuccedunt matri ab inteſtato & aſcendentibus per lineam maternam.*
17 *Succeſſionis natura eſt reciproca.*
18 *Fiſcus excluditur à quibuſcumque venientibus ab inteſtato.*
19 *Art. 2. conſuetud. ſub tit. des ſucceſſions, limitatur.*
20 *Nati ex coniugato & ſoluta an dicuntur nati ex coitu damnato & legibus punibili. & in lit. a.*
21 *Nati ex ſacerdote & ſoluta, an ſint ex coitu damnato & legibus punibili. & in lit. a.*

Adul-

22 *Adulterium eſt acceſſus ad alterius torum.*
23 *Punibilis coitus vt dicatur, ſufficit quod puniatur quoad matrem.*
24 *Manumortali ſpurio quis ſuccedat, an dominus manuſmortua, an fiſcus.*
25 *Conſtitutio anni 1587. de ſpuriorum ſucceſſione quomodo intelligenda.*
26 *Fiſcus non ſuccedit in bonis emphyteuticis ſpurij.*
27 *Fiſcus non ſuccedit in bonis manumortalibus ſpuriorũ*
28 *Fiſcus ſuccedens, eſt loco hæredis extranei.*
29 *Spurio manumortali an ſuccedat fiſcus ſaltem quoad mobilia.*
30 *Mobilia perſonã ſequuntur & non territorium.*
31 *Eſpaue an dicatur ſucceſſio baſtardi.*

INueterata & penitus immemoriali conſue-
tudine receptũ eſt in hoc Comitatu Burgũ-
1 diæ,* vt ſpurijs & illegitimis ſine legitima ꝓle
morientibus, ſuccedat Princeps ab inteſtato, *vt
tetigimus ſup. dec. 82. n. 1.* ſiue illi ſint ſæculares,
ſiue ẽt clerici, non obſtante diſpoſitione *l. ſi quis
presbyter. C. de epiſc. & cleric. & c. 1. ext. de ſucceß.
ab inteſt.* Idemque moribus totius fere Galliæ
receptum eſſe teſtant̃ Boer. *ad conſuet. Biturig. tit.
de teſtam. §. fin. Chaſſ. ad conſuet. Duc. Burgund. tit.
des ſucceſſ. des baſtard. §. 1. & 3. n. 5. Dion. Ponta. ad
conſuetud. Bleſenſ. art. 20. in verb. illegitimorũ. Anto.
Fab. in C. rer. indic. tit. de nat. lib. defi. 1. & Ioan.
Bacquet lib. 1. du droict de baſtardiſe c. 8. & lib. 2. c.
14.* vbi ſoli Regi pertinere hanc illegitimorum
ſucceſſionem teſtatur.

2 Hæc cõſuetudo (nihil enim in iure de hac fi-
ſci in bonis ſpuriorũ ſucceſſione ſcriptũ repe-
rit) hinc originẽ ſumpſiſſe vr̃; quod cum inter
ſpurium, & eius patrẽ aut matrẽ (& multo mi-
nus inter alios coniunctos patris & matris) nul
3 lum* intercedat agnationis aut cognationis
vinculũ, ſicq; nullus ſit q ei ſuccedere poſſit ab
inteſtato, *l. ſi ſpurius. ff. vnde cogna. Bar. in l. tute-
la. ff. de ca. dimi. Bald. in l. filium. ff. de his qui ſunt ſui
vel al. iur. & in conſ. 239. Alex. conſ. 57. vol. 4. col.
fi. & conſ. 174. vol. 5.* illius bona tum vident̃ eſſe
vacantia, cum ſiue legitima ꝓle decedit, quod
nullũ legitimum dñum aut ſucceſſorẽ habeãt;
4 * bona autẽ vacantia fiſco Principis de iure de-
ferunt̃, *l. 1. ff. de iur. fiſc. & tot. tit. C. de bon. vac. lib.*
5 *10.* &* dicunt̃ eſſe de Regalibus ĩ *c. vnic. quæ ſint
Regal. in vſib. feud.*

6 Sed qm̃* ſpuriorum generali nomine (quos
vulgari vocabulo baſtardos appellare ſolemus)
oẽs comprehẽdunt̃ illegitimi, tã ſcilicet qui ex
ſoluto & ſoluta (qui naturales ꝓpriè dicunt̃)
quã qui ex adulterino inceſtuoſo, ſacrilego, &
alias dãnato & punibili coitu nati ſunt, *l. vulgo
concepti. ff. de ſtat. homi. l. ſi ſpurius. l. hac parte. ff. vn
de cogna. Cardi. Paleot. trac. de noth. & ſpur. c. 16. n.
4. Menoch. conſ. 461. n. 27. Pereg. de iur. fiſc. li. 3. tit.
7 18. n. 32.* Hæc* inter vtramq; ſpeciẽ adhiberi ſo-
let differentia, quoad ius ſucceſſionis, vt iſtis, q
ex damnato & legibus ciuilibus punibili coitu
nati ſunt (quique ꝓpriè ſpurij dicunt̃) ſuccedat
Princeps in oĩbus bonis in ſuo territorio exi-
ſtentibus, ſiue condito teſtamento ſiue ab in-
teſtato moriant̃, dummodo ſine ꝓle ex legiti-
mo matrimonio ſuſcepta decedant: licet enim
eos teſtamentũ facere, & extraneis bona relin-
quere poſſe; concedãt paſſim Doct. noſtri *in l.
vlt. C. de natu. lib.* tñ apud nos extat expreſſa Phi-
lippi II. Regis noſtri conſtitutio, per modũ de-
clarationis emanata, ſuper articulis triũ huius
Comitatus ordinũ Dolæ habitorũ, & promul-
8 gata anno 1587. qua, art. 23. iſtis* ſpuriis oĩs
teſtamenti factio, ſiue actiua, ſiue paſſiua, oĩno
adempta eſt, ita vt nihil, nec teſtamẽto nec alia
vltima voluntate, parentibus, aut extraneis re-
linquere poſſint, nec ab ijs viciſſim capere, id
eſt, a parentibus, extra cauſam alimentorũ (nã*
9 ab extraneis capere non prohibentur, teſte Pe-
regri. *de iur. fiſc. d. tit. 18. n. 41.*)

10 Illis vero* qui ex ſoluto & ſoluta nati ſunt, tũ
demũ ſuccedit Princeps, cum tria hæc ſimul
concurrunt nempe, 1. ſi ſine teſtamento, 2. ſi ſi-
ne legitima ꝓle, 3. & ſine matre ac fratribus aut
ſororibus ex eadem matre natis decedant.

11 Dixi ſine teſtamento: nã* non dubitat̃ ho-
die q̃n teſtamentũ facere poſſint, *Guil. Bened. in
c. Raynut. in verb. & vxor. nomi. Adelaſ. num. 150.
Chaſſa. ad conſu. Burg. tit. de ſucceſſ. des baſt. Bacquet
du droict. de baſtar. li. 1. c. 6.* quamquam ex veteris
iuris rõne hoc in dubiũ non inſubtiliter reuo-
cet Ant. Fab. quod lex duodecim tabularũ (quę
teſtamenti factionẽ introduxit) de ijs nõ ſit lo-
quuta, ſed de ciuibus Romanis tñ, quorũ in nu
mero iſti naturales & illegitimi (& multo mi-
nus ſpurij) ante tp̃a Conſtantini Imperatoris
nunquã habiti ſunt; ſed ꝓ peregrinis, alienige-
nis, & à Republica penitus alienis, atq; ideo à
Romana legislatione oĩno neglectis; vt loqui-
tur Iuſtinia. *in §. 1. auth. quib. mod. nat. effic. ſui &
tetigimus ſup. dec. 88. n. 6.*)

12 Dixi ſine legitima ꝓle; qm̃* nec olim fiſcus,
nec eccleſia, ſuccedere ſolebant in præiudicium
& ad excluſionem legitimorum liberorum, *l.
vnic. C. de caduc. tollend. & d. l. ſi quis presbyter. C.
de epiſc. & cler.*

Dixi tertio, ſine matre & fratribus. Nam qui
13 ex eadẽ matre* orti ſunt, ex ſimili fornicatio &
illegitimo coitu, illi inter ſe ſuccedere poſſunt
excluſo fiſco Principis, vt ꝓcedat Ang. *in §. vul-
go quæſitos. inſt. de ſucceſſ. cognat. Didac. in epito. de
ſponſa. p. 2. c. 8. §. 5. n. 24. Nicol. de Vbaldis in trac.
de ſucceſſ. ab inteſt. in 3. p. princ. n. 6. Surd. dec. 249.
n. 4. ſicq; deciſum teſtantur Afflic. dec. 96. nu. 6. &
Ant. Fab. in C. rer. ind. tit. de nat. li. defi. 2.* quod in-
telligendũ eſt de verè & propriè naturalibus,
14 nõ autẽ de* ſpurijs ex dãnato coitu, vt ꝑperam
fa-

Digitized by Google

facit Peregri. *de iur. fiſc. lib.3.tit.18.nu.* 43. inter
iſtos enim nulla ſunt iura ſanguinis & ſucceſ-
ſionis, vt paulo ante diximus, *auth. ex complexu.*
C. de inceſt. nupt.

15 Poteſt et * & mater ſuccedere naturali filio,
& fiſco præferri, vt conſtat ex *d. §. vulgo quaſi-*
tos. & ex iis quæ in terminis reſponperunt Alc. conſ.
232. *(quod ſecundum impreſſ. Venetam eſt conſ.* 14.
16 *li.9) & Socin. Iun. conſ.93.n.57.vol.3.* Nam cũ *
matri & aſcendentibus ꝑ lineā maternam ſuc-
cedant naturales ab inteſtato, §. *nouiſſime. inſt.*
ad Senatusconſ. Orſic. et in concurſu cũ legitimis,
niſi mater ſit illuſtris, *l. ſi qua illuſtris. C. eod. tit.*
ad O. ſic. Conſequens eſt ꝑfecto, vt & mater eis
17 ſuccedere poſſit. Eſt enim regulare * vt ſucceſſio
nis natura ſit reciproca, vtq; eo modo qs aliĩ
ſuccedat, quo ille ipſi ſuccederet. *Alex. conſ.* 139
col.2.vol.1. Sicq; ſequit̃ indubitatè, quod mater
18 excludit fiſcum. * Nã oĩs perſona, quæ de iure
ciuili vel pretorio admittit̃ ad ſucceſſionem in-
teſtati, præfert̃ fiſco, vt de hoc eſt caſus in *l. 1. C.*
vnd. vir. & vxor. & in l. vacantia. C. de bon. vac.

19 Et hinc deducit̃ pulchra * limitatio, & à ne-
mine hucuſq; animaduerſa, ad artic.2. conſue-
tudinis noſtræ ſub tit. des ſucceſſions. qui arti-
culus etſi aſcendentes arceat à ſucceſſione de-
ſcendentiũ; tñ cũ id non ipſorum odio introdu
ctum ſit, ſed in fauorē potius collateraliũ, quo-
rũ ſpecialis fit mentio in fine illius articuli. cō-
ſequens eſt ſane, vt vbi ceſſat rō illius conſuetu-
dinis, ꝑut ceſſat in collateralibus illegitimorũ
& naturaliũ, exceptis fratribus & ſororibus, ceſ-
ſet ēt & conſuetudinis diſpoſitio, ſicq; ſuccedat
mater ab inteſtato filio ſuo naturali, & præfera
tur fiſco Principis. atq; ita fuit deciſum, *a* quod
eſt omnino notandum.

Ceterum ſuper eo quod diximus Principem
ſuccedere ſpuriis ex dãnato & legibus ciuilibus
punibili coitu, eoſq; ad teſtãdum inhabiles eſſe
ſi ſine liberis decedant; naturalibus vero & na-
tis ex coitu non punibili (quamquam legibus
improbato) permiſſum eſſe teſtari. Inſurgit ple
20 rumq; dubitatio, * an nati ex viro coniugato &
21 muliere ſoluta; vel * ex clerico in ſacris cōſtitu-
to & ſoluta, naturalium iure cenſendi ſint, vel
potius ſpuriorum, ſicq; an iis cenſeat̃ ꝓhibita
teſtamenti factio per dictã Regis Philippi con-
ſtitutionem anni 1587. Et quamquam eos pro
naturalibus tñ habendos eſſe cenſeant Salic. *in*
auth. ex complexu. C. de inceſt. nup. Soci. in l. gallus. §.
quod ſi is. col. pen. & fi. ff. de lib. & poſth. & in conſ.
148.*n.2.vol.1. Soc. Iun. conſ.93.n.57. vol. 3. Boſſ.*
tit. de coit. illicit. n.25. Rol. à Val. conſ.74.nu.23. &
ſeq. vol.1. & Paleot. d. trac. de noth. & ſpur. c.40.n.
1. qui oēs de nato ex cōiugato & ſoluta loquun
tur, *Iul. Clar. §. fornicatio. n.18. idē Paleot. d. trac. de*
noth. c.16. Peregr. de iur. fiſc. tit.18. num.47. lib.3.
qui de ſacerdote & ſoluta diſputant: tñ contra-
ria opinio vr̃ cōis & verior, vt multis authori-
tatibus probant in coniugato & ſoluta idē Pe-
regr. *d. tit. 18.n.35. & Surd. dec.249.n.19.* Coitus
enim iſte, etſi de iure ciuili non ſit vere & ꝓprie
22 * adulterium, ſm Iul. Clar. *in §. adulteriũ. n.2. &*
Rol. à Val. conſ.74.n.12.vol.1. (nō eſt. n. acceſſus
ad alterius torũ) tñ moribus oīum pęne gentiũ
eſt punibilis, ꝓp iniuriã factã vxori per violatio
nē fidei cōiugalis, vt conſtat ex Guid. Pap. *dec.*
280. *& ex his quæ tradunt Alex. conſ.60. col.5. vol.*
2. *Crauet. conſ.166. col.1. & Didac. in epito. ſponſal.*
ca.8.§.5.n.22. & ſeq. vbi late declarat quinã ſit
punibilis coitus; præſertim vero nu. 23. vbi in
ſpecie tractat de coitu inter ſolutã & ſacerdotē:
qui quidē hic apud nos ſtatuto expreſſo prohi-
betur atq; punit̃, ſaltē quoad mulierē, qđ oēm
dubitationē prorſus excludit: cũ in hac * mate-
23 ria punibilis coitus, reſpectus habēdus ſit poti⁹
ad matrem quam ad patrem, vt poſt Natt. *conſ.*
421.*n.4.vol.2. tradit Alex. Trentacinq. lib.1. reſo.*
tit. de noth. reſo.2.nu. 17.

Succedit & alia non inutilis q̃o, in hotũ tam
24 ſpuriorũ quã naturaliũ ſucceſſione, * an. ſ. tota
deferat̃ fiſco Principis, ſi contingat ſpuriũ ſine
liberis manumortalem mori; an vero cōpetat
dño fundi manumortalis in quo mortuus eſt
ſpurius, ſaltem quoad bona manuſmortuæ.

Et quãquã Ducatus Burgundiæ conſuetudo
hoc expreſsè decidat, *tit. de ſucceſſ. baſtardorũ. art.*
1. vbi dño excluſo fiſcũ admittit in oībus bo-
nis, cuiuſcũq; ſint conditionis, quod itē deciſũ
vr̃ apud Ant. Fab. *defi 1. C. de bon. mat.* Tñ cum
conſuetudo nr̃a de eo nihil diſponat; magis eſt
vt ad iuris cōis rōnem recurramus, ſicq; licet ſu
25 prædicta * Philip. II. conſtitutio publicata anno
1587. ſimpliciter & indeterminatè loquat̃ in d.
art.23. ſucceſſionē Principi adiudicando; intel
ligenda tñ eſſe vr̃ ſm iuris cōis diſpoſitionē, cui
in dubio derogatũ fuiſſe non eſt facile creden-
dũ, præſertim in præiudiciũ alterius. At licet
26 iure cōi * ſuccedat fiſcus in oībus bonis illius q
inteſtatus deceſſit, nullo relicto legitimo hrde,
l.1. & tot. tit. C. de bon. vacã. li. 10. non tñ ſuccedit
in bonis emphyteuticis, vel feudalibus, ſed ad
dñum redeunt iure directi dñij, vt in terminis
decidit Ægid. Bellame. *conſ. 23. quem refert &*
27 *ſequitur Peregr. de iur. fiſc. li. 4. tit. 3. nu.* 28. * Ergo
idē dicendũ eſt de bonis manuſmortuæ condi-
tionis, cũ eadē vtrinq. militet rō. Non. n. ſunt
vere vacantia bona, cũ ex conſuetudine nr̃a ſuc
ceſſorem legitimum habeãt dñum feudi, quo-
tieſcũq. contingit mori ſubditũ manumortalē
ſine parentibus in ſua cōione commorãtibus;
nec refert quoad hoc an ſit ſæcularis vel cleric⁹,
an illegitimus & ſpurius, an legitim. cũ indi-
ſtinctè & indeterminatè loquat̃ conſuetudo de
oī ſubdito manumortali, imo & ſpecifice de cle
tico & ſacerdote in at.7. ſub. tit. *de manib. mort.*

Adde

Digitized by Google

28 Adde quod qñ * fiſcus ſuccedit per mortem alicuius, ſiue per delictum, non eſt proprie hæres, ſicq; ei non eſt neceſſaria hreditatis aditio, ſed eſt iuris ſucceſſor, vt diximus ſup. dec. 3. nu. 28. & loco hrdis extranei, vt probat Ruin. *conſ.* 117. *n.* 2. *li.* 1. At bona manuſmortuæ non tranſeunt in extraneum, inuito domino manumortali, vt conſtat ex eadem conſuetudine.

Sed quod dicimus hic de domino manumor-
29 tali, illud intelligendū quidam exiſtimāt * de bonis immobilibus manuſmortuæ cōditionis tm̄, non autem de mobilibus, cæteriſq; bonis extra territorium ſitis & quę territorio manumortali non circunſcribunt: in his enim fiſcum domino præferendum eſſe cenſent, tanquam ſucceſſorem vniuerſalem, non obſtantibus verbis cōſuetudinis noſtrę in d. ar. 7. *de manib. mort.* quod
30 in iſtis ceſſet directi dominij ratio; ex * quo mobilia, & nomina, perſonam ſequuntur, & non territorium: ſed hoc non tranſit ſine difficultate, præſertim ſi ius fiſci non aliunde procedere concedas, quam ex eo ſuccedendi iure quod habet in bonis vacantibus. Non enim magis vacare dicuntur bona mobilia ſubditi manumortalis, quam immobilia; cum in illis æque ac in immobilibus, dominum ſucceſſorem habeat ſubditus manumortalis cuiuſcumq; qualitatis ille ſit, vt conſtat ex art. 7. 12. 18. dictæ conſuetudinis noſtræ ſub tit. *des mainmortes.* Ideoque altius erit cogitandum ſuper hoc, cum caſus eueniet. Interim vide Chaſſa. *tit. des confiſcations §. 3. in prin. n. 5. & ſeq. Pet. Rat. in conſuet. Pict. tit. des baſtards. art. 229. & Ioan. Bacquet de iure ſpu-*
31 *riorum. lib. 1. c. 3. n. 18. & n. 4.* Vbi * ait quod huiuſmodi ſpuriorum ſine liberis decedentium bona vacantia, eſpaues dicuntur, quod multū facit pro dominis merū imperiū in ſuis territorijs habentibus, quib. conſuetudo noſtra cōcedit *droict d'eſpaues*; & in ijs eos fiſco præferr, vt conſtat ex art. 1. conſuet. noſtræ, tit. *des eſpaues,* a

a *Arreſto lato anno 1596. in cauſa Procuratoris generalis actoris, aduerſus N. rerum. In hac autem quæſtionem, an fratres naturales vel ſpurij inter ſe ſuccedant, vide latius Gaſp. Ant. Theſſau. q. forenſ. lib. ſingulari, q. 22. qui poſt hæc ſcripta in lucem prodijt, quiq; n. 16. in fi. ſuper hoc puncto de damnato & punibili coitu, ait, punibilem coitum eſſe, non qui iure canonico punitur: (nam eo iure omnis illicitus coitus punitur) ſed qui lege aliqua punibilis eſt vſq; ad pœnam mortis naturalis vel ciuilis, quemadmodum lege Hiſpaniæ cautum eſſe dicit poſt Gomez. Didac. & Peguer. dec. 7. n. 6. & 10. quæ opinio ſi vera eſt, nec nati ex ſacerdote & ſoluta, nec ex coniugato, erunt inteſtabiles, vixque qui ex nefando, adulterino, inceſtuoſo, & ſacrilego coitu ſunt orti, cum nuſquam fere gentium coitus iſte morte puniatur.*

DECISIO CXLV.

Fundo relicto vxori ad alimēta quandiu uiuet, an vſufructus tantū, an vero proprietas relicta videatur.

SVMMARIA.

1 *Caſus legis vbi expreſſus, nullus ibi dubitationi locus.*
2 *Alimenta cum vita finiuntur.*
3 *Legatum factum cum præfinitione temporis reſtringitur ad ſimplicem vſumfructum.*
4 *Limitata cauſa limitatum producit effectum.*
5 *Relictum ad tempus, videtur poſt tempus ademptū.*
6 *Incluſio vnius temporis eſt alterius excluſio.*
7 *Donare eſt dominium transferre.*
8 *Datio vbi diſpoſitiue præcedit, non limitatur nec reſtringitur à ſubſequentibus verbis.*
9 *Cauſa adiecta legato illud non reſtringit, præſertim ſi non ſit cauſa finalis.*
10 *Cauſa adiecta legato reſtringit legatum, ſi coniecturis conſtet ita ſenſiſſe teſtatorem.*
11 *Verba pour en iouir & vſer magis ad cauſam legandi quam ad vſumfructum conſtituendum pertinent.*
12 *Superflua dicūtur quæ ex natura negotij tacita inſunt.*
13 *Fructus dominium ſequuntur.*
14 *Expreſſio eorum quæ tacitè inſunt nihil operatur.*
15 *Verba ſa vie durāt an ſignificent tēporis præfinitionē*

TEſtator quidā legatū vxori in hæc verba reliquit: *Itē do & lego N. vxori chariſſimæ duas vineas ſitas &c. vt ijs vita cōſtante gaudeat, fructuſque percipiat, vnde alimēta & neceſſaria cōparet, vt a Deū pro me deprecetur.* Dubitatū itaq. fuit, an legato iſto cōtineret ꝓprietas, an vero duntaxat vſusfructus iſtarū vinearū, ſicq. an dictæ vineæ trāſirent ad hrdes illius vxoris, an vero ea mortua reuerterentur ad hæredem teſtatoris tanquam vſufructu finito.

Et q̄q̄ textū habeamus expreſſū in *l. 4. §. (q̄ incipit) libertis libertabuſq. meis, ff. de alim. & cibar. lega.* Vbi in ſimili legato plenā ꝓprietatē relictā eſſe rñdit Modeſti. adeo ut videat hæc qō de i-
1 dubitabili; cū * nullus ſit dubitationi locus vbi caſus legis eſt expſſus, vt ingt *gl. ī l. ancillæ, C. de furt. & poſt eā Surd. conſ. 53. n. 6.* Tū dubitādi rō nō leuis hic ſubeſt, q̄ nō tā in eo verſat ꝙ vineas legauerit teſtator ad vtēdū & fruēdū, q̄ in eo ꝙ legatū iſtud factū eſſe videat, cū tpis præfinitione & limitatione. Dixit. n. teſtator ſe legare vxori *vt ijs vita cōſtāte gaudeat,* deinde & illud ſubiūxit, *vt alimēta & neceſſaria cōparet.* qbꝰ verbis cui dēter apparet legatū factū eſſe ad alimēta, ſicq.
2 limitatū eſſe ad ipſ vitæ vxoris. Cōſtat. n. alimēta cū vita finiri, ut ait Iuſecōſ. ī *l. cū ho. §. modꝰ ff. de trāſa. & in l. Firmio. in fi. ff. quād. dies leg. ced.*
3 At cōiter receptū eſt, * ꝙ qñ teſtator nō ſimpliciter fundū legat ad vtendū & fruendū, ſed cum præfinitione tpis donec legatarius vixerit; tunc vel reſtringitur legatum ad ſimplicem vſumfructum, ut placuit Bal. ī *l. 1. C. de fruct. & lit. expen.*

cui⁹ opinionẽ ſeqtur & magis receptã dicit Me
noc.*pr ſ.li.4.præſ.133.n.12.* vel ſi ꝓprietas reli
cta dicat,non erit abſoluta & perpetua,q̃ in hæ
redes legatarij tranſire poſſit, ſed ꝓprietas limi
tata ac reſtricta, & q̃ non ſit apud legatariũ ꝑ-
mãſura, niſi eius uita durãte, ut tenuiſſe vr̃ Bar.
*in l.Titia,§.fi.n.2.ff.de lega.2.quẽ ſequuti ſunt Mã-
ti.de coniect.vlt.vol.li.9.tit.2.n.29.in fi.& Surd.in
in tract.de alim.tit.2.q.1.n.9.& conſ.11. per tot.*
4 Cuius opinionis hæc eſt euidens rõ, qa nẽpe
limitata cauſa,limitatũ ꝓducit effectũ,*l.in agris
5 ff.de acq.rer.dom.* & * relictũ ad tẽpus, vr̃ poſt tẽ-
pus adẽprũ,*l.quæſitum.§.idẽ reſpondit. ff.de fund.
6 inſtruc.* * Incluſio .n. vnius tp̃is eſt alterius ex-
cluſio,*arg.l.vacatio.ff.de mun.& honor.& c. nonne
benedicimus.extr.de pręſum.*quo fit vt in ſpecie di
cat Bar.*in d.l.Titia,§.Titia.n.1.verſic. quod ſi tpe.*
quod is q voluit rem ad aliquem ptinere ad tẽ-
pus,vr̃ poſt illud velle, eã ad ſuũ hæredem redi-
re;etiãſi hæres decederet ante ipsũ legatarium.
Verũ his oĩno non obſtãtibus,concluſũ eſt, *a*
verbis iſtis,q̃ ꝓponunt, non vſumfructũ ſolum
relictum eſſe,ſed ꝓprietatem plenã abſolutam,
& ad hæredes legatariæ tranſmiſſibilem.
7 Primo enim * verba iſta, *ie donne & legue mes
deux vignes*, nihil aliud regulariter ſignificare
poſſe videnẽ,quã dñij trãslationem, *§. ſic itaq;.
inſt.de act.* prẹſertim ſi cõem loquendi vſum at-
tendas. Nã nullus eſt uel teſtator tã idiota,vel
Notarius tã imperitus, q ſi de vſufructu tm̃ co-
gitet, nõ ita potius loquatur, *ie donne l'vſufruict
de mes vignes*, quam ita, *ie donne mes vignes,&c.*
Deinde regula eſt cõis, tã in contractibus, q̃
8 vltimis uoluntatibus,* ꝙ vbi datio rei diſpoſi-
tiue præcedit, non limitaẽ nec reſtringitur ex
ſubſequentib. verbis,etiãſi dicatur,do lego fun
dum vt eo vtatis fruaris,vel ut inde alimẽta ha-
beas,*tex.eſt expreſs.ad hoc in d.l.4.& ibi doct.Bar.
ff.de alim.& cib.relic.l.donationes,§.ſpecies,ff de do
nat.l.ſpecies,ff.de aur.& arg leg.l.fi.ff.de vſufr.ear.
rer.quæ vſu conſum.& l.cum hi.§.ſi vni. ff. de tran-
ſac.* Huiuſmodi.n. adiectiones magis ad cauſã
legandi, quã ad vſumfructũ conſtituendũ ꝑti-
nent, inqt eleganter Iureconſ. in *l.cũ alimenta.
9 (quæ eſt penult.)ff.de alim.lega.* Cauſa * aũt adiecta
legato illud non reſtingit, præſertim ſi non ſit
cauſa finalis,ſed cauſa impulſiua,cuiuſmodi ea
eſt q̃ ſolius recipientis futurũ cõmodũ reſpicit,
vt conſtat ex Tiraq.*in trac.ceſſan.cau.li.1.nu.24.
25.& ſeqq. & in ſpecie huius noſtræ quæſtionis, ex
Mantic.Menoc. Surd. ubi ſup.cæteriſq; ab eis relatis.*
Et quãquã fateamur huic regulæ locum non
10 eſſe * qñ coniecturis colligi poteſt,aliud teſtato
rem ſenſiſſe,quod & voluit idem Surd. *vbi ſup.
n.14.verſ. principalis*. Tñ nulla hic militat ſuffi-
ciens præſumptio, qua poſſimus impelli, vt à
communi regula recedamus. Nullos.n. reliqt li
beros iſte teſtator, ſed hæredes extraneos inſti-
tuit: q̃q̃ nec ſi liberos hæredes reliquiſſet, ſuffi-
ciens hæc eſſet coniectura,niſi & alia quoq.con
currerent, cũ prædicti oẽs indiſtinctè loquanẽ,
& tam qñ filii, q̃ cum extranei hæredes inſtitu-
ti ſunt,ut rectè ad id aduertit Menoc. ubi ſup.
11 Nec obſtant in primis,* verba illa, *pour en iouir
& vſer*. Nã eum mẽtis ſuæ conceptum exprimẽs
teſtator, inceperit a conceſſione fundi,non à
conceſſione vſusfruct⁹,adiectio illa, *pour en iouir
& vſer*,magis(ut diximus,ad cauſã legãdi,q̃ ad
vſumfructũ conſtituendũ ptinet,*d.l.cũ alimẽta.
de alim.leg.* ſicq. potius ſupflua cẽſenda eſt,q̃ ut
donationem fundi præcedentẽ ad vſumfructũ
12 reſtringat. * Superflua .n. dicunẽ ea, q̃ etſi non
exprimãtur,tacitè tñ intelligunẽ & inſunt ex na
tura ipſi⁹ negotij,uti ex natura donationis & le
gati illud eſt,vt donatarius vel legatarius re do-
13 nata fruaẽ. Fructus * ſiqdẽ dñium ſequuntur,*l.ſi
14 ex diuerſo.ff.de rei vẽd.* eorũ aũt * expreſſio q̃ ta-
citè inſunt, nihil operanẽ,ut trad.*in l.3. ff. de le-
ga.1.* Vnde apertè cõſtat non male ſenſiſſe Nic.
Val.*de reb.dub.tract.2.q.25.& trac.13.n.1.* (quẽ
ſup.retulimus & ſequuti ſumus dec.18.n.45.&
63.)Cũ in hac donãdi formula, *Do N. pro illo &
hæredib.* &c. dixit adiectionẽ iſtã, *p illo & hæredib.*
nihil oĩno diſponere ĩ cõmodũ liberorũ. nihil
.n. re vera diſponũt,ſed vel cauſã donãdi demõ
ſtrant.*d.l.cũ alimẽta.in fin.* vel potius ſuperflua
cenſenda ſunt,quã quod pręcedentẽ donationẽ
ſimplicem in fideicommiſſum transforment.
15 Præterea nihil obſtat * adiectio illa, *conſtãte vi
ta*, q̃ tp̃is præfinitionẽ denotare vr̃: nã non fuit
apposita p verba limitatiua & taxatiua,nec fuit
legatũ diſpoſitiuè limitatũ & reſtrictũ ad vitã;
vt ſi dictũ eſſet. lego donec vixerit, ſed cauſati-
ue potius fuit appoſita,quo fit vt principalis di
ſpoſitio potius attendẽda ſit, q̃ cauſa illa adie-
cta legato,q̃ non reſtringit diſpoſitione, cũ nõ
ſit finalis, & ſine qua non,cuiuſmodi fortaſſis
eſt illa,vt Deum ꝓ me deprecetur,q̃ cõmodũ ſo
lius legantis & non legatarii reſpicit, vt uidere
eſt ex his quæ tradunt ſcribentes *in d.l.Titia, §.
fi.ff.de lega.2.vbi eſt locus huius materiæ.*
Poſtremo nõ obſtãt verba, *pour d'iceux ſe nour-
rir & entretenir*. Nam ſi verũ eſſet verbis illis, nõ
qdẽ diſpoſitiuè ſed cauſatiuè ꝓlatis, legatũ re-
ſtrictũ & limitatum eſſe ad tẽpus vitæ,ſequereẽ
ꝓfecto,quod oẽ legatũ ad alimẽta factũ,morte
extinguereẽ,vt & ipſa alimẽta,nec vnq̃ ſimili le
gato ꝓprietas contineretẽ; qđ tñ falsũ eſſe cõſtat
*ex d.l.4.de alim.leg.& ex Surd.de alim.cæteriſq. oĩ-
bus ſupra relatis*,ſicque nõ eſt iſta ſufficiẽs conie-
ctura, vt a cõi regula recedaẽ. Atque ita fuit iu-
dicatũ,quod ſanè menti tenendũ eſt: nã facile
quilibet prima fronte contrariũ reſponderet.

a *Sic iudicatum fuit menſe . . 1586. in cauſa
hæredum quondam Petri Andreſiot de Lonsleſaulnier,
aduerſus viduæ hæredes.*

DE-

Digitized by Google

DECISIO CXLVI.

Inſtrumenta inter multos communia apud quem cuſtodiri debeant.

SVMMARIA.

1 *Inſtrumenta cuſtodire debet ſenior & dignior.*
2 *Sortis iudicio multa plerumq; committutur.*
3 *Mas fœmina dignior.*
4 *Primogenitus inſtrumenta domus cuſtodire debet.*
5 *Minor annis aliquando præfertur natu maiori in cuſtodiendis inſtrumentis.*
6 *Iudicium familiæ erciſcundæ, & communi diuidundo eſt bonæ fidei.*
7 *Primogeniti prærogatiua an tranſeat in hæredem.*
8 *Inſtrumenta hæreditaria emanent penes hæredes, etſi concernant bona legata, aut per fideicommiſſum relicta.*
9 *Qualitas requiſitas in aliquo, ſi non ſit in eius hærede, non idem iudicatur de eo quod de defuncto.*
10 *Nepos in tutela non ſuccedit in locum patris.*
11 *Maior natu ſolet eſſe prudentior.*
12 *Nepos ex primogenito præfertur patruis in cuſtodia inſtrumentorum domus.*
13 *Primogenitura eſt quid perſonale.*
14 *Primogenitus caput familiæ dicitur & chef des nom & armes.*
15 *Tranſmiſſibile quod ſemel factum eſt, durat perpetuo tranſmiſſibile.*
16 *Primogenitura & ius primogenituræ ſunt diuerſa.*
17 *Filius eſt portio corporis paterni.*
18 *Extare vt aliquid dicatur, ſufficit quod eius quantulacumque portio extet.*
19 *Fœminæ dicuntur finis familiæ.*
20 *Fœminæ, Eccleſiaſtici, & Religioſi, non ſuccedunt in maioratu aut fideicommiſſo familiæ relicto.*

QVæſtionis iſtius deciſio pendet permultũ circunſtantijs facti & qualitate perſonarum, & ex prudẽtis iudicis arbitrio, qui hoc potiſſimũ hic aĩaduertere dẽt, an ſcilicet cõia ſint inſtrumenta inter fratres aut ſorores, an vero inter remotiores aut penitus extraneos.

1 Si inter* extraneos: ſemper ſenior iuniori, & amplioris dignitatis inferiori, & mas fœminæ, & ingenuus libertino ꝑferendus eſt, ut in term. tradit Vlpi. *in l. fi. ff. de fid. inſtru.* vel ẽt ꝑferendus eſt is, qui ex maiori parte hæres eſt, vt vult Gaius in *l. ſi quæ ſunt cautiones. iunc. §. fi. l. præced. ff. fam. erciſc.* Quod ſi ex æquis partibus ſint hr̃des, & vndiq. tanta ſit conditionũ paritas, vt non facile conſtet q̃s dicendus ſit dignior, remanere debent apud eum quẽ maior pars elegerit, inq̃t idẽ *Vlpia. in l. cum plures, ff. de reb. auth. iud. poſſid.* vel eligendus eſt amicus cõis apud quẽ deponanĩ, iuxta diſpoſi. *d. l. ſi quæ ſint cautiones.* Quod ſi nec inter eos conueniat de hmõi electione, tũc vel in æde ſacra deponenda ſunt, uel ſorte

2 res eſt dirimenda, vt & * alia pleraq. ſortis iudicio committunĩ, de q̃bus (*vltra d. l. ſi quæ ſunt cautiones.*) videndus eſt tex. *in l. 3. C. comm. de leg. l. ſed cũ ambo. ff. de iud. l. generaliter. §. quid ergo, ff. de fideicom. libert. & in §. optiones. inſt. de legat.*

Si vero communia ſunt inſtr̃a inter fratres &

3 ſorores, præferĩ * mas fœminæ, iuxta diſpoſ. *d. l. fi. ff. de fid. inſtr.* aut inter fratres tm̃, vel ſorores

4 tm̃, relinquenda ſunt natu * maiori, tanquã digniori. Solet enim primogenitis hæc honoris ꝓrogatiua tribui, ut conſtat ex *l. cum pater. §. pater pluribus, ff. de lega. 2.* Sed q̃ſq̃s ille ſit apud quẽ deponunĩ, is cautionẽ ꝓ̃ſtare dẽt (ſi hoc cæteri requirant) vt cũ res exegerit, ipſa originalia inſtr̃a & authentica exhibebit. Intereaq. cæteris fratribus debet inſtr̃orum ἀναγραφὴν, ideſt deſcriptionem ꝑmittere, *d. l. cum plures, ff. de bon.*

5 *auth. iud. poſſid.* Quod ſi forte * minor annis ſit ex maiori parte hæres, aut alia aliqua ex cauſa dignioris qualitatis, tunc prudentis iudicis ẹſtimare, apud quẽ debeãt inſtr̃a deponi, *l. de inſtrumentis. C. comm. vtrinſq. iud. d. l. ſi quæ ſint cautiones cum ſim.* Nã ſiue iudicio familiæ erciſcundæ inter fratres & cohẹredes agaĩ, ſiue communi diuidundo, iudicantis in vtroq. iudicio laxiſſima eſt poteſtas in adiudicationibus ex æquo & bo

6 no faciendis. eſt * enim vtrũq. bonæ fidei iudicium, *vt docet Iuſtin. in §. actionum. inſt. de act.* & in quo permultum iudicantis arbitrio tribuiĩ, *§. in bonæ fidei. inſt. eo.* Ideoq; & arbiter diuiſionis appellari ſolet, vt in *d. l. cũ pater. §. pater pluribus. de leg. 2. & alibi paſſim.*

7 Sed hic dubitari pôt, * an iſta facultas retinẽdi inſtr̃a cõia, q̃ diximus reſidere penes fratrem natu maiorẽ tanq̃ digniorẽ, trãſeat ĩ hr̃dẽ, necne; adeo vt nepos ex primogenito, ꝑſonã pr̃is ĩ hoc ẽt reprẹſentet, & patrui ꝑ̃ferat, aut poſſit ſecũdogenitus à nepote inſtr̃a repetere, eaq; ſibi tanq̃ ſeniori vindicare; ꝙ intelligo de inſtr̃is cõibus totius familiæ honorẽ, dignitatẽ, nobili

8 tatẽ, & antiquitatẽ cõcernentib. Nã * q̃ bona hr̃ditaria dũtaxat reſpiciunt, hr̃ditaria inſtr̃a dicunĩ, & bona ipſa cõcomitanĩ inter ipſos hr̃des *vt trad. Doc. ĩ l. ſi q̃s ex argẽtarijs. §. ꝑtinere. & l. q̃dã §. fi. ff. de edẽd.* licet quoad legatarios & fideicõmiſſarios aliud ſit, vt cõſtat ex *l. inſtr̃a, C. de fideic.*

9 Et ſane hic ꝓ patruo, aduerſus nepotẽ ex primogenito vrget admodũ, quod * qñ qualitas requiſita in aliquo, non eſt in eius hr̃de, non idẽ iudicaĩ de eius hr̃de, quod de eo iudicareĩ, *arg.*

10 *l. fi. C. de legit. tut.* vbi licet * tutela deferaĩ ſicut hæreditas, & in hẹreditate ſuccedat nepos in locum patris; non tñ ſuccedit in tutela, niſi ſit maior 25. annis, & ſic, ſi qualitas in patre req̃ſita, nõ eſt in filio, non idem iudicatur de filio quod de patre. At facultas quæ daĩ primogenito retinendi penes ſe inſtrumẽta cõmunia, ei daĩ tan

quam antiquiori & ſeniori: quæ qualitas non eſt in filio, q. plerumq. nec ſenior nec dignior eſt patruo. Ergo non eſt præferendus.

Adde quod hæc præeminentia, quæ datꝰ primo-
11 genito & ſeniori,* reſpicere vr fidẽ & induſtriã pſonæ. In antiquiore enim & natu maiore pon derat & conſiderat à lege maior prudentia & experientia, quæ ratio ceſſat in filio. Ita in termi. tenet *Alc. in l. 2. §. ex his, n. 7. ff. de verb. oblig. & in l. procurator, n. 9. 10. 11. C. de eden.*

Sed his non obſtãtibus iudicauit Senatus, *a*
12 nepotẽ ex * primogenito in his gentilitijs in-
ſtris cuſtodiendis, patruis præferendũ eſſe. Etſi
13 enim* primogenitura ſit qd pſonale, quod non magis in nepotẽ tranſire poteſt, quã ut qs ex ne pote fiat filius, *Bar. in l. is poteſt, n. 8. ff. de acq. har.* tñ ius primogenituræ, ideſt prerogatiua illa ſuc cedendi ex vi primogenituræ, trãſmittĩ & trã-ſit à primogenito in ſuos filios & deſcendẽtes, ut late probauit Oldr. *in conſ. 224.* & quotquot in antiqua, ancipiti, & famoſa illa qõne, de ſucceſſione regni vel maioratus, inter nepotem & patruũ, ſcripſerunt, quos oẽs recenſent Tiraqu. *de primog. q. 40. Rim. conſ. 283. li. 3. conſ. 690. lib. 6. & conſ. 781. lib. 7. Molin. de primog. Hiſpa. li. 3. c. 5. & ſeq. Peregr. in conſ. ſing de ſucceſ. regn. Fachi. con trouerſ. iur. li. 1. c. 2. & nouiſſime Io. del Caſtillo Sotoma. quotidianarum controuer. iuris c. 20. n. 2. & Gaſp. Anto. Theſ. q. forenſ. c. 35.* Omnium enim fere gẽ tium conſenſu & vſu receptum eſt (preſertim in
14 ter nobiles) vt queadmodũ * primogenitus caput familiæ & agnationis dicit, Gallicè *le chef du non & des armes*: ſic nepos primogenitus ex eo, oẽſq. deinceps primogeniti, eadẽ ſemp gaudent prorogatiua q̃ diu durat linea, ſicq. in his q̃ dignitatẽ & honore familiæ reſpiciunt, præfert nepos ille patruo, & locũ patris ingrẽditur, ſiue mortuus ſit pater ante auũ, ſiue poſt: quo fit ut nec poſt mortẽ patris poſſit patruus prerogatiuã illã primogenituræ ſibi vindicare: tranſmit-
15 titur. n. illa in nepotẽ (vt ſtatim diximus) & * q̃ ſemel factũ eſt trãſmiſſibile, durat ppetuo trãſmiſſibile de vno in aliũ eiuſdẽ generis, *l. videamus. ff. de eo quod met. cau. & l. quos duos, ff. de reb. dub. vbi Bar. ſic notauit.* vnoq. ſemel admiſſo, eius poſteritas perpetuo præualet cæteris, vt de hoc eſt tex. *in c. licet. ext. de voto. & in c. grande. de ſupplend. negl. præl. in 6.*

Nõ obſtat itaq. q̃ diximus de qualitate hęre dis diuerſa à qualitate defuncti, inter quos tunc
16 diuerſum ſit iudicium. Nã ſicut in filio * conſideratur filiatio, & ius ſuccedendi ex legis autho ritate; ſic in primogenito conſideratur pſona ipſa, & ius vel prærogatiua ipſius primogenituræ, q̃ quidem trãſit à primogenito in ſuos filios & deſcendentes, ut pluribus prob. Pereg. *d. conſ. de ſucceſ. reg. n. 25. 26.* quoad hoc enim, vere ſubintrat filius locũ parentis, cum iiſdem qualitati bus, iuribus, & preeminentiis, vt in term. docet Tiraq. *de primog. d. q. 40. n. 40. & ſeq. Rimi. d. conſ. 741. n. 10. & ſeq. & poſt eos Pereg. vbi ſup.* dicens
17 filium* portionem eſſe corporis paterni; q̃ licet conuerſa ſit in nouum hoiem, pp nouã & diuer ſã aĩam, tñ hoc facit vt non uideatur oĩno extin ɛ̃ta pſona patris, ſed adhuc quodãmodo extare
18 & ſubſiſtere. Ad hoc enim ut aliqd dicatur adhuc extare, ſufficit quod quãtulacumq; portio ex eo exter, *l. demũ. §. ſi vero. ff. de contrah. empt. l. proponebatur. in ſi. ff. de iud.* Sicq. q̃ in cõtrarium diximus ſupra, de qualitate hæredis, illud ita de mum pcedit hac in noſtra qõne, ſi primogenitus extraneum teſtõ hæredem inſtituat. tunc. n. non dẽt ille eſſe eiuſdem poteſtatis iuriſque, cuius fuit defunctus, cum diuerſa ſit ratio, ut tradi tur in *l. hæredem, ff. de reg. iur.* Idemq; dicendum videt ſi filias duntaxat ſuperſtites relinquat. Nã cæteris patruis non debent in hac gentilitiorũ
19 inſtitorum cuſtodia præferri, cum in iis* dicatur
20 familia finiri & extingui, quo fit vt & à * maioratu & fideicommiſſo familiæ relicto, & ab oĩ iure primogenituræ excludantur, quod idem in eccleſiaſticis & religioſis perſonis ſtatuit Dida. *var. reſol. li. 1. c. 19. n. 11. quem ſequitur Menoc. preſ. lib. 4. pręſ. 82. n. 45. & præſ. 88. nu. 5. & Gutierr. canoni. quæſt. c. 32. n. 29. & 30.*

a *Sic iudicatũ fuit die Martis 23. Ianuarij 1596. partibus agentibus, vbi Curia declarauit minimẽ admittendã Dominã Margaretã à S. Mauritio vxorem Gilberti Camu V. I. D. in eo quod prætendebat mortua ſorore natu maiore, cuſtodiã inſtrumentorũ communium inter illam & Dominos de la Bretenierę nepotes, ad ſe pertinere, qua in re prælati fuere eius nepotes, tum quia maſculi, tum quod eſſent filij dictæ ſororis natu maioris defunctæ.*

DECISIO CXLVII.

Succeſſionis ab inteſtato caſus egregius: ad art. 3. conſuetudinis noſtræ ſub tit. des ſucceſſions.

SVMMARIA.

1 *Pactum de hæreditate inter liberos æqualiter diuidenda moribus approbatur.*
2 *Conſuetudini pacto partium poteſt derogari.*
3 *Fauorabilis eſt omnis pactio qua reducitur ad iuris communis diſpoſitionem.*
4 *Vna eademque res diuerſo aliquando iure cenſeri poteſt diuerſis reſpectibus.*

PAter vnicum habens filium ex prima vxore, ea mortua tranſit ad ſecundas nuptias, & tabulis dotalibus paciſcitur expreſsè, quod liberi maſculi (de fœminis autem nihil dicitur) ex eo ſecundo matrimonio naſcituri, in ſuis bonis ſuccedent cum filio ex prima vxore ſuſcepto,

in

in viriles, non obſtante conſuetudinis noſtræ
præſcripto *ſub tit. des ſucceſs. ar. 3.* cui quoad hoc
derogatum eſſe voluit. Edicit autem articulus
ille, quod ſi aliquis decedat inteſtatus, relictis
pluribus liberis ex diuerſis coniugijs (*quos dicta
conſuetudo vocat liberos plurium lectorum*) succeſ-
ſio ea diuideretur inter eoſdem liberos *per lectos
non autem per capita*, id eſt per ſtirpes & non in
capita. Euenit poſtmodum vt ex eo ſecundo
matrimonio vnicus tantum filius ſuſciperetur,
filiæ autem quinque, tandemque mortuus eſt
pater ab inteſtato. Quæſitum itaque fuit quo-
modo diuidenda eſſet ſucceſſio iſtius parentis,
inter liberos iſtos diuerſi & tori & ſexus.

Si dicamus diuidendam eſſe in duas partes
æquales inter maſculum ex prima vxore ſuſcep
tum, & maſculum ex ſecunda, iuxta conuen-
tionem ſecundi tractatus nuptialis, remane-
bunt excluſæ filiæ; quod nec iuſtitia nec æqui-
tas patitur, cum eas nec pater dotauerit, nec ex
cluſas à ſua ſucceſſione eſſe voluerit.

Si vero æqualiter ſorores cum fratribus ad-
mittamus in viriles, obſtabit conſuetudinis ar-
ticulus ille tertius; qui quidem diſponit diui-
dendam eſſe ſucceſſionem *per lectos non autem
per capita*: obſtabit & conuentio illa matrimo-
nialis, quę conſuetudini quidem derogauit, ſed
quoad maſculos duntaxat, non autem quoad
fœminas. Quid igitur ſtatuendum?

In hac difficultate ſic prudenter & æquiſſi-
me Senatus *a* decreuit, nempe ſucceſſionem
iſtam, quoad filias, diuidendam eſſe iuxta for-
mam conſuetudinis, quoad maſculos vero iux-
ta pactum in ſecũdo matrimonij contractu ini
tum; hoc ſcilicet modo, vt vnaquæque ex iſtis
quinque filiabus, ex eo totius hęreditatis ſemiſ-
ſe (in quo tantum per conſuetud. ſucceſſibiles
erant) vnciam vnam reportare; ſeptem autem
vnciæ reliquæ inter duos fratres ęqualiter diui-
derẽtur, atque ita incapita & non in ſtirpes, vel
(vt loquitur conſuetudo) *par teſte & non par lict*,
iuxta formam pacti ſicque vtrique ſatisfactum
fuit, & pacto, & conſuetudini ſimul. Conſuetu-
do enim ſeruata fuit quoad filias, quæ nihil
amplius prætendere poterant quã vt in ſtirpes
ſuccederetur, iuxta formam illius art. 3. cui nõ
fuit derogatum quoad ipſas. Fuit etiam ſerua-
tum & pactum quoad filios; nam ſucceſſerunt
in viriles & non in ſtirpes iuxta formam con-
ſuetudinis, cui quoad eos fuit derogatum.

Quod ſi dicas hoc modo iniuriam fieri filio
ex primo matrimonio ſuſcepto, cui ſemis to-
tius hęreditatis debeatur ex diſpoſitione art. 3.
dictæ conſuetud. Reſpondebitur, ei conſuetudi
ni pacto derogatum eſſe quoad ipſum. quod
1 quidem* pactum de hæreditate inter maſculos
æqualiter diuidenda, moribus omnium pæne
gentium approbatur & valet, præſertim quan-
do in contractu matrimonij apponitur; cum
non videatur à bonis moribus alienum, licet li-
beram teſtandi facultatem aliquatenus aufe-
rat, vt traditur in *l. pactum quod dotali. C. de pact.
& probat Didac. in c. quamuis. in princ. 3. p. n. 2. &
ſeq. de pact. Guiliel. Bened in c. Raynut. in verb. duas
habens filias. n. 3. & ſeq. de teſtam. Moli. conſ. 36. n.
5. 6. & 7. Hotoma. conſ. 1. & Theſſaur. dec. 225. n. 10*
2 Nec in dubium reuocandum eſt, quin* pactis
huiuſmodi conſuetudini poſſit derogari, cum
id omnes concedant poſt Bart. *in l. Titia. §. Im-
perator. ff. de lega. 2.* vbi & legi derogari poſſe ad-
mittit. qua de re latius Maſuet. *in ſua prax. tit.
de ſocie. §. 1. quem ſequuti ſumus ſupr. deciſ. 68. nu.
2. 3. & 4.* & Tiraq. *in l. ſi vnquam. nu... C. de reuoc.
donat.* præſertim ſi cõſuetudo ſit multum exor-
bitans à iure communi, (cuiuſmodi eſt iſta.)
3 *Nam fauorabilis eſt omnis pactio, qua res re-
ducitur ad iuris communis diſpoſitionem, vt
recte adnotauit Boguetus noſter ad hunc art.
3. nu. 8.

Minus obſtat ſi dicatur, abſurdum eſſe vnam
eãdemque ſucceſſionem pro parte in ſtirpes, &
4 pro parte in capita diuidere; cum* non debeat
vna eademque res diuerſo iure cenſeri, *l. iam hoc
iure. ff. de vulga.* Nam poſtquam ita placuit de-
functo, vt quoad maſculos tantum derogatum
eſſet conſuetudini, abſurdius eſſet & iniquius
pactum non ſeruare, & voluntati defuncti con-
trauenire. Adde quod non inconuenit eandem
rem diuerſo iure cenſeri diuerſis de cauſis & di
uerſis reſpectibus (vt hic, vbi ſuccedunt maſculi
ex pacto paterno, fœminæ autem ex conſuetu-
dine) *l. miles. §. pro parte. ff. de leg. 2. Tiraq. de re-
trac. conſang. §. 1. glo. 18. nu. 23. & Menoch. de re-
cup poſſeſſ. remed. 1. nu. 36. & de arbi. iud. quaſt.
37. num. 8.*

a *Arreſto lato anno 1606. Notandum, poſtea ad
inſtantiam trium Ordinum Burgundiæ, hunc art. 3.
conſuetudinis tanquam iniuſtum ſuppreſſum fuiſſe,
edicto in Curia publicato 20. Decembris 1607.*

DECISIO CXLVIII.

Pluribus pecora ſua in fruges alienas immittentibus, an mulctandi ſint omnes vt ſinguli, an vt vniuerſi.

SVMMARIA.

1 *Fundum alienum ingredi non licet ſine iure ſeruitutis.*
2 *Animalia ſua quilibet cuſtodire tenetur ne damnum dent frugibus.*
3 *Mulcta in eos qui ex propoſito cum ſuis animalibus damnum inferunt.*
4 *Pluribus noxam inferentibus an mulctandi ſint omnes vt ſinguli, an vt vniuerſi.*
5 *Vniuerſitas vnius loco habetur.*

Plu-

6 *Plures ſi maudauerint vni vt noxam inferret, vnicũ eſt conſilium & vnum factum.*
7 *Vnius delicti non debet eſſe pœna duplex aut multiplex.*
8 *Plures ſi aliquem cæciderint, ſingulorum proprium eſt maleficium.*
9 *Iniuriã tanto maior eſt quanto à pluribus admiſſa.*
10 *Plurium ſeruus ſi delinquat, omnes domini tenentur in ſolidum.*
11 *Noxalis actio oritur ex priuato delicto.*
12 *Noxalis actio perſecutionem damni & non pœnæ continet.*
13 *Vniuerſitas quando dicatur deliquiſſe.*
14 *Vniuerſitati quando tribuendi ſint actus quos faciunt particulares.*
15 *Delinquentium numerus pœnarum numerum exigit.*
16 *Vniuerſitatis ſcientia & patientia quando pro ratificatione habenda ſit.*
17 *Singulorum factum eſſe dicitur quando commodum ſpectat ad ſingulos.*
18 *Familia furtum faciente quare & quatenus teneatur dominus.*
19 *Serui pro mortuis habentur, nec legitimam perſonam habent ſtandi in iudicio.*
20 *Cuſtos pecuarius non eſt ſeruus vniuerſitatis, ſed miniſter.*
21 *Delicta tot ſunt, quot perſonæ delinquentium.*

1 MAnifeſti iuris eſt, * nemini licere in fun-
dum alterius, præſertim tempore fru-
ctuum, pecus ſuum paſcendi gratia immittere;
cum nec collectis frugibus liceat fundum alie-
num ingredi ſine iure ſeruitutis, *l. 3. ff. de ſeruit.
ruſtic. præd.* Cum itaque & Reipublicæ quoque
interſit, fructus terrę in communem hominũ
vſum & alimoniam conſeruari pluribus edictis
ſtatutum eſt apud nos, vt (præter damni reſti-
tutionem) pœnis pecuniariis mulctetur ij om-
nes, quorum animalia ſegetes depaſci, vel vi-
neas aut prata fructibus nondum ſucciſis ingre
2 di deprehendentur. Tenetur * enim quilibet
cuſtodire ſua animalia ne damnũ prædijs alie-
nis inferant, vt conſtat edicto in hoc Senatu pu
blicato die 18. menſis Ianuarij anno 1602. ac
cum grauius ſit delictum illius qui ſciẽs & pru-
3 dens, quam qui ignorans peccat; * mulcta hæc
ſolet eſſe 60. ſolidorum in eos qui ex propoſito
pecus immittunt, *quiq; cuſtodia facta abutuntur*;
cum tantum ſit trium ſolidorum in eos, quibus
inuitis (quod Gallicè dicimus *par eſchappeè*) ani
malia noxam inferunt. Cum igitur communi-
tas vnius pagi diceretur ius paſcendi habere in
pratis alterius vicinæ communitatis, ſtatim à
die feſtiuitatis ſancti Ioannis; euenit poſt elap-
ſum illum diem, vt dum plures illius pagi, ſuas
pecudes paſtori pecuario in pabulis cuſtodiẽ-
dis committerent, iuſſerint eas deduci in pra-
ta illius vicinæ nondum ſucciſa. Comperto
deinde quod nullum ius paſcendi competeret
4 communitati huic, * dubitatum eſt quomodo
delictum illud, immiſi ex propoſito pecoris in
alterius viride paſcuum, puniendũ eſſet; id eſt,
an vnica mulcta pro omnibus adiudicanda ve-
nirent, an vero tot mulctæ, quot eſſent domini
animalium.
5 Et videbatur dicendum hic vnicum * eſſe fa-
ctum, vnius gregis, vniuſque cuſtodis ab vni-
uerſitate deputati; quæ vniuerſitas vnius loco
habetur, ſicque vnicam mulctam eſſe imponen
dam, *arg. l. 1. in fi. ff. ſi famil. fur. feci. dica.* Vbi ſi
plures ſerui furtum admittunt, pro vno fami-
liæ facto habetur, adeo vt non in ſingulos de-
tur pœnæ perſecutio, ſed ſufficiat id præſtari,
quod pręſtandum foret, ſi vnus liber id furtum
feciſſet. Facit & tex. eleg. *in l. ſi familia. in fi. ff. de
6 iuriſd. omn. iud.* vbi * ſi plures ſerui dolo malo cu-
rauerint, vt ab alio album corrumperetur; tunc
cum vnicum conſilium ſit (inquit Iureconſul-
tus) non plura facta, ſed vnum factum eſſe dici-
tur. Sic ergo in hoc noſtro caſu dicendum eſt,
vbi etſi plures mãdauerint vni, vt fundum alie-
num ingrederetur; tamen cum vnicum ſit con-
ſilium, non plura facta atque delicta, ſed vnum
factum atque delictum æſtimandum eſt, ſicque
7 vnira tantum mulcta plectẽdum. * Nam vnius
eiuſdemque delicti non debet eſſe pœna duplex
aut multiplex, Menoch. conſ. 471. nu. 11. Adde
quod in dubio pœnæ temperandæ, molliendæ,
& reſtringendæ ſunt, non autem multiplican-
dæ aut exaſperandæ, *c. in pœnis. de reg. iur. in 6. l. ſi
præſes. & l. interpretatione. ff. de pœn. l. factum. §. ſi,
ff. de reg. iur.*
In contrarium facit tex. eleg. *in l. ſi plures. ff. de
8 iniur.* vbi ſi * plures ſerui ſimul aliquem cæcide-
rint, aut conuicium alicui fecerint, ſingulorum
9 proprium eſt maleficium; & * tanto maior in-
iuria, quanto à pluribus admiſſa eſt, imo etiam
tot iniuriæ ſunt, quot perſonæ iniuriam fa-
cientium, inquit Iureconſultus.
Secundo facit *l. ſi ſeruus ſciente domino. & l. ſi
plurium ſeruus deliquerit. ff. de noxa. acti.* vbi ſi ſer-
10 uus * plurium, ſcientibus & patientibus domi-
nus delinquat, quilibet eorum tenetur in ſoli-
dum, nec altero conuento alter liberatur; ſi ve-
ro alter ſcit, alter ignorat, qui ſcit, in ſolidum te-
netur. Ipſe enim videtur deliquiſſe (inquit Vl-
pia. in d. l. ſi ſeruus) qui neſcit, adhuc tenetur,
ſed liberatur noxæ deditione. At communita-
tis paſtor videtur eſſe ſingulorum ſeruus, ſin-
guli ergo ex eius delicto tenentur; cum ſinguli
eum non tantum prohibere potuerint, ſed & ei
auctores delinquendi fuerint.
11 Sed quoniam textus illi loquuntur de * no-
xali actione, quæ licet ex priuato delicto oria-
tur, *l. 1. ff. de nox. act.* ad damni perſecutionem
12 tantum, & * non ad pœnam pertinet, *l. 4. ff. ſi ex*
no-

noxa.cau. aga. Vrget tertio loco tex. in *l.ſi quis id.*
§.ſin.inne.duob ſequentib.ff.de iuriſd.omn.iudic. vbi
plura facta intelliguntur cum plures ſerui iniu-
riam fecerunt, & album prætoris corruperunt;
adeoque omnes tenentur, vt non ſufficiat vnū
eorum pœnam luere.

Poſtremo facit quod edictis huius prouin-
ciæ, pœna in omnes & ſingulos ſtatuitur, quo-
rum animalia fruges depaſci, & damnum fru-
ctibus inferre reperientur. ac in hanc ſane ſen-
tentiam inclinabat maior pars Senatus, dum
hæc quæſtio tractaretur, ſed non fuit decisa ob
interlocutorium aliquod decretum, quod præ-
cedere debuerat.

Et hanc poſtremam opinionem ſi ſequaris,
non obſtabunt in contrarium allegata. Nam
ad primum, qua dicitur vniuerſitatem mini-
ſterio ſui paſtoris id feciſſe, ſicque vnicum fa-
ctum eſſe, cum ſit vniuerſitas, & grex pecorum,
tamquam quid collectiuum, vnius tantum lo-
13 co. Reſpondetur,* quod etſi concederemus nō
tantum multos, ſed omnes de vniuerſitate pe-
cus in paſtionem adegiſſe; tamen non propte-
rea dicendum eſſet vniuerſitatem id feciſſe, niſi
probaretur præceſſiſſe legitimam vniuerſitatis
congregationem in conſilio, ſono campanæ,
aut more ſolito, ibique ita concluſum & reſolu-
14 tum fuiſſe.* Vniuerſitati enim nunquam tri-
buuntur actus quos faciunt particulares, niſi
quando fiunt in executionem eius quod delibe
rauit & ordinauit vniuerſitas, vt docet Imol. *in*
c.bona.2.n.7.& ſeq.ext.de poſtulat.prælat.quem ſe-
quitur Oſaſc.dec.138.Surd.conſ.18.n.39. Menoch.
de arbi.iudic.caſ.598.n.4.Iul.Clar.ſent.lib.5.§.fi.
q.16.n.7.& 8.vbi communem dicit, & late Hier.
Gabr.commun.opin.lib.6.tit. quod cuiuſque vniuerſ.
nom. At hic nihil tale fuit deductum nec proba-
tum. Ergo dicendum eſt omnes teneri non vt
vniuerſos ſed vt ſingulos, idque tam quoad
damnum, quam quoad mulctam pecuniariā.
15 * Delinquentium enim numerus pœnarum
etiam numerum exigit, *Oſaſc.dec.4.n.4.*

Nec obſtat ſi dicatur, communitatem hoc
ſciuiſſe, nec tamen contradixiſſe, ſicque non ſin
gulos, ſed vniuerſitatem puniendam eſſe, quaſi
16 ab ea factum ſit delictum.* habetur enim talis
taciturnitas & patiētia pro ratihabitione, quæ
eſt loco mandati, *l.qui patitur.ff.mand.* nec requi-
ritur tali caſu quod præceſſerit congregatio
conſilij teſte Imol. *in c.gratam.de ſent.excom. Fe-*
li.in c.cum omnes.nu.30.de conſt. & Anchar.conſ.
158.*n.*12. Nam hoc verum eſt delictis ſucceſſi-
uis & continuatis per particulares, vt in rebel-
lione, non autem in delictis momentaneis, cu-
iuſmodi fuit iſtud vt poſt d. Ancha. & alios op-
time diſtinguit *Oſaſc.d.dec.138.n.10.* nec proce-
17 dit hoc in ſimili genere delicti, cuius* commo-
dum ſpectat ad ſingulos; quia tali caſu factum
dicitur ſingulorum, & non omnium, cum ſin-
gulos principaliter reſpiciat, & vniuerſitatem
tantum in conſequentiam, *Boſſ.in ſua prax. tit.*
banniri qui poſſint.Oſaſc.vbi ſup.& Menoch. qui &
alios refert, in trac.de recup.poſſeſſ.remed.9.n.126.
& ſequentib.

Non obſtat etiam quod de familia furtum
faciente dictum eſt, ex *l.1 ff. ſi fami.fur.fec. dic.*
18 Nam* caſus ille particulatem habet rationem,
vt ex eo tex. ſatis conſtat, & ex *l.illud quæſitum.ff.*
ad leg. aquil. loquitur enim in ſeruis, aduerſus
quos cum agi nequeat pro furto ab ijs com-
19 miſſo; quia * iure ciuili ſerui pro mortuis habē-
tur, *l.quod attinet ff.de reg.iur.* nec legitimam ha-
bent perſonam ſtandi in iudicio, *l.ſeruus. C. de*
iudic. æquum viſum eſt dominum obligari ex
eorum maleficio, ſed hactenus tantum, vt pro
omnibus (non pro ſingulis) æſtimationem litis
offerre cogatur, & tantum præſtare, quantum
foret præſtandum, ſi vnus liber furtum commi
ſiſſet; ne ſi noxæ dedere omnes teneretur, vno
delicto, tota familia carere cogatur, ſitq; hac ra
tione in poteſtate ſeruorum, totū domini igno-
rantis & innocētis patrimonium euertere. quę
ratio hic ceſſat, vbi iam non de ſeruis agitur,
ſed de liberis & ingenuis perſonis. Item non de
pluribus, ſed de vno qui ex plurium mandato
20 deliquit, nempe de * cuſtode pecuario, quem
ſeruum vniuerſitatis non eſſe, ſed miniſtrum,
verius eſt.

Non obſtat etiam *l.ſi familia.in fi. ff. de iuriſd.*
omn.iud. vbi ſi vnus ex conſilio aut iuſſu pluriū
deliquit, vnicum dicitur eſſe factum, & vnicum
21 conſilium.* Nam tex. ille & de ſeruis etiam lo-
quitur, ac procedit fictione iuris & interpreta-
tione prudentum vt domino ſuccurratur; re ve
ra autem tot ſunt facta quot perſonæ facientiū
vel mandantium, vt conſtat ex principio illius
legis & ex fine *l.ſi quis.id ff.eod.* ibi [nam ſi plu-
res fecerint, vel corruperint, vel mandauerint,
omnes tenebuntur] atque ita legem illam poſt
Gouean um interpretatur Gotofred. *in d. l.illud*
quæſitum.ff.ad leg. Aquil.

Poſtremo non obſtat, quod in dubio pœnæ
non ſunt multiplicandæ. Nam cum non vni-
uerſitatis, ſed ſingulorum ſit delictum, cumque
tot facta ſint atque delicta, quot perſonæ faciē-
tium & mandantium (vt paulo ante probatum
eſt) vnicuique ſua pœna debetur, aque vnica eſt
vniuſcuiuſque reſpectu, non autem multiplex.

DE-

DECISIO CXLIX.

Vſura teſtamento an permitti poſſit, & an vſurarium ſit legatum quantitatis cum adiectione certa penſionis annuæ, donec ſoluatur ſors principalis.

SVMMARIA.

1 *Vſura eſt quidquid ſorti accedit.*
2 *Vſura eſt pecuniæ vſus.*
3 *Vſura eſt cum pecunia pecuniam parit.*
4 *Vſura non minus prohibita in teſtamento quam in contractibus.*
5 *Teſtamentaria diſpoſitio inducens peccatum, vel aliquid probroſum & legibus vetitum, eſt inualida.*
6 *Vſura tantum cadit in mutuo.*
7 *Vſura omnis iure canonico vetita eſt.*
8 *Vſuræ iure ciuili non ſunt vetitæ ſed permiſſæ.*
9 *Legatum quantitatis annuæ factum vxori donec dotem non repetierit, an ſit vſurarium.*
10 *Reditus annui, in quibus ſors perpetuo alienatur, ſunt liciti.*
11 *Legatum quantitatis annuæ non eſt vſurarium quando legatarius non poteſt petere ſortem.*
12 *In alternatiuis debitoris eſt electio, fallit hoc in legatis.*
13 *Legati alternatiui cuiuſnam ſit electio, an hæredis, an legatarij.*
14 *Pœnæ adiectio in legatis inducit nouationem & n. 15.*
16 *Stipulatio pœnalis priorem ſtipulationem nouat.*
17 *Vſuræ rei legatæ debentur à tempore moræ.*
18 *Minus ſoluit qui tardius ſoluit.*
19 *Dies incerta non interpellat pro homine.*
20 *Mora precedens an cenſeatur remiſſa per ſecundam interpellationem.*
21 *Vſuræ pecuniæ in dotem datæ currunt à tempore matrimonij, niſi aliud ſolutioni tempus præfixum ſit.*

TEſtator duas habens ex fratre neptes, vnicuique earum ſummam 1000. francorum iubet dari, & legati verba ſic Gallice concipit, *Item do & lego N. & N. meis neptibus, vnicuiq; mille francos, quas volo elapſo à nuptijs quadriennio perſolui. Vbi autem meus hæres eos ſoluere renueret, volo vt ſemiſſes vſuras inueharent.* Lapſo deinde quadriennio poſt vniuſcuiuſque nuptias, interpellatur hæres vt ſoluat; quod cũ non feciſſet, elapſis duobus aut tribus annis interpellatur iterũ, & non deinde in iudicium vocatur petuntque legatariæ vt vtrumque ſoluat, nempe & ſummã 2000. francorum, & ſummæ illius ſemiſſes vſuras à tempore nuptiarum. Vnde fuit dubitatum de viribus huius legati, & an ſumma principalis, an vſuræ duntaxat peti poſſent, & à quo tempore.

Et videretur dicendum vſurarium & illicitũ
1 eſſe legatum. Vſura * enim eſt, quidquid ſorti
accedit, ſiue ex pacto ſiue ex intentione, *tex. in c.*
ſi. 14. q. 3. Panorm. & alij Cano. in c. 1. extr. de vſur.
2 Item * vſura eſt pecuniæ vſus; & cum pecunia
3 pecuniam parit, *c. pleriſque 14. q. 4.* quod non tã-
tũ in contractibus, *l. lecta. ff. ſi cer. peta.* ſed etiam
4 & in teſtamẽtis ſibi locum vindicat. cum non *
minus prohibita ſit vſura in teſtamento quam
in contractu. Vſura enim eſt graue peccatum:
5 at diſpoſitio * teſtamentaria inducens peccatũ,
vel aliquid probroſum & legibus vetitum, nullius
eſt momenti, *l. 1. & 2. ff. de his quæ pæ. nom.*
l. vnic. C. eod. l. turpia. de legat. 1. §. ſi. in ſi. inſt. eod.
Quod autem hic aliquid accedat ſorti ex praua
intentione, & detur pecunia pro pecuniæ vſu,
6 patet ex eo; quod etſi in * mutuo tantum cadat
vſura, tamen cum ſtatim poſt quadriennium à
tempore nuptiarum debuerint legatariæ iſtæ
ſummam principaliter legatam petere & exigere
hocque neglexerint, vel ſatis frigide curauerint,
videntur tacitè & breui manu eam mutuo
dediſſe hæredi, vt pecuniæ ſuæ interuſurium
illud percipere poſſent. ſicque eſt vſura, ſaltem
interpretatiua: cum hic conſiderari poſſit mutuum,
ſi non expreſſum, ſaltem tacitum & ſimulatum.
ita in termi. Bar. *in l. 3. §. fin. ff. de ann. legat. & in l. cum ſtipulatus ſim. ff. de verb. obl.* vbi tũ
ex ſupradictis, tum ex eo quod iure * Canonico
7 (cui in hoc ſtandum eſt) omnis omnino vſura
eſt prohibita; infert non poſſe teſtatorem, dilationi
ſolutionis alicuius quantitatis legatæ, adijcere
pœnam alterius quantitatis ſoluẽdæ, per
dinumerationem menſium aut annorum. quãquam
de * iure ciuili (quo non prohibẽtur vſu-
8 ræ, dummodo legitimum modum non excedant)
aliud ſtatutum ſit *d. l. 3. §. fin. ff. de annuis*
lega. & Bart. ſequutus eſt Bald. *in l. cum allegas. in*
fin. C. de vſur. & Didac. Couar. var. reſo. lib. 3. c. 1. n.
9. ac in ſpecie ita reſpond. Barba. conſ. 66. nu. 4. in fi.
vol. 2. vbi quantitatem ſic principaliter legatã,
dicit à legatario cenſeri breui manu mutuatam
9 hæredi. Ita quoque reſp Menoch. * *conſ. 430. &*
441. per totum. poſt. Areti. conſ. 151. Aucba. conſ.
93. & conſ. 150. Alex. conſ. 27. vol. 4. & conſ. 73. n.
13. vol. 3. Soc. conſ. 56. vol. 3. & alios ab eo relatos.
vbi poſt aliquas diſtinctiones, tandem concludit,
legatum quantitatis annuæ factum vxori,
pro eius vſufructu & alimentis, quamdiu dotẽ
non repetierit, vſurarium eſſe penſioneſque receptas
ſorti imputandas eſſe.

Sed his non obſtãtibus, iudicatum eſt valere
legatum, nec vllam vſurariam prauitatem in ſe
cõtinere, idque hac ratione: quod quemadmodum
* in reditu annuo, quod certa ſumma redi-
10 mi poteſt ad voluntatem debitoris, & in quo
ſors perpetuo abalienatur, nullum nec verum,
nec fictum mutuum eſſe dicitur, & per conſequens
nulla vſura, vt communem opinionem
eſſe teſtantur .... *trac. de vſur. n. 17. Couar. var. reſ.*
lib. 3. c. 7. n. 2. & 3. & Binsfel. de vſur. c. in ciuitate.
q. 12.

q.12.fol.mihi 243. Sic in legato, in quo data eſt facultas & optio hæredi, ſoluendi quantitatem legatam, vel annuam penſionem, nullum etiã conſiderari poteſt mutuum, neque verum neque ſimulatum: eadem enim vbique militat ratio, cum nõ poſſit hic vlla ſors repeti, nec quidquam ſit quod fingi poſſit mutuo datum hæredi à legatario; qui nunquam habuit poteſtatẽ petendæ aut exigendæ ſortis. ita elegãter Bald. *in l. vnic. num. 38. C. de his quæ pœn. nom. & in l. cum allegas. C. de vſur. quem ſequuti ſunt Didac. var. reſ. lib. 3. c. 1. nu. 9.... de vſur. nu.* 482. nec hoc ne-
11 gant Menoc. *d. conſ.* 441. cæterique ab eo relati,* ſed in eo omnes conueniunt, quod quando nõ eſt in facultate legatarii petere & exigere ſortẽ principalem, nulla conſiderari poteſt vſura, cũ penſio annua legata in caſum ſortis non ſolutæ, non ſit acceſſio, ſed potius quid principale, vt ſtatim dicemus.

Tota igitur difficultas in hoc noſtro caſu in eo verſatur, vt videamus an legatarijs iſtis competierit actio ad ſortem exigendam. Et dubitationem facit, quod etſi legatum illud videatur eſſe alternatiuum (ſortis nempe vel vſurarum)
12 ſitque* debitoris electio in alternatiuis, *c. in alternat. de reg. iur. in* 6. Tamen hoc non habet locum in legatis, in qbus illud eſt ſpeciale, vt non hæredis (qui debitor eſt) ſed legatarij (quem creditorem eſſe conſtat) ſit electio, *tex. eſt expreſſ. in l. Lucio Titio. ff. de lega.* 2. Vbi ſi Lucio Titio fundus Seianus, vel vſusfructus fundi Seiani legatus eſt, poteſt legatarius vel fundum vendicare, vel vſumfructũ. legatarij ergo eſt electio & non hæredis, ſicque in hoc noſtro caſu ſequitur, legatarias ſortem petere potuiſſe, & nõ petendo tacitè mutuaſſe. Idque eo magis quod hic videatur ſumma illa 2000. francorum, principaliter legata atque relicta, ibi [*do & lego ſummam* 2000. *fr.*] vſura autem tãquam quid acceſſoriũ, & quodammodo in pœnam moræ hæredis ſoluere nolentis, vel (vt loquitur Iuſtin.) coercendi hæredis cauſa, quo magis ſoluat; ob idque merito interpellatus fuit hæres ſtatim poſt quadriennium, ſummam ſoluere principalem, cũ ipſa ſit in legato; ſed cum extraiudicialiter tñ id factum ſit, hoc non videtur carere præſumptione colluſionis & ſimulati mutui. requirebatur enim quod interpellatio illa fieret in iudicio, & quod adhiberetur omnis diligentia ad ſortem exigendam, vt videtur Menoc. *d. conſ.* 441. *num.* 29. & 30.

His tamen non obſtantibus, viſum eſt verius & probabilius, legati iſtius, ſiue alternatiui, ſiue pœnę nomine facti, electionem alterius non fuiſſe, quam hæredis, ſicque nullam actionem competere vel competijſſe legatarijs ad ſortem.

Primo, quia verbis iſtis [*Vbi autem meus hæres eos ſoluere renueret*] optio in hæredem & non in legatarium expreſsè confertur. Nec obeſt
13 *l. Lucio Titio de lega.* 2. Nam* in legatis, etiam alternatiuis, communis eſt diſtinctio, quod, aut verba quę reſpiciunt legati executionem, ad hæredem diriguntur (vt in hoc caſu) & eius eſt electio, aut ad legatarium, & tunc legatarius eligit, quamuis creditoris loco ſit, aut ſimpliciter ita prolata ſunt, vt nec ad hunc nec ad illum dirigantur, & tunc in dubio legatarii eſt electio. ita diſtinguit *gl. in d. l. Lucio Titio. de lega.* 2. *quam ſequitur Bart. ibidem & Fulgo. ad l. cum quidam. nu. 4. & 5. ff. de verb. ſignif. eam etiam ſequuti ſunt Dyn. & Pech. ad d. c. in alternatiuis. de reg. iur. in 6. cæterique omnes communiter.*

Secundo facit elegans tex. in *l. ſi penum hæres dare. ff. quand. dies. leg. vel fideic. ced.* vbi expreſsè
14 habetur,* quod ſi penum hæres dare damnatus ſit, & ſi non dederit, decem; penus intelligitur legata, ſed transfuſa in decem, ſi noluerit penum hæres dare. Quo ex loco duo hæc colliguntur quæ ad hanc deciſionem maxime ſpectant, nempe hæredis electionem eſſe in eiuſmodi legato, quando verba executiua in eum diriguntur; & hoc illud eſt vnde inferre volumus, nunquam in poteſtate fuiſſe iſtarum legatariarum petere & exigere ſortem. Deinde* colligi-
15 tur & illud, quod per pœnæ adiectionem in legatis inducitur nouatio, id eſt ademptio primę ſummæ, quæ in ſecundam nomine pœnæ adiectam trãsfunditur. Vnde quemadmodum in*
16 ſtipulatione pœnali, per quam prior ſtipulatio transfertur & quaſi nouatur, res & pœna ſimul exigi non poſſunt, niſi nominatim cautum ſit de vtroque præſtando, *l. obligationem fere. §. ſi. in ſi. ff. de oblig. & act. l. 1. in ſi. ff. de ſtip. ſeruor. l. ita ſtipulatus in ſi. ff. de verb. oblig. & faciunt quæ dicta ſunt ſup. deciſ. 59. num. 6. 7. & 8.* Sic & in hoc noſtro legato, in quo per hæc verba [ſi hæres ſoluere noluerit] fit translatio prioris ſummæ legatæ, in aliam, vtrumq; ſane exigi non poteſt (nempe & ſors & vſura) ſed ſemiſſibus vſuris contentæ eſſe debent legatarię iſtę, tamdiu quamdiu ſortem principalem ſoluere noluerit hæres, nullamque actionem habent aut vnquam habuerunt, ad ſortem exigendam, cuius proinde nullum poteſt conſiderari tacitum mutuum.

Quod cum ita ſit, nihil eſt quod vſurariam prauitatem ſapere poſſit hoc in legato, ſed perinde eſt omnino, ac ſi legatus fuiſſet hic ab initio certus & perpetuus reditus annuus ab hærede ſoluendus, qui ſumma illa 2000. francorum redimi & extingui poſſet quandocumque & ab beneplacitum ipſius hæredis.

Et ex his conſtat nihil obſtare quæ in contrarium adducta ſunt; nam tum demum procedunt, cum legatum ſit ab eo, qui eſt debitor

ſortis principalis legatæ, & cum ſors illa repeti
poteſt à legatario creditori, iſq; eſt caſus in quo
reſpondit Menoc. vbi ſupra, cæterique ab eo
relati, nempe in legato quantitatis annuæ, fa-
cto viduæ, aut creditori, quandiu diſtulerit do-
tem vel creditum ſuum repetere, quo caſu ad-
mittimus legatum eſſe illicitum; cum tunc nō
cenſeatur mera liberalitas, ſed vſura, vt recte
perpendit Didac. vbi ſupra. Nos autem hic
verſamur in legato, cuius ſors principalis peti
non poteſt, & vbi quod annuatim accipiunt
legatariæ, id non hæredis, ſed teſtatoris libera-
litati accepto ferunt: qui quidem teſtator, bre-
ui tunc moriturus, non eſt præſumendus ita ſa
lutis æternæ immemor fuiſſe, vt voluerit teſta-
mento ſuo vſuram inducere, atque ita in ter-
minis decidit ex Theolog. Binsfel. *d. tit. de vſur. cap. ſuper eo queſt. 3. ſicque in ſpecie reſpondit Surd. conſ. 23. per totum, qui omnibus alijs difficultatibus, quæ hic occurrere poſſunt, abunde ſatisfacit.*

Cum igitur validum ſit legatum iſtud, ſu-
pereſt vt videamus à quo tempore præſtandæ
ſint vſuræ legatæ. Qua in re breuiter dicen-
17 dum eſt, * deberi à tempore primæ inter-
pellationis, id eſt à tempore moræ. Nam
quod dicitur *in l. 1. C. de vſur. & fruc. lega. & fideic.* deberi à tempore quo lis conteſtata eſt,
illud communiter intelligitur, ſi mora non
præceſſerit litiſconteſtationem. Cum enim
præceſſit mora, debentur à tempore moræ, *l. cum res. 47. ff. de lega. 1.* alias ſiquidem minus
ſolueret hæres quam legatum eſt, *l. ſolidum. ff.*
18 *de ſolut.* vbi * minus ſoluit qui tardius ſoluit. Li-
cet autem, cum dies ſoluendo legato à teſtato-
re appoſita eſt, mora per ſolum diei lapſum
non cenſeatur commiſſa, *l. ſi pupillus. ff. de verb. oblig. l. nulla. ff. de reg. iur.* & multo minus
19 quando dies eſt incerta (vt hic) Dies * enim in-
certa non interpellat hominem, vt multis probat
Rol. à Vall. *conſ. 57. num. 53. & ſeq lib. 1.* Tamen
cum ſtatim poſt lapſum diem interpellatus
fuerit hæres declarare, an ſummam principa-
lem ſoluere vellet necne, ſicque quadriennium
poſt nuptias elapſum eſſe amplius ignorare
non potuerit; ſane merito viſum eſt ab eo tem-
pore vſuras currere debere, abſque vlla alia in-
terpellatione, cum hic non debeantur tan-
quam fructus aut ſucceſſio, ſed tanquam ipſa
res legata, *l. cum vnus. §. verbis fideicommiſſi. l. is cui annua. & l. libertis. §. manumiſſis. ff. de alim. & cib. leg.* Poſtquam enim interpellatus hæres,
principalem ſummam ſoluere noluit, trans-
fuſum eſt legatum pecuniæ principalis, in le-
gatum iſtud reditus annui (vt paulo ante pro-
bauimus ex *l. ſi penum. ff. quand. dies leg. ced.*) quo
ſit vt currere inceperit reditus abſque alia in-
terpellatione, à die quo pecunia ſolui debuit,
atq; ita ſentire videtur ... *d. trac. de vſur. num. 491. circa medi.* vbi ait huiuſmodi vſuras non
(vt alias acceſſiones) venire officio iudicis, ſed
deberi iure actionis, & currere ſine interpella-
tione. Sicque nihil nocet ſecunda interpella-
tio, nec doctrina Bar. *in l. Æmilius. num. 1. ff. de mino. 25. ann. & Alex. in conſ. 75. num. 7. lib. 7.* vbi
20 aiunt quod * mora præcedens cenſetur remiſſa
per nouam interpellationem. Nam non tam
debentur ex mora quam ex præcepto & diſpo-
ſitione teſtatoris quamquam nec ſi ex mora de
berentur, poſſet ſecunda interpellatio prioris
effectum tollere, cum non aliter interpellati
moram argui exiſtiment plerique, quam ſi ſe-
mel atque iterum denunciatum ſit, per tex.
in d. l. Æmilius. in l. ſi conuenerit. ff. de pign. act. & in l. mora. § 1. ff. de vſur. Pecb. in cap. mora. de reg. iur. in 6. Ant. Fab. in C. ier. iudic. tit. de pign. act. de-
21 *fi. 2. num. 9.* Adde quod, * cum ſors principalis
hic pro dote legata cenſeatur, vt ex mentione
nuptiarum facile colligitur, debent currere
vſuræ à die dicta ſolutioni; quam nec hæres
ignorauit; cum propter onera matrimonij à
marito ſuſtinenda, receptum ſit vt currant ab
ipſo tempore matrimonij, niſi aliud ſolutioni
tempus præfixum ſit. qua de re vide Ant. Fab.
in d. C. tit. de vſur. & fruc. lega. defi. 8.

DECISIO CL.

Tutela finita quid facere debeat tutor vt ſibi caueat aduerſus curſum vſurarum pecuniæ pupillaris, & an ſufficiat quod minori ſiue adulto rationem reddere obtulerit.

SVMMARIA.

1 *Tutor finita tutela tenetur ad intereſſe reſiduarum pecuniarum, quamdiu rationem non reddit.*
2 *Tutor vltro offerens rationem reddere non amplius tenetur ad vſuras.*
3 *Interpellatio tutoris rationem offerentis eum excuſat ab vſuris.*
4 *Tutor vt ab vſuris excuſetur non tantum debet offerre ſed conſignare.*
5 *Creditor non conſtituitur in mora recipiendi, quandiu non ſit realis oblatio.*
6 *Facto vbi opus eſt verba non ſufficiunt.*
7 *Tutorem offerre rationem reddere non ſufficit, ſi adultus ſit minor 25. annis, ſed alia multa requiruntur vt ab vſuris liberetur.*
8 *Minori ſine curatore recte non ſoluitur.*
9 *Ætas 15. aut 16. annorum adhuc imbecillis & fraudibus obnoxia.*
10 *Propinquorum præſentia facit ceſſare præſumptioné fraudis.*
11 *Mala fide factum præſumitur ſit à tutore ſine conuocatione propinquorum.*

Obla-

12 *Oblatio tutoris facta adulto curatore authore, ſufficit.*
13 *Tutori imputandum non eſt quod per eum non ſtetit vt fieret.*
14 *Fiſcus, Eccleſia, Reſpublica & minores æquiparantur.*
15 *Oblatio tutoris facta adulto maiori 25. annis, ſufficit abſque conſignatione ad impediendum curſum vſurarum.*
16 *Mora regularis & irregularis effectus.*
17 *Tutor maioribus vſuris eſt condemnandus pro pecunia pupillari, quam in vſus proprios conuertit, quam pro pecunia otioſa, & quare.*
18 *Tutor qui pecuniam pupillarem conſumpſit in vſus proprios, præſumitur in dolo.*

IN hac difficultate præmittendum eſt, *quod
1 tutor finita tutela, quamdiu rationem non reddit, & reliqua realiter non ſoluit, tenetur ad intereſſe pecuniarum pupillarium, *l. tutor qui repertorium. §. fi. & l. Lucius. §. quæſitum. ff. de admi. tut.* Idem in hæredibus eſt ſtatutum in *l. cum oſtendimus. §. vſuras quoque ff. de fideiuſſ. tut.* Nec tantum vſuras pecuniæ principalis debet tutor & eius hæres, (vt male putant nonnulli) ſed etiam vſuras illius pecuniæ, quam à debitoribus pupilli vſurarum nomine recepit. Vſuræ enim iſtæ ſiue fructus & arreragia (vt vulgo dicimus) redituum annuorum, in commodum pupilli ſortis locum obtinent & pro ſorte habentur, vt eadem ſit ratio in illis, quæ in ſorte alterius pecuniæ, tex. eſt expreſſ. *in l. qui negotiationem. §. ex duobus. & §. fin. ff. de admi. tut.* Nec hoc eſt ſoluere vſuram vſuræ. Nam omnis pecunia ſors efficitur apud tutorem, qui reſiduarum pecuniarum vſuras debet, *d. l. qui negotiationem. §. fin. & l. tutor qui repertorium. §. reſiduarum.* vbi generaliter & indefinite ſtatuitur, reſiduarum ſummarum pupillares vſuras pendi oportere nulla facta diſtinctione inter ſummam, quæ ex ſorte, & illam, quæ ex vſuris & reditibus prouenit.

Hoc præmiſſo, in propoſita quæſtione exi-
2 ſtimant nonnulli,* quod tutor, qui poſt finitam tutelam dimiſſa adminiſtratione vltro rationem reddere & reliqua perſoluere obtulit non amplius tenetur ad vſuras nec ad intereſſe, cum per eum non ſtet quominus tutela reddatur; & pro hac opinione facit opt. tex. *in l. fin. C. de vſur. pupillarib. & in l. ſeruus ſi hæredi. in fin. ff. de ſtatu lib* faciunt & ea quæ tradit Ioan. Pap. *in 2. notar. tit. d'action tutelaire. fol. mihi 322. in fin.* vbi poſt Balduinum, quem alle-
3 gat, dicit quod ſola * interpellatio tutoris, rationem vltro offerentis, eum excuſat ab omni intereſſe pecuniæ pupillaris, nec opus eſt vlla conſignatione aut depoſitione, cum nondum ſubductis rationibus, obſcurum ſit & incertum quid in reliquis eſſe poſſit.

4 Alij vero tenent, quod non ſatis eſt * quod tutor offerat reddere rationem, & ſoluere reliqua, ſed oportet vt ſoluat realiter & de facto, id omne quod ex tutelæ adminiſtratione, debet, vel quod pecuniam authoritate iudicis deponat obſignatam, alias ſemper eſt in mora; & pro hac ſententia facit tex. aper. *in l. 1. §. fi. ff. de vſur. & in l. tutor. 28. §. 1. verſic. Vlpianus notat.*
5 *ff. de admi. tut.* Quandiu * enim non ſit realis oblatio, creditor non conſtituitur in mora recipiendi, etiamſi verbaliter offerenti reſpondeat ſe nolle recipere, vt docet Alex. *in l. qui Romæ. col. 1. ff. de verb. oblig. & Menoc. de arb. iud. caſ.*
6 *232.* Ratio eſt, * quia vbi opus eſt facto, verba non ſufficiunt, *l. fi. ff. ad Senatuſcon. Sillani.* Nec obſtat quod ante calculum finitum, incertum eſt quid debeatur, ſicque non poteſt conſignari: nam eo caſu debet tutor, id quod ſe debere putat, vel quod apparet, ſoluere aut conſignare, & pro eo quod obſcurum eſt & incertum, fideiuſſorem idoneum dare, iuxta tex. *in l. ſtatuliber rationem. 5. ff. de ſtatulib. & doctri. Capol. cautе. 27. aliorumque quos refert Tiraq. de retrac. conſangui. §. 1. glo. 19.*

In prædicta difficultate cum apud Senatum agitaretur, viſum eſt aliquando conſtituendam eſſe differentiam inter minorem viginti-quinque annis, & maiorem.

7 In minore, illud certum eſt & expeditum, * quod ad hoc vt liberetur tutor ab adminiſtratione tutelæ, & ſibi cauere poſſit aduerſus curſum vſurarum, debet finita tutela, etiam non requiſitus nec interpellatus, rationem ſuæ adminiſtrationis reddere, & reliqua ſoluere; ac vt id legitime, fiat, debet adultum monere, vt ſibi curatorem eligat, cuius authoritate rationes diſpungantur, & reliqua ſoluantur, *l. ita autem. §. ſi tutor. ff. de admi. tut. l. 11. C. arb. tut.*
8 * Minori enim ſine curatore non recte ſoluitur, propter periculum reſtitutionis in integrum, *l. 1. C. ſi aduerſ. ſolut. l. 5. C. arbi. tute.* Imo ſecundum .... *in trac. de vſur. q. 39. nu. 297. & 298.* Iſta omnia adhuc non ſufficiunt aduerſus periculum & damnum vſurarum, niſi ipſe tutor huic pubeti curatorem petierit & dari fecerit cum effectu, *l. admonendi. C. qui pet. tut.* vel niſi proximiores agnatos & cognatos in ius interpellauerit, ad hoc vt curatorem eligerent, præſertim ſi pubes iſte non ſit eius induſtriæ, & peritiæ, vt poſſit ſuper hoc per ſe ſibi conſulere, vt plerumque ſunt illi, qui adhuc in primo aut ſecundo pubertatis anno exiſtunt: illa enim
9 * ætas quindecim aut ſexdecim annorum, adhuc eſt imbecillis & negotiorum imperita, ideoque captionibus & circunuentionibus obnoxia: quo fit vt tutor (qui adulti ſui imbecil-

litatẽ & inexperiẽtiam pſpectam hẽt aut hſe
dẽt) ſatis tutus non ſit, ſi prædictas interpella-
tiones & oblationes cũ eo ſolo fecerit, nõ con-
uocatis agnatis & cognatis, q ipſius adulti im-
peritiã ſupplere potuerint. Cum enĩ de negotio
bonæ fidei agat, quod à circũſtantijs pſonarũ,
& rei qualitate maxime pẽdet, *l. bona fides, ff. de*
10 *po.* certe quẽadmodum quod fit à tutore * cum
propinquorum minoris aſſenſu & authoritate,
præſumit dolo carere, *Cranet. conſ. 319. n. 54.* Ita
11 præſumit mala fide factũ, ac fraudãdi aĩo, quod
fit à tutore cũ hmõi adulto ſine conuocatione
propinquorũ, niſi forte adultus ſit ita induſtri⁹
& ſagax; vt ſibi iam ſatis conſulere poſſit, cuiuſ
modi ſunt, qui ſaltem vigeſimum ætatis annũ
impleuerunt. ita eleg. vbi ſup. quẽ ſequitur Go-
toft. in *d. l. fi. C. de vſur. pupil.* vbi ſic declarandã
eſſe dicit *d. l. fi. & l. ita autem. §. ſi tutor. ff. de adm.*
tut. vt ſcilicet intelligant textus illi de adulto
capace talium denunciationũ; alioquin non ſo
lum mora nõ purgat, ſed maior inde pſumptio
12 fraudis inſurgit aduerſus tutorẽ. Quod * ſi iam
curatorẽ habeat minor, ſufficit quod tutor illũ
curatorẽ, vel eo authore puberẽ, debitè interpel
let, dicẽs ſe paratũ eſſe reddere rationẽ & reli-
qua ſoluere, qa hoc facto, ceſſabit curſus vſura-
rũ in futurum, ẽtſi iam cœperint currere; neque
hoc caſu neceſſaria eſt cõſignatio, de qua in *d. l.*
tutor. 28. §. tutor. verſ. non ſufficit obtuliſſe. ff. de ad-
mi. tut. Ratio eſt, quia iã non tutor, ſed ipſe pu-
bes & eius curator, ſunt in mora recipiendi rõ-
13 nem;* & quod per eundẽ tutorẽ non ſtat, ei im
putari non dẽt, *d. l. tutor. 28. §. tutor. & l. ſi eſt ſtip.*
ff. de verb. oblig. atq; *ita tenet Munoz de Eſcobar in*
ſuo trac. de ratiocin. admi. c. 6. n. 39. & 94. & c. 15.
n. 33. vbi quod hic dicimus de minore, extendit
14 ẽt* ad fiſcum, Eccleſiã, & Rempublicã, quæ mi-
noribus æquiparãtur, *c. 1. extr. de in integ. reſt.*

In eo vero qui eſt maior 25. ann. profecto vi-
15 deẽ quod ceſſat curſus vſurarũ,* ſtatim poſtquã
tutor aut curator proteſtatus eſt ſe paratum eſ-
ſe reddere rationẽ tutelæ aut curæ à ſe admini-
ſtratæ, licet nullã obtulerit aut cõſignauerit pe
cuniã. ita in termi decedit d. Munoz de Eſcob.
in d. trac. de ratiocin. adm. c. 15. n. 30. & 31. poſt gl.
& Bar in l. Titia Seio. §. vſuras. de lega. 2. Abb. in c.
nauiganti. extr. de vſur. & Vinc. de Franc. dec. 16. n.
4. Ratio eſt, quia quod iure receptum eſt, vt q
minori vltro non ſoluit, moram reipſa commit
tat, etiam non interpellatus, *l. in minorum. C. in*
quib. cau. reſt. in integ. neceſ. non eſt. cum ſimil. hoc
ſpeciali ſfauore minoris ætatis introductum eſt,
vt docet Caſtrenſ. *in l. ſi poſtquam. ff. rem rãt. hab.*
poſt alios Doct. qui hanc motam irregulatem
16 vocant,* ad differentiam moræ regularis, quæ tũ
demum poſt interpellationem committitur.
Vnde cum ceſſante cauſa ceſſet effectus, *c. cum*
ceſſante. extr. de reg. iur. conſequẽs eſt vt finita ęta
te, quæ eſt cauſa priuilegij, finiat & priuilegiũ;
ſicq; ceſſat curſus vſuratum & intereſſe reſidua-
rum ſummarũ à tutore debitarũ, ſtatim quod
minor effectus eſt maior vigintiquinque anno-
rum, niſi tutor fuerit interpellatus & in mora
regulari conſtitutus; & huc facit eleg. tex. in *l.*
maximeque. ff. de adm. tut. vbi Marcellus petini-
quum eſſe ait, eum cui forte poſt 20. annos aut
amplius in mentẽ venit tutelã repoſcere, etiã
vſuras poſtulare; facit & tex. *d. l. Titia Seio. §. v-*
ſuras. de lega. 2. vbi vſuræ fideicommiſſi puellæ
relicti, poſt impletos 25. annos non debentur,
niſi ex quo mora facta eſt, quod intelligunt
Doct. de mora regulari quæ ex interpellatione
committitur.

Cæterum in hac materia vſurarum pupilla-
rium notandum eſt, faciendam eſſe diſtinctio-
17 nem* inter pecuniam otioſam, quam tutor fuit
negligens collocare in emptionem fundi aut
reditus, ad vtilitatem pupilli, & illam quam
conſumpſit & in vſus proprios conuertit. Pro
pecunia enim otioſa, tutor iudicis arbitrio, ſe-
cundum morem Prouinciæ præſtat vſuras quin
cunces, aut trientes, aut leuiores, ſi quæ aliæ in
Prouinciæ frequentantur, *d. l. tutor qui repertoriũ*
§. qua autem ſunt. in fi. de adm. tut. Pro ea vero
pecunia quam in vſus ſuos conuertit, commo-
dis ſuis inſeruiẽdo, maioribus vſuris & intereſ-
ſe condẽnandus eſt, *d. §. quæ autem ſunt. in prin. &*
ibi Gotofr. & tract. vbi ſup. de vſur. q 78. & Mun. de
Eſcrob. de ratiocin. admin. c. 14. n. 21. vbi in primo
caſu tenet, adiudicandas eſſe vſuras ad rationẽ
viginti pro mille tantũ, hoc eſt 2. in 100. Et ra-
tionem differentiæ iſtã adfert; quia qui pecuniã
otioſam hẽt, non tam ex dolo, quam ex deſidia
& negligentia conuenitur, *d. l. tutor qui reperto-*
18 *rium. §. ſi poſt depoſitionem.** qui vero eam in pro
prios vſus conuertit & conſumpſit, præſumitur
dolo verſatus, *l. 1. & ibi Doc. C. de vſur. pupill.* At
is qui omittendo deliquit, regulariter minus
punitur, quam is qui in committendo, vt no-
tiſſimi Iuris eſt. Ad collocandas autem pecu-
nias pupillorum, dandum eſt aliquod tempus
tutori, abſque curſu vſuratum, quod lex appel-
lat laxamentum, *d. l. tutor qui repertorium. §. vſque*
ff. de adm. tut. & hoc arbitrarium eſſe puto iudi-
ci, licet d. lex dicat, illud ſpatium eſſe duum
menſium, vel ſex, vt in *l. ſi tutor. 15. ff. eod.*

Reſpon-

Reſponſum pro Illuſtriſſimo Domino, Domino Marchione de Guadaleſt, Potentiſſimi Hiſpaniarum Regis apud Sereniſſimos Principes noſtros Albertum & Iſabellam, Legato. Ad confirmationem iuris illuſtriſſimæ Dominæ, Dominæ Annæ Deſpuig conſobrinæ ſuæ, in cauſa pendente coram regio Senatu Valentiæ, inter præfatam Dominam Annam actricem ex vna parte, & Dominum Chriſtophorum Deſpuig reum ex altera.

De prohibitione diuiſionis, & an æquipolleat hic prohibitioni alienationis, & operetur fideicommiſſum, in fauorem proximioris ex linea paterna.

Facti ſpecies.

Benardus Deſpuig 1.

Bernardus 2. | Franciſcus

Ioannes | Iacobus | Bernardus

Beatrix, quæ fideicommiſſum inſtituit. | Anzias ſenior | Petrus Samboy. | Ludouicus

Iacobus | Anzias iunior | Gaſpar, qui primo nupſit Annæ filiæ Iacobi, & poſtea ex ſecunda vxore habuit

Petrus, qui bona legauit hoſpitali | Anna, quæ ex Gaſpare, abnepore Bernardi primi, habuit

Ludouicum, qui hæredem inſtituit vniuerſalem Gaſparem patrem ſuum. | Ialontem, quæ bona controuerſa reliquit Chriſtophoro fratri conſanguineo, ſed non vterino. | Annam, pro qua redditur conſilium. | Chriſtophorum hæredem Iolantis.

PRæſupponitur in facto quod Domina Beatrix inſtituit hæredem in omnibus bonis ſuis Don Ludouicum de Cabanillas maritum ſuum, illius dumtaxat vita durante, & poſt eius obitum, Anziam Deſpuig ſeniorem, dictæ teſtatricis patruelem, & poſt mortem Anziæ, filium eius natu maiorem, nempe Iacobum Deſpuig: ſub hoc vinculo tamen & conditione, vt ſi ille decederet ſine filijs legitimis & naturalibus ex legitimo matrimonio procreatis, ei ſubſtitueretur & dictę teſtatricis hęres eſſet Anzias Deſpuig filius ſecundogenitus dicti Anziæ. Et ſi vterque decedetet ſine filijs legitimis & natu talibus, voluit & mandauit quod haberent locum vincula appoſita in teſtamento Ioannis Deſpuig patris ſui, quantum ad illud caput tantum, quo fuit diſpoſitum; quod defunctis filijs dicti Anziæ ſenioris ſuccederent filię Petri Samboy, & quod dicta vincula & ſubſtitutiones haberent eãdem vim & validitatem ac ſi de verbo ad verbum eſſent inſertæ in dicto præfatæ Beatricis teſtamento.

Et ex eo quod ſua voluntas erat (inquiunt verba teſtamenti) quod dicta loca de Alcantera, Benexides, & Rafol, eſſent perpetuo vnita & inſeparabilia, expreſsè prohibuit, ne via directa aut indirecta, vel propter vllam neceſſitatem poſſent vnquam ſeparari dicta loca, nec

per venditiones aut alienationes aliquas, donationes, cãbia, aut permutationes, nec pp matrimonia, nec per aliquam aliã cauſam vel neceſſitatem quãtumuis vrgentẽ. Imo voluit & mãdauit, quod tria pdicta loca manerẽt vnita & inſeparabilia, ac ſi eſſent vnus ſolus locus indiuiſibilis & inſeparabilis, ita vt per tps aliquod aut neceſſitatem aliquam ſeparari non poſſent. Et ſi contrarium eſſet factũ aut attẽtatum per aliquem ex poſſeſſoribus dictorum locorũ, vult & iubet, quod ille qui tale quid attẽtauerit, perdat ſuam hæreditatem, poſſeſſionem, & dñium dictorũ bonorũ, & quod illa tria opida veniãt, cum eadẽ prohibitione, ad propinquiorem d. teſtatricis per lineã maſculinam, qui de iure poſſet venire ad ſucceſſionem bonorum ſuorum.

Mortua teſtatrice, cũ bona hæc perueniſſent ad Petrum Deſpuig, eaq; deinde reliquiſſet Hoſpitali Valenciæ, fuerunt per hanc cõtrauentionem adiudicata Ludouico, de conſenſu Gaſparis & Annæ parentum ſuorum, qui ei iura ſua (ſi quæ haberent) ceſſerãt & tranſportauerant. Deinde cum bona iſta in patrẽ, per teſtm̃ ſuũ, alienaſſet dictus Ludouicus, fuerunt adiudicata Iolanti: quæ quidẽ Iolãs, vltima bonorũ iſtorum poſſeſtrix, ſuo teſtamẽto, in ijs hæredẽ inſtituit particularem, Chriſtophorũ fratrẽ ſuum conſanguineum, ſed ex alia matre, inter quem & Annam ſororem vertitur controuerſia.

Viſa teſtamenti clauſula, conditi per Dominam Beatricẽ Deſpuig Dominam opidorũ Alcanteræ, Benexides & Rafol, anno 1509, & diligenter perpẽſa facti ſerie, quæ ſatis tum ex ſnĩa nuper prolata in Regio Senatu Valentiæ, tum ex reſponſo Ioannis Monterdi ſuper ea clauſula reddito colligĩ; dicendum videt̃ quod totius negotij iſtius cardo præcipuè in hac quæſtione verſat̃, an nempe ex ea teſtamẽti clauſula reſultet aliquod fideicõmiſſum in gratiam & cõmodum Dom. Annæ Deſpuig ſororis Dominæ Iolãtis Deſpuig: adeo vt non potuerit d. Domina Iolãs de tribus opidis cõtrouerſis diſponere, prout teſtamẽto ſuo fecit in fauorem Chriſtophori fratris ſui conſanguinei, non vterini.

Et videretur dicendum quod non, ſiue ſubſtitutionis verba attendamus, ſiue clauſulam prohibitionis ei annexam & ſubiunctam. ac profecto ita ſentirem, niſi alio me vocaret authoritas ſententiarum iam olim ſuper hac eadem teſtamenti clauſula redditarum à Regio Senatu Valentiæ, ex votis Regij Senatus Aragonum, idque ex iis quæ ſequuntur.

Primo, ſi verba ipſa ſubſtitutionis diligenter expendamus, inueniemus quatuor duntaxat eſſe gradus vocatorum. Primus eſt, quo Anzias Deſpuig ſenior, teſtatricis patruelis, vocatur poſt obitum Ludouici de Cabanillas hęredis inſtituti. Secundus, quo, poſt mortem dicti Anziæ, vocatur filius eius natu maior, nempe Iacobus. Tertius, quo, poſt dictum Iacobum. Tertius, quo, poſt dictum Iacobum, ſi ſine liberis deceſſerit, vocatur Anzias iunior frater ipſius. Quartus & poſtremus, quo, poſt vtrũque mortuum, vocãtur filiæ Petri Samboy. At in nullo penitus iſtorum graduum reperitur facta mentio d. Dominæ Annæ. Ergo non videtur vocata.

Secundo, circa eadem ſubſtitutionis verba perpendendum eſt, quod priores duo gradus (quibus poſt mortem Ludouici hæredis vocatus eſt Anzias ſenior, & poſt mortem Anziæ filius eius natu maior) continent fideicõmiſſum in diem incertum relictum, nẽpe in diem mortis: alij vero poſteriores continent fideicõmiſſum conditionale, ſi ſine liberis deceſſerit. Vnde clarum eſt per exiſtentiam filiorum Iacobi (qui liberos ſuperſtites reliquit, Petrum ſcilicet & Annam) cõditionem illius ſubſtitutionis in tertio gradu factæ, omnino defeciſſe, & per conſequens ita extinctum eſſe fideicommiſſum, vt iã amplius non fuerit aſtrictus dictus Iacobus fratri ſuo Anziæ reſtituere, nec deinceps cæteris. Nam extincta vna ſubſtitutione per defectum conditionis, deficiunt & extinguuntur omnes aliæ ſequentes ei ſubordinatæ & ſubſidiariæ, iuxta famoſum illud Oldr. reſpon. 21. cum quo ſenſiſſe videtur ſententia ex voto regij conſilij Arrago. reddita verſ. Primum eſt.

Tertio, in confirmationem præcedentium facit, quod ex verbis dictæ ſubſtitutionis conſtare videtur, certas duntaxat perſonas ſpecifice & limitatè fuiſſe vocatas, nempe Anziam ſeniorem, eius filium natu maiorem, alterum deinde Anziam, & poſtremo loco filias Petri Samboy. At diſpoſitio reſtricta & limitata ad certas perſonas, ad alias non porrigitur, Crauc. *conſ 98. nu. 9. Socin. iun. conſ. 3. nu. 29. lib. 1.* Ergo non eſt extendendum hoc fideicommiſſum a primogenito Iacobi Deſpuig ad Iolantem, & ab Iolante ad Annam eius ſororem, cum hoc non dixerit teſtatrix, *l. omnia. alias l. cum ita. §. in fideicommiſſo. de lega. 2. ibi* [*niſi ſpecialiter defunctus ad vlteriores voluntatem ſuam extenderit.*]

Quarto, quod attinet ad prohibitionem diuiſionis, non videtur valida, nec poſſe fideicommiſſum operari, tum quod nudum in ſe contineat præceptum, & ſine cauſa factum, *l. filiusfamilias, § diui. de legat. 1. vbi late Doct.* tum quod (ſi recte inſpiciatur) non contineat prohibitionem alienationis, ſed tãtum prohibitionem diuiſionis, cui prohibitioni nõ vr̃ contraueniſſe Do. Iolãs vltima d. bonorum poſſeſtrix, ex quo opida iſta nõ ſeparauerit, ſed integra & vnita Chriſtophoro reliquerit.

Quinto, poſito quod prohibitio iſta ęquipolleret prohibitioni alienationis; tñ non poſſet ope-

operari fideicommiſſum, niſi in fauorem lineæ maſculinæ dictæ Beatricis: nam nō apparet in cuius gratiam facta ſit hæc prohibitio, niſi dicamus eam factam eſſe in gratiam dictæ lineæ maſculinæ, id eſt agnationis & familiæ Deſpuig, quæ fuit vocata in pœnam contrauentionis. Ergo nihil fuit factum contra voluntatem teſtatricis, quando bona hæc in Chriſtophorum tranſlata fuerunt per Iolātem, ex quo integra & vnita ei relicta ſunt. Grauatus enim reſtituere fauore familiæ, poteſt nihilominus alienare in vnum ex familia, quamuis remotiorem, *l. vnum ex familia. §. 1. in fi. de lega. 2.*

Sexto, etiamſi alienatio iſta eſſet contra volūtatem teſtatricis, & cōtra prohibitionem in teſtamento factam; tamen ad fideicommiſſi iſtius petitionem nulla competeret actio d. Dominæ Annæ actrici, cum non ſit ex numero vocatorum in caſum contrauentionis, licet ſit proximior. Nam non ſimpliciter vocauit teſtatrix proximiorem, ſed proximiorem per lineam maſculinam. At ipſa cum ſit fœmina, non poteſt dici de linea maſculina teſtatricis, licet ex maſculo illius lineæ procedat. Nam vocatis deſcendētibus per lineam maſculinam, maſculi deſcendentes ex fœminis non continentur. Socin. *conſ. 51. num. 5. lib. 4. poſt Barto. in l. gallus, §. nunc de lege. ff. de lib. & poſthum* Et multo minus fœminæ ex alia fœmina (vt eſt dicta Domi. Anna, quæ alterius Annæ Deſpuig eſt filia) imo fœminas ex maſculis ortas, non contineri ſub linea maſculina ſcripſerunt multi relati per Menoc. *conſ. 205. num. 20.* Vnde etiamſi hoc in caſu orta ſit dicta domina actrix, ex alia Anna filia Iacobi Deſpuig; tamen non poteſt dici de linea dicti Iacobi, & multo minus de linea maſculina teſtatricis. Nam nepos vel neptis ex filia, non eſt de linea aui; quia in fœmina incipit noua linea, & hi qui ex ea naſcuntur, aliam familiam aliamq; lineam ſequūtur, ſcilicet familiam patris, vt docet Cur. iun. *conſ. 5. n. 25. cuius memini ſup. dec. 109. n. 30.* Quod ſi dicas patrem dictæ Do. Annæ actricis, cuius (& non matris) lineam & familiam ſequitur, eſſe eiuſdem familiæ & lineę teſtatricis, cū ſit filia Gaſparis Deſpuig. Reſpondebitur hoc verū eſſe, ſed ex eo latere non erit proximior Chriſtophoro, qui eſt etiam eiuſdē Gaſparis filius, ſicq; ei nō competet actio ad petitionem iſtius fideicommiſſi, quod relictum eſt proximiori.

Septimo, etiamſi facta eſſet prohibitio alienationis extra familiam, non tamē obſtaret hoc in caſu. Nā quādo ſubſtitutioni vel fideicōmiſſo præcedēti ſtatim & immediatè ſubijcit̄ prohibitio alienationis; tūc ſane ꝓhibitio illa nō ampliat fideicommiſſum præcedēs, ſed ſ̄m ipſam ſubſtitut. præcedētē interpretatur atque regulat̄, & ad caſus in ea comprehenſa reſtringit̄, *tex. eſt in auth. de reſtit. fideicom. §. nos igitur.* vbi prohibitio alienationis expreſsè fit, vt bona remaneant in familia, & tñ illa non egredit̄ filios per fideicommiſſum grauatos, vt ibi per *gl. in verb. voluiſſe.* Ita etiam conſtat ex multis quos refert d. Dom. Monterd. toto ſuo reſponſo, quibus addo *Menoc. conſ. 376. n. 49. & ſeq.* vbi rationem adfert; quia tunc prohibitio alienationis cenſetur eſſe quædam acceſſoria diſpoſitio ad deſeruiendum principali diſpoſitioni, nēpe ſubſtitutioni immediatè præcedēti, & propterea dēt reſtringi ab ipſa ſubſtitutione, & nō eam egredi. Quod extēditur vt procedat, ētſi ꝓhibitioni adiecta eſſet rō gñalis [quia volo bona perpetuo manere in familia] quæ ratio vr̄ ampliare diſpoſitionē iuxt. *doct. Bar. in l. pater filium §. fundum. de lega. 3.* Nā adhuc eo caſu communiter tenetur à permultis, quod quādo prohibitionem præcedit fideicommiſſum limitatū (ut hic) gñalis illa ratio prohibitionis reſtringitur ſecundum præcedētem ſubſtitutionē, nec eam egreditur, Alex. *conſ. 59. in fi. lib. 3. Dec. conſ. 291. nu. 6 conſ. 636. num. 7. & Menoch. vbi ſup.* Familię enim fauor operari nō poteſt, vt fideicommiſſum ad certas perſonas limitatū & reſtrictum, de perſona ad perſonam extendatur. Siquidē teſtator intelligitur conſeruare voluiſſe agnationē eo modo & inter eas duntaxat perſonas quas vocauit. *Dec. conſ. 187. n. 7. & alij paſſim.*

Octauo & poſtremò, facit pro Chriſtophoro aduerſus Annam, in hoc remedio, *l. fi. C. de edic. diu. Adri. tollen.* à partibus intētato, quod ex prędictis ſaltē conſtat ſubſtitutionē iſtam valde dubiam eſſe. At quando dubia eſt voluntas de fideicommiſſo, & certa eſt de ſucceſſione hr̄dis inſtituti, non debemus ab hac certitudine recedere, & fideicommiſſarium incertum & præſumptum, certo & ſcripto hæredi, præferre; præſertim vero cum hic agat̄, non de fideicōmiſſo vniuerſali, ſed ſingulari & in re certa, cuius necdū vlla facta eſt reſtitutio, nec realis, nec verbalis, *Bar. in d. l. fi. C. de edic. diu. Adr. toll. n. 9. & ſeq.*

Verum his non obſtātibus, dicimus fideicommiſſum hic apertum eſſe in fauorē & commodum d. Do. Annæ, per alienationem factam ab Iolante ſorore, quod ut clarius demonſtretur pauca hæc præmittenda ſunt.

Primò, quod in hoc teſtmēto d. Domi. Beatricis, diuiſionē ſuis ſucceſſoribus ꝑpetuo prohibētis, poſt iniunctum eis fideicōmiſſum, perinde eſt ac ſi diſertis verbis prohibita eſſet alienatio extra familiam; quia quotieſcumque alicuius diſpoſitionis nulla niſi vnica rārum conſiderari pōt ratio, ea, ētſi non ſit expreſſa, tamē pro expreſſa habēda eſt, *Dec. conſ. 23. nu. 4. circa fi. Tiraqu. in præfat. retrac. conſang. nu. 39. Socy. iun. conſ. 168. n. 78. vol. 2. & Rimi. iun. conſ. 23. n. 92.* At nulla alia ratione moueri potuit Domina teſtatrix

ſtatrix

Digitized by Google

ſtatrix ad hanc prohibuit diuiſionis faciendã, quam fauore lineæ ſuæ maſculinæ, quã vnicam vr̃ habuiſſe in contemplatione, ex quo eam vocauit in caſu diuiſionis. Ergo habenda eſt hæc ratio ꝑ expꝛ̃ſſa in hac diſpoſitione teſtamentaria Beatricis, ac ſi verbis diſertis dixiſſet, Nolo bona mea diuidi, ut integra ſemper in proximiorem ex linea mea maſculina deueniant. Qui autem vult bona ſua non diuidi fauore familiæ & lineæ ſuæ maſculinæ, multo magis cẽſendus eſt voluiſſe ea nõ alienari extra lineam illam & familiam. Nã plus eſt non poſſe diuidere fauore familiæ, q̃ nõ poſſe alienare fauore familiæ. Qui .n. prohibitus eſt alienare fauore familiæ, põt nihilominus alienare ſiue inter viuos, ſiue ꝑ teſtm̃, dũmodo nõ in extraneũ, ſed ĩ vnũ ex familia, q̃uis remotiorẽ, bona ipſa trãsferat: qui vero ꝓhibitus eſt diuidere, is ne qdẽ inter eos de familia diuiſionẽ facere põt, tm̃ abeſt ut poſſit inter extraneos. & de ꝓhibitione diuiſionis qđ inducat fideicommiſſum vide Marza. *conſ. 4. col. 1. Cur. iun. conſ. 115. col. 1. & Pet. Ant. a Petr. in tract. de prohib. alie. c. 1. n. 131.*

Secundo præmitto, quod uocare proximiores ex linea maſculina perinde eſt ac ſi dictum eſſet ex linea patris. Quẽadmodum enim vnuſquiſque ex duobus parentibus vtriuſq; ſexus deriuatur, patre ſcilicet & matre, ſic duplicem hẽt lineam, paternã ſcilicet & maternã, & duplicia bona, paterna ſcilicet & materna, *l. ſancimus, C. commu. de ſucceſſionib. Pinel. in rubr. C. de bon. mat.*

Tertio præmitto, ꝙ linea, ſiue paterna ſiue materna, dupliciter ſumit̃ apud Iureconſultos, ſm̃ ſubiectam materiã, nempe aliqñ effectiuè, & aliqñ contentiuè ſiue ſubiectiuè vel cõprehenſiuè, *Soc. ſen. in l. Gallus, §. nunc de lege. n. 3. ff. de lib. & poſth. Menoc. conſ 234. n. 7.* Linea paterna effectiue ſumpta, illa eſt quam pater efficit & quæ ab eo ducit̃, nec ſurſum verſus vlterius adſcendit, & hoc modo nõ ſunt de linea paterna, niſi qui à patre deſcendunt per rectã lineam: linea vero contentiuè ſumpta, illa eſt, in qua pater ipſe cõtinet̃, & quæ ab alio ſuperiore incipitur, puta ab auo paterno, & hoc modo cõplectitur & cõprehendit non patrem tantũ, ſed & auũ ipſum paternum, & omnes omnino ab eodẽ tãquam cõi ſtipite deſcendentes. ita Socy. *vbi ſup. Ruin. conſ. 98. num. 4. lib. 1. Deci. conſ. 399. n. 4. & 5. qui in eadem facti ſpecie cum Ruino reſpondit. Menoc. d. conſ. 234. Pariſ. conſ. 40. nu. 42. lib. 2. & Cępha. conſ. 5. nu. 39. & 40. & conſ. 313. n. 57.* Et licet verum ſit quod in dubio linea accipienda eſt effectiuè; tñ illud etiam verum eſt, quod quando linea recta effectiuè locũ habere non põt, locus eſſe dẽt tranſuerſali contentiuè, ut docet Cępha. *d. conſ. 313. n. 58. & ante eum Cur. iun. conſ. 5. n. 10.* At hic, linea paterna non põt capi primo modo, ſcilicet effectiuè; quia pater Beatricis nullos deſcendentes in recta linea reliquit præter ipſam Do. Beatricem, quæ ideo per lineam maſculinã nõ poteſt intelligi vocaſſe duntaxat deſcendentes in recta linea ex patre, cum ſciret nullos eum reliquiſſe, præter ſe. Ergo neceſſe eſt vt capiatur hic linea paterna ſecundo modo, id eſt contentiuè, ſecũdum quem ij demum continentur in ea linea, qui deſcendunt ab auo paterno d. Beatricis, tamquam à communi ſtipite.

His ita pręmiſſis, dico, quod ex verbis ſubſtitutionis, præſertim vero ex prohibitione diuiſionis ibi facta, cenſetur inductum fideicommiſſum à Dom. Beatrice Deſpuig teſtatrice, nõ quidem reſtrictum & limitatum ad certas perſonas certoſq; gradus, nec etiam in gratiam totius familiæ Deſpuig generice & vniuerſaliter ſumptæ, ſed in fauorem lineæ maſculina ipſius teſtatricis, uel proximiorum ex linea ſua maſculina, quod penitus idem eſt.

Primo quia recepti iuris eſt, ex prohibitione alienationis non nuda & ſimplici, ſed veſtita, induci fideicommiſſum, *l. filiusfamilias, §. diui. de lega. 1. & ibi Doc.* & de hoc nullus eſt Doctorum qui dubitet, ſed duntaxat de qualitate fideicommiſſi dubitant, an ſcilicet ſit ſimplex & abſolutum, an vero in caſu contrauentionis tantum. ita enim colligitur *ex Iaſ. Alex. Rip. Crot. Opizo. Fede. Loaz. Marant* & alijs quibuſcumque, qui d. §. diui. commentarijs illuſtrarunt: At hic facta eſt prohibitio alienationis (nam prohibitio diuiſionis hoc in effectu importat, vt in primo præmiſſo demonſtrauimus) eaque prohibitio non poteſt dici nuda, cum facta ſit fauore familiæ & lineæ maſculinæ, per ea quæ tradunt in d. §. diui. Ergo fideicommiſſum operatur in fauorem d. Dom. Annæ, quæ nunc eſt proximior teſtatrici ex linea maſculina. nec iam curandum eſt quale ſit iſtud fideicommiſſum, an ſcilicet abſolutum, an vero in caſum contrauentionis (quod magis videtur.) Qualecunque enim ſit, ſufficit Annæ ad victoriam. Nam ſi ſit fideicommiſſum in caſum alienationis tantum, iam ei locus eſſe debet ex perſona Iolantis, quæ voluntati teſtatricis non paruit, ſed apertè contrauenit inſtituendo Chriſtophorum, qui non eſt proximior, nec illius lineæ à teſtatrice prædilectæ & contemplatæ. Si vero ſit fideicommiſsũ ſimplex & abſolutum in caſum mortis, ei etiã locus eſſe dẽt ex eadẽ perſona Iolantis, vltimæ poſſeſtricis horũ triũ opidorũ, quæ mortua eſſe dicitur nullis relictis liberis & deſcendentibus.

Secundo, poſito ꝙ hic prohibitio alienationis facta eſſet ſine cauſa (vt ſane prima frõte vr̃, cũ nihil aliud dixerit teſtatrix, niſi qđ nolebat bona iſta poſſe diui; qa uolebat ea ꝑpetuo manere vnita, q̃ rõ eadẽ eſt cũ dicto) tñ cũ in pœnã alienationis uocauerit ꝓximiores ex linea maſculina, non eſt dubitandum quin ualeat prohibi-

tio,

Digitized by Google

tio, & fideicommiſſum operetur, per ea quę no tat *glo. in d. §. diui. & ibi Marant. nu. 159. per tex. expreſſ. in l. vnic. C. de his. quæ pœn. nom.* Ratio eſt, quia adiectus in pœnam, & vocatus ad bona alienata, in pœnam alienationis, in dubio & alio non apparente, dicitur eſſe perſona cuius fauore facta eſt prohibitio, etiamſi cauſa prohibitionis non fuerit per teſtatorem expreſſa nec deſignata. Ita eleganter *Fer. Loaz. in eod. §. diui. n. 20. 91. & 129. vbi alios refert.*

Tertio, quod ad hoc fideicommiſſum vocata ſit dicta Dom. Anna, non autem Chriſtophorus eius frater, licet in eodem gradu conſtitutus, patet ex eo quod in caſu cōtrauentionis, non ſimpliciter vocauit teſtatrix lineam patet nam ſiue maſculinam (quod idem eſt) ſed vocauit proximiorem ſuum ex ea linea, qui de iure poſſet venire ad ſuam ſucceſſionem. At linea illa vnde procedit dictus Dom. Chriſtophorus nunquam venire poteſt ad ſucceſſionem ab inteſtato dictæ Dom. Annæ, quamdiu extabunt aliqui ex deſcendentibus Annæ ſenioris; quia linea illa recta vnde procedit d. Chriſtophorus, eſt vno gradu remotior à teſtatrice, quam ſit illa vnde procedit dicta Dom. Anna actrix: nam etſi ſit ſoror Chriſtophori ex eodem patre; eſt tamen ex alia matre, nempe ex Anna filia Iacobi Deſpuig: quæ quidem Anna procedit ex recta linea Bernardi aui teſtatricis, Chriſtophorus vero procedit ex parte patris à Gaſpare, qui pendet & deriuatur à linea Bernardi primi, q erat ab auus dictæ Beatricis ſicque vno gradu remotior. Ergo cū nō cōueniat Chriſtophoro qualitas proximitatis, & ſit extra lineā proximiorū, hic duntaxat vocatā (non enim oritur ex Bernardo 2. à quo incipit linea proximior, ſed ex alio Bernardo remotiore) non pōt cēſeri vocatus, ideoque nō eſt admittēdus ad hoc fideicōmiſſum, nec dominæ Annæ pręferendus.

Quarto & vltimo, non amplius videtur dubitandum de hoc fideicommiſſo, nec an prohibitio diuiſionis æquipolleat prohibitioni alienationis; nec an prohibitio illa facta ſit fauore lineæ proximioris, non autem fauore familiæ in vniuerſū & genericè ſumptæ, cum is hæc oīa iam iudicata & decisa fuerint, ſemper in fauorem proximioris lineæ, quotieſcumq; bonorum illorum poſſeſſor ea alienauit extra familiam ſiue lineā, vt conſtat ex ſententia publicata Valentię die 11. Decembris anno 1578. in gratiā Ludouici, poſt alienationem factā à Petro, & ex alia ibidem reddita die 12. Nouēbris 1597. in commodum Iolantis, aduerſus hunc eundem Chriſtophorū, cum quo etiā nunc lis agitur. Certiſſimi enim iuris eſt, rem iudicatā pro veritate haberi, imo & pro lege, *l. res iudicata. ff. de reg. iur.* tantæque authoritatis eſt ſententia, poſtquā tranſiuit in rem iudicatā, vt faciat de nō ente ens, de falſo verū, & de albo nigrū, vt nři paſſim loquunť, nēpe Iaſ. *in l. Iulian⁹ ff. de condic. indeb. & Maran. de ord. iud. p. 6. n. 229.*

Prædictis non obſtant quæ pro Chriſtophoro paulo ante adducta ſunt: nā reſponderut tribus illis prioribus argumentis, verum eſſe, qđ ſi nihil hic aliud adeſſet præter verba ſubſtitutionis, ex ijs ſane non poſſet induci fideicommiſſum abſolutum, ſimplex & perpetuum, in fauorē familiæ, ex quo gradatim & ſucceſſiue proximiores admitti poſſint. ſunt enim verba illa reſtricta ad certas duntaxat perſonas. Sed dicimus quod ex verbis prohibitionis, q̄ deinde ſubſequuntur, expreſsè conſtitutū eſt fideicommiſſum conditionale, in caſum alienationis, fauore proximiorum ex linea maſculina, *arg. l. peto §. fratre. de legat. 2.* iunctis ijs quæ paulo ante diximus; illudq; fideicōmiſſum eſt expreſsè repetitū, in eo, quod in caſu contrauentionis, non ſimpliciter vocauit teſtatrix proximiorē, ſed cū eodem prohibitionis onere: quo fit, vt fideicōmiſſo illo ſemel proximiori acquiſito per contrauētionē, rurſus & iterū per nouā contrauentionē acquiri poſſit alteri ꝓximiori, nec de hoc vllus amplius hic ſupereſt dubitādi locus, poſtquā ita iudicatū eſſe reperiamus in eadē facti ſpecie & inter eaſdē partes, ſñia Regij Senatus Valentiæ lata anno 1597. & alia ēt anteriori ꝓlata ann. 1578. cuius ibi fit mētio.

Ad quartū reſpondet, prohibitionē diuiſionis hoc in caſu æquipollere ꝓhibitioni alienationis extra lineā maſculinam teſtatricis, vt in primo p̄miſſo docuimus; qđ nullus ſane negauerit, ſi iam ita decisū fuiſſe animaduertat, & mentē teſtatricis potius quā verba intueatur, vt ſēper fieri dēt in vltimis diſpoſitionibus, in quibus voluntas tamquā Regina dominatur, *l. in conditionibus. ff. de condit. & demoſtr. l. hæredes mei. §. cū ita. ff. ad Trebell. Mant. de coniec. vlti. vol. lib. 3.* Ex quo ſequiť non fuiſſe paritū voluntati teſtatricis, cū in Chriſtophorū alteri⁹ & remotioris lineæ d. bona alienata ſint. Nec obſtat ſi replicet Chriſtophorū eiuſdē eſſe agnationis, familiæ & lineæ maſculinæ, ſumēdo eā lineā cōtentinè, ſicq; in eū quāquā remotiorē potuiſſe bona illa alienari, dūmodo integra & vnita ei daretē, vti factū fuit, *l. vnū ex familia. §. 1. de lega. 2. cū ſimilib.* Nā videtur teſtatricē per hāc ꝓhibitionē diuiſionis vel alienationis, non ceteri ꝓſpexiſſe toti familiæ, ſiue lineæ ſuæ maſculinę contentiue & eo mō ſūptæ, quo oēs eiuſdē nominis & familiæ cōprehendit, ſed ei tātū lineæ proſpexit, q̄ ſibi erat proximior, vt in 2. argum. diximus, & patet ex eo, quod in pęnam alienationis vocauit ꝓximiorē ex d. linea, cū eodem onere reſtitutionis in caſum contrauentionis in alium proximiorem. Vnde infertur, quod ſi in aliquem eorum qui ſunt proximioris lineæ,

neæ, nempè ex deſcendentibus Anziæ ſenioris, alienationem iſtam feciſſent Iolans, vtputa in Gaſparem fratrem ſuum vtrimque coniunctum, non diceretur feciſſe contra voluntatem teſtatricis, ſed cum alienauerit in alium, alterius & remotioris lineæ: ſane non poteſt negari quin voluntati contrauenerint, ſicque factus ſit locus pœnæ in gratiam proximioris lineæ appoſitæ. Nec eſt meo iudicio quod hic diſputetur an potuerit eligi Chriſtophorus ab Iolante in his bonis, cum non ſit proximior. Nam non tantum familiam ſiue lineam maſculinam vocauit teſtatrix, vt multoties diximus; nec etiam vocauit eum, quem ex pluribus diuerſarum linearum vel graduum hæres eligeret (quo caſu locus eſſet quæſtioni, ſiue iuris, ſiue voluntatis, an potuiſſet eligere vnum ex remotioribus, an vero cogenda eſſet eligere proximiorem) ſed reſtrictiuè videtur proſpexiſſe teſtatrix proximioribus ex linea maſculina qui de iure ei ſuccedere poſſent; quibus verbis quid ſcribi potuiſſet apertius ad tollendam ſiue hæredi, ſiue alteri cuicumque grauato eligendi facultatem? Quis ergo ferat ab Iolante alium eligi quam quem teſtatrix ipſa proximo loco inuitaſſe videtur?

Ad quintum & ſextum, reſpondeo obiectiones illas iam fuiſſet reiectas per ſententiam Regij Senatus Valentię an. 1597. vt conſtat ex ea. Vnde propter authoritatem rei iudicatæ, non eſt quod amplius aliquem remorari debeant. Cum enim primo pro Ludouico iudicauerit (qui etiam erat Iacobi nepos ex filia) idque aduerſus cauſam piam, nempe aduerſus hoſpitale Valentiæ in cuius fauorem bona hęc alienauerat Petrus Deſpuig; deinde etiam pro Iolante aduerſus Chriſtophorum iſtum; cum bona iſta in Gaſparem patrem alienaſſet dictus Ludouicus, non eſt amplius dubitandum de hoc fideicommiſſo, & quin ab eo excluſi ſint dict. Gaſpar & Chriſtophorus & deſcendentes ab eis, quamdiu extabunt deſcendentes ex linea Anziæ ſenioris, ex qua linea ſine dubio deſcendit d. dominaactrix, per mediam perſonam matris. Siquidem fœminæ & etiam deſcendentes ex eis dicuntur eſſe de familia, de genere, de conſanguinitate, & de linea, quidquid dicant Socin. & Menoch. contrarium allegati, ſi credere velimus Tiraquello hoc multis confirmanti, *in tract. de retractu conſanguineorum.* §. 1. *glo. 19. num.* 244. *& ſeq.*

Ad ſeptimum, fatemur multos quidem eſſe in ea opinione, vt exiſtiment prohibitionem alienationis ſubiectam fideicommiſſo expreſſo & limitato, ſecundum illud reſtringi & regulari, quamquam generali ratione conſeruandæ alienationis aut familiæ nitatur. Sed opinio illa à multis etiam in dubium reuocatur & impugnatur, præſertim vero à Riminal. Iun. *conſ.* 20. *n.* 22. *cum ſequentib.* vbi ait Decium (pro contraria parte a nobis allegatum in conſ. 636.) nimium ſubtilizare. Item a Zanco *in repe. l. hæredes mei. §. cum ita. n.* 748. *ff ad Trebell. Petr. Anto. Petr. in tract. de fideicomm. q. 5. nu. 34. & ſeq. & quæſt. 6. n. 16. Ludo. Moli. in tract. de Primoge. Hiſpano lib. 1. c. 5. nu. 16. Bertazo. conſ. 6. num. 28. in ciuil lib. Sim. Deprat. de interpret. vlt. vol. lib. 3. interpr. 3. dub. 1. ſolu. 10. nu. 8. & d. Ioan. Petr. Surd. conſ. 67. per totum. & conſ. 96. nu. 40. & ſequent. & in ſuis deciſ. Mantu. dec.* 85. Et iſtorum opinio videtur eſſe receptior, præſertim quando prohibitio eſt concepta in rem, & non in perſonam, cuiuſmodi eſt iſta; idque ea ratione, ne ſcilicet alias prohibitio ſit ſuperflua & prorſus inutilis, ſi nihil plus operaretur quam pręcedens fideicommiſſum: nec locus eſſe debet priori opinioni, niſi cum prohibitio alienandi eſt merè perſonalis, & facta verbis ad pręcedentem ſubſtitutionem ſeſe referentibus & reſtringentibus, quod hic factum non eſt.

Ad octauum & poſtremum, reſpondeo ſatis ſuperque conſtare ex ſupradictis, caſum & conditionem huius fideicommiſſi eueniſſe, ſicque petitionem illius competere dictæ Dominæ Annæ, ac per conſequens remedium *d. l. fin. C. de edic. diu. Adria. tol.* præſertim cum de iure canonico non opus ſit reſtitutione aliqua, ſed tranſeant ipſo iure in fideicommiſſarium omnes actiones, *Boer. deci. 156. n. 8. poſt Guil. Bened. & alios quos refert.* Quorum ſententia ſine dubio procedit, quando grauatus alienauit bona fideicommiſſo ſuppoſita. Nam hoc caſu, cum nulla amplius fieri poſſit reſtitutio à grauato, qui alienauit, tranſeunt iura in fideicommiſſarium, qui tunc mittendus eſt in poſſeſſionem ex eo edicto, vt in termi. docet Menoch. *de adipiſcend. poſſeſſ. remed. 4. n. 203. poſt. Car. Ruin. qui ita in ſpecie reſpondit conſ. 28. lib. 5.*

Atque ita iuris eſſe cenſeo, ſaluo in omnibus aliorum omnium rectius ſentientium iudicio. Actum Bruxell. 9. Maij 1609. I. Griuel.

F I N I S.

INDEX

INDEX
RERVM ET VERBORVM
QVÆ IN HIS
DOLANI SENATVS DECISIONIBVS
CONTINENTVR.

A.

ABeſſe non videtur qui reliquit procuratorem vel colonum. deciſ. 157.nu.9.

Abeſſe multis modis qs dicitur.ibid.n.io.

Abortus leuiſſima ex cauſa accidere poteſt, præſertim circa pariendi tempus. deciſ.19.num.13.

Acceptilatio fieri non poteſt,niſi interueniente Aquiliana ſtipulatione. dec.111. nu.13.

Acceptilatio fit nudis verbis, ideoqne non niſi verbis factam obligationem diſſolnere poteſt. ibid. nu. 14.

Acceptilatio omnis, eſt liberatio, ſed non omnis liberatio,eſt acceptilatio. ibid. num.16.

Accreſcendi ius non habet locum inter coniunctos coniunctione legali. dec.34.num.28.

Accreſcendi ius locum habet in legitima.deci.34.nn.35. & num.47.

Accuſatione criminali pendente, nemo ad nouos houores eſt promouendus. dec.60.nu.10.

Accuſatione pendente non debet quis priuari poſſeſſione officij ſui. dec.60.num.12.

Acquiſita ex ludo in foro conſcientiæ non ſunt neceſſario reſtituenda.dec.57.nu.15.

Acquiſita conſtante matrimonio non dicuntur lucra reſpectu viri,ſed tantum reſpectu vxoris.dec.114.n.3.

Acquiſitum per vnum ex ſocijs non acquiritur ſocietati. dec.114.nu.15.& dec.61.nu.2.

Acquiſita conſtante matrimonio,an ſtatim vxori quæſita eſſe cenſeantur, tam quoad poſſeſſionem,quam quoad dominium.dec.61.nu.1. & ſeq.

Acquiſita conſtante matrimonio communia ſunt, licet non ſint quæſita nomine ſocietatis.ibid.nu.9.

Actio pęnalis ſaltem quoad pœnam pecuniariam tranſit in hæredem poſt litem cum defuncto conteſtatam. dec.6.nu.4. declaratur.nu.7.

Actionem qui habet,rem ipſam habere videtur. deciſ.7. num.17.18.

Actionis nomen eſt generale, quod omnes ſiue in rem ſiue in perſonam actiones complectitur. dec.90.n.12.

Actione perſonali nemo liberatur cedẽdo rei.dec.99.n.5

Actio ex empto de euictione,& actio empti ad traditionem,quid inter ſe differant.dec.117.nu.3.

Actio oĩs tranſit in hæredem,etiã pœnalis.dec.87.n.20.

Actio omnis per ſpatium quadraginta annorum cenſetur ſublata.dec.76.nu.3.

Actiones inhærent oſſibus creditoris, & remanent non obſtante ceſſione,dec.111.nu.9.

Actio & obligatio tribus tantum modis extinguitur & perimitur. dec.111. num.11.

Actiones directæ,ope exceptionis inefficaces,an cedi poſſint. dec.111.nu.24.

Actioni,qua ad commiſſum agitur, quanto tempore præſcribatur.dec.58.nu.30.

Actio ex ſpõſo apud veteres Romanos quid.dec.57.n.20.

Actionis ex ſponſo duo præclara exempla apud Ciceronem.ibid.nu.21.

Actionem famoſam inſtituens non debet vagari cum diſcrimine alienæ exiſtimationis.dec.43.nu.8.

Actiua vocatio nihil infert ad paſſiuam.dec.64. nu.23.

Actor debet ſequi forum rei.dec.129.n.10.

Actui conſummato caſus ſuperueniens non nocet. dec. 20.num.15.

Actus voluntariæ iuriſdictionis poteſt extra territorium exerceri. dec.32. nu.13.14.

ex Actu ſubſequenti præſumitur in præteritũ.dec.65.n.9

Actum non dicitur quid, quandiu ſupereſt aliquid agendum.dec.2.num.3.

Actus ſimpliciter geſtus ab habente duplicem poteſtatem, cenſetur geſtus in dubio, eo modo quo melius valere poteſt. dec.82. nu.10.

Actus agentium non operantur vltra eorum intentionem.dec.6.nu.14.& dec.14.nu.64.

Actus factus contra legis prohibitionem eſt ipſo iure nullus. dec.105.nu.17.

Actus ſequens præſumitur factus in executionem præcedentis tractatus,dec.54.n.13. & dec.12.nu.22.

Actus ineundæ ſocietatis vim hẽt conſtituti. dec.8.nu.6.

Addictione facta, auctio non admittitur, niſi ex priuilegio.dec.44.num.8.

Aditio hæreditatis non impedit legitimæ & trebellianicæ detractionem.dec.61.num.17.

Aditione hæreditatis non cenſetur filius approbare prohibitionem trebellianicæ aut legitimæ. dec.107.nu.7.

Adiecto ſolutioni etſi recte ſoluitur, tamen nulla quæritur actio. dec.9.n.15.

Adiectus in pœnam dicitur eſſe is, cuius fauore facta eſt prohibitio,quando aliud non apparet.dec.22.n.22.23.

Adſcriptitij & cenſititij in quibus differant à noſtris manumortalibus. dec.104.nu.16.

Adſcriptitijs olim non licebat à ſuo rure migrare. deciſ. 137.num. 3.

Aduerſatiua quoties ponitur poſt generalem aliquam diſpoſitionem,tunc aliud conſtituit in iure & in facto. dec. 114. num.28.

Adulterij pœna de iure ciuili,quæ.dec.23.n.19.20.21.

Adulteriũ non eſt vbi non eſt matrimonium.dec. 19.n.2.

Adulterium commiſſum in matrimonio putatiuo,ita puniri debet ac in matrimonio vero. dec.19. nu.4.

Adulterium eſt acceſſus ad alterius thorum. 144. nu.22.

Æqualitas inter liberos fouenda. dec.59.n.6.

Æqualitas ſeruanda inter creditorem & debitorem.dec. 110.num.4.

ex Æquipollentibus nihil refert quid fiat.deci.139.n.22

Æs alienum diminuit legatum peculij & legatum conquæſtuum.dec.95.num.7.

Æſtimatio in contractu ſocidæ an faciat emptionem. deciſ.38.num. 5.

Æſtimatio futurarum operarum an ſit facienda ſecundũ l.hæreditatum.dec.25.num.10.

Æſtimatio quando non eſt in obligatione,ſed in facultate ſoluendi,præſens tempus attenditur. dec.36.nu.2.

Digitized by Google

Æſtimatio quando ſolui debet, id fieri debet ad valorem intrinſecum antiquæ monetæ, ſi noua ſit deterior. dec. 36. num. 7. & 9.
Æſtimatio bonorum non eſt de ſolemnitate inuentarij, dec. 143. num. 19.
Ætas 15. aut 16. annorum adhuc imbecillis eſt & fraudibus obnoxia. dec. 130. nu. 9.
Affectio particularis non ſolet ferri ad incognitos. deciſ. 135. num. 63.
Affectio maior præſumitur erga filium quam erga nepotes. dec. 18. num. 25.
Affectio, quam habere ſolemus ad res quæ fuerunt maiorum, militat tantum in rebus ſoli. dec. 86. nu. 18.
Affectus inter abſentes quomodo concurrere dicatur in dominij translatione. dec. 147. n. 7.
Affectum ſemel beneficium ſemper durat affectum. dec. 131. num. 23.
Afflictio non eſt danda afflicto. dec. 41. n. 5.
Agere alieno nomine qui poſſint. dec. 9. nu. 12.
Agens de crimine ciuiliter, an teneatur deſignare locum & tempus. dec. 43. nu. 4.
Agens actione iniuriarum, an teneatur exprimere locũ & tempus. dec. 43. nu. 7.
Agens ad conſilium, debet probare ſe eſſe dominum directum. dec. 58. n. 24.
Aggreſſus & percuſſus, ſi ſtatim aggreſſorem diſcedẽtem occidat, non punitur pœna ordinaria. dec. 26. nu. 1.
Aggreſſus non tenetur aufugere. dec. 20. nu. 9.
Agnatio per fœminas conſeruari non poteſt. dec. 22. n. 42
Agnati proprie qui dicantur. dec. 22. n. 70.
Agnationis nomen etſi ſit collectiuum, non tamen inducit perpetuum fideicommiſſum, niſi adſint verba habentia tractum temporis. ibid. num. 71.
Agnationis conſeruandæ fauor conſideratur in caſu diſpoſito, & non vltra. dec. 22. nu. 80.
Agnationis aut cognationis vinculum nullum eſſe inter ſpurium & eius patrem aut matrem. dec. 144. nu. 3.
Agnationis nomen eſt collectiuum plurium graduum & perſonarum. dec. 22. num. 8. & 71.
Alea determinũ prodigalitatis inſtrumentũ. dec. 57. n. 2.
Aleæ luſu non eſt licitum ludere ditioribus vltra vnum ſolidum. ibid. nu. 4.
Aleatorij contractus ſunt reipublicæ pernicioſi & inutiles. ibid. nu. 6.
Aleæ ludus quare prohibitus. dec. 57. nu. 12. 14.
Aleæ ludus eſt quidã contractus conditionalis. ibid. n. 13.
Alienationis prohibitio an ſit acceſſoria præcedentis diſpoſitionis. dec. 122. nu. 28.
Alienationis prohibitio realis extendit & ampliat antecedens fideicommiſſum. dec. 122. nu. 29.
Alienandi prohibitio an impediat dominij translationẽ. dec. 52. num. 1. & ſeq.
Alienandi prohibitio quãdo dicatur nudum præceptum. dec. 52. num. 20.
Alienationis prohibitio etiam abſque cauſæ expreſſione valet, quando aliquis expreſſe vocatur in caſum alienationis. dec. 52. nu. 18. & dec. 105. nu. 14.
Alienans cum pacto de retrouendendo, etiamſi ſtatim redimat, tamen hoc non impedit quominus dicatur contrauenisse prohibitioni alienandi. dec. 52. nu. 34.
Alienatio lucrorũ nuptialium manet in ſuſpenſo viuente parente qui lucra alienauit. dec. 77. nu. 4.
Alienatio, cuius effectus pendet à futuro euentu, non debet reuocari. ibid. nu. 6.
Alienatio bonorum minoris an firmetur iuramento. dec. 14. num. 36.
ex Alienandi poteſtate non recte infertur ad dominium. dec. 114. nu. 43. 44
Alienatio fauore agnatorum prohibita, per vltimum ex agnatis fieri poteſt, etiam ad excluſionem tertij vocati in pœnam. dec. 22. num. 24.
Alienatio fideicommiſſi facta ab ignorante ignoranti, tenet. dec. 22. nu. 30.
Alienationis verbo cõtinetur oĩs alienatio quæ fit vel per contractum vel per vltimam voluntatem. dec. 29. n. 5.
Alienatio rei manumortalis ſine conſenſu dñi ita demũ nulla eſt & inualida, ſi dominus petat. dec. 105. nu. 15.
Alienatio feudi & emphyteuſis ſine conſenſu dñi nulla eſt, domino ita volente & petente. ibid. nu. 16.
Alienatio rei manumortalis habet tacitam conditionem, ſi dominus conſenſerit. dec. 105. nu. 21. 26.
Alimenta cum vita finiuntur. dec. 145. nu. 2.
in Alternatiuis obligationibus debitoris eſt electio. dec. 59. num. 2.
in Alternatiuis debitoris eſt electio, fallit hoc in legatis. dec. 149. nu. 12.
Alteri per alterum non debet iniqua conditio inferri. deciſ. 15. num. 10.
Aliud pro alio ſolui non põt inuito creditore. dec. 36. n. 6
Anatociſmus ſine Anatochia quid. dec. 103. nu. 5.
in Anatociſmo duplex ſubeſt obligatio. ibid. nu. 10.
Animalia ſua quilibet cuſtodire tenetur ne damnũ dent frugibus. dec. 148. num. 2.
Animus diſtrahendi cognoſcitur ex facti circunſtantijs veriſimilibus. dec. 81. num. 3.
Annus in diuiſione fructuum beneficij inter hęredem & ſucceſſorẽ, a quo menſe ſit incipiendus. dec. 82. nu. 33.
Annui legati onus ad vſufructuarium omnium bonorũ, non ad hæredem vniuerſalem ſpectat. dec. 55. nu. 8.
Annuæ penſiones ſiue arreragia noſtrorum redituum nõ ſunt acceſſiones ſortis, ſed quodammodo quid principale. dec. 103. nu. 8. & 9.
in Annuis penſionibus rei locatæ receptũ eſt, vt ſi tardius ſoluantur, eorũ vſuræ debeantur. dec. 103. nu. 11.
Annui reditus vel pro mobilibus habendi ſunt, vel pro tertia bonorum ſpecie. dec. 53. nu. 23.
Cætera vide in verb. Reditus annui.
Annuæ præſtationes & reditus qualiter præſcribantur. de 124. num. 2.
Antichriſis eſt pignus quod ita datur, vt in vſuras creditor fructus percipiat. dec. 83. num. 1.
Antichriſis iure ciuili eſt licita. ibid. nu. 2.
Antichriſis rem in aliud genus contractus transformat. ibid. nu. 3.
Antichriſim licitam eſſe in reditu annuo. dec. 83. nu. 5.
Antichriſim periculoſam eſſe in conſtitutione reditus annui, ideoque non facile approbandam. ibid. nu. 6.
Antichriſis non eſt titulus dominij aut poſſeſſionis tranſlatiuus. dec. 76. nu. 3.
Antiqua bona quæ dicantur. dec. 109. nu. 7.
Appellatio in dubio debet admitti. dec. 2. nu. 5.
Appellare ad Senatum idem eſt quod appellare ad Principem. dec. 72. num. 19.
Appellatio an admittatur aduerſus ſententiam latam ſuper iuramento deciſiuo. dec. 10. nu. 15.
Appellatiuum nomen cum in vno ſolo verificatur vicem nominis proprij obtinet. dec. 55. nu. 2.
Appellans à laudo ſi appellationem non perſequatur, an pœnam compromiſſi ſoluere teneatur. dec. 1. nu. 11.
Appellare de iure non licet à ſñia arbitri. dec. 1. nu. 1.
Appellatio admittitur de ſtylo & praxi Curiæ Dolanæ, à ſententijs tam arbitrorum quam arbitratorũ, & quare.

re,dec. 1. num.6
Appellare non licet poſt tres ſententias conformes, dec. 62.num. 1
Appellatus poteſt vti beneficio appellationis ac ſi ipſe appellaſſet,dec.46.nu.1
Appellationi adhærendũ eſt intra decẽ,dies,dec.46.nu.2
Appellatus poteſt vti beneficio appellationis in criminalibus etiam abſque proteſtatione,ibid.nu.5
Aquilianæ ſtipulationis formula,dec.111.nu.15
Arbitrium intelligitur de regulato,non de abſoluto,decis.55.num.28
Arbitri ſententia non poteſt reduci ad arbitrium boni viri,aliud eſt in ſententia arbitratoris,dec.1.nu.2
Arbitrarium eſt iudici, an inuentarium tutori facere iubeat non obſtante prohibitione teſtatoris,dec.102.n.5
Arbitraria pœna intelligitur citra mortem,dec.101.n.10
Archidiaconi,Decani rurales,& alij, ius habent viſitandi,dec.119.num.18
Argumentum de ſucceſſione ad legitimam non procedit affirmatiue,dec.88.num.13
Argumentum à cenſu ad emphyteuſim non bene procedit, dec.99.num.13
Argumentum à ſuperfluitate verborum vitanda eſt admodum infirmum, dec.5. num.12
Argumentum à contractibus ad quaſi contractus quomodo procedat,dec.14.num.14
Argumentum à vocatione actiua ad paſſiuam non valet, dec.135.num.8
Argumentum à ſequenti ſubſtitutione ad præcedẽtem, an recte procedat,dec.135.num.11
Argumentum à feudo ad manumortuam recte procedit, dec. 105.num.11
Argumento à contrario ſenſu nõ eſt locus in pœnalibus, dec. 143.num.10
Ars verborum non valet in re facta,dec.12.num.9
Aſcendentium & deſcendentium coniunctio iure gentium illicita,dec.23.num. 10.11
Aſcendentes ab omni ſucceſſione deſcẽdentium per conſuetudinem noſtram arcentur,dec.86.num.2
Aſcendentibus an debeatur legitima in bonis antiquis & immobilibus ſuorum liberorum inteſtatorum,dec. 53.num.37.45
Aſcendentium præteritione teſtamentum eſt nullum,decis.126.num.12
Aſclepiadis medici ſponſio cum fortuna,dec.57.nu.17
Aſinus Ocni ignauæ vxoris typus, dec. 20.nnm.23
Aſſaciniij crimen non requirit plenas probationes, deciſ. 93.num.3
Auctor laudari poteſt in lite ſuper poſſeſſorio,& quomodo id procedat,dec. 117.num.4
in Auctionibus publicis,poſt addictionem, non auditur quantumuis plus offerens, dec.44.num.1
in Auctionibus auditur plus offerens poſt addictionem, tribus in caſibus,dec.44.nu.4.& 7
Augmentum valoris aureorum in redditu annno cuius lucro cedat, an ſcilicet lucro creditoris, vel debitoris, dec.110. num.3
Augmenti & diminutionis eadem eſt ratio, ibid. nn.5
Auunculus & nepos ſunt in pari gradu, vterque ſcilicet in tertio,dec.40.num.16
Auus maternus præfertur auo paterno in materna dote nepotis,dec.86.num 7
Auus maternus præfertur patri in dote materna nepotis, dec.86.num.20
Aymonis Publicij opinio, circa conſuetudinem paterna paternis,examinatur,dec.109.num.24

B

BEneficia duo ſimplicia ſub eodem tecto,an ſint incompatibilia.dec.89.num.1.13.15
Beneficia duo curata ſunt incompatibilia,ibid.num.4
Beneficia titulata quæ ſunt,ibid.num.5
Beneficia curata, titulata,& ſeruitoria, quare incompatibilia, ibid.num.8. & 14
Beneficia mere ſimplicia perſonalem non requirunt reſidentiam, ibid.num.11
Beneficiorum pluralitas reprobata,& quare, ibid.num.2
Beneficiorum diuerſæ ſunt ſpecies, ibid.nu.3
Beneficiorum ſimplicium duæ ſpecies, ibid. num.7
Beneficium ſufficiens ad honeſtam clerici ſuſtentationẽ, cuiuſnam reditus eſſe debeat, dec.89. nu.16
Beneficij fructus à patre perceptos repetere poteſt filius, dec.65. num.1
Beneficium obtinens abſque animo initiandi ſe factis,an & quando fructus ſuos faciat,dec.65.num.7.& 9
in Beneficialibus,filiusfamilias loco patrisfamilias habetur,ibid. num.2
Beneficij fructus an ad ſucceſſorem,an ad hæredem pertineant,dec.81.num.32
Beneficij reſeruati collatio facta ab alio quam Papa,nulla eſt,dec.131.num.1
Beneficia mixti patronatus an regulentur vt eccleſiaſtici, dec.131. n.10, 15
Beneficia patronatus laicorum non cadunt ſub reſeruatione menſium,nec etiam beneficia mixti patronatus, dec.131.num.15.16
Benigna eſt interpretatio quæ fauet teſtamento & vltime voluntati,dec41.num.22
Bis aut pluries poſiti in conditione cenſentur vocati, deciſ.64. num.6
Blaſphemiæ plures vno impetu prolatæ habẽtur pro vnico delicto,propter continuationem,dec.24. num.4
Blaſphemia quam atrox & impium ſit ſcelus, dec.24.n.7
Blaſphemi digni ſunt qui à ſpiritibus blaſphemiæ occupentur,dec.24.num.8
Blaſphemi olim lapidabantur,dec. 24.num.9
Blaſphemiæ crimen concitat famem,peſtilentiam,& terræmotus, dec.24. num.10
Blaſphemiæ pęnam imminutam eſſe,ob delicti frequentiam,cũ potius debuiſſet exaſperari, dec.24.num.11
Bona conſtante matrimonio quæſita, ſtatim & ipſo iure vtrique coniugi acquiruntur, tametſi maritus eorum alienandorum ſolus licentiam habeat, dec.114.nu.41
Bona fides nõ requiritur in præſcriptione lõgiſſimi tẽporis,dec.104.nu.31. ſecus de iure Canonico, ibid.nu.32
Bona quæ filius habuit à patre dicuntur ei antiqua,deciſ. 40.num.1
Bona vacantia fiſco Principis deferuntur, dec. 144.nu.4
Bona vacantia ſunt de regalibus,dec.144.num.5
Bona dicuntur deducto ære alieno,dec 95. num.10
Bona confiſcata non recuperat, qui poſt confiſcationem declaratam litteras gratiæ obtinet, dec.7.num.11
Bona inter viuos donata, computanda ſunt in ſubſtantia patris,ad augendam legitimam, dec.97.num.6. & 16
Bonorum origo an ſit attendenda in retractu gentilitio, dec.40.num.5.15.33.34
Bonorum appellatione, facta relatione ad locum,nõ continentur iura & actiones, dec.123. num.7
Bonorum maternorum duo genera,dec.16.num.1
Bona vere materna quæ dicantur,ibid.num.2
Bona quaſi materna quænam ſint, ibid. num.3
Bonorum generali appellatione, bona omnia tã mobilia

Digitized by Google

quam imobiliam continentur,dec.109.num.2
Bonorum origo repetēda vſque ad communem ſtipitem, dec. 109.num.9
Bona ſemel vnita non ſunt multipliciter diuidenda,dec. 109. num.20
Burgundiæ Comitatus antiqua immunitas & libertas, dec. 11.num. 17
Burgūdiæ Comitatus liber eſt & immunis,dec.119.n.28
Burgundiones blaſphemiæ diffamati ab Hoſtienſis, dec. 24. num.6
Burgundiæ Comitatum feudum eſſe mouens ex Archiducatu Auſtriæ,falſo aſſeruit Molin. dec.104.nu.12
Burgundi oriundi ex Comitatu non indigent literis naturalitatis in Francia,dec.104.num.40

C

CÆterorum appellatione omnes continentur, deciſ. 145. num.70
Capitale in ſocida an ſoli conferenti pereat, dec.380.nu. 8.& num.26
Calumniari videtur is qui non probat quod contra teſtē oppoſuit,& videtur etiam habuiſſe animum iniuriandi,dec.100 num.5
Cancellarius vices Principis abſentis in Senatu gerit,& Præſes,vices vtriuſque,dec.72.num.16
Capellania quæ habet onus coadiuuandi in curia animarum,dicitur requirere reſidentiam,dec.89.num.10.
Capellaniæ ſunt beneficia mere ſimplicia,dec.89.nu.12
Capitulum eſt vbi eſt maior pars, dec.69.num.7
Capitalium pœnarum appellatione, veniunt deportatio, & damnatio in metallum,dec.101. nu.6
Captio verborum licita in quibuſdam contractibus, dec. 57.num.24
Carcer ad cuſtodiam, non ad pœnā,dari ſolet, dec.24.n.2
Cauſa adiecta legato illud non reſtringit, præſertim ſi non ſit cauſa finalis,dec.145.num.9
Cauſa adiecta legato reſtringit legatum, ſi coniecturis conſtet ita ſenſiſſe teſtatorem.dec.145.num.10
Carolus Burgundiæ Dux & Comes ſedit in Senatu Dolano iuris reddendi gratia,dec.72.num.14
Caſus dubius fortunæ reddit aliquando licitum id quod alias eſſet illicitum, dec.57.nu.11
Caſum aduerſum liberi hominis expectare inciuile eſt & turpe,dec.57.num.29.30
Caſus in quo committitur Anatociſmus in reditibus noſtris, dec.103.num.14
Caſus prouiſionali iudicio diſpoſiti quinā ſint. remiſſiue, dec.85.num.5
Caſus fortuiti & caſus naturalis periculum eſt commune in ſocida,dec.38.num.19
Caſus fortuitus à nemine præſtatur,dec.11.num.54
Caſus omiſſus à cōſuetudine, relinquitur diſpoſitioni iuris communis, dec.120. nu.15
Caſus contingens in perſonam conductoris, eum non liberat a mercede integraliter ſoluenda, deciſ.84.nu.2
Cauſa ceſſante non ſemper ceſſat effectus, dec.20.nu.14
Cauſa vna quando eſt præiudicialis ad alteram non poſſunt ſimul tractari,dec.129.num.8
Caupo,nauta,ſtabularius,cenſetur ipſo facto ſe ſuamque nauim & diuerſorium idoneum eſſe profiteri, deciſ. 49.num.1.
Caupo conueniri poteſt,etiam ſi ſine eius culpa res perierit,dec.49.num.2
Cautio pro doario an ſit præſtanda,dec.42.num.1
Cedere bonis an poſſit condemnatus criminis cauſa ad mulctam pecuniariam, dec.78. num.1. ſeq.
Cedi poteſt omne ius, niſi lege ſit prohibitum, deciſ.45. num.5
Cedi an poſſit actio iam extincta, dec.111.num.1
Cedere poteſt,quicunque poteſt agere,dec.111.num.6
Cenſualis contractus eſt contractus fundiarius & mere realis,dec.99.num.1
Cenſuarius cedendo rei, liberatur ab onere cenſus in futurum,dec.99.num.9
Cenſus & emphyteuſis diuerſa ratio, ibid.nu.13
Cenſus eſt indiuiſibilis, & totus in tota re & in qualibet parte ipſius,dec.99. num.19
Cenſuale prædium an pro parte poſſit relinqui,deciſ.99. num.20.21
Cenſuarius non poteſt dimittere fundum inuito domino,dec. 99.num.22
Cenſuarius poteſt ad libitum de re cenſuaria diſponere, domino inuito,etiam demoliendo, deciſ.15. num.11. fallit vt num. 12
Cenſualis contractus multum accedit contractui emphyteuſeos, ibid.num.13
Cenſualis contractus quid de iure communi requirat. & quid apud nos,dec.9.num.1. 2
Cenſus noſter quid ab emphyteuſi differat,dec.9.nu.3
Cenſualis penſio quandò eſt ingens,contractus magis accedit locationi quam cenſui,dec.9.num.9
Cenſus quidnam ſit ſecundum ius ciuile,dec.58.nu.27
Cenſus eſſe poteſt ſine iure laudemiorum aut retentionis, ibid.nu.26. & 28
Ceſſio & remiſſio omnium iurium,cum iuramento, priuat cedentem omni actione,dec.111.nu.2
Ceſſio quo caſu fieri poſſit ex interuallo, dec.111.nu.33
Ceſſionarius non plus conſequitur quam quod dedit pro obtinenda ceſſione,dec.111.num.32
Cenſus an præſcribatur ab vno ex poſſeſſoribus, alio ſoluente,dec.141 .nu.1. & ſeq.
Cenſus eſt indiuiduus, ibid.num.2
Cenſus ſolutio pro parte, conſeruat totum cenſum, ibid. num.5
Cenſus noſter parū differt ab emphyteuſi, dec.141. n.13
Cenſualis rei poſſeſſor vnus poteſt in ſolidum conueniri pro toto cenſu, ibid.num.19.
Cenſus perimitur perempta re,ibid.num.22
Ceſſante ratione legis ceſſat illius diſpoſitio, dec.10.nu.9
Ceſſio obligationis vel diei in fructibus ciuilibus idem operatur,quod in fructibus naturalibus ſeparatio,dec. 51.num.25
Ceſſionarius id tantum petere poteſt, quod ipſe dedit, & non id quod continet actio ceſſa, dec.36.nu.11
Ceſſio actionis facta poſt ſolutionem an valeat, deciſ. 80.num.10
Ceſſio bonorū in delictis non admittitur nec quoad mulctam,nec quoad intereſſe, dec.78. nu.5
Ceſſio bonorum ignominioſa & probroſa eſt pœnæ corporalis loco, ibid.nu.6
Ceſſionis beneficium quare inuentum, ibid.nu.7
Ceſſione bonorum facta non poteſt amplius conueniri debitor,niſi inquantum facere poteſt, dec.78.nu.4
Charitas prima incipit à ſeipſo,dec.66.nu.6
Chirographarius creditor prior tempore an poſteriori præferri debeat, dec.27.num.1
Chirographariorum creditorum eādem omnino habendam rationem, dec.27. num.5
Chirographarij creditores de iure nullam habent hypothecam,dec.27,num.6
Chirographus recognitus paratam habet executionem,

dec.

Digitized by Google

dec.27.num.9
Chirographum recognitum parere hypothecam aliqui tenent,dec.27.num.12
Chirographi ſola agnitio non ſufficit ad inducendam hypothecam,ibid.num.13
Citandi qui ſint ad confectionem inuentarij ſolemnis, dec. 143. num.16
Citationis obmiſſio reddit ſententiam nullam, deciſ.35. num.4. & 16
Clandeſtinæ conuentiones non nocent inſtrumentis dotalibus,dec.48. num.1. ſeq.
Clauſula,omni meliori modo, an ſuſtineat teſtamentum nullum ex defectu inſtitutionis aut exhæredationis, dec. 28.num.2.5.22.24.26
Clauſula omni meliori modo eſt maioris effectus quam clauſula codicillaris, dec.28.num.3
Clauſula omni meliori modo fungitur vice clauſulæ codicillaris,ibid.num.6
Clauſula codicillaris non ſupplet defectum inſtitutionis, ibid.num.4
Clauſula omni meliori modo caſus expreſſos validat,ſed non ſupplet omiſſos,dec.28.num.8
Clauſulæ omni meliori modo varij effectus,tam circa teſtamenta,quam circa contractus & actiones, deciſ.28. num.31. & ſeqq.
Clauſula omni meliori modo nihil operatur quãdo adeſt defectus poteſtatis, dec.28.num.51
Clauſula omni meliori modo nihil operatur quando appoſita eſt ex ſtylo potius quam ex voluntate teſtatoris, & quomodo id colligatur,ibid.num.52
Clauſula omni meliori modo nihil operatur in teſtamento nullo ex cauſa præteritionis, dec.126. nu.24
Clauſula omni meliori modo vnde habeat originem, & illius effectus, ibid.num.26
Clauſula codicillaris nihil operatur in fauorem eorum qui non ſunt vocati,dec.126. num.27.28
Clauſula gratificatoria Epiſcopi inter plures pręſentatos, dec.131.num.20.in littera b.
Clauſula,amoto quolibet illicito detentore,ſupplet defectum narratiuæ iuris alterius,dec.131.num.22
Clauſula obligationis & hypothecæ omnium bonorum, eſt de ſtylo notariorum,nec immutat naturam contractus,dec.99.num.16
Clauſula quod ſpecialitas non deroget generalitati, quid operetur,dec.79.num.6
Clauſula acceſſoria non mutat naturam principalia obligationis, dec.18.num.46
Clandeſtinum factum ſemper præſumitur doloſum,dec. 23.num.15
Clerici bona an poſſint per executionem capi virtute ſigilli, dec.30. num.19
Clericus non poteſt legitimari à Principe ſæculari, deciſ. 82.num.16.& 24
Clericatus qualitas non præſumitur, dec.96.num.1.fallit vt num. 4 & 6
Clericatus qualitas in libello deducta & non negata ab aduerſario,an præſumatur, dec.96.num.6
Clericatus quomodo probetur,ibid.num.7
Clericus olim,etiamſi in habitu non incederet, non amittebat priuilegium ſori,dec.30.num.1
Clericus in minoribus conſtitutus non gaudet hodie priuilegio ſori,niſi incedat in habitu, dec.30.num.2
Clericus an ſit aliquis, & an remittendus, quis de eo cognoſcat,dec.30.num.3
Clericus incedens in habitu, quantumcumque grauia crimina committat, non amittet priuilegium, deciſ. 30.num.5
Clericus non poteſt puniri à iudice laico abſque reali degradatione,dec.30.nu.6
Clerici in atrocibus criminibus debent ſæculari brachio tradi,dec.30.num.8. & 11.
Clericus priuilegio ſuo nec tacite nec expreſſe poteſt renunciare,dec. 30.num.13
Clericus cum laico conuentus coram iudice ſæculari, an vterque ſit remittendus iudici Eccleſiaſtico, deciſ. 30. num.14
Clericis quando deneganda declinatoria a iudicibus ſæcularibus in hoc Comitatu Burgundiæ, dec.30.nu.17
Cleopatræ ſponſio cum Marco Antonio,dec.57.nu.17
Coactori an competat actio, dec.9. num.10
Cohæres qui ſub beneficio legis & inuentarij adiuit, eſt quaſi vnicus hæres,quoad partem ſuam,dec.17.num.3
Cohæredibus ſimpliciter adeuntibus nihil prodeſt inuentarium alterius cohæredis, ibid.num.6
Collatio expreſſim an debeat prohiberi, dec.139.nu.9
Collatio ceſſat ex voluntate parentis ſiue expreſſa ſiue tacita,ibid.num.13
Collationi non ſubiacet donatio, quando illius effectus confertur in tempus mortis, ibid.nu.19
Collationis ius introductum eſt fauore æqualitatis conſeruandæ inter liberos, ibid.num.21
ad Collectam neceſſario deueniendum eſt, deficientibus bonis communitatis,dec.69.num.4
ad Collectam,quæ pro expenſis litis imponitur, non tenetur is qui expenſas obtinuit,dec.69.num.6
Collecta ſi imponatur à communitate pro ſoluendo debito ciui ſuo,ciuis ille contribuet,dec.69.num.1
Collectæ indictio paratam habet executionem, deciſ.69. num.9
in Collectis quæ fiunt pro pontibus, fontibus,puteis, & alijs eiuſmodi,vnuſquiſque tenetur, etiamſi proteſtetur ſe re illa communi non velle vti, dec.69.num.12
Collectam nemo ſubire debet pro eadem re in duobus locis, dec.11.num.11
Collectam indicere poteſt ſolus Princeps, idid. n.14. 16. fallit vt num 18
Collectam indicendi quænam ſit iuſta cauſa, dec.11.n.20
Collecta ſine iuſta cauſa indicta ſolos præſentes obligat, idque nõ in vim collectæ,ſed in vim pacti,dec.11.n.22
Collecta voluntaria quæ, ibid. num.26
Collecta vt indicatur, an vocandi ſint extranei qui prædia poſſident,dec.11.num.36
Collectiua nomina an inducant tractum temporis in futurum, dec.18. num.54
Collectiua plurium perſonarum & graduum ſimul,ibid. num.54.56
Colonus ſiue conductor ſimplex non poteſt agere ad fructus ſine mandato,dec.9.num.13. fallit in conductore qui nummis colit,ibid.num.14
Coloratus titulus eſt qui obtinetur ab eo qui habet conferendi poteſtatem,dec.131.nu.12
Comitatus Burgundiæ antiqua immunitas & libertas, dec.11.num.17
Comitatus Burgũdiæ liber eſt & immunis,dec.119.n.28
Comitatum Burgundiæ feudũ eſſe mouens ex Archiducatu Auſtriæ,falſo aſſeruit—— dec.104.num.12
Commercium liberum eſſe dẽt vnicuique, dec.106.nu.5
Commiſſo quibus caſibus locus ſit ipſo iure, & in feudo & emphyteuſi, dec.58.nu.13
Commiſſo vix locus eſſe poteſt ipſo iure in recenſuali, ibid. nu.14
Commiſſo non eſt locus niſi volente domino, & voluntatem

Digitized by Google

ratem ſuam declarante, quæ declaratio retrotrahitur ad tempus commiſſæ fraudibus, ibid.nu.18. & 20
Commiſſum quid ſit, dec.58. num.23
Commiſſo an locus eſſe poſſit in re cenſuali, in qua nullū dominium directum, nullaque iura laudemiorum reſeruata ſunt, ſed ſolus cenſus fundiarius, ibid.nu.25
Commiſſo in quibus caſibus locus ſit, & à quo tempore veniant fructus in actione commiſſi, decif.58. num.1. & ſeq.
Commiſſo quibus caſibus locus ſit in re emphyteutica, feudali, cenſuali, & manumortali, dec.58.nu.7
Commiſſo an locus ſit propter aſſertionem vaſſalli, dicentis ſe ignorare an quod poſſideret feudale eſſet necne, cum tamen ſciret eſſe feudale, dec.63.nu. 1
Commiſſi pœna an & quando pertineat ad conductorem, dec.140.num.10
Commiſſum non eſt in fructu, cum non renaſcatur, ibid. num. 11
Commiſſum an incurratur ipſo iure, ibid.nu.12
Commodum qui ſentit, debet ſentire & incommodum, dec.55.num.9
Commotus dolore & iracundia non eſt in plenitudine intellectus dec.26. num.7
Communia verbi nulla ſunt, dec.41.num.18
Communio inter homines manuſmortuæ per matrimonium an cenſeatur diſſoluta, dec.54.num.1.& ſeq.
Communio inter virum & vxorem pendente matrimonio, eſt habitu tantum, non actu, dec.114.nu.14
Commune meum quodammodo dici poteſt, dec.20.nu.2
Communio hoc operatur, vt videatur vxor in rem propriam ſe obligaſſe, dec.20.nu.13
Communio inter virum & hæredes vxoris eſt natiua, dec.136.num.4
Communiter rés agi poteſt citra ſocietatem, ibid.num.6
Communio quæ eſt inter matrem & filiam manumortales, an per matris tranſitum ad ſecunda vota cenſeatur diſſoluta, dec.54. num.2
Communio inter manumortales an debeat eſſe vniuerſalis, dec.54.num.6
Communio vt dicatur vniuerſalis, tria requiruntur, ibidem num.8
Communionis diſſolutio inter manumortales, duo requirit, dec.54.num.15
Communione remanente, remanet ius ſuccedendi inter manumortales, dec.54. num.25
in Communione inuitus nemo manere cogitur, dec. 66. num.5
Communitatis maior pars minori præiudicat in negotijs ipſius communitatis, idque etiamſi negotium cōe ſit omnibus vt ſingulis, dec.69.num.10.11
Comparatiuus certus poſitiuum certum præſupponit, dec.41. num.50.
Compaſcui agri vſus ſeruitutem an & quando reſtringere poſſint, dec.66.num.22
Compendioſa facta à pagano verbis obliquis non continet vulgarem, dec.126.num.47
Compendioſa facta à pagano, filio impuberi, per verba communia, matre exiſtēte in medio, an contineat pupillarem, dec.41. num.4. & num.21.23
Compendioſa facta à pagano, filio impuberi, verbis directis, matre exiſtente in medio, an contineat pupillarem, dec.41.nu.12
in Compendioſa nihil refert an dicatur, ei ſubſtituo, vel, mihi ſubſtituo, dec.41. num.25
Compendioſa facta verbis communibus, pupillarem continet, dec.41. num.29
Compenſatio fit ipſo iure in delictis, odio delictorum, dec.43.nu.19.24
Concedens ius cædendi in ſuo nemore, non poteſt prohiberi cædere ligna, dec.66.num.8
Conceſſum ad tempus, videtur poſt illud denegatum, dec.106.num.8
Concordati facti cum Archiepiſcopo Biſuntinenſi, beneficio non gaudent diœceſani Lugdunenſes & Lingonenſes, qui ſunt ſub Comitatus Burgundiæ ditione, dec. 30. num.15
Condemnatus ſemel in vno foro, non poteſt iterum puniri in alio, dec.47.nu.5
Condemnationis tēpus attendendū eſſe in ea quæſtione de diuerſorum temporum conductoribus, dec.140.n.3
Conditionalia verba non diſponunt, dec. 120.num.21
Conditio ſi ſine liberis non conuenit pupillari ſubſtitutioni, dec.41.n.9.33
Conditiones non niſi triginta annis præſcribuntur, dec. 128. num.8
Conditio alicuius poteſt eſſe in pendenti, dec.29.num.14
Conditio furtiua & actio furti quid inter ſe differant, decif.51.num.14
Condictio furtiua ſoli domino competit, & non colono, ibid. num.15
Conditio regulariter non diſponit, dec.52.nu.1
Conditio ſi ſine liberis, ſubintelligitur in omni ſubſtitutione facta filio aut nepoti, dec. 52.n.7
Conditionis natura eſt vt actum ſuſpendat & obligationis natiuitatem, dec.133.n.9
Conditio, ſi ſubſequatur matrimonio, an ſit poteſtatiua, ibid. num.11
Conditio ſi ſine liberis inter deſcendentes cenſetur repetita, dec.135.n.19
Conditionis natura eſt, vt actum in futurum ſuſpendat, dec.114. n.51
Conditionis natura eſt, vt poſſit vel non poſſit exiſtere, dec.18.n.7
Cōditio ſtipulationis exiſtens, non tam obligat, quam demōſtrat obligatum, dec. 105. n. 27
Conditio non eſt quid poſitiuum, ſed eſt priuatio puritatis, ibid.n.30
Conditionis euentus nihil nouiadfert, ſed tantum facit vt diſpoſitio (quæ ab initio erat conditionalis) pure facta videatur, ibid.nu.31
in Conditionali contractu purificata conditione hypotheca retrotrahitur ad diem contractæ obligationis, decif. 105.nu.22
Conditionis natura eſt ſuſpendere actum, dec.111.nu.39
Conditione non eueniente, contractus conditionalis dicitur nullus, ibid.n.31
Conductor qui nummis colit, an habeat condictionem furtiuam, dec.51.n.2.& nu.12.13.14.15
Conferri an debeat donatio a patre facta filio in poteſtate conſtituto fauore matrimonij, dec.139.n.3
Conferri debet quicquid imputatur in legitimā. ibid.n.6
Conferre debent inter ſe deſcendentes omnia profectitia, niſi parens prohibeat, dec.139.nu.12
Confeſſio incidenter facta non nocet, dec.85.nu.5
Confeſſione iudiciali probari poteſt depoſitum, decif.85. num.7
Confeſſus pro iudicato habetur, ibid.nu.8
Confeſſione nulla eſt maior probatio, ibid.num.9
Confeſſio bis aut pluries geminata, etſi incidenter facta, nocet confitenti, ibid.num. 12
Confeſſio qualificata an poſſit diuidi, dec.12.num.1
Confeſſio continens connexa aut ſeparata, ibid.nu.4

Con-

Digitized by Google

Confeſſio cum aduerſatiua, dec.12.nu.8
Confeſſio ſpontanea, aut facta ſuper iuramento delato. ibid. num.10
Confeſſio cui reſiſtit aut non reſiſtit pſũptio, dec.12.n.12
Confeſſio illius, qui dicit ſe expendiſſe monetam, ſed tũc ignoraſſe quod eſſet falſa, non diuiditur, ibid.nu.23
Confeſſio ſuperat omnem probationem, niſi ſit rerum impoſſibilium, dec.33.nu.4
ex Confeſſione qualificata an poſſit quis puniri pœna ordinaria, dec.12.nu.18. & an torqueri, nu.19
Confeſſio poteſt diuidi quando agitur de factis omnino diuerſis, dec.12.num.24
Confeſſio qualificata an poſſit ſcindi, iudici eſt arbitrarium, dec.12.num.25
Confeſſio extraiudicialis cum præſumptionibus indubitatis, an ſufficiat ad pœnam ordinariam, dec.93.nu.6
Confeſſio minoris in criminalibus abſque curatore, an valeat, dec.39.num.6.
Confeſſio regulariter non probat pro confitente, dec.12. num. 28
Confeſſio & concluſio in cauſa, ſententiæ æquipollet, dec. 6.num.11.declaratur num.13
Confeſſio in beneficialibus non prodeſt ad beneficium conſequendum, dec.96. num.2
Confirmans licet ceſſet, non tamen ceſſat confirmatum, dec.14.num.55
Confiſcatio bonorum quando habeat locum in Comitatu Burgundiæ, dec.7.num.12.& 16.
Confiſcare quid ſit, ibid. num.14
Confiſcationis ius pendet à ſententia, d.n.7.nu.19.20
Confiſcatio bonorum an habeat locum in crimine ſortilegij, dec.35.nu.52
Coniectura in dubio ſumẽda eſt quæ delictum excludat, dec.19.num.15
Coniecturis non eſt locus in claris, dec.28. num.10
Coniectura mẽtis verborum proprietati ſuccumbit, dec. 28.num.17
Coniecturæ an liberi in conditione poſiti ſint vocati, ſunt in arbitrio iudicis, dec.122.num.18
Coniunctus præſumitur ſcire facta coniuncti, dec.13.n.7
Coniuncta & connexa quæ dicantur, dec.12.nu.5
Coniunctus ex linea, ex qua bona proueniunt, quis dicatur, dec.109.num. 26
Coniuncti vltra decimum gradum non admittuntur ad ſucceſſionem, dec.109.num.31
Conquæſtuum pars, quam defert conſuetudo marito, eſt lucrum, dec.114.num.22
Conquæſtus fiunt vt plurimum ex laboribus & induſtria viri, dec.16.num.23
Conquæſtuum lucrũ non habet mulier à marito aut eius liberalitate, ſed à ſtatuto & cõſuetudine, ibid.n.24.32
Conquæſtus quoad vxorem connumerantur inter lucra nuptialia, ibid.num.27.
Conquæſtus quoad maritum non connumerantur inter lucra nuptialia, ibid.num.30
Conquæſtus nomen eſt nomen iuris, ſicut nomen bonorum & nomen peculij, aut fructuum, dec.95.nu.3
Conquæſtus nomen id tantum continet, quod deducto ære alieno, lucri ſupereſt, dec.95.num.6
Conquæſtibus legatis non tenetur hæres legatum præſtare, niſi deducto prius ære alieno, vel niſi caueat legatarius de debitis perſoluendis, dec.95.num.8
Conſanguineus præfertur in bonis paternis, vterinus in maternis, inter fratres & fratrum filios, non exſtantibus vtrinque coniunctis, dec.40.num.29
Conſenſus requiſitus non ad integrãdam perſonam contrahentis, ſed ad confirmationem actus, poteſt interuenire ex interuallo, dec.105.num.5
Conſenſus ad confirmationem actus requiſitus retrotrahitur ad tempus contractus, dec.105.nu.6.& 7
Conſequimur aliquando per alium, quod ex noſtra perſona non conſequeremur, dec.156.num.12
Conſilium non obligat, dec.22.num.19.21
Conſiſtorium quid ſit, dec.72.num.15.
Conſtitutum non operatur translationem poſſeſſionis in bonis futuris, dec.61. num.7
Conſtituens ſe ſoluturum pro alio, an gaudeat priuilegio excuſſionis, dec.71.nu.2.3.4.5.7.8
Conſtitutio generaliter loquens, generaliter eſt intelligenda, dec.86.nu.3
Conſtitutionum ſiue ordinationum antiquarum artic.33. ſub titul. de decretis. expenditur, dec.79.nu.5
Conſtitutionum antiquarum artic. 45. ſub titul. de præſcriptionibus cenſuum & redituum. declaratur, dec. 124.num.1. & ſeq.
Conſtitutionis antiquæ art.421.ſub tit. de caſib. in quib. prouiſio cadit. extenditur & ampliatur, dec.85.nu.1
Conſtitutionum antiquarum art.503. ſub tit. de prædijs & banno prætorum. declaratur, dec.58.num.24. & 29 item art.505.dec.136.num.9
Conſtitutionum antiquarum artic. 575. ſub tit. de pactis initis cum filijs familiæ & minorib. explicatur, dec.14.
Conſtitutionis artic.34.ſub titul. de decretis. declaratur, dec. 4. num.1
Conſtitutionum nouarum anni 1586. articulus 184. expenditur, dec.124.nu.1. & ſeq.
Conſtitutionum nouarum anni 1586.art.188.declaratur, dec. 115. num.1. & ſeq.
Conſtitutio anni 1588.de ſpuriorum ſucceſſione quomodo intelligenda, dec.144.num.25
Conſuetudinis Burgundicæ articuli nonnulli, quibus lux aliqua ex his deciſionibus accedit, ij sũt qui ſequuntur.

Tit. de feudis.
art.7. expenditur dec.32. num.2
art.17.declaratur dec.32.num.3

Tit. de coniugatis.
art.2.declaratur dec.68.nu.1. & tota dec.114
art.3.dec.41.num.46. & ſeq.
art.7.dec.90.num.2
art.9.dec.86.n.1. & ſeq.
art.14.dec.53.num. 7. & 16
art.16.dec.42

Tit. de ſucceſſionib.
art.2.dec.53.n.1.& ſeq.& dec.144.num. 19
art.3.dec.70.num. 19
art.4.deciſ.53.n.20.21.22.37.item dec.86.n.17.item dec. 109.num.1. & ſeq.
art.5.dec.130.num.3. 17. 21
art.6.dec.34.n.15.item dec.120.num.1. & ſeq.

Tit. des eſpaues.
art.1.ampliatur dec.144. num. 31

Tit. de præſcriptionib.
art.1.declaratur dec.138.num. 15

Tit. de cenſib.
art.3.declaratur dec.107.num.4

Tit. de retro.
art.13.examinatur dec.52.num.10. 32
art.14. dec.141.num. 23

Tit. de manib. mort.
art.1.dec.29.num.8.16.17.item dec.104.item deciſ.138
art.4.dec.104.

art.

art.5 dec.54.num.2.15.& ſeq.
art.7 deciſ. 54.
art.9.dec.29.num.11.& 13
art.10. dec.104
art.11.dec.137.num.8
art.12. dec.123. num.1. & ſeq.
art.13.dec.58.num. 16
art.15.dec.54 num 2.15.& ſeq.
art.16.dec.118.num.3.item dec.136. num.15
art.17.dec.54. num.2.15. & ſeq.
Cõſuetudo eſt ius ciuile illius loci vbi viget. dec. 70. n.6
Conſuetudo ſtricte & proprie interpretari debet, deciſ. 54. num.22
Conſuetudo noſtra eſt inordinate diſpoſita, dec.86.nu.15
Conſuetudo exorbitans à iure communi non debet extendi de caſu ad caſum, dec. 120.num. 16
Conſuetudo de ſimplici cenſu loquens an habeat locum in feudo, dec 58.num.1
Conſuetudo iuris correctoria non admittit extẽtionem, dec.53.num. 8
Conſuetudo excludens à ſucceſſione non cenſetur excludere à legitima, dec. 118.num. 2.contra num.9
Conſuetudo quod Princeps ſpurijs ſuccedat, vnde habet originem dec.144. num.2
Conſuetudo eſt generalis in tota penè Gallia, vt fundum derelinquere poſſit poſſeſſor ad liberandum ſe ab onere, dec.99 num.10
Conſuetudo noſtra de non præſcribenda libertate omnẽ omnino præſcriptionem tollit, dec. 104.nu.13
Conſuetudo mortuum ſaiſit viuum, vſu totius Galliæ recepta, dec 31.num.2
Conſuetudine le mort ſaiſit le vif, an iuri cõi derogetur quoad iura tranſmiſſionum, dec.31. num.3
Conſuetudo le mort ſaiſit le vix, materiam tranſmiſſionum ampliat, dec. 31. num.5
Conſuetudo introducta vt bona in familijs conſeruentur, eſt fauorabilis, dec. 109.num.11
Conſuetudo noſtra duo tantum latera conſtituit, ſcilicet paternum & maternum, dec. 109.nu.18
Conſuetudo intelligenda eſt ſeruata gradus perrogatiua, dec.109.num.19
Conſuetudinis, bona ſequuntur lineam, vera ratio, deciſ. 109.num.29
Conſuetudo, quæ requirit conſenſum domini in alienatione rei manumortalis, introducta eſt in fauorẽ dñi, non in fauorem contrahentium, dec.105. num.13
Conſuetudo recipit interpretationem à iure communi, dec 40.num 6
Conſuetudinis & ſtatuti diſpoſitio æquiparatur vltimæ voluntatis, dec.40. num. 10
Conſuetudo eſt ſtricti iuris, nec extendenda de caſu vero ad caſum fictum, dec.40.num.22
Conſuetudo ius eſt commune in ſuo territorio, ibid.n.24
Conſueti furtis committendis, famoſi latrones dicuntur, dec.94.num.5
Conſuetudo ex tribus vicibus ingeneratur. ibidem nu.6
Conſuetudinis verba limitata ad certas perſonas, & ad certos caſus, non ſunt extendẽda ad alios. dec.130.n.19
Conſuetudinis noſtræ verba circa doarium non poſſunt verificari in dote incerta, dec.41. num.49
ad Conſuetudinis probationem requiruntur actus iudiciales, dec. 104.nu.15
Conſuetudini pacto partium põt derogari, dec.147.n.2
Conſuetudini aut ſtatuto an tacite derogari aut renunciari poſſit, dec.68.nu.5. & dec.147. nu.2. & dec.114. nu,12. & 38
Conſuetudinis renunciatio aut derogatio debet eſſe ſpecialis, ibid. num.6
Conſuetudine excuſantur laici à procurationibus, deciſ. 119.num.17
Contractus ex conuentione legẽ recipiunt, dec. 38.n.22
Contractus minoris curatorem non habentis firmatur iuramento, dec.14. nu. 57
Contractus aliquando iuramento non firmatur, & tamen compellitur iurans ad obſeruationem iuramenti, dec.14.num.54
Contractus promiſcue conceptus ſub verbo venditionis & locationis ſimul, eſt contractus locationis, & non venditionis, dec.91. nu.1
Contractus ab initio ſunt voluntati, ex poſt facto neceſſitatis, dec.99. num.23
Contrariorum eadem eſt diſciplina, dec.69. nu.5
Contractu ſecundo, quando cenſeatur receſſum à primo, dec. 54. num.10
Contributione omnium farciendum eſt quod pro omnibus factum eſt, dec. 69.num.2
Contumacia an in minorem cadere poſſit, dec. 39.nu. 5
Contumacia habetur loco conteſtationis, dec.6.num.6
Contumax eſſe non poteſt qui non poteſt ſe defendere, dec. 39. num.2.
Conuentio appoſita ad vnum finem non debet operari contrarium effectum, dec.111.num.22
Conuentio ſub incerta conditione, quæ pendet à futuro fortunæ caſu, valet & parit actionem, dec.57.nu.9
Conuicia mutua incontinenti prolata compenſantur, dec.43.num.29
Copula, &, quando inter duo ponitur, quorũ vnum ineſt alteri, tunc illa duo reſoluuntur in vnum, dec. 22.n.53
Copula, &, facit copulatum venire æque principaliter, dec.89.num.25
Copula, &, quandoque ponitur pro diſiunctina, dec.104. num. 20
Copulæ, &, natura eſt, pariter & æqualiter coniungere, dec.18.num.26.27.44
Copula carnalis quomodo probatur, dec.23.num.27
Correctio idem quod caſtigatio ſiue punitio ſignificat, dec.24.num.1
Correlatiuorum in vno quod ſtatuitur, cẽſetur ſtatutum & in alio, dec. 54.num.5
in Correlatiuis, quod dicitur de vno, idẽ cenſetur de alio, dec.90.num.8. & dec. 114. num. 36
Correus quod ex facto correi damnum ſentit, ex proprio facto ſentire videtur, dec.141.num.12
Correo qui totum ſoluit, nulla impetrata ceſſione à creditore, nulla ſupereſt actio aduerſus correos, deciſ.80. num.2. & 3
Creditoris arbitrio permittitur pignoris diſtrahendi electio, dec.79.num.1
Creditor ſpecialem ſimul ac generalem hypothecam habens, poteſt incipere à generali in præiudicium debitoris, ibid.num. 8
Creditor tenetur reſtituere vel in ſortem imputare fructus, dec.37. num.20
Creditor non conſtituitur in mora recipiendi quandiu non fit realis oblatio, dec.150. nu.5
Creditor conditionalis an nominatim ſit citandus ad confectionem inuentarij, dec. 143.num.17
Crimen extinguitur morte, dec.6.nu.3
Criminis cauſa damnatus ad pecuniæ ſolutionem, non habet priuilegium, quod non poſſit conueniri, niſi in quantum facere poteſt, dec.78.nu.3
Culpa vix conſiderari poteſt in eo qui eandẽ diligentiã in alie-

alienis rebus cuſtodiendis, quam in ſuis adhibet. dec. 49. num. 17
Curia Dolana olim indictiua & ambulatoria.dec.72.n.12
Curator abſenti & contumaci vix dari poteſt.dec.39.n.4.
Cuſtos peculiarius non eſt ſeruus vniuerſitatis,ſed miniſter dec.148.nu. 20
Cuſtodia aduerſus vim parum proficit.dec.49.n. 15

D

DÆmoni obſidenti an imputãda ſint crimina per obſeſſum commiſſa.dec.33.n.5
Dæmones poteſtatem finitam habent in corpus, & non in animam obſeſſi.ibid.nu.6
Dæmonibus obſidentibus non omnia eſſe tribuenda quæ fiunt ab obſeſſi.dec.33.n.11.12.24. & ſeq.
Dæmonis natura eſt, vt perpetua inuidia & odio in homines flagret.dec.33. n. 15
Dæmones ſunt miniſtri iuſtitiæ Dei.dec.33.n. 21
Datio vbi diſpoſitiuè præcedit,non limitatur nec reſtringitur à ſubſequentibus verbis.dec.145.n. 8
Dato duplici genere coniunctorum ex vno eodemq; latere,quinam præferantur.dec.109.nu. 28.
Datum ſub vna conditione ſub contraria cenſetur ademptum dec.41.n. 28.
Debitor poteſt à creditore paciſci, quod poſſet ab extraneo.dec.103.nu.13
Debitoris factum creditori non nocet.dec.20.n.12
Debitoris non debet eſſe in electione an debeat necne. dec.59.nu.1
Debitoris eſt electio in alternatiuis obligationibus, & quomodo id intelligatur.dec.59. n. 2
Debitorum pactis iura creditorum non innouantur. dec. 51. num. 11
Debitum à patre,ratione dotis promiſſæ vni ex filiabus, non deducitur tanquam æs alienum ad minuendam legitimam.dec.97.n. 8
Debitum ob cauſam determinatur ſecundum cauſam ei annexam.dec.84.nu. 5
Decurionum ordo & conſilium verbis repræſentat vniuerſitatem.dec.11.nu.29.
Deficere dicitur qui moritur.dec.18. nu. 18. dec. 125.nu. 11.& n.55.57.& dec.135. n. 46
Degradationi reali locus eſt in tribus criminibus, & etiã in crimine proditorij homicidij.dec.30.n. 7. 8. 9. & in alijs etiam atrocioribus.nu. 11.
Delicta tot ſunt,quot perſonæ delinquentium. deciſ.148. num. 21.
Delicti tempus attendendum,cum quæritur cui ex diuerſorum temporum conductoribus pœna debeatur. dec. 140. num. 1
Delinquentium numerus pœnarum numerum exigit. dec.145.nu. 15.
Deportatis non debetur legitima.dec. 34.n. 5
Deportatus pro mortuo habetur.dec. 34. n. 33
Depoſitum habet executionem paratam.dec.85.n. 1
Depoſiti cauſa eſt ſummaria & celeris executionis. ibid. num. 2.
Depoſitum confeſſatum an gaudeat priuilegijs veri depoſiti.dec.85.n.6. & 14
Depoſitum confeſſatum quodnam dicatur.ibid. n. 15
Deprehenſi in itinere extrahentes frumentum, perinde puniuntur ac ſi re vera extraxiſſent.dec.81.n. 4
Derogari conſuetudini an poſſit pacto partium. dec. 68. nu. 5.dec.147.n.2.dec.114.num.12.& n.38.
Deſignatio rei ex qua legatum ſolui debet, non facit taxationem.dec.55.nu.21
Deſignatio rei vnde legatum ſoluatur,parit ſpecialem hypothecam. ibid.nu.23
Detractum alicui in fauorem alterius,ei adijcitur, cuius fauore ſit detractio.dec.34.n. 59
Deuolutum non fit niſi ab inferiore ad ſuperiorem. dec. 131.num. 7
Dictio,ſes,eſt reſtrictiua.dec.18. nu. 50
Dictio, ne peult, tollit poteſtatem ab actu. deciſ. 104. num. 29
Dictio,iaſoit,eſt aduerſatiua,& idem ſonat ac tametſi.dec. 114. num. 29
Dictio,ſi importat conditionem.ibid. nu. 30
Dictio,ſauf,eſt modificatiua,& reſtringit regulam, deciſ. 126.num. 34
Dictio,cum acceſſionem tantum aut declarationem denotat.dec.89.n. 26.
Dictio,de,vel ex,ſignificat materiam integralem, de cuius parte conſtat res,de qua agitur.dec. 55. n. 7
Dictio,poſt,ordinem ſignificat.dec.18. nu. 22
Dictio,pro,denotat cauſam finalem.dec.18.nu. 66
Dictio, procreez,cum ſit præſentis temporis, diſpoſitionem reſtringit ad iam natos. dec. 18. nu.42
Dictio hoirs,quid denotat,& quid differt à dictione,heritier.dec.18.n.1.2.10.11.& ſeq.
Dictio, vſque,perpetuitatem fideicommiſſi denotat. dec. 135. num. 43
Dictio,ſemper,& dictio perpetuo,continuationem fideicommiſſi ſignificant.ibid.n. 44
Dictio,poſt, denotat tractum temporis.dec.135.nu. 50
Dies interpellat pro homine ad committendam pœnam dec.92.num. 10
Dies incerta non interpellat pro homine. deciſ. 149. num.19
Dies, menſis,annus,locus commiſſi delicti, an deſignandus ſit in accuſatione criminali.dec.43.n.1.2. 3
Dies & hora quando neceſſario exprimenda ſint in accuſatione dec.43.nu.9
Differentia inter contractum minoris & contractum filij familias. dec.14.nu.56
Differentia inter prohibitionem alienationis extra familiam adiecta cauſa, & prohibitionem ſimplicem adiecta etiam cauſa.dec.22.nu.62.63
Difficultas excuſat à mora, & a peremptione inſtantiæ. dec.72. num. 27
Digreſſus ad plures gradus ſubſtitutionum operatur fideicommiſſum.dec.18.nu. 35
Digreſſus ad plures gradus ſubſtitutionum, coniecturam facit vocationis liberorum in conditione poſitorum. dec.64 n.9.contra. nu. 21
Digreſſus ad plures gradus ſubſtitutionis an ſit coniectura ſufficiens vocationis liberorum.dec. 122. n. 11
Directa diſpoſitio nunquam inducitur per coniecturas. dec. 126. num. 44
Diſiunctiua quandoque reſoluitur in coniunctiuam, & contra.dec.125.nu. 31
Diſpenſatio reſpectu alicuius rei requiſita debet obtineri ab eo qui rem habeat ſubiectam.dec.32.n.7.25.
Diſpenſatio non trahit effectum ſuum extra territorium diſpenſantis.dec.32.n. 8
Diſpenſatio an ſit de authoritate iuriſdictionis, an de poteſtate clauium.dec.89.n.19
Diſpenſationis effectus porrigitur extra territorium diſpenſantis.dec.82. nu. 6
Diſpoſitio quando ſit alicuius fauore, ei competit actio cuius fauore ſit. deciſ. 120. n. 6. contra n. 19.

Diſpoſitiuis verbis opus eſt in cõſtituendo nouo iure circa delationẽ legitimarum hæreditatum, dec.120. n.22
Diſpoſitio iuncta verbo interpretatur ſecundum tempus verbi, dec.5. num.11
Diſponere de re ſua nemini licet in præiudicium tertij, dec.15.num.6
Diſpoſitiones defunctorum non debet manere in ſuſpenſo, dec.108. num.6
Diuiſionis prohibitio quandoque æquipollet prohibitioni alienationis, & operatur fideicommiſſum.
Diuiſio bonorũ facta inter maiores an reſcindi poſſit abſque reſtitutione in integrum, dec.127.nu.1. & ſeq.
Diuiſio, quæ adhuc ſtat in finibus nudæ cõuentionis, facilius reſcinditur, ibid. num.3
Diuiſio reſcindi non poteſt remedio ordinario, niſi ob læſionem vltra dimidiam, ibid.num.15.21
Doarium & iocalia nunc vice donationis propter nuptias funguntur, dec.14.num.41
Doarij nomine an ſit præſtanda cautio, dec.42.num.1
Doarium ſiue dotalitium, vſusfructus titulo viduis a conſuetudine tribuitur, dec.42.num.3
Doarium, dos, donatio propter nuptias, & dotis augmentum, a pari procedunt, dec.42.num.2
Doarium quomodo dicatur eſſe tertia pars dotis, dec.44. num. 10
Doarii ratio quomodo ſit ineunda ſtãte conſuetudine noſtra, & an ſit tertia pars eius pecuniæ quã mulier dedit in dotem, an vero tertia pars oĩum bonorum, quæ ei obuenire poterant ex parentum ſucceſſione, deciſ 41. num. 46
Doarium donuentionale an debeatur per modum vſusfructus, vel per modum proprietatis, ita vt ad hæredes vxoris tranſeat, dec.113.num 1
Doarij natura eſt vt ad ſimilitudinem vſusfructus conſtitui videatur, ibid.num.2.
Doarium conuentionale eſt tacita tranſactio ſuper futuris fructibus, ibid.num.4
Doarium conſuetudinarium, & doarium conuentũ, quatenus differant, ibid.num.5
Doctor qui debet docere toto anno, ſi non legat niſi ſex menſes, recipit ſalariũ pro rata tẽporis, dec.84.nu.4
Dolana Curia olim indictiua & ambulatoria, dec.72.n.12
Dolanus Senatus an ſit Principis conſiſtorium, deciſ.72. num. 10,
Dolanus Senatus compoſitus eſt ex Principis ipſius perſona, ibid. num.11
Dolus ex propoſito & dolus reipſa æquiparantur, deciſ. 14.num 46
Dolus dans cauſam contractui venditionis non impedit dominij tranſlationem, ibid.num.11.
Dolis & fraudibus obuiandum, dec.48.num 1
Dolus facile non præſumitur, dec.48.nu.9
Dolus ſuus nulli cõtra naturalem æquitatem predeſſe debet. ibidem num.10
Domanij id eſſe dicitur, quod a Regijs quæſtoribus tractatum per decennium in fiſcales rationes infertur, d. 76. num.1.
Domicilia duo quilibet habere poteſt, dec.175.nu.5
Domicilio originis non poteſt renunciari, dec.11. nu.6
Dominorum directorum vnus non poteſt cogi ab alio ad remiſſionem iuris ſui, dec.116.num.2
Dominia rerum lex non facile patitur eſſe in ſuſpẽſo, deciſ. 108. num.5
Dominium rei venditæ non transfertur niſi ſolutum ſit pretium, vel fides habita de eo ſoluendo, dec.56.nu.10
Dominium an poſſit eſſe in pendenti, dec.53. num.33
Dominium abſque effectus vtriuſque, tam transferentis quam recipientis, non acquiritur, dec.142.num.6
Dominium non acquiritur ignoranti, nec etiam poſſeſſio, dec.142. num.10
Dominia rerum non transferuntur ſine traditione, dec. 77. num.3
Dominus manumortalis, dominus feudi, & dominus cenſuarius, an poſſint cogi ad conſentiendum alienationi, dec.106. num.11
Dominus fundi non poteſt illud proſcindere in præiudicium fundi cui debetur ſeruitus, dec.15.num.9
Dominus manumortalis eſt ſucceſſor extraneus, dec.29. num.9
Dominus manumortalis & fiſcus æquiparantur, deciſ.3. num.13
Dominus manumortalis non eſt proprie hæres ſui ſubditi, dec.3.num.8
Dominus manumortalis eſt ſucceſſor vniuerſalis ſui ſubditi, dec.3.num.9
Dominus poteſt vineam ſuam in agrum arabilem mutare, licet ius decimæ inde minuatur, dec.15. num.4
Dominus non poteſt venire contra factum ſui procuratoris, dec.112. num.11
Dominus directus non poteſt vnam partem feudi venditi retrahere, & aliam relinquere, dec.112.num.21
Domini terrarum an poſſint ſubditis ſuis indicere collectam, dec.11.num.15.
Donatarius ob ingratitudinem priuatus, tenetur ad reſtitutionem fructuum, dec.58. num.21
Donari dicitur quod nullo iure cogente conceditur, dec. 11.num.35
Donandi animus non præſumitur, niſi ſequatur traditio, dec.142. num.12
Donatio eſt mera liberalitas, dec.53. num.28
Donatio non præſumitur, dec.12.num.14.
Donatio propter nuptias ad hæredes mariti reuertitur, dec.113.num.6.
Donare eſt dominium transferre, dec.145.num.7.
Donare eſt perdere, dec.48.num.7
Donatio ſimplex a patre filio facta, ſi ab initio valeat, eſt collationi obnoxia, dec.139.num. 2.
Donatio patris facta filio quando dicatur ſimplex, ibidem num.3.
Donatio fauore matrimonij facta filio, valet ſtatim ab initio, ibidem.num.4
Donatio fauore matrimonij facta filio, an ſit ſimplex vel ob cauſam, & an conferenda, dec.159.num.5. 10
Donatio ob cauſam in legitimam imputatur, ibid.num.7
Donatio propter nuptias ſine dubio confertur, deciſ. 159.num.16
Donatio ſimplex non confertur, ibid.num.17
Donata non reuocantur, niſi donatio ſit immenſa, & inofficioſa, dec.97.num.2
Donatio in dubio non præſumitur inofficioſa, ibid. nu.3
Donatio duobus modis dicitur inofficioſa, dec.97.nu.15.
Donatio vltima, quæ actu lædit legitimam, non tantum eſt inofficioſa, ſed & per eam priores efficiuntur inofficioſæ, dec.97.num.18
Dos eſſe non poteſt vbi non eſt matrimoniũ, dec.86. n.134
Dos incerta poteſt promitti, dec.41.num.48.
Dos data filiæ computanda eſt in patrimonio defuncti ad augendam legitimam, dec.97. num.11.
Dos quoad mulierem eſt titulus lucratiuus, dec.97.nu.13
Dotis promiſſio tacitam futuri matrimonij conditionem habet, dec.133.num.8
Dos & augeri poteſt conſtante matrimonio, & tum primum

Digitized by Google

mum conſtitui, dec. 133. n.18
Dotis hypotheca quando promiſſio præceſſit matrimonium, retrotrahitur ad diem promiſſionis, deciſ. 133. num. 25. 26
Dotalis inſtrumenti authoritas clandeſtinis conuentionibus reuocari non poteſt, dec. 48. nu. 1. & ſeq.
pro Dote in ambiguis reſpondendum eſt, & etiam pro doario, dec. 113. num. 8
in Dote quod habet locum, habet etiam & in donatione propter nuptias, & in doario, ſiue augmento dotis, deciſ. 113. num. 9
Dotis conſtitutio non eſt proprie donatio, ſaltem reſpectu patris, dec. 53. num. 27
Dotalis pecunia eſt mulieri loco patrimonij, deciſ. 86. n. 5
Dotis fauore pleraque contra regulas iuris conſtituta ſunt, dec. 86. num. 12
Dotis vocabulum prolatum à ſtatuto non eſt nomen iuris, ſed facti, quo deſignatur res in dotem data, deciſ. 86. num. 16
Doti ſemper fauendum in ambiguis, dec. 67. num. 14
Dubitatiue reſpondere in materia feudali an & quando licitum, dec. 63. num. 10
in Dubio pronunciandũ eſt fideicommiſſum non ſubeſſe, dec. 64. num. 26
in Dubio pronunciandum eſt pro reo, & pro poſſeſſore, ibid. num. 27. 28
Dubius fortunæ caſus non reddit contractus illicitos, dec. 57. num. 10
Duobus ſe ſimul obligantibus, ſi res ad vnum ſolum perueniat, alter loco fideiuſſoris habetur, dec. 20. nu. 17
Duorum reorum ſi vnus ſoluat, interrumpitur præſcriptio quoad alium, dec. 141. num. 3
Duorum iura quando ſunt in vna perſona, remanent diſtincta, nec confunduntur, dec. 82. num. 19
Duplex vinculum non attenditur poſt fratres fratrumque filios, dec. 40. num. 7
Duplicis lineę non habetur ratio vltra fratres & fratrum filios, dec. 109. num. 32

E.

ECcleſia vtitur iure minorum, dec. 44. num. 5
Eccleſia gladium non habet niſi ſpiritualem, deciſ. 30. num. 10.
Eccleſia an reſtituatur in integrum aduerſus libertatem conceſſam manumortali, dec. 138. num. 4
Eccleſia per manumiſſionem ſerui cenſetur læſa, ibid. n. 7
Eccleſia non dicitur læſa ex libertate conceſſa perſonis & non rebus, ibid. num. 17
Eccleſiaſticus iudex eſt clericorum omnium iudex competens, dec. 128. num. 2
Eccleſiaſtici ſunt proprie ſubditi Epiſcopo, non autem laici, niſi quoad quid, dec. 119. num. 25
Edictum de contractibus minorum quid contineat, dec. 14. num. 1
Edictum de contractibus minorum, quoad filiosfamilias iuri communi non derogat, ibid. num. 2
Edictum de contractibus minorum extendit diſpoſitionem Macedoniani, ibid. num. 6. 21
Edicti de contract. minorum limitatio, ibid. num. 8
Edictum 215. de contractibus minorum declaratur & explanatur, dec. 14.
Edictum 209. de furibus declaratur, dec. 94. num. 7. 8. 9
Edicti des decrets articulus 2. declaratur, deciſ. 124. nu. 1. & ſeq.
Edicto de in ius ſine venia vocando non eſt amplius hodie locus, dec. 35. num. 12
Effectus in omni materia eſt potiſſimum attendendus, dec. 123. num. 15
Electio facta per procuratorem ita conſumit ius eligendi, ac ſi facta eſſet per dominum, dec. 112. nu. 9
Emere ſibi aut amico electo vel eligendo, an liceat, deciſ. 142. num. 1. & ſeq.
Emens rem & ſoluens pretium, ſi nomen alterius iubeat adſcribi inſtrumento, & rem poſſideat, præſumitur ſimulatio, dec. 142. num. 11
Empta res ex mandato meo, ſi non ſit tradita mihi mea non fit, ibidem num. 5
Emptio fundi pendentibus fructibus, comprehendit partem coloni partiarij, dec. 51. num. 21
Emptor qui pretium non ſoluit, tenetur ad fructus rei emptæ, niſi ſit res quæ de ſe fructum non ferat, deciſ. 98. num. 3
Emptor rei cenſualis vel feudalis mentiens circa pretiũ, an incidat in commiſſum, & quid in emptore rei manumortalis, dec. 58. num. 2. 3
Emphyteuta non poteſt incidere arbores frugiferas inuito domino directo, dec. 15. num. 8
Emphyteuta non poteſt mutare faciem fundi inuito domino, ibid. num. 14
Emphyteuta propter notabilem deteriorationem fundi priuatur ſuo iure, ibid. num. 15
Emphyteutæ quando fiat remiſſio mercedis ob ſterilitatem, dec. 9. num. 4
Emphyteuſis quid, & vnde ſic dicta, dec. 99. num. 14
Emphyteuſis multum accedit noſtro contractui cenſuali, dec. 99. num. 24
Enormiſſima læſio quænam dicatur, dec. 20. n. 20.
Enormiſſime læſis datur reſtitutio, & quænam dicatur læſio enormiſſima. dec. 80. n. 1.
Enunciatiua verba prolata per modum cauſæ diſpoſitionem inducunt. dec. 22. n. 56.
Epiſcopus clerum ſuum imponere poteſt pro iucundo aduentu. dec. 119. n. 19.
Epiſcopus non debet exigere procurationes ſi habet aliũde. ibid. n. 20.
Epiſcopus, reſpectu laicorum, tenetur ad ea omnia quæ præſtat viſitando. ibid. n. 22.
Epiſcopus Diœceſim ſuam viſitare tenetur ſingulis, vel ſaltem alternis annis dec. 119. n. 2.
Epiſcopus committens alium viſitationi, debet prouidere neceſſarijs ſumptibus. ibid. n. 5.
Epiſcopi ſuas parochias peragrantes aliquid accipere poſſunt à ſubditis. ibid. n. 9
Epiſcopus an poſſit diſpenſare ad duo incompatibilia. dec. 89. nu. 17
Epiſcopus diſpenſare non poteſt contra conſtitutionem conciliarem. ibid. n. 18
Epiſcopis conceſſum eſſe videtur, quod expreſſe non eſt prohibitum. dec. 89. n. 21
Equeſtris dignitas non liberat à conditione manumortali. dec. 104. n. 39
Error iuris iuſtam non tribuit cauſam reſtitutionis in integrum. dec. 80. n. 5
Error circa matrimonium cum conſanguineo, quomodo arguatur. dec. 23. n. 6
Errore facti contrahens inceſtas nuptias non punitur. ibid. num. 7
Eſpaue an dicatur ſucceſſio baſtardi. dec. 144. n. 31
Et, copula quando inter duo ponitur, quorum vnũ ineſt alteri tunc illa duo reſoluuntur in vnum. dec. 22. n. 53
Et, copula, poſita inter genus, & ſpeciem, ſtat declaratiue.

dec. 53. n.21
Euictioni an ſit locus quando res eſt euicta poſſeſſorio iudicio.dec.117.nu. 1
Euictioni vt ſit locus, requiritur quod appareat ſententiam latam fuiſſe ſuper proprietate.ibidem. num.2.
Exactoris ſiue coactoris munus quodnam ſit dec. 9.n.11
Exceptio firmat regulam in caſibus non exceptis. dec. 115.num.6
Exceptio eſt de regula.dec.22.n. 50
Excluſio fœminarum non inducit perpetuum fideicommiſſum.dec.22.n.79
Exoſus teſtatori,& deſcendentes ab eo, nunquam cenſentur vocati in generali ſubſtitutione aguatorum dec. 22.num.58
Exceptio eſt actionis excluſio.dec. 111. nu. 10.
Exceptio inanis eſt quæ per replicationem eliditur. dec. 111.num. 25
Exceptio non ſequuti implementi eſt omnium efficaciſſima.dec.111. nu. 28.
Exceptio excuſſionis an ſit peremptoria vel dilatoria. dec.71. num.8
Exceptio ſpecialis hypothecæ non diſcuſſæ quibus competat.dec.79.n.8.
Exceptio de iure tertij tum obſtat cum eſt excluſiua iuris agentis.dec.135.n.32. 87.
Exceptio trium ſententiarum conformium non attenditur in Senatu Dolano.dec. 62.n. 2. 3
Exceptio confirmat regulam in caſibus non axceptis.dec. 86. num. 4
Exceptio eſt de regula.dec.86.nu.9
Excipere aut retinere non poſſumus quidquam ex ea re quæ penes alium eſt deciſ. 17.n.5
Executio an fieri poſſit in clericum vigore ſigilli. d. 30. numer. 19
Excluſus à ſucceſſione non admittitur ad legitimam.dec. 118. num. 4
Excluſus ſemel, remanet perpetuo excluſus.de. 135. nu. 18. 31. 72
Excluſus non dicitur qui alteri poſtponitur, ſed tardius vocatus.dec. 135. nu. 68
Excluſus ſtatuto à ſucceſſione, excluditur & à legitima. dec. 53.num. 39
Excluſus à ſucceſſione in fauorem alicuius non poteſt in eius præiudicium legitimam petere.dec.53.n. 41
Excluſi abſolute per ſtatutum non faciunt partem. dec. 34.num. 56. 57
Excluſio vnius eſt alterius incluſio.dec. 38.nu. 2
Excuſſionis exceptio an ſit peremptoria vel dilatoria.dec. 71. num. 8
Exhæredato filio tutor à patre & ſubſtitutus pupillaris dari poteſt.dec. 120.nu. 30
Exhæredatis non debetur legitima.d.34. nu. 6
Exhæredatio cenſetur facta in commodum hæredis.dec. 34.nu.29.& 47
Exhæredatus habetur pro mortuo. dec. 34.nu. 34
Exhæredatio duplex, vna iuſta, altera iniuſta.de. 34. n. 39
Exhæredati nec faciunt partem, nec admittuntur ad partem.dec.34.nu. 53
Expenſę in pœnam temerę litigationis adiudicantur dec. 69. num. 8
Expenſæ retardati proceſſus comparantur expenſis præiudicialibus. dec. 50. nu. 1
Expenſas præiudiciales qui obtinuit non tenetur procedere in cauſa, niſi illis refuſis, & quid ſi non ſint taxatæ ibid.num.2. & 3
Expenſarum condemnatio eſt pœna temere litigantium. dec. 10. num. 5
Expenſæ non ratione iuramenti aut ꝓbationis, ſed ratione calumniæ ſuccumbentis debentur. de. 10. n. 13
Expreſſio eorum quæ tacite inſunt nihil operatur, deciſ. 18.nu.47.& dec.145.n.14
Expreſſum id dicitur quod ex circunſtantijs & indicijs colligitur, dec.139.n.14
Ex qua perſona quis lucrum capit eius factum præſtare tenetur, dec. 18.n.61
Extentio de caſu ad caſum non eſt facienda in odioſis, dec.63.n.5
Extare vt aliquid dicatur, ſufficit quod eius quãtulacumque portio extet, dec. 146.n.18
Extra territorium ius dicenti impune non paretur, dec. 82.num.18
Extranei & foreſes non ſunt immunes à muneribus realibus, dec. 1 1. nu. 3
Extraxiſſe non dicitur qui reperitur in confinibus, niſi ſit in itinere, dec.81.num.7
Extrema duo an coniungi debeant pro validitate actus, dec. 105. num.29

F

FActi alieni iuſta præſumitur ignorantia, dec. 10.n. 3
Facto vbi opus eſt verba non ſufficiunt, dec. 150.n.6
Factum nunquam, nequaquam fieri poſſe præſumitur, dec.33.num. 17
Factum legitime retractari non debet, dec.20.nu.6
Factũ non tollit quod impediret faciendum, dec.20.nu.7
Factũ iure permittente pœnã non meretur, dec. 100.n. 3
Factum contra legis prohibitionem pro nullo habetur, dec.35.num.2.15
Facultatum nomine quid contineatur, dec.16. nu.9
Facultatum habenda eſt ratio in mulcta arbitranda, ſed non in taxando intereſſe, dec.25.nu.12
Facultas alicui competens non eſt eo inuito arctanda, deciſ.66.num.16
in Falſi crimine non requiritur expreſſio loci aut temporis, dec.43.num.5
Falſi pœna ſecundum legem Corneliam, dec.101.num.1
Falſo reſcripto vtens ſeuerius punitur, ibid. num.2
Falſariorum pœna ſecundum ius feudale, ibid.num.3
Falſi pœna ad capitale vſque ſupplicium producitur, ibidem num.4
Falſi pœna de iure canonico quæ. ibid.num.7
Falſi pœna ſecundum iuris interpretes, ibidem nu.8
Falſum apud nos quomodo puniatur, ibid.nu.9
Falſi teſtimonij in cauſa capitali pœna, dec.101. nu.11
Familia furtum faciente, quare & quatenus teneatur dominus, dec.148.num.18
Familiæ conſeruandæ ratio non extendit fideicõmiſſum, dec.135.num.13.14.29
Familiæ conſeruandæ ratio quãdo eſt vnica, habetur pro expreſſa, dec.135.num.56
Famulus qui promiſit ſeruire per annum, an debeat habere integrum ſalarium, ſi ante annum expellatur, deciſ.84.num.9
Fauorabilis eſt omnis pactio qua res reducitur ad iuris communis diſpoſitionem, dec.147.nu.5
Fauore vnius introductum non debet in eius odium retorqueri, dec.59.num.3
Fauori ſuo vnicuique renunciare licet, dec.14.num.58.& dec.22.nu.20
Feſtinatio vnius ius alterius lædere non dẽt, dec.40.n.26
Feuda nobilia non congruunt niſi nobilibus, nec poſſunt

teneri

teneri per ignobilem,dec.52.num.4
Feudum ſimplex non habens annexam iuriſdictionem à quocumque,etiam ruſtico,poteſt poſſideri, dec.32.n.5
Feudum & emphyteuſis nõ poteſt derelinqui inuito domino,dec.99.nu.11.contra nu.12
Feudum eſt onus reale non perſonale, dec.99.nu.3
Feudi priuatio pęna eſt grauiſſima, quæ nõ infligitur niſi in caſibus expreſſis,dec.63.num.2
Feudalia iura an ſint pars iuris ciuilis,dec.63.nu.3.ibid.
Feudi aperta denegatio grauior eſſe videtur quam dubitatiua reſponſio,ibid.num.4
Feudales conſuetudines omnium pene gentium obſeruatione communes factæ ſunt in materiæ feudali, & reliquo iuri ciuili derogant,dec.63.nu.8
Feudi alienatio ſine conſenſu dñi eſt nulla, dec.105. n.12
Fictio nunquam cũ veritate concurrit, dec.150.n.13
Fictio & veritas quotieſcumque concurrunt & tendunt ad eundem finem, veritas præualet.ibi.num. 14.
Fictio ceſſat ſi ceſſet æquitas.deciſ.86.num.11
Fictiones duæ non poſſunt ſimul concurrere.dec. 86. nu. 30.& deci.61.nu. 8
Fideicommiſſarius aut legatarius, qui propria authoritate ſibi ius dicit,ſuo iure priuatur.dec.155.n.50
Fideicommiſſum reale & graduale à primis ad vltimos cenſetur repetitum.dec.135. nu. 33
Fideicommiſſum cauſa conſeruandæ familiæ eſt perpetuum.deci.135.nu.54
Fideicommiſſario nulla competit actio ante reſtitutionem.dec.52.nu. 16
per Fideicommiſſariam ſucceditur teſtatori & non hæredi.dec.41.nu.24
Fideicommiſſarius vniuerſalis, cui reſtituta eſt hæreditas an teneatur ad legatum quantitatis annuæ ex fructibus ſoluendæ.dec.55.nu. 1. & ſeq.
Fideicommiſſarius an poſſit conueniri pro legatis annuis ab hærede non ſolutis.dec.55.n. 10. 12
Fideicommiſſarius vniuerſalis poſt apertum fideicommiſſum hæredis loco eſt.dec.55. n. 15
Fideicommiſſarius eſt quodammodo hæres. ibid. n.19
Fideicommiſſi reſtitutione opus non eſt cum alienata reuocantur.dec. 52. n. 38
in Fideicommiſſi ab aſcendentibus relictis nepotes ſuccedunt cum patruis.dec.18.n. 30
Fideitommiſſum non inducitur ex ſola coniectura volũtatis,niſi verba ad id apta & idonea ſuppetant.dec.125. num. 82
Fideicommiſſum inducitur ſola voluntate, etiam præter ſenſum verborum.dec.122. nu. 3.
Fideicommiſſum iniunctum patri, ſi ſine liberis decedat, extinguitur per exiſtentiam liberorum.dec. 122. n. 25
Fideicommiſſum non ſubeſſe in dubio pronunciandum eſt.dec.64.nu. 26
Fideicommiſſum non tantum ex verbis,ſed ex mente teſtatoris colligitur.dec.18. nu. 14
Fideicommiſſum relictum liberis, non vt liberis ſed vt hæredibus,non impedit liberam alienandi facultatem dec.18.nu. 58 .
Fides habita de pretio æquiparatur ſolutioni certis in caſibus.dec 111.n.12
Fidem habitam eſſe de pretio ex ſola traditione non infertur.dec. 56.nu.9
Fideiuſſione ſuperuacanea nemo debet onerari.deciſ.75. nume. 4.
Fideiuſſio facta pro delicto extinguitur morte delinquentis ante ſententiam.dec.6.nu. 12
Fideiuſſoria obligatio non extenditur de caſu ad caſum. dec.6.nu.15
Fideiuſſor non poteſt conueniri quin prius principalis excutiatur.dec.71.n.1.
Fideiuſſor qui ſe negat fideiuſſorem, perdit beneficium excuſſionis. ibid. n.8
Fideiuſſor extincta principali obligatione liberatur. dec. 6. num. 1
Fideiuſſori facta ſolutione nulla competit actio aduerſus confideiuſſores.dec.80.n. 4
Fieri non poſſe id dicitur,quod nec honeſte nec commode fieri poteſt.dec.133.n.13
Filia ſtatuto excluſa mediante dote non numeratur inter liberos in computatione legitimæ aliorum liberorum dec.70.num.8
Filiæ renunciantis portio non acquiritur maſculis,ſed deſtinatur.dec.120. n. 23
Filiæ ſunt de familia & agnatione teſtatoris. dec. 22.n.2
Filiæ renunciantis portio an ſolis maſculis accreſcat. dec.120. n. 1
Filia renuncians cenſetur excluſa fauore maſculorum. ibid. num.2
Filiarum excluſio pendet potiſſimum à voluntate patris dotantis, & à facto ipſius filiæ, non autem à ſola maſculorum exiſtentia.dec.120.nu.10
Filia in dubio non debet cenſeri excluſa à ſtatuto. ibid. num. 17
Filij in conditione poſiti per ſtatutum an cenſeantur vocati ibid. nu. 20
Filij primi gradus non tenentur ſatiſdare de reſtituendo fideicommiſſo.dec.57.nu. 6
Filij in conditione poſiti an cenſeantur vocati dec. 125.n. 52.& ſeq.
Filij,qui tantum in conditione ſunt poſiti, non poſſunt grauari,dec.135. nu. 23
Filiorum appellatione nepotes non continentur quando agitur de onere.dec.135. nu. 26
Filij præmortui parentibus cæteris non faciunt partem in legitima.dec.34.nu. 48.
Filia,renunciatione aut ſtatuto excluſa, an faciat partem in legitima.dec.34.n. 60. 61.62.
Filij grauato ſuperuenientes excludũt ſubſtitutum. dec. 52.num.6.
Filius nõ põt grauari in legitima onere prohibitionis alienandi,dec.52.n.15
Filius non poteſt legitimam ſibi eligere in bonis alienari prohibitis.dec.52. nu. 37
Filio præterito,non reconualeſcit teſtamentum, etiamſi viuo teſtatore moriatur,ſecus eſt in poſthumo pręterito dec.126.n.38.39. & ſeq.
Eiliorum & liberorum nomina ſunt collectiua.deciſ. 18. num. 20
Filiorum hæreditas non tam debetur ipſis parentibus, quam liberis parentum.dec.54.n. 4.
Fiſcus, Eccleſia, Reſpublica, & minores æquiparantur. dec.150.nu.14
Fiſcus hæres inſtitutus non tenetur ſatiſdare deciſ. 75. nu.5
Eiſcus rem communem vendere poteſt. dec.114.n. 43
Fiſcus nullum ius habet ante ſententiam.dec.6.nu.8.ampliatur num. 9
Fiſci nunquam mala cauſa eſt,niſi ſub bono Principe.dec. 112.num 16
Fiſcus excluditur à quibuſcunque venientibus ab inteſtato dec.144.nu.18
Fiſcus uon ſuccedit in bonis emphyteuticis ſpurij. deciſ. 144.num.26
Fiſcus non ſuccedit in bonis manumortalibus ſpuriorũ. dec.144.nu.27

Digitized by Google

Fiſcus ſuccedens eſt loco hæredis extranei, dec.144. n.28
Fiſcus in defectum legitimorum hæredum ſuccedit in bonis vacantibus,dec.3.n.14
Fiſcus ſuccedit tantum in bonis ſub ſua iuriſdictione exiſtentibus, dec.3.num. 15
Fiſcus non tenetur ſupra vires bonorum, etiamſi inuentarium non confecerit,ibidem num.16
Fiſcos inter plures non eſt locus iuri accreſcendi, ib.n.17
Fiſcus non eſt proprie hæres,ſed iuris ſucceſſor, ibid.n.18
in Fiſcum tranſit ius reſtitutionis in integrum, ib. nu.20
Fiſco in pœnis in dubio non fauetur, dec.7.num.15
Fiſcus capit mobilia q̃ in ſuo territorio reperiũtur,dec.82
Fiſcus vtitur iure priuati, dec.44.num.6 (n.30
Filius poteſt inſtitui hæres ſub conditione poteſtatiua, decif.87. num.2
Filius Aquilianus quis dicatur,dec. 126.num.41
Filius dicitur quem nuptiæ demonſtrant, dec.88.num.5
Filius ſimpliciter adeundo hæreditatem, non proinde cenſetur approbare prohibitionem trebellianicæ aut legitimæ, dec. 107. num.7.8
Filiusfamilias in beneficiallibus loco patrisfamilias habetur,dec.65 num.2
Filius,cui plus legitima relictum eſt in proprietate, grauari poteſt in vſufructu totius, ſi ſit inſtitutus hæres, dec.61.num.11.quod declara vt num 14.15.16
Filius eſt portio corporis paterni,dec.146. num.17
Fœminæ dicuntur finis familiæ, dec.146.num.19
Fœminæ, Eccleſiaſtici, & religioſi non ſuccedunt in maioratu aut fideicommiſſo familiæ relicto,dec.146.n.20
Filius hominis manumortalis ſequitur cõditionẽ patris, & non matris,licet in loco libero naſcatur,dec.104.n.7
Filius legitimus,patris nomen, nobilitatem, familiam, & conditionem ſequitur, non autem matris, ibidem num.9. & num.21. 22.23.24
Filiusfamilias ex omnibus contractibus obligatur excepto mutuo, decif.14. num.3
Filius non põt mãtrẽ excludere à legitima, dec.41. n.36
Filiusfamilias an contrahere poſſit matrimonium ſine conſenſu parentum, decif. 14. num.9.10
Filiusfamilias poteſt monaſterium ingredi ſine conſenſu patris,dec.14. num.12
Filiusfamilias poteſt quaſi contrahere, dec.14. num.14
Filiusfamilias poteſt adire hæreditatem ſine conſenſu patris, ibidem num.17.18
Filiusfamilias poteſt vt procurator alterius contrahere, ibidem num.19
Filiusfamilias cõtractus an firmetur iuramẽto,d.14.n.48
Filiusfamilias non poteſt nec expreſſe nec tacite renunciare Macedoniano, ibidem num. 49
Filiusfamilias iurans,tenetur ſui iuris factus iuramento ſuo ſatisfacere, dec. 14. num.52
Filiusfamilias mercaturam exercens,recte obligatur,decif.14. num.60
Filiusfamilias ſui iuris effectus, debitum agnoſcens tenetur, decif. 14. num.62
Fœminæ plerumque bona filiorum nouis maritis addicunt,dec.75. num.14
Fœminarum excluſio eſt incluſio liberorum in conditione poſitorum, decif 64.num.7. contra num.22.
Formas dare quid ſignificat, decif.72. num.20
Forenſibus collecta imponi non poteſt,decif. 11.num.7
Forenſis dicitur qui eſt alterius fori,decif.11.num.8.
Frater vtrinque cõiunctus an excludat in retractu fratrẽ ex vno tantum latere coniunctum,dec.40.nu.28.& 30
Frater vterinus an præferatur in bonis maternis, & conſanguineus frater in paternis, dec.40.num.29
Frater vterinus excluditur ab agnatis gradu remotioribus, quoad bona paterna, decif. 109. nu.25
Fratres naturales inter ſe ſuccedere poſſunt excluſo fiſco, decif. 144. num.13
Fraus & dolus nemini debet patrocinari,dec.57.nu.26
Fraudis occaſio euitanda eſt, decif.105. num.23
Fructus pendentes emere, & rem conducere paria ſunt, decif.51.num.17 (58.n12
Fructus ſtatim debẽtur cũ aliquis priuatur ipſo iure, dec.
Fructus in materia commiſſi à quo tempore ſint adiudicandi,decif.58.numero 11.17. 19
Fructus naturales & induſtriales quandiu ſunt pendentes, ſunt pats fundi, decif.51. numero 20.
Fructus rei eſt pignori dare licere,decif.9.num.6
Fructus beneficij à patre perceptos repetere poteſt filius, decif.65.num.1. (n.4.
Fructus beneficij sũt filio loco peculij quaſi caſtrẽſis,ibid.
Fructus dominium ſequuntur,decif.145.numero 13.
Fructus dicuntur deductis impenſis, decif.95. num.4.
Fructus rei legatæ non debentur niſi à tempore moræ, decif.18.num.58. (n.1.
Fructus legitimæ debentur à die mortis parentis,dec.98.
Fructus legitimæ non debẽtur reſpectu earum rerũ quæ de ſui natura fructum non producunt,decif.98.num. 2
Fructus fundi locati, nondum à ſolo ſeparati,an ſint conductoris, decif.51.numero 1.
Fructus ſunt pars fundi,& qũo id intelligatur, ibid. nu.5
Fructus an & quando dicantur obligati pro penſione fundi, decif.51. numero 19.
Fructus ciuiles naturalibus æquiparantur, dec.51.nu.22.
Fructus ciuiles nõ dicũtur pẽdere, ſed currere, ibid.n.23
Fructus ciuiles cur & conuentionales appellãtur, ib.n.24
Fructus ciuiles cõductori acquiruntur ſtatim poſtquã ceſſit dies,licet nondũ venerit,ſed cũ ſuo onere,dec.51.n.26
Fructuum pendentium emptor non habet eorum dominium,donec à ſolo fuerint ſeparati, dec.51.numero 16
Fructuum percipiendorum & modus & valor eſt incertus, decif.83. numero 4.
Fructuum fructus non poſſunt peti, decif.103. num.2.
Fredericus, cognomẽto Ænobarbus, per Beatricem coniugem fuit Comes Burgundiæ, decif.63. numero 2.
Furtum reiteratum an mortis pęna puniatur,dec.94.n. 1.
Furti pœna de iure cõi non eſt pœna mortis, ibid.nu. 2
Furti pœna ex ſtatuto noſtro quænam ſit, ibid.nu.7
Fur pro tertio furto ſurca eſt ſuſpeudendus,ibid.nu. 4
Furtum an ſit caſus fortuitus,dec.49.nu.5.10.12.13
Furtũ vix cõmittitur ſine culpa cuſtodientis, dec.49.n.6
Fundus emptus ſub pacto de retrouendendo habetur pro re mobili,pendente tempore ad redimẽdum conceſſo, dec.53.num.31
Fundus non cenſetur quid mobile ob id ſolum quod retractui ſit obnoxius,dec. 53. num. 35
Fundi dominus non poteſt imponere ſeruitutem fundo in præiudicium vſufructuarij,dec. 15.num.7
Fundi dominus nihil facere poteſt in fundo,quo vſus ſeruitutis impediatur,dec.66.num.12
Fundi dñs põt mutare culturã illius, dec.15 num. 1. & 3
Fundi dominus vtilis poteſt fundo ſeruitutem imponere inuito domino directo, ibid.num.2 (n.1.
Fundũ alienũ ingredi nõ licet ſine iure ſeruitutis, dec. 148
Furioſus aliquem occidens tempore furioris, non tenetur de homicidio,dec. 33.num. 26
Furioſi crimen dilucida interualla habentis, an præſumatur commiſſum tempore furoris, dec.33.nu. 27.2
Futurus euentus conſiderandus eſt in ijs quæ pendent a incerto,dec.53. num. 32

Digitized by Google

G

Gaigement quid ſit apud nos, dec. 141. num. 20.
Generali obligatione bonorum non continentur bona manumortalia, quæ ſine cõſenſu patroni alienari nõ poſſunt, dec. 105. num. 1. contrarium. 24.
Generalia verba, ex conſideratione debitarum circunſtantiarum, debent ciuiliter intelligi, dec. 91. num. 5.
Generalis conſtitutio non extenditur ad cauſas in ſpecie priuilegiatas. dec. 85. nu. 11.
Generalia verba propter eorum obſcuritatem regulariter parum proſunt. dec. 132. n. 9.
Generalis renunciatio cuius ſit effectus. ibid. nu. 12.
Generali obligatione continentur bona futura quæ nondum extant, & fructus etiam pendentes. dec. 51. num. 10. & 27.
Generali diſpoſitione non cenſetur præiudicatum legitimæ. dec. 134. nu. 11
Generalia iura iuri ſpeciali non derogant. dec. 134. nu. 5
Giminatio enixam voluntatem oſtendit. dec. 104. n. 30
Geminata confeſſio etſi incidenter facta, nocet confitenti dec. 85. nu. 12
Genus tantum operatur in ſuo genere, quam ſpecies in ſua ſpecie. dec. 41. nu. 40
Gratia citra bonorum reſtitutionem non dicitur plena. dec. 7. num. 8
Gratificandi ius inter plures pręſentatos intelligitur quãdo plures præſentantur non ſucceſſiue ſed cumulatiue. dec. 131. littera b.
Grauari non poteſt qui non eſt honoratus. dec. 18. nu. 16
Grauatus de reſtituendo tenetur conficere inuentarium, dec. 75. num. 1
Grauatus de reſtituendo remotioribus & minus dilectis, an multo magis cenſeatur grauatus erga proximiores. dec. 155. num. 10
Grauatus non cenſetur qui non eſt honoratus. deciſ. 155. num. 22
Grauãs hęredes magis dilectos, multo magis vr̃ grauare voluiſſe eorũ liberos minus dilectos. d. 64. n. 1. cont. n. 29
Grauamen inducit præſumptionẽ vocationis. de. 64. n. 5.
Grauari non poſſunt qui tantum poſiti ſunt in conditione dec. 64. num. 14
Gubernator Burgundię, admittẽs nouum feudi emptorem ad inueſtituram, an pręiudicet Principi in iure retentionis. dec. 112. nu. 1
Gubernator prouincię eſt vicarius ſiue locumtenẽs Principis, ipſumque repræſentat. dec. 112. nu. 2
Gubernatoris poteſtas in dubio non præſumitur limitata ibid. num. 3
Gubernator poteſt conſentire feudorum alienationi. ibid. num. 4
Gubernatoris poteſtas par eſt poteſtati Principis quoad aſſenſus inueſtiturarum feudalium. ibid. n. 5
Gubernator Burgundiæ eſt procurator ſpecialis Principis. ibid. num. 7
Gubernatoris poteſtas in quibus reſtringatur. deciſ. 112. nu. 13. & 17

H.

Habilitare eſt actus iuriſdictionis. dec. 32. n. 10
Habilitatus authoritate ſuprema, vbique locorũ eſt habilis cenſendus. dec. 32. n. 15
Haſtæ publicæ fides non facile conuelli debet. deciſ. 44. num. 2. 3
Hæres repetere poteſt à fideicommiſſario quidquid ſoluit pro legatis ante apertum fideicommiſſum. dec. 55. n. 14
Hæres non debet eſſe melioris conditionis, quam in is cuius locum ſuccedit. d. 13. n. 8
Hæres quandoque melioris eſt conditionis quam defunctus. dec. 13. nu. 11
Hæredes magiſtratuum non tenentur de negligentia tutorum. dec. 13. nu. 12
Hæres vocabulum pro quibuſcumque ſucceſſoribus accipitur dec. 18. nu. 3. 4.
Hæredis nomen poſitum in conditione quid ſignificet ibid. num. 6
Hæredis nomen poſitum in diſpoſitione quid ſignificet. ibid. num. 8
Hæredis nomen poſitum in vltima voluntate quid ſignificet, dec. 18. num. 9
Hæredum mentione facta cenſentur vocati ordine ſucceſſiuo, dec. 18. num. 23.
Hæres etiam ſub inuentario, vendicans rem ſuam à defuncto alienatam, patitur exceptionem euictionis, deciſ. 18. num. 60.
Hæreditas ſemper præſumitur ſoluendo, dec. 18. nu. 62
Hæres quis non dicitur ante aditam hæreditatem, deciſ. 143. num. 3
Hæres ſcienter omittens rem aliquam inuentario inſerere, an ſit priuandus beneficio inuentarij, ibid. n. 7. 11
Hæres ſolus tenetur ad debita & ad legata, dec. 73. nu. 2
Hæres ſolus defuncti perſonam repræſentat, ibid. nu. 3
Hæreditatis nomen includit omnia iura tam actiua quã paſſiua, ibid. num. 4
Hæreditas quæ hæredem facit, non ea quæ legatur, æri alieno obligat, ibid. num. 5
Hæres & legitimarius nemo ſimul eſſe põt, dec. 61. nu. 12
Hæres poſt reſtitutam hæreditatem non deſinit eſſe hæres, dec. 37. num. 22
Hæres de reſtituendo grauatus tenetur conficere inuentarium, & ſatisdare, dec. 75. n. 1
Hæres, cui teſtator cautionem remiſit, non tenetur ſatiſdare, dec. 75. nu. 2
Hæredis nomen eſt directum, dec. 41. num. 15
Hæredis nomen intelligitur de primo, dec. 86. num. 24
Hęredum appellatione non veniunt hęredes hęredis, niſi impropriè, ibid. n. 26. & 28
Hæredis ius & capacitas conſideranda eſt tempore delatæ hæreditatis, dec. 29. num. 11
Hæreditas non adita non transmittitur ad hęredes extraneos, dec. 31. num. 1
Hæredi datur licentia retinendi sũptus inuentarij ex bonis hæreditarijs, dec. 17. num. 2.
Hæres ex parte totum patrimonium penes ſe habere non dicitur, ibid. num. 4.
Hæredes adeundo hæreditatem videntur cum creditoribus contraxiſſe, dec. 95. num. 2
Hæreditas non acquiritur beneficio alicuius actionis, ſed ſola legis poteſtate defertur, dec. 120. nu. 28
Hæres ſi priuetur hæreditate, corruit teſtamẽtum ex defectu hæredis, ibid. num. 31
Hæreſis & Simoniæ crimen probatur coniecturis, deciſ. 93. num. 4
Hypotheca non niſi per expreſſam conuentionem contrahitur, dec. 27. num. 7
Hypothecæ, de qua tãtum per priuatam ſcripturam conſtat, nulla ratio habetur, niſi trium teſtium ſcriptura munita ſit, ibidem num. 8
Hypotheca non conſiſtit in re alterius quã debitoris, dec. 51. num. 7
Hypotheca ſpecialis nihil derogat hypothecæ legali, dec. 55. num. 24
Hypotheca pro reſtitutione dotis an retrotrahatur ad tem-

tempus contracti matrimonij,an ad tempus promiſſæ dotis,dec.133.num.1.& ſeq.
Hypotheca, quæ accedit contractui conditionali, retrotrahitur ad tempus contractus,dummodo conditio nõ ſit poteſtatiua,dec.133.num.4
Hypotheca taciti pro dote ſoli mulieri competit,non extraneis hæredibus,dec.133.num.21
Hypotheca vere & proprie non dicitur conſtitui ſuper re mobili.dec.53. nu. 4
Hypothecæ nomen tam mobilibus quam immobilibus congruit.dec.53.n.16
Hypotheca ſpecialis an ſit prius diſcutienda quam generalis.dec.79.nu.2.
Hypotheca ſpecialis generali adiecta videtur ſubſidiaria. ibid.num.4
Hypotheca dotis currit noo a die numerationis, ſed a die nuptiarum,dec.67.n.2.& 14
Hypotheca tacita an inſpiciendum ſit tempus ſolutionis, an vero retrotrahatur ad tempus promiſſionis dotis.deciſ.67.nu.15. 16
Hypothecam tacitam cur dicamus currere non a die promiſſionis dotis,ſed a die celebrationis nuptiarum, ibidem num.17
Hypotheca dotis ſiue expreſſa ſiue tacita,ad hoc vt retrohatur ad tẽpus contractæ obligationis, oportet vt promiſſio dotis facta ſit poſt matrimonium, ibid. num. 18
Hypothecaria non datur vbi non competit perſonalis,deciſ. 55. num.13
Hypothecæ ſpecialis non diſcuſſæ exceptio quibus competat,dec.79.num.8
Hypotheca an pariat cenſus conſtitutio ſuper aliquo fundo,dec.141.num. 21
Hypotheca omnis aut eſt expreſſa aut tacita,dec.90.nu.3
Hypotheca non in perſonã,ſed in rem ſcripta eſt,ibid.n.4
Hypotheca ſtatuto aut conſuetudine induci põt. ibi.n.10
Hypotheca eſt perſonali obligationi acceſſoria,d.90.n.17
Hypotheca ſẽper ineſſe vr omni obligationi,ibid.nu.18
Hoirs dictio quid differt a dictione heritier. dec.18.n.1. & num.2. 10. 11.ead. dec.
Homicidium culpoſum & non doloſum pœna ordinaria non punitur,dec.26.num.10. limita vt num.11
Hominis diſpoſitio,etiam tacita,facit ceſſare diſpoſitionẽ expreſſam legis,dec.114.num.12
Honoris & famæ periculum æquiparatur periculo vitæ, deciſ.26. num.3
Honor cuilibet pecuniario commodo præferendus eſt, ibidem num.4
Hoſpitio excipere milites quilibet habens domum tenetur,ſed non alere,dec.11. num.13

I

Iactare ſuum nemo præſumitur,dec.48. num.8
Ignobiles an ſint bonorum feudalium capaces,dec.32. num.1. & ſeq.
Ignorantia an excuſet a cõmiſſo, dec. 58.num.8. 10.
Ignorantia probabilis excuſat a culpa, ibidem num.9
Ignorans fideicommiſſum,ſi ignoranti vendat,tenet venditio, dec. 52.num.12
Ignorantia in dubio præſumitur,ibid.num.15
Ignoſcendum eſt ei qui voluit ſe vlciſci prouocatus, dec. 43. num. 14
Imperator vbique locorum legitimare poteſt etiam non ſubditos, dec.81.num.2
Imperator eſt dominus totius orbis,ibid.nu.2.& nu.22
Imperitus non præſumitur ſubſtitutionem pupillarẽ facere, dec.41.num.10.& 34
Imperſonalia verba operantur vt res tranſeat in deſcendentes,dec.18.num.34
Impotentia perpetua coeundi impedit & dirimit matrimonium,dec.19.num.1.
Impoſitionis cauſa ſemper eſt attendenda vt cognoſcatur quibus indici poſſit,dec.11.num.1
Imputandũ ei qui legem non dixit apertius,dec.113.n.7
Impuberis nullum eſt animi iudicium,dec.14.nu.34
Impubes doli capax an ligetur iuramento, dec.14.n.35
Incapaces non faciunt partem, & pro mortuis habentur, dec.34.nom.50.51
Incapaces & indigni quinam dicantur,dec.34.oom.51
Incarcerari an poſſit mulier pro debito, dec.115.num.2
Incertum propter dubium reputatur perpetuum, deciſ. 53.num.14.
Inceſti pœna quænam ſit, dec.23.nu.1.2.3.4
Inceſtum ſolum & ſimplex quid,ibid num.4
Inceſtum errore commiſſum non punitur, duobus concurrentibus, dec.23.num.5
Inceſtum de iure gentium non excuſat iuris ignorantia, dec.23.num.8
Inceſtum de iure ciuili committens molier, excuſantur ignorantia,dec.23.num.9.fallit vt num.14
Inceſtus inter aſcendentes & deſcendentes barbaries eſt plusquam ferina, ibid. num.11.12
Inceſtus cui alia criminis turpitudo coniuncta eſt,dec.23. (n.17
Inceſti & adulterij eadẽ pœna,dec.23.n.18.
Inceſtum grauius quod inter aſcendentes committitur, quam quod intercollaterales,dec.23.oum.22.23.24
Inceſti indicia,dec.23.num.26
Incidens quæſtio quæ dicatur,dec.129.nom.11
Incluſio præſentium eſt excluſio futurorum, dec.114.n.11
Incluſio vnius tẽporis eſt alterius excluſio, dec.145.n.6
Incluſio vnius eſt alterius excluſio.dec.61.n.1.10
Incontinentia in pueri publice expedit.dec.87.nu.21.
Indifinita vim habet expreſſæ ſpecificationis, cum in vno ſolo verificari poteſt.dec.135.n.64
Indefinita verba in ſtatutis æquipollent vniuerſalibus. dec. 54. num. 7
in Indiuiduis totum habere dicitur qui partem cõſequutus eſt dec.112.nu. 22
Indiuidui ratione præſcriptio partis ad totum extenditur, ibid.num.23
Indigni portio non dicitur deficere, ſuccedit enim per fiſcum dec.34.nu.38
Indiuiſibilia pro parte amittit non poſſunt,dec.141.n.15
Inducta ad augmentum non debent operari diminutionem,dec.59.num 4
Indiciis indubitatis an poſſit reus condemnari ad mortẽ, dec.93. num.1
Infamia perſonam ſequitur vbique locorum,ſic & nobilitas.dec.32.nu.19.
Infinitas toleratur cum verba apta ſunt ad infinitatem. dec.109.nu. 8
Infanticidia indicia quædam.dec.19.n.7.8.9. & ſeq.
Ingreſſis & profeſſis religionem Mendicantium non debetur legitima.dec.34.n.7
Ingreſſi religionem Capucinorum & Minorum non faciunt partem.dec.34. n. 54
Inhabilis habilitatus ad aliquid,non efficitur habilis, niſi intra territorium habilitantis dec.32.nu. 9.
Inimicitia ſuperueniens inter teſtatorem & legatarium facit vt præſumatur reuocatum legatum.dec.41. n. 27.
Iniurioſa verba proferens præſumitur habere animum iniuriandi.dec.12.n.17.

In-

Iniuria tanto maior eſt quanto a pluribus admiſſa, deciſ. 148.num.9
Iniuriarum actio eſt annalis & famoſa, dec.43.nu.6
Iniuria, quæ poneret iniuriatum in deriſum ſi iudicẽ adiret, põt propria authoritate vindicari, dec.43. nu.22
Iniuriam retortam eſſe animo vlciſcẽdi, vel animo ſe defendendi, quomodo cognoſcatur, dec.43. nu.26
Iniurijs inuicem prolatis inter particulares non offenditur reſpublica, dec.43.num.31
Inofficioſa donatio ab initio, & inofficioſa ex poſt facto, quid differant, dec.97. num.16.17
Inofficioſa donatio quænam dicatur, dec.97.n.4.15
Inopiæ potius quam contumaciæ imputandum, ſi condemnatus non ſoluat, dec.115.num.5
Inſtans mortis vitæ connumeratur, dec.118. num.13
Inſtantia cauſæ de iure Canonico in perpetuum durat, deciſ.72. num.1.
Inſtantia cauſæ de iure Ciuili triennio perit, ibid.num.2. quod amplia vt num.3
Inſtantia cauſæ de conſuetudine Comitatus Burgundiæ durat triginta annis, ibid.num.4
Inſtantia in cauſis coram Senatu Dolano pendentibus, an perimatur quocumque modo labatur tempus. ibi. n.5
Inſtantiæ tempus non currit ei qui proceſſum ſuum inſtruxit in Senatu.ibid.n.6
Inſtantia perit, ſi per negligentiam partis lis non inſtruatur.dec.72. n.28
Inſtantia ſtatuti aſſumit naturam inſtantiæ iuris ciuilis. ibid.num. 29
Inſtitutio liberorum eſt de eſſentia teſtamenti.d.28.n.1
Inſtitutus in re certa eſt loco legatarij.dec.28.n.19
Inſtitutio non ſola facit hæredem, ſed hæreditas aut quota illius ibid.n.20
Inſtrumẽta cuſtodire debet ſenior & dignior.de.146.n.1
Inſtrumenta hæreditaria remaneut penes hæredes, etiã concernant bona legata, aut per fideicommiſſum relicta. dec.146.num.8
Inſtrumentorum traditio vim ceſſionis habere videtur. dec.80. num. 9
Inſtrumentum & ius quod in eo continetur ſunt connexa viſu & intellectu.dec.223. n.4
Inſtrumenti dotalis authoritas non reuocatur clandeſtinis pactionibus.dec.48.n. 1. & ſeq.
Inſtrumento non iuuatur qui in eo non nominatur. dec. 36.num.14
Intereſſe propter moram debitoris in ſoluendo licite exigitur in mutuo.dec.92.nu.2
Intereſſe in facto & non in iure conſiſtit.ibid.n.3
Intereſſe ob moram ſoluendi in mutuo quodnam ſoleat adiudicari in Senatu Dolano.dec.92.nu.4
Intereſſe veri ratio habetur in mutuo. dec.92.n.7
Intereſſe an à die ſolutioni deſtinata, an vero vero à die interpellationis debeatur.ibid. n. 9
Intereſſe non probatum an ex officio taxari poſſit à iudice.dec.25.nu. 11
Intereſſe eſt facti.dec.25.n. 7
Interpellatio tutoris rationem offerentis eum excuſat ab vſuris.dec.150.n. 3
Interptetationem certam quæ hactenus habuerunt, minime mutanda ſunt.dec.3.nu. 22
Interpretatio ea eſt in dubio ſumenda, qua vtrique parti conſulitur, dec.86.num.33
Interpretatio ea ſumẽda eſt, qua actus valeat & ſuſtineatur, dec.82.num.11
Interpretatio benignior, & quæ dolum excludat, ſemper ſumenda eſt, dec.87. num.16
Intruſionis vitium neceſſario eſt exprimendum, deciſio. 131.num.14
Inuentarium ad hoc vt rite cõfectum dicatur, requiritur ſententia iudicis declaratoria, dec.121.num.1
Inuentariũ illud tantũ iuuat, quod rite factũ eſt, ibid.n.2
Inuentariũ ſi non fuerit perfectũ intra tẽpus an ſit nullũ, & a quo tempore currat illud tempus, dec.143.num.1
Inuentario non indiget qui non eſt hæres, ibid. num.2
Inuentarium ob omiſſionem bona fide factam non ſolet vitiari, ibid.num.12
Inuentarium caput eſt rationum, & eſt actus contrarius ſocietati vniuerſali, dec.54. num.9
Inuentarij beneficium ſolius hæredis fauore introductũ eſt, non autem fauore legatariorum, dec.73.num.17
Inuentarium non tenetur conficere legatarius, deciſio. 73.num.15
Inuentarij cõfectionem tutori prohibere poteſt teſtator, dec.102. num.1
Inuentarij ſumptus an & quando deducendi ex tota hæreditate, dec.17.num.1
Inuentarium introductum eſt fauore potiſſimum hæredis, dec.17.num.6
Inuentarium prodeſt legatarijs & creditoribus, ibid. n.7
Inueſtituræ verba dubia interpretantur aduerſus dominum, dec.112.num.25
Inuitus nemo ſuccedit in fideicommiſſo, dec.135.n.88
Iudex quiſnam ſit competens appellationis a laudo emiſſæ, dec.1.num.5
Iudex actionis is etiam iudex eſt competens omnium exceptionum, dec.129.num.4
Iudex poteſt augere pœnam ordinariam propter conſuetudinem delinquendi, dec.24. num.15
Iudex inferior cogi poteſt litem inſtructam decidere, deciſ.72.num.8
Iudex ſæcularis an inter clericos cognoſcere poſſit de poſſeſſorio recuperandæ rei Eccleſiaſticæ, dec.128.num.1. 5. & ſeq.
Iudex ſæcularis nullam habet in Eccleſiaſticos poteſtatẽ, dec.128.num.3.9
Iudex ſpreta teſtatoris prohibitione poteſt cogere tutorẽ ad conficiendum inuentarium, dec. 102. nu.3
Iudex pupillorum vtilitatem potius ſequi debet, quã pręceptum teſtatoris, dec.102.num.4
Iudex ſæcularis cognoſcit an habitus ſit clericalis, deciſ. 30.num.4
Iudex ſæcularis poteſt in Eccleſiaſticum animaduertere in caſu neglectæ iuſtitiæ a iudice Eccleſiaſtico, deciſ. 30.num.12
Iudicij locus arguit animum magis deliberatum, deciſ. 63.num.12
Iudices Eccleſiaſtici & ſæculares non debent alterutrius iuriſdictionem impedire, dec.47.num.2
Iudicis eſt arbitrari quod ſit connexum aut ſeparatum, dec.12. num.26
Iudicium familiæ Herciſcundæ, & communi diuidundo eſt bonæ fidei, dec.146.num.6
Iudicandum prout hactenus fuit conſuetum, deciſio, 3.num.21
Iura paſſiua ſubditorum an tranſeant in dominum manu mortalem, dec.3.num.7
Iura omnia tam actiua quã paſſiua in hęredem tranſeunt, dec.73. num.6
Iura & actiones, cum ſint quid incorporeum, non circunſcribuntur loco, dec.53.num.2
Iura & actiones quæ ad quid mobile competunt, pro immobilibus habentur, dec.53.num.25

Iura ad rem immobilem immobilium loco ſunt, deciſ. 3.num. 10
Iuranti nemine deferente non creditur, dec. 12.nu.11
Iuramentum non confirmat contractum minoris, quando contractus prohibitus eſt a lege ob fauorem publicum,dec.14.num.28
Iuramentum ſimulato contractui nec formam nec vires addit,dec.14.num.31
Iuramentum non ligat niſi tres habeat comites, deciſio. 14.num.32
Iuramentum impuberis contractum non confirmat, ibidem num.33
Iuramento contractus prodigi non firmatur, dec.14.n.39
Iuramentum præſtitum per errorem non firmat contractum,dec.14.num.43
Iuramentum non firmat contractum minoris ſtāte enormiſſima læſione, ibid. num.44
Iuramentū non dēt eſſe vinculum iniquitatis,ibid.nu.45
Iuramentum non ligat quando interuenit dolus ex propoſito,ibid. num.47
Iuramentum,quod ſeruari poteſt ſine præiudicio ſalutis æternæ,ſeruandum eſt,ibid.num.50
Iuramentum non firmat contractum in præiudicium tertij,ibidem.num.53
Iuramentum calumniæ excuſat a tacita & præſumpta calumnia,non autem ab euidenti, dec.10. num.4
Iuramentum ſuppletiuum defertur a iudice, parte inuita,dec.10.num.8.11
Iuramentum deciſiuum parit compenſationem expenſarum,dec.10.num.10
Iuramentum deciſiuum vim probationis & ſententię obtinet,dec.10.num.12
Iuramentum ſuppletiuum veteribus Iureconſultis incognitum, dec.10. num.14
Iura & actiones nulla circumſcribuntur loco, deciſ. 123. num.5.6.15.
Iura ſanguinis nulla ſunt inter ſpurios,dec.144.num.14
Iuri patronatus laicorum non facile derogatur, deciſio. 131.num.19
Iuriſdictio extra territorium non porrigitur,dec.32.n.11
Iuris error iuſtam non tribuit cauſam reſtitutionis in integrum,dec.80.num.5
Iuriſprudentiæ miſera conditio,dec.122.num.1
Iuri offerendi ſeu luendi pignoris an præſcribatur, deciſ. 21.num.1.2.6.7.8
Ius patronatus non tranſit in creditorem cum vniuerſitate data pignori,dec.37.num.5
in iure patronatus ſuccedıtur in ſtirpes,dec.37.num.23
Ius præſentandi quod competit filio ratione bonorum, non tranſit in patrem,dec.37.num.4. & num.18.23
Ius præſentandi non tranſit in fideicommiſſarium vniuerſalem, dec.37. num.6.9.21
Ius præſentandi non tranſit in maritum cum vniuerſitate bonorum dotalium, dec.37. num.7.10.21
Ius præſentandi an in vſufructuarium tranſeat, deciſ.37. num.12.13 14.15. 16. 17
Ius redimendi temporale efficitur perpetuū,duobus concurrentibus, dec.74.num.2
Ius retentionis an poſſit cedi retento dominio directo, dec.45.num.1. & ſeq.
Iuſta cauſa appellandi excuſat a pœna compromiſſi, deciſ. 1.num.10
Iuſtum dolorem temperare difficilimum eſt, dec. 26. n.8
Iuſtitia vbi non redditur licitum eſt de facto reſiſtere,deciſ.30. num. 18
Iuueniles calores ſunt coarctandi,dec.14.num.7

L

LAbor & pecunia diuiſionem recipiunt,dec.84.nu
Laici iudices iudicant de omni poſſeſſorio, ſiue ... nendæ,ſiue recuperandæ,inter clericos, & quare, 128. num.7.8
Laici iudices an cognoſcant de poſſeſſorio recuperād. ... ter clericos ad excluſionem iudicis Eccleſiaſtici, d... 128.num.12
Laici in clericos nullam iuriſdictionem exercere poſſ... dec.82.num.17
Laudemiorum ius, & ius retentionis, ſunt qualitates ... ſus,dec.58.num.26
Læſio quælibet,modo non ſit omnino minima, ſuffici... obtinendam reſtitutionem in integrum aduerſus d... ſionem, dec.127.num.16
Læſus quis non dicitur ex actu, quod ſe habet tā ad co... modum quam ad incommodum, dec.134.num.7.
Læſio in reſtitutione in integrum potiſſimum attēdit... dec.20. num.19
Læſio quæ non refertur ad tempus contractus non atte... ditur,dec.20.num.21
Læſio in minore non requiritur enormiſſima,ibid. nu...
Læſio enormiſſima quænam dicatur, ibidem num. 20. dec.80.num.1
Læſionis immodicæ effectus in venditione ſub pacto ... retrouendendo,dec.74.num.4
Legatum factum cum præfinitione temporis reſtringit... ad ſimplicem vſumfructum, dec.145. num.3
Legata an debeantur ex teſtamento nullo ex cauſa præt... ritionis,dec.126. num.4. & ſeq.
Legatum relictum ab inſtituto, proprio eius nomine ex... preſſo,non videtur repetitū in ſubſtitutum,dec.55.n...
Legatum potius cenſetur relictum ab hęrede quā ab ali... ibid. num.2
Legatum quādo de fructibus ſolui debet,illius præſtati... ad eum ſolum ſpectat,qui fructus percepit, ibid.nu.4
Legatum ex fructibus ſoluendum cenſetur onus iniunctum ipſis fructibus, dec.55.num.6
Legatarios datur hypothecaria pro legato,dec.55.nu.12
Legatum ab inſtituto relicta, in dubio cenſentur repetita a ſubſtituto, ibid.num.16
Legatum in plures pręſtationes annuas diuiſum non proinde dicitur annuum, ſed omnium annorum vnicum eſt legatum,dec.55.num.20
Legari non poterat iure antiquo niſi ab hærede,d.73.n.8
Legari hodie poteſt,& a legatario,& a ſubſtituto,& a donatario cauſa mortis, ibid.num.9
Legari poteſt a quocumque commodum a nobis habente, ibidem num.10
Legatarius, a quo aliquid relictum eſt, poteſt conueniri, dec.73. num.11
Legatarius vſusfructus,legatarijs, non autem creditoribus obligatur,ibidem num.12
Legatarius an vltra vires legati teneatur, ſi legatum habeat plus oneris quam commodi, ibidem.num.13
Legatarius nunquam plus præſtat,quam ipſe acceperit legati nomine,ibidem,num.14
Legatarius non tenetur inuentarium conficere,ibid.n.15
Legatū nunquā pōt eſſe damnoſum legatario,ibid.nu.16
Legatum quantitatis annuæ factum vxori donec dotem non repetierit,an ſit vſurarium, dec.149.num.9
Legatum quantitatis annuæ non eſt vſurarium, quando legatarius non poteſt petere ſortem, ibidem num.11
Legati alternatiui cuiuſnam ſit electio,an hæredis, an legatarij,ibid.num.13

Legi-

Legitima eſt quota bonorum, & non quota hæreditatis, dec. 28. num. 21
Legitima an ex reciproco fideicommiſſo filijs iniuncto detrahi poſſit. dec. 134. nu. 1. & ſeq.
Legitima grauari poteſt, quando filius hæres inſtituitur vltra legitimam. ibid. nu. 8
Legitima eſt triens aut ſemis eius quod quis habiturus eſt ab inteſtato. dec. 53. nu. 40
Legitima an poſſit ſtatuto tolli aut minui. dec. 53. n. 42. 43
Legitima deſcendentium fauorabilior eſt legitima aſcendentium. ibid. nu. 44
Legitima matris eſt triens non tantum mobilium, ſed omnium bonorum dec. 41. nu. 45
Legitima an debeatur aſcendentibus in bonis antiquis & immobilibus ſuorum liberorum inteſtatorum. dec. 53. num. 37. 45
Legitima an poſſit tolli ſtatuto vel conſuetudine. dec. 34. num. 10. 11. 14
Legitima vna aliam non minuit dec. 97. n. 19
Legitima debetur abſque vllo onere, etiamſi plus legitima relictum ſit. dec. 61. n. 4. 5
Legitima cur grauari non poteſt aliquo onere. d. 61. n. 13
Legitimæ fructus non debentur reſpectu earum rerum quæ fructum non producunt. dec. 98. n. 2
Legitimæ definitio. dec. 118. n. 5
Legitima quatenus ſit quota bonorum. ibid. n. 7
Legitima a cauſa inteſtati regulatur. ibid. n. 8
Legitima ſtatuto non tantum minui, ſed in totum tolli poteſt. ibid. nu. 10
Legitima nó debetur de bonis manumortalibus ibi. n. 11
Legitima filio manumortali ſeorſum a patre habitanti an debeatur, ſaltem in bonis liberis & alodialibus. dec. 118. num. 1. 2. 12
Legitima an ſit pars portionis ab inteſtato contingentis ex forma ſtatuti, an ex forma iuris ciuilis. dec. 70. nu. 1. 5. & ſeq.
Legitima iure ciuili eſt introducta, non autem per ſtatutum. ibid. nu. 1
Legitimæ nomine mater non debet plus conſequi contra voluntatem filij, quam ab inteſtato eſſet habitura. ibi. num. 4.
Legitima an vſufructu grauari poteſt, quando in proprietate plus legitima relictum eſt. dec. 61 n. 11. 15. 16
Legitima in caſu teſtati an ſit commenſuranda, habito reſpectu ad portionem inteſtatæ ſucceſſionis, quam defert ius ciuile, an ad eam quam defert ſtatutum, vel cõſuetudo. dec. 70. nu. 2
Legitimæ ratio ineunda eſt ex forma ſucceſſionis ab inteſtato ſecundum ſtatutum. dec. 70. nu. 7. 10
Legitima non debetur ex bonis in emphiteuſim acceptis à patre. ibid. nu 9
Legitima non debetur ex bonis maioratus. ibid. n. 10
Legitima matris, ſtantibus fratribus aut ſororibus a teſtatore prætcritis aut exhæredatis, an ſit triens omnium bonorum, vel triens portionis ab inteſtato. d. 70. nu. 12
Legitimæ fructus à quo tempore debeantur. dec. 58. n. 22.
Legitima debetur quibus debetur ſucceſſio. dec. 88. n. 7
Legitima quibus debeatur. dec. 88. n. 14
Legitima omnium liberorum ſimul eſt vnica. dec. 34. n. 1
Legitima liberorum quænam ſit ibid. n. 2
Legitimarius quis dicatur. ibid. n. 3
Legitima ijs ſolis debetur quibus ſucceſſio. dec. 34. nu. 13
Legitimarius qui non admittitur ad partem, facit partẽ. num. 22. 31 (24.
Legitima eſt quota portionis debitæ ab inteſtato. d. 34. n.
Legitima res eſt particularis, cum ſit quota bonorum & non hæreditatis. ibid. n. 27
Legitimarius qui non admittitur ad partem, non facit partem. dec. 34. nu. 31. 36
Legitima eſt portio ſucceſſionis ab inteſtato, ſed non debetur ab inteſtato. ibid. n. 40
Legitima non eſt omnium liberorũ, ſed eorum duntaxat qui ſunt capaces ſucceſſionis ex teſtamento ibid. nu. 41
Legitima debetur poſt mortem parentum & non ante. dec. 34. num. 49
Legitima an ſit computanda, habita ratione bonorũ quæ defunctus in hæreditate reliquit. dec. 97. nu. 1.
Legitima cõputatur ære alieno prius deducto. de. 97. nu. 5
Legitima non minuitur per donationes etiam inter viuos factas ibid. num 7
Legitima regulatur à ſucceſſione ab inteſtato. dec. 97. n. 9.
Legitimæ definitio. ibid. nu. 10
Legitima non poteſt minui per legata. ibid. n. 12
Legitima & Trebellianica an ſemper conſtituant dimidiam partem bonorum grauatorum. d. 107. n. 9. & 10.
Legitimatio eſt actus voluntarius & extenditur extra territorium. dec. 82. nu. 4
Legitimatio Imperatoris an proſit in terris Eccleſiæ. ibi. num. 7.
Legitimatus an & quando ſuccedere poſſit in feudo & emphyteuſi. ibid. n. 8
in Legitimatione an ſit narranda ſpecies illegitimatis. dec. 82. nu. 12
Legitimatio facta de filio nato ex duplici adulterio nulla eſt & obreptitia, ſi tantum in genere exprimatur filium natum eſſe ex adulterio. dec. 82. n. 13. & n. 27
Legitimati ſimul admittuntur cum legitimis ab inteſtato. dec. 125. nu. 28
Legitimatio quando effectum ſuum extendat extra territorium legitimantis. dec. 82. nu. 25
Legitimatus ab vno Principe, non eſt legitimus niſi quoad ea quæ ſuæ iuriſdictioni ſubſunt. dec. 32. n. 12. & 28
Legitimatus non diſtat a vere legitimo. dec. 32. n. 25
L. fœminæ. C. de ſecund. nupt. declaratur.
L. cum auus. ff. de cond. & dem. non habet locum in fideicommiſſo relicto in vita grauati. dec. 52. n. 30
L. maioribus. C. comm. vtriuſq. iudic. declaratur, & an ſit comparanda remedio legis ſecundæ. C. de reſcind. vẽd. dec. 128. nu. 4. & ſeq.
L. eum qui ff. de iureiur. declaratur. dec. 10. n. 7
L. hæreditatum. ff. ad leg. Aquil. habet tantummodo locum in caſu ſuo. dec. 25. n. 17
L. hæredes mei. §. cum ita. ff. ad trebell. declaratur. deciſ. 125. n. 55. 56 & ſeq.
L. ſi pater puellæ. C. de inoff. an ſit correcta per l. quoniã in prioribus. eod. tit. dec. 134. n. 4
Lex prohibitiua ſi non procedat annullando, diſpoſitio tenet ab initio. dec. 87. n. 10
Lex vel ſtatutum quando dicatur aliquid prohibere in fauorem publicum principaliter vel in conſequentiam. dec. 14. num 29
L. 1. C. ſi aduer. dona. declaratur. dec. 14. nu. 40
Lex magis confidit de parentum in liberos voluntate, quam de fratris in fratrem. dec. 75. nu. 10
Lex generaliter loquens non comprehendit caſus vel perſonas aliqua lege priuilegiatas. dec. 115. n. 3
Legibus & non exemplis iudicandum. dec. 22. n. 82
Lex omnis interpretanda eſt iuxta materiam ſuæ rubricę. dec. 86. n. 8. fallit vt n. 14
Leges intelligendæ ſunt ſecundum rubricam, ſub qua ſitæ ſunt. dec. 53. num. 6
Legis auxilium fruſtra implorat, qui in eam committit

L decisio.143.num.8
Leges oés pro bono publico ſunt introductæ,dec.21.n.12
Lex noua, ſi ad veteris correctioné aliquid requirat, illud expreſſim fieri dét,& non per æquipollens,dec.139.n.8
Liberatio ſiue quictance nó liberat debitoré ipſo iure,ſed ei acquirit exceptioné pacti de non petendo,d.111.n.16
Liberi primi gradus rogati reſtituere fratribus an ſatiſdare teneantur,dec.75.num.7.8.9.10
Liberorum nomen eſt collectiuum plurium graduum & perſonarum,dec.135.num.47
Liberi cuiuſcumque matrimonij æqualiter ſuccedunt in bonis vere maternis,dec.16.num.6
Liberi non cenſentur vocati ordine ſucceſſiuo, qñ agitur de legato aut fideicommiſſo particulari,dec.18.n.43
Liberorum appellatione nepotes & pronepotes continentur, dec.18. num.48. fallit vt num.49
Liberi in conditione poſiti, ex coniecturis cenſentur vocati, dec.64.num.4
Liberi in conditione poſiti & expreſſe grauati an cenſeantur vocati,dec.64. num.15
Liberi in conditione poſiti an cenſeantur vocati,dec.125 nu.52.& ſeq. & dec.122.nu.4.5.6
Liberi in conditione poſiti,expreſſe ſubſtituti ad portionem patrui,an cenſeantur vocati ad portionem patris, ibid.num.8.12.19
Liberi in conditione poſiti an cenſeantur vocati per vulgarem ſubſtitutionem, dec.126.num.3
Liberi homines duobus modis efficiuntur manumortales, dec.104. num.18
Liber homo factus manumortalis, ſemper remanet talis cum ſua poſteritate, dec.104.num.25.
Libertate nihil fauorabilius,dec.138.num.1
Libertas quæ ſemel competit non facile fit irrita ex poſt facto, ibid.num.3
Libertas quanto tempore præſcribatur, ibid.num.13
Libertatis fauor,dec.104. num.6
Libertas ſolo temporis curſu non acquiritur in præiudicium patroni,dec.104. num.10
Libertas vt acquiratur per dimiſſionem rei manumortalis,quæ requirantur,dec.104.num.34
Limitata cauſa limitatum parit effectum,dec.7.num.10. & dec.145.num.4
Linea ſecundum Mathematicos quid ſit & ſecundum Iureconſultos, dec.109.nu.5
Lineæ appellatione linea tantum recta regulariter intelligitur, dec. 109.num.10
Lineæ appellatione agnatio & cognatio continetur, ibid. num.12
Linea,ſiue paterna ſiue materna, dupliciter ſumitur, ibidem num.14
Lineæ rectæ quando locus eſſe non poteſt, locus eſſe debet tranſuerſali,ibid.num.15
Linea materna non poteſt capi effectiue,ſed tantum contentiue, dec.109. num.16
Lineæ vera definitio, dec.109.num 27
Lis in ſenatu pendens ex mora iudicij non periclitatur, dec.72.num.26
Litteræ purgatoriæ continent reſtitutionem iuſtitiæ dec. 7.num. 3
Litium omnium, in quibus de ſubſtitutionibus agitur, dubius eſt & periculoſus euentus.dec.122.n. 30
Lis dicitur conteſtata ex reſponſionibus rei.dec.6.n.5
Locandi facultas dicitur eſſe in fructu.dec.51.n. 6
Locator operarum totius temporis mercedem habere debet,ſi per eũ nó ſtet quo minus operas præſtet.d.84.n.1
Locationis contractus aliquando duplex.ibid.n.6
Locator tenetur ad intereſſe, ſi per eum ſtet quominus operas præſtet.ibid.nu.7
Locatori an & quãdo fiat remiſſio mercedis. dec.9.n.5
Locus contractus,& loci conſuetudo inſpicienda in deciſiuis.dec.104.nu. 43
Locus contractus quiſnam eſſe dicatur.dec.91.n. 8
Lucrum conquæſtuum habetur non tam ex conſuetudine,quam ex pacto.dec.114. nu. 44
Lucri ceſſantis æſtimatio quomodo fiat.dec.92. n.5
Lucra nuptialia præſumuntur prouenire vxori ex bonis & induſtria mariti.dec.16.n.31
Lucra nuptialia inter liberos diuerſi matrimonij quomodo diuidenda.d.16.n.7.8.10.11.12.14.18.19.20. 33.34
Lucrum,quod ex viri largitate mulier habuit, relinquitur liberis communibus, ſiue mulier ad ſecunda vota tranſierit ſiue non.ibib.n.13
Lucrorum nuptialium proprietas, qua priuatur parens binubus,nó pót védicari à liberis viuéte patre.d.77.n.4
Lucrorum nuptialium alienatio manet in ſuſpenſo viuénte parente qui alienauit.ibid.n.5
Lucrum non ſemper ei applicatur, cuius contemplatione alteri ademptum eſt.dec.120.nu. 29

M.

MAcedoniano quibus caſibus non ſit locus.d.14.n.20.
Macedonianum non tam in fauorem filijfamilias quam in fauorem patris & in odium creditorum introductum eſt.dec.14.n.57
Maior natu ſolet eſſe prudentior.dec.146.n. 11
Magis dilecti, potius præſumuntur vocati.dec.122. n. 10
Malefici & ſortilegi Dæmones immittere poſſunt in homines.dec.35.nu. 3
Maleficium ſine conſenſu non perficitur.dec.33.n.18
Malitia creſcente iuſtum eſt pœnas augeri dec. 24.n.14
Mala fide factum præſumitur quod fit a tutore ſine conuocatione propinquorum.dec.150 nu. 11
Mala fides non ſemper inducitur ex ſcientia rei alienæ. dec.141.nu.18
Mandatum tacitum,quod ſocij inter ſe habere intelligũtur,ad id tantum porrigitur,quod ſocietati vtile eſt.deciſ.126. num. 5
Manumortalis eſchutta eſt in fructu. dec. 138.n.18
Manumortalis homo natus ex matre ingenua & in loco libero,an poſſit libertatem præſcribere.dec.104. n.1
Manumortales noſtri magis accedunt Latinis colonis, quam aſcriptitijs aut cenſititijs.dec.104.nu. 17.& dec. 137.num. 2.6
Manumortalis conditio duobus modis incurritur. deciſ. 104.num. 284
Manumortalium bona perſequitur dominus,etiam extra prouinciam.dec.104.nu 46. & 47
Manumortalia iura potius æquiparantur iuribus feudalibus, quam cenſualibus.dec.106.n.3
Manumortalis prædij emptor poteſt impune & ſine metu cõmiſſi poſſeſſioné ingredi poſt quadraginta dies,à tempore oblati inſtruméti emptionis.d.106.n.6.& 10
Manumortali domino an concedatur reſtitutio ex perſona ſubditi.dec.3.n. 3
Manumortalis ſucceſſio eſt anormis.dec. 5. n.4
Manumortalis dominus an & quatenus teneatur ad debita ſubditi ſui.dec.3.n.5.6
Manumortalem rem vendens,vel feudatariam, vel emphyteuticariam, tenetur denunciare onus, ſub pœna commiſſi.dec.58.nu.5
Manumortales ſubditi an cogi poſſint ad habitandum in
manſo

manſo manumortali. dec. 137. n. 1
Manumortales noſtri antiquis adſcriptitijs an recte comparentur. ibid. n. 2. & 6. & dec. 104. nu. 17
Manumortalis ſi non reſideat, dominus mittit manum in agros tanquam deſertos. ibid. n. 4
Manumortali abſente, relicto procuratore aut colono, an poſſit dominus prædia manumortalia tanquam deſerta prehendere. ibid. nu. 7.
Manumortalis dominus eſt ſucceſſor extraneus. dec. 29. n. 9. quemadmodum & fiſcus. dec. 144. nu. 28
Manumortali ſpurio quis ſuccedat, an dominus manuſmortuæ, an fiſcus. dec. 144. nu. 24
Manumortalis homo poteſt dimittere prædia manumortalia. dec. 99. nu. 15
Manumortalis dominus an excludat patrem ingenuum à ſucceſſione filij quoad bona manumortalia. d. 136. n. 8
Manumortali filio a patre ſeparato an debeatur legitima. dec. 118. num. 1
Manumortalis filius a communione patris ſeparatus ita incapax eſt ſucceſſionis paternæ, vt ne quidem teſtamēto poſſit inſtitui. dec. 118. nu. 6
Manumortalium ſucceſſio aſcendentibus defertur potius quam domino. dec. 53. n. 47. 48
Mariti induſtrij, vxores autem plerumque ignauæ. deci. 20. num. 22
Maritus de iure communi ſolus eſt dominus conquæſtuum. dec. 114. nu. 5. & 7.
Maritus dimidiam partem conquæſtuum habet non ab vxore ſed prouidentia conſuetudinis. deciſ. 114. nu. 19. contra num. 47
Maritus ſtatim atque aliquid acquiſiuit, dimidium acquiritur vxori. dec. 114. nu. 35
Maritus tamdiu manet dominus conquæſtuum quandiu a ſecundis nuptijs abſtinet, ſtantibus liberis ex primo matrimonio deci. 114. n. 50
Mas eſt fœmina dignior. dec. 146. n. 3
per Maſculos conſeruatur familiarum dignitas. d. 120. n. 7
Maſculis & fœminis coniunctim defertur ſucceſſio de iure ciuili dec. 120. nu. 32
Materia differens aut indifferens quæ ſit. dec. 18. n. 5
Mater ſuccedit filio naturali, excluſo fiſco. dec. 144. nu. 15
Mater non facilæ præſumitur grauata fideic. erga filios. dec. 18. num. 53
Mater legitima priuatur per expreſſam pupillarem. dec. 34. num. 18
Mater priuatur ſucceſſione, & legitima, ſi filio tutorem petere neglexerit. ibid. n. 19
Matri legitima debetur liberis non extantibus. deciſ. 34. num. 17
Mater ſubſtituta hæredi ſine liberis decedenti an præterita dicatur. dec. 126. n. 14
Mater non niſi per impietatē pręteriri poteſt. d. 126. n. 42
Mater iure antiquo duodecim tabularum inteſtatorum liberorum hæres eſſe non poterat. dec. 29. n. 2. 10. 15
Matrem excludere a ſucceſſione liberorum impium eſt & rigoroſum. dec. 29. nu. 10
Matris præteritione an ſit nullum teſtamentum filij, ſtante conſuetudine, qua parentes excluduntur a ſucceſſione deſcendentium. dec. 126. n. 2. & ſeq.
Matri ſucceſſio liberorum quodammodo debetur in ſolatium. dec. 41. n. 6
Matribus filij ante partum oneroſi, in partu doloroſi, poſt partum laborioſi, & poſt mortem luctuoſi. dec. 41. nu. 7
Matri vtilius eſt ſtante conſuetudine noſtra quod cōpendioſa contineat pupillarem, quam quod ſic omni tempore fideicommiſſaria, & quare. dec. 41. n. 41. 42
Mater quæ ſuccedit filio in mobilibus, ſuccedit cum fratribus in viriles ibid. n. 43
Matris legitima eſt triens non tantum mobilium, ſed omnium bonorum. ibid. n. 45
Matrimonio an cenſeatur diſſoluta communio inter manumortales. dec. 54. nu. 1. & ſeq
Matrimonia non debent eſſe venalia. dec. 14. nu. 42
Meretrix poteſt incarcerari pro debito. dec. 115. n. 12
Mentitæ duæ ſpecies. dec. 43. nu. 27
Mentis turbatio vehemens peccatum omne excludit. dec. 33. num. 25
Mens contrahentium attendenda dec. 36. nu. 4. & dec. 5. nu. 2. & ſeq.
Mercatoribus adiudicari ſolet intereſſe ex mutuo ad rationem ſemiſſis vſuræ. dec. 92. n. 8
Metus torturæ æquiparatur ipſi torturæ. dec. 19. n. 17
Metus iuſtam præbet cauſam reſtitutionis in integrum. dec. 20. num. 28
Milites hoſpitandi munus, eſt onus patrimonij & non perſonæ. dec. 11. nu. 2. 12. 13
Milites in alienum proni ſunt. dec. 11. n. 31
Militum vis inſolens caſui fortuito adſcribitur. d. 11. n. 33
Minor non poteſt contrahere ſine curatoris authoritate. dec. 14. num. 22
Minor non poteſt donare immobilia, ne quidem cum conſenſu curatoris. dec. 14. n. 24
Minoris contractus an firmetur iuramento. ibid. n. 25. 26
Minor curatorem habens pupillo & prodigo comparatur. dec. 14. nu. 38
Minor mercaturam exercens poteſt ſe obligare ſine curatore. dec. 14. nu. 59
Minoris contractus poteſt ratificare eo maiore facto. dec. 14. num. 61
Minor in cauſa dotis poteſt ſe obligare ſine curatore. ibi. num. 65
Minor captiuus recte obligatur pro ſe liberando. deciſ. 14. num. 67
Minor an obligetur ex quaſi contractu ſine curatore. dec. 14. num. 68
Minor curatorem non habens recte obligatur. ibidem num. 69. 70
Minor in cauſis criminalibus contumax fieri poteſt abſq; curatore, & in cauſis in quibus a lege pro maiore habetur. dec. 39. nu. 7
Minor litigans per procuratorem iuramento conſtitutū, non poteſt dicere proceſſum nullum. ibid. nu. 8
Minor propter iuramentum pro maiore habetur. ibi. n. 9
Minor non poteſt ſocietatem diuidere, etiam prouocante maiore, ſine decreto. dec. 54. nu. 19
Minor an reſtituatur aduerſus libertatem ſeruo datam. dec. 138. num. 8
Minori ſine curatore recte non ſoluitur. dec. 150. n. 8
Minor annis aliquando præfertur natu maiori in cuſtodiendis inſtrumentis. dec. 146. n. 5
Minus ſoluit qui tardius ſoluit. dec. 149. nu. 18
Mobilia antiqua quatenus ſortiantur naturam lucri nuptialis inter coniuges, dec. 114. num. 2
Mobilia & nomina debitorum cuiuſnam ſint territorij, dec. 82. num. 28
Mobilia non habent ſitum, quando ſunt parata ad vſum perſonæ, dec. 82. num. 29
Mobilia perſonam ſequuntur & non territorium, deciſ. 144. num. 30
Mobilium vilis & abiecta poſſeſſio, dec. 53. num. 22
Mobilia & immobilia à defuncto quæſita aſcendentibus deferuntur, dec. 109. num. 3

Mo-

Digitized by Google

Moleſtiam facti lex ipſa prohibet, dec. 87. num. 14
Monaſterium eſt loco filij ad excludendum ſubſtitutum, dec. 125. num. 79
Monaſterijs omnibus permiſſum eſt hodie bona poſſidere, exceptis monaſterijs Capucinorum & Minorum de obſeruantia, dec. 54. num. 8
Monetæ æſtimatio facienda eſt ſecundum tempus ſolutionis, dec. 36. num. 1
Monetæ valor tempore cōtractus an debeat attendi, dec. 36. num. 10. 12
Mora præcedens an cenſeatur remiſſa per ſecundam interpellationem, dec. 149. num. 20
Mora intelligitur committi tantum per litiſconteſtationem, niſi aliud appareat, dec. 18. num. 39
Mora & proteruitas emptoris non det nocere retrahenti, dec. 40. num. 14
Moræ regularis & irregularis effectus, dec. 150. num. 16
Mortis mentione facta in ſubſtitutione, dicitur compendioſa, dec. 135. num. 37
Mutatio qualitatis fundi non alterat obligationem, dec. 15. num. 5
Mulcta non debetur ante condemnationem, deciſio. 140. num. 4
Mulcta in eos qui ex propoſito cum ſuis animalibus damnum inferunt, dec. 148. num. 3
Mulier non eſt cauſa efficiens lineæ, cum filij ab ea deſcendentes ſint de linea patris, dec. 109. num. 17
Mulier quæ ſecundo nubit videtur prioris mariti oblita. deciſ. 16. num. 16
Mulier tenetur operari viro, ibid. num. 18
Mulieris obligatio pro alio valet ipſo iure, licet ope Velleiani elidatur, dec. 132. num. 1
Mulier opponere non poteſt Velleianum, ſi certiorata ei renunciauerit, dec. 132. num. 2
Mulier obligatio facta contra formam legis, eſt nulla, deciſ. 132. num. 10
Mulier ſecundo nubens dicitur iniuriam inferre marito & liberis, dec. 41. num. 26. 35
Mulier lucratur de donatione antenuptiali pro modo dotis ſolutæ. dec. 41. num. 47
Mulier incarcerati non poteſt pro debito, dec. 115. nu. 4. & num. 11, 12
Mulier rectè obligatur in totū, ſtaute conſuetudine quod vir & vxor ſint communes in bonis, dec. 20. num. 3
Mulier non iuuatur Velleiano, etiamſi communioni renunciauerit, dec. 20. num. 4
Mulier reſtituitur aduerſus creditorem, qui ſciebat pecuniam marito datam, perditum iri, dec. 20. num. 26
Mulier quæ metu contraxit, an & quando reſtituatur in integrum, dec. 20. num. 27
Multis gratulantibus opus eſt exemplo, dec. 24. num. 13
Mutata perſona, mutatur ſtatus rei, dec. 86. num. 22
Mutatione perſonæ ſors fieri incipit, quod antea fuerat vſura, dec. 105. num. 12
Mutuum debet eſſe gratuitum, dec. 92. num. 1.

N.

Nati & concepti poſt conditionis euentum, an admittantur ad fideicommiſſum, dec. 108. num. 1
Nati ex ſacerdote & ſoluta, an ſint ex coitu dānato & punibili, dec. 144. num. 21
Natura ipſa ad hoc impellimur vt maledicenti remaledicamus, dec. 43. num. 20
Naturales liberi incapaces ſunt feudaliū bonorum, dec. 87. num. 1
Naturales liberi non ſunt omnino incapaces, ibid. num. 9
Naturalibus liberis an ſit licitum relinquere vltra vnciā, ibidem num. 11
Naturalibus an & quatenus ſuccedat Princeps, deciſio. 144. num. 10
Naturales teſtamentū facere non poſſunt, dec. 144. n. 11
Naturales ſuccedunt matri ab inteſtato & aſcendentibus per lineam maternam, dec. 144. num. 16
Nati ex coniugato & ſoluta an dicantur nati ex coitu dānato & legibus punibili, dec. 144. n. 20. & in addit. lit. a
Naturales liberi quatenus ſuccedat patri ab inteſtato, deciſ. 88. num. 1
Naturales liberi quō ſuccedant ex teſtamento, ibid. nu. 2
Naturales quoad matrem pro filijs babentur, & ſuccedere poſſunt matri, dec. 88. num. 8. & 16
Naturales, facto teſtamento, pro extraneis habentur, dec. 88. num. 11
Naturalium liberorum ſuperuenientia reuocatur donatio per l. ſi vnquam, dec. 88. num. 9
Naturalibus competit querela inofficioſi aduerſus teſtamentum patris, ſecundum Cuiacium, ibid. num. 4
Naturalibus liberis an aliquod competat remedium aduerſus teſtamentum, ibid. num. 3. & 10
Nautæ & Caupones non tenentur de caſu fortuito, deciſ. 49. num. 4
Negatiua potentius negat, quam affirmatiua affirmet, deciſ. 22. num. 75
Negare feudum, & dubitanter reſpōdere, ſcienter & doloſe, paria ſunt, dec. 63. num. 7
Negligens non videtur qui pactis ſibi prouidit aduerſus præſcriptionem, dec. 21. num. 14
Negligentia propria alteri non debet eſſe nociua, deciſ. 55. num. 27
Nemo præſumitur iactare ſuum, dec. 48. num. 8
Nemo adijciendo nouum debitorem, amittit veterem, dec. 111. num. 23
Nepos ex filia non eſt de deſcendentibus lineæ paternæ matris, dec. 169. num. 50
Nepos in tutela non ſuccedit in locū patris, dec. 146. n. 10
Nepos ex filia non dicitur agnatus auo, dec. 22. num. 5
Nepos ex fratre aut ex ſorore an in ſucceſſione ab inteſtato præfetatur patruo aut auunculo defuncti, dec. 40. num. 5. & 18
Nepotes inter ſe an ſuccedant patruo in capita, vel in ſtirpes, dec. 150. num. 1. 2
Nepotes vocati fauore filiæ non cenſentur vocari ſimul, ſed ordine ſucceſſiuo, dec. 18. num. 28
Nepos ex primogenito præfertur patruis in cuſtodia inſtrumentorum domus, dec. 146. num. 12
Nobilitas conceſſa ab Imperatore an effectus ſuos extendat in Comitatu Burgundiæ, dec. 32. num. 6
Nobilitas conceſſa reſpectu perſonæ, & non reſpectu rei alicuius particularis, valet vbique, dec. 52. num. 16
Nobilitas antiquitate temporis acquiritur, dec. 32. nu. 21
Nobilitare poteſt ſolus ſupremus Princeps, ibid. nu. 22
Nobilitati iiſdem omnino priuilegijs gaudēt quibus antiqui nobiles, ibid. num. 23
Nobilitas eſt quid indiuiduum, ibid. num. 25
Nomina debitorum cuius loci & territorij eſſe cenſeantur, dec. 123. num. 2. & ſeq.
Nomina debitorum illius tetritorij eſſe dicuntur in quo exigi debent, dec. 82. num. 31
Nomen appellatiuum cum in vno ſolo verificatur, vicem nominis proprij obtinet, dec. 55. num. 2
Nominis proprij expreſſio eſt loco taxatiuæ, deciſio. 55. num. 26

Nota-

Notarius de falſo accuſatus poteſt interim conficere inſtrumenta.dec.60.nu.11
Notarij multa plerumque inſerunt in contractibus non tantum ſuperflua ſed inepta & repugnantia.dec.5.n.13
Notarij non tenentur emolumentum ſigilli à partibus exigere dec.91.nu.9
Noſtra intereſt res habere maiorum noſtrorum.dec.109. num.22
Nouatio fieri non poteſt per nudum pactū.dec.111.n.19
Nouatio nunquā fit niſi cū expreſſe actum eſt.ibid.nu.20
Noxalis actio oritur ex priuato delicto.dec.148.n.11
Noxalis actio perſecutionem damni & non pœnę continet.dec.148.nu.12
Nullum ab initio ratificatione ita conualidari nō poteſt, vt à principio præſumatur valuiſſe.dec.105.n.20
Nullitas ab eo obijci non poteſt, cuius fauore non eſt introducta.dec.105.nu.25
Nullum ſimile eſt idem.dec.16.n.5
Nuptiæ iure ciuili non prohibentur inter coniunctos tertio gradu.dec.47.n.6
Nyctimene puella cur conuerſa in noctuam.dec.23.n.13

O.

OBlatio tutoris facta adulto,curatore authore, ſufficit. dec.150.nu.12
Oblatio tutoris facta adulto maiori 25. annis ſufficit abſque cōſignatione ad impediēdū curſū vſurarū. ib.n.15
Obligatio ad pœnam ſtatim à tempore delicti naſcitur. dec.140.num.2
in Obligatione generali bonorum non cenſentur comprehenſa bona alienari prohibita.dec.22.n.67
Obligatio ſemel legitime contracta conſtante communione non extinguitur, etſi ceſſet poſtea communio. dec.20.num.5
Obligatione principali extincta,fideiuſſor liberatur.dec. 6.num.1
Obligatio quæ non tranſit in hæredes non tranſit in fideiuſſorem. ibid. n.2
Obligationes & actiones certis modis naſcuntur & extinguntur.dec.111.nu.7
Obligatione extincta per nouationem,extinguitur & hypotheca.dec.111.n.5
Obligatio extincta per ſolutionem non poteſt amplius cedi.dec.80.nu.7.8
Obmiſſio ſola in inuentario non arguit dolum hæredis. dec.143.num.13
Obmiſſio præſumitur potius per errorem quam per dolum.ibid.nu.14
Obſeſſorum variæ conditiones.dec.33.nu.8
Obſeſſi à Dæmone multa faciunt ad quæ Dæmon nihil confert præter ſuggeſtionem & tentationem. deciſ.33. num.9.& 24
Obſidētur à Dæmone quādoque innocentes.dec.33.n.20
in Obſcuris quod minimum eſt ſequimur.dec.25.n.8
in Obſcuris inſpicimus quod veriſimilius eſt.dec.5.nu.8
Occidens aut vulnerans præſumitur id facere doloſe.dec. 12.num.16
Officialatus dignitas non niſi clerico poteſt deferri.deciſ. 96.num.4
Officiarijs in officio delinquentibus an interdicenda ſit adminiſtratio pendente cauſa.dec.60.n.7
Officiarius æquiparatur tutori. ibid. n.8
Oldradi conſilium 21.limitatur.dec.135.n.86
Ominoſa interpretatio non præſumitur in mentem teſtatoris veniſſe.dec.155.nu.79
Omnium contributione ſarciendum eſt, quod pro omnibus factum eſt.dec.69.n.2
Onus adiectum inſtitutioni non cenſetur repetitum in ſubſtitutione. dec.135.nu.25
Oneris & honoris eadem debet eſſe ratio.dec.135.nu.52
Onus portandi nomen & arma domus arguit voluntatē agnationis conſeruandæ.dec.135.n.53
Onus reale rem ipſam concomitatur. dec.55.n.5
Onus reſtitutionis quando cenſetur repetitum de vno in alium.dec.22.nu.11
Opera obſeſſorum a dęmone diſtinguenda eſſe ex authore operum.dec.33.nu.10
Opera dicuntur eſſe in lucro,& operarum amiſſio non dicitur damnum.dec.38.n.17
Operarum æſtimatio quibus caruit,& in futurum cariturus eſt offenſus,ei adiudicanda dec.25.n.9
Opem ferens delicto pari pœna punitur.dec.25.n.4
Opinio tutior ea eſt quæ peccatum excludit,& fauet animæ.dec.21.nu.10
Oratio duplex,quarum vna diſpoſitionem, altera executionem reſpicit,non reſtringit legatum dec.55.n.22
Ordo ſucceſſiuus hoc poſtulat vt proximiores prius admittantur.dec.18.n.29
Ordo ſcripturæ non eſt tam attendendus, quam ordo intellectus.dec.135.nu.58
Originis locus attenditur in collectis.dec.11.n.4
Originarius dominus præferendus eſt domino loci incolatus.dec.123.nu.21
Originariorum appellatione ij qui nati ſunt in loco continentur.ibid.n.23.26
Originis bonorum an habenda ſit ratio in retractu. dec. 40.nu.5.15.33.34
Originis quæ ſunt non poſſunt mutari.dec.104.n.19
Ortus & oriundus quid ſignificant.dec.123.nu.27

P.

PActum de integra dote reſtituenda non operatur tacitam renunciationem iuri quod maritus habet retinendi aut deducendi ex dote impenſas in funus vxoris factas.dec.68.nu.7
Pactum inter virum & vxorem de retinendis veſtibus & armis non operatur renunciationem cōſuetudinis,qua marito ſuperuiuenti mobilia acquiruntur.ibid.n.9
Pactum de integra dote reſtituenda non operatur renunciationem tacitam ſtatuti quo maritus præmoriente vxore lucratur partem dotis.dec.68.n.8
Pactum de retrouendendo cum modicitate pretij an ſufficiat ad hoc,vt præſumatur contractus vſurarius. dec. 74.num.1
Pactum in redditu,quod non poſſit redimi, niſi poſt tres menſes à tēpore denunciationis,eſt inutile d.110.n.1.
Pactum in redditu,de ijſdem ſpeciebus & in eadem æſtimatione reſtituendis,an ſit validum.dec.110.n.2
Pactum de hæreditate inter liberos æqualiter diuidenda moribus approbatur.dec.147.n.1
Pactum vt hæres ſuccedat ſocietati non valet, ne quidem iuramento firmatum.dec.8.n.16.17.18
Pactum de retrouēdendo,ſtatim reſtituto aut oblato pretio,venditionem reſoluit.dec.52.nu.10
Pactum de retrouendendo an ſit reale.dec.52.n.33
Pacta clandeſtina non nocent inſtrumētis dotalibus. dec. 48.nu.1.& ſeq.
Pactum dubium interpretatur aduerſus eum qui ſe fundat in eo.dec.5.n.14
Pactioni nunquam fauendum,per quam legitimis vſuris

frau s

fraus fieri poteſt.dec.83. nu.7
Pacta nouiſſima prioribus derogant.dec. 38.nu. 12
Pactione venditoris effici nõ poteſt, vt emptor fundi cenſualis non teneatur ad cenſus & tributa.dec.99.n. 2
Pacta ſeruare congruum eſt humanæ fidei.dec.38.n.3
Pacta cõtra bonos mores nullius ſunt roboris.dec.48.n.4.
Pactum quo dotis cauſa fit deterior valet quoad maritum. dec.48.num. 5
Pacta omnia valent quæ nõ reperiuntur prohibita.ib.n. 11
Palam contrahens inceſtas nuptias excuſatur aut mitius puñitur.dec.23.n.16
Palam quæ gerunt ſuſpicione carere dicuntur.dec.48.n.2
Papæ ſimplex prouiſio derogat iuripatronatus clericorũ. dec.131.nu.18
Papa eſt ordinarius ordinariorum, & ordinarius totius mundi.dec. 131. n 26
Parentes an ſuccedant in obligationibus & nominibus debitorum.dec. 53.nu.24
Parentes an ſuccedant in dote filiæ, quæ pro re immobili habetur ibid.n. 26
Parentes ſuccedunt in fundo empto ſub pacto de retrouendendo. ibid.n.30
Parentes ſuccedunt in pretio fundi quod intra annum retrahitur iure proximitatis.dec.53.nu. 34
Parens binubus priuatur dominio lucrorum nuptialium, transferturque in liberos communes.dec.77.nu.1
Parentes præſumuntur æqualitatem ſeruare inter liberos.dec.48.nu. 15
Parentes omnia quæ ſua ſunt liberis potius deſtinare cenſetur quam extraneis.dec. 5.nu.4
Parentes & patroni non poſſunt in ius vocari ſine venia. dec.35.nu. 1
Parentum & Reipublicæ intereſt, liberos iuſtæ exhæredationis metu in officio retinere.dec.114.n. 21
Parentes an conſuetudine noſtra excludant abſolute à ſucceſſione deſcendentium dec.22. nu. 66
Parentum omne votum eſt liberis prodeſſe dec.75.n. 12
Pares in gradu pariter admittuntur ad ſucceſſionem. deci.40.nu.17.
Paria ſunt ſcire, vel ſcire potuiſſe.dec.112. nu 26
Paria ſunt non habere liberos, & habere quidem, ſed ingratos & exhæredatos.dec.34. nu. 44 (3
Paria ſunt nõ facere vel abſq; forma debita facere.d.35.n.
Paria ſunt rem alienam legare, vel rem propriam eo tempore quo futura ſit aliena.dec.52.n. 26
Paria ſunt emere fructus pendentes, & conducere rem. dec.51.nu. 17
Paria delicta mutua compenſatione tolluntur.dec.43.n. 18.& num.30
Patris poſſeſſione retinetur poſſeſſio totius.dec.141.nu. 4
Partus patrem & non matrem ſequitur, iuxta præſcriptũ conſuetudinis Burgundiæ.dec.29.nu. 1
Partus niſi viuus edatur, in eum non dicitur committi homicidium.dec. 19.n. 11.
Partus an ſemper præſumatur vitalis.dec. 19.n.12. & 16
Partus ſequitur ventrem, de iure ciuili.dec.204.n.2.8. 21.
Partus patris conditionem ſequitur cum de manumortali conditione agitur.dec. 136. nu. 1
Partus ſuppoſiti crimen eſt capitale.dec. 181.n. 5
Pater non tenetur dare filio propter nuptias, quando habet aliunde.dec.139.nu.18
Pater iure compelli poteſt ad filias dotandas.dec.53.n.29
Paterna paternis materna maternis de iure deferuntur. dec.40.num. 31
Paternum id dicitur quod prouenit ab eo qui fuit communis agnationis parens.dec.109.n. 23
Pater nullum ius habet in fructibus beneficij à filio ſuo poſſeſſi.dec.65.nu. 3
Pater tenetur filiũ ſuũ alere, niſi habeat aliunde.ibid.n.6.
Paterni nominis pietas ſalutare pro liberis conſilium ſumere ſemper præſumitur.dec.75.n. 11
Pater non tenetur ſatiſdare in caſibus, in quibus tenetur extraneus, niſi ad ſecunda vota tranſierit. dec.75. n. 13
Patris bona, qui filio nubenti conſentit, tacitæ hypothecæ ſubijciuntur pro reſtitutione dotis per filium receptæ. dec.67. nu. 1
Pater dicitur legalis fideiuſſor filij, in contractibus eo ſciente celebratis.dec.67.n.4
Pater conſentiẽs filio tutelam gerenti tenetur inſolidum. ibid.num. 5
Pater conſentiens filio publicum officium gerenti, obligatur pro eo.ibid. n.6
Pater eſt legalis fideiuſſor filij, etiam in contractibus eo ignorante initis.ibid. n.7
Pater tenetur & cogi poteſt filio nubenti conſentire, dũmodo vxorem honeſtam ducat.ibid. n. 8
Pater tenetur conſtituere filio nubenti donationem propter nuptias.ibid.n. 9. & 10
Pater pro emancipato filio non tenetur bona ſua obligare.ibid. num. 11
Pater non tantum vſumfructum bonorum filij habet, ſed & adminiſtrationem.dec.37. nu. 2
Patri per filium non quæritur vſusfructus in ſpiritualibus dec.37.nu.19
Patria poteſtas non attenditur in ſpiritualibus, aut ſpirituali annexis dec.37.nu. 18
Patronatus trãſit cũ vniuerſitate bonorum.dec. 37. n. 16
Patria poteſtas ingreſſu religionis ſoluitur.dec.14.n. 13
Patris intereſt habere filium locupletem.dec.14.n. 51
Patrimonium Principis ſemper redimi poteſt non obſtante centenaria præſcriptione.dec.76.n.5
Patris hæreditas magis eſt debita filio, quam patruinepoti.dec. 122.nu. 9
Patris prætentio in ſucceſſione filij eſt fauorabilis. deciſ. 86.num. 2
Patris factum requiritur ad hoc vt filius manumortalis efficiatur liber.dec.164.nu. 26
Patris & matris appellatione continentur mater & auia. dec. 53. num. 36
Patri ad ſecunda vota tranſeunti non licet plus ſecundæ vxori largiri quam vni ex liberis.dec. 5.nu. 7
Patronus olim præferebatur matri in ſucceſſione liberti. dec.29.num.7
Peccatum ex voluntate pendet.dec.33.n.7
Pecora ipſa rationis expertia quandoque plectuntur. dec. 33. num. 29
Peculij nomeñ intelligitur deducto omni peculiari debito.dec.95.num. 5
Pecunia in dubio tota præſumitur perueniſſe ad maritũ. dec.20.num.9.& 3.
Pecunia quando dicatur verſa in vtilitatem vxoris. deciſ. 20.num. 10
Pecunia deſtinata in emptionem prædiorum pro re immobili habetur.dec.86.n.6
Pecunia de ſui natura res eſt mobilis.dec.86.nu.10. & 19
Pecunia dotalis quomodo & quandò habenda ſit pro re immobili vxoris & hæredum eius.dec.86. n. 21
Pendere in incerto dominium an poſſit.dec.53.nu.33
Penſionis Eccleſiaſticæ exactio pro prætеritis annis eſt in electione penſionarij, cui liberum eſt agere vel contra ſucceſſorem beneficij, vel contra hæredes prædeceſſoris dec.55.n. 11.

ris

Percutiens aggreſſorẽ diſcedentẽ, non tã vł id facere ad vindictã quã ad defenſionẽ honoris & famæ, d.26.n.6
Periculũ animaliũ an ſit cõe inter dñũ & paſtorẽ, d.58.n.1
Periculum pecuniæ in ſocietatem collatæ pertinet ad cõferentem, niſi aliud actum ſit, ibid. num.4
Periculum cõe eſſe debet in omni ſocietate, ibid. num.15
Periculum futurę variationis nummorum in ſe is reciprere videtur, qui eos non æſtimat, dec.36. num.3
Periculum vbi maius, ibi cautius eſt agendũ, dec.13.n.6
Perſonam res ſequitur, dec.32.num.17
Perſonalia immutantur mutatione perſonæ, dec.13.nu.10
Perſona eſt dignior bonis, dec.90.num.15
Petere quis non dẽt id, cuius contrariũ in caſu cõtrario nõ eſſet poſtulaturus, dec.36.nu.5. & dec.8.nu.20
Petitoriũ nõ põt intẽtari corã Eccleſiaſtico iudice, donec fuerit lis finita ſup poſſeſſorio rei ſpiritualis, d.128.n.6
Pignori luendo non facile præſcribitur, dec.21. num.9
Pignorata res pro pretio aſcendente ad valorẽ ipſius cenſetur perpetuo alienata, dec.52.num.35
Pignoris titulus nõ eſt habilis ad inducendã pſcriptionẽ, d.76.n.6
Pignus & antichriſis non eſt titulus dominij aut poſſeſſionis tranſlatiuus, dec.76.num.7
Pignora in obligatione nouante repetita, intelliguntur repetita cum priuilegio prioritatis, dec.111.num.26
Pignus & hypotheca diſtant ſolo nominis ſono, d.53.n.17
Pignus rei ſuæ, aut hypotheca conſiſtere non põt, d.51.n.4
Plebeij & ignobiles an ſint bonorum feudalium capaces, dec.32.num.1.2
Plebeij ſunt capaces bonorum feudalium quæ eis ex ſucceſſione obueniunt. ibid. num.2
Plebeio feudum acquirere non permittitur niſi ex Principis priuilegio, dec.32.num.3
Pluralitas perſonarũ eiuſdẽ nominis nõ pſumit, d.12.n.13
Plures ſubſtituti, vnus poſt aliũ, vel vnus in defectũ alterius, ſub cõditione mortis vocati dicuntur, d.125.n.10
Plura dum copulatiue deſiderantur, requiritur omnium concurſus, dec.54.num.16
Pluribus vocatis inter quos cadit ordo charitatis, cenſentur vocati ordine ſucceſſiuo, dec.18.num.24
Plures vocati ſub nomine collectiuo cum alio habentur loco vnius, dec.18.num.36
Pluribus vocatis, ſi tertius ſubſtituatur poſt mortẽ oĩum in rota re, cẽſetur reciprocum fideicommiſſum factum fuiſſe inter primos, ibid.num.37
Plures vocati, inter quos cadit quidẽ ordo affectionis, ſed nõ neceſſitas inſtituẽdi, cẽſent vocati ſimul, d.18. n.40
Plura delicta concurrentia non faciunt vt vllius impunitas detur, dec.24.num.3
Pluribus delinquentibus, ſi apparet cuius ictu occiſus perierit, ſolus ille tenetur lege Aquilia; ſi non apparet, omnes tenentur, dec.25.num.1
Pluribus delinquentibus omnes indiſtincte tenentur in ſolidum quoad intereſſe, dec.25.num.2.3.6.19
Plures delinquentes tenentur in ſolidum ad intereſſe reſpectu damnum paſſi, ſed non inter ſe, dec.25.nu.19
Pluribus eiuſdem gradus ad tetractum venientibus, quis præferatur, dec.40.num.12
Pluribus noxam inferentibus an mulctãdi ſint omnes vt ſinguli, an vt vniuerſi, dec.148.num.4
Plures ſi mandauerint vni vt noxam inferret, vnicum eſt conſilium & vnum factum, dec.148.n.6
Plures ſi aliquẽ ceciderint, ſingulorũ propriũ ẽ maleficiũ, d.148.n.8
Plurium ſeruus ſi delinquat, omnes domini tenentur in ſolidum, dec.148. num.10
Pœnæ conuentionali an ſit locus quando appellatur à laudo arbitri aut arbitratoris, dec.1.num.8
Pœna non eſt, vbi non eſt delictum, dec.16.num.17
Pęna ordinaria nõ ponit delictũ, ꝗ præſũptionibus & indicijs tm̃, licet vrgentiſſimis, probatũ eſt, dec.23.nu.28
Pœnæ omnes ſunt odioſæ, dec.87.num.15
Pœna non inducitur contra hæredem, niſi fuerit declarata contra eius authorem, dec.87.num.19
Pœnalis diſpoſitio loquens in caſu vero non debet extendi ad caſum fictum, dec.19.num.3
Pęnitẽtiæ an & qñ locus ſit in denegatione feudi, d.63.n.11
Pœna arbitrio iudicis commiſſa, intelligitur citra mortẽ, dec.101.num.10
Pęnalis diſpoſitio non dẽt extra caſũ ſuũ extẽdi, d.65.n.8
Pœnæ adiectio in obligatione lucratiua inducit nouationem, dec.59.num.8
Pęnæ vnius non dẽt eſſe præmium alterius, dec.34.n.30
Pęnæ adiectio in legatis inducit nouationẽ, d.149.n.14.15
Pęna non ex delicto debetur, ſed ex iudicato, dec.140.n.5
Portio illius legitimarij qui facit partẽ, & non admittitur ad partem, an accreſcat hẽi, an vero cæteris legitimarijs, deci. 34.num.58
Portio filiæ renunciantis non acquiritur maſculis, ſed deſtinatur, dec.120.num.23
Poſiti in conditione an cenſeantur vocati, d.125.n.52. & ſeq.
Poſitis bis in conditione an cenſeantur vocati, dec.64.n.6
Poſiti incõditione, ſi in aliqua parte ſubſtitutionis expreſſe vocentur, in alia vero non, etiamſi grauentur, tñ vocati non cenſentur, niſi in caſu expreſſo, dec.64.nu.16
Poſſeſſori cuilibet rem oneri obnoxiam derelinquere licet, vt ab onere liberetur, dec.99.num.8
Poſſeſſor malæ fidei non præſcribitur, dec.104.num.35
Poſſeſſionis rõ muneribus iniungẽdis nõ ſufficit, d.11.n.9
Poſſeſſio omnis pręſumitur iuſta, dec.12.nu.15
Poſſeſſio naturalis non ſufficit ad cauſandum præſcriptionem directi dominij, dec.141. num.7.8.16
Poſſeſſor malæ fidei non præſcribit. ibid. num.17
Poſſeſſio eſt quid temporale, dec.128.num.4
Poſthumi præteriti prædeceſſu, teſtamentum reconualeſcit, dec.126.num.39
Praxis eſt vera intellectrix legum, dec.27.num.4
Præceptum de non moleſtandis liberis naturalibus, ſub pœna priuationis hęreditatis, an ſit licitum, dec.87.n.6
Pręceptum factum hęredi de legatis ſpurio pręſtandis eſt nullum, ibid.num.8
Pręceptum nudum de non alienando nullius eſt momenti, dec.22.num.17.18
Pręiudiciales expenſas qui obtinuit, non tenetur procedere in cauſa, niſi illis refuſis, dec.50. num.2.3
Pręlati plerumque acquirunt ſub nomine alicuius conſanguinei, dec.142. num.2
Pręlatus pręſumitur gerere negotia Eccleſiæ ſuę potius quam alterius, dec.142.num.15
Pręlatorũ affectio vt plurimũ ea eſt, vt conſanguineis ſuis potius acquiſitum eſſe malint, quã eccleſię ſuę, ib.nu.16
Pręlati Eccleſię vſufructuarij cõparantur, dec.138. nu.5
Pręlati alienare põt res Eccleſię ſolitas alienari, d.138.n.16
Pręlatus põt remittere ſubdito Eccleſię cõmiſſũ, ibi. n.20
Pręſcriptionem non impediunt hęc verba, ſemper, perpetuo, & ſimilia, dec.21. num.3
Pręſcriptioni renunciari nõ poteſt pacto expreſſo & multominus tacito, ibid.num.4
Præſcriptio eſt introducta propter bonũ publicũ, ibid.n.5
Præſcriptio nulla currit aduerſus Principẽ quo ad res quæ ſunt de ſuo domanio, dec.76. nu.2
Præſcriptio nulla currit ſine titulo & bona fide, d.76.n.8
Pręſcriptio quęlibet corruit & vires amittit, quotieſcumque conſtat de titulo vitioſo & inhabili, ibid.num.9

Præſcriptio rei immobilis non interrumpitur per litem motam cum tertio, dec.141.num.4
Præſcriptio qua ratione ſit introducta, ibid. nu.9
Præſcriptio libertatis nulla lege reperitur prohibita homini nato ex ingenua in loco libero, dec.104.num.3
Præſcriptio temporis immemorialis nunquã cenſetur excluſa, dec.104.num.5
Præſcriptio non currit aduerſus non valentem agere, dec. 104.n.11
Præſcriptio libertatis cõſuetudine nũ tollitur, d.104.n.28
Præſcriptio centenaria nulla lege tolli põt, dec. 104. nu. 33
Præſcriptio iuris negatiui vt incipiat currere, requiritur factum hominis negatiuum, dec.104.num.36
Præſcriptione quadraginta annorum amittitur in perpetuum reditus annuus, dec.124.num.5
Præſes Senatus Dolani Principis abſentis, & Cancellarij vices gerit, dec.72. num.16.
Præſens ſniæ, ſi non proteſtetur illico, non audit appellãs, dec.2.nu.1. fallit in rationibus diſpungendis, ibid.n.2.
Præſentia partis purgat oẽm citationis defectũ, d.35.n.17
Præſentatio non eſt fructus commodum afferens, ſed potius honor, dec.37. num.11
Præſentatio ſpectat ad poſſeſſionem, dec.37.num.13
Præſẽtatus à poſſeſſore pfert pſentato à vero dño. ib.n.14
Præſentatio eſt in fructu, & fructuum nomine cõtinetur, dec.37.num.15
Præſũptio excluſiua delicti in dubio ſuméda eſt, d.81.n.8
Præſumitur aduerſus eum qui reperitur iuxta contines cũ re prohibita, ibid. num.10
Præſumptio iuris & de iure ſufficit ad ſententiam capitalem, dec.93. num.5
Præſumptiones plures non iunguntur ad faciendam plenam probationem, ibid. num.7
Præſumit nemo id velle q̃ per leges ſibi non licet, d.5.n.5.
Præmeditati facinoris indicia, dec.25.num.5
Præteritus quis dicatur, dec.126.num.15.16.17.18
Prætetitio illius qui ab inteſtato ſuccedere non poteſt, an reddat teſtamentum nullum, dec.126.nu.30
Præteritione filiæ à ſtatuto excluſæ teſtamentum non annullatur, dec.126.num.30
Præteritus ſi præmoriatur teſtatori, an conualeſcat teſtamentum, ibid.num.32
Præteritione matris, aut aſcendẽtium, an nullum ſit teſtamentum filij, dec.126.nu.12. & ſeq.
Præteritus vt quis non dicatur, neceſſe eſt vt inſtituatur in aliqua parte aſſis, dec. 28. num.18
Præiudicialis cauſa quæ dicatur, dec. 129. num.7
Præueniens dẽt præferri, cæteris paribus, dec.40.n. 13.25
Præueniſſe quis dicatur, dec.40. num.27
Pretium fundi nobilis æſtimatur ad rationem quadrantis viuiæ, dec.74.num.3
Pretij qualitas oſtẽdit qualitatẽ rei emptæ, dec.112. n.15
Primi motus reddunt delictum leuius, dec.26.num.6
Primo gradu ſubſtitutionis deficiente, locus eſt ſecundo, dec.135.num.61
Primogenitus inſtrumẽta domus cuſtodire dẽt, d.146.n.4
Primogeniti prærogatiua an tráſeat ad hrẽm. de. 146.n.7
Primogenitura eſt quid perſonale, dec.146.num.13
Primogenitus caput familiæ dicitur, & chef des nom & armes. dec.146. num.14
Primogenitura & ius primogenituræ ſunt diuerſa, d.146 n.16
Princeps non debet reuocare inueſtituram factam a domino Gubernatore, dec.112.num.8
Princeps conſentiens alienationi feudi, cenſetur renunciare iuri retentionis, ibid num.10
Princeps nõ eſt requirẽdus extra prouinciã pro obtinẽdo aſsẽſu, ſed ſufficit adire eius Locũtenentẽ, d.112, nu.14
Principis authoritate nemo debet circumueniri, ibi.n. 15
Principis beneficiũ eſt latiſſime interpretãdũ, d.112.n.24
Principis ſolius eſt contra ius diſpenſare, dec.7. num.5
Princeps noſter ex inueterata cõſuetudine ſuccedit baſtardis ab inteſtato & ſine prole morientibus, dec.82. nu.1
Princeps præſumitur velle perpetuo, quod ſemel voluit, dec.82.num.9
Princeps dicitur difficili⁹ diſpenſare cum odioſis & multipliciter criminoſis, dec.82.num.14
Princeps nõ cẽſetur velle derogare iuri fiſci ſui, d.82.n.21
Princeps non poteſt legitimare ſibi non ſubditum extra territorium, ibid.num.23
Princeps non eſt maiori priuilegio dignus quoad præſcriptionem, quam Eccleſia, dec.76.num.4
Principis domanium ſemper redimi poteſt non obſtante centenaria præſcriptione, dec.76.num.5
Princeps non præſumitur alicui ius ſuum tollere velle, dec.105.num.3
Principali conceſſo cenſetur etiam conceſſum acceſſoriũ, dec.90.num.16
Prior tempore potior eſt iure, dec.56 num.3
Priuatio proprietatis lucrorum fit ipſo iure per tráſitum ad ſecunda vota, dec.77.num.2
Priuilegium eſt priuata lex, dec.104.num.48
Priuilegium eſt certis perſonis conceſſum, vt non teneantur niſi inquantum facere poſſunt, dec.25.num.13
Probationum lubrico certiſſima quæque committere periculoſum, dec.126.num.11
Probatio tituli leuior requiritur in poſſeſſorio quam in petitorio, dec.96.num.5
Probatio p cõiecturas non ſufficit in pœnalibus, d.87.n.17
Probatio extra articulata nullius eſt roboris, dec.87. n.18
Probatio apta non ſuffragatur libello inepto, dec.45.n.12
Procurationes exiguntur à ſubditis Epiſcopo, de.119.n.8
Procurationes debentur ab Eccleſiaſticis & Eccleſijs viſitatis, ibid.num.11. & 13
Procurationes quare introductæ de iure, ibid.num.12
Procurationis ſumptus regulantur pro modo redituum beneficiorum, ibid.num.15
Procurator officij non hẽt iuriſdictionis exercitiũ, de.60. n.3
Procurator, qui ſibi adſerit procurationem, nõ eſt ferendus, ibid. num.4
Procurator à tutore datus, poteſt ab eodem vel expreſſe vel tacite reuocari, dec.60.num.6
Procurator emens nomine meo, an mihi res acquiratur, dec.142.num.8
Procurator generalis habens mandatum cum libera, poteſt inueſtituram facere, dec.112.nu.6
Proditoriũ homicidiũ eſt crimen valde enorme, d.30.n.9
Prohibitio alienandi extra certum genus perſonarũ, facit vt res non poſſit ab inteſtato per ſucceſſionem hæredis legitimi ad alios deuenire, dec.29.n.6.& 18
Prohibitio alienationis coniecturam præbet reciproci fideicommiſſi, dec.64.num.11
Prohibitio alienationis an & quando inducat nouum fideicommiſſum, dec.64. num.30
Prohibitio alienationis ſubiuncta præcedenti ſubſtitutioni ei acceſſoria eſt, nec eius caſus egreditur, ibid.nu.31
Prohibitio alienandi facta vni, in fauorem alterius, non eſt nuda, dec.155.num.59
Prohibitio alienationis an faciat coniecturam vocationis liberorum, dec.122.num.14
Prohibitio alienandi an impediat dominij tráſlationem, dec. 52. num.1. & ſeq.
Prohibitio alienandi fieri põt non tantũ verbis expreſſim prohibitiuis, ſed ẽt verbis conditionalibus, de.52.n.19

Pre-

Digitized by Google

Prohibitio alienãdi qñ dicatur nudũ preceptũ, d. 52. n. 20
Prohibitio alienãdi qñ ĩpediat dñij trãslationẽ, d. 52. n. 21
Prohibitio alienandi facta verbis conditionalibus, an ſit tacita vel expreſſa & vtriuſque effectus ibid. n. 22
Prohibitio alienandi tacita ita impedit dominij translationem, ac expreſſa. ibid. nu. 24
Prohibitio alienationis veſtita inducit fideicommiſſum. dec. 22. num. 1
Prohibitus alienare, prohibetur etiam hæredem extraneum inſtituere. ibid. n. 2
prohibitionis cauſa ſi fauorem familiæ reſpiciat, inducit fideicommiſſum ſimplex. ibid. n. 6
prohibitio alienationis ſine cauſa valet, quando aliquis adiectus eſt in pœnam. dec. 22. nu. 7
prohibitioni perſonali ſi adijciatur cauſa reſpiciens familiam, efficitur realis. ibidem. n. 9
prohibitio alienandi tunc non ligat, quando prohibitus, & is cuius fauore facta eſt prohibitio in vnum concurrunt. dec. 22. nu. 21
prohibitio alienandi ſubiuncta ſubſtitutioni præcedenti ſecũdũ eam regulatur. dec. 22. n. 25. 26. 31. & d. 64. n. 31
prohibitio alienandi facta perſonæ, abſque verbis habẽtibus tractũ in futurum, remanet perſonalis. d. 22. n. 55
prohibitus alienare ſimpliciter, non adiectis verbis extra familiã, poteſt nihilominus in bonis alienari prohibitis habere hęredẽ ex teſtamẽto, ẽt extraneũ. d. 22. n. 65
prohibitio detractionis trebellianicę facit pręſumptionẽ fideicõmiſſi, ſed non ſimplicis & abſoluti. dec. 22. n. 78
prohibitio alienationis cẽſetur facta in eius fauorem qui in caſu contrauentionis vocatur. dec. 105. n. 14
promittens ſoluere in paſchate, vel dare pignora aut fideiuſſorem, poteſt poſt paſcha præciſe cogi ad ſoluendum. dec. 59. nu. 5.
promotus per ſaltum inhabilis eſt ad beneficia d. 96. nu. 3
pronomen, ipſi, eſt demonſtratiuum & relatiuum. deciſ. 135. num. 6. & 82
propinquorum præſentia facit ceſſare præſumptionem fraudis, dec. 150. num. 10
proprietarius non põt facere cauſam vſuarij deteriorem, dec. 66. num. 15
Proprij nominis expreſſio eſt loco taxatiuæ, dec. 55. nu. 26
propter quod vnũquodque tale & illud magis, d. 130. n. 5
proſe & ſuis, clauſula hæc quid operetur, dec. 18. num. 12. 13. 45. 46. 47. 63. & ſeq.
proteſtatio de addendo inuentario quod ad notitiam superuenerit, excludit præſumptionẽ doli, dec. 143. n. 15
proteſtatio declarat animum proteſtantis, dec. 100. n. 2
proteſtatio actui contraria non dẽt prodeſſe, dec. 100. n. 6
prouiſio hominis facit ceſſare prouiſionẽ legis. d. 68. nu. 2
prouocatus iniurijs ſi conuitium retorqueat, an excuſetur dec. 43. num. 13
prouocanti ſemper adſcibitur culpa. ibid. n. 16
prouocatus verbis iniurioſis poteſt licite dicere, Tu mentiris. dec. 43. nu. 17. 25
prouocatus iniurijs excuſatur, etiamſi modum excedat in retorquendo. dec. 43. nu. 21. 23
prouocatio prorſus non excuſat nec operatur abſolutionem, ſed minuit pœnam. dec. 43. n. 32
proximioris nomine quis veniat in diſpoſitione teſtatoris. dec. 40. num. 11. 23
proxima perſona & immediata, ex qua bona defunctus habuit, inſpicienda eſt quando agitur de ſucceſſione bonorum paternorum aut maternorum, dec. 109. num. 4. contra nu. 5. & 24
publice intereſt fidem ſeruari. dec. 21. n. 13
publice intereſt ne quis re ſua male vtatur. dec. 14. nu. 30
punitus per iudicem Eccleſiaſticum, an iterum poſſit puniri per iudicem ſæcularem. dec. 47. n. 1
punibilis coitus vt dicatur, ſufficit quod puniatur quoad matrem dec. 144. nu. 23
pupilli nulla eſt voluntas. dec. 11. n. 5
pupillaris ſubſtitutio non præſumitur, nulla facta mentione pupillaris ætatis. dec. 41. n. 8. 32
pupillaris ſubſtitutio excludit matrem à ſucceſſione filij. dec. 41. num. 13
pupillarem per ſubſtitutionem ſuceditur pupillo & non teſtatori. dec. 41. nu. 23
pupillaris ſubſtitutio matrem excludit à ſucceſſione & à legitima. dec. 41. nu. 37. 38
pupillaris, quæ continetur ſub compendioſa, dicitur expreſſa verbis generalibus. dec. 41. n. 39
pupillaris ſubſtitutio eſt teſtamentum filij impuberis. deciſ. 41. num. 44

Q.

QVærendum non eſt ſæpius de eiuſdem hominis delicto. dec. 47. num. 4
Qualitas & clauſula in fine poſita refertur ad omnia præcedentia. dec. 29. n. 3
Qualitatis mutatio hereditate adepta nõ nocet. d. 29. n. 12
Qualitatis reſpectus habendus eſt, ſub qua actus geritur deciſ. 82. num. 20
Qualitatis duplicis concurſus in vna eademque perſona. deciſ. 82. num. 26
Qualitas adiecta verbo debet adeſſe tempore verbi. deciſ. 125. num. 42
Qualitas non poteſt eſſe ſine ſubiecto. dec. 18. n. 7
Qualificatio confeſſionis non excludit contrariam probationem, dec. 12. num. 27
Qualitas rei, quæ eſt cauſa priuilegij, probari debet antequam locus ſit priuilegio, dec. 85. num. 4
Qualitas requiſita in aliquo, ſi non ſit in eius hęrede, non idẽ iudicatur de eo quod de eius defuncto, dec. 146. n. 9
Qualitas adiecta verbo debet intelligi ſecundum tempus verbi, dec. 135. num. 5
Qualitas ſubſtantifica & connaturalis non tranſit de vno in alium, dec. 135. num. 66
Qñ res eſt in tranſitu, perinde eſt ac ſi tranſijſſet, d. 81. n. 5
Quartæ duæ, legitima ſcilicet & trebellianica, regulariter dimidiã partem bonorum conſtituunt, dec. 107. nu. 10
Quictance non liberat ipſo iure, ſed parit exceptionẽ pacti de non petendo, dec. 111. num. 16
Quem non honoro, non onero, dec. 64. num. 13
Qui in vno releuatur, in alio poteſt grauari, dec. 10. nu. 2
Qui dicit quod vult, audit quod non vult, dec. 43. n. 15
Quinque præſtationes annui reditus peti poſſunt, etiam poſt triginta annos, dec. 124. num. 4
Qui non diſponit, cenſetur tacite vocare proximiores ab inteſtato, dec. 120. num. 12
Qui vult conſequens vř & velle antecedens, dec. 18. n. 19
Quod mihi prodeſt, & alteri non nocet, illud eſt facile concedendum, dec. 66. num. 17
Quod non ratione introductum eſt ſed vſu, in alijs ſimilibus non obtinet, dec. 44. num. 10
Quod oẽs tangit ab omnibus debet approbari, de. 11. n. 30

R

RAtio quando eſt vnica, etiamſi non ſit expreſſa, tamen pro expreſſa habetur, dec. 53. num. 38
Ratione legis ceſſante, ceſſat eius diſpoſitio, dec. 35. n. 9

Digitized by Google

Ratio omnium quæ à maioribus ſunt conſtituta, reddi nõ poteſt, dec.114.num.46
Ratio cuiuſcumque diſpoſitionis illius eſt moderatrix, dec.22.num.10
Ratio generalis ampliat diſpoſitionem, deciſ.22.num.27. fallit vt num.28. & 34
Ratio vbi diuerſa, ibi ius diuerſum ſtatuendũ eſt, d.13.n.5
Ratio male diſpuncta põt ad rectitudinem reduci etiam vſque ad 30. annos, dec.127.num.11
Rationes ante clauſuram non dicuntur perfectæ, d.2.n.4
Rationem reddens tenetur omnia probare, fallit hoc in duobus caſibus, dec.2.num.6.7
Ratihabitio nunquam niſi rebus integris fieri poteſt, nec retrotrahetur in præiudicium tertij, cui interea ius eſt quæſitum, dec. 142. num.4
Ratihabitio tollit omne nullitatis vitium, dec.14.nu.63
Ratificatio & conſenſus retrotrahuntur ad diem contractus, dec.105.num.19
Realia munera ibi ſunt ſoluenda vbi res ſita eſt, d.91. n.7
Realibus actionibus, nec perſonalibus in rem ſcriptis, nemo tenetur præter poſſeſſorem, dec.99. num 7
Receptor, & coactor, quid inter ſe differant, dec.9.nu.10
Receſſum à primo contractu quando cenſeatur per ſecundum, dec.54. num.10
Recipiens in cenſum rem aliquam, an obligetur obligatione perſonali, dec.99.num.6.& 22
Reciprocum fideicommiſſum non videtur cõtinere grauamen, dec.134. num.3
Reciproca ſubſtitutio tria requirit, dec.64. nu.3
Reciproca ſubſtitutio an requirat expreſſam vocationem liberorum, an vero ſufficiat quod ex coniecturis cenſeantur vocari, dec.122.num.22
Reciproca ſubſtitutio vt cenſeatur inducta, tria requiruntur, dec.18.num.59.& dec.22.num.61.& dec.64
Recurrens ad arbitrium boni viri non illico incidit in pęnam compromiſſi, ſed ita demum ſi ſuccumbat, d.1.n.9
Redimendi ius temporale efficitur perpetuum duobus concurrentibus, dec.74.num.2
Reditus annui, in quibus ſors perpetuo alienatur, ſunt liciti, dec.149.num.10
Reditus in conſtitutione, quidquid accedit vltra modum limitatum vſuræ, eſt illicitum, dec.83.num.8
Reditus annui vere & proprie non poſſunt dici quid mobile, dec.53. num.1
Reditus annui an potius inter immobilia quam inter mobilia connumerandi, dec.53.nu.3. & 9
Reditus annui perpetuo redimibiles an pro mobilibus habendi, dec.53.num.5. & 23
Reditus annui per minorem alienari nõ poſſunt ſine decreto, dec.53.num.10
Reditus annui ad modicum tempus duraturi à perpetuis diſtinguntur, dec.53.num. 12
Reditus annui etſi perpetuo redimibiles, perpetui tamen habendi ſunt, ibid.num.13
Reditus perpetuus ob fundi vel rei immobilis traditionem creatus, fundiarius & immobilis reputandus eſt, ibid. num.14
Reditus noui an acquiri poſſint ex pręſtationibus antiqui reditus in ſortem nouam redactis, dec.103.nu.4. & 5
Reditus noſtri ſunt omnino liciti, ibid.num.6
Reditus noſtri pecuniarij fiunt per modum emptionis & venditionis, ibid.num.7
Reductio ad arbitrium boni viri eſt quædam appellationis ſpecies, dec.1.num.7
Regulæ inhærendum in dubio, dec.64.num.25
Reipublicæ intereſt vt iuſtæ exhæredationis metu, liberi in officio debitaque parentibus pietate contineantur, dec.125.num.89
Reipublicæ adminiſtrandæ non minus quã iuſtitiæ reddendæ curam gerit Senatus Dolanus, d.72.n.9.& n.24
Reiteratio delicti facit vt reus grauius puniatur, d.24.n.5
Relatum eſt in referente, dec.112.num.18
Relictũ ad tẽpus, videtur poſt tẽpus ademptũ, de.145.n.5
Relinquo eſt verbum commune, dec.28.num.9
Religioſi alterius ordinis quam Capucinorum & Minorum, faciunt partem in legitima, dec.34.num.55
Remittere eſt donare, dec.48.num.6
Remotus à lucro contemplatione alterius, lucrum illud debet ei applicari, cuius cõtemplatione alius reijcitur, dec.120.num.8
Renunciandi onus eſt perſonale, dec.13.num.9
Renunciatio generalis gñaliter ad oïa trahit, dc.132. n.3
Renunciatione generali an cenſeatur renunciatum Velleiano, dec.152.num.4
Renũciatio an excludat renunciantẽ à legitima, d.34.n.9
Renuncians generaliter ſucceſſioni non cenſetur legitimæ renunciaſſe, dec.34.num.16
Renunciatio filiæ in dubio cenſetur facta fauore patris dotantis, dec.34.num.63
Renunciatio præſupponit ius aliquod exiſtẽs, d.114.n.33
Renunciatio facta bonis omnibus paternis, an excludat liberos a lucris, quæ deferuntur in pœnam parentis binubi, dec.114. num.51. quod intellige vt num.52
Renunciatione generali non tollitur ius poſtea quæſitum ex noua cauſa, ibid. num.53
Renunciatio filiæ habentis fratres & ſorores prodeſt tam maſculis quam fœminis, dec.120.num.11
per Renunciationem filiæ dotatæ parẽtes cenſentur prouidere maſculis vt hæredibus, dec.120.num.24
Repſẽtatio introducta eſt iure quodã ſingulari, d.40.n.20
Repſentationi nõ eſt locus in retractu gẽtilitio, d.40.n.19
Repræſentationi non eſt locus vltra fratres & fratrum filios, dec.150.num.8
Repræſentationi vt ſit locus duo requiruntur, d.150.n.15
Repræſentationi an ſit locus in fideicõmiſſis, d.135.n.77
Repudiatione amittitur legitima, dec.34.num.20
Repudians hęreditatẽ an legitimã conſequatur, ibid.n.21
Res perit ſuo domino, dec.38.num.7.& num.25
Res empta nomine alterius an ei acquiratur ante ratihabitionem, dec.142.num.3
Res ſuas quilibet habere poteſt pro derelicto, dec.99.n.4
Res ſequitur perſonam vti digniorem, dec.82. num.5
Res vna eademque duobus obligari poteſt, nec vna obligatio derogat alteri, dec.105.num.32
Reſeruata beneficia quæ dicantur, dec.131.num.3
Reſeruatum beneficium ſi nõ conferat Papa intra menſẽ à die vacationis, põt de eo ordinarius prouidere, ibi.n.6
Reſeruatio menſium non habet locum in benefic. iuriſpatronatus laici, ibid.num.8
Reſoluto iure datoris reſoluit̃ ius accipientis, d.138.n.10
Reſtitutio petẽda eſt intra quadriennium à tẽpore mortis prælati qui alienauit, dec.138.num.12
Reſtitutione fideicommiſſi opus nõ eſt, cum alienata reuocantur, dec.52. num.38
Reſtitutio non datur maiori ob lucrũ omiſſũ, dec.80. n.6
Reſtitutionis verbũ intelligitur de plenaria, dec.25.n.15
Reſtitutio in integrum ibi agitanda, vbi domicilium hẽt is contra quem reſtitutio poſtulatur, dec.129.n.2.13.14
Reſtitutionis in integrum quis iudex ſit competẽs quando per viam exceptionis proponitur, ibid.num.5
Reſtitutio in integrum peti poteſt incidenter, ibid.nu.10
Reſtitutionem petens actoris vices ſuſtinet, dec.129.n.12

Re-

Digitized by Google

Reſtitutio ſi in id petat, vt in rẽ poſtea agat, eius eſt iudicis eã reſtitutionẽ cõcedere, apud quẽ res ſita eſt. ib.n.14
Reſtitutio gratiæ, & reſtitutio per viam iuſtitiæ differũt, dec.7.nu.1 (n.4
Reſtitutio nõ dat aduerſus delictũ, niſi per viã gratiæ, ib.
Reſtitutio & iudulgentia quomodo differunt, dec.7.nu.6
Reſtituere ſignificat in priſtinum ſtatũ reponere, d.7.n.7
Reſtitutio gratioſa ad aliud non extenditur quam quod in ea expreſſum eſt, ibid. num.9
Reſtitutio in integrum datur minoris & eorum ſucceſſoribus, dec.3.num.1
Reſtitutio in integrũ datur dño ex perſona ſerui, d.3.n.2
Retentionis ius an cedi poſſit retento ſemper directo dominio, dec.45.num.1
Retentionis ius duobus dominis directis & ſocijs competẽs, an cedi vel remitti poſſit ab vno, in præiudicium alterius, dec.116.num.1
Retentioni aut retractui rei feudalis vẽditæ datur annus domino feudi, dec.106.num.1.
Retentionis ius eſt ius ſeparabile ab ipſo directo dominio, dec.45.num.6
Retractus ius imitatur naturam ſucceſſionis ab inteſtato, dec.40.num.2. contra num.27. & ſeq.
in Retractu ſufficit quod bona ſint antiqua, & quod retrahens ſit conſanguineus, licet non ea ex parte, contingat venditorem vnde bona prouenıunt, dec.40.n.4.15.33
Retractus gentilitij ratio ea eſt, vt bona antiqua in familiam redeant à qua exierunt, dec.40.num.32
Retractus introductus eſt vt familijs faueatur, d.40.n.35
Retractus rei manumortalis venditæ eſt fauorabilis, dec.106.num.2
Retrotractio fit per fictionem, dec.105.num.9
Retrotractio an fiat, qñ in medio eſt aliquis actus contrarius impediens coniunctionẽ extremorũ, dec.105.n.26
Romani Imperatores quomodo iudicare ſolebant cauſas appellationum, dec.72.num.17
Romano more quomodo quis in ius vocabatur, d.35.n.10
Rumor probatus excuſat à præſumpta calumnia, dec.100 num.7. fallit vt num.9
Rumor iuſtam cauſam credulitatis inducit, ibid.nu.8

S

SAcerdotis copula cum muliere ſoluta an ſit ſimplex fornicatio, dec.82.num.15
Sanguinẽ ſuum quoquomodo redimere licet, d.100.n.10
Satiſdare non tenetur qui poſſidet immobilia, vel reditus annuos, dec.53.num.11
Scientia præſumitur ex vicinitate locorum, dec.81.n.2
Scientia rei alienæ non ſemper inducit malam fidem, deciſ.141.num.18
Scriptura priuata non obligatur mulier, etiamſi Velleiano renunciet, dec. 132.n.11
Secundogeniti appellatione an is veniat qui tempore teſtamenti talis erat, vel tempore mortis, vel tempore cedentis fideicommiſſi, dec.135.num.62
Secundo geniti appellatione non veniunt futuri, quando tempore teſtamenti aliquis extat, cui cõuenit illa qualitas, dec.135.num.74
Senatus Dolanus an ſit Principis conſiſtorium, d.72.n.10
Senatus Dolanus compoſitus eſt ex Principis ipſius perſona, ibid. num.11
Senatus Principis vices ſuſtinet in cauſis iudicandis, dec. 72.num.18.25
Senatus Dolanus habet poteſtatem cõdẽdi leges & edicta, dec.72.num.21
Senatus Dolanus habet iura Cancellariæ, ibid.nu.22
Senatus eſt Principis præſentis vicarius, & abſentis quodammodo interrex. dec.72.nu.23
Senatus Dolanus non tantum iuſtitiæ reddendæ, ſed etiã Reipublicæ adminiſtrandæ curam gerit, cum Gubernatore prouinciæ, dec.72. num.9. & 24
Sententia poſt decẽ dies trãſit in rem iudicatã, d.46.n.5
Sententia pecuniaria qñ & quibus concurrentibus proferri poſſit mortuo inquiſito, dec.6.num.10
Sententia declaratoria non numeratur inter inuentarij ſolemnitates, dec.121.num.3
Sententia rem notoriam facit, dec.2.num.16
Senatus cuiuſque magna eſt authoritas, dec.22.nu.81
Sententia habet executionem paratam, & tamen non parit hypothecam, dec.27.num. 10.& 11.
Separata negotia quæ dicantur, dec.12.num.7
Sermo præſentis temporis non eſt inſtar conditionis, deciſ.114.num.23 (23
Sermo ſimpliciter prolatus de primo intelligitur, d.86.n.
Sermo ſimpliciter prolatus intelligitur de primo & immediato, dec.18.num.51
Seruitutes & iura temporibus & menſura aliquando diuiduntur, dec.66.num.2
Seruitus iuris paſcendi vſui ſolet æquiparari, dec.66.n.9
Seruitus eſt in tota parte fundi, & in qualiber parte totius, dec.66.num.13
Seruitutis modus vſitatus non eſt immutãdus, ibid.n.14
Serui pro mortuis habentur, nec legitimam perſonam habent ſtandi in iudicio, dec. 148.num.19
Seueritas ſalutaris præſtat clementiæ inani, dec.33.nu.30
Sigilli virtute an poſſint bona clerici per executionem capi, d.30.n.19
Sigilli emolumentum quodnam ſit apud nos pro inſtrumentis contractuum, præſertim vero pro contractu locationis, dec.91.num.2
Sigilli emolumentum cui debeatur, an nempe conductori illius loci, in quo inſtrumentum redactum eſt in ſcriptis, an conductori loci, in quo res ſita eſt, dec.91.nu.6
à Similibus ad ſimilia idem eſt iudicium, dec.3.nu.19
Singularia non ſunt multiplicanda, dec.40. num.21
Singula quæ non proſunt, iuncta iuuant, dec.122.nu.17
Singulorum factum eſſe dicitur, quando commodum ſpectat ad ſingulos, dec.148.num.17
S ocietatis ineundæ actus vim habet cõſtituti & fictæ traditionis, dec.61.num.6
Societas finitur morte, dec.114. num.25
Societatis commoda & lucra tranſeunt in hæredes, dec.8 num.2.3.4.9 21.22.23 (7.
in Societate nõ inſpicitur tẽpus quo res perficitur, d.8.n.
Societas nulla inter patrem & filium, ſed poteſt eſſe communio, dec.136. num.2
Societas inter virum & vxorem conſuetudine noſtra inducitur, ibid.num.3
Societas regulariter morte finitur, & quare, dec.8.num. 1.12.13.14.15
Societatis certum aliquod debet eſſe ſubiectum, d.8.n.5
Socis hæres quamuis non ſit ſocius, tamen negotium cæptum perficere tenetur, dec.8.num.8
Societas vectigalium tranſit ad hæredes, dec.8. nu.19
Societas quando vnita eſt cum locatione ab initio, tranſit in hæredem, dec.8. num.24
Societas inter cõiuges cõſuetudine introducta, d.13.n.1.
Societatis coniugalis effectus, ibid.num.2
Societatis ex natura eſt, vt non transferatur dominium ſed communicetur, dec.38.num.6
Socidæ contractus licitus, dummodo capitale ſit periculo dantis, dec.38.num.9.27
in Socida damnum & periculum eſt commune, licet ani-

malia data ſint æſtimata, dec.38.n.11.15
in Socida an ſit licitum paciſci quod capitale ſit ſaluum, dec.38.num.16.& 24
in Socida licitum eſt paciſci ex parte recipientis, quod de periculo caſus fortuiti non teneatur, ibid.num.14
in Socida communicatur dominium, ſed non trāsfertur, dec.38. num.20.& 25
Societas vniuerſalis requirit vt omnes & bona & induſtriam conferant, dec.54.num.11
Societas vt diſſoluatur quænam requirantur, dec.54.n.18
Societate etiam diſſoluta, remanet quandoque communio, dec.54.num.24
Socij mei ſocius, meus ſocius non eſt, ibid.num.27
Socij criminis in ſortilegij crimine, an fidem faciant aduerſus ſocios, dec.33.num.22
Sociorum nemo plus parte ſua poteſt alienare, d.116.n.5
Socij dicuntur habere inuicem tacitum mandatum à lege, ibid.num.4
Socius ex contractu ſocij tenetur & obligatur, dec.90.n.9
Socius propter ſocium non debet pati incommodum in re indiuidua, dec.131.num.17
Solutio neceſſario præſupponit debitum, dec.12.nu.6
Solutionis tempus attenditur in æſtimatione monetæ, dec.36.num.1
Sors fieri incipit per mutationem perſonæ, quod antea fuerat vſura, deciſ.103. num.12
Sortis iudicio multa plerumque committūtur, d.146.n.2
Sortilegæ non debent facile tormentis ſubijci, & quare, dec.33.num.1
Sortilegij crimen eſt communis fori, dec.33.nu.31
Sortilegorum confeſſiones nihil continent impoſſibilitatis, dec.33.num.2
Sortilegi & malefici Dæmones immittere poſſunt in homines, dec.33.num.3
Spes fideicommiſſi conditionalis non traſmittitur, de.18. num.67
Species præcedens reſtringere ſolet genus ſequens, deciſ. 16.num.22
Specialis hypotheca præſumitur ſufficiens, niſi contrariū probetur, dec.79.num.3
Specialis hypothecæ non diſcuſſæ exceptio quibus competat, ibid.num.8
Specialis hypotheca nihil derogat hypothecæ legali, dec. 55.num. 24
Species iuncta generi per alternatiuam, reſtringit genus, dec.22. num.47.48
Spoliatio eſt facti mere temporalis, dec.128. num.10
Spoliatum iuuare priuato cuique licet, ibid.num.11
Sponſalitiæ largitatis longe alia eſt ratio, quam cæterorum lucrorum nuptialium, dec.16.num.15.16
Sponſio Cleopatræ cum Marco Antonio, dec.57. num.17
in Sponſionis contractu animus donandi pro cauſa eſt, dec.57.num.22
Sponſionis contractus an ſit licitus, & actionem pariat, dec.57.num.1. & ſeq.
Sponſionis contractus recidit in aleam, ibid.num.1.
Sponſionis contractū multi tenent eſſe illicitum, & multi contra eſſe licitum, dec.57.num 7. & 8
Sponſiones veteribus Romanis in vſu fuiſſe, & earum ſponſionum duæ ſpecies, dec.57.num.16
Sponſio Aſclepiadis medici cum fortuna, ibid. nu.17
Sponſio Logothetæ potoris inſignis, ibid.num.18
Sponſionis contractus valet, etiam ſi ambigui verbi captionem contineat, dec.57.num.23
Sponſionis contractus valet, etiamſi alter ex contrahentibus certus ſit, dummodo fraus & dolus abſit, d.57.n.25
Sponſio valet, licet periculum ſit inæquale, ibid. num. 27.
Sponſio ſub turpi conditione vel inhoneſta non valet, ibid.num.28
Sponſus ſi ſponſam carnaliter cognoſcat, præſumitur id feciſſe animo contrahendi matrimonij, d.12.n.20.22
Spurij nec ex teſtamento, nec ab inteſtato, nec ex contractu capere poſſunt, dec.87. num.7
Spurijs quidquid relinquitur, pro non ſcripto habetur, dec.87.num.12
Spurijs ſuccedit Princeps ab inteſtato ex inueterata conſuetudine, dec.144. n.1. & d.82.n.1
Spuriorum nomine omnes continentur illegitimi, deciſ. 144. num.6
Spurij quid à naturalibus differant, dec.144.num.7
Spurij teſtamentum facere prohibentur Regis edicto, dec.144.num.8
Spurij ab extraneis capere non prohibentur, dec.144.n.9
Spurijs vel naturalibus non ſuccedit Princeps ſtante legitima prole, dec. 144.num.12
Spurio manumortali an ſuccedat fiſcus ſaltem quoad mobilia, dec.144. num.29
Spurijs, nefarijs, & adulterinis, nulla legitima debetur, dec.34.num.4
Statuta ſunt ſtricti iuris, dec.86. num.25
Statutum exorbitans à iure communi non debet facile extendi, ibid. num.29
Statuta laicorum circa ſubſtantiam matrimonij nullius ſunt roboris, dec.14. num.11
Statutum ſimpliciter diſponens de aliquo actu, non intelligitur de iurato, dec.14.num.27
Statutum generale nunquam comprehendit cauſam dotis, dec.14. num.66
Statutum loquens in caſu inteſtati non extenditur ad caſum conditi teſtamenti, dec.53.num.46
Statutum excludens fœminam dotatam habet vim duplicem, dec.120.num.5.contra nu.19
Statutum ſi excludat dotatam, non dotata ſuccedit, deciſ. 120.num.25
Statutum ſi ſimpliciter excludat fœminas propter maſculos, nec vlterius procedat, cenſetur vocare maſculos eo modo quo à iure vocantur, ibid.num.26
Statutum an porrigat effectum ſuum extra territorium, dec.104.num.41.
Statutum poteſt afficere ſubditum, etiam quoad bona extra territorium ſita, quando ſtatuentes hoc dixerunt, ibid.num.44
Statuendi poteſtas inter ſubditos non reſtringitur aut circunſcribitur loco, ibid.num.45
Statuti vna pars alteram declarat, dec.130.num 9
Statutum extenditur ad caſum omiſſum, in quo ſtatuentes idem veriſimiliter ſtatuiſſent, dec.130. num.10
Statuta tantum diſponunt quantum verba loquuntur, dec.130.num.18
Statutum exorbitans à iure communi debet ſtricte interpretari, dec.54.num.17
Statutum excludens à ſucceſſione inteſtati non extenditur ad caſum teſtati, dec.126.num.36
Statuti verba intelligenda ſecundum communem modū loquendi, dec.123.num.14
Statutum recipit interpretationem à iure communi, dec. 40.num.9
Statuto aut conſuetudine an poſſit tolli legitima, dec.34. num.10.11.14
Statutum excludens à ſucceſſione, excludit & à legitima, ibid.num.12
Statutum excludens fœminas habet virtutem incluſiuam

vt

vt agnati ſuccedant, dec.64.num.8
Statutum tractans de gabella dicitur odioſum, ideoque reſtringendum, dec.91.num 4
Statuti intentio ex cauſa finali dignoſcitur, dec.114.nu.18
Statuto fieri poteſt quod & pacto, dec.90.num.11
Statutum de non diſtrahendo frumento ligat forenſes, dec.81.nu.1
Statuto de non extrahendo frumento vt ſit locus, duo copulatiue requiruntur, dec.81.num.6
Statutum pęnam mortis imponens pro vnico furto, an ſit iniuſtum, dec.94. num.8
Sterilitas & bellum quoad remiſſionē mercedis quid inter ſe differant, dec.9. num.8
Stipulationes duæ, quarum prima eſt pura, ſecunda eſt conditionalis, poſterioris conditio exiſtens, priorem tollit, dec.59.num.7
Stipulatio pœnalis ſubiecta præcedenti an inducat nouationem, ibid.num.9
Stipulatio pœnalis priorē ſtipulationē nouat, d.149.n.16
Stylus iudiciorum pro lege ſeruandus, dec.121.nu.4
Stylus curiæ in omnibus ſēper eſt attendendus, d.27.n.3
Styli aut conſuetudinis non tanta eſt authoritas vt aut rationem vincat aut legem, dec.27.num.14
Suæ quiſq; rei iuſtus eſt moderator & arbiter, d.114.n.32
Subditos extra prouinciam euocare ad litigādum, eſt edictis vetitum in Burgundia, dec.30.num.16
Subſidia ſoluuntur in loco domicilij, dec.11. num.10
Subſtantiuū recipit reſtrictionem ab adiectiuo, d.16.n.21
Subuaſallus non eſt primi & mediati domini vaſallus, ſed ſecundi & immediati, dec.112.num.20
Subſtitutio facta pluribus poſt mortem omnium, & in tota hęreditate, inducit reciprocum fideicommiſſum, deciſ.64. num.2
Subſtituere poſt omnium mortem, & ſubſtituere vltimo morienti, paria ſunt, dec.64.num.10. contra nu.24
Subſtitutiones non ſunt ſomniandæ, dec.64.nu.17
Subſtitutionis caſus qui non euenit, non eſt in conſideratione, dec.64.num.20
Subſtitutio omnis facta poſt mortem eſt fideicommiſſaria, dec.18.num.32
Subſtitutio concepta verbis habentibus tractum in futurum eſt fideicommiſſaria, ibid.num.33
Subſtitutio in dubio potius iudicanda eſt directa quam fideicommiſſaria, dec.18.num.52
Subſtitutio facta alicui, expreſſo eius nomine, vel per relatiuum illi, non egreditur eius perſonam, dec.135.n.7
Subſtitutio ſecunda præſumitur compendioſa, ſi prima & aliæ ſubſequentes tales ſunt, dec.135.num.40
Subſtituo, eſt verbum commune, d. 41.n.16. contra n.17
Subſtituo, verbum non reſtringit vim verbi directi inſtituo, dec.41.num.19
Subſtitutio facta partim verbis directis & partim obliquis aut communibus, dec.41. num.20
Subſtitutio in dubio iudicanda eſt potius directa quam fideicommiſſaria, dec.41.num.31
Subſtitutus eſt ſubrogatus in locum inſtituti, de.55.n.18
Subſtitutio facta de aliquo in defectum alterius eſt compendioſa, dec.125. num.14
in Subhaſtationis cauſa quilibet opponens eſt loco actoris, dec.129.num.1
Sublocatio in hæredes tranſit, dec.8.num.10 (n.8
Supplēdū eſt in numero quod deeſt in bonitate monetæ, d.56
Superflua dicuntur, quæ ex natura negotij tacite inſunt, dec.145.num.12
Subreptionis vitium per ſimplicitatem vel ignorantiam impetrantis non purgatur, dec.112. num.27
Subſequens actus infert ad præteritum, dec.65.num.5
Subtilitas oīs, quæ circa verba & non circa mentem verſatur, eſt à bonis iudicibus explodenda, dec.109. n.13
Succedere in ſtirpes eſt ſuccedere ex perſona alterius, deciſ.130.num.4
Succeſſionis natura eſt reciproca, dec.144.num.17
Succeſſiuo ordine vocati cenſentur vocati per fideicommiſſum, dec.135.num.48
Succeſſoris nomine non continetur particularis ſucceſſor, dec.22.num.51
Succeſſori datur reſtitutio in integrum ſicut & hæredi, dec.3.nu.11.quid in ſucceſſore ſingulari, ibid.nu.12
Suſpectus eſt qui operam ſuam ingerit inuito, d.60. n.5
Suſpenſi ab officio famam ſugillat, dec.60.nu.13.
Sumptus victualium præſtantur ab Eccleſijs & clericis viſitatis, dec.119. num.23

T

TAcita diſpoſitio non inducit correctionem aut derogationem iuris communis, dec.114.num.38
Tacita voluntas tantum operatur quantum expreſſa, dec.120.num.13
Tacite renunciare conſuetudini an ſufficiat, dec.68.nu.1. & ſeq.
Taciti & expreſſi eadem virtus, dec. 52. num.23
Tamquam dictio eſt nota improprietatis, dec.16. nu.4
Theologorū opinio circa damnum illatū, d.25.num.14
Tempus conſenſus adhibiti an ſit attendendum in hypotheca bonorum manumortalium, dec.105.num.2
Tempus conſenſus impetrati attendi debet in hypotheca feudi, dec.105.num.4
Tēpus non eſt modus tollendæ obligationis, d.104. n.38
Tempus quando eſt fundamentum intentionis agentis debet neceſſario exprimi, dec.43. num.10
Tempus conficiendo inuētario præfinitum introductum eſt fauore hæredis, dec.143.nu.4
Temporis lapſus cum taciturnitate operatur conſenſum, dec. 106. num.7
Tempora regulariter ſunt continua, ibid.num.9
Tēporis curſu lædi nō dēt qui nō ſugit negligēs, d.72.n.7
Tempore cedentis fideicommiſſi, qui non ſunt in rerum natura, non ſunt poſtea admittendi, ſi non conſtat teſtatorem voluiſſe vocare naſcituros, d.108.num.3
Temperare iuſtum dolorem eſt difficilimum, d.26.nu.8
Teſtator non præſumitur voluiſſe proſpicere liberis aut hæredibus legatarij, dec.18.num.64
Teſtator poteſt prohibere tutori confectionem inuentarij, dec.102.num.1
Teſtator facere non poteſt vt alius quam hæres teneatur creditoribus reſpondere, dec.73.num.7
Teſtator pōt hęredē ſuum priuare hęreditate, & in alium trāsferre, ſi quidpiā fecerit aut non fecerit cōtra ipſius teſtatoris voluntatem, dec.87.n.3.quod declara vt nu.4
Teſtator præcipere non poteſt quod legibus eſt vetitum, dec.87. num.2.& 22
Teſtator moleſtiam inferre prohibens in licitis, cenſetur intellexiſſe de moleſtia iuris & facti, ſecus in illicitis, dec.87.num.13
Teſtator cenſetur magis diligere inſtitutum quam ſubſtitutum, dec.85.num.17. fallit vt num.25
Teſtatoris voluntas recipit interpretationem à lege. dec. 40.num.8
Teſtatorem voluiſſe bona in ſua agnatione conſeruari colligitur ex coniecturis, dec.22. num.12.13.14.15
Teſtator non præſumitur grauare ſucceſſores ſuos in infinitum, dec.22. num.77

Teſta-

Digitized by Google

Teſtamentaria diſpoſitio inducens peccatum vel aliquid probroſum & legibus vetitum, eſt inualida, d. 149. n. 5
Teſtamentum olim non poterat impugnari ob iniunctũ reciproci fideicommiſſi onus, dec. 134. num. 2
Teſtamenti factio nulla eſt nobis cum mortuis, d. 108. n. 4
in Teſtamento inter liberos ſufficiunt coniecturæ ad inducendam inſtitutionem, dec. 28. nu. 29
in Teſtamẽtis nihil debet eſſe otioſum & ſine effectu aliquid operandi, dec. 22. num. 29
Teſtes quot requirantur in inuentario, & an in numero eorum computari poſſint æſtimatores, d. 143. n. 18
Teſti, cui crimina obijciuntur in iudicio, cum proteſtatione quod non animo iniuriandi, non competit actio iniuriatum, d. 100. num. 1. contra num. 4
Teſtibus an probari poſſit ſubſtitutio vulgaris omiſſa in teſtamento, dec. 126. num. 1. & ſeq.
Ternario ſiue tertiamentum quid ſit, & vnde ſic dictum, dec. 44. num. 9
Tertio poſſeſſor poteſt derelinquere fundum & liberari ab onere, dec. 99. num. 25
Torturæ metus æquiparatur ipſi torturæ, dec. 19. nu. 17
Traditioni rei ſuæ quodcumque pactum appoſitum valet, dec. 56. num. 6
Traditionis loco eſt in ſubhaſtationibus iudicis authoritas, apparitoris virgam tradentis, dec. 142. num. 9
Trãſitus ad extrema non datur niſi per mediũ, d. 130. n. 6
Tranſmiſſibile quod ſemel factum eſt, durat perpetuo tranſmiſſibile, dec. 146. num. 15
Tranſmiſſionum iura an cenſeantur ſublata per ſtatutum le mort ſaiſit le vif. dec. 31
Tranſmittaturne in hæredem ius dicendi teſtamentum nullum ex cauſa præteritionis, dec. 31. num. 4
Tranſactionis illud eſt proprium, vt nouationem inducat, dec. 111. num. 3
Tranſactionis illud eſt peculiare, vt ea non impleta, non liceat redire ad primæuam actionem, ſed agendum ad implemendum, ibid. num. 4
Tranſactione receditur à primæua obligatione & actione, dec. 111. num. 17. 18
Tranſactione non obſtante, poteſt agi primæua actione vtili, dec. 111. num. 27
Trebellianicæ prohibitio an coniecturam faciat vocationis liberorum in conditione poſitorum, d. 122. n. 15
Trebellianicam nõ deducit niſi fideicommiſſo grauatus, ibid. num. 16
Trebellianica prohiberi poteſt liberis etiã primi gradus, dec. 107. num. 1. contra num. 2. & 3
Trebellianica prohiberi non poteſt filio, etiamſi agatur de diſtratione duarum quartarum, ibid. nu. 4
Trebellianica non poteſt prohiberi filio, etiamſi grauetur de reſtituendo neceſſario hæredi, ibid. num. 5
Trebellianica non poteſt prohiberi filio pure & ſimpliciter hæreditatem adeunti, ibid. num. 6
Tutor pupilli nomine emẽs, dominium ei acquirit etiam ignoranti, dec. 142. nu. 14
Tutor in re ſpectãte ad pupillum præſumitur tutorio nomine agere, dec. 54. num. 14
Tutor in re pupilli loco domini habetur, dec. 60. n. 1
Tutor ſtatim atque ſuſpectus eſt poſtulatus, adminiſtratione interdicitur, dec. 60. num. 9
Tutor ſimpliciter datus à iudice competenti, cenſetur etiam datus bonis extra territorium, dec. 32. nu. 18
Tutor finita tutela tenetur ad intereſſe reſiduarum pecuniarum quandiu rationem non reddit, dec. 150. num. 1
Tutor vltro offerens rationem reddere, non amplius tenetur ad vſuras, ibid. num. 2
Tutor vt ab vſuris excuſetur, non tantum debet offerre, ſed conſignare, ibid. num. 4
Tutor maioribus vſuris eſt condemnandus pro pecunia pupillari, quam in vſus proprios conuertit, quam pro pecunia otioſa, & quare, dec. 150. num. 17
Tutor qui pecuniam pupillarem conſumpſit in vſus proprios, præſumitur in dolo, dec. 150. num. 18
Tutori imputandum non eſt quod per eum non ſtetit vt fieret, dec. 150. num. 13
Tutorem rationem reddere non ſufficit, ſi adultus ſit maior 25. annis, ſed alia multa requiruntur vt ab vſuris liberetur, dec. 150. n. 7

V

VAlor monetæ tempore contractus an debeat attendi, dec. 36. num. 10. 12
Vaſallus non præſcribit ſeruitia, niſi interpellatus ea negauerit, dec. 104. num. 37
Vaſalli an poſſint officiarios ſuos ad nutũ deſtituere, d. 60 n. 2. 14
Vaſſalli nõ poſſunt manumittere ſubditos ſuos manumortales in præiudicium dñi ſuperioris, dec. 138. nu. 9. & 21
Vaſallo, qui feudũ denegauit, an licitum ſit pœnitere ad vitandum commiſſum, dec. 63. num. 6
Velleiano non iuuatur mulier quæ ſeſe obligat in rem propriam, vel communem, dec. 20. num. 1
Velleianum non comprehendit generalis renunciatio, dec. 152. num. 1. & ſeq. & num. 8
Venia Prætoris, dum parentes in ius vocantur, non eſt de ſubſtantia proceſſus, dec. 35. num. 8
Venditio ſub pacto de retrouendendo æquiparatur venditioni quæ fit ſub pacto addictionis in diem, vel ſub lege commiſſoria, dec. 52. nu. 9. contra num. 31
Venditiones tot cenſentur quot ſunt res venditæ, dec. 89 nu. 23. declara vt num. 24. ibid.
Venditor in re tradenda debet præſtare emptori, vt in lite de poſſeſſione potior ſit, dec. 117. num. 6
Vendens rem cenſualem & non denuncians cenſum, incidit in commiſſum, dec. 58. num. 4
Venditio fundi pendentibus fructibus cõprehendit partem coloni partiarij, dec. 51. num. 21
Venditor in re vendita & tradita nullam habet hypothecam ob pretium non ſolutum, dec. 56. num. 1. 2
Venditor ſi ſtatim & incontinenti conueniat de hypotheca pro ſolutione pretij, tunc præfertur cæteris, etiã anterioribus, dec. 56. num. 4. 5
Venditor pfertur cæteris in re vendita, qñ emptor ſtatim poſt traditionẽ ſolũ venit non ſoluto pretio, de. 56. n. 8
Vendite rei dominium reſeruare licet donec pretium ſoluatur, ibid. num. 7
Verba in dubio ſunt potius cenſenda ferendæ quam latæ ſententiæ, d. 58. num. 15
Verba ſtatuti ſunt proprie interpretanda, dec. 86. num. 27
Verba mere obliqua nunquam trahuntur ad inſtitutionem, dec. 28. num. 11
Verba debent intelligi ſecundum qualitatem perſonæ ad quam referuntur, dec. 28. num. 12
Verba adiecta vniuerſitati bonorum, & relata ad perſonam quæ de neceſſitate debet inſtitui, important hæredis inſtitutionem, dec. 28. num. 25
Verba obliqua pro directis habentur, quando coniecturis conſtat teſtatorem voluiſſe inſtituere, ibid. nu. 27
Verba oĩa debent aliquid operari in cõtractibus, d. 5. n. 1
Verbũ præſentis tẽporis aliqñ ad futurũ trahitur. d. 5. n. 9
Verbum futuri temporis vix ad præſens aut præteritum extenditur, dec. 5. num. 10
Verba teſtatorum interpretanda ſunt ſecundum communem vſum loquendi, dec. 18. num. 10

Verba legis indefinita reſtringuntur ad perſonas habiles, dec.34.num.43 (n.14
Verba conſuetudinis vbi ceſſant,ceſſat & diſpoſitio,d.120
Verbum futuri temporis ſubiunctiui modi actum perfectum ſignificat, dec.52.num.25
Verba,tunc & eo caſu, cenſentur eſſe reſtrictiua & limitatiua, dec.125.num.48
Verba,nō obſtāte præſcriptione,tollunt tantū modo præſcriptionem decem aut viginti annorum,dec.104.nu.4
Verbum procedere denotat porro,id eſt procul vel longe cedere,dec.109.num.6
Verba conuentionum intelligenda ſunt ſecundum naturam contractus, dec.99.num.17
Verbum, perpetuo, reſtringitur ratione ſubiectæ materiæ,dec.99.num.18
Verba pro ſe & ſuis,quid operenrur, dec.18 num.12.13.45.46.47.63
Verbum inſtituo an ſit ſemper directum,dec.126.nu.19
Verbū conſeruer de ſe perpetuitatē nō denotat,d.22.n.74
Verba hæc pro omnibus bonis & iuribus comprehēdunt ius fideicommiſſi, dec.52.num.4
Verba in defectum eorum quid ſignificent,dec.18.nu.17
Verbum alienare quid ſignificet ex communi vſu loquendi, dec.22.num.49
Verba hę,cedit & remittit oēs actiones,an operentur vt quis cēſeatur à priori obligatione receſſiſſe, d.111.n.21
Verba idq; mediante important conditionem & modū, dec.111.num.29
Verb. aliqua eſt diſtributiuum ſingularitatem ſignificās dec.52.num.36
Verba pour en iouir & vſer magis ad cauſā legandi quam ad vſumfructum conſtituendum pertinent,d.145.n.11
Verba vita conſtante an ſignificent temporis præfinitionem,dec.145.num.15
Verba in illius defectum habent tractum temporis in futurum,& compendioſam ſubſtitutionem denotant, dec 125.num.12.13.45
Verbum demeure continuationem quandam dominij ſignificat,dec.114. num.17.contra num.45
Verba futuri temporis ſtatim & ipſo iure non operantur, dec.114.num.40
Verba in defectum ſignificant uulgarem in fideicommiſſo,dec.135.num.1
Verba in defectum qn̄ reſtricta ſunt ad certum & limitatum tempus,tunc non habēt tractum temporis, ibi.n.4
Verba tractum temporis habētia denotant ſubſtitutionē eſſe fideicommiſſariam & non uulgarē,dec.135.nu.54
Verba in defectum adiecta perſonæ & non portioni fideicommiſſum arguunt, dec.135.num.45
Verbis inhærendum,niſi manifeſtum ſit teſtatorem aliud ſenſiſſe, dec.135.nnm.69
Verba & poſt eius obitum habent tractum temporis,dec. 135.num.35.80.81
Verba impropriandа ut ſubſeruiant menti,dec.135.n.83
Verba ubi ſunt aperta non eſt admittenda quæſtio uoluntatis, dec.135. num.89 (40
Verbo hæredes tā maſculi quā fœminæ cōtinent,d.22.n.
Verba quædā denotant actum momentaneum, quædam actum ſucceſſiuum,& quædam utrumque,dec.22.n.75
Verba ambigua in dubio ſumenda ſunt in ſtricta ſignificatione, dec.22.num.76
Vicarij conſenſus & authoritas domino abſente, in alienationibus feudorum,ſufficit,dec.112 num.12
Victus victori in expenſis non condemnatur, qn̄ victor obtinuit mediante iuramento ſuppletiuo,dec.10.n.1
Victualia an debeantur Epiſcopo à perſonis & locis viſitatis, dec.119.num.6
Victualia non debentur viſitanti ſi ſine ſcandalo à ſubditis haberi non poſſint, dec 119.num.21
Vidua obligata ad corpus poteſt in carceribus detineri, ſecus eſt in nupta,dec.115.num.10
Vincens vincentem te,multo magis vincit te,d.136.n.14
Vinculum duplex non attēditur poſt fratres fratrumque filios,dec.40.num.7
Vincula duo licet in vno concurrant,tn̄ cum vnum ex ipſis nihil ad rem pertinet,non auget effectū,d.40.nu.35
Vis vnita maior eſt ſeipſa diſperſa, dec.130. num.11
Viſitatio diœceſis, quæ fit ab Epiſcopo, an fieri debeat ſumptibus laicorum, dec.119.num.1
Viſitationis effectus,finis,& forma,ibid.n.3 (tū,ib. n.4
Viſitatio fieri dēt ab Ep̄o pſonaliter,niſi ſubſit impedimen
Viſitatio fit non tn̄ clericorum, ſed ēt laicorū, d.119. n 7
Viſitātes nihil præter ſumptus exigere debēt, d.119.n.14
Viſitatio verſatur præcipue circa perſonas Eccleſiaſticas & loca Eccleſiaſtica,ibid.num.24 (119.n.27
Viſitatio fieri dēt gratis in locis vbi eſt talis cōſuetudo, d.
Vitæ humanæ ad certos limites reducendæ coniectura, dec. 25.num.18
Vitā,honorē,& bona,vnicuiq; defendere licet,de.26.n.2
Viuens hæredem non habet,dec.18.num.21
Vna eademque res diuerſo aliquando iure cenſeri poteſt diuerſis reſpectibus, dec.147.num.4 (88.n.15
Vncia an ſuccedit naturalibus liberis loco alimentorū,d.
Vniuerſitas aliud,& aliud ſinguli, dec.11.nnm.32
Vniuerſitatis maior pars præiudicat minori in negotijs communibus,d.69.n.10.11
Vniuerſitati & cuicumque collegio licito liberum eſt collectas imponere,dec.11.n.18.intellige vt n.19. & ſeq.
Vniuerſitatis decretum requiritur in imponenda collecta,dec.11.n.27. 28
Vniuerſitas vnius perſonæ loco habetur, dec.148. nu.5
Vniuerſitas quando dicatur deliquiſſe,dec.148.nu.13
Vniuerſitati quado tribuendi ſint actus quos faciunt particulares, dec.148. num.14
Vniuerſitatis ſcientia & patientia qn̄ pro ratificatione habenda ſit,dec.148.n.16
Vnius delicti non debet eſſe pœna duplex, dec.148.n.7
Vocatio actiua non infert ad paſſiuam,dec.46.num.25
Vocationis in ius forma antiqua nihil habebat modeſtiæ, dec.35.num.11
Vocatus in ius ſine venia ſi compareat nec quicquam opponat,videtur iudicium approbare, dec.35.nu.13
Volo dari ſunt verba mere obliqua, dec.28. num.13
Volo eſt verbum directum,ſed ratione adiuncti efficitur obliquum,ibid.num.14
Volūtas,cui repugnāt verba ipſa,non attendit, d.28.n.16
Voluntas teſtatoris non expreſſa, vel contraria expreſſæ, quot teſtibus probari debeat,dec.126.num.9
Voluntarium militem ſibi eligit Chriſtus, d.33.n.16
Voluntatis quæſtio non admittēda eſt in claris, d.28.n.15
Voluntas in vltimis voluntatibus tanquam regina dominatur,d.22.num.36.
Voluntas in fideicommiſſis attendi potiſſimum debet, d. 52.num.17.& d.122.nu.2
Voluntas & cogitatio criminis committendi, adhibito conatu actui proximo,eſt punibilis, dec.19.num.20
Voluntas agentium primum locum obtinet tam in contractibus quam vltimis voluntatibus,d.5.n.2
Voluntas difficilis eſt probationis,d.5.n.3
Volūtas p̄ſumit conformis diſpoſitioni iuris cōis, ibi. n.6
Voluntas in fideicōmiſſis primū locum obtinet,d.108.n.2
Voluntas in delictis eſt potiſſimum attendenda,d.19.n.5

Vo-

Digitized by Google

Voluntas in corde retenta eſt ſicut poſthumus in ventre conceptus.dec.64. n. 18

Voluntas ſola, nec ceſſio, non eſt modus tollendæ obligationis. dec.111.n.8

Vſus optimus conſuetudinis interpres. dec.104. n.14

Vſuarius ſiluæ vel fundi alicuius compaſcui, an à proprietario compelli poſſit vti iure ſuo in certa & congruenti parte. dec.66.n.1.& ſequentib.

Vſus etſi ſit indiuiduus, eius tamen commoditas diuidi poteſt ibid.n.1.10. 11

Vſus commoditas non debet eſſe tam effuſa, vt proprietarius rei ſuæ commoditate priuetur. ibidem n. 4

Vſuarius id tantum percipere debet, quod proprietario ſupereſt. ibid. nu. 5

Vſus officio iudicis regulatur. ibid.nu.7

Vſuarius fundo hactenus vti debet, vt nec domino fundi moleſtus ſit.dec.66.n. 19

Vſuarij quam proprietarij cauſa potior eſt, quando fundus vtrique non ſufficit. dec.66.n. 20

Vſus cauſa longe potior habetur, quã vſusfructus. ib.n.21

Vſufructuarius omnium bonorum an teneatur ad ſolutionem æris alieni.dec.73. n.1

Vſufructuarius an teneatur ad ſolutionem debitorum. dec.95.n.1.11. & 12

Vſufructu bonorum legato, hæres tot ex bonis hæreditarijs vendere poteſt inuito vſufructuario, quot neceſſarium eſt æri alieno ſoluendo dec.95.n.11

Vſufructuarius non habet plus iuris in bonis quam pater in aduentitijs filij.dec.37.n.1

Vſufructuarius habet tantum rei cuſtodiam.dec.37.nu.3

Vſufructuarius naturaliter poſſidet.de.37.nu.21

Vſufructuario poſt præſtitam cautionem non poteſt denegari rerum traditio.dec.42.nu.4

Vſusfructus in rebus quæ vſu conſumuntur non conſiſtit ante præſtitam cautionem. ibidem n.6

Vſufructuarius rerum quæ vſu conſumuntur, ſtatim poſt præſtitam cautionem, efficitur proprietarius abſque vlla traditione.ibid.nu. 7

Vſufructuarius non eſt dominus antequam percipiat fructus.dec.51.nu. 18

Vſura eſt quidquid ſorti accedit.dec.149.nu.1

Vſura eſt pecuniæ vſus.dec. 149.n. 2

Vſura eſt cum pecunia pecuniam parit.ibidem.n.3

Vſura non minus prohibita eſt in teſtamento quam in contractibus.ibid. n. 4

Vſura tantum cadit in mutuo.ibid.n. 6

Vſura omnis iure canonico vetita eſt ibid. n.7

Vſuræ iure ciuili non ſunt vetitæ ſed permiſſæ.ib.n.8

Vſuræ rei legatæ debentur à tempore moræ. d.149.n.17

Vſuræ pecuniæ in dotem datæ currunt à tempore matrimonij, niſi aliud ſolutioni tẽpus præfixũ ſit.d.149.n.21

Vſuræ an & quales debeantur ex ſimplici obligatione ex cauſa mutui.dec.92.n.1. & ſeq.

Vſuræ quincunces cur tantum adiudicentur in ſimplici obligatione, cum maiores permittantur in reditibus annuis dec.92.nu.6

Vſuræ vſurarum non poſſunt peti, nec in ſtipulatum deduci.dec.105.nu. 1

Vterinus frater excluditur ab agnatis gradu remotioribus, quoad bona lineæ paternæ.de.109.n.25

Vulgaris ſubſtitutio facile expirat, nec vtilis eſt ad bona in familia conſeruanda.dec.135.n.78

Vulgaris ſubſtitutio in teſtamento omiſſa quot teſtibus probari poſſit.dec.120.nu.1. & ſeq.

Vxoris ignaræ typus.dec.20.n. 23

Vxor ſequitur conditionem mariti inter manumortales. dec.104. num. 27

Vxor legitima vel putatiua perdit dotem propter adulterium.dec.19.n.6

Vxor quæ ab initio contracti matrimonij renunciauit communioni, ſi ſimul cum marito contrahat & ſe obliget, tuta eſt Velleiano.dec. 20. nu. 8

Vxor, quæ ab initio matrimonij non renunciauit communioni ſi ſe obliget in ſolidum tenetur, ſi ſimpliciter, tenetur pro virili.dec. 20. nu. 11

Vxor non obſtante renunciatione facta ex poſt, obligatur quidem reſpectu creditoris, ſeſe non reſpectu mariti.dec.20.nu. 16

Vxor quæ non iuuatur Velleiano, an iuuetur beneficio reſtitutionis in integrum.dec. 20.nn.18.& 24

Vxor quę ex poſt facto accedit obligationi mariti, reſtituitur in integrum, ſi renunciauerit Velleiano, ſi autẽ non renunciauit, eſt ipſo iure tuta.dec.20.n.29. 30

Vxor ſuperſtes viro cur potius teneatur renunciare conqueſtibus, quam eius hæres.dec.15.n.4

Vxore ante virum moriente, an hæres ipſius teneatur renunciare ſocietati, vt ab æris alieni nexu ſeſe eximat. ibid.num.3

Vxor quoad ſuam dimidiam partem conquæſtuum, tenetur creditoribus.dec.95. nu. 12

Vxor tenetur ad æs alienum mariti pro ea parte, pro qua eſt particeps conquæſtuum. dec.90. n.1

Vxor iure ciuili non poteſt pro marito conueniri. ibi.n.5

Vxor ſuperueniens marito an poſſit per viam executionis experiri aduerſus debitores communes, abſque ceſſione.dec.90.nu. 6

Vxor partem ſuam conquæſtuum habet iure conſuetudinis & non tamquam hæres mariti.ibid.n. 7

Vxor particeps conquæſtuum ſit correa debendi cum marito.dec.90.nu. 13.

Vxor non debet eſſe deterioris condititionis quam hęres mariti.ibid.num.21

Vxor præfertur proprietarijs in adminiſtratione rerum ſibi propter nuptias in vſufructu donatarum.deciſ.42. num. 8

Vxor conſtante matrimonio non eſt domina conquæſtuum dec.61.num.3

Vxor tenetur operari viro, cuius in ſeruitio eſſe dicitur. dec.54. num. 12

Vxor tenetur virum ſequi, etiam exulem.dec. 54. n.20

Vxori conquęſtus deferuntur, non tam ex conſuetudine, quam ex liberalitate viri ſeſe conſuetudini ſubdentis, cui poterat renunciare dec. 114.n. 4

Vxor viuente marito an habeat dominium dimidiæ partis conquæſtuum.dec.114.n. 6.

Vxor tenetur operari viro.ibid. n. 8

Vxor quidquid acquirit, præſumitur prouenire ex re mariti.ibid.num.9

Vxor ſi non habet conquæſtuum proprietatem pendente matrimonio, nunquam habet dec.114.n.24.

Vxor quod ex induſtria ſua acquirit conſtante matrimonio, iure communi ad eam pertinet, dec.114.n. 37

FINIS.

Prem. Legatoria Artistica
ACHILLE FIORE
Via Grande Archivio, 3 - Napoli

Digitized by Google